Comparavit PETRUS BUQUET,
S. Cadomæus.

Ad Gloriam Dei.

John Adams Library.

IN THE CUSTODY OF THE
BOSTON PUBLIC LIBRARY.

SHELF No
**ADAMS
212.4

GERARDI IOANNIS VOSSII
De
HISTORICIS
LATINIS
LIBRI III.

Editio altera, priori emendatior, & duplo auctior.

LUGDUNI BATAVORUM,
Ex Officinâ IOANNIS MAIRE, 1651.

ADAMS 2 12.4

AD BENEVOLUM
L E C T O R E M.

EDidimus nuper, Humaniſſime Lector, iterata vice JOHANNIS GERARDI VOSSI Viri Incomparabilis, quique immortale ſibi in terris nomen reliquit, volumen unum de HISTORICIS GRAECIS; nunc alterum tibi exhibemus de HISTORICIS LATINIS diffuſæ eruditionis opus, quod ὁ μακαρίτης magno labore & induſtria plus quam dimidia parte auxit, & propria manu correxit. Non opus eſt prolixe commendare librum hunc, cum tanti viri nomen per Chriſtianum orbem notiſſimum ſit. Et utinam cætera quoque ejus ſcripta aliquando lucem viderent, quæ magnus ille æternitatis candidatus conſcripſit! Nullam fere humanioris eruditionis partem intactam reliquit. Inter quæ effulget locupletiſſimus Latinæ linguæ theſaurus, & de Antiquis Eccleſiaſticis Scriptoribus luculentiſſimus commentarius. Sed hæc non dubitamus, D. Iſaacum Voſſium paternæ virtutis & eruditionis hæredem aliquando in lucem editurum eſſe. Illud autem unicum monitum te volo, humaniſſime Lector, me in duos tomos hunc li-

brum diviſiſſe, non quia non continuum ſit hoc opus, & à ſe invicem disjungi poſſit, ſed ut voto illorum ſatisfacerem, qui duobus hunc librum impingi vellent voluminibus; ſi qui tamen una impingi hunc librum malint, poteſt pro re nata titulus ſecundi tomi dilacerari. Vale, atque inſtituto noſtro fave.

Epitaphium Viri Incomparabilis

GER. IOANNIS VOSSII.

HOC TUMULO PLORAT PIETAS,
ET CANDIDA VIRTUS,
ET LVCTV PALLAS SAXEA
DIRIGVIT,
INVIDA MORS RIDET, RIDET
QVOQVE VOSSIUS ILLAM,
DVM CALAMO MORTEM VINCIT
ET INGENIO.

A. Thysius.

GERAR-

GERARDUS JOANNES VOSSIUS

BENIGNO LECTORI

SALUTEM.

QVod ante annos plus minùs ſeptuaginta, in poëtis Latinis pariter, ac Græcis, feliciter præſtitit doctiſſimus vir, Lilius Gyraldus Ferrarienſis: id in argumento, ſi non longè potiori, ſaltem nec utili, nec difficili minùs, utriuſque videlicet linguæ hiſtoricis, tentandum mihi exiſtimavi. Ac de Græcis quidem commentarios noſtros ante triennium publici juris feci. Eos nunc, utinam felicibus modò auſpiciis, conſequuntur hi de Hiſtoricis Latinis. Quorum cùm partem primorem traderem prælo, animus erat deſinere in temporibus Karoli Magni; uti facilè ex ingreſſu operis elucet. Nimirum ita mecum cogitabam, eos, qui conſecuti poſtea fuerunt, à pauciſſimis legi: ſive id propterea fiat, quia in ſeculis poſterioribus nequaquã eam conſpicere ſit, vel ſacrarum, vel humanarum rerum peritiam, quæ fuerat antea: ſive nauſeam gignat, quòd ſcriptores eorum temporum planè ruſtico ſermone, ac ſtribliginis ſitu ſqualléque obſiti ſint. Terrebar præterea immensâ eorum copiâ, qui in tenebris iſtis rebus ſui temporis afferre lucem ſtuduiſſent: ac quorum plurimi, vel nunc demum exirent in publicum; vel in bibliothecis adhuc cum blattis tineiſque rixarentur. Poſtquam verò graviſſimi laboris pars exhauſta jam erat; conſilium repentè mutavi; noviſque animis ſumtis, deſpicere etiam cœpi de ſeculis ſequentibus. Nimirum in mentem veniebat, providentiam divinam, cujus ſpeculum eſſe hiſtoriam ſcirem, in omni ævò relucere: unde colligebam, etiam animum humanum, qui ad Dei imaginem factus eſt, debere per omne ſæculum diffundi.

Nec ultrà movebar ſermonis impolitie, quia nôſſem, aliunde caſtimoniam verborum, hinc geſta nationum, ac res Eccleſiæ, peti oportere. Sciebam etiam, quos vulgò barbaros vocant, ingenio non caruiſſe: imò ſæpe iis, pro ævo, quo vixere, & eruditionem, & facundiam fuiſſe ſingularem. Atque hæc impulerunt, ut quemadmodum hiſtoriam de hiſtoricis Græcis pertexuiſſem uſque ad Conſtantinopolim à Muhammede captam: ita hanc de Latinis perducerē uſque ad tempora imperatoris Karoli V. *Nec fore ignoro, ut in opere tam arduo induſtriam meam fugerint hiſtoricorum pluſculi. Verùm ſi rectè ajebat Varro, neminem reprehenſum eſſe, qui ſtipulam reliquiſſet ad ſpicilegium: potiùs in me ſpectari convenit, quantum hoc ſit, quod præſtiterim, quam ecquid præterierim. Præſertim cùm non eo hæc animo divulgem, quaſi in poſterum omnem operis noſtri curam deponere ſtatuiſſem: ſed potiùs, ut poſtquam iſta jam prodierint, amicorum præſtantium & judicio in commiſſis, & indicio in omiſſis, faciliùs fruar. Præterea ut primâ hac, & difficillimâ operis curâ defunctus, minori exinde negotio, & majori voluptate, legam, mediter, noſtra, aliena, & quæ curva deprahenderim, corrigam; quæ mutila, ſuppleam. Nam hactenus quidem, publicis muneribus, & propriis amicorumque negotiis occupatiſſimo, non licuit mihi in vaſto adeò mari eorum, qui rem hiſtoricam juviſſent, expiſcari omnia ex animi ſententia. Quod in cauſſa etiam fuit, cur, in aliquibus ſequioris ævi, contentus ſim indicare ætatem, & quæ memoriæ tradidiſſent, omiſſis interim, quæ, auctores eos legenti, de ipſis in mentem veniſſent. Nimirum pleraque crudiora adhuc videbantur, quàm ut ita apponi mererentur. Imò interdum quoque brevior ſum, quia putidius putarem, nimium diffundere ſe in iis, qui nondum in manus meas veniſſent. Atque idem de illis dictum velim, qui à me conſpecti lectique; ſed tales reperti, ut vix inter proletarios, vel etiam capite cenſos, reponi mererentur. Verùm ſiquid etiam deſideretur hâc parte; id omne ſpero, vel appendice novâ,*

vel

vel editione alterâ, præſtabitur. Ac quia is animus mihi ſemper fuit, ut neminem honore ſuo fraudarem: planè fore confido, ut mei, vel potiùs publici boni amantes, ad inſtitutum illud noſtrum conferant ſymbolam ſuam. Vtì jam facere ſunt aggreſſi præſtantiſſimi aliquot viri terræ Italiæ; idque duce & auſpice Illuſtriſſimo, ac excellentiſſimo, Dominico Molino, patricio & Senatore Veneto: cujus viri prudentiſſimis conſiliis, & animo ad tuendam Reip. libertatem fortiſſimo, æternùm Veneti debebunt. Nec minùs eidem, qui tractant Muſarum ſacra, devincti obſtrictique ſemper erunt, non in Italiâ modò ſuâ, verùm etiam trans Alpes: ut qui cunctos de liberalium doctrinarum ſtudiis præclarè merentes amore ſummo proſequatur; multoſque vel conantes illud (quos inter nomen profiteor meum) beneficiis ſuis ornare non ceſſet. Equidem, quando nō unius eſt hominis luſtrare omnes omnium bibliothecarum forulos; fore confido, ut alii etiam imitentur tanti viri exemplum; præcipuè illi, à quibus me amari ſcio in Germania, Gallia, terris aliis, ante omnes in Britanniâ magnâ, quæ tot antiquis abundat bibliothecis, imò tot vivas etiam habet bibliothecas, viros nempe maximi nominis, qui cum Scripturarum ſtudio, Eccleſiaſticam antiquitatem, & omnigenam hiſtoriam, feliciſſimè conjunxerint. Quanquam autem non dubito, quin ſi Deus mihi vitam & valetudinem conceſſerit; deinceps etiam non paullò plura, partim obſervare ipſe, partim à viris præſtantiſſimis addiſcere poſſim: tamen, ſi ſummus ille imperator de ſtatione vocârit, priuſquam extremam iis, quæ deinceps accedent, manum admoverim; nolim illa temere divulgari, ſolis his exceptis, quæ eò ſpectent, non tam ut auctius, quàm ut emendatius ſit opus noſtrum. Nam pro exiguo duxerim delicto, ſi non omnia in argumento quopiam attulerim; hujuſmodi præſertim, ubi, ut homines, ita geſta eorum, atque uti geſta, ita ſcriptores ipſi creſcunt quotidie: imò ubi in illis etiam temporibus, quæ nos proſequimur, fortaſſe mortalium nemo jactare poſſit, omnes ſe obſervaturum, qui ab

 anti-

antiquioribus celebrentur; omnes, qui in bibliothecis adhuc deliteſcunt; omnes, qui lucem adſpexerint; quorum multi paucis ſæpe paginis conſtent, imò leviculum argumentum tractent, ſæpe etiam antehac ſemel duntaxat, idq; ante ſeculũ, vel amplius, prodierint in lucem, atque id terris longo hinc diſſitis intervallo; ut nihil ſanè mirandum ſit, ſi in oblivionem penè omnium venerint. Quamobrem, ut dixi, leve hic fuerit aliquos omiſiſſe. At grave omnino ſit, ſi chartis memoriæ ſolùm ergò commiſſa, cruda adhuc propellantur in publicum: in quibus placet Plinianum illud, pro non inceptis haberi, quæ non abſolveris. Longéque magis de iis illud monumentis noſtris dictum velim: quæ nunquam antea emiſerim in lucem. Multa enim multorum exempla, quorum opera poſthuma habemus, cautiorem me reddunt. Commemorare plurima cùm poſſim, exemplum unius afferre contentus ero: de quo agendi graves ſanè habeo cauſſas. Nec alienum planè ab inſtituto erit hoc noſtro, cùm de hiſtoricis agam, & ille, de quo loquar, inter hujus temporis hiſtoricos principem mereatur locum. Eſt is Iacobus Auguſtus Thuanus ὁ μακαρίτης, *vir genere, doctrinâ, dignitate maximus, & cui aliquid humanitus patienti planè debeat ignoſci, partim ob graves occupationes, quæ ſingula adamuſſim expendere non patiebãtur; partim etiam ob merita præclara erga Gallias ſuas, ac Remp. literariam. Maximus ille vir, quem dixi, (ſi opere poſthumo ſtare licet) ad annum* CIↃIↃCII *prodit ea de viro, & genere nobili, & eruditione clariori & pietate modeſtiâque longè maximo, Franciſco Iunio Biturige; ex quibus vix guttam veri exprimi poſſe, nemo ſcio eorum, qui vivunt, negaré ſuſtineat. Eo enim, quo dixi, loco hæc de Iunio legas:* Lugduno Batavorum, ubi diu profeſſus eſt, ob rerum novarum ſuſpicionem ab Ordinibus Belgii exactus, ſicuti ſuo loco diximus, & Altorfii ubi defecit, à Norimbergenſi Rep. honorifico ſtipendio invitatus. *Nempe, memoriâ deceptus, in errorem Tarteſſiâ murænâ grandiorem incidit vir ſummus:*

quod

quod ita eſſe, ex ipſius verbis liquidò conſtat. Ait enim, Sicuti ſuo loco diximus. *At nihil uſpiam tale retulerat de Iunio; verùm de Hugone Donello, diſſuaſore quidem, attamen conſcio conſiliorum, quæ conjurati cœperant Lugduni anno* cIↄIↄLXXXVII. *Quâ de re ita ad annum hunc ipſe prodidit Thuanus:* Hugo Donellus juris ſcientiâ clarus, eamque diu Avarici Biturigum profeſſus, qui ob religionem Lugdunum conceſſerat, quòd conſilio participâſſe crederetur, à Senatu monitus, ut aliò migraret, Altorfium ſe contulit, ubi Norimbergenſis Reip. ſtipendiis ad mortem uſque docuit. *De Donello id, uti videmus, pronunciârat ipſe: de Iunio ſe dixiſſe arbitrabatur. Nempe Gallus erat uterque: adhæc ille in Biturigum urbe jus profeſſus, hic natus ibidem: uterque etiam apud Batavos in Lugdunenſi docuerat Academiâ, neque id exiguâ cum gloriâ. Quid mirum igitur, ſi glaucoma iſthæc in ſcribendo objicere potuerint viro occupatiſſimo? Sed ut ſimiles hactenus fuerint, in iſto diſſimiles tamẽ, quòd Donellus eximius foret Iuriſconſultus; Iunius autem Theologorum, qui, iiſdem quidem caſtris, in hoc religionis per orbem diſſidio, militarent, nullo inferior haberetur. Quòd item Donellus in conſpiratione illâ quorundam adverſus illuſtres Hollandiæ Ordines, quam dicebam anno contigiſſe* cIↄIↄLXXXVII, *conſiliorum nefariorum conſcius fuiſſet; atque ea propter, auctoritate procerum, ſolum vertere ſit coactus: Iunius autem iis temporibus docuerit Heidelbergæ: imò quinquennio demum pòſt, nempe anno* cIↄIↄXCII, *ex Palatinatu in Bataviam conceſſerit: nec unquam poſtea pedem extra eam poſuerit: atque adeò, quamdiu vixit, maximo in pretio fuerit apud illuſtriſsimum principem Mauritium, ac potentiſsimos Hollandiæ & Weſtfriſiæ Ordines. Quòd denique Donellus extremâ vitâ Altorfii Noricorum jus profeſſus obierit anno* cIↄIↄXCI, *ætatis* LXIV: *Iunius, qui altero demum pòſt anno in Lugdunenſem Academiam venerat, deceſſerit ibidem anno* cIↄIↄCII, *ætatis* LVII. *Itaque illius Altorphii, hujus*

Lugduni Batavorum monumentum ab omnibus viſitur. Quid pluribus de Iunio opus in re, non urbi modò huic, ſed univerſæ cognitiſſimâ Bataviæ? Bataviæ verò? imò toti fœderatæ Belgicæ, atque adeò Galliis ipſis, & terris aliis, in quibus penè innumeri ſuperſunt, qui temporibus Iunii, ſtudiorum cauſſâ, in Academiam hanc confluxerant, oculati omnium teſtes, quæ diximus. Quare de iſto quidem tam aperto errore verbum ulteriùs non addam. Verùm quid prohibet, quò minùs, occaſione iſtius, etiam excutiamus hoc tempore, quæ Thuanus proximè ante allata verba præmiſerat? Obiit, *inquit,* cùm annum tantùm LVII attigiſſet, vir deſultorio ingenio, qui multa conatus, an aſſecutus ſit quod moliebatur, doctorum erit judicium. *Hæc de Iunio Thuanus, à quo tamen multi egregiam laudem retulere, cùm nec alteram Iunianarum virtutum partem poſſiderent. Nempe acerbè adeo ut ſummus vir pronuntiaret, fecit amicus ejus, vir cætera egregius; ſed, quod in aliis damnat, præfidens, planeque* ἰδιογνώμων, ϗ αὐθέκαςος, *ſæpe etiam turgens loliginis ſucco, ac ſi quis non per omnia aſſentiret, vehemens alieni nominis obtrectator: quo vitio non mediocriter fœdabat egregias, imò admirandas animi dotes. Non me ariolari hîc, ſed certiſſima promere, multis poſſim indiciis comprobare: ſed ea ſunt viri illius merita, ut quædã ſatiùs ſit honoris cauſſa taceri. Quòd ſiquis ambigat, indicia iſtorum aliqua reperiet in literis ejus hocce anno in urbe Lugdunenſi noſtrâ editis: ubi ille ne meris quidem calumniis abſtinuit: quibus, ſcio, facilè caviſſet, ſi vel per ſomnium veniſſet in mentem, fore, ut ea more malo poſt obitum quomodocunque divulgarentur. Ac ab eodem fonte hauſtum videtur, quod de Iunianâ inſtrumenti tralatione alibi judicat Thuanus. Sed utcunque ſe habeant iſta illud tamen nemo laudaverit ſatis, quòd idem ille, cujus nomini parcendum putavi, licet pleriſque, dum viverent, minùs ſe æquum præberet; defunctis tamen iiſdem candidum ſe exhiberet virtutum præconem. Quo honore etiam memoriam*

Iunii

Iunii fuiſſe proſecutum, divini ejus verſiculi teſtantur. Itaque non ultrà ei immorabor: ſed potiùs ad rem ipſam me convertam. Quæro igitur, quid illud ſit, cur graviſſimus & conſtantiſſimus vir, Franciſcus Iunius, deſultorii ingenii dici mereatur? Num quòd reſilierit à ſtudio juris civilis? Hoc enim à quibuſdam reſponderi audio. Equidem non diffiteor, in juris ſcientia ſummos audiiſſe magiſtros, Donellum dico, Duarenum, Contium, Ruſardum, Cujacium, alios: ſed factum id ajo ſolo adoleſcentiæ quinquennio, cujus partem etiam politiores ſibi literæ vindicarunt. Præterea id factum imperio patris, viri ut genere clari, ita ſummis dignitatibus à Rege Galliarum & Regina Navarrena aucti, plurimumque gratiâ apud eos pollentis. Qualis cùm pater foret, quid mirum ſanè, ſi ſtudia illa in filio prætulerit, quæ admirandæ indolis adoleſcenti ad honores maximos munirent viam? Atque illa tum fuere. Sed, defuncto parente, Dei, Scripturarum, Religionis amor, uſque adeò filium inflammarunt, ut, ſpretis ſeculi honoribus, ad S. Theologiam penitùs animum appelleret: nec conſilium hoc totis XL *annis, quibus poſtea vixit, unquam mutavit. Ac quantum in ſacro hoc ſtudio præſtiterit interea, ex monumentis ejus judicium penes omnes eos eſto, quos in triſti hoc religionis per orbem diſſidio haut nimium abripit affectus. Verùm, conceſſerit aliquis, illud de jure putidiùs objectari, cùm idem fecerint alii, ſummi item ſacri ordinis viri: verùm, inquiat, ſi aliud quicquam, illud ſanè deſultorium potiùs videri, quòd, Theologum profeſſus, humaniorum attigerit literas, atque adeò etiam in ſcriptores nonnullos* χεῖραν *auſus ſit exercere. Quippe qui (ô crimen novum, atque inauditum!) epiſtolas M. Tullii ad Atticum, & Quinctum fratrem, item Manilii Aſtronomicon, contulerit cum MSSis Palatinis, ac variantes lectiones, & breves notas duobus ſit libellis complexus. Equidem factum non diffiteor. Inſtabant amici: & feriæ erant: impenſum igitur pauxillum temporis, dum ſe fritillo oblectant nonnulli, vel in litore conchas legunt. Quan-*

tillum

tillum igitur illud eſt, quod gravioribus ſtudiis deceſſerit, ut eapropter deſultorium ejus ingenium dici mereatur! Nec ſanè tum operam planè perdidit. Nam in illis Palatinis codd. (utcunque is, de quo antea etiam loquebar, id in Caſtigationibus diſſimulet) multa emendatius legebantur, quàm editis antea: multa perperàm quidem, attamen ejuſmodi, ut ſicubi Iunio minùs liqueret, alios tamen, otio magis affluentes, ad loca ea integritati reſtituenda, Mercurii alicujus Euodii, vel Hegemonii inſtar, tanquam manu ducerent. Quod nunquam defugiam comprobare, ſi tanti illud eſſe aliis videatur. At, inquies, nonne Codinum idem tranſtulit è Græco, & illuſtravit notis? Quaſi non intereſſet ejus, qui Eccleſiaſticam amaret antiquitatem, Eccleſiæ nôſſe Conſtantinopolitanæ officia, quæ tradidit Codinus: aut quaſi nihil referret, utrùm utiliſſimus ſcriptor beneficio Iunii è tenebris erutus in doctiſſimorum hominum manus veniret, an oblivione æternâ ſepeliretur. Sed enim, eum cùm ederet, unico duntaxat codice uſus fuit, eoque mutilo, & multis locis corruptißimo. Quaſi hic ulla ſit Iunii culpa, ac non eo magis excuſandus ſit, ubi rem non acu tetigit. Et idem tamen variantes poſtea Palatinorum codicũ MSSorum & Raphaëlis Serlejani lectiones nactus fuit. Etiam cùm in vocibus mixobarbaris, & officiis pleriſque imperii Orientalis, tum temporis quidem (nam nunc, ut dies diem docet, liquidiora hac parte ſunt omnia, cùm aliorum induſtriâ, tum doctißimi amici mei, Ioannis Meurſii) cùm, inquam, in iſtis ſpiſſæ forent tenebræ etiam hominibus eruditißimis, accuratiùs alios rerum Conſtantinopolitanarum ſcriptores contulit cum iis, quæ apud Codinum legiſſet. Hinc amplior lux Codino. Itaque editionem moliebatur novam, non paullò & integriorem, & emendatiorem. Sed typographus differre eam maluit. Tantùm enim, bono non tam Iunii, aut publico, quàm ſuo, illud egit, ut editio vetus, pauculis præmißis è ſecundis Iunii curis, exiret, atque ita ſcriptor, quo pauci, & non niſi doctißimi caperentur, ementiens faciem novam novos etiam concilia-

ret

ret ſibi emptores. Sed exemplar, quod ſecundæ editioni Iunius deſtinârat, quamquam, ut puto, non tam confectum quam affectum, habeo ipſe: quod ſi videre contigiſſet editori Codini nupero, (viro ſanè eruditiſſimo, utinam candoris & æquitatis amantiori) genuinum, ut cenſeo, in Iunio haut tantopere fregiſſet. De Tertulliano quoque videamus, Eccleſiaſticorum è Latinis, qui ſuperſunt, antiquiſſimo, quem beatus martyr Cyprianus magiſtrum ſuum vocitabat. Hunc ſaltem nemo, credo, indignum dixerit Theologo, non lectore modò, ſed etiam interprete: utcumque illorum, quæ tenebras ei affundunt, maxima pars face philologicâ, aut criticâ, debeat diſpelli. Iunius igitur auctumnalibus unius alteriuſque anni feriis, etſi ſibi non minùs, quàm cæteris, in otio tum vivere liceret, ne juventus tamen penitùs quieſceret, quædam graviſſimi ejus ſcriptoris enarravit publicè; poſteaque & alia ejus privatim, licet tum majoribus diſtineretur, adoleſcentibus aliquot explicavit. Editionem eorum poſtea, ut fit, flagitarunt, atque etiam extorſerunt nonnulli, qui curis virum aliò vocantibus, limam ulteriorem deſperabant. Equidem agnoſco, in difficili adeò, addo & corrupto ſcriptore, relicta ab eo eſſe multa, quæ vel Delio natatore, vel Æſculapio indigeant. Nec in iis, quæ vidiſſe ſe putavit, contendero ſemper Lynceum fuiſſe: cùm & Homerum quandoque dormitare prope omnium opinio ſit. Imò nec illud inficias iero, cùm longè plurima eorum, quæ in Tertulliano negotium faceſſunt, ab reconditâ interiorum literarum cognitione dependeant: multis in locis eum certiùs, & explicari, & reſtitui, potuiſſe ab aliquo minus aliis ſtudiis occupato, quique omni penè vitâ ſe dediſſet corrigendis, aut illuſtrandis ſcriptoribus antiquis. Verùm quid impedit, quo minùs talis nunc quoque exſurgat aliquis, qui ſcriptorem nobiliſſimum non paullò det nobis meliorem? Ceciderit prior: cadet fortè, qui ſequitur: laus erit publica: ut pauxillùm illud Laberii immutem. Procul ſolùm eſto inſectatio omnis, ac canina facundia, ſine quâ plerique ſibi parùm diſerti videntur. Nam undè alioquin eſſe

dicam, quòd ſi quid viderint, quod alteri inviſum putent, ilicet inimicè allatrent, atque arrodant: nec tam cogitent, quantum alius præſtiterit, quàm ubi alucinetur, immemores interim manticæ ſuæ, quàm errorum minimè vacuam geſtant in tergo. Sint ſane huic noſtro, ſint aliis quoque, iis in ſtudiis, de quibus nunc loquimur, ſua παροράματα, *vel* σφάλματα, *vel etiam* παρεγχειρήματα: *quæ nemo doctiſſimorum hominum effugere ſemper potuit: nedum, cui* τὰ ἔξωθεν *præ ſacris* πάρεργον *forent. Attamen fateantur, favore nihilominus, non odio, dignam eſſe propenſiſſimam illam bene etiam de Rep. literariâ merendi voluntatem. Præterea ſi boni eſſe viri, & haberi velimus, non totum nos Iunium metiri convenit, ex opera præſtita, cùm animum laboribus, ac curis prope obrutum, amœnitate literarum laxare paululum vellet. Quantò enim æquius eſt, ut eum potiùs æſtimemus ex illis, quæ elaboravit in ſcripturis ſacris vertendis, explicandis, & graviſſimis religionis controverſiis enarrandis! Hîc occurrat nobis, quàm præclara doctiſsimum quemque docuerit ille, cui nihil in more minùs foret, quàm exſcribere alios. Quod ſi in iſtis etiam, quæ nunc dicimus, aliquando, vel ingenii fiduciâ, vel humanâ imbecillitate, non vitiligatoribus modò, ſed candidis etiam hominibus, deceptus videatur: cogitemus, generoſi eſſe animi, malle, ubi gravioris nihil periculi ex lapſu metuitur, cadere interdum; quàm metu illo, ne labaris, ſemper humi jacêre. Cogitemus etiam, eum ſua pro oraculis haberi noluiſſe: longè aliter ac mos eſt illis, qui penè in omni ſtudiorum genere (quo jure non diſputo) dictaturam ſibi vindicant: nec eâ contenti, imperium (ſi tam molli id nomine vocandum) exercent aſperè in literas, ac falſis lacerant maledictis viros doctrinâ haut inferiores, moribus etiam meliores. Cogitemus denique, haut alterum fortaſſe ad ſacra ſtudia tractanda attuliſſe plura majoraque tum adjumenta, tum ornamenta, quàm à Iunio factum fuit. Quippe qui diligenter legiſſet jam puer Latinos, Græcos, grammaticos, oratores, poëtas, hiſtoricos, philoſophos: qui juris ſcientiam addidiſſet:*

diſſet: qui Hebraicè, Chaldaicè, Syriacè eſſet doctiſſimus: qui tentâſſet etiam aliqua Arabicè; quamquam eo tempore, quo arduum eſſet reperire ulla ad linguam hanc ſubſidia, quæ poſtea divinâ bonitate ſuppeditarunt multa magnáque: adhæc qui tantâ curâ devoraſſet, & concoxiſſet doctores ſcholaſticos, Aquinatem & Scotum ante omnes: quique, ut recentes magni nominis interpretes legiſſet, ita aſſiduè penè verſaſſet SS. Patres; innumera ad eos obſervaſſet; in Græcis imprimis; cujus rei teſtimonia luculenta, tum in Nicæni concilii libris ab eo tranſlatis: tum in toto Ioſepho, Clemente integro, ac pluribus aliis ab eo illuſtratis, correctiſque, oſtendere ipſi poſſumus, ac poſſunt item ſimilia alii in aliis. Sed quid his inſiſto? Sanè ingenium viri, & diffuſiſſimam eruditionem, multi faciliùs carpent, quàm æmulabuntur. Et quibuſdam obſtrigillantibus, non deerunt toto orbe viri docti, & clari, qui debito eum præconio ornent. Qualem mox ab exceſſu ſuo habuit etiam maximum virum, veréque literarum principem, Ioſephum Scaligerum: qui verſibus hiſce defuncto parentavit:

IUNI, quem modò literis potentem,
Pleni Gymnaſii frequente cœtu,
Cingebat docilis corona pubis
Docto pendula differentis ore:
At nunc, ô ſeries iniqua rerum,
Tactus ſidere peſtilentis auræ
Sol pallentibus occidis tenebris!
Te mœrens ſchola flet ſuum magiſtrum,
Orba Eccleſia te ſuum parentem,
Doctorem gemit orbis univerſus.
Flent, flent; non uti vulgus imperitus,
Quem morbus docet ipſe, quid valere eſt.
Quanti eſt filius, orbitate diſcit,
Qui nec denique quid potitus olim eſt,
Sed quid perdiderit, ſolet putare.
In te longè alia eſt viciſſitudo:

 Nec

Nec quantus fueris, carendo diſcit,
Qui vivi meritum æſtimavit olim.
Et nunc conſcia publicæ querelæ
Poſtquam triſtia te tulere fata,
Et clarum jubar abſtulere mundo,
Nos quid perdidimus, quid & dolendum eſt,
Non ſcimus magis, at magis dolemus.

Hæc Scaliger de defuncto, quo tempore nec gratiæ aucupium ſtimularet, ut nimis efferret Iunium: nec æmulatio, vel ullus in ſtudiis diſſenſus, in cauſsâ eſſe poterat, ut detractum ei quicquam vellet. Hæc idem, ut verſiculis ſuis ipſe ſubſcripſit, in lectulo duabus poſt mediam noctem horis: quando mens humana, ſi unquã, ſua eſſe ſolet, nec affectibus abripitur. Hæc ille, cum peſtilentia in Academia Lugdunenſi intra menſem unum ſummos duos viros, Iunium, ac Trelcatium, abſtuliſſet: ac porrò ſtrages tantas totâ faceret Bataviâ: quæ mortalitatis cogitatio non patiebatur Scaligero tum quicquam niſi ſincerum, ex ore, vel calamo exire. Quid quod ſcimus apud liberos defuncti, atque alios, longè etiam majoribus elogiis extuliſſe omnigenam illam Iunii, ac imprimis rerum ſacrarum ſcientiam? Sed præconia illa, quia planè invidenda videantur, ne apponere quidem ipſe ſuſtineo. Nec obſtare tum potuerunt, quòd in nonnullis, etiam iis, quæ ex Scripturis de temporum ratione diſceptarentur, aliud Iunio viſum fuiſſet. Nam utcumque Scaliger ægrè ferret diſſentientes: nec talibus (nempe homines omnes ſumus) æquum ſe arbitrum præbere ſoleat: tamen fere erga defunctos alius erat: imò ſubinde etiam, ſuperſtitibus illis, mens ei ad ſe redibat tandem. Poſt Scaligerum, ſi id requiri putarem, poteram ingentem referre copiam virorum præſtantium, qui magnis laudibus Iunium extuliſſent. Atque in his etiam principes viros: quales ſui multos habuit, poteram dicere admiratores, malo amatores. Hos inter illum, quo nemo in principali faſtigio conſtitutus de ſtudiis meliùs potuit judicare. Quomodo cùm loquor, nulli obſcurum

eſſe

eſſe arbitror, intelligere me auguſtæ memoriæ, veréque maximum magnæ Britanniæ regem JACOBUM *primum. Cujus affectum erga Iunium ſuperſtitem non uno cognovimus indicio; & præclarum de mortuo judicium, cùm alia teſtabuntur, tum literæ, quas Rex tantus de religionis negotio ante novennium ad præpotentes fœderatæ Belgicæ Ordines miſit. Hæc fuſiùs ſum proſecutus, non tam propter Thuanum, virum nunquam ſatis laudatum: quàm ob malevolos quoſdam, alienis ſemper inſidentes papulis, unúmque hoc agentes, ut quanto plus aliis detraxerint, tanto majores ipſi videantur. Quales Iuniani ſeſe nominis decus infringere poſſe arbitrantur, partim poſthumis illis parùm candidis epiſtolis præſtantis viri, ſive dicti, ſive adhuc innominati nobis: partim etiam pauculis iſtis, quæ Thuano per errorem in vaſtiſſimo opere, ut fit, exciderunt; imò quæ emendaturus erat, ſi ſua ipſe in lucem edere potuiſſet. Quod ſi quis à me potiſſimum hæc pro Iunio dicta eſſe mirabitur: is ſciat, & hoc, & majora me debere honori Academiæ noſtræ Lugdunenſis, cujus magnum ille, dum vixit, ornamentum fuit. Sciat quoque, id à me factum ſuaſu atque impulſu multorum præſtantium virorum; quorum hoc amori erga Iunium non debui denegare. Sciat etiam, hoc privatim interfuiſſe mea; qui eo in adoleſcentia uſus ſum præceptore, & optimo, & amantiſſimo mei. Denique cui iſta non ſufficiunt, cogitet, me officio functum eſſe non mali generi: atque ita ut fieret, interfuiſſe totius Iunianæ familiæ, tot etiam filiorum meorum: quibus nihil æquè exopto, quàm ut avitæ pietatis, doctrinæ, & modeſtiæ exemplum, nunquam ſibi ex animo effluere patiantur. Lugduni Batavorum, anno* CIↃIↃCXXVII. IV *Nonis Iun.*

THUCYDIDES:

ΔΙΑΒΟΛΑΣ ΟΥ ΣΩΦΡΟΝ ΟΥΤΕ ΛΕΓΕΙΝ ΠΡΟΣ ΑΛΛΗ-ΛΟΥΣ, ΟΥΤΕ ΑΚΟΥΟΝΤΑΣ Α-ΠΟΔΕΧΕΣΘΑΙ.

PETRI

PETRI SCRIVERII

Elegia,

In laudem V. Cl. GERARDI VOSSI, *poſt editos de Hiſtoricis Græcis libros, nunc Latinorum Hiſtoricorum Hiſtoriam evulgantis.*

VIDIT ut Hiſtoricos Grajo ſermone locutos
  Roma; nec auctores cerneret illa ſuos:
Et tantùm annales numeraret Achaia chartas,
  Voſſiade fœtos excutiente ſinus:
Cumque manum tabulis prope jam ſubducere vellet
  Ipſe, parans aliud (quod quoque vivat) opus:
Diva tribunitiis venit comitata catervis,
  Atque oculos docti ſe tulit ante viri:
Cum bene de Græcis cœpiſti, nate, mereri,
  Inquit, an Auſoniæ dememiniſſe potes?
En ego, quæ totum ſeptem de montibus orbem
  Conſpicor, Imperii Roma Deûmque locus;
Tam verbi verique potens, quàm Græcia mendax;
  Quæque meis memini grata referre vicem;
Vel ſtatuâ, tituliſque colam, vel fronde coronem,
  Inter Trajani tot monumenta fori.
Quæ te cura coquit? nam non ceſſare putandum eſt.
  Inprimis hæc res digna labore tuo.
Hæc humeris libranda tuis. hæc ibit in ævum.
  Nobilius nomen vix aliunde feres.
Annales te tempus erat jam figere clavos;
  Iam decet auctores explicuiſſe meos.
Hoc age, jam numera: ne ſim minor ipſa Pelaſgis,
  Aut prælata meis pallia Græca togis.
Hoc age: ſic nunquam Latiæ te gloria linguæ
  Deſerat, aut Genius, docte Gerarde, meus.
Hoc age; & Imperii ſtantis pariterque cadentis
  Scriptores ſimili ſedulitate refer.
Ob tot ſervatos, vindex clariſſime, cives,
  Ob tot de Stygiis ſcripta reducta vadis;
Iam Capitolinam poſſum promittere quercum:

Copia

Copia palmatæ mox facienda togæ.
Dixit, & excuſſis doctiſſima tempora pennis
Raſit, Apollineas admonuitque comas.
Continuò pluteis mens indefeſſa reſumptis
Conſuluit famæ, maxima Roma, tuæ.
Accipe Natales Scriptorum, Diva, tuorum;
Voſſiade fœtos excutiente ſinus.
Accipe primævos, & iniquo tempore natos:
Accipe, quos malles de meliore notâ.
Claudius haud ſemper, non ſemper Aſellio præſtò;
Caſſius haud veniet, nec tibi Roma Macer.
Ah, deerit Siſenna tibi, dux ordinis ille,
Teſte tulit ſummum qui Cicerone decus:
Hiſtoriæ miſcere jocos nec, ut antè, licebit;
Clitarchum aut libris inſeruiſſe ſuis.
Illa oſtenſa ſemel ValerI non umbra recurret.
Subtrahet annales Pictor & ipſe ſuos.
Sæpè ſolœciſmos, nec Frugi verba notabis;
Varroneſque alios, Antipatroſque leges.
Ne tibi maturi promitte Catonis acumen,
Quidquid & Auſonio Plinius ore ſonat.
Quod ſi fortè tibi generoſa poëtica cordi,
Et cupis hiſtoricâ verba ligata fide:
Nævius haud ſemper tibi Punica bella ſonabit,
Non Clio Ennipatris fortia facta canet.
Non etiam hibernas canâ nive conſpuet Alpes
Furius, aut Hiſtris Hoſtius arma dabit.
Denique non Albinus erit, qui prælia Magni
Concinat, & lauri cingat honore caput.
Heroumque loco ſuccedet barbara turba;
Eheu, nominibus penè timenda ſuis.
Accidet exactas quandoque Tanuſius aures,
Et VolusI implebit ſordida charta manum.
Cumque petes pelvim (ad pelvim te nauſea coget)
Sæpe Feneſtellam cum Tuberone voles.
Nunc ubi CornelI, dices, monumenta Nepotis?
Nunc ubi SalluſtI pagina prima mei?
Ergo ſilet Tacitus? tacet, heu, mihi Livius ingens?
Prò dolor! & tantùm barbara verba crepant?

Nunc

Nunc ubi felices calami, cultique libelli,
Nominaque in tabulis ſcripta Moneta tuis?
Quæ chorus omnis amet, relegatque venuſtior orbis;
Ut queis facundo contigit ore loqui.
Et qui ſollertem Phœbo junxere Minervam,
Temporis horrorem cætera turba trahit.
Offendas igitur Latiæ ſi crimina linguæ,
Roma, nec exacto nomine cuſa typo,
Stridoremque ævi primo de flore cadentis;
Da veniam, hoſque unà te voluiſſe puta.
At tanto reddes ſi præmia digna labore,
Iam VoſsI medio ſtabit imago foro.
An tibi Tarpejâ melius ponetur in arce,
Dulce Iuventatis claudere juſſa latus?
Seu potiùs divi Cuſtodis more ſedebit?
Convenit & meritis illius iſte locus.
Namque recenſendo tot debita nomina famæ,
Per quæ Romanum ſurgit in aſtra decus;
Quottidieque magis juveneſcit gloria priſca;
Cuſtodem hunc poteris jure vocare Iovem.
Quæque tibi periit concuſsâ rupe Iuventas,
VossI operâ templis eſt reparanda tuis.
Illius æternam conatibus auguror Urbem.
Iam video ex omni parta tropæa mari.
Imperium terris, animos æquabit Olympo
Rurſus, & antiquus reſtituetur honos.
Hi ſeptemgemini perrumpent æthera montes,
Nec ſtabunt humiles in Iovis arce caſæ.
Cuſtodem patriæ ſanctum dixere Quirinum:
Cuſtodem Romæ dI genuere novum.
Cum tenebræ obrepent, chartis lux ſurget ab iſtis;
Erranti hic Helice eſt, & Cynoſura rati.
Non aliud ſaxum, lucumvé, aut quærat aſylum;
Hoc aſtrum in mediis naufragus optet aquis.
Termine, qui quondam te cedere velle negaſti,
Cuſtodi huic tandem cedere diſce Jovi.

*** Operum

Operum.

Clariſſimi, Doctiſſimique Viri,

D. GERARDI IOANNIS VOSSII Heidelbergenſis,

Eloquentiæ, Chronologiæ, ac linguæ Græcæ apud Batavos Profeſſoris celeberrimi,

PANEGYRIS.

FElices Nemetum populi, túque optime Nicri
Accola, cui placidas veteri de ſede Camœnas
Diſpulit Auſtriacæ furor implacabilis aulæ,
Cæſareaſque ciens aquilas, & nixus Iberûm
Intrepidâ virtute Ligur; tot damna viceſque
Imperii, & profugum mutato Principe Phœbum
Hoc uno ſolare viro: quem matre cadentem
Ipſe tuo fovit puerum Thymbræus in antro,
Vangionúmque Deæ. Iam deſine triſtior atros
Sollicitare dies, & quæ tibi ſecula currunt
Dura queri. ſparſæ rurſus coiëre ſorores,
Et reduces mens iſta capit. Permeſſus & omnis
Hac Helicon ſub fronte latet, ſociataque curas
Conglomerat Doctrina ſuas, & fundit ab uno
Pectore Romanæ quicquid facundia linguæ
Grande loqui, aut Grajûm potuit ſapuiſſe vetuſtas.
Quo Batavus ſe jactet, habet; quo Gallus alumno
Surgat, & æternis inſcribant nomina faſtis
Hoſtiles Grudii. Latiis celebrata Camœnis
Scaligero Verona tumet, magnóque ſuperbum
Cæſare nomen habet. memores tibi VOSSIUS *annos*
Scribit, & ingentis pandens proſcenia famæ,
Clara Palatinæ reparat diſpendia terræ.

Oſten-

Oſtentare ſuos Memphis ſtudioſa labores,
Et Peluſiacâ potuit ſignare papyro
Arcanas veneranda notas, latuitque ſub umbris
Pallas, & Iſiacæ ſtupuit ſacraria lenæ.
Cum Memphi jam Perſa ſilet, veteriſque Minervæ
Ignorat Chaldæus opes, nec barbarus artes
Medus, & Eoos ſurgens Aurora magiſtros,
Brachmanaſque colit. tepuit Sapientia, fervens
Quam latè ſpatiatur Arabs, & neſcia veri
Incubuit priſco gravis ignorantia mundo.
Cecropidum viguere lares, & docta Cleanthis
Porticus, & dulci ſapiens vicinus Hymetto.
Deſipit & Latium, numeroſque Oenotria tellus
Pythagoræ meminiſſe nequit, Druidumque loquaces
Conticuere ſcholæ. Tu prima Batavia Muſas
Colligis, & fractæ tabulas ac fruſta carinæ
Naufragio ſubducta tenes. Tu cincta profundo,
Armorumque inter ſtrepitus, lituoſque tubaſque,
Tranquillum meditaris opus, criticumque tribunal
Erigis, & Latiæ reſtauras jura loquelæ.
Adſpice Leida virum, quo judice victa fatiſcit
Barbaries, mordetque ſuas irata catenas:
Quique renaſcenti germana vocabula ſeclo
Sufficit. hic ille eſt Phœbei cenſor honoris,
Pegaſidum vindex, tot rerum ſcriptor, & ævi.
Quid dignum memorare ſuo primæva vetuſtas
Poſſit Atlantiadæ? qui culti vocibus oris
Pallentes nigris animas emancipat umbris,
Tutaturque reos, vel triſti merſit Averno
Damnatum ſub lege caput, cum dura clienti
Intonuit mediis victrix facundia roſtris,
Perſuaſitque Deus cauſas. Mentitur in illo
Fabula; nos alias, V o s s i, *te Rhetore, leges*
Accipimus, doctumque forum. quibus artibus aſtris

Invehat Auguſtum, vel magni Cæſaris arma,
Scipiadaſque orator ovans : qua voce furores
Increpitet Catilina tuos, Syllamque ferocem,
Et Senonum furias, ſævique incendia Brenni.
Aut quæ Suada togam clypeis, quæ claſſica poſſit
Ignavis præferre togis; Aſiæque potentis
Pompejo decernat onus; quæ proxima morti
Colla levet, flectantque leves reſponſa Quirites,
Et victo trepidas eludant judice ſcalas.
Hæc Lyſias, Siculuſque Corax, hæc Antipho quondam
Accîdit præcepta ſcholæ: videre priores
Vile rudimentum, & teneræ cunabula linguæ
Verſavit tum Stoa gravis: mox aucta Lyceo
Gloria, dicendique labor: fluxere diſerti
Hermagoras, Grajuſque Molon, & conditor artis
Hermogenes, Phalereuſque loquens, & pagina Tulli,
Et Fabii clamantis opus, luſuſque Theonis.
Tu veterum cæcâ nitidam caligine lucem
Elicis, & ſcriptor priſcos irrumpis in annos;
Eloquiique decus, turbataque nomina rerum,
Et fandi formas, collapſaque jura reponis.
Tu Latium, voceſque ſuas formare Pelaſgos,
Argivoſque doces: geminis exordia pandis
Gentibus, & tantorum aperis elementa laborum,
Quemque legat primum titubans induſtria callem,
Diſcendique viam. faciles Scauroſque Caproſque
Ire facis, curiſque tuis reſpirat Apollo,
Et nova Palladiam ſolantur commoda gentem.
Cedite Grammatici, magno quibus ilia faſtu
Inconſulta tument, delapſaque littera ſede
Sufficit ad bellum, vel iniquum comma minaces
Exacuit calamos, & tanti ſcena paratur
Nominis. hoc cunctas abſolvite judice lites,
Et veſtros ſedet melior cenſura tumultus.

Hic

Hic Dictator erit. faſces ſubmittite tandem
Invidioſa cohors: dum vecta poëmata plauſtris,
Et tragicum caſtigat epos, veterumque cothurnos,
Mæſtaque Medeæ detergit fecibus ora.
Hippolyti properant alio temone quadrigæ,
Et Troas purgata nitet: ſua vita Iocaſtæ
Redditur, & Latio clamat ſermone Thyeſtes,
Adſpectatque diem pulſis orcheſtra tenebris.
Quælibet huic nota eſt propriis inſignibus ætas,
Seclorumque patent facies, diſtinctaque magnis
Nomina temporibus, ſeu cum puerile loquendi
Robur erat, traxitque rudem doctrina juventam,
Scipiadumque gravis totum ſe involveret armis
Ennius, & tenui Plautus veſtigia ſocco
Figeret, & vates Satyræ lutulentior iret:
Seu cum crevit honos linguæ, ſcabroſque fugavit
Majeſtas Romana ſonos, & adulta Catulli
Capta lepore fuit: ſeu cum labentibus annis,
Quo Latium, fato cecidit, Romæque ſenectâ
Symmachus Auſonias offendit durior aures.
Ingeniis diverſa placent: huic abdita pandit
Abſtruſos natura ſinus: hic floribus artes
Irradiat: lapſas alius reſtaurat Athenas:
Ille Cleantheæ neglecta palatia turbæ:
Hic in Ariſtippi ſolum præcepta relapſus
Socraticas evolvit opes: hic ſcribere faſtos
Ad famam ſatis eſſe putat. Sed cuncta coërcet
VOSSIUS, *atque omnes fecundo pectore Muſas*
Parturit, & latè titulos arceſſit honorum
Immortale caput. Non te veneranda ſilebo
Relligio, veterumque fides, & ſanctius ævum,
Huic perſpecta viro. quantis erroribus actæ
Chriſtigenûm ſteterint acies, quo caſtra Pelagi
Vindice tuta diu fuerint: quibus occidat armis

Contemptrix natura Deûm, delapſaque cœlo
Gratia ſubnixos claris doctoribus Afros
Traxerit in partes, & grato fœdere preſtet
Libertas, Superûmque favor; ne crimina Divis
Imputet impietas, rectique ignara voluntas
Audeat audaces vultus opponere cœlo;
Ille docet, totumque pius propugnat Olympum.
Ac veluti tacito ſubterlabentia curſu
Flumina diffundit Nereus, hîc gignat Orontem,
Hîc ſeptemgemino turgentem gurgite Nilum,
Non tamen ipſe minor, nec divitis indigus undæ
Vſque fluit, terriſque ingentibus ingerit æquor,
Atque alias largitur aquas: ſic ille perenni
Haurit fonte libros, & claris ſecula ditat
Muneribus, ſemperque novis, quæ donet, abundat.
Dumque ſibi variâ contexit fronde coronam
Mens aſſueta operi, per mille volumina ſolers
Ambulat, atque ſuos aliquid ſeponit in uſus.
Sic ubi Grajorum calamos, & prodita docto
Enumerat monumenta ſolo, momentaque ſcriptor,
Et rerum ſummas aperit, nunc abditus ævo
Anteit Olympiadum palmas, jam Perſica radit
Tempora, & Herodoto multum narrante ſuperbit,
Nec dulci Xenophonte minus. jam ficta Daretis
Pagina mentitur ſenium, jam Dictyos horret
Fabula: Pellæis vates arceſſitur annis
Chœrilus: hinc Phariis ſcriptus ſub regibus orbis,
Auſoniæque Ducum faſtis ſignata papyrus.
Conveniunt doctorum operæ, Chaldæus & Aſſur,
Phœnicum labor, & calidi ſecreta Canopi,
Atque Arabum tabulæ, & victuri induſtria Perſæ,
Seraque grandiloquis turgens authoribus Hellas.
At non una tuas, doctor celeberrime, laudes
Terra capit, parti Latio dicuntur honores,

Geſta-

Geſtaque Romulidum, & magnorum fata Quiritum.
Non ego, ſi lympha madeam Permeſſide, vaſtos
Ire per annales, digeſtaque tempora poſſim,
Tantorumque queam titulos memorare laborum,
Victoriſque dies populi. Iam Roma renaſci
Incipit, atque ſuæ legit incunabula gentis,
Hiſtoriæque gradus numerat. Spectate Batavi
Terrarum, Belgique Deos, cantataque quondam
Bella Latinorum, magnique exordia regni,
Abdita Pontificum foliis. Veſtigia Nævi
Ponè premit Calabrûm vates, & carmine docto
Inſtruit armatas acies. Pictoribus Afer
Militat, & primi ſtudiis aſperrima belli
Carthago, Italiam contrà. ſcripſere Catones,
Odryſiique rudis tunc formavere juventam;
Accepitque furor legem, rabieſque docentis
Admiſit præcepta viri. mox maxima Scauri
Fama fuit, Syllæque labor, Catulique Siſennæque,
Et clari Varronis opus. ſua prælia dictat
Cæſar, & ingenti fortem munimine Gallum
Exuit. agnoſco trabeas, Auguſtaque latè
Nomina, & Æmathiis diffuſa poëmata campis,
Et magni lituos Silli, contractaque Criſpi
Verba, gravem monitis Tacitum. tu Flore diſertum
Os aperis, vati propior. tu grandia Livi
Orſa legis, mediaſque ferum deducis in Alpes
Hannibalem, Pharioque necas ſub Principe Pœnum.
Nec Meſſala latet, doctique Rabirius oris,
Non Tubero, Macetûmque audacia prælia narrans
Curtius. imperio donec languente fatiſcens
Victricem melius meminit ſe Roma locutam.
Hæc ſcribis, pariterque doces, tantique per orbem
Imperii faſtos celebras. veneratur honores
Belga tuos, poſcitque ſibi tam grande Britannus

Depoſi-

Depoſitum. ſpatioſa tuæ Germania famæ
Annuit, Euganeas tangunt tua nomina ſedes;
It cœlo ſublime decus. te Rhenus & Albis
Suſpicit, in Druidum doctas illaberis urbes,
Et cupiant te poſſe frui. ſi Gallia plorat
Turnebos; Latium Alciatos, diſpendia fati
Tanta levas. toto mœſtas Helicone ſorores
Barbarie pulſa recreas. Tibi tempora debent,
Et rerum memores anni: luceſque renatæ,
Et linguæ Latialis honos: te ſera loquetur
Poſteritas, te clara vehent præconia vatum,
Iſtaque venturi relegent monumenta nepotes.

CASPAR BARLÆUS.

GERAR-

GERARDI IOANNIS VOSSII
DE
HISTORICIS LATINIS
LIB. I.

Caput I.

Operis hujus argumentum. Ætates, & claſſes eorum, qui rem Romanam expoſuerunt. Qui ſcriptores pueritiæ nomine cenſeantur. Primitùs maximorum fuiſſe Pontificum, conſignare res populi Romani. Horum libri vocabantur annales maximi, *vel* publici. *A Numæ imperio conſuetudo ea fluxit. Monumenta publica magnam partem incendio periiſſe, urbe à Gallis captâ. Idcirco laborare non rarò fidem eorum, quæ hoc tempus antecedunt. Nec tamen fidem ea nullam mereri, quod vir doctus perperam colligebat. Cujuſmodi dictio fuerit maximorum annalium. Ciceronis de eo locus leviter expenditur.*

POSTQUAM egi de hiſtoricis Græcis: nunc eos perſequi animus eſt, qui Latinis res geſtas literis condiderunt. Atque ad hoc non mediocriter me invitant, & allectant, quas nunc ferias habet Academia noſtra. Neque non in mentem venit, in communi otio mihi etiam otioſo eſſe licere: & magis fortaſſe, cùm ex re meâ, tum publicâ, fore, ſi diſcutiam hilaritate præſenti triſtitiam operæ prioris. Præclarè enim à Marco Seneca dictum fuit, *ingenii laſſitudinem non minorem eſſe, quàm corporis, ſed occultiorem*. Et ſatis conſtat, quemadmodum agri, ſi interquieſcant, fructuum plus ferunt: ita, ſi animi hominum relaxentur, vigorem in iis otio excitari: quod in nemine, quàm Porcio Latrone, manifeſtius fuiſſe, idem ſcriptor refert. Sed neſcio quomodo, quaſi animum remittere eum amittere foret, ita me labo-

 rem

rem cœptum intermittere non ſinit cupido illa bene merendi de ſtudiis juventutis. Nec paucos literarum noſtrarum amantes promiſſi experior muneris flagitatores, ſi non aſſiduos, at acres tamen. Denique cogitatio de incerto vitæ humanæ, quæ noctes dieſque obverſatur, ſtimulare non ceſſat, ut colligere in literis pergam ſarcinulas meas; quò, iſtis expeditis, ſiquid benignitate numinis reliquum vitæ erit, id gravioribus omne ſtudiis conſecretur. Hæc me hortantur, atque incendunt, ut alteram debiti mei partem, quæ eſt de hiſtoricis Latinis, quàm optimâ poſſum, exſolvam fide. Atque eo alacrius lubentiuſque, etſi imbecillitatis meæ haut neſcius, quicquid iſtoc laboris eſt, ſuſcepi: quia multò hìc planior futura eſt via, quàm erat in hiſtoricis Græcis. Nam, ſi intra eos conſiſtamus, qui floruere, priuſquam Occidentis imperium ad Karolum Magnum transferretur; fatendum eſt, præ Græcis paucos ſupereſſe, quorum hiſtoriæ Latinè loquantur. Si quoque eorum numerum ineamus, qui deperierunt, pauciores multò è Latinis deſiderantur. Denique, contrà quàm in Græcis uſu venit, pauciſſimi ſunt, quorum non ætas exactè ſciatur.

Sed ut perſpicua magis ſit omnis hæc diſſertatio noſtra: imitabor eos, qui minutâ in tabellâ depingunt vaſta naturæ latifundia: atque, ut olim L. Seneca, & alter ex Annæa gente, in populo Romano fecit: ita ego numeroſum eorum cœtum, qui res geſtas poſteris prodiderunt, in ætates ſuas diſpeſcam. Nam habet hiſtoria quaſi pueritiam ſuam: habet adoleſcentiam: item ætatem ſtatam, quam Græci ἀκμὴν vocant: denique ſua ei quoque ſenectus fuit: nec minùs ea gradibus ſuis diſtincta, quàm variare illam in hominibus videmus.

Pueritia, ſive infantia hiſtoriæ, ab annalibus cœpit. Nam, ut bene ait vetus Tullii interpres, Marius Victorinus *a*, *Primùm annales fuerunt: pòſt hiſtoriæ factæ ſunt.* Nec tamen annales quoſvis infantiæ opus puto (nam quid Taciti annalibus perfectius?) ſed eos duntaxat, quibus pontifices maximi memoriam temporum conſervare voluerunt. Nec peccare mihi videor, qui commentarios ſummorum virorum, pueritiam, vel etiam infantiam, hiſtoriæ appellem. Quippe antiquiores iis ſcriptores non habuit hiſtoria Romana. Rudes etiam, & inconditi; imò, facundiam ſi ſpectes, planè infantes fuerunt. Accedit, quòd, ſicut pueritia domi ſolet contineri: ita annales illi à pontificibus adſervarentur domi: nec alibi hæc monumenta publica conſulendi copia populo foret. Cui

a *In* 1. *Rhet. Cic.*

potius

potiùs hac parte credamus, quàm M. Tullio? Verba ejus ſunt libro ſecundo de Oratore: *Erat hiſtoria nihil aliud, niſi annalium confectio: cujus rei, memoriæque publicæ retinendæ cauſſâ, ab initio rerum Romanarum uſque ad P. Mucium, pontificem maximum, res omnes ſingulorum annorum mandabat literis pontifex maximus: efferebatque in album, & proponebat tabulam domi, poteſtas ut eſſet populo cognoſcendi; ii, qui etiam nunc annales maximi nominantur.* Idem primo de legibus *annales pontificum maximorum* vocat. *Annales maximos* appellat quoque Gellius lib. IV. cap. V. *Ea hiſtoria de haruſpicibus, ac de verſu iſtoc ſenario, ſcripta eſt in annalibus maximis.* Item Macrobius lib. III. Saturn. cap. II: *Pontificibus permiſſa eſt poteſtas memoriam rerum geſtarum in tabulas conferendi; & hos annales appellant maximos, quaſi à pontificibus maximis factos. Publicos annales* nominat Diomedes lib. III. *Annales,* inquit, *inſcribuntur, quòd ſingulorum ferè annorum actus contineant: ſicut publici annales, quos pontifices ſcribæque conficiunt de Romanis, quòd Romanorum res declarant.* Quod verò Tullius ait, conſuetudinem eam, ut pontifices maximi maximos ſcriberent annales, cœpiſſe *ab initio rerum Romanarum,* id reſtringendum paulùm videtur ex Vopiſco in Imperatoris Taciti vita; ubi ſcriptor is, non à Romuli, ſed Numæ imperio, originem arceſſit. *Poſt Romuli,* inquit, *exceſſum, novello adhuc Romanæ urbis imperio, penes pontifices ſcribendæ hiſtoriæ poteſtas fuit.* Quod ſi pene ab incunabulis Urbis mos iſte obtinuit; nihil ſanè mirum, ſi annalibus illis, non modò res geſtæ à regibus; ſed ea etiam continerentur, quæ natalem Urbis anteceſſerunt: ut præter alia oſtendunt quæ exinde non ſemel refert Sex. Aurelius Victor, ſive quiſquis auctor eſt libri de Origine gentis Romanæ.

Ingens verò damnum hiſtoria Romana fecit, annalibus iis, aliiſque monumentis publicis, incendio magnâ parte abſumptis, poſt Urbem à Gallis captam, quod anno contigit CCCLXVI. Nam inde præcipuè eſt, quod claudicat ſæpe fides eorum, quæ ante hoc tempus geſta traduntur. Audiamus Livium lib. VI. *Quæ ab condita urbe Roma, ad captam eandem urbem, Romani, regibus primum, conſulibus deinde, ac dictatoribus, decemviriſque, ac tribunis conſularibus, geſſere foris bella,, domi ſeditiones, quinque libris expoſui: res cùm vetuſtate nimiâ obſcuras, velut quæ magno ex intervallo loci vix cernuntur: tum quòd perraræ per eadem tempora literæ fuere, una cuſtodia fidelis memoriæ rerum geſtarum; & quòd etiam, ſiquæ in commentariis pontificum, aliiſque publicis privatiſque erant monumentis, incenſâ urbe pleraque interiere. Clariora deinceps certioráque ab ſecunda origine, velut ab ſtirpibus, lætiùs feraciuſque renatæ*

natæ Vrbis, geſta domi militiæque exponentur. Nec propterea audiri debet vir eruditus, qui, quæcunque de Regibus Albanis, Romaniſque, ac temporibus proximè conſecutis, ab Dionyſio, & aliis, etiam Livio ipſo, referuntur, ea pro otioſorum hominum commentis habet. Nam plumbeo eum pugione hìc pugnare, arguit illud, quòd Livius contentus fuit dicere, pleraque Pontificum, & aliorum, monumenta periiſſe. Imò ut longè plura, atque adeò univerſa, incendio hoc abſumta forent: non propterea omnis antiquitatis Romanæ notitia periiſſet. Nec enim ejuſce temporis homines, memoriam uſque adeò omnem amiſerant; ut nec ipſi, penes quos, non modò legendi, ſed etiam ſcribendi ſervandique annales jus erat, non bona ex parte inſtaurare eoſdem poſſent. Et credibile eſt, vicinis etiam oppidis fuiſſe annales ſuos, qui multa cum Romanorum geſtis communia haberent. Ut interim nihil dicam de hominibus Græcis: præcipuè Diocle Peparethio, quem in plurimis ſecutus eſt Fabius Pictor; & Antiocho, Xenophanis filio, Syracuſano, qui ex antiquis Italiæ monumentis hiſtoriam compoſuerat: ut ex Halicarnaſſenſi Dionyſio ſcimus.

Supereſt videamus, cujuſmodi pontificum maximorum dictio fuerit. Id autem Cicero nos docet in ſecundo de Oratore: ubi, cùm de annalibus eorum egiſſet, iſta ſubjungit: *Hanc ſimilitudinem ſcribendi multi ſecuti ſunt, qui ſine ullis ornamentis monumenta ſolùm temporum, hominum, locorum, geſtarumque rerum, reliquerunt.* Ac mox de iis, qui annales maximos ſequerentur, ſic ait: *Neque tenent, quibus rebus ornetur oratio: modò enim huc iſta ſint importata, & dum intelligatur, quid dicant, unam dicendi laudem putant eſſe brevitatem. Non exornatores rerum; ſed tantummodo narratores fuerunt.* Quod ſi ejuſmodi ſint, qui ad ſimilitudinem maximorum annalium ſeſe componebant: ſanè quanto vetuſtas ſcribendi arte rudior fuit; tanto etiam exilior horridiorque erat dictio annalium maximorum, quàm Fabii, Catonis, & ſimilium; qui, etſi annalium eorum ſcriberent exemplum, tamen paullò ſaltem cultiori ſeculo vixere, quàm priores. Et hujuſmodi cùm annalium publicorum dictio foret; nihilominus propter fidem, quam merebantur, ac ſimplicem illam brevitatem, multùm etiam delectare antiquitatis amantes ſolent. Unde Cicero in primo de Legibus: *Poſt annales pontificum maximorum, quibus nihil poteſt eſſe jucundius.* Niſi pro *jucundius* legendùm *jejunius*: quod Fulvio, Guilielmioque, viſum. Et ſanè impensè favet, quod continuò ſequitur: *Si aut ad Fabium, aut ad eum, qui tibi ſemper in ore*

ore

ore eſt, Catonem, aut ad Fannium, aut ad Venonium, venias; quamquam ex his alius alio plus habet virium, tamen quid tam EXILE, *quàm iſti omnes?* Cuncti tamen MSSi conſtanter *jucundius* habent: quod non aliter accipere poſſumus, quàm dicebamus.

CAP. II.

Ad primam hiſtoriæ adoleſcentiam acceditur. Mos Romanus cuſtodes apponendi prætextatis. Fuſiùs ſuper Diomedis loco diſquiritur. Carmine heroico primus annales ſcripſit Ennius. Nævius *Enniuſque uſi continenti ſcripturâ: ſed illius carmen Lampadio; hujus Varguntejus, in libros diviſit. Corrupto Gellii loco decipi, qui duodecim potiùs, quàm duodeviginti annalium libros, reliquiſſe Ennium arbitrantur. Nævius Saturnio verſu ſcripſit libros belli punici primi. Ciceroni lux. Quando Nævius ſtipendia primùm fecerit, vel fabulam dederit, vel è vita exceſſerit. Quando Ennius obierit. Initium Næviani operis de bello Punico. Quale fuerit metrum Saturnium. Cur Nævius in carcerem conjectus ſit, & fabulæ, quas ibi ſcripſit, & Plauti de eo verſus. Interim de gloria Ennii, quòd primus metro heroo panxerit res Romanas. Ex Scipione Ennii verſus aliquot reſtituti. Etiam Latinè vertit Euhemerum, atque ejuſce operis argumentum, & fragmenta quædam.*

HIſtoriæ pueritiam excipit ejus adoleſcentia. Hanc ab iis auſpicamur, qui hiſtoriam primi in lucem ediderunt. Quippe jam conſilio ea, & ratione firmatior, præſtare incipiebat cultui ſuo curam: cumque antea à Pontificibus maximis cuſtodiri ſoleret, liberè tum prodibat: haut aliter, ac, moribus Romanis, pueritiæ quidem cuſtos apponebatur: ſed poteſtas dabatur adoleſcentiæ eundi, quò vellet. Quem morem Propertius tangit lib. III.

Ut mihi prætextæ pudor exvelatus amictu,
Et data libertas noſcere Amoris iter.

Et Perſius ſat. v.

Cùm primùm pavido cuſtos mihi purpura ceſſit,
Bullaque ſuccinctis Laribus donata pependit;

Cùm blandi comites, totâque impunè Suburrâ
Permiſit ſparſiſſe oculos jam candidus umbo.

Qui autem hiſtoriam à ſe ſignatam exire, atque emanare in vulgus, primi juberent, poëtæ fuerunt. Atque hos inter princeps ſit Livius Andronicus; ſi rectè legitur apud Diomedem lib. III. *Epos Latinum primus dignè ſcripſit Livius, qui res Romanorum decem & octo complexus eſt libris; qui & Annales inſcribuntur, quòd ſingulorum ferè annorum actus contineant.* Ita hunc locum in editione ſua expreſſit Io. Cæſarius, vir eruditus, ſed audax nimis Diomedis interpolator. De Livio ſanè nihil hujuſmodi veteres prodiderunt: ſed *qui res Romanorum decem & octo complexus eſt libris, qui & annales inſcribuntur*, is non alius eſt, quàm Ennius: ut omnino pro Livio legendum ſit *Ennius*: vel poëtæ nomen debeat præteriri: ut quod ſatis ex περιφράσει ſua cognoſcatur. Nec præterea putandum, primum eſſe Ennium, qui panxerit res Romanas. Nam, ut poſtea planum faciam, antiquior eo Nævius fuit: qui deſcripſit bellum Punicum primum: ut apertè Cicero teſtatur in Catone majore. Atque idem docent tot fragmenta eo ex opere adlata à grammaticis antiquis. Colligat hinc aliquis, apud Diomedem, non *Ennium*, ſed *Nævium*, reponi debere. Sed non ita eſt. Nam loquitur de eo Diomedes, qui duodeviginti reliquerit annalium libros: at Nævius ſcripſit *unico volumine, & continenti ſcriptura: Cajus autem Octavius Lampadio diviſit in libros* VII. ut Tranquillus ait libro de illuſtribus grammaticis. Nec diffiteor, Ennium quoque continenti uſum eſſe ſcripturâ: ac Q. Vargunteium annales ejus diviſiſſe in libros: quod Tranquillus ibidem teſtatur. Sed ſeptenis plures eos fuiſſe annalium libros, arguit illud, quòd ex undecim ſequentibus non pauca Grammatici adducunt. Et perplacet emendatio doctiſſimi, & amiciſſimi quondam, viri, Paulli Merulæ, qui apud Gellium ita legendum putabat lib. XVII. cap. XXI. *Q. Ennium, cùm ſeptimum & ſexageſimum annum ageret, duodevigeſimum Annalem ſcripſiſſe; idque ipſum Ennium in eodem libro dicere, tradit M. Varro in primo de Poëtis libro.* Ubi vulgo *duodecimum* corruptè legitur pro *duodevigeſimum*. Vult hoc Gellius, extremam Annalium partem, quæ ex Vargunteii diviſione librum conſtituit duodevegeſimum, demum ab Ennio adjectam eſſe triennio ante obitum ſuum. Sed alterum etiam eſt, unde pareat, Nævium à Diomede intelligi non poſſe. Nec enim ille epico carmine, de quo Diomedi eſt ſermo; ſed Saturnio eſt uſus: ut teſtis eſt Feſtus in *Saturno*. Unde de eo ſic Ennius ipſe:

--- *Scripſe-*

--- Scripſere alii rem
Verſibu', quos olim Fauni, vateſque, canebant:
Cùm neque Muſarum ſcopulos quiſquam ſuperârat,
Nec dicti ſtudioſus erat.

Nam Nævium ab Ennio taxari, locuples auctor eſt Cicero in Bruto: *Tamen illius, quem in Vatibus, & in Faunis, enumerat Ennius, bellum Punicum, quaſi Myronis opus, delectat. Sit Ennius ſanè, ut eſt certè, perfectior: qui ſi illum, ut ſimulat, contemneret; non omnia bella perſequens, primum illud Punicum, acerrimum bellum, reliquiſſet: ſed ipſe dicit, cur id faciat,* Scripſere, *inquit,* alii rem Verſibus. *& luculentè quidem ſcripſerunt, etiamſi minùs, quàm tu,(*Enni*)politè. Nec verò tibi aliter videri debet, qui à Nævio, vel ſumſiſti multa, ſi fateris; vel, ſi negas, ſurripuiſti.* Atque hæc etiam Nævium eſſe antiquiorem, oſtendunt. Fortaſſe autem aliquis Ciceroni Ciceronem ipſum obduxerit, qui in Tuſculana prima ſic loquitur: *Annis ferè* CCCCXIV. *poſt Romam conditam Livius fabulam dedit, C. Clodio, Cæci filio, M. Tuditano Coſſ. anno ante natum Ennium: qui fuit major natu, quàm Plautus, & Nævius.* Nam videtur hoc Cicero dicere, Ennium Plauto, Nævióque, natu eſſe majorem. Sed ſecus ſe res habet. Quippe provocabulum relativum, non Ennium reſpicit, ſed Livium. Ut ſententia ſit, Livium, non Ennio modò antiquiorem fuiſſe, de quo ſatis liquet: ut quem dixerit demum natum eſſe, cùm Livius jam primam fabulam docuiſſet: ſed ipſo etiam Plauto, Nævióque: de quibus minus erat apertum. Sanè Nævius ſtipendia fecit bello Punico primo: quod deſiit anno Urbis IↃXIV. Anno IↃXV primam fabulam dedit Livius. Anno IↃXVI Ennius naſcitur. Quinquennio pòſt, hoc eſt anno IↃXIX, fabulam docet Nævius. De Livio vidimus ex Cicerone: nunc cætera firmabo idoneo auctore. Verba ſunt Gellii libro XVII. cap. ult. *Claudium, & Tuditanum, Conſules ſequuntur Q. Valerius, & Manilius: quibus natum eſſe Q. Ennium poëtam, M. Varro, in primo de poëtis libro, ſcripſit: eumque, cùm ſeptimum & ſexageſimum annum ageret, duodevigeſimum annalem ſcripſiſſe; idque ipſum Ennium in eodem libro dicere. Anno deinde poſt Romam conditam quingenteſimo undevigeſimo, Sp. Carvilius Ruga primus Romæ, de amicorum ſententiâ, divortium cum uxore fecit, quòd ſterilis eſſet, juraſſetque, apud cenſores, uxorem ſe liberûm quærendorum cauſâ habere: eodemque anno Cn. Nævius poëta fabulas apud populum dedit: quem M. Varro, in libro de poëtis primo, ſtipendia feciſſe ait bello Pœnico primo: idque ipſum Nævium dicere in eo carmine, quod de eodem bello ſcripſit.* Atque, ut multò ante Ennium natus eſt Nævius: ita

ita & multò antè deceſſit. Nam obiit Nævius anno Urbis IↃXLIX, M. Cornelio Cethego, & P. Sempronio Tuditano, coſſ. triennio ante pacem Pœnis datam condicionibus iis, quas Scipio Africanus dixit. Cicero in Bruto: *At hic Cethegus Conſul cum P. Tuditano fuit bello Punico ſecundo. Quæſtorque his coſſ. M. Cato, modò planè annis* CXL *ante me conſulem.* Et mox: *His conſulibus, ut in veteribus commentariis ſcriptũ eſt, Nævius eſt mortuus.* Et probè cũ eo convenit, quod Hieronym., in Chronico Euſebiano, Nęvium ait mortuum Oympiadis cxv anno primo: meliùs ſanè, quàm ſi annũ tertium dixiſſet, prout debuiſſe cenſet Sebeſtianus Corradus, eruditus Ciceronis interpres. Nec tamen diffiteor, Varronem ex eo, quòd Plautus viginti demum annis pòſt deceſſerit, colligere, Nævium quoque diutius vixiſſe. Id enim oſtendunt, quæ Cicero ſuperiùs allatis ſubjicit. *Quamquam Varro noſter, diligentiſſimus inveſtigator antiquitatis, putat in hoc erratum, vitamque Nævii producit longiùs. Nam Plautus, P. Claudio, L. Porcio, viginti annis poſt illos, quos ante dixi, coſſ. mortuus eſt, Catone Cenſore.* Sed ut tam diu Nævius fuerit ſuperſtes: tamen ſic quoque obierit non paullò ante Ennium. Nam deceſſit Ennius totis xv. annis poſt Plautum, Q. Marcio Philippo II, & Cn. Servilio Cæpione, conſulibus; ut in Bruto idem Cicero refert. De ætate, tam Nævii, quàm Ennii, ſatis dictum. Cujuſmodi fuerit Nævii dictio, non aliunde meliùs ſcire poſſumus, quàm ex fragmentis, quæ nobis grammaticorum induſtria reliqua fecit. Initium quidem operis de bello Punico primo, ejuſmodi erat; ut teſtatur L. Calpurnius Piſo in libro de continentia poëtarum:

Quei terrai Latiai (vel *Latiei*) *hemones tuſerunt*
Vires frudeſque Poinicas fabor.---

Ita nobis reſtituit eum locum Guil. Merula, in erudito ad Ennium commentario. Juniores extuliſſent hoc pacto: *Qui terræ Latiæ homines tuderint* vel fregerint *vires fraudeſque Punicas, fabor.* Sed ſic numeri perierint: qui ſunt jambici; ut in illo ejuſdem, quod Chariſius adducit:

Marcus Valerius conſul partem exercitei
In expeditionem ducit.---

Unde liquet, non ſemper uſum eſſe carmine Saturnio; quod conſtat jambico dimetro acatalectico, & tribus trochæis. Ut ille Metelli,

Dabunt malum Metelli Nævio poëtæ.

Quo Metellus huic jambico Nævii reſpondit:

Fato

Fato Romæ fiunt Metelli conſules.

Fato, non virtuti Metelli, tribuit Nævius, quòd non ſuo anno, vel poſtea, uti majores ejus: ſed ante ætatem lege annariâ præfinitam conſulatum eſſet adeptus. Nec ſemper vacavit Metellis verſum reponere verſui Næviano: ſed aliter de eo ſupplicium ſumſere. Nam à primoribus ob maledicentiam in carcerem eſt conjectus: quò reſpexit Plautus Milite Glorioſo:

Nam os columnatum poëtæ ineſſe audivi barbaro,
Quoi bini cuſtodes ſemper totis horis accubant.

Sententia eſt, Nævium, quem, Græcanico more, barbarum, hoc eſt, Latinum poëtam, vocat, à duobus cuſtodiæ publicæ præfectis in Triumviralibus vinclis aſſervari, atque eum ibi brachium, velut columnam, ſuffulcire mento, dum fabulas ſcribit; Leontem puta, & Ariolum, quas in carcere feciſſe, Gellius eſt autor lib. III. cap. V. Atque hinc etiam videmus, Nævium adhuc ſuperſtitem fuiſſe, cùm Plautus Militem exhiberet Glorioſum. Quamquam autem, cùm petulantiam & maledicta novis in carcere fabulis diluiſſet, liberatus à triumviris capitalibus fuit: tamen & poſtea nobilibus, ac præcipuè Metello, inviſus erat. Imò horum odio Româ pulſus, Uticæ obiit: ut in Chronico Euſebiano Hieronymus prodit ad Olymp. CXLIV.

Quemadmodum autem ea eſt laus Nævii, quòd primus carmine ſignârit bellum Romanum; & *luculentè* quidem, ut ait M. Tullius, in Bruto p. 162: ita Ennio debemus, quòd non paullò id politiùs fecerit, & perfectiùs: idque, ut ſuperiùs cœpimus dicere, verſibus heroicis: ob quorum majeſtatem ita eum celebrat Lucretius in primo:

Ennius ut noſter cecinit, qui primus amœno
Detulit ex Helicone perenni fronde coronam.

Et auctori panegyrici Maximiano Aug. dicti, vocatur *Romani carminis primus auctor*: ut rectè legunt viri eruditi. Neque, quia carmine ſcripſit, eò inter hiſtoricos illi non ſit locus. Nam hiſtoriam carmine ſignavit. Unde ipſe de ſe in Annalium primo:

Horrida Romuleûm certamina pango duellûm.

Item:

Nam Latii popoli res, atque poëmata noſtra,
Cluvebunt.

Et in epitaphio ſuo ita Romanos compellat:

Hic veſtrûm panxit maxima facta patrum.

Nec fabuloſè, ſed hiſtoricâ fide, id feciſſe, indicat locus iſte Ciceronis in Bruto: *Qui verò exſtet, & de quo ſit memoriæ proditum, eloquentem fuiſſe, & ita eſſe habitum, primus eſt M. Cornelius Cethegus; cujus eloquentiæ eſt autor, & idoneus quidem meâ ſententiâ, Q. Ennius. Præſertim cùm & ipſe eum audiverit, & ſcribat de mortuo; ex quo nulla ſuſpicio, amicitiæ cauſſâ eſſe mentitum.* Idem cognoſcere eſt ex fragmentis ejus: quæ jam olim colligere in animo habuit Ludovicus Vives, ut ait ipſe in Auguſtini de civitate Dei lib. II. cap. I. ad Ennii illud,

Moribus antiquis res ſtat Romana, viriſque.

Sed poſtea id tentatum Roberto Stephano: perfectumque partim ab Hieronymo Columna, partim amiciſſimo τῷ μακαρίτῃ Paullo Merula.

Videtur & poëma, cui nomen fecerat Scipioni, fuiſſe de rebus geſtis à P. Cornelio Scipione Africano. Conſtabat id verſibus trochaicis: quod ex iſtis cognoſcimus:

---- Mundus cœli vaſtus conſtitit ſilentio.
Et Neptunus ſævus undis aſperis pauſam dedit.
Sol equis iter repreſſit ungulis volantibus.
Conſtitere amnes perennes, arbores vento vacant.

Adducit Macrobius lib. VI Sat. cap. II. Sed in vulgatis eſt *ſilentia* pro *ſilentio*: & *conſiſtere* pro *conſtitere*. Idem ejuſce libri cap. IV citat ex Scipione Ennii:

Sparſis haſtis longis campus ſplendet ac horret ---

Ubi & pro *ac* vel *atque* ſcribi ſolet, modulo refragante. Etiam ex Scipione eſt:

Quique propter Annibâlis copias conſederant.

Citat Gellius lib. IV cap. VII. idque ut doceat, veteres in *Annibâlis*, & ſimilibus, proximam ab ultima produxiſſe. Sed apud eum perperam *Qui* pro *& qui*, vel *quique*, legitur vulgò.

Cæterùm hoc poëmate imprimis meruit id honoris ab Africano; quod mox è Tullio, Livio, & aliis dicam. Idemque poëma præcipuè reſpexiſſe arbitror Saxonem Grammaticum lib. VI. ubi de Iulii Cæſaris, & Scipionis Africani liberalitate erga eos agit, qui res eorum geſtas conſcripſiſſent: *Sed ne Africanus quidem*, inquit, *in rependendis operum ſuorum monumentis, munificentiâ Danos æquavit.*

Nec poëmatis hiſtoricis ſolùm; ſed altero etiam nomine præclarè de hiſtoria meritus eſt Ennius. Siquidem idem Euhemeri hiſtoriam de Diis tranſtulit. Lactantius lib. I. de falſa relig. cap. XI.

Anti-

Antiquus auctor Euhemerus, qui fuit ex civitate Meſſana, res geſtas Iovis, & cæterorum, qui Dii putantur, collegit, hiſtoriamq; contexuit ex titulis & inſcriptionibus ſacris, quæ in antiquiſſimis templis habebantur, maximéque in fano Iovis Triphylii, ubi auream columnam poſitam eſſe ab ipſo Iove, titulus indicabat: in qua columna geſta ſua perſcripſit, ut monumenta eſſent poſteris rerum ſuarum. Hanc hiſtoriam interpretatus eſt Ennius, & ſecutus; cujus hæc verba ſunt: Iupiter imperium Neptuno dat maris, ut inſulis omnibus, &, quæ ſecundùm mare loca ſunt, omnibus regnaret. Et paullò pòſt *In Olympo autem Iovem habitâſſe, docet hiſtoria eadem, quæ dicit: Eâdem tempeſtate Iupiter in monte Olympo maximam partem vitæ colebat, & eò ad eum in jus veniebant, ſiquæ res in controverſia erant. Item ſiquis quid novi invenerat, quod ad vitam humanam utile eſſet, eò veniebat, atque Iovi oſtendebat.* Et poſt aliqua: *Ennius in ſacra hiſtoria, deſcriptis omnibus, quæ in vita ſua geſſit, ad ultimum ſic ait: Deinde Iupiter, poſtquam terram quinquies circuivit, omnibuſque amicis, atque cognatis ſuis, imperium diviſit: reliquitque hominibus leges, mores, frumentáque paravit, multáque alia bona fecit, immortali gloriâ, memoriâque affectus, ſempiterna monumenta ſuis reliquit, ætate peſſum actâ, in Creta vitam commutavit, & ad Deos abiit; eumque Curetes, filii ſui, curaverunt, decoraveruntque eum: & ſepulchrum ejus eſt in Creta, in oppido Gnoſo: & dicitur Veſta hanc urbem creaviſſe; inque ſepulchro ejus eſt inſcriptum antiquis literis Græcis,* Ὁ Ζεὺς ὁ Κρόνου, *id eſt Latinè, Iupiter Saturni.* Item cap. XIII. *Ennius quidem in Euhemero non primum dicit regnâſſe Saturnum. Initio, inquit, primus in terris imperium ſummum Vranus habuit: is id regnum unà cum fratribus ſuis inſtituit, atque paravit.* Vide & luculenta ex eadem hiſtoria loca cap. XIV. Obiit Ennius ſeptuagenario major, anno Urbis IↃCLXXXV, Q. Marcio Philippo II, & Cn. Servilio Cæpione coſſ. ut Cicero in Bruto, & Catone majore, perhibet. Ac magnus ſanè ei honos habitus à ſuperiore Africano, & fratre Aſiatico, ſi in ſepulcro ſuæ gentis collocari voluerunt, & præterea poëtæ effigiem è marmore ſepulcro impoſuere. Sanè de eo apud Ciceronem pro Archia legimus: *In ſepulcro Scipionum putatur eſſe conſtitutus è marmore.* Et apud Livium lib. XXXVIII: *Romæ extra portam Capenam in Scipionum monumento tres ſtatuæ ſunt, quarum duæ P. & L. Scipionum dicuntur eſſe, tertia poëtæ Q. Ennii.* Quod autem dubiè uterque illorum dicit: hoc aſſeveratè ait Ovidius in tertio de Arte:

Ennius emeruit Calabris in montibus ortus
Contiguus poni, Scipio magne, tibi.

Imò & Valerius Max. lib. VIII cap. XV: *Superior Africanus Ennii*

poëtæ effigiem in monumentis Corneliæ gentis collocari voluit. Et Solinus polyhiſt.cap.VII: *Africanus prior Q. Ennii ſtatuam imponi ſepulcro ſuo juſſit.*

CAP. III.

***De** Fabio Pictore, qui primus Romanorum ſolutâ oratione hiſtoriam ſcripſit. Παρόραμα viri eruditi, pro uno habentis quatuor Fabios Pictores. Vnde in Fabia gente Pictoris cognomen. Legatio Fabii Pictoris hiſtorici poſt cladem Cannenſem. Prænomen ei Quinctus. Diſtinguuntur Servius Fabius, & Fabius Servilianus: quorum uterque de jure pontificio ſcripſit. Seb. Corradus refellitur. Duo Numerii Fabii Pictores. Argumentum hiſtoriæ à Fabio Pictore ſcriptæ. Quid in ea Polybius culpârit. Cujuſmodi ejus dictio fuerit. Perperam Pighium colligere ex Sigonio, Fabium Pictorem adhuc ineditum Venetiis aſſervari. Annii Fabius rejicitur.*

A Poëtis venio ad eos, qui pedeſtri ſcripſere oratione, ac proprio quodam jure nomen ſibi hiſtoricorum vindicant. Ordior à FABIO PICTORE, qui *ſcriptorum antiquiſſimus* à Livio dicitur lib. I, & *longè antiquiſſimus auctor* lib. II. De ætate ejus non pauci falluntur. Vir eruditiſſimus in Genealogicis ſcribit, Q. Fabium Pictorem conſulem fuiſſe cum Q. Ogulnio, anno V.C.CCCCLXXXV: ædem Salutis pinxiſſe: antiquiſſimum eſſe hiſtoriæ Romanæ ſcriptorem: juris & literarum peritiſſimum à Cicerone dici. Atque ita ex quatuor Fabiis Pictoribus unum facit. Quod & factum Raphaëli Volaterrano Anthropologias lib. XVI. Etiam Rutilius in Iuriſconſultorum vitis, tres Fabios Pictores in unum conflat. Nempe duo hi egregio Friſiorum Hiſtorico ad errorem eum præivere. Nam alius eſt, qui Salutis ædem pinxit. Alius, qui cum Ogulnio erat conſul. Alius ille nobilis hiſtoricus. Alius, qui juris ſcientiſſimus Ciceroni dicitur. De primo ſic Plinius lib. XXXV. cap. IV: *Apud Romanos quoque honos maturè huic* (pingendi) *arti contigit. Siquidem cognomina ex ea Pictorum traxerunt Fabii clariſſimæ gentis: princépſque ejus cognominis ipſe ædem Salutis pinxit anno* CCCCL: *quæ pictura duravit ad noſtram memoriam, æde, Claudii principatu, exuſtâ.* Eſt hic C. Fabius M. Filius, qui primus Pictoris nomen retulit. Filii ei

duo.

duo. Unus eſt C. Fabius, C. F. M. N. Pictor: qui quæſtor militaris fuit anno CCCCLXXV: ædilis curulis anno CCCCLXXX: prætor CCCCLXXXIII: anno autem CCCCLXXXV conſulatum geſſit cum Q. Ogulnio Gallo: annis XXXV poſtquam Salutis ædem pater pinxerat. Filius alter Numerius Fabius Pictor, de quo pòſt dicam. Venio ad hiſtoricum. Is dictus Q. Fabius C. F. C N. Pictor. Hic eſt, qui quæſtor provincialis fuit anno IↃXXXV; quique, poſt cladem Cannenſem, legatus Delphos ad Apollinem miſſus fuit, ut ſciſcitaretur, qui tandem finis tantarum eſſet cladium futurus: ac quibus ſupplicationibus placari à Romanis Dii poſſent. Sanè Appianus in Annibalicis, poſtquam expoſuiſſet Cannenſem cladem, ſubjicit: Ἡ δὲ βουλὴ Κόϊντον μὲν Φάβιον, τὸν συγγραφέα τῶνδε τῶν ἔργων, ἐς Δελφοὺς ἔπεμπε χρησόμενον περὶ τῶν παρόντων. *Senatus Q. Fabium, qui & ipſe harum Annibalicarum rerum hiſtoriam conſcripſit, Delphos ad oraculum miſit ſciſcitaturum de præſenti rerum ſtatu.* Atqui clades Cannenſis contigit anno IↃXXXVIII, annis LIII poſt Fabii Pictoris conſulatum cum Ogulnio Gallo: ut hiſtoricus filius ejus fuerit; nepos autem illius, qui Salutis ædem pinxerat. Quippe Fabium hiſtoricum vixiſſe temporibus belli Annibalici, quod deſcripſit, clarè etiam ait Livius lib. XXI. *Hæc,* inquit, *nobilis ad Thraſymenum pugna, atque inter paucas memorata populi Romani clades*: XV *millia Romanorum in acie cæſa ſunt*: X *millia, ſparſa fugâ per omnem Etruriam, diverſis itineribus Romam petiere. Fabium, æqualem temporibus hujuſce belli, potiſſimùm auctorem habui.* Supereſt Fabius Pictor, quem juris, & literarum, ſcientiſſimum fuiſſe, Cicero dicit. Sed hunc alium eſſe ab hiſtorico, vel prænomen indicio eſt. Hoc enim hiſtorico Quinctus erat; ut Appiani verba, quæ adduximus, oſtendunt. Idem liquet ex Dionyſio Halicarn. lib. I Antiq. Rom. ubi eorum quæ de Amulio, & Romulo, Remoque, refert, auctor laudatur Κόϊντος Φάβιος, ὁ Πίκτωρ λεγόμενος. At huic juris peritiſſimo cognomen Servius fuit. Verba enim Ciceronis ſunt iſta, in Bruto: *Sed vivo Catone minores natu multi uno tempore Oratores floruerunt. Nam & A. Albinus, is, qui Græcè ſcripſit hiſtoriam, & Ser. Fulvius, & unà Ser. Fabius Pictor, & juris, & literarum, & antiquitatis, bene peritus.* Eſt hic Ser. Fabius Q. F. Q. N. Pictor. Pater, credo, ei Q. Fabius Q. F. Q. N. Flamen Quirinalis, atque idem prætor, anno IↃLXV, quo Sardiniam ſortitus erat; ſed à P. Licinio Craſſo Pontifice prohibitus eſt ab Urbe diſcedere, ne à ſacris abeſſet. Autor Livius lib. XXXVII. Meminit ejus quoque lib. XLV, ubi perperàm in pleriſque codd. pro Quincto Marcus

 voca-

vocatur. Ac filius ejus, Servius Pictor, quæſtor provincialis anno fuit IↃXCVIII: prætor autem IↃCVIII, quo Carthago ab Africano juniore capta exciſaque. Propterea planè falli puto doctiſſimum virum, Sebaſtianum Corradum, qui apud Ciceronem pro *Servius* mavult *Servilianus.* Omnino enim hic alius eſt: nempe Q. Fabius Q. F. Q. N. Maximus Servilianus: qui eopſe anno, quo Servius Fabius, prætor fuit; uti & Cn. Servilius Cæpio, C. Valerius Tappus, & L. Poſtumius Tumpanus. Servilianus igitur non habuit Pictoris cognomen. Nam quòd Corradus inter majores ejus Fabium Pictorem reponit, planè fallitur. Siquidem Servilianus ille genus duxit, non à C. Fabio Pictore, ſed à Q. Fab. Max. Gurgite. Atque hunc etiam de jure pontificio quædam ſcripſiſſe, diſcimus ex verbis iſtis Macrobii lib. I. Saturn. *Fabius Max. Servilianus, Pontifex, in libro undecimo negat, oportere atro die parentare.* Atque ex his liquet, etſi uterque de jure pontificio ſcripſerit, tamen, quoties Pictoris cognomen additur, non Q. Fabium Servilianum, ſed Ser. Fabium Pictorem, intelligi debere: ut in iis, quæ adducunt Gellius lib. I. cap. XII, & lib. X cap. XV. ac Nonius in *Picumnus,* & *Sale.*

Sed de prænomine Fabii hiſtorici ſcrupulum injicit locus Ciceronis lib. I de Divinat. *Hiſque adjungatur etiam Æneæ ſomnium, quod in Numerii Fabii Pictoris Græcis Annalibus ejuſmodi eſt.* Num alium hunc eſſe dicemus? Præſertim cùm hic Græcos nominet annales; nos de Latino hiſtorico loquamur? Sed adverſus hoc objici poteſt, Q. Fabium hiſtoricum, non Græcè minùs, quàm Latinè ſcripſiſſe. Nam Dionyſius Hal. lib. I. loquens de iis, qui veterum Romanorum geſta τῇ Ἑλλωικῇ διαλέκτῳ ſcripſere, eorum vetuſtiſſimos eſſe ait, Q. Fabium, & L. Cincium. Ac, Latinè eundem hiſtoriam condidiſſe, locuples teſtis eſt M. Tullius in ſecundo de Oratore, & primo de Legibus. Quare videri poſſit Tullius in prænomine hiſtorici deceptus eſſe. Quamquam profectò, quid prohibet, quò minùs diverſos credamus? Sanè C. Fabio Pictori, quem cum Ogulnio conſulem fuiſſe dicebam, frater fuit Numerius Fabius C. F. M. N. Pictor. Atque hic eſt, qui quæſtor militaris anno erat CCCCLXXVIII; ædilis curulis anno CCCCLXXXIII; prætor CCCCLXXXVI; conſul autem CCCCLXXXVIII. Item filius huic Num. Fabius Pictor, qui anno IↃX quæſtor provincialis erat. Horum alterum fortaſſe, ſed, ut arbitror, filium potiùs, Cicero ſignârit.

Quæ ex Fabii Pictoris annalibus veteres referunt, ea partim ſunt

de

de antiquitatibus Italiæ, & Urbis initiis: partim de geſtis populi Rom. Utrùm autem ex Græco, an Latino ſint opere, non ſemper dicere poſſumus. Nec de eo anxiè diſquiri opus eſt, ſi utrâque linguâ idem ab eo opus tractabatur. Ex Latinis, præter eos, quos diximus, Pictoris annalium meminere Plinius lib. x Hiſt. Nat. cap. XXIV, & lib. XIV, cap. XIII, Quinctilianus lib. I. cap. x, Solinus cap. x, Aurelius Victor, vel quiſquis ſcriptor ille de origine gentis Romanæ; ut de Grammaticis, Gellio, Macrobio, Feſto, Nonio, & Victorino, nihil dicam. Eos, qui fragmenta Fabii hujus collegêre, fugit locus iſte Eutropii lib. II: *Lucio Æmilio coſ. ingentes Gallorum copiæ Alpes tranſierunt: ſed pro Romanis tota Italia conſenſit: traditumque eſt Fabio hiſtorico, qui ei bello interfuit*, IↃCCC *millia hominum parata ad id bellum fuiſſe.* Itidem neglexere hoc Suidæ: Φάβιος Πίκτωρ, συγγραφεὺς Ῥωμαίων. Οὗτος λέγει ἄρχοντι Ῥωμαίων μὴ ἐξεῖναι μηδενὶ σφετερίζεσθαι ἐκ τοῦ δημοσίου οὐδέν. *Fabius Pictor, hiſtoricus Romanus. Hic ait, nulli Romanorum magiſtratuum licere publici quicquam in uſus privatos convertere.*

In hiſtoria nimis ſtuduit Romanis: unde, dum bellum Punicum deſcripſit, nec laudare ſcivit Carthaginenſes, ubi merentur; nec candidè expoſuit, ubi peccârunt. Quo nomine à Polybio reprehenditur lib. I. Vide & eundem lib. III, ubi illum culpat in iis, quæ de cauſſis ſecundi belli Punici prodidit. Atque eò id ſe facere addit, nequis ſine judicio omnibus habeat fidem, quia Romanus fuerit Senator, & ejus belli temporibus vixerit. Quod ad ſtylum attinet, Cicero in primo de Legibus, omnes, & iſtius, & proximi temporis ſcriptores, planè exiles eſſe ait. Illuſtris quoque de ejus, & Catonis, Piſoniſque, annalibus, locus eſt lib. II de Oratore.

Certiora de fide, & dictione, fortaſſe afferremus, ſi exſtaret nobiliſſimus ille ſcriptor. Quod exiſtimabat Stephanus Pighius in Annalibus ſuis ad annum IↃXXXIV. Ac ejuſce rei teſtem laudat Carolum Sigonium, qui Venetiis ſe apud Ludovicum Beccatellum ſæpius legiſſe dicat. Ac ſubjicit deinde: *Atque utinam faceſſant ſemel canes è Muſarum præſepio.* Locus, unde illud colligit Pighius, eſt in ſcholiis lib. XXIII Liviani. Nam, ubi Livius ait, Q. Fabium Pictorem legatum à Delphis Romam rediiſſe, annotat iſta Sigonius: *Hunc eundem illum eſſe, qui res Romanas ſcripſit, tradit Appianus in Annibalica hiſtoria, quam manuſcriptam ſæpius apud ornatiſſimum Ludovicum Beccatellum legi: cujus hiſtorici ſæpe, & in hoc bello, & in aliis, meminit Livius.* Sed loquitur Sigonius de Appiani codice Græco; qui, cùm iſta

iſta commentaretur Sigonius, necdum prodierat in lucem. Scio verba extrema non poſſe de Appiano intelligi, cùm Livius nequeat meminiſſe ejus, qui Trajani, Hadriani, & Antonini, temporibus vixit. Sed hoc non prohibet, quò minùs priora de Appiano capiamus, proxima de Pictore. Quod ut apertius foret, ſatius erat intermedia parentheſios notâ circumſcribere. Utcumque hoc exile fuerit, eò tamen monere non piguit, quia metus erat, nequis cum Pighio ſperaret, è latebris Pictorem proditurum, ſimul ac Beccatellus, vel ejus hæres, deſiiſſet ſimilis eſſe cani Æſopico, fœnum invidentis equo, quo ipſe non capiatur: vel nequis crederet, Sigonium, cùm ea ſcriberet, fucum voluiſſe facere lectori; uti poſtea, cum libellum de Conſolatione pro germano Tullii fœtu obtrudere voluit orbi literato. Aut quemadmodum Annius Viterbienſis fecit, qui libellos duos non magnæ rei, unum de aureo ſeculo, alterum de origine urbis Romæ, ac vocabulorum ejus; quos ipſe commentus erat; pro genuinis Fabii Pictoris divulgavit: digniſſimus profectò, ut fœno ſemper veſceretur; qui de cæteris malignè adeò ſenſerit, ut eos putaret, velut Arcadiæ pecuaria, inter mellita Fabii bellaria, & mucidum Annii fœnum, diſtinguere non poſſe.

CAP. IV.

L. Cincius Alimentus. Elogium ejus, ex Livio, & honores, quos geſſit. Item captivitas, & colloquium cum Hannibale. Refellitur Steph. Pighius, qui Cincium prætorem, legatumque, patrem hiſtorici fuiſſe cenſebat. Cincius de rebus Romanis Græcam; de Gorgia Leontino, Latinam condidit hiſtoriam. Quæ præterea ediderit.

ÆQualis Fabii Pictoris fuit L. CINCIUS ALIMENTIUS, ſeu ALIMENTUS, qui in pleriſque libris corruptè *Mimantus* nuncupatur. Sæpius ejus mentio fit apud Livium. Prima eſt initio libri VII; ubi, cùm dixiſſet, *Volſiniis clavos indices numeri annorum fixos in templo Nortiæ, Hetruſcæ Deæ, comparere*: teſtem laudat L. Cincium, eumque *diligentem talium monumentorum auctorem* appellat. Ab eodem *maximus auctor* dicitur lib. XXX. Nec dubito, quin hic ſit ille L. Cincius Alimentus, qui M. Claudio Marcello, & M. Valerio coſſ. prætor fuit cum P. Manlio Vulſone, L. Manlio Acidino, & C. Lectorio; ut idem ſcribit lib. XXVI: qui & aliquantò

quantò pòſt ejuſmodi Patrum decretum refert, *ut alteri conſulum Italia, bellumque cum Annibale, provincia foret: alter claſſem, cui* T. *Octacilius præfuiſſet, Siciliamque provinciam, cum L. Cincio prætore obtineret.* Item exponit, ut *L. Cincio Prætori ad obtinendam Siciliam Cannenſes milites dati ſint, duarum inſtar legionum.* Libro item proximo tradit, ut *Q. Fabio Maximo quinctùm, Q. Fulvio Flacco tertiùm coſſ. M. Valerio cum L. Cincio ſit in annum prorogatum in Sicilia imperium, & Cannenſis exercitus datus, eumque ſupplere ex militibus, qui ex legionibus Cn. Fulvii ſupereſſent, juſſi ſint.* Eopſe etiam libro commemorat, ut poſt cædem Marcelli conſulis, ad collegam ejus Criſpinum fuerint *tres miſſi legati, Sex. Iulius Cæſar, L. Licinius Pollio, L. Cincius Alimentus, cùm paucis antè diebus ex Sicilia rediiſſet.* Atque hæc, quanto in honore Cincius fuerit, oſtendunt. Poſtea autem ab Annibale captus fuit, cumque eo de rebus variis locutus eſt, quæ & in hiſtoriam ſuam retulit. Docet id nos idem Livius lib. XXI, his verbis: *L. Cincius Alimentus, qui captum ſe ab Annibale ſcribit, maximus auctor, moveret me, niſi confunderet numerum, Gallis, Liguribuſque, additis. Cum his ſcribit octoginta millia peditum, decem equitum, adducta in Italiam (magis adfluxiſſe veriſimile eſt, & ita quidam auctores ſunt:) ex ipſo autem audiſſe Annibale, poſtquam Rhodanum tranſierat, triginta ſex millia hominum, ingentemque numerum equorum, & aliorum jumentorum, amiſiſſe in Taurinis.* Stephanus Pighius, in Annalibus ſuis, ad annum CCCCXXXIV, ſcribit, eum, qui prætor Siciliam obtinuit, atque ad Criſpinum conſulem legatus fuit, non hiſtoricum ipſum; ſed ejus filium, videri. Prora & puppis ſententiæ hujus eſt, quòd *Livius tradat, initio belli Punici ab Annibale captum fuiſſe: Senatus autem Romanus, & Cenſores, eo tempore omnes, qui arma hoſtibus tradidiſſent, in Siciliam, quamdiu Pœni in Italia eſſent, relegatos variis ignominiis, & gravi inſuper militiâ proculcabant: quemadmodum ex Livii hiſtoria manifeſtum eſt.* De conſuetudine eorum temporum non repugno. Sed unde colligit, initio belli Annibalici captum fuiſſe? Neque enim, quando captus fuerit, uſpiam prodit Livius. Quare, cùm & prætor, poſt Cannenſem cladem, Siciliam obtinuerit; &, poſt Marcelli conſulis cædem, legatus fuerit ad Criſpinum conſulem: poſtea potiùs in manus Hannibalis veniſſe arbitror. Confirmat me etiam, quòd Dionyſius Halicarn. lib. I. Fabium Pictorem, & L. Cincium, eodem dicat tempore floruiſſe, ac utrumque ea ſcripſiſſe addat, quibus interfuerit. Τούτων δὲ τῶν ἀνδρῶν ἑκάτερος, οἷς μὲν αὐτὸς ἔργοις παρεγένετο, διὰ τὴν ἐμπειρίαν ἀκριβῶς ἀνέγραψε. *Horum virorum uterque, res, quibus ipſe interfuit, eoq; probè ſibi cognitas,*

diligenter ſcriptis mandavit. Sanè verba hæc optimè conveniunt illi, qui bello hoc Punico magiſtratum ipſe ceperit: quale nihil de patre ejus legimus. Denique is, qui poſtea prætor Siculus fuit, jam ante Hannibalis in Italiam adventum, quæſturam geſſerat, M. Livio Salinatore,& L. Æmilio Paullo coſſ. quod nec Pighius diffitetur. Hiſtoriam autem belli Annibalici non ſcripſit Cincius, niſi bello eo feliciter confecto. Quare ætas ipſa diſſuadet, quò minùs hiſtoriam illam conditam credamus, non ab quæſtorio hoc & prætorio viro; ſed parente ejus, qui poſt bellum hoc decrepitâ admodum fuerit ætate: imò fortaſſe multis jam annis ante bellum Annibalicum deceſſerit.

Etſi autem hiſtoricus hic homo Romanus eſſet: hiſtoriam tamen Annibalicam ſcripſit Ἑλλωικῇ διαλέκτῳ: ut clarè ait Dionyſius Hal. lib. I. Neque adſerere auſim, Latinè eandem hominibus ſuis dediſſe. Nec propterea nullus ei fuerit in hiſtoricis Latinis locus. Quippe hiſtoriam quoque reliquit de Gorgia Leontino. Hanc Latinè ſcripſiſſe, ex eo colligitur, quòd Fulgentius Planciades, in explicatione ſermonis antiqui, hinc adſtruit, ſenes à Latinis ſilicernios vocari. Sic enim loquitur grammaticus is: *Silicernios dici voluerunt ſenes jam incurvos, quaſi jam ſepulcrorum ſuorum ſilices cernentes. Vnde Cincius Alimentus, hiſtoria de Gorgia Leontino, ſcribit, dicens: Qui, dum jam ſilicernius finem ſui temporis exſpectaret, etſi morti non potuit, tamen infirmitatibus inſultavit*. Nec ignoro, quàm parùm fidei Fulgentio huic tribuant eruditi propè omnes. Sed hac quidem in re nihil video, cur fallere eum putemus. Nam, cùm Gorgias ille fuerit Siculus (Leontium enim Siciliæ oppidum eſt) potuit Cincio bella de eo ſcribendi occaſio ſe offerre; ipſéque etiam natalis locus ejus rei commonefacere; dum triennio Siciliam prætor obtineret. Nec qui Græcas adeò literas amaret, ut res etiam Romanas conſignaret Græcè: abhorrere poterat ab hiſtoria inclyti apud Græcos oratoris, à quo ſcitamenta quædam orationis Γοργίεια dicerentur; ipſum rhetoricari vocaretur γοργιάζειν; cujus item orationes lampadum appellatione inſignirentur; dies, quibus habitæ eſſent, feſti nuncuparentur: cui denique aurea ob facundiam Delphis imago conſtituta foret.

Idem Cincius, præter hiſtoriam hanc, alia etiam Latinâ linguâ ſcripſit. Atque inter ea, libros de re Militari: ex quorum tertio, quincto, & ſexto, quædam Gellius adfert lib. XVI cap. IV. Imo ex iis eſt, ex quibus Vegetius ſe agnoſcit ſuos de re militari commentarios conflâſſe: ſi ſequimur emendationes Barthii lib. XXVIII Adverſ.

cap.

cap. XI. Etiam ex libro Cincii, quem de Faſtis reliquit, aliqua citat Macrobius lib. I Saturn. cap. XII. Multa quoque alia ejuſdem advocat Feſtus. Uti librum de verbis priſcis, in *Peremere*, *Reconductæ*, *Rodus*, & *Scena*: librum de comitiis, in *Patricios*: librum de conſulum poteſtate, in *Prætor*: libros de officio juriſconſulti, in *Nuncupata*: myſtagogicôn libros, in *Trientem*. Meminit & Arnobius lib. III. his verbis: *Cincius* Novenſiles *numina peregrina novitate ex ipſâ appellata pronunciat. Nam ſolere Romanos, Deos omnes ſuperatarum urbium, partim privatim per familias ſpargere, partim publicè conſecrare: ac, ne aliquid deorum multitudine, aut ignorantiâ, præteriretur; brevitatis, & compendii cauſſâ, uno pariter nomine cunctos Novenſiles invocari.* Vide &, quæ de eo diximus lib. IV de Hiſt. Græcis cap. III.

CAP. V.

Tergemina Catonis Cenſorii laus: item iſta, quòd quater & quadragies accuſatus, ſemperque fuerit abſolutus. Ejus ætas, & libri de re militari. Iam olim dubitatum, utrùm rectè libris ſuis Originum nomen fecerit. Livii erratum. Catonis Origines vocari & Hiſtoriarum libros. Coleri lapſus ſuper oratione de bello Carthaginenſi. Quando obierit Cato. De ſtylo ejus diſcrepans judicium ex Tullii Bruto. Quiſquiliæ Catonis ab Annio editi rejectæ. Munatius Rufus de Catonis expeditione Cypriaca. M. Fulvii Nobilioris Faſti.

AC Cincius quidem vix, niſi propter illa, quæ de Leontino Gorgia literis mandârat, inter eos Romanorum referri meretur, qui res geſtas monumentis ſuis expoſuiſſent. At longè meliori jure hunc ſibi honorem depoſcit M. PORCIUS CATO CENSORIUS, hiſtoricus eximius, & aliis quoque nominibus laudatiſſimus. Siquidem, ut Plinius ſcribit libri VII cap. XXVII, *tres ſummas in homine res præſtitiſſe exiſtimatus eſt, optimus orator, optimus Imperator, optimus Senator*. Atque hinc & *Cato orator* pro Majore, aut Cenſorio legas apud Iuſtinum lib. XXXIII, ubi de filii ejus fortitudine loquitur. Ejuſdem illud proprium, ut ibidem à Plinio dicitur, *quater, & quadragies cauſſam dixiſſe; nec quemquam ſæpius poſtulatum, & ſemper abſolutum*. Vide & elogium ejus apud Valerium Max. lib. VIII cap. VII. Vitam ejus ſcripſit Plutarchus. Nos ea ſolùm dicemus, quæ in-

ſtituti noſtri magis ſunt propria. Florere tantus vir cœpit bello Punico ſecundo: in quo ſub Fabio Maximo militavit. Vitam autem produxit uſque ad bellum Punicum tertium, ad quod ille imprimis concitavit Romanos. Scripſit inter alia libros de re militari: ut præter Grammaticos teſtatur Plinius in præfat. Hiſtoriæ Nat. Ubi legas: *Catoni de militari diſciplina commentanti.* Item Flavius Vegetius lib. I cap. VIII. Ejus verba ſunt: *Hæc neceſſitas compulit, evolutis auctoribus, ea me in hoc opuſculo fideliſſimè dicere, quæ Cato ille Cenſorius de diſciplina militari ſcripſit.* Plurimas quoque orationes reliquit. Item alia, de quibus nihil dicam: præterquam de Originum libris: quorum cauſſa ejus hic meminimus. Deſignat hoc opus Dionyſius Hal. lib. I Antiqu. Rom. Οἱ δὲ λογιώτατοι τῶν Ῥωμαίων συγγραφέων, ἐν οἷς ἐστι Πορκιός τε Κάτων, ὁ τὰς γενεαλογίας τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πόλεων ἐπιμελέστατα συναγαγών. *Doctiſſimi verò Romanorum, atque in his Porcius Cato, qui Italicarum urbium origines accuratiſſimè collegit.* Ad inſcriptionem quod attinet, Verrii, & Feſti, judicium ejuſmodi fuit, minùs eam operi convenire: quippe majorem librorum partem, non Italicarum civitatum origines, ſed res geſtas populi Romani, exponere. Nec video, ut aliter defendi Cato poſſit; quàm ſi antiquiores dicamus, per *origines* συνεκδοχικῶς intellexiſſe *antiquitates.* Gloſſæ vett. *Origo*, ἀρχαιολογία. Sed Verrio ea in ſententia præivit Cornelius Nepos: cujus illuſtrem apponam locum ex fragmento, quod ſupereſt è poſteriori libro de vitis excellentium imperatorum. Faciam hoc eo lubentiùs, quia inde, præter alia, etiam argumentum Originum cognoſcere eſt. *In omnibus*, inquit, *rebus ſingulari fuit prudentiâ, & induſtriâ. Nam & agricola ſolers, & reipublicæ peritus, & juriſconſultus, & magnus imperator, & probabilis orator, & cupidiſſimus literarum fuit. Quarum ſtudium etſi ſenior arripuerat, tamen tantum progreſſum fecit, ut non facilè reperire poſſis, neque de Græcis, neque de Italicis rebus, quod ei fuerit incognitum. Ab adoleſcentia confecit orationes: ſenex hiſtorias ſcribere inſtituit, quarum ſunt libri ſeptem. Primus continet res geſtas regum populi Romani. Secundus, & tertius, unde quæque civitas orta ſit Italica: ob quam rem omnes* ORIGINES *videtur appellâſſe. In quarto autem, bellum Punicum primum: in quincto, ſecundum. Atque hæc omnia capitulatim ſint dicta. Reliqua bella pari modo perſecutus eſt, uſque ad præturam Ser. Galbæ, qui diripuit Luſitanos. Atque horum bellorum duces non nominavit, ſed ſine nominibus res notavit. In iiſdem expoſuit, quæ in Italia, Hiſpaniiſque, viderentur admiranda. In quibus multa induſtria & diligentia comparet, multa doctrina.* Hæc Cornelius Nepos, qui de cæteris relêgat ad librum, quem ſeparatim

de eo fecit, rogatu T. Pomponii Attici. Sed neque is hodie exſtat. Scripſit Origines Cato ante conſulatum, quem geſſit cum L. Valerio Flacco anno V. C. IↃLIX. Hoc inde colligimus, quòd anno eopſe C. Oppius, Tribunus Pl. in contentione ea, quæ eſt de cultibus matronarum defingendis, ſic Conſulem Catonem alloquitur apud Livium lib. XXXIV: *Nam quid tandem novi matronæ fecerunt, quòd frequentes, in cauſſa ad ſe pertinente, in publicum proceſſerunt? nunquam ante hoc tempus in publicum proceſſerunt? Tuas adverſus te Origines revolvam. Accipe, quoties id fecerint, & quidem ſemper bono publico. Iam à principio, regnante Romulo, cùm Capitolio à Sabinis capto, medio in foro, ſignis collatis dimicaretur, nonne intercurſu matronarum inter acies duas prœlium ſedatum eſt?* &c. Quamquam, ſi iſta non tam ab Oppio ſint, quàm Livio, parùm ſanè validus fuerit aries iſte, quem intorſi. Et ſanè huc magis inclino, quia Nepos dicit, Catonem jam ſenem hiſtoriam ſcribere cœpiſſe. Quod Livius non ſatis videtur attendiſſe, dum ejuſmodi ſermonem Oppio tribuit, annis ante obitum Catonis XLVII. Operæ autem eſt conſiderare, quomodo Nepos Originum libros diſertim *Hiſtorias* appellet. Eóque fruſtra ſit, qui aliud opus intelligat apud Chariſium lib. II, ubi quædam adfert è *Catonis ſenioris ſecundo hiſtoriarum*. Chriſtophorus tamen Collerus, in notis ad primum hiſtoriarum Salluſtii, exiſtimabat, diverſam ab Originum libris hiſtoriam ſcripſiſſe: atque id colligebat ex eo, quod Nonius, in *Colliſcerunt*, citet *Catonem de bello Carthaginenſi*. Sed fuit ea non hiſtoria, verùm oratio: ut apertè vocat Gellius lib. IX cap. XV: *Marcus*, inquit, *Cato in oratione, quam de bello Carthaginenſi compoſuit*. Atque ut hiſtoria foret, intelligi deberet pars ea Originum, in qua tractâſſet de primo, ſecundoque, bello Punico. Nam hiſtoriam tertii belli, quod quadriennium duravit, ſcribere non potuit: cùm altero obierit anno, ex quo ortum fuit. Illud tamen facilè crediderim, orationem eam fuiſſe Originum libris incluſam. Nam id feciſſe aliquoties Catonem oſtendit luculentus ille locus epitomes Livii lib. XLIX: *Cùm L. Scribonius, tribunus plebis, rogationem promulgâſſet, ut Luſitani, qui, in fidem populo Romano dediti, à Sergio Galba in Galliam veniſſent, in libertatem reſtituerentur, M. Cato acerrimè ſuaſit. Exſtat oratio annalibus ejus incluſa.* Ubi videmus, ut Origines, quas Nepos vocat hiſtorias, Liviana epitome nominet Annales. Quomodo & Livius ſuas hiſtorias vocat Annales lib. XLIV, quas Plinius in præfat. Hiſt. Natur. vocat Hiſtorias. Ac Seneca epiſt. XCVII *annales Tanuſii* memorat. Ac Suetonius in Iulio cap. IX appellat hiſtorias. De ſtylo Catonis,

 quem

quem potiùs audiamus, quàm M. Ciceronem, cujus hæc verba in Bruto: *Catonem quis noſtrorum oratorum, qui quidem nunc ſunt, legit? aut quis novit omnino? at quem virum, dii boni! mitto civem, aut Senatorem, aut imperatorem: oratorem enim hoc loco quærimus. Quis illo gravior in laudando? acerbior in vituperando? in ſententiis argutior? in docendo ediſſerendoque ſubtilior? refertæ ſunt* ORATIONES *ampliùs* CENTUM QUINQUAGINTA, *quas quidem adhuc invenerim, & legerim, & verbis, & rebus illuſtribus. Licet ex iis eligunt ea, quæ notatione, & laude dicta ſint, omnes oratoriæ virtutes in iis reperientur. Iam verò* ORIGINES *ejus, quem florem, aut quod lumen eloquentiæ non habent? amatores huic deſunt, ſicuti multis jam antè ſeculis, & Philiſto Syracuſio, & ipſi Thucydidi. Nam ut horum conciſis ſententiis, interdum etiam non ſatis apertis, cùm brevitate, tum nimio acumine, officit Theopompus elatione, atque altitudine, orationis ſuæ; quod idem Lyſiæ Demoſthenes: ſic Catonis luminibus obſtruxit hæc poſteriorum quaſi exaggerata altiùs oratio. Sed & in noſtris inſcitia eſt, quod ii ipſi, qui in Græcis antiquitate delectantur, eâque ſubtilitate, quam Atticam appellant, hanc in Catone non noverunt quidem. Hyperidæ volunt eſſe, & Lyſiæ. Laudo: ſed cur nolunt Catonis? Attico genere dicendi ſe gaudere dicunt. Sapienter id quidem: atque utinam imitarentur, nec oſſa ſolùm, ſed etiam ſanguinem. Gratum eſt tamen, quod volunt. Cur igitur Lyſias & Hyperides amatur, cùm penitùs ignoretur Cato?* Attici tamen longè aliud judicium fuiſſe videtur. Eum quidem Cicero ſic poſtea loquentem inducit: *Ego Catonem tuum, ut civem, ut ſenatorem, ut imperatorem, ut virum denique cùm prudentiâ, tum omni virtute, excellentem, probo: orationes autem ejus, ut illis temporibus, valde laudo: ſignificant enim quandam formam ingenii, ſed admodum impolitam, & planè rudem. Origines vero cùm omnibus oratoriis laudibus refertas diceres, & Catonem cum Philiſto, & Thucydide, comparares; Brutóne te id cenſebas, an mihi, probaturum? quos enim, ne è Græcis quidem, quiſquam imitari poteſt, iis tu comparas hominem Tuſculanum, nondum ſuſpicantem, quale eſſet copiosè, & ornatè, dicere?* Ad quæ ſic Tullius: *Longi ſermonis initium depuliſti, Attice; remque commoviſti novâ diſputatione dignam, quam in aliud tempus differamus. Volvendi enim ſunt libri, cùm aliorum, tum imprimis Catonis: intelliges nihil illius lineamentis, niſi eorum pigmentorum, quæ inventa nondum erant, florem, & colorem, defuiſſe.* Utrùm autem iis, quæ Cicero in ſua dicit perſona, an quæ Atticum objectantem inducit, accedere oporteat: non aliunde meliùs conjecturam capere poſſumus, quàm ex luculentis aliquot fragmentis, quæ apud veteres leguntur: imprimis autem non uno Gellii in loco. At iſtis Originibus, quas pro Catonianis obtrudere nobis vo-

bis voluit Annius Viterbienſis, nihil profectò inficetius, Catoneq; indignius. Eam impoſturam, non multò poſtquam in lucem prodierant, Sabellicus vidit Enneadis x lib. II: item Faber Stapulenſis, Vives, B Rhenanus, atque alii. Coætaneus Catoni fuit MUNATIUS RUFUS. Refertur is à Valerio Max. lib. IV cap. III; ubi, cùm de abſtinentia Catonis Uticenſis, pecuniam è Cypro inſulâ Romam deportantis, locutus eſſet, ſubjicit iſta: *Atque id Munatius Rufus, Cypriacæ expeditionis fidus comes, ſcriptis ſuis ſignificat.* Unde Rufum hunc colligo Cypriacam Catonis expeditionem literis mandâſſe. Catoni etiam æqualis fuit M. FULVIUS NOBILIOR: qui anno Urbis IↃLXI prætor ſtrenuè rem geſſit in Hiſpaniâ ulteriori: atque anno IↃLXV conſul contra Ætolos miſſus, ſecum Ennium poëtam in Ætoliam duxit, Ambraciam cepit, inde novem Muſarum ſigna tranſtulit, ac conſecravit ſub Herculis tutela, ſuosque Faſtos eo in templo collocavit. Operis ejus meminit Macrobius lib. I Saturn. cap. XII: *Fulvius Nobilior in Faſtis, quos in æde Herculis Muſarum poſuit, Romulum dicit, poſtquam populum in majores junioreſque diviſit, ut altera pars conſilio, altera armis Remp. tueretur; in honorem utriuſque partis, hunc Majum, ſequentem Iunium vocâſſe.* Idem ejuſce lib. cap. XIII: *Fulvius id egiſſe Manium conſulem dicit ab Vrbe conditâ anno quingenteſimo ſexageſimo ſecundo, inito mox bello Ætolico.* Mentio quoque ejuſdem operis eſt apud Soſipatrum Chariſium lib. I, idque ex Cœlio, cujus hæc verba adfert: *Publicatos quippe Faſtos, & libros à Fulvio Nobiliori ſcripta* [c] *retuliſſe.*

[c] *Fort.* ſcriptos.

CAP. VI.

Annales Libonis, & A. Poſtumii Albini. Calpurnia lex qua de re, & quando, lata ſit. De Piſonis cognomento Frugi, & ejus conſulatu, ac cenſura, item annalibus, & exili earum dictione. Italiæ, & vituli, ἔτυμον. Plinius emendatus. Vnde Piſo τιμητικὸς, & cenſorius, vocetur. Piſo alter, item hiſtoricus, ſed priori recentior.

CAtone jam admodum ſene, florere cepit L. Scribonius Libo: de quo ita Tullius in Bruto: *Quæ quidem Galbæ vis tum maximè cognita eſt, cùm Luſitanis à Ser. Galba Prætore, contra interpoſitam, ut exiſtimabatur, fidem, interfectis, L. Libone Tribuno Pl. populum incitante, & rogationem privilegii ſimilem ferente, ſummâ ſenectute M. Cato legem*

ſuadens

ſuadens in Galbam multa dixit. Et poſt pauca: *Atque etiam ipſum Libonem non infantem video fuiſſe, ut ex orationibus ejus intelligi poteſt*. Meminit & lib. II de Orat. & lib. XII ad Att. epiſt. v. Item epitome Liviana lib. XLIX, & Valerius Max. lib. VIII cap. I. Hunc eſſe Libonem illum putamus, quem annales ſcripſiſſe, auctor eſt Tullius lib. XIII ad Att. ep. XXX: *Sed in Libonis annali* XIV *annis pòſt prætor factus eſt Tuditanus, quàm conſul Mummius*. Et epiſt. ſeq. *Eum video in Libonis, prætorem, L. Popillio, P. Rupilio coſſ. annis* XIV *antè, quàm prætor factus eſt*.

Sed apertior ætas A. Poſtumii Albini: qui anno IↃCIII conſul fuit cum L. Licinio Lucullo, biennio quaſi ante tertium bellum Punicum. Hic præter hiſtoriam Græcam (de qua in hiſtoricis Græcis diximus) etiam annales Latinos reliquit. In eorum primo hæc erant verba: *Eâ cauſſâ ſeſe ſtultum brutumque faciebat, groſſulos ex melle edebat*. Adducit ea Macrobius lib. II Saturn. cap. XVI, ut oſtendat, ficos, qui non matureſcunt, ac Græcè ὄλυνθοι vocantur, à Latinis groſſos appellari. Etiam Priſcianus in VII tres verſus adducit ex Albini primo rerum Romanarum. Sed alius ille videtur, uti alibi dictum.

Satis etiam liquet, quâ vixerit ætate L. Calpurnius L. F. C. N. Piſo Frugi. Eſt enim hic ille, qui primus legem tulit de repetundis, quæ Calpurnia dicitur. Id autem quando factum ſit, docet Cicero in Bruto his verbis: *L. enim Piſo, Trib. Plebis, legem primus de pecuniis repetundis, Cenſorino & Manilio coſſ. tulit*. Conſulatum autem geſſere anno poſt V. C. IↃCV. Itaque idem Cicero libro II de Officiis ait: *Nondum centum & decem anni ſunt, cùm de pecuniis repetundis à L. Piſone lata lex eſt, nulla antea cùm fuiſſet*. Cognomen Frugi ei tribuit in Verrinâ V: *L. Piſo ille Frugi legem de pecuniis repetundis tulit*. Quo de cognomine (quod etiam in nummis ejus invenitur) ita Tullius in Tuſcul. III: *Reliquas etiam virtutes frugalitas continet; quæ niſi tanta eſſet, &, ſi iis anguſtiis, quibus plerique putant, teneretur; nunquam eſſet L. Piſonis cognomen tantopere laudatum*. Et oratione pro M. Fonteio: *Exſtat oratio hominis, ut opinio mea fert, noſtrorum hominum longè ingenioſiſſimi, atque eloquentiſſimi, C. Gracchi: quâ in oratione permulta in L. Piſonem turpia, ac flagitioſa, dicuntur. At in quem virum! qui tantâ virtute, atque integritate, fuit, ut etiam illis optimis temporibus, cùm hominem invenire nequam neminem poſſes, ſolus tamen Frugi nominaretur: quem cùm in concionem Gracchus vocari juberet, & viator quæreret, quem Piſonem? quia erant plures: cogis me, inquit, dicere inimicum meum, Frugi*. Conſulatum

latum cum P. Mucio Scævola geſſit anno Urbis IϽXX, quo occiſus fuit Tib. Gracchus. Cic. Verr. VI: *Cùm, Tiberio Graccho occiſo, magnorum periculorum metus ex oſtentis portenderentur, P. Mucio L. Calpurnio coſſ. aditum eſt ad libros Sibyllinos.* Idem anno V. IϽXXXIII cum Q. Cæcilio Metello Baleարico Cenſor fuit. Annales ſcripſiſſe, oſtendit Cicero in Bruto, cùm poſt verba antè adducta continuò ſubjungit: *Ipſe etiam Piſo, & cauſſas egit, & multarum legum, aut auctor, aut diſſuaſor fuit: iſque & orationes reliquit, quæ jam evanuerunt, & annales ſanè exiliter ſcriptos.* Item eruditâ epiſtolâ, quæ eſt XXII libri IX ad Papirium Pætum: *At verò Piſo ille Frugi in Annalibus ſuis queritur, adoleſcentes peni deditos eſſe.* Quòd autem exili ſtylo annales eos ſcriptos eſſe Cicero ait in Bruto, idem etiam primo de Legibus judicat. Nam cùm Fabium, Catonem, Piſonem, Fannium, & Venonium, nominâſſet; ſubjungit, *Quamquam ex his alius alio plus habet virium, tamen quid tam exile, quàm iſti omnes?* Idem lib. II de Orat. *Græci ipſi initio ſic ſcriptitârunt, ut noſter Cato, ut Pictor, ut Piſo.* Et mox: *Itaque qualis apud Græcos Pherecydes, Hellanicus, Acuſilaus fuit, aliique permulti: tales noſter Cato, & Pictor, & Piſo: qui neque tenent, quibus rebus ornetur oratio. Modò enim huc iſta ſint importata, & dum intelligatur, quid dicant, unam dicendi laudem putant eſſe brevitatem.* Sed utcumque exilis fuerit dictio, tamen gravis auctor vocatur à Plinio lib. II Hiſtor. Natur. cap. LIII. Imò ne dictionem quidem Gellius improbat. Nam lib. XI cap. XIV. *Simpliciſſimâ*, inquit, *ſuavitate, & rei, & orationis, Lucius Piſo Frugi uſus eſt.* Ex annalibus ejus Varro in ſecundo *a* de R.R. docet, Italiam hoc nomen eſſe ſortitam, quia abundaret vitulis, quos Græci vocant ἰταλὺς, uti Æoles Ϝιταλὺς, ex quo eſt Latinum *vitulus*, ut pleraque alia ab Æolibus acceperunt. Eundem in IV de L. L. de lacu Curtio, deque porta Januali, laudat auctorem. De geminis à Rhea Sylvia editis teſtimonio ejus utitur Dionyſius Halic. lib. I Antiq. Idem in ſecundo, ubi de Tarpeia agit prodente Capitolium, mentionem ejus facit his verbis: Ὡς δ' ὁ Πίσων Λούκιος ὁ τιμητικὸς ἱστορεῖ: *Ut autem Piſo Lucius Cenſorius refert.* Etiam ſemel iterumque teſtem adducit lib. IV. Uti & faciunt Plinius, Plutarchus, Gellius, Cenſorinus, Arnobius, Lactantius, Macrobius, Servius in X Æneidos ubi de Pilumno; Auctor de origine gentis Romanæ, ac Priſcianus, qui lib. X opus ejus nunc *annales*, nunc *hiſtorias* appellat. Plinius lib. XIII Hiſtor. Nat. cap. XIII. de Numæ libris quiddam adfert ex *C. Piſonis Cenſorii commentariorum primo.* Fortè legendum *L. Piſonis.* Nam Cenſorii cognomen facit, ut eundem putem, qui Dionyſio

a *Cap. I.*

Πίσων Λεύκι@ ὁ τιμητικός. Α᾽πλῶς Piſonem Cenſorium appellat Cenſorinus de die natali cap. XVII. Ita autem Piſo dictus à cenſura, quam geſſiſſe, diximus ſuperiùs.

Piſo quoque alter fuit, quem Plutarchus ἄνδρα ἱστορικὸν vocat, deque Mario ſcripſiſſe ait: unde multò fuiſſe juniorem eo liquet, de quo dictum. Fortaſſe eſt is C. Calpurnius Piſo, qui cum M. Glabrione conſul fuit anno IↃCLXXXVII. Cujus facundiam celebrat Cicero in Bruto his verbis: *C. deinde Piſo, ſtatarius, & ſermonis plenus orator, minimè ille quidem tardus in excogitando; verumtamen vultu, & ſimulatione, multò etiam acutior, quàm erat, videbatur.* Sed de hiſtoria verbum ibi nullum, ut idémne, an alius, ſit, dicere haut ſatis poſſim.

CAP. VII.

L. Caſſii Heminæ annales. Bellum poſterior, *pro* poſterius. *C. Fabius Maximus Servilianus. Nicolai Ciſneri de Ciceronis loco ſententia refellitur. C. Fannii duo, patrueles: eorum alter hiſtoricus, Lælii Sapientis gener. Cur iniquior fuerit erga ſocerum, atque ut hic ſe purgare ſolitus ſit. Ejus dictio cujuſmodi. Bruti epitome Fannianorum. Manutii error. Fannio veritatis laus à Salluſtio attributa. L. Attius quando natus, ac fabulas docuerit. Annales ejus carmine ſcripti.* Em, *vel* im, *pro* eum. Oſſum, *vel* oſſu, *pro* os. Alvus *virili genere uſurpatum. Corradi opinio rejecta. Attii Didaſcalica.* Διδάσκειν *dici poëtas, cum fabulæ eorum aguntur.*

REdeo ad æquales Piſonis Cenſorii. E quibus eſt L. CASSIUS HEMINA, quem *vetuſtiſſimum annalium auctorem* vocat Plinius lib. XIII cap. XIII. Sed Guilandinus, & Dalecampius, pro *vetuſtiſſimus* legunt *veriſſimus:* idque, quia, ut ajunt vix LXX annis antiquior fuerit Plinio: ut qui Auguſto & Tiberio fuerit coævus, iiſque hiſtoriam ſuam dicârit. Verùm errant. Vixit enim ludis ſecularibus quartis, C. Cornelio Lentulo, & L. Mummio Achaico coſſ. anno Urbis IↃCVIII, ut de eo teſtatur Cenſorinus cap. XVII. Ut ſpiſſus ſit error Simleri in epitome bibliothecæ Geſneri à ſe adauctâ; item Popelinieri, Simlerum hìc, more ſuo, exſcribentis, in quincto de hiſtoricis; quando uterque ait, Caſſium Heminam hiſtoriam, atque anna-

annales ſuos, miſiſſe ad Mæcenatem, & Tiberium imperatorem. Nam imperare demum cœpit Tiberius anno Urbis IↃCCLXVII. Ut error ſit pluſquam ſeſquiſeculi. Video, quid impoſuerit utrique. Priſciani enim unius ſe auctoritate tuentur: qui libro VII citat *Caſſium ad Mæcenatem;* & lib. IX, *Caſſium ad Tiberium.* Sed is eſt Caſſius Severus; qui Auguſti, & Tiberii, ætate vixit, ut dicam cap. XXI; ubi oſtendam, ab aliis quoque duos hoſce Caſſios confundi. Ad Heminam redeo. Fecit annalium libros IV. Eorum quartus inſcribebatur, *Bellum Punicum poſterior*, ut Priſcianus auctor eſt lib. VII. Nempe ex veterum uſu, quibus exeuntia in OR communia erant: ut pleniùs dictum in Animadverſionibus Grammaticis. Caſſium auſpicatum fuiſſe ab rebus Italis, quæ urbis natalem antecedunt: hinc, quæ ſub regibus contigerunt, exarâſſe: atque inde perduxiſſe hiſtoriam uſque ad ſua tempora: ſatis ex iis cognoſcimus, quæ ex illo adducunt, Plinius non uno loco, Gellius lib. XVII cap. XXI, auctor de origine gentis Romanæ, Servius cùm alibi, tum in VII Æn. ubi ex eo Cruſtumerii originem tradit: & in XII. ubi loquitur de Tarquinio Superbo, cruci affigente eorum corpora, qui, ne cloacas facere cogerentur, ſuſpendio ſe necâſſent. Adhæc Macrobius, Nonius, alii, ex quibus Diomedes in primo citat Caſſii Heminæ hiſtoriarum lib. II. Nec aliud ab annalibus opus intelligi, planè habeo perſuaſum.

Q. FABIUS MAXIMUS SERVILIANUS pontifex maximus, tum Annales ſcripſit, ex quibus locum adducit Servius ad primum Æn. tum libros pontificii juris, ex quorum duodecimo locum adfert Macrobius lib. I. Saturn. cap. XVI. Eſt hic idem ille, qui cum L. Metello Conſul fuit anno V. C. DCXI; ac res in Hiſpania proſperè geſſit adverſus Viriatum. Meminere ejus Livius, Florus, Oroſius, & è Græcis Appianus: quamquam hic Æmilianum pro Serviliano vocare videtur. Corradus eum confundit cum Ser. Fabio. Sed, ut cap. III dicebamus, is eſt Ser. Fabius Pictor. Scio Nicolaum Ciſnerum I.C. præfatione in alteram partem operum Franciſci Duareni, putare, locum Ciceronis eſſe corruptum, proque *Servio*, *Quinctum* reponi debere: nempe quia Servii prænomen inſolens ſit in gente Fabia: ut etiam Corradus annotavit. Sed longè nimis abeunt literarum ductus. Gruterus obſervat in Palatinis codd. pro *Servius* eſſe *ſervis*; in Cujacii cod. erat *Serius*; unde Janus Guilielmius colligebat, *Sextus* legi debere. Quod ſanè veriſimilius, quàm illud *Quinctus*. Sed nihil temerè mutandum. Præſertim cùm pauci ex Pictorum fa-

milia noti ſint, ut, quod de inſolenti eo prænomine ajunt, planè infirmum videatur.

C. FANNIUS, M. F. M. N. quæſtor fuit Cn. Calpurnio Piſone, & M. Popillio Lænate coſſ. anno poſt V. C. IↃCXIV; atque ad præturam etiam pervenit, quam geſſit biennio pòſt. Sub Scipione Æmiliano militavit in Africa; ſub Fabio Maximo Serviliano, in Hiſpania: ut autores ſunt Plutarchus in Gracchis, & Appianus in Ibericis. Diverſus eſt à C. Fannio Strabone, eo, qui ab eloquentia celebratur Velleio Paterculo, lib. II; quique conſul erat cum Cn. Domitio Ahenobarbo anno V. C. IↃCXXI. Nam iſte C. Fannius, non Marci, ſed Caii filius fuit. Erant autem patrueles. Marci filius gener fuit C. Lælii Sapientis; ſed erga eum iniquior erat, ob prælatum ſibi in auguratus petitione Q. Mucium Scævolam augurem. Scripſit hiſtoriam, quâ nomen ſibi imprimis peperit. Dicendi tamen genere durior erat patruele ſuo. Utriuſque C. Fannii meminit Tullius in Bruto: *Horum ætatibus adjuncti duo C. Fannii, Caji, Marcique, filii fuerunt: quorum Caji filius, qui conſul cum Domitio fuit, unam orationem de ſociis, & nomine Latino, contra Gracchum reliquit: ſanè & bonam, & nobilem.* Et poſt aliqua: *Alter autem C. Fannius M. F. C. Lælii gener, & moribus, & ipſo genere dicendi durior. is ſoceri inſtituto, (quem, quia cooptatus in Augurum collegium non erat, non admodum diligebat: præſertim cùm ille Q. Scævolam ſibi, minorem natu generum, prætuliſſet: cui tamen Lælius ſe excuſans, non genero minori dixit ſe illud, ſed majori filiæ detuliſſe:) is tamen inſtituto Lælii Panætium audiverat. Ejus omnis in dicendo facultas ex hiſtoria ipſius non ineleganter ſcripta perſpici poteſt: quæ neq; nimis eſt infans, neque perfectè diſerta.* Ejus annalium meminit quoque Cicero in primo de Legibus, & lib. II de Orat. Ubi ait, *In hoc genere Fannius in annalibus ſuis Africanum hunc Æmilianum dicit fuiſſe: etenim Græco verbo appellat εἴρωνα.* Item ad Atticum lib. XII. epiſt. V. ubi & indicat, à Bruto fuiſſe in compendium redactos. Vocat autem ibi *Bruti epitomen Fannianorum.* Non audiendus igitur doctiſſimus Manutius, cùm in commentariis ſuis exponit, *epitomen rerum à Fanniis geſtarum, vel, quæ in Fannia gente memoriâ dignæ acciderunt.* Utcunque verò exilis foret Fannii ſtylus: magna tamen illa ejus laus erat, quòd Salluſtius in primo hiſtoriarum, cùm de hiſtoricis judicium ferret, Catoni quidem brevitatem tribuit; Fannio autem veritatem: ut auctor eſt Marius Victorinus in primum Ciceronis de Inventione, capite eo, quo de Narratione tractat: *Hiſtoria*, inquit, *& brevis eſſe debet in expoſitione, & aperta, & probabilis. Vt Salluſtius ſibi omnia*

mnia in Catilina tribuit, Quàm veriſſimè potero, paucis abſolvam: cùm aliis hiſtoriographis ſingula tradidiſſet in libro primo hiſtoriarum: Catoni brevitatem, Romani generis diſertiſſimus paucis abſolvit: Fannio verò veritatem. Ex primo C. Fannii Annalium lib. illuſtrem locum Priſcianus lib. XIII, atque idem lib. VIII refert, ut idem ſcriptor παθητικῶς dixerit, *Hæc adipiſcuntur*, nempe pro ἐπιτυγχάνονται. At Soſipater lib. I. quædam adducit ex Fannii Annalium lib. VIII.

Floruit iiſdem temporibus L. ACCIUS, ſive, ut alii vocare malunt, ATTIUS. Natus autem eſt (teſte Hieronymo in Chronico Euſebiano) A. Hoſtilio Mancino, & A. Atilio Serrano coſſ. hoc eſt anno Urbis IↃLXXXIV. Ac iiſdem ædilibus, ipſe ſcripſit, ſe fabulam egiſſe, quibus Paccuvius, cùm hic LXXX, ipſe XXX annorum foret: ut Cicero in Bruto teſtatur. Fuerit is annus Urbis IↃCXIV; quo in Hiſpaniis cœpit bellum Numantinum. Quas fabulas docuerit, non eſt hujus loci exponere. Nec enim hîc ejus meminimus propter fabulas, quas populo dedit: ſed propter annales, quos carmine confecit. Laudat eos Macrobius Saturnalium lib. I cap. VII; atque ex iis hos verſus refert:

Maxima pars Grajûm Saturno, & maximè Athenæ
Conficiunt ſacra, quæ Cronia eſſe iterantur ab illis;
Eumque diem celebrant: per agros urbeſque fere omnes
Exercent epulis læti: famuloſque procurant
Quiſque ſuos: noſtrique itidem: & mos traditus illinc
Iſte, ut cum dominis famuli epulentur ibidem.

Verſu tertio in pleriſque libris pro *eumque* eſt *cumque*: & verſu ultimo interſerunt *tum* ante *epulentur*: prout & Rob. Steph. edidit in fragmentis poëtarum. Sed in *eumque* συνίζησις eſt: niſi malis *em*, vel *im*, ut veteres dixiſſe, alibi oſtendimus. Et hiatûs, qualis eſt verſu ultimo, multa ſunt apud veteres exempla. Eoſdem annales celebrat Priſcianus lib. VI: ubi, ut oſtendat veteres etiam in recto *oſſum*, & *oſſu*, dixiſſe, adfert illud ex Accii Annalibus:

Fraxinus fiſſa ferox infenſa infinditur oſſis.

Et eopſe libro, ut comprobet, *alvus* quoque virili genere inveniri, ex iiſdem annalibus adfert:

----- *Ut quàm fragiliſſimus alvus.*

Cui ſimile, quod in primo Accii Annalium legi, idem dixerat lib. V:

Maja nemus retinens gravido concepit in alvo.

Imò Feſtus in *Metelli*, ut doceat ita vocari mercenarios milites, adfert hoc ex Accii Annal. XXVII:

Calones, famulique, metellique, famulique.

Ubi in ſexto pede enclitica ob cæſuram eſt porrecta: ut in illo, *Lappaque, tribulique*: etſi hic & altera ratio ſit, ob duas conſonas ſequentes. Multi, eoſque inter Glandorpius in Onomaſtico Romano, de Accii annalibus capiunt verba Ciceronis in primo de Leg. ſed hanc ſententiam inferiùs refellemus cap. X. Doctiſſimus vir, Sebaſtianus Corradus, Annales quoque intelligit in iſtoc Ciceronis in Bruto: *Accius iiſdem ædilibus ait ſe, & Paccuvium, docuiſſe fabulam. Nam,* inquit Corradus, *docuit fabulam, ut poëta: ſed ſe docuiſſe ſcribit, ut hiſtoricus. In fabulis enim nuſquam dicere poſſit, ſe docuiſſe: cùm poëtæ nuſquam in fabulis loquantur.* Sed quod inde colligit, annales ſcripſiſſe, valde infirmum eſt. Etſi enim verum eſt, quod poëtas ait nuſquam in fabulis loqui: non hoc tamen prohibet, quo minùs poëta aliquid de ſeſe in prologo dicat. Verùm leviculum iſtoc mittamus. Illud majoris momenti videtur, quòd Accium cenſet, iſtoc, quòd à Cicerone refertur, in Annalibus ſcripſiſſe. Nam omnino eſt illud è Didaſcalicis Attii: quorum toties meminere veteres. Eo enim opere tractabat de poëtis, qui διδάσκειν a dicuntur, cùm fabulam populo dant ſpectandam. Unde διδασκαλία, fabulæ actio. Διδασκαλικὰ libri, quibus de poëtis, eorumque fabulis, tractabatur. Sanè hoc argumentum, non aliorum modò, qui διδασκαλίας ſcripſere: ſed etiam Attii fuiſſe, indicio ſunt hæc ipſius Attii verba lib. IX, à Chariſio adducta lib. I: *Quàm varia ſint genera poëmatorum, Bæbi, quamq́ longè diſtincta ab aliis, noſce.* Item quæ eo ex Attii opere, de Homeri & Heſiodi ætate refert Gellius lib. III cap. XI. & locus de Euripide, quem Nonius adfert in *Temerius*.

a *Docere.*

CAP. VIII.

C. Sempronii Tuditani ætas, progener, commentarii, ſtylus. L. Cælii Antipatri ætas variis argumentis comprobatur. Quod argumentum tractârit, & cujuſmodi dictione uſus ſit, & de epitome ejus à Bruto factâ. Paulli Manutii lapſus. Quanti Antipatrum fecerit Cæſar Adrianus. Cælium, & Cæcilium, hiſtoricos, perperàm à nonnullis confundi. Sempronii Aſellionis *ætas, ac librorum multitudo. Conjectura*

jectura ſuper Servii loco. Sempronius ab Annio divulgatus rejicitur. Ciceronis locus emendatur. Sex. & Cn. Gellii. *Gellius correctus.* Clodius Licinius.

PRoximum his C. SEMPRONIUS TUDITANUS, modò hiſtoriam ſcripſerit, depoſcit locum. Fuit enim conſul cum M. Aquilio, anno Urbis IↃCXXIV, quo Scipio Æmilianus, ſol alter, ſcelere ſuorum fuit exſtinctus. Filia ejus Sempronia ſocrus erat P. Clodii: ut teſtatur Aſconius in Milonianam; ubi eam, & Fulviam, Clodii uxorem, ultimas adverſus Milonem ait teſtimonium dixiſſe. Reliquit Sempronius Tuditanus commentariorum libros: quorum decimumtertium citat Plinius lib. XIII cap. XIII; & Gellius lib. XIII cap. XIV. Idem Gellius ex iis quædam refert lib. VI cap. IV: ut Aſconius in oratione pro Cornelio, & Macrobius lib. I cap. XIII, & XVI: quorum priori loco tertium citat magiſtratuum librum. Quæcumque verò ex iis veteres laudant, ea ferè univerſa ad res geſtas pertinent: ut commentarii ejus, maximam ſaltem partem, hiſtorici fuiſſe videantur. De ſtylo ejus ita Cicero in Bruto: *Cajuſque Tuditanus, cùm omni vitâ, atque victu, excultus, tum ejus elegans eſt habitum etiam orationis genus.* Unde Tuditani cognomen ſit Ateio Philologo, docet Feſtus in *Tudites.*

Circa hæc tempora florere etiam cœpit L. CÆLIUS ANTIPATER; quippe *Fannio ætate conjunctus*, ut Cicero primo de Legibus ait: Siſennâ autem antiquior, ut diſertim Vellejus Paterculus ſcribit lib. II. Sed imprimis de ætate ejus illuſtris eſt locus Valerii Maximi, lib. I cap. VII: unde Gracchorum temporibus vixiſſe, ipſius Cælii teſtimonio comprobatur. Nam, cùm retuliſſet Valerius, ut C. Graccho in ſomno ſe obtuliſſet effigies Tiberii fratris, atque ei dixiſſet, nullâ ratione fatum illud vitare poſſe, quo ipſe, è Capitolio pulſus, occidiſſet: verba hæc ſubjungit: *Cælius, certus Romanæ hiſtoriæ auctor, ſermonem de eâ re ad ſuas aures, illo adhuc vivo, perveniſſe ſcribit.* Etiam ætatem ejus inde cognoſcimus, quòd L. Craſſi magiſter fuit, ut eſt apud Ciceronem in Bruto. Quòdque hiſtoriam ſuam ſcripſit ad L. Ælium Stilonem, Varronis magiſtrum. Cui & Lucillius ſatiras miſit, ut indicat verſus iſte apud Cornificium in IV ad Herenn.

Has res ad te ſcriptas Luci miſimus Æli. Quodque pares, aut ſuppares, fuere Rutilius, & alii, quos Pomponius recenſet, his verbis, Tit. de origine Juris: *Ab his profecti ſunt Publius Rutilius Rufus, qui Ro-*

mæ conſul, & Aſiæ proconſul fuit, Paullus Virginius, & Q. Tubero ille Stoicus, Panætii auditor, qui & ipſe conſul. Etiam Sex. Pompejus, Cnei Pompeji patruus, fuit eodem tempore; & Cælius Antipater, qui hiſtorias conſcripſit: ſed plus eloquentiæ, quàm ſcientiæ juris, operam dedit. Scripſit hiſtoriam belli Punici, ut ait Tullius in Oratore. De bello ſanè Annibalico egiſſe, ſatis ex fragmentis liquet. De dictione ejus variis in locis Tullius loquitur. Ut in Bruto: *L. Cælius Antipater, ſcriptor, quemadmodum videtis, fuit, ut temporibus illis, luculentus.* Idem in ſecundo de Oratore: *Paullùm ſe erexit, & addidit hiſtoriæ majorem ſonum, vir optimus, Craſſi familiaris, Antipater: cæteri non exornatores rerum, ſed tantummodo narratores fuerunt.* Et continuò pòſt: *Eſt,* inquit, *Catulus, ut dicis: ſed iſte ipſe Cælius neque diſtinxit hiſtoriam varietate locorum; neque verborum collocatione, & tractu orationis leni, & æquabili perpolivit illud opus: ſed, ut homo, neque doctus, neque maximè aptus ad dicendum, ſicut potuit, dolavit: vicit tamen, ut dicis, ſuperiores.* Item in Oratore: *Sed magnam exercitationem res flagitat, nequid eorum, qui genus hoc ſecuti, non tenuerunt, ſimile faciamus: ne aut verba trajiciamus apertè, quo meliùs, aut cadat, aut volvatur oratio: quod ſe L. Cælius Antipater, in procemio belli Punici, niſi neceſſariò, facturum negat. O virum ſimplicem, qui nos nihil celat! ſapientem, qui ſerviendum neceſſitati putet! Sed hic omnino rudis.* Item lib. I de Legg. *Fannii ætate conjunctus Antipater paullò inflavit vehementiùs, habuitque vires, agreſtes ille quidem, atque horridas, ſine nitore, ac palæſtrâ; ſed tamen admonere reliquos potuit, ut accuratiùs ſcriberent.* Ex Cælio hoc Antipatro quædam refert Cicero lib. I de Divinat. Livius lib. XXXI, XXXII, XXXVI, XXXVIII, XXXIX; item Gellius, Chariſius, Feſtus, Servius, Nonius, Priſcianus, Philargyrius; qui in ſecundum Georg. ex ſeptimo Cælii citat, *Conſuetudine uxoris, indulgitate liberûm.* Tanti autem hiſtoricum hunc fecit M. Brutus, ut in compendium redegerit. Cicero ad Att. lib. XIII epiſt. VIII: *Epitomen Bruti Cælianorum velim mihi mittas.* Paullus Manutius minùs aſſecutus eſt Ciceronis mentem, cùm intelligit librum de illuſtribus in Cælia familia viris. Vide eum in Cicer. lib. XII ad Att. ep. V. At Hadrianus Imperator Cælium etiam Salluſtio præferebat: nempe eodem jure, quo Ciceroni Catonem; Virgilio præpoſuit Ennium, antiqui ſermonis amator: ut de eo ſcribit Spartianus *a* in Hadriano. At cave Cælium hunc confundas cum Cecilio, itidem Romanæ hiſtoriæ ſcriptore, de quo Strabo lib. V ait. Καὶ ὁ Κεκίλιος ὁ τῶν Ῥωμαίων συγγραφεὺς, τοῦτο τίθεται σημεῖον, τοῦ Ἑλληνικὸν εἶναι κτίσμα τὴν Ῥώμην, τὸ παρ' αὐτῇ τὴν πάτριον θυσίαν, Ἑλληνικὴν εἶναι τῷ Ἡρακλεῖ. *Et Cecilius, rerum Romanarum*

a Sed corruptè ibi in pleriſque libris Cæcilium legas.

manarum ſcriptor, eo argumento colligit, Romam à Græcis eſſe conditam, quòd Romani, Græco ritu, antiquo inſtituto, Herculi rem ſacram faciunt. Vir eruditus, qui fragmenta veterum hiſtoricorum collegit, pro Κεκίλιος legit Κοίλιος, ac reponit hoc fragmentum inter ea, quæ ſunt L. Cælii Antipatri. Sed rectum eſt Καικίλιος. Intelligendus enim Καικίλιος ὁ ῥήτωρ, ὁ ἀπὸ Καλῆς Ἀκτῆς, ὁ περὶ τῶν δουλικῶν πολέμων ἐκδεδωκώς. *Cæcilius, rhetor Calactianus, qui hiſtoriam edidit belli civilis.* Ut Athenæo vocatur in VI, & XI. Vide, quæ de eo in hiſtoricis Græcis diximus lib. II cap. IV.

SEMPRONIUS ASELLIO quando vixerit, & quod argumentum tractârit, oſtendit Gellius lib. II cap. XIII. Nam allaturus quædam, ex Sempronii Aſellionis quincto rerum geſtarum libro, hæc præmittit: *Is Aſellio ſub P. Scipione Africano Tribunus militum ad Numantiam fuit: reſque eas, quibus ipſe interfuit, conſcripſit.* Cœpit autem bellum Numantinum anno V. C. IƆCXIV, Q. Servilio Cæpione & C. Lælio Sapiente coſſ. Exciſa autem eſt Numantia anno IƆCXXI, P. Mucio Scævolâ & L. Calpurnio Piſone Frugi coſſ. Sed non paullò pòſt hiſtoriam demum edidiſſe, arbitror: quandoquidem ſcripſit poſt Cælium Antipatrum: ut oſtendit hic Ciceronis locus in primo de Legibus: *Succeſſere huic Cælio belli, Clodius, Aſellio: nihil ad Cælium: ſed potiùs ad antiquorum languorem, & inſcitiam.* Dionyſius de eo honeſtè ſatis ſenſit. Nam lib. I Antiq. eum cum Catone Cenſorio reponit inter λογιωτάτους a τῶν Ῥωμαίων συγγραφέων. Multos fuiſſe hiſtoriarum libros, indicat, quòd decimumquartum citat Gellius lib. XIII cap. XX, & Chariſius lib. II. Imò eidem advocatur liber quadrageſimus rerum Romanarum. In Aſellionis fragmentis quædam emendat & illuſtrat Barthius Adverſariorum lib. XXXII cap. II. Sed quid ſibi vult, quòd apud Servium in illud XII Æn. *Pilataq; plenis Agmina,* legas, *Aſellio hiſtoriarum tritarum?* ubi hæc ejus verba adferuntur, *Quartum ſignum accedebat, ſive pilatim, ſive paſſim, iter facere volebat.* Num Aſellio ſcripſit hiſtoriarum tritarum libros? An potius legendum hoc pacto: *Aſellio hiſtoriarum Romanarum quarto: Signum accedebat,* &c. Mihi quidem ſic videtur, licet in corruptâ lectione, & Fabricii, & P. Danielis editio, conſpirent. Exſtat C. Sempronii liber de diviſione Italiæ, & origine Urbis Romæ: ſed de eo idem cenſendum, quod de Beroſo, Catone, atque aliis Annii figmentis.

a *Romanorum hiſtoricorum diſertiſſimos.*

Antipatro qui præterea ſucceſſerint, docet nos Cicero in primo de Legg. Nam cùm de Cælio Antipatro egiſſet, mox ſubjungit: *Ecce autem*

ce autem ſucceſſere huic belli, Clodius, Aſellio. Ubi pro *belli* legendum cenſeo *Gellii.* Movet illud ejuſdem Ciceronis in primo de Divinatione: *Omnes hoc hiſtorici, Fabii, Gellii: ſed proximè Cælius.* Item hoc Dionyſii Halic. lib. I Antiquitatum: Πόρκιός τε Κάτων, καὶ Φάβιος Μάξιμος, καὶ Οὐαλέριος Ἀντιας, καὶ Λικίννιος Μάκερ, Αἴλιοί τε καὶ Γέλλιοι, καὶ Καλπούρνιοι, καὶ ἕτεροι πρὸς τούτοις συχνοὶ ἄνδρες οὐκ ἀφανεῖς. *Porcius Cato, & Fabius Maximus, & Valerius Antias, & Licinius Macer, & Ælii, & Gellii, & Calpurnii, atque alii multi ſcriptores non ignobiles.* Loqui autem de annalium ſcriptoribus, indicant ſequentia: ἀπ' ἐκείνων ὁρμώμενος τῶν πραγματειῶν· εἰσὶ δὲ ταῖς Ἑλληνικαῖς χρονογραφίαις ἐοικυῖαι· τότε ἐπεχείρησα τῇ γραφῇ. *Horum commentariis materiem ſuggerentibus, ſunt autem Græcorum chronographiæ ſimiles, iſta ſcribere ſum aggreſſus.* Gellii verò iſti, quorum Cicero, & Dionyſius, meminere, ſunt Sextus Gellius, & Cn. Gellius.

SEXTUS GELLIUS in Origine gentis Romanæ memoratur ab Aurelio Victore, vel quiſquis auctor libelli de iſtoc à Schotto editi argumento. Refertur autem inter eos, qui Livio fuere priores.

CN. GELLIUS memoratur Gellio lib. XIII cap. XXI: ubi ejus citat annalem tertium. Item mentionem fecit in octavi libri cap. XIII, ut ex reſiduo liquet argumento. Imò libri XVIII cap. XII, ubi in MSSis, & Stephanicâ editione, *Cn. Vellius in annalibus*, legitur, omnino *Cn. Gellius* reſcribendum videtur: ut Glandorpius putabat. Etiam Cneum nominat Cenſorinus cap. XVII. At parùm liquet, utrùm apud Nonium in *Bubo*, ubi vulgò legitur, *Agellius hiſtoriarum libro primo*, corrigi debeat *Aſellio*, quod Antonio Auguſtino placuit: an potiùs *Cn.* vel *Sextus Gellius.* Similiter cenſendum de Vopiſci loco in vita Probi. Nam ubi in vulgatis *Gellius*, ibi in MSo regio, inque uno Puteani, eſt *Agellius.* Item è Græcis mentionem Cn. Gellii facit Dionyſius lib. II; ubi Γναῖος Γέλλιος dicitur tradidiſſe, Sabinarum raptum quarto Romuli anno contigiſſe. Et eopſe libro extremo ex eodem narrat, à Numa unicam eſſe relictam filiam, ex qua poſtmodo natus ſit Ancus Martius. Sæpius autem ἁπλῶς Gellii meminit, præterito prænomine. Ut lib. II: ubi ex eo tradit, cùm Numa Fecialium collegium inſtitueret, exemplum eſſe mutuatum ab Ardeatibus. Et lib. III; cùm ex eodem docet, Tarquinium Priſcum primo Anci Martii anno Romam veniſſe. Et libro VI, ubi eum reprehendit, quòd inconſideratè ſcripſerit, Tarquinium in ultimo cum Romanis prælio jam nonagenarium ex equo pugnâſſe. Et initio ſeptimi, ubi eum culpat, quòd non ſatis habeat

beat temporis rationem. Etiam prænomen omittunt Plinius lib. VII Nat. Hiſt. cap. LVI, Macrobius lib. I Saturn. cap. XVI, Chariſius plurimis in locis. Fuiſſe autem grande opus, indicat, quòd Priſcianus in VII citat librum Gellii XXX, vel potiùs XXXIII: inde enim verba à Priſciano adducta citat Chariſius in primo. Imò idem Chariſius nonageſimum ſeptimum Gellii citat, modò locus mendâ vacat. Apud Gellium lib. XIV cap. II mentio fit orationis, quam Cato pro *L. Turio contra Cn. Gellium dixit.* Puto ſignari hiſtoricum, de quo egimus.

Gelliis, uti vidimus, ſubjungit Tullius Clodium. Unde CLODII LICINII ætatem diſcimus. Niſi Cicero potiùs ſignat Claudium Quadrigarium. Uterque enim hiſtoriam ſcripſit. De Clodio Licinio auctor nobis Livius lib. XXIX: *Hunc Pleminium Clodius Licinius in libro tertio rerum Romanarum refert ludis votivis, quos Romæ Africanus iterum conſul faciebat, conatum per quoſdam, quos pretio corruperat, aliquot locis urbem incendere, ut frangendi carceris, fugiendique haberet occaſionem: patefacto dein ſcelere, delegatum in Tullianum ex S. C.* Suſpicor, eundem ſignari à Nonio Marcello in *Patibulum*, ubi legas, *Licinius Rerum Romanarum lib.* XXI: *Deligat ad patibulos,* &c. Nam ſi Licinium Macrum intelligeret, puto potiùs *Annalium libros* advocâſſet. E quarto Clodii commentariorum quædam adducit Servius in illud I Æn. *Rapuitque in fomite flammam.* Videndum, idémne, an alius, is Clodius ſit. Uti & cùm ἁπλῶς quædam è Clodii commentariis adfert in illud I Æn. *Loca fœta furentibus auſtris.* Item, idémne ſit, qui indicem temporum ſcripſit; inque eo retulit, vetuſta Romanorum acta periiſſe, Urbe à Gallis Senonibus incensâ; ea autem, quæ vulgò haberentur, conficta eſſe in eorum gratiam, qui videri vellent nobili, & antiquâ, ſtirpe nati. Auctor Plutarchus in Numa, ubi vocatur Κλώδιός τις ἐν ἐλέγχῳ χρόνων. Sed fortaſſe is potiùs fuerit *a Clodius quidam in temporum indice.* Sextus Clodius, qui de Diis Græcè ſcripſit; ut ex Arnobio, Lactantioque, oſtendimus lib. IV de Hiſtor. Græc. Etiam P. Clodius à Saresberienſe citatur lib. VIII cap. XIII, & XIV. Sed adfert verſiculum P. Syri Mimi: ut pro *Clodius* omnino *P. Syrus* reponendum videatur.

CAP. IX.

Iunius Gracchanus. Vnde Gracchanus dictus. M. Æmilii Scauri libri de vita ſua à Cicerone valde commendati. P. Rutilii Rufi hiſtoria, & exilium. Q. Lutatii Catuli triumphus

umphus, mors, hiſtoria, verſus laſcivi. Hiſtoriam, quam de rebus à ſe geſtis ſcripſit Sylla; Epicadus, libertus ejus, perfecit; Lucullus autem recenſuiſſe videtur. Epicadi de metris, item de cognominibus, liber. L. Octacilius Pilutus primus libertorum ad hiſtoriam ſcribendam animum adjecit. Manilius ſenator, multarum literarum vir. Proſper ſuppoſitius de rebus Hetruſcis.

IUNIUS GRACCHANUS æqualis fuit C. Gracchi, tribuni plebis, à quo & nomen accepit. Turbas is Gracchus in Rep. dedit anno IↃcxxx: ab Opimio autem interfectus fuit anno IↃ cxxxiii. De ætate quod dixi, & ſimul hiſtorica quædam conſignâſſe, cognoſcere eſt ex iſtis Plinii verbis lib. xxxiii. cap. ii: *Quin etiam ipſum equitum nomen ſæpe variatum eſt; in his quoque, qui ad equitatum trahebantur. Celeres ſub Romulo Regibuſque appellati ſunt, deinde Flexumines, poſtea Troſſuli, cùm oppidum in Tuſcis citra Volſinios paſſuum novem millia, ſine ullo peditum adjumento, cepiſſent ejus vocabuli. Idque duravit ultra C. Gracchum. Iunius certè, qui ab amicitiâ ejus Gracchanus appellatus eſt, ſcriptum reliquit, his verbis: Quod ad equeſtrem ordinem attinet, antea Troſſulos vocabant, nunc equites vocant: ideo, qui non intelligunt, Troſſulos nomen quid valeat, multos pudet eo nomine appellari. Et cauſſam, quæ ſuprà indicata eſt, exponit: invitoſque etiamnum Troſſulos vocari.* Junius hic Gracchanus à Cenſorino cap. xx inter eos refertur, qui tradidere, annum ab initio x menſium fuiſſe, uti Albanis erat: poſtea autem à Tarquinio menſium xii factum eſſe. Vide &, quæ de eâ re ex eodem refert cap. xii. Nec alium ſignat Macrobius lib. i Sat. cap. xiii, cùm ait: *Iunius Servium Tullium regem primum intercalâſſe commemorat.*

Anno Urbis IↃcxxxix conſul cum M. Cæcilio Metello fuit M. ÆMILIUS M. F. M. N. SCAURUS. Is à quo nomen accepit via Æmilia, ut Strabo auctor eſt lib. v. Mores ejus Salluſtius deſcribit in Jugurtha. Vide & de eo Valerium Max. non uno in loco: & Sextum Aurelium Victorem, ſive quiſquis ſcriptor ille de viris illuſtribus, qui Cornelius Nepos eò credi ſolet, quia Nepotis nobis ἐπιτομὴν dedit. Hominem fuiſſe ſapientem, & tectum gravitate multâ, & naturali quadam autoritate pollentem; Tullius eſt auctor in Bruto, ubi & hiſtoriam de vitâ ſuâ ſcripſiſſe ait ad L. Fufidium, quicum arcta ei amicitia erat. Verba ſunt Ciceronis: *Hujus & ora-*

& orationes ſunt, & tres ad L. Fuſidium libri ſcripti de vitâ ipſius actâ: ſanè utiles, quos nemo legit. At Cyri vitam, & diſciplinam, legunt; præclaram illam quidem; ſed neque tam rebus noſtris aptam, nec tamen Scauri laudibus anteponendam. Meminit & Valerius Maximus lib. IV. cap. IV: *M. Scaurus quantulam à patre hereditatem acceperit in primo libro eorum, quos de vita ſua ſcripſit, refert.* Plinius lib. XXXIV: *L. Fuſidium, illum, ad quem Scaurus de vita ſua ſcripſit.* Tacitus initio libri de vita Agricolæ: *Ac plerique ſuam ipſi vitam narrare, fiduciam potiùs morum, quàm arrogantiam, arbitrati ſunt. Nec id Rutilio, & Scauro, citra fidem, aut obtrectationi, fuit.* Item Servius in XII Æn. ad illud

----- Pilataq; plenis
Agmina ſe fundunt portis -----

Ubi ex Scauro de vita ſua hæc verba refert: *In agrum hoſtium veni, pilatim exercitum duxi.* Ac *pilatim* interpretatur Servius, *ſtrictè & densè.* Ex tertio Scauri de vita ſua adducit Diomedes lib. I. *Prælio non ſini fieri.* Item, *Sagittis confictus,* pro *confixus*: item *poteratur,* pro *poterat*, quomodo Ennius dixit *poteſtur,* pro *poteſt.* Chariſius lib. I adfert ex tertio Scauri libro (non dubito, quin idem opus ſignet) *Vectigalium ſe minùs fructos.* Nec ambigo, quin hoc opus intelligat Jul. Frontinus lib. IV Strategematum cap. III, ubi ſic ſcribit: *Univerſi quoque exercitûs notabilis ſæpe fuit continentia: ſicuti ejus, qui ſub M. Scauro meruit. Namque memoriæ tradidit Scaurus, pomiferam arborem, quam in pede caſtrorum fuerat complexa metatio, poſtero die, abeunte exercitu, intactis fructibus relictam.*

Ejuſdem orationem contra Brutum de pecuniis repetundis, & actionem ſecundam contra Q. Cæpionem, citat idem Chariſius lib. I, & II.

Anno Urbis IↃCXLIX conſul cum Cn. Mallio erat P. RUTILIUS RUFUS: qui tum de vita ſua, tum Numantini belli hiſtoriam, ſcripſit. Prioris operis meminit Tacitus initio libri de vita Agricolæ; ubi (ut paullò antè etiam, de Scauro loquentes, dicebamus) ſic ait: *Plerique ſuam ipſi vitam narrare, fiduciam potiùs morum, quàm arrogantiam, arbitrati ſunt. Nec id Rutilio, & Scauro, citra fidem, aut obtrectationi, fuit.* De altero opere ita Athenæus ſub finem ſexti: καὶ Ῥουτίλιος Ῥοῦφος ὁ τὴν πάτριον ἱστορίαν γεγραφώς: *Rutilius Rufus, qui patriam hiſtoriam ſcripſit.* Sed hiſtoriam rerum Romanarum Græcè ſignavit, ut ait idem Athenæus in IV. At vitam ſuam Latinè prodidit. Aliter ſi eſſet, non hujus operis laudarent auctorem Soſipater, & Diomedes, imò & Iſidorus lib. XX Originum. Sed apud

a *Notis in vitam Agricolæ.*

eum, ut rectè Juſto Lipſio *a* obſervatum, corruptè legas *Statilius* pro *Rutilius*. Sic enim eſt in vulgatis: *Lecticæ ſive plures lecti: de quibus Statilius Rufus de vita ſua: Primùm, inquit, conſuetudine imperatorum ipſe pro lectis lecticis utebatur.* Vir hic ſummus in jure P. Scævolam, & M. Manilium, audivit: in philoſophia Panætium. Exemplum innocentiæ fuit; neque in Urbe alter eo ſanctior, vel integrior erat, ut Cicero dicit. De eodem ſic gentilis ille apud Minutium in Octavio: *Quod ſi mundus divinâ providentiâ, & alicujus numinis auctoritate, regeretur: nunquam mereretur Phalaris, & Dionyſius regnum; nunquam Rutilius, & Camillus exilium; nunquam Socrates venenum.* Exulalavit Smyrnæ: quò eum quoque Aurelius Opilius, dimiſsâ ſcholâ, ſecutus fuit: cumque Rutilio ibi conſenuit, teſte Suetonio de illuſtribus grammaticis. Laudant quoque Rutilium Livius lib. LXX, Valerius Maximus lib. II cap. V, & lib. VI. cap. IV, Vellejus lib. II, Plutarchus in Mario, Agellius lib. VII cap. XIV. Plura de eo diximus in Hiſtoricis Græcis. At fallitur Glandorpius, cùm hiſtoriam vitæ Rutilianæ ſcriptam opinatur, non ab hoc P. Rutilio M. filio Rufo: ſed à P. Rutilio P. F. P. N. Rufo, qui cum P. Popillio conſul fuit anno IↃCXXII. Quid enim ille memorabile adeò, ut ejus vitam ſeorſum tradi attineret? Vide de eo Cic. Tuſc. IV, Val. Max. lib. II cap. II, & lib. VI cap. X, Plin. lib. VII cap. XXXVI.

Rutilio quoque, ac Tuberoni, par fuit Q. LUTATIUS CATULUS, qui Plutarcho κάτλος λυτάτιος. Hic bis repulſus, priuſquam ad conſulatum perveniret, geſſit eum honorem cum C. Mario IV conſule, anno poſt Romam conditam IↃCLI. Anno autem ſequenti, C. Mario V conſule, Cimbris validè per Alpes in Italiam irrumpentibus, caſtra deſerere eſt coactus, magnaque Romæ trepidatio erat: ſed Marius, adverſus eos miſſus, caſtra cùm ſua caſtris Catuli junxiſſet, adortus eſt Cimbros ingenti prælio, quo cæſa dicuntur CXL hoſtium millia, XL capta. Cimbricæ hujus victoriæ gloriam cum Catulo Marius communicavit: idque propterea, quia in ſuum uſque adventum impediiſſet, quò minùs Cimbri interiora Italiæ peterent: Catulus verò, peracto triumpho, exſtrui curavit ædem in prælio votam Fortunæ ejus diei, quo feliciter cum Cimbris pugnatum erat. Sed bello civili poſtea iratus Catulo Marius fuit: Catulus, cùm ad mortem quæreretur, ſeſe concluſit loco recens calce arenâque illito, inque eum cùm ignem intuliſſet, exitialem hauriens odorem, obiit; ut Plutarchus teſtatur: qui & ignem hauſiſſe addit; ut etiam Florus lib. III cap. I. De hujus Catuli

tuli hiſtorico opere, & ejus ſtylo, ita Cicero ſcribit in Bruto: *Iam Q. Catulus, non antiquo illo more, ſed hoc noſtro, niſi quid fieri poteſt perfectius, eruditus: multæ literæ; ſumma non vitæ ſolùm, atque naturæ, ſed orationis etiam, comitas; incorrupta quædam Latini ſermonis integritas; quæ perſpici, cum ex orationibus ejus poteſt; tum facillimè ex eo libro, quem de conſulatu, & de rebus geſtis ſuis conſcriptum molli, & Xenophonteio genere ſermonis, miſit ad A. Furium poëtam, familiarem ſuum.* Plura ibidem de Catulo vide. Quod autem A. Furio poëtæ, ut Cicero hîc ait, familiaris fuerit, nihil mirum: quando & ipſe poëta erat elegans. Sed verſus ejus magis venuſtatem ingenii, quàm morum gravitatem, arguebant: ut Ovidius, & junior Plinius, perhibent: & argumento huic rei etiam ſunt epigrammata bina, unum in Roſcium puerum, quod eſt apud Ciceronem primo de natura Deorum: alterum de Theotimo puero, quod Gellius refert in Noctibus Atticis.

L. CORNELIUS SYLLA reliquit libros rerum geſtarum: quorum ex ſecundo aliquid adfert Gellius lib. I cap. XII; & lib. XX cap. VI; ex vigeſimo primo autem Priſcianus lib. IX. Iis in libris de rebus ſuis egit; Plutarcho teſte in vita Syllæ. Nec abſolvere potuit, morte præventus. Sed quod non quivit Sylla, id fecit libertus ejus Epicadus. Suetonius in illuſtribus grammaticis: *Cornelius Epicadus, Lucii Cornelii Syllæ Dictatoris libertus, calatorque ſacerdotio augurali, filioque ejus Fauſto, gratiſſimus fuit: quare nunquam non utriuſque ſe libertum edidit. Librum autem, quem Sylla noviſſimum de rebus ſuis imperfectum reliquerat, ipſe ſupplevit.* Apud Plutarchum *a* ſemel iterumque lego, Syllam commentarios ſuos dicâſſe Lucullo, idque conditione eâ, ut is digereret, poliretque. Sed Epicadus, credo, fecit, quod potuit: hinc Lucullo obtulit, ut ſupremam is manum adderet. In iis Syllæ commentariis, ut idem Plutarchus monet, præceptum erat, μηδὲν οὕτως ἀξιόπιστον ἡγεῖσθαι, καὶ βέβαιον, ὡς ὅ, τι ἂν ἀποσημανθῇ διὰ τῶν ἐνυπνίων. *Nequid tam fidele duceret, & firmum, ac illud, quod ei in ſomnis eſſet ſignificatum.* Scripſit & Epicadus de metris. Maximus Victorinus libello de carmine heroico: *Quippe Cornelius Epicadus in eo libro, quem de metris ſcripſit, Hexameter, inquit, verſus.* Idem, puto, eſt, qui ſcripſit de cognominibus. Chariſius lib. I: *Sibyllam Epicadus de cognominibus ait appellatum, qui ex Sibyllinis libris primùm ſacrum fecit, deinde Syllam.* Item, de quo Macrobius in primo Saturnalium cap. XI, cùm ait: *Epicadus refert, Herculem, occiſo Geryone, cùm victor per Italiam armenta duxiſſet, ponte, qui nunc ſublicius dicitur,*

a In Lucullo.

dicitur, ad tempus inſtructo, hominum ſimulacra pro numero ſociorum, quos caſu peregrinationis amiſerat, in fluvium demiſiſſe: ut aquâ ſecundâ in mare devectâ pro corporibus defunctorum veluti patriis ſedibus redderentur, & inde uſum talia ſimulacra fingendi inter ſacra manſiſſe.

L. OTACILIUS PILITUS, ſive, ut in veteri eſt editione Mediolanenſi, *Octacilius Pilutus*, Marii Syllæque temporibus floruit. De hoc ita Tranquillus in grammaticis illuſtribus: *Lucius Otacilius Pilitus ſerviſſe dicitur, atque etiam oſtiarius, veteri more, in catena fuiſſe: donec ob ingenium, ac ſtudium literarum, manumiſſus, accuſanti patrono ſubſcripſit. Deinde Rhetoricam profeſſus, Cn. Pompejum Magnum docuit: patris ejus res geſtas, nec minùs ipſius, compluribus libris expoſuit: primus omnium libertinorum, ut Cornelius Nepos opinatur, ſcribere hiſtoriam orſus, nonniſi ab honeſtiſſimo quoque ſcribi ſolitam.* Auctoris hujus nomen in Chronico Hieronymi corruptiſſimè exaratum eſt. Vocatur enim *Vultacilius Plotus*. Sed non dubium, quin *Vultacilius* ſit factum ex *L. Otacilius*. Ita enim malim, quàm cum Achille Statio *Octacilius* propter tot alios ex gente Otacilia. Notum & illud Martialis, lib. XII.

---- cucumam fecit Otacilius.

At num apud Euſebium pro Ploto *Pilutus*, aut *Piletus:* an potiùs apud Suetonium ex Euſebio *Plotus* reſtitui debeat, haut facilè dixerim.

MANILIUS hiſtoriæ, ac literaturæ, omnis indagator, floruit temporibus Marii, & Syllæ. Teſtem laudat Cicero orat. pro Q. Roſcio, quam habuit adoleſcens. Vocat autem T. Manilium; aitque ordine Senatorem; ætate, grandem natu; naturâ, ſanctum & religioſum; copiis rei familiaris, locupletem & pecunioſum. Illuſtris ejus cum elogio locus eſt apud Plinium lib. X Hiſt. Nat. cap. II: ubi de Phœnice ſic ſcribit: *Primus, atque diligentiſſimus togatorum, de eo prodidit Manilius, ſenator ille maximis nobilis doctrinis doctore nullo, neminem exſtitiſſe, qui viderit veſcentem; ſacrum in Arabia Soli eſſe, vivere annis* DCLX. *Seneſcentem caſiâ, thuriſque ſurculis, conſtruere nidum, replere odoribus, & ſuper emori. Ex oſſibus deinde, & medullis ejus, naſci primò, ceu vermiculum: inde fieri pullum, principioq; juſta funeri priori reddere, & totum deferre nidum prope Panchajam in Solis urbem, & in ara ibi deponere. Cùm hujus alitis vitâ magni converſionem anni fieri prodit idem Manilius; iterumque ſignificationes tempeſtatum, & ſiderum, eaſdem reverti. Hoc autem circa meridiem incipere, quo die ſignum Arietis ſol intraverit. Et fuiſſe ejus converſionis annum, prodente ſe, P. Licinio, M. Cornelio,*

lio, *conſulibus*. Ubi, pro *M. Cornelio*, ſcribendum *Cn. Cornelio*, ut in Chifletiano codice MSo legi, auctor eſt Dalecampius. Signat Plinius annum Urbis IↃCLVII, quo conſules fuere P. Licinius Craſſus, & Cn. Cornelius Lentulus. Eundem Manilium intelligo apud Varronem lib. IV de L.L. *Europa* (dicta) *ab Europa Agenoris filia, quam ex Phœnicia Manilius ſcribit aurum exportâſſe: quorum egregiam imaginem ex ære Pythagoras Tarenti fecit*. Et lib. VI: *Titanis dicta, quòd eam genuit Titanis filia, Latona*, ut ſcribit Manilius. Et eopſe libro hoc epigramma Manilii legas:

Caſcum duxiſſe caſcam non mirabile eſt,
Quoniam canoras conficiebant nuptias.

Sive, ut Scaliger mavult,

Quoniam Caron eas ſanciebat nuptias.

Ut *Caron* ſit *Charon*. Apud Arnobium quoque lib. III legitur: *Manilius* (Novenſiles putat) *deos novem, quibus ſolis Iupiter poteſtatem jaciendi ſui permiſerit fulminis*. Et mox: *Manilius alieni fulminis jaculatores ſub iſtius vocaminis appellatione concludit*.

PROSPER, Hetruſcarum Antiquitatum ſcriptor, vixerit temporibus Syllanis, ac Tullianis, ſi credimus fragmentis ex eo opere Scornelli prope Vulterram à Curtio Ingiramio inventis, ac Florentiæ nuper elegantiſſime editis. Sed omnino fragmenta illius pſeudo-Proſperi ſunt commentitia ad majorem gloriam laudatiſſimæ Hetruſcorum genti, ac præcipue Volaterranis conciliandam. Id ſatis oſtendunt, ſermo non ſat Latinus, Græcæ linguæ inſcitia, αὐτογράφου ipſius characteres diſpares vetuſtis temporibus: ut tot alia omittam argumenta, quæ ſuppoſiticium eſſe hunc fœtum non dicunt, ſed clamant. Pluribus id comprobarem, niſi factum eſſet ab homine doctiſſimo in obſervationibus de opere iſthoc in hac Amſtelodamenſium urbe editis anno CIↃIↃCXXXIX. Fuere qui fœtum crederent Guilielmi Poſtelli. Sed verus auctor eſt Thomas Fœdrus, qui vixit anno CIↃCCCCXC.

CAP. X.

L. Siſenna *quando vixerit, ſcripſeritque: fuiſſe è gente Cornelia: præturam ubi geſſerit: Attico fuiſſe familiarem: minùs liberè ſcripſiſſe: hiſtoriæ ejus quid laudi datum, & in quo dictio culparetur: vertiſſe & fabulas Mileſiacas: commentarius ejuſdem in Plautum*. Q. Claudii Quadri-

 garii

garii *ætas*, *& rerum Romanarum annales ſive hiſtoria. Annales Aciliani à Claudio verſi. Annales* Q. Valerii Antiatis. C. Licinius Macer, *Calvi poëtæ pater, in hiſtoriâ ſuâ multa ex linteis magiſtratuum libris hauſit. Subinde* ἁπλῶς *Licinius vocatur. Nomen ejus apud Ciceronem corruptum. Nonius correctus. Alius ab hoc Macro hiſtorico* Æmilius Macer, *poëta.* Pompilii Andronici *annales elenchi.*

PAr quoque ſuperioribus fuit L. SISENNA: ut cognoſcere eſt ex his Velleji Paterculi verbis lib. II: *Numantino bello* (Lucilius) *eques militaverat. Quo quidem tempore juvenis adhuc Iugurtha, ac Marius, ſub eodem Africano militantes, in iiſdem caſtris didicere, quæ poſtea in contrariis facerent. Hiſtoriarum auctor jam tum Siſenna erat juvenis: ſed opus belli civilis Syllani poſt aliquot annos ab eo ſeniore editum eſt. Vetuſtior Siſennâ fuit Cælius; æqualis Siſennæ Rutilius, Claudiuſque Quadrigarius, & Valerius Antias.* Etiam ætatem ejus Cicero nos docet in Bruto: *Inferioris*, inquit, *ætatis erat proximus L. Siſenna, interjectus inter duas ætates, Hortenſii, & Sulpicii.* Significat, grandiorem fuiſſe Hortenſio oratore: juniorem autem P. Sulpicio Rufo, qui magna ex parte cauſſa fuit belli civilis Mariani: ut docet Cicero non uno in loco, Liviana epitome libri LXXVII, Valerius Max. lib. VI. cap. V, Paterculus lib. II, & Plutarchus in Sylla. Qua ex gente fuerit, certò ſe ſcire poſſe, negat vir doctiſſimus Seb. Corradus *a*, eò quòd Siſennæ cognomen inveniatur, tum in Gabiniis, apud Valerium Max. lib. VIII cap. I. & Dionem lib. XXXI· tum in Corneliis apud Livium lib. XXXIX: tum in Statiliis apud Vellejum lib. II. Sed hiſtoricus hic è gente Cornelia fuit. Nam Cornelium vocat Feſtus in *Scrupea.* Cujuſmodi fuerit orator, docet Cicero in Bruto: ubi vocatur, *doctus vir, & ſtudiis optimis deditus, bene Latinè loquens, gnarus Reip. non ſine facetiis; ſed neque laboris multi, nec ſatis verſatus in cauſſis.* Ibidem addit, nec conſequi potuiſſe Sulpitium: & neceſſe fuiſſe, ut cederet Hortenſio. Eundem deſcribit hoc modo oratione pro Cornelio: *Non denique homo illorum, & vitâ, & prudentiâ, longè diſſimilis; ſed tamen nimis in gratificando jure liber, L. Siſenna, bonorum Cn. Cornelii poſſeſſionem ex edicto ſuo P. Scipioni, adoleſcenti ſummâ nobilitate, eximiâ virtute prædito, dediſſet.* Ad quæ Ciceronis verba ita Aſconius Pedianus: *Hoc ſolum hic annotandum eſt, hunc eſſe L. Siſennam, qui*

a *Comm. in Brutum.*

res Romanas ſcripſit. Fuit & in Sicilia Prætor. Ac ſatis veriſimilis eſt conjectura Stephani Pighii, qui in tertio Annalium Romanorum, Lilybetanum fuiſſe prætorem, colligit ex Ciceronis Verrinis. Vide eum ad annum IↃCLXVI. Poſtmodum autem Achajæ prætor factus. Familiaris erat Pomponio Attico: ut Cicero teſtatur in Bruto; ubi ſic de eo loquentem Atticum inducit: *Ille familiaris meus, rectè loqui putabat eſſe inuſitatè loqui.* Unde & Sebaſtianus Corradus putabat, lib. I de legg. ubi itidem Atticus loquitur, corrigi oportere, *Siſenna amicus meus.* Quo loco in vulgatis legi ſolet, *amicus ejus.* Nempe ut ad Accium referatur: quod fieri planè nequit, cùm Siſenna Accii eſſe amicus non poſſit, quia anno IↃCXIV jam triginta annorum erat Accius, fabulaſque eo anno cum Paccuvio docebat. At Siſenna erat æqualis Syllæ, qui dictator dictus anno Urbis IↃCLXXII. Corruit tamen hoc argumentum, ſi pro *Accium* legi debet *Macrum:* qua de re mox dicam. Quod argumentum in hiſtoriâ ſuâ Siſenna tractarit, ex fragmentis ſatis cognoſcitur. Nam inde ab iis orſum liquet, quæ contigere poſt Urbem à Gallis captam; deſiiſſe autem in rebus Syllæ. Sed in his non liberè ſatis ſcripſit. Quod Salluſtius teſtatur in Jugurtha: *L. Siſenna optumè, & diligentiſſimè omnium, qui eas res dixere, perſecutus, parum mihi libero ore locutus videtur.* Omnes autem hiſtoricos, qui ante ſe fuere, vicit: quæ & cauſſa eſt, cur Varro librum ſuum de hiſtoria inſcripſerit *Siſennam.* Erat tamen, quod in dictione ejus requiri poſſet. Unde Cicero in Bruto: *Siſennæ omnis facultas ex hiſtoria ipſius perſpici poteſt: quæ cùm facilè omnes vincat ſuperiores; tum indicat tamen, quantum abſit à ſummo; quamque genus hoc ſcriptionis nondum ſit Latinis literis illuſtratum.* Et in primo de Legg. *Siſenna omnes adhuc noſtros ſcriptores, niſi fortè qui nondum ediderunt, de quibus exiſtimare non poſſumus, facilè ſuperavit. Is tamen neque orator in numero veſtro unquam eſt habitus, & in hiſtoria puerile quiddam conſectatur: ut unum Clitarchum, neque quemquam præterea, de Græcis legiſſe videatur. Eum tamen velle duntaxat imitari: quem ſi aſſequi poſſet, aliquantum ab optimo tamen abeſſet.* Vertit Siſenna etiam fabulas Mileſiacas Ariſtidis: ut diximus lib. III de Hiſtoricis Græcis. Meminit Ovidius lib. II Triſtium:

Vertit Ariſtidem Siſenna; nec obfuit illi
Hiſtoriæ turpes inſeruiſſe jocos.

Pluſcula autem ex iſtis Siſennæ Mileſiacis paſſim citat Chariſius lib. II. Laudat & Servius. Meminere etiam veteres Grammatici commentarii ejus in Plautum. Sed de eo agere non eſt hujus inſti-

 tuti.

tuti. Solùm dicam, nihil mirum eſſe, ſi eo in ſcriptore enucleando operam poſuerit tantus antiqui ſermonis amator: qualem eum nobis deſcribit Cicero in Bruto.

Siſennæ æquales fuere Q. Claudius Quadrigarius, & Q. Valerius Antias; ut Vellejus ait, cujus verba antea vidimus. Itaque de his nunc agemus.

Quæ Q. CLAUDIUS QUADRIGARIUS ſcripſit, trifariam video à veteribus appellari. Nunc enim Annales, nunc Hiſtoriæ, nunc Romanarum rerum libri vocantur. Multa ex iis adducit Livius, longè plura Gellius, nec pauca Macrobius, Servius, Nonius, Priſcianus. Illuſtre quoque ex duodevigeſimo annalium eſt apud Senecam fragmentum lib. III de beneficiis cap. XXIII. Nonius in *Horrea* citat Claudii orationem in Quinctium Gallum. Meminit & hujus hiſtorici Ioannes Sariſberienſis lib. V cap. VII. Ambigo autem, hic ne, an alius ſit Claudius ille, qui annales C. Acilii Plutarcho etiam memoratos in Romulo, Latinè tranſtulit. Livius lib. XXV. *Ad triginta ſeptem millia hoſtium cæſa, auctor eſt Claudius, qui annales Acilianos ex Græco in Latinum ſermonem vertit.* Apud Appianum etiam lib. de bellis Gallicis *a* Claudii Paulli Annalium, in quibus proditum dicitur, quomodo bello Cimbrico à Tigurinis cæſus ſit Piſonis exercitus, & Claudii ſub jugum miſſus. Addit ὡς ἐν χρονικαῖς συντάξεσι δοκεῖ Παύλῳ τῷ Κλαυδίῳ. *Vt in annalibus ſuis videtur Paullo Claudio.* Non puto in gente Claudia fuiſſe Paullos, ſed in Æmiliis, Iuliis, Sergiis. Quare locum cenſeo corruptum. Nec video quem ſignet Appianus, niſi Claudium Quadrigarium, vel Acilianorum Annalium interpretem.

a P. 754. *edit. H. Steph.*

Q. VALERIUS ANTIAS Annales reliquit, grande opus. Nam librum eorum LXXIV citat Priſcianus in IX: LXXV autem Gellius lib. VII cap. IX. Iis quoque expoſuiſſe, quæ reges geſſerunt, ſatis oſtendunt, quæ ex Antiate hoc de Romulo narrat auctor de Origine gentis Romanæ: de Numa item Arnobius lib. V: deque Servio Tullio Plinius lib. XIII cap. XIII. ac Plutarchus de Fortuna Romanorum. Præter iſtos multa ex eo refert Livius. Inter alia extremo lib. XXVIII habes: *Eas naves Valerius, prædam Hetruſcam Ligurumque montanorum captivos Carthaginem portantes, captas tradit.* Qui locus addendus fragmentis à Riccobono collectis. Nec parum debet ei Plinius ut cognoſcimus ex indice lib. II, III, XIII, XXI, & XXVIII. item ex libri II cap. CVII, lib. III cap. V, lib. XXXIV cap. VIII. Præterea meminere Pedianus, Cenſorinus, Gellius, Chariſius, Macrobius,

bius, Priſcianus. Facileque iis ſubſcribo, qui apud Arnobium lib. VI legunt, *Quod ſi planum fieri teſtimoniis poſtulatis auctorum; Sammonicus, Granius, Valerius Antias, vobis, & Fabius, indicabunt, cujus Tolus fuerit filius,* &c. Vulgo *Valerianus* pro *Valerius Antias* legitur.

Valde autem errat Glandorpius in Onomaſtico, cùm exiſtimat, hiſtoricum hunc bello Punico ſecundo militâſſe ſub Q. Fulvio Flacco, ac cuſtodiendis, avehendiſque in Urbem Macedonum legatis præfectum fuiſſe. Tuetur è verbis Livii lib. XXIII: qui hoc quidem de L. Valerio Antiate refert; ſed eum, cujus iſtic meminit, hiſtoriam ſcripſiſſe non dicit: at hiſtoriæ ſcriptorem Valerium Antiatem Siſennæ, Rutilii, & Quadrigarii fuiſſe æqualem, clarè dicit Vellejus. Unum hoc in eo ſcriptore notatur, quod omnia in immenſum prope augeat: quod immane in hiſtorico vitium eſt. Itaq; ſæpe fidei omnino eſt ſuſpectioris. Quod Livius *a* non obſcure indicat, lib. XXXVI. Nam cum magnitudinem victoriæ à Q. Minucio proconſule reportatæ de Liguribus memoraſſet ex Valerio Antiate: ſubdit de ſcriptore iſto: *Vbi in numero ſcriptori parum fidei ſit, quia in eo augendo non alius intemperantior eſt: magnam tamen victoriam fuiſſe apparet, quod & caſtra capta ſunt.* &c. *P. 171. edit. Elze.*

Siſennæ etiam æqualis fuit C. LICINIUS MACER; ſi is eſt, qui quæſtor erat anno IↃCLXV, atque à Cicerone prætore accuſatus repetundarum, & damnationem metuens, voluntariâ morte periit: ut teſtantur Cicero lib. I epiſt. ad Att. Valerius Max. lib. IX cap. XII, & Plutarchus in Cicerone. Habuit is filium Licinium Macrum Calvum, poëtam nobilem, atque, ut ibidem Valerius vocat, illuſtris ingenii oratorem, qui diu cum Cicerone iniquum de principatu eloquentiæ certamen habuit: ut auctor eſt Quinctilianus vel quiſquis ſcriptor dialogi de cauſſis corruptæ eloquentiæ. Sed ſi hujus Calvi parens eſt hiſtoricus iſte; mirum annalium ejus non meminiſſe Ciceronem in Bruto; quo loco illum inter patronos reponit. Nec propterea de ætate ejus dubitandum. Nam eſt & Ciceronis locus, in primo de Legg. ubi Siſennam ejus amicum vocat; ſi recta eſt emendatio doctiſſimi Caroli Sigonii. Vulgò quidem ſic legitur: *Nam quid Accium memorem, cujus loquacitas habet aliquid argutiarum: nec id tamen ex illa erudita Græcorum copia, ſed ex librariolis Latinis: in orationibus autem multus & ineptus, ad ſummam impudentiam.* Continuò ſubdit: *Siſenna, ejus amicus, omnes adhuc noſtros ſcriptores facilè ſuperavit.* De Accio autem iſtic ſermo eſſe non poteſt: tum quia non de aliis loquitur Cicero, quàm qui oratione ſolutâ ſcri-

pſerunt: tum quia, ut paullò antè oſtenſum, cùm de Siſenna loqueretur, temporum ratio refragatur, quò minùs Accius potuerit Siſennæ eſſe amicus. Porrò in quibuſdam codd. pro *Accium* eſt *Acrum*. Unde *Sigonius* legit *Macrum*. Imò & Fulvius Urſinus auctor eſt, *Macrum* ſe reperiſſe emendatum in libro, quem cum Mso doctiſſimus vir contulerat. Ac legit eopſe modo Paullus Manutius. Nec, quin ita legi oporteat, ullus dubito. Scripſit Licinius Macer, ſive annales, ut Nonius vocat in *lues*, & *luculentum*: ſive *rerum Romanarum libros*, prout in *patibulum* nominat; ubi earum laudat librum XXI. Pluſcula ex iis adfert Livius: qui lib. IV auctor eſt, ab hoc Macro Licinio identidem citari linteos magiſtratuum libros, qui repoſiti erant in æde Monetæ. Etiam ſcriptoris hujus mentionem facit Dionyſius Antiquit. Rom. lib. II, IV, V, VI, & VII. quibus ἁπλῶς Licinium vocat. Et hæc fortaſſe cauſſa eſt, cur aliqua eorum prætererint fragmentorum collectores. Meminere & Cenſorinus, Macrobius, & ſcriptor de origine gentis Romanæ. Etiam Licinius Macer pro Thuſcis citatur à Priſciano lib. X. Adhæc ex Licinii Macri ad Senatum epiſtola teſtimonium petit Nonius in *Contendere*. Idem Nonius in *Profecta* ex Ornithogonia Licinii Macri adfert iſtud:

----- Vulcani tosta vapore
Cum virgis profecta ferunt -----

Sed legendum *Æmilius Macer*: quomodo Ornithogoniæ auctor vocatur à Diomede libro I. At facilè Iunio, Merceroque, aſſentio, cùm apud Nonium in *Clypeus*, pro *Licinius in Marte*, reponunt *Licinius Macer*. Ubi ex eo hæc verba promuntur: *Pars magna lævis clypea portant.* Fortaſſe autem etiam Macrum hunc intelligat aliquis apud Suetonium in Illuſtribus grammaticis, ubi laudat *C. Licinium, conſularem hiſtoricum*; atque ab eo Hyginum, Auguſti libertum, ſuſtentatum ait. Negat ad eum locum Elias Vinetus ſe quicquam de illo uſpiam legiſſe. Sed legendum ibi *C. Aſinium*, ut alibi à nobis dicitur. Ex Macro aliqua ad rerum naturam pertinentia adducit Plinius lib. XXXII cap. I & II. Mihi is potiùs Æmilius Macer videtur: qui ornithogoniam, ophiogoniam, & botanica, ſcripſit: unde Ovidius in Triſtibus:

Sæpe ſuas volucres legit mihi grandior ævo,
Quæque nocet ſerpens, quæ juvat herba, Macer.

Obiit is in Aſia anno Urbis IↃCCXXXVIII, triennio poſt Virgilium; ut ex Euſebiano Hieronymi Chronico cognoſcitur.

At

At Macer, qui vulgo circumfertur Galeno eſt poſterior.

Iiſdem, ac Siſenna, Antias, Quadrigarius, ac Licinius Macer, temporibus vixit M. POMPILIUS ANDRONICUS, Syrus. Æqualis enim M. Antonii Gniphonis: is autem, ut Suetonius in illuſtribus Grammaticis ait, in domo Julii Cæſaris adhuc pueri docuit: eumque Cicero docentem audivit, etiam cùm præturâ fungeretur. Scripſit Pompilius hic annales elenchos. De quo inibi ſic idem Tranquillus: *Cumas tranſiit, ibique in otio vixit, & multa compoſuit: verùm adeò inops, atque egens, ut coactus ſit præcipuum illud opuſculum annalium elenchorum ſedecim millibus nummûm cuidam vendere. Quos libros Orbilius ſuppreſſos redemiſſe dixit, vulgandoſque curâſſe, nomine auctoris.* In quibuſdam tamen libris eſt *annalium Ennii elenchorum.* Nec diſplicet.

CAP. XI.

Conjunctio Hortenſii, Attici, ac Ciceronis. Ejuſdem Hortenſii conſulatus, poëmata laſciva, annales, uxor, mollities, obitus, filius, diſerta filia, nepos. Annalium Attici argumentum, ejus de familiis libri, ac verſus ſubjuncti imaginibus doctorum virorum, item hiſtoria Græca de Ciceronis conſulatu. De factis Capitolinis ſententia Onuphrii refellitur. Faſti Verrii Præneſte ordinati. Corrupto Ciceronis loco decipi, qui Atticum de rerum naturâ ſcripſiſſe arbitrantur. Etiam Cicero de condenda Latinè hiſtoria cogitavit. De conſulatu ſuo idem Græcè tractavit. A Patricio, ac Manutio, receſſum. Latinè de conſulatu ſuo ſcribendi Luccejo argumentum ſuggeſſit. Græci de hoc argumento commentarii à Caleno apud Dionem traducuntur. Res Marii carmine ſignavit, in quo pleraque fide magis poëticâ, quàm hiſtoricâ. Ciceronis chorographia. Etiam geographiam meditabatur. Brutus Ciceronis, opus partim rhetoricum, partim hiſtoricum.

VIdendum nunc de tribus illis, Hortenſio, Attico, & Cicerone. Quos ut chartâ hac jungam, ipſa jubet conjunctio animorum, quæ inter eos fuit: ut oſtendit Cornelius Nepos in Attici vita, his verbis: *Vtebatur* Atticus *intimè Q. Hortenſio, qui iis temporibus principatum*

cipatum eloquentiæ tenebat; ut intelligi non poſſet, uter eum plus diligeret, Cicero, an Hortenſius. & id, quod erat difficillimum, efficiebat, ut inter quos tantæ laudis eſſet æmulatio, nulla intercederet obtrectatio, eſſetque talium virorum copula.

Q. HORTENSIUS ORTALUS, nobilis ille orator, qui cum Q. Cæcilio Metello conſul fuit: ut Aſconius ſcribit, præter orationes, & laſciva poëmata, (quorum Ovidius in Elegiis meminit, & Gellius lib. XIX cap. IX.) etiam annales edidit; quemadmodum indicant hæc Velleji Paterculi verba lib. II. *Cujus de virtutibus* (de Minatio Magio, Velleji atavo, ſermo eſt) *cùm alii, tum maximè, dilucideque Q. Hortenſius in Annalibus ſuis retulit.* Et videtur idem opus ſignare Cicero lib. XII ad Att. epiſt. V: *Conturbor epitome Bruti Fannianâ. In Bruti epitome Fannianorum* (fortaſſe legendum, *E Bruti epitome Fannianorum*) *ſcripſi, quod erat in extremo: idque ego, ſecutus hunc Fannium, qui ſcripſit hiſtoriam, generum eſſe ſcripſeram Lælii. ſed tu me γεωμετρικῶς refelleras: te autem nunc Brutus, & Fannius. Ego tamen de bono auctore Hortenſio ſic acceperam, ut apud Brutum eſt.* De hujus Hortenſii facundia, præter alios, Tullium vide in fine libri III de Oratore. item in Bruto, ubi & memoriam ejus celebrat. Quod & M. Seneca facit in præfatione controverſiarum. Ut Porcius Cato, conſentiente ſocero Philippo, ſuam ei uxorem, liberûm quærendûm gratiâ, dederit: legere potes apud Plutarchum in Catone. Quàm fuerit ſumtuoſus, ac in veſtitu mollis, docebunt, Varro lib. III de R. R. cap. VI, & imprimis cap. ult. Plinius lib. IX cap. LV, & lib. X cap. XX, Gellius lib. I cap. V, Macrobius lib. III cap. XIII. Nihil igitur mirum, ſi, qui talis foret, conſulibus, ſumtuariam legem ferre volentibus, fuerit adverſatus: ut narrat Dio lib. XXXIX. Obiit L. Æmilio Paullo, & C. Claudio Marcello conſulibus; cùm è Ciliciâ Cicero Romam reverteretur; ut in Bruti procœmio legimus. Filius ejus periit bello civili Brutiano; teſte Vellejo lib. II, & Plutarcho in Catone. De filia, paternæ eloquentiæ hærede, loquuntur Valerius Maximus lib. VIII cap. III, Quinctilianus lib. I cap. II, Appianus lib. IV belli civilis. De nepote, Valerius lib. III cap. V, Suetonius in Tiberio, Tacitus lib. II Annalium.

T. POMPONIUS ATTICUS, ſive, ut poſt adoptionem dicebatur, Q. Cæcilius Pomponianus Atticus, annales condidit. Ita vocat Tullius ad eum ſcribens lib. XII. *Quibus coſſ. Carneades, & ea legatio Romam venerit, ſcriptum eſt in tuo annali.* Et Aſconius Pedianus annales Attici laudat in orat. pro Cornel. & in Piſon. Fuiſſe verò anna-

les

les imperii Romani, liquet ex illis Cornelii Nepotis verbis in Attici vita: *Moris etiam majorum ſummus imitator fuit, antiquitatiſque amator: quam adeò diligenter habuit cognitam, ut eam totam in eo volumine expoſuerit, quo magiſtratus ordinavit. Nulla enim lex, neque pax, neque res illuſtris pop. Rom. quæ non in eo ſuo tempore ſit notata. Et, quod difficillimum fuit, ſic familiarum originem ſubtexuit, ut ex eo clarorum virorum propagines poſſimus cognoſcere.* Quibus ex verbis perſpicimus, duo iis fuiſſe libris complexum; temporum ſeriem, & originem familiarum. De priori ita Tullius quoque in Bruti penè initio: *Nempe eum dicis* (librum) *quo iſte* (Atticus) *omnem rerum memoriam breviter, & ut mihi quidem viſum eſt, perdiligenter complexus eſt.* Et paullò pòſt: *Habuit iſte liber Attici, & nova mihi quidem multa, & eam utilitatem, quam requirebam: ut, explicatis ordinibus temporum, uno in conſpectu omnia viderem.* Illuſtrem quoque locum habemus Ciceronis hac de re in Oratore: *Cognoſcat etiam rerum geſtarum, & memoriæ veteris ordinem, maximè ſcilicet noſtræ civitatis: ſed & imperioſorum populorum, & regum illuſtrium: quem laborem nobis Attici noſtri levavit labor: qui conſervatis, notatiſque temporibus, nihil cùm illuſtre prætermitteret, annorum ſeptingentorum memoriam uno libro colligavit.* Ex his verbis cognoſcimus, non res ſolùm Romanas tractâſſe; ſed etiam externas: etſi imprimis Romanas res voluerit illuſtrare. Sanè ſeptingentorum hîc annorum meminit. At cùm iſta ſcriberet Cicero, annus erat ab V. C. IƆCCVII. Et hæc de præcipuo Annalium argumento. Quod verò Nepos ait, præterea de familiis eo egiſſe libro; id aſſeveranti credere debemus: ſed accuratiùs eam partem altero eſt opere perſecutus. De quo ſic idem Nepos: *Fecit hoc idem ſeparatim in aliis libris, ut M. Bruti rogatu Iuniam familiam à ſtirpe ad hanc ætatem, ordine enumeraverit, notans, qui, à quo ortus, quos honores, quibuſque temporibus, cepiſſet: pari modo Marcelli Claudii de Marcellorum: Scipionis Cornelii, & Fabii Maximi, de Corneliorum, & Fabiorum, & Æmiliorum quoque: quibus libris nihil poteſt eſſe dulcius iis, qui aliquam cupiditatem habent notitiæ clarorum virorum.* Præterea edidit imagines doctorum virorum, & verſiculos unicuique imagini ſuos ſubjunxit. Idem Nepos: *Attigit quoque poëticen: credimus, ne ejus expers eſſet ſuavitatis. Namque verſibus, qui honore, rerumque geſtarum amplitudine, cæteros Romani populi præſtiterunt, expoſuit: ita, ut ſub ſingulorum imaginibus facta, magiſtratuſque eorum non amplius quaternis, quiniſque verſibus deſcripſerit. Quod vix credendum ſit, tantas res tam breviter potuiſſe declarari.* Meminit & Plinius lib. XXXV hiſtor. natur. cap. 11: *Imaginum amorem flagrâſſe quondam, teſtes ſunt,*

& Atticus ille Ciceronis, edito de his volumine; *& M. Varro*, &c. Denique, ut idem Nepos dicit, *Eſt etiam* (Attici) *liber Græcè confectus de conſulatu Ciceronis*. Stephani Pighii opinio eſt, faſtos Capitolinos, quorum fragmenta ante annos circiter quinquaginta magno hiſtoriæ Romanæ bono eruta ſunt, non tam à Verrio Flacco eſſe conſcriptos, quàm ab homine docto poſt Verrii tempora ex annalibus Attici eſſe ordinatos, confectoſque. Sanè ipſum Atticum eſſe faſtorum Capitolinorum auctorem, dicere non audet: nec veriſimile eſt, cùm Cornelius Nepos adeò nobilis operis nullus meminerit. Adde quod Tacitus in IV. Hiſt. ſcribit, Veſpaſiano iterum & Tito filio coſſ. faſtos eſſe renovatos correctoſque, annis centum poſt mortem Attici. Præterea, in fragmentis illis Capitolinis, unum eſt, ubi fiat mentio ludorum ſecularium, quos Domitianus inſtituit. Quare Atticus ἁπλῶς faſtorum eſſe auctor non poteſt. Tamen planè eſt, auctorem eorum potiſſimùm Attici libros ſecutum fuiſſe, cùm nemo accuratiùs digeſſerit Romanos conſules, magiſtratus, triumphos: ut conſtat ex iis, quæ diximus. Quod verò Onuphrius Panuinus Verrium Flaccum auctorem putavit, id inde evenit, quia Suetonius libello de claris Oratoribus dicat: *Statuam habet Præneſte in inferiore fori parte, contra hemicyclium; in quo faſtos à ſe ordinatos, & marmoreo parieti inciſos, publicârat*. Sed marmora hæc *Præneſte* fuiſſe dicuntur; non Romæ. Quod opinionem Onuphrii penitùs evertit. At, inquit, ubi *Præneſte* eſt, fortaſſe ſcriptum fuit *prope Veſtæ*. Aliquid diceret, ſiqua ſtatua Verrii, vel ullum hemicyclium, in quo faſtos ordinârat, prope Veſtæ, ac juxta forum, inventum eſſet. Deinde fragmenta illa eruta planam habent figuram, non hemicyclii: quod ipſum quoque ei adverſatur ſententiæ. Ut omnino retinere oporteat *Præneſte*: quod antiquiſſimum Italiæ municipium fuit; eoque ſuos ac peculiares habuit faſtos, quos iis Verrius ordinârat.

Exiſtimare autem aliquis poſſit, Atticum etiam ſcripſiſſe de rerum natura: idque propter locum illum in Ciceronis Bruto, ubi ſic Atticus Ciceronem compellat: *Vt illos de Rep. libros edidiſti; nihil à te ſanè accepimus: eiſque noſmet ipſis ad rerum naturalium memoriam comprehendendam impulſi, atque incenſi ſumus*. Sed lectioni huic obſtat, quòd memoria rerum geſtarum potiùs, quàm naturalium eſt; niſi quatenus prodigia, aliaque miranda, etiam commemorari in hiſtoriis ſolent. Adde quod, ſi hac de re ſcripſiſſet Atticus, non prætериiſſet id Nepos. Quare iis aſſentiendum, qui pro *rerum naturalium*, legunt

legunt *veterum annalium*: vel, ut alii, qui propiùs ab veteri lectione abſunt, *rerum noſtrarum*, id eſt, Romanarum. Nam etſi res quoque externas complexus erat Atticus: tamen præcipuè ei propoſitum fuit illuſtrare imperium Romanum, quod annos jam ſteterat ſeptingentos. Pro qua ſententia etiam Ciceronis locus facit ex Oratore paullò antè allatus.

CICERONI quoque in animo fuiſſe hiſtoriam ſcribere, non obſcurum eſt; cùm ex eo, quòd in ſecundo de Oratore, ſub Antonii perſona, opus hoc oratorium maximè dicat: tum ex illis in primo de Legibus, quæ Atticum ſibi dicentem inducit: *Poſtulatur à te jamdiu, vel flagitatur potiùs hiſtoria. Sic enim putant, te illam tractante, effici poſſe, ut in hoc etiam genere Græciæ nihil cedamus. Atque ut audias, quid ego ipſe ſentiam, non ſolùm mihi videris eorum ſtudiis, qui tuis literis delectantur, ſed etiam patriæ debere hoc munus; ut ea, quæ ſalva per te eſt, per te eundem ſit ornata. Abeſt enim hiſtoria literis noſtris, ut & ipſe intelligo, & ex te perſæpe audio. Potes autem tu profectò ſatisfacere in eâ: quippe cùm ſit opus, ut tibi quidem videri ſolet, unum hoc oratorium maximè.* Etiam eruditâ illâ epiſtolâ ad Lucceium, quæ eſt libro v. epiſt. ad familiares, ſignificat, niſi à Lucceio impetret, ut conſulatus ſui hiſtoriam ſcribere velit, ſeſe ſcripturum de ſe ipſo. Et Græcè id feciſſe, ſatis conſtat ex lib. I ad Att. epiſt. XVI, & lib. II ep. I, & Plutarcho in Cæſare. Latinè autem de conſulatu ſuo quidem ſcripſit; ſed carmine, idque libris tribus. In ſecundo de conſulatu Urania loquebatur; ut conſtat ex primo de divinatione: in tertio autem Calliope; ut liquet ex lib. II ad Att. ep. III. Meminit eorum & librorum epiſt. VI lib. I ad Att. ubi tertium poëma exſpectare jubet. Item Lactantius lib. III cap. XVII, & Nonius in *Eventus*. Aliter autem perſuadere mihi non poſſum, quàm eoſdem libros deſignari à Cicerone epiſt. ad Lentulum, quæ eſt nona libri primi ad famil. *Scripſi etiam verſibus tres libros de temporibus meis: quos jampridem ad te miſiſſem, ſi eſſe edendos putaſſem. Sunt enim teſtes, & erunt ſempiterni, meritorum tuorum erga me, meæque in te pietatis.* Andreæ tamen Patricio, uti & Paullo Manutio, diverſi videntur; quia libri de conſulatu, Afranio & Metello conſulibus, fuerint perfecti: hos autẽ de temporibus ſuis libros inter eos reponat, quos ſcripſerit poſt diſceſſum Lentuli in Ciliciam: at poſt eos conſules anno demum quarto Lentulus in provinciam eſt profectus. Eſt hoc ſanè alicujus coloris argumentum. Sed cui veriſimile fiat, Ciceronem bis de rebus à ſe geſtis ſcripſiſſe; idque verſibus, & totidem, tribus nempe, libris?

Quare ita credere malo, eos quidem libros à Cicerone fuiſſe ante exilium ſcriptos; ſed non eſſe publici juris factos: poſt reditum autem ab exilio, ac imprimis poſt Lentuli diſceſſum, revocatos fuiſſe ad incudem, ut novi poſſent videri. Et ita de libris, quos verſibus Cicero de conſulatu ſuo ſcripſit, mihi quidem videtur. Proſâ autem non arbitror hanc materiem tractâſſe; ſi exceperis illa, quæ Luccejo miſit, ut ei ſubſidio eſſent in hiſtoria ſcribenda. Sic enim Tullius ad eum loquitur: *Si ſuſcipis cauſſam, conficiam commentarios rerum omnium.* Luccejum autem ſuſcepiſſe cauſſam, conſtat ex epiſt. VI lib. IV ad Att. Et veriſimile eſt commētarium de conſulatu ſignari, cùm idem epiſt. X lib. IV ad Att. ait, *Tu Luccejo noſtrum librum dabis.* Sed, ut ad priores redeam commentarios, immane quantum eos exagitat in XLVI Dionis Caſſii libro Q. Fufius Calenus. Verba ejus ſunt: Καὶ ὅπως γε καὶ γελάσητε, ἀκούσατε τὴν σοφίαν αὐτοῦ· προθέμενος γὰρ πάντα τῇ πόλει πεπραγμένα συγγράψαι (καὶ γὰρ σοφιστὴς, καὶ ποιητὴς, καὶ φιλόσοφος, καὶ ῥήτωρ, καὶ συγγραφεὺς εἶναι πλάττεται) ἔπει τ᾽ οὐκ ἀπὸ τῆς κτίσεως αὐτῆς, ὥσπερ οἱ ἄλλοι οἱ τοῦτο ποιοῦντες, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ὑπατείας τῆς ἑαυτοῦ ἤρξατο· ἵνα ἀνάπαλιν προχωρῶν, ἀρχὴν μὲν τοῦ λόγου ἐκείνην, τελευτὴν δὲ τὴν Ῥωμύλου βασιλείαν ποιήσηται. *Sed ut ridere poſſitis, attendite hominis ſapientiam. Cùm propoſuiſſet ſibi omnium hujus Vrbis rerum hiſtoriam ſcribendam (nam & ſophiſtam, & poëtam, & philoſophum, & oratorem, & hiſtoricum ſe profitetur) non ab Vrbe conditâ initium duxit, quod alii fecerunt: ſed à conſulatu ſuo: ut retro procedendo initium commentarii ſui conſulatum eum; finem verò regnum Romuli faciat.* Sed quis bonus adeò Tullio eſt infeſtus, ut audiendum putet maledicentiſſimum Calenum? imò vel Dionem ipſum, obtrectatorem, & Senecæ, & optimi cujuſque?

Etiam adoleſcens, cùm Mutio Scævolæ operam daret in jure civili, carmine ſcripſit res geſtas municipis ſui Marii. Meminit ipſe initio primi de Legibus, ubi Atticus ſic loquitur: *Lucus quidem ille, & hæc Arpinatium quercus agnoſcitur, ſæpe à me lectus in Mario.* Et mox ait Quinctus: *Dum Latinæ loquentur literæ, quercus huic loco non deerit, quæ Mariana dicatur: eaque, ut ait Scævola de fratris mei Mario,*

Caneſcet ſeclis innumerabilibus.

Non omnia autem ad veritatis obruſſam exegiſſe: ſed aliqua, more poëtico, finxiſſe; colligi videtur ex iis, quæ ſubjungit. A. *Atqui multa quæruntur in Mario, fictáne, an vera ſint: & à nonnullis, quòd, & in recenti memoria, & in Arpinati homine, vel ſeveritas à te poſtulatur.* M. *Et me hercule ego me cupio non mendacem putari: ſed tamen nonnulli iſti,*

iſti, Tite, faciunt imperitè; qui in iſto opuſculo, non, ut à poëta; ſed, ut à teſte, veritatem exigunt. Mentio quoque eſt lib. I de divinat. ubi Quinctus ita Marcum compellat: *Quid illo auſpicio divinius, quod apud te in Mario eſt? ut utar potiſſimùm te auctore.* Et ad Atticum lib XII epiſt. XLVIII: *Heri quidam urbani, ut videbantur, ad me mandata & literas attulerunt à C. Mario C. F. Eum multis verbis agere mecum, per cognationem, quæ mihi ſecum eſſet per eum Marium, quem ſcripſiſſem, per eloquentiam L. Craſſi, avi ſui, ut ſe defenderem.*

Scripſit & Cicero Chorographiam: unde Priſcianus in VI hæc verba adducit: *Ibi quercorum rami ad terram jacent, ut ſues, quaſi capræ, ex ramis glande paſcantur.* Etiam geographica ſcribere decrêrat: ſed à propoſito deſtitit. Cicero ad Att. lib. II epiſt. VI: *A ſcribendo prorſus abhorret animus. Etenim γεωγραφικὰ, quæ conſtitueram, magnum opus eſt. Ita valde Eratoſthenes, quem mihi propoſueram, à Serapione, & ab Hipparcho, reprehenditur. Quid cenſes, ſi Tyrannio acceſſerit? & hercule ſunt res difficiles ad explicandum, & ὁμοειδεῖς: nec poſſunt tam ἀνθηρογραφεῖσθαι, quàm videbantur.* Videtur tamen Atticus & poſtea ad geographiam eſſe adhortatus. Nam proximâ epiſtolâ ſic Attico reſpondet: *De geographiâ etiam atque etiam deliberabimus.*

Ex iis autem, quæ hodie ſuperſunt, nihil Ciceronis magis hiſtoricum dici meretur, quàm ejus Brutus, ſive de claris oratoribus liber; quem non immeritò hiſtoriam vocari, tum argumentum ſatis indicat: tum illa Attici, in extremo prope libello, verba oſtendunt: *In hiſtoria, quâ tu es uſus in omni ſermone, cùm qualis quiſque orator fuiſſet, exponeres.* Nec tamen mera eſt hiſtoria. Nam eopſe poſtea libro legas: *Sed quoniam omnis hic ſermo noſter, non ſolùm enumerationem oratoriam,* (ſive potius *oratorum*, ut Corradus legit) *verùm etiam præcepta quædam deſiderat.*

CAP. XII.

Quinctus Lutatius auctor communium hiſtoriarum. Varronis Siſenna, ſive de hiſtoria liber: item annales ejuſdem, & antiquitatum libri, deque vita populi Romani, deque poëtis, & alii. Argumentum operis, quod Hebdomadas inſcripſerat. Ecquis Nigidio Figulo *hîc locus; ut Riccobonus credidit. Ælius Tubero. Riccoboni, Popmæ, & aliorum lapſus, qui Tuberonem hiſtoricum Scipionis Africani junioris temporibus vixiſſe arbitrantur. Athenæus*

emendatus. L. Lucceji *elogium ex Cicerone, libri ejus de bello Italico, ac civili, & opus de conſulatu Ciceronis. Annales* Tanuſii. *Corruptè eum vocari Ganuſium, Tamuſium, & Tamiſium. Tanuſii, &* Voluſii, *annales quàm malè audierint. Trebellii Pollionis vetus lectio defenſa, adverſus Hermolaum Barbarum. Ab eo* Procilium, *&* Proculum, *confundi. Annales* Furii *carmine epico conditi.*

QUINCTI LUTATII duo fuere. Uni cognomen erat *Catulus*: de quo dictum nobis lib. I cap. IX. Alter autem eo junior fuit. Atque ejus qui meminerit, antiquiſſimus eſt Varro in IX de L. L. ubi eum Ælio Stiloni ſubjungit. In quo ſi temporis ratio habita eſt, ut cenſeo; vixerit ætate Varronis. Verba ejus ſunt iſta: *C. Ælius, & Q. Lutatius, ſcribunt, eum locum* (lacum Curtium) *eſſe fulguratum, & ex ſenatuſconſulto ſeptum eſſe; idque factum eſſe à Curtio conſule, cui M. Genucius fuit collega.* Solinus cap. II tradit ex eodem, Romam eſſe conditam Olympiadis VII anno II. Servius in IX Æn. ex eo prodit, unde dictæ ſint Bajæ. Appellat autem ibi hoc opus Lutatii *communes hiſtorias.* Volumen illud in libros diviſum fuiſſe, indicat, quòd ſecundum, tertiumque Lutatii librum, citat auctor de origine gentis Romanæ: quartum autem Junius Philargyrius in extremum IV Georg. Vir eruditus, qui apud eundem de origine Romanæ gentis ſcriptorem pro *Lutatius* legere mavult *Vulcatius*; ſatis refellitur ſcriptoribus aliis, qui Lutatii non minùs, quàm *Vulcatii*, meminerunt. Quin planè aſſentio doctiſſimo Andreæ Schotto, qui Lutatii nomen quoque reponit apud Servium, quo loco à Livio relatum ait, ab Ænea eſſe proditam Trojam. Nuſquam enim id Livius dicit: ſed à Lutatio traditum eſt, *non modo Antenorem, ſed etiam ipſum Æneam, proditorem patriæ fuiſſe*: ut ait ſcriptor de origine gentis Romanæ.

M. TERENTIUS VARRO, vir undecunque doctiſſimus, καὶ πολυγραφώτατος, inter alia tam multa, librum ſcripſit hoc titulo, *Siſenna, ſive de hiſtoria.* Unde verba quædam Gellius citat lib. XVI cap. IX. Item Annales reliquit: ex quorum tertio Chariſius lib. I refert, Servium Tullium primum fuiſſe, qui nummum argenteum conflaret; eumque fuiſſe quatuor ſcriptulis majorem, quàm Varronis foret ævo. Præterea res veteres Romanas explicuit in

Anti-

Antiquitatibus ſuis rerum humanarum divinarumque. Multa ex iis veteres citant. Dionyſius *ἀρχαιολογίας* appellat lib. 1, ubi ex iis refert, Aboriginum urbes fuiſſe in agro Reatino; non longè ab Apenninis montibus. Alia quoque adfert, in quibus Varronem ſequi ſe ait. Etiam in iiſdem libris complexus fuit res à Jove in Italia geſtas: teſte Lactantio lib. 1 de falſa religione cap. XIII. ubi quinque iſtos jungit, *Diodorum, Thallum, Nepotem, Caſſium, & Varronem*, eoſque vocat *hiſtoriarum ac rerum antiquarum ſcriptores*. Fecit & libros de vita populi Romani, quos ad T. Pomponium Atticum ſcripſit. Item de gente populi Rom. Et puto, hujus partem operis ſignari à Fabio lib. 1 cap. VII, cùm ait: *Varro in eo libro, quo initia Urbis Romæ enarrat, lupum feminam dicit.* Item libris minimùm tribus egit de rebus urbanis. Adhæc de ſcenicis originibus: item de poëtis. Inſuper de vita ſua. Item de familiis Trojanis. Reliquit & hebdomades. Quorum omnium auctores laudaremus, niſi id feciſſent illi, qui fragmenta anquiſiverunt. Cæterùm hebdomadum opus, quod poſtremo loco referebam, continebat imagines doctorum virorum, eorumque elogia: ut ex Symmachi ad Auſonium epiſtolis rectè colligitur à viris doctis. Ita Demetrii Phalerei imagini adjectum erat elogium:

Hic Demetrius æneas tot aptu'ſt,
Quot luceis habet annus abſolutus.

Prout Nonii [a] verba legi debere, primus vidit Joſ. Scaliger [b]. Illuſtris hoc de Varronis opere eſt Plinii locus lib. XXXV Hiſtor. Nat. cap. II: *Imaginum amorem flagrâſſe quondam; teſtes ſunt, & Atticus ille Ciceronis, edito de his volumine, & Marcus Varro, benigniſſimo invento, inſertis voluminum ſuorum fœcunditati, non nominibus tantùm ſeptingentorum illuſtrium, ſed & aliquo modo imaginibus; non paſſus intercidere figuras: aut vetuſtatem ævi contra homines valere; inventione muneris etiam Diis invidioſus; quando immortalitatem non ſolùm dedit; verum etiam in omnes terras miſit; ut præſentes eſſe ubique, & claudi poſſent.* Meminit ejus Auſonius in Moſella, ubi nobiles aliquot architectos ex eo recenſet:

Forſan & inſignes hominumque operumque labores
Heic habuit decimo celebrata volumine Marci
Hebdomas.

Ubi perperam Scaliger *Magi* pro *Marci* reponendum judicat. De eodem ſic Symmachus pater ad filium lib. 1. epiſt. II: *Scis Terentium non Comicum, ſed Reatinum, illum Romanæ eruditionis parentem, hebdo-*

a *In luces.*
b *In catalectis.*

hebdomadum libros, epigrammatum adjectione condiſſe. Ac meminit quoque ſequentibus literis Symmachus filius, quas primus in Emendationum libb. Lud. Carrio publici juris fecit. In iis literis aliquos recenſet, quos, inter alios, Varro ſuis elogiis decorârit: *Ille*, inquit, *Platonem, qui Deos eſſe perſuaſit: ille pauperem Curium, ſed divitibus imperantem: ille Severos Catones, gentem Fabiam, decora Scipionum, totumque illum triumphalem Senatum, parca laude perſcripſit*. Hoc etiam Varronis opus, item quæ de poëtis edidit, ſignari arbitror à B. Hieronymo præfatione libri de Eccleſiaſticis ſcriptoribus, ubi cùm expoſuiſſet aliquos Græcorum, qui de claris viris egiſſent, adjungit deinde: *Apud Latinos Varro, Santra, Nepos, Hyginus, & ad cujus nos exemplum vis provocare, Tranquillus*. Illuſtre imprimis elogium Varronis eſt apud Tullium lib. I. Academ. Quæſt. Ubi ſic eum Cicero compellat: *Nos in noſtra urbe peregrinantes, erranteiſque, tanquam hoſpites, tui libri quaſi domum deduxerunt, ut poſſemus aliquando, qui, & ubi eſſemus, agnoſcere. Tu ætatem patriæ, tu deſcriptiones temporum, tu ſacrorum jura, tu ſacerdotum, tu domeſticam, tu bellicam diſciplinam, tu ſedem regionum, & locorum, tu omnium divinarum, humanarumque rerum nomina, genera, officia, cauſſas aperuiſti: plurimumque poëtis noſtris, omninoque Latinis & litteris luminis attuliſti, & verbis: atque ipſe varium & elegans omni fere numero poëma feciſti: philoſophiamque multis locis inchoâſti, ad impellendum ſatis, ad docendum parum*.

Poſt Varronem non alius collocari debuit, quàm Romanorum poſt eum doctiſſimus, P. NIGIDIUS FIGULUS, ſi modò inter hiſtoricos ei eſt locus, quod putavit Antonius Riccobonus. Mihi alia mens. Nec aliud colligere licet ex fragmentis, quæ in Variis ſuis ſedulæ inſtar apis collegit, nec collegit modò, ſed etiam digeſſit atque emendavit, nobiliſſimus & clariſſimus Janus Rutgerſius. Aliud tamen ſtatuere oportet, ſi Annales ſcripſit: quod ait Popelinierus *a* lib. v hiſtoriæ de hiſtoricis.

a *Pag.* 301.302.

At planè hîc locum ſibi vindicet L. ÆLIUS TUBERO, Quincti Ciceronis in Aſia legatus: de quo ſic M. Tullius ad Quinctum fratrem lib. I epiſt. I: *Quanquam legatos habes eos, qui ipſi per ſe habituri ſint rationem dignitatis ſuæ: de quibus honore, & dignitate, & ætate præſtat Tubero: quem ego arbitror (præſertim cum ſcribat hiſtoriam) multos ex ſuis annalibus deligere, quos velit, & poſſit imitari*. De hiſtoria ejus judicium fert Dionyſius Halicarn. lib. I Antiq. Rom. ubi vocatur δεινὸς ἀνὴρ καὶ περὶ τὴν συναγωγὴν τῆς ἱστορίας ἐπιμελής, *vir gravis, inque hiſtoria coagmentanda diligens*. Etiam ex eadem quædam

adfe-

adferunt Livius lib. IV, & X, Chariſius lib. II, & auctor de origine gentis Romanæ: ut Gellium, Nonium, & alios præteream. Vix autem dici poteſt, quantopere Ælii Tuberones confundantur à doctiſſimis viris. Nunc tantùm de tribus dicemus, quorum ſcripta unius hominis creduntur, etiam à Riccobono, Popma, aliis, quos & ipſi perperam prius ſecuti ſumus. Primus eſt is de quo M. Tullius in Bruto: *Et quoniam Stoicorum eſt facta mentio, Q. Ælius Tubero fuit illo tempore, L. Paulli nepos, nullo in oratorum numero, ſed vita ſeverus, & congruens cum ea diſciplina, quam colebat, paullo etiam durior; qui quidem in triumviratu judicaverit, contra P. Africani, avunculi ſui, teſtimonium, vocationem augures, quo minus judiciis operam darent, non habere: ſed ut vita, ſic oratione durus, incultus, horridus. Fuit autem conſtans civis, & fortis, & imprimis Graccho moleſtus: quod indicat Gracchi in eum oratio. Sunt etiam in Gracchum Tuberonis. Is fuit mediocris in dicendo, doctiſſimus in diſputando.* Hic Quintus Tubero filius fuit illius Q. Tuberonis, qui gener fuit P. Æmilii Macedonici: unde Ciceroni hic nepos vocatur Paulli, avunculus autem ejus fuiſſe dicitur P. Cornelius Scipio Africanus Æmilianus, qui naturâ filius erat P. Æmilii: ſed adoptatus à majoris Africani filio nomen mutavit. Vide Plutarchum in Æmilio, ubi & legas ut Paullus filiarum unam M. Catoni, Cenſorii filio, alteram autem Q. Tuberoni, ejus de quo Tullius loquitur parenti, dederit uxorem. Ex his ſatis liquet ætas Q. Tuberonis: uti & ex Cic. ad Att. epiſt. XV lib. IV; ubi æqualem facit ejus P. Rutilii, de quo cap. IX. Philoſopho dies noctesque operam dedit, ut idem ait lib. III de Oratore. In oratione pro Muræna vocatur eruditiſſimus, item homo integerrimus, & civis optimus. Agit & de eodem Valerius Maximus lib. VII cap. V: & Seneca epiſt. XCV, & XCVIII, atque alibi, item Pomponius Tit. de origine juris, ubi & ipſe cum P. Rutilio jungit, & Stoicum appellat. Alter eſt L. Ælius Tubero hiſtoricus, quem Q. Ciceronis legatum in Aſia fuiſſe, ex Cicerone ſuperiùs oſtendimus: ut idem eſſe non poſſit ac ille Paulli Æmilii nepos, Rutilii æqualis. Idem proprætore Africam ſortitus ex S. C. & lege Pompeja: Sed cum Uticam veniret, portu atque oppido à Q. Ligario, & P. Atio Varo prohibitus eſt: qui ne quidem perpeſſi fuere, ut infirmum filium, de quo mox dicam, in terram exponeret. Tangunt eam rem inter alios Cæſar libro I de bello civili, & Oroſius lib. VI cap. XV. Tertius eſt Q. Ælius Tubero filius hiſtorici, qui multa ſcripſit in jure civili. De hoc

ita Pomponius: *Poſt hos quoque Tubero fuit, qui Ofilio operam dedit. Fuit autem Patricius, & tranſiit à cauſſis agendis ad jus civile, maxime poſtquam Quinctum Ligarium accuſavit, nec obtinuit apud Cajum Cæſarem. Is eſt Q. Ligarius: qui cùm Africæ oram teneret, infirmum Tuberonem applicare non permiſit, nec aquam haurire: quo nomine eum accuſavit, & Cicero defendit. Exſtat ejus oratio pulcherrima, quæ inſcribitur pro Q. Ligario. Tubero doctiſſimus quidem habitus juris publici, & privati: & complures utriuſque operis libros reliquit: ſermone etiam antiquo uſus affectavit ſcribere: & ideo parum ejus libri grati habentur.* Hunc Q. Tuberonem Tullius initio Ligarianæ vocat *propinquum ſuum*: ac paullò pòſt patrem ejus appellat *virum omni laude* dignum. Cæterùm hiſtoricum non filium ſed patrem eſſe, indicant verba Tullii ad Q. Fratrem, cum ait, Tuberonem legatis cæteris præſtare honore, dignitate, & ætate. Sed cùm filius dicatur à Pomponio complura ſcripſiſſe de jure publico & privato, non dubito quin is ſignetur ab Agellio lib. XIV cap. II. ubi laudat Tuberonis librum *de officio judicis*. Cùmque idem Pomponius dicat Tuberonem hunc affectaſſe ſermonem antiquum, plane eundem cenſeo, ex cujus ad Oppium libro Probus citavit hæc verba, *ſi generalis ſpecies occecurrit*: teſte Gellio lib. VII cap. IX. Nempe ut veteres adinſtar augmenti Græcorum *memordi*, quod poſtea *momordi*, ita ille *cecurri* uſurpavit pro *cucurri*. Eundem etiam deſignari cenſeo ab Athenæo lib. III: ubi de lege Fannia agit. Sed corrupte ibi legas Καικίλιος Τυβέρων. Nec enim Tuberoni nomen Cæcilius, ſed Ælius. Quare veriſimile fit, Καικίλιος corruptum eſſe ex καὶ Αἴλιος. Etſi paullo aliter de hoc doctiſſimus Caſaubonus. Multóque minus dubitandum de loco Suetonii in Iulio cap. LXXXIII, ubi prænomine à patre clarè diſtinguitur. Nam ait: *Q. Tubero tradit, hæredem ab eo* (Iulio Cæſare) *ſcribi ſolitum ex conſulatu ipſius primo, uſque ad initium civilis belli Cn. Pompejum, idque militibus pro concione recitatum.* Plinius in indice lib. XXXVI, & Tuberonem collocat inter eos, unde profecerit. Credo, hiſtoricum ſignarit. Quod aliter eſſe nequit, ſi libri fuerint inſcripti nomine Hiſtoriarum, vel Lucubrationum, vel Vigiliarum, quod eſt apud Popu-
a P. 283. lerium lib. V. *a* Vellem ut loca, unde id collegit, appoſuiſſet.

L. LUCCEIUS Q. filius, quantus vir fuerit, & quæ ſcripſerit, ex Tullio diſcimus lib. V epiſt. XII. quæ ad eum ſcripta: *Genus,* inquit, *ſcriptorum, etſi erat ſemper à me vehementer exſpectatum, tamen vicit opinionem meam, meque ita vel cepit, vel incendit, ut cuperem, quàm celerrimè res noſtras monumentis commendari tuis.* Et poſt aliqua: *Neque tamen,*

tamen, hæc cùm ſcribebam, eram neſcius, quantis oneribus premerere ſuſceptarum rerum, & jam inſtitutarum: ſed quia videbam, Italici belli, & civilis, hiſtoriam jam penè à te eſſe perfectam: dixeras autem mihi, te reliquas res ordiri: deeſſe mihi nolui, quin te admonerem, ut cogitares, conjuncténe malles cum cæteris rebus noſtra conjungere, an, ut multi Græci fecerũt, Calliſthenes Troicum bellum, Timæus Pyrrhi, Polybius Numantinum, qui omnes à perpetuis ſuis hiſtoriis, ea, quæ dixi, bella ſeparaverunt: tu quoque item civilem conjurationem ab hoſtilibus externiſque bellis ſejungeres. Et poſt multa: *Quod mihi acciderit optatius, ſi in hac ſententia fueris, ut à continentibus tuis ſcriptis, in quibus perpetuam rerum geſtarum hiſtoriam complecteris, ſecernas hanc quaſi fabulam rerum eventorumque noſtrorum.* Ex his duo iſta colligimus: ſcripſiſſe Luccejum hiſtoriam belli ſocialis, quod & Marſicum, & Italicum appellatur: atque eâ elegantiâ hoc feciſſe, ut Cicero eũm potiſſimùm elegerit, qui res in conſulatu ſuo geſtas literis mandaret. Suſcepiſſe autem hoc onus, cognoſcimus ex epiſt. VI ad Att. libro IV: *Epiſtolam Luccejo quam miſi, quâ, meas res ut ſcribat, rogo, fac ut ab eo ſumas. Valde bella eſt: eumque, ut approperet, adhorteris: &, quod mihi ſe ita facturum reſcripſit, agas gratias.* Luccejus hic præturam geſſit. Cùm conſulatum peteret, prælatus ei Bibulus, qui minùs ex Cæſaris ſententia geſturus omnia credebatur. Bello civili ſecutus eſt Pompejum, cui, unà cum Theophane, deſerendæ Italiæ auctor fuit. Sed à Cæſare victore veniam meruit. Attico eum, poſt offenſam, quæ intervenerat, conciliare ſtuduit Cicero. Atque hæc ex Ciceronis epiſtolis, qui & ejus meminit oratione pro M. Cœlio. ubi & ſanctiſſimus teſtis dicitur; atq; ab humanitate, ſtudiis, artibus, ac doctrina, laudatur.

TANUSIUS GEMINUS, Ciceronis amicus, nec ſemel ei laudatus, celebratur quoque Suetonio lib. I cap. X. ubi ait: *Meminerunt hujus conjurationis Tanuſius Geminus in hiſtoria, M. Bibulus in edictis, C. Curio pater in orationibus.* Et mox: *Tanuſius adjicit, Craſſum pœnitentiâ, vel metu, diem cœtu deſtinatum non obiiſſe, & iccirco ne Cæſarem quidem, quod ab eo dari convenerat, dediſſe.* Codices Plutarchi in Cæſare corruptè vocant Γανύσιον, qui Τανύσιος eſt. Sed, ut Plutarchus è Latinis, ratione principis literæ, corrigi debet: ita rectè monet Caſaubonus, è Plutarcho emendari oportere Ciceronis iſtos, & Senecæ libros, in quibus *Tamiſius*, vel *Tamuſius* vocatur. Senecæ de hoc ſcriptore judicium tale eſt epiſt. XCIII: *Annales Tamuſii ſcis quàm non decori ſint, & quid vocentur. æquè eſt vita quorundam longa, & quod Tamuſii ſequitur annales.* Ex allatis Senecæ verbis liquet, fuiſſe anna-

les Tamuſî, quales illi VOLUSI, qui eodem vixit tempore. De eo ſic Catullus,

Annales Voluſi cacata charta.

Et carmine in Smyrnam Cinnæ:

At Voluſi annales apuam porgentur ad ipſam:
Et laxas ſcombris ſæpe dabunt tunicas.

Ita Scaliger legit, pro quo in vett. libris eſt, *Paduam portentur ad ipſam.* Unde Voluſium fuiſſe Patavinum conjectant. Faciliùs id crederem, ſi ſcriptum fuiſſet, *Patavi portentur ad urbem.* Nec enim Paduam pro Patavio veteres dixere.

PROCILIUS quoque his temporibus fuit. Meminit ejus Varro lib. IV de L. L. *De lacu Curtio triplex hiſtoria. Nam & Procilius non idem prodidit, quod Piſo: nec, quod is, C. Ælius Stilo ſecutus. A Procilio relatum, in eo loco dehiſſe terram, & ex ſenatuſconſulto ad haruſpices relatum: eſſe reſponſum, deum manium poſtulionem poſtulare, id eſt civem fortiſſimum eodem mitti. tum quendam Curtium, virum fortem, armatum adſcendiſſe in equum, & à Concordiæ verſum, cum equo in eum præcipitatum. eo facto locum coïſſe, atque ejus corpus divinitus humâſſe, & reliquiſſe genti ſuæ monumentum.* Et poſt aliquammulta: *Intimus circus ad Murtium vocatus, ut Procilius ajebat, ab urceis, quòd is locus eſſet inter figulos.* Hæc oſtendunt, non fuiſſe Varrone juniorem. Nec Pompejo grandiorem fuiſſe, docet locus iſte Plinii in Hiſt. Nat. lib. VIII cap. II: *Romæ* (elephanti) *juncti primum ſubiere currum Pompeji Magni Africano triumpho: quod prius Indiâ victâ, triumphante Libero patre, memoratur. Procilius negat, potuiſſe Pompeji triumpho junctos ingredi portam.* Doctiſſimus Hermolaus Barbarus *a* etiam apud Trebellium Pollionem legere jubet Procilium, quo loco agit de Æmiliano. Vulgò legitur Proculo. Verba Pollionis, quia illuſtre elogium ejus ſcriptoris continent, apponam: *Fertur enim apud Memphim in aurea columna Ægyptiis literis ſcriptum, tunc demum Ægyptum liberam fore, cùm in eam veniſſent Romani faſces, & prætexta Romanorum: quod apud Proculum grammaticum, doctiſſimum ſui temporis virum, cùm de peregrinis regionibus loquitur, invenitur.* Quibus ex verbis etiam colligi poteſt, de peregrinis regionibus ſcripſiſſe. Niſi legendum ibi *religionibus*: quę Caſauboni ſententia eſt. Sed hoc utcumque eſt, fallitur Hermolaus. Nam Proculus ſine dubio Pollioni eſt is, qui Capitolino in M. Antonino philoſopho nominatur Eutychius Proculus Siccenſis: ubi itidem grammaticus vocatur, atque ab Antonino ad conſulatum dicitur fuiſſe evectus: nempe ſeſquiſeculo, & ampliùs, poſt tempora Procilii.

a Notis in Plinii indicem.

FURIUS annales ſcripſit carmine. Ex quibus verſus aliquot Macrobius adfert lib. VI Saturn.cap.1.Gyraldus dialog.III hiſtor. poët. cenſet, eum fuiſſe M. Furium Bibaculum, Cremonenſem, qui Ciceronis, ac Cæſaris æqualis erat. Cæteroquin fuit & A. Furius Antias, itidem poëta, ad quem Catulus de conſulatu ſuo librum ſcripſit, teſte Cicerone. Videtur autem non ſatis ſibi conſtare Gyraldus. Nam ait eum, cujus Macrobius verſus citat, eſſe Furium Antiatem. Atqui iſti ſunt ex annalibus Furii. Quomodo igitur eidem Bibaculus annales ſcripſiſſe dicitur? Nec enim à duobus Furiis annales carmine ſcriptos eſſe, dixerit quiſquam; cùm id nec veriſimili conjecturâ nitatur.

CAP. XIII.

Iulii Cæſaris dictio, genuini qui ejus libri, elogium ex Tullio & Hirtio. Floridi Sabini, & Lud. Carrionis ſuper iis judicium refellitur. In pleriſque, quæ de ſe ipſo ſcripſit, ſuſpectioris fidei eſſe. Vnde fragmentum ſit, quod de rebus Cæſaris ſeorſim prodiit. De Iulio Celſo, qui Cæſarem recenſuit, ac res à Cæſare geſtas ſignavit. A. Hirtius quæ reliquerit. Diverſum ab eo eſſe ſcriptorem belli Hiſpanienſis. Hunc videri Cornelium Balbum, vel C. Oppium, quorum hic vitas illuſtrium virorum, atque alia, prodidit. Amiciſſimum Cæſari fuiſſe. Alius ab eo Oppius Chares. Oppii nomen perperàm invaſiſſe non ſemel Opilii locum. Quæ ediderit M. Brutus.

CAIUS JULIUS CÆSAR varia admodum ſcripſit: ex quibus ſola ſuperſunt, quæ in re hiſtorica reliquit. Nempe ſeptem libri de bello Gallico: quot Græcè tranſtulit ſive Planudes, ſive alius. Adhæc tres de bello civili. Scriptor eſt purus & elegans, inque verborum ſtructura accuratus, ac omnino placidi inſtar fluminis procurrens: interea πολιτικός, ac gravis in ſententiis: quo Xenophontem exſuperat: cæteroquin ei non diſſimilis multùm. Ciceronis de iis judicium eſt hujuſmodi in Bruto: *Commentarios ſcripſit valde quidem probandos. Nudi ſunt, recti, & venuſti, omni ornatu orationis, tanquam veſte, detracto: ſed dum voluit alios habere paratum, unde ſumerent, qui vellent ſcribere hiſtoriam: ineptis gratum fortaſſe fecit, qui*

illa volent calamiſtris inurere: ſanos quidem homines à ſcribendo deterruit. De eiſdē commentariis Hirtius ita prædicat, in præfatione libri VIII de Cæſaris bello Gallico: *Adeò probantur omnium judicio, ut prærepta, non præbita, facultas ſcriptoribus videatur. Cujus tamen rei major noſtra, quàm reliquorum eſt admiratio. Cæteri enim, quàm bene atque emendatè, nos etiam quàm facilè, atque celeriter, eos perſcripſerit, ſcimus.* Et tanta cùm ſit commentariorum Cæſaris venuſtas: tamen Franciſcus Floridus Sabinus tres de bello civili libros Cæſari abjudicat libro I ſubſicivarum lectionum cap. III; & imprimis lib. II cap. II. Imò Ludovicus Carrio ne quidem VII libros de bello Gallico Cæſaris eſſe putat. Uti nec Ludovicus Caduccus, qui (ut Savaro prodidit notis in Sidonii lib. IX epiſt. XIV.) opus illud Suetonii eſſe putabat: idque ob verba iſta Oroſii lib. VI cap. VII. *Hanc* (de Cæſaris bello Gallico) *hiſtoriam Suetonius Tranquillus pleniſſimè expoſuit: cujus nos competentes portiunculas decerpſimus.* Sed quis non credere malit ipſi Suetonio Tranquillo, qui aliena à germanis jam olim diſcrevit? Sic enim ſcribit in Julio cap. LVI: *Reliquit & rerum ſuarum commentarios, Gallici, civiliſque belli Pompejani. Nam Alexandrini, Africique, & Hiſpanienſis, incertus auctor eſt. Alii enim Oppium putant, alii Hirtium: qui etiam Gallici belli noviſſimum imperfectumque librum ſupplevit.* Quod ſiquis non audit Tranquillum: at Tullio credat, Hirtioque; quorum verba Tranquillus continuò ſubjungit. Fidem item habeat Straboni, qui initio libri IV advocat ὑπομνήματα ᵃ θεοῦ Καίσαρος. Item Plutarcho, quando, quæ ex Cæſaris de bello Civili commentariis citat, ea hodieque ibi leguntur. Adhæc veteribus credat grammaticis, qui ex commentariis iſtis quæ adducunt, Cæſari tribuunt, non alteri. Quare à Carrione quidem meritò diſſentit Lipſius lib. II Epiſt. Quæſt. epiſt. II, & Modius in Novantiquis epiſt. XXX: à Sabino autem diſcrepat Camerarius initio Notarum in III de bello civili. Hæc eò dico, ne Carrionis, aut Floridi, aut alterius cujuſquam judicium ab lectione commentariorum Cæſaris abſterreat juventutem. Quæ, pro pudor, ſatis infrequens eſt in nobiliſſimo atque adeò divino hoc ſcriptore. Aut ſi quibus in manibus ſit, haut alio legunt fine, quàm ob eximiam Romanæ linguæ puritatem, verborumque proprietatem ſummam: ſuper quo ante nos non ſemel ſummi viri *b* ſunt conqueſti. Sanè ex eo haurire eſt maximarum & utiliſſimarum rerum copiam: quam qui verborum elegantiâ contenti negligunt, minùs etiam pueris ſapiunt, qui nunquam ita ſe arboris frondibus oble-

a *Cōmentarios divi Cæſaris.*

b *Eos inter Caſaubonus præfat. in Polyb. ad Henricū Magnū.*

oblectabunt, ut egregios ejus fructus contemnant. Quod ſiquid in nobiliſſimo ſcriptore culpandum videatur, hoc unum illud fuerit, quòd in iis, quæ jure optimo verterentur ei vitio, Harpocratem agat, vel Sigalionem Ægyptium. Ita in tertio de bello civili (quemadmodum & apud Hirtium) altum de eo ſilentium eſt, quòd Cæſar in urbe Alexandrina adverſus cives pugnans, ut ſe tueretur, in naves juſſerit ignem immitti, quâ flamma & navalia combuſta, & vicina in Serapeo bibliotheca, quæ continebat ferme ſeptingenta *a* voluminum millia, inæſtimabilem theſaurum, Ptolomæorum vigiliis per ducentos & ampliùs annos collectum. At ut ſileat Cæſar, non ſilent Plutarchus, Dio, Ammianus, alii. Quid quòd in rebus ſuis non ſatis interdum veritati litaret. Sanè ſatis conſtat, L. Cæcilium Metellum ſanctius ærarium, cujus claves abſtulerant conſules, ſellâ tribunitiâ oppoſitâ, defendiſſe adverſus Cæſarem: hunc autem tantopere comminatum fuiſſe Metello, ut Urbe fugeret: poſt illa, effractis foribus, abſtuliſſe theſauros ſacros, qui poſt Urbem à Gallis captam iſtic depoſiti erant, atque ad extrema civitatis pericula reſervabantur. Sanè de clauſo perfractoque ærario clari teſtes Tullius ad Att. lib. VII epiſt. XII, & XV; Lucanus lib.... Florus lib. IV cap. II. E Græcis Dio, Plutarchus, Appianus. At ipſe in commentariis *b* ſcribit, Lentulum à Pompejanis habuiſſe in mandato, ut pecuniam ex ærario omnem Pompejo mitteret in belli uſum: ſed cùm nuncius, quamquam vanus ille, ad aures pertigiſſet, Cæſaris milites jam eſſe in Urbe, fugâ ſibi quamprimùm conſuluiſſe, ac præ metu ærarium reliquiſſe apertum. Vir eruditus Philippus Rubenius Electorum lib. I c. XXIV, operam ſibi dandam putavit, ne Cæſar cum cæteris ſcriptoribus pugnaret. Itaque ubi vulgo legitur *aperto*, inſerta negatione legit *non aperto*. Nempe hunc in modum: *Quibus rebus Romam nuntiatis, tantus repentè terror invaſit, ut cùm Lentulus conſul ad aperiendum ærarium veniſſet, ad pecuniam Pompejo ex S. C. proferendam, protinus non aperto ſanctiore ærario ex urbe profugeret.* Sed profectò ſequentia refellunt. Nam quia mirum poterat videri, quòd relinqueret apertum ærarium profugiens, eo ſubjungit: *Cæſar enim adventare, jam jamque adeſſe ejus equites falso nuntiabantur.* Et ſanè alia quoque, quæ non minùs abeant à vero, reperiet, qui cum Cæſaris commentariis contulerit Plutarchum in Pompejo, & Cæſare: item Dionem, Appianum, Zonaram, cæteroſque. Et memorabile eſt, quod ſuper eò æqualis Cæſaris, Aſinius Pollio, ſcripſit. Id quale ſit, docebit Tranquillus

a *Gell. lib. 6. cap. 17.*

b *Lib. I. de bello civili.*

lus lib. I: *Pollio Aſinius parùm diligenter, parúmque integrâ veritate* (commentarios eos) *compoſitos putat: cùm Cæſar pleraque, & quæ per alios erant geſta, temere crediderit: & quæ per ſe, vel conſultò, vel etiam memoriâ lapſus, perperàm ediderit: exiſtimatq́ue reſcripturum, & correcturum, fuiſſe.* Reliquit & Cæſar ephemeridem, ſive diarium rerum à ſe geſtarum. Servius in XI Æn. *C. Cæſar, cùm dimicaret in Gallia, & ab hoſte raptus equo ejus portaretur armatus, occurrit quidam ex hoſtibus, qui eum nôſſet, & inſultans ait, Cecos Cæſar: quod Gallorum lingua, Demitte, ſignificat: & ita factum eſt, ut dimitteretur. Hoc autem ipſe Cæſar in Ephemeride ſua dicit, ubi propriam commemorat felicitatem.* Imò Ephemeridem C. Cæſaris laudat & Symmachus, lib. IV epiſt. XVIII. Ubi quidam Balbi intelligunt Ephemeridem Sidonio memoratam lib. IX epiſt. XIV. Nam Balbum res Cæſaris non curâſſe ſolùm quod Gellius refert lib. XVII cap. IX: ſed etiam ſcripſiſſe auctor eſt Suetonius in Julio cap. LXXXI. Sed à Sidonio non aliud opus intelligitur quàm Commentarii Cæſaris de bello Gallico. Hæc enim ibidem Suetonius ſubjungit: *Hæc* (Ephemeris C. Cæſaris) *te origines, ſitus, pugnas, & quicquid fuerit in moribus, aut legibus Galliarum, docebit.* Quæ optimè conveniunt commentariis Cæſaris. Imo omnem ſcrupulum eximit, quòd in MSSis quibuſdam hæc verba ſubſcribantur, ultimo libro de bello Gallico: *C. Iulii Cæſaris Pontificis Maximi Ephemeris rerum geſtarum belli Gallici lib. VIII. explicit feliciter.* Ut nihil peccet Paullus Merula, Coſmographiæ lib. II cap. XVII: ubi jubet nos ea quæ Cæſar novennio in Galliis geſſit, petere ex lib. VII Ephemeridum ipſius Cæſaris. Nam non aliò reſpexit, quàm quò dixi. Etiam juſſu ejus ſcriptus eſt liber de ſitu orbis Romani. Æthicus in præfat. *Itaque Iulius Cæſar, biſſextilis rationis inventor, divinis humaniſque rebus ſingulariter inſtructus, cùm conſulatus ſui faſces erigeret, ex ſenatuſconſulto cenſuit, omnem orbem jam Romani nominis admetiri per prudentiſſimos viros, & omni philoſophiæ munere decoratos. Ergo à Iulio Cæſare, & M. Antonio coſſ. orbis terrarum metiri cœpit, &c.* Baldericus, Noviomenſis & Tornacenſis epiſcopus, qui ante annos prope ſexcentos claruit, Chronici Cameracenſis, & Atrebatenſis lib. I cap. III. *Liber, qui jubente Iulio Cæſare ex Senatuſconſulto à prudentiſſimis de Coſmographia inſcribitur: ubi quidem totius orbis Romani nominis univerſa loca famoſa diſtinguit,* &c. Etiam Felix Malleolus Helvetius, qui floruit ante annos CLXX, mentionem ejus facit dialogo de Nobilitate. Puto autem idem eſſe opus, quod variè poſtea, partim à gentilibus, partim à Chriſtianis, interpolatum, nunc

ſub Antonini, & Æthici nomine legitur. Sed occaſio jubet, ut etiam adſcribamus, quid videatur nobis de fragmento iſto, quod ſcriptori de bello Hiſpanienſi in ſua Cæſaris editione ſubjecit Gothofredus Jungermanus. Dicit hoc repertum eſſe in codice Cujacii, non appoſito nomine: item in codice Petaviano, ſed nomine Petrarchæ adſcripto. Meminit ejuſdem Caſaubonus notis in Tranquilli lib. I cap. LVI; ubi iſta invenias: *Eſt antiqua loci hujus depravatio. Reperimus enim vulgatam lectionem, non ſolùm in codd. Suetonii noſtris omnibus; ſed etiam in fragmento quodam rerum Iulii Cæſaris, quod ex veteri libro deſcriptum beneficio viri eruditiſſimi Iacobi Bongarſii nacti ſumus. Continetur iis ſchedis belli Hiſpanienſis hiſtoria à fratre quodam cucullato ex Suetonio, Hirtio, aliiſque concinnata, planè μοναχικῶς, etſi non monachi prorſus ſtilo.* Non patiemur diutiùs hærere viros doctos in re leviculâ. Eſt fragmentum illud deſumtum ex Julii Celſi commentariis de vita Julii Cæſaris editis anno CIↃCCCCLXXIII. Eſt verò hic Celſus idem, qui Cæſarem recenſuit: unde multis Cæſaris codd. MSSis ſubjūctum legitur, *Iulius Celſus Vir Clariſſimus & Comes recenſui.* Vel hoc pacto: *Iulius Celſus Conſtantinus V. C. legi.* Aliquid etiam hoc de ſcriptore diximus lib. V Inſtitut. Oratoriarum cap III. Inter hiſtoricos refertur, & diligenter de Julii Cæſaris geſtis ſcripſiſſe, etiam dicitur à Gualtero Burlæo Anglico, Petrarchæ æquali: ut omnino valde errent, qui fragmentum antè memoratum ipſius Petrarchæ eſſe volunt. Sanè ex iſtis Celſi libris, quorum à nemine ante nos mentionem factam miror, multa in Cæſare feliciter poſſunt reſtitui, quod aliquando, σὺν Θεῷ, oſtendemus. Cæterùm Oxoniæ, in Collegio Corporis Chriſti, habes MStum cum hac epigraphe: *C. Iulii Cæſaris, per Iulium Celſum commentarii.* Utrùm Cæſaris, an Celſi ſint, meliùs dixerint qui videre. Extremo illud loco adtexam, apud Sextum Aurelium Victorē libro de Origine gentis Romanæ, quorundam ad hoc argumentum pertinentium auctorem laudari Cæſarem: eumque nunc ἁπλῶς Cæſarē, nunc C. Cæſarem, nunc Julium Cæſarem, nunc Lucium Cæſarem, nuncupari. Quare dubium, utrùm pro Lucio, *Cajus*; an pro Cajo, *Lucius*, debeat reponi. Facilis ſanè commutatio literæ C. & L. prout prænomina illa ſolent vulgari. Nec, ſi Lucius ſignetur, ſatis liqueat, quis ſignetur. Nam præter Lucium Cæſarem, Auguſti ex Julia nepotem; præter item atavum Cæſaris Dictatoris; fuit & atavi hujus pronepos eo prænomine, & pronepotis ejus filius, qui frater erat C. Cæſaris Strabonis oratoris: & ejuſdem

nepos, qui avunculus erat Antonii Triumviri, à quo interemtus: & ejuſdem pronepos, quæſtor Catonis Uticenſis in Africa, qui Julii Cæſaris juſſu occiſus eſt. Nihil mirum autem, ſi vel Cajus, vel Lucius Cęſar, conſignârit originem gentis Romanæ; quando Iulia gens ortum ſuum ducere credita eſt ab eodem Iulo, ſive Aſcanio, à quo Urbis conditor Romulus genus traxit.

A. HIRTIUS, ſive, ut alii ſcribunt, *Hircius*, (ſed prius & lapp. antiqui, & Græca approbat conſuetudo *a*) auctor eſt libri VIII de Cæſaris bello Gallico: ut Suetonius in Julio teſtatur cap. LVI. Sanè non eſſe ipſius Cæſaris, ſatis indicat præfatio ejus ad Balbum, quæ ſic incipit: *Coactus aſſiduis tuis vocibus, Balbe, cùm quotidiana mea recuſatio, non difficultatis excuſationem, ſed inertiæ videretur deprecationem habere: difficillimam rem ſuſcepi: Cæſaris noſtri commentarios rerum geſtarum Galliæ, non comparandos ſuperioribus, atque inſequentibus ejus ſcriptis, contexui.* Ejuſdem ſunt libri de bello Alexandrino, & Africano. Nam continuò ſequitur: *Noviſſimeq; imperfecta ab rebus geſtis Alexandriæ confeci.* Et poſt aliqua, excuſatione ejuſmodi utitur: *Mihi ne illud quidem accidit, ut Alexandrino, atque Africano bello intereſſem: quæ bella quamquam ex parte nobis Cæſaris ſermone ſunt nota: tamen aliter audimus ea, quæ rerum novitate, aut admiratione nos capiunt; aliter, quæ pro teſtimonio ſumus dicturi.* Dictionem meritò etiam commendat Juſtus Lipſius Taciti lib. II Annal *b*. *Hirtius*, inquit, *terſiſſimo belli Africi commentariolo.* Videtur autem Hirtius non iſta ſolùm ſcripſiſſe, ſed quæcunque Cæſar poſt bellum Gallicum geſſiſſet uſque ad finem vitæ. Nam ibidem legas: *Noviſſimè imperfecta ab rebus geſtis Alexandriæ confeci, uſque ad exitum; non quidem civilis diſſenſionis, cujus finem nullum videmus; ſed vitæ Cæſaris.* Verùm puto, ſi libri de bello Hiſpanienſi ejuſdem eſſent auctoris: uti Gallici, Alexandrini, & Africani belli, ita Hiſpanienſis etiam diſertim meminiſſet. Nec liber is aliud videtur, quàm ephemeris. Ut ſunt argumenta illa, *Eodem tempore, ejuſdem diei tempore*, ſimiliaque, quæ ibi occurrunt. Fortaſſe eſt Balbi.

a *Aldus in Orthogr.*

b *Num. 121. ſive p. 58.*

Sanè CORNELII BALBI ephemeridem laudat Sidonius lib. IX epiſt. XIV. *Quis*, inquit, *Balbi Ephemeridem fando adæquaverit?* Eum autem geſta Cæſaris ſignâſſe, indicat Suetonius in Iulii vita cap. LXXXI: *Cujus rei, ne quis fabuloſam aut commentitiam putet, auctor eſt Cornelius Balbus familiariſſimus Cæſaris.* Atque olim exſtitere Cæſaris ad hunc Balbum epiſtolarum libri, familiaritatis iſtius indices: teſte Gellio lib. XVII cap. IX.

Sed

Sed ſi Balbi Ephemeris ea non ſit, omnino auctor illius fuerit, C. OPPIUS ab nonnullis exiſtimatus auctor eorum, quæ Hirtio ab aliis tribuerentur: quemadmodum Suetonius in Iulio docet cap. LVI. Quod inde proveniſſe putamus, quia alia Hirtium, alia Oppium haberent auctorem. Nos, ut dixi, Hirtium planè putamus ſcripſiſſe de bello Gallico, Alexandrino, & Africano: unius enim auctoris eſſe liquet: ſed de bello Hiſpanienſi, quod alius eſt auctoris, cui potiùs tribuamus, quàm Oppio, non video. Stylus ejus duriuſculus eſt, & ornatu carens: quæ cauſſa eſt, cur aliqui eum barbarum vocent: perperàm profectò. Quam rem malo explicare verbis Ioſephi Scaligeri, vel ob ſummi viri auctoritatem. Hic de eo ſic ſcribit prolegomenis in Manilium: *Quemadmodum aliud eſt ornatè loqui, aliud purè: ita aliud eſt βαρβαρίζειν, aliud inconditè loqui: quod quidem multis impoſuit, qui βαρβαρισμὸν vocant inconditum ſermonem. Illa anus, quæ in Theophraſti ſermone peregrinitatem notavit, magis Atticè, & minùs ornatè, quàm Theophraſtus, loqui potuit. Idem dicas de Livio: cujus dictio ornatior, quàm Latinior illi Critico videbatur, qui Patavinitatem in eo animadvertebat: & quidem fortaſſe juſtiùs, quàm ii, qui militem, qui ſcripſit diarium belli Hiſpanici, barbarum vocant: quum tamen eo ſcripto nihil Latinius concipi poſſit. Sed horridè loqui ullum militem, quem horridum vocant poëtæ, non tam mirum videri debet, quàm putare ideo barbarè loqui, quòd inconditè.* Hæc ſatis indicant, quid ſentiendum ſit de ſtylo anonymi hujus, quem fortaſſe Oppium eſſe, conjectabamus. Nec, ſi aliter ſit, iccirco Oppio hìc non fuerit locus. Siquidem & vitas illuſtrium virorum condidiſſe, inde colligimus, quòd *in vita Caſſii* eum citat Chariſius. Item *in vita, & rebus Africani ſuperioris.* Unde & admiranda quædam Gellius narrat lib. VII Attic. Noct. cap. I. Etiam *de vita C. Marii* egiſſe, oſtendunt, quæ Plinius ex eo refert lib. XI Hiſt. Nat. cap. XLV. Item de vita Cn. Pompeji, unde quædam adducit Plutarchus in Pompejo, ſed in illis dubiæ eſſe fidei ait, nempe ob odium Pompeji, & gratiam Iulii Cæſaris. Præterea librum compoſuit, *Non eſſe Cæſaris filium, quem Cleopatra dicat*: ut auctor eſt Suetonius in Cæſ. cap. LII. Dubium autem, eóne, an altero, retulerit libro, quod ſequitur capite ſeq. *Circa victum C. Oppius adeò indifferentem docet, ut quondam ab hoſpite conditum oleum pro viridi appoſitum, aſpernantibus cæteris, ſolum etiam largiùs dicat appetîſſe: ne hoſpitem aut negligentiæ, aut ruſticitatis, videretur arguere.* Hunc C. Oppium, & Cornelium Balbum, res abſentis Cæſaris procurâſſe, & epiſtola-

 rum

rum libros ad eos ſingulariis notis edidiſſe, auctor eſt Gellius lib. XVII cap. IX. Itaque Καίσαρος ἑταῖρον a, Plutarchus in Pompejo, amicum Cæſaris vocat Suetonius lib. I cap. LII. Atque hoc ipſum oſtendunt, quæ commemorat ejuſdem libri cap. LXXII: *Amicos tantâ ſemper facilitate indulgentiâque tractavit, ut C. Oppio, comitanti ſe per ſilveſtre iter, correptoque ſubitâ valetudine, & in diverſorio loco, quod unum erat, ceſſerit, & ipſe humi, ac ſub divo cubuerit.* Alius ab hoc eſt Oppius Chares, qui *in Gallia Togata grammaticen docuit ad ultimam uſque ætatem, & cùm jam non greſſu modò deficeretur, ſed & viſu*: ut eſt apud Tranquillum in illuſtribus grammaticis cap. III. Hic videri poſſit Oppius, è cujus libro de ſilveſtribus arboribus aliqua Macrobius adfert lib. II Saturn. cap. XIV, & XV. Apud Feſtum quoque in *Ordinarius*, ex Oppio docetur, cur *ordinarius* pro *ſcurra* ponatur. Item in *Ratitum* advocatur *Oppius Aurelius*. Sed aſſentio iis, qui iſtic *Opilius* legunt. Nam Oppius grammaticus dictus Chares: at Opilius vocabatur Aurelius: ut vel ex Feſto ipſo in *Sedum* liquet. Imò nec diſplicet ſententia doctiſſimi Meurſii, legentis apud Macrobium *Opilius*: uti & apud Feſtum in *Ordinarius*, apud quem Opilii nomen integrè etiam remanſit in *Fomites*. Nec enim, ecquid Oppius Chares ſcripſerit, ſatis conſtat.

a *Familiarem Cæſaris.*

Hic etiam locus eſto M. Bruto, quem Cæſar inter conjuratos videns, à quibus interimeretur, filium nominavit: & fortaſſe erat, quando cum matre ejus Servilia Cæſar conſueverat. Mentionem eius hîc facimus propter epitomas hiſtoriæ Fannii, & Cælii Antipatri: de quibus ſuperiùs diximus, cùm de utroque hoc hiſtorico ageremus. Alia etiam ſcripſiſſe, certum eſt. Nam librum ejus de officiis Chariſius citat lib. I. & Priſcianus lib. VI. Ac libri de patientiâ meminit Diomedes lib. I. Quo etiam libro teſtis adhibetur Brutus laudatione Appii Claudii. Ut nihil dicam de epiſtolis: quarum non uno loco mentionem faciunt Grammatici. Ac aliquæ etiamnum ſuperſunt; ſanè ingentis ſpiritus plenæ, inprimis illæ ad Tullium, & alteræ ad Atticum, quibus conqueritur de Tullio, quòd nimiùm evehendo Octavium puerum peſſimè conſulat publico. Quo nihil verius ſcribere, aut dicere potuit.

CAP.

Cap. XIV.

Cornelii Nepotis *ætas, patria, Chronicorum tres libri pro triplici tempore, indeque cognoſci, cur ut fabuloſi audirent. Libros ejus de viris illuſtribus partim de excellentibus fuiſſe imperatoribus; partim de ſcriptoribus claris. Refelluntur, qui vitas illuſtrium imperatorum tribuunt* Æmilio Probo. *Vitam Catonis, quæ exſtat, videri particulam operis de illuſtribus ſcriptoribus. Ejuſdem Exemplorum libri. Item epiſtolæ. Libellum de illuſtribus viris Romanis, falsò tribui, vel Nepoti, vel Plinio, vel Suetonio, vel Tacito: è Nepote tamen ab Aurelio Victore excerptum videri. Hermolai Barbari, & Iani Parrhaſii, ſuper eo error: Vivis autem in hoc, quòd Nepotem de Latinis egiſſe ducibus negârit: denique Mariæ Catanæi in illo, quòd Daretem, quem habemus, crediderit, de Græco fonte à Nepote eſſe tranſlatum.*

Cornelius Nepos, & ante Cæſaris dictaturam, & eo dictatore, & poſtea vixit. Hieronymus in Chronico Euſebiano refert illum ad annum Auguſti quartum. Nec cuiquam repugnem, colligenti inde, tum demum divulgare ea cœpiſſe opera, quibus maximè inclaruit. Padi erat accola, teſte Plinio lib. III cap. XVIII: unde Catullo epigrammate primo Italus; Auſonio autem, epiſt XXIV, Gallus vocatur. Nempe quia Italia Tranſpadana diceretur Gallia Togata. De urbe patria quicquam ſe habere comperti negat Elias Vinetus in Auſon. Idyl. VII. At Veronenſem fuiſſe, in Leandri Alberti Italia lego: uti & in Coſmographia optimi, atque amiciſſimi quondam viri, Paulli Merulæ. Imò ex Veronenſium Hiſtoricorum ſyllabo, (quem doctiſſimus ampliſſimuſque Alexander Becellus, Veronenſis urbis Cancellarius, fecit, ac illuſtriſſimus Comes, Fernandus Nogarola, vir ut genere, ita literarum ſtudio nobiliſſimus, cum V. Cl. Laurentio Pignorio, atque is mecum communicavit) intelligo, natum fuiſſe Nepotem in Hoſtilia: qui Veronenſium vicus eſt, Tacito, Plinio, Caſſiodoro, & Antonino in Itinerario memoratus, hodieque

Eccleſiaſticæ Veronenſium juriſdictioni ſubditus. Hiſtoricus hic Ciceronis amicus familiaris à Gellio vocatur lib. xv cap. xxviii. Chronica ſcripſiſſe, teſtis eſt idem Gellius lib. xxvii cap. xxi. In his

a *Incerto, fabuloſo, & hiſtorico.* pro triplici tempore, ἀδήλῳ a, μυθικῷ, ϗ ἱστορικῷ, (de quibus ex Varrone, & aliis, libro de arte hiſtorica diximus) tres videtur ſcripſiſſe libros; ac ſingulis unius temporis narrationem eſſe complexus. Sanè tres libros feciſſe Nepotem, quibus omne ævum comprehenderit: liquidò teſtatur Catullus initio Hendecaſyllaborum. Nec hiſtoricum tempus ab eo ſolùm eſſe tractatum, indicio eſt il-

b *Epiſt. ad Prob. Præf.* lud Auſonii b, *Apologos Titiani, & Nepotis Chronica, quaſi alios apologos (nam & ipſa inſtar fabularum ſunt) ad nobilitatem tuam miſi.* Item ex eo, quod Tertullianus in Apologetico adverſùs gentes (ubi eum inter antiquitatum commentatores diſertim reponit) dicit, haut aliud Saturnum, quàm hominem, promulgâſſe. Quod etiam Lactantius tradit lib. I cap. XIII. Reliquit præterea libros illuſtrium virorum, quorum Gellius meminit lib. XI cap. VIII, & Servius in I Æn. Eorum librum I, XV, & XVI citat Chariſius. Ex his habemus viginti duos exterarum gentium imperatores. Cæteris libris egiſſe de Romanis, hæc ejus verba oſtendunt in extrema Hannibalis vita: *Sed nos tempus eſt hujus libri facere finem, & Romanorum explicare imperatores: quò faciliùs, collatis utrorumque factis, qui viri præferendi ſint, poſſit judicari.* Operis ejus genuina inſcriptio patet ex ultimis hiſce præfationis verbis: *Quare ad propoſitum veniemus, & in hoc exponemus libro* VITAS EXCELLENTIUM IMPERATORUM. Ac vel propter hoc opus hiſtoricis accenſeri meretur Nepos, etſi paullò aliter ſenſerit Deſiderius in Ciceroniano ſuo. Ubi de Æmilio, ſeu veriùs Nepote, ſic ſcribit: *Candidus eſt laudator omnium, quorum vitam deſcripſit, ut encomiaſten dicas veriùs, quàm hiſtoriographum.* Nam præter Imperatores ſeorſim exarâſſe etiam librum de Regibus, argumento hæc erunt, quæ Timoleontis vitæ ſubdit: *Hi ferè fuere Græciæ gentis duces, qui memoriâ digni videantur, præter reges. namque eos attingere noluimus, quòd omnium res geſtæ ſeparatim ſunt relatæ. neque tamen hi admodum ſunt multi.* Externi imperatores, quos habemus, Æmilii eſſe Probi à multis creduntur. Qui error inde provenit, quòd librario id fuerit nomen, qui vitas eas partim ſuâ, partim patris, & matris manu ſcriptas Theodoſio obtulit. Hoc ita eſſe, oſtendunt verſiculi, qui vitis iſtis præmitti in MSSis ſolent. Ac nec Æmilium, nec Theodoſiani ævi quemquam, eorum eſſe librorum auctorem, abundè arguit pura, & Romana dictio. Opi-

netur aliquis ut Trogus ab Iuſtino, ita ab Æmilio, qui ſub Theodoſio vixit, in compendium eſſe redactum Nepotem. Sed aliud ſuadet operis concinnitas, & illa præfandi ratio, quæ eſt in Epaminondæ vita, ac in Pelopida imprimis, ubi brevitatem juſtam pollicetur. Attamen ſententia hæc, licet erronea, minus periculi habeat, dummodo extra controverſiam maneat, Æmilium omnia de puriſſimis Nepotis fontibus hauſiſſe. Sanè Tulliani eſſe ævi ſcriptorem, neque alium quàm Nepotem; tum veterum aliquot librorum indicio cognoſcitur; tum etiam, quòd ad Pomponium Atticum (cujus idem rogatu de vita Catonis librum fecit) vitæ iſtæ ſcribantur, utcumque id in quarto *a* Miſcellaneorum ſuorum neget a *Ca.15.*
Hieronymus Magius, qui ipſa Nepotis præfatione ſatis refellitur. Accedit & altera ratio; Nam his in libris ea legere eſt, quæ opus hoc ſcriptum eſſe clamant, quo tempore Pompejus, & Cæſar, plus poterant, quàm liberâ in Republicâ expediret. Ea Lambinus loca congeſſit, ut nihil attineat illa hìc reponere. Nec libris iſtis de viris illuſtribus ſolùm perſecutus eſt excellentes imperatores: ſed etiam commentationibus claros. Quod argumentum ſignat B. Hieronymus præfatione de ſcriptoribus Eccleſiaſticis: ubi Nepotem inter eos refert, quorum exemplo acturus ſit de iis, qui ſcribendo claruerunt. Egit autem Nepos tum de Græcis auctoribus; tum de Latinis. De Græcis, colligo inde, quòd in Dionis vita dicat, librum ſe feciſſe de illuſtribus hiſtoricis: in quo inter alia tractârit de Philiſto hiſtorico. De Latinis, argumento ſunt plurima. Nam de Terentio egiſſe, ex Suetonio ſcimus in Terentii vitâ Donato perperàm tributâ. Adhæc primum de vita Ciceronis librum Gellius citat lib. XV cap. XXVIII. Eoque ex opere fragmentum Hieronymus adfert epiſt. ad Pammachium. Imò veriſimile eſt, inde eſſe, tum vitam T. Pomponii Attici, quæ exſtat: tum vitam Catonis, quam iſtis claudit verbis: *Hujus de vita, & moribus, plura in eo libro perſecuti ſumus, quem ſeparatim de eo fecimus, rogatu Titi Pomponii Attici. Quare ſtudioſos Catonis ad illud volumen relegamus.* Apertè indicat, eò nunc de Catone breviùs ſe agere, quia ſeparatim de eodem ſcripſerit. Ergo vita illa Catonis, quam paucis perſtrictam habemus, majoris pars eſt voluminis, in quo Romanorum complurium vitæ continerentur. Et ſanè in antiquiſſimo codice Oberti Giffanii ante vitam Attici legebantur hæc verba: *Ex libro Cornelii Nepotis de Latinis Hiſtoricis.* Reliquit etiam Exemplorum libros, quos citant Gellius lib. VII cap. XVIII, & Chariſius lib. I. Alia quo-

quoque ejuſdem laudant veteres: ſed non item, quæ ad hiſtoriam pertineant. Nam ex epiſtola ejus ad Ciceronem quædam Lactantius adfert lib. III. Inſtitut. Divin. cap. XV. Quemadmodum & Ciceronis ad Nepotem epiſtolæ meminit Tranquillus in Julio cap. IX. Ammianus Marcellinus initio lib. XXVI. ac Priſcianus lib. VIII. Imò & ſecundum Ciceronis epiſtolarum librum ad Nepotem Macrobius citat lib. II Saturn. cap. I. Quod ſiquis fragmenta omnia Nepotis deſideret, longè iis colligendis priorum vicit induſtriam Andreas Schottus. Hermolaus Barbarus, caſtigationibus in Plinii lib. XV cap. XXIX, cenſet libellum de viris illuſtribus, qui Plinio tribui ſolet, Cornelii Nepotis eſſe, haut Plinii: atque id veteribus codd. adſtrui poſſe, aſſeverat. Etiam Jani hæc Parrhaſii ſententia fuit. Utrius ſit dubitari ait Vinetus, nec de ea re quicquam ſtatuere auſus eſt. Imò aliqui, aut Suetonium, aut Tacitum, eſſe auctorem putarunt: ut indicat Gyraldus dialogiſmo XXVI. Sed omnino ſunt Sexti Aurelii Victoris: ut ſatis nunc conſtat ex editione Andreæ Schotti. Non dubito interim, quin pleraque ex Nepote Victor deſumſerit. Nam quod Ludovicus Vives lib. V de tradendis diſciplinis, Nepotem ait, de Græcis ſolùm ducibus ſcripſiſſe: id ſatis refellitur verbis Nepotis antea adductis. Vir doctiſſimus Io. Maria Catanæus, commentario in Plinii librum IV epiſt. XXVIII, quæ ad Severum ſcripta eſt, etiam Daretem Phrygium à Nepote tranſlatum arbitratur. Nempe decepit eum vulgaris ἐπιγραφή. Attamen & hìc aqua hæret Vineto notis in Auſonii Idyl. VII. Negat eſſe, qui certi aliquid de tralatione hac auſit affirmare. Atqui omnes, quibus ullum in hiſce litteris judicium eſt, ſatis vident, nec Daretem illum eſſe genuinum: nec dictionem ejus Auguſtæam ſapere ætatem; ſed recentiorem multò. Nepotem autem Cæſaris Auguſti obiiſſe ævo Plinius teſtatur lib. IX capite XXXIX, & lib. X cap. XXIII. Atque hoc fortaſſe impulit Genebrardum ut putaret, eum nato jam Chriſto ſuperſtitem fuiſſe: qui & Iacobum Gualterium, cùm primùm tabulas ederet Chronographicas, in eam ſententiam pertraxit. Sed Nepotem eouſque ætatem prorogâſſe, nemo temere dixerit, qui tanti eum in litteris nominis jam Tullii, Attici, Catulli temporibus, fuiſſe cogitârit.

CAP.

CAP. XV.

Criſpus Salluſtius *quando, & ubi, natus. Ejus tribunatus, & ut eum geſſerit. Ejuſdem adulterium, ſupplicium, & cur Clodianis ſtuduerit. Vt Senatu motus, poſteaque ſit dignitati reſtitutus. Prætura ejus, ac præfectura Numidica, & rapinæ, quibus ditatus. Ejuſdem ſcripta. Duas ad Cæſarem orationes quas vocant, an Salluſtii ſint, non ſatis apertum videri: interim antiquas eſſe, nec tamen orationes, ſed epiſtolas duntaxat. Orationem in Ciceronem potiùs Porcii Latronis videri, quàm Salluſtii. Dictio Salluſtii Attica magis, quàm Tulliana. Quæ in ea veteres culpârint. Quàm præclarè de Salluſtio judicatum ab antiquis. Græcè à Zenobio tranſlatus fuit. Aliter Criſpus Salluſtius, è prioris ſorore natus. Metallum Salluſtianum.*

C. SALLUSTIUS CRISPUS natus Olymp. CLXXIII, an. III. quem ad annum Anonymus ἐν Ὀλυμπιάδων ἀναγραφῇ hæc annotat: Σύλλας τὰς Ἀθήνας ἐξεπολιόρκησε μηνὸς Ἀνθεστηριῶνος. Κρίσπος Σαλούστιος ἱστοριογράφος ἐγεννήθη. *Sylla Athenas expugnat ſecundo menſe hiberno. Criſpus Salluſtius hiſtoricus naſcitur.* Is eſt annus Urbis conditæ IↃCLXVIII. Ubi videmus, Græcos ſcribere Σαλούστιος. Et ſanè itidem in MSSis meis, & antiquioribus editionibus, vocatur SALUSTIUS. Sed ſcribendum SALLUSTIUS gemino LL, quomodo legitur in aliis MSSis, & lapidibus. Marmor effoſſum juxta rudera Salluſtianæ domus:

M. AURELIUS PACORUS
ET M. COCCEIUS STRATOCLES
ÆDITUI VENERIS HORTORUM
SALLUSTIANORUM BASEM CUM
PAIMENTO MARMORATO
DEANÆ
D. S D.

Neque aliter lapis alius, cujus vide ſis inſcriptionem apud Aldum de Orthographia. Natus autem eſt Amiterni in Sabinis, anno uno poſt natum Veronæ Catullum, ut notat Euſebius ad annum MDCCCCXXXI; quadriennio autem ante bellum obiit Actiacum,

ut idem ſcribit ad annum MDCCCCLXXX. Doctiſſimus Hieronymus Wolfius putabat, nomen ejus ſimplici L ſcribi oportere, quia vel à ſale ſit, vel ſalute. Sed ἔτυμον utrumque eſt incertum. Et cur non à ſale geminato LL æquè eſſe poſſit, ac ab eodem venit *ſallo*, unde *ſallitus*, pro ſalſo? Quare puto, non recedendum eſſe à libris antiquis, atque inſcriptionibus, in quibus L geminatur. Tribunus plebis erat quo anno Clodius à Milone occiſus fuit, puta anno IↃCCII, quo Cn. Pompejus Magnus, compluribus menſibus conſul ſine collega fuit. Tribunatu eo, quem nulla cum laude geſſit, ut Ciceroni, ita & Miloni, infeſtus admodum erat: idque quia in Fauſtæ, L. Syllæ filiæ, adulterio deprehenſus virgis à Milone eſſet cæſus, nec niſi pecuniâ datâ dimiſſus. Nempe iſtud in cauſſa eſt, cur Clodianis ſemper ſtuduerit adverſus Milonem. Vide Pedianum, Gellium, Servium, Horatii interpretes. item orationem ſub Ciceronis nomine jam Auguſtæo, vel Tiberii ævo, editam. Ex quibus etiam diſcimus, ob adulteria ac ſtupra ſenatu fuiſſe motum ab Appio Claudio Pulcro, & L. Calpurnio Piſone Cæſonino cenſſ. nempe anno Urbis IↃCCIII, ſive juxta alios IↃCCIV: quo conſules erant L. Æmilius Paullus & C. Claudius Marcellus. Ejus è Senatu ejectionis meminit & Dio lib. XL *a*. Ac ne alium Salluſtium ſignari putes, clarè ait id contigiſſe Σαλουστίῳ, τῷ τὴν ἱστορίαν συγγράψαντι *b*. Eo anno Milo jam exulabat: unde conſequitur, quod à Milone Tribuno pl. virgis cæſum dicebamus, id antea contigiſſe; non eopſe anno, ut vir eruditus putabat. Etiam diſcimus iiſdem ex ſcriptoribus, à C. Julio Cæſare, rerum potito, dignitatem Senatoriam recuperâſſe, quæſtoremque factum, & poſtea etiam præturam obtinuiſſe. Præturæ mentionem quoque invenio apud Hirtium penè initio libri de bello Africano: *Item C. Salluſtium Criſpum prætorem ad Cercinam inſulam verſus, quam adverſarii tenebant, cum parte navium ire jubet; quod ibi magnum numerum frumenti eſſe audiebat*. Item apud Dionem lib. XLII *c* de hoc ipſo legas: Στρατηγὸς δ' γὰρ ἐπὶ τῷ τὴν βουλὴν ἀναλαβεῖν ἀποδέδεικτο. Narrat ibidem, ut cùm in Campania Cæſaris milites, quos in Africam præmittere ſtatuerat, ſeditionem concitâſſent: ac Salluſtius prætor Romam contenderet, quò Cæſarem hujus rei faceret certiorem: propemodum fuerit occiſus à compluribus militum, qui eum inſequebantur, nec cuiquam parcebant, imò duos etiam ſenatores occiderant. Apud eundem lib. XLIII *e* refertur, ut Cæſar Numidiæ præfecerit Salluſtium *d*; ille autem provinciam expilaverit: ac à Cæſare quidem fuerit abſolutus; ſed infamiam non effugerit;

a *Pag. 168. edit. H. St.*

b *Salluſtio, hiſtoriæ ſcriptori.*

c *Pag. 236 edit. H. St.*

d *Vt ſenatoriã dignitatem recuperaret, tum prætor factus erat.*

e *Pag. 245 & ſeq. edit H. St.*

rit; quòd qui in hiſtoria acerbus eſſet alienorum vitiorum caſtigator, turpiter ipſe in hoc munere ſe dediſſet. Ex hac autem præda Numidica ita ditatus fuit, ut in Quirinali monte forum emeret, quod Salluſtii vocatur, ubi nunc ædis S. Suſannæ: item hortos, qui hodieque Salluſtiani nominantur. Hæc oſtendunt, vitam ejus laudari à nemine poſſe. Nempe omnis ejus gloria à præclaris ſcriptis proficiſcitur. Sed vix ejus quicquam integrè ad nos pervenit, præter bellum Jugurthinum, & Catilinarium. Ita vulgo inſcribuntur. Sed poſterior genuina inſcriptio, DE CONIURATIONE CATILINARIA. Teſtis Salluſtius ipſe his verbis: *Igitur de Catilinæ conjuratione, quàm veriſſimè potero, paucis abſolvam.* At ex nobili hiſtoriarum opere, quo imprimis hiſtorici principis nomen meruit, nihil habemus præter quatuor oratiunculas, epiſtolas duas, & lacera aliquot fragmenta, quæ ex Grammaticis antiquis, atque aliis ſcriptoribus, collecta ſunt. Duæ verò ad Cæſarem orationes, ut vocant, de Rep. ordinanda, utrùm Salluſtii ſint, non convenit inter eruditos. Carrio Salluſtio abjudicat: & pro illo eſt, quòd veterum nemo, qui tantopere gaudent Salluſtium ad partes advocare, inde aliquid depromat. Diſſentit autem Duza, cui favent libri vett. & dictio ipſa, quæ, quicquid dicat Carrio, planè Salluſtium redolet. Sin genuinæ non ſint, negari tamen non poſſit, valde eſſe antiquas, & quidem Juliani, aut Auguſtæi ævi: ſaltem non infra Flavianum. Sed genuinas eſſe arbitror, non tamen ut orationes eſſe putem, ſed epiſtolas duntaxat. Nam poſterioris auctor bis ait, ſe illa ſcribere, ac diſertim literas appellat. Planeque veriſimile eſt, miſſas eſſe ad Cæſarem, cùm in Hiſpanias contra Petrejum & Afranium proficiſceretur: quemadmodum jamdudum Ciacconius obſervavit. Illa verò in Ciceronem oratio, etſi à Fabio quoque tanquam Salluſtii laudetur: tamen, quod res indicat, omnino eſt alicujus declamatoris: credo Porcii Latronis, vel alterius alicujus ex illis, quos nominat M. Seneca in Suaſoriis, & Controverſiis. Fidem ejus valde commendant antiqui. Nam *certiſſimus auctor* dicitur Vibio Sequeſtri de Fluminibus. Item Hieronymo libro de locis Hebraicis, & exinde Iſidoro lib XIII Orig. cap. XXI. Adhæc *nobilitatæ veritatis hiſtoricus* nuncupatur ab Auguſtino lib. I de Civitate Dei, cap. V. Avienus etiam in deſcriptione oræ maritimæ, dicit omnia illius dicta eſſe *præjudicatæ auctoritatis*: appellat quoque *expreſſorem efficacem ſtyli, & veritatis.* Objectant adverſus ea aliqui, quòd, pravo loliginis ſucco, pleraque ad Ciceronis laudem pertinentia, quæ apud alios legere

 ſit,

ſit, prætererit. Verùm ea potiùs neglexiſſe ego arbitror, vel ut falſa, vel ut incerta planè, vel ut exigua ac minuta. Quod ad dictionem Salluſtii attinet, omnes antiqui judicant, brevem ac nervoſam eſſe, & Thucydideæ æmulam. Sanè ſcriptor eſt planè Atticus, quâ laude Demoſtheni propior eſt, quàm Cicero ipſe: ut bene cenſet Turnebus in Adverſariis *a* ſuis. Sed ut Thucydidem non omnes probarunt, ita nec Salluſtii dictio omnibus probabatur. Nam Aſinius Pollio damnabat eam, tanquam obſcuram, & in tranſlationibus audacem: ut Tranquillus auctor eſt lib. de claris Grammaticis in Philologi vita. Imprimis verò reprehendi ſolet, quòd antiqua verba ex Catonis Originibus excerperet: cujus rei meminere Auguſtus apud Tranquillum in ejuſce Cæſaris vita, idemque Tranquillus lib. de claris Grammaticis in vita Lenæi, & Fabius ex antiquo epigrammate lib. VIII. cap. III. Sed hæc impedire non potuere, quo minus à Tacito (at quanto viro!) *rerum Romanarum florentiſſimus auctor* lib. III. Hiſtoriarum diceretur. Imò juxta Martialem lib. XIV: *Criſpus Romana primus in hiſtoria* eſt. Auguſtino quoque lib. de vita beata vocatur *electiſſimus penſator verborum*. Imò Græci ipſi ejus hiſtorias tanti fecere, ut eas verterit Zenobius, ſophiſta is, qui Romæ docuit ſub Adriano Cæſare; quique epitomen proverbiorum Didymi, & Tarrhæi ſcripſit; ut teſtis eſt Suidas in Ζηνόβιος. Atque inde eſt, quòd Salluſtii quoque meminit Stephanus in Ἄζιλις. Utinam verò exſtaret Aſper Grammaticus, Salluſtii interpres, teſte Hieronymo. Quædam ex eo citat Soſipater. Ioannes Baptiſta Pius annotationum Poſteriorum cap. LXXXIV, citat *antiquum auctorem, qui vitam Salluſtii ſcribit*. Eum non vidi. Sed ſcio vitam Salluſtii è veteribus reliquiſſe Aſconium Pedianum: ut cognoſcere eſt ex Acrone ad Horatii Sat. II lib. I. E junioribus idem conati Pomponius Lætus, & Petrus Crinitus. Sed his fides habenda, quatenus veterum ſcrinia compilârunt. Cave autem cum Salluſtio hoc confundas Criſpum Salluſtium, ad quem in odis ſcribit Horatius, hiſtorici hujus ſororis filium, Auguſti amicum: de quo Seneca lib. I de Clementia, & Tacitus lib. I. & III annal. A quo & metallum quoddam Salluſtianum eſſe dictum, Plinius auctor eſt lib. XXXIV cap. II.

a *Lib.* 28. *cap.* 22.

CAP. XVI.

Varronis Atacini *ætas, patria, libri belli Sequanici, item Argonautica, deque iis Fabii judicium. Ejuſdem Europa.*

Servius

Servius correctus. Marſi *narrationes fabuloſæ. Ejus ætas.* Hoſtii *bellum Iſtricum. Filia ejus Propertii amica, quam ficto nomine Cynthiam vocat.* Æmilii Macri *varia. An annales reliquerit, parùm videri compertum.*

SALLUSTII æqualis fuit P. Terentius Varro Atacinus. Is quando, & ubi natus fuerit, cognoſcimus ex verbis iſtis B. Hieronymi in Chronico Euſebiano, quæ ex Tranquilli deperdito de poëtis libro citra dubium exſcripſerat: *P. Terentius Varro vico Atace in provincia Narbonenſi naſcitur: qui poſtea* XXXV *annum agens Græcas literas cum ſummo ſtudio didicit.* Ea verò annotavit ad annum cIↄ Iↄ CCCCXXX, ſive Olympiadis CLXXIV annum III. Floruit igitur Julii Cæſaris, & Triumvirorum temporibus Valde autem falluntur, qui Varronem, cujus de L.L.& R.R. libros habemus, Atacinum fuiſſe, ex Hieronymo colligunt. Nam, illum Romanorum omnium doctiſſimum Romæ natum atque educatum fuiſſe, ſatis conſtat. At ei, de quo nunc ſermo nobis, patria fuiſſe Atax dicitur, Galliæ Narbonenſis vicus, cognominis fluvio vicino, qui & ipſe Atax vocatus; ut cùm ex Strabone, & Vibio Sequeſtre, notum; tum Plinio Hiſt. Nat. lib. III cap. IV. Atacini hujus meminimus inter hiſtoricos, propter Sequanici belli libros: ex quorum ſecundo à Priſciano *a* hic verſus adducitur: a *Lib.* 10.

Deinde ubi pellicuit dulcis levis unda ſaporis.

Sed magis celebratur Argonauticorum libris quatuor: quos ad Apollonii imitationem feciſſe, auctor eſt Valerius Probus *b*. Eorum meminere etiam Propertius, atque Ovidius: ut complures grammaticos mittam. Eundem ſignat Statius in genethliaco Lucani, verſu iſto:

Et qui per freta duxit Argonautas.

In 2 *Georg. ad illud:* Media fert triſtes ſuccos, tardumque ſaporem.

Nec negat hoc Statii interpres, Emericus Crucejus: ſed in eo fallitur, quòd cenſet etiam intelligi poſſe Valerium Flaccum. Quippe is Lucano junior fuit, utpote Statii ipſius æqualis. At ſermo ibi eſt de poëtis prioribus, quorum gloriam ſuperaturus ſit Lucanus. Adde quòd Argonauticorum ſcriptor iſtic inter Lucretium, & Ovidium, medius reponatur; ut alius ab Ataceno intelligi non poſſit. In Argonauticis iſtis, alieni operis non aſpernandum egiſſe interpretem; verùm, ad augendam dicendi facultatem, parùm videri locupletem, Fabii ſententia eſt lib. x. Atacinum imitatus creditur Virgilius, cùm ſcripſit:

Nox erat, & terras animalia feſſa per omnes,

Alituum, pecudumque genus ſopor altus habebat.

Qua de re ita M. Seneca Controverſ. XVI: *Montanus Iulius, qui comis fuit, quiq; egregius poëta, ajebat Virgilii imitationem, bene ceſſiſſe, qui illos optimos verſus Varronis expreſſiſſet in melius:*

Deſierant latrare canes, urbeſque ſilebant.

Omnia noctis erant placidâ compoſta quiete.

Ovidius magis probabat, ſi Varro ſolùm dixiſſet, *Omnia noctis erant*, ultimâ verſus parte abſciſsâ. Sed, ut ibidem Seneca ſubjungit: *Varro, quem voluit, ſenſum optimè explicuit. Ovidius in illius verſu ſuum ſenſum invenit: aliud enim interciſus verſus ſignificaturus eſt, aliud totus ſignificat.* Varronem hunc in Europa citat Feſtus voce *Tutum.* Item Servius in illud X Æn.

Semianimesq; micant digiti, ferrumq; retractant.

De Ennio, inquit, *ſublatum eſt. Ille enim ait,*

Oſcitat in campis caput à cervice revulſum,

Semianimeſque micant oculi, lucemq; requirunt.

Quem verſum ita, ut fuit, ad ſuum carmen tranſtulit Varro, & Tacenus. Sic eſt in Servio P. Danielis. Sed pro *Varro & Tacenus* legendum *Varro Atacenus.*

Fortaſſe aliquis & MARSO hîc locus erit, quia narrationes fabuloſas reliquit. Ex nono fabularum Marſi ſunt hæc verba, *Callum ſibi pectore quendam.* Quo Chariſius in primo comprobat, etiam *callum* dici genere virili. Ætas Marſi obſcura non eſt, ſi is eſt Domitius Marſus. Nam hic ante Orbilium, Horatii præceptorem, non fuit, quando iſte in eum Marſi verſus à Tranquillo citatur,

Si quos Orbilius ferulâ ſcuticâque cecidit:

Ac ne ante Virgilium, & Tibullum quidem, ut docent hi ejus verſus ex elegia quadam reliqui:

Te quoque Virgilio comitem non æqua, Tibulle,

Mors juvenem campos miſit in Elyſios,

Ne foret, aut elegis molles qui fleret amores,

Aut caneret forti regia bella manu.

Nec Ovidio eſt junior, qui ejus meminit. De Amazonide Marſi non optime ſenſit Valerius Martialis, quando ei præponit Perſii ſatiras. Meminit & Marſi Diomedes in primo.

Ad hæc quoque pertinebit HOSTIUS, ſi is eſt, ut puto, cujus filiam Propertius amavit. Sanè, quam poëta Cynthiam vocat, vero nomine Hoſtiam dictam eſſe, auctor eſt nobis Appulejus. Panxit Hoſtius carmi-

carmine bellum Iſtricum. Eumque interdum imitatur Maro: ut Macrobius obſervat lib. VI cap. III. Hoſtii quidem eſt illud,

——— Non ſi mihi linguæ
Centum, atque ora ſient, totidem voceſq; liquatæ.

Unde Maro hoc pacto:

Non mihi ſi linguæ centum ſint, oraq; centum.

Alterum quoque Hoſtii fragmentum ex eopſe opere apud Macrobium reperies ejuſdem libri cap. V. Item aliud ex primo belli Iſtrici apud Feſtum in *Teſca*. Idem & ejus locum adducit in *Scævam*: ſed qui penè totus etiam in Pomponii Læti ſchedis deſideretur. Servius quoque affert aliqua in illud XII Æn.

——— pilataq; plenis
Agmina ———

Etiam Æmilius Macer, de quo aliquid cap. X dicebamus, florere his temporibus, vel primo Auguſti principatu, cœpit. Nam Ovidio, qui Hirtio & Panſa conſulibus natus erat, ætate major fuit: ut clarè indicat Naſo in Triſtibus:

Sæpe ſuas volucres legit mihi GRANDIOR *ævo,*
Quæque nocet ſerpens, quæ juvet herba, Macer.

Unde &, quæ ſcripſerit, cognoſcimus. Opus de volucribus ὀρνιθογονία appellabatur. In ſecundo ejus hæc verba erant: *Cùm laude excellet omnes.* Citat Diomedes lib. I. Proximo verſu Ovidius ſignat Macri Theriaca, quæ Nicandri ſcripſerat exemplo. Ex quincto Theriacôn Macri ſunt iſta:

——— Longo reſonantia ſibila collo.

Quod eſt apud Soſipatrum in primo. Sed hæc nihil ad hiſtoriam. Nec multò plus eò facit Theogonia ejus: in cujus primo erat verſus iſte:

Et nunc agreſtes inter Picumnus habetur.

Ita eſt in MSSis quoque, & vett. editt. Propius ab rerum geſtarum hiſtoria abeſt, quod panxit παραλειπόμενα Homeri: ut indicant hæc Ovidii:

Tu canis æterno quicquid reſtabat Homero,
Ne careant ſummâ Troica bella manu.

Et in Amorum libb.

Carmen ad iratum dum tu perducis Achillem,
Primaq; juratis induis arma viris:
Nos Macer ignavâ Veneris ceſſamus in umbra.

Ac ne ſic quidem ei inter hiſtoricos locus fuerit, niſi condiderit annales.

nales. Sanè à Priſciano lib.x ex Æmilii Macri (ut in MSSis quoque eſt, & editionibus vetuſtis) annalium libro XVI hæc verba adducuntur: *Omnium noſtrum neglegerit autoritatem.* pro *neglexerit.* Quid ergo? An Æmilius Macer etiam annales ſcripſit? an locus corruptus, proq; Æmilio Macro legendum *Licinius Macer*? Mihi quidem poſterius hoc per fieret veriſimile: niſi verba iſta apud Diomedem in primo itidem Æmilio Macro tribuerentur. Sed ex annalibus eſſe, hoc Diomedes non dicit. Æmilium hunc Macrum Plinius in Indice lib.x & XI inter eos, è quibus profecerit, reponit. Nunc à poëtis ad illos, qui ſolutâ ſcripſerint oratione, redeamus.

CAP. XVII.

C. Aſinii Pollionis elogium, triumphus, hiſtoria de bello civili, infectus erga Ciceronem animus, cui tamen præclarum ejus elogium veritatis vis extorſerit. Alius eſt ab Aſinio Quadrato, hiſtorico item, ſed Græco. Telephus utrum inter hiſtoricos. Atteii Philologi breviarium, quod Pollioni ſuggeſſerat. Tironis *libri de vita Ciceronis: item de ejus jocis, quos judicio non ſat magno congeſſerat.* Bibuli *commentarii de geſtis M. Bruti.* P. Volumnius de prœlio Cæſaris Octavii atq; Antonii, cum Bruto & Caſſio. Anſer poëta de geſtis M. Antonii. Cornelius Alpinus de bellis Memnonis.

C. ASINIUS POLLIO, cujus ad Ciceronem epiſtola exſtat lib.x ad famil. cujus item nomini Maro inſcripſit Eclogam IV, *princeps orator, & civis,* vocatur à Plinio lib.VII cap.XXX. De Dalmatis triumphavit, ut conſtat ex Horat. lib.II od.I, faſtis Capitolinis, Dione lib.LXVIII, & Hieronymo in Chronico Euſebiano. Multa de eo M. Seneca præfat. lib.II epitom. declamat. Præter quæ, vide &, quæ de eo L. Seneca ad Lucillium epiſt. LVI, & CI, item lib. I de Tranquillit. cap.XIV. Meminere item Vellejus Paterculus, Aſconius Pedianus in Cic. orat, pro Scauro, Plinius lib.XXXV cap.IV. Fabius lib.VI cap.IV, & lib.X cap.I, & lib.XII cap. V. adhæc Tacitus lib. I Annalium, ſcriptor libri de cauſſis corruptæ eloquentiæ, Plinius alter lib.VI epiſt. ad Quadratum, Macrobius lib.II Saturn. cap. IV. Præter orationes, & tragœdiam, reliquit quoque hiſtoriarum libros XVII, teſte Suida: qui & dicit, primum Latinorum fuiſſe, qui geſta

geſta Græcorum Latinè ſcriberet. Bellum civile conſignâſſe, ſatis conſtat. Quo de argumento ſic Horatius lib. II Od. I.

Motum ex Metello conſule civium,
Belliqne cauſſas, & vitia, & modos,
Ludumque fortunæ, graveiſque
Principum amicitias, & arma
Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculoſæ plenum opus aleæ
Tractas, & incedis per igneis
Suppoſitos cineri doloſo.

Planè errant, qui Horatium hic de tragœdiis loqui cenſent. Quid enim manifeſtius, quàm dicere poëtam eum nunc occupari in hiſtoriâ civili. Poſtea verò ſubjungit, fore; ut hoc opere abſoluto, ad tragœdiam accedat. Quod verba hæc clarè indicant:

——— *Mox, ubi publicas*
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno.

Paullò pòſt iterum ad Hiſtoriam redit, cùm ait:

Iam nunc minaci murmure cornuum
Perſtringis aureis: jam litui ſtrepunt:

Et quæ porro ſubdit ad civile bellum pertinentia. Ex Latinis ſcriptoribus quædam ex hiſtoriis ejus referunt Valerius Maximus, M. Seneca, & Suetonius Tranquillus. Valerius quidem lib. VIII cap. XIII de Arganthonio, Gaditano rege, ita ſcribit: *Aſinius Pollio, non minima pars Romani ſtyli, in tertio hiſtoriarum ſuarum libro, centum illum, & viginti, annos explêſſe ait, & ipſe nervoſæ vivacitatis haut parvum exemplum.* M. Seneca Suaſoriâ VI loquitur hoc pacto: *Quando in hanc ſuaſoriam incidimus, non alienum puto, indicare, quomodo quiſque ſe ex hiſtoricis adverſus memoriam Ciceronis geſſerit. Nam quin Cicero, nec tam timidus fuerit, ut rogaret Antonium: nec tam ſtultus, ut exorari poſſe ſperaret, nemo dubitat, excepto Aſinio Pollione, qui infeſtiſſimus famæ Ciceronis permanſit: & is etiam occaſionem ſcholaſticis dedit. Solent enim ſcholaſtici declamatores ponere, An, promittente ſalutem Antonio, orationes ſuas comburat.* Aliquantò pòſt: *Pollio quoque Aſinius, qui Verrem, Ciceronis reum, fortiſſimè morientem tradidit; Ciceronis mortem ſolus ex omnibus malignè narrat: teſtimonium tamen, quamvis invitus, plenum ei reddit.* Hinc ex ejus hiſtoria adfert elogium, quod Ciceroni tribuit, licet inimico. Mox ſubjungit:

git: *Affirmare vobis poſſum, nihil eſſe in hiſtoriis ejus, hoc, quem retuli, loco diſertius: ut mihi tunc non laudâſſe Ciceronem; ſed certâſſe cum Cicerone videatur. Nec hoc deterrendi cauſſâ dico, ne hiſtorias ejus legere concupiſcatis: concupiſcite, & pœnas Ciceroni dabitis.* Suetonii ſunt iſta in Julio Cæſ. cap. XXX: *Quod probabilius facit Aſinius Pollio, Pharſalicâ acie cæſos profligatosq; adverſarios proſpicientem, hæc eum ad verbum dixiſſe referens: Hoc voluerunt: tantis rebus geſtis C. Cæſar condemnatus eſſem, niſi ab exercitu auxilium petiſſem.* Et cap. LVI: *Pollio Aſinius* (Cæſaris Commentarios) *parùm diligenter, parumq; integrâ veritate compoſitos, putat: cùm Cæſar pleraque, & quæ per alios erant geſta, temere crediderit: & quæ per ſe, vel conſultò, vel etiam memoriâ lapſus, perperam ediderit: exiſtimatq; reſcripturum, & correcturum fuiſſe.* E Græcis ejus meminit quoque Plutarchus in Pompejo, his verbis: Στρατιώτας δὲ μόνους ἑξακισχιλίους φησὶ πεσεῖν Ἀσίννιος Πολίων, μεμαχημένος ἐκείνην τὴν μάχην μετὰ Καίσαρος. *Militum ſex millia tantùm cecidiſſe ait Aſinius Pollio, qui eo in prœlio à partibus ſtetit Cæſaris.* Atque hæc quidem iſtius Aſinii eſſe, certum eſt, qui cum Cæſare Julio militavit. Non æquè evidens de iſtis Strabonis lib. IV Geograph. Φησὶ δὲ τὸ μῆκος αὐτοῦ (de Rheno loquitur) σταδίων ἑξακισχιλίων Ἀσίνιος. *Aſinius Rheno longitudinem adſignat ſtadiorum* IↃↃ CIↃ. Et mox: Φησὶ δὲ καὶ δίστομον εἶναι, μεμψάμενος τοὺς πλείω λέγοντας. *Ait & duo habere oſtia, eos reprehendens, qui plura ſtatuunt.* Fortaſſe enim (de quo mox videro) hæc ſunt ex Aſinio Quadrato. Siquidem ſermo eſt de Rheno, Germaniæ termino. At Aſinius Quadratus res Germanicas ſcripſit, ut Agathias teſtatur lib. I Hiſtoriæ ſuæ: Εἴγε χρὴ Ἀσιννίῳ Κοδράτῳ ἕπεσθαι ἀνδρὶ Ἰταλιώτῃ, καὶ τὰ Γερμανικὰ ἐς τὸ ἀκριβὲς ἀναγεγραμμένῳ. *Si ſequendus nobis Aſinius Quadratus, vir Italus, quique de rebus Germanicis accuratè tractavit.* Meminit & ejus ſcriptoris Stephanus in Γηλὺς, & Μεσσήνη, ubi vocatur Ἀσίνιος Κουάδρατος: item alibi ἁπλῶς Κουάδρατος: quo loco & Παρθικὰ ejus citat & Ῥωμαϊκά. Sed hæc ſententia eo refellitur, quòd Aſinii Quadrati meminiſſe non potuerit Strabo, cùm Quadratus demum vixerit Philippis imperantibus: hiſtoriamque ſuam perduxerit uſque ad annum Urbis milleſimum: unde & eam χιλιετηρίδα inſcripſit. Non dubium igitur, quin Aſinius Pollio ab Strabone intelligatur. Quod eò magis monere operæ duxi, quia doctiſſimus Caſaubonus in notis ad IV Strabonis librum ambigit, utrùm intelligat Aſinium Pollionem, an filium ejus Aſinium Quadratum. Vellem equidem, addidiſſet, unde colligeret, Aſinium Quadratum eſſe filium Aſinii Pollionis. Sanè ſi ſignatur auctor χιλιετηρίδος,

πατρίδος, filius eſſe non poteſt, cùm inter eos ſit CCL annorum intervallum. At magis etiam fallitur Glandorpius in Onomaſtico, cùm ait, qui pleriſque eſt Aſinius Pollio, eum Straboni Aſinium Quadratum vocari. Alium errorem errant Simlerus, atque idem Glandorpius, apud quos legas, ab Antiſtio Pollione deſcripta eſſe Julii Cæſaris geſta. Perperàm enim Antiſtium vocant, qui Aſinius eſt. Ambigo, an apponere etiam velim, ſuper eo liticulam fuiſſe duos inter viros mihi amiciſſimos, Philippum Cluverium, & Iſaacium Pontanum, τοὺς μακαρίτας: quorum ille in procemio lib. I Germaniæ antiquæ refert, Strabonem in quarto τῶν γεωγραφουμένων meminiſſe Aſinii Quadrati: ex quo hæc ſic ſcripſerit Agathias lib. IV: Αλεμανοὶ ξυνηλύδες εἰσὶν ἄνθρωποι, καὶ μιγάδες, καὶ τοῦτο δύναται αὐτοῖς ἡ ἐπωνυμία. *Alemanni convenæ ſunt, & miſcellanei, quod & appellatio ipſa ſatis indicat.* Ubi eò reſpicit, quod Germanis *Allemans* ſint, *omniviri*, h. e. viri ex omni gente convenientes. Atqui Strabonis ætate Alemannorum nomen Romanis erat ignotum. Saltem nemo meminit ejus vel proximæ ætatis. Quare ille Agathiæ memoratus, non idem eſt ac ille Strabonis. De quo etſi adſentiam Pontano, nimis tamen acerbè, quòd iccirco doctiſſimum Cluverium velut aſinum in Aſinia gente, locum mereri putârit. Sic enim in ſexto poëmatum inquit:

Qui Pollionem, quem vocat Aſinium Strabo,
Illum eſſe Aſinium, qui Quadratus Agathiæ eſt,
Contendit, ipſe ſit Quadratus Aſinius.

Sed humanæ iſta imbecillitati condonemus. Quando obierit Pollio, docet Hieronymus in Chronico Euſebiano Olymp. CXCV, imperii Auguſti XLVII: *Pollio Aſinius orator, & conſularis, qui de Dalmatis triumphavit,* LXXX *ætatis ſuæ anno in villa Tuſculana moritur.*

TELEPHUS fortaſſe etiam veteres hiſtorias ſignavit. Sanè ſic ad eum Horatius ſcribit lib. III. od. XIX.

Quantum diſtet ab Inacho
Codrus, pro patria non timidus mori,
Narras, & genus Æaci,
Et pugnata ſacro bella ſub Ilio:

Niſi potiùs hoc vult poëta, eum hiſtoriarum amantem uſque adeò fuiſſe, ut & in poculis tempora putaret, & vetera potiùs referret, quàm quæ illi loco convenirent.

ATTEJUS PHILOLOGUS, patriâ Athenienſis, ſed Grammati-

maticus Latinus, duobus claris hiſtoricis, Salluſtio, & Aſinio Pollioni, familiaris fuit. Ac illum inſtruxit præceptis de arte dicendi: hunc breviario rerum omnium Romanarum, ex quibus, quas vellet, eligeret. Atque ejus potiſſimùm cauſsâ, videtur aliquis inter hiſtoricos ei locus deberi. Edidit & Hylen, quam omnis generis octingentos in libros coëgerat. Auctor Tranquillus in illuſtribus grammaticis. Puto ex iis libris unum fuiſſe, quem inſcripſerat, *An amaverit Didûn Æneas*. Teſtis Chariſius lib. I. Etiam πινάκων tertio adducitur alibi. Item liber gloſſematorum advocatur à Feſto in *Ocrem*: uti Collectanea ejus in *Orchitin*: etſi ibi corruptè *Actius*, pro *Attejo*, nominatur. Nec dubium, quin ex gloſſematis, aut collectaneis ſint, quæ citat in *Naucum*, *Stroppus*, *Tudites*, & *Vacerra*. Apud Priſcianum lib. VIII, ubi vulgò eſt *Alpheus Philologus*, legendum puto, *Attejus*. Adducit autem ex eo hæc verba: *Themiſtocles, cùm à formoſo aſſectaretur*. Ubi Priſcianus obſervat, *aſſectaretur* paſſivè dixiſſe pro ἀκολουθοῖτο. Plura de eo apud Tranquillum vide.

TULLIUS TIRO ſcripſit libros de vita patroni ſui, Ciceronis. Aſconius Pedianus in Orat. pro Milone: *Legimus apud Tironem, libertum Ciceronis, in libro quarto de vita ejus, oppreſſum à Clodio L. Cæcilium prætorem.* Item de jocis Ciceronis. Macrobius lib. II Saturnal. cap. I: *Cicero autem, quantum in ea re* (de jocis loquitur) *valuerit, quis ignorat, qui vel liberti ejus libros, quos is de jocis patroni compoſuit, quos quidam ipſius putant eſſe, legere curavit?* Niſi quis Ciceronis ipſius eſſe malit, propter ea verba, *quos quidam ipſius putant eſſe*. Sanè dubitatum eſſe de auctore, indicat quoque Fabius lib. VI cap. II. Qui & teſtatur, non ſatis magno judicio in jocis congerendis uſum eſſe. Verba ejus ſunt: *Vinam Quintus, & libertus* (leg. Utinamque libertus) *ejus Tiro, aut alius quiſquis fuit, qui tres hac de re libros edidit, parcius dictorum numero indulſiſſent, & plus judicii in eligendis, quàm in congerendis, ſtudii adhibuiſſent. minùs objectus calumniantibus foret.* Ex ridiculis iis multa ſuperſunt apud Quinctilianum lib. VI cap. IV. Plutarchum in Ciceronis vita, & Macrobium lib. II Saturn. Præclarum Tironis elogium vide apud Gellium lib. VII cap. III. Atque idem lib. XIII cap. IX, vocatur *adjutor in literis ſtudiorum Ciceronis*. Imò Tullio κανὼν eſſe ſcriptorum ſuorum ſolet: ut ipſe agnoſcit lib. XVI epiſt. XVII. Notas, quibus litera verbum facit, primus reperit. Eas primus in lucem dedit vir ſummus, & affinitate mihi conjunctus, Janus Gruterus. De eodem ſic Hieronymus in Chronico Euſebiano: *M. Tullius Tiro, Ciceronis libertus, qui primus*

notas

notas commentus eſt, in Puteolano prædio, uſque ad centeſimum annũ conſeneſcit.

BIBULUS, filius M. Calpurnii Bibuli, & Porciæ, Catonis Uticenſis filiæ, libellum ſcripſit de geſtis vitrici ſui M. Bruti; ex quo aliqua refert Plutarchus in vita M. Bruti.

P. VOLUMNIUS philoſophus, qui Bruti arma initio eſt ſecutus, conſignavit hiſtoriam prœlii, quod Brutus Caſſiuſque adverſus Cæſarem, & Antonium, geſſere. Latinè hominem Romanum ſcripſiſſe, veriſimilius eſt. Græcè tamen noviſſe, ſatis conſtat, vel inde, quòd Brutus, poſt cladem acceptam, eum Græcâ eſt linguâ allocutus, cùm communium ſtudiorum admoneret, atque oraret, ut trajecturo pectus ſuum gladio manum admoveret, & ictum adjuvaret. Auctor ejus rei Plutarchus in vita Bruti: ubi pluſcula ex Volumnio hoc narrat. Cæterùm etiam Volumnius dictus fuit judicum unus, cùm Cicero pro Cluentio diceret. Idemque prænomen erat Volumnio, Antonii fabrûm præfecto; de quo Nepos in vita Attici. Etiam P. Volumnius, eques Romanus, cognomento Eutrapelus, Ciceroni memoratur lib. VII epiſt. XXXII, & lib. IX epiſt. XXVI. Item ad Att. lib. V epiſt. XV. Ecquis autem eorum ſit idem, ac philoſophus ille, dicere non habeo.

ANSER poëta, amicus fuit M. Antonii triumviri, atque ejus geſta condidit: eoq; nomine ab Antonio donatus eſt agro Falerno. Huc reſpexit Cicero Philipp. XIII: *Hique, qui nunc Mutinam oppugnant, D. Brutum obſident, de Falerno anſeres depellantur*, &c. Virgilio infeſtus erat: qui iccirco eum taxat Eclogâ IX: ſed obliquè, uti & Tullius fecerat. Maronis quidem verſus hujuſmodi ſunt:

Nam neque adhuc Varo videor, neque dicere Cinnâ
Digna: ſed argutos interſtrepere anſer olores.

Ubi ſic Servius: *Alludit ad Anſerem quendam, Antonii poëtam, qui ejus laudes ſcribebat: quem ob hoc per tranſitum carpſit. De hoc etiam Cicero in Philippicis dicit: Ex agro Falerno anſeres depellantur. Ipſum enim agrum ei donârat Antonius.* Adi quoque Maronis vitam, quæ ſub nomine Donati prodiit. Meminit & Propertius lib. II eleg. ult.

Nec minor his animis, aut ſi minor a, *ore canorus* a Scal. nec ſe minor.
Anſeris indocto carmine ceſſit olor.

Et Ovidius lib. II Triſt.

Cinna quoque his comes eſt, Cinnâque procacior Anſer.

Inter poëtas hiſtoricos à Popelinierio *b* etiam refertur CORNELIUS ALPINUS. Horatio is σύγχρονος fuit, qui ejus meminit lib. I ſatir. X: *b In hiſtoria hiſtoricorũ lib. 5.*

Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona, dumque
Defingit Rheni luteum caput; hæc ego ludo.

Ait poëta, ſe ſcribere iſta, dum poëtatur Cornelius Alpinus: qui, ut Porphyrio inquit, *Memnonia verſibus hexametris deſcripſit*. Ibidem ſic Acro: *Alpinus hic Memnonis bella deſcripſit, & quia malè, ideo ait jugulat; quaſi malis carminibus ipſum Memnona necat: vel Vivalium, quendam poëtam Gallum, tangit.* Ubi pro *Vivalium* in libris nonnullis *Vivalum* eſſe, Cruquius ait. Sed ipſe pro *Vivalium*, vel *Vivalum*, *rivalem* legit: perque Cornelium Alpinum intelligit C. Cornelium Gallum; eumque Alpinum vocari ait, quia fuerit Forojulienſis. Atque huc cenſet reſpexiſſe Maronem, cùm Gallum inducit ita conquerentem de Cytheride ſuâ Antonium ſecutâ:

Tu procul à patriâ, (nec ſit mihi credere tantum)
Alpinas ah, dura, nives, & frigora Rheni
Me ſine ſola vides.

Sed hæc quidem Alpinâ ſanè nive frigidiora mihi videntur. Nam quo pacto colligere ex eo eſt, poëtam ſignari juxta Alpes natum, quia dicatur, amicam ejus procul à patria Alpinas nives ſectari, & Rheni oſtia? Tum autem veriſimile non eſt, Gallum, poëtam nobilem, & Virgilio amiciſſimum, *turgidum* vocari ab Horatio: etſi non ignorem, eum duriorem Tibullo, & Propertio, cenſeri etiam à Quinctiliano lib. x. Adhæc Gallum quidem quatuor libros ſcripſiſſe Amorum de Cytheride amica, Volumnii libertâ (quam Maro Lycorida appellat) ex Servio didici: uti ex Probo, eum in ſcribendo ſequi colorem Euphorionis poëtæ Græci. Sed de Memnoniis ejus, nihil apud veteres legi arbitror. Interim nec Acroni (quem & Glandorpius in Onomaſtico ſequitur) accedo; qui eò ab Horatio dici putat jugulatum Memnona ab Alpino, quia *dum pugnam deſcribit inter Achillem & Memnonem, ita hoc facit, ut iterum videatur Memnona jugulare ſuis carminibus*. Potiùs enim *jugulare*, ſimpliciter expoſuero *jugulatum canere*. Ut Maro dixit Ecloga VI:

Tum Phaëtontiadas muſco circumdat amaræ
Corticis, atque ſolo proceras erigit alnos.

CAP. XVIII.

Cæſaris Auguſti libri de vita ſua. Tredecim fuiſſe eos, non XXX, *contrà quàm Torrentius credidit. Ejuſdem liber de memoria*

ria Druſi: atque alia. Vipſanio Agrippæ unde nomen, & quæ felicitatem ejus magnopere obſcurent, libri ejus de vita ſua, item de orbe terrarum. M. Valerii Meſſallæ natalis, dignitas, ſcripta, facundia, inque ſenectute omnium oblivio. Arruntii hiſtoria de bello Punico. Ejus κακοζηλία, dum Salluſtium æmulatur. Non videri ſeorſim de terrarum ſitu ſcripſiſſe, quod Lipſius putabat. Facundia ejus. Diverſus ab hoc Arruntius, captator teſtamentorum. Hiſtoria Sulpicii Galbæ, avi ejus Galbæ, qui Neroni in imperio ſucceſſit.

AUGUSTUS CÆSAR de vita ſua ſcripſit libros XIII. Auctor Suetonius in Auguſto cap. LXXXV: *Aliqua* (compoſuit) *De vita ſua, quam tredecim libris, Cantabrico tenus bello, nec ultrà, expoſuit.* Ulpianus l. I. D. De cadaveribus damnatorum: *Corpora eorum, qui capite damnantur, cognatis ipſorum neganda non ſunt. & id ſe obſervâſſe etiam, Divus Auguſtus lib. X de vita ſua ſcribit.* Meminit & ejus operis Servius I Georg. & VIII Æn. Ac è Græcis Appianus lib. IV ἐμφυλ. & in Illyr. item Plutarchus in Antonio & Bruto, Dio lib. XLVIII, & Suidas in Αὔγουστος: qui & ipſe XIII libros fuiſſe dicit: ut omnino Torrentius peccet, qui in Suetonio XXX repoſuit, neſcio cujus codicis fidem ſecutus. nam aliter vett. editt. & MSSi. Illuſtre ex eo opere fragmentum habet Plinius lib. II Hiſt. Nat. cap. XXV. Nec quidem is dicit ex libris de Vita eſſe: ſed non aliunde depromi, cognoſcimus ex verbis Bæbii Macri apud Servium in I Georg. ubi rem eandem narrat, atque addit, *Hoc etiam Auguſtus in lib. II Memoriæ vitæ ſuæ complexus eſt.* Fecit & *indicem rerum à ſe geſtarum*, teſte Tranquillo. Ac luculentum ejus fragmentum ex lapide Ancyrano transſcriptum ſupereſt. Hiſtoricum etiam opus fuit *memoria vitæ Druſi, quam proſâ oratione compoſuit*: ut auctor eſt Suetonius in Aug. cap. XXVIII. Item *breviarium totius imperii*, de quo idem cap. CI. & fortaſſe etiam τὰ πρὸς Ἀγρίππαν a καὶ Μαικήναν ὑπομνήματα, ex quibus quiddam refert Plutarchus in Cic. *Ex breviario totius imperii* adferri videntur, quæ in fragmento legas Itinerarii Antonini Auguſti, à Simlero ſcholiis in Antoninum Aug. ſubjecti *b*. Eo in fragmento dicitur, *Divus Auguſtus totum terrarum orbem rectè diviſit, ubi ait*: ORBIS *totus dividitur in partes tres, Europam, Africam, & Aſiam; quæ fere dupla eſt, ad quamlibet duarum.* Quàm multa, quàm varia, tanta ſuſtinens negotia ſcripſerit Auguſtus, non difficile eſt conjectare ex aureis reliquiis, quas undiq; collegit,

a *Cõmentaria ad Agrippã & Mæcenatem.*

b *In edit. Æthici, & Antonini, quæ Baſil. prodiit ann.* 1575. *pag.* 252.

legit,notiſque illuſtravit,ſummus vir, Janus Rutgerſius, Sereniſſimi Suecorum regis conſiliarius,quem vide lib.II Var.Lect.cap.XIX.

M. VIPSANIUS AGRIPPA, Auguſti Cæſaris amicus,& gener,fuit. Unde Agrippæ nomen acceperit,Gellius oſtendit lib.XVI cap.XVI,& Plinius lib.VII cap.VIII: *In pedes*, inquit, *procedere naſcentem, contra naturam eſt: quo argumento eos appellavere Agrippas, ut ægre partos: qualiter M. Agrippam ferunt genitum, unico prope felicitatis exemplo in omnibus ad hunc modum genitis. Quamquam is quoque adverſâ pedum valetudine, miſerâ juventâ, exercito ævo inter arma morteſq; ad noxia ſucceſſu, infelici terris ſtirpe omni, ſed per utraſque Agrippinas maximè, quæ Cajum, & Domitium Neronem, principes genuere, totidem faces generis humani: præterea brevitate ævi, quinquageſimo uno raptus anno, in tormentis adulteriorum conjugis, ſocerique prægravi ſervitio, luiſſe augurium præpoſteri natalis exiſtimatur.* Vide & de eo Tranquillum in Auguſto cap. LXIII, & duobus ſequentibus. Eò autem memoratur à nobis hoc loco, quia ſcripſit libros de vita ſua. Philargyrius in II Georg. *Agrippa in ſecundo vitæ ſuæ dicit, excogitâſſe ſe, ut ex Lucrino lacu portum faceret. Verùm hujus gloria Auguſto ceſſit.* Item deſcripſit orbem terrarum. Plinius lib. III cap.II: *Agrippam quidem in tanta viri diligentia, præterq; in hoc opere cura, cùm orbem terrarum urbi ſpectandum propoſiturus eſſet, errâſſe quis credat? & cum eo Divum Auguſtum? Is namque complexam eum porticum ex deſtinatione & commentariis M. Agrippæ à ſorore ejus inchoatam peregit.* Ex eo longitudinem, & latitudinem Narbonenſis provinciæ tradit Plinius ejuſdem libri cap.IV; Siciliæ circuitum cap.VIII; ambitum Italici, & Illyrici ſinus, cap. XXVI; intervallum ab ore Iſtri ad os Ponti lib.IV cap.XI; à promontorio Cretico, quod κριοῦ μέτωπον vocatur, uſque ad promontorium Cyrenarum, cui nomen Phyconti, cap.XII; longitudinem oræ Germanicæ cum Rhætia,& Norico,cap.XIII; longitudinem, & latitudinem, univerſarum Galliarum inter Rhenum, & Pyrenæum, atq; Oceanum,ac montes Gebennam,& Juram,quibus Narbonenſem Galliam excludit,cap.XVII; longitudinem Troglodytici ſinus Ptolemaida uſque lib.VI cap.XXIX; Æthiopum terræ univerſæ cum mari rubro longitudinem, & latitudinem cum ſuperiori Ægypto cap.XXX; intervallum à freto Gaditano ad ſinum Iſſicum cap.XXXIII.

M. VALERIUS CORVINUS MESSALLA eſt is, qui primus Auguſtum patrem patriæ ſalutavit: ut Suetonius tradit cap.LVIII. Natus eſt Olymp.CLXXX anno II,uti &T.Livius,teſte Hieronymo in Chro-

in Chronicis. Etiamnum adoleſcens Triumviris formidini fuit: ut teſtatur Appianus lib. IV de bello civili. Adi & Plutarchum in vita Bruti ſub finem, & Vellejum lib. II; ubi egregium ejus elogium addit. Sed, rebus compoſitis, etiam conſulatum ſub Auguſto eſt adeptus. Primus quoque Urbis præfectus fuit: ſed paucis diebus dignitatem eam exercuit, & ejuravit, ſive quaſi neſcius exercendi, ut Tacitus ait: ſive quia poteſtatem eam parùm civilem putaret: ut eſt apud Hieronymum in Chronico Euſebiano. Propterea Dioni Mæcenas primus fuiſſe Urbis præfectus dicitur. Exſtat ad eum Tibulli panegyricus. Scripſit de litera S. Item Amatoria, teſte Plinio lib. V epiſt. Adhæc libros de auſpiciis, ex quibus Gellius pluſcula adfert lib. XIII cap. XIV. Atque idem opus ſignat, ut puto, Macrobius lib. I Satur. cap. IX, ubi ſic ſcribit: *Marcus etiam Meſſalla Cn. Domitii in conſulatu collega, idemq́ per annos quinquaginta & quinque augur, de Iano ita inquit: Qui cuncta fingit, eademq́ regit, aquæ terræque vim ac naturam gravem atque pronam, in profundum dilabentem, ignis atque animæ levem, immenſum in ſublime fugientem, copulavit circumdato cœlo: quæ vis cœli maxima duas vis diſpares colligavit.* Præterea jam ſenex de Romanis familiis librum ſcripſit. Atque hujus cauſsâ potiſſimùm hoc loco ejus meminimus. Eo ex opere Plinius locum promit lib. XXXIV cap. XIII, & lib. XXXV cap. II. Ac fortaſſe inde etiam ſunt, quæ idem adfert lib. XXXIII cap. III. Et imprimis, quæ Suetonius refert in Auguſto cap. LXXIV: *Valerius Meſsalla tradit, neminem unquam libertinorum adhibitum ab eo cœnæ, excepto Mena; ſed adſerto in ingenuitatem poſt proditam Sext. Pompeji claſſem.* Exſtat hodieque ſub Meſſallæ nomine de progenie Auguſti Cæſaris libellus, quem primus in lucem protraxit Iacobus Bedrotus Pludentinus: ut conſtat ex editione Moguntina anni CIↃ IↃ XL. MStus verò cum alibi exſtat, tum Oxonii in Bibliotheca Collegii Lincolnienſis. Sed eſt is ſcriptor planè ſuppoſitius. Veriſſiméque à Barthio proditum Adverſ. lib. XIX cap. XIV eſſe medii ævi fœtum. Nullo autem opere tantum laudis genuinus meruit Meſſalla, quàm orationibus, & declamationibus ſuis. Præclarè de eo M. Seneca Controverſiâ XII: *Fuit Meſſalla exactiſſimi ingenii in omneis ſtudiorum partes, Latini utique ſermonis diligentiſſimus.* Et Lucius Seneca in ἀποκολυνθώσει *diſertiſſimum virum* appellat. Imò Tacitus, ſive alius, in dialogo de cauſſis corruptæ eloquentiæ, cenſet fuiſſe *Cicerone mitiorem, & dulciorem, & magis in verbis elaboratum.* Quinctilianus quoque lib. X cap. I: *Meſſalla*, inquit, *nitidus, & can-*

didus, & quodammodo præſe ferens in dicendo nobilitatem ſuam. Imò adhuc adoleſcens luculento elogio ornatus eſt à M. Tullio, epiſtolâ quadam ad M. Brutum. Id hîc quoque apponi meruit: *Meſſallam habes. Cave exiſtimes, Brute (quanquam non eſt neceſſe ea ad te, quæ tibi nota ſunt, ſcribere: ſed tamen tantam omnium laudum excellentiam non queo ſilentio præterire) cave putes, probitate, conſtantiâ, curâ, ſtudio reip. quidquam illi eſſe ſimile: ut eloquentia, quâ mirabiliter excellit, vix in eo locum ad laudandum habere videatur. quamquam in hac ipſâ ſapientia plus appâret. Ita gravi judicio, multaq́ʒ arte ſe exercuit in veriſſimo genere dicendi. Tanta autem induſtria eſt, tantumq́ʒ evigilat in ſtudio, ut non maxima ingenio (quod in eo ſummum eſt) gratia habenda videatur.*

Tantus autem vir anno ætatis LXX, biennio ante mortem, omnium planè, etiam nominis proprii, fuit oblitus. Auctor Plinius Hiſt. Nat. lib. VII cap. XXIV.

ARUNTIUS, ſive Arruntius potiùs, (ut in Faſtis ea vox exaratur, & à Græcis) ſub Auguſto de bello Punico ſcripſit hiſtoriam ſtylo Salluſtiano, ſed non ſine κακοζηλίᾳ. De eo ſic Seneca Epiſt. CXIV: *Hæc vitia unus aliquis inducit, ſub quo tunc eloquentia eſt: cæteri imitantur, & alter alteri tradunt. Sic, Salluſtio vigente, amputatæ ſententiæ, & verba ante exſpectatum cadentia, & obſcura brevitas, fuere pro cultu. Arruntius, vir raræ frugalitatis, qui hiſtorias belli Punici ſcripſit, fuit Salluſtianus, & in illud genus nitens. Eſt apud Salluſtium:* Exercitum argento fecit: *id eſt pecuniâ paravit. Hoc Arruntius amare cœpit: poſuit illud omnibus paginis. Dicit quodam loco:* Fugam noſtris fecere. *alio loco,* Hiero, rex Syracuſanorum, bellum facit. *Et alio loco:* Quæ audita Panormitanos dedere Romanis fecere. *Guſtum tibi dare volui. Totus his contexitur liber. Quæ apud Salluſtium rara fuerunt, apud hunc crebra ſunt, & penè continua, nec ſine cauſsâ. ille enim in hæc incidebat: at hic illa quærebat. Vides autem, quid ſequatur, ubi alicui vitium pro exemplo eſt. Dixit Salluſtius:* Aquis hiemantibus. *Arruntius in primo libro belli Punici ait:* Repentè hiemavit tempeſtas. *& alio loco, cùm dicere vellet frigidum annum fuiſſe, ait:* Totus hiemavit annus. *Et alio loco:* Inde ſexaginta onerarias leves, præter militem, & neceſſarios nautarum, hiemante Aquilone, miſit. *Non deſinit omnibus locis hoc verbum infulcire. Quodam loco Salluſtius dicit:* Inter arma civilia æqui boni famas petit. *Arruntius non temperavit, quo minùs primo ſtatim libro poneret:* Ingentes eſſe famas de Regulo. Hactenus Seneca. Eundem planè cenſeo eſſe Arruntio iſti, qui à Plinio refertur inter ſcriptores eos, ex quibus profecerit lib. III, & V. Sanè

iſtis

iſtis libris Plinius tractat ſitum terrarum, & marium. At dubium, quin Arruntius in libris ſuis de bello Punico deſcripſerit Hiſpaniæ, Africæ, aliaque loca, in quibus manum conſeruere Pœni cum Romanis. Juſtus Lipſius in eruditis ad Tacitum Notis cenſet Γεωγραφέμενα edidiſſe. Nempe propter iſtam Plinianam mentionem. Sed, ut arbitror, iſtud non ſcripſiſſet, ſi occurriſſent libri ejus de bello Punico. Arbitror autem hunc Arruntium eſſe illum L. Arruntium, qui cum M. Claudio Marcello Æſernino conſul fuit anno IↃCCXXXII. De quo ſic Tacitus in primo annalium: *Poſt quæ L. Arruntius, haut multum diſcrepans à Galli oratione, perindè offendit. Quamquam Tiberio nulla vetus in Arruntium ira. Sed divitem, promtum, artibus egregiis, & pari famâ, publicè ſuſpectabat. Quippe Auguſtus ſupremis ſermonibus cùm tractaret, quinam adipiſci principem locum ſuffecturi abnuerent, aut impares vellent, vel iidem poſſent cuperentque: M. Lepidum dixerat capacem, ſed aſpernantem: Gallum Aſinium avidum, & minorem: L. Arruntium non indignum, &, ſi caſus daretur, auſurum. De prioribus conſentitur: pro Arruntio quidam Cn. Piſonem tradidere. omneſque præter Lepidum variis mox criminibus, ſtruente Tiberio, circumventi ſunt.* Aſſentio quoque Nicolao Fabro apud eundem lib. III Annal. ubi vulgo eſt T. *Arruntius*, legenti *Lucius Arruntius*. Egregium autem oratorem fuiſſe, neceſſe eſt, quem vel Piſo ibi in periculo ſuo petat, vel Tacitus nominet ante Aſinium Gallum, & Marcellum Æſerninum. Etiam apud M. Senecam, præfatione libri VII Controverſiarum, legas, quomodo Arruntius urſerit Albutium in judicio. Quod facit, ut idem videatur, ac patronus ille à Piſone expetitus, Tacito teſte. Sed ut his quidem locis unus Arruntius intelligi videtur: ita alius eſt is, de quo Seneca lib. VI de Benef. ubi Arruntius captator teſtamentorum fuiſſe dicitur. Nec enim hoc convenit cum eo, quem Tacitus, nunc artibus egregiis, nunc ſanctiſſimis fuiſſe, ait. Sed iſte captator teſtamentorum fuerit is, de quo Joſephus lib. XIX ἀρχαιολογίας cap. I. Ἦν δὲ διάρεστος Ἀρρούντιος τῶν κηρυσσόντων τὰ πωλούμενα, καὶ δι' αὐτὸ φωνῆς τε μεγέθει χρώμενος, καὶ χρήματα περιβεβλημένος ὅμοια τοῖς Ῥωμαίων πλουσιωτάτοις· δύναμίς τε αὐτῷ ἦν ἐφ' οἷς ἐθελήσειε πράσσειν κατὰ τὴν πόλιν, ἔν τε τῷ τότε, κἀν τοῖς ὕστερον. Quæ ſic vertit Rufinus: *Fuit igitur Arruntius quidam, gratus homo inter præcones rerum venalium, & propterea magnitudine vocis utebatur, indutus veſtibus diverſi coloris ad inſtar nobilium Romanorum: habebatque potentiam agendi, quæ vellet, in civitate, in his, quæ tunc, & poſtea gerebantur.* Ecce Arruntius iſte fuerat præco, & ſub Cajo magnus fuit: at ille prior

 vir

vir erat conſularis, ſub Auguſto clarus, ac ſub Tiberio deceſſit: quod Tacitus primo Annalium indicat, & pluribus in tertio exponit.

SULPICIUS GALBA, avus imperatoris Galbæ, hîc etiam locum ſibi vindicat, etſi cujus rei hiſtoriam reliquerit, non ſatis ſciatur. Suetonius in Galba: *Avus* (Galbæ) *clarior ſtudiis, quàm dignitate: non enim egreſſus præturæ gradum, multiplicem, nec incurioſam hiſtoriam edidit.* Ætatem inde etiam cognoſcimus, quòd pater hujus hiſtorici (ut ibidem Tranquillus ait) *ob repulſam conſulatus infenſus Iulio Cæſari, cujus legatus in Gallia fuerat, conſpiravit cum Caſſio, & Bruto: propter quod Pediâ lege damnatus eſt.* Non dubito autem quin idem ſignetur à Cornelio Nepote in vita Annibalis, ubi hæc legas: *Quibus conſulibus interierat* (Annibal) *non convenit. Namque Atticus M. Claudio Marcello, & Q. Fabio Labeone Coſſ. mortuum in annali ſuo ſcriptum reliquit. At Polybius L. Æmilio Paullo, & Cn. Bæbio Tamphilo. Sulpicius autem P. Cornelio Cethego, & M. Bæbio Tamphilo.*

CAP. XIX.

T. Livius quando ſcripſerit, quando deceſſerit, quot hiſtoriarum libros fecerit, quouſque hiſtoriam perduxerit, an genuinus ſit liber XLIII, *Fabii ac Caligulæ diſpar de Livio judicium, Patavinitas in eo ab Aſinio deprehenſa. Perperam illud à viro docto intelligi, uti & Senecæ de eo judicium. Annii, Scoppæ, & Glareani de mala Livii fide judicium refellitur. Antonini itinerarium ab Annio editum, planè ſuppoſititium, & ineptiarum plenum. Trogi Pompeji pater quos honores geſſerit, atque unde Pompejus dictus ſit. Alius eſt à Quinctio Trogo, homine nefario. Cur Cicero orationes in Antonium Philippicas dixerit: curque Trogus hiſtorias ſuas Philippicas nominârit. Eo opere & mundi Origenes, ac terræ ſitus pertractâſſe. Liber ejus de animalibus. Vanitas cujuſdam, Trogum ipſum pollicentis. Ætas Feneſtellæ. Epitomen ejus Diomedi memoratam perperam ſuppoſititiam putari. Feneſtellæ error, alterque Gellii. Libellus de magiſtratibus, Feneſtellæ vulgo tributus, quem habeat parentem, ac ad quem ſcriptus fuerit: ac Robortelli, & Alciati ſuper eo lapſus.*

TI-

TITUS LIVIUS Patavinus, quin fuerit, nemo ambigit. Sed non æquè apertum, utrùm natus ſit in Apono vico, qui hodie *Abano*: ut eo modo dicatur Patavinus, quo Maro dictus Mantuanus, quia Andibus natus, qui vicus in agro erat Mantuano. Qui Aponenſem Livium faciunt, adferunt Martialis lib. I ep. LXII:

Cenſetur Apona Livio ſuo tellus.

Et ſanè unus hic locus prora & puppis iis videtur, qui in vico eo natum fuiſſe Livium crediderunt. Qua in ſententia, ut intelligo ex Clariſſimo Pignorio, etiam eſt Guilielmus Ongarillius, hiſtoricus Patavinus nec dum editus. Sed ſi Livius Aponi natus à Martiale dicatur, idem dixiſſe credendus de Stella, & Flacco. Atqui obſtare videtur illud ejuſdem libri epigr. LXXVII:

Flacce Antenorei ſpes & alumne laris.

Ubi in Antenoreo, hoc eſt Patavino lare natum non obſcurè ait. Quare videndum, an non ab Apono fonte, qui celebratiſſimus erat inter aquas Patavinas, Aponam terram generatim dixerit pro Patavina: non pro Apono vico, cujus Martialis temporibus nullum fuiſſe nomen videtur. Eſtque in hac etiam ſententia ὁ μακαρίτης Cluverius noſter in Italia ſua. Scripſit Livius poſt quidem Auguſti triumphum de bello Actiaco, qui incidit in annum Urbis IↃCCXXV, ſive conſulatum Auguſti V: ante verò Cantabros ductu L. Antiſtii domitos, quod fuit anno IↃCCXXX, ſive conſulatu Auguſti X. Hoc liquet ex verbis illis ipſius Livii lib. I: *Bis deinde poſt Numæ tempora Ianus clauſus fuit; ſemel T. Manlio Coſ. poſt Punicum primum perfectum bellum, iterum quod noſtræ ætati dii dederunt, ut videremus, poſt bellum Actiacum, ab Imperatore Cæſare Auguſto, pace terra mariq; parta.* Satis conſtat ter ab Auguſto clauſum eſſe templum Jani, ſecundò quidem anno Urbis IↃCCXXX, Cantabris devictis. Tertiò autem anno ſequenti, ſive conſulatu Auguſti XI. Cùm verò Livius ſemel duntaxat ſua ætate clauſum dicat, quid apertius quàm ſcripſiſſe iſta, antequam ſecundò tertióque clauderetur. Quanquam verò ſub Auguſto quidem hiſtoriam ſuam edidit, ſed eo diutius vixit. Quarto enim obiit Tiberii anno, ætatis ſuæ LXXVI, quo & Ovidius deceſſit Tomis: ut de utroque Euſebius in Chronicis teſtatur. Scripſit hiſtoriarum libros CXL, vel potiùs CXLII, ut jam olim agnovit Petrarcha. Iis complectebatur res Romanas ab V. C. uſque ad bellum in Germania geſtum à Druſo, ejuſque mortem. Ex illis ſoli ſuperſunt XXXV. Nam ſecunda periit decas, & quicquid ſequebatur librum quadrageſimum quinctum. Cæterorum nihil

habemus, præter argumenta, quæ epitome Livianâ (ſi argumentum libri CXXXVI, & CXXXVII exceperis) continentur, ſive ejus Florus, ſive alius eſt auctor. Libri CIII meminit Serenus Sammonicus, quo loco agit de carboni medendo:

Tertia namque Titi ſimul & centeſima Livî
Charta docet ferro talem candente dolorem
Exſectum, aut poto raparum ſemine pulſum,
Infecti dicens vix ſeptem poſſe diebus
Vitam produci, tanta eſt violentia morbi.

At qui nuper, tanquam Livii genuinam, libri XLIII partem majorem è veteri, ut ait, bibliotheca, primus juris publici fecit; næ ille fucum fecit auritis Midis; non illis, quibus corculis eſſe datum eſt, & qui nôrunt, quid æra lupinis diſtent.

Nihil hoc ſcriptore eſt grandius, atque uberius. Vir diſertiſſimus à Seneca in primo de ira vocatur. Lacteam quidem ubertatem ejus prædicat Fabius lib. X cap. I. Ibidem arbitratur, ut Thucydidi Salluſtium, ita Herodoto Livium æquiperari poſſe. Quanto ille candidiùs, quàm Caligula Imperator, qui, Tranquillo teſte, verboſum vocabat. Sed de ſtylo etiam litem intentabat olim Aſinius Pollio. Patavinitatem *a* in eo animadvertere ſe ajebat, ut Fabius teſtatus lib. VIII. c. I. Nimirum delicatum Romani hominis palatum videbatur ſibi aliquid ſentire, quod non uſquequaque ſaperet genium Romani ſermonis. At non audiendus eſt Keckermannus, quando hinc colligit, reprehenſum ab Aſinio eſſe ſublimem Livii ſtylum. Uti & cùm à Seneca propterea culpari putat lib. I de Ira cap. ult. & de Tranquillitate cap. IX. Nam longè aliud & Fabium & Senecam velle, nemo diffitebitur, qui verba eorum attendat. Nec probare illa Lipſii poſſum, viri ab ingenii elegantia, & varia eruditione, quàm dictione laudatioris: *Nos quoque ſupinum eum alibi, aut frigidum, imò & ταυτολόγον agnoſcimus: derivaturi tamen libenter in exſcriptores hanc culpam.* Cui & ſubſcribere videtur Poſſevinus bibliothecæ ſelectæ lib. XVI. Uti & judicium eorum ſequitur improbantium, quòd ſuperſtitioſè referat prodigia tam multa: ut boves locutos, infantes ſemeſtres triumphum clamâſſe. Quæ ſanè in gentili laudem magis merentur, cùm qualemcumque numinis cultum ἀθεοτήτι oporteat præferre. Sed quid de iſtis dicemus, quibus ne bonæ quidem fidei videtur? Hi firmatum eunt ſententiam ſuam verbis Antonini Cæſaris in Itinerario ſuo, ubi hæc legas, *Fano Volturnæ, cujus claris geſtis invidit Livius.* Eum verò ad

a *Id eſt, quædam minus Romanè dicta, ut interpretatur Eraſmus in Ciceroniano.*

ad locum hæc annotavit Annius Viterbienſis: *Quid ſibi velit, quod ait, Cujus præclaris geſtis invidit Livius, equidem alii alia exiſtimant. Dicam & ipſe opinionem meam. Suetonius Tranquillus in vita C. Caligulæ ſcribit, paullulum abfuiſſe, quin ab omnibus bibliothecis ſtatuas & ſcripta Livii, deleret, qui illum, uti verboſum, & negligentem in hiſtoriâ, carpebat. Eſt autem negligens is, qui ſupprimit, quæ referenda ſunt; & verboſus, qui abſque probatione contradicit afferenti rationes, & auctores. Et his duobus peccavit Livius in multis, ut patet. Sed ex multis, quò ad fanum Volturnæ hæc exempla ſint. Cælius Thuſcus Lartes Fani juvit Romulum implorantem ab eo auxilium contra Ceninenſes, Cruſtuminos, & Latinos, & retulit triumphum. Et id idem fecit contra Sabinos Galeritus Lucumo. Et ob id ipſe primus poſuit Prætoria Romæ, &, diviſâ Româ in tres tribus, impoſuit nomina, & tertiam partem dedit Thuſcis. Vt clarè tradunt Propertius in elegiâ ad Vertumnum, & alterâ paululum præcedente, & Varro in* I *de lingua Latina, & Fabius Pictor de origine urbis Romæ, & Dionyſius Halicarn. in* II *lib. & Mythici ſub fabulæ Iani ejaculantis aquas ſulphureas in Sabinos, ut Macrobius in* I. *Saturnal. & Ovidius in* I. *de Faſtis indicant. At lividus fuit Livius, ut hîc notat Antoninus, qui, ut funditus extingueret Thuſcorum fulgorem, & triumphos obnubilaret, ab eis partos, non à Romulo geſtos; omnino etiam ſcribere unum verbum neglexit. Quod profectò invidiſſimi hominis eſt officium, & negligentis veritatem in hiſtoria. Similiter fuit verboſus, quia abſque certo auctore, & probatione, dicit contra Varronem, quòd Lucerum nomen incertæ originis. Fabius enim Pictor, antiquior eo, oſtendit ab hiſtoria eſſe Etruſcæ originis atque certiſſimæ. Rurſus Livio antiquior & doctior Varro in* I. *de L. L. dicit eſſe certæ originis; à Lucumone Luceres dictos: idq́ probat vetuſtiſſimis auctoribus, Iunio, & Tolumnio, Tuſcarum Tragœdiarum ſcriptore. Et item inexpugnabili argumento, quòd Luceres eſt derivatio Etruſca à Lucumone, & non Latina à luco Aſyli, ut Pedianus, & Plutarchus in vita Romuli, turpiter in Grammaticâ Latinâ aberrantes, dicunt, quia lucus Latinè à luceo verbo per antiphraſim derivatur, & à luco Lucii, & Lucani, Latina derivatio eſt, & non Luceres, ut linguæ Latinæ periti ſſimus Varro oſtendit. Non eſt igitur mirum, ſi Cæſar excanduit irâ contra ſcripta Livii, negligentia, & ſupprimentia, quæ clariſſima erant: & eum appellavit jure verboſum, qui contra Varronem afferentem teſtes antiquiſſimos, & invincibilem rationem, verboſa ſolùm & anili loquacitate dixit, Lucerum nomen eſt incertæ originis. Et ideo, ut utamur regulâ B. Hieronymi, eâdem facilitate Livius, & omnes alii ſimiles, contemnan-*

temnantur, quâ ſine ratione, ac certo auctore, contra doctiores ſolâ verboſitate uſi proferunt. Quum verò conſtet Livium non ignoráſſe, quæ Varro, & Fabius Pictor, & alii, referunt, conſtat equidem illum non ignoratione ſcientiæ; ſed malignitate naturæ in hiſtoria neglexiſſe dicenda, & verboſè dixiſſe ſubticenda. Et ob id, uti Cajus, ita & Antoninus Cæſar, eum arguit invidiæ, dicens: Volturnæ præclaris geſtis invidit Livius. Hactenus, nimis profectò patienter, latrantem audivimus caniculam iſtam. Cujus omnia ſingulatim refellere velle, planè ſit otio ſuo abuti. Sed mirari ſatis non poſſum, in ſententiam ſuam pertrahere potuiſſe viros aliquot eruditos: eoſque inter L. Joannem Scoppam Parthenopæum, qui Collectaneorum lib. I cap. XVIII, ſic ſcribit: *Livius, hiſtoricus luculentiſſimus, in primo ab urbe condita*: Eodem, inquit, tempore & centuriæ tres equitum conſcriptæ ſunt: Ramnenſes à Romulo: à Tito Tatio, Titienſes appellati; Lucerum nominis, & originis cauſſa incerta eſt. *Hæc Livius. Non quòd (ut mea eſt ſententia) Lucerum originem ignoraret; ſed perinde ac Gallus Ciſalpinus, & Hetruſcæ, Italiæque gloriæ invidens, conſcripſit: quod Antonius Cæſar in ſuo itinerario his verbis arguit:* Vulturna, cujus claris geſtis invidet Livius. *Et Cajus Caligula, Tranquillo in Caligulæ vita ſcribente, paullum abfuit, quin ſtatuas & ſcripta Livii ab omnibus bibliothecis amoveret, tanquam verboſi & in hiſtoria mendacis. Scius ergo erat Livius, ſed ut invidus omiſit.* Hactenus Scoppa. Sed quid in mentem venit Scoppæ, ut ſe tueretur autoritate Cæſaris Caligulæ? quem ignorare non potuit ſimiliter de Virgilio ſenſiſſe: imò & Homerum contemſiſſe. Sunt enim iſta Tranquilli verba: *Cogitavit etiam de Homeri carminibus abolendis. Cur enim ſibi non liceret, dicens, quod Platoni licuit, qui eum è civitate, quam conſtituebat, ejecerit? Sed & Virgilii, & T. Livii ſcripta, & imagines, paullum abfuit, quin ex omnibus bibliothecis amoverit, quorum alterum, ut nullius ingenii, minimæq́; doctrinæ: alterum, ut verboſum in hiſtoria, negligentemq́; carpebat.* Ex eodem ſcimus, quid de abolendis juriſconſultis ſæpe jactârit: ac quale ejus de L. Seneca fuerit judicium. Quamobrem ſanum neminem movebit auctoritas Caligulæ, qui, ut ejuſdem Tranquilli verbis utar, *non minore livore, ac malignitate, quàm ſuperbiâ ſævitiâque, penè adverſus omnis ævi homines graſſatus eſt.* Quod verò ad Antoninum imperatorem, quo & ipſo ſe tuetur Scoppa, nuſquam leguntur ea de Livio verba in genuino ſeu Antonii, ſeu Antonini, ſeu Æthici Itinerario, quod primùm edidit Joſias Simlerus, poſteaque ex antiquis codd. correxit, & commentario illuſtravit Hieronymus Surita Cæſarauguſtanus. Sed ſunt ea verba in Itinerario

rio iſto, quod Annius Viterbienſis commentus fuit, ac cunctis obeſæ naris, ut germanum, obtruſit. Sanè iſto ὑποβολιμαίῳ Antonini itinerario nihil indoctius, atque inſulſius. Quod & res clamat, & ubertim oſtenſum ab eruditiſſimo, ac, dum viveret, amiciſſimo mihi Philippo Cluverio in Italia ſua. Quare, cur vel propter Caligulam, vel ſuppoſititium Antoninum, ſuſpectior nobis ſit Livius, nihil ſanè cauſſæ eſt. Nec magis movere debet Henricus Glareanus, vir variæ eruditionis, cum *a* Livium bellicoſæ Gallorum gentis res geſtas odioſè tractare, virtuteſque eorum malignè elevare, conqueritur. Quod etiam Barthius facit Adverſariorum lib. LX in Auguſtini de Civitate Dei lib. I cap. VI. Quàm enim Livius veritati ſtuduerit, vel ex eo conjecturam capere poſſumus, quòd in deſcriptione belli civilis ne Auguſto quidem in tantum voluerit gratificari, ut aliter res narraret, quàm factum ſciret. Audiamus, quæ Cremutius Cordus apud Tacitum dicat Annalium lib. IV: *Titus Livius, eloquentiæ ac* FIDEI *præclarus imprimis, Cn. Pompejum tantis laudibus tulit, ut Pompejanum eum Auguſtus appellaret: neque id amicitiæ eorum offecit. Scipionem, Afranium, hunc ipſum Caſſium, hunc Brutum, nuſquam latrones & parricidas, quæ nunc vocabula imponuntur, ſæpe ut inſignes viros nominat.* Verùm aliud alii telum intentant. Malevolentiæ enim eo reum agunt, quòd Polybium, quem κατὰ πόδα ſæpe exſcribit, non alio dignetur elogio, quam *b haudquaquam ſpernendi auctoris.* Quam frigidam ſanè laudationem eſſe Fulvius Urſinus *c* annotavit. Petrus Victorius eo putabat crimine liberari Livium, quòd parciores olim in tribuendis fuerint elogiis. Quod non negârim. Sed non id ſatis eo comparet, quòd putabat id etiam ex Appulejo parere in Apologia: ubi quæſtorem publicum, qui coram adorat, non *ornatiſſimum* appellat, ſed *virum ornatum* vocare eſt contentus. Fortaſſe ut Scipio Gentilis putabat, ordinis & dignitatis habuit rationem, quia, ut notum omnibus, primus in Senatum veniendi gradus erat quæſtura. Livii verò locus omnino intelligi debet κατὰ λιτότητα, ut nequaquam aſpernandus auctor idem valeat, ac ſi ſcriptorem dixiſſet ſummæ fidei & auctoritatis. Cui rei probandæ multa adferrem: niſi fusè hanc Livianorum eſſe verborum mentem docuiſſet Caſaubonus in collectis à ſe Polybii fragmentis. Eloquentiæ ſtudioſo, præſertim tenella ætate, magis Livium profore, quàm Salluſtium, Quinctiliani judicium eſt, lib. cap. ubi ait: *Livius à pueris magis legendus, quàm Salluſtius, & hic hiſtoriæ majoris eſt auctor: ad quem tamen intelligendum jam*

a *Præfat. in ea, quæ ad Livium annotavit.*

b Lib. 30.

c *Notis in Polybii legationes.*

profectu opus ſit. Quod Fabii judicium carpit Barthius Adverſar. XLVIII cap. XIX. Putat, Salluſtium dici majoris hiſtoriæ auctorem: cùm ea non ſit annorum XXV. Ergo, inquit, legendum, *ſit hic hiſtoriæ: major is eſt auctor.* Imò omnino τὸ *hic* ad Livium refertur. Et penè quæcumque eo capite adverſus Fabium diſſerit idem Barthius, ſanè ἄῤῥητα ἀμείνω. Quantum ejus fuerit nomen cùm viveret, etiam docent hæc Plinii verba lib. II epiſt. III, ad Nepotem: *Nunquámne legiſti, Gaditanum quendam, Titi Livii nomine gloriâque commotum, ad viſendum eum ab ultimo terrarum orbe veniſſe, ſtatimque ut viderat abiiſſe?* Nempe, ut hac ipſa de re B. Hieronymus ad Paullinum ait: *Quod ad contemplationem ſui Roma contraxerat, unius fama perduxit.* Ac poſtea idem ait: *Habuit illa ætas inauditum, & omnibus ſeculis celebrandum miraculum, ut tantam urbem ingreſſi, aliud extra urbem quærerent.* At mirificus zelus fuit S. Gregorii, qui, ut S. Antoninus, & ex eo Jo. Heſſelius, ex utroque Raderus ad Martialem tradit, Livium propterea combuſſit, *quòd in ſuperſtitionibus, & ſacris Romanorum perpetuò verſetur.* Sepulcrum Livii, ut quidem Blondus, eoque ex auctore Leander refert, Patavii fuit, ubi olim Junonis templum, ac nunc monaſterium B. Juſtinæ, quod tenent nigri monachi Benedictini. At hodie oſſa Livii magno in honore aſſervantur ſublimi loco curiæ majoris, ſive prætorii ab Henrico Imp. exſtructi, ſed poſt incendium à Venetis ſplendidius refecti. Seorſim verò oſtenduntur linguâ & maxilla ejus. Sed brachium alterum non item. Cujus cauſſam hæc inſcriptio ibidem oſtendit: *Inclyto Alphonſo Arragonum Regi; ſtudiorum fautori, Reip. Venetæ fœderato, Antonio Panormita poëta, legato ſuo orante, & Matthæo Victurio, hujus urbis prætore conſtantiſſimo intercedente, ex hiſtoriarum parentis T. Livii oſſibus, quæ hoc tumulo conduntur, brachium Patavi cives in munus conceſſere anno Chriſti milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo primo,* XIV *Kal. Septembris.* Inſcriptiones quaſdam monumentorum, quæ Livius poſuit, apud eoſdem, Blondum dico, ac Leandrum, reperies.

TROGUS quoque POMPEIUS tum vixit. Ipſe libro XLIII ſcripſit, patrem ſuum ſub C. Julio Cæſare militâſſe, epiſtolarumque, & legationum ſimul, & annuli curam habuiſſe: majores verò è Vocontiis, Galliæ Narbonenſis populo, originem ducere; avum ſuum Sertoriano bello civitate fuiſſe donatum

natum à Cn. Pompejo: à quo & veriſimile eſt Pompeji nomen accepiſſe: quomodo Demetrius Megas, cùm ei P. Cornelius Dolabella civitatem impetrâſſet, Publii Cornelii nomen accepit: ut Cicero ad Acilium auctor eſt. Is videtur fuiſſe vir virtutibus inclytus: eóque planè alius erit Trogi pater à T. Quinctio Trogo, homine ſceleroſo, quem capitis accuſavit M. Sergius, Manii filius, quæſtor. Quo de Varro pluribus extremo lib. V de L. L. Sed de patria diſſentiunt nonnulli. Nam Joannes Gerundenſis initio παραλιπομένων Hiſpaniæ, Trogum dicit Hiſpanum fuiſſe. Ei nos opponimus Juſtinum, ſive Trogum ipſum, qui ſe Gallum facit. Diſſenſus quoque eſt de ætate. Nam Genebrardus in Chronol. eumque ſecutus in prima editione Tabularum Chronographicarum Jacobus Gualterius, retulit, Trogum floruiſſe iis temporibus, quibus Chriſtus Salvator. Verùm Auguſti quidem ætate fuit: ſed fortaſſe obierat jam ante natum Chriſtum. Philippus Bergomas in ſupplemento Chron. & ante eum Gualterus Burlæus in libro de vitis philoſophorum, tradidere, Trogum hunc fuiſſe præceptorem Juſtini, ac utrumque claruiſſe tempore Antonini Pii. Sed hoc ſomnium iis, quæ diximus, ſatis refellitur. Scripſit Trogus Philippicarum hiſtoriarum libros XLIV, quarum nunc epitomen ſolam à Juſtino concinnatam habemus. Philippicas autem appellavit exemplo Theopompi. Sanè etiam Cicero orationes ſuas Philippicas exemplo Demoſthenis vocavit, quòd, ut hic in Philippum, ita ipſe in Antonium inveheretur. Sed meliori jure Trogus, cujus libri prope omnes de imperio Philippico, hoc eſt Macedonico, agebant. Nam à libro ſeptimo uſque ad XLI, tractat de regno Macedonico, cujus dignitas principium ſuum debet Philippo Magno, patri Alexandri. Septem verò libros primos Bongarſius cenſebat eſſe *Mundi origines*: quas veterum librorum inſcriptio pollicetur: at *terræ ſitus*, quas iidem promittunt, jure arbitratur eſſe deſcriptiones regionum, quæ à Juſtino quidem omiſſæ, à Trogo verò non item: quod oſtendunt prologi ab eodem Bongarſio editi ex codd. MSSis. Trogum hunc diſertiſſimis viris in Probo annumerat Vopiſcus: Ut cauſſæ nihil ſit, cur fidem minùs habeamus Juſtino, cùm in præfatione ſuâ, eum *virum priſcæ eloquentiæ* appellat. *Severiſſimum auctorem* vocat eundem Plinius. Qui crebrò ejus meminit in Hiſt. Nat. imprimis in indice auctorum, è quibus profecit. Ut omittam Chariſium qui ejus de animalibus libros citat, (unde pleraque Plinius

nius hauſiſſe videtur: ut item prætercam Servium P. Danielis in illud III Æn. *Rhœteas primùm eſt advectus in oras*: adhæc Hieronymum præfat. in Danielem, & in cap. v ejus prophetæ, item Auguſtinum, Oroſium, Priſcianum, Jornandem, & alios. Aldus Senior epiſtolâ eâ, quam Perotti Cornucopiæ, & veteribus tribus grammaticis præfixit, ſcribit ipſas Trogi hiſtorias exſtare apud amicum quendam doctum, ac ſpectatæ fidei, & ſperare, propediem in lucem edi poſſe. Verùm amicus iſte Aldo impoſuit. Sanè necdum prodiit; neque, puto, unquam prodibit.

LUCIUS etiam FENESTELLA his temporibus vixit. Quando autem, & quot annorum deceſſerit, docet Hieronymus in Chronico Euſebiano ad annum MMXXXVI, qui ſextus eſt Tiberii Cæſaris, ubi ſic ſcribit: *Feneſtella, hiſtoriarum ſcriptor, & Carminum, ſeptuagenarius moritur, ſepeliturq; Cumis.* Imò & ante Hieronymum, atque adeò Suetonium, quem exſcribere Hieronymus in Chronicis ſolet, ſic de eo Plinius lib. XXXIII cap. XI, *Repoſitoriis argentum addi ſuâ memoriâ cœptum, Feneſtella dicit, qui obiit noviſſimo Tiberii Cæſaris principatu.* Reliquit annales, ut cognoſcimus ex Nonio in *Reticulum, Præſente, & Rumor,* ubi XXII librum annalium citat. Etiam Feneſtellam in Archaicis citat Fulgentius lib. III Mythol: fabula de Perdica. Sed legitur in plurimis editt. *Feneſtella Martialis ait ſive ſcribit*: unde Savaro in Sidonii lib. IX epiſt. XIV colligebat Feneſtellæ huic cognomen fuiſſe Martialis. Sed planè deceptus eſt vitioſis codd. quia pro *Martialis ait ſive* reponendum *in archaicis*, ut eſt in MSSis, quod ſecutus eſt in editione ſua Commelinus, vir bene de eo ſcriptore, & aliis multis meritus. Diomedes lib. I teſtimonium adfert ex Feneſtellæ epitomis. Sed viri docti arbitrantur eas epitomas non fuiſſe genuinas, eò quòd in fragmento à Diomede allato ſit vox decollandi, quæ Feneſtellæ ævo fuerit ignota, ſaltem puriùs loquentibus. Verùm cum Diomedes apertè dicat, quos veteres dixere *ſecuri cæſos*, eos Feneſtellæ vocari *decollatos*; magis fit veriſimile, jam Tiberii ævo vocem eam obtinuiſſe. Auctorem hunc Lactantius lib. I de falſa relig. cap. VI vocat diligentiſſimum ſcriptorem. Meminere & ejus Plinius in hiſtoria Naturali lib. VIII cap. VII, lib. IX cap. XVII, & XXXV, lib. XV cap. I, & lib. XXXI cap. XI, Tranquillus in vita Terentii, quæ Donato tribui falsò ſolet, Gellius lib. XV cap. XXVIII, ubi Feneſtellæ hujus errorem ab Aſconio Pediano obſervatum ait, de ætate Ciceronis, cùm pro Roſcio Amerino diceret. In quo jure quidem Feneſtella reprehenſus fuit:

ſed

ſed nec leviùs ipſe errat Gellius. Nam à Q. Cæpione, & Q. Serrano, quibus conſulibus M. Cicero ante diem III Non. Jan. natus eſt, ad L. Syllam Felicem, & Q. Metellum Pium, conſules, quibus pro Roſcio dixit Cicero, anni ſunt, non ſeptem & viginti, ut Gellius putat: ſed ſex, & viginti. Quare ut uno anno minùs dicit Feneſtella, cùm ſexto & viceſimo anno pro Roſcio dixiſſe ait: ita & uno malè auget Gellius, cùm ſeptem & viginti annos natum fuiſſe arbitratur. Ac ſimiliter peccat, cùm quadriennium ſuppreſſiſſe dicit Nepotem, qui ſcripſerat Ciceronem tum annorum fuiſſe trium & viginti. Nam ſolum aberrat triennium, ut ex dictis paret. Καὶ τοῦτο παρέργως. Item Feneſtellæ fit mentio apud Senecam Epiſt. CVIII, Ulpianum l. 1 ff. de Offic. quæſt. adhæc Cenſorinum, Macrobium, Priſcianum, alios Latinorum. Nec Græcis ignotus eſt. Nam Plutarchus eum celebrat in Craſſo: item in quæſtionibus Romanis, ubi ex eo refert, cognomina Suilliorum, Bubulcorum, Porciorum, remanſiſſe ex eo, quòd Romani veteres vitam agerent paſtoralem. Exſtat hodieque ſub Feneſtellæ nomine liber de magiſtratibus Romanis. Quem germanũ tanti viri fœtum putare, hoc verò deſipere ſit. Nam meminit in eo auctor, non Plinii tantùm, ſed & Gellii, qui Hadriani ævo fuit: imò epiſcoporum quoque, & archiepiſcoporum mentionem facit. Sed verus ſcriptor eſt Andreas Dominicus Floccus Florentinus, ſecretarius Pontificis Romani, & Canonicus Florentinus: quem hoc de argumento ſcripſiſſe, teſtatur Flavius Blondus in Hetruria ſua. Ac Lilius Gyraldus Hiſtoriæ de poëtis dialogo IV ait, habere ſe codices manuſcriptos, quorum iſtiuſmodi inſcriptio ſit: *Andreæ Dominici Flocci Florentini ad Brandem, Cardinalem Placentinum, de Romanis magiſtratibus liber.* Atque in iis erat præfatio, quæ in libris prælo excuſis deſiderabatur. Quare nec audiendus Franciſcus Robortellus, qui Poggii Florentini eſſe fœtum putavit: nec Alciatus, qui Pomponium Lætum ex variis collegiſſe auctoribus dicebat, atque id non ſemel ſe audiiſſe ajebat ex Jano Parrhaſio, qui ſuam quoque in colligendo operam Pomponio ſe commodâſſe profitebatur. Primus verò libellum hunc cum genuino auctoris nomine, quod & ipſe in MSo ſuo invenerat, edi curavit Ægidius Witſius, IC. Brugenſis: ſed opuſculum iſthoc Brandi, Cardinali Placentino, dicatum fuiſſe, ne in illius quidem editione invenias.

CAP. XX.

Cur Hyginus potiùs, quàm Higynus, ſcribi debeat. Hygini patronus, patria, quemque imitatus ſit: item vitæ genus, familiares, paupertas, libertus. In Tranquillo conjectura. Hygini libri de vita rebuſque illuſtrium virorum. Aſconius correctus. Hygini lib. exemplorum, deque urbibus Italicis, & genealogiis. Volaterrani ἀνιστορησία. *Alia Hygini opera. Alter Hygenus, gromaticorum ſcriptor, ejuſque ætas, & Volaterrani in hoc lapſus. Iulii Marathi patronus, ac libri de rebus Auguſti. Vnde ſit, quòd Hyginus, & Marathus, Iulii nomen habuere. Vnde item, quòd leges ab Auguſto latæ, non Octaviæ, ſed Iuliæ ſint appellatæ. Verrii Flacci ætas, & quæ ſcripſerit. Q. Vitellius Eulogius. Cilnius Mæcenas de geſtis Auguſti. Druſo, ſive Ruſo hiſtoricus ineptus.*

PRoximus eſt C. JULIUS HYGINUS, pro quo corruptè vulgò *Higynus*, vel *Higinus* ſcribitur. Nam ut ex ὑγίεια κατὰ συγκοπὴν ὑγεία dicitur: ſic ex ὑγιεινὸς fuerit ὑγῖνός. Hoc autem Latinè ſit Hyginus, vel Hygenus, prout in vett. Veronenſium monumentis id nomen exaratum invenitur. Quâ is conditione fuerit, & quando vixerit, exponit his verbis Suetonius Tranquillus, libro de illuſtribus Grammaticis: *C. Iulius Hyginus, Auguſti libertus, natione Hiſpanus, etſi nonnulli Alexandrinum putant, & à Cæſare Romam advectum, Alexandriâ captâ. Studioſè, & avidè, imitatus eſt Cornelium Alexandrum, Grammaticum Græcum: quem propter antiquitatis notitiam* Polyhiſtorem *multi, quidam* Hiſtoriam *vocabant. Præfuit Palatinæ bibliothecæ: nec eo ſecius plurimos docuit: fuitq́; familiariſſimus Ovidio poëtæ, & Cajo Licinio, conſulari hiſtorico: qui eum pauperem deceſſiſſe tradit, & liberalitate ſuâ, quoad vixit, ſuſtentatum. Hujus libertus fuit Iulius Modeſtus, in ſtudiis atque doctrinâ veſtigia patroni ſecutus.* Hactenus Tranquillus. Ubi quod de Polyhiſtoris cognomine ait, etiam ab Hieronymo proditum eſt in Chron. Euſeb. ad annum MMVIII. Cur C. Julius ſit dictus, ex eo videmus, quòd patronus ejus fuerit C. Julius Cæſar Auguſtus. Ac ſimiliter Modeſtus à patrono ſuo Hygino nomen retulit C. Julii. Eſt is de quo Martialis lib. x:

Scribere te, quæ vix intelligat ipſe Modeſtus;

Et

Et vix Claranus, quid rogo, Sexte, juvat?

Reliquit confuſaneas quæſtiones, & librum de feriis, Fabio, Gellio, Diomedi memoratum. Sed quis iſte C. LICINIUS, conſularis hiſtoricus, qui, ut hîc dicitur, Auguſti libertum ſuſtentavit? Equidem legendum puto C. *Aſinius*, qui cum Cn. Domitio Calvino conſul fuit anno IↃCCXXIII: ac hiſtoriam condidit belli civilis, ut ſuo loco oſtendimus. Scripſit Hyginus vitas illuſtrium virorum. Gellius lib. I cap. XIV: *Iulius Hyginus in libro de vita rebuſque illuſtrium virorum ſexto*. Narrat deinde, quid fecerit dixeritque C. Fabricius, cùm ei Samnites grandem pecuniam dono offerrent. Eadem refert, ac Hyginum ſimiliter auctorem laudat Ioannes Sareſberienſis lib. v. de nugis Curialium cap. VII. Nec dubito, quin ex eodem opere ſint, quæ Gellius lib. VII cap. I. de Africano ſuperiore ex Hygino inter alios, *qui de vita & rebus Africani ſcripſerunt*, referre ſe dicit. Mentionem quoque operis hujuſce facit, tum Aſconius Pedianus in Piſonianam (ſed ibi corruptè vocatur *Lucius*, qui eſt *Iulius*) tum B. Hieronymus præfatione operis de ſcriptoribus Eccleſiaſticis. Scripſit etiam Exemplorum volumen, unde de Theodecte quiddam adfert idem Gellius lib. X cap. XVIII. Item de urbibus Italicis tractavit: ut teſtatur Servius in lib. III Æn. *Caulon*, inquit, *mons eſt Calabriæ, in quo oppidum fuit à Locris conditum, quod ſecundùm Hyginum, qui ſcripſit de ſitu urbium Italicarum, olim non eſt*. Et in lib. VII Æn. *De civitatibus totius orbis multi quidem ex parte ſcripſerunt: ad plenum tamē Ptolomæus Græcè, Latinè Plinius. De Italicis etiam Vrbibus Hyginus pleniſſimè ſcripſit, & Cato in Originibus*. Idem oſtendit hic Macrobii locus libro V Saturnal. cap. XVIII: *Hernicum quidem hominem, Pelaſgum, ducem Hernicis fuiſſe, Iulius Hyginus in libro ſecundo Vrbium non paucis verbis probat*. Ex eopſe opere eſt locus Hygini, quem Macrobius ſignat lib. I Saturn. cap. VII. cùm ait: *Regionem iſtam, quæ nunc vocatur Italia, regno Ianus obtinuit: qui, ut Hyginus, Protarchum Trallianum ſecutus, tradit, cum Cameſe, æquè indigenâ, terram hanc ita participatâ potentiâ poſſidebant, ut regio Cameſene, oppidum Ianiculum vocaretur*. Nec aliud opus ſignat Servius ad illud I Æn. *Romulus excipiet gentem*. Ubi ait, ne Hyginum quidem arcanum Urbis nomen enunciâſſe, cùm de Urbis ſitu loqueretur. Genealogiarū libros reliquit. Quorū primū memorat ipſe in poëtico Aſtronomico, quo loco de Perſeo tractat; *De quo*, inquit, *in primo libro Genealogiarum ſcripſimus*. Aſtronomicum iſthoc M. Fabio dedicavit. Quinctilianū hunc eſſe, putavit Raphaël Volaterranus lib. XVI Commentariorum. Ac eadē mens Populierii

libro

libro quinto de Hiſtoria *a*: Sed tempora minimè conveniunt. Alia quoque multa literis prodidit Hyginus; ſed parùm facientia ad inſtitutum noſtrũ. Nam commentarios ejus in Virgilium celebrat Gellius lib. I cap. VI, & lib. X cap. XVI. Etiam lib. XVI cap. VI. citatur quartus Hygini de Virgilio. Uti quinctus à Macrobio lib. VI Saturn. cap. IX. Similiter Hyginum in Προπεμπτικὸν Cinnæ; ac librũ ejuſdem ſecundum de Agricultura, Chariſius laudat lib. I. Adhæc libri ejus de Penatibus Macrobius meminit lib. III Sat. cap. IV. item ex libro de proprietatibus Deorum teſtimonium petit lib. III Sat. cap. VIII. Hodie nihil Hygini habemus præter poëticon aſtronomicon ad M. Fabium, & fabularem librum. Nam Gromatica, ſive de limitibus conſtituendis, quæ & ipſa Hygeni nomen præferunt, non hujus ſunt Hygeni, quod Raphael Volaterranus loco antè dicto putavit: ſed alterius, qui Trajani ætate vixit: ut hæc ejus in gromaticis verba oſtendunt: *Nuper ecce quidam evocatus Auguſti, vir militaris diſciplinæ, profeſſionis quoque noſtræ capaciſſimus, cùm in Pannonia agros veteranis ex voluntate & liberalitate imperatoris Trajani Auguſti aſſignaret: in ære, id eſt formis, non tantum modum, quem adſignabat, adſcripſit.*

JULIUS MARATHUS res Auguſti, patroni ſui, perſcripſit. Suetonius lib. II cap. LXXIX. *Staturam* (Auguſti) *Iulius Marathus, libertus, etiam in memoriam ejus, quinq; pedum, & dodrantis fuiſſe tradit: ſed quæ commoditate & æquitate membrorum occuleretur, ut non niſi ex comparatione adſtantis alicujus procerioris intelligi poſſet.* Et ejuſdẽ libri cap. XCIV: *Auctor eſt Iulius Marathus, ante paucos, quàm naſceretur, menſes, prodigiũ Romæ factũ publicè, quo denunciabatur, regẽ popul. Rom. Naturã parturire: ſenatũ exterritũ cenſuiſſe, nequis illo anno genitus educaretur: eos, qui gravidas uxores haberẽt, quò ad ſe quiſq; ſpem traheret, curâſſe, ne ſenatuſconſultũ ad ærarium deferretur.*

Fortaſſe aliquis miretur, Hygenũ & Marathũ, qui non C. Cęſaris, ſed Octavii fuere liberti, Julios potiùs, quàm Octavios, dictos eſſe. Sed cauſſam ejus neſcire non poteſt, qui ſciat, cur non ſolũ lex agraria & ſumtuaria, ac quędã aliæ, à C. Cęſare latę, dictæ ſint Juliæ: ſed etiam quas tulit Auguſtus, ut illa de adulteriis, & de pudicitia, deque maritandis ordinibus: item ſumtuaria, & lex ambitus, & alię complures. In cauſſa verò eſt, quòd Octavius à Cajo Julio Cæſare teſtamento eâ lege ex parte dimidia fuerit inſtitutus hæres, ut nomen ejus ferret: quod tertium erat adoptionis genus. Ac ſenatus ipſe, poſtquã Panſâ & Hirtio, cæſis, Octavius ſe, & Pedium, in eorum locum conſules per vim feciſſet, adoptionem eam comprobavit. Itaque in faſtis Capitolinis, inque tabula Colotiana, in Panſæ locum ſuffectus dici-

dicitur C. Julius Cæsar, qui non alius eſt, quàm C. Octavius, qui poſtea appellatus eſt Auguſtus.

Verrius Flaccus, Grammaticus, conditione libertinus, ab Auguſto nepotibus ſuis, Cajo & Lucio, præfectus fuit, eoſque Romæ in palatio docuit: atque exactæ ætatis ſub Tiberio obiit, ut auctor eſt Tranquillus libro de claris Grammaticis. Inter alia ejus, quæ à veteribus referuntur, etiam fuere libri rerum memoriâ dignarum. Gellius lib. IV cap. V: *Ea hiſtoria de haruſpicibus, ac de verſu iſto ſenario, ſcripta eſt in Annalibus Maximis, & in Verrii Flacci libro primo rerum memoriâ dignarum.* Eo ex opere videntur quoque eſſe hiſtorica, quæ commemorat Plinius lib. VII cap. LIII, & lib. VIII cap. VI, lib. IX cap. XXIII, lib. XVII cap. VII, lib. XXVIII cap. II, lib. XXXIII cap. III, & VII. Item quæ adfert Macrobius lib. I Saturnal. cap. VI. Nec tamen res omni dubitatione caret. Nam titulus libri non additur iſtis locis: & ſcripſit Verrius alia quoque. Uti epiſtolas, libros de Verborum ſignificationibus, de obſcuris Catonis, Saturnum, Carmina item. Quorum omnium fragmenta viri docti collegerunt. Idem auctor eſſe creditur Faſtorum Capitolinorum: idque ob locum hunc Tranquilli in libello de illuſtribus grammaticis: *Statuam habet Præneſte in inferiore fori parte, contra hemicyclum, in quo faſtos à ſe ordinatos, & marmoreo parieti inciſos, publicabat.* Qui locus ſi ita legatur, uti hic poſuimus, nihil quidem ad hoc evincendum valet, quod volunt: ſed jubent pro *Præneſte* legere *prope Veſtæ.* Verùm hanc ſententiam ſatis exploſimus ſuperiùs cap. IX.

Sub Auguſto Cæſare etiam fuit Q. Vitellius Eulogius, vel Eclogius, libertus Q. Vitellii, unde & nomen hoc accepit. Hic, ut patrono ſuo, qui Auguſti erat quæſtor, rem gratam faceret, libellum confecit de ſtemmate gentis Vitelliæ. Ejus argumentum fuſiùs tradit Suetonius in Vitellio: *Exſtat Q. Eulogii ad Q. Vitellium, divi Auguſti quæſtorem, libellus, quo continetur, Vitellios Fauno, Aboriginum rege, & Vitelliâ, quæ multis locis pro numine coleretur, ortos, toto Latio imperâſſe. Horum reſiduam ſtirpem ex Sabinis tranſiſſe Romam, atque inter patricios adlectam: indicia ſtirpis diu manſiſſe, viam Vitelliam ab Ianiculo ad mare uſque: item coloniam ejuſdem nominis, quam gentili copiâ adverſus Æquiculos tutandam olim depopoſciſſent: tempore deinde Samnitici belli præſidio in Apuliam miſſo, quoſdam ex Vitelliis ſubſediſſe Nuceriæ: eorumque progeniem longo poſt intervallo repetiſſe Vrbem, atque ordinem Senatorium.*

Cilnius Mæcenas ad poſteros tranſmiſit hiſtoriam Cæſaris Auguſti. Servius ad illud II Georg.

Non ego cuncta meis amplecti verſibus opto.

Conſtat, inquit, *Mæcenatem fuiſſe literarum peritum,& plura compoſuiſſe carmina. Nam etiam Auguſti Cæſaris geſta deſcripſit. Quod teſtatur Horatius dicens: Tuque pedeſtribus Dices hiſtoriis prœlia Cæſaris, Mæcenas, meliùs, ductaq; per vias Regum colla minacium.* Quamquam hoc Servii argumentum admodum ſit infirmum. Neque enim ait Horatius, à Mæcenate deſcripta eſſe Cæſaris geſta: ſed illa meliùs ab eo poſſe celebrari, quàm à ſe; quia ipſe amoribus ludendis magis ſit idoneus. Sed quod parùm ſolidè colligit Servius, id planè fit veriſimile iſtis Solini verbis cap.XVIII: *D. Auguſto principe,in Campania delphinum puer fragmentis panis primò illexit, & in tantum conſuetudo valuit, ut alendum ſe etiam manibus ipſius crederet; mox, cùm proluſiſſet puerilis audacia, intra ſpatia eum Lucrini lacus evectitavit: unde effectum, ut à Bajano litore equitantem puerum Puteolos uſque veheret. Hoc per annos plurimos tamdiu geſtum eſt, donec aſſiduo ſpectaculo deſineret miraculum eſſe,quod gerebatur. Sed ubi obiit puer,ſub oculis publicis deſiderii mœrore delphin interiit. Pigeret hoc aſſeverare,ni Mæcenatis,& Fabiani,multorumq; præterea eſſet literis comprehenſum.*

DRUSO, niſi is RUSO potiùs (variant enim codd.) Auguſtæo ævo hiſtoriam condidit,quàm amabat, & admirabatur ipſe; ſed ſine rivali. Adeò enim indoctè compoſita erat, ut quibus eam legeret, pœnâ ſatis gravi affici ſibi viderentur. Jam hic induſtriam noſtram effugerat: ut habeat omnino, quod debeat ſummo, & nobis amiciſſimo viro, Jo. Iſacio Pontano; qui cùm Hardervico his diebus excurriſſet Lugdunum, noſque ſuavi juxta, ac erudito colloquio ſuo paſceret; memoriam ejus refricabat verſibus iſtis Horatianis libro I Serm.ſat.III:

Odiſti,& fugis,ut Druſonem debitor æris;
Qui niſi cum triſtes miſero venere Calendæ,
Mercedem,aut nummos,unde unde extricat,amaras
Porrecto jugulo hiſtorias, captivus ut,audit.

Ubi ſic Acro: *Significat hunc Druſonem fœneratorem fuiſſe, & eundem hiſtoriæ malum ſcriptorem; qui ſolitus eſſet à debitoribus ſuis audientiam exigere.*

CAP. XXI.

Ateji Capitonis *conſulatus. Falsò Atejum hunc à Riccobono in hiſtoricorum numero reponi. Maſſurium corruptè vocari, qui eſt* Maſurius. *Scripſiſſe eum non* memorialia, *ſed* memorabilia, *ac quid inter hæc duo interſit. Memorialia*

aliter

aliter etiam memorias *appellari. Cornelii Severi de bello Siculo poëma, ac Fabii de eo judicium. Diverſus ab hoc ſcriptore T. Caſſius Severus, ejuſdem temporis orator. Quàm acerbè is alios convitiis proſcindere ſoleat, & cujuſmodi vitæ exitum ea propter ſortitus ſit. Lipſii, & aliorum, argumentis occurritur, qui exiſtimârunt, Severum hunc hiſtoriam reliquiſſe. Gloſſema ex Tertulliano ſublatum. Incertus de bello Punico. C. Rabirius. Rabirii, vel Rubrii, ſatiræ.*

PErtinet quoque ad ævum Auguſti Atejus Capito; ut quem ſub eo conſulatum geſſiſſe, Tacitus prodat in tertio Annalium, & Pomponius lib. I de Origine Juris. Ejuſce conſulatus mentio etiam fit in veteri lapide, qui Romæ adſervatur. In eo legas: C. Ateio Capitone, C. Vibio Postumo, cos. Incidit autem in annum Urbis IↃCCLIX: ut Onuphrius, & Marlianus, ac poſt eos Pighius, Lipſiuſque, rectè obſervant. Non meminere quidem, vel Dio, vel Caſſiodorus, qui conſules ejus anni vocant M. Æmilium, & L. Arruntium. Sed Ateius, & Poſtumus, ab Auguſto, ex Tribunitiæ poteſtatis anno, vel duodevigeſimo, vel undevigeſimo, ſuffecti prioribus fuerunt. Atejum hunc Riccobonus refert inter hiſtoricos, quorum fragmenta collegit. Sed perperàm, ut arbitror. Nam juriſconſultus vocatur à Suetonio libro de illuſtr. gramm. Dixerit aliquis, nihil prohibere, quo minùs qui juriſconſultus foret, idem etiam hiſtoriam relinquat. Non diffiteor. Sed non, quid fieri potuerit, in quæſtione eſt: verùm quo id argumento feciſſe colligatur. Sanè ea ipſa, quæ à Riccobono ex Gellio, Macrobio, ac Feſto, citantur, è libris ſunt de judiciis publicis, de officio ſenatoris, de jure ſacrificiorum, deque pontificio jure: ut iidem ſcriptores indicant. Equidem nullam operis inſcriptionem hactenus reperi, quæ non ad jus civile, ac officium publicum, pertineret. Etiam Attejum hunc Capitonem; non autem Prætextatum, ſeu Philologum, intelligere oportet apud Plutarchum in Quæſtionibus Romanis: ubi Flamen Dialis, mortuâ uxore, dicitur ἀποτίθεσθαι τὴν ἀρχὴν a: ejuſque rei auctor laudatur Attejus. Sic enim legendum; ubi corruptè in Græco, ὁ Τήϊος. Ea veriſimile eſt eſſe è Pontificalibus Attei Capitonis, quorum librum ſextum Feſtus citat in *Mundus*. Meminere & ejuſdem Capitonis Plinius lib. XVIII cap. XI, Suetonius

a *Decedere à flaminio.*

nius in Clar. Grammaticis, ubi de Attejo philologo, atque iterum in Pomponio Marcello, Dio lib. LVII, & alii.

Quod ſiquis nobilis juriſconſultus Auguſtæi ævi locum ſibi aliquem inter hiſtoricos depoſcit: is fuerit MASURIUS SABINUS, vir equeſtris ordinis: de quo Pomponius Tit. de Origine Juris. Corruptè vulgò Maſſurius vocatur, quomodo & ab H. Stephano in Gellio perpetuò editum eſt. Sed eam ſcriptionem ſatis refellit illud Perſii ſat. V:

Excepto ſiquid Maſurî rubrica vetavit.

Ac apud Arrianum quoque Epicteti lib. IV cap. III, Μασούειος vocatur: item Athenæo in XIV, ubi legas, Μασούειος ὁ πάντα ἄριστος, καὶ σοφός· καὶ γὰρ νόμων ἐξηγητὴς οὐδενὸς δεύτερος, καὶ περὶ μουσικὴν ἐνδιατρίβων ἀεί, &c. *Maſurius vir longè optimus & ſapiens: quippe & interpres legum fuit nulli ſecundus, & muſicis ſemper vacavit*, &c. Meminit & Plinius lib. VII cap. V. & XLIII. atque alibi. Præter libros juris civilis, quò & illos *De indigenis* pertinuiſſe arbitror; præter item libros *Faſtorum*, quos Macrobius laudat lib. I Saturn. cap. IV; etiam ſcripſit libros *Memorabilium*; quorum primum citat Gellius lib. VI cap. VII; ſeptimum autem lib. IV cap. XX; undecimum denique lib. V cap. VI. Mentio eorundem fit L. CXLIV D. De verborum ſignificationibus. Sed ibi in Pandectis Florentinis *Memorialium* legitur. Quæ vox aliud ſignificat. Nam *memorialia* ſunt res veteres memoriâ proditæ. Græci vocant ὑπομνημονεύματα. At *memorabilia* dicuntur, quæ digna ſunt, ut memoriæ tradantur. Græcis ea ſunt ἀξιομνημόνευτα. Memorialium appellatio etiam apud Arnobium exſtat lib. VI adverſus nationes: *Ridetis, temporibus priſcis Perſas fluvios coluiſſe, memorialia ut indicant ſcripta.* Ita enim malim legere, quàm *memoralia*. Memorialia enim, ut dixi, vocantur, quæcunque memoriâ prodita ſunt: unde eadem & *memoriæ* appellantur à Gellio, Tertulliano, Minutio, etiam Julio Firmico, qui lib. VI Matheſ. cap. XXVI appellat *antiquas lectionum memorias*. Inſcriptio autem Memorialium optimè convenit Sabini libris. Sanè hiſtorica ſunt, quæ inde variis locis Gellius promit: uti & pleraque à Plinio adducta. Quorum pars ad triumphorum hiſtoriam pertinet.

CORNELIUS SEVERUS extremo Auguſti ævo bellum Siculum ſcripſit, ſed carmine. Fabius lib. X: *Cornelius Severus, etiamſi verſificator, quàm poëta; melior, ſi tamen, ut eſt dictum, ad exemplar primi libri bellum Siculum perſcripſiſſet, vindicaret ſibi jure ſecundum locum. Sed eum conſummari mors immatura non paſſa eſt: puerilia tamen ejus opera, & maximam*

indolem

indolem oſtendunt, & mirabilem; præcipuè in ætate illâ, recti generis voluntatem. Vide de eo M. Senecam Suaſor. vi. ubi & verſus ejus adfert, quibus mortem Ciceronis deplorat. Unde Joſephus Scaliger, Animadverſionibus Euſebianis num. MMXLVIII, conjectabat apud Fabium pro *Siculum* eſſe legendum *civile*: ut ſcripſerit bellum civile Cæſaris, & Pompeji, atque inde carmen in mortem Ciceronis ſit depromptum. Etiam poëmatis, quod Ætna inſcribitur, falſoque adſcribitur Maroni, Severus hic auctor eſt: ut colligitur è L. Senecæ epiſt. LXXIX. At non æquè apertum, idémne, an alius, ſignetur ab Ovidio lib. IV de Ponto eleg. ult. ubi ſui temporis poëtas recenſens, inter alia ait,

Quique dedit Latio carmen regale Severus.

Etiam interpres Horatii vetus hunc Severi verſum adducit:

Pinea frondoſi dum murmurat Apennini.

Alius ab hoc Severo poëtâ eſt T. Caſſius Severus, qui & ipſe extremis Auguſti temporibus, & ſub Tiberio, floruit. Is celebris orator vocatur à Plinio lib. VII cap. XII. ac ſimiliter Quinctilianus lib. X: ſed orationis acerbitatem ei tribuit. Sanè ex primo Annalium Taciti diſcimus, eum ſcriptis ſuis procacibus proſcidiſſe viros, feminasque illuſtres: eâque re occaſionem dediſſe Auguſto, ut de libellis famoſis cognitionem ſuſciperet. Luculentum de hoc Caſſio locum ſuppeditat M. Seneca præfat. lib. III. epitomes declamat. item adi Plinium lib. XXXV cap. XII. Vide & egregium Caſſii dictum in adoleſcentem apud Fabium lib. VI cap. II. Alia quoque alibi de eo apud eundem reperies. Uti & inſignem Auguſti jocum in hunc apud Macrobium lib. II Sat. cap. IV. Videtur idem eſſe, ad quem ſcribunt Horatius Epod. VI. & Ovidius I de Ponto eleg. VIII. Citant & ejus ſcripta Chariſius, ac Diomedes. Quando, & quomodo obierit, ex Tacito cognoſcimus; qui ſub Tiberio in ſaxo Seriphio conſenuiſſe, auctor eſt. Item in Hieronymo in Chronico Euſebiano, ad annum IV Olymp. CCII, his verbis: *Caſſius Severus, orator egregius, qui Quinctianum illud proverbium luſerat,* XXV *exilii ſui anno ſummâ inopiâ moritur, vix panno verenda contectus.*

Quæcumque autem hactenus diximus, ea clarè quidem docent, alium eſſe Cornelium Severum, poëtam; alium Caſſium Severum, oratorem: (quos duos perperam in hiſtoria ſua Popelinierus confundit) ſed nondum liquet, utrùm, uti priori, ob bellum Siculum deſcriptum, aliquis inter hiſtoricos locus eſſe poteſt; ita & alter referri inter eos poſſit. Video ita videri viris doctis; atque eos in-

ter Juſto Lipſio in IV Annalium Taciti. Ac vehementer eam ſententiam ſuadet locus hic Tertulliani in Apologetico cap.x: *Saturnum itaque, quantum literæ docent, neque Diodorus Græcus, aut Thallus; neque Caſſius Severus, aut Cornelius Nepos; neque ullus commentator ejuſmodi antiquitatum, aliud, quàm hominem, promulgaverunt.* Veniam poſtulo à lectore, ſi paullò ei audacior videatur conjectura de hoc loco noſtra: mihi quidem certa videtur. Omnino arbitror *Severi* nomen ex gloſſemate imperiti librarii irrepſiſſe. Id enim credere malo, quàm ut Tertullianus memoriæ errore, Caſſium Heminam, Caſſiumque Severum, confuderit. Omnino enim, qui de Saturno iſtud ſcripſit, eſt Caſſius Hemina. Quippe is hiſtoriam ſuam orſus fuit à priſcis Italorum rebus, quæ ante ipſos reges Romanos fuerunt. Hoc ita eſſe, oſtendunt, quæ ex Piſone eo adducunt veteres: ut Gellius lib. XVII cap.XXI. ubi ex primo annalium ejus tradit, *Homerum, & Heſiodum, vixiſſe, Sylviis Albæ regnantibus; annis poſt bellum Trojanum plus centum atque ſexaginta.* Item, quæ auctor libri de origine gentis Romanæ ex Hemina narrat de Recarano, ſive Hercule, & Caco, Euandri ſervo. Vehementer quoque ſententiam meam firmat, quòd Minutius Felix in Octavio de eadem re ſcribens, imò Tertullianum exſcribens, Severi cognomen omittit. Verba ejus ſunt: *Scit hoc Nepos, & Caſſius in hiſtoria.* Idem Lactantius lib. I cap. XIII: *Omnes non tantùm poëtæ, ſed hiſtoriarum quoque, ac rerum antiquarum ſcriptores, hominem fuiſſe, conſentiunt, qui res ejus in Italia geſtas memoriæ prodiderunt: Græci, Diodorus, & Thallus: Latini, Nepos, Caſſius, & Varro.* Sed enim, ajunt, Caſſium Severum etiam hiſtoriam ſcripſiſſe, arguit locus iſte Suetonii in Caligula cap. XVI: *T. Labieni, Cordi Cremutii, Caſſii Severi ſcripta, Senatuſconſultis obalita, requiri, & eſſe in manibus lectitarique permiſit: quando maximè ſua intereſſet, ut facta quæque poſteris traderentur.* Et aliter ejuſdem ſcriptoris in Vitellio cap.II. *Caſſius Severus, nec minùs alii, eundem & ſutorem veteramentarium, cujus filius ſectionibus, & cognituris, uberiùs compendium nactus, ex muliere vulgari, Antiochi cujuſdam furnariam exercentis filiâ, equitem Rom. genuerit.* Facilè his occurritur. Nam ſunt iſta, non ex hiſtoria Caſſii Severi, quam nemo veterum celebrat: ſed ex procacibus illis libellis, quibus primarios viros, & feminas, proſcindebat: ut ex Tacito antea retulimus. Poſtremò objici illud video, Caſſium hunc Severum à Plinio quoque cum Cornelio Nepote jungi lib. IV epiſt. ad Severum. Sed profectò jungit eos Plinius, non quia hiſtorici fuerint ambo; ſed quia ambo Severi municipes: eoque imagines amborum Severus haberet, vel ſaltem, qui haberent, noſſet. Sic

enim Plinius ſcribit: *Herennius Severus, vir doctiſſimus, magni æſtimat in bibliotheca ſua ponere imagines municipum tuorum, Cornelii Nepotis, & T. Caſſii: petitque, ſi ſunt iſtic, ut eſſe credibile eſt, exſcribendas pingendasq; delegem.*

Severo poëtæ, quem Siculum bellum ſcripſiſſe, diximus, jungendus poëta alius, qui eodem tempore carmen panxit de bello Punico. Meminit Ovidius eleg. ult. libri IV de Ponto, hoc verſu:

Quique acies Libycas, Romanaq; prælia dixit.

Sed quis iſte ſit, neſciri arbitror. Georgius Merula Alexandrinus Ennium intelligebat. Verùm ſatis apertum eſt, ab Ovidio elegiâ iſtâ poëtas non alios recenſeri, quàm ſui ævi.

Fortaſſe & locus hic erit C. Rabirio de quo ſic ibidem Ovidius:

Cum foret & Marſus, magnique Rabirius oris.

Unde grandiloquum fuiſſe poëtam cognoſcimus. Deſcripſit bellum Actiacum inter Octavium Auguſtum & M. Antonium Triumvirum. Meminit ejus L. Seneca lib. VI de Benefic. c. III. *Egregiè mihi videtur M. Antonius apud Rabirium poëtam, cùm fortunam tranſeuntem aliò videbat, & ſibi nihil relictum, præter jus mortis, id quoque ſi occupaverit, citò exclamare:*

Hoc habeo, quodcumque dedi ———

Illuſtre ejus elogium apud Vellejum lib. II: *Maximè noſtri ævi eminent, princeps carminum Virgilius, Rabiriuſque.* Quinctilianus tamen in X jejunè ſatis laudat: *Rabirius, ac Pedo, non indigni cognitione, ſi vacet.* Citat Fulgentius Planciades è Rabirii Satira:

Abſtemium merulenta fugit Methenia nomen.

Ubi mirum ſecundam in *abſtemius* corripi: niſi placet συνίζησιν eſſe. Sed, credo, diverſus ille Rabirius. Imò fortaſſe ne Rabirius quidem. Nam in libris aliis pro *Rabirius* legitur *Rubrius.* Sed quis iſte Rubrius, æquè incertum. Unde aliqui *Rutilius* emendant. Quibus quo minùs ſubſcribam, in cauſſa illud eſt, quòd Rutilii ſatirographi veterum meminerit nemo.

Cap. XXII.

Cremutii Cordi ætas, ſcripta, mors, atque ejus cauſſa, libri, & ut eos cremari juſſerit Tiberius Cæſar, ſed filiæ Cremutiæ curâ fuerint ſervati. Baſſi Aufidii ætas, libri de bello Germanico, item alii de bello civili. Plinii locus explicatus.

Aufi-

Aufidius Modeſtus, grammaticus. Iulius Baſſus orator. Iunius Baſſus cur dictus aſinus albus. *Ejus ætas. In Quinctiliano conjectura. Cæſius Baſſus. Quis poſt Ciceronem Aratea Latino carmine reddiderit: quis item commentariorum in ea auctor ſit. Gabius Baſſus. Perperam eum in codd. Macrobii pro Gabio dici Cajum: inque Fulgentii pleriſque libris malè eundem pro Gabio Galbium appellari. Gabii Baſſi ætas.*

A. CREMUTIUS CORDUS ſub Auguſto condidit hiſtoriam bellorum civilium, & res Auguſti. Sub Auguſto autem ſcripſiſſe, imò & Auguſto recitâſſe, colligere eſt ex Suetonio in Tiberio cap. LXI. In hiſtoria belli Philippenſis Brutum Caſſiumque laudârat, ut ultimos Romanorum. Hæc ei cauſſa mortis ſub Tiberio, vigente Sejano. De eo ſic Tacitus Annalium lib. IV: *Cornelio Coſſo, Aſinio Agrippa coſſ. Cremutius Cordus poſtulatur, novo ac tum primùm audito crimine, quòd, editis annalibus, laudatoq; M. Bruto, C. Caſſium Romanorum ultimum dixiſſet. Accuſabant Satrius Secundus, & Pinarius Natta, Sejani clientes. id perniciabile reo, & Cæſar truci vultu defenſionem accipiens. quam Cremutius, relinquendæ vitæ certus, in hunc modum exorſus eſt.* Sequitur hinc Cordi oratio. Poſtea ſcribit: *Egreſſus dein ſenatu, vitam abſtinentiâ finivit. libros per ædiles cremandos, cenſuere patres; ſed manſerunt occultati, & editi.* Eandem rem narrat Dio extremo lib. LVII. Sed graphicè imprimis ejus mortem deſcribit L. Seneca conſolat. ad Marciam cap. LXII. Ciceronis elogium ex hiſtoriarum ejus libris habes apud M. Senecam Suaſor. VI. Ex iiſdem libris quædam Plinius adfert lib. X cap. XXVI, & lib. XVI cap. XXVI. Item Suetonius in Auguſto cap. XXXV: *Cordus Cremutius ſcribit, ne admiſſum quidem tunc quemquam Senatorum, niſi ſolum, & prætentato ſinu.* Eundem, ut ex allato Taciti loco liquet, ſignat idem Suetonius in Tiberio cap. LXI, cùm ait, *objectum & hiſtorico, quòd Brutum, Caſſiumque, ultimos Romanorum dixiſſet.* Item in Caligula cap. XVI: *T. Labieni, Cordi Cremutii, Caſſii Severi ſcripta, Senatuſconſultis abolita, requiri, & eſſe in manibus, lectitarique, permiſit, quando maximè ſua intereſſet, ut facta quæque poſteris tradantur.* Libros eos Cremutii occultârat, poſteaque edidit Marcia, Cremutii filia. Unde illam ſic alloquitur L. Seneca in conſolatione, quam ad eam ſcripſit: *Ingenium patris tui, de quo ſumtum erat ſupplicium, in uſum hominum reduxiſti, & à vera illum vindicâſti morte, ac reſtituiſti in publica monumenta libros, quos*

vir ille fortiſſimus ſanguine ſuo ſcripſerat. Optimè meruiſti de Romanis ſtudiis: magna illorum pars arſerat. Optimè de poſteris, ad quos veniet incorrupta rerum fides, auctori ſuo magno imputata: optimè de ipſo, cujus viget vigebitq; memoria, quamdiu fuerit in pretio Romana cognoſci; quamdiu quiſquam erit, qui reverti velit ad acta majorum; quamdiu quiſquam, qui velit ſcire, quid ſit vir Romanus, quid ſubactis jam cervicibus omnium, & ad Sejanianum jugum adactis, indomitus ſit homo, ingenio, animo, manu liber. Magnum mehercule detrimentum Reſp. ceperat, ſi illum ob duas artes pulcherrimas in oblivionem conjectum, eloquentiam, & libertatem, non eruiſſes. Legitur, floret; in manus hominum, in pectora receptus, vetuſtatem nullam timet. Cremutium quoque laudat Plinius lib. X cap. XXVI his verbis: *Auctores ſunt omnibus annis advolare Ilium ex Æthiopia aves, & confligere ad Memnonis tumulum, quas ob id Memnonidas vocant. Hoc idem quincto quoque anno facere eas in Æthiopia circa Regiam Memnonis exploratum ſibi Cremutius tradit.* Idem prodit Solinus cap. XLIII. Sed apud eum in MSSis eſt *Crumentius*, librarii culpa, cum ex Plinio ſit corrigendus, quem more ſuo exſcripſit. Puto autem & iſta eſſe ex hiſtorico Cremutii opere.

Etiam Aufidius Bassus Auguſti & Tiberii tempore fuit, æqualis M. Senecæ Rhetoris, ut ex ejus ſuaſoria VI cognoſcimus. Ibidem inter hiſtoricos refertur, qui elogiis ſuis Ciceronem fuere proſecuti. Reliquit autem belli Germanici libros: ut Fabius docet lib. X. Ubi & ejuſmodi de eo judicium apponit: *Servilius Novianus & ipſe à nobis auditus eſt, clari vir ingenii, & ſententiis creber, ſed minùs preſſus, quàm hiſtoriæ auctoritas poſtulat. Quam, paullùm ætate præcedens eum, Baſſus Aufidius, egregiè utique in libris belli Germanici præſtitit, genere ipſo probabilis in omnibus; ſed in quibuſdam ſuis ipſe viribus minor.* Etiam de bello civili ſcripſit: unde iſta ſunt, quæ M. Seneca de Cicerone refert. Ubi Aufidius deſiit, ibi cœpit Plinius Veronenſis. Hoc oſtendunt verba Plinii junioris lib. III epiſt. V; ubi inter alia ſcripſiſſe dicitur, *A fine Aufidii Baſſi triginta & unum.* Hoc viri docti *a* interpretantur de fine hiſtoriæ, quam ſcripſerat de bello civili. Id minus placet. Nam paullò antè dixerat Plinius, ſcripſiſſe de bello Germanico libros XX. Atqui libros, quos à fine Aufidii Baſſi cœpit, numero erant XXXI. Ergo verba allata de belli Germanici opere intelligi non poſſunt. Meminit & Aufidii hujus ſcriptor de cauſſis corruptæ eloquentiæ, & fortaſſe idem eſt, quem Plinius ſignat Hiſtor. Nat. lib. VI cap. IX cùm ait: *Univerſæ* Armeniæ *magnitudinem Aufidius quinquagies centena millia prodidit.* At non de hoc, puto, ſed de filio ejus loquitur L. Seneca epiſt. XXX. Ea incipit: *Baſſum Aufidium,*

a *And. Schott. lib. de claris apud Senecam rhetoribus.*

P *virum*

virum optimum, vidi quaſſum, ætati obluctantem. Sed jam plus illum degravat, quàm quòd poſſit attolli. Magno ſenectus, & univerſo pondere incubuit. Scis illum ſemper infirmi corporis, & exhauſti, fuiſſe: diu illud continuit, &, ut veriùs dicam, concinnavit. ſubitò defecit. Fortaſſe idem eſt P. Aufidius memoratus Priſciano lib. VIII: ubi eum docet *conteſtatur* paſſivè uſurpâſſe pro συμμαρτυρεῖται: nempe in verbis iſtis, *Siquis alio vocitatur nomine, tum cum his conteſtatur, atque olim vocitabatur.* Ac planè ab hoc Aufidio Baſſo alius eſt Aufidius Modeſtus, grammaticus nobilis, qui Maronem interpretatus fuit. Celebrat Philargyrius in lib. II Georg. *Aufidius Modeſtus legiſſe ſe, affirmabat, hunc morem eſſe Dacorum, ut, cùm ad bella proficiſcerentur, non prius rem capeſſerent, quàm de Iſtro certum modum haurientes ore in modum ſacri vini, jurarent, non ſe ad patriæ ſedem regreſſuros, niſi hoſtibus cæſis. & idcircò Virgilium familiari ſibi hypallage uſum dixiſſe,* Iſtrum conjuratum, *apud quem Daci conjurare conſueverunt.* Idem in III Georg. ἁπλῶς vocat Modeſtum: ubi in illo Maronis *crurum tenus*, ait *tenus* pro *fine* accepiſſe. Quemadmodum autem Aufidius hic Baſſus cum Aufidiis aliis confundi non debet: ita quoque diſtinguendus hic Baſſus ab aliis Baſſis. Imprimis à Julio Baſſo, qui & ipſe Auguſti ævo fuit: & à Junio Baſſo, qui fuit temporibus Neronis, aut Veſpaſiani. Ex Julii Baſſi declamationibus plurima excerpta habemus apud M. Senecam. Qui & in præfat. lib. V Controverſ. *hominem diſertum* vocat: ſed addit, *Cui demtam velim, quam conſectabatur, amaritudinem, & ſimulationem actionis oratoriæ. Nihil indecentius, quàm ubi ſcholaſticus forum, quod non novit, imitatur.* Junius Baſſus, homo erat dicaciſſimus, unde *aſinus albus* vocabatur: ut idem Fabius auctor eſt lib. VI cap. III de Riſu. Nempe *aſinus* quidem ob ineptias: ſed *albus* ob jucunditatem: ut Turnebus interpretatur lib. XXVIII Adverſ. cap. XXXV. Hunc Veſpaſiani ævo, vel non multò antè, vixiſſe, colligo ex iſtis Fabii verbis, quæ eodem capite leguntur: *Id porrò, quod dicitur, aut eſt laſcivum & hilare, qualia Galbæ pleraque: aut contumelioſum, qualia* NUPER *Iunii Baſſi: aut aſperum, qualia Caſſii Severi: aut lene, qualia Domitii Afri.* Fortaſſe tamen *Iulius* reſcribendum. Is ſuperioris fuerit filius. Sanè apud Plinium lib. IV epiſt. IX lego: *Cauſſam per hos dies dixit Iulius Baſſus, homo laborioſus, & adverſis ſuis clarus. Accuſatus eſt ſub Veſpaſiano à privatis duobus: ad ſenatum remiſſus, diu pependit: tandemque abſolutus, vindicatusq́; eſt. Titum timuit: ut Domitiani amicus à Domitiano relegatus eſt.* Vide & quæ ſequuntur. Etiam lib. X, epiſt. LXIV: *Eſt enim adductus ad me in perpetuum relegatus à Iulio Baſſo proconſule: ego, quia ſciebam acta Baſſi reſciſſa, datumque à ſenatu jus omnibus, de qui-*

de quibus ille aliquid conſtituiſſet, ex integro agendi duntaxat per biennium, interrogavi hunc, quem relegaverat, an adiiſſet, docuiſſetq́; proconſulem: negavit. Fuit & Cæſius Baſſus, poëta Lyricus, quẽ ætate Neronis & Galbæ vixiſſe, tum inde liquet, quòd Perſius ad eum ſatiram ſcribit: tum ex verbis Fabii lib. x, ubi & de eo judicium ponit: *Lyricorum*, inquit, *Horatius ferè ſolus legi dignus. Si quem adjicere velis, is erit Cæſius Baſſus, quem nuper vidimus.* Diomedes lib. IV ex Cæſio Baſſo citat hoc carmẽ Moloſſicũ:

Romani Gallis devictis ſunt victores.

Quanquam in veteri quoque libro Celſius Baſſus vocetur, verſusque is ſic concipiatur:

Romani victores, Germanis devictis.

Auctor Scoppius Suſpectarum Lect. lib. V epiſt. XXII. De Celſi nomine planè diſſentio. Sed ut de Germanis Baſſus ſcripſerit, non diſplicet, quia iis temporibus bellum Romanis ſemper cum Germanis. Sunt quibus Cæſius Baſſus videatur auctor commentariorum in phænomena Arati à Germanico converſa. Fulvius Urſinus in I Georg. Calpurnium Baſſum appellat. Sed ipſum Cæſarem Germanicum auctorem eorum eſſe, Lactantius cenſet lib. I de Falſa Relig. cap. XI; atque idem Politianus exiſtimat in Miſcell. cap. XXVIII. Is verò Cæſar Germanicus fuerit, non quem Tiberius adoptavit, quæ Lilii Gyraldi ſententia erat: ſed Cæſar Domitianus: quem Arateorum interpretem eſſe, liquidò oſtendit Nobiliſſimus, ac Sereniſſimi Suecorum regis ad fœderatas Belgicæ provincias legatus, Janus Rutgerſius lib. II Var. Lect. cap. IX. Sed ut de Arateis Latino carmine redditis ampliſſimo huic viro aſſentio (nam Firmicus, qui Julio Cæſari tribuit *a*, hac parte indignus, cujus ratio habeatur) ita de commentariis in Germanicum quo minùs Lactantio, ac Politiano ſubſcribam, non uno argumento compellor, ut alibi fuſiùs explicamus. Inſtitutum nunc proſequamur. Veſpaſiani quoque ævo erat Sallejus Baſſus, non ſemel memoratus Tacito, ſive alteri in dialogo de cauſſis corruptæ eloquentiæ. Inter alia ſic audias Aprum loquentem: *Quis enim neſcit, neminem mihi conjunctiorem eſſe, & uſu amicitiæ, & aſſiduitate contubernii, quàm Sallejum Baſſum, cùm optimum virum, tum abſolutiſſimum poëtam?* Et Quinctilianus lib. X: *Vehemens, & poëticum ingenium Salleji Baſſi, nec ipſum ſenectute maturum.* Adhæc fuit & Gabius Baſſus: è cujus commentariis hiſtoriam de equo Sejano refert Gellius lib. III cap. IX. Libros is de origine verborum & vocabulorum edidit: è quibus idem Gellius quædam adfert lib. II cap. IV, lib. III cap. XIX, lib. V cap. VII, & lib. II cap. XVII. quo uno in loco *Gavius* dicitur, qui alibi ei

a *Præfat. lib. 2.*

Gabius. Sed *Gavius* eſt & apud Macrobium. Ex quo diſcimus, etiam librum ſcripſiſſe de Diis. Locus eſt lib. I Saturn. cap. IX: *Gavius Baſſus in eo libro, quem de Diis compoſuit, Ianum bifrontem fingi ait, quaſi ſuperûm atque inferûm janitorem: eundem quadriformem, quaſi univerſa climata majeſtate complexum.* Idem lib. III Sat. cap. VI, quo loco exponit, cur Herculi aperto capite ſacra fiant. inter alia inquit: *Hoc amplius addit Gavius Baſſus. iccirco enim hoc fieri dicit; quia ara maxima ante adventum Æneæ in Italia conſtituta eſt, quæ hunc ritum velandi capitis invenit.* Nec dubito, quin & eundem Baſſum, & idem de Diis opus, ſignet Lactantius lib. I de falſ. relig. cap. XXII: *C. Baſſus Fatuam nominatam tradit, quòd mulieribus fata canere conſueviſſet, ut Faunus viris.* Nec movet, quòd hîc, uti & apud Macrobium lib. III cap. XVIII, C. Baſſus dicatur. Nam utrobique priùs fuit Gavius; unde librarius, quia Gavii nomen ignoraret, *Cajus* effecit: eaque occaſio fuit, cur deinceps nota C. præfigeretur. Fulgentius Planciades in explicatione ſermonis antiqui citat Gavium ſeu Gabium Baſſum in ſatiris, indeque hæc verba depromit: *Vervinâ confodiende, non te nauci facio.* In ea editione, quam cum Nonio Hadr. Junius exhibuit, item illâ, quam antè cum Higyno, & aliis, Hervagius excudit, pro *Gabius* legas *Galbius*: ſed perperam, cùm nulla gens Galbia fuerit apud Romanos. At Gaviam fuiſſe, cognoſcimus ex P. Gavio, municipe Coſano, cive Romano, quem Verres Meſſanæ in crucem egit. Qua de re multa Cicero libro V in Verrem. Gavius verò Baſſus, Gellio, aliiſque memoratus, vixerit Trajani temporibus, ſi (ut etiam Carrio exiſtimat lib. I Emendat. cap. VII) fuerit is Gabius Baſſus, qui Ponticæ oræ præfectus fuit: de quo Plinius lib. X epiſt. XVIII, & XXXII, & Trajanus epiſt. amœbæa.

CAP. XXIII.

T. Labieni hiſtoria, dictio, maledicentia, à cujus rabie vocatus Rabienus. *Labienus alius, qui à Cæſare ad Pompejum deſcivit. Item alius, qui Parthorum adverſus Romanos dux fuit. Tribus iſtis ſpiritus Pompejanus. Ex iis hiſtoriographus illam ingenii ſui pœnam primus perpeſſus fuit, ut monumenta ejus cremarentur. Memorandus viri exitus. Sed Cæſar Caligula poſtea illius libros requiri, ac legi, permiſit.*

TITUS

Titus quoque Labienus, declamator, & hiſtoriographus, temporibus floruit Auguſti: utrùm verò ſub eodem, an Tiberio, perierit, minùs evidens eſt. Res apertior foret, ſi exitum ejus memorabilem non præteriiſſet Tranquillus; qui obiter ſolùm in Caligula mentionem tanti viri facit, ut pòſt videbimus. Interim magis veriſimile fit, ſub Auguſto etiam deceſſiſſe. De hoc Labieno multa M. Seneca præfat. in lib. v Controverſ. Inter alia inquit, *Color ei orationis antiquæ, vigor novæ. Cultus inter noſtrum, ac prius ſeculum, medius; ut illum poſſit utraque pars ſibi vindicare. Libertas tanta, ut libertatis nomen excederet; ut, quia paſſim ordines hominesq; laniabat, Rabienus vocaretur.* Fortaſſe aliquis exiſtimet, pro Labieno dictum Lanienum: atque ita hîc legendum eſſe, eo quòd Seneca dicat, exinde παρονομασίαν promanâſſe, quia *ordines, hominesque, laniabat.* Sed nihil, invitis libris, mutare auſim. Præſertim quandò ἐμφατικωτέρα eſt Rabieni appellatio: nempe ut ſit à laniandi rabie. Sequitur apud Senecam: *Animus per vitia ingens, & ad ſimilitudinem ingenii ſui violentus, & qui Pompejanos ſpiritus nondum in tanta pace poſuiſſet.* Unde aliquis colligat, hunc eſſe illum T. Labienum, qui Cæſaris in Galliis legatus; ut ipſe narrat Cæſar libris de bello Gallico, & primo de bello civili: quique poſtea Pompejanas partes eſt ſecutus, atque à Cæſare victus eſt bello Africano: ut conſtat ex illis, quæ Hirtius prodidit. Vir quidem doctiſſimus, qui notis Senecam illuſtravit, ait, cùm Seneca dicat, Pompejanos retinuiſſe ſpiritus; videri eundem illi, de quo dicebamus. Interea ſe, idemne, an alius, ſit, ἐπέχειν. Sed planè eſt diverſus. Nam ille, qui adverſus Cæſarem pugnavit, bello periit Hiſpanienſi. Quod abſque dubio ſcriptor belli Hiſpanienſis memoriæ prodiderat in ea libri parte, quæ injuriâ temporum periit. Nunc quidem id legas in Julio Celſo: qui cùm cladem Labieni narrâſſet, iſta ſubjungit: *Ita Labienus, Cæſaris deſertor ac transfuga, ſuique priſtini ducis hoſtis inexorabilis, cui parare perniciem quærebat, victoriam inſperatam; ſibi verò mortem peperit. Eo enim prælio & ipſe concidit, unáque Actius Varus, & cum eis* XXX *millia hominum cecidere.* De Celſo, unde hæc haurimus, diximus ſuprà cap. XIII. De eodem Labieno loquitur Val. Maximus lib. VIII cap. XIV. Fuit & alter Labienus, T. Labieni filius, qui à Bruti Caſſiique partibus ſtetit, atque ante Philippenſem pugnam miſſus fuerat ad Orodem, Parthorum regem, ut peteret auxilium: ac, clade ſuorum cognitâ, ibidem commoratus fuit; perſpectâque Antonii deſidiâ, Parthos inſtigavit adverſus Romanos, belloque eo contra Romanos dux, (unde & *Parthicus imperator* appellari

 voluit)

voluit) Phœnicen, ac Ciliciam, urbesque Aſiæ in continenti ſitas, pleraſque ſine bello, Mylaſſam autem, & Alabandam, vi occupavit: tandemque à P. Ventidio devictus, atque à Demetrio, Julii Cæſaris liberto, quem Antonius Cypro præfecerat, captus fuit. De quibus vide Strabonem lib. XIV; ac imprimis Dionem lib. XLVIII. Etſi verò & ille Pompejanarum fuerit partium: tamen & eum alium eſſe ab hiſtoriographo, arguunt illa, quæ de morte ejus ex Seneca mox adferam. V. Cl. Nicolaus Faber conjectabat, hiſtoricum nepotem ejus eſſe, qui, Cæſare deſerto, Pompeji partes ſecutus fuit: filium autem illius Parthici, ut ſe vocabat, imperatoris: *μειρακίου ἐρεθίστου, καὶ ἀνοίας πλήρους a*: ut de eo loquitur Strabo. Sed ut hoc planè incertum eſt; ita minimè dubium, quin eâdem ex familia fuerit, & ſpiritum eundem habuerit, quem tum ille Cæſaris transfuga, tum Parthicus imperator. Nunc porrò audiamus, quæ ſequuntur apud M. Senecam: *In hunc primum excogitata eſt nova pœna. Effectum eſt enim per inimicos, ut omnes ejus libri incenderentur. Res nova, & inſueta, ſupplicia de ſtudiis ſumi. Bono hercule publico iſta in pœnas ingenioſa crudelitas poſt Ciceronem inventa eſt. Quid enim futurum fuit, ſi ingenium Ciceronis triumviris libuiſſet proſcribere?* Et poſt aliqua: *Di meliùs, quòd eo ſeculo iſta ingeniorum ſupplicia cœperunt, quo & ingenia deſierunt. Ejus, qui hanc in ſcripta Labieni ſententiam dixerat, poſtea viventis adhuc ſcripta combuſta ſunt: jam non malo exemplo, quia ſuo. Non tulit hanc Labienus contumeliam; nec ſuperſtes eſſe ingenio ſuo voluit: ſed in monumenta ſe majorum ſuorum ferri juſſit, atque ita includi: veritus ſcilicet, ne ignis, qui nomini ſuo ſubjectus erat, corpori negaretur: non finivit tantùm ſe ipſe, ſed etiam ſepelivit* b. *Memini aliquando, cùm recitaret* HISTORIAM, *magnam partem convolviſſe, & dixiſſe: Hæc, quæ tranſeo, poſt mortem meam legentur. Quanta in illis libertas fuit, quam etiam Labienus extimuit? Caſſii Severi, hominis Labieno junctiſſimi, bellè dicta res ferebatur. Illo tempore, quo libri Labieni ex* S. C. *urebantur: Nunc me, inquit, vivum uri oportet, qui illos edidici.* De ejuſdem hiſtoria ita Suetonius in Caligula cap. XVI: *Titi Labieni, Cordi Cremutii, Caſſii Severi ſcripta, ſenatuſconſultis abolita, requiri, & eſſe in manibus, lectitarique permiſit: quando maximè ſuâ intereſſet, ut facta quæque poſteris tradantur.* Labienus hic mentis, quàm linguæ amarioris fuiſſe dicitur à M. Seneca in prologo epitomes; ſive excerptorum è libro IV controverſiarum. Ex Labieno hoc, ut *clipeus*, & *clipeum* differant; docet Chariſius lib. I. Eti-Labieni orationem in Pollionem citat Quinctilianus lib. I cap. IX: ſed ita, ut ambigat, utrùm ea non ſit Cornelii Galli. Et lib. IX cap. III locutionem adfert, quam

a *Adoleſcentis irritabilis, ac ſtultitiæ pleni.*

b *Vett. lib. flevit.*

quam in Labieno notavit Pollio. Utrobique autem capiendus C. Aſinius Gallus, C. Aſinii Pollionis hiſtorici filius, is qui libros ſcripſit de comparatione patris cum Cicerone: ut Plinius refert lib. VII epiſt. IV ad Pontium. Quemque Tiberius occidit: ut ſcribunt Tacitus in VI, Dio, Tranquillus, & Hieronymus in Chronico Euſeb.

Cap. XXIV.

Tiberii commentarii de vita ſua. Vellejus Paterculus. Vinicius quis, cui is hiſtoriam dicavit. Velleji dictio, fides, primus editor, prænomen. De fragmento Velleji, ut Lazius vocabat. Ex Abbate Vrſpergenſi illud eſſe, vel alio, quem exſcripſerit Vrſpergenſis: ſaltem multò eſſe Vellejo recentius. Vrſpergenſis ætas. Valerius Maximus. Poſt Seiani is cædem ſcripſit. Stylus ejus cujuſmodi. De ætate Valerii ſcrupulus, & injectus, & exemtus. Iulius Paris, abbreviator Valerii. Idem Paris librum reliquit de nominibus Romanorum: quem in compendium redegit Titius Probus. Brutidii ætas, præceptor, fragmentum geminum de Cicerone: quid in Brutidio laudet, quidque culpet Tacitus, ejus ædilitas, & amicitia cũ Sejano. Cornelius Thuſcus. Ἀνισορῥοπίας *hic à Seneca reprehenſus. Aliquid allatum ad culpam hanc imminuendam veriùs, quàm planè amovendam.*

Tiberius Cæsar de Vita ſua ſcripſit. Suetonius in Tiberio cap. LXI: *Etſi commentario, quem de vita ſua ſummatim breviterq́ compoſuit, auſus eſt ſcribere, Sejanum ſe puniſſe, quòd comperiſſet, furere adverſus Germanici liberos, filii ſui.* Item in Domitiano cap. XX: *Præter commentarios, & acta Tiberii Cæſaris, nihil lectitabat.* Tiberium Cæſ. Imp. inter ſcriptores, è quibus profecit, Plinius reponit in indice ſcriptorum lib. II.

Vellejus Paterculus primum tribunus militum in Thracia fuit, hinc præfectus equitum in Germania, exinde quæſtor, inque quæſtura, remiſſa ſorte provinciæ, legatus Tiberii bello Pannonico, denique primo Tiberii anno cum fratre Prætor deſtinatus: quæ univerſa de ſe ipſo narrat Vellejus. Hoſce honores, & quos tum majores, & conſanguinei gesserint, his verbis complecti ſtuduit

ſtuduit Aventinus, eos referens, è quibus in primo Annalium ſcribendo profecit: *P. Vellejus Paterculus, homo militaris, ex celeberrimis Campanorum principibus prcgnatus, in Germania ſub Tiberio præfectus equitum fuit Tribunus antè caſtrorum, item quæſtor, & legatus in bello Pannonico. Scripſit ſexto imperii Tiberiani anno. Item majores ejus atavi, abavi, avi, patruus, pater Magius Celer, frater, diſciplinâ bellicâ, ac rebus civilibus clariſſimi exſtitere duces, prætores, judices, ſenatores, præfecti fabrûm, tribuni caſtrorum, legati imperatoribus Romanis fuerunt.* Hæc Aventinus. Hic Vellejus duos Hiſtoriæ ſcripſit libros ad M. Vinicium conſulem, progenerum Tiberii Cæſaris, Tacito etiam memoratum in ſexto annalium, qui illum patre & avo, conſularibus, ortum dicit: item Dioni libro extremo, ubi eum à Meſſallina docet interfectum, quòd caput cum ea collimare nollet. Vinucium aliqui appellant: ſed Dioni quoque eſt Οὐϊνίκιος. Librorum Velleji bona pars deperiit. Dictio ejus planè Romana, atque elegans. Quædam etiam habet, quæ haut alibi invenias. Sed in ſui ævi rebus nimis domui Auguſtæ, & Sejano, adulatur. Juſtiores commentarios promittit lib. II. *Harum præteritarumq; rerum ordo, cum juſtiùs aliorum voluminibus promatur, tum, uti ſpero, noſtris explicabitur.* Ac poſtea: *Captum alterum, alterum deditum juſtis voluminibus ordine narrabimus, ut ſpero.* Si Beatum Rhenanum audimus, qui primus Vellejum in lucem protraxit, eſt idem ille, quem Tacitus vocat P. Vellejum. Nec alia mens, vel Jacobi Schegkii, vel Valentis Acidalii. Eamque ſententiam probant codice Burerii, ubi *Publius* appelletur, non *Gajus*, uti eſt in vulgatis. Sed nihil tale in variantibus Burerii lectionibus reperias. Eſt & tertia ſententia. Nam *Marcum* vocat Priſcianus libro VI. Ita enim habet, & antiquiſſima editio Veneta anni CIↃ CCCC LXXVI, & recentiſſima Heliæ Putſchii: imò & optimæ notæ codex MSSus meus, ut omnino huic ſententiæ potiùs accedam.

Porrò & fragmentum quoddam Velleji, quod fruſtra in editis quæras, inveniſſe ſe ait Wolfangus Lazius lib. I. commentariorum Reip. Rom. cap. VIII. Inſcriptio illius erat: VELLEJI EXCERPTA EX GALLICA HISTORIA. Fragmentum ipſum iſtiuſmodi eſt: *Dum hæc circa Rhenum geruntur, in Noricorum finibus grave vulnus populus Romanus accepit. Quippe Germanorum gentes, quòd Rhœtias occupaverant, non longè ab Alpibus, tractu pari, patentibus campis, ubi duo rapidiſſimi amnes inter ſe confluunt, in ipſis Noricis finibus civitatem, non quidem muro, ſed vallo, foſſâque, cinxerunt: quam appellabant Ciſara, ex nomine deæ Ciſæ, quam religioſiſſimè colebant. cujus templum quoque ex lignis*

barba-

barbarico ritu conſtructum, poſtquam eò colonia Romanorum deducta eſt, inviolatum permanſit, ac vetuſtate conlapſum, nomen colli ſervavit. Hanc urbem T. Annius Prætor, ad arcendas barbarorum excurſiones, Kal. Sextil. exercitu circumvenit. Ad meridianam oppidi partem, quæ ſola à continenti erat, Prætor ipſe, cum legione Martia, operoſiſſimè communivit: ad occidentem verò, quà barbarorum adventus erat, Avar, Bogudis regis filius, cum equitatu omni, & auxiliaribus Macedonum copiis, inter flumen & vallum, loco caſtris parùm amplo, infelici temeritate extra flumen conſedit. Pulchra indoles, non minùs Romanis, quàm Græcis literis, inſtructa. Igitur LIX *die, quàm eò ventum eſt, cùm is dies deæ Ciſæ celeberrimus, ludum & laſciviam magis, quàm formidinem, oſtentaret; immanis barbarorum multitudo ex proximis ſylvis repentè erumpens ex improviſo, caſtra irrupit. Equitatum omnem, &, quod miſerius erat, auxilia ſociorum delevit. Avar, cùm in hoſtium poteſtatem regio habitu vivus veniſſet, pecudis more mactatur. Oppidani verò, non minori fortunâ, ſed majori virtute, Prætorem in auxiliũ ſociis properantem, adoriuntur. Romani haut ſegniter reſiſtunt. Duo principes oppidanorum, Habbino, & Caccus, in primis pugnantes cadunt. Et inclinata jam res oppidanorum erat, ni maturaſſent auxilium ferre ſocii, in altera ripa jam victoriâ potiti. Denique coadunatis viribus caſtra irrumpunt. Prætorem, qui paullò altiorem tumulum fruſtra ceperat, Romanâ vi reſiſtentem obtruncant. Legionem divinam, ut ne nuncius ſupereſſet, funditus delent. Verres ſolus tribunus militum, amne tranſmiſſo, in proximis paludibus ſe occultans, honeſtam mortem ſubterfugit. Nec multò pòſt Siciliæ Proconſul immani avaritiâ turpem mortem promeruit.* Etiam lib. V ejuſdem operis cap. V, & aliis aliquot locis, Vellejani hujus fragmenti meminit Lazius. Uti & Geſnerus in Bibl. & Rob. Conſtantinus in ſcriptorum Nomenclatore. Sed qui naſum habet, ſatis odoratur, ſtylum ejus ſapere ſcriptorem, qui ſeculis aliquot Vellejo junior ſit. Nec in re pauca ſunt, quæ peccentur. Ea adferrem, niſi id cum cura feciſſet vir ſummus, Marcus Velſerus, in rerum Auguſtanarum Vindelicarum libris. Sed monere operæ pretium videtur, fragmentum hoc totum, paucis tamen inſertis, legi apud Conradum à Lichtenau, Abbatem Urſpergenſem: quem in Chronico vide poſt ea, quæ de anno MCLXVII expoſuit. Lemma ejus capitis eſt a, *De Auguſta Vindelicorum, vel Rhætiæ.* Ætatem ejuſce Conradi inde cognoſcimus, quòd initio Pontificatus Innocentii tertii, hoc eſt, anno CIƆ C XCVIII, laicum ſe, atque adeò minorennem fuiſſe, dicat: anno autem CIƆ CC XV referat ſe abbatem factum Urſpergenſem: hiſtoriam verò ſuam perducat uſq; ad annum CIƆ CC XXIX. Quare, aut ex Abbate Urſpergenſi id fragmentum fuerit: aut inde, unde ea hauſerat Urſpergenſis.

a *Pag. 294 edit. Pernæ anni 1569.*

Vellejo ſuccedat VALERIUS MAXIMUS, qui dictorum factorumque memorabilium libros IX reliquit. Poſt Vellejum ſcripſiſſe, inde cognoſcimus, quòd Vellejus tantopere aduletur Sejano. Scripſit igitur is ſuperſtite adhuc Sejano. At Valerius lib. IX cap. XI, Sejanum, ſed exquiſito magis adulandi genere nomen ſupprimens, ob perfidiam & ambitionem horribiliter exagitat, ac tandem addit, eum *omni cum ſtirpe ſuâ populi Romani pedibus obtritum, etiam apud inferos, ſi tamen illuc receptus eſt, quæ meretur, ſupplicia pendere*. Scripſit igitur poſt Sejani cædem. Nempe extremis Tiberii temporibus. Stylus tamen vix ſapit tam bonum ævum. Unde Deſiderius Eraſmus ſic de eo ait in Ciceroniano: *Tam ſimilis eſt Ciceroni, quàm mulus homini, adeò ut vix credas, vel Italum fuiſſe, qui ſcripſit, vel hoc ætatis quod præ ſe fert vixiſſe: tam diverſum eſt totum dictionis genus. Afrum quempiam eſſe dicas, nec ullum elaboratius.* Ut cum in procemio ait, *Mea parvitas eo juſtius ad favorem tuum decurrerit.* Vide & alia quædam è multis apud maximum virum, Janum Rutgerſium, lib. VI. Var. Lect. cap. XVI. Sententias quoque nimium affectat. Propterea exiſtimare aliquis poſſit, hunc potiùs eſſe illum M. Valerium Maximum, qui anno Chriſti CCLIV cum Voluſiano Imp. conſul Romæ fuit, iterumque conſulatum geſſit anno CCLVII. ut ex Onuphrio, & aliis, conſtat. Ita quod Valerius in præfatione ait, divinitatem ejus Imperatoris, cui opus ſuum dicat, paterno avitoque ſideri parem videri: id non de Julio, Auguſto, Tiberioque, accipi debebit; ſed de imperatoribus tribus Gordianis; quorum duos in Africa creatos imperatores Maximianus occidit; tertius verò prioris nepos, alterius filius fuit, qui imperare cœpit anno CCLXXXVIII. Quo de Gordiano ita Capitolinus in Maximo & Pupieno: *Neque unquam quiſquam in illa ætate ſic amatus eſt, merito avi, & avunculi, ſeu patris, ut quidam dicunt, qui pro populo Romano contra Maximinum in Africa vitam finierant.* Sed cave hæc decipiant. Nihil enim verius, quàm hunc Memorabilium ſcriptorem multò eſſe antiquiorem; quandò & Gellius, qui ſub Hadriano vixit, ejus Memorabilium libros advocat lib. VIII cap. I, & libro XII cap. VII. Et Plutarchus in Bruto Valerium Maximum eorum teſtem laudat, quæ refert de Porcia Bruti uxore. Imò certum eſt ſub Tiberio vixiſſe: quandoquidem ipſe lib. II cap. VI, ſe Aſiam cum Sexto Pompejo petiiſſe dicit. Deque amicitia inter eum & ſeſe agit libro IV cap. VII. Eſt autem is Sextus Pompejus, qui cum Sex. Appulejo conſulatum geſſit, eopſe anno, quo Auguſtus Cæſar vitâ exceſſit,

ceſſit, eique Tiberius ſucceſſit. Ac conſules iſti fuere, qui primi in Tiberii verba jurarunt; eoque nomine Tiberio fuere ſemper acceptiſſimi: ut ex Dione, Tacito, aliis, conſtat. Etiam ætatem oſtendit locus iſte lib. v cap. viii. *Marcus Antonius, avorum noſtrorum temporibus clariſſimus orator.* Item, qua Julio, & Auguſto, aſſentatur, oratio, lib. vii cap. vi. & alibi. Item quòd in gratiam Tiberii Brutum vocat parricidam lib. vi cap. iv. quemadmodum & lib. i cap. vii ait, *C. Caſſium nunquam ſine præfatione publici parricidii nominandum.* Nempe ita ſub Tiberio loqui neceſſe erat: quod illa etiam Cremutii Cordi querela oſtendit apud Tacitum Annalium lib. iv: *Titus Livius Cn. Pompejum tantis laudibus extulit, ut Pompejanum eum Auguſtus appellaret: neque id amicitiæ eorum offecit. Scipionem, Afranium, hunc ipſum Caſſium, hunc Brutum, nuſquam latrones, & parricidas, quæ nunc vocabula imponuntur, ſæpe ut inſignes viros nominat.* Cremutius ille à Tiberio damnatus fuit, librique ejus per ædiles cremati: quòd *editis annalibus, laudatoq; M. Bruto, C. Caſſium Romanorum ultimum dixiſſet*; ut ibidem Tacitus ait. Hæc ſatis docent, Valerium Tiberii vixiſſe ætate. Quod ſiquis objectet, mirum igitur eſſe, ſi is, qui Auguſtæi ævi conſuli familiaris fuit, dictione utatur, qualis ſeſquiſeculi pòſt fuit: primùm dicam, nec illo ævo omnes tersè ſatis locutos. Nam & jam Cicero in Bruto conqueritur, quòd, receptis in civitatem tot exteris, corrumpi cœpiſſet nativus ille color ſermonis Romani. Quod ſi illud minùs ſatisfacit, quid ſi dicam, fortaſſe, ut non Trogum, ſed epitomen Trogi, habemus; ita nec Valerium exſtare, ſed epitomen ejus, quam Julius Paris concinnaverit. Nam videtur is feciſſe Valerii epitomen. Quod ſi & Valerius librum de Romanorum nominibus fecit; eumque Memorabilium libris ſubjecit: hujus quoque epitomen ſcripſerit. Sin nihil hujuſmodi (quod multò verius puto) Valerius ediderit: ipſe Paris, ut meliùs intelligeretur Valerius, librum hunc compoſuit: ejus autem epitomen fecerit C. Titius Probus. Aut ſi Probus auctor libri illius fuerit, epitome erit à Paride. Quid verius ſit, non aliunde odorari licet, quàm præfatione illâ, quæ eſt in libellum de prænominibus. Ea hujuſmodi eſt: *Decimus atque ultimus hujus operis liber, ſeu ſtudioſorum inertiâ, ſeu ſcriptorum ſegnitiâ, ſeu alio quovis caſu, ætati noſtræ perditus eſt. Verùm Iulius Paris, abbreviator Valerii, poſt novem libros explicitos, hunc decimum ſub infrà ſcripto compendio complexus eſt: per quod de nominibus, prænominibus, cognominibus, atque agnominibus, fuiſſe eundem à Valerio compoſitum, conjectare licet.* Sed hoc, quod adfert, argumentum valde eſt infirmum. Potuit enim Paris librum de nominibus

ſubjungere, non ut Valeriani unius libri compendium: ſed ut omnium Valerii librorum facem ac commentarium. Quare ſic ſtatuere malim, Valerium ipſum Memorabilia ſcripſiſſe: horum epitomen edidiſſe Paridem: eundem reliquiſſe librum de nominibus: hujus libri compendium feciſſe Probum. Quod etiam arguunt iſta, quæ ibidem continuò ſequuntur: *Verba quidem Iulii Paridis hæc ſunt: Liber decimus de prænominibus, & ſimilibus.* Sequitur deinde: *Decimi hujus operis libri per C. Titum Probum epitome.* Porrò hunc, non alium libellum, intellexit Alciatus lib. IV Diſpunctionum cap. I. cum habere ſe opuſculum ait Valerii Maximi de nominibus Romanorum. Cæterùm non deſunt, qui Valerium hunc Mediolani natum dicant: eumque & ſacerdotem, & aſtrologum fuiſſe, arbitrentur: uti Leander, qui Lombardiam Tranſpadanam deſcribens, hæc adſtruere nititur, ex antiquo marmore, quod Mediolani exſtet. Ejus inſcriptio eſt talis: M. VALERIUS MAXIMUS SACERDOS D. S. I. M. STUD. ASTROLOGIÆ SIBI ET SEVERIÆ APR. UXORI H. M. H. N. S. Exſtat id monumentum in æde S. Simpliciani. Unde Pighius exſcriptum Smetio tranſmiſit. Habes in Gruterianâ collectione pag. CCCXIII. num. IV. Sed potuit is eſſe M. Valerius Maximus, quem cum Voluſiano imp. conſulatum geſſiſſe, ſuperiùs dicebamus. Vel alius fortaſſe ex eâdem fuerit familiâ.

BRUTIDIUS NIGER, ſcholaſticus idem, & hiſtoricus, poſt Sejani necem & ipſe ſuperfuit, ut poſtea liquebit. Diſcipulus fuit Apollodori; ut eſt apud M. Senecam Controverſ. IX. ubi & excerpta invenies ex ejus declamat. Inter hiſtoricos, qui elogio proſecuti ſint M. Tullium, ab eodem reponitur Suaſoriâ VI, ubi & verba ejus iſta ex hiſtoria refert: *Elapſus interim alterâ parte villæ Cicero lecticâ per agros ferebatur: ſed, ut vidit, appropinquare notum ſibi militem, Popillium nomine, memor defenſum à ſe, lætiore vultu adſpexit. at ille, victoribus id ipſum imputaturus, occupat facinus, caputque deciſum, nihil in ultimo fine vitæ facientis, quod alterutram in partem poſſet notari, Antonio portat, oblitus ſe paullò antè defenſum ab illo.* Item hæc Brutidii ſunt ibidem allata: *Vt verò juſſu Antonii inter duas manus poſitum in Roſtris caput conſpectum eſt; quo toties auditum erat loco: dato gemitu & fletu maximi viri inferiæ* a, *nec, ut ſolet, ita depoſiti in roſtris corporis concio audivit, ſed ipſa narravit. Nulla non pars fori aliquo actionis inclytæ ſignata veſtigio erat. Nemo non aliquod ejus in ſe meritum fatebatur: hoc certè publicum beneficium palàm erat, illam miſerrimi temporis ſervitutem ac aleam delatam in Antonium.* Partim laudat, partim culpat Tacitus, lib. III Annalium: *Brutidium*, inquit, *artibus*

a Locus corruptus. Vide ſuper eo interpretũ conjecturas.

artibus honeſtis copioſum, &, ſi rectum iter pergeret, ad clariſſima quæque iturum, feſtinatio exſtimulat, dum æquales, dein ſuperiores, ſuaſmet poſtremò ipſe ſpes, anteire parat. quod multos etiam bonos peſſum dedit; qui ſpretis, quæ tarda, cum ſecuritate; præmatura, vel cum exitio, properant. Ædilem fuiſſe, paullò antè dixerat Tacitus. Idem videtur, quem Juvenalis ſignat ſat. x:

> ——— *Pallidulus mî*
> *Brutidius meus ad Martis fuit obvius aram.*

Quippe ait, Brutidium, occiſo Sejano, pallidulum proceſſiſſe, quia metueret ſibi & ipſe à Tiberio, propterea quòd Sejano fuiſſet amicus. Hanc loci ejus mentem eſſe, ſatis liquet ex illis, quæ apud poëtam conſequuntur.

Tiberii quoque temporibus fuit Cornelius Thuscus, declamator, atque hiſtoricus ineptus, & ob ἀνισογνωσίαν notatus à M. Seneca Suaſoriâ II: *Sed ſi vultis,* inquit, *hiſtoricum quoque vobis fatuum dabo. Thuſcus ille, qui Scaurum Mamercum, in quo Scaurorum familia exſtincta eſt, majeſtatis reum fecerat, homo, quàm improbi animi, tam infelicis ingenii, cùm hanc Suaſoriam declamaret* (quâ trecenti Lacones ad Thermopylas adverſus Xerxem miſſi, deliberabant, an ipſi fugiant) *dixit, Exſpectemus, ſi nihil aliud, hoc effecturi, ne inſolens barbarus dicat,* VENI, VIDI, VICI: *cùm hoc poſt multos annos Divus Iulius, victo Pharnace, dixerit.* Sanè Thuſci patrocinium ſuſcipere difficile eſt, cùm aperta ſit alluſio ad dictum Cæſaris; nec ante eum illud quiſquam uſurpârit. Tamen video, quid impoſuerit Thuſco. Non neſciebat, tanto poſt Laconas illos Cæſarem fuiſſe: ſed cogitabat, crebras eſſe συνεμπτώσεις, tum eorum qui diverſis temporibus, tum qui ſimul vixerint: imò, ut Comicus ait, nullum dictum eſſe, quod non dictum ſit prius. Eoque nihil abſurdi credebat, ſi tale quid in mentem veniret Perſis ſubitò vincentibus Græcos; ac poſtea venit Cæſari, Pharnace devicto. Porrò non temere, quem Thuſcum ἁπλῶς appellat Seneca, eum nos Cornelium Thuſcum vocabamus. Cornelium enim (ut Lipſio quoque obſervatum) eundem nominat Tacitus in VI Annal. ubi de Servilio, & Cornelio, Scauri Mamerci accuſatoribus, ſcribit. Meminit & Thuſci cujuſdam Plinius in Hiſtoria Natur. ac Glandorpio in Onomaſtico hic vocatur Clodius Tuſcus; imò & præſtantiſſimo viro, Andr. Schotto, libello de claris oratoribus. Verùm non dubito, quin planè alius à Cornelio Thuſco ſit Clodius Thuſcus, Sinnii, ſeu Aſinii Capitonis æqualis; ex cujus ad Capitonem hunc literis ſolœciſmi definitionem adducit Gellius lib. v, cap. xx.

CAP. XXV.

Cn. Lentuli Gentulici ætas, pater, dignitas, accuſatio, defenſio, clementia, cædes, hiſtoria, error, poëmata. Agrippinæ de vita & caſibus ſuorum commentarius. Agrippinam Claudii perperam cum Agrippina Germanici confundi. Claudii Cæſaris hiſtoria, & de vita ſua libri. L. Senecæ tempora percurſa. Regiones deſcripſit. De compendio hiſtoriæ Romanæ quæſtio rejecta. Fabii Ruſtici hiſtoria, & eloquentia. Domitii Corbulonis dignitas, virtus, hiſtoria. Pomponius Mela de ſitu orbis. C. Balbilli, *ſeu Babilli, libri de itinere ſuo, ac rebus Ægyptiis. Corruptè eum Babilium vocari.*

CN. LENTULUS GÆTULICUS Tiberii & Caji Caligulæ temporibus vixit. Pater ejus fuit Cn. Lentulus Coſſus Gætulicus, qui cum L. Calpurnio Piſone conſulatum geſſit anno Urbis IↃCCLII. Hujus mortem Tacitus refert lib. IV annalium. Ibidem & filii meminit, quem conſulatum geſſiſſe ait cum C. Calviſio Sabino, anno nempe IↃCCLXXVIII. Eo anno Tiberius Imp. Româ cum modico comitatu in Campaniam abiit: nec Romam poſtea reverſus fuit, ut præter Tacitum auctor eſt Suetonis in Tiberio cap. XXXIX. & Dio lib. XLVIII. Anno autem proximo hic ipſe Gætulicus in Germania ſuperiore cum proconſulari fuit imperio. Quincto imperii ejus anno occiſus eſt Romæ Sejanus. Tum accuſatus quoque Gætulicus, quòd Sejani filium ſibi generum deſtinâſſet. Sed animoſâ ſatis epiſtolâ ſe defendit, ac tantum effecit, ut delator urbe exigeretur: quâ de re vide Tacitum lib. VI Annalium. Dum ſuperioris Germaniæ legiones curat, ut ibidem legere eſt, *mirum amorem adſecutus erat, effuſæ clementiæ, modicus ſeveritate, & proximo quoque exercitui per L. Apronium ſocerum non ingratus.* Sed benevolentia iſta militaris eum poſt Tiberii obitum Cajo ſuſpectum reddidit. Nec aliâ de cauſsâ occiſus ab eo fuit. Docet hoc nos unus Dio Caſſius lib. LIX. Γαιτουλικὸν Λεντοῦλον, τά τε ἄλλα εὐδόκιμον ὄντα, καὶ τῆς Γερμανίας δέκα ἔτεσιν ἄρξαντα, ἀπέκτεινεν, ὅτι τοῖς στρατιώταις ᾠκείωτο. *Lentulum Gætulicum, cùm aliis rebus illuſtrem, tum adminiſtratâ per decennium Germaniâ, occidi juſſit, eò quòd militum ſibi benevolentiam parâſſet.* Hiſtoriam ſcripſit, cujus memi-

meminit Tranquillus in Caligula cap. VIII: *Cn. Lentulus Gætulicus* (Caligulam) *Tiburi genitum ſcribit.* In quo tamen fallit Gætulicus. Nam, ut Tranquillus mox ſubjungit, *Gætulicum refellit Plinius, quaſi mentitum per adulationem, ut ad laudes juvenis, glorioſiq; principis, aliquid etiam ex urbe Herculi ſacrâ ſumeret: abuſumque audentiùs mendacio, quòd ante annum ferè natus Germanico filius Tiburi fuerat, appellatus & ipſe C. Cæſar: de cujus amabili pueritiâ immaturoq; obitu, ſuprà diximus.* Poëmatis etiam claruit. Hinc Martialis præfatione lib. I: *Sic ſcribit Catullus, ſic Marſus, ſic Pedo, ſic Gætulicus.* Meminit & Probus Grammaticus in Virgil. Georg. I. ubi tres ejus hexametros adfert. Adhæc Sidonius lib. II. Epiſt. X. ubi nomen amicæ ejus Cæſenniæ fuiſſe ait. Et carm. IX ait,

Non Gætulicus hîc tibi legetur.

Imò & ejus eſſe Epigrammata videntur, quæ lib. III, & VI Antholog. leguntur ſub nomine Γετουλίου, vel, quod malim, Γετουλικοῦ.

Etiam inter eos, qui res geſtas prodidere, locum ſibi depoſcit AGRIPPINA, Cæſaris Germanici, laudatiſſimi principis, & Agrippinæ, M. Agrippâ natæ, filia, Auguſti Cæſaris proneptis, conjux verò Cn. Domitii Ahenobarbi, & ex eo mater Cn. Domitii Neronis imperatoris. Auctor de ea nobis Tacitus lib. IV Annalium: *Id ego, à ſcriptoribus annalium non traditum, reperi in commentariis Agrippinæ filiæ: quæ Neronis principis mater, vitam ſuam, & caſus ſuorum poſteris memoravit.* Plinius item lib. VII Hiſt. Nat. cap. VIII. *Neronem quoque paullò antè principem, & toto principatu ſuo hoſtem generis humani, pedibus genitum, parens ejus ſcribit Agrippina.* Idem in indice auctorum, è quibus profecit libro ſeptimo, vocat eam Agrippinam Claudii. Nempe quia primùm quidem Cn. Domitii Ahenobarbi, poſtea autem Criſpi Paſſieni, ac denique patrui ſui Claudii Imperatoris fuerit uxor. Quod ſi hæc proneptis fuit Auguſti, ut, quæ diximus, oſtendunt: ſatis liquet, errare virum eruditum, quando de eâ intelligit locum hunc Tranquilli in Auguſto cap. LXXXVI: *Et quadam epiſtolâ Agrippinæ ingenium collaudans: Sed opus eſt, inquit, dare te operam, ne moleſtè ſcribas, aut loquare.* Nam hæc non proneptis, ſed neptis vocatur Auguſti, eoque mater erat ejus Agrippinæ, de qua nunc loquimur.

CLAUDIUS Cæſar juſtam etiam hiſtoriam inſtituerat: qua de re ſic Suetonius in Claudio cap. XLI: *Hiſtoriam in adoleſcentia, hortante T. Livio; Sulpicio verò Flavio etiam adjuvante, ſcribere aggreſſus eſt. In principatu quoque, & ſcripſit plurimùm, & aſſiduè recitavit per lectorem.*

rem. *Initium autem ſumſit hiſtoriæ poſt cædem Cæſaris Dictatoris. Sed & tranſiit ad inferiora tempora, cœpitque à pace civili: cùm ſentiret, neque liberè, neque verè, ſibi de ſuperioribus tradendi poteſtatem relictam, correptus ſæpe, & à matre, & ab avia. Prioris materiæ duo volumina; poſterioris unum & quadraginta reliquit. Compoſuit & de vita ſua octo volumina, magis ineptè, quàm ineleganter.* Ex quarto hiſtoriarum Claudii fragmentum citat Priſcianus lib. VI; ex octavo autem, Diomedes lib. I. Ea inter fragmenta Q. Claudii Quadrigarii retulerunt viri docti. Caſaubonus verò, notis ad ſuperiorem Suetonii locum, cenſet eſſe Tiberii Claudii Cæſaris. Ac movet eum, quòd Quadrigarii libri *annales*, non *hiſtoriæ* vocari ſolent. Fortaſſe id verum eſt. Sed interdum tamen ſcriptores laxiùs hiſtoriæ voce utuntur, ut annales comprehendat. Puto ex Annalibus etiam Claudii Cæſaris eſſe, quod Plinius ſcribit lib. VIII cap. III: *Claudius Cæſar ſcribit, hippocentaurum in Theſſalia natum eodem die interiiſſe.* Barthius Adverſ. lib. VII cap. I cenſet etiam libros de Analogia ſcripſiſſe. Atque hoc colligit ex iſtis verbis Joannis Sarisberienſis, lib. VIII Policratici, cap. X: *Sed & in his quæ palam dicentur, fideliter exſequendum erit: quod in primo libro de Analogia ſcripſit Claudius Cæſar, vir excellentis ingenii, magnæque prudentiæ.* Sed quis Claudium, cujus ſtuporem veteres omnes narrant, credat dici poſſe virum excellentis ingenii, magnæque prudentiæ. Mirum ſanè, Barthium ex his verbis colligere, fuiſſe inter veteres, qui Claudium prudentiæ ſapientiæque nomine commendârint. Nam quis veterum ante Sarisberienſem ſic de eo ſcripſit? Sed neque Sarisberienſem hæc ſcripſiſſe eſt credibile: verùm potiùs legendum *Cajus Cæſar*, qui eſt Julius dictator. Hic enim libros de Analogia compoſuit, quorum meminere Quinctilianus, Suetonius, Gellius, Chariſius, Priſcianus, alii.

L. ANNÆUS SENECA Cordubenſis, M. Senecæ, cujus ſuaſorias & controverſias habemus, filius, Lucani poëtæ patruus, decimoquincto, vel circiter, anno ante Auguſti exceſſum Romam perductus fuit, adhuc infans: ac cometam quidem, qui abitum ejus principis anteceſſit, viſum ſibi ipſe teſtatur lib. I Natur. Quæſt. cap. I. Sub Tiberio dubium, an ſub Cajo, quæſturam geſſerit. Sub Cajo certè periclitatus multùm, cùm, principe eo præſente, disertè cauſſam egiſſet. Sed periculum evaſit, cùm mulier quæpiam, quicum Cajus conſueverat, principi dixiſſet, Senecam tabe laborare, nec diu ſuper-

ſupervivere poſſe. Primo Claudii anno in Corſicam eſt relegatus, accuſante Meſſallinâ, principis libidinoſiſſimâ uxore; quæ inter Juliæ, Germanici filiæ, adulteros nomen ejus referebat. Sed octennio pòſt, operâ Agrippinæ, quæ poſt cædem Meſſallinæ, patruo ſuo Claudio nupſerat, ab exilio eſt revocatus, ac præturâ etiam ornatus, adhæc præfectus eſt ſtudiis Neronis, quem ex primo habebat marito, Cn. Domitio Ahenobarbo. Sub Nerone conſulatum, ſed extraordinarium, geſſit cum Trebellio Maximo: cujus rei mentionem facit Ulpianus ad S. C. Trebellianicum. Duodecimo autem Neronis anno, P. Silio Nervâ, & C. Julio Attico Veſtino coſſ. jubente Nerone, periit, venis inciſis, & veneno hauſto. Inter tam multa, quæ commentatus fuit, erant & deſcriptiones regionum. Uti Indiæ. De qua auctor Plinius lib. VI cap. XVII: *Seneca etiam apud nos, tentatâ Indiæ commentatione*, LX *amnes ejus prodidit, gentes duodeviginti centumque. Par labor ſit montes enumerare.* Item Servius in IX Æn. *Ganges fluvius Indiæ eſt, qui ſecundùm Senecam In ſitu Indiæ, novem alveis fluit.* Item deſcripſit Ægyptum, cujus non ſitum modò, ſed & ſacra tradidit. Servius in VI Æn. a: *Seneca ſcripſit de ſitu & de ſacris Ægyptiorum. Hic dicit, circa Sienem extremam Ægypti partem, eſſe locum, quem Philas, hoc eſt Amicas vocant, ideo quòd illic eſt placata ab Ægyptiis Iſis, quibus iraſcebatur, quòd membra mariti Oſiridis non inveniebat, quem frater Typhon occiderat. Quæ inventa poſtea cùm ſepelire vellet, elegit vicinæ paludis tutiſſimum locum, quem tranſitu conſtat eſſe difficilem. limoſa enim eſt, & papyris referta, & alta.* Vir ſummus, Juſtus Lipſius, in vita Senecæ cap. X, etiam hiſtoriam, aut compendium rerum Romanarum, ſcripſiſſe, colligit ex verbis Lactantii lib. VII cap. XV; ubi is, ut Seneca per ætates imperium Romanum diſtinxerit, docet. Sed quæ hoc de loco ſententia ſit noſtra, dicemus, cùm in Trajani temporibus ad Julium Florum fuerit deventum. Senecam fuiſſe Chriſtianum, quidam cenſent. Quos refellit Modius in Novantiquis, epiſt. XXI.

a *In illud:* Sic demum lucos Stygios.

FABIUS RUSTICUS Claudii ac Neronis temporibus floruit: quippe Senecæ amicus: ut oſtendit Tacitus lib. XIII Annal. ubi & quædam ex ejus hiſtoria refert. Verba Taciti ponam: *Fabius Ruſticus auctor eſt, ſcriptos eſſe ad Cæcinam Thuſcum codicillos, mandatâ ei prætoriarum cohortium curâ: ſed ope Senecæ dignationem Burrho retentam. Plinius, & Cluvius, nihil dubitatum de fide præfecti, referunt: ſanè Fabius inclinat ad laudes Senecæ, cujus amicitiâ floruit.* Unde, ſui temporis hiſtoriam ſcripſiſſe, cognoſcimus. Uti & ex iſtis lib. XIV: *Fabius Ru-*

ſticus non Agrippinæ, ſed Neroni cupitum id memorat, ejuſdemque libertâ aſtu disjectum. Item lib. xv: *Tradit Fabius Ruſticus, non eo, quo venerat, itinere reditum; ſed flexiſſe ad Fenium præfectum, & expoſitis Cæſaris mandatis, an obtemperaret, Senecam interrogaviſſe: monitumque ab eo, ut exſequeretur, fatali omnium ignaviâ.* Quanti ejus dictionem fecerit Tacitus: oſtendunt hæc illius verba in Agricola: *Livius veterum, Fabius Ruſticus recentium eloquentiſſimi ſcriptores*

Etiam ſub Claudio, & Nerone potiſſimùm, floruit CN. DOMITIUS CORBULO, vir conſularis, dux bello inſignis; & à quo in Batavia dicta foſſa Corbulonis. Hujus dictum erat, hoſtem dolabrâ eſſe vincendum. Quo aſtu, cùm Caligulam epigrammate offendiſſet, conſulatum tamen ab eo ſit conſecutus, Dio docebit. Factum id eſt anno Urbis IↃCCXCI. Sub Claudio anno IↃCCXCIX procul in Germania inferiore fuit, ſtrenueque rem geſſit adverſus Chaucos, & juſſus militem cis Rhenum in præſidiis ſiſtere, ne is otio ſegneſceret, foſſam inter Rhenum, & Moſam duxit, ut docet Dio lib. LX. Sub Nerone anno IↃCCCV. proconſul in Armenia Vologeſem excedere provinciâ, & obſides dare coëgit. Anno autem IↃCCCXIII Syriam morte Vinidii Quadrati vacuam cœpit regere. Nec minùs hominem tum ſtrenuum præbuit. Sæpe memoratur Tacito: ut Annal. lib. III, XI, XIII, XIV, XV, & Hiſt. lib. III. Quibus parentibus genitus ſit, docebit Plinius lib. VII cap. V. Loca deſcripſiſſe, in quibus militavit, colligo ex eodem Plinio, qui eum laudat in indice libri quincti, & ſexti: quibus terrarum ſitus exponitur. Imò apud eundem legas lib. II cap. LXX, notâſſe eum ſolis defectum, qui anno fuit IↃCCCX: ac in Armenia quidem conſpectum pridie Kal. Maji, inter horam diei decimam, & undecimam; in Campania autem eodem die inter horam diei ſeptimam, & octavam. Ejuſdem verba ſunt lib. V cap. XXIV: *Oritur Euphrates in præfectura Armeniæ majoris Cananitide, ut prodidit ex iis, qui proximè videre, Domitius Corbulo, è monte Aba.* Idem lib. VI cap. VIII: *Peracta eſt interior ora, omneſq; accolæ: nunc reddantur gentes mediterraneo ſinu: in quo multa aliter, ac veteres, proditurum me, non eo inficias, anxiâ perquiſita curâ, rebus nuper in eo ſitu geſtis à Domitio Corbulone, regibuſque inde miſſis ſupplicibus, aut regum liberis obſidibus.* Loquitur Plinius de temporibus iis quibus Corbulo pugnaret adverſus Parthos, qui Armeniam infeſtabant. Nec terras ſolùm deſcripſit, ſed & res geſtas: ut indicat hic Taciti locus lib. XV Annal. *Cæterùm obſeſſis adeò ſuppeditaviſſe rem frumentariam, conſtitit; ut horreis ignem injicerent: contraq; prodiderit Corbulo,*

bulo, Parthos inopes copiarum, & pabulo attrito, relicturos oppugnationem, neque ſe plus tridui itinere abfuiſſe. Tantus in ſtudiis & arte militari vir, cùm præclarè res, & Claudii tempore adverſus Chaucos, & ſub Nerone in Oriente adverſus Parthos, qui Armeniam Syriamque invaſerant, geſſiſſet, ob virtutem ſuſpectus eſſe cœpit Neroni. Qui propterea ſub honoris ſpecie in Achajam evocavit; ſed immiſſis percuſſoribus; à quibus juſſu tyranni in itinere mori eſt compulſus, anno Urbis IↃCCCXIX. Auctor Xiphilinus ex Dione.

POMPONIUS MELA, natione Hiſpanus, Claudii temporibus fuit; ut rectè primus adſtruxit Vadianus: quem iccirco & Vinetus ſequitur, & Schottus. Inde eſt, quòd & ipſe meminit Cornelii Nepotis, ut recentis ſcriptoris: & ad partes à Plinio advocetur in Hiſtoria Naturali; qui Veſpaſiani temporibus claruit. Scio eſſe, qui arbitrentur, vixiſſe temporibus Julii Cæſaris; idque propterea, quia lib. III cap. VI loquatur hoc pacto: *Britannia qualis ſit, qualéſque progeneret, mox certiora, & magis explorata, dicentur. Quippe tam diu clauſam aperit ecce principum maximus, nec indomitarum modò ante ſe, verùm ignotarum quoque gentium victor; qui propriarum rerum fidem, ut bello affectavit, ita triumpho declaraturus portat.* Verùm hæc verba uni conveniunt Claudio: ut liquet ex Suetonio de imperatore eo cap. XVII. At nunquam de Britannis triumphavit Julius. Quid quòd Melæ libro primo mentio fit Cæſareæ? quæ, cùm prius Jol diceretur, nomen Cæſareæ ab Cæſare Auguſto accepit. Cæterùm etiam de patria ejus liticula eſt. Siquidem Mellariæ, Bæticæ oppido, quod nunc eſt in ditione ducum Methynnæ, & Sidoniæ, natum eſſe, Hermolaus Barbarus arbitrabatur: imò ajebat ex eo Melæ, vel, ut ipſe ſcribere maluit, *Mellæ* nomen accepiſſe. Sed inde *Mellarius*, aut *Mellarienſis* potiùs diceretur. Et ſatis ex aliis conſtat, *Mela*, non patriæ, ſed gentilitium eſſe nomen. Alii igitur Cingeterati, (quod, MSSorum Melę codicum fidem ſecuti, itidem Bęticæ oppidum ſtatuunt) natum fuiſſe veriſimilius putant: atque id è ſecundo ejus libro colligunt: ubi, de Bæticæ oppidis loquens, ait ipſe: *Atque, unde nos ſumus, Cingenteratum, Mellaria, & Bello.* Ubi Hermolaus *cingente freto* legebat, ut Mellarienſem faceret. Vinetus maluit *Tigentera*, quod in ſuis repererat libris Pincianus voce *Cingenteratum*, tanquam nihili planè ejecta legebat: *Atque unde nos ſumus Mellaria.* Schottus corrigebat: *Atque unde nos ſumus ex gente ea. Tum Mellaria.* Eam verò emendationem acceptam ferebat Franciſco Sanctio Brocenſi: uti ille Petro Ciacconio Toletano. Anteceſſe-

rat autem proximè apud Melam oppidi Cartejæ, ſeu Tarteſſi mentio: quam iccirco patriam Melæ fuiſſe arbitratur. Caſaubonus commentario & caſtigationibus in tertium Strabonis emendat hoc pacto, *Atque unde nos ſumus Tingi contraria Mellaria.* Vel *Tingi è regione ſita Mellaria.* Solet enim Mela meminiſſe locorum, quæ ex adverſo ſita. Ergo, ſi MSSis codicibus ſtandum patria Melæ erit Cingeteratum, vel Tigentera. Sin emendationem ſequimur quæ placuit Schotto, fuerit Cartejus, ſive Tarteſſius. At juxta correctionem Barbari, Pinciani, &, quæ imprimis placet, Caſauboni, Mellarienſis erit. Utcumque ſe habet civitatis nomen, Bæticum fuiſſe Melam, ſatis indicant verba illa, *unde nos ſumus.* Inclaruit Mela libris III *de Chorographia*; ut eſt in pleriſque libris: ſive potiùs, ut in aliis vocantur, *de orbis ſitu.* In iis, & perſpicua eſt brevitas, & mira elegantia. Imò, ut Strabo ab eruditione, à diligentia Plinius, ita ab arte commendatur Mela: quod judicium eſt Alfonſi Garſiæ Motamori in commentario de doctis Hiſpaniæ viris, atque ejuſdem Academiis *a.* Nomen hujus ſcriptoris corruptum eſt apud Servium in IX Æn. ubi à Melone dici ait, ſeptem eſſe Gangis oſtia: quod apud Melam legas lib. III cap. VII. Valde autem ridiculus eſt Claudius Verderius *b*, cùm dictionem Melæ, elegantiſſimi ſanè ſcriptoris, culpare non veretur. Objectat, quòd dixerit, *Britanniam feris ſcatere.* Quaſi non expreſſum hoc ſit de iſto Lucretii lib. V *c*:

----- Ita ad ſatiatem terra ferarum
Nunc ſcatit -----

At, inquit ille, *ſcatere* eſt à σκάτ☉ *d*: unde idem alibi *e ſcatere* vocat latrinarum verbum. At nos ſcimus שְׁרָא Chaldæis & Syris notare *fudit*: unde שָׁרֵי, *fundens.* Hinc *ſcateo*, quod iccirco dicitur de terra liquorem fundente: uti etiam indicant derivata, *ſcatebra*, & *ſcaturire*: & Plautinum illud in Aulularià:

Quæ mihi interbibere ſola, ſi vino ſcatet,
Corinthienſem fontem Pirenen poteſt.

a *Habes T. II ſcriptorum Hiſpaniæ illuſtratæ*

b *Cenſione in auctores penè omnes.*

c *Verſ.* 40.

d *Stercus.*

e *Pag.* 27.

C. BALBILLUS Neronis ætate Ægypti præfectus fuit: ut Tacitus indicat in XIII Annal Fuit id anno Urbis IↃCCCIX, Q. Voluſio Saturnino, & P. Cornelio Scipione coſſ. uti conſules ii etiam in antiqua inſcriptione vocantur, quæ Neapoli exſtat. De itinere ſuo ac rebus Ægyptiis, quædam conſignavit. Seneca lib. IV Natur. Quæſt cap. II: *Balbillus, virorum optimus, in omni literarum genere rariſſimus, auctor eſt, cùm ipſe præfectus obtineret Ægyptum, Heracleotico oſtio Nili, quod eſt maximum, ſpectaculo ſibi fuiſſe delphinorum à mari occur-*

occurrentium & crocodilorum à flumine adverſum agmen agentium, velut pro partibus prœlium: crocodilos ab animalibus placidis, morſuque innoxiis, victos. Ex eodem opere eſt, quod refert Plinius in prooemio lib. XIX. *Galerius à freto Siciliæ Alexandriam ſeptimâ die pervenit; Babillus ſextâ, ambo præfecti.* In vulgatis Senecæ libris eſt Babillus, in Plinianis *Babilius.* Sed Balbillus dicitur Tacito: atque ita legi oportere, probat Lipſius ex veteri inſcriptione T. IULIUS BALBILLUS, SACERDOS SOLIS. Addere potuit & hanc: SOLI ALAGABALO JULIUS BALBILLUS AQUILA. Sanè ἀναλόγως, à cognomento *Balbus* ſit *Balbulus*, hinc *Balbillus.* Tamen ecce *Babilla* in inſcriptione alia: PRO SALUTE SABINIANI ET JULIÆ BABILLÆ VINDONA MATER.

CAP. XXVI.

Suetonii Paullini ætas, conſulatus, res geſtæ in Africa, & Britannia, deque iis hiſtoria, quæ in Africa is geſſerat. Locus de eadem ex Plinio, ſed emendatior. Error Mureti, confundentis Suetonium Paullinum cum Suetonio Lene. Perperàm cognomen Paullini à Græcis arceſſi. Thraſeæ Pæti elogium, deque Catonis vita commentarius. M. Servilii hiſtoria, laus, mors. Cornuti patria, profeſſio, exitus, & quantum ei diſcipulus Perſius legârit, libri ejuſdem, & laus. Cornutos duos à Suida malè unum credi. Lucanum, etiam de opinione veterum, hiſtoricis rectiùs, quàm poëtis, accenſeri. Pharſaliam ejus poſt cædem demum Neronis editam videri. Illius eſſe Panegyricum, qui ſcriptus in Piſonem, & quis ille Piſo. Ejuſdem Lytra Hectoris, Orpheus, de Urbis incendio, Iliacon, *& alia. Locus in Lucani vita emendatus: item alter, in quo à Scaligero receſſum. Quæ, ſi vera hæc lectio,* fabulæ ſalticæ *dicantur.*

C. SUETONIUS PAULLINUS anno Urbis IↃCCXCIV, C. Cæſare IV, & Cn. Sentio Saturnino coſſ. Numidiam obtinuit C. Cæſaris proprętor, ac Mauros uſque ad Atlantem montem perdomuit: ut Plinius indicat lib. V cap. 1; ac imprimis Dio lib. LX. Idem, anno Urbis IↃCCCXI, conſulatum geſſit cum L. Pontio Teleſino.

leſino. Suffectus autem fuit Neroni, cujus conſulatus tantùm quadrimeſtris erat, ut Tranquillus ſcribit. Sanè *conſulem* diſertim Plinius vocat, ut Tacitus *vetuſtiſſimum conſularium*. Proconſul Britanniam obtinuit, ubi (ut Tacitus in vita Agricolæ refert) *biennio proſperas res habuit, ſubactis nationibus, firmatiſque præſidiis: quorum fiduciâ Monam inſulam, ut vires rebellibus miniſtrantem, aggreſſus, terga occaſioni patefecit. Namque, abſentiâ legati remoto metu, Britanni, Voadicâ, regii generis feminâ, duce, ſumſere univerſi bellum: ac ſparſos per caſtella milites conſectati, expugnatis præſidiis, ipſam coloniam invaſere, ut ſedem ſervitutis. Quod niſi Paullinus, eo cognito motu, properè ſubveniſſet; amiſſa Britannia foret: quam unius prœlii fortunâ veteri patientiæ reſtituit.* Vide & de eo Tacitum lib. I, ac II Hiſtor. item quæ ex Dione refert Xiphilinus. Scripto conſignâſſe, quæ in Africa geſſerat, diſcimus ex iſtis Plinii verbis lib. V cap. I: *Suetonius Paullinus, quem conſulem vidimus, primus Romanorum ducum tranſgreſſus quoque Atlantem aliquot millium ſpatio, prodidit de excelſitate quidem ejus, quæ cæteri: imas radices denſis altiſque repletas ſylvis, incognito genere arborum; proceritatem ſpectabilem eſſe enodi nitore; frondes cupreſſis ſimiles; præterq; gravitatem odoris tenui eas obduci lanugine; quibus, additâ arte, poſſe, quales è bombyce, veſtes confici. Verticem altis, etiam æſtate, operiri nivibus. Decumis ſe eò perveniſſe caſtris, & ultra ad fluvium, qui Niger vocatur, per ſolitudines, nigri pulveris eminentibus interdum velut exuſtis cautibus. Loca inhabitabilia fervore, quamquam hiberno tempore, expertum* a. *Qui proximos inhabitent ſaltus, refertos elephantorum ferarumque, & ſerpentium omni genere, Carnalios appellari. Quippe victum ejus animalis promiſcuum his eſſe, & dividua ferarum viſcera.* Muretus in Variis ſuis *b* credidit, Suetonium hunc fuiſſe Suetonii illius patrem, cujus de XII Cæſaribus libros VIII habemus. Sed, ut rectè Juſto Lipſio *c* obſervatum, iſte, qui Tacito, Plinioque, memoratur, vocatus eſt Paullinus: alter dictus Tranquillus, aut Lenis: ille dux belli fuit, ut conſtat ex Plinii verbis adlatis: ejus, qui Cæſareas vitas edidit, parens ſub Othone etiamnum anguſticlavius, hoc eſt, necdum Senator erat. Ipſum audi lib. VII in Othone de pugna Bedriacenſi: *Interfuit huic bello pater meus Suetonius Lenis, tertiædecimæ legionis tribus anguſticlavius.* Sicco Polentonus, in ſeptimo de Illuſtribus ſcriptoribus libro, vitam Suetonii Tranquilli tradidit *d*; inque ea ſimiliter ſtatuit, illum, qui conſul cum Teleſino fuit, patrem fuiſſe illius Suetonii, qui vitas Cæſarum ſcripſit. Sed is non *Tranquillus*, aut *Lenis*, vocabatur: verùm *Paullinus*. Objectant *e*, quòd *Paullinus* ejuſdem ſit ſignificationis, à

a *Sic corrigo. In vulgatis perperam locus diſtinguitur, proq;* expertũ *eſt* experto. *In MSo, & veteri Parmenſi anni 1476, eſt* expertus. *Sed obſtat, quod* prodidit *anteceſſit: cæteraque infinito modo efferuntur.*

b *Lib. 15. cap. 11.*

c *Notis ad Taciti lib. 2. Hiſt.*

d *Eam apud Pighiũ reperies in Annalibus ad annum octingenteſimum duodevigeſimum.*

e *Pighius ibidem.*

Græca

Græca voce deductum. Sed iſtud verum non eſt. Nam, ut à *Iuſtus* eſt *Iuſtinus*, à *Marcellus Marcellinus*, ab *Auguſtus Auguſtinus*, à *Longus Longinus*: ita à *Paullus* (quod parvum notat) venit *Paullinus*. Apud Geſnerum in Bibliotheca legitur, Suetonium Lenem (intelligit autem hunc Paullinum, quem & patrem fuiſſe Suetonii Hiſtorici putavit) ſcripſiſſe vitam Othonis Imperatoris. Idemque proditum à Popeliniero lib. v Hiſtoriæ de Hiſtoricis, quam Gallicè procudit. Sed hoc, nec à Suetonio hiſtorico, nec veterum ullo, proditum invenitur.

Suetonio hoc Paullino, & Pontio Teleſino coſſ. à crudeliſſimo Nerone, delatore Marcello Eprio, mori juſſus eſt L. THRASEAS PÆTUS, ingens Patavinorum, imò orbis Romani iis temporibus decus. *Magnum* Martialis lib. I, *conſtantem* lib. IV appellat. *Maximum* vocat Plinius lib. VIII epiſt. XXII. Vide & de ejus laudibus Tacitum qui *virtutem ipſam* lib. XVI Annal. cap. XXI appellat; item Arrianum, Dionem, alios. Quin de eo ipſe Nero dicebat: Ἐβουλόμην ἂν Θρασέαν οὕτως ἐμὲ φιλεῖν, ὡς δικαστὴς ἄριστός ἐστιν. *Vellem me Thraſeas tam amaret, quàm integer eſt judex.* Auctor Plutarchus lib. πολιτικῶν παραγγελμάτων. Nec præteriri meretur quod de eo refert Tranquillus in Domitiani vita cap. X; ubi de imperatore hoc ait: *Interemit Iunium Ruſticum, quod Pæti Thraſeæ, & Helvidii Priſci laudes edidiſſet, appellaſſetque eos ſanctiſſimos viros.* Meminimus Thraſeæ hoc loco, quia vitam ſcripſit Catonis Uticenſis: ex qua ſemel, iterumque, aliqua adfert idem Plutarchus in Catonis minoris vitâ.

Quos Thraſeæ potiùs ſubjungam, quàm eos, quibus itidem Neronis crudelitas noxæ fuit? Ii ſunt M. Servilius, Cornutus, ejúſque diſcipulus Lucanus.

De M. SERVILIO ſic Tacitus in XIV Annal. *Sequuntur virorum illuſtrium mortes, Domitii Afri, & M. Servilii; qui ſummis honoribus, & multâ eloquentiâ viguerant. Ille orando cauſſas; Servilius diu foro, mox* TRADENDIS REBUS ROMANIS, *celebris: quem & elegantia vitæ clariorem effecit: ut par ingenio, ita morum diverſus.* Unde diſcimus, Servilium hunc ſummos geſſiſſe honores, hiſtoriam rerum Romanarum conſignâſſe, virum fuiſſe facundum, & elegantis vitæ, denique à Nerone fuiſſe ſublatum; quod contigit, ut idem auctor eſt, C. Vipſanio Aproniano, & C. Fontejo Capitone coſſ. anno Urbis IↃCCCXII.

CORNUTI ætatem, patriam, profeſſionem, atque exitum, paucis indicat Suidas his verbis, Ὁ Κορνοῦτος Λεπτίτης φιλόσοφος. Ἡ δὲ

Λέπτις,

Λεπτὶς, πόλις Λιβύης, γεγονὼς ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ Νέρωνος, καὶ πρὸ αὐτοῦ, ἀναιρεθεὶς σὺν τῷ Μουσωνίῳ. *Cornutus Leptites, philoſophus. Leptis autem Africæ eſt civitas. Ac fuit Romæ ſub Nerone, & ante eum. Interfectus verò cum Muſonio.* Quod philoſophum appellat, convenit cum Tranquillo, ſive alio, qui Perſii vitam ſcripſit. is philoſophum Stoicum vocat. Etiam philoſophum nominat Euſebius: ſed non morte, verùm exilio multatum ſcribit. Sic enim ille in Chronicis ad annum MMLXXXIII: *Nero, cùm cæteris viris inſignibus, & Octaviam uxorem interfecit, Cornutumq́; philoſophum, præceptorem Perſii, in exilium fugat.* Sed fortaſſe hæc conciliari poſſunt, quia priùs in exilium egiſſe, poſteaque interemiſſe poteſt. Ex Perſianæ eo vitæ auctore, quem diximus, illud etiam cognoſcimus, inter auditores ejus fuiſſe & Lucanum poëtam, & Aulum Perſium: atque hunc, adoleſcentulum adhuc, tanti feciſſe præceptorem ſuum, à quo in philoſophia inſtituebatur, ut nunquam ab illius latere recederet: atque ut moriturus, anno nempe ætatis undetrigeſimo, legârit Cornuto, cùm ſeptingentorum librorum bibliothecam, tum etiam argenti facti pondo viginti: ſed Cornutum ait, libris contentum, pecuniam ſororibus Perſii reliquiſſe. Poſt ea, quæ antea adduximus, ſubjicit continuò Suidas: Ἔγραψε δὲ πολλὰ φιλόσοφά τε καὶ ῥητορικά. *Scripſit multa & philoſophica, & rhetorica.* Sed videtur etiam fuiſſe nobilis Grammaticus, & veterum poëtarum interpres. Nihil enim cauſſæ video, cur hunc alium putem ab illo Cornuto, quem Gellius lib. II cap. VI refert inter *Grammaticos ævi ſuperioris, haut ſanè indoctos, neque ignobiles, commentariaq́; in Virgilium compoſuiſſe* dicit. Præſertim cùm idem lib. IX cap. X teſtetur, feciſſe libros *de figuris ſententiarum*: quod bene convenit cum eo, quòd Suidas ῥητορικὰ ſcripſiſſe ait. Commentariorum in Virgilium meminit & Macrobius lib. V cap. IX, ubi eum vocat *virum magnum, & Græcarum literarum doctiſſimum.* Chanſius citat hæc decimo Cornuti libro ad Silium Italicum cùm de Virgilio: *Iamque exemplo tuo etiam principes civitatium* & poëtæ incipient ſimilia fingere. Hunc autem philoſophum, rhetorem, grammaticum, etiam hiſtoricum fuiſſe, teſtis eſt Suidas, qui diſertim ἱστορικὸν appellat: atque addit, æmulationem fuiſſe inter eum, & Livium Patavinum; longeq́ue plures audiiſſe Cornutum: ſed Livio fuiſſe auditores, & ingenio, & eruditione, præſtantiores. Tamen, ut verè dicam, quod ſentio, videre non poſſum, ut hoc temporum ratio patiatur. Nam Livius Patavinus, uti & Meſſalla Corvinus orator, nati ſunt Olympiadis CLXXX anno ſecundo,

do, quarto anno à conſulatu Ciceronis; teſte Hieronymo in Chronico Euſebiano. Eſt is annus Urbis IↃCXCV. Idem Hieronymus deceſſiſſe ait Olympiadis CXCIX anno I, Tiberii anno IV, qui ſit Urbis annus IↃCCLXX, Livii autem annus LXXV. Cornutus verò in exilium à Nerone ejectus eſt Olympiadis CCXI anno III, ut idem Hieronymus ait. Eſt is annus Urbis IↃCCCXX. à deceſſu Livii annus quinquageſimus. Minùs autem veriſimile ſit, Livium, jam decrepitâ ætate docendis aliis vacâſſe: ſed, ſiquid tale factum, potiùs evenerit illud Livio quinquagenario, vel antè. At tum fortaſſe necdum natus erat Cornutus. Utcunque hoc eſt, planè alius ille hiſtoricus Cornutus fuiſſe videtur, qui Auguſtæo ævo cum Livio Patavino docuit: fortaſſe eſt pater ejus, qui Perſii præceptor fuit. Saltem hoc temporibus magis congruit. Sed quia eundem facit Suidas, nos, ſub ambiguo nomine, de utroque hìc dicere voluimus.

Inter hiſtoricos etiam locum damus M. ANNÆO LUCANO, Cordubenſi. Quippe qui poëma ſuum, de bello civili Cæſaris & Pompeji, fide hiſtoricâ ſcripſerit. Quo nomine à Petronio Arbitro in Satirico reprehenditur, his verbis: *Ecce belli civilis ingens opus quiſquis attigerit, niſi plenus literis, ſub onere labetur. Non enim res geſtæ verſibus comprehendendæ ſunt, quod longè meliùs hiſtorici faciunt: ſed per ambages, deorumque miniſteria, & fabuloſum ſententiarum tormentum, præcipitandus eſt liber ſpiritus; ut potiùs furentis animi vaticinatio appareat, quàm religioſæ orationis ſub teſtibus fides.* Sanè non ab omnibus Lucanum poëtam habitum eſſe: oſtendit & illud Martialis de eo lib. XIV:

Sunt quidam, qui me dicunt non eſſe poëtam:
Sed, qui me vendit, bibliopola putat.

Ac apud Servium legas in illud I Æn. *Matre Deâ monſtrante viam: ---- Hoc loco per tranſitum tangit hiſtoriam, quam per legem artis poëticæ apertè non poteſt ponere. Lucanus namque ideo in numero poëtarum eſſe non meruit, quia videtur hiſtoriam compoſuiſſe, non poëma.* Quæ omnia mentem Martialis ſatis aperiunt. Ut audiendus non ſit doctiſſimus Barthius Adverſ. lib. IX, ubi cenſet, poëtam hoc velle, cùm facilè libri Lucani diſtrahantur, non vilem aliquem, ſed bonum vatem haberi. Videtur autem hoc poëma mortem demum in lucem prodiiſſe. Nec enim Nero, vel tam clemens erat, ut ferret multa adeò pro libertate dicentem: vel adeò ſtultus, ut non intelligeret ſchemata, quibus, dum laudari videtur, omnino vituperaretur.

Exempla aliquot ſuppeditabit ſummus vir, vereque Muſarum & Charitum *μέγ' ἄγαλμα*, Daniel Heinſius, in laudatione Aſini, ſcripto, ut genii, ita penitiorum literarum, ac civilis prudentiæ pleniſſimo. Lucani quoque eſt panegyricus ad Calpurnium Piſonem, cujus initium: *Unde priùs cœpti ſurgat mihi carminis ordo?* Sanè in veteri ſcheda MSa reperit Scaliger ejuſmodi inſcriptionem, *Lucani catalecton de laude Piſonis.* Piſo verò hic eſt is, qui adverſus Neronem conſpiravit, ac conjurationis ſocium adlegit inter alios Lucanum, ſatis antè infeſtum Cæſari, quem gloriæ ſuæ ſciret invidere. Vulgò Ovidio id carmen tribuitur; etiam à Carolo Sigonio in tertio de Judiciis cap. XXVIII; ubi, ut Ovidianos, citat hos verſus:

Seu trepidos ad jura decem citat haſta virorum,
Et firmare jubet centeno judice cauſſam.

Lucano nullâ omnino ratione adſcribi ait Barthius Adverſar. lib. XLIX cap. VII. Sed eum refellunt quæ diximus.

At longè plurima, quæ ſcripſit Lucanus, deperierunt. Primum Hectoris Lytra. De qua ſic apud Statium Papinium in Genethliaco Lucani Calliope poëtam naſcentem compellat:

Ac primùm teneris adhuc in annis
Ludes Hectora, Theſſaloſq; currus,
Et ſupplex Priami potentis aurum.

Adhæc Orpheum fecit, quò pertinet verſus proximus:

Et ſedes reſerabis inferorum.

Eo ex poëmate Grammatici citant:

-----*gaudent à luce relictam*
Eurydicen, iterum ſperantes Orphea manes.

Paullò pôſt ſequitur apud Papinium:

Dices culminibus Remi vagantis
Infandos domini nocentis ignes.

Remi culmina vocat Romam: *domini ignes*, incendium Urbis procuratum à Nerone; qui & illud *è turri* a *Mæcenatiana proſpectans, lætuſque flammæ, ut ajebat, pulcritudine, ἅλωσιν Ilii in illo ſuo ſcenico habitu decantavit.* Poëma hoc Lucani dicebatur *catacauſmus*: pro quo corruptè *cataſcomos* legas in vita Lucani, quam ex antiquiſſimo commentario Britannicus primus edidit. Diverſum ab eo opus Iliacon. Ex quo Placidus Lutatius in III Thebaidos citat: *Atque Helenæ timuiſſe Deos.* Idem Lutatius in V Theb. ſic ſcribit: *Lucanus de Phaëtonte in libro, qui inſcribitur Iliacon, ita:*

Haut aliter raptum tranſverſo limite cœli

a *Sueton. in Ner.*

Flam-

Flammati Phaëtonta poli videre, Deique;
Cùm vice mutatâ totis in montibus ardens
*Terra dedit cœlo * naturaq; verſa.*

Apud Scaligerum verſu primo ſecundoque legas,

---- Anheli Flammatum Phaëtonta p. v.

Sed vera ſine dubio lectio eſt, quam ex Lutatio expreſſimus. Idem Scaliger unum poëma facit *catacauſmon*, & *Iliacon*. Unde vocat *catacauſmon Iliacum*. Sed vitæ is ſcriptor, quem dixi, diſertim: *Exſtant ejus & alii complures: ut Iliacon, Saturnalia, Cataſcomon.* Ubi *catacauſmum* diximus reſcribendum. Quare nec recedo à Crinito, qui diſtincta opera facit, *De incendio Vrbis*; & *De incendio Trojæ cum Priami calamitate.* Imò in antiquo illo vitæ ſcriptore, etiam *orationem de incendio Vrbis pro Octavio Sagitta* feciſſe, legimus. Item Lutatius in IX Theb. citat è Lucani *cathegonio* (ita eſt in MSo cod.) hos verſus:

Thebais Alcmene, qua dum frueretur Olympi
Rector, Luciferum ter juſſerat Heſperon eſſe.

Ubi pro *Cathegonio* Scaliger legit *catalogo*. Cenſet enim Heroidum catalogum reliquiſſe inſtar Heſiodi, qui ἠοίας ſcripſit, & κατάλογον. Verùm, puto, ſi Lucanus hujus nominis opus reliquiſſet, meminiſſet illius vitæ ejus vetus ſcriptor. Atqui apud eum de Lucani ſcriptis, præter poëma de bello civili, non alia legas, quàm iſta: *Exſtant ejus & alii complures, ut illa, Conſaturnalia* (rectè clariſſimus & κριτικώτατος Scriverius emendabat, *ut, Iliacon, Saturnalia*) *Cataſcomon* (diximus legendum *Catacauſmon*) *Silvarum* X, *Tragœdia Medea imperfecta, Salticæ fabulæ* XIV, *& Hippamata proſâ oratione in Octavium Sagittam, & pro eo de incendio Vrbis, Epiſtolarum ex Campania. Non faſtidiendi quidē omnes: tales tamē, ut Belli Civilis videantur acceſſio.* Quare ejus ſententiæ ſum, ut *cathegonio* corruptum putem ex *catacauſmo*. Sanè non longiùs ab illo abit, quàm *catalogo*: quod Scaligero placebat. Et de κατακαυσμῷ, ſive incendio Urbis, Lucanum ſcripſiſſe, ſatis ex allatis Statii verſibus conſtat: de catalogo verò Heroidum, ne γρῦ quidem reperias apud veterum quemquam. Sed quid ſunt *ſalticæ fabulæ* a, quæ ab Lucano ſcriptæ dicuntur? Crinitus, cùm id non intelligeret, contentus fuit dicere, ſcriptas ab eo fuiſſe fabulas complures. Puto à *ſaltus* formatum eſſe *ſalticus*, ut dicimus *cælicus, aſtricus, civicus, hoſticus, genticus*, quod apud Tacitum eſt. Ita *fabulæ ſalticæ* ſint, quæ res narrant ad ſaltus pertinentes: ut de amoribus Satyrorum, & nympharum, quæ Apollonio Rhodio ἀλσηΐδες

a *Ita non modo eſt in Lucani vita, quā ex vetuſtiſſimo cod. edidit Io. Britannicus: ſed etiam apud Pomponium Fortunatum in ejuſdem Lucani vita.*

νύμφαι : & ſimilia his alia. De morte poëtæ ſic Hieronymus in Chronico Euſeb. ad annum x Neronis: *M. Annæus Lucanus, Cordubenſis poëta, in Piſoniana conjuratione deprehenſus brachium ad ſecandas venas medico præbuit.* Sed pleniùs de eo Tacitus in xv Annal & Tranquillus in fragmento, quod è vita Lucani ſupereſt. Romæ in templo B. Petri inſcriptio in marmore iſtiuſmodi eſt:

M. ANNÆO LUCANO
CORDUBENSI POETÆ
BENEFICIO NERONIS
FAMA SERVATA.

Citat & Sulpitius Verulanus in vita Lucani. Eò autem pertinet inſcriptio, quòd Nero non tulerit edictum, quo poëmata Lucani ex omnibus bibliothecis eximerentur. Huc etiam reſpexit Juvenalis, cùm ait: *Contentus famâ jaceat Lucanus in hortis.* Notum eſt, quàm præclarè de eo ſcripſerint Auctor diatius: de cauſſis corruptæ eloquentiæ: item Statius, Fabius, Martialis, Sidonius. Etiam *optimus poëta* dicitur Oroſio proœmio lib. VI; ubi hemiſtichium adducit ex libro primo. Nicolao Clomange epiſt. V dicitur *egregius bellorum civilium deſcriptor, aſtrorum quoque & philoſophiæ doctiſſimus.* Laudat & Gulielmus Brito initio Philippeidos:

Non his ſufficeret famæ Lucanus amator.

Sed omnes, qui ejus cum laude meminere, præſertim illos poſterioris ævi, longiſſimum eſſet referre.

CAP. XXVII.

Perperàm plurimis in libris Mutianus *per* T *ſcribi. Licinii Muciani res geſtæ, atque ejuſdem hiſtoria. Aſconii Pediani ætas, hiſtoria, cæcitas. Alius ejuſdem nominis; ſed hoc antiquior. Inepta eorum calumnia, qui Vallæ elegantias Aſconii eſſe dictitabant. Servilius Novianus. M. Cluvii Rufi dignitas, hiſtoriáque. Alter hujuſce nominis; ſed Iuliani ævi. Iulii Secundi ætas, deque Iulii Aſiatici vita commentarius, ac dictio ejuſdem. Vipſanius Meſſalla, cui frater diſſimilis Aquilius Regulus.*

SEquitur M. LICINIUS CRASSUS MUCIANUS. Sic enim, per C, Muciani nomen ſcribendum, cùm & ita in veteri lapide inveniatur, & Græcè ſit Μουκιανὸς, & à Mucius veniat Mucianus,

cianus, ut ab Æmilius Æmilianus, à Licinius Licinianus. Mucianus hic cum quatuor legionibus Syriam obtinuit anno Neronis ultimo. Idem, Galbâ interempto, legiones ſacramento adegit Othonis. Verùm, ut de bello inter Othonem ac Vitellium certior factus fuit, Veſpaſianum hortatus eſt ad imperium capeſſendum; ipſeque Romam præmiſſus ad opprimendum Vitellium. Sed ante adventum Muciani jam à Flavianis oppreſſus erat Vitellius. Res tamen turbatas Romæ pacavit Mucianus, unà cum Veſpaſiani filio, Domitiano. Ac propter merita iſtæc à Veſpaſiano conſors imperii vocatus fuit. Vide Tacitum in II Hiſtor. Suetonium in Veſpaſ. cap. VI & XIII, item Zonaram, Xiphilinum. Ter fuit conſul; eoque elogio ab aliis Mucianis diſtinguit eum Plinius lib. II cap. CIII, lib. III cap. V, lib. VIII cap. III, lib. XII cap. I, & lib. XIII cap. XIII. Scripſit hiſtoriam luculentam, ex qua multa ad locorum ſitum pertinentia, ac res miras ei viſas, præcipuè in Orientali expeditione, variis in locis Plinius refert. Ita lib. III cap. V habes: *A Circeiis palus Pomptina eſt, quem locum viginti trium urbium fuiſſe, Mucianus ter conſul refert.* Item lib. IV cap. XII: *Ipſaq; longè clariſſima Cycladum media templo Apollinis, & mercatu celebrata Delos, quæ diu fluctuata, ut proditur, ſola motum terræ non ſenſit ad M. Varronis ætatem. Mucianus prodidit bis concuſſam.* Et poſt pauca: *Syros, quam circuitu patere* XX *millia paſſuum, prodidere veteres, Mucianus* CLX. Et lib. V cap. IX: *Inter Arſinoiten autem, ac Memphiten, lacus fuit circuitu ducentorum, & quinquaginta millia paſſuum: aut, ut Mucianus tradit, quadringentorum, & quinquaginta millium.* Similiter lib. V cap. XXIV: *Oritur Euphrates in præfectura Armeniæ majoris Cananitide, ut prodidere ex iis, qui proximè viderunt; Domitius Corbulo, è monte Aba; Licinius Mucianus, ſub radicibus montis, quem Capotem appellant, ſupra Simyram* XII *millia paſſuum, initio Pyxiratus nominatus.* Item cap. XXXI: *Et jam dicta Arados, inter quam, & continentem,* L *cubita alto mari, ut auctor eſt Mucianus, è fonte dulcis aqua tubo coriis facto uſque à vado trahitur.* Item lib. VII cap. IV, ubi ait: *Licinius Mucianus prodidit, viſum eſſe à ſe Argis Areſcontem, cui nomen Areſcuſæ fuiſſet; nupſiſſe etiam; mox barbam, & virilitatem, proveniſſe, uxoremque duxiſſe.* Quæ verba ex eo & Gellius adducit lib. IX cap. IV. Meminit quoque idem Plinius ejuſdem VII libri cap. XLVIII, & LIV. item lib. IX cap. VIII, XXV, XXX & LIX. adhæc lib. IX cap. XXXVII, & lib. XXXI cap. II. prius ubi de fonte Liberi in Andro, atque iterum ubi de fonte cupidinis Cyzicenos. Præterea lib. XXXII cap. VI, ubi ipſa ejus verba adfert, & lib. XXXVI. cap. VIII.

Veſpaſiani etiam ævo floruit ASCONIUS PEDIANUS: ut cognoſcimus ex Hieronymo in Chronico Euſebiano ad annum MMXCI, qui Veſpaſiani annus eſt ſeptimus: *Q. Aſconius Pedianus, ſcriptor hiſtoricus, clarus habetur, qui* LXXII *ætatis ſuæ anno captus luminibus,* XII *poſtea annis in ſummo omnium honore conſeneſcit.* Tria hinc diſcimus. Primum eſt, Aſconium Pedianum jure à nobis inter hiſtoricos cenſeri. Alterum eſt, floruiſſe eum ſeptimo Veſpaſiani anno, hoc eſt hiſtorias tum in lucem edidiſſe. Tertium eſt, poſtea XII vixiſſe annis, luminibus captum, hoc eſt, uſque ad annum Domitiani ſeptimum. Ergo planè alius eſt ab Aſconio illo, qui in liberorum ſuorum gratiam ſcripſit annotationes in Ciceronis orationes: cujus operis quantulacunque pars ſupereſt. Nam ille in orationem pro Cornelio ſic ſcribit: *Sunt tamen, qui eundem illum duorum numerum, quem Cicero, ponant; inter quos Tuditanus, & Pomponius Atticus, Liviuſque noſter.* Ubi cùm Livium vocat ſuum, ſatis indicat, eo ſe uſum familiariter. Atqui obiit Livius anno Tiberii quarto. At enim dixerit aliquis, ſuum vocare, quia conterraneus fuerit: ut ſi hodieque Batavus quiſpiam dicat, *Eraſmus noſter.* Sed Aſconium fuiſſe Patavinum, unde adſtruent? Et alia quoque argumenta ſunt, è quibus colligi poſſit, vixiſſe Auguſti ævo. Siquidem Virgilium vidit. At is annis XVI obiit ante natum Chriſtum: ſanè apud Janum Philargyrium in Ecl. III, quo loco exponit verba illa, *Dic quibus in terris,* &c. legas iſta, *Aſconius Pedianus ait, ſe audiſſe Virgilium dicentem, in hoc loco ſe grammaticis crucem fixiſſe.* Quæ iiſdem verbis Servius ibidem refert. At à Virgilii obitu, uſque ad ſeptimum Veſpaſiani annum, ſunt anni amplius centum. Hiſtoricus autem Pedianus annis ſolum vixit LXXXV. Quomodo igitur audire ex Virgilio potuit id, quod Philargyrius, & Servius, dicunt? Nec dubium igitur, quin ſenior ille Pedianus ſit, quem idem locutum ait cum Aſinio Gallo, fratre Salonini, filio Aſinii Pollionis. Verba ejus in Ecl. IV ſunt iſta: *Aſconius Pedianus à Gallo audiſſe ſe refert, hanc eclogam in honorē ejus factam.* Etiam in vita Virgilii legas iſta, *Vulgatum eſt conſueſſe Virgilium cum Plotia Aleria, ſed Aſconius Pedianus affirmat ipſum poſtea majorem natu narrare ſolitum, invitatum quidem ad communionem ſui, verùm pertinaciſſimè recuſaſſe.* Non dubium autem, quin Aſconius ea ex Plotiâ audierit ipſe. Quanquam locus ille aliquantò aliter legitur in vitâ Maronis à Donato ſcripta, prout legitur in Fabricii editione. Sed tamen ſic quoque ſtatuendum, ea Aſconium æqualibus Virgilii accepiſſe. Alia etiam in vita illa à Donato exarata invenias. At hiſto-

ricus Pedianus ſignatur à Plinio, in auctoribus, è quibus profecerit lib. VII. quo gentium mirabiles figuræ continentur. Item à Suida in Α'πίκι@, & Α'σκώνι@, ubi legas, Aſconium à Junio Blæſo, ad convivium eunte, comitem eſſe aſſumtum, licet invocatum; quales vocare *umbras* ſolent. Is autem Junius Blæſus omnino eſt ille, qui Galbæ, & Vitellii, temporibus fuit, de quo Tacitus primo, ſecundo, tertioque Hiſtoriæ. Apud Suidam ſcribitur Παιδιανὸς, quaſi foret à παιδίον, vel παιδιά. Sed eſt à Pedio: cujus prima apud Perſium eſt corrupta. Uti prima in *Pedianus* apud Sillium. Ac in veteri lapide ſimplici vocali hæc vox exaratur. Obſervat hoc Scaliger quoque in animadverſionibus ad Euſebium; ut pleraque alia eorum, quæ diximus hoc de ſcriptore. Sed vereor, ne in uno alteroque me deceperit ſummi viri auctoritas. Nam poſtquam iſta ſcripſiſſem, incidi in locum hunc Aſconii in orat. pro Scauro: *Poßidet eam* (Scauri domum) *nunc Longus Cæcina, qui conſul fuit cum Claudio.* Ubi non dubium, quin *Largus*, pro *Longus*, reſcribi debeat. Nam C. Largus, qui in fragmento inſcriptionis Neapolitanæ vocatur C. Cæcina Largus, fuit cum Imperatore Claudio conſul anno Urbis IↃCCXCIV. Hæc autem referre de domo illâ non tam ei convenit, qui Auguſti ævo, quàm qui ſub Nerone, & Flaviis vixerit. Nec difficile eſt probatu, cùm Aſconius dicit *Livius noſter*, reſpexiſſe, non eò quidem, quò Scaliger putabat, quia familiariter Livio uſus ſit, (nam Livio junior fuit, ut jam vidimus) ſed quia Patavinus eſſet. Quod colligo ex Sillio Italico, quando more poëtarum in eo, quem antiquis fuiſſe temporibus comminiſcitur, celebrat familiarem atque amicum hunc ſuum. Verba Sillii ſunt iſta lib. XII:

Polydamanteis juvenis Pedianus in armis
Bella agitabat atrox, Trojanaque ſemina, & ortus,
Atque Antenoreo ſeſe de ſtirpe ferebat,
Haut levior generis famâ, ſacroque Timavo
Gloria, & Euganeis dilectum nomen in oris.
Huic pater Eridanus, Venetæque ex ordine gentes,
Atque Apono gaudens populus, ſeu bella cieret,
Seu Muſas placidus, doctæque ſilentia vitæ
Mallet, & Aonios plectro mulcere labores,
Non ullum dixere parem, nec notior alter.

Quę non in alius gratiam finxit, quàm, ut dixi, amici ſui Aſconii. At Pediaon ei, quemadmodum vidimus, apertè patriam tribuit Patavium, Antenoris opus. Unde & paulò pòſt ait,

---- *Macte*

---- *Macte ô virtutis avitæ,*
Macte Antenoride.

Itaque cùm extra controverſiam ſit, Livium eſſe Patavinum;& vel ex iſtis Sillii verſibus, Patavinum etiam Pedianum eſſe, videamus: ne illud quidem dubium erit, quin cùm Aſconius dicit, *Livius noſter*, communem, ut ajebam, patriam reſpexit. Quare nunc ſic ſtatuere malo, duos quidem fuiſſe Aſconios Pedianos, ut benè obſervat Scaliger: unum, qui Virgilii ætate vixerit: alterum, qui ſub Nerone, & Veſpaſiano, claruerit: at poſteriorem hunc, contrà quàm Scaliger opinabatur, non tantùm hiſtorias condidiſſe: ſed & commentariorũ in Ciceronis orationes eſſe auctorem. Admodum autem perfrictæ frontis fuiſſe neceſſe eſt, qui, cùm Laurentii Vallenſis Elegantiarum libros in honore eſſe dolerent, in vulgus ſparſere, eos jam olim in Germania fuiſſe repertos, quòdque ſcripti eſſent literis fugientibus ac fatiſcentibus, vix certis cognitum indiciis tandem fuiſſe, Aſconii Pediani eſſe opus: cujus calumniæ meminit Mariangelus Accurſius in diatribarum ſuarum defenſione, cui *Teſtudo* nomen fecit.

SERVILIUS NOVIANUS Veſpaſiani ętate vixit. De eo ſic Fabius lib. x in judicio de hiſtoricis: *Immortalem illam Salluſtii velocitatem, diverſis virtutibus* Livius *conſecutus eſt. Nam mihi egregiè dixiſſe videtur Servilius Novianus, pares eos magis, quàm ſimiles: qui & ipſe à nobis auditus eſt, clari vir ingenii, & ſententiis creber; ſed minùs preſſus, quàm hiſtoriæ auctoritas poſtulat.*

Fuit tum quoque M. CLUVIUS RUFUS, vir conſularis, ut à Tranquillo vocatur in Nerone cap. XXI. item à Xiphilino. Incidit verò conſulatus ejus in annum nonum Claudii, quo conſules ex Kal. Jan. fuere M. Vinicius II, & M. Statilius Corvinus. Sed ex Kal. Jul. ſuffecti M. Cluvius Rufus, & Pompejus Silvanus: quos conſules Claudius appellat epiſtolâ ad Hieroſolymitanos, apud Joſephum lib. xx Antiquit. Idẽ Cluvius anno Urbis IↃCCCXXI, quo Nero occiſus, Ser. Galbę Cęſ. Aug. proconſul obtinuit Galliam Tarraconenſẽ. Atque ibidem à Galba relictus. Annò ſeq. Vitellium poſt Bedriacenſem victoriam ſecutus, & comitatui ejus additus, Hiſpaniam, L. Arruntii exemplo, abſens rexit: qua de re vide Tacitum lib. I, & II Hiſt. ubi ſæpius memoratur; ſed ſemel ei prænomen Marco datur. Res ſcripſit Neronis temporibus geſtas. Hiſtoriæ ejus meminit Tacitus in XI Annal. his verbis: *Plinius, & Cluvius, nihil dubitatum de fide præfecti* (Burrhi) *referunt*. Item penè initio XIV Annal. *Tradit Cluvius, ardore retinendæ Agrippinam potentiæ eò uſque provectam, ut medio diei,*

diei, cùm id temporis Nero per vinum & epulas incaleſceret, offerret ſe ſæpius temulento comtam, & inceſto paratam. Iamque laſciva oſcula, prænunciaſ flagitii blanditias, annotantibus proximis, Senecam contra muliebres blanditias ſubſidium à femina petiviſſe: immiſſamq; Acten libertam, quæ ſimul ſuo periculo, & infamiâ Neronis anxia, deferret, pervulgatum eſſe inceſtum, gloriante matre: nec toleraturos milites profani principis imperium. Fabius Ruſticus, non Agrippinæ, ſed Neroni, cupitum id memorat; ejuſdemq; libertæ actu disjectum. Sed quæ Cluvius, eadem cæteri quoque auctores prodidere, & fama huc inclinat. Idem eſt Cluvius, de quo Plinius lib. IX epiſt. XIX, quæ ad Ruſonem: *Ipſe ſum teſtis, familiariter ab Virginio Rufo dilectus probatuſque, ſemel omnino, me audiente, provectum, ut de rebus ſuis hoc unum referret, ita ſecum aliquando Cluvium locutum: Scis, Virgini, quæ hiſtoriæ fides debeatur: proinde ſiquid in hiſtoriis meis legis aliter, ac velles, rogo ignoſcas. Ad hoc ſic illum, Cluvine, tu ignoras, ideo me feciſſe, quod feci, ut eſſet liberum vobis ſcribere, quæ libuiſſet?* Apud Plutarchum in Othone corruptè legitur Κλαύδιος Ῥοῦφος, ut Lipſius ad Tacitum obſervat. Alius, ut temporum ratio oſtendit, eſt ille M. Cluvius Rufus, qui quæſtor fuit anno Urbis IↃCXCIII, M. Pupio Piſone Calpurniano, & M. Valerio Meſſalla Nigro coſſ. Ejus meminit Cicero epiſt. ad famil. lib. XIII epiſt. LV, & ad Att. lib. VI epiſt. II.

JULIUS SECUNDUS eſt is, quem loquentem inducit ſcriptor dialogi de cauſſis corruptæ eloquentiæ: unde eum Veſpaſiani ætate floruiſſe, cognoſcimus. Tum enim dialogus ille ſcriptus; ut præter alia docent hæc verba: *Cur antiquis temporibus potiùs adſcribatis Ciceronem, quàm noſtris, non video. Nam Hirtio & Panſa conſulibus, ut Tiro, libertus ejus, ſcripſit, VII Id. Decembr. occiſus eſt, quo anno divus Auguſtus, in locum Panſæ & Hirtii, ſe & Q. Pedium Coſſ. ſuffecit: ſtatue* VI *&* L *annos, quibus mox divus Auguſtus Remp. rexit: adjice Tiberii tres & viginti: & prope quadriennium Caji, ac bis quaterdenos Claudii & Neronis annos: atque ipſum Galbæ, & Othonis, & Vitellii unum annum: ac ſextam jam felicis hujus principatus ſtationem, qua Veſpaſianus Remp. fovet,* C *&* XX *anni ab interitu Ciceronis in hunc diem colliguntur, unius hominis ætas.* Ut autem Julio Secundo, inter Vitarum ſcriptores, locum dem; facit hic locus in eodem dialogo: *Itaque, hercule, non minus probari video in te, Secunde, quòd Iulii Aſiatici vitam componendo, ſpem hominibus feciſti plurium ejuſmodi librorum.* De dictione ſic idem initio dialogi: *Venerunt ad eum M. Aper, & Iulius Secundus, celeberrima tum ingenia fori noſtri. ---- Quamvis malignè plerique opinarentur, nec Secundo promtum eſſe ſermonem; & Aprum ingenio potiùs, & vi naturæ, quàm inſtitutione, & literis,*

famam eloquentiæ conſecutum. Nam & Secundo purus, & preſſus, &, in quantum ſatis erat, profluens ſermo non defuit: & Aper communi eruditione imbutus, contemnebat potiùs literas, quàm neſciebat.

VIPSANIUS quoq; MESSALLA Veſpaſiani ævo floruit: quod inter alia liquet ex dialogo, ſeu Fabii, ſeu alterius, qui eſt de cauſſis corruptæ eloquentiæ. Quo in dialogo præcipuæ ſermonis partes tribuuntur huic Meſſallæ. Nec enim alium eſſe indicat, quòd ibidem diſertè Vipſanius dicitur. *Vixdum*, inquit, *finierat Maternus, concitatus, & velut inſtinctus, cùm Vipſanius Meſſalla cubiculum ejus ingreſſus eſt.* Meminit & Tacitus in III Hiſtor. ubi ſermo de bello inter Vitellianos, & Flavianos; *Legioni*, inquit, *tribunus Vipſanius Meſſalla præerat, claris majoribus, egregius ipſe, & qui ſolus ad id bellum artes bonas attuliſſet.* Atque hæc inter alia ætatem ſatis docent. Ut autem etiam res geſtas conſignâſſe, credam: facit locus iſte Taciti lib. III Hiſtor. *Eo notabilior cædes fuit, quia filius patrem interfecit. Rem nomináq; auctore Vipſanio Meſſalla, tradam.* Et poſt aliquammulta: *Hormine id ingenium, ut Meſſalla tradit: an potior auctor ſit C. Plinius, qui Antonium incuſat, haut facilè diſcreverim.* Hinc etiam intelligi puto à Plutarcho in Bruto, ubi de viri ejus vitâ non ſemel quædam refert ex Meſſalla. Vir hic tantus fratrem habuit diſſimilem, Aquilium Regulum, Tacito etiam memoratum lib. IV Hiſtor. *Vipſanius Meſſalla auſus pro fratre Aquilio deprecari.* Quæ ibidem ſubdit de ſubversâ Craſſorum & Orphiti domo, oſtendunt eundem eſſe, atque ille, de quo in epigrammatis Martialis, & Juvenalis ſat. I. quemque Modeſtus *bipedum nequiſſimum* veriſſimè dixerat: ut ait Plinius lib. I epiſt. V. Ubi eum ſuis coloribus depingit. Vide & eundem Plinium lib. II epiſt XX, & lib. IV epiſt. II, & VII, & lib. VI epiſt. II.

CAP. XXVIII.

De Curtii ætate quadruplex ſententia adfertur, & expenditur: ſed fusè imprimis oſtenditur, non vixiſſe Trajani ævo, verùm Veſpaſiani. Dubitatum de vitæ ejus conditione. Dictio ejuſdem commendatur.

CURTIUS RUFUS Alexandri magni res geſtas perſcripſit libris X, quorum duo primi deſiderantur. Integri, nec ſuppleti aliunde, exſtitiſſe feruntur Viennæ, in bibliotheca Wolphangi Lazii: de quo fides eſto penes auctorem. Ætas ejus unde colligi poſſit, princeps eſt locus iſte Curtii ipſius lib. X: *Sed jam ſatis admovebantur Macedonum genti bella civilia. Nam & inſociabile eſt regnum, & à pluri-*

pluribus expetebatur. Primùm ergo collegêre vires; deinde diſperſerunt. Et cùm pluribus corpus, quàm capiebat, oneraſſent; cætera membra deficere cœperunt. Quodque imperium ſub uno ſtare potuiſſet, dum à pluribus ſuſtinetur, ruit. Proindè jure meritoq́; populus Rom. ſalutem ſe principi ſuo debere profitetur; cui noctis, quam penè ſupremam habuimus, novum ſidus illuxit. Hujus, hercule, non Solis ortus, lucem caliganti reddidit mundo; cùm ſine ſuo capite diſcordia membra trepidarent. Quot ille tum exſtinxit faces! quot condidit gladios! Quantam tempeſtatem ſubitâ ſerenitate diſcuſſit! Non ergo revireſcit ſolùm; ſed etiam floret imperium. Abſit modò invidia, excipiet hujus ſæculi tempora ejuſdem domus, utinam perpetua! certè diuturna poſteritas. Sed de mente hujus loci parùm convenit inter eruditos. Placuit P. Pythœo, eumque ſecuto Bongarſio *a*, novum ſidus, quod illuxiſſe Curtius dicit, eſſe AuguſtumCæſarem; de quo & Horatius lib. I od. XII:

----- micat inter omnes
Iulium ſidus, velut inter ignes
Luna minores.

Et ſanè Catanæus *b* in epiſtolam Plinii ad Suram, quæ eſt lib. VII, hæc ſcribit: *Lego in fide digno exemplari, hiſtoriam de geſtis Alexandri compoſitam à Q. Curtio Rufo* c:*qui inibi fatetur, fuiſſe ſub Auguſto, & Tiberio.*

Sed huic ſententiæ adverſantur verba iſta, *Quot ille tum exſtinxit faces! quot condidit gladios! quantam tempeſtatem ſubitâ ſerenitate diſcuſſit!* Quippe Auguſtus, ubi ad imperium venit, non gladios in vaginam condidit; ſed vaginâ edidit; nec ſubitâ ſerenitate tempeſtatem diſcuſſit; verùm annis XIII bellum civile geſſit. Jure igitur ſententiam hanc improbat Juſtus Lipſius in XI Annal. Taciti. Qui & altero argumento opinionem eam jugulat. Nam lib. III de urbe Tyro Curtius ait: *Multis ergo caſibus defuncta, & poſt excidium renata, nunc tamen, longâ pace cuncta refovente, ſub tutela Romanæ conſuetudinis acquieſcit.* Nam longam pacem agnoſcit: ea autem longa eſſe non potuit, cùm principatum adipiſceretur Auguſtus: quia fuerat bellum annorum undeviginti. Altera ſententia ipſius Lipſii eſt, atque item Barnabæ Briſſonii lib. I. de regio Perſarum principatu. His novum ſidus eſt Claudius; priora autem referunt ad C. Caligulæ cędem, & confuſionẽ, quæ inde conſecuta eſt. Sed hanc opinionem recte impugnat dignitate pariter ac doctrinâ eximius, ac cujus amicitia unicè gaudeo, gloriorq;, Janus Rutgerſius, Variarum Lectionum lib. I cap. XIX. Nec enim poſt Caji cædẽ regnum à variis fuit expetitum, aut laceratum bellis civilibus, inſtar Macedonici, cujus cauſſa

a *Notis in Iuſtinū.*

b *Neſcio curGlandorpius in Onomaſtico dicat, Catanæū putare, Curtium ſub Veſpaſiano vixiſſe. Mihi quidem is Catanæi locus nōdum ſe obtulit.*

c *Ita eſt in editione Mediolanenſi. Videtur poſt* exemplari, *excidiſſe alicujus non ignobilis ſcriptoris nomen: quò reſpexerit illud relativū* qui.

iſtæc à Curtio dicuntur. Tertia ſententia Ampliſſimi ipſius Rutgerſii eſt, cui novum ſidus eſt Veſpaſianus Cæſar: priora autem referuntur ad bella civilia poſt Neronis cædem, dum imperator certus non eſt, à Galba, Othone, & Vitellio, geſta: nox verò, cujus mentio ibidem fit, eſt illa, quâ Vitellium devicit Antonius Primus, Flavianarum partium dux. Huic ſententiæ quàm aptè omnia conveniant, mox pleniùs videbimus. Quarta eſt opinio viri præclari nominis, & variæ raræque eruditionis; ſed alibi potiùs, quàm hac parte, quâ ab eo cogimur diſſentire, nominandi nobis. Is ad Trajani eum tempora refert, propterea quòd Curtius dicat, *Non ergo revireſcit ſolùm; ſed etiam floret imperium.* Verba enim iſta Trajani potiùs, quàm Veſpaſiani temporibus, convenire, exiſtimat. Atque id præcipuè, his Flori in præfatione verbis, comprobat: *A Cæſare Auguſto in ſeculum noſtrum ſunt non multò minùs anni* CC: *quibus inertiâ Cæſarum quaſi conſenuit, atque decoxit: niſi quòd ſub Trajano principe movet lacertos, &, præter ſpem omnium, ſenectus imperii, quaſi redditâ juventute, revireſcit.* Ecce, inquit, intelligendus eſt Curtius, de temporibus, quibus imperium revireſcat. At Florus clarè ait, reviruiſſe ſub Trajano: ſub Veſpaſiano planè negat: hunc quippe inter Cæſares refert, quorum inertiâ imperium conſenuerit. Similiaque leguntur aqud Plinium in panegyrico, quem Trajano dixit. Ac Aurelius quoq; Victor in vitâ Trajani ita de hoc imperatore ſcribit: *Quæ omnia eo majora videbantur, quoniam per multos, atque atroces tyrannos, perdito atque proſtrato ſtatu Romano, in remedium tantorum malorum divinitus credebatur opportunè datus; uſque eo, ut adveniens imperium ejus pleraque mirifica denunciaverint. In quibus præcipuum, cornix è faſtigio Capitolii Atticis ſermonibus effata eſt, καλῶς ἔςαι.* En, hic ante Nervam, ac Trajanum, imperâſſe audimus multos atque atroces tyrannos: poſt Domitianum verò felicia tempora proveniſſe: atque id cornix etiam prædixiſſe dicitur: unde illud diſtichon apud Tranquillum:

Nuper Tarpejo quæ ſedit culmine cornix,
EST BENE, *non potuit dicere, dixit,* ERIT.

Imò, ut ibidem Tranquillus ſubjungit, *Ipſum Domitianum ferunt ſomniâſſe, gibbam ſibi ponè cervicem auream enatam: pro certoq; habuiſſe, beatiorem poſt ſe lætioremq; portendi ſtatum Reip. Sicut ſanè evênit, abſtinentiâ, & moderatione inſequentium principum.* At principum eorum, ſub quibus beatior lætiorque ſtatus fuit Reip. poſt brevem Nervæ principatum primus fuit Trajanus. Unde doctiſſimus ille vir colligebat, Trajanum eſſe, qui longo moderatoque imperio,

pulsâ temporum antecedentium nocte, novum quaſi ſidus illuxerit, &, veluti ſol exortus, lucem caliganti reddiderit mundo, faces exſtinxerit, gladios condiderit, ſuâque ac ſubitâ ſerenitate tempeſtates circumquaque Romani imperii feliciter diſcuſſerit. Atque eodem referebat Curtii verba lib. III, ubi de Tyro loquens agnoſcit *longam pacem cuncta refoventem*. Quod optimè cenſet convenire cum Suetonii verbis de læto illo poſt Domitianum Reip. ſtatu, ac moderatione & abſtinentia inſequentium principũ. Nunc iſta excutiamus, tum veritatis, tum Curtii cauſsâ. Primum negamus, quod Florus de ſuis, hoc eſt, Trajani temporibus dicit, id non potuiſſe de ſuis, hoc eſt, Veſpaſiani temporibus, dicere Curtium. Sanè ſimilia & alii de ſuis temporibus ſcripſere. Ut Prudentius, qui lib. II contra Symmachum, ita Romam loquentem inducit:

O clari ſalvete duces, generoſa propago
Principis invicti, ſub quo ſenium omne renaſcens
Depoſui, vidique meam flaveſcere rurſum
Canitiem.

Quàm hæc gemina iſtis apud Florum: *Senectus imperii, quaſi redditâ juventute, revireſcit*. Et tamen de Trajani hic, ille de Honorii loquitur temporibus, inter quæ pluſquam ſeſquiſeculi eſt intervallum. Nihilo magis adverſantur, quæ de florente ſub Trajano imperio Victor, & alii, prodiderunt. Nam ut poſt Domitiani tyrannidem Trajanus, ita poſt tyrannidem Neronis Veſpaſianus feliciter rexit imperium. Laudatior ſanè Trajanus: ſed non eò illaudatus Veſpaſianus. Nec in tyrannis reponitur à Victore Veſpaſianus: qui (ut Tranquillus ait) *ab initio principatus uſque ad exitum, civilis, & clemens fuit*. Imò, ut idem ſcribit, *ſola eſt, in qua meritò culpetur, pecuniæ cupiditas*. Quin verò, ut poſtea ſubjungit, *ſunt qui opinentur ad manubias & rapinas neceſſitate compulſum, ſummâ ærarii fiſcique inopiâ: de qua teſtificatus ſit initio ſtatim principatus: profeſſus, quadringenties millies opus eſſe, ut reſp. ſtare poſſit. Quod & veriſimilius videtur, quando & malè partis optimè uſus eſt*. Itaque Veſpaſianus inter optimos imperatores jure reponitur à Vopiſco in Aureliano, *Ab Auguſto*, inquit, *in Diocletianum, Maximianumque, principes, quæ ſeries purpuratorũ ſit, index publicus tenet. Sed in his optimi, ipſe Auguſtus, Flavius Veſpaſianus, Titus Cocceius Nerva, divus Trajanus*, &c. Quare cum Victor loquitur de multis, & atrocibus tyrannis; non Veſpaſianum ſignat, (quem ipſe ait, *exanguem diu feſſumque terrarum orbem brevi refeciſſe*: ſed Tiberium, Caligulam, Neronem, Domitianum, ut de Vitellio nihil dicam. Neque, quę

de inertiâ imperatorum conqueritur Florus, ad Veſpaſianum pertinent quicquam: qui ſub Claudio (ut ait Tranquillus) *duas validiſſimas gentes, ſuperq́ xx oppida, & inſulam Vectem, Britanniæ proximam, in deditionem redegit.* Notæ quoque res ab eo, filioq́ue, in Oriente geſtæ, rebellantibus Judæis.

Atque hæc clarè docent, nihil cauſſæ eſſe, cur de Veſpaſiani temporibus Curtii verba poſſe accipi, negemus. Nunc oſtendemus, nec aliter, quàm de Veſpaſiano, capi, vel debere, vel poſſe. Primùm cogitemus, Curtium verbis antè allatis dicere, uti apud Græcos, dum plures imperare expetunt, diſperſæ fractæque fuerunt imperii vires, quod ſub uno ſtare potuiſſet: ſimiliter parùm abfuiſſe, quin Romanum rueret imperium, dum plures de eo armis decertant: ac contrà ſalutare fuiſſe, quòd res ad unius pervenerit poteſtatẽ: quòd enim non, ut antè, diſcordia trepident membra, hoc inde eſſe, quia unus nunc cuncta ſuſtineat. Quàm aptè hæc Flavio Veſpaſiano cõveniunt, de quo ſic Tranquillus *a*: *Rebellione trium principum, & cæde, incertum, & quaſi vagum imperium ſuſcepit firmavitque tandem gens Flavia.* Et poſtea *b*: *Proculcatam atque deſertam Remp. civili perturbatione in tutelam Veſpaſiani perveniſſe.* Ac pertinet eodem Plinii lib. II. Nat. Hiſt. cap. VII: *Hac* (juvandi mortales viâ) *nunc cœleſti paſſu cum liberis ſuis vadit maximus omnis ævi rector, Veſpaſianus Auguſtus, feſſis rebus ſubveniens.* At Trajani temporibus aptari verba Curtii non poſſunt, quia nulli ſub Domitiano, aut Nervâ, de principatu certarunt, nec civile ullum bellum fuit. Præterea meminit Curtius noctis, quâ Vitelliani cum Flavianis pugnavere. De ea ſic Tacitus in tertio Hiſtor. *Prælium totâ nocte varium, anceps, atrox, his, rurſum illis, exitiabile. Nihil animus, aut manus, ne oculi quidem proviſu juvabant. Eademque utrâque acie ſigna*, &c. Curtium verò per noctem non intelligere caliginoſum Reip. ſtatum; ſed propriè loqui; tum illud argumento eſt, quòd noctem eam, qua atrox, & exitiabile illud, ut Tacitus vocat, prælium commiſſum fuit, penè extremam habuiſſe Romanos ait: tum autem, quòd ἀντίθετον hujuſmodi ſubdit: *Hujus, hercule, non Solis ortus, lucem caliganti reddidit mundo.* Ubi non de nihilo eſt, quòd Solis meminerit. Nam in longa illa pugna nocturna, prius, ut Tacitus ait, *neutrò inclinabat fortuna, donec, adultâ nocte, luna ſurgens oſtenderet acies, falleretq́.* Tum Flavianis, ut ait idem, Luna à tergo æquior fuit. Poſt Antonius laudavit tertianos, prętorianos increpavit. Hinc, ut ibidem ſubjungit, *undique clamor, & orientem Solem (ita in Syria mos eſt) Tertiani ſalutavere.* Sole jam orto, Antonius callido commen-

a *In Veſp. cap.* 1.
b *Cap.* 5.

commento ſparſit rumorem de Muciani cum exercitu adventu; quo novum ardorem Flavianis addidit; Vitellianos prorſus fugavit. Propter iſta poterat quis utrumque iſtoc Soli tribuere, quòd & noctis tenebras diſpulerit, & lucem inſimul reddiderit imperio. At noluit Curtius ſe continere intra unius diei fortunam: ſed progreſſus eſt ad cætera, quæ victoriam hanc conſecuta fuerunt. Ut ſententia ſit, multùm quidem populum Romanum debere Soli, qui tenebras triſtiſſimæ illius noctis diſcuſſit: ſed ampliùs tamen debere principi Veſpaſiano, qui virtute ſuâ *tot exſtinxit faces, tot condidit gladios*. Atque hæc quoque verba novum nobis præbent argumentum. Nam reſpicit illud Curtius, quòd Vitelliani ſimul, & facibus, & gladiis, rem egere. Nam Vitellius, ut Suetonius *a* refert, *Sabinum, & reliquos Flavianos, nihil jam metuentes, vi ſubitâ in Capitolium compulit; ſuccenſoq; templo Iovis Opt. Max. oppreſſit, cùm & prælium, & incendium, è Tiberianâ proſpiceret inter epulas*. Ac meminit quoque alibi *b*: fuſéque rem narrat, ac deplorat, Tacitus in tertio Hiſtor. Refert & Dio fine lib. LXV. Veſpaſianus autem is eſt, qui templum hoc inſtauravit; ut ex Suetonio & aliis conſtat: unde lucem capit illud Auſonii in Urbibus, ubi de Narbena agit:

a *In Vitell. cap.* 15.

b *In Domit. cap.* 1.

> *Tantæ molis erat quantam non ſperneret olim*
> *Tarquinius, Catuluſque iterum, poſtremus & ille,*
> *Aurea qui ſtatuit Capitoli culmina Cæſar.*

At quod nocturnũ prælium, quod triſte incendium, Trajani imperium proximè anteceſſit? Deniq; nec domui Trajani, qui ſine liberis deceſſit convenire poteſt, quod Curtius aſſeveratè adeò ait, *excipiet hujus ſeculi tempora ejuſdem domus, utinam perpetua! certè diuturna poſſeſſio*. At ea dici potuere Veſpaſiano, non parenti modò, ſed jam avo. Sanè ſimilis Curtiano iſti eſt locus Sillii Italici lib. III. ubi Jupiter ſic Veſpaſiani hujus filium compellat:

> *Tunc, ô nate Deûm, divoſq; dature, beatas*
> *Imperio terras patrio rege. tarda ſenectam*
> *Hoſpitia excipient cœli, ſolioq; Quirinus*
> *Concedet, mediumq; parens, fraterq; locabunt.*
> *Siderei juxta radiabunt tempora nati.*

Clarè Domitianum, non Divi modò filium, appellat; ſed etiam Divos daturum ait. Nec aliter Papinius in primo Silvarum ad eundem Domitianum:

> *Salve magnorum proles, genitorq; Deorum.*

Item in lib. IV.

> *Salve dux hominum, & parens Deorum.*

Quare palpus iſte Curtii optimè convenit Veſpaſiano; non item Trajano ἀπαιδι. Denique quanto meliùs Veſpaſiano, quàm Trajano, aptantur verba antè allata de *longâ pace cuncta reſovente*. Sub Veſpaſiano enim longa pax: atque adeò is templum Pacis prope forum exſtruxit: ut præter Suetonium, Plinium, Victorem, etiam Joſephus, & Dio, ſunt auctores. Ac apud Goltzium, & alios, legas in Veſpaſiani nummis, PACI ORBIS TERRARUM. Quare, ut optimè nobiliſſimus Rutgerſius primus perſpexit, omnia ad amuſſim Veſpaſiani tempori reſpondent. Veſpaſiani igitur ævo hiſtoriam ſuam ediderit Curtius. Sed porrò quæritur, quâ is vitæ conditione fuerit. Apud Tacitum quidem in XI Annal. legimus de Curtio Rufo, qui, gladiatore licet genitus, à Tiberio Cæſare præturam ſit conſecutus, ac poſtea etiam conſul factus, & Africæ proconſul. De quo & Plinius lib. VII epiſt. ad Suram. Fortaſſe hunc aliquis credat eſſe hiſtoricum illum, quem, Veſpaſiani ævo, hiſtoriam edidiſſe, oſtendimus. Sanè ad grandem perveniſſe ætatem, indicant Taciti verba, qui poſt præturam ei tribuit *longam ſenectam*. Sed præterea fuit Q. Curtius Rufus, de quo in Rhetorum illuſtrium vitis egit Suetonius; ut ex catalogo cognoſcimus, quē in principio utriuſq; manuſcripti ſui reperit Achilles Statius. Hunc Tiberii Claudiive ævo inter rhetoras nomen profeſſum eſſe, non abſurdè mihi inde colligere videor, quòd in eo catalogo, ubi ætatis ratio habetur, proximè ſequitur L. Cæſtium Pium, & M. Porcium Latronem; qui ſub Auguſto fuere: ipſe autem conjungitur cum L. Valerio Primano, & Virgilio Flavo: hos verò tres conſequuntur duo illi L. Statius Urſulus, & P. Clodius Quirinalis; qui ſub Claudio, Neroneque, viguerunt. Quare fuerit inter rhetoras extremo Tiberii anno: ab eo autē ad Veſpaſiani imperium ſunt anni XXXII. Non hoc tantum eſt intervallum, ut non poſſit idem ſub Veſpaſiano jam ſenex hiſtoriam ſcripſiſſe. Si quis tamen Rhetoris ejuſce, vel etiam Africani proconſulis, filium eſſe malit, equidē fatebor non tanti eſſe, ut propterea vadimonium deſerere velim. Rhetore ſanè illuſtri, vel Rhetoris filio, digniſſima hęc hiſtoria eſt. Uſque adeò auctor is verborum eſt eligens; nec perſpicuè minùs, quàm tersè ſcribit; acutus etiam eſt in ſententiis, inque orationibus mirè diſertus. Imò vel Auguſtæo ævo digna eſt dictio; vel proximè abit. Ut hinc quoque argumentum capere poſſimus, non vixiſſe tempore Trajani; quod, pluſculâ affectatione acuminis, & anxia brevitatis curâ, ab nativâ illâ aurei ævi ſimplicitate magis receſſit: ut ex Plinio juniore, Floro, & aliis, non obſcurè videmus.

Cap. XXIX.

Plinii majoris libri de geſtis Neronis, de vita Pomponii Secundi, de bellis Germanicis, & alia ejuſdem. Herennii Senecionis de vita Helvidii Priſci, liber, qui Herennio, mortis; Fanniæ, exilii cauſſa fuit. Conſtantia Fanniæ. Iunii Ruſtici liber de Thraſeæ, & Helvidii, laudibus, ac mors ejuſdem. Sillius Italicus quem in materie, quem item in forma operis, ſit ſecutus. Quando poëtari cœperit, ac libros ſuos ediderit. Dominus fuit villæ, quæ fuerat Ciceronis: item tumuli Maronis, quem religioſè, haut aliter ac templum, frequentabat. Poëma Sillii Petrarcha periiſſe credebat; eaque cauſſa erat, cur egregius ille vir idem argumentum tractare fuerit auſus. Viſbii liber de vita Dionyſii Areopagitæ.

C. Plinius naturalis hiſtoriæ ſcriptor, Neronis ævo clareſcere cœpit: imprimis autem Veſpaſiani, & Titi temporibus floruit. Patria fuit Veronenſis: ut rectè docet Onuphrius Panvinus commentario in faſtos ad annum Iↄ ccc liii. Quanquam infirmum id argumentum ex inſcriptione, in agro Veronenſi reperta. Nam & alibi inventæ inſcriptiones, in quibus Plinii nominantur. Novocomenſem facit B. Hieronymus in Chronico Euſebiano. Sed duos Plinios confudit. At Hieronymus deceptus à ſcriptore vitæ Plinianæ, quæ Suetonio Tranquillo perperam tribuitur vulgò. Nam nihil certius, quàm majorem quidem Plinium fuiſſe Veronenſem: ſed juniorem Novocomenſem. Reliquit eximium ac nunquam ſatis laudatum opus Hiſtoriæ Naturalis. Cujus epitome à Rainaldo quodam ſcripta exſtat Oxonii in bibliothecâ Collegii Balliolenſis. Quando opus hoc ſcripſerit Plinius; ipſe indicat in præfatione. Ait enim ab V.C. exſpiraſſe annos octingentos triginta. Nec trienniò ſupervixit. Adhæc Symmachus lib. iv epiſt. xviii: *Enitar, ſi fors votum juvet, etiam Plinii ſecundi Germanica bella conquirere.* Unde colligo, jam Symmachi ætate opus hoc non uſque adeò obvium fuiſſe. Tacitus Annal. lib. i: *Tradit C Plinius, Germanicorum bellorum ſcriptor,* (Agrippinā) *ſtetiſſe apud principium pontis, laudes & grates reverſis legionibus habentē.* Tamen nunc quoq; multa ſcripſit alia, quæ tempora

pora nobis inviderunt. Inter ea quoq; rerum geſtarum hiſtoriæ fuerunt: ut teſtatur ſororis filius, Plinius Novocomenſis lib. V epiſt. VIII, quæ ad Capitonem, vel, juxta alios, Tacitum: *Avunculus*, inquit, *meus, idemque per adoptionem pater, hiſtorias, & quidem religioſiſſimè ſcripſit.* Quæ iſtæ ſint hiſtoriæ, ipſe in Hiſtoria naturali nos docet lib. II cap. LXXXIII, & CIII, ubi res geſtas Neronis à ſe congeſtas eſſe, teſtatur. Indeque quiddam refert Tacitus lib. XIII Annalium. Præterea Veſpaſiani, ac filiorum, geſta prodidit: ut ipſe in prologo Hiſtoriæ Nat. indicat. Atque addit, cœpiſſe ſe inde, ubi deſierat Aufidius Baſſus; quod etiam à Plinio juniore traditum eſt. Adhæc libros duos edidit de vita Pomponii Secundi: ut ipſe indicat lib. XVI cap. IV. Præterea ſcripſit libros XX de bellis omnibus, quæ Romani geſſere cum Germanis. Auctor de his quoque eſt Plinius Novocomenſis epiſt. V lib. III, quâ de lucubrationibus avunculi agit. item Suetonius Tranquillus, ſive alius, in Plinii hujus vita: *Bella*, inquit, *omnia, quæ unquam cum Germanis geſta ſunt, viginti voluminibus comprehendit.* Libros iſtos Auguſtæ Vindelicorum exſtare, credidit Conradus Geſnerus: qui, alicubi id legiſſe ſe, ait. Sed fucum ab aliquo per epiſtolam ei factum arbitror. Ex hiſtoriis ejus quiddam refert idem Tranquillus in Caligula cap. VIII. Libros quoque de grammatica citat ipſe prologo Hiſt. Nat. Item librorum de jaculatione equeſtri meminit libro octavo ejuſce operis cap. XLII. Etiam geographiam reliquiſſe, colligat aliquis ex illo Servii in VII Æn. *De civitatibus totius orbis multi quidem ſcripſerunt: ad plenum tamen Ptolomæus Græcè, Latinè Plinius.* Sed ſignat eos geographiæ libros, qui intexti ſunt operi Hiſtoriæ Naturalis. Electorum verò commentarii, quos eum Plinius junior reliquiſſe auctor eſt, nihil aliud fuere, quàm excerptorũ ex variis ſcriptoribus: quæ Græcis ἐκλογαὶ, περικοπαὶ, ἀνθηρὰ, χρήσιμα, χρηστομάθειαι, σημειώσεις; Latinis laudabilia, florida, & poſteriori ævo deflorationes. Libri dubii ſermonis, quorũ itidem fit mentio, opus erant grammaticum, quo expoſuit, quo modo efferre oporteret, uti etiam eruditi hæſerant, uti quo genere, quâ declinatione, quâ ſignificatione, atque ita in aliis. E.g. Gibbus & gibber pro vitio ſit dicendum, num Clypeus & Clypeum, Baltheus & Baltheum promiſcuè ſumantur, an mare pro mari dicatur, & ſimilia apud Chariſium & alios. Ut omnino erret vir Eruditus, qui putavit iis libris agi περὶ τοῦ λόγου ἐσχηματισμένου.

HERENNIUS SENECIO ſub Domitiano à Mettio Caro accuſatus, & Cæſaris juſſu interfectus fuit, quòd libros ſcripſiſſet de

vita

vita Helvidii Priſci. Fecerat id rogatu Fanniæ, quæ Helvidii uxor, Thraſeæ Pæti filia erat. Eaque Fanniæ fuit exilii cauſſa. Docet id nos Plinius lib. VII epiſt. ad Priſcum: *Cùm Senecio reus eſſet, quòd de vita Helvidii libros compoſuiſſet, rogatumque ſe à Fannia in defenſione dixiſſet; quærente minaciter Mettio Caro, an rogâſſet? reſpondit, rogavit: an commentarios ſcripturo dediſſet? dedi: an ſciente matre? neſciente. Poſtremò nullam vocem procedentem periculo emiſit. quin etiam illos ipſos libros, quamquam ex neceſſitate & metu temporum abolitos, Senatuſconſulto publicatis bonis ſervavit, habuit, tulitque in exilium exilii cauſſam.* Meminit & ſcriptor de cauſſis corruptæ eloquentiæ: *Nos innocenti ſanguine Senecio perfudit*. Proximè ibi antecedit de Ruſtico, qui eſt L. Junius Arulenus Ruſticus. Quemadmodum enim Senecionem, ob libros de Helvidii vita ſcriptos; ita & hunc Junium Ruſticum, ob Helvidii laudes, idem Domitianus occidit. Suetonius in Cæſaris ejus vita cap. X: *Occidit item Junium Ruſticum, quòd Pæti Thraſeæ, & Helvidii Priſci laudes edidiſſet, appellâſſetque eos ſanctiſſimos viros.* Vide de eo Plinium lib. I epiſt. V, & XIV. ac Plutarchum de curioſitate. Etiam Cæſar Antoninus in primo de vitâ ſua ejus epiſtolam intexuit. Meminit & ſemel iterumque Tacitus in Agricola: item lapis vetus, in cujus baſi eſt: L. Junii Rustici philosophi stoici. L. Junius L. L. Myrinus P.P. Helvidius autem, cujus Ruſticus laudes, Senecio vitam ſcripſerat, quantus vir fuerit, oſtendit Tacitus lib. XII, & XVI Annal. & in IV Hiſtor. Arrianus in diſſertationibus Epicteti, Plinius in epiſtolis non ſemel.

Etiam C. Sillius Italicus locum hîc ſibi poſcit. Nomen ei ab Italicâ, Hiſpaniæ urbe, ſi Petro Crinito credimus. Quem & ſequitur Alphonſus Garſias Matamorus lib. de doctis Hiſpaniæ viris, & ejuſdem Academiis. Sed jure diſſentit Joa. Camers ſchol. in Florum, item Hieronymus Surita notis in Itinerarium Antonini. Nam ab Italia quidem fit *Italicus*: ſed ab Italica *Italicenſis* diceretur: quod legas apud ſcriptorem belli Alexandrini, & Gellium lib. XVI cap. XIII. Deſcripſit bellum Punicum ſecundum, quod Hannibalicum dicitur: carmine quidem,

Obligat hiſtoricâ ſed ſua verba fide.

Eo in poëmate imprimis Livium, & Polybium, ſequitur. Nec ſolùm iſtis prodeſt, quæ hoc de bello refert: ſed vel imprimis iis, quæ narrat de Xantippo, Regulo, Duillio, aliiſque ad bellum Punicum primum pertinentibus: cujus hiſtoria in Livio deperiit. Idem etiam adſpergit, quæ aliis geſta ſunt temporibus: ut de Scævola,

Clælia, Camillo, trecentis Fabiis, & bello Macedonico primo. Item libro tertio encomia inſerit Veſpaſiani, Titi, Domitiani. Ex iis autem, quæ de rebus à Domitiano geſtis refert, ſub Domitiano poëma hoc feciſſe cognoſcimus. Fuit quidem conſul eo anno, quo Nero periit. Sed uſque ad illud tempus cauſſis magis vacavit. Poſt conſulatum verò ad poëſin demum animum appulit: atque, ut antea Ciceronem, ita tum Virgilium imprimis, ſibi imitandum propoſuit. Hinc de eo Martialis lib. VII epigr. LXII:

Sacra cothurnati non attigit antè Maronis,
Implevit magni quàm Ciceronis opus.
Hunc miratur adhuc centum gravis haſta virorum,
Hunc loquitur grato plurimus ore cliens.
Poſtquam biſſenis ingentem faſcibus annum
Rexerat, adſerto qui ſacer orbe fuit:
Emeritos Muſis, & Phœbo, tradidit annos;
Proque ſuo celebrat nunc Helicona foro.

Multas poſſedit villas: inter eas unam, quæ Ciceronis fuerat. Idem dominus erat loci, in quo tumulus Maronis. Hinc idem Martialis lib. XI epigr. XLIX:

Sillius hæc magni celebrat monumenta Maronis,
Iugera facundi qui Ciceronis habet.
Hæredem dominumque ſui tumulique, Lariſque,
Non alium mallet, nec Maro, nec Cicero.

a *Ad Martial. lib. 11 epigr. 49.*

Vide & epigr. LI. Raderus *a* ait, multas poſſediſſe villas, ante omnes eam, quæ fuerat Maronis, atque hoc ait dicere Plinium lib. III epiſt. VI. Sed fallitur. Nam de Marone nihil aliud ille præter iſta, *Venerabatur Virgilii imaginem ante omnes, cujus natalem religioſiùs, quàm ſuum, celebrabat; Neapoli maximè, ubi monumentum ejus adire, ut templum, ſolebat.* Nec allato ex Martialis epigrammate aliud colligere eſt, quàm fuiſſe dominum loci, in quo Maronis erat monumentum. Agelli tamen nomen locus is mereatur, ſi rectè aliqui emendant epigr. LIX:

Sillius Andino tandem ſuccurrit agello.

Ubi *Andinus agellus* ſit, quem poëta Andinus, hoc eſt, Maro, poſſederat. Saltem veriſimilius illud, quàm quod libri vulgati; ubi ineptè eſt *Arpinus*, cùm de Tullio ſermo non ſit. Sed utrique lectioni prætulerim, quod in MSis Gruterus, Scriverius, alii, repererunt:

Sillius optatæ ſuccurrere cenſuit umbræ.

Etſi autem ad Maronis ſe exemplum componeret; nihil tamen ille

ille ad divini vatis majeſtatem: imò carminum gloriâ etiam vincitur, non à Lucano modò; ſed etiam Papinio, Valerio Flacco, & juniorum aliis. Nempe, ut de eo Plinius judicat, *ſcribebat carmina majore curâ, quàm ingenio.* Tum illud etiam cogitare oportet, non à prima ſe adoleſcentia huic ſtudio dediſſe: ſed jam annis gravem, atque ætate langueſcentem: ita ut difficile omnino foret, tum demum diſcere, quo pacto liber præcipitandus ſit ſpiritus, ſic ut quodammodo furenti animo vaticinari videaris. Et tamen laudabilis induſtriæ ſic quoque ſucceſſus non infelix fuit. Nec enim planè ei adulatur Martialis, cùm os ei tribuit magnum facundumque. Quod ſi de puritate etiam, ſermoniſque Romani caſtimoniâ, certare lubeat; nulli illorum cedat, quos ea, vel proxima, vidit ætas. Imò potius eos exſuperet univerſos. Ac tantus cùm foret, tamen cum blattis tineiſque miſerè conflictatus eſt uſque ad tempora concilii Baſileenſis, quibus demum in Germania, ſed ſqualle ſituque miſerè obductus, è latebris prodire in lucem cœpit. Quod ſi cognitus fuiſſet ætate Franciſci Petrarchæ, non ſummus ille vir, &, ſi non unicus, ſaltem præcipuus iis temporibus literarum aſſertor ac vindex, laborem ſumſiſſet idem argumentum tractandi novem illis libris, quibus Africæ nomen dedit. Nam profectò quid ille ad Sillium? etſi ea temporum potiùs culpa eſt, quibus vixit, vir ſanè nunquam ſine honore nominandus. Huic Sillio dicaverat Annæus Cornutus Perſii poëtæ præceptor commentarios ſuos de Virgilio, ex quo decimo Chariſius quædam ad Sillii hujus laudem pertinentia. *Iamque exemplo tuo etiam principes civitatum & poëtæ, incipient ſimilia fingere.* De exitu Sillii vide Plin. lib. III epiſt. VI ad Caninium.

Ad Domitiani quoque tempora ab nonnullis refertur Visbius, qui ſcripſit martyrium Dionyſii Areopagitæ, teſte Hilduino, epiſtolâ ad Ludovicum Pium Imperat. ubi ait: *Præcipuè tamen conſcriptio Visbii, quæ in tomo ſatis ſuperque abdito, Pariſiis, divino nutu, inventa inter alia memoranda, ſicut in ea legitis verba Domini noſtri ad eum prolata, quando ſacra myſteria perageret, illi cunctis videntibus apparentis, continere dignoſcitur.* Et epiſtolâ ad omnes Catholicos: *Visbii conſcriptionem perquirat, & relegat. Ibique diſcere poterit, quis iſte Dionyſius fuerit, & qualiter per martyrii palmam ad Chriſtum pervenerit.* Matthæus Galenus Veſtcappellius, Theologus Lovanienſis, annotavit *a*, Visbium hunc oculatum eſſe teſtem, & præconem eorum, quæ de Dionyſio ſcripſit: Dionyſium autem eum beati Paulli eſſe diſcipulum, pro certiſſimo habet. Ac Surius quoque, cùm ederet Vitas Sanctorum, id ſimiliter *b* credi-

a *Ad orã epiſtolæ Hilduini.*

b *In margine ejuſdem epiſt. Hilduini.*

credidit. Quare Viſbius ille temporibus fuerit Domitiani, quibus paſſus creditur Dionyſius. Sed id credere non ſuſtinet animus: nec quicquam pro ea ſententia vel veriſimiliter adferri poſſe arbitror. Latinum autem ſcriptorem potiùs eſſe, quàm Græcum, propterea arbitror, quia Hilduinus eum cum Ariſtarcho conjungens, Ariſtarchum quidem Græcum eſſe chronographum ait: de Viſbio autem, qua linguâ Dionyſii vitam ſcripſerit, tacet; eumque Pariſiis repertum, dicere eſt contentus.

CAP. XXX.

Taciti *ætas, ac dignitas. Priùs hiſtoriarum libros, quàm Annales, fecit. Quando vitam ſoceri ſui ſcripſerit. Quo tempore compoſitus ſit incerti, ſed diſerti ſcriptoris dialogus de cauſſis corruptæ eloquentiæ. Rejecta opinio de relicto à Tacito facetiarum libro. Alciati, ac Ferreti judicium de Taciti dictione caſtigatur. Quanti eum ob dictionis elegantiam, ac imprimis prudentiam ſummam, tum Tacitus imperator, tum Coſmus, Florentiæ dux, fecerit. Perperàm* Plinio juniori *tribui à pleriſque librum de viris illuſtribus. Hiſtoriam idem Plinius ſcribere decrêrat.* Pompejus Saturninus. C. Fannius. Titinius Capito. Cæſaris Trajani *hiſtoria Dacica.* Flori *ætas. De loco ejus in prologo diſquiſitum. Dictionis venuſtas; ſed in temporum ratione oſcitantia. Quatuor ejus libros non eſſe epitomen Livii. Alium eſſe, ex quo Lactantius ætates recenſet populi Romani; quem Senecam appellat. Quod ſi non Flori modò, ſed etiam Senecæ nomen, ut libri aliqui vocant, habuerit; alterum horum videri adoptione accepiſſe. Florus alter, hiſtorico hoc antiquior.*

C. CORNELIUS TACITUS (cui perperàm Publio prænomen in pleriſque editionibus) ad Trajani potiſſimùm tempora pertinet. Nec ignoro, ſub Veſpaſiano rationes Galliæ Belgicæ procurâſſe: quod nos docet Plinius lib. VII Hiſt. Natur. cap. XVI. Sed demum poſt Nervæ obitum hiſtorias orſus eſt: ut qui initio earum ſic ſcribat: *Quod ſi vita ſuppeditet, principatum divi Nervæ, &*

impe-

imperium Trajani, uberiorem ſecurioremq; materiam, ſenectuti ſepoſui. Nervam enim divum vocat; Trajanum non item; quia illo ſcriberet defuncto, hoc imperante. Atqui priùs hiſtorias condidit: inde annales. Unde & XI Annalium nos remittit ad libros, *quibus res geſtas Domitiani compoſuit:* eas autem tractârat in Hiſtoriis. Annalibus, qui ab exceſſu Auguſti fuere ad finem Neronis, extremum Neronis biennium deeſt. At ex hiſtoriarum libris pars longè maxima deperiit. Nam quinque libris, qui ſuperſunt, unius anni, vel præter propter, res perſequitur. A Galba autem uſque ad Nervam, quouſque extenderat ſe hiſtoria, anni ſunt viginti, & unus. Fuere primò in univerſum libri XXX, ut auctor eſt B. Hieronymus quinto commentariorum in Zachariam prophetam cap. XIV, ubi, cùm de excidio Hieroſolymitano eſſet locutus, addit iſta: *Hæc omnia pleniſſimè Joſephus, qui Judaicam ſcripſit hiſtoriam, eo multo majora, quàm legimus in Prophetis, eos ſuſtinuiſſe commemorat Cornelius quoq; Tacitus, qui poſt Auguſtum, uſque ad mortem Domitiani vitas Cæſarum* XXX *voluminibus exaravit.* Præter hiſtorias & Annales reliquit librum de ſitu, moribus, & populis Germaniæ. Item de vitâ Soceri ſui, Julii Agricolæ. Quem, Trajano imperante, ſcriptum eſſe, hæc in præfatione verba oſtendunt: *Quanquam, primo ſtatim beatiſſimi ſeculi ortu, Nerva Cæſar res olim diſſociabiles miſcuerit, principatum, ac libertatem: augeatque quotidie facilitatem imperii Nerva Trajanus.* Etiam dialogum de cauſſis corruptæ eloquentiæ Tacito adſcriptum eunt veteres libri, & hos ſequutus Pomponius Sabinus in Carmen de obitu Mæcenatis. Sed ſtylus abnuit: qui Fabium magis ſapit. Et ſi is grandior, quàm ut conveniat ei, quod auctor hic ait ſexto Flaviani imperii anno hunc habitum ſermonem, eique ſe interfuiſſe admodum juvenem. Quare Lipſio accedo, qui de ſcriptore negat liquere. Atque in hac etiam ſententiâ confirmat, quod auctor libri clarè ait, ſe Romæ quæſturam, tribunatum, præturam accepiſſe, cùm de Quinctiliano nemo aliud prodiderit, quàm eum intra privatam conſtitiſſe fortunam, ac inſtitutioni ſemper juventutis vacâſſe. Sed quiſquis eſt, auctor eſt elegans, diſertus, & ſani omnino judicii. Quod autem Fulgentius Planciades etiam *Taciti facetias* citat, hoc inficeto adeò grammatico planè dignum eſt, qui etiam Plauti eucifton, & ſimiles laudet nugas. Glandorpio id in Onomaſtico *a* impoſuit. Primi quinque Annalium libri *b* Corbejæ, quod ad Viſurgim monaſterium eſt, à quæſtore Pontificio fuere inventi; qui eos ad Leonem X detulit, ac ἀντιδώρε loco quingentos accepit aureos. Dictio Taciti floridior uberior-

a *In Cornelius Tacitus.*
b *Lipſius comm. in* V *Annal. Tac.*

uberiorque in hiſtoriarum eſt libris; preſſior ſicciorque in annalibus. Nimirũ in Hiſtoria rem proſequitur ordine,nec eam intercidit rebus aliis. In Annalibus ſtylum accommodat annis ac conſulibus. Eaque cauſa eſt,cur in hiſtoria cauſſas accuratiùs tractet: in annalibus eas breviùs proponat: cur item in hiſtoriâ uberior ſit dictio, conciſior in annalibus. Interim gravis utrobique & diſerta. Id optimè perſpexit Plinius Novocomenſis, qui lib. XI epiſt. I eloquentiſſimum fuiſſe ait,& hoc eximium habuiſſe,quòd σεμνῶς diceret. Et tamen doctiſſimus vir Raimundus Lullus lib. V de orat. cap. IV ait, ſcriptorem eſſe magis torvum Juſtino. Imò & Alciatus, vir ſanè egregius, non dubitat affirmare, dictionem ejus, præ illa Paulli Jovii,eſſe ſenticeta. Condonemus tale judicium tanto viro & cogitemus, ex amore Jovii proficiſci. Et quale illud, quod idem, & Æmilius Ferretus,ajunt,eum non Latinè ſatis ſcribere? Quàm hoc inſubidum! quàm inſulſum! Quis enim non videt,dictio Taciti quàm ſit elegans,quàm terſa,& limata? Et tamen major eſt laus iſta,quòd nihil eo ſcriptore vel cogitari poſſit prudentius. Ac propterea imperator M. Claudius Tacitus tanti eum fecit, ut imaginem illius in omnibus collocaret bibliothecis: libros ejus decies quotannis deſcribi, inque archivis publicis collocari juberet, ne deperirent. Sed hoc eò factum putare aliquis poſſit, quòd ex familia eâdem genus duceret. Verùm quid de eo dicemus, quòd non alium hiſtoricum æquè lectitaret Coſmus Medices, Hetruriæ Dux, vir, ſiquis alius,civilis prudentiæ intelligentiſſimus,planeque ad imperandum factus? Quod de eo Muretus *a* alicubi teſtatur.

Uti autem Tacitus, ita &, cum antè, tum ſub Trajano imprimis, fuit C. PLINIUS CÆCILIUS SECUNDUS, Novocomenſis, C. Plinii Veronenſis ſororis filius, Quinctiliani, ut de ſe ipſe *b* teſtatur, diſcipulus. Hic à multis auctor creditus eſt libri de viris illuſtribus. Sed ejus quidem nomine ab Aldo, & aliis, editus fuit. Ac ſimiliter MSi: inter alios qui Oxonii eſt in bibliothecâ collegii corporis Chriſti: atque iterum in collegio Lincolnienſi. Ubi & MSæ ejus epiſtolæ,& libellus ei præmiſſus cum hâc epigraphe: *Brevis animadverſio de duobus Pliniis Veronenſibus oratoribus ex multis hinc inde collecta per Ioannem Manſionarium Veronenſem.* Incipit, *Plinii duo.* Sed quod ad opuſculum de viris illuſtribus,illud eſſe Sex. Aurelii Victoris, diximus ſuperiùs,cùm de Cornelio Nepote ageremus. Videtur interim ſcripſiſſe, ſaltem cogitâſſe de hiſtoria condenda. Sic enim loquitur epiſt. VIII lib. V: *Suades,ut hiſtoriam ſcribam,& ſuades non ſolus.*

a *Orat. quã habuit Tacitum enarraturus.*
b *Lib. 2 epiſt. 14 ad Maximum.*

Multi hoc me ſæpe monuerunt; & ego volo; non quia commodè facturum eſſe confido (id enim temere credas, niſi expertus) ſed quia mihi pulcrum imprimis videtur, non pati occidere, quibus æternitas debeatur, aliorumq; famam cum ſua extendere. Et paullò pòſt: *Me vero ad hoc ſtudium impellit domeſticum quoque exemplum. Avunculus meus, idemq; per adoptionem pater, hiſtorias, & quidem religioſiſſimè, ſcripſit. Invenio autem apud ſapientes, honeſtiſſimum eſſe majorum veſtigia ſequi, ſi modò recto itinere præceſſerint.* Item poſt aliqua: *Nunc cogita, quæ potiſſimùm tempora aggrediamur. Vetera, & ſcripta aliis? parata inquiſitio; ſed oneroſa collatio. Intacta, & nova? graves offenſæ, levis gratia.* Denique claudit epiſtolam his verbis: *Illud, peto, præſtruas, ad quod hortaris, eligasq; materiam, ne mihi, jam ſcribere parato, alia rurſus cunctationis & moræ juſta ratio naſcatur.* Novocomi legitur inſcriptio hujuſmodi: *C. Plinio Cæcilio Secundo, qui conſulatu, auguratu, militiæ geſtis, orandis cauſſis, poëmatibus & hiſtoriis conficiendis, Cæſare Trajano Auguſto luculentiſſimè laudando, afficiendoq; immensâ liberalitate patriam ſuam, eidem immortale contulit ornamentum, Ordo Comenſis concivi ſuo deſiderabili, honore accepto* monumenta poſuit. M CCCC LXXXIIX. Cal. Maji.

Æqualis hujus fuit Pompejus Saturninus, de cujus eruditione, ac laudibus, multa idem Plinius lib. I epiſt. XVI. Inter alia autem, *Idem tamen in hiſtoria magis ſatisfaciet, vel brevitate, vel luce, vel ſuavitate, vel ſplendore etiam, & ſublimitate narrandi.*

Æqualis quoque C. Fannius, cujus obitum Plinius luget lib. V epiſt. V. De tribus ejus libris ſic Plinius ibidem: *Quamvis agendis cauſſis diſtringeretur; ſcribebat tamen exitus occiſorum, aut relegatorum à Nerone: & jam tres libros abſolverat, ſubtiles, & diligentes, & Latinos, atque inter ſermonem hiſtoriamq; medios. Ac tanto magis reliquos perficere cupiebat, quanto frequentius hi lectitabantur.* Narrat deinde, ut antè etiam præſenſerit, in quarto ſe, & ſcribendi, & vivendi finem facturum. Atque addit: *Quod me recordantem miſeratio ſubit, quantum vigiliarum, quantum laboris, exhauſerit fruſtra.* Ita profectò eſt. Nam, ut alibi *a* de alio loquitur Plinius, *Omnia illa cum ipſo ſine fructu poſteritatis obierunt.* (a *lib. 5 epiſt. 9.*)

Non abſimile argumentum tractâſſe iiſdem temporibus videtur Titinius Capito; de cujus laudibus multa idem Plinius ad Minutianum lib. VIII epiſt. XII. Referam pauca, quæ ad ſcribendi imprimis materiem pertinent: *Si illi nullam vicem, nulla quaſi mutua officia deberem: ſollicitarer tamen, vel ingenio hominis pulcherrimo, & maximo, & in ſummâ ſeveritate dulciſſimo; vel honeſtate materiæ. Scribitur exitus illuſtrium virorum in iis quorundam mihi chariſſimorum.*

Sed qui hiſtoricos commemoramus, Trajano æquales, quî ſine

 pia-

piaculo prætereamus ipſum NERVAM TRAJANUM CÆSAREM? Dacica enim ſcripſit. Ex quorum primo citat Priſcianus in VI: *inde Berzobin, deinde Aixi proceſſimus.* quo Grammaticus is probat, barbara quædam inveniri in I, ut hîc *Aixi*; uti apud Livium *illiturgi.*

Sub Trajano vixit Caninius, qui aggreſſus carmine ſcribere bellum contra Dacos à Domitiano Cæſare geri cœptum; à Trajano autem confectum. Vide de eo Plinium lib. VIII epiſt. ad hunc ipſum Caninium, quem ad progrediendum in inſtituto hoc plurimùm hortatur. Utrùm verò hoc opus abſolverit, inque hominum manus venerit, dicere non habeo.

Extremis verò Trajani temporibus floruit L. ANNÆUS FLORUS, qui rerum Romanarum quatuor perſcripſit libros. MSus ejus codex cùm alibi exſtat; tum apud Cantabrigienſes in bibliothecâ collegii S. Benedicti, & Oxonii in bibliothecâ Bodlejanâ. De ætate quod dixi, ſatis apparet ex præfatione operis, cùm ait: *A Cæſare Auguſto in ſeculum noſtrum ſunt non multò minùs anni ducenti: quibus inertia Cæſarum quaſi conſenuit, atque decoxit: niſi quod ſub Trajano movet lacertos, &, præter ſpem omnium, ſenectus imperii, quaſi redditâ juventute, revireſcit.* Viri eruditi quidam, eosque inter Ioannes Camers, malunt *movit*, pro *movet*. Nec diffiteor, ſic eſſe in quibuſdam MSis. Sed rectum eſſe, *movet*, oſtendit, tum quod antecedit, *in ſeculum noſtrum:* tum quod ſequitur, *revireſcit.* Sed, inquiunt, Florus ab Auguſto eſſe ad ſua tempora, ait annos prope CC. Ab Auguſti autem principatu, uſque ad Trajani imperium, ſunt anni tantum CXXIV: ſive, ſi putes uſque ad exceſſum Trajani, anni erunt CXLIII. Sed jam dudum hæc mihi meditata. Verùm legendum puto apud Florum, *anni* CL. Nam quiſquis MSSos Flori codd. verſavit, ſcit, quantopere in annis variet prologus iſte. Nec tamen ſolius Trajani ævo arbitror vixiſſe: ſed etiam Hadriani. Planè enim idem videtur, cujus in Hadrianum verſiculos, & in quem verſus Hadriani, Spartianus refert: quemque Annæum Florum Chariſius vocat, & ex cujus ad Divum Hadrianum epiſtolâ gemino in loco citat illa verba, *Poëmatis delector.* Cujus item hæc ad eundem verba adfert:

Quaſi de Arabe, aut Sarmata manubias.

Sanè quod poëmatis delectari ſe ait, id non abhorret ab hujus compendii ſcriptore, quando ſtylus ejus in hiſtoria eſt declamatorius, ac poëtico propior, adeò ut etiam Virgilii hemiſtichia profundat. Et tamen ea potiſſima eſt Flori noſtri laus, quòd ſcriptor eſt elegans, & diſer-

diſertus,&, ſi paucula exceperis,quæ frigidiùs dicta videntur, verè floridus. Sed latæ eſt culpæ reus, quòd in temporum ratione uſque adeò negligens ſit; ita ut non poſſit non ſæpiùs alucinari, qui hunc ducem ſequi velit. Valde autem falluntur, qui eum putant in hiſtoria ſua epitomen nobis Livii dare voluiſſe. Siquidem crebrò à Livio recedit. Nec facilè dixerim, idémne, an alius ſit,qui ſingulorum ferè Livii librorum argumenta reliquit: quæ hodieque exſtant, etiam librorum, qui deperierunt. Sed, ecce, de nomine etiam ſcriptoris litem movent viri eruditi. Scrupulum iis injicit, quòd Lactantius lib. VII Inſtitut. Divin. Senecam appellet. Siquidem, inquiunt, antiquiorem hoc hiſtorico habemus neminem, qui populum Romanum diviſerit per quatuor ætates. At Senecam ejus rei auctorem laudat is,quem diximus,Lactantius,his verbis: *Non inſcitè Seneca Romanæ urbis tempora diſtribuit in ætates. Primam enim dixit infantiam ſub rege Romulo fuiſſe; à quo & genita, & quaſi educata ſit Roma: deinde pueritiam ſub cæteris regibus; à quibus & aucta ſit,& diſciplinis pluribus, inſtitutiſque formata: at verò, Tarquinio regnante, cùm jam quaſi adulta eſſe cœpiſſet, ſervitium non tuliſſe; &, rejecto ſuperbæ dominationis jugo, maluiſſe legibus obtemperare, quàm regibus: cumq; eſſet adoleſcentia ejus fine Punici belli terminata; tum denique confirmatis viribus cœpiſſe juveneſcere. Sublatâ etenim Carthagine, quæ tam diu æmula imperii Romani fuit, manus ſuas in totum orbem terrâ marique porrexit: donec regibus cunctis, & nationibus ſubjugatis, cùm jam bellorum materia deficeret, viribus ſuis malè uteretur, quibus ſe ipſa confecit. Hæc fuit prima ejus ſenectus: cùm bellis lacerata civilibus, atque inteſtino malo preſſa,rurſus ad regimen ſingularis imperii recidit, quaſi ad alteram infantiam revoluta. Amiſſa enim libertate,quam,Bruto duce,& auctore, defenderat, ita conſenuit, tanquam ſuſtentare ſe ipſe non valeret, niſi adminiculo regentium niteretur.* Hactenus Lactantius. Ea autem exſcripſiſſe ajunt ex prologo Flori: ubi hæc legas: *Si quis ergo populum Rom. quaſi hominem conſideret, totamq; ejus ætatem percenſeat, ut cœperit,utque adoleverit, ut quaſi ad quendam juventæ florem pervenerit,ut poſtea velut conſenuerit: quatuor gradus,proceſſusq; ejus,inveniet. Prima ætas ſub Regibus fuit, prope* CCL *per annos, quibus circum ipſam matrem ſuam cum finitimis luctatus eſt. Hæc erit ei infantia. Sequens, à Bruto, Collatinoq; conſulibus, in Appium Claudium, Quinctumque Fulvium, conſules,* CC *annos habet; quibus Italiam ſubegit. Hoc fuit tempus viris armiſque incitatiſſimum. Ideo quis adoleſcentiam dixerit. Dehinc ad Cæſarem Auguſtum* CCL *anni: quibus totum orbem pacavit. Hic jam ipſa juventa imperii, & quaſi quædam robuſta maturitas. A Cæſare Auguſto, in ſæculum noſtrum, ſunt non multo minùs anni* CC*: quibus inertia*

Cæſarum quaſi conſenuit, atque decoxit, niſi quod ſub Trajano principe movet lacertos, & , præter ſpem omnium, ſenectus imperii, quaſi reddita juventute, revireſcit. Hæc Florus. Utrumque autem locum integre adſcripſimus, ut omnes videant, quàm infirmo tibicine nitantur, qui ex Lactantio colligunt, ſcriptorem compendii illius, non Florum, ſed Senecam dici oportere. Ajunt, diviſionem eam, cujus Lactantius Senecam laudat auctorem, apud Florum in prologo legi. In quo manifeſtus eorum eſt error. Nam Seneca adoleſcentiam extendit uſque ad finem ultimi belli Punici: Florus duntaxat ad primum bellum Punicum. Adhæc Seneca incipit ſenectam à bello civili Pompejano: Florus autem à principatu Auguſti. Unde colligo, Florum quidem imitatum fuiſſe Senecam: at aliter tamen, quàm Senecam, diviſiſſe. Atque eò magis arriſit Floro ſimilitudo ea, quia non totam alteri deberet; ſed eſſet, quod ſibi vindicaret. Sanè toto ad eam opere reſpicit. Nempe ſuum cuique pulcrum, quod dici ſolet. Nec propterea negâro, Florum hunc fuiſſe ex Senecarum familia. Seneca enim vocatur in pleriſque veteribus libris. Adhæc Senecæ ſunt ex Annæâ gente. At Florus, uti in pleriſque libris Julius, ita Annæus in vett. vocatur libris, etiam antiquâ ac principe, quam habeo, editione. Adhæc Hiſpanum fuiſſe, unde Senecæ domo erant, veriſimile facit luculenta ejus terræ laudatio, quæ eſt lib. II cap. XVII, & lib. III cap. XXII. Dictio quoque hanc domum ſapit. Nam ea eloquentiæ, & poëſios laude, inclyta fuit. At dictio hiſtorici hujus, uti antè dictum, eſt diſerta, & poëticæ propior. Imò opus ipſum vix aliud, quàm declamatio eſt. Fortaſſe igitur Senecæ etiam nomen fuit. Sed, ut hoc demus, non eo conſequitur, haut aliter, quàm Senecam, vocari oportere. Nec enim facilè adeò fides eſt deroganda multò maximæ parti librorum, & quidem melioris notæ, ubi Florus vocatur. Et quid prohibet, quo minùs, ut L. Annæi Senecæ philoſophi frater, non tantùm L. Annæus Novatus dicebatur: ſed etiam Junius Gallio (quod nomen habuit, poſtquam à Junio Gallione erat adoptatus) ita hiſtoricum hunc credamus, adoptione nomen mutâſſe: atque inde eſſe, quòd idem dictus ſit L. Annæus Seneca, & L. Annæus Florus: vel, ut in nonnullis libris legere eſt, L. Julius Florus? Quòd ſi eſt, fortaſſe etiam hiſtorici hujus ſit Octavia Senecæ tributa. Nam L. Senecæ philoſophi vero eſſe, ſatis eſt apertum: Sed nihil obſtat, quo minùs credatur eſſe hiſtorici hujus. Qui quod Annæus Seneca diceretur, in cauſſa fortaſſe fuit, cur inter Senecæ tragœdias referretur.

Alius verò ab hoc eſt Julius Florus, vir itidem diſertus, qui ſub Tiberio vixit. De hoc ita M. Seneca Controverſ. xxv. *Ipſe audivi Florum quendam, auditorem Latronis, dicentem, non apud Latronem: neque enim illi mos erat, quemcumque audire declamantem. declamabat ipſe tantùm: & ajebat, ſe non eſſe magiſtrum, ſed exemplum. Nec ulli alii contigiſſe ſcio, quàm apud Græcos, Nicetæ; apud Romanos, Latroni; ut diſcipuli non audiri deſiderarent; ſed contenti eſſent audire.* Paullò pôſt excerptum ex Flori declamatione ponit. De eodem, ut puto, ſimulque fratris filio, ſic Fabius lib. x: *Quæ de re memini narrâſſe mihi Iulium Secundum, illum æqualem meum, atque, ut notum eſt, familiariter amatum, miræ facundiæ virum, infinitæ tamen curæ, quid eſſet ſibi à patruo ſuo dictum. Is fuit Iulius Florus, in eloquentia Galliarum (quoniam ibi demum exercuit eam) princeps, alioqui inter paucos diſertus, & dignus illâ propinquitate. Is cùm Secundum, ſcholæ adhuc operam dantem, triſtem fortè vidiſſet, interrogavit; Quæ cauſſa frontis tam adductæ? nec diſſimulavit adoleſcens, tertium jam diem eſſe, ex quo omni labore materiæ ad ſcribendum deſtinatæ non inveniret exordium: quo ſibi non præſens tantùm dolor, ſed etiam deſperatio in poſterum fieret. Tum Florus arridens, Nunquid tu, inquit, melius dicere vis, quàm potes? &c.* Nec abſurda ſit conjectura, ſi quis opinetur, hiſtoricum eum, de quo fusè diximus, (modo is Julius Florus rectè in libris quibuſdam vocetur) ex eâdem ſtirpe, imò fortaſſe filium fuiſſe aut nepotem Julii Flori, viri hujus diſerti, de quo M. Seneca & Quintilianus loquuntur. Saltem id eſt veriſimilius, quàm ut Fabius de hiſtorico noſtro loquatur: uti Popelinierus perperam cenſet libro VI operis Gallici, quod Hiſtoriam Hiſtoricorum inſcripſit *a*. Sed hæc, & alia, quæ antea de Senecæ cognomento diximus, velut incerta, in medio relinquamus.

a *pag. 364*

Cap. XXXI.

Suetonii Tranquilli dignitas. Vitam Plinii majoris perperam tribui Suetonio. Falsò Terentii vitam credi Donati, cum Suetonii hujus ſit. Errores Siconis Polentoni in Tranquilli vitâ. Lactantio, ac Macrobio, vera adſeritur Scriptura. Tarquitii libri de rebus divinis. Fabius Marcellinus, & cujusmodi ejus dictio.

C. Suetonius Tranquillus vixit temporibus Trajani, & Hadriani, ſub quo epiſtolarum magiſter fuit; ut ex Spartiano ſcimus in Hadriani vitâ. Ubi & illud narrat, eo ex-

cuſſum honore, quia ſe familiariùs coërceret cum principis uxore. Natus circa initium imperii Veſpaſiani. Quippe ultimo capite Neronis ait, ſe annis XX ab exceſſu Neronis fuiſſe adoleſcentem. Patrem habuit Suetonium Lenem, tribunum militum legionis XIII, eumque anguſticlavium: ut ipſe in Othone cap. X ſcribit: non Suetonium Paullinum, virum conſularem: quam opinionem XXVI refellebamus. Videmus autem hinc, ut cum pater vocaretur Lenis, quod Tranquillus dici maluerit: quod idem notat. Unde Gaſpar Sanctius in primum caput Actorum Apoſtolicorum colligit, Actorum Scriptorem, qui Lucas eſt, poſſe dici Lucium, quem Apoſtolus jubet ſalutari ad Rom. cap. XVI. Patris exemplo, & ipſe tribunus militum fuit, ſed honorem eum mox in alium tranſtulit: ut eſt apud Plin. lib. III cap. VIII. Liberos habuit nullos, ſed jus trium liberorum ei Plinius impetravit, ut eſt lib. X epiſt. Plinii. Quàm amico uſus ſit Plinio Novocomenſi, ex multis hujus epiſtolis ſatis liquet. Cúmque is Ciſalpinus fuerit, & Suetonium fuiſſe Ciſalpinum liceat ſuſpicari. Hanc amicitiam cogitanti minus veriſimile fit, vitam Plinii Veronenſis, quæ Suetonii nomen præfert, eſſe genuinam. Nimis illa jejunè, & perfunctoriè exarata, quàm ut de amici tanti avunculo eam ſcripſerit Suetonius. Ac ne dictio quidem Suetonii eſt; ſed omninò alicujus multò junioris. Nec Suetonius neſciſſet Plinium hunc fuiſſe Veronenſem. At ille Novocomenſem facit. Nempe duos Plinios confudit: uti & Hieronymus in chronico Euſebiano. Et veriſimile eſt, hunc ſcriptorem ab Hieronymo. Ex genuinis quæ edi petit Plinius lib. V epiſt. XI. Libitinam evitare atque effugere potuerunt vitæ XII. Cæſarum, quas, ſi codd. ſtandum, libris VIII perſcripſit, & pari libertate ac ipſi vixerunt: ut rectè cenſet B. Hieronymus. MSus codex exſtat Oxonii in bibliotheca collegii Novi: item in collegio Lincolnienſi. Etiam pervenere ad noſtra tempora illuſtres ejus Grammatici, & aliquot Rhetores. Nam melior pars ejus operis deperdita eſt. Uti & penè omnis liber de poëtis. Nam nihil ejus habemus præter vitam Terentii, quæ non Donati, ſed Tranquilli eſt, uſque ad illa verba, *Hæc Suetonius Tranquillus*. Item vitam Horatii, quam ei etiam tribuit Porphyrio interpres *a*. Adhæc fortaſſe, tum vitam Lucani; tum illam Perſii, quæ veteribus gloſſis præfigitur. Præterea condidit libros tres de regibus, teſte Auſonio epiſt. XIX. De his dicemus in Paullino Nolano. Multa quoque alia reliquit: ut librum περὶ Ῥώμης, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ νομίμων καὶ ἠθῶν: cujus meminit Suidas. Adhæc libros ludicræ hiſtoriæ:

a *In lit. IV, od. I*

riæ: quorum primum Gellius citat lib. IX cap. VII. Puto, ejus operis partem fuiſſe παιδιὰς Ἑλλήνων, quas Tzetzes laudat Chil. VI. Hiſt. LXXXV. item Suidas in Τράγκυλλος, ubi & laudat ejus opus *De Romanorum ſpectaculis, & certaminibus*. Item στέμμα Ῥωμαίων ἀνδρῶν ἐπισήμων: ſive *opus de illuſtribus familiis Romanorum*. Item alia edidit, quorum Servius, Priſcianus, Suidas, & Etymologus Græcus, meminere. Auctor eſt, Vopiſci judicio, *emendatiſſimus*, *& candidiſſimus*, *& cui familiare ſit, amare brevitatem*. Ludovico Vivi lib. V de tradendis diſciplinis dicitur eſſe *Græcorum, & Latinorum ſcriptorum, diligentiſſimus, atque incorruptiſſimus*. Verè quidem, ſi de Vitarum ſcriptoribus loquamur. Nam qui iccirco eum Livio, Salluſtio, Tacito, præponere velit, inſignitâ, meo judicio, injuriâ adficiat tantos ſcriptores. Vitam Suetonii hujus ſcripſit Sicon Polentonus. Sed ea vix aſſis eſt: etſi doctiſſimus Pighius non veritus ſit illam, emblematis inſtar, annalibus ſuis inſerere. Penè enim quicquid dicit, pertinet ad Suetonium Paullinum; quē, cum Mureto, falsò credidit eſſe Suetonii hujus patrem. Atque ut, quæ Tacitus de Suetonio refert, perperam accommodat hiſtorici hujus parenti: ita & falsò putavit, eum ſignari à Plinio in hiſtoria naturali, ubi ex Paullino quædam refert de Africa, & Canariis inſulis. Similis error, cùm libros de inſtitutione officiorum, de illuſtribus ſcriptoribus, deque hiſtoria ludicra, non à Tranquillo hoc, ſed à patre ejus, ſcripta fuiſſe, arbitratur. Qui error ab eodem fonte, unde priores, dimanat.

Dubitant viri eruditi, an non Tranquilli nomen debeat reponi apud Lactantium lib. I cap. X. ubi legas: *Æſculapius & ipſe, non ſine flagitio Apollinis natus, quid fecit aliud divinis honoribus dignum, niſi quòd ſanavit Hippolytum? mortem ſanè habuit clariorem, quòd à Deo meruit fulminari. Hunc Tarquitius, de illuſtribus viris diſſerens, ait, incertis parentibus natum, expoſitum, & à venatoribus inventum, canino lacte nutritum, Chironi traditum, didiciſſe medicinam: fuiſſe autem Meſſenium, ſed Epidauri moratum.* Hic Xyſtus Betulejus, in editione ſuâ, pro *Tarquitius* repoſuit *Tranquillus*; quòd eum de illuſtribus viris ſcripſiſſe conſtaret. Sed egit ille de Romanis: quos inter nullus eſt Æſculapio locus. Adhæc cur *Tarquitium* rectum videatur, facit, quòd non tantum ita ſit in codd. MSSis, item editione Aldinâ; eâque, quam Michael Thomaſius recenſuit: ſed illud quoque, quòd hic ſermo ſit de Æſculapio fulmine percuſſo: & Tarquitius de fulguritis, & omni augurum, atque aruſpicum, diſciplinâ egerit in libris ſuis de rebus divinis. Ammianus Marcellinus lib. XXV; *Confeſtim itaque ante lucis primitias Hetruſci aruſpices arc-*

ces arcerſiti, conſulti quid aſtri ſpecies portenderet, nova vitandum eſſe, cautiſſimè reſponderunt, nequid tunc tentaretur: ex Tarquitianis libris, in titulo DE REBUS DIVINIS, *id relatum eſſe demonſtrantes, quòd, face in cœlo visâ, committi prœlium, vel ſimile quidquam, non oporteat.* Atque hinc etiam liquet, cur Tarquitium, inter eos, è quibus profecit, reponat Plinius in indice libri ſecundi, proximeque ſubjungat eum Cæcinæ, quem de Hetruſca diſciplina ſcripſiſſe dicit. Vide & quæ de Tarquitio hoc notavit Petrus Pithœus Subſecivorum lib. I cap. XX. ubi docet, pro Tarquinio Priſco ἁπλῶς *Tarquitium* legi debere apud Macrobium lib. II. Saturn. cap. XVI. Quod Tarquitii nomen remanſit lib. III. Saturn. cap. VII. etſi ibi vir eruditus, in Notis ſuis, ex veteri libro *Tarquinius* malit. Sed mihi *Tarquitius* magis placet propter ea, quæ diximus. Etiam in Schedis Feſti quæ apud Pomponium Lætum exſtabant, ubi ſolùm *Tarqui*. . . . exaratum erat, perperam Scaliger fecit *Tarquinius*: nempe quia de rege actum ſuſpicatus eſt. Sed in ſchedis, quas dixi, pag. LXXX, clarè eſt, *Tarquitius in libro, quem inſcripſit de* . . . .

CAP. XXXII.

M. Iunianus Juſtinus. *Antonini imper. ætate vixit, non autem poſtquam imperium Conſtantinopolin tranſlatum fuit. Iuſtini locus emendatus. Error Martiani Poloni, Iunianum Iuſtinum, & Iuſtinum Martyrem confundentis.* Neonem *de tergeminorum vita ſuppoſititium videri.* Eluanus Avalonius *in dubium vocatus.*

JUSTINI, qui Trogi epitomen fecit, nec nomen, nec ætas, dubitatione caret. In Ant. Arnoldi libro nominabatur Juſtinus Frontinus. At in codice bibliothecæ Mediceæ dicitur M. Junianus Juſtinus. Atque hoc verius cenſeo, ob libri ejus antiquitatem: cujus argumentum non leve eſt, quòd literis Longobardicis ſcriptus ſit. Quod verò ad ætatem, Trogi ejus, cujus epitomen ſcripſit, filium fuiſſe tradit Gualterus Burlei Anglicus lib. de vitâ philoſophorũ, qui anno, CIↃ CCCC LXXII editus ab Arnoldo terſfornen. Sed hoc ſeculo illi condonemus, quo vixit. Ac eruditiſſimos etiam viros video eſſe, qui ſuſpicentur, vixiſſe, poſtquam imperium tranſlatum fuit Conſtantinopolim: idque ob verba illa lib. VIII: *Græciam etiam* NUNC, *& viribus, & dignitate, orbis terrarum principem.* Sed NUNC iſtic non ſignat tempus, quo Juſtinus ſcribit; ſed de quo ſcribit. Quomodo

modo idem paullò pòſt ait: *Et hæc potiſſimùm facere Thebanos, Lacedæmoniſque, antea inter ſe imperii, nunc Græciæ imperantis æmulos.* Ubi NUNC itidem valet, *hoc tempore, quod exponimus.* Planè verò vixiſſe arbitror ſub Antonino Pio, atque huic epitomen ſuam dicâſſe. Id colligo ex verbis iſtis præfationis, *Quod ad te, imperator Antonine, non tam cognoſcendi, quàm emendandi cauſſâ, tranſmiſi.* Ita enim habent editiones antiquæ, quæ, quin MSSorum fidem ſecutæ fuerint, nullus dubito. Sed objiciunt, in optimis libris legi: *Quod ad te non tam cognoſcendi magis, quàm emendandi cauſſâ, tranſmiſi.* Quam MSSorum lectionem etiam Bongarſius retinuit. Sed nihil manifeſtius, quàm non ita ſcripſiſſe Juſtinum. Nec enim TAM & MAGIS ſatis conveniunt. Quid ergo? num dicemus MAGIS, tanquam ſuperfluum, tolli oportere? Atqui non videtur de nihilo eſſe, quod in optimis libris legitur. Quare puto, ſcriptum primò fuiſſe, *Quod, Antonine im. non cognoſcendi magis, quàm emendandi cauſſâ tranſmiſi.* Nempe ex *antonine im.* fecere *ad te non.* Ac quia ſic *non* geminabatur, librarii hunc errorem exiſtimantes, alterum omiſere. Et ſanè Juſtinum hunc ſub Antonino vixiſſe, ante ſeculum Philippus Bergomas *a*, ac Joa. Aventinus *b*, tradidere: imò idem jam ante annos trecentos in chronico ſuo ſcripſit Martinus Polonus: ſed quod idem Juſtinum hunc cum Juſtino martyre confudit, fædus error eſt, cùm hic, qui epitomen ſcripſit, in iis, quæ lib. VI, & XXX, de Moſe, Joſepho, & Iſraelitis, tradit, planè Scripturis adverſetur: unde liquet, hominem fuiſſe gentilem: aperteque inter eos ab Oroſio numeratur. Ut de eo nihil dicam, quòd beatus martyr nihil Latinè ſcripſiſſe videtur: item quòd Euſebius, Hieronymus, Photius, nuſquam hiſtoricam hanc epitomen inter martyris illius ſcripta reponunt. Nec tamen ea ignota fuit B. Hieronymo, qui illius meminit procemio in Danielem. Uti quoque Auguſtinus facit lib. IV de civit. Dei cap. VI. & Oroſius lib. I cap. VIII. & X. qui & Juſtinum paſſim exſcribit. Poſt quos ejuſdem mentionem fecere, Iſidorus, Jornandes, alii. Etiam quæ Lapus Ferrarienſis abbas epiſt. XX. ad Altuinum ex Trogo Pompejo citat de quæ Mithridatis excellentiam portenderit apud Juſtinum, ad verbum ex Juſtini lib. XXXVII. Sed apud Lapum nunc paulò comptiùs leguntur. Ut & Juſtino debeant emendari. Eſt Juſtinus ſcriptor *terſus & elegans:* ut de eo ſcribit Raimundus Lullus lib. VII de orat. cap. IV. Quàm turpiter autem in rebus Judaicis aberrârit, oſtendit Benedictus Pererius in Danielem cap. XL. MSus exſtat in bibliothecâ publicâ Academiæ Cantabrigienſis, & Oxonii in collegio corporis Chriſti. Ac neſcio

a *Lib. 8 Suppl. in temporibus Antonini Pii.*
b *In iis, quæ de ſcriptoribus primo annaliũ præmittit.*

neſcio quid ibi, velut quod (ut eſt apud Th. Iames) Oxonii in bibliothecâ Collegii Novi exſtare dicatur, *Epitome hiſtoriarum per Trogum Pompejum libb.* IV.

NEON vixit ſub M. Aurelio Imp. ac vitam ſcripſit tergeminorum fratrum, Speuſippi, Eleuſippi, & Meleuſippi. Acta ea extant apud Surium Tom. I. die XVII Jan. Adjecta autem iis ab alio ſunt hæc verba: *Neon quoque, textor hiſtoriæ hujus atque ſcriptor, tradens Turboni codicem, inter medias turbas perſecutorum ingreſſus, cupiens ſanctorum Tergeminorum militiæ beatiſſimæ ſociari, Chriſti nomen confeſſus, tantiſper ictibus mactatus, ut vita temporali ſpoliatus, martyrii palmâ continuò meruerit coronari.* Nec eſt, quòd aliquis putet, Neonem vixiſſe ſub Aureliano, ut in Actis iſtis nominatur Cæſar, ſub quo paſſi Tergemini: nam *Aurelio* legi debere, non Surius modò, & Baronius, exiſtimant: ſed res ipſa clamat, cùm tergemini iſti fuerint diſcipuli Polycarpi, qui ſub M. Aurelio paſſus fuit. Sed diſpiciendum, utrùm acta ea Neon Latinè ſcripſerit, an Græcè. Hodie quidem tantùm habemus Latinè: eaque à Warhario deſcripta, & Ceraunio Papæ Pariſiaca in Urbe dicata, ut prologus ipſius Warharii indicat. Saltem non ita Neon ediderat, uti reperit Surius. Nam hoc ſi eſſet, non ævo illo barbarè adeò ſcripta fuiſſent, ut Surium paſſim mutare ſtylum opus eſſet. Quare aut acta ea poſterioribus ſeculis ex bonis Græcis fuere facta Latina non bona: aut fuerint ſuppoſititia, utcumque germana appellet Annalium Eccleſiaſticorum conditor *a*.

a *Ad annũ Chriſti* 179. §. 37.

ELUANUS AVALONIUS, cujus & Radulphus Niger in Chronicis meminit, vixiſſe dicitur temporibus Antonini Philoſophi Imperatoris, filiique Commodi, & Eleutherii, epiſcopi Romani. Ajunt quoque doctrinam ab Apoſtolorum diſcipulis acceptam Britannis prædicaſſe, librumque ſcripſiſſe de origine eccleſiæ Britannicæ: de quibus fides eſto penes Balæum. Multum enim metuo, ne, ut in pleriſque aliis antiquioris ævi ſcriptoribus, ita hac etiam parte fucum faciat lectori.

GERARDI IOANNIS VOSSII

DE

HISTORICIS LATINIS

LIB. II.

Caput I.

Tranſitur ad hiſtoriæ ſenectutem. Deperditis ſcriptoribus hodieq́; nos juvari, ut eorum etiam memoria non debeat nobis eſſe injucunda. Iulii Titiani ætas. Ejuſdem provinciarum libri. Symmacho lux. Titiani chorographia, ſive chronographia potius. Servius emendatus. Unimammiæ. *Rhetorica Titiani, & controverſiæ ex Marone, & de re ruſtica libri. Diomedes corrigitur. Apologi Titiani. Cuſpinianus, & Onuphrius, item Iacobus Breulius, refelluntur.*

POſt Antoninos magis magiſq;, ac penè præcipiti gradu, imminui hiſtoriæ, ac omnis propè literarum honos cœpit. Sub Trajano enim Tacitum vidimus, hiſtoricum nulli ſecundum. Sub eodem, ac item Hadriano, literarum amantiſſimo principe, præter alios Suetonius vigebat, quo Latinorum nemo vitas elegantiùs ſcripſit. Sub Antoninis, quorum alter etiam Philoſophi nomen meruit, fuit Juſtinus, quo non alius tot imperiorum tempora meliùs perſtrinxit. Qui deinceps autem ſequuntur, ab horum gloria nimium quantum abſunt. Ut hinc hiſtoriæ ſenectam meritò ordiamur. Mirum verò, ne unum quidem ex tam multis, qui ſeculo toto, ab Antonini philoſophi exceſſu uſque ad Diocletiani imperium, hiſtoriam Latinè tractarunt, hodie ſupereſſe. Quod etſi temporum injuriæ tribui imprimis debet: non tamen culpâ omni vacare ipſi ſcriptores videntur. Si enim ad priorum gloriam adſpiraſſent: ſaltem, puto ex tanto numero ſex ſeptem

 ob ma-

ob magnitudinem nominis, & operis utilitatem, moviſſent poſteros, ut ne ad unum omnes intercidere paterentur. Interim negare non poſſumus, bene & illos de nobis meritos eſſe: quando iis debemus, quòd ſeculi ejus tempora non penitùs neſcimus. Utcunque enim ipſi perierint, non periere tamen, qui eos ſecuti ſunt duces, atque earum rerum, quæ de ſeculo iſtoc tradunt, iſtos advocant teſtes. Propterea nos quoque eorum hîc rationem habere æquum eſt: ut ne ſilentio quemquam prætereamus ſcientes, cui hiſtoria debeat Romana, imò quiſquis hiſtoriam amat.

Agmen autem horum ducat is, qui Commodi, Pertinacis ac Severi temporibus floruit, JULIUS TITIANUS, pater Titiani ejus, qui præceptor junioris Maximini fuit. Deſcripſit provincias imperii Romani. Locuples iſtorum teſtis nobis Julius Capitolinus in Maximino juniore: *Vſus eſt oratore Titiano, filio Titiani ſenioris, qui Provinciarum libros pulcherrimos ſcripſit, & qui dictus eſt ſimia temporis ſui, quòd cuncta imitatus eſſet.* Ubi in pleriſque libris *Tatianus* legitur. Sed corruptè, ut jam aliis viſum, & res clamat. Valde autem fallitur doctiſſimus Savaro, cùm arbitratur, Provinciarum opus à Sidonio intelligi, quando ait, ſub nominibus illuſtrium feminarum quædam edidiſſe. Ait, heroinarum nomina provinciis impoſuiſſe; eoque ſub nominibus illuſtrium feminarum rectè provinciarum opus intelligi. Sed unde colligit, ejuſmodi nomina provinciis à Titiano impoſita fuiſſe? Sidonius quidem non aliud, quàm hoc, dicit lib. 1 epiſt. 1: *Nam de M. Tullio ſilere in ſtylo epiſtolari meliùs puto; quem nec Julius Titianus ſub nominibus illuſtrium feminarum dignâ ſimilitudine expreſſit.* Quorum ea verborum ſententia eſt, In epiſtolis compono me ad Plinii, & Symmachi, ſtylum. At cur non Ciceronis? Nempe tanta ejus viri gloria eſt, ut ſit ſupra omnem imitationis ſpem conſtitutus. Et quid Sidonius ego adſpirem ad Tullii gloriam, cùm Titianus, tantus profectò orator, planè fruſtra fuerit in epiſtolis iis, quibus præfixerat nomina illuſtrium feminarum: ferè ut Ovidius in heroidum epiſtolis fecit. Sed Ovidius carmine epiſtolas ſuas effinxit: Titianus autem, pedeſtri oratione, & ad Ciceronis ſtylum expreſſa: feliciter fortaſſe, ſi ipſi de ſe credimus: at infeliciter admodum, judicio ſectæ ejus, quæ Cornelium Frontonem æmulari, quàm Tullium, malebat. Sanè ab his *ſimia temporis ſui* audiebat, teſte Capitolino: nempe iccirco, ut ibidem dicitur, *quòd cuncta imitatus eſſet*, etiam Tullii ſtylum epiſtolarem. Satis ex his liquet, per ea, quæ *ſub nominibus illuſtrium feminarum* ſcripſerat, provinciarum

opus

opus intelligi non poſſe. At fortaſſe verius eſt, provinciarum opus etiam chorographiæ nomine ſignari apud Servium in illud IV Æn.

——— Lateq; furentes Barcæi:

Hi, inquit, *ſecundùm Titianum in chronographia, Phœnicen navali quondam vicere certamine.* Verùm pro *chorographia* malim ego *chronographia:* idq; propterea, quòd ita in MSSis reperiatur: &, quæ ex Titiano adducuntur, ferè ad vetuſti temporis hiſtoriam pertineant. Ut quod hîc Servius refert, de Barcæis vincentibus Phœnices, penes quos maris imperium antiquitus fuit. Item quòd etiam egit de Amazonibus, quas *unimammias* vocabat, teſte Servio in II Æn. & Iſidoro lib. IX Orig. cap. II. Item quod de frugum legumque inventione Pomponius Sabinus ex eo adfert in illud Maronis IV Æn. *Legiferæ Cereris.* Et ſanè nullum prope erat ſtudii genus, in quo non aliquid tentâſſet Titianus. Ita præter provincias, & epiſtolas, de quibus jam diximus, laudari à veteribus videmus Rhetorica Titiani. Iſidorus lib. II Orig. cap. II: *Hæc diſciplina à Græcis inventa eſt, Gorgia, Ariſtotele, Hermagora: & tranſlata in Latinum, à Tullio videlicet, Quinctiliano, & Titiano: ſed ita copioſè, ita variè, vel pro ſcientia, vel pro loquacitate verborum, ut eam lectori admirari in promtu ſit, comprehendere impoſſibile ſit.* Item reliquit controverſias, ſive themata ex Virgilio: de quibus ſic Servius in X Æn. verſ. XVII: *Et Titianus, & Catulinus, qui themata omnia de Virgilio elicuerunt, & adformaverunt, ad dicendi uſum, in exemplo controverſiarum has duas poſuerunt adlocutiones, dicentes, Venerem agere ſtatu abſolutivo, cùm dicit Iunoni, cauſſa fuiſti periculorum his, quibus Italiam fata conceſſerant: Iunonem verò niti ſtatu relativo, per quem oſtendit, non ſuâ culpâ Trojanos laborare, ſed Veneris.* Adhæc Titianus libros compoſuit de re ruſtica. Ex cujus libro primo Diomedes hæc in primo citat: *Patremfamilias vendacem magis, quàm emacem, expedit eſſe. nam id melius emitur, quàm venditur.* Ubi pro *id* malim *quid.* Ut mens ſit, Eo ſatius eſt quid vendere, quia qui prudenter vendit, lucratur, quandoquidem viliori emerat. Siqua tamen horum, quæ diximus, non fuerint patris Titiani, ſanè filii erunt. Alterutrius quoque, filii puto, apologi fuere Auſonio memorati epiſt. III. ad Probum, præfectum prætorio, cui ſe miſiſſe ait Titiani apologos, & Nepotis Chronicon, quaſi alteros apologos. Carmine etiam, quod epiſtolæ ei adtexuit, hæc legas:

Apologos en miſit tibi,
Æſopiam trimetriam,
Quam vertit exili ſtylo,

Pedeſtre concinnans opus,
Fandi Titianus artifex.

Laudatur & Auſonio in gratiarum actione pro conſulatu ad Gratianum. Valde enim errat Cuſpinianus, eumque ſecutus Onuphrius, cùm arbitrantur, intelligi Titianum illum, qui, ut Proſper quoque in Chronicis teſtatur, cum Aurelio Symmacho conſul fuit anno Urbis CCCXCI. Nam apertè ait Auſonius, velle ſe eorum exempla adducere, qui vixiſſent ante Conſtantinum Magnum: at ille Symmachi collega temporibus demum Theodoſii ſenioris conſul fuit. Imò nec eſt, unde colligi poſſit, Titianum eum Cæſaris liberos erudiiſſe, ut propterea ſit ad conſularem evectus dignitatem. Atqui hoc eſt, propter quod Titianus iſtic celebratur. Similem errorem errat Jacobus du Breul, qui in Iſidori Originum lib. II cap. I annotavit, Titianum, cujus ibi mentio fit, eſſe illum, de quo hæc Hieronymus ad Euſebianum numerum MMCCCLXI, ſive annum Chriſti CCCXLVI. *Titianus, vir eloquens, præfecturam prætoriam apud Gallias adminiſtrat.* Nam is eſt Tiberius Fabius Titianus, qui cum Feliciano conſul fuit anno Urbis CIↃXC, ſive Chriſti CCCXXXVII, quo Conſtantinus M. deceſſit. Cujus Titiani etiam Zoſimus meminit. Atqui his quæ diximus refelli ſatis arbitror quæ de Titiano & Sidonii loco annotavit Barthius Adverſar. lib. XLVII cap. IX.

CAP. II.

Severi imp. de vita ſua commentarius: dubium, utrùm ſemper fidei bonæ, cùm in iis, quæ de hoſtibus ſuis prodit, affectui ſubinde videatur indulgere. Sereni Sammonici duo, pater, filiuſque; quorum hic eſt, qui ampliſſimam Gordiano bibliothecam legavit: ille eſt, qui reconditarum rerum libros compoſuit. Ælius Maurus quâ vitæ condicione fuerit, atque utrâ linguâ de Severo ſcripſiſſe videatur. Lollius Vrbicus. Vitæ bonorum principum ab Alexandro Severo verſibus perſcriptæ. Aurelius Philippus. Encolpius. Gargilius Martialis.

PRoximus eſto SEVERUS IMP. qui hiſtoriam vitæ ſuæ condidit. Julius Capitolinus in vita Clodii Albini: *Ad imperium* (Albinus) *venit natu jam grandior, & major Peſcennio Nigro; ut Severus ipſe in vita ſua teſtatur.* Spartianus in vita Severi: *Vxorem tunc* (Severus) *Mar-*

Martiam duxit, de quâ tacuit in hiſtoria vitæ privatæ. Et ibidem: *Vitam ſuam privatam, publicamque, ipſe compoſuit ad fidem: ſolum tamen vitium crudelitatis excuſans.* Idem in Peſcennio Nigro: *In vita ſua Severus dicit, ſe, priuſquam filii ſui id ætatis haberent, ut imperare poſſent, ægrotantem id in animo habuiſſe, ut, ſiquid fortè ſibi accidiſſet, Niger Peſcennius eidem, & Clodius Albinus, ſuccederent; qui ambo Severo graviſſimi hoſtes extiterunt.* Et mox: *Si Severo credimus, fuit gloriæ cupidus Niger, vitâ fictus, moribus turpis, ætatis provectæ, cùm imperium invaſit: ex quo cupiditates ejus incuſat, perinde quaſi Severus minor ad imperium venerit, qui annos ſuos contrahit, cùm decem & octo annis imperârit, & octogeſimo nono perierit.* Non hoc ſatis convenit cum eo, quòd in Severi vita dixerat, vitam ſuam ad fidem compoſuiſſe. Et ſanè quid mirum, ſi de Nigro, hoſte ſuo, ſecus ſcripſerit, quàm res haberet: qui nec minùs in hoſte Albino veritatem neglexit? Unde ex Dione Xiphilinus, ubi Severi cruentam de Albino victoriam refert, inquit, Λέγω γὰρ οὐχ ὅσα ὁ Σεβῆρος ἔγραψεν, ἀλλ' ὅσα ἀληθῶς ἐγένετο: *Refero enim, non uti Severus ſcripſit; ſed ut re verâ contigit.*

Severi hujus ætate claruit Serenus Sammonicus. Uti diſcere eſt ex iſtis Macrobii verbis in II Saturn. cap. XII: *Temporibus Severi principis, qui oſtentabat duritiam morum, Sammonicus Serenus, vir ſeculo ſuo doctus, cùm ad principem ſuum ſcriberet, faceretq; de hoc piſce ſermonem, verba Plinii, quæ ſuperiùs poſui, præmiſit, & ita ſubjecit.* Hiſtoricis autem annumeratur etiam à Saresberienſe lib. VIII de Nugis Curialium cap. XVIII. Idem fecere, quibus labor fuit anquirere veterum hiſtoricorum fragmenta. Sed, quod non ſatis perſpexit Riccobonus *a*, duo ejus nominis fuerunt, parens unus, alter filius. De filio ſunt hæc verba Capitolini in Gordiano juniore: *Sereno Sammonico, qui patri ejus amiciſſimus, ſibi autem præceptor fuit, nimis acceptus & charus, uſque adeò, ut omnes libros Sereni Sammonici, patris ſui, qui cenſebantur ad* LX *& duo millia, Gordiano minori moriens ille relinqueret: quod eum ad cælum tulit. Siquidem, tantæ bibliothecæ copia, & ſplendore, donatus, in famam hominum literatorum decorè pervenit.* Hic ecquid ſcripſerit, haut ſat ſcio. Sed, cujus libri ad Antoninum Caracallam laudantur, is pater eſt: de quo ſic Spartianus in Geta: *Sereni Sammonici libros familiariſſimos habuit, quos ille ad Antoninum ſcripſit.* Et in Antonino Caracalla: *Occiſique nonnulli etiam cœnantes: inter quos etiam Sammonicus Serenus, cujus libri plurimi ad doctrinam exſtant.* Reliquit autem, præter alia, libros rerum reconditarum: quos Macrobius citat lib. III Saturn. cap. IX. XVI. & XVII. Ac propter eos in Hiſtoricorum numerum à Riccobono

a *In fragmentis vett. hiſt.*

cobono refertur. Sanè ex iis,quæ inde adducuntur,ſatis liquet, magna ex parte expoſuiſſe antiquitates Romanas. Itaque, puto, idem etiam opus ſignat Arnobius lib.VI,cùm ait: *Quod ſi planum fieri teſtimoniis poſtulamus auctorum: Sammonicus,Granius,Valerianus vobis,& Fabius, indicabunt, cujus Tolus fuerit filius*,&c.

ÆLIUS MAURUS quoque Severi, ac Caracallæ, temporibus vixit. Libertus fuit Phlegontis ejus, qui Hadriani fuit libertus. Scripſit quædam de Severo. Spartianus in Severi vita: *Legiſſe me apud Ælium Maurum, Phlegontis Tralliani libertum, memini, Septimium Severum, moderatiſſimè, cùm moreretur, lætatum, quòd duos Antoninos pari imperio reip. relinqueret.* Sed non ſat ſcio, utrùm Maurus hic Latinè ſcripſerit, an potiùs Græcè, idque exemplo patroni ſui, hominis Græci. Sanè pueritiam in Africa etiam Græcis Latiniſque literis imbui ſolere,ex Capitolini Albino liquet.Sed de Ælio tamen,conditione ſervo, id aſſeverare non auſim. Quare Latinè ſcripſiſſe, potiùs credo: præſertim cùm non addatur eſſe Græcum ſcriptorem; quod facere ferè ſolent Hiſtoriæ Auguſtæ auctores. Quod ſi doctiſſimum Andream Schottum, nec fuerit Ælius Maurus. Quippe lib. II obſervat. Humanarum cap. XIX locus ille Spartiani ſic legi debet: *Apud Ælii Adriani libertum Phlegontem Trullanum.* Sed alia mihi mens. Nec enim veriſimile fit Phlegontem qui jam nomine aliquo tempore Hadriani erat, LXXIV annis poſt patroni ſui mortem iſta de Severo ſcripſiſſe. Tantum enim eſt intervallum inter Hadriani & Severi mortem. Quare credibilius eſt illud de Severo, à ſe Phlegontis liberto eſſe ſcriptum.Et favent Palatini codd.in quibus clarè eſt Ælium Maurum. Solum in anno eſt *Phlegontis Adriani*, pro Phlegontis Trullani: quod nihil nobis adverſatur, cùm à patrono potuerit Adriani nomen adſumere.

LOLLIUS URBICUS,hiſtoricus,vixit temporibus Macrini, & Heliogabali. Hoc inde cognoſcimus,quòd Lampridius in Antonino Diadumeno referat, ut hujus Diadumeni quædam ad matrem epiſtola,ex qua appareret, quàm futurus eſſet aſper,ſi diutius vixiſſet, per notarium fuerit prodita: atque ut epiſtola ea multùm illi puero obfuiſſe apud milites credatur. Hæc tempore Urbici contigiſſe,argumento illud eſt,quòd ibidem dicatur, ſcripſiſſe Urbicum Hiſtoriam SUI TEMPORIS, indeque hoc depromi.

Exiſtimet quis, etiam Alexandro Severo hîc locum aliquem tribui oportere, quia, ut in vita ejus Lampridius teſtatur, *vitas principum bonorum verſibus ſcripſit.* Sed veriſimilius videtur, Græcè eos compo-

compoſuiſſe. Cauſſam adduximus in quarto de hiſtoricis Græcis. Nequis tamen ignarus hujus exiſtimaret, eum nos locum fugiſſe: hîc quoque meminiſſe illius voluimus.

Temporibus Alexandri hujus, atque etiam poſtea, fuit AURELIUS PHILIPPUS. De quo ſic Lampridius in vita Alexandri Severi: *In prima pueritia literatores habuit, Valerium Cordum, & L. Veturium, & Aurelium Philippum, libertum patris, qui vitam ejus poſtea in literas miſit.* Ubi vitam Alexandri Severi reliquiſſe dicitur, non patris ejus, Vari Marcelli Syri, Mammeæ mariti; qui privatus obiit, nec quicquam hiſtoriâ dignum præſtitit.

Eandem eodem tempore conſignabat ENCOLPIUS: de quo ſic idem Lampridius in eapſe vita: *Referebat Encolpius, quo ille familiariſſimo uſus eſt, illum, ſi unquam furem judicem vidiſſet, paratum habuiſſe digitum, ut illi oculum erueret.* Et poſtea: *Contra autem & Septimius, & Acholius, & Encolpius, vitæ ſcriptores, cæterique de hoc talia prædicaverunt: quod ideo addidi, nequis vulgi magis famam ſequeretur, quàm hiſtoriam.*

GARGILIUS quoque MARTIALIS tum claruit: ac vitam ejuſdem Alexandri reliquit. Lampridius in Alexandro: *Habuit quotidie milii ſine pipere ſextarios quatuor, cum pipere duo: & ne ſit longum omnia inſerere, quæ Gargilius Martialis, ejus temporis ſcriptor, ſingulatim perſecutus eſt, omnia illi ad modum & rationem ſunt præbita.* Quod ad ſtylum ejus attinet, Vopiſco in Probo refertur inter ſecundæ notæ hiſtoricos, qui imperatorum vitas, *non tam diſertè, quàm verè, memoriæ tradiderunt.* Etiam Gargilii Martialis libros de re hortenſi memorant Palladius, Serviuſque. Sed idémne, an alius ſit, non ſatis liquet.

CAP. III.

Marius Maximus quorum vitas ſcripſerit, & ut diſſimile de eo judicium fuerit veterum. Anterus papa per notarios ſuos actis mandari martyria juſſit. Cenſorini ætas, ac aureolus de die natali libellus, item opuſculum de accentibus. At fragmentum, quod annecti ſolet libro de die natali, alterius videri. Ælius ſive Iunius Cordus ob λεπτολογίαν *reprehenſus, Ælius Sabinus. Gordiani Antoninias. Vulcatius Terentianus. Curii Fortunatiani hiſtoria, item Rhetorica ſcholica. Dionyſius hiſtoricus diaconus.*

PRoximè etiam poſt Severi Alexandri tempora fuit, quantum videre poſſum, MARIUS MAXIMUS. Priorum enim vitas compoſuit: eorum, qui conſecuti, ut arbitror, neminis. Vitam edidit Trajani, ut teſtis eſt Lampridius. Videtur ex ea eſſe, quod de damnatione Palfurii conſularis vetus Juvenalis ſcholiaſtes refert in Satiram IV. Etiam vitam ſcripſit Hadriani, ut tribus quatuorve locis Spartianus in Adriano, & Lampridius in Alexandri Severi vita, indicat. Item vitam Ælii Veri, ut ex eodem conſtat Spartiano. Item Antonini Pii, ut auctor Capitolinus, & vitam Marci Antonini Phil. uti Vulcatius in Caſſii vita teſtatur: qui ſemel iterumque *ſecundum de vita Marci Antonini* librum advocat. Item Commodi, teſte Lampridio in hujus vita. Et Pertinacis, teſte Capitolino in vita ejus. Et Severi, ut auctor Spartianus in vita illius: item Capitolinus in Albino, his verbis: *Quæ qui diligentius* (de Severo) *ſcire velit, legat Marium Maximum, de Latinis ſcriptoribus: de Græcis, Herodianum; qui ad fidem pleraque dixerunt.* Iterum Spartianus in Geta, ubi legas: *De Getæ vita, & moribus, in vita Severi Marius Maximus primo ſeptenario ſatis copioſè retulit.* Item vitam Heliogabali ſcripſit, quod diſertim in monſtri hujus vita Lampridius ait: & Alexandri Severi, ut idem in Severo dicit. De eodem ſic Vopiſcus in quatuor tyrannis: *Marius Maximus Avidium Marci temporibus, Albinum & Nigrum, Severi, non ſuis propriis libris, ſed alienis innexuit.* Et mox: *Marius Maximus, homo omnium verboſiſſimus, & mythiſtoricis ſe voluminibus implicavit.* Unde videmus, Vopiſcum haut magni hunc Maximum feciſſe. Alii tamen, ut nomine, ſic re ipſa, maximum eſſe, arbitrabantur: ut oſtendit locus iſte Ammiani Marcellini lib. XXXVIII: *Quidam deteſtantes, ut venena, doctrinam, Iuvenalem, & Marium Max. curatiore ſtudio legunt, nulla volumina, præter hæc, in profundo otio contrectantes.* Sed Vopiſco credere malumus, præſtantis judicii ſcriptori, quàm iſtis, qui eruditionem venenum putarent.

ANTERUS, natione Græcus, qui, temporibus Maximini imperatoris, anno Chr. CCXXXVII, Romanus eſt factus epiſcopus, eo Eccleſiæ hiſtoriam juvit, quòd per notarios curavit res martyrum deſcribi, actaque ea in Eccleſiæ Romanæ archivis repoſuit. Cujus rei non alium è veteribus laudare teſtem poſſumus, quàm Damaſum, ſive potiùs Anaſtaſium bibliothecarium. Ejus hæc ſunt in Anteri vita: *Hic geſta martyrum diligenter à notariis exquiſivit, & in Eccleſia recondidit, propter quod à Maximo præfecto martyrio coronatus eſt.*

CENSORINUS è gente Martia fuiſſe videtur. Saltem multi in

in eâ Cenſorini. Hic anno primo Gordiani, qui Chriſti erat ccxxxviii, ſcripſit de die natali libellum pereruditum, ac chronologis utiliſſimum; quippe quo in rebus gentilium potiſſimas æras egregiè connectat. Laudat eum quoque Sidonius Apollinaris epiſt. ad Polemium, quæ Carminum libro inſerta: *Sed noverint diſcrepantia ſentientes, ſententiam meam ſine M. Varrone, ſine Sereno, non Septimio, ſed Sammonico, ſine Cenſorino, qui de die natali illuſtre volumen confecit, non poſſe damnari.* Dicavit eum libellum Q. Cærellio, ut etiam teſtatur Caſſiodorus libello de Muſica, atque iterum libello de Geometria. Præterea librum de Accentibus edidit: cujus mentio fit apud eundem Caſſiodorum; item Priſcianum, à quo & libro primo *doctiſſimus grammaticæ artis* appellatur. Fragmentum verò illud, quod libri de die natali pars antè habebatur; à Ludovico autem Carrione ab eo ſejunctum, & auctius emendatiuſque editum fuit; Cenſorini eſſe non videtur, cùm pleraque, quæ eo continentur, etiam ipſo de die natali libello tradantur. Saltem, ſi diverſo opere repetere illa fuiſſet animus Cenſorino, alterutro dixiſſet, eâdem de re alibi quoque ſe egiſſe.

Cordus, qui nunc Ælius Cordus, nunc Junius Cordus, nunc ἁπλῶς Cordus vocatur, vixit ſub Maximinis, & Gordianis. Capitolinus in vita Clodii Albini: *Hæc atque alia ſigna imperii futuri (Albino) fuere: quæ qui volet nôſſe, Ælium Cordum legat, qui frivola ſuper hujuſmodi omnibus cuncta perſequitur.* Ac poſtea: *Guloſum eum Cordus, qui talia perſequitur in ſuis voluminibus, fuiſſe dicit.* Hinc & alia pluſcula ex eodem commemorat. Meminit & idem in Maximinis duobus, ubi ex eo refert, Maximinum *bibiſſe ſæpe in die vini Capitolinam amphoram; comediſſe & lx libras carnis.* Item fuiſſe *magnitudine tantâ, ut octo pedes digito videretur egreſſus: pollice ita vaſto, ut uxoris dextrocherio uteretur pro annulo.* Etiam narrat, cujuſmodi literas, victâ Germaniâ, ſcripſerit ad Senatum. Mentionem quoque facit in Maximino juniore: ubi inter alia ex eo teſtatur, Maximinum fuiſſe pedum octo & prope ſemis; caligam ſive calciamentum ejus fuiſſe pede majus hominis veſtigio; ac pependiſſe in luco inter Aquilejam, & Arziam; & inde vulgò tractum eſſe, quod de longis, & ineptis hominibus dicitur *caliga Maximini.* In ejuſdem vita legas: *Longum eſt omnia perſequi: quæ qui ſcire deſiderat, is velim (ut ſæpe dixi) legat Cordum, qui hæc omnia uſque ad fabellam ſcripſit.* Idem in Gordianis aliquoties meminit. Inter alios eſt hic locus: *Cordus dicit, in omnibus civitatibus Campaniæ, Hetruriæ, Umbriæ, Flaminiæ, Piceni, de proprio illum per quatri-*

duum ludos ſcenicos & juvenalia edidiſſe. Item iſte: *Hæc de Gordiano juniore digna memoratu comperimus: non enim nos talia dicere voluimus, quæ Iunius Cordus ridiculè ac ſtultè compoſuit de voluptatibus domeſticis, cæteriſque infimis rebus; quæ qui velit ſcire, ipſum legat Cordum; qui dicit, & quos ſervos habuerit unuſquiſque principum, & quos amicos, & quot penulas, quotve chlamydes: quorum ſcientia nulli prodeſt. Siquidem ea debent in hiſtoria poni ab hiſtoriographis, quæ aut fugienda ſint, aut ſequenda.* Idem Capitolinus in Maximo & Albino: *Cordus verò tam multa, ut etiam pleraque & minus honeſta perſcripſerit.* Item in Opilio Macrino: *Et Iunio quidem Cordo ſtudium fuit eorum imperatorum vitas edere, quos obſcuriores videbat: qui non multum profecit. Nam & pauca reperit, & indigna memoratu, aſſerens ſe minima quæque perſecuturum: quaſi vel de Trajano, aut Pio, aut Marco, ſciendum ſit, quoties proceſſerit, quando cibos variaverit, & quando veſtem mutaverit, & quos quando promoverit: quæ ille omnia exequendo, libros mythiſtoriis replevit talia ſcribendo, cùm omnino rerum vilium aut nulla ſcribenda ſint, aut nimis pauca, ſi tamen ex his mores poſſint animadverti, qui revera ſciendi ſunt: ſed ex parte, ut ex ea cætera colligantur.* Ex quibus diſcimus, Cordum hunc nimis minutias conſectatum fuiſſe, quales Græci λεπτολόγους appellant.

ÆLIUS SABINUS ſub Pupieno & Balbino fuit, quantum videre poſſum ex verbis iſtis Capitolini in Maximino juniore: *Scribit Ælius Sabinus, tantam pulcritudinem oris fuiſſe in filio, ut etiam caput ejus mortui jam nigrum, jam ſordens, jam maceratum, defluente tabo, velut umbra pulcherrima videretur.* Quæ ſanè referre ex Sabino videtur, tanquam ejus ætatis ſcriptore, qua cædes Maximini patrata eſt.

GORDIANUS ſenior in pueritia carmine panxit vitam Pii & Marci Antoninorum: & proſâ etiam complexus eſt laudes aliorum Antoninorum, qui ante ſe imperaſſent. Docet hoc nos Capitolinus in tribus Gordianis: *Scripſit etiam ille Antoniniada, hoc eſt, Antoninum Pium, & Antoninum Marcum, verſibus diſertiſſimis, libris* XXX, *vitam illorum, & bella, & publicè privatimq; geſta perſcribens.* Et poſt aliqua: *Scripſit & laudes ſolutâ oratione omnium Antoninorum, qui ante eum fuerunt.*

VULCATIUS TERENTIANUS ſub Gordianis vixit, ac vitam eorum ſcripſit. Julius Capitolinus in Gordiano juniore: *Sanè quod prætermittendum eſſe non cenſui, quia mirabile viſum eſt, lectum apud Vulcatium Terentianum, qui & ipſe hiſtoriam ſui temporis ſcripſit, in literas miſi: Gordianum ſeniorem Auguſti vultum ſic repræſentâſſe, ut & vocem, & morem, & ſtaturam ejuſdem, oſtentare videretur: filium verò, Pompejo ſimilli-*

ſimillimum viſum, quamvis Pompejus obeſi corporis fuiſſe denegatur. Ita is locus legendus ex Caſauboni, & Salmaſii membranis.

CURIUS FORTUNATIANUS vixiſſe videtur temporibus Gordiani, & Philippi Arabis. Scripſit vitam Maximi, qui & Pupienus dicitur: Ajunt, hodieque opus illud exſtare in bibliotheca Imperatoris. Id verene proditum ſit, an ſecus, meliùs alii norint, qui bibliothecam eam luſtrarint curioſé. Meminit Capitolinus in Maximo & Balbino: *Sed priùs, quàm de actibus eorum loquar, placet aliqua dicere de moribus, atque genere: non eo modo, quo Iunius Cordus eſt proſecutus omnia: ſed illo, quo Suetonius Tranquillus, & Valerius Marcellus: quamvis Curius Fortunatianus, qui omnem hanc hiſtoriam perſcripſit, pauca contigerit.* Ut quidem locus is legitur in prima edit. & membranis, teſtante & probante ſummæ, & fidei, & eruditionis viro, Claudio Salmaſio. Idem ibidem, *Sed Fortunatiano credamus, qui dicit, Pupienum dictum nomine ſuo, cognomine verò paterno Maximum.* Quę tamen verba, nec in prima editione, nec in MSSo Palatino longè optimo, inveniuntur: ut idem Salmaſius teſtatur. Exſtant hodie Curii Fortunatiani Conſulti, quem eundem putamus, artis Rhetoricæ ſcholicæ libri tres, opus eruditum, in quo Hermagoræorum doctrinam planè expreſſit.

Hujus quoque loci ſit DIONYSIUS hiſtoricus, ſi Latinè ſcripſit. Sanè videtur Galli, & Voluſiani, tempore vixiſſe, propter verba illa Jornandis de rebus Geticis cap. XIX: *Defuncto tunc Decio, Gallus, & Voluſianus, regno potiti ſunt, quando & peſtilens morbus penè iſtius neceſſitatis conſimilis, ut nos ante hos novem annos experti ſumus, faciem totius orbis fœdavit, ſupra modum quoque Alexandriam, totiuſque Ægypti loca devaſtans, Dionyſio hiſtorico ſuper hanc cladem lachrymabiliter exponente: quam & noſter conſcripſit venerabilis martyr Chriſti, epiſcopus Cyprianus, in libro, cujus titulus eſt, De Mortalitate.*

Valeriani & Gallieni temporibus fuit PONTIUS diaconus: cujus aureolum habemus libellum de vita & paſſione B. martyris Cypriani. De eo ſic B. Hieronymus in catalogo ſcript. Eccl. cap. LXVIII: *Pontius, diaconus Cypriani, uſque ad diem paſſionis ejus, cum ipſo exilium ſuſtinens, egregium volumen vitæ & paſſionis Cypriani reliquit. Similiter Honorius in Luminaribus Eccleſiæ.* Natalis ejus Carthagine celebratus VIII Id. Mart. ut eſt in veteri Martyrol. Romano. Item apud Bedam, Uſuardum, Adonem. Alius eſt à Pontio martyre, qui in Galliis paſſus eſt ſub Valeriano, & Gallieno. Similiter Honorius in Luminaribus Eccleſiæ.

CAP. IV.

Mæonius Aſtyanax. Palfurius Sura. Cæleſtinus. Acholius. Iulius Aterianus. Gallus Antipater. Aurelianus Feſtivus. Cornelius Capitolinus. Suetonius Optatianus. Gellius Fuſcus. Theoclius. Politiani παρόραμα *geminum. Oneſimus. Fabius Cerilianus. Aurelius Apollinaris. Fulvius Aſprianus.*

MÆONIUS ASTYANAX tempore Gallieni fuit, ac quædam de Macriano, & filiis, edidit. Trebellius Pollio in Macriano, tyranno XI: *Verba Baliſtæ (quantum Mæonius Aſtyanax, qui conſilio interfuit, aſſerit) hæc fuerunt.* Refert deinde, & Baliſtæ præfecti ad Macrianum verba, & Macriani ad Baliſtam: & quid poſt iſta, & ille huic, & hic illi, dixerit.

PALFURIUS SVRA ſub Gallieno Cæſ. vixit, ac vitæ ephemeridas compoſuit. Ad eas lectorem ſuum remittit Trebellius in Gallieno. Geſnero Calpurnius Sura nominatur: ſed corrupté.

CÆLESTINUS Valeriani & Gallieni Impp. temporibus vixit, atque in literas vitam eorum retulit: ut ex Pollione in Valeriano juniore cognoſcimus.

ACHOLIUS ætate floruit, tum Valeriani, filiique Gallieni; tum Claudii quoque, ac Aureliani, qui Claudio ſucceſſit. Libris aliquot Acta Valeriani ſcripſit. Flavius Vopiſcus in Aureliano: *Et quoniam etiam de arrogatione aliqua me dixeram poſiturum, quæ ad tantum principem pertinerent: quæſo ne odioſior verboſiorve eâ re videar: quam fidei cauſſâ inſerendam credidi ex libris Acholii, qui magiſter admiſſionum Valeriani principis fuit, libro Actorum ejus nono.* Idem contexuit Alexandri Severi vitam. Lampridius in vita ejus imperatoris: *Contrà autem, & Septimius, & Acholius, & Encolpius, vitæ ſcriptores, cæterique de hoc* (Alexandro Severo) *talia prædicaverunt: quod ideo addidi, nequis vulgi magis famam ſequeretur, quàm hiſtoriam, quæ rumore utique vulgi verior reperitur.* Et poſt multa: *Scio ſanè, pleroſque negare, hunc à ſenatu Cæſarem appellatum eſſe, ſed à militibus, qui verum prorſus ignorant: dicere præterea, non hunc fuiſſe conſobrinum Heliogabali: qui, ut nos ſequantur, hiſtoricos ejus temporis legant, & maximè Acholium, qui & itinera hujus principis ſcripſit.* Idem antea dixerat: *Nimius ardor oculorum, & diutius intuentibus gravis, & divinatio mentis frequentiſſima; rerum memoria*

moria ſingularis, quam nemo, niſi Acholius, ferebat adjutam.

JULIUS ATERIANUS, quantum diſpicere poſſum, tempore xxx tyrannorum, vel paullò poſt vixit, & de iis aut ſaltem de Victorino tyrannorum uno, quædam conſignavit. Trebellius Pollio in Victorino, tyrannorum quincto, hæc ejus ex libro tranſcripſit: *Victorino, qui Gallias poſt Iunium Poſthumium rexit, neminem exiſtimo præferendam. Non in virtute Trajanum, non Antoninum in Clementia, non in gravitate Nervam, non in gubernando ærario Veſpaſianum, non in cenſura totius vitæ, ac ſeveritate militari, Pertinacem, vel Severum. Sed omnia hæc, libido, & cupiditas mulieraria voluptatis ſic perdidit, ut nemo audeat virtutes ejus in literas mittere, quem conſtat omnium judicio meruiſſe puniri.*

GALLUS ANTIPATER, ſive Antipater Gallus, vitam Aureoli, ſeu Cæſaris, ſeu tyranni, ſcripſit; ſed fide non bonâ, & admodum ineptè. Trebellius Pollio in Divo Claudio: *Gallus Antipater ancilla honorum* (ita in membranis ſuis Caſaubonus, & Salmaſius invenere) *& hiſtoricorum dehoneſtamentum, principium de Aureolo ſic habuit*, VENIMUS AD IMPERATOREM NOMINIS SUI. *Magna ejus videlicet virtus, ab auro nomen accipere.*

Aureliani ævo fuit AURELIANUS FESTIVUS, Cæſaris ejuſce libertus, qui vitam Firmi tyranni in literas retulit. Vopiſcus in Firmo: *Hæc nos de Firmo cognoviſſe, ſcire debuiſti, ſed digna memoratu. Nam ea, quæ de illo Aurelianus Feſtivus, libertus Aureliani, ſigillatim retulit, ſi vis cognoſcere, eundem oportet legas: maximè, cùm dicat, Firmum eundem inter crocodilos unctum crocodilorum adipibus natâſſe, & elephantum rexiſſe, & hippopotamos ediſſe, & ſedentem ingentibus ſtruthiocamelis vectum eſſe, & quaſi volitâſſe.*

Ejuſdem Cæſaris ætate vivebat CORNELIUS CAPITOLINUS. Laudatur à Trebellio Pollione in Odenato, ubi ex eo tradit, Zenobiam fuiſſe mulierum orientalium non nobiliſſimam modò, ſed etiam ſpecioſiſſimam.

SUETONIUS OPTATIANUS, ſive, ut in aliis libris vocatur, Actacianus, vixit tempore Taciti imperatoris, vitamque ejuſce Cæſaris fusè tradidit. Flavius Vopiſcus in Tacito: *Quod ſiquis omnia de hoc viro cupit ſcire, legat Suetonium Optatianum, qui ejus vitam affatim ſcripſit.*

Circa hæc tempora etiam fuit GELLIUS FUSCUS: ex quo de Tetrico juniore quiddam refert Trebellius Pollio in tyranni ejus vita. Simlero in bibliothecâ, & Popeliniero in Hiſtoria Hiſtoricorum, perperam Dagelius nuncupatur.

Tum

Tum etiam, vel paullò poſt, floruit THEOCLIUS ut vocatur in vulgatis codd. Vopiſci, ubi & *Cæſarianorum temporum ſcriptor* nominatur. Sed Θεόκλειος Græcum non eſt, verùm Θεοκλῆς. Quare aut *Theocles* ſcribendum, aut *Theo Chius*; ut Caſaubono obſervatum, atque item Salmaſio placitum. Ejus meminimus, quia Angelus Politianus Theoclium, extremâ in Suetonium præfatione, Latinos inter hiſtoricos recenſet. Uti & Alexandrum Severum, qui principum vitas carmine tradidit: ut cap. II dicebamus. Sed utrumque non Latinè ſcripſiſſe, verùm Græcè: oſtenſum nobis lib. IV de hiſtoricis Græcis cap. XVII.

ONESIMUS Probi vixit ætate, ac diligenter vitam ejus Cæſaris expoſuit. Vopiſcus in Caro imp. *Oneſimus, qui diligentiſſimè vitam Probi ſcripſit, dicit, Romæ illum, & natum, & literis eruditum: ſed Illyricianis parentibus fuiſſe, contendit.* In ea Probi vita de Bonoſo tyranno quoque egiſſe, oſtendunt hæc verba Vopiſci: *Ipſe* (de Bonoſo loquitur) *quantumlibet bibiſſet, ſemper ſecurus, & ſobrius: &, ut Oneſimus dicit, ſcriptor vitæ Probi, adhuc in vino prudentior.* Nec de Bonoſo modò, ſed & Proculo tyranno, egit. Nam in Proculo idem Vopiſcus ait: *Hortantibus Lugdunenſibus, qui & ab Aureliano graviter contuſi videbantur, & Probum vehementiſſimè pertimeſcebant, in imperium (Proculus) vocitatus eſt ludo penè & joco, ut Oneſimus dicit: quod quidem apud nullum alium reperiſſe me, ſcio.*

FABIUS CERILIANUS (ut Vopiſcus in Caro ait) *tempora Cari, Carini, & Numeriani, ſolertiſſimè perſecutus eſt.* Horum autem ætate vixiſſe, ſatis ex temporum ratione liquet. Nam quomodo multo pòſt fuerit, quem teſtem advocat Vopiſcus? Vopiſcum enim ſub Maximiano Cæſare floruiſſe, argumento eſt, quòd, in ejuſdem Cari vita, fore ſperat, ut liceat *per ſacratiſſimum Cæſarem Maximianum Perſas vincere, atque ultra eos progredi.*

AURELIUS APOLLINARIS fuit temporibus imperatoris Cari, ac filii ejus Numeriani. Vopiſcus in Numeriano: *Numerianus, Cari filius, Aurelium Apollinarem, jamborum ſcriptorem, qui patris ejus geſta in literas retulit, iiſdem, quæ recitaverat, editis, veluti radio ſolis obtexit.*

FULVIUS ASPRIANUS fuit tempore Cari filiorumque, item Diocletiani, & Maximiani. Carini autem Imp. vitam ſcripſit ita, ut nec minutiſſima præteriret. Vopiſcus in Carino: *Qui oſtiatim cupit nôſſe, legat etiam Fulvium Aſprianum, uſque ad tædium, geſtorum ejus univerſa dicentem.*

CAP.

CAP. V.

Aſclepiodotus de vita Diocletiani. Claudius Euſthenius de vita quatuor imperatorum. Quas ſcriptas à Spartiano vitas habeamus, & quas præterea in literas ſtatuerit referre. Vulcatii Gallicani ætas, ac propoſitum. Argumentis occurritur, quæ ſcrupulum injiciunt de auctore vitæ Avidii Caſſii.

ASCLEPIODOTUS ſub Diocletiano claruit. Hic vitam ejus imperatoris in literas miſiſſe videtur: idque ob iſta Flavii Vopiſci verba, quæ in Aureliano legere eſt: *Verconius Herennianus, præfectus prætorio Diocletiani, teſte Aſclepiodoto, ſæpe dicebat, Diocletianum frequenter dixiſſe, cùm Maximiani aſperitatem reprehenderet, Aurelianum magis ducem eſſe debuiſſe, quàm principem. Nam ejus nimia ferocitas eidem diſplicebat.* Continuò ſequitur: *Mirabile fortaſſe videtur, quòd compertum Diocletiano Aſclepiodotus Celſino conſiliario ſuo dixiſſe perhibet. Sed de hoc poſteri judicabunt. Dicebat enim, quodam tempore Aurelianum Gallicanas conſuluiſſe Druidas, ſciſcitantem, utrùm apud ejus poſteros permaneret: tum illas reſpondiſſe, dixit, Nullius clarius in Rep. nomen, quàm Claudii poſterorum, futurum.*

CLAUDIUS EUSTHENIUS Diocletiano ab epiſtolis fuit, ac quatuor imperatorum vitas tradidit, Diocletiani, Maximiani, Galerii, & Conſtantii. Flavius Vopiſcus in vita Carini: *Poſt quos Diocletianum, & Maximianum, principes dii dederunt, jungentes talibus viris Galerium, atque Conſtantium: quorum alter natus eſt, qui acceptam ignominiam Valeriani captivitate deleret: alter, qui Gallias Romanis legibus redderet. Quatuor ſanè principes mundi, fortes, ſapientes, benigni, & admodum liberales, unum in Republica ſentientes: præterea ſenatui Rom. moderati, populo amici, poteſtate graves, religioſi, & quales principes ſemper oravimus: quorum vitam ſingulis libris Claudius Euſthenius, qui Diocletiano ab epiſtolis fuit, ſcripſit: quod idcirco dixi, ne quis à me tantam rem quæreret, maximè quum vel vivorum principum vita non ſine reprehenſione dicatur.*

ÆLIUS quoque SPARTIANUS imperatoris Diocletiani temporibus floruit: atque ad eum vitam miſit Adriani, Ælii Veri, Didii Juliani, Severi, & Peſcennii Nigri. Ab eodem quoque traditam habemus vitam Antonii Caracalli: ſed cui ea miſſa fuerit, libri non

exprimunt. Item exſtat vita Antonii Getæ, quæ Conſtantino Auguſto nuncupatur. Verùm eorum etiam vitas ſcripſiſſe, qui ante Adrianum imperarunt, liquet ex initio vitæ Ælii Veri, ubi ait: *In animo mihi eſt, Diocletiane Auguſte, tot principum maxime, non ſolùm eorũ, qui principem locum in hac ſtatione, quam temperas, retentarunt, ut uſque ad divum Adrianum* FECI: *ſed illorum etiam, qui vel Cæſarum nomine appellati ſunt, nec principes, aut Auguſti fuerunt; vel quolibet alio genere, aut in famam, aut in ſpem principatus venerunt; cognitioni numinis tui ſternere.* Ex quibus verbis etiam, quid ſibi propoſuerit, cognoſcimus. De quo & in fine illius Auguſti ſcribit: *Mihi propoſitum fuit, omnes, qui poſt Cæſarem dictatorem, hoc eſt divum Iulium, vel Cæſares, vel Auguſti, vel principes appellati ſunt, quique in adoptionem venerunt, vel imperatorum filii, aut parentes, Cæſarum nomine conſecrati ſunt, ſingulis libris exponere.* Verùm non perfeciſſe, quod in animo habebat, argumento illud erit, quòd is, qui paullò junior eſt, Fl. Vopiſcus, auctor eſt, Aureliani vitam ſcriptam eſſe à nemine. Cæterùm ſummus vir, Claud. Salmaſius, teſtatur, in optimæ notæ excerptis Spartiani, quæ è Palatina habuerat bibliotheca, etiam Spartiano tribui, tum vitam Antonini Pii, Antonini Philoſophi, Veri imper. Pertinacis, Clodii Albini, & Opilii Macrini: quæ vulgò Capitolini creduntur: tum vitam Avidii Caſſii, quæ Vulcatio Gallicano adſcribi ſolet: tum Commodi, Antonini Diadumeni, Heliogabali, & Alexandri Severi, quæ Lampridii creduntur. De illis Vulcatio, & Lampridio, tributis quid ſtatuam, inferiùs exponam. De iſtis verò, quæ Capitolini putantur, ita cenſeo, propter ſola illa excerpta, eum, qui hactenus vitarum illarum auctor creditur, antiquâ poſſeſſione deturbari non debere. Nec movet, quòd hîc ſinguli imperatores ſingulis exponantur libris: Capitolinus verò dicat, ſe hunc morem ſervaturum, ut ſicubi poſſit, duos pluréſve imperatores uno volumine comprehendat. Nam non ſemper ſimiliter ſenſiſſe: ſed, cùm prius libros ſingulos ſingulis deſtinâſſet, poſtea conſilium mutâſſe, liquet ex initio vitæ Gordianorum. Qua de re plura in Capitolino dicam. De ſtylo res nota, uti & aliorum, qui cum Spartiano conjungi ſolent. Ut ſunt Gallicanus, Trebellius Pollio, Julius Capitolinus & alii. De quibus ſic Eraſmus in Ciceroniano: *In his vix eſt quod probes, præter hiſtoriæ fidem. Nam ægrè tuentur ſermonis Latini caſtimoniam.*

VULCATIUS GALLICANUS V. Cl. (eos autem clariſſimos dixere, qui dignitatis eſſent Senatoriæ) quid ſcribere propoſitum

tum habuerit, & quâ ætate vixerit, hæc ejus verba oſtendunt: *Propoſui, Diocletiane Auguſte, omnes qui imperatorum nomen, ſive juſtè, ſive injuſtè, habuerunt, in literas mittere, ut omnes purpuratos Auguſtos cognoſceres.* Sed hodie nihil ejus habemus, præter vitam Avidii Caſſii; unde verba iſta depromſi. Imò nec omnium tradidiſſe vitas, certum eſt: quandoquidem ante Vopiſcum vitam Aureliani prodidit nemo: ut initio illius Auguſti locuples ipſe teſtis eſt. Vopiſcum autem paullò poſt Vulcatium ſcripſiſſe, ex eo colligo, quòd Trebellii Pollionis meminerit initio Aureliani; Julii autem Capitolini, & Ælii Lampridii, initio Probi. Atqui iſti ætate Vulcatii vixere. Sed nec illud memoratu indignum, in optimis, & antiquiſſimis Spartiani excerptis, quæ fuere in bibliotheca Palatina, illam Avidii Caſſii vitam tribui Spartiano: ut doctiſſimus Salmaſius obſervavit. Qui & tandem eò inclinat, ut eum genuinum eſſe auctorem arbitretur: idque propter tam multa, quæ conveniunt; uti ætas, dictio, etiam propoſitum; quia, ut Lampridius ait, ſtatuiſſe ſe omnes, qui poſt Julium Cæſarem vel Auguſti, vel Cæſares, vocati eſſent, ſingulis explicare libris: ita & apud ſcriptorem vitæ Avidii Caſſii legas, propoſuiſſe eum, *omnes, qui imperatorum nomen, ſive juſtè, ſive injuſtè, habuerunt, in literas mittere*; uti antè etiam audivimus. Adde quòd, ut Lampridium conſtat, non præſtitiſſe, quod propoſuerat: ita nec ſcriptor vitæ Caſſianæ id fuit exſecutus. Nam Vopiſcus negat quemquam ante ſe Aureliani vitam literis ſignâſſe. Atque idem Vopiſcus planè præterit Vulcatii nomen, etiam ubi occaſio ejus memorandi optima: ut cùm in tradendis principum vitis imitari ſe ait *Gargilium Martialem, Iulium Capitolinum, Ælium Lampridium, cæteroſque, qui hæc, & talia, non tam diſertè, quàm verè, memoriæ prodiderunt.* Verùm ſic dicere poſſumus. Vulcatium hìc inter *cæteros* illos comprehendi. Nomen verò ejus non exprimi hoc loco, quòd etſi propoſuiſſet de omnibus Imperatoribus ſcribere, idque fortaſſe æmulatione aliquâ Spartiani compulſus: tamen paucorum admodum vitam, imò fortean non aliam, quàm illam Avidii, in lucem edidiſſet. Et, ſi ea Avidii vita à Vulcatio ſcripta non eſt, unde factum dicemus, ut non tam Spartiani, Lampridii, aut Capitolini nomen, in quo proclivis fuiſſet error in miſcella iſtac hiſtoria, ubi nunc hoc, nunc illud, nunc iſtud nomen inſcribitur: quàm nomen legatur Vulcatii Gallicani, quod non alibi occurrit, nec tamen à librariis temere præſcriptum videtur.

CAP. VI.

De Trebellii nomine. Quæ Trebellius Pollio ſcripſerit: ac quæ ſola ſuperſint. Cur librum inſcripſerit de XXX *tyrannis. Reprehenſus, quòd alieni temporis tyrannum miſcuiſſet, ut numerum tricenarium expleret. Excuſatus, quòd etiam feminas addiderit. De duplici editione, tum ejus operis, tum vitæ Claudianæ. Vita Valeriani mutila: & unde ſit, quòd in codd. nonnullis Capitolino tribuatur. Eam ad Conſtantium Cæſarem, non ad Conſtantinum, ſcriptam eſſe.*

PRoximus eſt TREBELLIUS POLLIO. Is in principe editione, quæ Mediolani prodiit, *Trevellius* dicitur: uti & Joanne Aventino in ſcriptoribus, quos ſecundo Annalium præmittit: ſed perperam. Nam in antiquis inſcriptionibus conſtanter legas, *Trebellius Pelidianus, Trebellius Marinus proc. Trebellia Tyche*, aliaque id genus. Adde quòd *Trebellius* factum eſt è *Trebius*: quod in iiſdem inſcriptionibus crebrum. Uti, *Trebius Germanus, C. Trebius Longus, Trebia C. F. Filumena*, ac ſimilia. Imò in membranis hic ipſe ſcriptor *Trebius Pollio* nominatur, ut Salmaſio monitum. Pollio hic, ut Flavius Vopiſcus in Aureliani vita ſcripſit, *à duobus Philippis uſque ad Divum Claudium, & ejus fratrem Quinctillum, imperatores, tam claros, quàm obſcuros, memoriæ prodidit.* Sed non habemus hodie vitam Philipporum, vel Decii, qui Philippis ſucceſſit, vel Galli, & Voluſiani, qui poſt Decium imperarunt. Quin è vita Valeriani patris, qui poſt Gallum, & Voluſianũ, imperium tenuit, extrema ſolùm ſuperſunt. Ac præterea habemus vitam Valeriani filii, item Gallienorum duorum, & XXX tyrannorum, qui Gallieni temporibus imperium occuparunt. Adhæc divi Claudii. Quòd verò volumen ſuum de XXX tyrannis inſcripſit, eò reſpexit, quòd, Athenis à Lyſandro captis, XXX tyranni imperarunt. Bellum videbatur, ſi totidem tyranni, Valeriani ac Gallieni temporibus, imperâſſe viderentur. Verùm non plures reperit, quàm XXIX. Itaque, ut numerum rotundum impleret, adjecit Valentem ſuperiorem, alieni temporis tyrannum; ut quem ipſe Decii temporibus rebellâſſe, fateatur. Hoc verè eſt, quod Græci dicunt, δουλεύειν τῇ ὑποθέσει, ac, Lesbiorum more,

more,in ſtructura uti plumbeâ regulâ,quâ fit,ut non paries normę, ſed norma parieti accõmodetur. Sanè ſi extra Valeriani,& Gallieni, tempora ire licuit, quot alios adjicere potuit tyrannos! Sed ut in eo Pollionem excuſare non poſſumus: ita in illo culpari non meruit,quòd duas addidiſſet feminas, Zenobiam,& Victoriam. Viri quidem docti, qui in templo Pacis convenire, deque literis tractare ſolent,illud in Pollione reprehendebant, quòd, xxx tyrannos pollicitus,immiſcuiſſet duas,ut ſic dixerim,tyrannas,vel, ut Græci mallent τυραννίδας. Verùm ea parte planè injurii fuerunt. Nam,quòd feminas vulgò non vocamus tyrannos,haut magis mirandum,quàm quòd nec tyrannæ appellantur. Nempe id rei magis inſolentiâ, quàm vocabuli vitio fit. Cur enim non eam tyrannum æquè, ac furem, aut homicidam, dicere liceat? Atque ut non aliter, quàm tyrannam vocitare liceret: ſanè ſic quoque ſub tyrannorum nomine, velut ſub digniori genere, rectè tyrannas complectamur; haut aliter ac qui poëtas laudet,etiam poëtrias intelligat. Pollio nihilominus, monitus ab amico, propterea ſe vapulare,quòd,pollicitus xxx tyrannos,tyrannas immiſceret, ſecundâ editione xxx illis tyrannis duos adjecit, ut, ſi feminæ non viderentur tyrannorum nomen mereri, ſaltem, duobus illis additis, juſtus expleretur numerus. Atque hoc oſtendunt verba illa, quæ adjecit poſt editionem primã: *Hæc ſunt, quæ de triginta tyrannis dicenda videbantur: quos ego in unum volumen icc irco contuli, ne, ſi de ſingulis ſingula quæque narrarem, naſcerentur indigna faſtidia, & ea, quæ ferre lector non poſſet. Studioſè in medio feminas poſui ad ludibrium Gallieni, quo nihil prodigioſius paſſa eſt reſp. Romana. Duos etiam nunc tyrannos, quaſi extra numerum, quòd alieni eſſent temporis, additurus: unũ, qui fuit Maximini temporibus; alterum,qui Claudii: ut tyrannorum* xxx *viri hoc volumine tenerentur. Quæſo, qui expletum jam librum acceperas, boni conſulas, atque hos volumini tuo volens addas: quos ego, quemadmodum Valentem ſuperiorem huic volumini, ſic poſt Claudium,& Aurelianum,his,qui inter Tacitum,& Diocletianum,fuerunt,addere deſtinaveram. Sed errorem meum major hiſtoriæ diligentia tuæ eruditionis avertit. Habeo igitur gratiam, quòd titulum meum prudentiæ tuæ benignitas implevit. Nemo in templo Pacis dicturus eſt, me feminas inter tyrannos, cum riſu & joco, tyrannas videlicet, & tyrannides, ut ipſi de me ſolent jactare, poſuiſſe. Habent integrum numerum ex arcanis hiſtoriæ in meas literas datum. Titus enim, & Cenſorinus, quorum unus, ut dixi, ſub Maximino, alter ſub Claudio fuit, ambo ab iiſdem militibus, à quibus purpurâ velati fuerant, interemti ſunt.* Hactenus Pollio. Atque ita ille quidem

explevit numerum triginta virorum, qui tyrannidem invaſiſſent: ſed, ſi demas Zenobiam, & Victoriam, ſolùm XXVII erunt, qui Valeriani & Gallieni temporibus fuerint. Quantopere verò, uti ajebam, tyrannorum numerus excreſcere poterat, ſi alieni etiam temporis tyrannos addere licebat! Nec ſolùm de triginta tyrannis, ſed etiam de Claudii vita, iteratã dedit editionem. Eâ pleraq; de Claudio recoxit: & quia reprehendebatur, quaſi, in gratiam Conſtantii Cæſaris, virtutem Claudii, à cujus fratre Conſtantius genus ducebat, nimis extuliſſet: ſubinde iſtiuſmodi obtrectationibus occurrit. Ut cùm ait, *Dicat nunc, qui nos adulationis accuſat, Claudium minùs eſſe amabilem.* Item: *Vera dici fides cogit: ſimul ut ſciant hi, qui adulatores nos exiſtimari cupiunt, id, quod hiſtoria dici poſtulat, nos non tacere.* Addamus aliquid de vita Valeriani patris. In pleriſque enim membranis, quas & Robertus à Porta ſecutus fuit, vita ea tribuitur Julio Capitolino. Qui error inde provenit, quia codex ille, unde omnes promanarunt, mutilus erat: ut in quo, præter alia, deſideraretur, quomodo per annos LXX vitâ laudabili in eam gloriam conſcendiſſet. Hoc fusè Pollio tractârat, quòd nunc verbulo tantùm attingitur. Prior igitur, ut dicebamus, pars vitæ Valeriani deperiit, & unà vitæ inſcriptio. Unde factum, ut reſidua pars crederetur eſſe Capitolini, cujus liber de Maximi, & Balbini vita proximè anteceſſerat. Credat aliquis, vitam Valeriani integram haberi, quia à genere Imperatoris ejus incipit. Sed initium iſtoc in melioribus membranis deſideratur, ut omnino, velut ſtatuæ cuidam, caput hoc appoſitum ſit Pollioni. Quàm ineptè autem hoc fecerint, patebit conſideranti, quomodo vita illa legatur in codd. MSSis, quorum fidem optimè in eruditiſſimis ſuis caſtigationibus ac notis Salmaſius expreſſit. Vita Claudii, quod ætatem Pollionis clarè docet, ſcripta ab eo eſt, non quidem ad Conſtantinum Cæſarem; ut eſt in vulgatis codd. ſed, quod jam viris doctis obſervatum, ad patrem ejus Conſtantium, ut hæc verba docent: *Quæ iccirco poſui, ut ſit omnibus clarum, Conſtantium, divini generis virum, ſanctiſſimum Cæſarem, & Auguſtæ ipſum familiæ eſſe, & Auguſtos multos de ſe daturum, ſalvis Diocletiano, & Maximiano Auguſtis, & ejus fratre Galerio.* Etiam initio ejus vitæ legas: *Feliciter ventum eſt ad principem Claudium, qui nobis intuitu Conſtantii Cæſaris cum cura in literis digerendus eſt.* Et ſatis liquet, *Conſtantii*, non *Conſtantini*, legi deberi in Gallienis: *Contra Poſthumium igitur Gallienus cum Aureolo, & Clodio duce, qui poſtea imperium obtinuit, principe generis Conſtantii Cæſaris noſtri, bellum incepit.* Ac aliquantò

quantò pòſt: *Is enim eſt Claudius, à quo Conſtantius, vigilantiſſimus Cæſar, originem ducit.* Atque hæc ſimul indicant tempore Conſtantii claruiſſe. Quicum illud convenit, quod dicat avum ſuum fuiſſe familiarem Tetrico juniori. Scriptoris hujus diligentiam Vopiſcus commendat initio Firmi ſui. Nec, ſi ætatem cogitemus, quâ vixit, laude caret dictio ejus. De qua non admodum refrager Geſnero, qui, tom. I Bibliothecæ, eam terſam eſſe ait, paulloque altiùs adſurgere, qualis hiſtorico convenit. Sin comparemus eum cum Auguſtæo ævo, longiſſimè abeſt. Unde Petrus Bembus lib. IV epiſt. primâ earum, quæ ad Fredericum Fregoſium, Archiepiſcopum Salernitanum ſcriptæ ſunt, *in Pollione multa ineptè eſſe* ait: ut inter alia, cum *decennales ludos* vocat *decennia*, quaſi *decennia* dicatur ut *Floralia*, *Rubigalia*.

CAP. VII.

Iulii Capitolini ætas, ac Vitæ, & cur, cùm ſingulis imperatoribus ſingulos libros antè deſtinâſſet, conſilium poſtea mutârit. Lactantii Firmiani Itinerarium. Quorum vitas Lampridius in literas miſerit. Tatius, ſeu Statius Cyrillus, interpres potiùs, quàm hiſtoricus. Flavii Vopiſci Vitæ, atque ætas, & à quo imperatore ſcribendi fecerit initium: item ut bono cuncta ordine conſignet: adhæc ut impii Apollonii Tyanei vitam glorioſis literarum monumentis ſignare ſtatuerit. Fabium Soſianum perperàm hiſtoricis accenſeri.

IULIUS CAPITOLINUS ad Diocletianum Auguſtum vitam ſcripſit Antonini Pii. Etiam vitam conſignavit M. Antonini philoſophi; ſed non exprimunt libri, cui eam nuncupârit. Item Veri Imperatoris, quæ eidem dicata Diocletiano. Niſi illa potiùs Spartiani eſt. Adhæc vitam Pertinacis. Tum autem Clodii Albini, quæ conſecrata Conſtantino Auguſto: non Diocletiano, quod putabat Caſaubonus initio notarum in Spartianum. Præterea vitam Opilii Macrini, quæ ad eundem miſſa eſt Conſtantinum. Uti & duorum Maximinorum, & Gordianorum trium. Ejuſdem quoque habemus Maximum, & Balbinum: ſed cui eos miſerit, ignoratur. Reliqui, quos ſcripſerat, imperatores perierunt. Cæterùm non eandem in vitis iſtis perſcribendis inſtitit viam.

Primùm

Primùm enim ſingulis imperatoribus librū ſuum deſtinârat. Poſtea conſilium id diſplicuit. En verba ipſius Capitolini, initio vitæ Gordianorum: *Fuerat quidem conſilium, venerabilis Auguſte, ut ſingulos quoſque imperatores, exemplo multorum, libris ſingulis ad tuam clementiam deſtinarem; (nam id multos feciſſe, vel ipſe videram, vel lectione conceperam) ſed improbum viſum eſt, vel pietatem tuam multitudine diſtinere librorum, vel meum laborem plurimis voluminibus occupare.* Ubi non tantùm ſe mutâſſe ſententiam dicit: ſed etiam, & prioris, & poſterioris conſilii cauſſam exponit: prioris quidem, quòd multi ſic facere ſolent; quorum exemplo purgat factum prius, de quo tum omnibus ſatis conſtabat: poſterioris autem, quia ſi poſthac plures jungat imperatores; & ſibi, ſcribendo; & Auguſto, legendo; minùs creaturus ſit moleſtiæ ac laboris. Hunc in modum præfari voluit, ut omnes cognoſcerent, cur non eandem nunc viam iniret, quam antea inſtitiſſet.

LACTANTIUS, cui patria Firmum Picenum (Φίρμιον corruptè vocatur in codd. Ptolemæi) Diocletiani temporibus docuit Rhetoricen Nicodemiæ, ac ſenectute extremâ inſtituit Criſpum, filium Conſtantini Magni: quem pater poſtea interemit. Plus elocutioni quàm eruditioni, ſtuduiſſe, judicium eſt Antonii Galatei libro de Lapygiæ ſitu. Inter alia ὁδοιπορικὸν hexametris condidit ab Africa Nicodemiam uſque: ut B. Hieronymus refert in catal. ſcript. ill. cap. LXXX. & Honorius in luminaribus Eccleſiæ. Carmen hoc deperiit; ejuſque loco Lactantio tribuuntur poëmatia quædam, quæ partim ſint Venantii Fortunati, partim incerti ſcriptoris. Sanè nec Hieronymus eorum meminit, nec in vett. libris Lactantio adſcribuntur. Phœnix verò nec hominis eſt Chriſtiani; ut Lactantius ſcripſiſſe non poſſit; niſi fortè cùm adhuc gentilium erroribus captus detineretur. Quod ſi Phœnix alterius eſt, ut arbitror: ne inde quidem conjectare licebit, quam ſolertem poëtam diſertiſſimus ille orator in ὁδοιπορικῷ ſuo ſe comprobârit.

ÆLIUS LAMPRIDIUS inter eos eſt, quos, in vitis principum perſcribendis, imitari ſe dicit Vopiſcus in Probo ſuo. Scriptas ab eo habemus vitas quatuor iſtorum, Commodi Antonini, Antonini Diadumeni, Antonini Heliogabali, & Alexandri Severi: quarum duæ poſteriores dicatæ ſunt Conſtantino Auguſto. Dubitari tamen poſſit, utrùm vita illa Alexandri Severi auctorem habeat Lampridium. Vulgò quidem ei, etiam in principe editione Mediolanenſi, adſcribitur. Sed Spartiano adſignat optimus Palatinæ

næ quondam bibliothecæ codex: uti & Robertus à Porta Bononienſis. Quin excerpta Spartiani, quibus ex eapſe bibliotheca Salmaſius uſus fuit, non ei hanc modò vitam tribuunt; ſed etiam illas trium Antoninorum, quas antè referebam. Sed hoc ſi verùm eſt, nihil amplius Lampridii ſuperſit. Verùm non ego plus auſim fidei tribuere unis illis excerptis, quàm ipſis codicibus Spartiani, & MSSis, & excuſis. Aut ſi excerptis illis fidem derogari duriùs videtur: dixero eundem mihi Ælium Spartianum, atque Ælium Lampridium videri. Auſonii iſtoc notum,

----- *Tria nomina nobiliorum.*

Porrò, præter tres quatuorve iſtas, aliorum quoque vitas reliquerat Spartianus: eaſque inter Marci Antonini, cujus ipſe meminit initio vitæ Commodi. Non tamen pertexuiſſe omnium vitas uſque ad Conſtantinum, vel etiam Diocletianum: imò ne Aureliani quidem vitam edidiſſe: clarè colligitur ex Auguſti ejus vita à Vopiſco ſcripta.

Sub Conſtantino etiam vixit TATIUS, ſive, ut MSSi vocant, STATIUS CYRILLUS; qui imperatorum Romanorum vitas ex Græco vertit Latinè. Julius Capitolinus, in duobus Maximinis: *Ne faſtidioſum eſſet clementiæ tuæ, Conſtantine maxime, ſingulos quoſque principes, vel principum libros, per libros ſingulos legere: adhibui moderationem, qua in unum volumen duos Maximinos, patrem filiumque, congererem. Servavi deinceps ordinem, quem pietas tua etiam à Tatio Cyrillo, clariſſimo viro, qui Græca in Latinum vertit, ſervari voluit: quod quidem non in uno tantùm libro; ſed etiam in plurimis deinceps reſervabo: exceptis magnis imperatoribus, quorum res geſtæ plures atque clariores longiorem deſiderant textum.*

FLAVIUS VOPISCUS Syracuſius edidit vitam Aureliani Imper. Item Taciti Imp. & fratris ejus Floriani. Adhæc Probi, quam ad Celſum ſcripſit: nempe Rufum Celſum, ut in Firmo vocat. Edidit item quadrigam tyrannorum, Firmi, Saturnini, Proculi, & Bonoſi. Præterea trigam imperatorum, Cari puta, Numeriani, & Carini. Neque præter iſta, quæ hodie exſtant, quicquam, vel ab ipſo auctore, vel ab alio ſcriptore, citatur. Quâ vixerit ætate, non uno colligere eſt argumento. Avum enim ſuum interfuiſſe dicit concioni, cùm Aper manu occideretur Diocletiani. In Carino autem quatuor hoſce principes laudat, Diocletianum, Maximianum, Galerium, & Conſtantium: atque horum, ſingulis libris, vitam eſſe proditam ait ab Claudio Euſthenio, qui Dio-

cletiano ab epiſtolis erat: atque hoc iccirco à ſe dici, nequis rem tantam à ſe petat, *maximè cùm vel vivorum principum vita non ſine reprehenſione dicatur.* Unde liquet, vixiſſe poſt obitum Conſtantii Chlori, qui Conſtantini M. pater fuit. Et tamen in Aureliano ait: *Et eſt quidem jam Conſtantius Imp.* Sed, puto, ab Aureliano ſcribendi initium fecit. Carinum verò in literas miſit poſt obitum Conſtantii. Vel hoc verum eſt, vel ſcribi debet, *jam Conſtantinus imper.* Vel intelligendus Conſtantius, Conſtantini fil. At omnino verius, quod primo loco dicebam. Nam Aurelianum multò ante alios editum fuiſſe, verba hæc oſtendunt in Probo: *Sed non patiar ego ille, à quo* DUDUM SOLUS *Aurelianus eſt expetitus, cujus vitam, quantum potui, perſecutus, Tacito Florianoque jam ſcriptis, non me ad Probi facta conſcendere: ſi vita ſuppetet, omnes, qui ſuperſunt, uſque ad Maximianum Diocletianumque dicturus.* In Vopiſco, præter eruditionem, illud etiam laudamus, quòd omnia ordine narrat meliori, quàm factum fuit à Spartiano, Capitolino, atque aliis hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptoribus, in quibus pleraque valde turbata. Cæterùm decrêrat quoque memoriæ tradere vitam Apollonii Tyanei, plani illius, cujus magicas fraudes veris Chriſti miraculis opponebant gentiles. Hunc impoſtorem Vopiſcus in Aureliano appellat *celeberrimæ famæ auctoritatiſque ſapientem, veterem philoſophum, amicum verum deorum, ipſum etiam pro numine frequentandum.* Et poſt aliqua de eodem ait: *Quid enim illo viro ſanctius, venerabilius, antiquius, diviniuſque inter homines fuit? Ille mortuus reddidit vitam. Ille multa ultra homines & fecit, & dixit: quæ qui volet nôſſe, Græcos legat libros, qui de ejus vita conſcripti ſunt.* Ex his cognoſcere eſt, ut Vopiſcus magnis follibus propudioſa fuerit mendacia ſpiraturus, ſi ſcripſiſſet vitam Apollonii, quam continuò pòſt promittit, his verbis: *Ipſe autem, ſi vita ſuppetat, atque ipſius viri favori uſquequaque placuerit, breviter ſaltem tanti viri facta in literas mittam: non quò illius viri geſta munere mei ſermonis indigeant, ſed ut ea, quæ miranda ſunt, omnium voce prædicentur.*

FABIUS SOSIANUS etiam à Geſnero inter hiſtoricos refertur, ac vitam Firmi in literas retuliſſe dicitur: ſed argumento id colligit planè infirmo. Nec enim aliud habet, quod pro ſe adferat, quàm illum Flavii Vopiſci locum in Firmo: *Scis enim, mi Baſſe, quanta nobis contentio proximè fuerit cum amatore hiſtoriarum M. Fontejo, cùm ille diceret, Firmum, qui Aureliani temporibus, Ægyptum occupaverat, latrunculum fuiſſe, non principem: contrà ego, mecumque Rufus Celſus, & Cejonius Iulianus, & Fabius Soſianus contenderent, illum & purpurâ*

purâ uſum, & percuſſa monetâ Auguſtum eſſe vocitatum. Sermone enim, non ſcripto, velitatio hæc inſtitui potuit. Atque idem judicium eſt de duobus aliis hic memoratis, nempe CEIONIO JULIANO, & RUFO CELSO: etſi & iſti in bibliothecæ Geſnerianæ compendio Simleri, & exinde à Popeliniero in Hiſtoricorum Hiſtoria, inter eos referantur, qui vitas imperatorum poſteris reliquerunt.

CAP. VIII.

Aurelii Victoris ætas, dignitas, tenuis origo, libri duo genuini. Sed liber de Origine gentis Romanæ, alterius eſt; qui & de Origine gentis Patavinæ egerit. Religione prior ille gentilis. Duo alii Aurelii Victores, unus hoc antiquior, alter eo junior. Eutropii breviarium, ætas, militia. Refelluntur varii, qui diſcipulum eſſe Auguſtini tradiderunt. Stylus cujuſmodi, ac tralatio Græca Pæanii. Alius ab eo, tum Eutropius grammaticus, tum Eutropius medicus. Sexti Rufi breviarium ad Valentinianum. Ejuſdem, vel alîus ejuſdem nominis, eſſe deſcriptionem Romæ, quæ creditur P. Victoris. Hilarii Pictavienſis liber de Synodo Ariminenſi, & Seleucienſi. Aquilii Severi ὁδοιπορικόν. *Pontificum vitæ non Damaſi ſunt, ſed Anaſtaſii bibliothecarii.*

SEXTUS AURELIUS VICTOR, qui beneficio Cl. Viri, Andreæ Schotti, prodiit in lucem, ætate vixit Conſtantii & Juliani imperatorum. Siquidem in M. Antonino Philoſopho ait, *Conſtrata terræmotu noſtrâ ætate Nicomedia, Cereali conſule.* At Neratius Cerealis poſt IX Conſtantii conſulatum conſul fuit. Adhæc in Julio Philippo inquit, *Noſtrâ quoque ætate, poſt mille, centeſimus, conſule Philippo, exceſſit, nullis, uti ſolet, ſollemnibus frequentatus.* Denique in Conſtantino ait, *Ac memoriâ meâ Conſtantinum* (malim cum Schotto Conſtantium) *quamquam cæteris promtum virtutibus, ad uſque aſtra votis omnium ſubvexere.* Quare nec dubium, quin hic ſit ille Aurelius Victor, qui cum Valentiniano conſul fuit anno Urbis CIƆCXXII. Ac longè minùs ambigo, quin idem ſit Victor, de quo ſic Ammianus Marcellinus lib. XXI; *Imperator* (Conſtantius)

tius) *revertitur Naſſum, copioſum opidum: quò inde expeditè cuncta diſponeret ſuis utilitatibus profutura: ubi Victorem apud Sirmium viſum, ſcriptorem hiſtoricum, exinde venire præceptum, Pannoniæ ſecundæ Conſularē præfecit, & honoravit æneâ ſtatuâ, virum ſobrietatis gratiâ multilaudum, multò poſt Vrbi præfectum.* Atque eo ex loco ſimul cognoſcimus, quò virtute, & honeſtarum artium ſtudiis, pertigerit, licet *rure ortus, tenuique & indocto patre*, ut ipſe de ſe Victor in Severo ſcribit. Exſtant hujus Victoris libri duo. Prior eſt de Viris Illuſtribus à Proca uſque ad Julium Cæſarem; qui vel Cornelio Nepoti, vel Plinio Novocomenſi, vel Suetonio etiam falsò tribui ſolet. Alter continet vitas Cæſarum uſque ad Juliani tertium conſulatum. His libellis præmittitur *Origo gentis Romanæ*. Sed cur commentatiuncula iſtæc minùs credatur ejuſdem eſſe Victoris, veriſimile facit titulus ejus: quando iſtic legas, ex fontibus illis petitum eſſe, ex quibus ſua hauſere juniores ipſi, Livius, & Victor Afer. Quis enim ſit Victor ille Afer, ſi non eſt hiſtoricus ille Ammiano memoratus, ac cujus duò ſunt libelli, quos dicebamus? Nec obſtat Afri cognomen. Nam Aurelium Victorem natione fuiſſe Afrum, à vero non abhorret, quandoquidem multus eſt in ea laudanda, ac alicubi appellat *terrarum decus*. Quamobrem ita colligimus, libellum illum de Origine gentis Romanæ congeſtum eſſe ab aliquo, qui fuerit poſt Aurelium Victorem. Atque idem ſcripſit *De origine gentis Patavinæ*: ut ipſe initio libelli de origine gentis Romanæ teſtatur. Victorem fuiſſe hominem gentilem, vel inde conſtat, quòd in Hadriani vita eò inclinat, ut Antinoi ſacrificium res fuerit pia religioſáque. Alius ab hoc ſcriptore eſt Aurelius Victor, cognomento Primus, de quo ſic Julius Capitolinus in Opilio Macrino: *Verba denique Aurelii Victoris, cui Primo cognomen erat, hæc fuerunt: Macrinum, libertinum hominem, proſtibulum* a *ſervilibus officiis occupatum* &c. Nam Julius Capitolinus miſit eam Macrini vitam ad Diocletianum Auguſtum: ut hiſtoricum iſtum laudare non potuerit, qui breviarium ſuum perduxit uſque ad tempora Juliani. Adde quod ea de Macrino neutiquam in hoc Victoris breviario legantur. Alius quoque eſt Sex. Aurelius Victor, cujus exſtat opuſculum de vita & moribus imperatorum Romanorum uſque ad Theodoſii exceſſum: de quo poſtea dicemus. Imò nec ſemper ſatis convenit inter hoſce Victores hiſtoricos: ut cùm ille Schotti duos tantùm; alter autem tres agnoſcit Gordianos.

a *Ita hūc locum diſtinguo, ut dicat, non* hominem proſtibulum, *quod ſūmus vir cenſet: ſed* proſtibulum occupatum.

EUTROPIUS, ſophiſta Italus, ut eum vocat Suidas, cùm alia quędā, eodem

eodem teſte, tum breviarium ſcripſit rerum Romanarum ab V.C. uſque ad Flavium Valentem Auguſtum, cui & opus ſuum dicavit. Militâſſe ſe ait ſub Juliano, atque expeditioni ejus in Perſas interfuiſſe. Quò & pertinent verba Georgii Codini in Selectis de Originibus Conſtantinopolitanis, ubi ſic ſcribit *a*: Εὐτρόπιος ὁ σοφιστὴς, ὁ τῷ παραβάτῃ Ἰουλιανῷ συμπαρὼν ἐν τῇ Περσίδι. Laudat verò *b* eum teſtem in rebus Conſtantini Magni, quæ oculis ſuis vidiſſe eum ait. Atque ex his patet error Ptolemæi, & hujus ſe autoritate *c* tuentis Raphaëlis Volaterrani, qui Eutropium hunc fuiſſe putarunt diſcipulum B. Auguſtini. Quæ & ſententia eſt Philippi Bergomatis in Suppl. Chron. ad an. CCCCXXIX. Item Geſneri, & Eiſingrinii, & Theodori Zuingeri Theatri ſui volumine VI lib. II: adhęc Poſſevini in Apparatu ſacro, atque aliorum. In errorem omnes eos impulit, quòd Gennadius in illuſtrium virorum catalogo Eutropiū quendam referat, de quo hunc in modum apud eum legitur: *Eutropius presbyter ſcripſit ad duas ſorores, ancillas Chriſti, quæ ob devotionem pudicitiæ, & amorem religionis, exhæredatæ ſunt à parentibus, epiſtolas in modū libellorum conſolatorias, eleganti & aperto ſermone duas, non ſolùm ratione, ſed etiam teſtimoniis Scripturarum munitas.* Meminit autem ejus Gennadius poſt Auguſtinū, Oroſium, alios. Hunc illi eſſe breviarii ſcriptorem crediderunt. Sed tempora repugnant, cùm auctor breviarii, Conſtantini, ejus liberorum, Juliani, Joviani, & Valentis temporibus vixerit: at non item Gratiani, aut Theodoſii; ſaltem non Arcadii, & Honorii: ut Auguſtino eſſe junior non poſſit. Adhæc ille Gennadio memoratus presbyter erat: at hic an Chriſtanus fuerit, ambigitur, cùm reticeat Chriſtianorum perſecutiones X, ac in Joviano apertè ſuadeat perfidiam. Scio eſſe, qui Chriſtianum fuiſſe colligant exinde, quòd de Juliano ſcribat: *Religionis Chriſtianæ inſectator, perinde tamen ut cruore abſtineret.* Sed ita quoque ſcribere potuit gentilis, ſaltem qui in confinio tenebrarum ac lucis conſtitutus, nec gentilem religionem probaret, nec Chriſtianæ tamen nomen dediſſet: quales ſeculum illud habuit multos. Sed utcumque hoc eſt, tempora, ut vidimus, eos refellunt, qui Auguſtino Eutropium faciunt juniorem. Ac mirum in iſto etiam aberraſſe virum temporum bene gnarum Stephanum Pighium Campenſem in Annal. Rom. ad an. Urbis IↃCXXVIII, ubi ſua de atroci Africæ peſtilentiâ ex locuſtis coorta exſcripſiſſe ait Eutropium ex Oroſio: qui demū ſcripſit poſt Romam ab Alaricho captam. Ubi & alter error. Nihil enim de eo Eutropius. Credo dicere voluit Paulum ſive Ioannē Dia-

a *Pag. 30.*

b *Eutropius ſophiſta, qui Iuliano deſertori in Perſia ſimul aderat.*

c *Lib. 15. Anthropologia.*

conum: in cujus hiſtoriâ Miſcella eadem ex Oroſio tranſcripta legere eſt. Stylum ſi ſpectes parũ eſt concinnus: ſed hoc ætati, quâ vixit tribuamus. Res verò ipſas compendio ſatis commodo conſtrinxit. Sanè quanti à Græcis fieri ſoleat, vel argumento illud erit, quòd Capito, hiſtoricus Lycius, epitomes Eutropii μετάφρασιν ſcripſerit Græcè: ut Suidas docet in Καπίτων. Imò & Simlerus, in Appendice Bibliothecæ Geſneri, teſtatur, in bibliotheca P. Pithœi exſtare Παιανίου μετάφρασιν Romanæ Eutropii hiſtoriæ. Ac video quædam ex Pæanio hoc citari à Scaligero. Compendio Eutropii Paullus Diaconus, malo ſanè exemplo, ſua inſerſit; ut liquet ex undecim primis hiſtoriæ miſcellæ libris: de quibus dicemus, cùm ad Paullum Diaconum deventum erit. Meminit & Eutropii Beda Hiſtor. Angl. lib. I cap. XI, &, qui ſeculo toto Bedâ junior eſt, Hincmarus Rhemenſis, opuſculo ad Hincmarum Laudunenſem cap. XVI: ubi de Caſtello Lauduno loquens ait: *Quod ſicut Eutropius, antiquus hiſtoriographus, dicit, auctore Marcobrio prætore conditum, ab exordio ſui in paganiſmo inter civitates, & provinciales ſedes, nomen & locum non habuit.* Facit & mentionem Flodoardus Pontif. Rem. lib. I cap. I, & Leo Oſtienſis (qui Alexii & Henrici Impp. temporibus fuit) Chronici Caſinenſis lib. I cap. XVII. MSus ſemel iterumque exſtat in publica Cantabrigienſis Academiæ bibliotheca. Item apud eoſdem in Bibliothecâ Collegii S. Benedicti. Item Oxonii in bibliothecâ Collegii Novi, & in Collegio Ballionenſi. De Eutropio hoc ſatis: à quo diverſus eſt Eutropius grammaticus, quem de literis teſtem laudat Priſcianus lib. I. Item Eutropius medicus, memoratus Marcello Empirico præfat. operis de medicamentis. Quanquam de hoc quidem non magnopere adverſor Jano Cornario, qui præfatione in Marcellum Empiricum ſuſpicatur, eundem fuiſſe medicum & hiſtoricum. Sanè tempora conveniunt. Nam Marcellus vixit Theodoſii ſenioris temporibus: ipſe autem Eutropium medicum (uti & Julium Auſonium, patrem Auſonii poëtæ) refert inter eos qui paulò ante ſua tempora, medicâ artemagnum honorem ſunt conſecuti.

SEXTUS RUFUS, vir Conſularis, ſcripſit rerum geſtarum pop. Rom. epitomen, quæ inſcribitur, de conſulari & imperiali dignitate atque acceſſione Rom. Imperii. Eum libellum Valentiniano dedicavit. Cùm verò corruptiſſimè antè legeretur, collatione variorum codicum correxit eum, & eruditis ſcholiis illuſtravit Ioannes Cuſpinianus. MSus exſtat Oxonii in bibliotheca collegii

gii corporis Chriſti. Volaterranus nomen ei fuiſſe ait Feſto Rufo: quod ſi eſt, idem fuerit ac Feſtus Rufus Avienus. Tradit Blondus, & ex eo Marlianus in Topographia Urbis Romæ lib. IV cap. XXI, Sextum Rufum conſignâſſe deſcriptionem Urbis Romæ: vixiſſeque temporibus Diocletiani. Hos ſi audimus, alius ſit à breviarii auctore is, qui Romam deſcripſit. Deſcriptionem autem urbis, quæ P. Victoris nomen præfert, non ejus eſſe, ſed Sexti Rufi: prodit Philander in Vitruvii lib VII cap. III. quo loco de latrinis diſceptat. In eum P. Victorii, vel potiùs Sex. Rufi libellum, commentarium edidit Guido Pancirolus, qui notitiæ utriuſque imperii ſubjungitur. Sed omnino ſunt diverſi; cum multa habeat Rufus, quæ deſideres in Victore, multa Victor, quæ deſint in Rufo. Primus Rufum edidit Onuphrius Panuinus, cùm Victorem multò ante Aldus Manutius excudiſſet. Utriuſque verò, & Rufi, & Victoris, ob inſignem in deſcribenda urbe diligentiam, non parum eſt gratiæ habendum. Plurinum item de utroque meritus Panuinus in commentariis ſuis de Rep. Romana, quibus utrumque inſeruit, & eruditè illuſtravit. Alii dicunt diverſas eſſe deſcriptiones Victoris & Rufi. Et ita eſſe liquet ex editione Onuphrii.

HILARIUS, PICTAVIENSIS in Aquitania epiſcopus, Conſtantii imper. temporibus, ac deinceps floruit. Valentiniano autem, ac Valente, imperantibus, mortuus eſt. Præter alia, quæ beatus pater compoſuit, etiam eſt hiſtoria Ariminenſis & Seleucienſis Synodi: cujus ſanctus Hieronymus meminit in catal. ſcript. Eccl. item epiſt. VI, quæ ad Florentium, & XLI, ubi refert, ſe, peregrinantem cum Bonoſo in Galliis, volumen hoc Treveris manu ſua deſcripſiſſe. Mentionem ejuſdem facit Honorius in Eccl. Lumin. & Matthæus Weſtmon. ad an. CCCLXI. Eoque ex opere luculenta quædam ſuperſunt fragmenta: quæ primus edidit P. Pithœus. Chronica etiam ſcripſiſſe, à Tritthemio dicitur: ſed apud Hieronymum nihil de eo opere lego; uti nec Græcum interpretem, Sophronium.

Itidem AQVILIVS SEVERVS Hiſpanus, qui in nonnullis MSSis *Achilius*, vel *Acilius*, vocatur, tempore vixit Valentiniani. De eo ſic Hieronymus in catalogo ſcript. ill. *Aquilius Severus in Hiſpania, de genere illius Severi, ad quem Lactantii duo epiſtolarum ſcribuntur libri, compoſuit volumen, quaſi ὁδοιπορικὸν, totius vitæ ſuæ ſtatum continens, tam proſâ, quàm verſibus; quod vocavit καταστροφὴν ſive πεῖραν: & ſub Valentiniano principe obiit.* Meminit & Honorius in Catalogo.

Etiam

Etiam Valentiniani & Valentis temporibus floruit DAMASUS, Antonii filius, Hiſpanus, qui annis XXII Romanæ præfuit Eccleſiæ. De eo ſic B. Hieronymus a, *Damaſus, Romanæ Vrbis epiſcopus, elegans in verſibus componendis ingenium habuit, multaq́ꝫ, & brevia opuſcula heroico metro edidit, & prope octogenarius ſub Theodoſio principe mortuus eſt.* Non meminit Hieronymus operis, quod inſcribi ſolet, *Pontificale* ſive *de geſtis ſummorum Pontificum*; ac Damaſo quoque tribuitur à Tritthemio in catalogo ſcript. Imò & à Platina, qui ſic ſcribit: *Damaſus otio literario delectatus, vitas pontificum omnium, qui ante ſe fuere, conſcripſit, eaſque ad Hieronymum miſit.* Sed præterquam quòd Hieronymus ejus non faciat mentionem, etiam phraſis Tritthemio reclamat, quæ hîc rudis & inculta, contrà quàm de Damaſo teſtatur Hieronymus. Præterea multa in eo opere falſa occurrunt, nec ullius gravis ſcriptoris auctoritate ſubnixa. Quare Damaſi neutiquam eſſe, agnoſcunt etiam Bellarminus, Baronius, Poſſevinus, Binnius, & multi alii. Eſt autem is fœtus Anaſtaſii bibliothecarii: de quo infrà dicemus. Planè enim eadem dictio eſt priorum, & eorum, quæ Damaſi vitam conſequuntur. Nec tamen primus hic erravit Tritthemius. Nam & jam olim Martinus Polonus *Chronicon Damaſi Papæ de geſtis Pontificum* repoſuit in præfatione inter ea, unde Chronicon ſuum congeſſerat.

a *In Catalogo ſcript. Eccl.*

CAP. IX.

Ammiani Marcellini *ætas, libri, patria, militia, laus, dictio.* Philaſtrii *ætas adſtruitur. Idem emendatus. Cenſura ejuſdem. Tranſlatio vitæ Athanaſii perperam adſcripta* B. Hieronymo. *Quando eam verterit Euagrius.* Avienus ſive Avianus *quando vixerit, & quæ ſcripſerit. Macrobii ætas.*

AMMIANUS MARCELLINUS floruit ſub Gratiano ac Valentiniano: ac libros ſcripſit XXXI: ex quibus tredecim primi deperierunt. Cujus fuerit nationis, & qua profeſſione; unde item hiſtoriam cœperit; & quouſque ſit progreſſus: verba iſta in epilogo hiſtoriæ oſtendunt: *Hæc ut miles quondam, & Græcus, à principatu Cæſaris Nervæ exorſus, aduſque Valentis interitum, pro virium explicavi menſura.* Et ſanè Græcum fuiſſe, non hoc ſolùm ex loco paret: ſed eo etiam, quòd lib. XXII, ubi pyramides ita dici ait,

ait, quòd ſpeciem habeant ignis, addat, τῦ πυρὸς, *quemadmodum nos dicimus.* Nempe nos Græci. Eſt verò hic ſcriptor veritatis ſtudioſiſſimus, & prudens, gravis planè, ac ſerius, & dignus qui ab omnibus, ac Germanis præcipuè, ametur. Mirificè enim illuſtrat veteris Germaniæ ſitum. Eoque majorem hac parte fidem meretur, quia in hac ſtipendia ipſe meruerit adverſus Germanos. Dictio horridior eſt. Sed virtutes hujus ſcriptoris ſunt tantæ, ut hoc in rationem venire non debeat. Et quid mirum, ſi duri militis phraſis quoque duriuſcula ſit, homoque Græcus Græcanicas ſapiat loquendi formas? quo pacto ſe ipſe excuſat, ut paullò antè vidimus. Meminit Ammiani Priſcianus quoque lib. IX. Vide & quæ diximus in hiſtoricis Græcis lib. II cap. XVIII. ubi de Marcellino nobis ſermo. Non malè de hiſtorico hoc meritus eſt Mariangelus Accurſius: qui quinque eum libris auxit à ſe inventis, ac præterea (ſi ipſi de ſe credimus) quinque mendarum millibus eum purgavit. Prodiit ea Accurſii editio Auguſtæ Vindelic. anno CIↃIↃXXXIII. Quantò tamen emendatior ſit illa, quam Rob. Stephanus, itemque Seb. Gryphius, poſtea dedit; & imprimis, quam doctiſſimus Lindenbrogus ad MS. & vett. codd. fidem recenſuit; apertiùs eſt, quàm ut dici mereatur.

Sub Theodoſio M. claruit Philastrius, Brixienſis epiſcopus: quippe quem cum B. Ambroſio ſe vidiſſe Mediolani dicat B. Auguſtinus, initio libri de hæreſibus ad Quodvult Deus. Apud Margarinum de la Bigne, in Indice Chronologico bibliothecæ PP. adnexo, legas, Philaſtrium vixiſſe anno IↃXXX. Sed error, ut arbitror, eſt typothetæ, pro 330 reponentis 530. Saltem propiùs hoc à vero abeſt. Uti & quod Philaſtrius ipſe hæreſi LXIII dicit, *Inde à Domino uſque nunc anni* CCCCXXX: ut vulgò quidem legitur. Sed leviculâ mutatione reſcribo, CCCLXXX: ut nota quinquagenarii exciderit. Sanè hoc optimè convenit cum eo, quod de viſo eo ab Auguſtino dicebam. Scripſit Philaſtrius librum de hæreſibus ad ſua uſque tempora. Sed multa in eo inter hæreſes refert, quæ hæreſes non ſunt: ſed vel erronea duntaxat, vel etiam vera. Vide Sixtum Senenſem lib. V Bibliothecæ ſanctæ, Annot. XXVII, Bellarminum in ſcriptoribus Eccleſ. & lib. IV de amiſſione gratiæ & ſtatu peccati cap. XI, item Poſſevinum in Apparatu ſacro.

Iiſdem temporibus floruit Evagrius, Antiochenus epiſcopus: qui, presbyter etiamnum, cùm alia ſcripſit, tum Athanaſii vitam Latinè reddidit, teſte Hieronymo, & Honorio: qui & acris ac

ferventis ingenii fuiſſe ajunt. Tralatio ea Euagrii miſſa eſt ad In-
a *Diſt.* 1; nocentium, hodieque exſtat: etſi à nonnullis, imò Geláſio ipſo *a*,
cap. Sanct Hieronymo tribuatur. Cùm autem exarata ſit ab Euagrio presby-
Rom. tero: conſequitur ſcriptam eſſe ante annum CCCLXXXIX, quo is
Eccl. epiſcopus factus eſt: ut conſtat ex Theodoreto lib. V cap. XXIII, Socrate lib. V cap. XV, Sozomeno lib. VII cap. XV, atque è Latinis Ambroſio epiſt. LXXXVIII. Euagrii hujus ſæpius in epiſtolis meminit Hieronymus: idem in vita Malchi *Euagrium Papam neceſſarium ſuum* appellat. Memorat & in Chron. ad an. Chriſt. CCLXXII, qui ſecundus eſt Aureliani imperatoris. Eſtq; idem Euagrius, quem B. Baſilius cum Euſebio Vercellenſi epiſcopo in Occidentem fuiſſe profectum refert. At alius ab hoc eſt Euagrius Ponticus, monachus: alius item Euagrius Scholaſticus: de quibus in hiſtoricis Græcis diximus.

AVIENUS totum Livium jambis expreſſit: ut ait Servius in Maronis illud lib. X,

Hinc Helenum petit, & Rhœti de gente vetuſtâ
Anchemolum.

Credo eundem eſſe Rufum Feſtum Avienum, Arateorum interpretem, cujus præterea inſignes atque eruditi libelli duo hodie verſibus exarati exſtant: nempe περιήγησις, ſive orbis deſcriptio, & περίπλους, ſive de orâ maritimâ. De quo ſic Barthius Adverſar. lib. XLVI. cap. XVI, *Rufus Avienus ſcriptor luculentiſſimus, poëta verò adeò excellens, ut nonnunquam ſeſe ipſum vix videatur capere.* Etiam lib. XLIV ait eſſe *magni oris poëtam, ſed durum omnino, & ſe ipſum vix uſpiam capientem.* Beatus Hieronymus commentario in Titum, meminit ejus, ut nuperi ſcriptoris. Unde Theodoſii Imp. ætate vixiſſe, colligimus. Præſertim cùm nec Probus ille, cui poëmatium de orâ maritimâ ſacravit, alius videatur, ac conſularis ille Probus, ad quem ſcribit Claudianus. Ut omnino erret Crinitus, quando Avienum hunc Diocletiani æqualem facit. Exſtat Æſopicarum fabularum liber elegiaco carmine factus, ſive ab Aviano, ut in meis quoque MSSis vocatur: ſive Aniano, ut nominatur in codicibus Proverbiorum, quæ Bedæ tribuuntur. Idémne is, an alius ſit, non ita apertum eſt. Alium ut credamus, ſuadet, quòd ille Avienus; hic Avianus, ſive Anianus, nominatur. Sed tanta eſt hîc nominum vicinitas, ut facilis in iis fuerit error. Et omnia, quæ hactenus attulimus, ſapiunt unius hominis genium, qui gauderet aliorum inventa Latinis numeris reddere. Adhæc fabularis ille ſcriptor ſuum libellum dicat Theodoſio. Et Theo-

Theodoſius Macrobius in Saturnalium libris loquentem inducit Avienum. Quare Theodoſius, cui Avianus, ſive Avienus, fabulas dicat, videri poſſit haut alius eſſe à Saturnalium ſcriptore: nec Avienus, quem loquentem inducit Macrobius, alius fortaſſe ſit ab editore fabularum. Ætas quidem probè convenit. Nam & Macrobium Theodoſii imp. ætate floruiſſe, jam aliis eſt obſervatum ex codice Theodoſiano lib. VI. Tit. VIII. de præpoſitis ſacri cubiculi. Accedit quòd (ut ex initio lib. V Saturn. ſatis liquet) æqualis fuerit Symmachi ejus, cujus epiſtolæ exſtant, ac adverſus quem Ambroſius, & Prudentius, ſcripſere. Quod autem Genebrardus in Aniceto, & Thevetus lib. II de viris illuſtribus cap. XLI, retulere ad ſecundum à nato Chriſto ſeculum: aut quòd in indice bibliothecæ Vaticanæ refertur ad ſeculum X: id utrumque ſanè ejuſmodi eſt, ut nec unius aſſis cenſeri mereatur.

Cap. X.

Prudentii ætas, honores, carmina de paſſionibus ſanctorum. Dextri pater. Eundem videri Dextrum, cujus in catalogo ſcriptorum meminit Hieronymus: ac illum, cui catalogum illum dicavit. Obviam itum argumento, quod adverſari huic ſententiæ videbatur. Dextri dignitas. Vigilii Tridentini libri, & quando martyrii coronam acceperit. Refelluntur, qui Vigilium hunc confundunt cum eo, cujus libri exſtant adverſus Eutychen, & alios hæreticos.

THeodoſii ſenioris, filiorumque ejus temporibus, claruit Aurelius Prudentius Clemens, Hiſpanus, miles Palatinus, & poſtea Urbis præfectus, imò, ut Aldus, & Lilius, autumant, etiam conſul: quem honorem ſi geſſit, neceſſe eſt, in defuncti locum fuerit ſuffectus. Nec enim in Faſtis conſularibus ejus nomen legitur. Hiſtoriam Chriſtianam juvit iis, quæ, inter alia, de variorum martyrum paſſionibus ſcripſit: carmine quidem; ſed ex quo tamen petere rei geſtæ veritatem ſoleant, qui hanc materiem proſâ proſequuntur. Nec ita demum ſeculo fit noſtro: ſed jam olim aliqui ſic fecere. Quemadmodum quidam (ut verbis utar venerabilis Bedæ ex præfatione ejus in vita S. Felicis) *martyrium beati Caſſiani de metrico opere Prudentii in commune apertumque omnibus eloquium tranſtulit.*

Atque is apud Surium exſtat a. d. XIII Aug. Plura de poëta hoc Gennadius in catalogo, Aldus Manutius in ejus vita, Lilius Gyraldus in poëtarum hiſtoria.

Æqualis Prudentio erat DEXTER, filius Paciani ejus, qui Barcilonenſis epiſcopus fuit, & ſub Theodoſio magno admodum ſenex mortuus eſt. De Dextro hoc ita B. Hieronymus in Illuſtr. Scrip. cat. *Dexter, Paciani, de quo ſuprà dixi, filius, clarus apud ſeculum, & fidei deditus, fertur ad me omnimodam hiſtoriam texuiſſe; quam necdum legi.* Meminit & in catalogo ſuo Honorius. Diſpiciendum, utrùm Dexter hic ille ſit, cui B. Hieronymus dicavit libellum de viris illuſtribus. Ita cenſet Baronius ad ann. CCCLXXXVIII. Nec mihi alia mens. Sed enim dixeris, ſi is tam amicus ac familiaris fuiſſet B. Hieronymo, ut ei dicaret hunc illuſtrium ſcriptorum librum, non ejus nomen inter eccleſiaſticos ſcriptores ita retuliſſet, ut, num referri debeat, dubitâſſe videatur. Nam quid aliud verba hæc indicant, *fertur hiſtoriam texuiſſe, quam necdum legi?* Hæcne ſatis conveniant amico, cui librum illum conſecres, quo iſta ſcribas? Non difficulter hic nodus ſolvitur. Nec enim dicit Hieronymus, *fertur texuiſſe:* ſed *fertur texuiſſe ad me:* hoc eſt, intelligo eum non ſolùm compoſuiſſe, ſed etiam mihi dicâſſe: dicare ſaltem velle. Nempe Dexter opus hoc nondum perfecerat: ſaltem nondum ediderat. Sed Hieronymus, ubi ex amicis, qui id opus viderant, cognôrat, ſuo hoc nomini inſcriptum iri: tam eam rem gratam habuit, ut non contentus viri, ac libri necdum lecti, aut viſi ſibi, meminiſſe, etiam prævertere Dextrum voluerit affectus ſui teſtimonio, quod eſſe voluit dicationem hujus libelli de ſcriptoribus Eccleſiaſticis. Ita mihi quidem videtur. Fuit autem hic Dexter præfectus prætorio. Ut cognoſcere eſt ex Sophronio, interprete Græco, qui vertit, Ἱερωνύμου ἐπιστολὴ πρὸς Δέξτρον, ἔπαρχον πραιτωρίῳ.

Floruit eo tempore quoque VIGILIUS, Tridentinus epiſcopus, ac martyr, cujus ad Simplicianum, Mediolanenſem epiſcopum, libellus, ſive epiſtola exſtat *a* de martyrio Siſinnii, & ſociorum. Alia quoque compoſuit. Gennadius in ill. ſcr. cat. cap. XXXVIII: *Vigilius epiſcopus ſcripſit ad quendam Simplicianum in laudem martyrum libellum: & epiſtolam continentem geſta ſui temporis apud barbaros martyrum.* Honorius quinque libros in laudem martyrum feciſſe ait. Vigilius hic Honorii temporibus, Stilicone conſule, martyr obiit. De quo ſic Uſuardus ad d. VI Kal. Jul. *Apud Tridentinam urbem S. Vigilii epiſcopi, qui ſub Stilicone conſule pro Chriſti nomine, magno imbre lapidum percuſſus,*

a *Apud Surium a. d. 29 Maji.*

ſus, martyrium implevit. Fuit autem Fl. Stilico conſul cum Aureliano anno Chriſti cccc: atque iterum cum Anthemio anno ccccv. Alterutrum in annum incidit Vigilii martyrium. Quare vehementer errant, qui Vigilium hunc vixiſſe dicunt temporibus Zenonis & Anaſtaſii imperatorum: cùm inter Vigilii martyrium, & Zenonis imperium, ſint anni lxx. In hunc errorem eos impulit, quòd Vigilii martyris eſſe arbitrarentur quinque libros illos, qui pro Chalcedonenſi concilio ſcripti fuere adverſus Eutychem. Atqui temporum ratio arguit, ſcriptorem hunc à martyre illo planè alium eſſe. Imò nec illud certò dicere poſſumus, hunc etiam Vigilium epiſcopum fuiſſe Tridentinum. Fortaſſe enim librarii, cùm non alium noſſent Vigilium, quàm Tridentinum epiſcopum, hoc dignitatis nomen adjecerunt. Optandum autem erat, ut vita Vigilii, quæ præmittitur operibus ejus in editione Lipſienſi, atque etiam in bibliotheca Patrum *a*, quæque eſt apud Surium in ſupplemento Hiſtoriæ Sanctorum, ita eſſet edita, prout in MSSis legebatur. Nunc interpolator ejus vitæ vitam illi penè evitavit, dum errori ſuo indulgens ex duobus Vigiliis, qui ſeculo penè diſtiterunt, unum nobis, ſomnians potiùs, quàm vigilans, concinnat.

a *Tom.* 4. *edit.* 2.

Cap. XI.

Hieronymus quid præſtiterit in Euſebiano Chronico. Quas Patrum vitas idem, ut genuinas, agnoſcat. Quo tempore catalogum ſcriptorum ediderit Eccleſiaſticorum. Librum de nativitate B. Virginis omnino alterius eſſe. Quanto in pretio Rufinus priùs fuerit, etiam apud Hieronymum: & quid ab eo abalienârit. Paullini judicium de Rufino. Quæ Rufinus verterit è Græco. Tralationum ejus, ac præcipuè Euſebianæ hiſtoriæ, cenſura. Gelaſius, Rufini interpres Græcus.

Theodoſii quoque, ſed imprimis Honorii & Arcadii tempore, floruit B. Hieronymus, qui præclarè meritus eſt de hiſtoria transferendo Euſebii Chronicon, multaque addendo. Sic enim ſcribit *b* ad Vincentium, & Gallienum: *Sciendum etenim, me eſſe, & interpretis, & ſcriptoris ex parte officio uſum: quia & Græca fideliſſimè expreſſi, & nonnulla, quæ mihi intermiſſa videbantur, adjeci; in Romana ma-*

b *Præfat. Chron.*

ximè hiſtoria; quam Euſebius, hujus conditor libri, non tam ignoràſſe, utpote eruditiſſimus; quàm, ut Græcè ſcribens, parùm ſuis neceſſariam, perſtrinxiſſe mihi videtur. Itaque à Nino, & Abraham, uſque ad Trojæ captivitatem, pura Græca tranſlatio eſt. A Troja, uſque ad vigeſimum Conſtantini annum, nunc addita, nunc mixta, ſunt plurima; quæ de Tranquillo, & cæteris illuſtribus hiſtoricis, curioſiſſimè excerpſimus. A Conſtantini autem ſupradicto anno, uſque ad Conſulatum Auguſtorum Valentis ſexies, & Valentiniani iterum, totum meum eſt. Satis ex his liquet, B. Hieronymum non ſolùm Euſebii Chronicon vertiſſe; ſed multa etiam inſeruiſſe: adhæc inde, ubi deſierat Euſebius, continuâſſe: nempe ab Vicennalibus Conſtantini M. Nicodemiæ factis, & ſequenti anno Romæ editis (qui Chriſti annus eſt CCCXVII) uſque ad obitum Valentis, atque Gratiani cum fratre Valentiniano imperium: qui Chriſti annus eſt CCCLXXIX. Res verò geſtas à Gratiano, & Theodoſio, latiori ſe ſtylo reſervâſſe, ait in eâdem Chronici præfat. *Non*, inquit, *quod de viventibus timuerim liberè ac verè ſcribere (timor enim Dei timorem hominum expellit) ſed quoniam, debacchantibus adhuc in terra noſtra barbaris, incerta ſunt omnia.* Verùm non videtur hiſtoriam eam condidiſſe. Chronicon hoc Euſebianum emendârat Vaſæus: ſed morte præventus edere non potuit. Verba ejus ſunt in Chron. Hiſp. cap. v: *Euſebius Cæſarienſis, cujus Chronicon multis mendis, quibus ſcatebat, repurgatum, & lectioni ſinceræ reſtitutum, ex veterum codicum, & præcipuè Alcobacienſis collatione, propediem in lucem dabimus, ſimul cum Chronico D. Hieronymi, & Proſperi Aquitanici.* Sed quod Vaſæus ob mortem præproperam minùs potuit, id poſtea præſtitere magnâ curâ, Arnoldus Pontacus, epiſcopus Vazatenſis, & Joſephus Scaliger: cujus in hoc Chronicon commentario nihil excellentius, aut ſimile etiam, interiores habent literæ. Idem B. Hieronymus compoſuit & vitas Sanctorum: ut Pauli, primi eremitæ, & B. Hilarionis, ac captivi monachi: quarum trium ipſe meminit in catalogo illuſtr. ſcript. cap. ult. Chronicon Hieronymi MSum habes & apud Cantabrigienſes in collegio S. Benedicti. His addunt aliqui vitam Malchi: qui ignorant, Malchum eſſe illum captivum monachum. quippe quem, cùm monaſterio eſſet egreſſus, Saraceni ceperint. imò nec aliud fere vita ea Malchi continet, quàm ut ille in captivitate pudicitiam ſervârit, inque fuga à Deo fuerit conſervatus. Quare falluntur, qui putant Captivum fuiſſe proprium monachi nomen: quos & Sophronius refellit, cùm vertit αἰχμαλώτυ μοναχῦ. Sed præter trium vitas, quos dixi, ſcripſit & vitas Romanarum trium viduarum; Fabiolæ, Paullæ, ac Marcellæ.

Alias

Alias quoque ei tribui ſcio: ſed eæ partim ſunt Euagrii Pontici, de quo Hieronymus epiſt. ad Cteſiphontem, & Gennadius in catalogo: partim etiam aliorum. Hiſtoricum quoque opus eſt liber de illuſtribus Eccleſiæ viris: quem Sophronius Græcè vertit. Eum ſe decimoquarto Theodoſii imper. anno compoſuiſſe, teſtatur ipſe in libelli ejus fine, ubi commemorat, quæ ad eum uſque diem edidiſſet. Commendat autem hoc opus Caſſiodorus de divinis lect. cap. xvii, quod eſt de Hiſtoricis Chriſtianis. Miretur fortaſſe aliquis, præteriri à nobis librum de nativitate Mariæ ad Chromatium & Heliodorum epiſcopos: quo, ut de ortu B. Mariæ, ita etiam de Soſpitatoris noſtri nativitate, & infantia, tractatur. Sed profectò fœtus iſte non eſt beati Patris; verùm planè ſuppoſititius: quod non dictio modò clamat, ſed etiam res ipſa: imò vel inde fraus apparet, quòd Iſſacharem pontificem comminiſcitur: qui ſi Mariæ temporibus fuiſſet, meminiſſet ejus Flavius Joſephus, qui in Antiquitatum, deque bello Judaico libris, ſummos pontifices recenſet. Et ſunt alia id genus, quæ non minùs fucum factum eſſe arguunt. Ut nec ſani eſſe hominis videatur, recedere hac parte ab Eraſmo, Sixto Senenſe, Cano, Baronio, Poſſevino, aliis: qui Hieronymo planè abjudicant. Videtur & hic locus deberi B. Hieronymi libro de locis Hebraicis, ut qui ad terrarum hiſtoriam pertineat. Sed nec iſte Hieronymi eſt: ut cujus mentio fiat, ubi agit de Smyrna.

Rufinus, Aquilejenſis Eccleſiæ presbyter, apud multos olim magno loco habebatur. Caſſiano lib. vii de incarnat. cap. xxvii vocatur *Chriſtianæ philoſophiæ vir, haut contemnenda Eccleſiaſticorum doctorum portio.* Imò & B. Hieronymus, ut ex epiſtolâ ejus v ad Florentium conſtat, ſummis hujus ſanctimoniam laudibus extulit. Sed iſtoc fecit, antequam Rufinus Romam rediens, tranſlatione librorum Origenis περὶ ἀρχῶν, errores ſuos detexiſſet. Poſtea ſanè mens longè alia beato patri fuit; ut adverſaria amborum ſcripta oſtendunt. Atque hoc in cauſſa eſt, cur Palladius *a* quoque, qui Rufino erat addictior, iniquior ſit Hieronymo. Sed pro Hieronymo ſtat Gelaſius, & concilium Romanum lxx epiſcoporum: quo ſtatuitur, multa in Rufino ad arbitrii libertatem pertinentia notata eſſe à B. Hieronymo: in quibus Hieronymi ſententiæ ſubſcribere conveniat. Imprimis Rufinus, ob utriuſque linguæ, ac hiſtoriarum peritiam, magni fieri ſolet. Itaque & cùm Severus Sulpitius rogâſſet Pontium Paullinum, ut participem ſe eorum faceret, quæ de antiquis temporibus obſervâſſet: negavit hic, ſe eorum eſſe intelligentem;

a *In Lauſiacis cap. 78. ſive, juxta aliorum diſtinctionẽ 72.*

tem; Rufinumque Sulpitio, ut eorum multis partibus peritiorem, commendavit. Sic enim inter alia ad Severum ſcribit epiſt. nonâ: *Quod de me non habui, de fratris unanimi* a *opulentiore theſauro petivi; & ipſam adnotationem, quam commonitorii vice miſeras, literis meis inditam direxi ad Rufinum presbyterum ſanctæ Melaniæ, ſpiritali viâ comitem, verè ſanctum, & piè doctum, & ob hoc intimâ mihi affectione conjunctum. Si ille has, quæ meritò te permovent, de annorum, ſive regnorum, non congruente calculo, hiantis hiſtoriæ cauſſas non ediderit; qui & ſcholaſticis, & ſalutaribus literis, Græcè juxta, ac Latinè, dives eſt: vereor ne apud alium, in his regionibus, fruſtra requiramus.* Multum ſanè operæ contulit Rufinus ad hiſtoriam illuſtrandam. Nam inter alia, quæ Gennadius, & ex eo Honorius commemorat, Clementis Romani Recognitiones, & Flavium Joſephum, Latinè tranſtulit. Item decem libros Euſebii hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Quod ad Joſephum, verſio illius, ut Caſauboni verbis utar ad Apparat. Annalium ſect.ult. *multis locis eſt ad inſaniam uſq; inepta.* Sed addit hoc, inde proveniſſe, partim *quod corruptiſſimos nactus eſſet codices*, partim quod *judicio critico deſtitutus, quicquid inveniret, exprimeret.* In Euſebio quoque nimium profectò libertate in vertendo uſus fuit. Sanè Euſebiana tranſlatio ne paraphraſis quidem dici poſſit: ſed proprium opus, in quo tamen Euſebium plurimùm exſcripſerit. Multa adeò addit, multa demit, multa mutat. Dimidium octavi libri omiſit: decimum vix attingit. Atque hoc pacto ex libris decem Euſebii fecit novem: cuibus duos de ſuo adjecit: ſed quibus non ſemper habenda ſit fides, ſi Socrati credimus. Sanè futiliſſimum auctorem vocat etiam Joſephus Scaliger, appendice operis de emendatione Temp. Duorum, quos dixi, Rufini librorum, etiam Gennadius meminit. Græcè verò eos vertit, & præfationem ſuam iis addidit Gelaſius, Cæſareæ Palæſtinæ epiſcopus; non ille Cyzici natus, qui de concilio Nicæno ſcripſit; ſed alter eo antiquior, qui Cyrillum Hieroſolymitanum avunculum habuit: ut Photius teſtatur tmem. LXXXIX. ubi omnino adi, quæ hoc de Gelaſio annotavit vir doctiſſimus, Andreas Schottus. Video autem à Melchiore Goldaſto Rufino etiam tribui vitam S. Eugeniæ. Quod facere arbitror MSSorum fide ſubnixum. Saltem ſtylus non abnuit. In editis auctor non adſcribitur. Uti nec in multis aliorum Sanctorum Vitis: quarum Rufinum eſſe interpretem, partim ex Hieronymo, partim ex dictione, cognoſcitur. Vide quæ ſuper ea re ad vitas SS. Patrum Roſvveidus annotavit Proleg. IV. & V. Satis autem mirari non poſſum jam tempore Caſſiodori dubitatum fuiſſe, utrùm Ruffinus, an alius, vertiſ-

b *Fort.* unanimis.

vertiſſet libros de bello Judaico: imò creditum eſſe, tranſlationem eorum librorum non exſtare: ita ut Caſſiodorus eos verti curârit ab amicis. Vide de eo ipſum Caſſiodorum lib. de divinis lectionibus cap. XVII, quod de Hiſtoricis agit Chriſtianis.

CAP. XII.

Severus Sulpitius, B. Martini familiaris, & Sulpitius, Bituricenſis epiſcopus, perperam confunduntur. Severi Sulpitii elogia, libri, amici familiares, error, dictio, ac pro eo apologia. Paullini Aquitanici dignitas, in pauperes liberalitas, ac commigratio in urbem Nolanam, quò meliùs cum uxore Chriſto inſerviret. Tanaquil *pro uxore marito imperante. Paullini epiſcopatus, ac compendium librorum Suetonii de regibus, item libri de vita B. Martini, & libri* VII *in natalem B. Felicis, oratione ſcripti ligatâ, quos in pedeſtrem ſermonem Beda convertit. Iulii Hilarionis ætas. Locus ejus corrigitur.*

Hieronymi, ac Rufini æqualis fuit Severus Sulpitius Nitiobrix: ubi *Sulpitius* eſſe cognomen clarè ait Gennadius, & id nomen poſtponit Gregorius Turonenſis lib. I. de miraculis S. Martini cap. I. & lib. X Hiſt. Franc. cap. XXXI. Obſtare interim videtur, quod *Sulpitium Severum* ſe vocet, in inſcriptione epiſtolæ ad Aurelium Diaconum, item ad Baſſulam Socrum. Sed ſæpe prænomen poſtponi comprobat Franciſcus Sylvius Progymnaſmatum centuria II cap. XLVI. De patria cognoſcimus partim ex dialogo I. cap. XX, ubi ſe Aquitanum agnoſcit, atque idem Gennadio proditum: partim ex lib. II Hiſtor. Sacræ, ubi Phæladium ſuum vocat Epiſcopum: eum vero Aginni (quod in Nitiobrigibus) epiſcopum fuiſſe clarè ait Hieronymus in ſcriptoribus Eccleſiaſticis. Malè verò Carolus Sigonius, Petrus Galeſinus, & Victor Giſelinus Sulpitium hunc, cum Sulpitio, epiſcopo Bituricenſi, confundunt: ut rectè notatum Joſepho Scaligero in prolegom. libb. de Emendat. Temp. item Baronio ad ann. CCCCXXXI, & P. Fabro in opuſculis poſtumis, ſchediaſmate de Dionyſio Areopagita; ubi Severum hunc ait fuiſſe monachum Primuliacenſem. Sanè nunc vixit Primuliaci, nunc Eluſone, ut cognoſcere eſt Paulini epiſt. VI, XI, XII. Sed &

Toliſæ habitaſſe videmus ex epiſtola ejus ad ſocrum Baſſulam. Sed monachum fuiſſe non legi apud Veteres, verùm presbyterum: de quo nobis auctor Gennadius. Qui epiſcopum fuiſſe ajunt, falli planè exiſtimandi. *Vir* fuit *doctrinâ & ſapientia pollens*, ut eum Auguſtinus vocat epiſt. CCV. *vir genere & literis nobilis* dicitur à Gennadio, & Honorio. *vir ſummus* appellatur ab Idacio, penè initio Chronici. Inter alia duos compoſuit libros de ſacra hiſtoria; quos, à mundi initio exorſus, perduxit uſque ad conſulatum Stiliconis, & Aureliani: hoc eſt annum quadringenteſimum. Scripſit & vitam B. Martini, quo familiariter uſus fuit: uti & B. Paullino; qui quanti Severum fecerit, ſatis laudes luculentæ in ejus epiſtolis oſtendunt. Adhæc tres ejus epiſtolæ exſtant: una eſt adverſus æmulos B. Martini: altera agit de obitu & apparitione ejus: tertia refert, quomodo B. Martinus ex hac vita mortali tranſierit ad immortalem. Item exſtant dialogi tres, quorum primus narrat virtutes & miracula monachorum orientalium; duo poſteriores exponunt virtutes B. Martini, libro primo præteritas. Pro Sulpitii libellis de B. Martino apologiam ſcripſit Guibertus Martinus, abbas Gemblacenſis, qui MSus exſtat Gemblaci, & Lovanii ad S. Martinum. In dialogis, quibus Poſtumianus, & Gallus, loquuntur, ſequitur Sulpitius errorem millenariorum: ut & monet Hieronymus in Ezech. cap. XXXVI. Unde apud Gelaſium quoque legas in Concil. Rom. LXX epiſcop. *Opuſcula Poſtumiani, & Galli, apocrypha*. Dictione utitur terſâ, & eleganti, adeò ut *Eccleſiaſticorum puriſſimus ſcriptor* vocetur à Joſepho Scaligero opere de Emendat. Temp. Salluſtii imprimis æmulus eſt. Unde Chriſtianum Salluſtium vocat Barthius Adverſ. lib. XLIX cap. IV. Et alia quædam de Severo ſuppeditabunt Gennadius, ac Honorius in ſcriptoribus Eccleſiaſticis, Ado in Chronicis, item Baronius Tom. V. Annal. ad ann. CCCCXXXI. In eo tamen à Baronio diſſentio, quod Gennatium parum cautè vocat Severi æqualem: cum Gennatius poſt Severum floruerit annis plus minus LXX. Nam dicavit librum ſuum de fide, (ut ipſe ait) Gelazio Papæ, qui demum Epiſcopus Romanus factus eſt anno CCCCXCII. Valde autem Sulpitii ſanctimoniam commendat, quod in Romano Martyrologio ejus memoria celebretur ad IV Kal. Februarias.

Itidem Theodoſii ſenioris, ac imprimis filii ejus Honorii temporibus, vixit PAULLINUS AQUITANICUS: qui cùm dignitatis ſenatoriæ foret, divenditis ſuis, uxore etiam adhortante, Nolam conceſſit, ut ibi Chriſtianæ magis religioni vacaret. Quâ de re ſic B. Am-

B. Ambroſius lib. VI epiſt. I ad Sabinum: *Paullinum, ſplendore generis in partibus Aquitaniæ nulli ſecundum, venditis facultatibus, tam ſuis, quàm etiam conjugalibus, in hos ſe induiſſe cultus ad fidem comperi, ut ea in pauperes conferat, quæ redegit in pecuniam, & ipſe pauper ex divite factus, tanquam deoneratus gravi ſarcinâ, domui, patriæ, cognationi quoque, valedicat, quò impenſiùs Deo ſerviat. Elegiſſe autem ſecretum affirmatur Nolanæ Vrbis, ubi tumultum fugitans ævum exigat. Matrona quoque virtuti, & ſtudio ejus, proximè accedit; neque à propoſito viri diſcrepat. Denique transſcriptis in aliorum jura ſuis prædiis, virum ſequitur, &, exiguo illic conjugis contenta ceſpite, ſolatur ſe religionis, & charitatis divitiis. Soboles eis nulla, & ideo meritorum poſteritas deſiderata. Hæc ubi audierint proceres viri, quæ loquentur? Ex illâ familiâ, illâ proſapiâ, illâ indole, tantâ præditum eloquentiâ, migraſſe à Senatu?* Quia autem uxor in hoc inſtituto conſenſerat Paullino, eò Auſonius perſuaſum habuit, feciſſe uxoris hortatu, cui obnoxius foret: unde & Tanaquilem appellat epiſt. XXXIV, quæ eſt ad Paullinum hunc:

Si prodi, Paulline, times, noſtræque vereris
Crimen amicitiæ; Tanaquil tua neſciat iſtud.

Nomen uxori erat Theraſia: ut eam Idatius appellat. Item Sigbertus in Chronicis. Sed Tanaquil vocatur, quaſi cujus inſtinctu pleraque ageret Paullinus, haut aliter ac Tarquinius Priſcus ſolet obſecundare conſiliis Tanaquilis ſuæ. Ideo Paullinus reſpondet,

——— *Nec Tanaquil mihi, ſed Lucretia conjux.*

Cæterùm Paullinus, aliquanto poſtquam Nolam ſe receperat, Nolanus epiſcopus factus fuit: vir non Ambroſio modò, ſed etiam Hieronymo, Auguſtino, Proſpero, Eucherio, aliiſque, laudatus. Varia ab eo carmine edita recenſet Gennadius. Inter alia fuit, quod non nominat Gennadius, poëma de regibus, in quo libros Suetonii in compendium redegit. Auſonius epiſt. XIX. quæ eſt ad Paullinum: *His longè jucundiſſimum poëma ſubdideras: quod de tribus Suetonii libris, quos ille de regibus dedit, in epitomen coëgit, tantâ elegantiâ, ſolus ut mihi videare aſſecutus, quod contra rerum naturam eſt, brevitas ut obſcura non eſſet.* Iis libris, ut mox exponit Auſonius, inter alia egit de Carano, primo Macedonum rege; de Nechepſo, & Seſoſtre, regibus Ægypti; de Vonone, Parthorum rege; de Avele, rege Numidicò, &c. Atque iſti verſus quos adducit Auſonius, ipſius ſunt Paullini, unicum ex hiſtorico illo poëmatio fragmentum. Sed neque meminit Gennadius quatuor librorum de vita B. Martini, epiſcopi Turonenſis. Exſtant hi in biblioth. patrum edit. II Tom. VIII. Ac mentio eo-

rum quoque ſit apud Gregorium Turonenſem libro primo miraculorum Martini cap. I, his verbis: *Paullinus quoque beatus, Nolanæ Vrbis epiſcopus, poſt ſcriptos verſu de virtutibus ejus, quas Severus complexus eſt, quinque libros, illa comprehendit miracula, quæ poſt ejus geſta ſunt tranſitum, id eſt in ſexto operis ſui libro.* Et Turonenſis æqualis Venantius Fortunatus initio libri primi de eapſe hiſtoria:

Stemmate, corde, fide, pollens Paullinus, & arte
Verſibus explicuit Martini dogma Magiſtri.

Niſi hoc opus unum eſt Paullini Nolani quod Barthius cenſet lib. XLIV Adverſar. cap. V. Ubi & obſervat, ut Franciſcus Juretus alio priorem, alio poſteriorem ſententiam ſequatur. Turonenſis tamen, ut vidimus, clarè tribuit Nolano. Et elogia à Venantio tributa Paullino facilè oſtenduntNolano id opus tribuiſſe. Etiam Paullinus libris ſeptem celebrat natalem B. Felicis, non quo editus in lucem: ſed quo (ut Paullini ipſius verbis utar)

——— *corpore terris*
Occidit, & Chriſto ſuperis eſt natus in aſtris,
Cæleſtem nactus ſine ſanguine martyr honorem.
Nam confeſſor obit, pœnas non ſponte lucratus,
Acceptante Deo fidam pro ſanguine mentem.

Meminit ejus operis quoque Sigebertus lib. de illuſtr. ſcriptor. cap. XIV. Ex eo proſâ vitam S. Felicis contexuit venerabilis Beda: ut ipſe in præfatione teſtatur his verbis: *Feliciſſimum beati Felicis triumphum, quem in Nola Campaniæ civitate, Domino adjuvante, promeruit, Paullinus ejuſdem civitatis epiſcopus, verſibus hexametris pulcherrimè ac pleniſſimè deſcripſit: qui quia metricis potiùs, quàm ſimplicibus, habiles ſunt lectoribus, placuit nobis ob plurimorum utilitatem, eandem ſancti Confeſſoris hiſtoriam planioribus dilucidare ſermonibus.* Libellum etiam ſuum ita claudit: *Explicit liber de vita & confeſſione ſancti Felicis: quem ego famulus Chriſti Beda de metrico opere beati epiſcopi Paullini ſimplici ſermone tranſtuli.* Martyrium quoque ſcripſit S. Geneſii Arelatenſis epiſcopi: quod apud Surium eſt Tom. IV die XXV Auguſti. De Paullino hoc vide & quædam in Chronico Burdegalenſi Gabrielis Lubæi ad ann. CCCXCIV. Elogia Paullini ſedulo ex veteribus collegit Barthius Adverſ. lib. LX in Auguſt. lib. I. de civit. Dei cap. X. col. 2971. & ſeq. Ex iis teſtimoniis, & vitam Paullini, & quantus vir fuerit, cognoſcere cuivis licebit. Fuſiſſimè autem Paullini vitam ab amico Romæ perſcriptam, unà cum Paullini operibus, ſuisque & Frontonis

nis Ducæi in eum notis edidit Heribertus Rosvveidus, edit. Plantin. an. 1622.

Sulpitio, Paullinoque, ſociari optat Q. Iulius Hilario, qui Chronologiam, ſive de mundi duratione libellum ſcripſit. Exſtat in Tom. vii biblioth. PP. primusque edidit Pythœus. In frontiſpicio MSi exaratum erat: *Hunc librum Rudolphus lucratus eſt S. Bonifacio anno Domini* cIↃ cccLx. Quare ducentis ſexaginta annis codex ille fuerit antiquior. Ipſe verò Hilario quando vixerit, non video unde colligi poſſit, præterquam hiſce ipſius verbis: *A paſſione domini in conſulatu Cæſaris, & Attici, die* ix *April. anni tranſierunt* cccLxix. Ubi legendum cenſeo, *Cæſarii, & Attici*; qui conſules fuere anno cccxcvii. Sed à paſſione Chriſti, uſque ad id tempus, anni ſunt cccLxiv. Et ſanè ita puto Hilarionem ſcripſiſſe. Proclivi enim lapſu x potuit pro v poni. Sed ſi tam vetuſtus eſt ſcriptor, mirum, neminem antiquorum ejus meminiſſe. Chiliaſtam fuiſſe, liquet ex libelli extremo.

Cap. XIII.

Cur S. Auguſtinus vitam ſuam, non ita uti vulgò Vitæ ſcribi ſolent, tradere voluerit: ſed prout ab eo factum videmus in Confeſſionum libris. Illa de hæreſi Neſtorii, & Eutychis, libro Auguſtini de hæreſibus ab alio ſunt aſſuta. Primaſius, qui anno claruit IↃ xL, *tres libros huic Auguſtini operi addidit. Paullinus, quo hortante, ac quando, vitam Ambroſii in literas miſerit, & unde ei cum Auguſtino amicitia. Refelluntur, qui Paullinos duos, unum presbyterum Mediolanenſem; alterum epiſcopum Nolanum, confundunt: deque diverſo utriuſque ſtylo. Maximus Taurinenſis. Honorii locus emendatus.*

B. Aurelius Auguſtinus, Hipponenſis antiſtes, Arcadii & Honorii temporibus vitam ſuam xiii Confeſſionum libris complexus fuit. Hoc prætulit ſcribendi genus, ne laudum ſuarum buccinator videretur: ſimul ut lectorem magis ad Dei laudationem excitaret. Itaque ipſe Auguſtinus hoc de opere ſic loquitur Retractat. lib. ii cap. vi. *Confeſſionum mearum libri tredecim, & de malis, & de bonis meis, Deum laudant juſtum & bonum, atque in eum excitant humanum intellectum, & affectum. Interim, quod ad me attinet, hoc in me*

egerunt, cùm ſcriberentur, & agunt, cùm leguntur. Nec ad hiſtoriam minùs, quàm Fidem, pertinet de Hæreſibus liber, quem etiam Poſſidii indiculus agnoſcit. In eo Pelagianam hæreſin recentiſſimam ſtatuit. Quæ igitur de Eutyche, & Neſtorio, ibi leguntur, poſt exceſſum beati antiſtitis adjecta fuere. Atque hoc etiam annorum ratio clarè evincit. Quæ verò, morte præventus, præſtare hoc opere non potuit Auguſtinus, tribus libris perſecutus fuit PRIMASIUS, itidem Africanus epiſcopus: ſed ſeculo toto junior: de quo Iſidorus in catal. cap. IX, & ex eo Honorius Auguſtodunenſis.

Eodem tempore fuit PAULLINUS presbyter: qui vitam B. Ambroſii ſcripſit ad B. Auguſtinum. Hortatu ſe Auguſtini eam conſignaſſe, ipſe initio Vitæ profitetur. Nec ſtatim ab obitu Ambroſii id feciſſe, ſed aliquanto pòſt, illud docet, quòd, cùm iſta ſcriberet, non Simplicianus, qui Ambroſio ſucceſſerat anno CCCXCVII, deſieratque vivere anno CCCC: ſed Venerius epiſcopalem Mediolani ſedem obtinebat. Sic enim Paullinus: *Defuncto tamen Ambroſio, non alius illi ſucceſſit, niſi is, quem ille bonum trinâ voce ſignaverat. Cui Simpliciano Venerius ſucceſſit.* Amicitia, quæ Paullino fuit cum Auguſtino, contracta eſſe potuit, partim Mediolani, cùm iſtic ageret Auguſtinus; partim in Africa; ubi quoque fuiſſe, hæc oſtendunt verba in extremo Vitæ ejus: *In urbe etiam Carthaginenſi, cùm apud Fortunatum diaconum, fratrem venerabilis viri Aurelii epiſcopi, ad convivium veniſſem unà cum Vincentio, Coloſſitano epiſcopo; Murano etiam, epiſcopo Bolitano; ſed & aliis epiſcopis, & diaconibus: Murano epiſcopo, detrahenti ſancto viro, retuli exitum presbyteri ſuperiùs memorati.* Loci, in quo hæc ſcripſerit, meminit iſtis verbis: *Nos tamen ea Mediolani poſiti, ipſo Maſcezele referente, cognovimus. Nam & in hac provincia, in qua nunc poſiti hæc deſcribimus, pluribus hoc ipſum retulit ſacerdotibus.* Hoc de ſcriptore ita Iſidorus Hiſpalenſis in illuſtribus viris cap. XVII: *Paullinus presbyter explicuit in benedictionibus patriarcharum triplici intelligentiæ genere librum ſatis ſuccinctâ brevitate compoſitum. Idem etiam, petente Auguſtino, conſcripſit Ambroſii vitam ſignis florentem, atque doctrinis.* Eademque habemus apud Honorium. Confundit eum cum Paullino Nolano Sigebertus. Sed Sigebertum tuetur, in notis ad Iſidorum, vir doctus, Jacobus du Breul, monachus S. Germani à Pratis. Sic enim ſcribit: *Fruſtra multi noſtrâ ætate, Honorium Auguſtodunenſem ſecuti, Paullinos duos faciunt, unum Nolanum epiſcopum; alterum, presbyterum Mediolanenſem, auctorem vitæ ſancti Ambroſii; cùm ipſe Paullinus in epiſtola ad Alypium ſcribat, ſe, licet in Hiſpania ordinatus fuerit presbyter à Lamprio, epiſcopo Barcinonenſi; tamen, beneficio ſancti Ambroſii,*

broſii, aſſecutum eſſe,ut, ubicumque terrarum degeret, Ambroſii presbyter diceretur. Nobis ſecus planè videtur. Idque duabus de cauſſis. Nam dictio in vita Ambroſiana nequaquam ſpirat elegantiam ac venuſtatem, quam omnia habent Paullini Nolani: imò longiſſimè ab ea abeſt. Adhæc tempora, ut idem ſit, minimè ferunt. Nam, Ambroſio ſuperſtite, jam in Nolanum agrum conceſſerat Paullinus: ut ipſe teſtatur Ambroſius epiſtolâ XXXVI. Verba ejus antea adduximus, cùm de Nolano Paullino ageremus. At hic Paullinus, moriente Ambroſio, erat ei à manu, ac minoris ordinis clericus ſub curâ Caſti diaconi agebat Mediolani. Sic enim ipſe in vita Ambroſii inquit: *Ante paucos verò dies, quàm lectulo detineretur, cùm quadrageſimum pſalmum dictaret, me, & excipiente, & vidente, ſubitò, in modum ſcuti brevis, ignis caput ejus cooperuit, atque paullatim per os ipſius, tanquam in domum, habitator ingreſſus eſt, & facies ejus facta eſt velut nix; poſtea verò reverſus eſt vultus ejus ad ſpeciem ſuam. Quod cum fieret, ſtupore perculſus obrigui; nec potui ſcribere, quæ ab illo dicebantur; niſi poſteaquam viſio ipſa tranſibat. Dicebat enim in eo tempore teſtimonium ſcripturæ, quod ego optimè retinebam. Nam ſcribendi, vel dictandi, ipſo die finem fecit. Sed quidem ipſum pſalmum explere non potuit. Ego verò id, quod viſum à me fuerat, honorabili viro Caſto diacono, (ſub cujus curâ degebam) ſtatim retuli.* Unde cognoſcimus, Paullinum hunc notarium fuiſſe; qui diacono ſuberat, & res Eccleſiæ ſignabat.

Æqualis his Maximus, Taurinenſis Epiſcopus, qui, ut de eo Gennadius catal. cap. XL ait, *fecit duos de S. Euſebii, Vercellenſis epiſcopi, & confeſſoris vita tractatus: & de ſanctorum, Cypriani, & Laurentii, martyrio*, multaque alia: quæ Romæ prodierunt anno CIↃ IↃ LXIV. Quædam tamen ex iis homiliis etiam reperiuntur inter illas de Temporibus, aut Sanctis, quæ ſub Auguſtini nomine leguntur: uti & quædam earum eſt apud Ambroſium, & Auguſtinum de verbis Apoſtolorum. Qua de re vide Criticum Sacrum clariſſimi collegæ mei, doctoris Theologi in antiquis Theologis egregiè verſati, Andreæ Riveti. Cæterùm ſermonem de Canto, Cantiano, & Cantianilla, qui apud Ambroſium eſt LXXV, Maximi eſſe, cenſet Surius, qui eum refert ad XXXI Maji. Moritur Honorio, & Theodoſio juniore, regnantibus: ut ibidem legitur. Eademque apud Honorium reperias. Sed corruptè in hoc legas, *ſub Theodorico* claruiſſe. ubi *Theodoſio* reponendum videtur ex Gennadio. Niſi magis placet ex Honorio emendari Gennadium. Sanè, ut bene Baronius obſervat, non poteſt ſub Honorio mortuus eſſe, ſi in concilio fuit Mediolanenſi, quod ſub Marciano celebratum eſt: aut ſi Concilio Romano epiſco-

epiſcoporum XLVIII interfuit anno CCCCLXV, & poſt Urbis epiſcopum primus ſubſcripſit. Quid ſi igitur utrobique legendum dicamus, *Moritur Odoacro & Theodorico regnantibus*. Sanè prior horum Italiæ dominium invaſit anno CCCCLXXVI: alter in Italiam irruit anno CCCCLXXXIX, ac paullò pòſt inſidiis Odoacrum, regni ſocium, ſuſtulit.

CAP. XIV.

Oroſii ætas, ac quâ occaſione hiſtoriam ſcripſerit. Diſquiſitum, unde hiſtoriæ huic Hormeſtæ *nomen impoſitum ſit. Vnde item Propertius* Nautæ, *Martialis autem* Coqui *acceperit cognomen. De Oroſio judicium. Cujus ſit commentarius in Cantica Oroſio tributus. Liquidò oſtenſum, in apologia Oroſii de libero arbitrio octodecim capita legi ex libello Auguſtini: nec ea ab Oroſio eſſe ex magno illo antiſtite exſcripta: ſed dum chartæ MSæ utriuſque ſcriptoris incompactæ habentur, incuriâ quadam pluſcula ex Auguſtino folia fuiſſe Oroſianis permixta: quod nec ab editore fuerit animadverſum.* Euodius Vzalenſis, *ac* Severus Minoricenſis, *de miraculis per Stephanum protomartyrem factis. Luciani liber de reliquiis S. Stephani, tranſlatus ab* Avito presbytero.

PAULLUS OROSIUS, Hiſpanus patriâ, domo (ut Joannes Gerundenſis *a* tradit) Tarraconenſis ſub Arcadio, & Honorio, vixit: ut Proſper in Chronicis ait. Hic cùm Româ ab Alaricho, Gothorum rege, captâ, gentiles, & hujus, & omnium calamitatum cauſſam, in Chriſtianos conjicerent, compoſuit, hortatu B. Auguſtini, ſeptem hiſtoriarum libros: quibus oſtendit, ab orbe condito, uſque ad tempus, quo illa ſcriberet, (id ſpatium ipſe dicit annorum eſſe quinquies mille ſexcentorum & duodeviginti) maximas ſemper, atque atrociſſimas, per orbem calamitates contigiſſe. Opus illud *Hormeſtam* appellari video, cùm in ſpeculo Vincentii Bellovacenſis, tum Tritthemio, Geſnero, aliis. Imò apud Balæum, Cent. II cap. XXVI, legas, Alphredum Magnum, regem Anglorum doctiſſimum, qui anno obiit nongenteſimo primo, *Hormeſtam Paulli Oroſii in linguam Anglicam tranſtuliſſe*. Cur verò liber iſte *Hormeſta Oroſii* dicatur,

a *Initio* παραλιπομένων *Hiſp.*

catur, divinare difficile eſt. Proximè quidem *Hormeſta* accedit ad *Hormeſta*, ſive *Hormeuta*: ὁρμευτὴς autem piſcatorem ſignificat, Heſychio teſte. Num ergo putabimus, Oroſio piſcatoris hæſiſſe nomen, uti Propertio *nautæ* cognomentum apponitur in MSSis, ac veteri, quam habeo, editione ejus poëtæ, Regii Lepidi procuratâ anno cIↃ CCCCLXXXI: aut quomodo Martialis *coquus* vocatur à Jacobo Magno Toletano in Sophologio, & aliis ejuſce ſeculi ſcriptoribus, ac pleriſque codd. MSStis? Sed unde natum ſit utrumque hoc cognomen, jam viri docti acutè perſpexerunt. Nempe Propertio nautæ nomen adhæſit ex eo, quòd in corruptis poëtæ ejus codd. exaratum eſſet, *Quamvis navita dives eras*: ubi nunc rectè legitur, *non ita dives eras*. Martialis autem coqui nomen accepit exinde, quòd apud Lampridium legeretur jam olim, *ut Martialis coci epigramma ſignificat*: pro, *ut Martialis quoque epigramma ſignificat*. Satis hæc aperta. Sed unde Oroſio ὁρμευτȣ̃ ſive piſcatoris nomen datum ſit, non æquè facile dictu eſt. Imò nec tam Oroſius vocatus Hormeſta, quàm hiſtoria ejus. Quid ſi dicamus, non *Hormeſtam*, ſed *Hormathum* ſcribi debere? Nam Chronicon nihil eſt aliud, quàm catenata temporum ſeries: ὁρμαθὸς autem catenam, aut ſeriẽ notat: unde in veteri verbo, ὁρμαθὸς κακῶν. Sed hoc commentum ne mihi quidem placet: nedum aliis me illud probaturum ſperem. Potiùs cenſeam, dominum libri in frontiſpicio ejus, ut fieri ſolet, nomen ſuum adſcripſiſſe. Hoc fuiſſe *Hormiſda*, vel ſimile: id poſtea inſcriptionis factum eſſe partem ab imperito librario. Vel, quod imprimis placet, dicendum, *Hormeſta* corruptum eſſe ex *hominum miſeria*: quæ voces non integrè, ſed compendio quodam literarum erant exaratæ: ut in veteribus MSSis crebrò fit. Inde igitur occaſio fuerit erroris. Sanè eruditus ſcriptor παραλειπομένων in Tom. Hiſtoriæ Orientalis ait, in codicem ſe Oroſii incidiſſe, qui inſcriberetur, *De miſeria hominum*. Et valde convenit is titulus cum propoſito auctoris, & argumento operis: ut liquet ex occaſione ea, qua hiſtoriam hanc conditam eſſe antè dicebamus. Tædet pluribus inſiſtere rei tam incertæ, & voci planè nihili. Nec enim id nomen, vel ſcriptores veteres, vel melioris ævi codd. agnoſcunt. Venio ad ea, quæ majoris ſunt momenti. Eſt Oroſius ſcriptor planè utilis: ſed qui ſcriptores Græcos nõ legerit: imò Græcarum literarũ expers fuerit. In temporibus etiã crebrò fallitur. Ut vel illa oſtendunt, quæ in eo caſtigavit Scaliger in animadverſionib⁹ Euſebianis. Sæpius etiã vulgares ſectatur opiniones, quã hiſtoricũ. Perquirat, cujus eſt omnia ad veritatis

trutinam expendere. Ita videmus eum libro VII tradere Druſium à Tiberio extinctum veneno, quam opinionem vulgi refellit Tacitus in IV Annal. Juſtus Lipſius commentario ad eum locum, culpat hoc nomine Oroſium, & aſperiùs aliquanto quàm vellem ſubtexit: *At me non valde movent ejusmodi ſcriptores legitimæ hiſtoriæ, (dicam iratis quorundam auribus) dehoneſtamenta.* Item in lib. V, cum queſtus eſſet de magno hiſtoriæ hiatu, (nam triennii ferè geſta deſiderantur) ſubjungit mox: *Adeò bonis illis patribus cura otiumque fuit deſcribere Oroſios, & Vopiſcos, & hujuſmodi quiſquilias præ* (Taciti) *auro.* Nec immeritò ſanè. Haut inutilis Oroſius. Sed Tranquillus ad Tacitum? Caſauboni etiam judicium apponam ex I Exercit. ad Apparatum Annalium ſect. XII: *Oroſium, ex quo multa in hoc ſcriptore deſcribit, ſcriptorem alioqui optimum, & zelo domus Dei plenum, ſi injuriæ facilitatis in talibus credendis poſtulaverimus; non deerunt viri præſtantiſſimi, & veri amantiſſimi, quorum exemplo factum tueamur; rationes validiſſimæ, quibus ſanctum virum* ταχυπειθίας, *& injuriæ credulitatis reum peragamus.* Et ſanè Baronius quoque non ſemel fidem Oroſio detrahit propter nimiam credulitatem. Vitam Oroſii Gennadius breviter conſignavit. Aliquid de hoc quoque Honorius. At fuſiùs de eo nos lib. I Hiſtoriæ de Pelagio cap. XVII. Verùm quod tum putavimus, commentarium in Cantica, qui Oroſii nomine citatur, Origeni priùs fuiſſe tributum, planè falſi ſumus, cùm Honorii ſit; ut poſtea ab clariſſimo, dumque viveret, amiciſſimo viro, Geverarto Elmenhorſtio, didicimus. Sed genuinus planè Oroſii fœtus eſt Apologia ejus de Arbitrii libertate. Quo in opere obſervavi quiddam, quod planè operæ pretium hoc loco exponere videatur; etſi ad hiſtoriam minimè pertineat. Animadverti, ut huic libello, (qui Oroſii hiſtoriæ ſubjectus eſt in editione ea *a*, quam Franciſcus Fabricius emendavit) inferta ſint ſeptem integra Auguſtini folia cum parte octavi, quæ ex opuſculo illo planè debeant furcillari. Auguſtini illa, quæ dixi, incipiunt ab iſtis verbis *b*: *Hanc eſſe intentionem legis arguentis, ut propter illa, quæ perperàm fiunt, confugiatur ad gratiam Domini miſerentis:* quæ habemus cap. XII. Auguſt. de Nat. & Grat. Porrò ſequuntur reliqua ejuſce capitis. Item Auguſtini caput XIII. XIV. XV. XVI. XVII. XVIII. XIX, uſque ad illa verba *c*: *Medico indiget, quia ſana non eſt.* Exinde habes Auguſtini cap. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. & partem duodecimi, uſque ad iſta: *Sicut Apoſtolus ait, Numquid dicet figmentum ei, qui ſe finxit, quid me finxiſti ſic?* Dixerit aliquis, Oroſium iſta ex Auguſtino eſſe mutuatum. Sanè hoc ſenſiſſe videtur Joannes Molanus, Theologus

a *Colon. apud Matern. Cholinum an.* 1572.

b *pag.* 750 *edit. Col. quam diximus.*

c *pag.* 758

logus Lovanienſis, in Bibliothecâ materiarum: ubi, inter eos, qui de arbitrii libertate ſcripſerunt, Oroſium ponit, atque addit, librum ejus potiùs eſſe collectaneum ex Auguſtino. Sed huic ſententiæ multa adverſantur. Primùm quod in panno aſſuto legas hæc verba *a*: *In libris, quos ad Marcellinum inſcripſi, ſicut potui, explicare curavi.* Atqui ſi ex Auguſtino centonem farcire voluiſſet Oroſius, eumque venditare pro ſuo, ſaltem leviter hæc immutâſſet, aut planè præteriiſſet verba iſta. Auguſtinus enim eſt, quem ad Marcellinum ſcripſiſſe ſcimus de peccatorum meritis, & remiſſione. Nec magis Oroſio conveniunt verba illa *b*, *Quanto majore zelo accenſus eſt libri hujuſce, quem miſiſtis, conditor.* Hæc ſanè qui ſcribere potuit Oroſius, cùm intelligatur ab Auguſtino Pelagii liber de naturâ, quem Jacobus & Timaſius, adoleſcentes, miſerant Auguſtino, ut eum refelleret. Atqui Oroſius, non Jacobum, & Timaſium, alloquitur; ſed patres Palæſtinos, ut ex Apologetici, & ingreſſu, & epilogo, conſtat. Illud quoque quantivis pretii argumentum eſt, quòd ſi ſeptem, quæ dixi, folia, unà cum octavi parte, eximantur, aptè omnia cohærent; non item, ſi relinquantur ea, quæ alienum nunc fundum occupant. Nam antè iſta ex Auguſtino aſſuta, proximè hæc Oroſii antecedunt *c*: *Mea ſententia eſt, quia & in hoc quoque peccamus, qui cùm infirmi ſimus, de infirmitate conquerimur.* Poſt verò Auguſtini pannum continuò ſequuntur iſta *d*: *Sicut dicit Apoſtolus, Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit: Quid me finxiſti ſic? Infirmitatis ei querela, propriæ virtutis ambitio eſt: quoniam occultè adjutorium Dei faſtidit, qui peculiarem fortitudinem quærit.* Atque ex his quoque liquet, non tantùm ab Oroſio minimè eſſe inſerta, quæ diximus: ſed ne quidem ab aliquo, ad pleniorem explicationem eorum, quæ Oroſius ſcripſerat, fuiſſe adjecta. Sunt enim, quæ iſtic nunc leguntur, planè aliena à propoſito. Caſu igitur factum putamus, ut quis Auguſtini aliquas pagellas, easque inverſas & trajectas, permiſcuerit Oroſianis. His verò ſemel incuriâ aliquâ admiſſis, & cum Oroſianis poſtea compactis, factum fuit, ut tanquam Oroſiana legerentur à lectore parum attento, & in Auguſtini lectione non multum verſato. De Oroſii hiſtoria ſatis. Niſi hoc addi placet, MSum ejus exemplar cum inſcriptione Ormeſtæ extare etiam Oxonii in bibliothecâ Balleolenſi, ut ait Thomas Jameſius. Qui & auctor eſt, Cantabrigiæ in bibliotheca Collegii S. Benedicti MSum eſſe exemplar Oroſii de viris illuſtribus. Quale opus videre nondum contigit. Sed ſanè metuo ne non Oroſii, verùm Honorii illud ſit. Quæ

a pag. 752

b pag. 760

c pag. 750

d pag. 765

nomina in manuſcriptis quandoque confunduntur.

Hujus temporibus etiam EVODIUS fuit, Uzalenſis epiſcopus, ad quem Auguſtini literæ exſtant, unus ex quinque illis Africæ epiſcopis, quorum literas habemus ad Innocentium primum. Hic conſignavit miracula facta per reliquias B. Stephani, quas ex Palæſtina in Occidentem primus tulerat Oroſius. Teſtis Auguſtinus de civit. Dei lib. XXII cap. VIII. ubi cùm dixiſſet, nondum biennium eſſe, ex quo apud Hipponem Regium cœpiſſet eſſe memoria Stephani protomartyris; & jam haberi LXX ferme libellos, qui miracula facta teſtificarentur: ſubjicit iſta, *Calamæ verò, ubi & ipſa memoria prius eſſe cœpit, & crebrius* (libelli) *dantur, incomparabili multitudine ſuperant. Vzali etiam, quæ colonia Vticæ vicina eſt, multa præclara per eundem martyrem facta cognovimus: cujus ibi memoria longè prius, quàm apud nos, ab Epiſcopo Euodio conſtituta eſt.* Sigebertus in illuſtr. ſcript. cap. XV. *Euodius epiſcopus ſcripſit librum de miraculis in Africa oſtenſis per reliquias Stephani protomartyris noviter inventas, quas detulit in Africam Oroſius, Auguſtini diſcipulus.*

Similiter circa hæc tempora SEVERUS, minoris inſulæ Balearis epiſcopus, circularem ad omnes eccleſias epiſtolam miſit de Judæorum eâ in inſulâ converſione, aliiſque miraculis ibidem factis per reliquias S. Stephani, quas Oroſius, quia in Hiſpaniam à Gothis obſeſſam tranſmittere non poſſet, iſtic reliquerat. Ex Vaticana eam bibliotheca edidit Baronius in Annal. Eccleſ. ad annum CCCCXVIII.

Ætate eâdem fuit, ſimilique in argumento verſatus eſt, AVITUS presbyter, natione Hiſpanus. Nam librum Luciani presbyteri, de inventis reliquiis Stephani martyris, è Græco Latinè vertit, epiſtolaque ſuâ præmiſsâ, occidentalibus per Oroſium tranſmiſit. Gennadius auctor in catalogo cap. XLVII. & Matthæus Weſtmonaſterienſis in Florilegio ad annum CCCCXVIII. Alius verò ab eo eſt Alcimus Avitus, epiſcopus, qui circa annum floruit quingenteſimum. De eo Iſidorus in catal. cap. XXIII.

CAP. XV.

Aurelii Victoris junioris ætas, & unde ſua excerpſerit. Geſneri παρόραμα. Victoris hujus lapis vetus: niſi hiſtorico potiùs Victorio, aut Victorino, nomen fuit. Rutilii Claudii dignitas, carmen, cui id dicârit quando ſcripſerit, cujuſmodi dictio,

dictio, ejuſdem virulentia erga religionem & Iudaicam, & Chriſtianam.

SExtus Aurelius Victor itidem vixit temporibus Arcadii, & Honorii: ac de vitis imperatorum Romanorum epitomen fecit: eamque ad Theodoſii uſque exceſſum perduxit. Contexta hæc epitome eſt, cùm ex Tranquillo, Eutropio, Ammiano, aliis: tum etiam Sexto illo Aurelio Victore, de quo ſuperiùs dictum. At non audiendus doctiſſimus Geſnerus, cùm in priori Bibliothecæ ſuæ tomo ait, Eutropium ex hoc ſcriptore potiſſimùm hauſiſſe, quæ refert. Nam Eutropius claruit tempore Juliani; ut Victore hoc ſit vetuſtior. Suſpicor autem hiſtoricum noſtrum eum eſſe, cujus inter inſcriptiones veteres hoc fragmentum habemus:

... IERUM PRINCIPUM CLEMENTIAM
... ANCTITUDINEM MUNIFICENTIAM
SUPERGRESSO
D. N. FLAVIO THEODOSIO PIO VICTORI
SEMPER AUGUSTO
SEX. AURELIUS VICTOR V. C. URBI PRÆF.
JUDEX SACRARUM COGNITIONUM.
D. N. M. Q. E.

Sanè tempora conveniunt; cùm Theodoſii ætate vixerit; nec multò poſt Theodoſium & ipſe vitâ exceſſerit; ut qui in Theodoſii morte deſinat, uti diximus. Alius tamen fuerit, ſi hiſtoricus noſter non Victor dicebatur: ſed Victorius, aut Victorinus. Quod poſterius in tribus Aurelii hujus codicibus MSSis ſe reperiſſe ſcribit V. Cl. Andreas Schottus. Sanè in Aurelia gente fuiſſe non Victores modò, ſed & Victorios, liquet ex antiquo lapide, quem Romæ I. Lipſius exſcripſit, ubi legas, M. AURELIUS VICTORIV.. Mentio hujus hiſtorici fit apud Paullum diaconum de geſtis Longobardorum lib. II cap. XVIII. his verbis: *Sunt qui Alpes Cottias, & Apenninas, unam dicunt eſſe provinciam: ſed hos Victoris revincit Hiſtoria, quæ Alpes Cottias per ſe provinciam appellat.* Locus Victoris, quem ſignat, eſt iſte in Nerone: *Pontum in jus provinciæ, Polemonis reguli permiſſu, redegit, à quo Polemoniacus Pontus appellatus eſt: itemque Cottias Alpes, Cottio rege mortuo.* Sed veteres editt. in Paulli loco pro *Victoris*, ut eſt in MSSis, habent *Victorini.* Ut nec ex hoc loco liqueat de vero ejus hiſtorici nomine.

Ad hæc etiam tempora pertinet CLAUDIUS RUTILIUS, ſive Rutilius Claudius Numatianus Gallus, qui Ὁδοιπορικὸν ſive Itinerarium ſcripſit libris duobus. Sed poſterioris libri pars melior deperiit. Fuit vir conſularis, præfectorius Urbis, tribunus militum, & prætorio præfectus. Dignitatum earum meminit ipſe his verbis:

Si non diſplicui, regerem cùm JURA *Quirini*;
Si colui ſanctos, CONSULUIQUE *patres*:
(Nam quod nulla meum ſtrinxerunt crimina ferrum,
Non ſit PRÆFECTI *gloria, ſed populi)*
Sive datur &c. Et poſt multa:
Officiis regerem cùm regia tecta magiſter,
Armigeraſq; pii principis excubias.

Dedicavit poëma ſuum Venerio Rufio. Quia verò carmen heroicum reſpuit Venerii nomen; ut in quo tres primæ ſint correptæ: eò maluit hoc pacto ejus indicium facere:

Optarem verum complecti carmine nomen;
Sed quoſdam refugit regula dura pedes.
Cognomen verſu, VENERI *cariſſime* RUFI,
Illo te dudum pagina noſtra canit.

Ubi *Veneri* & vocandi caſus eſſe poteſt à recto *Venerius*, ut *Virgili* eſt à *Virgilius*: & dandi caſus à recto *Venus*, ut Rufius Divæ Veneri cariſſimus dicatur. Perperam autem, qui *Rufius* eſt, à quibuſdam *Rufus* vocatur: quod allatus verſus indicat: atque item iſte:

Rufius Albini gloria viva patris.

Cujas ille Rufius fuerit, & quos geſſerit honores, oſtendunt ea, quæ Rutilius continuò ſubjungit. Scriptum eſt hoc poëma poſt cædem Stiliconis, ac Romam ab Alaricho Gotho captam: quod ſatis ex poſterioris libri reliquiis cognoſcitur. In eo carmine ſitum locorum attentiùs conſideranti, verſus quoſdam loco ſuo trajectos eſſe, non erit obſcurum. Carmen eſt elegans, etiam ſupra ætatem, qua poëta vixit. Sed in quo, jure optimo, culpes iniquum, ac planè virulentum animum, tum erga Chriſtianos, imprimis monachos Capraria, & Gorgoniæ inſulæ: tum Judæos, quorum ſabbatha homini, in pietatis ac religionis negotio, planè cæco, videntur eſſe

———*laſſati mollis imago Dei.*

Cap. XVI.

Vita B. Auguſtini à Poſſidio ſcripta. Honorius Auguſtodunenſis emendatur. Patricius, primus Hibernorum epiſcopus, quæ hiſtorica ſcripſiſſe dicatur. Conſtantinus de vita B. Germani. Oranius, ſive Vranius, de vita B. Germani. Paratus carmine argumentum idem tractare decrêrat. Hilarius Arelatenſis de vita Honorati. Petronius de vita monachorum in Ægypto. Honorius iterum correctus. Petronius de ſanctorum Patrum apophthegmatis. Acta Petronii ubi exſtent; & quem habeant auctorem.

VAlentiniani tertii ætate fuit Possidius Afer, Calamenſis epiſcopus, qui B. Auguſtini vitam, ſcriptorumque indiculum reliquit. Hodieque ea exſtant. Meminere autem etiam Iſidorus, & Sigebertus, in ſcriptoribus illuſtribus. Imò & Honorius. Sed apud eum corruptè vocatur *Poſſidonius*.

Etiam ſub Valentiniano III fuit Patricius, qui Hibernorum dicitur Apoſtolus. De eo ſic Sigebertus ad ann. Chriſt. CCCCXXXII: *Cæleſtinus Papa ad Scotos in Chriſtum credentes Palladium mittit primum epiſcopum. Poſt quem ad eoſdem ab eodem Cæleſtino miſſus eſt ſanctus Patricius, genere Brito, filius Conches, ſororis ſancti Martini Turonenſis: qui in baptiſmo quidem dictus eſt Suchat, à ſancto Germano Magonius, à Cæleſtino verò Patricius: à quo Archiepiſcopus Scotorum ordinatus, per* LX *annos ſignis, ſanctitate, doctrinâ excellens, totam inſulam Hiberniam convertit ad Chriſtum.* Pleraque ex his etiam habes apud Marianum Scotum ad eundem annum. Baronius ad annum CCCCXXXI annotavit, vitam ejus à Probo, & aliis, prodi: atque etiam ſcripta ejus recenſeri. Ad oram verò remittit nos ad Balæi centuriam primam. Et ſanè centuriæ iſtius capite XLIII plurima ei tribuuntur, illaque inter hiſtorica hæc, De antiquitate Avalonica, Ὀδοιπορικὸν Hiberniæ, Hiſtoria Hiberniæ ex Ruano. De quibus nihil dicere habeo. Unum ſcio, in priorum ſeculorum ſcriptoribus non rarò Balæi fidem claudicare. Idem de Joanne Pitſeo dictum velim, qui exſcribere Balæum ſolet, præterquam in iis, quæ ad diſſidium in ſacro religionis negotio pertinent: ubi nihil mirum, ſi pugnantiſſima hi duo habeant.

Tum quoque claruit Constantinus epiſcopus, qui B. Germani vitam contexuit, ut ait Iſidorus de illuſtribus Eccl. ſcript. cap. IV. Obiit

IV. Obiit autem B. Germanus anno CCCCXXXV. Exſtat hoc Conſtantii opus libris duobus in Collectione Suriana a. d. XXXI. Jul. MSum verò Oxonii ſupereſt in bibliothecâ Bodlejana. Ubi & liber MSus de translatione & miraculis ejuſdem Germani.

Æqualis his etiam URANIUS, ſeu Uraninus, qui in libris nonnullis Oranius, vel etiam Oſanius vocatur. Deſcripſit obitum Paullini, presbyteri ejus, qui librum reliquit de vita B. Ambroſii. Auctor Iſidorus in illuſtr. ſcr. cap. IV. Exſtat ea hiſtoria apud Surium ad Jun. XXII. MSa verò, ut Poſſevinus ait, adſervatur in bibliotheca Medicæa. Inter alia refert, adfuiſſe ſe morienti, quod ætatem Uranii ſatis docet. Dicavit autem hunc libellum PARATO, qui vitam ejus verſibus deſcribere ſtatuerat: ut ex præfatione diſcimus. Sed utrùm id Paratus præſtiterit, ignoratur. At quatuor ſeculis pòſt, temporibus nempe Caroli Craſſi, quinque id libris fecit Hericus Altiſſiodorenſis: de quo ſuo loco dicemus.

Æqualis his etiam fuit HILARIUS, diſcipulus B. Auguſtini, qui in Arelatenſi epiſcopatu ſucceſſit Honorato, ac librum de vita deceſſoris ſui edidit, ut Gennadius teſtatur de eccl. ſcript. cap. LXIX. & ex eo Iſidorus, ac Honorius. Vita hæc ante annos XII ex MSSis Lerinenſibus edita eſt à Vincentio Barrali, monacho Lerinenſi. Ejuſdem ſermo de miraculo B. Geneſii martyris exſtat apud Surium a. d. XXV Auguſti. Obiit anno X Leonis Papæ, qui Chriſti fuit CCCCXLIX. Epitaphium ejus è tabula marmorea parieti infixa apud eundem Vincentium Barrali reperies. Plura de Hilario hoc Gennadius, ac nos lib. I. hiſtoriæ de controverſiis Pelagianis cap. XIX.

Tum quoque PETRONIUS, Bononienſis epiſcopus, (ut Gennadii verbis utar) *vir ſanctæ vitæ, & monachorum ſtudiis ab adoleſcentia exercitatus, ſcripſiſſe putatur vitas Patrum monachorum Ægypti: quas velut ſpeculum, ac normam profeſſionis ſuæ, monachi amplectuntur. Moritur Theodoſio, Arcadii filio, & Valentiniano, regnantibus.* Eadem apud Honorium legas, ſed corruptè ibi ſcriptum, *floruiſſe ſub Theodorico:* ubi *Theodoſio* reponendum. Nec enim Theodoricus Gothus unà cùm Valentiniano III imperavit: ſed is demum duodequadraginta poſt ejus obitum annis, Odoacre dejecto, creatus Italiæ rex fuit. Alphonſus Ciacco, tractatu de B. Hieronymi Cardinalitio, adducit hæc ex MSo codice Petronii de Selectis SS. Patrum apophthegmatis: *Hieronymus, vir in omni doctrinarum genere abſolutiſſimus, S. R. E. presbyter Cardinalis, cùm ab æmulis ſuis accuſaretur, ex voluminibus Origenis innumera in ſua tranſtuliſſe opera, dixit: Laus, quæ debetur Origeni offerri, maxima eſt: & cùm illum in meis operibus*

operibus imitatus ſum, illum imitari propoſui, quem nobis, & omnibus prudentibus, placere, minimè vereor. Opus hoc à priori diverſum eſt. Nam in illo de ſolis Ægyptiis monachis actum fuit: in hoc universè de SS. Patribus, etiam B. Hieronymo, ut verba adlata arguunt. Tum autem in hoc ſola ſunt apophthegmata: in priori alia etiam, quæ ad vitam eorum pertinerent. Simile tamen argumentum facit, ut eundem Petronium credam. Quod ſi Ciacco fucum non fecit lectori: ſpero tandem aliquando fore, ut Petroniana hæc ſanctorum patrum apophthegmata adſpiciant lucem. Acta Petronii Bononiæ exſtant, cujus urbis epiſcopum fuiſſe diximus. Continentur autem ea Officio, quod ibidem octavâ D. Petronii recitatur, atque ante hos LX annos conſcriptum fuit à Gabriele Palæoto, Cardinale, & Epiſcopo Bononienſi, viro doctiſſimo. Meminit Petronii hujus Eucherius, Lugdunenſis epiſcopus, epiſtolâ ad Valerianum: *Hilarius nuper, & in Italia nunc antiſtes Petronius, ambo ex illa pleniſſima, ut ajunt, mundanæ poteſtatis ſede, unus in religionis, alius in ſacerdotii nomen aſcendit.* Patrem quoque in ſummo honore fuiſſe, indicat Gennadius; qui ait, fuiſſe prætorio præfectum, virumque eloquentiſſimum, & ſecularibus literis excultiſſimum.

CAP. XVII.

Jo. Caſſiani *ætas, ac libri. Honorius emendatus. Caſſiani adverſarius* Proſper, *Auguſtini propugnator, ejuſque poſtremæ de gratia Dei ſententiæ ſubſcriptum. Diſtinguuntur* duo Eucherii Lugdunenſes, *quos viri etiam ſummi pro uno eodemque habent. Eucherii libelli duo ſpiritualis intelligentiæ. Refelluntur, qui commentarios in Regum libros eſſe Eucherii putant. Gloſſema, quod in Iſidori contextum irrepſit.* Proſperi *Aquitanici Chronicon. In Beda conjectura.* Paſchaſius Sicilienſis. *Iſidorus correctus. Paſchaſius, & ante ſynodum Chalcedonenſem, ejus ſynodi ergò, legatus fuit ad Imperatorem: & in ea præſedit, nomine Leonis Papæ: & poſt eam, acta hujus ſynodi concinnavit.* Idacius, ſeu Itacius Lemovicenſis. *Quouſque Chronicon ſuum perduxerit. Sigeberti in eo lapſus. Tritthemii error cum hoc Idacio confundentis illum, qui Priſcilliani æqualis, & ad-*

verſarius infeſtiſſimus fuit. Idacii liber adverſus Varimudum. Ætas Antonii ejus, qui vitam Simeonis Stylitæ deſcripſit.

ETiam IOANNES CASSIANUS Scytha, qui priùs diaconus Conſtantinopoli, poſtea Maſſiliæ presbyter fuit, ejuſdem Valentiniani tempore claruit: ut vel inde cognoſcimus, quòd ſeptem ejus libri de incarnatione Chriſti ſcripti fuerint rogatu Leonis archidiaconi, qui poſtea epiſcopus Urbis fuit. Præterea verò edidit libros IV de inſtitutis monachorum: opus hiſtoricum pariter, ac dogmaticum: cui libros VIII de vitiis principalibus, eorumque remediis, ſubjunxit. Adhæc ſcripſit Collationes cum patribus Ægyptiis habitas, quas libris XXIV complexus eſt. Earum etiam meminere Gennadius, ac Honorius: ſed apud hunc perperam pro *Collationes* editum *Collectiones*. Mentionem etiam facit Antoninus, archiepiſcopus Florentinus, part. II Hiſt. Tit. x cap. x. §. II. ubi opus hoc appellat *vitas patrum in Ægypto compertas*. Eas anno ſcripſit CCCCXXXII, ut ad hunc annum Conradus à Lichtenavv, qui vulgò dicitur Urſpergenſis abbas, annotavit. MSum exemplar exſtat Oxonii in Bibliotheca Collegii Novi: ubi (ut eſt apud Tho. James) inſcriptio iſtiuſmodi: *Sanctorum Patrum Collationes, auctore Ioanne Monacho Bethleemitico, qui etiam Caſſianus dictus eſt.* Eloquentiſſimum Scriptorem appellat Barthius Adverſ. lib. XLIV. cap. III. Quanti autem Caſſianum fecerit B. Fulgentius; atque ut, ejus lectione accenſus, Ægyptum petere ſtatuerit: cognoſcere eſt ex Fulgentii vita ab diſcipulo ejus ſcripta: ub inter alia legas; *Subitò B. Fulgentius, Ægyptiorum monachorum vitas admirabiles legens*, INSTITUTIONUM *ſimul, atque* COLLATIONUM, *ſpiritali meditatione ſuccenſus, memoratas terras navigio petere ſtatuit* &c. Quædam tamen ei inſperſa à Caſſiano fuere, quibus neceſſitas gratiæ in dubium vocaretur. Itaque adverſus Collatorem, hoc eſt, Caſſianum, ſcripſit B. Proſper. Ea fortaſſe fugêre aciem Fulgentii adhuc adoleſcentis. Vel ut rectum curvo jam tum poſſet diſcernere, non propterea negligenda putabat, quæ ad augendam vitæ pietatem ac ſanctimoniam præclarè ab eo dicerentur. Sed hoc utut eſt, ſaltem jam epiſcopus Proſpero, non Caſſiano, adhæſit. Quod ſatis indicant libri, quos habemus. Et pleniùs cognoſcere fuit ex iis, quæ de gratia, & libero arbitrio, ſcripſerat adverſus Fauſtum Rhegienſem: ut epiſcopi Africani in Sardinia

dinia exulantes epiſtolis ſuis ſynodicis teſtantur: item diſcipulus Fulgentii in vita magiſtri: atque etiam Iſidorus in viris illuſtr. cap. XIV. Nempe celeberrimi quique occidentalis eccleſiæ doctores ſequebantur Auguſtinum & Proſperum: cujus de gratia & libero arbitrio, prædeſtinationeque divina, doctrinam ipſe etiam ſequor, & probo. Ut omnino ſententiam meam haut ſatis aſſequantur, ſiqui exiſtimare me arbitrentur, poſtremæ Auguſtini ſententiæ, quâ prædeſtinationem fide, & perſeverantia, priorem facit, tamquam impiæ, vel etiam falſæ, obduci poſſe ea, quæ ante ſeptennium in opere de controverſiis à Pelagio, & Maſſilienſibus, excitatis, de priori Auguſtini ſententia retuli; vel etiam, quæ adduxi ex libris, ſeu Latinorum, ſeu Græcorum Patrum, qui ſcripſerant ante Pelagii hæreſin exortam. Nec enim, judicio meo, B. Auguſtinus prioribus Patribus repugnat: ſed quod de Prædeſtinatione priores ferè Patres præteribant, hoc addit: atque ubi illi de gratia incautiùs eſſent locuti, hoc explicat. Sed de iſto fuſiùs, ſpero, alibi nobis commodior offeretur agendi locus.

Eucherius, Lugdunenſis epiſcopus, Thebæorum paſſionem proſâ conſcripſit, eamque dicavit Sylvio epiſcopo. Auctor Sigebertus in catal. cap. CLIX: ubi Marbodum Gallum ait, Eucherii hujus veſtigiis inſiſtentem, idem argumentum carmine tractâſſe. Cenſeo autem ejus hoc Eucherii opus eſſe, quem Valentiniani, & Marciani, temporibus obiiſſe, Gennadius in Catalogo, atque Ado in Chronicis, teſtantur. Præter quem alter etiam ejus nominis, itidem epiſcopus Lugdunenſis, fuit: qui conſilio Arauſicano II ſubſcripſit anno IↃXXIX. Tunc enim id celebratum fuiſſe, oſtendimus lib. I Hiſtoriæ de controverſiis Pelagianis cap. LIII. Hoſce duos Eucherios Lugdunenſes confundunt multi: etiam annalium Eccleſiaſticorum conditor. Apud Gennadium legas, *Eucherium diſſeruiſſe etiam ad perſonam filiorum Vrani, & Salonii, poſtea Epiſcoporum, obſcura quæque ſanctarum capitula Scripturarum.* Exſtat hic libellus in operibus Eucherii editis Baſileæ. Etiam Flacius illum ſubjunxit operi ſuo, quod Clavem Scripturæ nuncupavit: ac Vincentius Barrali Salernus, monachus Lirinenſis, inſeruit eum Chronologiæ ſanctorum, & abbatum, aliorumque illuſtrium virorum inſulæ Lirinenſis. Ubi & Eucherii epiſtolam paræneticam reperies ad Valerianum ſuum. Item opuſculum de laude eremi ad Hilarium, Arelatenſem epiſcopum, ſolitudinis deſerta petentem. Cujus opuſculi Iſidorus meminit in viris illuſtribus. Commentarios in Geneſin, &

libros Regum, eſſe ejus Eucherii, qui Caſſiani æqualis fuit, cenſet Dionyſius Faucherius, monachus Lirinenſis *a*. Sed eum refellit, quòd comment. in libros regum lib. III cap. XVIII. citatur Caſſiodorus ſenator in pſalmorum expoſitione. Item quòd ejuſdem libri cap. XXII refertur, ut Gregorius Magnus Auguſtinum, & alios, in Britanniam miſerit ad Euangelium prædicandum. Nec movere debent verba ea, quæ adducit Dionyſius ex Iſidori de viris illuſtribus cap. XV. Ubi is, cùm opuſculi de laude eremi meminiſſet, hæc ſubjungit: *Scripſit alia in multos ſacros libros commentaria, non minus neceſſaria, quàm utilia, præcipuè verò in Geneſin, & libros regum ad Salonium, & Veranum, fratres epiſcopos, opus prolixum & doctiſſimum.* Quippe hæc verba, (quæ & præfiguntur commentariis iſtis in editione Eucherii Baſileenſi) planè alius addidit Iſidoro. Sanè in MSSis melioribus non reperias: uti nec editione ea Iſidori, quàm Coloniæ Suffridus Petri, vel Pariſiis dedit Jacobus Breulius. Deinde quid illud eſt, quod Eucherius etiam *alia in ſacras literas commentaria* ſcripſiſſe dicitur? Atqui non anteceſſerat mentio ullorum in Scripturam commentariorum. Nempe prius ſcriptum fuerat *aliàs:* prout editum in Baſileenſi edtione. Atque ea particula hanc vim habet, unum quidem tantùm de ſolitudine edidiſſe libellum, qui tantopere laudetur ab Iſidoro: cæterùm, ſi ratio ineunda ſit omnium, quæ ſcripſerit Eucherius, nec præteriri debuiſſe commentarios iſtos in Scripturam. Hoc ſibi voluit, qui iſtæc ad oram alleverat, quæ in contextum poſtea ſunt admiſſa.

a Præfat. præmiſſa Eucherii ad Hilarium epiſtola in Chronologia ſanctorum inſulæ Lirinenſis.

Ejuſdem Valentiniani temporibus fuit B. PROSPER AQUITANUS, quem Burdigalenſem appellat Joannes Aventinus de ſcriptoribus agens, è quibus ſecundum Annalium ſcribens profecit. Leonis Papæ primùm notarius, ac pòſt epiſcopus Rhegienſis fuit. Ut fortaſſe *Proſper Rhegienſis* legi debeat apud Bedam hiſtor. Eccl. lib. I cap. X, ubi nunc exaratum *Proſper rhetor.* Inter alia Chronicon ſcripſit à primo homine uſque ad Urbem ab Genſerico, Vandalorum rege, captam: quemadmodum Honorius tradit, ac ante eum ſcriptores duo, temporibus Proſperi vicini, Gennadius in Illuſtr. ſcr. cap. LXXXIV: ac Caſſiodorus libro de divinis lect. cap. XVII. Ex Chronicis iſtis nunc pars ſolùm exſtat, ab obitu Valentis, qui incidit in annum Chr. CCCLXXIX, uſque ad Valentianum VI, & Nonium, coſſ. hoc eſt Chr. an. CCCCXLVII. Cæterùm triplex exſtat editio Chronici Proſperi. Prima antiqua eſt, quæ in vett. editt. B. Hieronymi Chronico ſubjungi ſolet. Altera planè ab eâ eſt diverſa,

verſa, Proſpero Tironi Aquitano inſcripta; quam debemus Petro Pithœo, viro præclarè de antiquitate merito. Tertia expreſſa eſt ex MSo codice Auguſtano monaſterii SS. Afræ, & Udalrici; ubi auctor ejus itidem *Tiro Proſper* appellatur. Atque hæc, ut cum antiquâ in multis convenit; ita in nonnullis eſt dilutior: in nonnullis item, imprimis circa finem, auctior eſt. Hanc exhibuit Henricus Caniſius Tom. I. Antiq. Lect. ſed ita, ut & duas priores adjungeret, quò facilius cuivis eas ſit conferre. Præfatione in Chronicon ait, quanquam Gennadius dicat, exorſum fuiſſe à primo homine; tamen incepiſſe, ubi deſierat Hieronymus: ſed impoſuiſſe Gennadio, quòd in fine Proſperi vidiſſet collectionem annorum ab orbe condito, uſque ad ea tempora, ubi ipſe deſiſteret. Atque ita ibi ille: ſed in notis opinionem eam meritò retractat. Movent nempe aperta verba Gennadii, ubi dicit, *Chronica nomine illius prætitulata legi continentia à primi hominis conditione, juxta divinarum Scripturarum fidem, uſque ad obitum Valentiniani.* En, legiſſe ſe ait id Chronicon: & nos vidiſſe eum negemus? Præterea MSus codex Ulricianus Proſperi habet: *Incipit ex Chronicis Tironis Proſperi, Chronicorum Euſebii temporibus prætermiſſis.* Quid liquidius? Adde his, quòd idem ac Gennadius etiam dicat Caſſiodorus, loco eo, quem antè commemoravimus. Habes & MSum Chronici cod. apud Cantabrigienſes in colleg. S. Benedicti. Plura de Proſpero ſi voles, adi, quæ de eo diximus libro primo *a* hiſtoriæ, quam de controverſiis à Pelagio motis edidimus. a *Cap.* 18.

Fuit tum quoque Paschasinus, qui Iſidoro *b* perperam Paſchaſius, Lilybæi in Sicilia epiſcopus. Scripſit hic ad Leonem, Urbis epiſcopum, epiſtolam de quæſtione paſchali, & fontis miraculo: quæ inter Leonis epiſtolas invenitur, eſtque numero LXIII. Meminere ejus epiſtolæ præter Iſidorum, de quo dixi, etiam Honorius in viris illuſtribus, & multò ante eum Ado in Chronicis, poſtquam de capta à Vandalis Carthagine dixerat: hoc eſt, ad annum CCCCLIV. Etiam Paſchaſinus hic unà cum Lucentio, Aſculano epiſcopo, & Bonifacio, Urbis diacono, ſcripſit epiſtolam de damnatione Dioſcori, Alexandrini antè epiſcopi: quæ etiamnum exſtat *c*. Imò tres hi in Chalcedonenſi concilio primo loco leguntur; nomineque Leonis papæ ei ſubſcripſere: ut ex Actis hujus concilii cognoſcimus. Atque iidem etiam fuerant inter legatos, quos Leo ad Marcianum Imp. miſerat poſtulatum, ut ſynodus differretur: quemadmodum ex Leonis epiſt. XLIII conſtat. Meminimus autem Paſchaſini hoc loco, quia acta Concilii Chalcedonenſis conſigna-

b *In illuſt. vir. cap.* 11.

c *Tom.* 2 *concil. edit. Colon Binnii pag.* 141.

ſignavit: ut Tritthemius tradit: quem & ſequitur Geſnerus. Sanè id ſatis veriſimile eſt,cùm nomine domini Leonis in ſynodo præſederit.

Extremis Valentiniani III temporibus, ac deinceps, fuit ITACIUS, ſeu Idacius, vel ut nonnullis codd. legas Hydatius,(quaſi ἀπὸ τοῦ ὕδατος ſit) Lemicenſis in Gallæcia epiſcopus. Hic Chronicon ſcripſit,quod incipit ab obitu Valentis,ubi Euſebianum Hieronymi Chronicon ſiſtit: deſinit autem in anno Chriſti CCCCXC,ut ait Sigebertus in Chronico ad eum annum: è junioribus item Vaſæus in Chronico Hiſpaniæ cap. IV. Vel in octavo Leonis imp. anno, ut eſt apud Iſidorum de viris illuſtribus cap. IX. Quod verius puto. Quomodo enim potuit progredi aduſque annum CCCCXC,ſi verum eſt, quod ait Iſidorus, obiiſſe eum ſub Leone, qui deceſſit anno Chriſti CCCCLXX. Et ſanè in Leonis temporibus terminatur quoque illud Idacii Chronicon,quod ex veteri codice exſcripſit Fredericus Lindenbrogius,ac Chronico Euſebiano Scaliger ſubjunxit.Fortaſſe exinde Sigeberti error manavit,quòd in codicem incidiſſet,ubi Idacio quædam ab altero adjecta forent. Atque eò hoc veriſimilius eſt, quia collector Chronologus, Karoli Magni æqualis, quem habes apud Caniſium Tom. II. Antiq. Lect. libro tertio, quo Idacium exſcribit,ad ulteriora etiam tempora pertingit: uti & facit Idacii editio,quam integriorem & emendatiorem illâ à Scaligero, & Caniſio procuratâ exhibuit Andreas Schottus Tom. IV Hiſpaniæ illuſtratæ. Itaque niſi ex Iſidoro conſtaret, Idacium Leonis tempore deceſſiſſe: exiſtimare aliquis poſſet, vixiſſe eum temporibus Juſtiniani; quia liber ille, quo in ἐπιγραφῇ collector ſe Idacium exſcribere profitetur,ad ea uſque, quæ dixi, tempora producitur. Utcunque eſt, ex his liquet,longe alium eſſe,tum ab Ithacio, Soſſubenſi epiſcopo,
a *notis in Sulpitiũ* ſive ut Garſias cumq; eo Sigonius *a*,& Mariana *b* cenſet,Oſnobenſi; tum ab altero epiſcopo,nomine Idacio, qui duo interfuere con-
b *Annal. Hiſp. lib. 4.cap.20.* cilio Cæſarauguſtano; atque à Severo etiam Sulpitio propterea reprehenduntur, quòd in expugnanda Priſcilliani hæreſi magis affectui obſecundarint, quàm in ſancto hoc ſtudio oporteret. Vixere enim illi tempore Gratiani,anno CCCLXXXVIII.Hoſce duos confudit Tritthemius. Quæritur,uter ſit Idacius memoratus Leoni Papæ in fine epiſtolæ XCI ad Thuribium: ubi auctor eſt,ut, ſi minùs generale Galliciæ concilium celebrari poſſit; ſaltem ſacerdotes conveniant, atque iis præſint duo hi, Idacius & Ceporius. Mihi Idacius hic planè videtur ille Chronici ſcriptor.Nam Galliciæ concilium,

cilium, quod Leo papa exoptat, celebratum non multò poſt fuit: puta anno CCCCXLVII, annis XXXIV ante Leonis imp. annum octavum, in quo deſiit Chronicon Idacii. Non hoc tantum eſt intervallum, ut ſcrupulum ulli injicere debeat: quandoquidem Idacius, ut de eo prodit Iſidorus, *ultimâ penè ſenectute* deceſſit. Præterea ſcripſit Idacius Faſtos conſulares a 3 rato & Tarquinio, uſque ad alterum Conſulatum Athenii Auguſti: Sed ex iis Faſtis partem magnam, quæ & ipſa in MSo exſtabat, in editione ſuâ præteriit Sirmondus. Nam orditur ab initio imperii Aureliani, ac deſinit in Honorii exceſſu. Opus hoc Faſtorum eo nomine commendatur à Barthio Adverſ. lib. LI cap. IV, *quod dies ipſos multarum præclararum actionum deſignet*. At non item liquet, ejus, an alterius Idacii, ſit opus adverſus Varimudum, Arrianæ ſectæ diaconum, quod legitur in bibliotheca patrum Tom. IV. Nam Iſidorus ſeniori quidem Idacio tribuit apologeticum adverſus Priſcillianum: juniori autem chronicon: ſed de opere iſto adverſus Varimudum, apud eum altum eſt ſilentium. Imò cùm auctor in præfatione dicat, iſta ſe ſcripſiſſe Neapoli, Campaniæ urbe, conſtitutum: planè metuo, ne diverſus ſit ab duobus illis epiſcopis Hiſpanis, de quibus antè dictum nobis. Idacium Chronologum non exiguo olim in pretio fuiſſe, ex eo agnoſcimus, quod ejus jam temporibus Caroli Magni meminerit auctor Chronologiæ univerſalis à Caniſio editæ Tom. II. Sylloges ſuæ: uti & Magiſter Rigordus, Philippi Galliarum Regis Chronologi.

ANTONIUS is, qui vitam ſcripſit Simeonis Stylitæ, fuit temporibus Leonis Imperatoris. Siquidem ex Cedreno conſtat, Simeonem Stylitem Seniorem, qui & ὁ θαυμαστὸς dicitur, jam centenarium obiiſſe anno Leonis Imp. quarto, qui Chriſti eſt CCCCLX. At Antonius ille Leonis hujus diſcipulus fuit: ut oſtendunt in vita eâ hæc ipſius verba cap. VII. *Quidam autem juvenis adſtitit ei, Antonius nomine, qui vidit, & ſcripſit hæc*. Aſſentio autem iis, qui Antonium hunc ſignari exiſtimant ab Euagrio lib. I hiſt. Eccl. cap. XIII. ubi legas: Τούτου τὰς θεοσημείας γέγραφε μὲν καί τις τῶν αὐτοπτῶν γενομένων· γέγραφε δὲ, καὶ λογίως ἀνέθετο καὶ Θεοδώρητος ὁ τῶν Κυρεστῶν ἐπισκοπήσας. *Hujus res geſtas, quæ omnino divinæ virtutis ſigna erant, ſcripſit aliquis ex iis, qui oculis conſpexerant. Scripſit etiam, facundeq; expoſuit, Theodoretus, Cyrenſis epiſcopus*. Vita ea Stylitæ utraque, & illa, inquam, quæ ſcripta eſt ab Antonio, & altera, quæ Theodoretum auctorem habet, hodie ſupereſt. Fortaſſe autem, uti Theodoretus, ita & Antonius ſcripſerat Græcé. Sed cùm nomen Antonii in libris omnibus, non ut interpretis, ſed ut au-

ut auctoris, præponatur: ſine gravi ſatis cauſsâ ab libris, & receptâ ſententiâ, recedendum non putavi.

CAP. XVIII.

Victor Vticenſis. Honorati Maſſilienſis ætas, & commentatio de vita Honorati: hanc illam eſſe, quæ nunc quoque ſupereſt, oſtenditur. Duo alii ejuſce nominis. Sidonius tranſtulit vitam Apollonii Tyanæi. Hiſtoriam orſus fuit: ſed non pertexuit. Homilia Fauſti de vita S. Maximi. Spiſſus error illorum, qui eam tribuunt Euſebio Emiſſeno. De Ennodii vero nomine, epiſcopatu, anno dieque mortuali, ſive natali potiùs: item de operibus, quæ reliquit. Gennadii ætas, presbyterium, libri. Dinamii tractatus de vita S. Maximi. Eugippii ætas, deque vita S. Severini liber, & præfectura ejus monaſtica. Sigeberti, & Aventini, ſuper ætate Eugippii; aliorum ſuper nomine ejuſdem, error.

ACcedo nunc ad eos, qui, deſito Occidentis imperio, viguerunt. Nempe quo tempore in Oriente primùm Zeno, hinc Anaſtaſius, tum Juſtinus, exinde Juſtinianus fuit: in Occidente autem imperavit, primùm Odoacer, hinc Theodoricus, exinde Athalaricus, pôſt Theodatus, Vitiges, Totilas, Teias.

S. VICTOR UTICENSIS, epiſcopus Africanus, reliquit libros tres de perſecutione Vandalica, quæ B. Auguſtini ætate, in Africa fuit ſub Genſericho, & Hunericho, Vandalorum regibus. Vixit Zenone imperante, ut ex iis videre eſt, quæ ſcribit lib. III.

Ejuſdem Zenonis temporibus, floruit HONORATUS, Maſſilienſis epiſcopus: de quo pluſcula Gennadius in catalogo cap. penult. Inter alia inquit, *S. Papa Gelaſius, Romæ Vrbis Pontifex, per Scripturam agnoſcens ejus fidei integritatem, reſcripto ſuo probatam judicavit. Sanctorum patrum Vitas ad ædificationem poſterorum coaptat ipſe legendas: præcipuè meritoris ſui Hilarii, Arelatenſis epiſcopi.* Obiit autem Hilarius ille, Aſterio, & Protogene, conſulibus: qui Chriſti annus erat CCCCXLIX, Leonis Papæ decimus. Gelaſius verò, qui Honorati ſcripta approbavit, epiſcopus Urbis factus fuit anno Ch. CCCCXCII. Quare is, de quo loquitur Gennadius, & ante Gelaſium Papam, & ejus temporibus vixerit. Exſtat hodieque vita S. Hilarii Arelaten-

Arelatenſis,quam ex antiquo codice membranaceo monaſterii Lerinenſis, in Chronologia ſanctorum, & abbatum, illuſtriumque ejus monaſterii virorum, in lucem edidit Vincentius Barrali Salernus. Etſi autem in MSo non addatur nomen auctoris: non dubitandum tamen, quin is ſit Honoratus, epiſcopus Maſſilienſis. Nam ſcriptor hujus vitæ exſequiis B. Hilarii interfuit: ut verba iſta oſtendunt: *Hebræam concinentium linguam in exſequiis honorandis audiſſe me recolo. Nam noſtros ita mœror obſederat, ut ab officio ſolito impatiens doloris inhibuerit magnitudo.* Seque præfuiſſe aliis, idem ſemel, iterumque, non obſcurè indicat. Eſt autem vita hæc Hilarii mendoſiſſimè edita. Vide quæ in ea emendat Barthius Adverſ. lib. LVIII. cap. V. Cæterùm Honoratus hic, qui Maſſilienſis epiſcopus fuit, & Hilarii Arelatenſis epiſcopi vitam compoſuit, confundi non debet cum Honorato, Arelatenſi epiſcopo, cujus vitā in literas retulit Hilarius Arelatenſis. Uti nec cum tertio Honorato, Conſtantinæ, Africæ civitatis, epiſcopo: qui & ipſe circa hæc tempora vixit. Gennadium de hoc vide cap. XCV, & Honorium in ſcriptoribus ex Gennadio ſect. XCV.

C. SOLLIUS APOLLINARIS SIDONIUS, Arvernorum epiſcopus, ſub Leone, ac imprimis Zenone claruit, Gennadio, ac Honorio, teſtibus. Qualemqualem hìc ſibi is locum depoſcit, quia vitam Apollonii à Taſcio Victoriano (qui in nonnullis libris Roſcius vocatur) Græcè ſcriptam, in Latinam tranſtulerit linguam. Eam ad Leonem, Euarigis, Gothorum regis, conſiliarium tranſmiſit. Vide epiſtolam III Sidonii lib. VIII. Ab eodem Leone rogatus, ut miſſa epiſtolari curâ ad ſcribendam hiſtoriam ſe appelleret, callidè retorſit, atque ab Leone ipſo, ut magis idoneo, id popoſcit. Adi libri IV epiſtolam XXII, ad Leonem. Aliquando tamen Sidonius & hiſtoriam ſcribere orſus fuit: quæ erat de Aureliano ab Attila, Hunnorum rege, obſeſſo; deque ejus militibus, dum urbem diriperent, ab Aëtio patricio, Meroveo, & Theodorico, Gothorum rege, qui ſupervenerant, fugatis. Sed difficultate operis territus, à propoſito hoc Sollius deſtitit. Vide ejuſdem libri epiſt. XV, quæ ad Proſperum ſcripta eſt.

Zenonis quoque, &, ut videtur, Anaſtaſii etiam tempore in pretio habebatur FAUSTUS, abbas Lerinenſis, ac Maximi in epiſcopatu Rhegienſi ſucceſſor. Hic homiliam ſcripſit de vita hujus Maximi: quæ exſtat inter homilias Euſebio Emiſſeno adſcriptas, ex curâ Jo. Gagneji, Pariſienſis Theologi, Lovanii editas. Perri-

diculum autem eſt, quòd homilia iſta Emiſſeno tribuitur, qui ſub Conſtantio vixit. Nam eo tempore necdum erat monaſterium Lirinenſe, cujus poſt Honoratum Hilarius, poſt Hilarium Maximus, poſt eum Fauſtus, abbas fuit. At Maximus abbas eſt creatus anno CCCCLXVI, quo tempore Leo imperabat. Nec diu præfuiſſe cœnobio, arguit, quòd Fauſtus jam ex abbate Lirinenſi Regienſis epiſcopus erat temporibus Sidonii Apollinaris; ut conſtat ex lib. IX epiſt. III. Atqui Sidonius, Zenone imperante, deceſſit: ut ex Gennadio, Honorioque, cognoſcitur. Quare Savaroni aſſentio, qui in notis ad epiſtolam, quam dixi, & item ad carmen Euchariſticum, homiliam de vita S. Maximi tribuit Fauſto. Sanè, quiſquis eſt, Maximi ſe ætate vixiſſe, ſatis indicat, his verbis: *Sub nudo axe cœli trium dierum, ac trium noctium imbribus, verberatur: ſicut & ipſe ſum teſtis.* Imò & diſcipulum Maximi fuiſſe, hæc verba oſtendunt: *Hujus ergo tanti, ac præclari, quæſo ut nos, & diſcipulos meminerimus, & filios. Rapiat unuſquiſque, quod poſſumus, de bonis inteſtati parentis.* Atque hoc etiam Molanus vidit notis in Uſuardum a. d. XXVII Nov. De Fauſto ſatis: imò pro opuſculo minuto, cujus ergò ejus meminimus hoc loco, pluſquam ſatis. Cætera de eodem perſequimur in Hiſtoria, quam ante ſeptennium de Pelagianis controverſiis publici juris fecimus.

Zenonis, & Anaſtaſii ætate, magnum ENNODII nomen fuit: qui corruptè nonnullis Euodius vocatur: eoſque inter Platinæ, Lazio, Surio. Epiſcopus Ticinenſis, ſive, ut nunc vocant, Papienſis creatus eſt anno CCCCXC. Legato eo uſus eſt Hormiſda Papa ad Anaſtaſium imper. quod anno contigit IↃXV. Obiit anno proximo XVI Kal. Sept. ut conſtat ex epitaphio, quod Papiæ legitur ad D. Michaelis: teſte Bernardino Sacco Hiſtoriæ Ticinenſis lib. VIII cap. I. Id epitaphium latuit Baronium: quæ cauſſa fuit, cur anno pòſt obiiſſe arbitraretur. Exſtant ejus epiſtolarum lib. XII, orationes ac declamationes XXX, panegyricus dictus Theodorico, Gothorum regi, apologeticus pro IV Synod. Rom. ſub Symmacho Papa, poëmatia ſacra: & (propter quæ hic memoratur) vita Epiphanii, Ticinenſis epiſcopi, cui ſucceſſerat: item vita B. Antonii Cyri, monachi Lerinenſis. Prior & in Orthodoxographorum altero volumine Baſileæ excuſa eſt, & Coloniæ in collectione Suriana Tom. VII. a. d. XXII Jan. ſed duplo auctior Tornaci prodiit, cum cæteris Ennodii operibus, curâ V. Cl. Andreæ Schotti. Illa verò Antonii Cyri, cùm in iiſdem Ennodii operibus legitur: tum apud

Surium

Surium a. d. XXI Jan. & in Chronologia ſanctorum Lirinenſium, quam Vincentius Barrali congeſſit, ac notis quibuſdam illuſtravit.

GENNADIUS, Maſſilienſis presbyter, vixit tempore Anaſtaſii imp. & Gelaſii papæ: cui & opus *de Fide* dicavit. Epiſcopum vocat Sigebertus: uti & Platina in Symmacho facit. Sed presbyter dicitur à Walafrido Strabone de divinis officiis cap. XX. Imò ipſe ſic ſe appellat in fine libelli de illuſtr. ſcript. Ut veriſimile ſit, à Sigeberto eum confundi cum altero Gennadio, Conſtantinopolitano, qui Leonis ſenioris temporibus floruit; ut ex Maſſilienſi hoc Gennadio cognoſcimus: item è Nicephoro lib. XV cap. XXII, & XXIII. Maſſilienſis Gennadii duo libri extant: unus eſt de dogmatibus Eccleſiaſticis; quem falsò tribui Auguſtino, jam ante annos octingentos monuit Eccleſia Lugdunenſis in iis, quæ de Godſcalci cauſſa adverſus Joannem Erigenam Scotum ſcripſit. Alter liber, cujus unius cauſſâ hîc ejus meminimus, eſt is, quem conſcripſit de illuſtribus Eccleſiæ ſcriptoribus. Eum & Caſſiodorus commendat libro de divinis lect. cap. XVII. MSus exſtat in Bibliotheca publica Academiæ Cantabrigienſis, & bibliotheca collegii S. Benedicti, eadem urbe. Reliqua Gennadii perierunt. Plura de eo diximus lib. I Hiſtor. Pelagianiſmi cap. X.

Etiam, Anaſtaſio imperante, claruit DINAMIUS patricius, qui B. Maximi, abbatis Lirinenſis, poſteaque epiſcopi Rhegienſis, vitam tradidit: atque illam dedicavit Urbico, qui in epiſcopatu Rhegienſi ſucceſſerat Fauſto: ut ex præfatione Dinamii conſtat. Habemus eam vitam apud Surium Tom. VI a. d. XXVII Nov. item in Chronologia ſanctorum inſulæ Lirinenſis à Vincentio Barrali ex variis opuſculis contexta. Etiam Marii Bobienſis vitam ſignaſſe, oſtendit his verbis Sigebertus in catal. cap. CXV: *Dinamius, vir illuſtris ac patricius, ſcripſit plenam virtutibus vitam S. Marii, qui fuit abbas Bobacenſis cœnobii.* Dinamii hunc librum illuſtrat Barthius Adverſ. lib. LIX cap. XII.

Ejuſdem imperatoris temporibus floruit EUGIPPIUS, ſeu Eugipius, vel Eugepius, vel etiam Eugypius. Variè enim id nomen ſcribitur. De ætate, tum ex eo ſcimus, quòd Gelaſii Papæ diſcipulus fuit: tum quòd nonnullæ ad eum epiſtolæ exſtent B. Fulgentii Ruſpenſis. Scripſit vitam S. Severini, abbatis ejus, qui Noricorum apoſtolus vocatur, atque anno obiit CCCCLXXXII, aut circiter. Hæc vita apud Surium legitur Tom. I, ad VIII Jan. Miſit illam ad Paſchaſium, Romanæ Eccleſiæ diaconum, eum, cujus mi-

raculum narrat Gregorius Magnus in dialogis. Epiſtolam verò Eugippii ad Paſchaſium, quam vitæ Severini præmiſerat, apud Caniſium reperies Tom. VI Antiquæ Lect. Fuit Eugippius hic cœnobiarcha: ut hæc ejus verba oſtendunt in eo, de quo diximus, opuſculo: *Marcianum monachum, qui poſtea presbyter effectus, monaſterio* ANTE ME *præfuit, ad Noricum* (Severinus) *reduxit.* Qui locus etiam ætatem Eugippii indicat. Uti & ille circa libelli finem: *Illuſtris femina Barbaria poſt obitum Severini venerabilem presbyterum noſtrum Marcianum miſit.* Elogium Eugippii habes apud Caſſiodorum de divinis lect. cap. XXIII. Meminere etiam Iſidorus, & Sigebertus, ut juniores mittam. Sed Sigebertus fallitur, cùm eum refert ad tempora ſecundi Pelagii, & imperatoris Tiberii Conſtantini: hoc eſt, annum IↃLXXX. Meliùs Iſidorus, qui claruiſſe ait poſt conſulatum Importuni junioris, Anaſtaſio imperante. Conſulatus autem Importuni incidit in annum Anaſtaſii XIX, Chriſti verò IↃVIII: unde & error dilucet Joannis Aventini [a], qui vixiſſe putat tempore Attilæ. In quibuſdam Iſidori libris pro *Importuno* legas *Mavortium*, qui decimooctavo poſt Importunum anno conſul fuit. Sed *Importuno* rectiùs legi arguit, quod de Anaſtaſio adjicitur. Mavortius quippe non ſub Anaſtaſio conſulatum geſſit; ſed quo anno Juſtinus, Juſtiniano priùs imperatore creato, è vivis exceſſit. Honorio abbas hic Egippius dicitur, corruptiúſque Philippo Bergomati Egeſippus nominatur: quem errorem Platina, & Sabellicus, ſequuntur.

[a] *In ſcriptoribus, è quibus profecit, in ſecundo annalium.*

CAP. XIX.

Datius, Mediolanenſis epiſcopus. Epiphanius Scholiaſticus. De ætate ejus, & ſententia aliorum refellitur, & vera comprobatur. Caſſiodori ætas, dignitas, Chronicon, deque eo judicium. item hiſtoria ejus Gothica, & hiſtoria Tripartita, & Vitæ quædam, & collectanea de Orthographia, quæ extremâ ſenectute edidit. Dionyſius, abbas Romanus. Genebrardi lapſus in ejus ætate. Leunclavii error in ætate illius, qui jam olim vertit Nyſſeni libellum. Quis primus auctor vulgaris æræ Chriſtianæ. Scriptor vitæ B. Fulgentii. Marcellini Comitis ætas, dignitas, Chronicon, ac Conſtantinopoleos, & Hieroſolymorum deſcriptio.

Sequun-

SEquuntur nunc illi, quos ultra Anaſtaſii tempora vitam ſuam produxiſſe conſtat. Qualis eſt DATIUS, ſive Dacius, Chronici ſcriptor, epiſcopus Mediolanenſis: qui ſub Juſtino Imp. ſeniore vixit: ut cognoſcimus ex Gregorii Magni lib. III dialog. cap. IV.

Item tum erat EPIPHANIUS Scholaſticus, qui Theodoreti, Socratis, & Sozomeni, hiſtoriam Eccleſiaſticam Latinè vertit: teſte Caſſiodoro præfat. in Hiſtoriam Tripartitam, & Sigeberto in catalogo cap XII. Ac tres quidem illi, quos tranſtulit, vixere temporibus Valentiniani III, & Theodoſii junioris. Imò Sozomenus, ut in præfat. ipſe ſcribit, perduxit hiſtoriam ſuam uſque ad ſeptimumdecimum conſulatum Theodoſii junioris, hoc eſt, annum CCCCXXXIX. Caſſiodorus autem, qui ex tranſlatione Epiphanii hiſtoriam tripartitam contexuit, temporibus fuit Juſtini, & Juſtiniani, qui anno IↃXXVII, pari poteſtate imperarunt. Inde colligunt aliqui, Epiphanium intermedio tempore fuiſſe: ut qui nec antiquior iis eſſe poſſit, quos vertit; nec junior eo videatur, qui ex tranſlatione illius novam hiſtoriæ faciem confecit. Sed cùm intermedium tempus annorum ſit LXXVIII; credere malunt, proximè poſt tres illos, quos tranſtulit, vixiſſe: idque propterea, quòd Sigebertus eum continuò illis ſubjungat: imò Paullino, Euodio, & Poſſidio, qui partim Auguſtini ætate, partim poſt obitum ejus, claruerunt, etiam præmittat. Sed profectò ſunt hæc planè ficulna. Quid enim manifeſtius, quàm Sigebertum, in digerẽdis ſcriptoribus, ſæpius negligere temporum ſeriem? Proinde aliunde ætas ejus reſpanda, non ex tam incertis. At quanto certiùs ætatem ejus arguit, quòd Caſſiodori poſtulato tres illos Eccleſiaſticę hiſtoriæ ſcriptores verterat? Hoc ipſe teſtatur Caſſiodorus libro de Divinis Lect. cap. XVII, quod eſt de hiſtoricis Chriſtianis. Verba ejus ſunt iſta: *Poſt hiſtoriam Euſebii apud Græcos Socrates, Sozomenus, & Theodoretus, ſequentia conſcripſerunt: quos à viro Epiphanio diſertiſſimo in uno corpore duodecim libris fecimus, Deo auxiliante, transferri: ne inſultet habere ſe facunda Græcia neceſſarium, quod vobis judicet eſſe ſubtractum.* Quare vixit Epiphanius tempore Caſſiodori: de quo nunc dicendum.

MAGNUS AURELIUS CASSIODORUS jam Anaſtaſii temporibus in honore fuit: imò anno Chr. IↃXIV, (poſt quem Anaſtaſius triennium, & menſes aliquot, ſupervixit) ſolus geſſit conſulatum. Sed imprimis tamen claruit ſub ſucceſſore ejus Juſtino Thrace: atque exinde etiam ſub Juſtiniano: cujus temporibus eum fuiſſe, teſtis eſt Paulus diaconus de geſtis Longobardorum lib. I

cap.XXV. ac Aimoinus lib.II de geſtis Franc. cap. IX: ubi & συγχρόνους fuiſſe dicunt, Caſſiodorum hunc; Dionyſium abbatem, cognomento exiguum, qui cyclum paſchalem ſcripſit; item Aratorem, qui actus apoſtolicos exaravit carmine; adhæc B. Benedictum; & præterea Priſcianum grammaticum. Hoc etiam Caſſiodori ætatem clarè arguit, quòd ab epiſtolis fuit Theodorico, Gothorum regi; ac Chronicon breve, ab orbe condito, ad hunc uſque regem, perduxit; atque eidem dicavit. Inſcriptio ejus Chronici, item Variarum, quantæ vir is fuerit dignitatis, paucis indicat. Sic autem habet: *Magni Aurelii Caſſiodori, Senatoris, V. Cl. & inluſtris exquæſtoris ſacri palatii, exconſulis ordinarii, exmagiſtri officiorum, præfecti prætorio, atque patricii, in Chronicon ad Theodoricum regem præfatio.* Chronicon iſtoc ad codices MSSos caſtigavit Guil. Fornerius, anteceſſor Aurelianenſis. At eruditis idem commentariis jam ante ſeculum illuſtravit Joannes Cuſpinianus, qui & Caſſiodori vitam præmiſit. Eſt illud Chronicon non inutile quidem propter conſulum annos, quos digeſſit; ut & Sigebertus annotavit in catalogo cap.XL: ſed tamen nec nimis eſt magnæ rei. Sanè penè nunquam ei cum Euſebio convenit. Sed Caſſiodori chronicon tantùm farrago eſt, quam temulentiæ comparat Onuphrius Panuinus, approbante etiam Joſepho Scaligero in Animadverſ. Euſebianis. Profectò inſanum ſit non longè præferre faſtos Capitolinos. Nam antiquiores ſunt multò, longeque florentioris ævi: adhæc non conſules modò, ſed etiam cenſores, & dictatores, nominant, cùm ſuis equitum magiſtris: præterea prænomina exactè magis ponunt, quorum ignorantia facit, ut perſonæ ſæpius confundantur, magnaque in hiſtoriis oriatur obſcuritas. Utinam tantùm faſti illi non ad nos mutili perveniſſent. Præter Chronicon & alia ſcripſit Caſſiodorus. Ut libros XII de rebus geſtis Gothorum: quorum ipſe meminit in præfatione Variarum. Eos Jornandes in epitomen redegit. Idem Caſſiodorus, poſtea monachus factus, edidit hiſtoriam tripartitam: quæ ita vocatur, quia confecta eſt ex tribus illis, Socrate, Theodoreto, & Sozomeno: quos Epiphanius Scholaſticus Latinè converterat: ut ipſe Caſſiodorus teſtatur in præfat. & ex eo Sigebertus. Tribuuntur & ei Paphnutii, Spiridionis, aliorumque ſanctorum vitæ illę, quę apud Aloyſium Lipomanum leguntur libro primo. Atque hæc omnia gravioris operæ ſunt. At cui non mirum videatur, tantum virum, laborem, quem pueris dignum putes, jam anno ætatis XCIII, quemadmodum ipſe *a* ait, & ex eo Sigebertus prodidit, ſuſci-

a Præfat. lib. de Orthogr.

ſuſcipere voluiſſe, ut librum ſcriberet de Orthographia? quem ex XII Grammaticis collegit, atque, ut ipſe loquitur, defloravit.

DIONYSIUS, cognomento EXIGUUS, natione Scytha, ſed abbas Romanus, ſcripſit cyclum paſchalem an. IↃXXVII: quo Juſtinus deceſſit, cùm eopſe anno Juſtinianum imperii conſortem feciſſet. Ut omnino fallatur Genebrardus Chronologiæ ſuæ libro III, ubi Dionyſium hunc cenſet claruiſſe temporibus Leonis Papæ, atque ei miſiſſe Proterii tralationem. Nam Proterius, quem vertit, non interpres ejus, ad Leonem ſcripſit. Multa etiam alia tranſtulit, eaq; inter & Nyſſenum de conditione hominis, ut planè fallatur Leunclavius, qui interpretem ejus quatuor abhinc ſeculis vixiſſe credebat. Item vertit Canones Eccleſiaſticos. Sed nihil iſta ad inſtitutum noſtrum. Quòd verò ejus hîc meminerimus, propterea fit, tum quòd de temporibus, altero Hiſtoriæ lumine, præclarè meritus ſit: (nam primus morem induxit numerandi annos à nativitate Chriſti, cùm antè Diocletiani æra obtineret) tum quòd etiam tranſtulerit vitam S. Pachomii abbatis: ut Sigebertus teſtatur. Vita ea hodieque exſtat. Præfatio Dionyſii in eam fruſtra in Lipomano, ac Surio, quæratur. Sed reperitur in vitis SS. Patrum, etiam illis ab Roſweido editis. Plura de Dionyſio hoc ſi voles, omnino Caſſiodorum adi de Divinis lect. cap. XXIII. Meminere & veterum plurimi: hos inter Beda de ratione temp. cap. XLV. & Hiſtoriæ Eccleſ. lib. V cap. XXII.

Quo anno Dionyſius hic cyclum paſchalem edidit, eo obiit B. Fulgentius, Ruſpenſis epiſcopus: cujus vitam ſcripſit diſcipulus ejus. Habes eam apud Surium a. d. I Jan. Eſt qui *a* ſuſpicetur, auctorem ejus vitæ eſſe Fulgentium Ferrandum, Carthaginenſis eccleſiæ Diaconum, qui breviarium canonum compoſuit ex bibliotheca Eccleſiæ Tricaſſinæ editum Lutetiæ *b*, ac codici Canonum veteris Eccleſiæ Rom. ſubjectum. Movet eum, quòd Ferrandus ille, libello regularum ad Reginum comitem, meminerit Ruſpenſis Fulgentii, ut nuper vita functi. Certiora omninò afferremus, niſi Sigebertus in ſcriptoribus Eccleſ. cap. XXIX dicere contentus eſſet, *ſcripſiſſe ad Reginum comitem librum de* VII *regulis innocentiæ, & alia nonnulla.*

a *In præfat. Fulgentii Ferrandi breviario præmiſſa.*

b *Anno* 1609.

MARCELLINUS, COMES Illyricianus, qui cancellos egit Juſtiniani etiamnum patricii, Chronicon poſtea condidit, orſus illud à tempore Valentis, ubi deſierat Hieronymus, ac finiens in quarto Juſtiniani conſulatu: qui eſt imperii ejus octavus, Chriſti IↃXXXIV.

Vide

Vide de eo Caſſiodorum, divinarum lectionum cap. XVII. & item XXV, ubi etiam dicitur *Conſtantinopolitanam civitatem, & urbem Hieroſolymorum, quatuor libellis minutiſſimâ narratione conſcripſiſſe.* Primus edidit Antonius Schonhovius Belga, poſtea alii, in his Ioſephus Scaliger in Theſauro temporum. Caſtigatiſſimè omnium Jacobus Sirmondus S. I. Presb. Pariſ. 1619.

PAULLUS FLORUS vixit temporibus Imperatoris Juſtiniani: ut ait Nicolaus Alemannus Prolegomenis in Procopii ἀνέκδοτα, ſive Hiſtoriam Arcanam. Ac veriſimile id facit, quòd ſit carmine complexus res geſtas Juſtiniani. Refertur à Cuſpiniano, in opere de Imperatoribus, inter eos, quibus aliqua in hiſtoria ſua referat accepta. A pleriſque autem (ut Balæus auctor eſt cent. XIV) idem putatur, ac Florus ille, quem calamum ſtrinxiſſe contra Joannem Mailroſium Scotum, teſtatur Simeon Dunelmenſis in Chronicis. Sed valde eum ratio fugit. Nempe iſtud eſt, quod eum impulit in errorem. Fuit Florus quidam, qui laudem ſibi paravit opere ſuo contra Joannem Scotum. Sed eſt is, non Paullus Florus, de quo ſermo eſt nobis: verùm alius tribus ſeculis junior. Nempe, non, ut aliquibus videtur, Joannes Mailroſius Scotus, quem Carolus Magnus Benedictinorum cœnobio præfecit anno IↃCCXCII: verùm Ioannes Erigena Scotus, qui claruit temporibus Caroli Calvi. Matthæus Weſtmonaſterienſis ad an. IↃCCCLXXXIII: *Eodem anno venit in Angliam magiſter Ioannes, natione Scotus, vir perſpicacis ingenii, & facundiæ ſingularis.* Et aliquanto pòſt: *Scripſit contra eum quidam Florus: qui & ejus ſcripta depravando damnavit.* Eſt is Florus, (ut alibi diximus) cujus exſtat expoſitio Miſſæ Tom. VI bibliothecæ SS. Patrum. Ac quem Sigebertus in catal. cap. XCIV ait Paulinas epiſtolas Auguſtini verbis expoſuiſſe. Nec mirum, ſi tantus Auguſtini amator ſe oppoſuerit Ioanni Erigenæ Scoto, planè πελαγιανίζοντι: qua de re ſatis dictum nobis lib. VII parte IV operis noſtri de controverſiis, quæ cum Catholicis fuere Pelagio, & Semipelagianis. Sed hæc nihil ad Paullum Florum.

CAP. XX.

Iornandis, ſive Iordani, parens, avus, dignitas: Geticam ejus hiſtoriam compendium eſſe Geticorum Caſſiodori: & quo anno epitomen hanc ediderit. Quomodo librum, quo res Romanas præcipuè tractat, inſcripſerit, & quem imprimis

primis exſcripſerit. Liberati diaconatus, ac breviarium; & unde id confectum, & ut ſenſerit Liberatus de Theodoro Mopſueſteno. Liber ſeptimus de vitis Patrum à Paſchaſio tranſlatus; item Paſchaſii hujus ætas collecta ex ætate abbatis ſui, Martini Dumienſis. Pelagius, trium pontificum diaconus, ac pòſt ipſe pontifex, idem ille videtur, qui vitas Patrum de Græcis Latinas fecit. Commentatio Cypriani, Meſſiani, & Stephani, de vita Cæſarii Arelatenſis, ad Cæſariam ejus ſororem, mutilè à Surio, ſed integrè edita à Vincentio Barrali. Scriptor vitæ Launomari abbatis. Hiſtorici duo, ſed ſuſpectæ fidei, Telieſinus, & Melkinus Avalonius. Gordianus de vita B. Placidi.

ETiam alii complures claruere Juſtiniani temporibus. Quos inter non infimum nomen IORNANDIS fuit, ſive Jordani, ut etiam Sigebertus appellat. Is filius erat Alanowamuthis, filii Peria: atque ex notario Gotthorum factus eſt epiſcopus Ravennæ: ut ipſe indicat libro de rebus Geticis cap. L. Qui liber Lutetiæ Pariſiorum ex veteri exemplari P. Pythœi emendatior prodiit unà cum Caſſiodoro à Fornerio recenſito. Eſt verò Jornandes eo complexus, quæ Caſſiodorus fusè erat perſecutus libris XII ejuſdem argumenti. Scripſit illum anno Chriſti IↃLII. Quod cognoſcitur ex cap. XIX, ubi dicit, novennio antequam iſta ſcriberet, peſtilentiam crudeliter eſſe graſſatam per terrarum orbem. At conſtat Jornandem vixiſſe ſub Juſtiniano Imper. eamque peſtilentiam ſecundo fuiſſe anno poſt coſ. Baſilium, anno autem Chriſti IↃXLIII. Cæterùm hoc non injuriâ in Jornande culpâris, quòd omnia Scytharum geſta ſuis tribuat Gothis: item quòd præterit, quæ offuſcare gloriam ſuæ gentis viderentur: qualis victoria de Gothis reportata à Claudio II, quam Trebellius Pollio narrat. Vide omnino de hac re Bonfinium Hungaricarum rerum lib. I *a*. Scripſit & librum de geſtis Romanorũ, ut quidem appellat Tritthemius. At non de ſolis agit Romanis, verum etiam de Aſſyriis, Medis, Perſis, Græcis. Quare rectiùs in vulgatis codd. vocatur, *De regnorum, & temporum ſucceſſione*. Veram autem inſcriptionem puto, quæ eſt in MSSis, *Iordani epiſcopi liber de origine mundi, & actibus Romanorum, cæterarumque gentium.* MSum ejus codicem habes & Oxonii in bibliothecâ Collegii Balliolenſis. In hoc opere res Romanas à Romulo

a *Pag.* 38.

uſque ad Auguſtum planè exſcripſit è quatuor libris Annæi Flori: unde multa in Floro, ex Jornande; in hoc item, è Floro poſſunt emendari. Sed mirari ſatis nequeo, hominem Gothum nuſquam eum mentione ſuâ dignari, per quem tantopere profeciſſet. Quemadmodum & cùm exſcribit alios, qui poſt Florum fuere. Valde enim fallitur, ſi ſperavit, vitam ſe evitaturum Floro, & aliis. Atque ut hoc conſecutus eſſet, fraus latere non poſſet. Nam ubi veteres deſcribit, Romanus ſcriptor videtur: ubi ſuis utitur verbis, facilè Gothũ agnoſcas. Ut quando narrat res ſuis temporibus proximas.

LIBERATUS, archidiaconus eccleſiæ Carthaginenſis, eodem tempore fuit, ac breviarium collegit cauſſæ Neſtorianorum, & Eutychianorum, quod capitibus conſtat XXIV, ac Tom. II Concil. invenitur. Unde hiſtoriam eam hauſerit, ipſe in præfat. teſtatur: *Ex Eccleſiaſtica hiſtoria nuper de Græco in Latinum tranſlata, & ex geſtis ſynodalibus, vel ſanctorum patrum epiſtolis, hoc breviarium collegi, nectens temporum curricula, quæ in Græco Alexandriæ ſcripto accepi, vel graviſſimorum hominum didici narratione fideli.* Etſi autem errores, qui Theodoro Mopſueſteno tribuantur, improbaret: de viro tamen eo bene ſenſiſſe videtur: ut videre eſt ex iis, quæ ſcribit cap. III. X, & XXIV. Vide de eo & Baronium Tom. V. ad an. CCCCXXXV, & Bellarminum Tom. I Contr. III lib. IV de Rom. pont. cap. X. item in ſcript. Eccleſ. ad an. IↃLX.

Juſtiniani etiam tempore floruit PASCHASIUS, Romanæ Eccleſiæ diaconus. Hic ſeptimum vertit librum, qui eſt de Vitis Patrum. Fecit hoc rogatu abbatis ſui, Martini Dumienſis. Hinc Sigebertus in catalogo cap. CXVIII: *Martinus epiſcopus tranſtulit, per manum Paſchaſii diaconi, interrogationes, & reſponſiones plurimas ſanctorum Ægyptiorum Patrum, in Dumienſi cœnobio.* Nec diverſum eſſe opus, quod habemus, præfatio indicat, cujus inſcriptio eſt: *Domino Venerabili patri Martino presbytero, & abbati, Paſchaſius.* Hinc orditur epiſtolam hoc pacto: *Vitas patrum, Græcorum (ut cætera) facundiâ ſtudiosè conſcriptas, juſſus à te, ſanctiſſime pater, in Latinum transferre ſermonem, in inſolito, ſi licuiſſet, opere renuiſſem.* Paſchaſii igitur ætatem non aliunde meliùs diſcamus, quàm ex ætate Martini Dumienſis. De eo autem ſic Iſidorus in catal. cap. XXII: *Martinus Dumienſis, monaſterii ſanctiſſimus Pontifex, ex Orientis partibus navigans in Galliam venit; ibique, converſis ab Arriana impietate ad fidem Catholicam Suevorum populis, regulam fidei, & ſanctæ religionis, conſtituit, eccleſias informavit, monaſteria condidit.* Et mox: *Floruit regnante Teudummiro* a, *rege Suevorum,*

a *Al. Theudimimiro.*

rum; temporibus illis, quibus Iuſtinianus in Republica, & Anatagildus b *Hiſpanus, imperium tenuere.* a *Al. Atanagildus.*

Ejuſdem imperatoris temporibus, PELAGIUS, trium Romanorum pontificum, Agapeti, Sylveſtri, & Vigilii, diaconus, fuit: ac poſt Vigilii obitum ei in Epiſcopatu Urbis ſucceſſit. Sed videndum, ſitne hic Pelagius ille, qui, cùm diaconus eſſet Eccleſiæ Romanæ, è Græco Latinè vertit librum quinctum de vitis Patrum. Græcè quis eum librum ſcripſerit, incertum eſt. Nam ne nomen quidem expreſſit Photius, qui Græcè legit, & argumentum, diviſionem, ac utilitatem operis retulit in bibliotheca ſua, cod. CXCVIII. Interpretis nomen eſt in MSSis. Imò & apud Sigebertum in catal cap. CXVI, his verbis: *Pelagius, diaconus Romanæ Eccleſiæ, tranſtulit de Græco in Latinum, de vita, & doctrina, & de perfectione ſanctorum Patrum, libros ſedecim.* Ac ſingulorum deinde librorum argumentum exponit. Ut, quin ille Sigeberto memoratus idem ſit, ac quem hodie habemus, minimè ambigi poſſit.

Præterea his temporibus claruere tres diſcipuli Cæſarii Arelatenſis; CYPRIANUS, qui priorem ſcripſit librum de vita magiſtri ſui Cæſarii; & MESSIANUS presbyter, ac STEPHANUS diaconus; qui ab adoleſcentia Cæſario ſervierant, atque alterius libri de vita Cæſarii ſunt auctores. Opus hoc de Cæſario, (qui anno obiit IↃLIV) dicatum eſt Cæſariæ, Cæſarii Arelatenſis ſorori. Surius Tom. IV a. d. XXVII Auguſti, multò maximam partem prioris edidit libri. Cui iſta ſubjecit: *Hoc loco deſunt nonnulla in duobus MSSis codd. quæ ſola habuimus.* Sed Vincentius Barrali Salernus, integriores nactus codices, & priorem librum ſupplevit, & ſecundum adjecit. Integrum ſi opus voles, Chronologiam adi illuſtrium Lirinenſis inſulæ virorum, quam Vincentius hic ex variis ſcriptoribus, bono publico, conſarcinavit *b*. b *Edita Lugduni an. 1613.*

Tunc etiam fuit ille, qui ſcripſit vitam æqualis ſui S. Launomari, abbatis, & confeſſoris: quam vitam à Surio paraphraſticè redditam habes Tom. I. a. d. XIX Jan.

TELIESINUS HELIUS, qui aliis Theleſinus, Britannus, iiſdem temporibus, nempe circa annum claruit IↃXL, regnante in Britannia Arturo: & Latinè, Britanniceque, cum proſâ, tum carmine, ſcripſit compluria, interque alia, Acta regis ſui Arturi, & hiſtoriam vaticinalem; ſi Balæo credimus cent. I cap. LIV. Quem & ſequitur Pitſeus.

Atque idem Balæus centuriæ ejuſdem cap. LVII, MELKINUM

AVALONIUM paullò pòſt, ſub rege Vortiporio, circa annum IↃL, floruiſſe auctor eſt: ſcripſiſſeque De rebus Britannicis, De Arturi menſa rotunda, & Antiquitates ſuæ gentis. Sed culpat, quòd quædam falſa immiſcuerit; ut cùm in opere Antiquitatum ait: *Avalonia funerum avida, millia dormientium accepit: inter quos Ioſeph ab Arimathia dictus, ſomnum ſub marmore diuturnum cœpit*, &c. Nec minùs fabuloſa ait adferre de Arvirago, Lucio, Conſtantino, Arturo, &c.

GORDIANUS, famulus B. martyris Placidi, juſſu imperatoris Juſtiniani magni ſcripſiſſe dicitur vitam, & paſſionem beati martyris Placidi, diſcipuli S. Benedicti: item martyrium Placidi fratrum, Victorini, & Eutychii, ſororiſque ejus Flaviæ virginis: adhæc Donati, Firmati diaconi, ac Fauſti, & aliorum XXX monachorum: qui Meſſanæ in Sicilia à Manucha pirata necati fuere, anno Juſtiniani XIII, Chriſti autem IↃXXXIX. Habes apud Lipomanum Tom. IV. & apud Surium T. V die V Octobr. Baronius in Martyrologio Romano operis hujus ita meminit, ut inſcriptionem ejus videatur ſuſpectam habere. Sic enim inquit, *Acta à Gordiano conſcripta, ut ferunt, juſſu Imp. Iuſtiniani*. Sanè ſcrupulum illud injicere poſſe videatur, quòd clarè de Gordiano in Actis iſtis legas: *His quoque diebus Gordianus quidam, natione Romanus, literis Græcis apprimè eruditus, ad venerabilem patrem Benedictum pervenit, ſeque ejus magiſterio ſubdidit*. Quæ auctorem eum de alio potiùs, quàm de ſe ipſo referre, mihi quidem minimè obſcurum videtur. Sed utcunque ſit de nomine ſcriptoris: aut fucum auctor ille fecit lectori; aut ea, quorum oculatus teſtis erat, juſſu Juſtiniani Imp. ſcripſit. Quod hæc ejus verba indicant: *In hujus itaque martyris paſſione explicandâ, cujus ad juſſum agere orſus ſum, promam. Divus enim Iuſtinianus triumphator, invictus Æneades, dum agnoviſſet, qualiter jam dictus martyr domini Placidus triumphalem lauream ſuſcepiſſet; illico* NOSTRAM *exiguitatem advocans, præcepit, ut paſſionem illius, atque miracula, prout* OCULIS IPSE PERSPEXERAM, *exerens, Sanctæ Eccleſiæ filiis ad legendum morigerarer. Cujus ſacratiſſimo imperio parens, ad tanti martyris paſſionem deſcribendam animum dedi.*

CAP. XXI.

Gildæ *Sapientis præceptor, profeſſio, libelli: item quo anno natus ſit. Bellarmini de ætate ejus ſententia refutatur, at non unus Buchanani error arguitur. Quæ Gildæ falsò*

falſò tribuantur. Refellitur Balæus duos Gildas ponens, quos inter LXXX *annorum fuerit intervallum. Querulus Gildæ.*

IUſtiniani etiam temporibus, atque ultrà, claruit GILDAS, cognomento SAPIENS, Iltuti Morganenſis diſcipulus, & Bannochorenſis cœnobii monachus, atque abbas. Cujus tum libellum de excidio Britannię habemus: tum reprehenſionem acrem in Britanniæ clerum. Priorem commentationem ipſe epiſtolam vocat: eâque ſe eſſe complexum ait hiſtoriam ſui ævi. Quando natus fuerit, ex ipſo cognoſcimus, cùm ſic ſcribit memorato antè libello de Britanniæ excidio: *Ex eo tempore, nunc cives, nunc hoſtes, vincebant, ut in iſta gente experiretur Dominus ſolito more præſentem Iſraëlem, utrùm diligat, an non; uſque annum* OBSESSIONIS BADONICI *montis, noviſſimaque ferme de furciferis non minima ſtragis, quique* QUADRAGESIMUS QUARTUS, *ut novi, orditur annus, menſe jam uno emenſo*: QUI ET MEÆ NATIVITATIS EST. Ecce, natum ſe ait anno eo, quo Britanni vicere Saxones ad Badonicum montem: eum annum ait fuiſſe XLIV à primo Saxonum adventu. Atqui Saxones advenere in Britanniam anno Chr. CCCCXLIX; ut diſertim ſcribit Beda hiſtoriæ Angl. lib. I cap. XV. Ergo, cùm naſceretur Gildas, annus Chriſti erat CCCCXCIII. Atque hinc refellitur ſententia Bellarmini, in ſcriptoribus Eccleſiaſticis, & Jacobi Gualterii in tabulis Chronographicis, qui Gildam referunt ad annum gratiæ CCCCXCV. Quo tempore Gildas tantùm biennis erat. Item hinc diluitur multiplex error Georgii Buchanani, in quinto hiſtoriæ Scoticæ libro. Primùm cùm ait, Gildam vixiſſe, partim temporibus Congalli, vigeſimi ſecundi Scotorum regis, quem anno IↃI defunctum ait: partim fratris ejus Gorani, quem dicit anno obiiſſe IↃXXXV. Nam quomodo potuit clarere ſub Congallo, qui octennio ſolo ante obitum Congalli natus fuit? Præterea ſcribit, Gildam, & Merlinum, etſi moribus fuerint diſpares, fuiſſe tamen ætate pares: ut ex ætate unius de altero ſtatui, juxta eum, poſſit. Merlini verò ætatem inde cognoſci putat, quòd prius quidem in Vortigerni, deinde autem in Uterii fuerit clientela. Hæc quoque ἄῤῥητα ἀμείνω. Siquidem Vortigerius multò ante natum Gildam deceſſerat: Uterius verò, quemadmodum ipſe ſcribit Buchananus, imperare cœpit anno quingenteſimo, quo tempore Gildas erat ſeptennis. Ut ſenectus Merlini incidat in pueri-

 tiam

tiam Gildæ. Nec Uterius ampliùs, quàm ſeptendecim annis, rexit. Ut, eo obeunte, Gildas annorum fuerit XXIV. Sed tum, aut è vivis exceſſerat Merlinus: aut admodum decrepitæ fuerit ætatis. Denique nec ullo colore defendi poteſt, quod ait Buchananus, Gildæ patronum fuiſſe Aurelium Ambroſium, virum, & probitate, & virtute bellicâ, præſtantem. Siquidem fatetur ipſe, obiiſſe Ambroſium hunc anno quingenteſimo. Quod ſi Matthæum Monaſterienſem audimus, triennio antè mortuus ſit: quo tempore Gildas annorum erat tantùm quatuor. Quomodo igitur verum eſſe poteſt, quod ait idem ille ſummus vir (qui, cùm à me reprehenditur, ſæpius nominari non debet) Gildam poſt obitum Ambroſii, ubi tanto ſe patrono orbatum vidit, ſeceſſiſſe in Avalloniam: atque ibi diem ſuum obiiſſe? Altero etiam argumento, eoque nihilo infirmiori, opinionem iſtam refellimus. Nam Gildas apertè ſe refert, non ad Ambroſii tempora; ſed nepotum ejus, quos ab avita gloria multùm ait deſciviſſe. Verba Gildæ ſunt: *Tempore igitur interveniente aliquanto, cùm receſſiſſent domum crudeliſſimi prædones, roboratæ à Deo reliquiæ, (quibus ſe conjungunt undique de diverſis locis miſerrimi cives tam avidè, quàm apes procellâ imminente) ſimul deprecantes cum toto corde, &, ut dicitur, onerantes æthera votis, ne ad internecionem uſque delerentur, duce Ambroſio Aureliano, viro modeſto, (qui, ſolus fortè Romanæ gentis, tantæ tempeſtatis colliſioni occiſis in eâdem parentibus, purpurâ nimirum indutus, ſuperfuerat: cujus* NUNC *temporibus* NOSTRIS *ſoboles magnopere* AVITA *bonitate degeneravit) vires capeſſunt victores ad prœlium: queis victoria, Domino annuente, ceſſit.* Ex his non tantùm, quando floruiſſe falsò credatur: ſed etiam, quando claruerit Gildas, utcunque cognoſci poteſt: tamen nequis ſcrupulus porrò ſuperſit, alia etiam adferam, quæ ejus ætatem clarè nobis ob oculos ponant. Quale illud eſt, quòd Conſtantinum, Aurelium Conanum, Vortiporium, Cuneglaſum, & Maglocunum, tantopere hortatur, ut reſipiſcant, ne iram Dei graviùs in ſe concitent. Unde conſequitur, Gildam exarâſſe iſta, cùm quinque illi rerum in Britannia potirentur. Ac de Conſtantino quidem ita ſcribit: *Cujus tam nefandi piaculi non ignarus eſt immundæ leænæ Damnoniæ tyrannicus catulus, Conſtantinus: qui* HOC ANNO, *poſt horribile juramenti ſacramentum, quo ſe devinxit, ---- in duarum venerandis matrum ſinibus, eccleſiæque carnalis ſub ſancto abbate Amphibalo, latera regiorum tenerrima puerorum, vel præcordia crudeliter duûm, totidemq; nutritorum, inter ipſa, ut dixi, ſacroſancta altaria, nefan-*

do enſe, haſtâque, pro dentibus, laceravit. Nunc cum iſtis conferamus, quæ de eodem Matthæus Weſtmonaſterienſis narrat, his verbis: *Anno gratiæ* IↃXLIII *duo filii Mordredi inſurrexerunt in regem Britonum Conſtantinum, volentes patrem vindicare, qui Saxonibus confœderati prælia plurima commiſerunt Quos tandem Conſtantinus in fugam pulſos perſequens, unum Wintoniæ, in Eccleſia ſancti Amphibali, ante altare trucidavit. Alterum verò Londoniæ, in quorundam fratrum cœnobio abſconditum, crudeli morte damnavit.* Hæc ille, poſtquam dixerat, Conſtantinum ſuperiori, hoc eſt IↃXLII anno, imperium fuiſſe adeptum. Ut, ſi Weſtmonaſterienſis Matthæus exactè ſatis tempora numerat, planè conſequatur, Gildam hanc epiſtolam ſcripſiſſe ſecundo Conſtantini regis anno: qui Chriſti erat IↃXLIII. Hoc enim indicant allata illa verba Gildæ cædem regiorum liberorum in locis ſacris patratam narrantis, HOC ANNO *poſt horribile juramenti ſacramentum,* &c. Venio ad Aurelium Conanum: quem ſic increpat Gildas: *Quid tu quoque, ut propheta ait, catule leonine, Aureli Connane, agis? nonne eodem, quo ſupradictus, ſi non exitiabiliore, parricidiorum, fornicationum, adulteriorumque cœno, velut quibuſdam marinis irruentibus tibi voraris feraliter undis? Nonne pacem patriæ, mortiferum ceu ſerpentem, odiens, civiliaq; bella, & crebras injuſtè prædas ſitiens, animæ tuæ cœleſtis portas pacis, ac refrigerii, præcludis?* At de eodem ſic Weſtmonaſterienſis ad annum IↃXLV: *Succeſſit Aurelius Conanus, miræ probitatis juvenis, & Conſtantini nepos, per omnia diademate dignus, niſi civilis belli fuiſſet amator. Nempe avunculum, qui poſt Conſtantinum regnare debuerat, incarceravit, duobuſque filiis peremtis, regnum obtinuit.* Unde cognoſcimus, cur Conanum parricidii Gildas accuſet, & excitati belli civilis. Sequitur Vortiporius, ſeu Vortiperius. Quem his verbis alloquitur Gildas: *Quid tu quoque, pardo ſimilis moribus, & nequitiis diſcolor, caneſcente jam capite, in throno dolis pleno, & ab imis vertice tenus diverſis parricidiis, & adulteriis, conſtuprato, boni regis nequam fili, ut Ezechiæ Manaſſes, Demetarum tyranne, Vortipori ſtupide, riges?* De eodem ſic Matthæus Weſtm. ad ann. IↃLXXVIII. *Eo anno, defuncto rege Britonum, Aurelio Conano, Vortiperius ſucceſſit, tribus annis: qui Saxonibus infeſtus, multoties de eis laudabiliter triumphavit.* De Cuneglaſo autem tacet Matthæus. Ut, eo miſſo, ſolus ſuperſit Maglocunus: quem ſic alloquitur idem Gildas: *Quid tu etiam, inſularis draco, multorum tyrannorum depulſor, tam regno, quàm etiam vitâ; ſupradictorum noviſſime in noſtro ſtylo, prime in malo; major multis potentiâ, ſimulque malitiâ; largior in dando, profuſior in peccato; robuſte armis, ſed animæ fortior*

excidiis,

excidiis, Magoclune; in tam vetuſto ſcelerum atramento, veluti madidus vino, de Sodomitana vite expreſſo, ſtolidè volutaris? Quare tantas peccaminum regiæ cervici ſponte, ut ita dicam, ineluctabiles celſorum ceu montium innectis moles? Quid te non ei regum omnium regi, à quo cunctis penè Britanniæ ducibus, tam regno, factus es, quàm ſtatus lineamento, editior, exhibes cæteris, moribus meliorem; ſed verſâ vice deteriorem? Regem vocat, & Sodomitici criminis accuſat: ut idem ſit, de quo ſic Matth. Weſtm. ad annum IↃLXXXI: *Vortiperio ſucceſſit Malgo, vir pulcherrimus, armis robuſtus: ſed Sodomiticâ peſte diſſolutus, Deo, & hominibus, ſeſe exhibuit odioſum.* Nec objici debet, hìc non de Maglocluno, ſed Malgone, agi. Nam loquitur de eo, qui Connano ſucceſſerit. At eum veteres quoque Britanniæ annales Magoclunum vocitant: uti & eorum exemplo Polydorus facit lib. III hiſtoriæ Anglicæ, cùm ait: *Conſtantinum ſecuti ſunt, Aurelius Conanus, Vortiporius, Maglocunus.* Ut qui integrè vocatur *Maglocunus*, is κατ' ἀποκοπὴν etiam *Maglo*, & κατὰ μετάθεσιν *Malgo* dictus videatur. Niſi magis placet, librariorum vitio eo in nomine jam olim peccatum eſſe.

Sed hìc non levis oboritur difficultas, quomodo omnes eos, ſeu reges, ſeu regulos, vel duces, unâ epiſtolâ increpare potuerit Gildas: cùm Conſtantinus (ſi Weſtmonaſterienſem audimus) imperârit ab anno IↃXLII uſque ad IↃXLV: exinde Conanus uſque ad an. IↃLXXVIII: hinc Vortiperius uſque ad an. IↃLXXXI: quo Magoclunus cœpit rerum potiri.

Hoc telum, ut ego quidem conjecto, bifariam exire poſſumus. Primùm, ſi dicamus, temporibus Conſtantini etiam Conanum, Vortiperium, & Maglocunum, imperâſſe: ſed terris diverſis. Pro qua ſententia eſt, quòd Gildas Conſtantinum, Damnoniæ; Voltiporium autem Demetarum tyrannum appellat. Eoque minùs mirandum, ſi plures eodem tempore in eâdem gente imperâſſe credamus: quòd tunc omnia plena fuerint diſſenſionis civilis: quam poſt bellum externum conſecutam fuiſſe, etiam Gildas refert. Nihil verò impedit, quo minùs eorum, qui priùs diverſis terris rexerint, alius alii poſt obitum in imperio ſucceſſerit.

Præterea dicere liceat, falli Weſtmonaſterienſem, cùm ſingulis horum, quale vidimus, imperii ſpatium præfinit: atque errorem iſtum natum exinde videri, quòd in monumentis antiquis, ſeu Matthæus, ſeu priores, quos ille ſecutus fuit, hoc ordine res ab iis geſtas legiſſent. Atqui nihil obſtabat, quo minùs, ubi varii partem imperii occuparent, mentio unius reguli, actorumque

ejus fieret, necdum eo defuncto, de quo prius actum erat. Sanè aut alterum horum verum eſt: aut ſtatuere oporteat, Gildam, cùm priori operis hujus editione de ſolo Conſtantino, aut fortaſſè etiam Conano, ſcripſiſſet: poſt obitum horum, imperantibus aliis, alia adjeciſſe.

Utcunque eſt, ſatis ex his liquet, ſecundo Conſtantini anno, hoc eſt, anno gratiæ IↃXLIII ſcripſiſſe Gildam: ac ſi poſtea ab eo illa de aliis, imprimis Maglocuno, ſint addita, ſuperfuiſſe etiamnum anno IↃLXXXI; quo, ut Weſtmonaſterienſis ait, Malgo, ſeu Maglocunus, cœpit imperare. Ac poſterius hoc non malè convenit cum ſententia Polydori Virgilii, Joannis Balæi, & Geſneri, qui epiſtolæ illius ſcriptorem floruiſſe ajunt anno IↃLXXX. De ætate Gildæ ſatis.

Nunc ad alia venio. Sanè ut ſummæ eruditionis vir, ita fidei, ac ſanctimoniæ præcellentis fuit. Nec movere debent ridicula illa, atque inepta oracula, Gildæ tributa. Planè enim ſunt nugatoris cujuſdam commentum, qui auctoritatem aliquam quiſquiliis ſuis Gildæ nomine voluit comparare. At verè ſcripſit Gildas librum antè memoratum, ſive, ut ipſe vocat, epiſtolam de excidio, & conqueſtu Britanniæ. In qua refert, quàm atrocia ſit perpeſſa Britannia à Saxonum adventu uſque ad tempus illud, quo iſta traderet. Is liber primùm operâ Cutheberti Tonſtalli, Londinenſis epiſcopi, in lucem protractus, ac cum præfatione Polydori Virgilii editus fuit. Meminit hujus libelli etiam venerabilis Beda hiſtor. Angl. lib. I cap. XXII, item Guilielmus Neubrigenſis in præfat. Brevis eſt in hiſtoria: multus autem in caſtigandis Britannorum vitiis. Antequam is lucem adſpexiſſet, imponi ſimplicioribus ſolet libello alio Gildæ nomen ementiente. De quo operæ eſt audire judicium Polydori Virgilii hiſtoriæ Anglicæ libro primo: *Exſtat item alter libellus, ut tempeſtivè lectorem nefariæ fraudis admoneamus, qui falſiſſimè inſcribitur,* GILDÆ COMMENTARIUM, *haut dubiè à quopiam peſſimo impoſtore compoſitum ad corroborandum cujuſdam novi hominis commentum. Sanè is nebulo, longè poſt homines natos impudentiſſimus, ſummatim illud ex ejuſmodi novi auctoris farinâ dealbavit, crebrò factâ Bruti mentione, id quod Gildas nunquam ſomniavit: &, ut callidiùs legentes falleret, quædam ex ſuo addidit: quò vel duos fuiſſe Gildas, vel hunc libellum Gildæ prioris opuſculi compendium crederes. Quorum tamen utrumque tantùm abeſt, ut à doctis recipiatur, ut etiam unuſquiſque mediocriter eruditus, id doli facilè deprehendat, ac pro impoſtura habeat. Sed ut nemo*

homo in iſtiuſmodi errore in poſterum tempus verſaretur nos nuper ipſius Gildæ opus divulgandum curavimus. Ab errore hoc non ſatis ſibi cavit Joannes Balæus, dum duos Gildas facit, unum Albanium, qui vixerit ſub Utherio, anno IↃXII: alterum Badonicum, cognomento Sapientem, qui ſub Magocluno claruerit, anno IↃLXXX. A priori autem edita hæc eſſe ait, Regum Britannorum hiſtoriam, librum de victoria Aurelii Auguſtini, & acta ſanctorum, Germani & Lupi. Ac hujus vitam ſcriptam eſſe dicit à Caradoco Laucarbanenſi, qui eum hoc elogio ornârit:

Hiſtoria veteris Gildas luculentus arator
Hæc retulit, parvo carmine plura notans.

A Badonico autem inter alia ſignatam idem ait Hiſtoriam quandam, item epiſtolam de excidio Britanniæ, quæ & Gildæ Badonici nomen præfert in MSo codice Oxonienſis bibliothecæ: ut indicat in Catalogo ſuo Thomas James. Ac ibidem legas exſtare inibi Gildam Albanium. Vide eum pag. 68. Nempe hæc ſunt quæ impoſuere Balæo. Addit denique, *Quæ alter Gildas ventura prænunciavit, hic oculis præſens, non ſine cordis dolore, adimpleta vidit.* Sed ex iis, quæ diximus, liquet, oracula, ac Britannicam hiſtoriam, quæ Gildæ credita fuere, eſſe ſomnia impoſtoris cujuſdam. Quare commentum illud de duobus Gildis, Albanio, & Badonico, planè explodi meretur. Quod ſiquid Gildæ, præter epiſtolam, de qua diximus, ac invectivam in clerum Britanniæ, tribui debet, id fuerit Querolus; ſive Aulularia illa, quæ cum Plauti nomine falsò prodiit. Sanè Gildæ adſignant codices quidam manu exarati: nec ſtylus refragatur: niſi quòd ille in Gildæ epiſtola ſit impeditior, intricatiorque, quàm in Querolo. Memoratum de excidio Britanniæ opus ſæpe lucem vidit: ac MSum adſervatur Cantabrigiæ in bibliothecâ publicâ, & Oxonii in bibliothecâ Collegii Mertonenſis. Etiam vita Gildæ hujus MSa dicitur ſupereſſe Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. Variaque ex ea vitâ fragmenta refert Joannes à Boſco in libro, quem ex veteribus membranis Floriacenſis bibliothecæ collegit.

CAP. XXII.

Venantii Fortunati patria, domicilium, ætas, libri de vita S. Martini, & quâ occaſione eos ſcripſerit: item aliorum vitæ ab

ab eodem exaratæ. Bandoninia de vita S. Radegundis. Gregorii Turonenſis, patria, opera, ſimplicitas ejuſdem quæcunque de miraculis accepiſſet albâ lineâ ſignantis. Fredegarii liber XI. *Radulphus de geſtis Francorum. Exploditur Hunibaldus Francus. Ætas eorum, qui S. Domnoli, & S. Auſtregiſili vitas ſignarunt.*

VENANTIUS HONORIUS (qui aliis Honoratus) CLEMENTIANUS FORTUNATUS, Italus, natus fuit loco non longè diſſito ab urbe Tarviſina, qui Duplabilis vocatur. Sed Ravennæ liberalibus fuit artibus excultus. Ac non multò antè, quàm Longobardi invaſere Italiam, domicilium habuit Pictavis. Atque hîc cùm proſâ, tum carmine, geſta prodidit ſanctorum: ibidem etiam epiſcopus tandem eſt factus: hodieque corpus ejus inibi requieſcit. Imperium eo florente erat penes Juſtinum juniorem: ad quem, uti & uxorem ejus, Sophiam, Hodœporicon exaravit. Poëta, prout tempora illa erant, nobilis fuit: atque inter alia, carmine epico quatuor libris, complexus fuit vitam & miracula B. Martini. Occaſionem ſibi ſcribendi eo præbitam refert, quòd cùm ipſe, ac inſimul ſocius ſuus Felix, vehementi oculorum dolore vexaretur, uterque ope B. Martini hoc morbo fuerit liberatus. Sic enim ſcribit:

Quà mea Tarviſus reſidet, ſi molliter intras,
Illuſtrem ſocium Felicem, quæſo, require;
Cui mecum lumen Martinus reddidit olim.

Recepiſſe autem ſe, & Felicem, viſum ait, cùm oculos inunxiſſent oleo lampadis: ut indicant hæc verba:

Tignus adeſt, cujus vitreâ natat ignis in urnâ,
Huc ego dum propero, valido torquente dolore,
Diffugiente gemens oculorum luce feneſtræ:
Quo procul ut tetigi benedicto lumen olivo,
Igneus ille vapor marcenti fronte receſſit,
Et præſens medicus blando fugat unguine morbos.

Præterea vitam S. Hilarii, Pictavorum epiſcopi, duobus libris perſcripſit: quam apud Surium reperies Tom. I, die XIII Jan. Item S. Albini, Andegavenſis epiſcopi: qui obiit circa annum IↃL. Habes apud Surium T. II, I Mart. Item S. Germani, Pariſienſis epiſcopi: quæ eſt apud Surium T. III die XXVIII Maji. Adhæc vitam S. Medardi: quam offendes T. III, die VIII Iun.

Item vitam S. Radegundis, quæ eſt Tom. IV, XIII Aug. & S. Maurilli, quæ creditur eſſe illa apud Surium XIII Sep. Apud Poſſevinum perperam pro eo, *S. Mauritii* editum eſt. Item vitam S. Remigii, quæ eſt T. V. I Oct. & S. Marcelli; quæ ſcripta ad S. Germanum, Pariſienſem epiſcopum. Habes Tom. VI. die I Nov. Videtur & ejus eſſe vita S. Amantii, epiſcopi Rutenenſis, quæ eſt T. VI, IV Nov. Ex his de Remigii vita auctor quoque nobis Hincmarus, Rhemenſis Archiepiſcopus, in Remigii vita: ubi ſic ſcribit: *Sicut à ſenibus, & jam ætate provectâ viris religioſis (qui tempora Tilpini, urbis hujus præſulis, adhuc vivebant, quando in ſervitium iſtius S. Eccleſiæ, auctore Deo, fui electus, atque provectus; & poſtea per aliquot annos vixerunt) fideli ratione didici* a, *à ſuis majoribus audierunt narrari, eos vidiſſe librũ maximæ quantitatis, manu antiquariâ conſcriptum, de ortu, ac vita, & virtutibus, atque obitu beati Remigii, ſanctiſſimi patroni noſtri: qui hac occaſione deperiit, quoniam Ægidius, poſt B. Remigium quartus iſtius civitatis epiſcopus, quendam virum religioſum, Fortunatum nomine, metricis verſibus inſignem, (qui à multis potentibus & honorabilibus, in his Gallicis & Belgicis regionibus, per diverſa loca tunc vitæ ac ſcientiæ ſuæ merito invitabatur) petiit de eodem libro, cothurno Gallicano dictato, aperto ſermone aliqua miracula, quæ in populo recitarentur, excipere, quatenus ea ſine tædio audire, & mente recondere, atque per ea ad amorem, & honorem, atque devotionem Dei, & ipſius protectoris ſui, idem populus excitari valeret.* De eodem Fortunato ſic Aimoinus lib. III de geſtis Francorum cap. XIII: *Ejus tempore Fortunatus, qui in rhetoricâ, metricâque arte, famoſus habebatur, ab Heſperia in Gallias tranſiens, Pictavis epiſcopus ordinatur. Hic multorum vitas paſſioneſque Sanctorum, partim proſâ, partim metro, compoſuit. Ad amicos quoque ſingula diſticha elegans orator conſcripſit. Vnde præfato Regi elegiacum miſit carmen, congratulans ei in nuptiis Brunichildis. Quem cùm quidam conſors librum, ad diverſos ab eo ſibi familiares conſcriptum, manibus intuliſſet meis: in eo fecunditatem viri, dulcemque affabilitatem, ſatis admiratus ſum.* Meminit & cap. XVI. item Beda lib. I Hiſt. Eccl cap. VII. & Hildiwinus epiſtolâ ad Ludovicum Pium Imper. ubi Fortunatum hunc vocat *virum prudentem, & ſcholaſticiſſimum*: atque ab eo hymnum ait ſcriptum de glorioſiſſimo martyre, Dionyſio Areopagita. Vide & de eodem Hincmarum præfat. in vitam S. Remigii, Sigebertum in catalogo cap. XLV, & Matthæum Weſtmonaſterienſem in Florilegio ad annum IↃLXIII.

a Fortaſſe leg. *quod ii à.*

Iiſdem temporibus fuit BANDONINIA: quæ cùm Fortunatus epiſcopus de vita S. Radegundis reginæ librum ſcripſiſſet,

alterum

alterum ei librum addidit, quo complectebatur, quæ præterierat Fortunatus. Fuit Bandoninia alumna S. Radegundis: ut ipſa in præfat. teſtatur. Obiit autem S. Radegundis anno Ch. IↃXC. Habes hoc opuſculum apud Surium T. IV ad XIII Aug.

Æqualis Venantio, & Bandoniniæ fuit, GREGORIUS, TURONENSIS ſive, ut in MSis pleriſque vocatur, TURONICUS epiſcopus undevigeſimus: quippe qui præſens interfuerit luctui immenſo ſanctimonialium ob luctum S. Radegundis reginæ, de qua proximè dictum: ad quem item plura Fortunatus ſcripſerit; ut Hilduinus epiſtolâ ad Ludovicum Pium ait: ubi & ejus *contemporalem* (ſic loquitur) appellat. Patriâ fuit Arvernus, ut genere, ita virtute, nobilis. Patrem habuit Florentium, & Armentariam, ut Fortunatus teſtatur. Patruum autem Gallum epiſcopum. In epiſcopatu Turonenſi ordinante Ægidio Rhemenſe, ſucceſſit Euphronio: quod anno contigit IↃLXXII: ut ad eum annum Matthæus Weſtmonaſterienſis annotavit. Sed ipſum potiùs audiamus Turonenſem de miraculis S. Martini cap. I: *Anno* CLXXII *poſt tranſitum S. Martini Antiſtitis, Sigeberto,glorioſiſſimo rege* XII *anno regnante, poſt exceſſum S. Euphronii epiſcopi, onus epiſcopale ſuſcepi.* Obiit autem S. Martinus anno IↃLXII. Eoque Turonenſem epiſcopatum adeptus ſit Gregorius triennio pôſt, quàm tradidit Weſtmonaſterienſis. Scripſit libris X hiſtoriam Francorum: quibus poſtea à FREDEGARIO, undecimus eſt adjectus. Perducit autem hiſtoriam Gregorius ad ſua uſque tempora. Appendix verò, ſeu liber undecimus, deſinit in Karoli magni obitu. In fine libri X commemorat Gregorius & alia, quæ in literas retulit. Verba ejus ſunt: *Decem libros Hiſtoriarum, ſeptem miraculorum, unum de vitis patrum ſcripſi: in pſalterii tractatum librum unum commentatus ſum: de curſibus etiam eccleſiaſticis unum librum condidi.* Subjicit quædam deinde, quibus adjurat librarium, atque alios, nequid libris ſuis, etſi ſtylo ruſtico ſcriptis, demant, vel in iis immutent. Octo inſuper alios compoſuit libros, quos hodieque habemus. Eorum argumentum ponit præfatione libri de gloriâ Confeſſorum: *In primo,* ait, *libello inſeruimus aliqua de miraculis Domini, ac ſanctorum Apoſtolorum, reliquorumque Martyrum, quæ hactenus latuerunt, quæ Deus ad corroborandum fidem quotidie dignatur augere. In ſecundo poſuimus de virtutibus S. Iuliani. Quatuor verò libellos de virtutibus S. Martini. Septimum de quorundam feliciosorum vita. Octavum hunc ſcribimus de miraculis confeſſorum.* Etiam ſcripſit de virtutibus Senoch Abbatis, quas is erga infirmos exer-

cuerat: item de vita S. Nicetii: item vitā Caluppæ reclauſi: itē Patrocli reclauſi: item de mirabilibus Medardi: item de vita Hillydii, Avernorum epiſcopi: item de virtutibus Quintiani: item de vita abbatis Abrahæ: quorum omnium mentionem Gregorius ipſe facit variis in locis. Ex quibus ſola Medardi vita non exſtat. Præterea Sidonii de Miſſis libro addidit præfationem: cujus meminit Hiſtoriæ Franc. lib. II cap. XXII. Apud Sigebertum *a* autem lego, etiam epitomen feciſſe de rebus Francorum: quam pluribus poſtea libris tractârit. Ea epitome conſpicitur in corpore *b* veteris & ſinceræ Hiſtoriæ Francorum. Adhæc Chronicon Eccleſiaſticæ hiſtoriæ compoſuiſſe, idem teſtatur. Virum ait fuiſſe magnæ, ut nobilitatis, ita & ſimplicitatis. Et ſanè judicium non immeritò requiras, dum albâ lineâ miracula omnia ſignat, quæ in Apocryphis legerat, vel ab aliis acceperat. Neque noſtrum ſolùm hoc judicium eſt: ſed etiam Sigeberti, imò jam ante ſecula prope octo idem ſcripſit Hilduinus epiſtolâ ad Ludovicum Pium Imper. Verba ejus ſunt: *In quibuſdam, nec ſenſu, nec orationis tenore, poterant ſociari: quod manifeſtum eſt hujus venerabilis, & antiquiſſimi patris* (Dionyſii Areopagitæ) *vetuſtâ longinquitate, & ignotæ atque peregrinæ linguæ,* (Græcam ſignat) *ubi de ejus notitia maximè ſcriptum erat, inſcitiâ, ſeu devotione fidelium accidiſſe: qui non ſtuduere ad priſcas hiſtorias pro cognitione ejus recurrere; ſed ea, quæ auditu collegerunt, (ut Gregorius Turonenſis, non votivo errore fallens) videntes inſignia magnifica, atque innumerabilia, per eum fieri, prout unicuique ſenſus abundavit, curaverunt ſcriptis committere.* Et paullo pòſt: *Cæterùm parcendum eſt ſimplicitati viri religioſi, Gregorii, Turonenſis epiſcopi: qui multa aliter, quàm ſe veritas habeat, æſtimans, non calliditatis aſtu, ſed benignitatis, ac ſimplicitatis voto, literis commendavit.* Celebrat hiſtoricum hunc quoque Hincmarus præfatione in vitam Remigii. Nam perperam Surius putabat, ſignari iſtic Gregorium M. quia is ſcripſerit dialogorum libros. Meminit & Aimoinus de geſtis Francorum lib. I cap. XVIII. his verbis: *Verùm in Chronicâ, quæ dicitur Gregorii (& putatur eſſe Turonenſis epiſcopi) refertur, quòd quidam rex Sigebertus filium ſuum Chlodericum ad Clodoveum principem direxerit, Francorum auxilium contra Gothos laturum. Memorat etiam idem Chronicus, eoſdem, videlicet patrem cum filio, fraude Francorum eſſe interemtos, regnumque eorum, ac theſauros à Francis occupatos. Sed quia codex, in quo hæc digeſta invenimus, vitio ſcriptorum erat depravatus, ad liquidum inveſtigare nequivimus, cujus gentis rex fuerit, vel quæ juſta necis hujus cauſſa extiterit. Tantummodo narrat, regnum ejus, opeſ-*

a *In catal. cap.* 49.

b *Hanoviæ prodiit anno* 1613.

opeſq; à Clodoveo pervaſas. Refert ea Aimoinus ex Gregorii Annalium Francicorum lib. II cap. XXXVII, & XL. Finit Gregorius annales anno IↃXCVI. Atque obiit anno eodem, XV Kal. Decembr. Feſtum ejus habes & apud Bedam, & exinde in Molani additionibus ad Uſuardum, & in Martyrologio eo Romano, quod Baronius notis illuſtravit. In catalogo *a* MSorum Angliæ codd. Gregorio quoque tribuitur Libellus de paſſione Domini: quem ipſe *Geſta Pilati* videtur nominâſſe lib. I cap. XXIII. Habes in Orthodoxographis Baſileæ *b* editis. Error iſte mihi ex eo videtur obortus, quòd codici fuerit Gregorii Turonenſis à nonnemine ſubjectus. Sanè Tritthemius non agnoſcit. Cætera pete è vitâ Gregorii hujus, à Turonenſi clerico exaratâ: quæ apud Aloyſium eſt T. III, & Surium T. VI die XVII Nov. item è Tritthemii catalogo, & de illuſtribus viris ordinis Benedictini lib. III cap. X, & LI. item lib. IV cap XL. item iis, quæ à Savarone paſſim dicuntur opere de originibus civitatis Claromontanæ. Ad eadem tempora à Suffrido Petri in Chronologiâ ad oram additâ, à Sigeberto *c* refertur Rudolphus ſive ut in aliis libris eſt, RADULPHUS, quem & ipſum Sigebertus hiſtoriam Francorum ſcripſiſſe ait: ſed addit, *à ſuo tempore*, ut videatur ſui ſæculi res ſolùm conſignâſſe.

a *Pag.* 127.

b *Anno* 1569. *pag.* 643.

c *cap.* 50.

Itidem ad junioris Juſtini tempora pertinere putatur HUNIBALDUS Francus. Hic, ut Tritthemius in *Compendio*, & Simlerus in Geſneri appendice, tradunt, ex carminibus, & ſcriptis flaminum ſuæ gentis, continuavit Waſthali hiſtoriam per annos IↃCCCCXXVI, uſque ad Clodovei, cujus tempore vixiſſe dicitur, annum ultimum, qui Chriſti erat, non quidem IↃXIV, ut eſt apud Simlerum, ſed IↃLXIV; ut temporum ratio clarè evincit. Ac primis quidem ſex libris tractat res Trojanas uſque ad mortem Antenoris. Hinc ſex aliis libris progreditur uſque ad Waramundum regem. Sequentibus verò pertingit uſque ad tempora Clodovei. Duodecim ultimos Hunibaldi libros redegit Tritthemius in compendium: quod in operum ejus volumine compâret: imò non paullò erat hoc Annio, & indoctior, & impudentior. Verùm Hunibaldus iſte nec treſſis ſcriptor eſt. Imò nihil illo ineptius, ſtultiuſque. Sanè quicquid de antiquis Germanorum temporibus Romanis indictum prodit; id omne comminiſcitur. Nec enim veteres Germani geſta ſua mandabant literis, quas neſciebant. At ille ferrei oris, plumbei cordis, Hunibaldus, non

non modò promit his indicta, ſed planè repugnantia: ut fidem ei habere non poſſimus, niſi inſimul Romanis omnibus detrahamus. Vide de hoc pluſcula apud Illuſtrem, Doctiſſimumque Hermannum Comitem Nuenarium, diſſertatione de origine, & diſſertatione priſcorum Francorum: item apud Hadrianum Iunium Bataviæ ſuæ cap. IX. Cui Janus Duza ſubſcribit notis ad elegiam ſuam Annalibus Batavis præfixam. Scaliger etiam de emendatione temporum, lib. VI imperitiæ ſeculi pag. 496 tribuit, quod impunè ei fuerit Marrucinis illorum temporum probare. Nec minus rejicit Cluverius Antiquæ Germaniæ lib. III cap. XX. Idem facit Iſacius Pontanus in Originibus Francicis, & notis ad ſua poëmata. Ubi refellit Ioannem Dilenum Iuriſconſultum Lovanienſem, & Iacobum de Charron, Regi Chriſtianiſſimo à Cubiculis: quibus Hunibaldus ille in pretio erat. Quare Hunibaldus eo loco habendus, quo Beroſus Annii, & ſimilis farinæ nugatores. Inter cæteras ejus ineptias eſt, quod Roterodamum novitium Bataviæ noſtræ oppidum ait conditum eſſe à Rothero Rege Francorum, circa annum Chriſti LXXXIX. Qui Rex nunquam fuit.

Juſtini quoque, ac Tiberii Anicii temporibus, is fuit, qui S. Domnoli, Cenomanenſis epiſcopi, vitam, juſſu Haduini præſulis, conſcripſit. Siquidem ejus auctor opuſculi, quod ipſe non obſcurè indicat, Domnoli amicus ac familiaris fuit. Domnoli verò ætatem vel inde cognoſcimus, quòd, ut ibidem legas, B. Germani, Pariſienſis epiſcopi, ſummus fuerit amicus. Is autem obiit anno IↃLXXIX. Vita hæc Domnoli legitur apud Surium in Hiſt. Sanct. Tom. III a. d. XVI Maji. Sed Haræus in epitome ſuâ eam rejecit ad I Dec.

Eorundem imperatorum ætate vixit ille, qui vitam compoſuit æqualis ſui B. Auſtregiſili, archiepiſcopi Bituricenſis. Habes apud Surium ad XX Maji. Quod autem de ætate ejus ſcriptoris dixi, id cognoſcere eſt ex iſtis verbis: *Dixit igitur* (Auſtregiſilus) *amico ſuo Marculpho, id temporis lectori,* NUNC *verò abbati ejus baſilicæ, ubi corpus ejus humatum eſt,* &c. Atqui obiit Auſtregiſilus circa annum IↃLXXXI. Vide quæ in epitome ſanctorum Haræus annotavit ad Sulpitii, & Auſtregiſili vitas. Magis enim ea probantur, quàm quæ Baronius de obitus ejus tempore retulit ad annum Chr. IↃCXI.

CAP. XXIII.

Gregorius Magnus ex præfecto urbis factus monachus, hinc diaconus, exinde papa. Error abbatis Urſpergenſis. Gregorius hic à quibus auctor agnoſcatur dialogorum de ſanctorum miraculis. Idem quantopere Romanis fuerit exoſus, qui & defuncti ſcripta comburere fuere aggreſſi. Dialogorũ libri à Zacharia papa Græcè tranſlati. A Cedreno crediti eſſe Gregorii II. *Falli eos, qui Photio eandem opinionem tribuerunt. An dialogus Græcolatinus de vita Benedicti poſſit eſſe hujus Gregorii. Beulanus presbyter de genealogiis gentium. Scriptor vitæ S. Eugendi. Elvonii Probi hiſtoria Britannica. Aſaphus Venedota de vita Kentigerni. Chronicon Ioannis Biclarienſis, ſive Gerundenſis. De origine rerum Hiſpanicarum epiſcopi Gerundenſis liber. Scriptores vitarum S. Ebrulphi, & S. Eparchii.*

GREGORIUS MAGNUS anno Chriſti IↃLXXXI, qui Juſtini junioris erat ſextuſdecimus, Urbis præfectus erat. Anno Chr. IↃLXXXII, Tiberii imp. ſecundo, monachus S. Equitii eſt factus. Ut valde fallatur Conradus, abbas Urſpergenſis, cùm eum jam anno IↃLVIII, monachum fuiſſe arbitratur. Nec diu in eo vitæ genere permanſit: ſed mox à Pelagio Papa ſeptimus fuit Levita deſignatus. Anno Chr. IↃXC, qui Mauritii fuit quinctus, ex diacono eſt creatus Papa. Atque obiit anno ſecundo Phocæ Imp. qui Chriſti erat IↃCIV. Hic, ut verba Sigeberti retineam, *librum dialogorum, quem cum Petro, diacono ſuo, de miraculis ſanctorum ſui temporis habuit, Tendelindæ* a, *Longobardorum reginæ, pro munere miſit.* De Petro iſtoc, quicum dialogi fuere habiti à Gregorio, mirificam ibidem rem narrat Sigebertus, his verbis: *Scripſit & alia, quæ à Romanis poſt mortem ejus combuſta ſunt, qui & omnia opera ejus combuſſiſſent, niſi Petrus, diaconus ejus, interveniens confirmâſſet jurejurando, ſe vidiſſe Spiritum S. quaſi columbam ſuper caput Gregorii tractantis ſedentem, roſtrum ſuum ori illius inſerentem: & hoc ipſum Petrus hac conditione fecit, ut, ſi ipſe poſt factum jusjurandum ſtatim moreretur, Romani à libris Gregorii comburendis ceſſarent: ſi non moreretur, ipſe etiam combuſtoribus librorum manus daret. Sic Petrus inter verba juramenti exſpiravit, & Romano-*

a *Alii, Trudelindæ, vel Tedelindæ.*

rum inſania ceſſavit. Dialogos autem Gregorii Papæ ſeſquiſeculo pôſt Græcè reddidit Zacharias Papa, ut idem teſtatur cap. LXXXVII; & ante eum ſcripſerat Petrus diaconus lib. IV. de vita Gregorii Magni. Præter eos alii quoque multi meminere horum dialogorum: eoſque inter Leo Oſtienſis Hiſtoriæ Caſinenſis cap. I. Imò planè hoc Gregorii opus ſignat Beda lib. I Hiſt. Angl. cap. XIV. Atque adeò ipſe etiam Gregorius lib. II epiſt. LXXXIX cap. I. cùm ait: *Fratres mei, qui mecum familiariter vivunt, omnimodo me compellunt aliqua de miraculis patrum, quæ in Italia facta audivimus, ſub brevitate ſcribere.* Non deſunt tamen viri eruditi, qui dialogos eos eſſe arbitrentur Gregorii II, vel III; quorum ille anno IↃCCXV, hic anno IↃCCXXXI ſedere cœpit. Sanè ſubnixa eſt hæc ſententia auctoritate Cedreni: qui Gregorium dialogorum auctorem vixiſſe *a* temporibus Conſtantini, & Leonis impp ac à lucubratione iſtac *Dialogi* accepiſſe cognomen. Ajunt & in eâdem ſententia Photium eſſe, cujus major ſanè apud me auctoritas foret, quàm Cedreni. Nam & emunctioris eſt naris, & majoris eruditionis, atque induſtriæ, &, quod non minoris duco, Gregorianis temporibus propior multò. Verùm de Photio falluntur, cùm ille inter tempus, quo Gregorius dialogos ſcripſit, & illud, quo Zacharias eos vertit, annos dicat interjectos CLXV: quod convenire neutiquam poteſt Gregorii II, vel III temporibus: quia Gregorio ſecundo Gregorius III, huic autem Zacharias ſucceſſit. Quare primo tribuiſſe Gregorio, ſatis eſt manifeſtum: utcunque pauciores aliquanto anni ſint inter Gregorium I, & Zachariam, quàm Photius, (niſi librarii is error) exiſtimavit. Nec movere debet, quòd is Zachariam dialogorum conditoris διάδοχον appellet. Nam ſucceſſiſſe ei, dicit: ſed ἀμέσως ſucceſſiſſe, non dicit: nec dicere voluit, qui ſeſquiſeculi inter eos intervallum ponit. Nec ſolùm diſſenſus eſt de dialogorum auctore: ſed etiam de eorundem fide. Quâ de re adi querimoniam Melchioris Cani, epiſcopi Canarienſis, Locorum Communium lib. XI cap. penult. quęque adverſus Canum diſſerit Baronius notationibus in Martyrologium Rom. ad XXIII Decembris. Extremo illud loco addam, in Cæſarea bibliotheca, quæ eſt Viennæ, exſtare codicẽ MSum Gregorii hujus nomen præferentem: continet autem dialogum Græcolatinum de vita B. Benedicti. Is ſi genuinus, Latinè quidem ſit à Gregorio; (ſanè eum id argumentum tractâſſe, dicit Sigebertus *b*) ſed tranſlatio ab alio fuerit: fortaſſe à Zacharia Papa, vel aliquo, qui juſſu Zachariæ verterit; vel ab Anaſtaſio, Antiocheno epiſcopo,

a *Pag.* 375.

b *In catal. cap.* 33.

piſcopo, qui Paſtoralia in Græcum ſermonem transfudit. Sanè Gregorii eſſe nequit, cùm ipſe epiſtolâ ad Euſebium, epiſcopum Theſſalonicenſem, ſe Græcè neſcire, ingenuè fateatur.

BEULANUS, presbyter Anglus, Nennii præceptor, iiſdem, quibus Gregorius Papa, temporibus vixit. Hic ſedulò inquiſivit Angloſaxonum, qui Britanniam ſeſquiſeculo antè ingreſſi fuerant, origines: atque adeò, ex qua poſt diluvium gente prognati eſſent. Ex iis verò, quæ iſta meditans, collegerat, librum fecit De genealogiis gentium; ut ex Balæo cognoſcimus.

S. EUGENDI, ABBATIS Jurenſis, diſcipulus vitam ſcripſit præceptoris ſui. Ea apud Surium exſtat T. 1. a. d. 1 Jan. In vitæ ejus extremo pollicetur auctor etiam Inſtituta monaſterii Agaunenſis, in quo vivebat. eaque à ſe ſcripta eſſe ait juſſu S. Marini presbyteri, inſulæ Lirinenſis abbatis. At S. Marinus, ut ex vita ejus videmus, fuit tempore Childerici Francorum regis, Clotharii filii, cùm imperator foret Tiberius. Quare ſub Tiberio hoc, vel ſucceſſore ejus Mauritio, claruerit vitæ ejus ſcriptor.

Sub Mauritio quoque, fugatis in Cambriam Britannis, vixit ELUODUGUS PROBUS, Bannochorenſis cœnobii monachus, Nennii itidem præceptor: ut præter Nennium ipſum in Chronicis ſuis Gualterus Coventrius, & Rogerius Ceſtrius, teſtantur. Condidit Britannicam hiſtoriam, quam, ope hiſtoriæ Romanæ, à multis priorum fabulis purgavit.

ASAPHUS VENEDOTA itidem tempore Mauritii claruit, quo in Britannia imperabat tyrannus Carentius. Scripſit vitam præceptoris ſui Kentigerni; à quo, dum viveret, monaſterio Elguenſi, ſive Eluienſi, fuerat præfectus; atque in epiſcopatu, conſentiente plebe, ſucceſſor conſtitutus. Ab hoc diœceſis, cui præfuit, veteri nomine deperdito, S. Aſaph cœpit nominari.

Claruit & tum JOANNES ABBAS, Gothis oriundus, ſed Scalabi in Luſitania natus, conditor Biclarienſis monaſterii, ac poſtea epiſcopus Gerundenſis: unde & nunc JOANNES BICLARIENSIS, nunc JOANNES GERUNDENSIS, vocari ſolet. Hic continuavit Chronicon, ubi Victor Tununenſis deſierat: nempe ab initio imperii Juſtini imperatoris, qui Juſtiniano ſucceſſit, uſque ad octavum Mauricii annum, & quartum Reccaredi, regis ſui, qui Chriſti annus eſt IↃXCIV. Eum primus in antiquis ſuis lectionibus divulgavit Henricus Caniſius. Vide de eo Iſidorum lib. de viris illuſtribus cap. XXXI, item Tritthemium in Catal. Baronium Tom.

VII ad an. IↃLXXXIV, & Joannem Marianam rerum Hiſpanicarum lib. v cap. XIII, & XV. Fortaſſe verò & hujus ſit Gerundenſis epiſcopi de origine rerum Hiſpanicarum liber. Eum Poſſevinus ait MSum exſtitiſſe in bibliotheca Vincentii Pinelli, quæ poſt obitum ejus Patavio Neapolim eſt tranſlata.

Etiam Mauritii temporibus fuit ille, qui vitam S. Ebrulphi confeſſoris conſignavit. Nam æqualem fuiſſe S. Ebrulpho, indicant hæc de eo verba in vitæ initio: *Ebrulphus vir nobilis, parentes habuit illuſtres. Nutritus eſt autem in aula regis Franciæ, tantamq; præ ſe tulit modeſtiam, & humilitatem, ut in palatio magnum obtineret locum, quemadmodum* IPSE NOBIS *dicere conſuevit.* Et poſt multa ait: *Cùm jam vir ſanctus octogeſimum ætatis annum exceſſit, ſicut ab* IPSO DIDICIMUS, *cupiebat diſſolvi.* Obiit autem S. Ebrulphus, (ut in eâdem vitâ dicitur) *temporibus Rodoberti, epiſcopi Sagienſis, anno duodecimo Childeberti regis:* ubi Childebertus ſignatur, Auſtraſiæ rex, Sigeberti, & Brunechildis filius, qui patri ſucceſſit anno IↃLXXVIII, ut duodecimus ejus annus ſit Chriſti annus IↃXC. Extat ea Ebrulphi vita in Suriana Sanctorum hiſt. T. VI die XXIX Dec.

Circa eadem tempora fuit, qui exaravit vitam S. Eparchii. Nam prope æqualem fuiſſe, indicant hæc verba: *In hac S. Eparchii vita, nemo quicquam putet commentitium, aut ſupervacaneum, recitari: quandoquidem ea, quæ dicturus ſum, multorum poſſunt, qui coram intuiti ſunt, teſtimoniis confirmari.* At obiit Eparchius anno IↃLXXXIII. Habes eam vitam apud Surium Tom. IV. Kal. Jul.

CAP. XXIV.

Scriptores ſex, qui temporibus vixerint imperatoris Phocæ. Puta Fauſtus Caſſinenſis de vita S. Mauri: anonymus de vita B. Arnulphi: Elboldus Britannus de geſtis ſui temporis: Marcus Caſſinenſis de vita S. Benedicti: Maximus Cæſarienſis de rebus Hiſpanicis tempore Gothorum: & Secundus de geſtis quibuſdam Longobardorum.

FAUSTUS, CASSINENSIS monachus, S. Benedicti diſcipulus, floruit tempore Phocæ imperatoris. Vitam ſcripſit S. Mauri abbatis, condiſcipuli ſui: qui anno obiit IↃLXXXIV, tertio anno imper. Tiberii, quadrageſimo primo anno, ex quo in Galliam venerat:

venerat: ut Fauſtus teſtatur in Mauri vita (habes apud Surium ad xv Jan.) in cujus extremo legas, eum *oblatum fuiſſe B. Benedicto, cùm duodecim eſſet annorum: habitaſſe cum eo* xx *annis: commoratum eſſe in monaſterio ſuo, quod ipſe ædificavit, annis* xl, *diebus* xiv. *Qui ſimul fiunt anni* lxxii, *dies* xiv. Scripſit autem ea Fauſtus poſt obitum Mauri annis amplius xx. Quod oſtendunt verba iſta in præfatione: *Denique hoc opuſculum beatiſſimo Papæ Bonifacio oſtendi. Quod ipſe ſanctiſſimus pontifex approbans, laude dignum duxit, ſuâque ſanctâ auctoritate roboravit.* At is, qui primus Pontificum poſt Pelagium ii, ſub quo S. Maurus obiit, Bonifacii nomen habuit, fuit Bonifacius iii, qui ſedere cœpit anno IↃcvi: uti anno proximo Bonifacius iv: quorum alterum quin Fauſtus ſignet, dubitare non poſſumus. Sed tertium vocat Leo Oſtienſis Chronici Caſinenſis lib. i cap. iii. ubi hæc reperies: *Tertio interea Bonifacio Apoſtolicæ ſedi præſidente, memoratus Fauſtus, qui cum beato Mauro ad Gallias perrexerat, ad prædictum Lateranenſe cœnobium rediit: atque à beato Theodoro (qui tunc poſt ſanctæ memoriæ Valentinianum tertius eandem congregationem regebat) rogatus, atque compulſus, hiſtoriam de vita beati Mauri ſignatâ veritate conſcripſit: quam idem papa Bonifacius approbans, ſuâ auctoritate roboravit.* Meminerat & idem cap. i. ubi de B. Benedicto ait: *Nihil moratus beatum Maurum illuc direxit, atque unà beatum Fauſtum, qui ejus poſtmodum hiſtoriam pleniter ſcripſit.* Vide & Sigebertum in catal. cap. xxxii.

Anonymus ille, qui vitam tradidit B. Arnulphi, Metenſis epiſcopi, (ea apud Surium exſtat a. d. xvi Aug.) iiſdem quibus Arnulphus temporibus fuit. Siquidem penè initio ejus vitæ ſic loquitur: *Hujus ego res memorabiles, & laude dignas nonnullas, ab ejus familiaribus didici: pleraque per memet ipſum cognovi.* Et in eâdem vitâ: *Quod nos audientes, celeri greſſu imus ad domum beati viri*, &c. Sermo ibi eſt de Arnulpho hoc. Is autem familiaris fuit Clothario, ſecundo ejus nominis Francorum regi: ut ex eadem vita conſtat. Quare Phocæ, & Heraclii temporibus, vixiſſe, ſatis eſt apertum. Videtur autem hoc eſſe opus illud, quod ſignat Paullus Diaconus de Longobardorum geſtis lib. i cap. xvi, ubi ait: *De cujus* (Arnulphi) *mirabilibus apud Metenſem eccleſiam, ubi epiſcopatum geſſit, liber exſtat, ejuſdem miracula, & vitæ abſtinentiam, continens.*

Eâdem ætate fuit Elbodus Britannus, Venedotarum in Anglia archiepiſcopus. Hic à bonarum literarum peritiâ Lelando laudatur: ac, præter librum de ratione paſchæ, etiam hiſtoriam ſui temporis reliquit: ut Balæus teſtatur.

MARCUS, CASSINENSIS monachus, eodem tempore fuit. De eo ſic Sigebertus cap. XXXIII: *Marcus poëta, familiaris Benedicti Caſſinenſis, vitam ejus à Gregorio deſcriptam defloravit heroico breviloquio, & pauca ſuperaddidit.* Hoc carmen Marci, cùm diu delituiſſet, in monaſterio B. Benedicti Mantuani inventum, ac Romæ, cum tertio Proſperi Martinengi poëmatum libro, anno cIↃ IↃ XC excuſum fuit.

Vixit iiſdem temporibus MAXIMUS, Cæſarauguſtanæ civitatis epiſcopus, qui *hiſtoriolam de his, quæ temporibus Gothorum in Hiſpania acta ſunt, hiſtorico, & compoſito ſermone, ſcripſit*: ut ait Iſidorus in catal. cap. ult. ubi eum adhuc vivere, multaque componere, dicit. Meminit & Honorius. Item Tritthemius, qui librum eum appellat *inſigne volumen, & opus amœnum, de geſtis Gotthorum in Hiſpaniis.* Intercidiſſe arbitratur Vaſæus in Chron. rerum Hiſp. cap. IV. Mihi quidem hactenus eſt inviſum.

Phocę quoq; tempore, ac primo Heraclii quinquennio, Clothario II in Galliis imperante, fuit SECUNDUS, de quo Paullus Longobardus lib. III de geſtis Longob. cap. XXIX. *Tantaq; ibi ſtrages facta eſt de Francorum exercitu, quanta nuſquam alibi memoratur. Mirandum ſanè eſt, cur Secundus, qui aliqua de Longobardorum geſtis ſcripſit, hanc tantùm eorum victoriam præterierit, cùm hæc, quæ præmiſimus de Francorum interitu, in eorum hiſtoria iiſdem ipſis penè verbis exarata legantur.* Item lib. IV cap. XLII: *Sequenti menſe Martio defunctus eſt apud Tridentum Secundus, ſervus Chriſti, de quo ſæpe jam diximus: qui uſque ad ſua tempora ſuccinctam de Longobardorum geſtis compoſuit hiſtoriolam.* Mox ſubjungit, ut eodem tempore Theudebertus, Francorum rex, in prælio ceciderit. Quod anno contigit IↃCXV. Ut eopſe anno mortuus ſit Secundus: quem ut ab aliis diſcernamus, Tridentinum vocare poſſumus ob verba Paulli proximè prolata.

CAP. XXV.

Sequuntur tempora Heraclii, quibus Euſtaſius iter S. Columbani, Nennius res Britannicas, literis mandavit: quibus item fuit Iſidorus Hiſpalenſis. Atque hujus indicatur genus, ac dignitas. Diſtinguitur idem ab Iſidoro ſeniore, & alio, Pacenſi epiſcopo. Locus ex Chronicis Iſidori ab alio ejuſdem Originum libris inſertus. Quantopere idem rem hiſtoricam juverit. Quibus conciliis præfuerit. Oſtenditur alium eſſe ab hoc, qui canones Eccleſiaſticos conſarcinavit: ſive

ſive ei Mercator cognomen, ſeu ipſe peccatorem ſe modeſtiæ cauſsâ nominavit. Obiter aliquid de Redemto Clerico. Braulionis, epiſcopi Cæſarauguſtani, liber de vita Æmiliani monachi. Samuelis Beulani hiſtoria itineraria.

PRimis annis imperatoris Heraclii (qui imperare cœpit anno IↃCX, ac annis rexit XXXI) claruit EUSTASIUS, diſcipulus Columbani. Hic magiſtri ſui iter deſcripſit. Quicquid verò de magiſtro prodidit Euſtaſius, hoc hiſtoriæ ſuæ de vita Columbani inſeruit Jonas: de quo poſtea dicemus.

Temporibus ejuſdem imperatoris, circa annum IↃCXX, ſub Cadroano, duce Britanno, vixit NENNIUS Anglus; Elvodugi Probi, ac poſtea Beulani presbyteri, diſcipulus; Elbodi ejus, de quo diximus, familiaris; ac tandem Bannochorenſis cœnobii antiſtes. Hiſtoriam condidit de origine Britannorum, cui Samuel Britannus addidit notas. Exſtare eam in Norduicenſi Carmelitarum bibliotheca, auctor eſt Balæus. Qui & ſcripſiſſe teſtatur librum de Urbibus Britannicis, elogium Britanniæ, apologiam quandam, coſmographiam, item additiones Gildæ. His addit Pitſeus collectiones hiſtoriarum, librum de mirabilibus, ac Chronicon. Ex iis verò, quæ retulimus, elogium quidem Britanniæ ait ſupereſſe in bibliotheca baronis Lumlejani: Chronicon autem Cantabrigiæ haberi in Collegio S. Benedicti. Hiſtoriam verò de origine Britannorum, non Nordvici ſolùm exſtare, ut Balæus ait; ſed etiam Cantabrigiæ in eodem Benedicti collegio, atque item in bibliothecâ publicâ ejus urbis Academiæ.

Utroque hoc longè celebratior eſt ISIDORUS HISPALENSIS. Stirpe Gothicâ natus fuit. Pater erat Severianus, Urbis Carthaginenſis præfectus. Fratres habuit epiſcopos duos, Leandrum Hiſpalenſis, & Fulgentium Carthaginenſis Eccleſiæ. epiſcopus per annos fuit XL; ut de eo auctor eſt nobis Lucas Tudenſis. Idem eſt, qui *Iſidorus Iunior* in multorum codd. inſcriptionibus vocatur: uti & à Sigeberto, Tritthemio, & aliis. Nempe ſic dictus, ut diſtinguatur ab Iſidoro Cordubenſi, qui Honorii temporibus vixit: hoc eſt circa annum gratiæ CCCC. Atque hic ille ſit, qui, ut quidem Tritthemius prodidit, commentarios in libros regum edidit: eoſque dicavit Oroſio, presbytero Hiſpano, B. Auguſtini diſcipulo. At Hiſpalenſis Iſidorus claruit imprimis circa annum

IↃCXX,

IↃCXX, ſcriptoribus Heraclii Imp. & Suinthilani, Gothorum in Hiſpania regis: ut conſtat ex iis Iſidori verbis, quibus & Chronicon ſuum incipit, & quinctum Originum finit: niſi potiùs alius ex Chronicis in Originum libros tranſtulit: quod verum puto: etſi Bellarminus credat, Chronicon ex quincto Originum eſſe decerptum. Sed contrà factum eſſe, inde colligo, quòd in vett. meis optimæ notæ manuſcriptis, extrema iſta libri quincti verba, quæ in Breulianâ edione legas, deſiderantur. Nec ſemper tamen per Iſidorum juniorem Hiſpalenſis ſignatur: ſed interdum & Pacenſis, itidem Hiſpanus, qui Hiſpalenſi ipſo junior fuit. De Pacenſi hoc poſtea dicemus. Ingenium atque eruditionem ſuam poſteris teſtatam fecit Hiſpalenſis, multis ad literaturam, multis item ad ſacras literas pertinentibus: de quibus nunc non agimus. Hiſtorica verò ejus ſunt iſta, quæ hodieque exſtant. Chronicon ſcripſit ab initio mundi uſque ad quinctum annum Suinthilani regis, qui Chriſti fuit IↃCXXVI. Hujus operis meminit in fine quincti Originum: ſi appendix ea ipſius fuerit Iſidori, de quo antè ſatis dictum. Condidit quoque hiſtoriam de origine Gothorum, & regno Suevorum, & Wandalorum. Cujus operis meminit Braulio, epiſcopus Cæſarauguſtanus, in præfatione eâ, quæ Iſidoro præmittitur. Etiam opuſculum compoſuit de XLVI viris illuſtribus; quod MSum exſtat Cantabrigiæ in bibliothecâ Collegii S. Benedicti, & Oxonii in Collegio Mertonenſi. Adhæc Philippus Bergomas in ſupplemento ſuo Chronico ad annum IↃCXV, ait, eum conſignâſſe vitas quorundam ſanctorum, quod ipſum Sigebertus prodit in catal. cap. LV: ſed hic explicatiùs paullò loquitur: quia egiſſe ait *de ortu, vitâ, & obitu ſanctorum patrum, qui in Scripturis laudibus efferuntur*. Joannes Vaſęus Chronici Hiſpanię cap. IV ſcribit, incidiſſe ſe & in Chronicon quoddam Iſidoro Hiſpalenſi adſcriptum, à ſuperiori autem Chronico diverſum: ſed quia illud in ultimo Thraſamundi, Vandalorum regis, anno deſinat, &, quod caput eſt, Vandalorum in Africâ potius, quàm Gothorum in Hiſpaniâ, rationem habeat: rectè cenſet alterius potiùs eſſe, ac quidē hominis Afri. Cujus ſuſpicionē illud confirmat, quòd de rebus Vandalorum alterum exſtet opuſculum Iſidori, quo res eorum perducit uſque ad Gilimeri caſum, & Vandalorū interitum. Anno IↃCXIX præfuit ſynodo Spalenſi, quomodo vocatur ſynodus Hiſpalenſis: ut *Spalis* pro *Hiſpalis*, *Spania* pro *Hiſpania* dixere. Item præfuit nobili illi LXX epiſcoporum ſynodo Toleta-

Toletanæ: quæ anno habita IↃCXXXIII: ut ex MSSis antiquis Garſias Loaiſa obſervavit. Utrùm autem Hiſpalenſis hic ſit idem ille, qui pontificum epiſtolas, & conciliorum canonas, collegit, adhuc in controverſia eſt. Sanè jam ante annos penè octingentos tribuit hæc ei Hincmarus, Rhemenſis archiepiſcopus, libro de Synodis: ut de Joanne Gerſone, & juniorum aliis, qui idem fecere, nihil nunc dicam. Sed ſi idem eſt, quid cauſſæ afferemus, cur Conciliorum collectori in libb. vett. apponatur cognomen Mercatoris? Per enim veriſimile eſt, hoc eo factum fuiſſe, ut ab Hiſpalenſi diſtingueretur. Verùm ad hoc reſponderi poſſe video, *Mercatoris* cognomen corruptum eſſe ex *Peccatoris*: quod nomen modeſtiæ cauſſâ ab antiquis ſæpius adſciſcitur. Equidem non repugno. Quare munitiori telo hîc opus. Quale illud fuerit, quòd Iſidorus ille in Collectionis ſuæ præfatione quædam adferat ex concilio Toletano XI, quod celebratum eſt anno IↃLXXV: item quòd ibidem meminit Agathonis Papæ, qui ſedere cœpit anno IↃLXXVIII. Atqui obiit Iſidorus (ut REDEMPTUS CLERICUS, Iſidori diſcipulus, qui & morienti adfuit, teſtatur *a)* æra IↃCLXXIV: hoc eſt anno Chr. IↃCXXXVI. quicum convenit, quòd eum primo Chintilæ anno deceſſiſſe, ſcribat Lucas Tudenſis: imò & antè memoratus Braulio, cui præ omnibus fides haberi debet. Eſt enim is Braulio, cui Iſidorus dicavit libros Originum: quos ipſos hujus ſcripſerat poſtulato, ut ex Hildephonſi viris illuſtribus conſtat. Quare quin ab Hiſpalenſi illo Iſidoro alius ſit, ſeu Mercator, ſeu Peccator Iſidorus, minimè dubitamus. Illuſtre Iſidori Hiſpalenſis elogium habemus in Concilio Toletano VIII cap. II. Vide & quæ de vita, ac morte Iſidori hujus, præter Redemtum antè memoratum, ſcribit Joannes Mariana lib. VI de rebus Hiſpaniæ cap. V. VI, & imprimis VII.

a *Epiſtolâ hiſtoricâ de obitu Iſidori, quæ operibus ejus præfigitur.*

Ipſe etiam BRAULIO proximè memoratus, hîc aliquem ſibi locum depoſcit. Concilio is Toletano quarto, quincto, ſextoque, interfuit: ut ex Actis videmus. De eodem ita in illuſtribus viris ſcribit Hildephonſus cap. XII: *Braulio, frater Ioannis, in Cæſarauguſta decedentis adeptus eſt locum, vir ſicut germanitate conjunctus, ita non minimum ingenio minoratus. Clarus & iſte habitus canonibus, & quibuſdam opuſculis. Scripſit vitam Æmiliani cujuſdam monachi, qui & memoriam hujus, & virtutem illius ſancti viri, ſuo tenore commendat pariter, & illuſtrat. Habuit ſacerdotium ferme viginti annis: quibus expletis, clauſit diem vitæ præſentis. Duravit in regimine temporibus Siſenandi, Chintilæ, Tulganis, Chindaſuinthi, regum.* Franciſco Taraphæ libro de rebus Hiſpanicis, reges hi dicuntur Siſunan-

ſunandus, Suintilla, Tulga, & Sindaſundus: quorũ Siſunandus imperare cœpit an. IↃCXXVI, Sindaſundus autẽ an. IↃCXLVI. Vide & quæ de Braulione Baronius notat in Martyrologio ad XXVI Martii.

Extremis quoque Heraclii temporibus vixit SAMUEL BEULANUS, Britannus, Beulani presbyteri, de quo ſuperiùs dictum, filius, Elbodi epiſcopi auditor. Hujus hodieque ſupereſt hiſtoria itineraria: ut teſtis eſt Balæus. Idem conſignâſſe dicitur facta Arturi apud Scotos: uti & in Nennium Annotationes. Bedæ tamen, ac Polydoro etiam, fuiſſe ignotus videtur. *Natus in Scotia. Anglum non nemo eum facit, quòd in Inſula Vecta Anglicæ ditionis provinciola fuerit educatus; cùm tamen ipſe ſe in Teudalia natum, in Berniciis ætatem exegiſſe ſcribat, atque in cœnobio Mailroto. Florebat an.* DCXL.

CAP. XXVI.

Scriptores ſex, qui ætate Conſtantis, Heraclii filii, claruerint. Primus eſt Audoënus, cujus vitæ genus, & quando deceſſerit, exponitur. In Sigeberto conjectura. Scripſit Audoënus, tum S. Eligii, tum S. Remigii vitam. Sequuntur ſcriptor de vita S. Amati, & alius de vita S. Martini Papæ: hinc Elerius Cambrius de vita S. Wenefredæ: tum Hildephonſus, Toletanus archiepiſcopus, de viris illuſtribus: ac poſtremò Ionas Scotus abbas de vita S. Columbani, & præceptoris ſui Attalæ, item Euſtaſii, & Bertulphi, vitis.

AB Heraclii temporibus accedo ad ea, quibus imperium tenuit filius ejus, Conſtans: qui anno IↃCXLI regere cœpit, deſiitque an. IↃCLXVIII. Ad hæc tempora referendus Odocius ſive AUDOENUS, prout in MSSis Sigeberti codd. vocatur, qui Tritthemio perperam *Andoënus*. De ætate quod dixi, inde cognoſcimus, quia, cùm priùs fuiſſet Dagoberto regi à conſiliis; poſtea Rothomagenſis epiſcopus creatus eſt: (ejus ſedis vigeſimumprimum fuiſſe, in tabulis Democharis legitur) in hac verò dignitate fuit ſub Clothario III, ac Theodorico; quorum ille tertiusdecimus, hic XIV Francorum rex erat. Cabilonenſi concilio interfuiſſe, conſtat. Obiit autem anno regis Theodorici ſexto, qui Chriſti eſt IↃCLXXVII. In vita S. Audoëni (quæ apud Surium legitur ad XXIV Aug.) corruptè pro eo editum eſt *anno Theodorici ſextodecimo*. Quod ſi plura de anno, dieque, quo deceſſit, nôſſe voles, adi Baronium in Annalibus anno

IↃCLXXVII,

IↃCLXXVII, inque Martyrologio ad XXV Aug. Retulit in literas Audoënus vitam æqualis ſui S. Eligii, quæ apud eundem Surium exſtat ad I Decembris. Eo de opere ſic Sigebertus: *Audoënus, qui & Dado, epiſcopus Rothomagenſis, ſcripſit ad Robertum, Pariſiorum epiſcopum, vitam Eligii Noviomenſis epiſcopi: duobus libris explicans miracula, quæ in vita, vel poſt mortem ejus, geſta ſunt: per eum tertio libro rhetoricè, & commaticè, totam vitam ejus recapitulans.* Ubi pro *per eum* legerem *verùm*: niſi ſimpliciùs videretur, diſtinguere hoc pacto: *quæ in vita, vel poſt mortem ejus, geſta ſunt per eum: tertio libro* &c. Ex tribus Audoëni libris tertium omiſit Surius, quòd nonniſi priorum epitome foret: imò & operis prologum præteriit, multaque libro primo, & ſecundo, fuſiùs dicta paucioribus conſtrinxit. Mallem ego auctorem nobis edidiſſet, prout in MSo ſuo repererat. Cæterùm apud Helvetios in bibliothecâ S. Galli exſtat etiam Audoëni, Rothomagenſis epiſcopi, liber de vita S. Remigii. Planeque cenſeo hunc ipſum eſſe Audoënum illum, ad quem ſcripta eſt vita S. Aquilini, epiſcopi Ebroicenſis. Quod ſi eſt, ex Audoëni ætate de ſcriptoris illius temporibus ſatis liquebit.

Conſtantis etiam ætate vixit ille, cui debemus vitam S. Amati, presbyteri, & abbatis monaſterii Romani: quæ eſt apud Surium T. V die XIII Sept. Nam fuit auctor is æqualis S. Amato. Is autem deceſſit circa annum IↃCL.

Etiam his temporibus fuit, qui reliquit vitam S. Martini Papæ à Surio Hiſtoriæ Sanctorum ex MSSis codd. inſertam Tom. VI die XII Nov. Siquidem æqualis, atque adeò comes Martini Papæ fuit: ut ipſe his verbis indicat: *Hæc in mente habens, humilis ego famulus veſter, quædam quidem exteriùs ſollicitudine multa addiſcens, plurimorum propriè* CONTEMPLATOR FACTUS, *judicavi literis reminiſci, & nota facere, claraq; conſtituere omnibus Chriſti amatoribus: quatenus cognoſcentes mecum illum propheticum ſermonem proferant, Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum,* &c. At obiit Martinus Papa Cherſonæ in Ponto anno Chr. IↃCLIV. XII die menſis Nov.

Ejuſdem imperatoris ætate circa annum IↃCLX claruit ELERIUS CAMBRIUS, ac in literas retulit vitam S. Wenefredæ: ut dubium non videatur, quin pleraque ex eo hauſerit Robertus Salopienſis, qui annis pòſt prope quingentis ejuſdem ſanctæ virginis vitam compoſuit: quædam ei addens de ejus miraculis, deq; tranſlatione ejuſdem in Salapianum monaſterium.

Tum quoque imprimis claruit HILDEPHONSUS, vel Illephon-

phonſus, (qui niſi idem ſit nomen, perperam aliquibus Alphonſus) Toletanæ ſedis epiſcopus. Hic Iſidori, Hiſpalenſis epiſcopi, diſcipulus fuit: atque anno IↃCLIII in Concilio Toletano, cùm adhuc Agalienſis cœnobii abbas eſſet, quarto inter abbates loco ſubſcripſit: anno autem IↃCLVIII, vel, juxta alios, IↃCLXII, Eugenio II in Toletanæ ſedis epiſcopatu ſucceſſit: obiit verò anno IↃCLXVII, quarto anno regis Bambæ: ac ſucceſſorem habuit Quiricum, qui in Synodo Toletana XI præſedit. Hildephonſus hic inter alia, exemplo Hieronymi, Gennadii, & Iſidori junioris, ſcripſit de XIV illuſtribus viris librum unum: qui in Pariſinâ Iſidori Hiſpalenſis editione exſtat. Illis autem, quos deſcripſerat Hildephonſus, Hildephonſum ipſum adjecit Julianus Pomerius; Julianum autem Felix; uterque archiepiſcopus Toletanus. Præterea Hildephonſus Gothorum hiſtoriam contexuit: quam exorſus eſt ab anno quincto Suinthilanis regis, ubi deſierat Iſidorus. Produxit autem uſque ad finem Receſiunthi regis. Ut indicant verba illa, quæ apud Lucam Tudenſem in fine proximè memorati regis legas: *Huc uſque Ildephonſus.* Inde enim conjectare eſt, uti in prioribus deſcripſit Iſidorum, ita in iis, quæ Iſidorum ſequuntur, exſcripſiſſe Hildephonſum. Neſcio autem, quid in cauſſa ſit, cur hujus operis non meminerit Julianus archiepiſcopus. De junioribus minùs mirum, quia poſtquam Hildephonſum complexus eſt Tudenſis, ſeorſum deſiit exſcribi. *Sequitur*, Videre *a* eſt de Hildephonſo quædam, &c. Vide & de Hildephonſo quædam priùs inedita apud Baronium in Martyrologio quidem ad XXIII Jan. in annalibus autem ad annum IↃCLXVII §. V. & VI. *b.* Sed quæ ex Vaticano codice hauſit Baronius, ea ipſa ſunt, quæ Julianum Hildephonſo addidiſſe dicebamus. Sanè aut Juliani Pomerii ſunt, aut, juxta codices alios, Felicis: ut obſervat Jacobus de Breul, monachus S. Germani. Qui illa de Hildephonſo & Juliano, in Pariſienſi editione Iſidori, ex codd. ſuis adjecit Hildephonſo. Etiam in opere de poëtis latinis aliqua de hoc Hildephonſo diximus.

a *Ita reſcribendum.*

b *Ita ſcribe pro* IV *&* V.

Præterea tempore Conſtantis fuit egregius ætatis ſuæ ſcriptor, JONAS, patriâ Scotus (nam perperàm Anglum, vel Hibernum fuiſſe, putavit Bellarminus *c*) dignitate verò abbas congregationis Luxovienſis. Quæ ingenii ſui monumenta reliquerit, exponit Sigebertus cap. LXI: *Ionas ſcripſit vitam Columbani abbatis, & vitas Attalæ, & Euſtaſii, qui fuerunt diſcipuli, & ſucceſſores Columbani.* Leguntur hæ vitæ in collectione Surianâ; Columbani qnidem die XXI Nov. Attalæ autem

c *in ſcript. Eccleſ.*

autem die x Mart. Euſtaſii verò die xxix Mart. Quin & priores duas habes in Chronologia ſanctorum Lirinenſium collectâ à Vincentio Barrali. Euſtaſii vitam contexens, habuiſſe videtur itinerarium ab Euſtaſio ipſo deſcriptum: uſque adeò accuratè aſſignat, & quibus locis, & apud quos, beatus ille vir diverterit. Meminit & ejus Molanus additionibus ad Uſuardum, ubi ait, *Euſtaſii vitam Ionas Scotus, diſcipulus ejus ſcribit.* Ætatem ſuam ipſe nos docet, cùm in vitâ Columbani cap. xi ait, *Pergentes ergo ſimul, adoleſcentem Sommarium, qui etiamnum ſupereſt, comitem ſibi adjungunt, & ad deſtinatum Eremi locum perveniunt, unius tantum panis alimoniâ contenti.* En clarè ait, Sommarium S. Columbani familiarem, ſuperſtitem fuiſſe, ſe iſta ſcribente. Atque in eadem vitâ refert quædam, quæ audierit, ex S. Gallo: qui & ipſe diſcipulus fuit Columbani. Mirum autem, Sigebertum non meminiſſe vitæ S. Bertulphi abbatis, Attalæ ſucceſſoris: quæ eſt apud Surium die xix Aug. Nam & eidem Jonæ tribuunt vett. libb. & genuinam eſſe, ſatis liquet. Non deſunt, qui vitas à Sigeberto Jonæ tributas adſignent Bedæ. Sed eos temporum ratio ſatis refellit, ſive Jonas hic Columbani diſcipulus erat, quod Sigebertus, ut videmus, ac Tritthemius quoque putavit: ſive, quod verius eſt, diſcipulus fuit vel Euſtaſii, quod ſenſit Molanus, ut jam dictum; vel Attalæ, qui Columbano in monaſterio Bobienſi ſucceſſit. Sanè ſub Attalo eum in monaſterio vixiſſe, ſatis ex ipſius Attalæ vita liquet. Imò idem cognoſcere eſt ex vita S. Walerici abbatis *a*, ubi legas: *Et de S. quidem Columbani virtutibus, & factis admirandis, ſi quis plura noſſe velit, ad eruditi diſcipulorum ejus diſcipuli, Ionæ abbatis, præclari ſanè viri, opuſculum legendum ſe conferat, quod ille de tanti patris vitâ conſcripſit.* Ubi per diſcipulos Columbani Attalam & Euſtaſium intelligi puto. Poſſit tamen & Sigeberti ſententia vera eſſe. Nam quid ſi Columbanum prius, inde ejus diſcipulos audierit? Quomodo multi qui Socratem audierant, poſt ejus obitum Platonem ſequebantur. Qua ratione iidem & condiſcipuli & Magiſtri dici poſſint.

a *Apud Sur. a. d. 1. April.*

Cap. XXVII.

Scriptor vitæ Walerici abbatis. Eleutherius Dorceſtrius *de origine monaſterii Malmeſburienſis. Quando* ſcriptæ ſint vitæ SS. Bathildis, Aquilini, & Siviardi. Iulius Toletanus *de vita S. Hildephonſi, item de rebellione Paulli*

adverſus regem Wambam. Malè cum Iuliano hoc confundì Iulianum Pomerium. Tritthemii opinio de ætate Toletani Iuliani refellitur. Adamannus Scotus *de ſitu terræ ſanctæ, prout ex ore hauſerat Arcuulphi*. Illidius, & Gallus, Arvernorum epiſcopi, *de vita S. Boniti.* Eguvinus *de vita Althelmi.* Onno ſive Ouvo *de viſione, & morte regis Radbodi, & quando ſcriptor ille deceſſerit.*

QUemadmodum autem Jonas hic conſignavit vitam S. Columbani: ita paullò pòſt, nempe, ut videtur, Conſtantini Pogonati temporibus, alius literis mandavit vitam Walerici abbatis, qui S. Columbano, ejuſque diſcipulo, Euſtaſio, familiaris fuerat. Quod verò dicebam, non ita multo pòſt ſcripſiſſe, id ex hiſce ejus verbis cognoſcimus: *Quo fit, ut illas duntaxat virtutes, quas Deus per* (Walericum) *illum effecit, quotidieq; efficit, huic lucubratiunculæ intexuerimus, quas à viris fide dignis, & earum bene conſciis, aut peritis (quippe ab ipſo ſancto viro, & enutritis, & inſtitutis) auditione accepimus.* Habes Walerici vitam apud Surium Tom. II. a. d. I Apr. Sed Haræus in epitome ſuâ conſultò transtulit a. d. XII Dec.

Ejuſdem Pogonati temporibus, ſub Kentuino, Anglorum rege, claruit Eleutherius Dorcestrius, Anglus, quartus Viſoſaxonum, ſeu Occidentalium Anglorum epiſcopus. Ingenii ſui monumentum eſſe voluit commentarium de origine monaſterii Malmesburienſis, quod primò dictum Maildulphesbery, ac muſæum fuit Maidulphi Scoti, viri doctiſſimi, poſteaque ingens monaſterium evaſit. Obiit Eleutherius anno IↃCLXXVIII.

Claruit tum quoque Baudemundus, abbas tertius Blandinienſis, apud Gandavenſes in Flandriâ. Factus abbas (ut ex Chronicis Blandinienſis cognoſcitur) anno IↃCLVII. Tertio abinde anno deceſſit S. Amandus, cujus teſtamentum Baudemundus ſcripſit. Sed & vitam S. Amandi quam Surius publicavit, à Baudemundo exaratam eſſe ait Aubertus Miſæus in Faſtis Belgicis, & Svveertius in Athenis Belgicis. Sanè Milonis Elnonenſis, cujus nomen præfert apud Surium, eſſe nequit, cum ille non proſâ: ſed carmine vitam S. Amandi ſcripſerit, ut inferiùs dicemus.

Ab æquali etiam tum ſcripta eſt vita S. Bathildis, Francorum reginæ: quam ex codd. antiquis Surius repræſentat Tom. VII a. d. XXVI Jan. Ejus verò, quod de ætate retuli, indicium nobis hæc verba

verba faciunt: *Ad ſanctam matrem, dominam Bathildem, quæ noſtris effulſit temporibus, nec non & ad ejus merita glorioſa, quæ ipſi ab eâ geſta novimus, & vidimus, recurrendum eſt.* Deceſſit autem Bathildis circa annum IↃCLXX.

Iiſdem temporibus vixit, qui, ut antea monitum nobis, expoſuit vitam B. Aquilini, Epiſcopi Ebroicenſis, qui Rothomagenſi ſynodo, anno IↃCLXXXII celebratæ, ſubſcripſit. Vita ea exſtat apud Surium a.d. XIX Octob. ac dicata eſt Audoëno, epiſcopo Rothomagenſi. Minimùm autem quinquennio ante eam ſynodum ſcripſerit, quia Audoënus deceſſit anno IↃCLXXVII, ut ſuperiùs diximus.

Item tum in terris agebat de nomine ignotus nunc ſcriptor, qui vitam nobis dedit æqualis ſui S. Siviardi, abbatis Aniſolenſis. Quippe de eo loquens, *Noſtro*, inquit, *tempore exſtitit hæc nobis ſancta propago.* At diem ſuum obiit Siviardus anno IↃCLXXXV, qui ultimus erat Conſtantini Pogonati. Ea vita expreſſa eſt à Surio ad I Mart.

Ejuſdem Pogonati, ac imprimis Heraclii Juſtiniani temporibus, claruit JULIANUS, archiepiſcopus Toletanus: ad quod faſtigium anno pervenit IↃCLXXX. Hic inter alia memoriam ſui propagavit prodendo poſteris vitam S. Hildephonſi: cujus ſucceſſori Quirico ipſe in epiſcopatu ſucceſſerat. Eam mutilè Aloyſius; integriùs verò, perfectiuſque edidit Surius: quem vide a. d. XXIII Jun. Præterea condidit hiſtoriam de Paulli, ducis Narbonenſis, rebellione in Wanbam, regem Gotthorum: cujus operis mentionem facit Felix, archiepiſcopus Toletanus, in appendice Hildephonſi: Jo. Vaſæus in Chronico Hiſpaniæ cap. IV, ait, ſe id opus vidiſſe Salmanticæ in bibliotheca eccleſiæ Cathedrali. Ac vel lucem vidiſſe, vel propediem viſurum, ſpero; quandoquidem illud Jacobus du Breul, monachus S. Germani à Pratis, cum aliquot aliis veterum libellis promittit in annotationibus ad Hildephonſi viros illuſtres, quos unà cum Iſidoro Hiſpalenſi in publicum dedit. Obiit Julianus, eodem Felice teſtante, æra IↃCCXXVIII; hoc eſt anno Chriſti IↃCXC. Nam ſi ab æra, quam dixi, ſubtrahantur anni XXXVIII; remanet hic annus ſalutaris ἐνανθρωπήσεως. Atque hinc liquet, malè eum à multis confundi cum Juliano Pomerio, qui (ut ex Ennodio Ticinenſi conſtat) circa annum vixit quadringenteſimum nonageſimum: nempe annis ducentis ante hunc Julianum Toletanum; qui & Pomerii illius meminit non ſemel in progno-

ſtico ſuo futuri ſeculi. At omnium graviſſimus eſt error Tritthemii, aliorumque; qui ajunt, vixiſſe circa annum CCCCL; eique B. Proſperum dicâſſe libros ſuos de vita contemplativâ. Nam Julianus Pontifex, quem inſcriptio Proſperi librorum celebrat, eſt is, qui ſubſcripſit concilio Arauſicano I: ut diximus Hiſtoriæ de Pelagio lib. I cap. XVIII. Aut hoc verum eſt, aut eorum librorum auctor non ſit Proſper Aquitanicus; ſed Proſper Aurelianenſis, qui Vaſenſi, & Carpentoractenſi concilio ſubſcripſit: Julianus autem fuerit, qui tum eidem Carpentoractenſi, tum Arelatenſi III, & Arauſicano II interfuit: ut ſubſcriptio teſtatur. Vide quæ de tempore conciliorum iſtorum dicta nobis Hiſtoriæ noſtræ de controverſiis Pelagianis lib. I cap. LIII.

ADAMANNUS Scotus, qui Balæo Centur. XIV. ubi de illuſtribus ſcholis egit, Adamannus Coludius vocatur, presbyter, & abbas monaſterii, quod S. Columbanus in Huenſi inſula Scotiæ exſtruxit, ſub Juſtiniano juniore claruit circa annum IↃCXC: ut Tritthemius ait. Fusè de hoc Adamanno agit Beda lib. V Hiſtor. Eccleſ. cap. XVI. Ubi Adamnanus dicitur. Quæ autem pluribus dicit Beda, ea paucis complexus ſic Sigebertus; *Adamannus presbyter, & abbas Scotorum, ſcientiâ literarum nobilitatus, ſcripſit librum de ſanctis locis nativitatis, paſſionis & reſurrectionis, & adſcenſionis Ieſu Christi: & de monumentis ſanctorum Patrum.* De eodem ſic Matthæus Weſtmonaſterienſis ad annum IↃCCI: *Floruit vir bonus, & literatus, Adamannus presbyter, & abbas monachorum, qui erant in inſula Hii. Hic miſſus ad Aelfridum regem gratiâ legationis, cùm videret ritus Eccleſiaſticæ inſtitutionis, & obſervantiæ feſti paſchalis, continuò trahitur ad conſenſum. Qui cùm demum rediſſet, curavit ſuos, qui erant in inſulâ Hii, ad callem perducere veritatis, nec valuit. Naviganſque in Hiberniam, penè omnes ad legitimum paſchæ tempus obſervandum induxit. Scripſit idem vir Domini de loco Dominicæ nativitatis, paſſionis, & adſcenſionis; ſitumque terræ ſanctæ mirabiliter deſcripſit.* Hauſit verò iſta ex Bedæ lib. V hiſt. Angl. cap. XVI. Sed ex eo illud præterea cognoſcimus, libri hujus de locis terræ ſanctæ auctorem magis fuiſſe ARCUULPHUM, epiſcopum Gallicanum, quàm Adamannum Scotum. Verba Bedæ ſunt iſta: *Scripſit idem* (Adamnanus) *de locis ſanctis librum legentibus multò utiliſſimum; cujus auctor erat docendo, ac dictando, Galliarum Epiſcopus, Arcuulphus; qui locorum gratiâ ſanctorum venerat Hieroſolymam; & luſtratâ omni terrâ repromiſſionis, Damaſcum quoque, Conſtantinopolim, Alexandriam, multaſq; maris inſulas, adierat; patriamq; navigio revertens, vi tempeſtatis in Occidentalia Britanniæ litora delatus eſt. Ac poſt multa ad memoratum*

moratum Chriſti famulum Adamnanum perveniens; ubi doctus in Scripturis, ſanctorumq; locorum gnarus eſſe, compertus eſt; libentiſſimè eſt ab illo ſuſceptus, libentiùs auditus; adeò ut, quæque ille ſe in locis ſanctis memoratu digna vidiſſe teſtabatur, cuncta mox ille literis mandare curaverit. Fecitque opus (ut dixi) multis utile, & maximè illis, qui longiùs ab eis locis, in quibus Patriarchæ, & Apoſtoli erant, ſecreti, ea tantùm de his, qui lectione didicerint, norunt. Porrexit autem librum hunc Adamnanus Alfrido regi, ac per ejus eſt largitionem etiam minoribus ad legendum contraditus. Scriptor quoque ipſe multis ab eo muneribus donatus, in patriam remiſſus eſt. De cujus ſcriptis aliqua decerpere, ac noſtræ huic hiſtoriæ inſerere, commodum fore legentibus reor. Hinc maximè memorabilia eo ex Adamnani opere excerpit; quibus caput XVII, & XVIII, deſtinavit. Præter illa, quæ diximus, edidit quoque libros tres de S. Columbano, presbytero, & confeſſore; qui circa annum Domini IↃLXV floruit. Eos ex membranis monaſterii Windbergenſis in Bavaria, primus edidit Henricus Caniſius. Cæterùm qui Sigeberto, Tritthemioque ac in pleriſque memorati ſcriptoris codd. MSSis, *Adamannus* vocatur, is in MSSis aliis eſt *Adamnanus*, vel *Adomnanus:* ut & ante nos Caniſius obſervavit. Nonnullis etiam, eosque inter Baronio, Adamandus dicitur, ut de eo Poſſevinus ait. Quod nomen magis Romanum quid, quàm Scoticum, ſonat. Idem tamen Baronius Adamnanum vocat ad annum IↃCXCIX, §. X & XI.

Juſtiniani junioris tempore ille etiam fuit, qui vitam ſcripſit S. Boniti, Arvernorum epiſcopi. Nam æqualem ejus fuiſſe, non unus in ea vita locus arguit. item quòd fuerit ſcripta poſtulato Adelphii; de quo tam multa in ea vita. Bonitus autem, ut ibidem legitur, temporibus viguit Ariperti, Longobardorum regis: eique precibus ſuis victoriam impetravit anno Ch. IↃCCIV. Nec turbet, quòd ibidem mentio fit Pipini. Is enim non eſt pater Caroli M. filius Caroli Martelli: ſed Martelli parens, Caroli M. proavus. Nomen ſcriptoris non exprimitur: ſed Surius *a* teſtatur in prologo, ſe reperiſſe, ILLIDIUM, & GALLUM, Arvernorum epiſcopos, ac confeſſores, luculento ſtylo Boniti vitam conſignâſſe.

a *T. 1. a. d. 15 Ian.*

Extremis Juſtiniani Junioris temporibus, ac deinceps, claruit S. EGUVINUS, ac vitam tradidit Althelmi. Anonymus in Althelmi vita apud Surium *b*: *Ejus autem obitum S. Eguvinus, qui vitam ejus conſcripſit, divinitus cognovit, ſicut ipſe in quodam ſuo ſcripto teſtatur, his fere verbis: Poſt duos annos Althelmus, religioſus epiſcopus, migravit ad Dominum: quod ego per revelationem agnoſcens, convocatis fratribus, exceſſum venerandi*

b *A. d. 25 Maji.*

nerandi patris eis aperui: concitoq́ gradu ad locum, ubi ſacrum corpus jacebat, quinquaginta fere millibus ultra Meldunenſe monaſterium poſitum deveni, & ad ſepulturam adduxi, honorificeq́ ſepelivi: mandavique, ut quibuſcunque locis ſacrum corpus, dum abſportaretur, quieſceret, ſacræ crucis ſigna ſtatuerentur. Mox ibidem ſubjungitur, obiiſſe Althelmum anno Chriſti IↃCCIX, cùm abbas fuiſſet annis XXXIV, Epiſcopus autem annis IV. Unde ætas Eguini ſatis dilucet. Nonnullis Eugenius vocatur. A patria cognominatus eſt WICCIUS: genere fuit nobiliſſimus, profeſſione monachus S. Benedicti, poſteaque epiſcopus Wicciorum, ſive, ut nunc vocant, Wigornienſis: ac præter illam Aldhelmi, etiam aliorum ſanctorum vitas deſcripſit: imò & librum fecit de primordiis ſui cœnobii, & alium de ſuis apparitionibus. Vitam Eguini in literas retulit S. Bercivaldus, archiepiſcopus Cantuarienſis.

Etiam tum fuit ONNO, ſive OUVO, Friſius, monachus in cœnobio Fontanellæ: qui viſionem Radbodi regis, atque horrendum ejus obitum, à poſteris noluit ignorari. Apud Suffridum Petri in ſcriptoribus Friſiæ refertur, edolâſſe eum iſtoc opuſculum *circa annum ſeptuageſimum decimum.* Sanè in Chronico Frodoardi, quod in Francorum annalibus edidit Pithœus, memini quidem me legere, *anno nongenteſimo quinquageſimo decimo*, pro *nongenteſimo ſexageſimo.* Sed Suffridus per *ſeptuageſimum decimum*, non *octogeſimum* dicere voluit: verùm *ſeptingenteſimum decimum.* Quod ſatis apud eum ſeries temporum docet. Neque hoc tanti erat, ut verbo attingeretur à nobis: niſi mirari ſubiiſſet, Poſſevinum, dum in Apparatu ſacro, more ſuo, Suffridum exſcribit, non correxiſſe illud leviculum: ſed ipſum etiam, ſanè nimis negligenter, ſcribere, Onnonem anno ſeptuageſimo decimo claruiſſe. Cæterum Onno, ſive Ouvo, vel Ovo hic, eſt ille, qui puer à Friſiis ſuſpenſus fuerat, ut diis ex more ſolenni offerretur: precibus verò S. Wulfranni miraculosè fuit liberatus: poſteaque baptizatus à Wulfranno, & Fontanellæ ſacris imbutus literis, exinde diaconus, & tandem ab Reginaldo, Rothomagenſi epiſcopo, presbyter eſt ordinatus. Quæ omnia pleniùs vide apud Jonam monachum in vitâ S. Wulfranni.

CAP. XXVIII.

S. Willebrordus de peregrinatione ſuâ. Eulogius de Georgii diaconi, & quatuor aliorum, martyrio. Anonymus de vita, & miraculis, S. Huberti: & alter eo junior de tranſlatione S. Hu-

S. Huberti. Bedæ genus, patria, & quando ſcripſerit hiſtoriam eccleſiaſticam. Vitæ quædam ei falsò attributæ. Accas Hagulſtadenſis de paſſionibus ſanctorum. Heddius Stephanus de vita Wilfridi, Eatæ, & Tumberti. Collectanea Nothberti de Auguſtino monacho, poſtmodo Anglorum epiſcopo. Kumbertus Lindeſejus de Lindiſſanæ provinciæ rebus Eccleſiaſticis. Daniel Wentanus de rebus in Wintonienſi Eccleſia geſtis; atque alia ejuſdem. Anonymus de vita S. Auſtrebertbæ. Item alius de vita S. Wandregiſili. Ionas Fontanellenſis de vita S. Walfranni. Felix Crolandienſis de vita Guthlaci recluſi, & geſtis abbatum Guthlandiæ. Verus de vita Eutropii epiſcopi. Humbertus, ſive Wibertus, de vita Ceolfridi abbatis.

S. Willebrordus, primus Ultrajectenſium epiſcopus, claruit extimis Juſtiniani junioris temporibus, item Philippici, Anaſtaſii, & Theodoſii, ac imprimis Leonis Iſauri, qui imperare cœpit anno IↃCCXVI, atque annis XXIV imperium tenuit. Reliquit Willibrordus librũ de peregrinatione ſuâ. Obiit anno IↃCCXXXVII, VII Eid. Nov. cùm annis XL Eccleſiam gubernâſſet. Vitam ejus fusè Alcuinus, breviùs autem Joa. Beka perſcripſit. Vide & de eo Joannem à Leidis Carmelitam lib. II Chronici Belgici, & Petrum Suffridi in ſcript. Friſ.

Etiam imperante Leone Iſauro, qui & Iconomachus vocatur, floruit Eulogius. Is martyrium ſcripſit æqualium ſuorum, Georgii Diaconi, Aurelii, Felicis, Nataliæ, & Lilioſæ: qui martyrium paſſi circa annum IↃCCXXV. Habes apud Surium T. IV die XXVII Aug.

Eodem tempore erat ille, qui nobis dedit vitam S. Huberti, epiſcopi Leodienſis. Habemus apud Sur. T. VI. die III Nov. Sanè fuiſſe eum ſcriptorem familiarem S. Huberto ejuſdem, ac fortaſſe etiam diſcipulum; ſatis verba iſta indicant: *His dictis officium completorii cecinimus, cubitumq; ſeceſſimus.* Et poſtea: *Mihi quoque, qui hæc ſcripſi, in eodem naufragio tale quid accidit.* Atque iterum: *Iuxta quod vir Dei ſuper ſepulturæ ſuæ celebratione ore præſago actitandum fore diſpoſuerat, nos fideliſſimi ac devotiſſimi ejus famuli flebiliter exſecuti ſumus.* Obiit autem S. Hubertus anno IↃCCXXXI. Cæterùm cùm vitam hanc antiqui adeò

ſcriptoris, & Huberto ipſi familiaris, eſſe dicimus: id capiendum de vitâ eâ uſque ad cap. XXI. Nam epilogus capitis XX ſatis docet, iſtic deſinere veterem ſcriptorem: atque idem indicat annotatio iſta præmiſſa capiti XXI: *Hæc de vita, & mirabilibus beati Huberti, antiſtitis almi, & de his, quæ circa corpus ejus priſcis temporibus celebrata ſunt, fideli ſtylo ad nos ſcripta commearunt. Abhinc autem quomodo ſub piiſſimo, Deique amantiſſimo, Ludovico Imperatore, in transferendo ſanctiſſimi viri corpore, ſit actum, breviter, fideliterq;, conſtat eſſe ſubnexum.* Inde incipit cap. XXI, hoc pacto: *Anno octingenteſimo undecimo Domini noſtri, exemto rebus humanis famoſiſſimo imperatore, Carolo,* &c. Inter alia verò ibi narratur, ut anno Chr. IↃCCCXXV, oſſa S. Huberti à Vulcano, Leodienſi epiſcopo, in eccleſiam S. Lamberti fuerint tranſvecta. Ut ante Ludovici Pii tempora appendix ea perſcripta eſſe non poſſit.

Etiam Leonis Iſauri ætas vidit BEDAM, cognomento Venerabilem. Origine erat Angloſaxo, genere natus humili, patriâ de Jaru, ſive Girvvicenſis. Girvvicum autem pagus eſt exigui nominis. Hic in Wirmuthenſi ac Girvvicenſi cœnobiis (quæ vix quinis diſtant milliaribus) ſub uno abbate omnem tranſegit vitam. Scripſit Eccleſiaſticæ Anglorum Hiſtoriæ libros quinque: quos ſe ait, auctore, & adjutore Albino abbate, feciſſe: alios etiam, qui operam ſuam contulerint, commemorat in præfatione ad Ceolvvulphum, regem Northumbriæ; cui id opus dicavit, & apud quem magno in honore fuit. Incipit autem à Julii Cæſaris in Britanniam adventu, ac pertingit uſque ad annum Dominicæ incarnationis ſeptingenteſimum trigeſimum primum: qui ab adventu Angloſaxonum in Britanniam fuit ducenteſimus octogeſimus quinctus: ut extremo hoc opere ipſe ait Beda. Manum admovere hiſtoriæ huic cœpit anno IↃCCXXV: ut ait Matthæus Weſtmonaſterienſis in Florilegio. MSus ejus Codex & Oxonii eſt in Collegio Lincolnienſi, & Cantabrigiæ in collegio S. Benedicti. Fortaſſe idem opus eſt, quod *Chronica Bedæ* inſcribitur Oxonii in bibliotheca collegii Mertonenſis: ut eſt in catalogo Thomæ Jameſii. Egit præterea de temporum ratione, deque ſex mundi ætatibus. Quod opus MSum exſtat in publica Cantabrigienſis Academiæ bibliotheca, & apud eoſdem in Collegio S. Benedicti, & alibi. Atque ante annos XC eruditis ſcholiis illuſtravit *a*, atque à Bedæ ætate, ſive anno IX imperatoris Leonis Iſauri, ad XXVI annum Karoli V, continuavit Joannes Bronchorſtius Noviomagus, parens clariſſimi viri, & collegæ amiciſſimi, Everardi Bronchorſtii, Juris in Academiâ Leidenſi profeſſoris.

a Editum Coloniæ anno 1537

Adhæc

Adhæc varia reliquit de vitis ac martyriis ſanctorum: quæ ipſe Beda commemorat appendice eâ, quam de ſcriptis ſuis Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ adtexuit: item Sigebertus, & Honorius, in catalogo. Inter ea eſt vita Cudberti, quam tamen primò non integrè eſt perſecutus: ſed quædam de ea poſtea adjecit in hiſtoria Eccleſiaſtica Anglorum lib. IV cap. XXVII, XXVIII, XXIX, XXX. Quo capite hæc etiam legas: *E quibus aliqua in libro vitæ Cudberti olim memoriæ mandavimus. Sed & in hac hiſtoria quædam, quæ nos nuper audiſſe contigit, ſuperadjicere commodum duximus.* Acta Cudberti à Bedâ heroico carmine expreſſa primus edidit Caniſius Tom. V Antiq. Lect. Præter eas vitas, quas ſcriptores hi memorant, hodie & aliæ vitæ adſignantur Bedæ in tertio operum tomo; ſed falsò: uti illa S. Patricii, quæ Probum habet auctorem: & S. Columbani, quæ eſt Jonæ: & S. Arnulphi, quæ à Paullo diacono ſcripta eſt. De vita, morte, ac ſepultura Bedæ, Matthæum Weſtmonaſterienſem adi ad annum IↃCCXXXIV: quo & anno Beda obiit; ut quoque incertus, ſed antiquus ſcriptor, qui Bedam continuavit, teſtis eſt lib. I de geſtis Anglorum cap. VI. Unde & alia de Beda licebit haurire. Quamquam de anno, quo obiit, aliter alii. Vide annales Baronii, item Brianum Tuynum lib. II. de Antiquitate Academiæ Oxonienſis *b*, qui Baronio quædam accuratiùs diſcuſſit. Adire poſſis & apparatum Poſſevini. Atque hic in appendice Tomi prioris etiam indicium faciet, quibus in bibliothecis lateant compluria Bedæ tributa, ſed adhuc inedita. Quòd ſi quis novam Bedæ editionem dare volet, juvabunt codices MSi, qui ſuperſunt in bibliothecis Angliæ. Sanè liber de ſitu Jeruſalem & locis ſanctis, qui epitome erat ex Adamanno, reperitur in Cantabrigienſi collegio S. Benedicti, & privatâ bibliothecâ Gualtheri Copi. Liber de ſitu, & mirabilibus Britanniæ, eſt in eodem collegio S. Benedicti. At Oxonii in bibliothecâ publicâ ſupereſt vita SS. Cudberti, & Juliani. Eâdem in urbe collegium Mertonenſe habet vitam S. Gregorii papæ I. In privatâ Guilielmi Copi bibliotheca eſt volumen ingens de vita & virtutibus S. Auguſtini, Anglorum, ut vocant, apoſtoli. Liber de temporum ratione eſt Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti, Oxoniæ in collegio Magdalenenſi, & in privatâ Gualteri Copi. Chronicon, ſive opus de ſex ætatibus mundi, eſt Oxonii in Mertonenſi, atque etiam in Magdalenenſi collegio. Liber de imagine mundi eſt Cantabrigiæ in archivis Collegii Caji & Govellii, & Oxonii in Collegio Mertonenſi. Imò & hiſtoria ejus Saxonicè ſcripta Cantabrigiæ reperitur in bibliotheca Collegii S. Bene-

b *Pag.* 172 *uſque ad* 179.

Benedicti. Ac juvabit hac in parte etiam Thomas James in biblioth.Angl.pag.72. *Depoſitum Bedæ Genuæ viſitur:* ut Volaterranus ait lib.XIV.

ACCAS, HAGULSTADENSIS epiſcopus,fuit æqualis Bedæ,ad quem epiſtolam miſit Scripturis illuſtrandis. Præterea Officiarium Eccleſiæ edidit,& librum de paſſionibus Sanctorum: cujus operis ergò hoc loco ejus meminimus.

Temporibus iiſdem HEDDIUS STEPHANUS, itidem Britannus, ſub Oſrico, Northumbriæ rege, in pretio erat. Monachus, ac presbyter fuit apud Cantios: in muſicis etiam excelluiſſe, cognoſcimus ex Bedæ lib.IV cap.II. de geſtis Anglorum: *Primus,*inquit, *excepto Iacobo, cantandi magiſter Nordan-Humbrorum eccleſiis, Eddi cognomento,Stephanus fuit, invitatus de Cantia à reverendiſſimo viro, Wilfrido.* Heddius hic reliquit vitam Wilfridi epiſcopi. Item vitas Eatæ, & Tumberti. Quas hortatu Accæ, Hagulſtadenſis epiſcopi, exarâſſe, auctor eſt Balæus. Quæ & cauſſa fuit, cur eum Accæ proximè jungeremus.

Etiam NOTHBERTUS Londinenſis, quo tempore venerab. Beda condebat hiſtoriam Angloſaxonum,Romam fuit profectus,ac permiſſu Papæ Gregorii II,ex Eccleſiæ Romanæ ſcriniis exſcripſit,quæ ad Auguſtini Anglorum, ut vocant, Apoſtoli, profectionem,atque acta,pertinerent: uti regulas, epiſtolas ad Auguſtinum à Pontifice miſſas,atque alia id genus. Ea verò certo à ſe ordine in commentarios redacta Bedæ tranſmiſit. Qui ἀντιδῶρου loco ei dedicavit opus ſuum XXX quæſtionum in Regum libros. Obiit Nothbertus anno IↃCCXXXIX, temporibus Alrici,Cantiæ regis.

CUMBERTUS, ſeu KIMBERTUS LINDESEIUS, illuſtri Anglorum familiâ prognatus, libro uno *Comprovincialium facta* collegit. Nec ſatis certò dicere auſim, idemne, an aliud opus ſignet Piſeus, cùm ei tribuit Compendium annalium ſuæ gentis. Fuit Bedæ æqualis, qui & in præfatione ad Ceolrulphum regem, ejus ſe operâ in tradendâ Anglorum hiſtoriâ adjutum fatetur. *In provincia,*inquit, *Lindiſſi,quæ ſint geſta erga Chriſti fidem, quæve ſucceſſio ſacerdotalis exſtiterit,vel literis reverendiſſimi antiſtitis Kimberti, vel aliorum fidelium vivâ voce, didicimus.*

DANIEL WENTANUS, ut olim locuti, hoc eſt Wintonienſis epiſcopus, Bedæ æqualis, condidit hiſtoriam ſuæ provinciæ: item auſtralium Saxonum geſta. Præterea prodidit res inſulæ Vectæ; adhæc vitam Ceddæ epiſcopi: item hiſtoriam ſignavit de obitu

obitu Adhelmi, & alia. Deceſſit ſub Sigeberto Viſiſaxonum rege, anno epiſcopatus ſui XLII, Chriſti IↃCCXLVI. Epiſtola ejus catechetica, de ratione inſtituendi infideles, ad S. Bonifacium, Anglorum apoſtolum miſſa, apud Baronium legitur Tom. IX ad ann. IↃCCXXIV.

Bedæ etiam ætate fuiſſe videtur is, à quo expoſita eſt vita S. Auſtreberthæ virginis, primæ abbatiſſæ Pauliacenſis: quæ apud Surium eſt T. I. a. d. X Febr. Ea in vita hæc legas, quæ ætatem ſcriptoris indicant: *Dum hæc Chriſti famula die quadam in ordine vicis ſuæ in hoc opere laboraret: habebat ſecum unam tantùm adoleſcentulam, quæ apud eam fuerat educata, & hoc miraculum narrare conſuevit: quæ hucuſque vivit in corpore.* Obiit verò Auſtrebertha circa annum IↃCXC: quo imperabat Heraclius Juſtinianus. Ut ſcriptorem eum Leonis III Iſauri, qui Iconomachus dicitur, ac fortaſſe etiam Conſtantini Copronymi temporibus vixiſſe, per ſit veriſimile.

Etiam ad Leonis Iſauri ætatem referendus videtur, qui poſteris reliquit vitam prope æqualis ſui S. Wandregiſili abbatis, qui obiit anno IↃCLXV. Eſt ea apud Surium ad XXII Jul.

Sed iſtoc non ſatis apertum. Magis autem liquet de ætate JONÆ, Fontanellenſis cœnobii monacho: à quo exaratam S. Wulfranni, Senonenſis archiepiſcopi, vitam, Sanctorum Hiſtoriæ Surius intexuit T. II. die XX Martii. Ætas ſcriptoris hoc pacto cognoſcitur. Wulfrannus cum bona venia Childeberti, Francorum regis, ac Pipini principis, Caroli Martelli patris, anno Chriſti IↃCC profectus in Friſiam fuit, ut Chriſti gratiam huic genti prædicaret. Obiitque idem in cœnobio Fontanellenſi anno IↃCCXX: ſed corpus inde in urbem Tarvennam tranſlatum fuit anno IↃCCXXIX. Itaque & vitam Wulfranni dedicavit Jonas Baino, præſuli Tarvennenſi, & abbati Fontanellenſi. Quæ autem narrat, accepiſſe ſe ait ab Odone è Friſiis oriundo, uno eorum, quos Vulfrannus converterat. Ex his colligimus, quaſi iiſdem temporibus Jonam, ac Vulfranum, vixiſſe: aliumque eſſe hunc ab Jona, Attalæ diſcipulo, de quo ſuperiùs diximus. Habes & aliqua in eâ Vulfranni vitâ de Radbodo, Friſiæ rege. Sed qui ſeorſum vitam Radbodi prodidiſſe, autumant; uti in Chronologia ſua opinari videtur Gualterius; planè falluntur.

FELIX CROLANDIENSIS, Anglus, monachus Benedictinus, claruit ſub Ethelbaldo, Merciorum in mediterraneâ Angliâ rege, anno IↃCCXXX. Fuit rhetor, ac poëta pro temporibus illis non malus,

malus. Scripſit ad Ealfvvaldum, Mæcenatem ſuum, vitam Guthlaci recluſi, deque ejuſdem miraculis, & tranſlatione ejus, & epitomen vitæ Guthlaci: item geſta abbatum Guthlandiæ. Epitome vitæ Guthlaci, quam dixi, videtur eſſe illa ipſa, quam apud Surium habemus a.d. XI Apr. Siquidem in MSo etiam adnotatum erat, eſſe *vitam abbreviatam, ſed veram.* Nec eſt, quòd quis potiùs credat, compendium eſſe vitæ Guthlaci, quam circa annum CIↃ CLXXVIII ſcripſit Guilielmus Rameſeye, itidem & Anglus, & Benedictinus. Nam Rameſejus, non proſâ, ſed carmine, vitam eam eſt proſecutus.

a *In catal. c. 73.* Iiſdem temporibus fuit VERUS epiſcopus, qui, ut Sigebertus *a* inquit, *vitam Eutropii, epiſcopi Arauſicæ Galliarum urbis, illuſtrem virtutibus ac miraculis, deſcripſit luculento ſermone.*

Ad eadem tempora pertinet HUNEBERTUS DEIRUS, ſive, ut aliis dicitur, WIBERTUS DEIRUS, Anglus. Claruit enim & ipſe ſub Oſrico, Northumbriæ rege, circa annum IↃCCXXX. Wirmuthæ, & Girvvici monaſteriorum abbas erat: inque eo munere Ceolfrido Bernicio ſucceſſit. Sed jam ſenex S. Bonifacii famâ pertractus in Germaniam fuit: ubi Friteſlarienſe, & Ordorfienſe monaſterium reformavit. Scripſit vitam Ceolfridi abbatis; cujus ſucceſſorem fuiſſe, antea dicebamus. Corpus ejus in Heresfeldenſi cœnobio adſervatur.

CAP. XXIX.

S. Bonifacii ætas, & libri. Poſſevino Winfridum, quem malè Wanefridum appellat, alium à Bonifacio hoc videri, ſed perperam. In M. Adamo locus correctus. Spiſſus Philippi Bergomatis error. Cuthbertus de vita venerabilis Bedæ. Iglacus de vita S. Siguvini. Vnde videatur Ethelwolpho Anglo Latinum Lupi nomen datum. Ejus magiſtri, ac commentationes, & de ejuſdem poëſi judicium. Anaſtaſius Caſſinenſis de tranſlatione reliquiarum S. Benedicti, & Scholaſticæ. Aribo Friſingenſis de vita S. Corbiniani. Meginhartus de paſſione S. Ferrutii. Quo anno ſcripſerit anonymus ille, qui Gregorio Turonenſi librum XI *addidit. Anſo Belga de vita S. Vrſmari. In Ratherio Veronenſi conjectura. Willibaldi Devonii genus, dignitas, deque Bonifacio, ac*

cio, ac Walpurga, liber. Iudicium de verbis paſſioni S. Bonifacii ſubnexis. Vtilem fore collationem eorum, quæ Willibaldus, quæque Ludgerus, prodiderunt de S. Bonifacio. B. Marcellinus de primis Euangelii præconibus in Friſia. Autberti opuſculum de monaſterio S. Vincentii, & quando is ſcriptor claruerit.

S. BONIFACIUS, archiepiſcopus Moguntinus, floruit temporibus extremis Leonis Iſauri, & primis filii ejus, Conſtantini Copronymi. Literis, præter alia, mandavit vitam S. Lævini, quæ MSa ſupereſt in monaſterio Rubræ Vallis juxta Bruxellam: item in Carthuſia Lovanienſi, ac Bruxellenſi. Meminit quoque Tritthemius in Catalogo illuſtrium Germaniæ virorum. Ubi addit, præterea ſcripſiſſe de geſtis variis ſanctorum. Adhæc dicitur opus reliquiſſe de ſuis in Germania laboribus. Vita Lævini illa, ac martyrium ejus, ex MSo codice Aquicinctino edita ſunt à Nicolao Serrario, unà cum epiſtolis S. Bonifacii. Mejerus tamen dubitâſſe videtur, utrùm genuinus auctor Bonifacius eſſet: aut ſaltem, quia nondum vidiſſet, alienâ maluit fide referre. Nam in annalibus ad annum IↃCXXXIII inquit: *Scripſit, ut tradunt, hujus eminentiſſimi martyris vitam Bonifacius, pontifex Moguntiacenſis.* De patriâ Bonifacii aliquis eſt diſſenſus. Natione Anglum fuiſſe ait M. Adamus, cujus verba inferiùs addam. Item Albertus abbas Stadienſis ad annum IↃCCLV ait fuiſſe *de parentibus ex Angliâ non modicis exortum.* Similiter Molanus in Sanctis Belgiæ. Mejerus ad ann. IↃCCLIV. Atque idem ajunt Balæus, Pittſeus, imò & Tritthemius in catalogo illuſtrium Germaniæ virorum. Idem tamen in catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum, & lib. II de viris Illuſtribus Ord. S. Benedict. cap. XXXIV & lib. III cap. CLXI apertè Scotum dicit. Ac ſimiliter Geſnerus Tom. priori Bibliothecæ. Imò, ut antiquiores laudem, clarè Scotum vocat in Quirinalibus ſuis Metellus Tegerenſis, qui temporibus vixit Barbaroſſæ. Item Marianus Scotus lib. III ad ann. IↃCCCCXXXVII: *Monaſteria S. S. Scotorum, S. Galli, & S. Bonifacii igne cremantur*; & ad an. IↃCCCXLIII, *Epiſtola Zachariæ Papæ ad Bonifacium Scotum Moguntienſem Archiepiſcopum.* Intelligo etiam ex V. Cl. Felice Oſio, librum eſſe editum à Thomâ Demſtero, in quo novem rationibus firmiſſimis comprobet, S. Bonifacium non Anglum fuiſſe, ſed Scotum. Poſ-

ſevinus pro diverſis habet, Bonifacium Anglum, Moguntinum Archiepiſcopum, & Bonifacium Wanefridum, monachum. Sed Bonifacius, priuſquam in Germaniam veniret ad Euangelium prædicandum, monachus in Angliâ fuit. Nomen autem ejus tunc non *Wanefrid*, uti etiam eſt apud Simlerum, quod nihili nomen eſt; verùm *Winfridus* erat, pro quo variante dialecto, alii *Winfredus*, item *Winfrithus*, vel Winfrethus ſcribunt: At Bonifacii nomen accepit à Papa Gregorio, *cum Moguntinenſis urbis paſtor pro pontificali benedictione Romam adſcenderet*: ut ait Iohannes de Bekâ in chronicis ſuis. Idem error eſt in vulgatis codd. Matthæi Weſtmonaſterienſis. Nam ad an. IↃCCLIII legas: *S. Bonifacius Moguntinæ urbis Epiſcopus cum aliis* LIII *in Friſia Martyrio.* Ac continuo ad an. IↃCCLIV additur: *S. Bonifacius, qui & Winfridus dicitur, Francorum Archiepiſcopus per Martyrium deceſſit.* Sed alteruter locus eſt expungendus. Vitam ejus diſcipulus Wilibaldus proſâ conſignavit: eandem carmine heroico Ruthardus, Rabani diſcipulus, conſtrinxit. De eodem ſic M. Adamus Eccleſiaſticæ hiſtoriæ lib. I. *Primus omnium, qui Auſtrales Germaniæ partes, idolorum cultui deditas, ad cognitionem divinæ ac Chriſtianæ Religionis adduxit, Vinifridus erat, natione Anglus, verus Chriſti philoſophus; cui poſtea cognomentum ex virtute erat, Bonifacius. Et quamvis alii ſcriptorum, vel Gallum in Alemania, vel Hemeranum in Beguaria; ſive Kilianum in Franconia, ſeu certè Willebrordum in Freſia, priores verbum Dei aſſerant prædicâſſe: hic tamen omnes alios, uti Paulus Apoſtolus, ſtudio, & labore prædicationis, antevênit. Ipſe enim (ut in geſtis ſuis legitur) Apoſtolicæ ſedis auctoritate fultus, legationem ad gentes ſuſcepit, Theutonumque apud populos, (apud quos nunc, & ſumma imperii Romani, & divini cultus reverentia, viget, ac floret) Eccleſias doctrinâ, virtutibusque, illuſtravit. Quarum etiam provincias, ac epiſcopatus, diſtribuens, ſeorſum Francos cis Rhenum, Haſſones, ac Thuringos, qui Saxonum confines ſunt, primitivo quodam laboris ſui fructu, Chriſto, & Eccleſiæ copulavit. Tandemq; à Freſonibus, quos jam antè ad fidem converterat, illuſtri martyrio coronatus eſt. Geſta ejus à diſcipulis plenariâ manu edita ſunt, quæ eum ferunt agonizâſſe cum aliis quinquaginta, & amplius, commilitonibus ſuis, anno ordinationis ſuæ* XXXVII. *Ipſe eſt annus Dominicæ incarnationis* DCCLV, *Pipini Iunioris* XIIII. Ubi ut pro XIV legamus IV, aut V, temporum ratio ſuadet. Præterea in verbis adlatis, ubi in editis legitur, *Teutonumque populos,* reſcripſi, *Teutonumque apud populos:* quam emendationem facilè omnibus, qui loci ſententiam attendant, probaturum me confido. Nempe τὸ *apud* præteriit librarius, eo quòd poſt vocabulum proximum *apud* ſequa-

quatur. Vide de Bonifacio S. Wylibaldum presbyterum, qui vitam ejus deſcripſit, ut paullò ante dixi. Item Joannem à Leidis Carmelitam lib. III. Chronici Belgici: & quæ de eo ex bibliothecâ Schabenheimenſi Wicelius in Hagiologia refert: quæque Brouvverus in antiquitatibus Fuldenſibus. Quod ſicui tanti etiam is ſcriptor videatur: adire etiam poſſit Cornelium Kempium rerum Friſicarum lib. III. cap. XXI. Sed non ſemel in hiſtoriâ hâc, more ſuo peccat, ut inter alia, cùm Bonifacium ait occiſum anno IↃCCLXXXII. Niſi forte ſcripſerat 752: unde proclivis error in 782. Sanè 752 occiſum prodidit etiam Rhegino: item Joannes à Leidis lib. III. cap. XV, & XVI. Sed uterque falſus. Nam demum anno IↃCCLIV. in Friſiâ à gentilibus eſt interfectus, ut conſtat ex annalibus Franciæ, à Pithœo editis, Mariano Scoto, Chronicis Sigeberti, & Matthæo Weſtmonaſterienſi. Quanquam apud hunc verba quædam irrepſere, quibus etiam priori anno martyrium ejus tribuatur. Sed omnino alteruter locus eſt expungendus, ut qui ab alienâ manu è margine in contextum ſit receptus. Et ſanè hanc de anno IↃCCLIV ſententiam ſequitur etiam Mejerus in ann. Fl. & Baronius in Martyrologio. Ad annum tamen proximum referunt, Lambertus Schafnaburgenſis, Gotfridus Viterbienſis, & Albertus Stadenſis. Eamque ſententiam ſequitur & Tritthemius, tum in Catalogo illuſtrium Germaniæ virorum, tum in ſcriptoribus Eccleſiaſticis. Item Molanus in Sanctis Belgii. Utcunque eſt, vel LIV, vel LV anno occiſus eſt: non LII, nedum LXXXII poſt IↃCC. In annal. Francorum à Pythœo, & Frehero editis dicitur martyrio affectus Iunii die IV. Puto ſcripſiſſe *die* V. Nam Nonis ipſis occiſum eſſe, legere eſt apud Uſuardum & Adonem Viennenſem in martyrologiis. Item Marianum Scotum. Imò Joannes à Leidis hos verſiculos adducit lib. III cap. XVI.

Iunius in nonis feſtum venerabile nobis
Advenit; exultant fratres cum civibus in quod
Tunc quia cœlorum meruit Bonifacius alta
Scandere perpetuam mercatus ſanguine vitam.

Occiſus in oppido Friſiæ quod dicitur Dockum: ac prius à Trajectenſibus ſepultus in templo S. Salvatoris. Sed poſtea S. Lulli rogatu delatus Moguntiam, ac ſepultus in monaſterio Fuldenſi. Anno autem IↃCCCXIX.

Baſilica S. Bonifacii martyris in cœnobio Fuldenſi ab Heſtulpho Archiepiſcopo dedicata eſt in honorem Salvatoris, & omnium ſanctorum ejus:

 trans-

tranſlataque ſunt oſſa ſancti Martyris Kal. Novembris: ut verbis iiſdem ſcribit anonymus in annalibus ſive geſtis Francorum in cœnobio Fuldenſi ſcriptus & continuatus, atque à Pithœo prius, poſteaque auctior editus à Frehero. At planè ineptum, quòd in Africa à Mahumedanis interemtum ait Philippus Bergomas Chronici Supplementi lib. x ad an. IↃCCXIV.

CUTHBERTUS, monachus cœnobii Girvvicenſis, ejuſdem Copronymi tempore, claruit ſub Egberto, Northumbriæ rege; deque Bedæ, præceptoris ſui, vitâ, & obitu, librum reliquit.

Itidem IGLACUS, Anglus, Benedictinus, gymnaſii rector, floruit anno IↃCCXL, ſub Egberto, Northumbriæ rege: ac vitam ſcripſiſſe dicitur Siguvini, abbatis S. Petri in finibus Berniciorum. Meminit ejus diſcipulus illius Ethelvvolphus Bernicius, carmine de laudibus cœnobii ſui: atque è junioribus Lelandus, & Balæus.

ETHELVVOLPHUS BERNICIUS, cognomento LUPUS (niſi hoc potiùs proprii nominis *Ethelvvolf*, quod *nobilem lupum* ſonat, Latina eſt interpretatio) temporibus ejuſdem imperatoris claruit anno IↃCCL, ſub Oſvvulpho, rege Northumbriæ. Primùm in fano Petri, Lelando teſte, diſcipulus erat Eadfridi, ſive Eadferti ejus, qui poſtea Lindisfarrenſis epiſcopus creatus fuit. Exinde præceptore uſus eſt Iglaco; de quo proximè à me dictum. Carmine luſit ad Egbertum epiſcopum de origine fani B. Petri ad orientale Berniciorum litus: item opus meditatus eſt de illuſtribus monachis, atque alia. Pro tam barbaro ſeculo tolerabilis ſanè erat verſificator: ut vel fidem facient veriſiculi iſti de præceptore ſuo Iglaco:

Tempore quo lector, præclarus gaudia dicti
Accumulet patris, Iglacus nomine dictus;
De quo jamdudum perſtrinxi pauca relatu
Anglorum de gente, pios dum carmine quoſdam
Concinerem. Quondam fuit inclytus ille magiſter &c.

Etiam Conſtantini Copronymi tempore fuit ANASTASIUS, monachus Caſſinenſis, & cardinalis, ac bibliothecarius Stephani II, Papæ, qui anno ſedit IↃCCLIV. Scripſit hiſtoriam de tranſlatione partis reliquiarum S. Benedicti, & ejus ſororis, Scholaſticæ. Extat Ms. Caſſini, & alibi. Si modò eſt genuinus. Sanè hiſtoria ejus in pleriſque ſuſpecta eſt: ut ait Arnoldus Wion Ligni Vitæ parte I, in catalogo abbatum Caſinenſium. Ab Adrevaldo quidem in qui-

in quibuſdam diſſentit: qui argumentum idem tractavit, ut dicemus cap. xxxviii.

Aribo quartus Eccleſiæ Friſingenſis epiſcopus fuit: atque honeſtiſſimum hoc onus ſuſcepit anno Chr. Iↄcclxi, anniſque ſuſtinuit xxiii. Scripſit vitam S. Corbiniani, qui primus fuerat epiſcopus Friſingenſis. Habes apud Surium T. v die viii Sept. Diverſus ab eo eſt Aribo ille, qui interpretatus eſt xv pſalmos graduum: atque ad abbatem Bennonem bene longam epiſtolam exaravit. Nam ille undevigeſimus Moguntinorum archiepiſcopus fuit, atque anno obiit cIↄxxxi. Vide de eo Philippum Bergomatem lib. xii Chron. Suppl. ad an. Iↄccccxxxii.

Quod ſi Poſſevinum audimus, etiam Conſtantini Copronymi ætate claruit Meginhardus, Fuldenſis monachus, Congregationis Luxovienſis: à quo ſignata exſtat Paſſio S. Ferrutii. Sed eum Caroli Calvi tempore vixiſſe, inferiùs oſtendam.

Item Copronymi temporibus claruit Anonymus, qui appendicem, ſive librum undecimum, adjecit Gregorii Turonenſis Hiſtoriæ Francorum. Definit ea appendix in morte Caroli Martelli: qui eſt annus Chriſti Iↄccxli. Sed cap. cix ait, à paſſione Dom. uſque ad tempus, quo ea traderet, eſſe annos Iↄccxxxv. Quare cùm Chriſtus, juxta æram vulgarem, ſeu Dionyſianam, paſſus ſit anno xxxiii: conſequitur, eum auctorem iſta ſignâſſe anno Iↄcclxviii; quo in Galliis regebat Pipinus, Caroli Martelli filius, Caroli M. parens.

Anso Belga, monachus monaſterii Laubienſis, congregationis Floriacenſis, ac poſtea ſextus ejus monaſterii abbas, edidit vitam S. Ermini epiſcopi & abbatis Lobienſis. Præterea vitam S. Urſmari Epiſcopi ſcripſit, eamque dicavit monaſterii ſui abbati, Theodulpho; cui poſtea eo in munere ſucceſſit anno Iↄcclxxvii. al. 776. Hanc Urſmari vitam, ab Anſone rudiùs expreſſam poſtea expolivit Ratherius, Veronenſis epiſcopus, qui & Anſonis in præfatione ſuâ meminit his verbis: *Epiſtolaris verò præfatio cujuſdam Anſonis, ſancti, ut credi poteſt, quamquam non adeò diſerti viri, quam eidem ſuo operi præpoſuit, omittenda viſa eſt omnino, ut ipſa quoque auctoris in eâ lateat omnimodis intentio.* Vitam eam ita expolitam habes apud Surium a. d. xviii Aprilis. Sed quid eſt, quod Ratherius ait, eo ſe Anſonis præfationem penitùs reſecâſſe, quò, quid voluerit, penitùs ignoretur? Equidem planè ſuſpicor, tria hæc verba, *quippe obſcurâ adeò*, aut hæc, *utpote tam obſcura*, aut alia, quæ

idem ſignent; à librario eſſe omiſſa. Nempe ut hunc, ſimilemve in modum, legamus: *Omittenda* (præfatio) *viſa eſt omnino: quippe tam obſcura, ut ipſa quoque auctoris in eâ lateat omnimodis intentio.* Obiit Anſo anno IↃCCC.

WILLIBALDUS DEVONIUS, diſcipulus S. Bonifacii, & ex ſorore ejus natus, cum fratre Winebaldo, ſororeque Walburga, Germaniam, poſt avunculum, adiit: atque inibi primus Eyſtetenſis Eccleſiæ factus eſt præſul, & ſummus cancellarius. Ac hortatu Lulli, ſive Julii, natione Angli, ſed archiepiſcopi tunc Moguntini, vitam ſcripſit Winfridi Bonifacii, atque ejus ſororis Walburgæ. Eam Bonifacii vitam unà cum Bonifacii epiſtolis edidit Nicolaus Serrarius *a*. Verùm cùm vita hæc eleganter quidem, ſed obſcuriùs tamen ſcripta poſtea monachis quibuſdam Fuldenſibus videretur: alius illam rogatu eorundem, apertiùs tradere conatus eſt, idque libris duobus: quorum prior exponit, quæ egerit antequam Moguntinus fieret Epiſcopus; alter autem, quæ poſtea fecerit. Hoſce duos libellos habes apud Surium T. III d. V. Jun. Sed ſtylo ab eo pleriſque in locis, quòd rudior & impolitior foret, commutato. Ex Wilibaldo etiam ſua hauſit Wicelius in Hagiologia. Qui & iſta vitæ ejus ſubjecit è cod. ſuo: *Ego Wilibaldus epiſcopus &c. vitam, & paſſionem Bonifacii conſcripſi primùm in ceratis tabulis ad probationem Lulli, & Megengandi. Poſt eorum examen in pergamenis reſcripſi. Atque hoc in loco, qui dicitur S. Victoris extra muros Moguntiæ, ubi Lullus, & Rabanus, vacabant orationibus* &c. Sed iſta ab imperito, & audaculo aliquo, eſſe adjecta, ſatis evincit Rabani ætas: ut qui demum ſub Lothario, Ludovici Pii filio, ex abbate Fuldenſi factus ſit Epiſcopus Moguntinus: ac ſub Ludovico juniore obierit anno IↃCCCLVI. Dedicavit hoc opus Lullo antè memorato, & Megingozo, ſive Memingolo, aut Megingango, vel etiam Mayngugo, (variè enim nominatur) epiſcopo Herbipolenſi. Quod autem ad vitam S. Walpurgæ, eam à S. Willibaldo ſcriptam fuiſſe, auctoribus dixi centuriatoribus Magdeburgenſibus Centuriâ VIII, Balæo Centur. II ſcriptorum Britann. & epitome bibliothecæ Geſneri. Sed necdum ea in lucem prodiit: nec quibus in bibliothecis lateat, hactenus cognovi. Deceſſit verò Wilebaldus anno IↃCCLXXXI, ætatis ſuæ LXXVI. Eyſtetæ ſepultus fuit: ſed reliquiæ ejus anno IↃCCCLXX per Balduinum Ferreum * tranſlatæ ſunt Furnam. Flandriæ id oppidum eſt, patria doctiſſimi Paulli Leopardi, ſolum jucundæ mihi memoriæ, ob quadriennium, quod ibi cum cariſſimis parentibus, dum fata Deuſque ſinebant,

a *Moguntiæ* 1605.

* *Molanus in Natalibus Sanctorũ, & indiculo Sanctorũ Belgii.*

ſinebant, puer admodum tranſegi. Vitam Bonifacii à Wilibaldo hoc traditam ſcriptor, qui eſt apud Surium T. IV die V Jun. ſequi ſe profitetur. Initio ſanè prologi legas: *Tandem precibus veſtris, Fuldenſes fratres, pro ſcientiæ meæ exiguitate morem geſſi. Petiiſtis enim, ut ſancti patris noſtri, Bonifacii, vitam, eleganter quidem à S. Willibaldo olim conſcriptam; ſed pleriſque locis parùm eruditis adeò obſcuram, ut difficilè ejus ſententiam poſſint aſſequi; ego ſermone apertiori, magiſque perſpicuo, ſcribendum ſuſcipiam.* Et poſt aliquammulta: *Hoc in opere id mihi vel maximè ſtudio fuit, ut quæ prius ab alio dicta fuere, verbis apertioribus redderem, iis exceptis, quæ propter difficultatem, & obſcuritatem, ſatis aſſequi non potui. Nam quæ perſpicua ſatis viſa ſunt, ea interdum, nihil mutatis verbis, ſecutus ſum.* Continuò ſubdit: *Porrò autem hoc etiam dilectioni veſtræ notum eſſe velim, in libro illo, quem me explicatiùs reddere voluiſtis, permulta tum miracula, tum epiſtolas inſignes, deſiderari; quæ, ex aliis codicibus collecta, locis opportunis inſerere conatus ſum. Et fortaſſis ille venerandus vir, qui vitam ſancti Bonifacii primus ſcripſit, multas ejus, & virtutes, & epiſtolas, neſciens omiſit.* Non inutile verò ſit conferre cum hac Bonifacii vitâ acta à Ludgero ſcripta, immiſtaque vitæ S. Georgii, de qua in Ludgero diximus. Sunt enim aliqua, ubi diſſideant, & ubi ex Ludgero ſit corrigere ejus lapſus nonnullos.

Fuit iiſdem temporibus B. MARCELLINUS Brigantius, Britannus, unus eorum, qui cum Willebrordo, Suitberto, Lebuino, aliis, ab Egberto, archiepiſcopo Eboracenſi, miſſi fuere in Friſiam, ut eam à pagana religione ad Chriſtianam converterent. Scripſit vitam memorati S. Suiberti, qui eo in itinere deceſſit. Dicavit autem Gregorio, Trajectenſi epiſcopo. Habes apud Surium Tom. II a. d. I Mart. Quibus autem in locis MSa exſtet, Pitſeus in Anglicis doctoribus docebit. Meminit ejus vitæ & Rixfridus, ſeptimus Trajectenſis epiſcopus, epiſtola ad S. Ludgerum, epiſcopum Monaſterienſem: item S. Ludgerus epiſtolâ ad Rixfridum, quâ dicit, S. Marcellinum ultra LXX annos prædicationi in Friſia, ac gentilium converſioni, impendiſſe. Præter vitam S. Suiberti, etiam edolavit vitam S. Willibrordi. Sic enim ipſe ſcribit in vita S. Suiberti cap. VI: *Et ego minimus omnium Marcellinus, qui hanc hiſtoriam, ſicut & ſancti Willibrordi, conſcripſi.* Adhæc ſignavit vitam S. Willeici, Canonici Trajectenſis, ac poſtea, in Werdenſi monaſterio, ſub S. Suiberto, coëpiſcopo S. Bonifacii: de quo plura Molanus in indiculo ſanctorum Belgicæ. Librum quoque de tyrannide Radbodi, Friſiæ regis, tribuunt eidem. Quibus autem locis Marcellinus præfuerit,

docent

docent hæc ejus verba: *Et ego Marcellinus, presbyter inutilis, à præfatis pontificibus miſſus ad partes Tranſiſulanas, locum Aldenſeel, Trentam, & Tuentam, & Covordiam, & Daventriam rego, &, Dei providentiâ, totum ferme locum Chriſto prædicando lucratus ſum.* Poſſevinus ſeorſum agit de Marcellino Brigantio Anglo, monacho S. Salvatoris Trajecti, congregationis Gallicanæ Floriacenſis: & S. Marcellino Friſio, quem & Marchelmum à quibuſdam dici ait. Atqui eſt hic unus idemque Marcellinus: qui patriâ fuit Brigantius Anglus: ſed quia S. VVillibrordum in Friſiam comitatus eſt adoleſcens: atque ibi uſque ad decrepitam ætatem Euangelium prædicavit: inter Friſios à Friſiis refertur; uti à Suffrido Petri. Addit Poſſevinus, vixiſſe anno IↃCCLXXX. Sed cùm ipſe Marcellinus *a* dicat, anno ſe IↃCXC veniſſe in Friſiam: & Euangelium ibi annis non multo ampliùs, quàm LXX, prædicârit; ut conſtat ex S. Ludgero: iis potiùs accedendum, qui obiiſſe ajunt circa annum IↃCCLXVIII.

a *In vita Suiberti cap. 6.*

Etiam ad hæc tempora referendus videtur AUTBERTUS abbas, qui memoratur Paullo diacono lib. VI de geſtis Longobardorum cap. XL: *Monaſterii verò Vincentii martyris, quod juxta Vulturni fluminis fontem ſitum eſt, & nunc magna congregatione refulget, à tribus nobilibus fratribus, hoc eſt Tato, Taſo, & Paldo, jam tunc ædificatum: ſicut viri eruditiſſimi Autberti, ejuſdem monaſterii abbatis, in volumine, quod de hac re compoſuit, ſcripta ſignificant.* Quod de exſtructo à tribus fratribus monaſterio S. Vincentii narrat, id contigit anno Chriſti IↃCCXX: ut conſtat ex Chronico Caſſinenſi lib. I cap. IV. Poſt id tempus Autbertum fuiſſe, ſatis eſt apertum. At Paullus diaconus claruit tempore Karoli M. qui regnare cœpit anno IↃCCLXVIII. Quare vel intermedio tempore floruerit, ut Paullo hoc aliquantillo antiquior ſit: vel Karolo regnante, ut æqualis ſit Paullo, qui ejus meminit.

CAP. XXX.

Flaccus Alevinus Albinus ubi natus, quibus uſus magiſtris, quanto gaudeat diſcipulo: ejuſdem honos, eruditio, opera hiſtorica. Quis Eliphilus ille, qui primus prælo ſubjecit libros Karoli nomine ſcriptos de cultu imaginum. Paullus diaconus Longobardus quibus parentibus natus, quæ munera geſſerit, ut poſt captivitatem dimiſſus, poſteáque relegatus fuerit, deque fugâ ejus, & monachatu. An Athe-

nienſis

nienſis in vett. libb. vocetur pro Atrienſis. *Opus ejus de epiſcopis Metenſibus : & alterum de Papienſibus. Quorum vitas ſcripſerit. Libri ejus de geſtis Longobardorum : atque ut eos continuârit Herbrechtus. Quid hiſtoria miſcella Eutropio, quid Paullo, quid Landulpho debeat : & unde hauſerit Landulphus, quæ Paullo adjecit. Geminum* παρόραμα *Henrici Caniſii. An Ioannes diaconus rectè vocetur editor hiſtoriæ miſcellæ. S. Ludgeri patria, epiſcopatus, relatio de vitis SS. Marcellini, & Georgii Vltrajectini : deque Ludgero verſiculi Ioſephi, & quando ſanctus vir deceſſerit.*

TEmporibus Pipini, & filii ejus Caroli Magni, Francorum regum, claruit Flaccus Alcuinus, cui cognomentum Albinus fuit: ut ait conditor annalium Francicorum à Pithœo editus ad an. Iↄccxciv. Atque ita ex veteribus libris Pithœus inſcribit in Rhetoribus antiquis : *Albini Alcuini de arte Rhetoricâ dialogus.* Etſi autem obſtare videretur locus ille conditoris annalium Francicorum,(qui vixit temporibus Karoli Craſſi,ut poſtea dicetur) putem tamen, idem eſſe nomen Alcuini, & Albini: ſed Alcuinum, ſive, ut interdum ſcribitur, Alahvinum dictum Francicâ linguâ, quaſi *Al-vvin*, vel *alguin:* hoc eſt, omnia vincentem : ſed quia v & b confundi poſterioribus temporibus ſoleant, aſſumſiſſe pro barbaro nomen Latinum *Albinus:* tandemque factum, ut à nonnullis conjungerentur, qui idem eſſe nomen non cogitarent. Natione hic erat Anglus: à Beda primùm, hinc ab Egberto archiepiſcopo, eſt inſtitutus. Docuit Carolum M. ac eidem poſtea ab eleemoſynis, & ſanctioribus conſiliis, fuit. Etiam conſilio ejus Carolus inſtituit Academiam Pariſinam. Latinè, Græcè, Hebraicè, callebat: atque idem erat rhetor, philoſophus, mathematicus, & theologus nobilis. Chronica edidit, item lib. de vita, & virtutibus B. Martini; & acta diſcipulorum Gregorii: & vitam Vedaſti, epiſcopi Atrebatenſis; quæ apud Surium eſt a. d. vi Febr. item vitam VVillebrordi, quæ ſcripta ad Beornradum archiepiſcopum. Vide eam apud Sur. T. vi die vii Nov. Sed edidit ille tantummodo librum primum proſâ ſcriptum : at alia hujus argumenti, quæ in præfatione à ſe ſignata eſſe Alcuinus refert, primus divulgavit Caniſius T. vi Antiq. Lect. Ea ſunt, homilia de natali VVilliboldi, liber ſecundus de vita VViliboldi

liboldi carmine compoſitus hexametro, & de Wilgiſo, parente S. Wiliboldi. Quo ordine & ea Alcuinus in præfat. commemorat, & Caniſius in membranis MSis S. Galli repererat. Carmine etiam heroico egit de martyrio S. Bonifacii, Moguntini archiepiſcopi, & de pago Doccumenſi; ut Pitſeus ait. Scripſit item vitam B. Richarii presbyteri; quæ dicata Karolo M. Habes apud Surium T. II a. d. XXVI April. Item geſta Karoli M. & alia multa; ſed ad Theologiam pertinentia; quæ apud Sigebertum vide de ſcript. illuſtr. cap. LXXXII. Sed nulla illic mentio librorum IV de imaginibus. In cauſſa eſt, quod ſcripti quidem ab Alcuino fuerint: ut indicat Rogerus Hovedenus in Annal. ad an. IↃCCXCII: & Weſtmonaſterienſis ad annum ſequentem: ſed editi tamen ſub nomine Karoli M. Prælo eos primus divulgavit Eliphilus: hoc eſt, Joannes Tilius, Meldorum epiſcopus: qui cur nomen Eliphili aſſumſerit, pauci ſciunt. Nempe per priorem compoſiti hujus partem occultè ſignificabat, ſe quaſi ſpiritu *Eliæ*, imaginum cultum, hoc Karoli, ſeu Alcuini opere, oppugnatum ire velle: *Phili* autem ad *Eli* adjecit, quia vocaretur ipſe Tilius: nempe à tilia, quæ Græcè *philyra* nominatur. Barthius Adverſ. lib. XLV cap. XI, cenſet duos fuiſſe Carolos Albinos, unum Scotum, quem in Italiam Carolus miſit, & prope Papiam abbatem S. Auguſtini fecit: alterum Anglum, Bedæ diſcipulum, quem uſque ad finem vitæ detinuit ſecum. Probat autem hoc ex monacho Sangallenſi, qui res Karoli ſignavit. Atque ex horum diſtinctione cenſet multa poſſe conciliari, quæ de Albino ἐναντιοφανῆ veteres prodiderant. A nonnullis, (ut à Simlero in biblioth. quoque traditur) Alcuino tribuitur vita Karoli Magni, quæ Eginhartum auctorem habet. Eginharto enim, præter veteres libros, aſſignant eam Lupus in epiſtolis, poëta anonymus Arnulpho imp. σύγχρονος, Marianus Scotus, M. Adamus Bremenſis, Sigebertus, ſcriptor Chronici Suarzachenſis, atque alii. Et quàm parùm eſt veriſimile, ut Alcuini ſit, cùm in ea Alcuinus inter præceptores Caroli referatur!

Æqualis Alcuino erat PAULUS, WARNEFRIDI, & Theodelindæ filius, cognomento WINFRID, Langobardus: qui priùs diaconus fuit Aquilegienſis, & Deſiderii, ultimi Longobardorum regis, cancellariùs: quod non attendit Raphaël Volaterranus. nam pro diverſis habet Paullum, hiſtoriæ Longobardicæ ſcriptorem, & Paullum, diaconum Aquileienſem. Hic, victo rege ſuo, inter nobiles captivos à Karolo, Francorum rege, abductus fuit: ac propter prudentiam, & eruditionem egregiam, magno aliquamdiu

diu in honore erat: ſed ſuſpectior poſtea, in Diomedeam inſulam eſt relegatus: unde ad Arichim, Beneventanum principem, generum Deſiderii regis, profugit. Eoque defuncto, monachus eſt factus cœnobii Caſinenſis. Vir magnus, &, qui eum ſequitur, doctiſſimus Fridericus Lindenbrugius, putant & atrienſem fuiſſe: nempe priuſquam diaconus fieret: atque hoc inde colligunt, quia in veteribus gloſſis, ubi ſub ejus nomine adducuntur Feſti fragmenta, legatur *Paullus Athenienſis*; quod corruptum uterque arbitratur ex *Atrienſis*. Nolim pertinaciter contra hanc conjecturam pertendere. Attamen non paullò veriſimilior foret, ſi eam Paullus epitomen, cùm atrienſis foret, Karolo obtuliſſet. Verùm enimvero illam Karolo dicavit, non atrienſis, aut levita, ſeu diaconus: ſed poſtquam cum Deſiderio rege, cujus fuerat cancellarius, in Karoli venerat poteſtatem. Quàm varia ſcripſerit, docet Sigebertus cap. LXXX: *Paullus, monachus Caſinenſis cœnobii, natione Italus, propter ſcientiam literarum à Karolo Magno imperatore adſcitus, ſcripſit vitam primi Gregorii Papæ; ſcripſit geſta Pontificum Metenſium; ſcripſit miracula ſancti Arnulphi; qui primo major domus regis Francorum, poſtea Metenſium epiſcopus, eremiticam vitam expetiit. Hiſtoriam quoque Vinnulorum, qui poſtea nominati ſunt Longobardi, luculento, & plano ſermone ſcripſit.* Opus de epiſcopis Metenſibus hactenus mihi eſt inviſum *: ſed exſtare illud MSum, auctor eſt Molanus. Et Paullus ipſe hoc à ſe ſcriptum fuiſſe, indicat lib. VI. de geſtis Longobardorum cap. XVI: *Sed & ego*, inquit, *in libro, quem de epiſcopis ejuſdem Mettenſis civitatis conſcripſi, flagitante Angilrammo, viro mitiſſimo, & ſanctitate præcipuo, præfatæ Eccleſiæ archiepiſcopo, de hoc ſacratiſſimo viro Arnulpho, quædam ejus miranda compoſui: quæ modò ſuperfluum duxi replicare.* Eoque ex opere videtur omnino eſſe illud fragmentum de Arnulpho, quod ex MSo codice Surius Arnulphi vitæ ſubtexuit: quodque teſtamento Karoli M. ſubjunctum legas in annalibus Francorum à Pithœo editis. Nec tantùm de Metenſibus, ſed etiam de Papienſibus epiſcopis, commentatus dicitur. Imò id opus viſum ſibi ait Galeſinius. Mirum verò, Sigebertum mentionem quidem facere vitæ Gregorii Papæ, atque Arnulphi: at nec Cypriani martyris, quæ à Pamelio præmittitur operibus B. Cypriani: nec B. Benedicti, S. Mauri abbatis, & Scholaſticæ virginis: quæ ternæ cum poëmatis Proſperi Martinengii excuſæ fuerunt Romæ. Sanè vitæ Benedicti etiam Tritthemius meminit. Verſus quoque Paulli hujus de Scholaſtica virgine habes in Martyrologio Arnoldi Vioni ad x Febr. Operis verò de geſtis Longobardorum, poſtremo

* *Poſtea viſum in Corpore veterum Hiſtoriæ Francicæ ſcriptorũ: quod edidit Marquardus Freherus. Ac tum quoque comperimus, planè inde eſſe fragmentum, quod à Surio, & Pithœo, editum eſſe, mox dicitur.*

loco à Sigeberto memorati, etiam mentionem invenio apud Walafridum Strabonem libro de divinis officiis cap. XXVIII. Opus verò hoc in editione Raphelengii, & iis, quæ antè prodiere, deſinit in hæc verba, *Francorum Avarumq́; pacem cuſtodiens*. Atque ita etiam plerique MSSi. Sed Fredericus Lindebrogius in editione Hamburgenſi, quæ ſexdecim annis poſt Raphelengianam prodiit, fragmentum adtexuit luculentum ex MSo Palatino, quod à Marquardo Frehero acceperat: idemque comparêre voluit Freherus in Corpore Hiſtoricorum Francicorum, quod curâ ejus Hanoviæ *a* excuſum fuit. Continuavit eam hiſtoriam HERBERCHTUS. Leo Oſtienſis Chronici Caſinenſis lib. I cap. X: *Dominus Herberchtus in hiſtoria, quam de Longobardorum gente poſt Paullum diaconum ſcripſit, ita refert*. Bonam etiam partem Paullo huic debet Hiſtoria Miſcella. Nam primi undecim libri iidem ſunt, ac decem libri Eutropii: niſi quòd aliqua ſubinde de ſuo addat Paullus: quod ab eo juſſu factum eſt Adelbergæ, ſive Adhilbergæ, Beneventi ductrice: cui maritus erat Arichis; pater Deſiderius, ultimus Longobardorum Rex. Exinde Eutropium continuat Paullus, cujus ſunt quinque libri ſequentes. Cæteri, nempe ſeptimusdecimus, & qui conſequuntur, à Landulpho Sagace additi ſunt, imprimis ex Theophane, ſive Anaſtaſio bibliothecario, qui Theophanem vertit. Atque hæc cauſſa eſt, cur Fronto Ducæus, notis in Gregorii Papæ librum de imaginibus *b*, quoties aliquid ex poſtremis octo libris citat, Theophanem, vel Anaſtaſium, non Paullum Diaconum, eorum, quæ adducit, dicat auctorem. Ut omnino injuriam ei faciat Henricus Caniſius *c*, cùm cenſet, ab notarum illarum ſcriptore totam hiſtoriam miſcellam Theophani, vel Anaſtaſio, adſcribi: cùm Ducæus de poſtremis duntaxat libris loquatur. Sed alterum etiam ejuſdem eſt Caniſii παρόραμα, cùm Baronium culpæ reum putat, propterea quòd in annalibus ejus iſtoc legiſſe ſibi videbatur. Nempe non attenderat verba, quæ præmiſit Baronius, ubi ait, ſe, uti Gregorii librum, ita interpretationem, ac notas, quas appoſuit, à Ducæo accepiſſe. Alphonſus Ciacconius in vitis Pontificum *d Habet*, inquit, *auctor Miſcellæ Paullus, vel potius Ioannes diaconus*. Ego fidem non auſim derogare tot codd. antiquis; ubi, qui primus Eutropium continuavit, Paullus, non Joannes, appellatur. Niſi forte & Joannes diaconus poſt Paullum miſcellam adauxit; quod vulgò non alius, quàm Landulphus Sagax, creditur feciſſe. Eutropium cum additis à Paullo Diacono habes MSum Oxonii in Bibliotheca Balliolenſi; item in bibl. Collegii S. Magdalenæ. Quæ præterea ſcripſerit

a *An.* 1613 *Pag.* 178

b *Eas edidit Baronius Tom.* IX *Annal. Eccl. ad an.* 726.

c *Præfat. ad lectorē, quæ eſt ante hiſtoriam miſcellā.*

d *In Leone pag.* 125.

rit Paullus, ex Tritthemio, & aliis, cognoſces. Vide &, quæ de Paullo hoc refert Leo Oſtienſis Chronicorum lib. i cap. xvii, & Petrus Diaconus de ſanctis montis Caſini, ac Tritthemius de viris illuſtribus ord. Bened. lib. ii cap. xxx.

S. Ludgerus, ſive Ludigerus, Uſuardo etiam memoratus, natus fuit in Friſiæ pago juxta Doccomum, cui Virumo nomen erat. Hic circa annum Iↄccc ab Hildebaldo, Colonienſi epiſcopo, in Wirdino, ſeu Werthina, factus eſt primus epiſcopus Eccleſiæ Mimigardevenſis, ſeu Monaſterienſis in Weſtfalia. Scripſit Ludgerus poſt S. Marcellinum epiſtolam de vita, & miraculis S. Suiberti: quam miſit Rixfrido, ſeu Ritfrido, ſeptimo Trajectenſium epiſcopo. Legitur ea apud Surium ad i. Mart. Item compoſuit vitam præceptoris ſui S. Gregorii, Ultrajectenſis epiſcopi, diſcipuli S. Bonifacii. Nec tamen vita ea ſolùm acta S. Gregorii exponit: ſed inſimul complectitur hiſtoriam prædicationis, ac paſſionis S. Bonifacii. Albrici etiam, ſeu Alberici vitam exarâſſe, ait Suffridus Petri, & ex eo Baronius T. ix ad an. Iↄcccix: item Poſſevinus in apparatu ſacro. Exſtat apud Ludgerum epiſtola Rixfridi. Ac Joſephi quoque, qui Alcuini diſcipulus fuit, hos ad eum verſiculos invenio:

Frater amore Dei, cognato dulcior omni,
Et conſanguineis meritò pretioſior ipſis,
Ludger, amate Deo, Chriſti te gratia ſalvet:
Vive tuæ gentis Freſonum a *clara columna,* a *Alii, Phriſonũ tu clara columna.*
Presbyter occiduis laudabilis orbis in oris,
Doctus in eloquio, prudens, & mente profundus.
Ipſe gradum meritis ornas, & moribus almus,
Et pueris ſenibuſque humili de corde miniſtras.
Tu germanus agis cunctis æqualibus ævo;
Vtque parens pueris, vitæ documenta rependis.
In melius creſcendo mei memor eſto, ſacerdos:
Tu precibuſque tuis commenda quæſo Tonanti,
His brevibus, vatem, qui te laudavit in oris.
Si teretis baculi pro tali carmine donum
Munificus tribuas: ſors hæc mercedula vati
Concordat modico. Felix ſine fine valeto.

Quos verſus etiam, ſed non adſcripto nomine auctoris, præmiſere editioni vitæ Ludgeri, quæ ante annos cx edita fuit à Joa. Cincinnio, typis Quentelianis. Obiit Ludgerus anno Iↄcccix; ut in

vita Ludgeri, inque Chronicis Dithmari, legas. Ut minùs rectè Bellarminus in Eccleſiaſticis ſcriptoribus Lugderum referat ad annum IↃcccxII. Nam triennio ante exceſſit, ut vidimus. Adi de Ludgero Crantzium in Metropoli lib. I. cap. v. & in Saxonia lib. II cap. XIV, ac XVI; item vitam ejus ſcriptam à monachis S. Salvatoris Trajecti; quæ eſt in ſylloge Suriana a. d. XXVI. Mart. Sed ibi ea monachis cœnobii Werthinenſis, ſeu Werdenenſis, perperam tribuitur. Item vide Joannem Leidenſem Carmelitam Chronici Belgici lib. IV cap. VI, & XVII.

CAP. XXXI.

Adhemari, *ſeu* Autmari *commentarii de geſtis Francorum, quos Aimoinus ad verbum, ut ipſe fatetur, exſcribere ſolet: ac paſſum eſſe Adhemarum, quod fecerat: quippe cui priores ſimiliter exſcribere moris fuerit. Quàm variè* Uſuardi *nomen ſcribatur. Error Gaulterii, Baronium, ut ait, ſequentis ducem. Diſſenſum à Baronio, eundem Florum exiſtimantis, qui martyrologium Bedæ auxit; quique in Pauli epiſtolas commentatus fuit.* Haddonis, *ſeu* Haitonis, *epiſcopatus, legatio ad Orientis imperatorem*, ὁδοιπορικὸν, *liber de viſionibus S. Wettini, ejuſdem ad monachatum tranſitus, & ubi, ac quando, deceſſerit.* Anonymus de translatione corporis B. Germani. Paullus, diaconus Neapolitanus, *de vita Mariæ Ægyptiacæ; & tranſlatio eorum, quæ Theophanes tradidit de epiſcopis urbis Romanæ.* Hildeberti Cenomanenſis *carmen de Maria antè dictâ.*

PRæter eos, quos antea vidimus, alii etiam non pauci ætate eâdem rem hiſtoricam juverunt. Quos inter primus nunc ſe offert ADELMUS BENEDICTINUS monachus, ſive ut aliis vocatur ADHEMARUS, ſive Autmarus; qui Carolo M. fuiſſe creditur à ſacris. Ejus quidem temporibus vixiſſe, ſatis conſtat. In literas hic retulit geſta Francorum: quæ perduxit uſque ad annum Chriſti octingenteſimum; quo imperium ad Francos tranſlatum fuit. Ea Aimoinus exſcripſit: ut ipſe agnoſcit his verbis, extremo libro IV: *Porrò quæ ſcripſi uſque ad tempora imperii Francorum, Adhemari, nobiliſſimi monachi, & devotiſſimi, relatione addidici, qui ei* (Carolo Auguſto) *coævus, & connutritus eſt.*

tus eſt. Verbis quoque Adhemari plurimùm fuiſſe uſum, colligo exinde; quòd in præfatione dicat: *Dicent etiam, En noſter hiſtoriographus, novusq; auctor, qui aliorum verbis pro ſuis utitur. Hoc quidem me feciſſe, non nego; neque id me piget; ac deinde facturum autumo: habeo bonorum exemplum.* Nec propterea, quæcunque libris IV prioribus, vel etiam ſola, quæ quarto habes libro, Adhemari credi debent: ſed ut Aimoinus Adhemarum, ita Adhemarus exſcripſerat priores. Sanè quæ antecedunt caput quinquageſimum libri quarti, ea ab aliquo ſunt, qui Adhemarum anteceſſit. Quod chronologia iſta oſtendit, quę legitur cap. LIV. Nam perducitur ad annum Chriſti IↃCCXXXV, Caroli Martelli XIX: quo anno hiſtoriam hanc auctor ſcribebat; ut ipſe indicat, cùm eum annum vocat præſentem, & deeſſe ait annos CCLXV, ut annus Chriſti milleſimus impleatur. Hujuſmodi profectò annorum collectio non ſolet inſtitui, niſi jam ſummum operi faſtigium imponatur. Atque hæc quidem dicta ſunto ex hypotheſi iſtâ, quâ minimùm quatuor primi libri creduntur eſſe Aimoini. Sed aliquantò aliter ſtatuere convenit, ſi Aimoinus deſiit in cap. XLI lib. quarti: atque hinc alius quædam ſubjunxerit ex Anonymo de geſtis Francorum: mox alia ex Fredegario ſcholaſtico: cætera autem ex Adelmo, vel Adhemaro deſcripſerit; nempe geſta Pipini, Caroli Magni, & Ludovici Pii, per annos continuos LXXXVII deducta; quæ pars à cap. LVIII incipit, atque ad libri IV finem producitur. Hæc ſi ſententia placet, (& ſanè aliquantò veriſimilior eſt, ut infrà dicemus) non quidem Aimoinus exſcripſerit Adhemarum: ſed alius non paullò junior ex Aimoino, Adhemaro, & aliis, eam Hiſtoriæ Francicæ miſcellam compoſuerit.

USUARDUS, qui Sigeberto Huſuardus, Phil. Bergomati, & Tritthemio, Iſuardus vocatur, natione fuit Gallus, monachus cœnobii Fuldenſis, ordinis Benedicti, auditor Alcuini. Hic juſſu Karoli M. (ut Sigebertus teſtatur) edidit Martyrologium, in quo & Confeſſorum, aliorumque Sanctorum vitas, paucis inſeruit. Id hodieque exſtat, non exiguo ſanè hiſtoriæ Eccleſiaſticæ bono. Sed ſi Karoli Imperatoris poſtulato Uſuardus martyrologium ſcripſit: liquet, quàm ſpiſſus ſit error illorum, qui eum dicunt Bedæ temporibus vixiſſe. Eſt hæc ſententia Jacobi Gaulterii S. I. in tabulis Chronographicis. Tuetur ille ſe auctoritate Baronii. Et ſanè apud eum in indice Tomi IX annalium legitur: *Vſuardus coætaneus Bedæ.* Sed ſi recurras ad ea, quæ Baronius dicit ad annum IↃCCXXXI, ſect. XXXII: ſatis liquebit, nec ab indicis auctore, nec à Gaulterio, Baronium

nium fuiſſe intellectum. Quin Uſuardum Karoli M. σύγχρονον fuiſſe, apertè Baronius, & in Annalibus, & in Martyrologio, profitetur. Niſi fortaſſe priores editiones aliud docuerunt: atque hoc iis, quos dixi, impoſuerit. Agit de Uſuardo & Papirius Maſſonus in Carolo Calvo, & Molanus, notis in Martyrologium. Quod ſi ætatem Uſuardi noviſſet Georgius Vicelius, non hunc in modum ſcripſiſſet in præfatione Hagiologii: *Sigebertum, ac Uſuardum, à quibuſdam toties citatum, eſſe neotericum, vel è nominibus liquere arbitror.* Sanè ſi paullò pòſt, Ruggerum Fuldenſem, quem anno CIↃCLVI claruiſſe agnoſcit, inter antiquos reponit, quomodo recentibus annumerabitur Uſuardus, qui tribus ſeculis, & quod excurrit, Ruggero antiquior eſt? At condonandum hoc Vicelio, viro ſanè erudito; ſed qui Uſuardum necdum vidiſſet. Quos ſecutus fuerit Uſuardus, docet ipſe his verbis: *Venerabilium, Hieronymi & Bedæ, presbyterorum, piis quamvis, & ſuccinctis, ſuper hoc provocabat deſcriptis: quorum prior brevitati ſtudens, alter verò quamplures Kalendarum dies intactos relinquens, multa inveniuntur hujus operis prætériiſſe neceſſaria: quos tamen ſecutus, cenſui &* FLORI, *memorabilis viri, latiora jam in eo ipſo negotio ſequi veſtigia, præſertim in ſecundo ejus libro: ibi enim multa, quæ in priori omiſerat, & correxit, addidit: & ſiquid, præter quod ab illis accepi, hoc tempore auctum, vel mutatum eſt, ſagaci à me indagine id perquiſitum agnoſci poteſt.* Ex his cognoſcimus, martyrologium Romanum, quod Hieronymi nomen præferebat, à Beda fuiſſe auctum: Bedæ martyrologium fuiſſe adauctum à Floro: Flori itidem martyrologium ab Uſuardo. De Floro auctor quoque Ado Viennenſis in præfatione Martyrologii: *Primum fuit imperium, ac juſſio ſanctorum virorum, ut ſupplerentur dies, qui abſque nominibus martyrum in martyrologio (quod venerabilis Flori ſtudio in labore domini Bedæ accreverat) tantum notati erant.* Baronius in prolegomenis martyrologii Romani cenſet, hunc Florum eſſe eum, qui epiſtolas Paullinas verbis Auguſtini, hinc inde collectis, expoſuerat: ut Sigebertus ait in catalogo cap. XCIV. Mihi hæc ſententia minùs probatur. Nam planè cenſeo, Florum illum Sigeberto memoratum eumpſe eſſe, qui Auguſtini de prædeſtinatione ſententiam defendit adverſus Joannem Erigenam, Scotum; ut Matthæus Weſtmonaſterienſis docet in Florilegio ad annum IↃCCCLXXXIII. Valde enim veriſimile eſt, eum, qui tanti facere Auguſtinum ſolet, ut ejus potiſſimùm verbis, quæ hinc inde collegerat, Paullinas enarraret epiſtolas; etiam Auguſtinum adverſus Erigenam Scotum magnopere πλαγιονίζοντα, (ut liquet ex commentationibus Lugdunenſis Eccleſiæ ante annos prope

prope octingentos contra eum ſcriptis) ſeriò defendiſſe. Quare aliud mihi perſuadere non poſſum, quàm Florum illum Sigeberto memoratum claruiſſe temporibus Karoli Calvi; apud quem Erigena diu in honore fuit: eum verò, quem Bedæ martyrologio multa addidiſſe, Uſuardus ait, medio inter Bedam, & Uſuardum, tempore floruiſſe: vel ſaltem, nec Beda vetuſtiorem eſſe, nec recentiorem Uſuardo.

HATTO, ſive Haito, vel Hetto, epiſcopus Baſileenſis, unà cum aliis quibuſdam, juſſu Karoli Magni, ad Nicephorum imperatorem legationem obiit, anno gratiæ IↃCCCXI: ut eſt in annalibus Francorum editis à Pithœo: item in vita Karoli M. ab eodem è tenebris erutâ. Hac occaſione Ὁδοιπορικὸν, ſive Itinerarium, contexuit; quo iter à ſe Conſtantinopolin ſuſceptum expoſuit. Tradidit quoque viſiones S. Wettini monachi. Tandem, ætate gravis, vitam privatam epiſcopatui antepoſuit, atque Huldrico lampada tradens, ad monaſterium Augiæ majoris, in quo priùs fuerat abbas, reverſus eſt. Obiit anno IↃCCCXXXVI. Vide Chronicon Hermanni Contracti ad an. IↃCCCVI, & IↃCCCXI, & Joannem Stumphium lib. XII cap. XXIII.

Caroli Magni ætate etiam fuit monachus ille, qui condidit hiſtoriam tranſlationis corporis B. Germani, epiſcopi Pariſienſis: quam apud Surium habemus T. VII die XXV Jul. De ætate arguunt hæc verba auctoris: *Licet ipſe non viderim; tamen, multis, qui viderunt, narrantibus, cognovi. Ex quibus omnibus unum mihi in hoc opere excellentiſſimum auctorem ponere placuit; dominum videlicet Karolum, glorioſiſſimum Imperatorem; qui, tunc puer ſeptennis, operi pii genitoris interfuit; & ea, quæ ibi vidit, admirandâ memoriâ retinebat; nec non & admirandâ facundiâ diligentiſſimè fatebatur.*

Item tum fuit qui ſeu vero, ſeu ficto nomine dictus eſt FERIUS NELPERICUS. Reliquit heroico carmine hiſtoriam congreſſus Caroli M. & legionis Pontificis. Dixi de eo in opere de Latinis Poëtis.

PAULLUS, diaconus eccleſiæ Neapolios, tranſtulit vitam S. Mariæ, priùs Ægyptiæ meretricis, quam Sophronius, Hieroſolymitanus epiſcopus, ſcripſerat. Hæc verſio (unde ſua hauſit Wicelius in Hagiologia) integra nunc quoque, cum præfatione interpretis ad regem Karolum, apud Surium exſtat a. d. IX April. Eâ in præfatione idem Paullus teſtatur, ſe vicedomini, hoc eſt, Theophili, pœnitentiam; item *librum de venerandis conſtitutis, & geſtis præſulum Romanæ Eccleſiæ*; Latinam in linguam vertiſſe. Interpretem eum eſſe

admodum antiquum, inde cognoſcimus, quòd Sigebertus ejus meminit; & ita meminit, ut Bedæ proximè ſubjungat; multiſque præmittat, qui ante annum octingenteſimum vixere. Eoque aliud mihi perſuadere non poſſum; quàm Karolum, cui librum ſuum dicavit, eſſe, non Karolum Calvum, ſed Carolum M. Verba Sigeberti ſunt in catalogo cap. LXIX: *Paullus, diaconus Neapolitanæ eccleſiæ, tranſtulit de Græco in Latinum vitam S. Mariæ Ægyptiacæ.* Hanc vitam poſtea carmine vertit *Hildebertus Cenomanenſis*: ut teſtatur Henricus à Gandavo in catalogo cap. VIII.

CAP. XXXII.

De ſcriptoribus aliquot ſuppoſititiis, vel commentitiis. Ac primùm exploditur opus ſtolidum, ac turpium mendaciorum plenum, quod Turpini, vel Tilpini, *creditur. Hinc de* Solcone Fortenam, Sivardo Sapiente, Hancone Fortenam, Ioanne Abgilli, Adele Adelingo. *Suffridus Petri refellitur. Vnde ſit, quòd Abaſſinorum rex dicatur* presbyter Joannes. *Goldigni error de Seriphiorum appellatione, quâ Mauritaniæ reges cenſentur.*

TURPINUS, vel potiùs TILPINUS, aut Tulpinus prius monachus fuit S. Dionyſii prope Lutetiam: poſtea, poſtulato Caroli Magni, ab Adriano P. M. archiepiſcopus factus eſt Rhemenſis. Vide, quæ de eo ſcribit Flodoardus lib. I Hiſt. cap. V, & imprimis lib. II cap. XVII, ubi & XLVII epiſcopatus anno obiiſſe legitur, ac verſus referuntur, quos tumulo ejus inſcripſit Hincmarus. Quod ſi ſana eſt lectio Flodoardi, novennio peccat Joannes Chenu Biturix libro de epiſcopis Galliæ; qui Epiſcopum factum ait an. IↃCCLXXIII, atque obiiſſe anno IↃCCCXI. Huic Turpinio vulgò adſcribitur, etiam à Tritthemio liber de geſtis Karoli M. ac Rolandino jam olim ab ſcriptore Hierarchiæ ſubcæleſtis lib. IV cap. IX conjungitur cum Gregorio Turonenſi, Richardo Cluniacenſi, atque aliis, quos vocat nobiles Galliarum hiſtoriographos. Sed rectè cenſet Hottomannus Francogalliæ ſuæ cap. V eſſe fœtum hominis ſtolidi, atque imperiti, qui non vitam, ſed fabulas conſcripſerit. Nec mens eſt alia Papirio Maſſono in ſuis Galliæ Annal. Aut Duzæ in Annal. Batavicis, cui a dicitur *mendaciorum monſtris refertiſſimus.* Sanè non Hinc-

a *Elegia operis ad ordines, ſive potius notas ipſius auctoris ad oram.*

Hincmatus, Lupus, Flodoardus, vel ex tot aliis ejus, ac ſequentis ævi, ſcriptoribus, illarum ullus quiſquiliarum mentionem facit. Adde quod ſcriptor iſte cap. XXXII meminit obitus Caroli M. At Turpinus ante Carolum M. defunctus fuit. Nam poſt deceſſum Turpini Rhemenſibus à Karolo archiepiſcopus datus eſt Vulfarius: ut teſtatur Flodoardus lib. II cap. XVIII. In MSo Turpini codice, quem cum editis contuli, poſt caput XXXI, quædam de pictura VII liberalium artium adduntur. Item adjecta ſunt fini nonnulla de miraculo quodam ob preces Rolandi præſtito; quædam item de ipſo Turpino, & nonnulla alia. Quem codicem è bibliothecâ Amſtelodamenſi, ad me tranſmiſerat, egregio parente filius digniſſimus, Joannes Polyander junior, Juriſconſultus. Habes & MSum Turpini codicem apud Cantabrigienſes in Collegio S. Benedicti. Cujus inſcriptio eſt hujuſmodi: *Liber Turpini Archiepiſcopi Rhemenſis quomodo Carolus rex Francorum adquiſivit Hiſpaniam.* Hunc librum dicit Papa Calixtus eſſe authenticum, ut adjungit Thomas James: ut puto ex MSi operis inſcriptione, ſive nota ei addita. Fuere & alii poſtea, qui vitam Caroli M. in literas retulere. Unius de eo vitam in Hagiologia, docti ſanè viri, Georgii Vicelii habes. Sed quàm ridiculum, quod addit, eam ſe vitam ex Plutarcho, deſumſiſſe. Nempe fefellit bonum virum, quòd Plutarchi vitis, in editionibus quibuſdam *a* ſubnexam reperiſſet.

a *Quas etiam ſecuta Baſileenſis Iſengrinii anni* 1550.

SOLCO FORTENAM, & SIVARDUS Sapiens, Friſii, vixiſſe dicuntur temporibus Pipini, & Caroli Magni; ſcripſiſſeque principum, ac regum Friſiæ, genealogiam, ac res geſtas. De quo fides ſit penes Suffridum Petri in ſcript. Friſ. dec. V. cap. IX, & X.

Uti & de HANCONE FORTEMAN, Friſio: quem conſignâſſe ait expeditiones à ſe ſuſceptas ſub imperatore Græco, rege Scotiæ, Angliæque, & Karolo Magno. Vide dec. VI cap. VI.

Etiam refert, Karoli M. temporibus vixiſſe JOANNEM ADGILLI, & ADELEM ADELINGUM, Friſios; quorum priorem dicit commentarium ſcripſiſſe de expeditione Karoli Francorum regis in terram ſanctam: item de expeditione ſuâ in Indiam: adhæc de Indiæ ſitu, ac gentibus diverſis. Alterum verò egiſſe de monſtris Indiæ, de moribus Indorum, & eorundem religione. Idem ait, Joannem Adgilli fuiſſe filium regis Friſii: atque ob ſanctimoniam ſingularem *presbyteri* cognomen accepiſſe: eundem cum Otgero, Daniæ rege, duce Karolo Magno, profectum fuiſſe in Palæſtinam: ac captis Hieroſolymis, Karolũ quidem in Germaniam eſſe reverſum:

Joannem autem, unà cum Otgero, atque aliis, Indiam petiiſſe: ibi vaſtos occupaſſe terrarum tractus, ac condidiſſe imperium Abyſſinorum regis; quod ab hoc Friſio Joanne *presbyteri Ioannis* vulgò nuncupetur. Addit, inter expeditionis Indicæ comites etiam fuiſſe Adelem Adelingum; regali itidem ſtirpe editum: atque ab hoc ſimiliter portui Abyſſino nomen *Adel* eſſe impoſitum. O hominem valde ſimplicem, ac prope dixerim inſipientem; qui vanis adeò, ac ſtultis commentis habuerit fidem! Et ſunt talia apud eum non pauca: ut parùm ſanè fidei mereatur tot antiquos Friſiæ ſcriptores nobis commemorans: quorum multos ut ipſe non ſit commentus; commentitios tamen eſſe, nemo non videt, niſi qui oculos in calcaneo habuerit. Quòd ſi non aliunde, ſaltem ex eo fraudem odorari oportuerat, quòd hîc de captis à Karolo M. Hieroſolymis dicitur. Cui enim veterum, vel per ſomnium, hoc in mentem venit? Nec appellatio *presbyteri Ieannis* (quâ ante ſeſquiſeculum, non Africanus, ſed Aſiaticus rex, conſtanter vocabatur) inde profluxit, unde Suffridus nugatur: ſed ab errore vulgari, quo *preſtegianus* idem credebatur, ac *preſtre Iean*. Atqui *preſtegianus* vox eſt Perſica, ac notat *Apoſtolicum*. Quâ de re vide Joſephum Scaligerum lib. VII de emendat. temp. capite eo, quod eſt de computo Eccleſiaſtico. Id ſi minùs probatur, per me licet, ſequaris opinionem Nicolai Godigni, libro primo de Abaſſinorum rebus cap. V. De cauſſa quidem, cur Abaſſinorum regi nunc id nomen detur, planè Godigno aſſentio. Nam cœpit ea appellatio à Petro Covillanio; idque occaſione iſtiuſmodi. Miſſus is erat à Joanne II, Luſitaniæ rege, ad exquirendum, quis potens ille Chriſtianus rex foret, qui vulgò *presbyter Ioannes* vocaretur. Sed is, cùm in Aſia eſſet, neminem iſtic ejus nominis reperit; ac ne quidem, cui competerent, quæ vulgò de eo ferrentur. Quid mirum? Jam anno CIↃCLXXXVII deſierat id nomen: puta devicto Davide preſtegiano à duce ſuo Cinge: qui pro preſtegiano, vel presbytero Joanne, Joannes Ularcanus fuit nominatus. Verùm audierat Petrus in Africa agere regem Chriſtianum admodum potentem. Is Abaſſinorum rex erat. Quò ut vênit, convenire ei vidit pleraque eorum, quæ apud Europæos de presbytero Joanne ferrentur. Hinc factum, ut crederet eum eſſe ipſum, qui presbyter Joannes dici ſoleret. Ejus verò errorem alii hac parte ſecuti fuerunt. At planè fallitur Godignus, cùm ait, pari ratione regem illum Aſiaticum dictum fuiſſe presbyterum Joannem, ac olim Ægypti reges nominati *Pharaones*, & *Ptolomæi*: & hodie Mauritaniæ reges *Seriphii* vocantur.

cantur. Nam appellatio ea regum Mauritanorum intra hos annos centum cœpit: nec aliud Seriphiorum nomen, quàm nobilem deſignat. Nempe ita vocantur nunc reges Mauritaniæ, quia è ſtirpe ſint Muhammedis: nec ſoli hoc nomine inſigniuntur; ſed quicunque è filia Muhammedis originem trahunt: quos inter non rarò etiam mendicabula quædam conſpicere eſt. Nempe utcunque egeſtate ſummâ premantur, tamen appellationem eam non deperdunt, cùm à Muhammede originem ducere negari non poſſit. Ut hîc quoque locum habeat illud Venuſini vatis *a*; *Fortuna non mutat genus*. Sed hæc alîus ſunt loci. Ad inſtitutum revertamur. *a lib. epod. od. 4.*

CAP. XXXIII.

Eginhardi ſeu Einardi ætas, ſocer, dignitas, liber de vita Karoli Magni, de dictione ejus, & fide judicium, alia ejuſdem. Othelgrimus de vita S. Ludgeri, præceptoris ſui. Walafridi Strabonis laus, liber ejus de vita S. Galli abbatis. Eundem eſſe Walafridum abbatem S. Galli, contrà quàm viſum Tritthemio, Surio, Bellarmino. Freculphi Chronicon bipartitum. Hilduinus abbas de vita præceptoris ſui S. Sturmionis. Theganus de vita Ludovici Pii, & alter ejuſdem ætatis de eodem argumento.

AD extrema Karoli M. tempora, atque item ætatem Ludovici Pii, referendus eſt EGINARDUS, ſive Eginhardus, ſeu Einardus (prout in antiquiſſimis codd. ac vetuſto diplomate, vocatur) gener Karoli M. ac ejuſdem cancellarius: poſt verò deſerta ſeculi negotia monachus Benedictinus, atque abbas primus cœnobii Selgenſtadienſis, ſeu Salingeſtadienſis SS. Marcellini, & Petri. Eſt hic omnium Germaniæ hiſtoricorum vetuſtiſſimus. Eoque Germanis carior eſſe debet, præſertim Francis Orientalibus; ut cui nemus Ottonium natale fuerit ſolum. Vir inter primos ejus ſeculi annumeratus eſt: ut ait Baronius T. IX ad an. IↃCCCCXXVI. Exſtat ejus liber de vita Karoli M. quem eâ ſcripſit dictionis puritate, atque elegantiâ, ut coætaneos longè ſuperet, planèque videri poſſit aliquot antè ſeculis vixiſſe. Quod

imprimis dictum velim, ſi ita ſcripſit Eginhartus, uti nunc legitur. Sed etſi pro ætate ſuâ ſatis eleganter loquitur, (Suetonium ſibi imitandum propoſuiſſe, optimè obſervatum eſt Caſaubono) tamen nec prætereundum eſt, primùm Eginharti editorem, Hermannum, comitem Neuenarium, nòn inſtitiſſe antiquo codici, quem habebat: ſed in eo fuiſſe, ut paſſim floridiùs loquentem induceret. Quod ejus inſtitutum, nequid diſſimulem, probare neutiquam poſſim. Eoque magis diſplicet, quòd etiam, qui poſtea Eginhartum typis divulgarunt, hanc Neuenarii comitis editionem ſecuti fuerunt. Veruntamen, ut non ea fuerit dictionis elegantia, quâ nunc prodit; tamen ſic quoque Eginhartus non uno nomine laudem meretur. Nam ſaltem pro ævo ſuo omnino eleganter hanc vitam exaravit. Tanto autem meliori eam fide retulit, quanto familiarius Carolo adhæſit: ut & Sigebertus cenſet de ſcriptoribus illuſtribus. Meminit ejus operis idem in Chronicis ad an. IↃCCCXIV. his verbis: *Cujus* (Karoli M.) *vitam Emardus deſcripſit.* Ita editiones vulgatæ *a* habent, quas videre contigit. Sed plane legendum *Einardus.* Quod & docet magiſter Adamus hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib. II cap. IX. *De hujus*, inquit, *freti naturâ breviter in geſtis Caroli meminit Einhardus, cùm de bello diceret Slavonico.* Hæc ille ante annos quingentos, & amplius. Imò & Lupus Abbas ſic ad ipſum ſcribit Einhardum epiſt. I: *Venit in manus meas opus veſtrum, quo memorati imperatoris Caroli clariſſima geſta (liceat mihi abſque ſuſpicione adulationis dicere) clariſſimè literis allegaſtis.* Ut omnino fallantur, qui Albinum, aut Gintharum, vitæ ejus auctorem putant. Præterea reliquit (ut ex Aimoino & Chronico Laurishamenſi cognoſcitur) libros IV de inventione & miraculis SS. martyrum, Marcellini & Petri; quorum corpora Gandavi quieſcunt. Item librum unum de iis carmine. Et hunc, & illos, reperire eſt apud Surium Tom. VII, die II Jun. Ejus quoque epiſtolam habemus ad Lupum, Abbatem Ferrarienſis monaſterii: quæ inter illas Lupi ordine eſt tertia. Ajunt & hiſtoriam ſcripſiſſe de geſtis Germanorum, & Francorum. Quam non vidi. Uti nec epiſtolarum librum: aut quam pſalterio operam impendit. Hiſtoriam ſeu fabellam, ut juvenis, Caroli notarius, cum filia ejus conſueverit, atque ab ea per nivem ſit portatus, eamque poſtea uxorem acceperit, vide ſis in Chronico Laurishamenſis Cœnobii, ex archivis Palatinis in Germania edito inter rei Germanicæ ſcriptores.

a *Uti Frãcofurtenſis anni 1566. & altera anni 1583: item Pariſina, quæ exſtat in bibliotheca Patrum edit. 2.*

Egin-

Eginharto æqualis fuit Othelgrimus, familiariſſimus diſcipulus S. Ludgeri, cujus & vitam tradidit. Sed ex duobus de vita S. Ludgeri libris prior ſolùm videtur genuinus: poſterior autem junioris alicujus. Libellos eos Surius hiſtoriæ Sanctorum inſeruit T. II die XXVI Martii. At poſtea eos integriùs ex MSo Fuldenſi repræſentavit Chriſtophorus Brouvverus.

Ludovici Pii temporibus claruit Walafridus Strabo. Fuit *vir doctus, & ſapiens, & literarum ſcientiâ ante alios illuſtris*: ut de eo judicat Iſo, monachus Sangallenſis, præfatione ſuâ in vitam S. Othmari. De eodem ſic Hermannus Contractus ad annum IↃCCCXLII: *Augiæ Walafridus Strabo vir doctus, abbas* XII, *præfuit, qui metro & proſa conſcripſit multa.* Præter gloſſas & lib. de rebus Eccleſiaſticis, etiam, (ut Sigebertus ait) *vitam, & miracula ſancti* Galli *abbatis, primùm proſaicè, deinde metricè, compoſuit.* Eam libris duobus proſâ habes apud Surium Tom. V die XVI Oct. Carmine ſcriptam præteriit: quæ exſtat in MSo codice S. Galli apud Helvetios: ſed adeò vitioſè exarato, ut ſolo ex eo in lucem dare, temeritatis potiùs, quàm diligentiæ eſſe, Henricus Caniſius *a* putârit. Præterea librum de vita edidit S. Othmari. Quam uti & duos de ea Iſonis libros, apud eundem Surium reperies Tom. VI Nov. XVI. Ille de vita S. Othmari exſtat in bibliothecâ S. Galli. Ac ſimiliter extrema S. Mammæ (ſeu Mamantis malis) monachi: quam Caniſius repræſentat T. VI Ant. Lect. uti & vitam, atque obitum S. Blaitmaic. Item ſcripſit vitam S. Leudegarii. Adhæc viſionem S. Wettini, epitaphium Werdonis abbatis, atque alia; quæ vide apud Caniſium Tom. VI Antiq. Lect. Etiam (ut Poſſevinus ait) condidit Chronicon Monaſterii Fuldenſis, quod exinde alii, atque alii, continuarunt. Tritthemius vehementer errat, cum Walafridum abbatem S. Galli, & Strabonem, monachum Fuldenſem, diverſos eſſe arbitratur: atque illum quidem vixiſſe temporibus Aaſimari Tiberii, & Juſtiniani junioris, hoc eſt circa annum ſeptingenteſimum: hunc autem temporibus Ludovici imperatoris, anno IↃCCCXL. Nam Walafridus hic priùs monachus Fuldenſis fuit; poſtea decanus S. Galli; tandem & abbas Augiæ divitis, quæ vulgò *Richenauu*: ac cùm id munus ſeptennium ſuſtinuiſſet, anno obiit IↃCCCXLIX. Id eo magis monere operæ fuit, quia Tritthemius etiam Laurentium Surium in hiſtoria Sanctorum, Bellarminum in catalogo illuſtr. ſcrip. atque alios nonnullos, in errorem induxit.

a *Præfat. in poëmata VValafridi Strabonis, quæ expreſſit T. 6. Antiq. Lect.*

Fre-

FRECULPHUS, qui & nonnullis Treculphus, monachus priùs Fuldenſis, pòſt Lexovienſis Eccleſiæ in Lugdunenſi ſecundâ (nunc ea eſt Rothomagenſis provincia regionis Nortmannicæ) epiſcopus, quo in munere Launobodo ſucceſſit, ſucceſſoremque habuit Rogerium; quantum ex epiſcoporum Lexovienſium catalogo perſpicere licuit. Ubi & ab anno IↃCCCXXX, uſque ad annum IↃCCCXL, dicitur claruiſſe. Chronicon ſcripſit Sigeberto etiam celebratum in catal. cap. XCI. Eſtque id opus bipartitum. Ejus parte priori ab initio mundi progreditur uſq; ad nativitatem Chriſti: alterâ ab Servatore nato uſque ad Francorum; & Langobardorum regna. Poſteriorem partem dicavit Judithæ Auguſtæ, conjugi Ludovici Imperatoris, Caroli M. filii. Commentarios ſuos in Geneſin Freculpho huic inſcripſit Rabanus Maurus, vir ætatis ſuæ doctiſſimus. Frecolphum hunc inter præcipua Galliæ lumina numerandum eſſe, cenſet Demſterus Paralip. in Roſini Antiquitates lib. I. cap. I. Prodiit non ſemel iterumque. At MSus exſtat Oxonii in Collegio Lincolnienſi.

HILDUINUS, *abbas monaſterii S. Dionyſii*, celebratur anonymo annalium Francicorum conditori, à Pythœo edito, ad annum IↃCCCXXVI, quo ipſo dicitur *Romam mittens, annuente precibus Eugenio, Apoſtolicæ ſedis tunc præſule, oſſa beati martyris Chriſti, Sebaſtiani, accepiſſe, & ea apud Sueſſonam civitatem in baſilica S. Medardi collocâſſe.* Eandem rem narrat Sigebertus in Chronicis ad an. IↃCCCXXV; ubi etiam vocarur *ſacri palatii archicapellanus.* Meminit Hilduini quoque Nithardus, Caroli M. nepos, lib. I, ac II, de diſſenſionibus filiorum Ludovici Pii: ubi *ἁπλῶς abbas Eccleſiæ S. Dionyſii* nominatur. Monaſterium autem hoc S. Dionyſii duabus leucis diſtat Lutetiâ Pariſiorum. De eo ſic Sigebertus in catal. cap. LXXXII: *Hilduinus abbas S. Dionyſii Pariſienſis, ſcripſit ad Ludovicum imperatorem utroque ſtylo, id eſt proſaico, & metrico, vitam ipſius Dionyſii.* Vitam eam proſâ ab Hilduino ſcriptam, cum aliis opuſculis ejus argumenti, primus edidit Matthæus Galenus Veſtcapellius, Theologus Lovanienſis: poſteaque ſanctorum hiſtoriæ inſeruit Surius T. V. die IX Octob. At quatuor libri, quos de eo compoſuit carmine, MSSi adſervantur in monaſterio Gemblacenſi. Hilduino huic dedicavit Rabanus Maurus commentarios ſuos in IV libros Regum. Operis ejus de paſſione Dionyſii meminit & Notgerus, epiſcopus Leodienſis, epiſtolâ ad Werinfridum abbatem: quæ vitæ S. Remacli à Notgero ſcriptæ præmittitur.

ÆGIL,

ÆGIL, ſive Aigil, ſeu Eigil (variè enim ſcribitur id nomen) Ludovici Pii favore, & totius congregationis conſenſu, quartus abbas Fuldenſis factus fuit anno Chr. Iↄcccxviii. Scripſit vitam S. Sturmis, ſeu Sturmij, aut Sturmionis, Fuldenſis Eccleſiæ archimandritæ, & conditoris, ac S.Bonifacio perfamiliaris; qui & Sturmionem vocare ſuum eremitam ſolebat. Potuit autem Ægil Sturmionis acta optimè noſſe; quandoquidem ejus diſcipulus erat; & multorum, quæ refert, teſtis fuit oculatus: ut ipſe de ſe ſcribit. Dicavit hoc opus Angilthrudi virgini. Meminitque ejus quoque Candidus in vita Ægili, his verbis: *Lectionem libri illius, quem de vita ſupradicti* (Sturmionis) *abbatis, & origine monaſterii* (Fuldenſis,) *Chriſti largiente gratiâ, compoſuit, fratribus ad menſam recitari præcepit.* Hanc Sturmionis vitam è MSo cod. Bambergenſi primus in lucem protraxit Chriſtophorus Brouwerus, S. I. Preſbyter. Obiit Ægil anno Iↄcccxxii, cùm quadriennium fuiſſet abbas: ſucceſſoremque habuit Rabanum Maurum, ſummum virum, ut diximus: qui & epitaphium fecit Ægilo. Id apud Candidum habes in Ægili vita.

THEGANUS Francus, Trevirenſis Eccleſiæ chorepiſcopus, vixit ſub Ludovico Pio: deque rebus ab eo geſtis librum edidit; quem unà cum Francorum annalibus exhibuit Pithœus. Superſtite adhuc Ludovico editum eſſe, ſatis docent poſtrema hæc opuſculi verba: *Eodem anno, in ipſo itinere, obiit Berengarius, dux fidelis, & ſapiens; quem imperator cum filiis ſuis luxit multo tempore. Iſte eſt annus* XXIII *regni domini Ludevvici, piiſſimi imperatoris; quem conſervare, & protegere diu in hoc ſeculo feliciter commorantem, & poſt hæc diſcurrentia tempora, perducere dignetur ad ſocietatem omnium ſanctorum ejus ille, qui eſt Deus benedictus in ſecula.* Ergo non attigit Theganus res poſtremi triennii: ſed deſiit anno Ludovici XXIII, qui Chriſti eſt Iↄcccxxxvii. Cæterùm libellum hunc ſecuit VValafridus Strabo in partes LVIII; ac ſingulis caput ſuum, ſive titulum, vel argumentum, præpoſuit. Vide ejus præfationem libello additam: unde & cognoſces, Theganum hunc Straboni fuiſſe cognitum; fuiſſeque genere nobilem, ingenio acrem ac vehementem, amantem juſtitiæ atque imperatoris ſui, lectionis multæ; ſed docendâ, regendâque Eccleſiâ ſuâ, admodum diſtrictum; veréque magis, quàm eleganter, ſcripſiſſe.

Eſt & alter ejuſdem ætatis, qui itidem in literas retulerit vitam Ludovici Pii, atque in annalibus Francorum à Pithœo editis ſimiliter legatur. Ejus nomen neſcitur: ſed ætatem ſcriptoris clarè ex eo cognoſcimus, quòd, ut ipſe refert, cùm anno Iↄccccxxxvi,

III Id. Apr. cometes apparuiſſet per dies xxv, vel, ut alii dicunt, xxxiv; ab imperatore eo fuerit accitus, rogatuſque, quid ſidus hoc novum portendere putaret. Hic ſcriptor etiam extremam Ludovici vitam, mortemque ejus, quod Theganus non fecerat, exponit. Operæ autem ſit cum Pithœanâ editione conferre illam, quam cum aliquot rerum Germanicarum ſcriptoribus Juſtus Reuberus divulgavit. Multùm enim editiones hæ variant. Inſcribuntur autem à Reubero, *Annales rerum geſtarum à Ludovico.* Eſtque proximus iis ante Turpinum locus. Præterea vide caput xix libri quincti eorum, quæ tribuuntur Aimoino. Inſuper opus *Francicæ Hiſtoriæ* curâ Marquardi Freheri Hanoviæ editum. Ubi idem opus ex Palatinis MSis emendatius legitur.

CAP. XXXIV.

Nithardi liber de diſſidio filiorum Ludovici Pii, & quando eum ſcripſerit. Genus ejuſdem; item cui opus iſthoc dicârit, & cujus juſſu id compoſuerit. Candidus de vita abbatis Ægili, quam Rabani hortatu, & exemplo, deſcripſit. Idem de vita Bangulphi abbatis. Aimoini hiſtoria Francica, atque alia ejuſdem. Cum Aimoino Ammonium, ſeu Aumonium, malè confundi à Poſſevino, & aliis. Ætas Aimoini clarè oſtenſa. Alium videri ab hoc Aimoinum notarium, & capituli ſcribam: contrà quàm viro docto viſum. De ætate Aimoini lapſus, ſeu Poſſevini, ſeu librarii. Ab alio adjecta Aimoino videri, quæ libro quincto leguntur de Carolo Calvo, & ſeqq. impp. Hottomanni lapſus. Quis Abbo ille ſit, cui Aimoinus dedicavit hiſtoriam Francicam. An Aimoinus fuerit monachus Floriacenſis: ut Poſſevinus putabat. Aimoinus imaginum cultui adverſatus. Scriptor de tranſlatione S. Viti. *Auctor vitæ Karoli M. editus à Pithœo.*

LUdovici Pii, atque item Lotharii tempore, claruit NITHARDUS: cujus ſunt libri quatuor de diſſidio filiorum Ludovici Pii Imper. Orditur ab exceſſu Karoli M. hoc eſt anno IↃCCCXIV, & progreditur uſque ad annum IↃCCCXLIII. Quo iſta in

in literas mittebat, ut docent hæc verba in extremo libri IV: *Temporibus bonæ recordationis magni Karoli, qui, evoluto jam penè anno* XXX, *deceſſit.* Penè trigeſimo, inquit, quia ab anno octingenteſimo decimoquarto, quo Carolus deceſſit, uſque ad octingenteſimum quadrageſimum tertium, cujus res geſtas exponit, ſolùm anni ſunt undetriginta. Edidit Nithardum Pithœus in Annalibus Francorum. Inſcriptio verò hujuſmodi eſt: NITHARDI, ANGILBERTI FILII, KAROLI MAGNI IMP. EX BERTHA FILIA NEPOTIS, &c. Rectè ſanè. Nam ipſe genus ſuum exponit lib. IV, his verbis: *Eademq; die Angilbertus, vir memorabilis, Centulo tranſlatus, & anno poſt diſceſſum ejus* XXVIII, *corpore abſque aromatibus indiſſoluto repertus eſt. Fuit hic vir ortus eo in tempore haut ignotâ familiâ. Magdelhaudus autem, Richardus, & hic, ex una progenie fuere. Et apud magnum Karolum meritâ magni habebantur. Qui ex ejuſdem magni regis filia, nomine Beretha, Harnidum, fratrem meum, & me Nithardum, genuit.* Ubi *magnum regem* appellat Carolum M. cujus proximè mentio anteceſſit. Miſit Nithardus hoc opus ad fratrem Lotharii imperatoris: ſive is Hludarius, Germaniæ rex, erat: ſive Carolus Calvus, tum temporis rex Neuſtriæ, ac poſtea imperator. Hoc arguunt iſta verba initio lib. II: *Explicitis, pro tempore ac viribus, diſſenſionum veſtrarum initiis, è quibus quique lector ſcire cupiens, quamobrem, poſt obitum patris veſtri, Lotharius vos, fratremque, perſequi ſtatuerit.* Imò & juſſu ejuſdem ſcripſiſſe, oſtendit initium hoc operis: *Cùm, ut optimè, mi domine, noſti, jam penè annis duobus illatam à fratre veſtro perſecutionem vos veſtrique hautquaquam meriti pateremini: antequam Cadhellonicam introiiſſemus civitatem, præcepiſtis, ut res veſtris temporibus geſtas ſtili officio memoriæ traderem.* De Nithardo placet judicium Barthii, quod iccirco ejus apponam verbis ex Adverſ. lib. XLVI cap. IX. *Nithardus*, inquit, *cordatus, prudens, proque iis temporibus diſertus ſcriptor qualem ſanè decuit virum tanto genere oriundum, tantâ rerum experientiâ ſubnixum. Nam legationibus inter filios Ludovici Pii functus eſt, & turmis nonnullis à partibus Caroli Calvi poſt imperatoris præfuit: ſatis cætera laudatus, modo odium in Lotharium minus indulgeret ſuo. Sed quid faciemus illi? Homo utique & ſuis addictus fuit: atque ita cum fratribus ſuis egit Lotharius, ut bono cordatoque homini integrum ſit non illorum potiùs, quàm ipſius partibus favere, ſiquidem favore opus ſit: quem tamen in hiſtoriâ diſſimulamus potiùs, quàm commendamus.*

Æqualis Nithardo erat CANDIDUS, monachus Fuldenſis. Hic æternitati ſacravit vitam abbatis ſui Ægili, qui Fuldenſis mo-

naſterii abbas electus eſt anno IↃCCCXVIII. Nec proſâ ſolùm, ſed carmine etiam, vitam ejus prodidit. Utrumque opus ex MSo Fuldenſi, eoque codice pervetuſto, primus edidit Chriſtophorus Brouwerius. Magni illius Rhabani hortatu, atque exemplo, ea commentatum ſe fuiſſe, indicat ipſe initio ejus Vitæ, his verbis: *Anno præterito, domnus abbas Rhabanus, cùm illi querebar, quia non haberem quenquam mecum conſociorum, cum quo, in divina lectione, diſputando, & legendo, proficere potuiſſem; tale mihi reſponſum referebat: Exerce, inquit, temetipſum legendo, & aliquid utilitatis adde, dictando. Nam dum ego ibidem, ubi nunc ipſe moraris, quondam commanerem: librum proſâ, & verſibus, in laudem ſanctæ Crucis, divinâ gratiâ inſpirante, incepi, atque fidelibus legendum ſtudioſo labore conſummavi. Hac igitur, frater, licentiâ fretus, duos libros de vita Aigili, abbatis noſtri; dictando, & ſcribendo, Dei dono, peregi: unum proſâ, alterum verò verſibus explicavi.* Antequam autem Ægili vitam concinnaret; jam, Ægili ipſius juſſu, exarârat vitam Bangulfi abbatis: quod hæc ipſius Candidi verba oſtendunt: *Ex eo igitur tempore, quo me venerabilis pater Ægil vitam Bangulfi, cari Abbatis noſtri, jam de ergaſtulo corporis abſoluti, intimâ exhortatione perſuaſit literis explicare: ex eo me libuit benevolentiam, ſtudium, & gravitatem tanti patris, memoriæ commendare.*

Ad hæc quoque tempora referri debet AIMOINUS monachus, egregius hiſtoriarum ſcriptor; ut eum vocat vetus auctor commentarii de regimine principatus lib. III cap. XXI: quod opus vulgò, ſed falsò, tribuitur Thomæ Aquinati. Scripſit de geſtis Francorum. Qui libri ſæpius in lucem prodiere. Item libros duos de inventione & tranſlatione S. Vincentii, Levitæ & Martyris. Qui primum lucem videre beneficio doctiſſimi Jacobi du Breul, monachi. Ad fidem huic operi conciliandam, pertinent iſta in eo verba: *Erat ſanè alius in eodem monaſterio religioſus monachus, æquè ſacerdos, & converſus, Audaldus nomine, ſpeciali ei familiaritate connexus, ac vitæ moribus, penè conſimilis: cujus AB ORE, quæ dicuntur, & multò etiam ampliora, nos in fide accepiſſe confidimus.* Adhæc de miraculis S. Germani egit libris duobus: quos apud Surium habemus T. VII. Addit Poſſevinus libros de miraculis S. Benedicti. Uti & Carolus Sauſſejus Aurelianenſis annal. lib. IV cap. X. Qui libros hoſce ait poſt Adrevaldum, & Adelardum, (Adelarium dicere voluit) compoſuiſſe. Atqui iſti multò poſt Aimoinum vixerunt: ut liquebit ex iis, quæ poſtea dicentur. Eſtque is primus error. Præterea de auctore fallunt, & falluntur. Sermo enim nobis eſt de libris Aimoini.

moini. Sed hi autorem habent Ammonium, ſeu Aumonium: qui, ut ſuo loco dicemus, vixit temporibus Ottonis III, circa annum Iɔcccccxc. At Aimoinus floruit temporibus Caroli Magni, Ludovici Pii, & Lotharii. De ultimis Caroli M. temporibus, ſatis apertum eſt ex verbis illis extremo lib. IV de geſtis Francorum: *Porrò quæ ſcripſi uſque ad tempora imperii Francorum, Adhemari relatione didici, qui ei* (Carolo Auguſto) *coævus & connutritus eſt. Poſteriora autem, quia ego rebus interfui Palatinis, quæ vidi, & comperire potui, ſtylo contradidi.* Sub Ludovico Pio claruiſſe, indicant hæc, quæ libro V cap. XVII ſcribit de comete conſpecto ab imperatore Ludovico Pio: *Quem cùm primùm imperator, talium ſtudioſiſſimus, conſpexiſſet, conſtitit: & antequam quieti membra committeret, accito quodam, itemque me, qui hæc ſcripſi, & qui hujus ſcientiam habere credebar, percontari ſtuduit, quid ſuper hoc mihi videbatur.* At cometes iſte fuit anno Ludovici XXIV, Chriſti Iɔcccxxxvi, III Id. Apr. De Lotharii temporibus arguit exordium vitæ B. Germani; quod hujuſmodi eſt: *Anno Incarnationis Dominicæ octingenteſimo quadrageſimo ſexto, Regis item præcellentiſſimi Caroli ſexto, cùm regnum Francorum, poſt obitum Ludovici imperatoris, varias diviſum eſſet in partes,* &c. At qui ſextus eſt Caroli regis, idem eſt ſextus Lotharii imperatoris: ut conſtat ex diviſione imperii inter liberos Ludovici Pii. Ulterius verò fuiſſe progreſſum, cognoſcimus ex libris de inventione, & tranſlatione corporis B. Vincentii Levitæ, & Martyris: quos hoc pacto orditur: *Anno octingenteſimo quinquageſimo quincto Domini noſtri Ieſu Chriſti, regnante orthodoxo Francorum principe Karolo, Ludovici imperatoris filio.* At quinquageſimus quinctus Chriſti, eſt decimus-quinctus Lotharii. Atque hæc ſatis liquent. Cæterùm eruditiſſimus Jac. Breulius longiùs etiam vitam producit. Nam etiamnum vixiſſe ait anno gratiæ Iɔccclxxii, qui Ludovici junioris imper. duodevigeſimus fuit. Probat hoc ex antiquis chartis, ubi ſe reperiſſe teſtatur: *In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Gozlinus, gratiâ Dei abbas monaſterii beati Vincentii martyris, ubi venerabilis confeſſor Chriſti, Germanus, corpore quieſcit &c. Anno incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti* DCCCLXXII; *regni verò Caroli* XXXII. Subſcriptio autem hujuſmodi erat: *Aimoënus notarius ... & monachus ſcripſit, & ſubſcripſit, prid. Non. Octobris.* Eſt autem is Gozlinus, qui poſtea ex abbate Pariſinus eſt factus epiſcopus, ac Pariſios defendit adverſus Normannos, urbem obſidentes: quod anno contigit Iɔccclxxxv: vel, ut Guilielmus Nangiacus cenſet, biennio pòſt. Putat autem Breulius, Aimoinum, mona-

chum, & capituli ſcribam, eundem eſſe ac hiſtoriographus ille; de quo dictum nobis. Eoque non dubitat, quin anno Chr. IↃCCCLXXII ſuperfuerit. Imò anno IↃCCCLXXXV, tempore obſidionis Pariſinæ, in vivis fuiſſe arbitratur. Quod ſi eſt, valde fuerit longævus. Equidem metuo, ne notarius iſte alius ſit ab hiſtoriographo. Quod ſi eſt, perperam ex duobus unum concinnat. Quicquid eſt, Poſſevinus audiri non debet, cùm claruiſſe Aimoinum ait anno IↃCCCXC. Scribere debuit IↃCCCXL. Sed fortaſſe & hæc librarii menda eſt pro 40 ſubſtituentis 90: qui proclivis admodum fuerit error. Imperitior aliquis exiſtimare poſſit, Aimoinum vixiſſe multò poſt annum milleſimum, propterea quòd liber quinctus de rebus geſtis Francorum producatur uſque ad nativitatem Philippi Auguſti: hoc eſt annum Chriſti CIↃCLXV. Huic argumento facilè occurritur. Nam Aimoinus ſolùm partem eam libri quincti ſcripſit, quæ eſt de temporibus Karoli Magni, Ludovici Pii, Lotharii, & Ludovici II. Quod ſi, ut Breulius opinatur, tempore obſidionis Pariſinæ ſuperfuerit, ſcripſiſſe etiam poſſit illa, quæ Carolo Calvo, Ludovico III, & Carolo Craſſo, imperantibus, evenerunt. Sed ulteriùs non poſſit: niſi penè Neſtoream illi ætatem affingamus, vel alicujus Joannis de Temporibus. Imò & conjectura mea eſt, libri quincti partem eam, quæ ab Aimoino eſt, fuiſſe olim partem libri quarti: ſed ab iis, qui ſequentes Galliæ reges Aimoino addiderunt, à quarto eſſe avulſam, quia putarent; meliùs novum inchoari librum ab imperio Karoli Magni. Sanè quatuor tantummodo libros promittit Aimoinus in præfatione hujus operis ad Abbonem Abbatem. Quæ res fecit, ut doctiſſimus Hotomanus, diſputatione de jure feudali cap. III, locum adducens ex Aimoini lib. V cap. I, eam citaret ex appendice Aimoini. In quo falli liquet ex antè dictis. Dicere etiam poſſis, quatuor primùm libros duntaxat edidiſſe: ſed, cùm poſtea multos ſupereſſet annos, decreviſſe & ſuorum temporum hiſtoriam pandere. Ac tum extrema verba quarto eſſe libro adjecta, eamque quincti libri partem, quæ eſt de temporibus Aimoini. Sed quis abbas iſte Abbo, cui ſuam Aimoinus hiſtoriam dicavit? num Floriacenſis collegii abbatem dicemus? Id putant, qui ex eo, quòd abbati Abboni hiſtoria iſta dedicetur, colligunt, Aimoinum fuiſſe monachum collegii Floriacenſis: in qua etiam ſententia eſt Poſſevinus. Atqui Abbo iſte ſeculo toto junior eſt Aimoino. Siquidem eſt S. Abbo martyr, qui trigeſimus eſt Floriacenſis abbas, atque anno claruit CIↃ. Nec, niſi fortè abbatis alicujus nomen inter-

interciderit, quiſquam ante eum iſtius nominis Floriacenſis abbas fuit: ut abbatum ejus monaſterii catalogus oſtendit apud Carolum Sauſſejum lib. IV Aurelianenſium Annalium cap. x. Et ſi Aimoinus fuiſſet monachus cœnobii Floriacenſis: omnino, ut rectè à Breulio obſervatum fuit, in hiſtoria ſua alicubi cœnobii ejus meminiſſet: nunc ſemel *a* cœnobii Floriacenſis facere mentionem eſt contentus: at ſedulò commemorat ordine Abbates cœnobii S. Germani à Pratis, ac præcipua ejus privilegia; quæ in archivis adſervari, nec cuivis patere, ſolent. Unde conſequitur, fuiſſe monachum cœnobii S. Germani. Et quid mirum, ſi ea privilegia patuerint Aimoino; ſi, ut Breulius quidem cenſet, notarius ejus collegii fuit? At enim, inquias, ſi cœnobii fuiſſet S. Germani monachus, cœnobii ejus abbati, non alterius dicâſſet: nunc alteri miſiſſe eſt manifeſtum, cùm nullus Abbo inter illos S. Germani ſit abbates. Huic argumento non ineptè occurrit Breulius. Fieri enim potuit, ut ad evitandum vitæ periculum aliquamdiu ſe recipere cogeretur in aliud cœnobium: ac ob beneficium acceptum cœnobii ejus abbati dicaret opus hoc hiſtoricum. In cujuſmodi periculo, præcipuè verſati fuere monachi cœnobii S. Germani, cùm Normanni Pariſios obſiderent: de qua obſidione antè dictum. Sanè ut ad illud uſque tempus vitam non produxerit Aimoinus, potuit tamen aliud periculum antea ſimilem fugam ſuaſiſſe. Interim omnino certiora pronunciaremus, ſi viſus nobis foret liber Aimoini de vitâ hujus Abbonis, qui ab eo ſcriptus eſt ad Hervæum clericum, atque incipit, *Quia, ſuperni gratiâ redemtoris*, &c. uti auctor eſt Carolus Sauſſejus Annal. Aurelian. lib. IV cap. x. Fuit Aimoinus ex iis, qui venerationi imaginum adverſarentur: ut hæc ejus ſcriptoris verba indicant lib. V cap. XXVIII: *In qua ſynodo de imaginibus adorandis aliter, quàm orthodoxi doctores antè definierant, ſtatuerunt, & quædam pro favore Romani Pontificis, qui eorum votis de imaginibus adorandis annuit, & quædam, contra antiquos canones, & contra ipſam ſuam ſynodum, conſtituerunt; ſicut, qui eandem ſynodum legerit, patenter inveniet.* In editione Pariſinâ *b* hæc ſunt immutata contrariam in mentem. Quod unde ſit, quivis per ſe videt. Sed prout nos, ita & Baronius ea in Annalibus *c* refert. Qui & inde colligit, quod de Aimoino dicebamus.

a *Pag. 223. edit. Pariſ. VVechel. in* 8.

b *Anni* 1602.

c *Tom.* 10. *ad an.* 869.

Atque hæc ubi de ætate, & ſententiâ Aimoini annotâram, ecce fortè fortunâ incidi in ea, quæ Guilielmus Ranchinus obſervavit lib. I. Variar. cap. XV; quæ item de Aimoino in literas retulit Marquardus Freherus. Ea res occaſionem præbuit accuratiùs iſta penſiculandi,

ſiculandi. Omninò autem nunc ita videtur, falli, & Baronium, & Breulium, & quicunque (uti & nos antè) hiſtoriam Francicam ſub Aimoini nomine editam, extendi putant ultra initium regni Pipini. Nam ipſe Aimoinus in præfatione ait, ſe eò uſque hiſtoriam producturum. Nempe propoſitum illi fuit, agere ſolùm de Merovingiis, ſeu Merovæo, & ejus poſteris: non item de Pipino, filioque ejus Karolo M. unde Pipiningiorum, ſeu Carolinorum ſeries incipit. Quid quòd, ſeu fato præreptus orbi, ſeu valetudine, vel negotiis impeditus, nec eouſque hiſtoriam perduxit, quo ſtatuerat? Nam poſt libri IV caput XLI hæc leguntur: *Hactenus liber Floriacenſis monaſterii ſupra Ligerim geſta Francorum recitat. Quæ verò ſequuntur, non Aimoini, verùm alterius cujuſdam hiſtoriographi ſunt: nec unius quidem tantùm, verùm duorum. Nam & obitus, ſepulturaq; Dagoberti regis, & alia pleraque, præciſo nimium rudique ſtylo repetuntur. Et cùm ad Karoli Martelli geſta ventum eſt, politiori magiſque Latinâ oratione. tum illius, tum cæterorum geſtæ res explicantur.* Nec ulteriùs, quàm Floriacenſis codex, provehitur alius ante tria quatuórve ſecula exaratus; quo uſus eſt Claudius Fauchetus lib. IV Antiquit. Francicarum, cap. VI. Nempe, (ut Marquardo Frehero obſervatum fuit) conſarcinator horum quinque Francicæ hiſtoriæ librorum, qui nunc Aimoini nomine circumferuntur, inde cœpit, ubi Aimoini codex deſinebat; eaque, quæ promiſerat Aimoinus, ſupplevit, partim ex opere, quod *Geſta Francorum* inſcribebatur, ac in Corpore *a* veteris & ſinceræ Hiſtoriæ Francicæ excuſum reperitur: partim verò ex Chronicis Fredegarii, quæ in eodem Corpore leguntur: è geſtis quidem memoratis à cap. XLI uſque ad dimidium capitis LII: à Fredegario autem inde, ubi prior pars finit, uſque ad cap. LVIII. Nihil mirum, ſi illa, quæ conſequuntur cap. XLI, rudiori ſtylo perſcripta dicantur, quàm eſt ille, quo Aimoinus utitur. A capite autem LVIII jam eſt alius auctor, uſque ad libri IV finem. Scriptor iſte complexus eſt geſta horum trium, Pipini, Caroli M. & Ludovici Pii. Nomen auctori, vel ADHEMARUS fuit, ut Pithœo placitum: vel ADELMUS, ut cenſet Papirius Maſſonus. De quatuor libris vidimus. Agamus nunc de quincto, cujus prima pars continet vitam Ludovici Pii, conſcriptam ab æquali ejus, Aſtrologiæ perito. Eſt hic idem, ac ille, quem in Francicis Annalibus edidit Pithœus: quo de auctore dictum nobis cap. ſup. Pauca ſolùm, ubi viſum fuit, compilator reſecuit. Extenditur uſque ad illa verba cap. XIX, *Vertente autem anno*, &c. Supereſt judicium feramus

a *Hanovia an.* 1613.

tamus de iis, quæ poſt caput XIX ſequuntur, uſque ad libri finem. Eſtque hiſtoria ea annorum CCCXX. Puta ab anno IↃCCCXLVI, uſque ad annum CIↃCLXV. Sed ita, ut aliqui ſint hiatus: uti ſtatim in ipſo initio inter cap. XIX & XXI. Nam, ut bene Ranchino obſervatum, Lotharius ille, de quo cap. XXI, non eſt idem ac is, de quo in fine agitur capitis XIX, ſed ejus filius. Ut omninò intermedio cap. XX aliquot annorum acta ſint omiſſa. Nec pars iſta omnis uni debetur auctori, cùm ſtylus nunc rudior ſit, nunc floridior: ac nunc ad modum annalium, nunc in hiſtoriæ formam, decurrat. Quin etiam, quæ proximè excipiunt iſta de Ludovici Pii exceſſu, non ab eo profecta eſſe, qui ætati Ludovici Pii proximus ſit; ſed qui toto ſeculo, & fortaſſe ampliùs, poſterior fuerit; ſatis indicant hæc verba extremo cap. XIX: *Lotharius verò partem Franciæ ſibi vindicavit, quæ, uſque in hodiernum diem, ex ſuo nomine Lotharii regnum appellatur.* Compilator interim ſatis videtur antiquus: ſeu vixerit temporibus Ludovici, quadrageſimi Francorum regis: ſeu aliquantò pòſt. Quædam tamen ab aliquo longè recentiore ſunt inſerta: utpote in quibus non modò Saxonis Grammatici; ſed etiam Antonii Sabellici, & Rob. Gaguini, mentio fiat; quos anno CIↃ IↃ vixiſſe, omnes ſciunt.

Sub Ludovico Pio etiam fuit ille, ex quo S. Viti tranſlationem Surius retulit in Hiſt. Sanct. T. VII die XV Jun. De ætate quod dixi, ex eo liquet, quòd auctor præſens interfuerit tranſlationi: ea autem contigerit anno IↃCCCXXXVI Indict. XIV, anno Ludovici Imp. XXIII.

Auctor quoque vitæ Karoli Magni, quæ beneficio Pythœi in annalibus Francorum compâret, eodem tempore, & fortaſſe ulteriùs, floruit. Argumento erunt hæc ejus verba de temporibus Karoli M. loquentis: *Quadam die, cùm bellum præpararent adverſus Francos, qui ipſum caſtrum cuſtodiebant: apparuit manifeſtè gladius ſupra Eccleſiam, quæ eſt infra ipſum caſtrum, videntibus cunctis, tam à foris, quàm deintus. Ex quibus* MULTI MANENT ADHUC, *qui dicunt*, VIDISSE SE, *inſtar duorum ſcutorum, colore rubeo, flammantium & agitantium ſupra ipſam Eccleſiam.* Monachus fuit cœnobii Egoliſmenſis S. Eparchii: ut ſatis arguunt, quæ de hoc cœnobio, deque S. Eparchio, gaudet inſpergere.

CAP. XXXV.

Venitur ad eos, qui vixere temporibus Lotharii Auguſti. Haymonis *epiſcopi opus de rerum Chriſtianarum memoriâ.* Rabani Mauri *martyrologium.* Παρόραμα *Poſſevini. Landulphus Sagax. Martyrologium* Wandelberti. *Videri hujus ephemerides, quæ vulgò tribuuntur Bedæ. Ejuſdem libri de vita, & miraculis S. Goaris.* Ruthardus *de vita S. Bonifacii. Ejus præceptores, vitæ genus, obitus.* Rudolphus de S. Lioba. Mago *de eâdem, quem nonnemo Mogonē malè appellat.* Lupi Servati *commentatio de vita S. Wigberti, & cui eam ſacrârit. Error, ſeu Poſſevini, ſeu potiùs librarii.* Altfridus. *Tres primi Monaſterienſium epiſcopi. Quorum fide nitatur Altfridus in opuſculo de vita Ludgeri.* Anaſtaſius bibliothecarius *quos honores geßerit, quæ ex Græco expreſſerit, & quæ ipſe ſcripſerit. Amphilochii vita è Græco fonte ab* Urſo diacono *deducta.* Rampertus.

HAYMO, ſive Haimo, aut Heimo, vel Hemmo, primò Fuldenſis, hinc Hirsfeldienſis monachus, deinde Halberſtadenſis epiſcopus, floruit tempore Lotharii, filii Ludovici Pii, ac ſedit annis XII, cui Hildigrin in epiſcopatu ſucceſſit. Tritthemium, qui & abbatem Hirsfeldiæ fuiſſe arbitratur, planè ratio fugit. Nam quo eum tempore abbatem fuiſſe putat, Bruno abbas erat: Haimo autem epiſcopus. Hic præter commentarios in utriuſque inſtrumenti libros, cùm alia reliquit, tum opus hiſtoricum de memoriâ rerum Chriſtianarum: quod Coloniæ primùm, ac poſtea cum notationibus Petri Galeſinii prodiit Romæ anno cIↃIↃLXIV. Ejus non meminit Sigebertus: qui de Haymone loquitur libro de viris illuſtr. cap. CXXXVI: ſed meminit Tritthemius in catal. At quod idem Tritthemius obiiſſe ait ſub Ludovico, Caroli M. F. anno IↃCCCXXXIV: id vel refellitur eo, quòd interfuerit Synodo Moguntinæ, quæ anno IↃCCCXLVIII, præſide archiepiſcopo Rabano Mauro, celebrata fuit: quâ de ſynodo ſatis dictum nobis libro ultimo Hiſtoriæ de controverſiis à Pelagio motis. Quare veriùs, quod legas

legas in annalibus Francorum incerti ſcriptoris à Pithœo in lucem datis, ubi hæc verba: Anno IƆCCCLIII. *Hemmo Haberenſis* (Halberſtadenſis) *epiſcopus* V *Kal. Sept. de hoc mundo tranſiens Folchardum ſucceſſorem reliquit*. Ac tanto magis annalium hic auctor fidem meretur, quòd eodem tempore vixerit.

Ex eodem ſcriptore cognoſcimus, triennio poſt Haimonem, puta anno IƆCCCLVI, deceſſiſſe RABANUM MAGNENTIUM MAURUM. Hic Albini Flacci auditor fuit, ac ex quarto cœnobii Fuldenſis abbate ſextus eſt factus epiſcopus Moguntinus. Præter doctiſſimos in Scripturam commentarios, inter alia compoſuit martyrologium: quod MSum in monaſterio S. Galli apud Helvetios adſervatur. atque exinde ab Henrico Caniſio editum eſt Tom. VI Antiq. Lect. Fortaſſe tamen non tam Rabanus id compoſuit, quàm, multò antè ſcriptum, tantummodo adauxit: quomodo, temporibus Othonis II, Martyrologium Rabani locupletavit Notgerus Balbulus, monachus S. Galli; quæ & Barthii ſuſpicio eſt lib. XXXIII Adverſ. cap. VIII. Liber ejus de vita Mariæ Magdalenæ MSus eſt Oxonii in bibliotheca Magdalenenſi. Ait Poſſevinus, carmine etiam conſignâſſe res geſtas Lotharii, Ludovici, & Caroli impp. Sed quo pacto Ludovici geſta panxerit, qui primo ejus anno cœlis receptus fuit? Ac quanto minùs tradiderit geſta Caroli Calvi, qui poſt annos XX Ludovico ſucceſſit? Vitam Rabani tribus libris complexus eſt Tritthemius: qui & deſcripſit tranſlationem ejus in Saxoniam è Monaſterio S. Albani prope Moguntiam, ubi fuerat ſepultus.

LANDULPHUS SAGAX vixit ejuſdem Lotharii temporibus. De quo diximus cùm de Paulli Diaconi operâ Eutropio continuando impenſa ageremus. Cæſari Orlandio libro de urbe Senenſi [a] vocatur Landulphus de Columna Sagax, Canonicus Carnotenſis. Sed Landulphus de Columna Canonicus ab hoc alius eſt, quippe qui vixerit an. CIƆCCCXIV, ut inferiùs dicemus. In ſyllabo qui Orlandio adjectus, legas in bibliothecâ Vaticana exſtare incertum authorem; qui ex Landulpho memorato collectarium excerpſerit. Atque is auctor vixiſſe dcitur anno CIƆCCCCLVIII. Sed ad Syllab. ejus auctor (ſive is Cæſar Orlandius ſit, ſive doctiſſimus Andreas Schottus, cujus cura ſcriptor hic inter Italiæ Illuſtratæ auctores prodiit) Sagacem ac Columnam confundunt, ut colligere hinc quidem non poſſis, utrùm Sagacis, an Columnenſis ſit Epitome, quæ Romæ exſtat. Columnenſem autem intelligi debere, in-

[a] *In volumine quo continentur ſcriptores Italiæ illuſtratæ.*

dicat, quod dicitur ab Orlandio, collectarium ſuum perducere uſque ad annum Chriſti cIɔcccccxxviii. Nam Sagax, ut diximus, antiquior eſt annis penè ſexcentis.

WANDELBERTUS, diaconus, & monachus Prumienſis, itidem floruit tempore Lotharii imper. atque, ut Sigebertus teſtatur in catal. cap. cxxix, & Tritthemius lib. de viris illuſtr. ordinis Benedicti cap. xxxvi, martyrologium heroico carmine concinnavit. Facilè autem Molano & aliis accedo, qui cenſent, eſſe hoc opus, quod inſcribitur *Ephemerides Bedæ*; inque primo legitur Bedæ tomo. Saltem Bedæ eſſe non poſſit, cùm referat aliqua, quæ poſt ejus tempora contigerunt. Tritthemius addit, etiam vitam S. Goaris presbyteri, ac librum de ejuſdem miraculis compoſuiſſe. Duo illi libri Wandelberti, quorum prior eſt de vita S. Goaris, alter de miraculis ejuſdem, ſcripti fuere ad Marcuardum abbatem: cumque præfatione auctoris apud Surium leguntur a. d. vi Jul.

Ejuſdem imperatoris temporibus claruit RUTHARDUS, monachus cœnobii Hirſaugienſis; qui cùm alia multa, tum carmine heroico vitam ſcripſit S. Bonifacii, libris duobus. Apud Molanum additionibus ad Uſuardum in v Jun. legas, fuiſſe diſcipulum Rabani & Mauri. Sed ſcripſerat, puto, Molanus Rabani Mauri & Strabi: uti eſt apud Tritthemium, quem teſtem citat. Vir erat undecunque doctiſſimus. Scholæ monachorum præfuit. Obiit anno xii Gerungi abbatis, Chriſti Iɔccclxv. Plura de eo ex Meginfridi, monachi Fuldenſis, chronicis refert Tritthemius in Chronico Hirſaugienſi *a*. Planè autem falli cenſeo Poſſevinum, cùm, in apparatu ſacro, vitam hanc S. Bonifacii carmine ſcriptam tribuit Mauro, itidem monacho Hirſaugienſi: quem & ipſum obiiſſe auctor eſt anno Iɔccclxv. Credere ego malim Meginfrido, & Tritthemio, qui res cœnobii Hirſaugienſis perſpectiſſimas habuerunt. Conciliari tamen hæc poſſunt, ſi dictus fuit Ruthardus Maurus; uti præceptor ejus Rabanus Maurus. Sed quem veterum hujuſce rei laudabit auctorem?

a *Ad an.* 863.

Fuit & ſub Lothario RUDOLPHUS, monachus Fuldenſis: qui vitam deſcripſit S. Liobæ virginis, & abbatiſſæ: cui Surius in Sanctorum hiſtoria locum dedit a. d. xxviii Sept. In præfatione ait, venerabilem virum, MAGONEM, presbyterum, & monachum, familiarem fuiſſe quatuor virginibus, Liobæ diſcipulis: quarum nomina forent, Agatha, Thecla, Nana, & Eoliba: atque ex his pleraque eum, quæ ad Liobæ vitam pertinerent, didiciſſe,

eaque ſchedis mandâſſe, fortaſſis ut aliquando accuratiùs illa exponeret. Sed jam quinquennium eſſe, quòd ad plures iverit: ac propterea ſe, juſſu abbatis ſui Rabani Mauri, hanc ſuſcepiſſe provinciam, ut, quæ partim ex confuſis illis, obſcuriſque Magonis ſchedis; partim ex relatione aliorum, didiciſſet; hæc fuſiùs, clariùs, & meliori ordine, tractaret: quod eruditè profectò, & graviter, exſecutus fuit. Poſſevinus in Apparatu ſacro, eum, qui Mago eſt, Mogonem malè appellat: qui librarii poterat error videri, niſi ſecundùm literarum ſeriem ſcriptores ſuos digeſſiſſet.

Eodem tempore, ſub rege Galliæ Karolo Calvo, in pretio erat LUPUS SERVATUS, abbas monaſterii S. Petri in agro Senonenſi, cui nomen Ferraria, vel Bethlehem. De ætate quod dixi, partim ex eo colligitur, quòd itidem diſcipulus fuerit Rhabani Mauri: partim quòd IↃCCCXLIII Sueſſionenſi ſynodo interfuit: item Moguntinæ anno IↃCCCXLVIII, quæ adverſus Godſcalcum celebrata fuit. Hic præter epiſtolarum librum, qui beneficio Papirii Maſſoni Lutetiæ primùm lucem adſpexit, ſcripſit vitam S. Wigberti confeſſoris, Fritzlarienſis cœnobii in Haſſia abbatis, & coætanei S. Bonifacii, archiepiſcopi Moguntini. Eam dicavit Bunoni, abbati Hirsfeldenſi, anno, ut in præfatione ipſe ait, IↃCCCXXXVI. Buno verò idem videtur, ac Brun, vel Bruno: de quo Lambertus Schafnaburgenſis ad an. IↃCCCXXXVI hæc refert: *Brun, & Raban, abbates, fundamentum Eccleſiæ S. Wigberti foderunt* VI *Id. Iul. ſecundâ feriâ.* Quo ex loco non obſcurè perſpicimus, cur Lupus Servatus vitam S. Wigberti dicârit Bunoni, ſeu Brunoni abbati. Contigit hoc ante ſynodum Moguntinam, cui Lupum interfuiſſe dicebamus. Nam, ut idem Schafnaburgenſis ait, anno IↃCCCXLVI, *Brun, abbas Herveldenſis, obiit, cui Brunvart ſucceſſit.* Vitam Wigberti, unà cum Hincmari epiſtolis, primus edidit Joannes Buſæus Noviomagus, S. I. presbyter. Idem Lupus à Poſſevino etiam Caroli Martelli geſta poſteritati conſecrâſſe dicitur: imò & Baronio Tom. IX ad annum IↃCCXLI. Sed videre illa nondum contigit mihi. Apud eundem Poſſevinum, vulgò legere eſt, vixiſſe Lupum ſub Ludovico Pio anno 890. Sed fortaſſe hæc culpa eſt typographi, ita exprimentis perperàm, cùm in autographo foret 840. Nec tamen tam Cæſaris hujus ætate claruit, quàm filiorum ejus: quod non obſcure docent epiſtolæ Lupi. In Surianâ collectione, die XXIX Maji, vitam habemus S. Maximini, epiſcopi Trevirenſis: eaque auctorem præfert Lupum, qui exarâſſe illam dicitur anno IↃCCCXXXIX.

Sanè idem videtur, ac ille, de quo vidimus. Alia etiam edidit. Sigebertum adi in catal. cap. XCIV, & Tritthemium in Chronico Hirſaugienſi ad an. IↃCCCLII, quo Lupus vitâ exceſſit.

Lotharii quoque tempore in honore erat ALTFRIDUS, tertius Monaſterienſium in Weſtfaliâ epiſcopus. Primus enim S. Ludgerus erat; de quo ſuperiùs vidimus. Alter autem Gerfridus; qui nepos S. Ludgeri fuiſſe dicitur in vita ipſius Ludgeri cap. XXXV; item ab Altfrido, cujus verba mox ponam. Obiit autem Gerfridus, cùm annis ſediſſet XXX: nempe XII Sept. anno Chriſti IↃCCCXXXIX, Ludovici Pii penultimo: ut eſt apud Cincinnium de vita Ludgeri cap. L. Gerfrido huic Altfridus ſucceſſit: qui anno deceſſit IↃCCCXLIX, XXII April. Vide Cincinnium ejuſdem operis cap. LII. Eſtque Altfridus hic ſecundus eorum, qui Ludgeri vitam literis conſecrarint. Nam ſolus ei præierat Othelgrimus: qui non alius videtur ab Hildegrimo. Quamquam & aliorum Altfridus fide nitatur. Eos commemorat ipſe in præfat. his verbis: *Exempla, & actus S. Ludgeri, ideo plenè comprehendere nequeo, quia ea non viſu, ſed auditu didici, illis atteſtantibus, qui ab infantia illum noverant: Hildegrimo ſcilicet epiſcopo, fratre ejus; & Gerfrido epiſcopo, nepote ejus: ſed & ſanctimoniali feminâ, Heriburgâ, germanâ ejus: nec non venerabilibus, presbytero Alberto Attingo, atque Thiatbaldo. Virtutibus igitur è multis, atque ſignis, quæ per eum Dominus operatus eſt, ea ſola huic libello inſcribi feci, quæ unà vobiſcum viſu deprehendi, aut facta certò cognovi.* Præfatio ea vitæ Ludgeri præmittitur in editione, quam Quentelius anno excudit CIↃ IↃXV.

Iiſdem æqualis fuit ANASTASIUS, abbas Romanus ordinis S. Benedicti, presbyter Cardinalis tituli S. Marcelli, & bibliothecarius Gregorii IV; à Leone autem IV in Synodo Romanâ anno IↃCCCL exauctoratus, eò quòd contra canonum decreta Eccleſiam ſuam quinquennio deſeruiſſet. Multa de Græcis Latina fecit; eaque inter, vitam S. Dionyſii Areopagitæ; cujus tranſlationem ad Carolum Calvum Imperatorem miſit anno IↃCCCLXXVI. Opuſculum id deperiit, præfatione exceptâ: quam habemus apud Surium T. v. d. III Oct. *a* In eâ autem ait, ſe non κτ̀ πόδα vertiſſe omnia; ſed ſenſum tamen bonâ fide expreſſiſſe. Idem tranſtulit vitam SS. Ioannis Eleemoſynarii, & Demetrii martyris, & aliorum Patrum. Primæ etiam meminit Sigebertus in catalogo cap. CIV. *Anaſtaſius, jubente Nicolao Papâ, tranſtulit in Latinum vitam Ioannis Eleemoſynarii, ſcriptam Græcè à Leontio Epiſcopo.* Imò & Chronicon Georgii

a *In fine Areopagiticorū.*

Georgii Theophanis vertit: ac cùm Theophanem, tum Anaſtaſii verſionem, beneficio ſe M. Velſeri, Duumviri Auguſtani, vidiſſe, imò utrumque lucem viſurum, ait Henricus Caniſius, præfatione, quam Hiſtoriæ Miſcellæ præmiſit *a*. Ac iſta quidem tranſtulit. At ipſe ſcripſit Pontificum vitas: quarum poſtrema eſt Nicolai I. Nam duæ ſequentes, Hadriani II, & Stephani VI, Guilielmum, itidem bibliothecarium, auctorem habent. Non deſunt, qui partem priorem, ad Damaſum uſque, ipſius eſſe Damaſi arbitrentur. Quam opinionem ſuperiùs refellebamus. Rudi ſtylo, imò ſemi-Græco, planeque barbaro, ſed fideliſſimè tamen ſcribere, judicium eſt Baronii Tom. IX ad annum Chr. IↃCCLII, & imprimis ad annum IↃCCXCIX. Cogitavit & de hiſtoria Eccleſiaſtica condenda: ut ait idem ad annum IↃCCCXIII. Ad hunc Anaſtaſium exſtat quoque epiſtola Photii patriarchæ. Uti & Anaſtaſii ad Hincmarum Archiepiſcopum; ex quibus, præter ea, quæ diximus, ætatem illius ſatis cognoſcimus. Tamen & MSus codex, qui in publica eſt Academiæ Cantabrigienſis bibliotheca, Damaſum authorem præfert. Inque eâdem bibliothecâ habes MSum Dionyſium de Hierarchia cum præfat. Anaſtaſii ad regem Karolum.

a Vide quæ de Theophane & tralatione ejus retuli in Hiſtoricis Græcis lib. 2. cap. 24.

URSUS, Eccleſiæ Romanæ diaconus, temporibus floruit iiſdem, quibus Anaſtaſius bibliothecarius. Hic vitam S. Baſilii ab Amphilochio Iconienſi, ut creditur, ſcriptam, Latinè tranſtulit. Ea verſio, cum præfatione interpretis, legitur in vitis SS. Patrum.

Etiam Lotharii imp. temporibus fuit RAMPERTUS, trigeſimus nonus, vel, juxta alios, quadrageſimus Brixienſium epiſcopus. Celebratur hic tractatu ſuo de tranſlatione S. Philaſtrii, ſeptimi Brixienſium epiſcopi: qui MSus in perantiquo codice ſupereſt, in ſacrario Brixienſi; atque impreſſus exſtat apud Surium Tom. IV ad XVIII Jul.

CAP. XXXVI.

Error Tritthemii de ætate Hincmari. Liber Hincmari de vita S. Remigii. Werembertus de rebus Sangallenſium. Meginhartus de actis, & tranſlatione S. Ferrutii. Poſſevini lapſus de ætate Meginharti. Almannus Gallus de vitis Nivardi, Sindulphi, & Helenæ reginæ. Paſchaſius Radbertus de vitis Adalardi, & Walæ: item de paſſionibus

bus Rufini, ac Valerii. Poſſevinus iterum reprehenſus. Milo de vita S. Amandi. Hubaldus de vita SS. Ructridis, Aldegundis, Lebuini. Spiſſus admodum Poſſevini alius error. Ioannes diaconus de vita Gregorii Papæ: idem de geſtis Papæ Clementis. Sigebertus correctus. Haimonus de miraculis Germani. Burchardus Dorceſtrius de vita Fremundi. Emericus de vita Magni abbatis. De Gilda Cambrio judicium.

HINCMARUS, qui & Ingumarus, vel Igmarus, Archiepiſcopus Rhemenſis, ſummo in pretio fuit extremis Lotharii temporibus; item ſub Ludovico juniore, Carolo Calvo, Ludovico III, & primis aliquot annis Caroli Craſſi. Tritthemius, cùm in ſcriptis ejus legiſſet nomina Caroli, & Ludovici, intellexit Carolum Magnum, & Ludovicum Pium: eoque non dubitavit aſſerere, vixiſſe eum anno IƆCCC, ac deinceps, ſub duobus, quos dixi, imperatoribus. Sed valde eum ratio fugit. Nam Ludovicus, cujus ætate florebat, partim eſt Ludovicus II, filius Lotharii; partim Ludovicus III, Caroli Calvi filius. Carolus autem, ſub quo claruit, tum eſt is, cui cognomen Calvus; tum qui dictus Craſſus; qui filius erat Ludovici, Caroli Calvi fratris. Hæc ita eſſe, non difficile ſit probatu. Nam anno IƆCCCXLV factus eſt Hincmarus Archiepiſcopus Rhemenſis, cùm ante foret monachus S. Dionyſii in Franciâ. Teſtis Flodoardus. At anno IƆCCCXLVIII Rabanus Maurus, atque alii concilii Moguntini patres, miſere Godeſcalcum monachum ad Hincmarum, Rhemenſem archiepiſcopum; ut tradit, qui eâ ætate annales Francicos à Pithœo editos compoſuit. Anno IƆCCCLIX, juſſu Caroli Calvi regis, reſpondit Hincmarus capitibus ſynodi Valentinæ: ut indicat Flodoardus lib. III cap. XV. Anno IƆCCCLXXVII Hincmarus ritu ſolemni coronavit Ludovicum Balbum, filium Caroli Calvi: ut refert Aimoinus, vel continuator ejus, lib. V cap. XXXVI. Normannis verò Rhemos contendentibus, fugâ ſibi conſuluit: quod anno contigit IƆCCCLXXXII: ut idem narrat cap. XLI. Obiit verò, vel anno eodem; ut Frodoardus ait lib. III cap. XXX: vel anno IƆCCCLXXXV; ut refert in Chronicis ſuis Sigebertus. Sed quid externos teſtes advoco, cùm domeſticum habeamus? ipſum nempe Hincmarum: qui apertè negat, quo tempore iſta ſcriberet, quemquam eorum ſuperfuiſſe, qui in palatio Ludovici

dovici Pii vixiſſent. Sic enim inquit, epiſtolâ III illarum, quas ex MSSis edidit Buſæus: (ſcripta autem ea eſt ad epiſcopos quoſdam Franciæ) *De his, quos tempore Domini Hludovici Imperatoris vidi, palatii procuratores, & regni præfectos, neminem ſcio eſſe ſuperſtitem: ſcio tamen de illorum nobilitate natos pro patribus filios; licet illorum mores, ac qualitates, ignorem.* Aliud quoque argumentum dabo. Literæ Hincmari extant ad Ludovicum Balbum, & Carolum Craſſum, impp. item Nicolaum papam, atque alios ejus ævi: quarum aliquas ex bibliotheca Spirenſi Joannes Buſæus, S. J. presbyter: alias ex MSSis codd. ampliſſimi Jacobi Auguſti Thuani, bono publico divulgavit Joannes Cordeſius, Eccleſiæ Lemovicenſis presbyter, ac canonicus. Quàm multa ingenii ſui monumenta reliquerit Hincmarus; Flodoardus te docebit. Eſt inter hæc Notitia villæ Novilliacæ, quam à Carolo Calvo impetrârat. Eam ex Claudii Puteani bibliotheca edidit Sirmondus; ac Flodoardo ſubnexuit. Idem conſignavit vitam Remigii, Remenſis epiſcopi, quam in Collectione Surianâ habemus a. d. XIII Jan. item encomium Remigii, quod in eâdem legitur a. d. primam Octobris. De eo ſic Sigebertus in Chronico ad annum IↃCCCLIV: *Hincmarus, Rhemorum Archiepiſcopus in Francis claret, qui vitam S. Remigii ſcripſit.* Et fuſiùs in catal. cap. C. *Hincmarus ex monacho ſancti Dionyſii Pariſienſis, Archiepiſcopus Remenſis, vitam ſancti Remigii Remenſis, primò breviter deſcriptam, ex brevi in librum magnæ quantitatis augmentatam, ex magno libro abbreviatam ſtudio Fortunati epiſcopi, & poëtæ: hanc, inquam, vitam Hincmarus deſcripſit, inſerens tam ea, quæ in hiſtoriis majorum de ortu, vitâ, vel morte, ſancti Remigii invenit; quàm ea, quæ in diverſis ſchedulis diſperſa collegit, &, ſecundùm legem hiſtoriæ, nec illa prætermiſit, quæ vulgatâ relatione didicit; nec teſtamentum ejus præteriit. Reſcripſit ad Eccleſiam Ravennatem ſub perſona magni Caroli Imperatoris.* Vitæ Remigii ab Hincmaro ſcriptæ meminit & Notgerus, epiſtolâ ad Werinfridum abbatem; quæ vitæ Remacli præmittitur. Pluria de Hincmaro ſi voles, vide imprimis Flodoardum: è junioribus autem Baronium Annalium Tom. X: & quæ de controverſia inter eum, & Godſcalcum monachum, diximus in ſeptimo operis noſtri de controverſiis, quas Pelagius, & aſſeclæ ejus, moverunt.

Ad hæc tempora etiam ab Eiſengrinio refertur WEREMBERTUS Cyrienſis Germanus, ord. Bened. monachus Sangallenſis: qui, præter comment. in Apocalypſin, etiam hiſtoriam Sangallenſium ad ſua uſque tempora perduxiſſe dicitur. Sed eum videre nondum licuit.

Certiora proferre poſſumus de MEGINHARTO, monacho Germano; qui ſermonem ſcripſit de actis, & tranſlatione corporis S. Ferrutii martyris. Hunc apud Surium ex antiquiſſimis codd. expreſſum habes Tom.v.a.d.XXVIII Octobr. Poſſevinus in apparatu ſacro ait, fuiſſe monachum Fuldenſem congregationis Luxovienſis; vixiſſeque anno IↃCCLXX. Credo, ut ita ſentiret, fecit, quòd eo in ſermone legas, S. Ferrutii corpus à S. Lullo in Lætantium cœnobium, quod *Bleidenſtad* vocatur, magno cum honore fuiſſe tranſlatum. At Lullus ſucceſſit S. Bonifacio in archiepiſcopatu Moguntino anno Chriſti IↃCCLV, ac annis ſedit XXXII. Ut omnino verum dixerit Poſſevinus, ſi Meginhartus fuerit tempore tranſlationis ejus, quam refert. Sed obſtant verba illa, quæ paullò pòſt ſubdit: *Poſtquàm autem domus ejus* (Lulli) *terreſtris habitationis hujus luteæ ſoluta eſt, ut non manufactam, ſed æternam, in cœlis inhabitaret: pontificatûs illius pariter, & religionis, ſucceſſores, Richolfus, Haiſtolphus, & Rabanus, eâdem devotione locum ſanctum coluerunt*, &c. Ut Meginhartus ante Rabanum, quinctum archiepiſcopum Moguntinum, vixiſſe minimè poſſit. Atqui Rabanus Richolpho ſucceſſit anno IↃCCCXLVII, ac novennio Eccleſiæ præfuit. Cùm autem Meginhartus in verbis allatis, epiſcopos referens Moguntinos, ultra Rabanum non progrediatur: paullò poſt exceſſum ejus vixiſſe, ſuſpicari licet. Obiit verò Rabanus anno ſecundo Ludovici II Imp. Veriſimiliùs igitur Poſſevinus pro eo, quod Meginhartum ait in pretio fuiſſe anno IↃCCLXX, dixiſſet, anno claruiſſe IↃCCCLXX.

Æqualis huic fuit FLORUS ille, cujus expoſitionem miſſæ habemus Tomo VI bibliothecæ SS. Patrum; quemque Sigebertus in catalogo cap. XCIV auctor eſt epiſtolas Apoſtoli Paulli expoſuiſſe verbis B. Auguſtini hinc inde collectis. De ætate quod dixi, colligo indé, quia æqualis fuerat Johannis Erigenæ Scoti, atque adverſus eum ſcripſerit: ut didici ex Matthæo Weſtmonaſterienſi ad annum IↃCCCLXXXIII, uti & monitum nobis hiſtoriæ Pelagianæ lib. VII part. *a* IV. Memoratur autem à nobis, quia, ut ait Franciſcus Sweertius in Athenis Belgicis, Martyrologium condidit: qui & addit, eum fuiſſe monachum Benedictinum Trudmopoli in epiſcopatu Leodicenſi.

a Pag. 741.

Præterea temporibus Ludovici II Imp. & Caroli Calvi, Galliæ regis, eruditionis nomine magni fiebat ALMANNUS GALLUS; qui in pleriſque codd. etiam Almantius nuncupatur. De eo ſic Sigebertus in catal. cap. XCIX: *Almannus, monachus Altvillarenſis,*

ſcripſit

ſcripſit vitam ſancti Nivardi (al. Vinardi) *archiepiſcopi Rhemenſis, vitam Sindulphi, vitam Helenæ reginæ, & tranſlationem ejuſdem à Roma ad cœnobium Altvillarenſe. Et quia ſuo tempore Francia à Nortmannis vaſtabatur, exemplo Hieremiæ Prophetæ deſolationem Franciæ, & ſui cœnobii, quadruplici planxit alphabeto.* Ex his vita, tranſlatioque Helenæ, MSa exſtat in Rubra Valle, inque Benedictinorum Resbacenſi monaſterio diœceſis Meldenſis in Galliis.

Itidem temporibus Karoli Calvi claruit PASCHASIUS RADBERTUS, qui perperàm aliquibus Paſchalis. Abbas erat Corbejenſis, ac Calvi auctoritate, & conſenſu, monaſterio Corbejenſi, hoc abbate, conceſſum fuit, *ut, ſecundùm antiquum morem, jam inde à principio cuſtoditum, electionis gratiam, & rerum ſuarum diſpenſationis libertatem, haberet, cum omni integritate.* Verbis utor privilegii, quod Radberto, anno IↃCCCLXVIII, firmarunt Hincmarus, Rhemenſis; Freculphus, Lexovienſis Eccleſiæ, præſules; cæterique Pariſienſis ſynodi patres. Cùm Paſchaſius monachus foret Corbejenſis, abbatem habuit S. Adalardum, conſanguineum Caroli Magni, fratrem tum Theodradæ, antiſtitæ ſacrarum virginum apud Sueſſionenſes; tum Walæ Comitis, qui poſt Adalardum Corbejenſis abbas fuit. Atque hujus Adalardi, & ejus item fratris Walæ, vitas conſcribillavit Paſchaſius: quæ, cùm in Surianâ ſylloge exſtant; tum in operibus Paſchaſii, Pariſiis primùm excuſis anno CIↃIↃC XVIII. Præterea paſſionem edidit SS. martyrum, Rufini, & Valerii: quam ibidem reperies. A Poſſevino, in apparatu ſacro *a*, auctor hic vocatur *Ratbertus Paſchaſius*; qui nobis *Paſchaſius Radbertus.* Et quem dicebamus *vitam S. Adalardi* compoſuiſſe, is *vitam S. Adelhardæ* retuliſſe traditur. Sed recténe, an ſecus, ſatis liquet, ex iis, quæ jam attulimus.

a *Voce* Radbertus.

Tum quoque floruit MILO, Elnonenſis monachus Benedictinus: ac præter carmen de ſobrietate, quod dicavit Calvo imperatori, etiam ligato ſermone complexus eſt vitam S. Amandi; Meminit Sigebertus in catal. cap. CVI. Item in Chron. ad ann. IↃCCCLXXIX, ubi ait: *Hoc tempore clarebat Milo, monachus S. Amandi: qui vitam S. Amandi metricè compoſuit, & librum de ſobrietate ad Carolum Calvum ſcripſit.* Simlerus putabat *Milo* eſſe cognomen, *Gallus* prænomen: ut cui inter ſcriptores à G incipientes referatur GALLUS MILO. Puto, errorem obortum ex eo, quòd alicubi ſic vocatum legerat à patria: ut ſi dicam Arpinatem Tullium. Surius tribuit huic Miloni vitam S. Amandi, quæ eſt Tom. I die VI Feb. Sed ea non

metro, verùm proſa eſt exarata. Quare aliis, non Milonem, ſed Baudemundum auctorem eſſe, placet. Vide quæ diximus libri hujus cap. XXVII: carmine hexametro deſcripſit conflictum Veris & hyemis. Etiam hexametrum duplex de S. Cruce in modum ſphæræ ingeniosè conſcripſit. Univerſa hæc Elnone ad S. Amandum habentur MSa: ut auctor eſt Sandenus ac Tritthemius, etiam opus epiſtolarum ad diverſos reliquiſſe. Obiit anno IↃCCCLXXII, ſepultuſque in cœnobio ſuo, cum epitaphio hujuſmodi, quod & carminis de ſobrietate, ac vita S. Amandi commeminit:

Milo poëta ſophus cubat hoc ſub marmore clauſus,
Carmine dulciloquus, qui librum ſobrietatis
Edidit, & ſanctum pulchrè depinxit Amandum,
Floribus exornans, metro proſaque venuſtans,
Tanti Pontificis palmam capit, atque coronam.

Milone hoc jam ſene, ejuſdem Calvi temporibus, præclarum ſibi nomen parabat HUBALDUS; qui aliis Hugbaldus, vel Hucbaldus dicitur. Itidem Elnonenſis monachus Benedictini ordinis fuit, ac antè memorati Milonis nepos. De eo ſic Sigebertus in Chron. ad an. IↃCCCLXXIX: *Sub hoc Milone adoleſcebat etiam nepos ejus, Hubaldus; qui, in ſeptem liberalium artium peritiâ clarus, egregiè, præter cætera, in Muſica claruit, & de multis ſanctis cantus dulci, & regulari modulatione, compoſuit.* Idem in catal. cap. CVIII. *Hubaldus, monachus S. Amandi, peritiâ liberalium artium ita inſignis, ut Philoſophis conferretur. Vitas multorum Sanctorum ſcripſit: & quia in arte Muſica præpollebat; cantus multorum Sanctorum, dulci & regulari melodiâ compoſuit. Scripſit etiam librum de arte Muſica, ſic contemperans chordas monochordi literis Alphabeti, ut poſſit quis per eas ſine magiſterio alterius diſcere ignotum ſibi cantum. Scripſit etiam ad imper. Carolum Calvum librum trecentorum verſuum in laudem Calvorum; cujus omnia verba incipiunt ab unâ literâ, id eſt C: ut,*

Carmina clariſonæ calvis cantate Camenæ.

Carmen id ſemel, iterumque, excuſum fuit Baſileæ. Sed cum auctario ante inedito idem repræſentat Barthius Adverſ. lib. XLVI cap XXI. Ex vitis iis ſanctorum, quas ſcripſiſſe eum auctor eſt Sigebertus, exſtat vita S. Rictrudis Martianenſis: dicataque ea Stephano, Epiſcopo Eboracenſi. Habes illam, ſed ſtylo mutato, apud Surium T. III a. d. XII Maji. Optimâ fide ſcriptam eſſe, ait Baronius ad an. IↃCXXXII. § II. Item ejus eſſe Surius cenſet vitam S. Alde-

Aldegundis, abbatiſſæ primæ Malbodienſis; quæ ibidem legitur die XIII Nov. Eidem à Tritthemio quoque tribuitur vita S. Lebuini, ſive Liadwini presbyteri, & confeſſoris Daventriæ: quam vitam plurimum commendat Petrus, archidiaconus Cameracenſis. Hæc in Collectaneis Surii locum ſibi vindicat ad XII Nov. Inſuper autem ſcripſit vitam, non quidem S. Madelbertii, ut apud nonnullos legas: ſed S. Madelbertæ, virginis abbatiſſæ Malbodienſis: item S. Ciliniæ, quæ mater erat S. Remigii. Meminit Hucbaldi etiam Chronicon Elnonenſe. Obiit anno IↃCCCCXXX atque in avunculi atque Præceptoris ſui Milonis monumento ſepultus eſt. Epitaphium ejus, pro temporibus illis habet, hoc eſt, rude admodum. Eſt autem tale:

Dormit in hâc tumbâ ſimplex ſine felle columba
Doctor, flos & honos, tam cleri, quam monachorum
Hucbaldus; famam cujus per climata mundi
Edita ſanctorum modulamina, geſtaque clamant.
Hic Cirici a *membra pretioſa reperta Nivernis*
Noſtris invexit oris, ſcripſitque triumphum. a *al. Quirici.*

Apud Poſſevinum legere eſt floruiſſe Hucbaldum temporibus Sergii Papæ, ac Bonifacii, archiepiſcopi Moguntini. Atqui Sergius Papa, & Bonifacius, non fuere σύγχρονοι: quia Bonifacius floruit temporibus Zachariæ, hoc eſt, anno IↃCCXLII, & deinceps. Sergius primùs multò antè; nempe anno IↃCLXXXVIII, creatus eſt epiſcopus Rom. Sergius II multò pòſt, puta anno IↃCCCXLVIII, ad idem faſtigium pervenit. Mirum ad tantum annorum diſcrimen non attendiſſe Poſſevinum. Quid quòd, nec Bonifacii, nec alterutrius Sergii tempore, fuerit? Nam vita Lebuini dicata eſt Baldrico, Epiſcopo Trajectenſi; qui Radbodo ſucceſſit anno IↃCCCCXVIII, die XXIX Novembris, atque obiit anno IↃCCCCLXXVII, die VIII Jan. cùm ſediſſet annis LIX. Vide Chronicon Ultrajectinorum epiſcoporum, quod ante annos prope trecentos à Joanne de Beka contextum fuit; ut Barlandum, & juniorum alios, mittam. Cùm autem inter imperium Calvi, & epiſcopatum Baldrici, ſit intercapedo annorum XL, veriſimile fit, poëma de calvis ad Calvum panxiſſe adhuc juvenem: ſenem autem edidiſſe vitam S. Lebuini. Quanto hæc veriſimiliora, quàm ut idem Bonifacii archiepiſcopi ſit æqualis, & vitam Lebuini dicârit Baldrico: inter quos intervallum eſt pluſquam ſeſquiſeculi!

JOANNES diaconus, quem aliqui cum Paullo Diacono perpe-

ram confundunt, vixit tēporibus impp. Ludovici Junioris, & Caroli Calvi. De eo ſic Sigebertus in Chronico ad annum IↃCCCLXXIII: *Ioannes Romanæ Eccleſiæ CV præſidet. Ad hunc Ioannes, Romanæ Eccleſiæ diaconus, vitam primi Gregorii Papæ ſcribit, in quatuor libellis laudabiliter editā.* Item in Catal. cap. CVII: *Ioannes, diaconus Romanæ Eccleſiæ, ad Ioannem, VII hujus nominis Papam, ſcripſit urbano ſtylo quatuor libros de vita primi Gregorii Papæ. Et idem, petente Ganderico, Veliternenſi epiſcopo, ſcripſit etiā geſta Clementis Papæ.* Ubi pro *Ioannem* VII, legendum *Ioannem* VIII, qui ſedere cœpit anno IↃCCCLXXIII, ac deceſſit anno IↃCCCLXXXII. Alii IX vocant. At VII nemo. Libri illi Joannis diaconi de vita Gregorii exſtant MSSi in bibliotheca Vaticana: ex cujus MSis antiquiſſimis eos expreſſit Surius in Collectione ſuâ T. II, a. d. XII Mart. Meminit ejus operis & Eckerhardus in vitâ Notkeri cap. IX; ubi Joannem hunc Romanæ ſedis archidiaconum appellat. Ante Joannem eum, ut ſuperiùs dictum, vitam Gregorii M. ſcripſerat Paullus Diaconus. Sed illa Paulli an ſuperſit, non ſatis liquet. Suſpicari aliquis poſſit, eam Paulli eſſe, quam Caniſius exhibet T. VI Antiquæ Lect. Sed Caniſius ipſe eò inclinat, ut potiùs alterius ſit. Monet idem, ſe in alio codice S. Galli reperiſſe & tertii ſcriptoris opus de vita Gregorii hujus: ſed uſque adeò fabulis refertum, ut edere qui volet, & chartâ ſit abuſurus, & otio lectoris.

HAIMONUS monachus eâdem ætate vixit. Memoriam ſui reliquit libris duobus de miraculis beati Germani: quos apud Surium habemus T. VII die Jul. XXV. Eos juſſu Karoli regis ſe compoſuiſſe, ipſe in præfatione ait. Rex is non alius eſt, quàm Karolus Calvus.

Etiam Ludovici II temporibus BURCHARDUS Dorceſtrius ſub Ethelredo, Anglorum rege, vigebat; quo tempore Dani Britanniam graviter vexabant, circa annum IↃCCCLXX. Scripſit vitam Fremundi; qui cùm Algari, occidentalis Angliæ ducis, filius eſſet; ætate viridi; imperium, quòd à decrepitis parentibus acceperat, poſtquam id adminiſtrâſſet ſeſquiannum, ſponte reliquit, ut Chriſto totus vacaret.

Eluxit tum quoque EMERICUS, Germanus, monachus Elephantiacenſis monaſterii ad Jagiſtam, fluvium Franconiæ in Virguna. Scripſit vitam S. Magni abbatis.

Sed quid judicii feremus de GILDA CAMBRIO, monacho Benedictino, patre nato Hibernienſi? Sanè is debeat ad hæc tempora referri, ſi fidem iis habemus, qui ajunt, claruiſſe ſub Ethelberto,

berto, Ethelwolphi filio II: quem in Anglia regnâſſe conſtat anno IↃCCCLXII. Ab hoc auctore fuerit breviarium Gildæ: item liber de mirabilibus Britanniæ, & de primis habitatoribus, & de rege Arturo, item de ſepulcro ejus incognito, & de Percevallo, & Lanceloto, item de Galguano, atque alia multa; ſi modò tituli non ementiuntur auctorem. Sanè, & hæc, quæ diximus, & alia ei tributa, anilibus commentis, ac prodigioſis mendaciis, ſcatent. Quare de Cambrio hoc Gilda (modò is unquam fuit, & non impoſtor aliquis hoc nomen aſſumſit) nihilo meliùs ſentire poſſumus, quàm de Gilda Albanio Bathonio, de quo diximus ſupra, cùm de genuino Gilda cognomento Sapiente ageremus.

CAP. XXXVII.

Quando annalium Francicorum ſcriptor à Pithœo editus claruerit: quàm malè ſenſerit de Karolo Calvo: vixiſſe in Germania, & quidem fuiſſe monachum Fuldenſem: extremam partem ab alio ſuperadditam videri. Rembertus, ſeu Rimbertus, de vita S. Anſgarii, atque alius de actis S. Rimberti. Adonis Viennenſis ætas, & Chronicon ſenûm partium pro ſex ætatibus. De Adone hoc error geminus ejus, qui editioni præfuit bibliothecæ SS. Patrum. Adonis martyrologium. Adonem Viennenſem, & Trevirenſem, à Lipomano, & Moſandro, malè eundem putari.

NUnc judicium feramus de conditore annalium Francicorum: quem ab anno IↃCCCLXXV, uſque ad annum IↃCCCLXXXIII, princeps edidit Petrus Pythœus: ac poſtea, è libb. Marci Velſeri, tredecim annorum appendice adauxit Marquardus Freherus: atque idem in antè excuſis, Theſeium veterum codd. filum ſecutus, mutila non pauca ſupplevit, corruptaque reſtituit. De ætate hujus ſcriptoris (modò unus dicendus eſt operis univerſi auctor) ita mihi videtur, exarâſſe eum iſta paullò poſt annum IↃCCCLXXV. Quod adſtrui poſſe arbitror ex verbis hiſce ad annum, quem dixi: *Stella cometes* VIII *Id. Iul. in Aquilonari parte, primâ horâ noctis apparuit, plus ſolito ſcintillans, comaſque ſpargens, rem ſtupendam, imò lugendam, quæ citò ſecuta eſt, ſuâ apparitione demonſtrans:* quam-

quamvis ADHUC, *peccatis* NOSRIS *exigentibus,graviora ſignificare* TIMEATUR. Exinde ſubjicit, anno eo deceſſiſſe Ludovicum II Imp. Lotharii filium. Ac paullo pòſt ſubjungit iſta: *Karolus verò, audito Karlmanni adventu in Italiam, primo clauſis Alpium ſe defendere nititur: ſed nihil proficit. Carlomannus enim loca acceſſu difficilia cum ſuis præoccupavit. Ille autem, dum negotium ferro decernendum timuiſſet,* (EST *enim lépore timidior) ad calliditatem ſolitam convertitur.* EST inquit, non FUIT. Loquitur autem, de Carolo Calvo, qui poſtea imperator. Mox enim ſubjicit de eodem: *Iuravitque, ſe de Italia citò exiturum, & Hludovici, fratris ſui, judicio illud regnum diſponendum ſervaturum, ſi Karlomannus inde diſcederet. Quo inde diſcedente, & promiſſionibus illius credente, ille, quæcunque pollicitus eſt, mentitur, & quantâ potuit velocitate Romam profectus eſt: omnemq; ſenatum populi Romani, more Iugurthino, corrupit, ſibique ſociavit: ita ut etiam Ioannes Papa, votis ejus annuens, coronâ capiti ejus impoſitâ, eum Imperatorem, & Auguſtum, appellare præcepiſſet.* Sequitur deinde: *Qualiter autem regnum illud poſtea cum ſuis diſpoſuerit; qualiterve cum theſauris, quos tulerat, in regnum ſuum redierit; quantaſque cædes, & incendia in itinere exercuerit; quia certum non* HABUI *latorem, ſcribere nolui.* Ecce, eo negat ſe iſta ſcribere velle, quia nondum nuncium ſatis certum habeat. Quæ & ipſa indicant, eodem tempore vixiſſe. Simul ex his videmus, quàm infeſto fuerit animo erga Carolum Calvum: quem & alicubi *Galliæ tyrannum*, imò & *novellum Senacherib* appellat. Verba apponam: *Hæc in* VIII *Id. Octobris contra novellum Senacherib geſta ſunt; ut qui priùs, propter mentis elationem, Deum cognoſcere noluit, modò victus, & confuſus, intelligat, quòd non in multitudine exercitus victoria belli, ſed de cœlo fortitudo eſt: & aliquando avaritiæ, & ſuperbiæ, modum imponat.* Iſta non conveniunt, niſi ſuperſtiti adhuc. Quare ſatis liquet, ſcripta hæc eſſe cùm Carolus Calvus Galliæ Italiæque imperium obtineret. Nec auſus quiſquam fuiſſet iſta proferre, ubi Carolus rerum potiretur: ut dubium non ſit, quin iſta exarata ſint in Germania, ubi, Calvo in Italia Galliaq; imperante, regnum tenebat Ludovicus, Ludovici filius; eoque defuncto, filius junior Ludovicus, frater Carlomanni ejus, qui Bavariæ rex fuit. Quod etiam ex his verbis inter alia colligo. *Illi, inſtaurato exercitu, & amplificato numero equitum, ut plurima loca in regione* REGIS NOSTRI *vaſtaverunt: hoc eſt Cameracum, Trajectum, & pagum Hasbanicum, totamque Ripuariam, præcipua etiam in iis monaſteria: id eſt Prumiam, Indam, Stabulam, Malmundarium, & Aquenſe palatium; ubi in capella regis equis*

ſuis

ſuis ſtabulam fecerunt. Præterea Agrippinam Coloniam, & Bonnam civitates, cum Eccleſiis, & ædificiis, incenderunt. Qui autem inde evadere potuerunt; ſive canonici, ſive ſanctimoniales; Moguntiacum fugerunt, theſauros Eccleſiarum, & ſanctorum corpora, ſecum portantes. Rex apud Franconofurt gravi infirmitate laborabat &c. Quæ Germanicum eſſe ſcriptorem, ſatis docent. Imò non dubium, quin fuerit monachus Fuldenſis: quod exinde colligitur, quia cum curâ tantâ præ aliis res Fuldenſes, & Moguntinas, exponat. Atque hæc eſt cauſſa, cur Freherus *Fuldenſes Francorum annales* inſcripſerit. Cæterùm in hiſce Annalibus deinceps traditur, ut poſt Carolum Calvum imperium pervenerit ad filium ejus Ludovicum III: ab eo autem ad Carolum III, cognomento Craſſum: quod anno contigit IↃCCCLXXXII. Ac in proximo quidem anno deſinunt ſchedæ Pithœanæ: ſed quas ſecutus eſt Freherus, porrò referunt res Caroli Craſſi; atque ut ei Arnulphus ſucceſſerit; Arnulpho item, Ludovicus IV: quod factum fuit anno IↃCCCC. Idémne verò, an alius, iſta de exceſſu Caroli Calvi, & iis, quæ XXIII annis conſecuta fuere, poſtea adjecerit; haut facile dictu puto. Sed credere tamen malo, adjecta eſſe ab eo, qui annalium ſcriptori in hoc munere fuerat ſurrogatus. Valde enim veriſimile eſt, in cœnobio Fuldenſi curam hanc ſemper penes unum quempiam fuiſſe, ut res memorabiles cujuſque anni conſignaret.

Ludovici II, Caroli Calvi, Ludovici III, & Caroli Craſſi temporibus, vitam carus multis agitabat REMBERTUS, ſeu Rimbertus Flander, vel potiùs Friſius, priùs monaſterii Turholtani monachus, poſtea ſecundus Archiepiſcopus Hamburgenſis; quem honorē tempore Nicolai Papæ conſecutus fuit à Lutperto, Archiepiſcopo Moguntino. Scripſit vitam deceſſoris ſui S. Anſgarii, qui Adoni in martyrologio celebratur III Febr. atque obiit anno Domini IↃCCCLXV, Indictione XIII: qui eſt Ludovici, II ejus nominis imperatoris, XXVI. Auctor nobis Adam, Canonicus Bremenſis, lib. I hiſtoriæ ſuæ cap. XXXI: ubi & iſta legas; *Eâdem die, quâ ipſe* (Anſgarius) *commendatus eſt; Rimbertus, diaconus ejus, à clero ſimul & populo electus eſt. Qui etiam vitam S. Patris veridico ſermone deſcribens, more B. Ioannis, quaſi de alio ſcribens, innuit ſe fideliſſimum ejus diſcipulorum, teſtimonium ejus perhibere ſanctitati, quam cognoverat in viro Dei. Hunc librum ille ad fratres direxit novæ Corbejæ, beatificans illos, quòd talem miſerint, & nobis congratulans, quòd talem ſuſcipere meruimus paſtorem.* Ut autem ipſe Anſgarii vitam ſcripſerat; ita & fuere, qui vitam Rem-

berti conſignarent; ut poſtea dicemus. Atque ut Adamus multa adfert ex Rimberti opere de vita Anſgarii: ita & ex libro de Rimberti vitâ (de qua capite proximo dicemus) non pauca idem adducit. Qui & obiiſſe Rimbertum ſcribit anno IↃCCCLXXXVIII; ſucceſſoremque habuiſſe Adelgarium. Vide eum lib. I cap. XXXVIII, & XXXIX. Ac imprimis adi Remberti vitam; quæ eſt apud Surium T. I die IV Febr. Adhæc Tritthemium lib. IV cap. LXXXIX, Albertum Crantzium in Saxonia, Joannem Molanum in indiculo Sanctorum Belgicæ, Meierum in Annal. Flandr. ad an. IↃCCCXXXII, & IↃCCCXXXVII (cujus verba cap. ſeq. adducimus) & Suffridum Petri in ſcriptor. Friſ.

Sub Carolo Calvo, imperante item Ludovico Balbo, atque etiam Caroli Craſſi temporibus, doctrinâ, pietate, induſtriâque, conſpicuus fuit ADO, Viennenſis archiepiſcopus. Non exiguum is ſibi nomen Chronico paravit: quod ab origine mundi continuavit uſque ad ſua tempora: id eſt, uſque ad regnum Ludovici, Francorum regis, cognomento Simplicis, annum Dom. IↃCCCLXXIX. Diviſit verò hoc opus in ſex ætates; quarum prima eſt ab orbe condito uſque ad diluvium: altera à diluvio uſque ad Abrahami nativitatem: tertia ab Abrahamo uſque ad Davidem: quarta à Davide uſq; ad tranſmigrationem Babylonicam: quincta inde uſque ad Chriſtum natum: ſexta, ſive ultima, omne illud tempus complectitur, quod deinceps conſequitur. Scriptor hic, & priùs ſeorſim editus eſt à Morellio: ac poſtea à Margarino de la Bigne, Theologo Sorbonenſi, inſertus eſt bibliothecæ PP. edit. II. Sed planè putidum eſt, quod ibi in frontiſpicio Adonis, ſeu à Margarino, ſeu alio, adnotatur, Adonem Chronicon ſuum produxiſſe uſque ad annum CIↃCCCLIII *a*, qui annorum prope quingentorum error eſt. Nec verum eſſe poteſt, quod ſubjicitur inibi, feſtum hujus Adonis ab Uſuardo in martyrologio referri ad XVI Dec. Siquidem Uſuardus martyrologium ſuum conſcripſit juſſu Caroli Magni: eoque Adonem ætate anteceſſit. Video autẽ, quid anſam præbuerit errandi. Nempe impoſuit ei, quòd Joannes Molanus, vir doctiſſimus, Uſuardo adjecerit multa ex martyrologiis eccleſiæ Romanæ, aliarumque. Hoc dum opus verſat, cuncta pro genuinis Uſuardi habet. Nec ſatis attendit, Molanum additiones ſuas ab Uſuardi verbis typorum diverſitate diſcreviſſe: atque ejuſce rei monuiſſe lectorem in præfatione ſua. Scripſit Ado hic etiam Martyrologium: quod Aloyſius Lipomanus, Epiſcopus Veronenſis, primus edidit; partemque eſſe voluit

a Librarii poterat in Margarino error videri, C initio temere apponentis, niſi barbarico numero 1353, ibidem ederetur.

luit Tomi IV de vitis SS. Poſtea quatuor MSSos codd. nactus Jacobus Moſander, Carthuſianus Colonienſis, aliquanto integriùs exhibuit; atque addidit Tom. VII Hiſtoriarum, quas Surius de Sanctorum vitis collegerat. Hinc Heribertus Roſweidus S. J. cùm aliis duobus codd. MSSis, tum imprimis Clariſſimi & doctiſſimi viri, Petri Scriverii, amici noſtri, antiquiſſimis & emendatiſſimis membranis (quæ ab eodem Roſweido, unà cum Victoris Uticenſis de Vandalicâ perſecutione libris, paris bonitatis, & vetuſtatis, adſervantur) multis partibus emendatiùs in lucem prodire juſſit: ac ſubjecit utrique martyrologio Romano; putà tum nupero illi, Gregorii XIII juſſu edito; tum veteri, quod Ado martyrologio ſuo præmiſerat. Cæterùm præter libros, quibus hi uſi fuere, etiam MSus codex exſtat in bibliotheca Lirinenſi: cujus meminit Vincentius Barralus in Chronologia virorum illuſtrium inſulæ Lirinenſis *a*. Paullo antè memorati, Aloyſius Lipomanus, & Jacobus Moſander, martyrologii auctorem vocant Trevirenſem archipræſulem, atque eum ajunt in concilio Lateranenſi cum Bernardo diacono, & altero Bernardo, abbate Maſſitrenſi, legatum à latere ſediſſe, ad dirimendam controverſiam inter Henricum IV Imp. & Rodolphum, Sueviæ ducem. Hujuſce rei auctores laudat Platinam, Nauclerum, & Carolum Sigonium: quorum Adonem primus Odonem, alter Othonem, tertius Udonem appellat. Nempe, & Aloyſius, & Moſander, confudere Adonem, Chronici, & Martyrologii auctorem, cum Odone, ſeu Udone Trevirenſi: quorum ille anno IↃCCCLXX: hic CIↃLXX, duobus nempe poſt priorem ſeculis, claruit.

a Pag. 15.

CAP. XXXVIII.

Herici, ſive Erici Altiſſiodorenſis poëma de vita S. Germani. Notgerus Leodienſis de vita Landoaldi, & Remacli. De ætate ejus quorundam error refellitur. Opus Notgeri de vitis epiſcoporum Trajectenſium, & Leodienſium. Guidonis Ravennatis hiſtoria Gothica, & Pontificum vitæ. Monachus S. Galli de vita Karoli M. Hirsfeldenſis monachus de vita S. Winberchti. Poëma Abbonis Neuſtrii de obſeſſa à Nortmannis Lutetia, quod Gozlino præſuli dedicavit. Ætas Abbonis hujus. Anonymus de vita S. Rimberti. Acta de inventione Diodori, Mariani, aliorumque.

Roberti monachi carmen de vita S. Albani. Alphredi, ſive Aelphredi, Anglorum regis, collectanea chronica, atque alia. Quando è vita migrârit. Adrevaldus, ſive Adelbertus, de miraculis S. Benedicti. Bonno, abbas Corbejenſis, de rebus ſui ævi.

HERICUS, ſeu Ericus, monachus Benedictinus, Altiſſiodorenſis, floruit ſub Carolo Craſſo an. IↃCCCLXXX, ac carmine ſex libros ſcripſit, quibus complexus eſt vitam B. Germani, Altiſſiodorenſis epiſcopi. Meminit & Sigebertus cap. CV. Sed apud eum in quibuſdam libris pro *Ericus* eſt *Liricus*, vel *Firicus*. Integrius id nomen exſtat apud eundem in Chronicis ad an. IↃCCCLXXVII, his verbis: *Henricus monachus vitam Germani Antiſſiodorenſis, heroico metro in ſex libellis luculenter exaratam, Karolo imp. obtulit.* Porrò qui hic *Antiſſiodorenſis*, is vulgò *Altiſſiodorenſis*. Malim ego *Autiſiodorenſis*: ut eſt apud Frodoardum, & Nithardum. Sanè urbs ea Ammiano quoque eſt *Autiſiodorum*. Primus illum Lutetiæ an. CIƆIƆXLIII, in lucem protraxit Petrus Peſſeliærus, Altiſſiodorenſis monaſterii cœnobita, ac ejudem cœnobii abbati, illuſtri principi, Ludovico à Lotharingia, dicavit. Apud Poſſevinum lego, à Renato Benedicto, in vitis Sanctorum Galliæ, laudari Henricum, monachum Benedictinum, congregationis Luxovienſis; atque ex eo verſus citari Gallicè tranſlatos de vita S. Albani. Planè idem videtur; præſertim cùm addat, vixiſſe ſub Carolo Calvo.

Etiam claruit tempore Caroli Craſſi anonymus ille, qui duos reliquit libros de miraculis S. Remacli. Eos apud Surium reperies a. d. III Sept. Initio lib. II commemorat ut Dani in Gallias irruperint, multaſque incenderint civitates, ac quantarum fuerit ipſe calamitatum ſpectator: quæque miracula tum viderit. Refert autem hæc ad annum IↃCCCLXXXIII. Unde ætas Notgeri ſatis elucet. Etiam ex fine libri prioris cognoſcimus, ut Airicus abbas, priùs quidem per Lotharium imper. à Romanâ Eccleſiâ impetrârit reliquias Hermetis martyris: poſtea autem à Notgero hoc magnis precibus ſit conſecutus poculum quoddam; quod à fure erat ſublatum; ſed ab eodem, divinam conſpiciente vindictam, reſtitutum. Quod ipſum etiam argumento eſt, vixiſſe hunc ſcriptorem non ita multò poſt Lotharium, qui anno deceſſit IↃCCCLV. Vulgò hoſce libros tribuunt Notgero epiſcopo Leodienſi. Quod faciunt non Surius modò, ſed & Baronius ad an. IↃCCCLXXXII.

LXXXII. Puto errorem ex eo obtigiſſe, quòd libri iſti de miraculis Remacli ſubjungi ſoleant iis, quæ Notgerus de S. Nemadi vita ſcripſiſſet. Utcunque hoc eſt, Notgeri ejus eſſe non poſſunt, quia is toto ſeculo pòſt vixit, ut inferiùs dicemus. Ac fuit ille epiſcopus Leodicenſis. Auctor horum librorum monachus fuit cœnobii S. Remacli: ut oſtendunt verba illa, *abbas noſter, noſtrum cœnobium*, & ſimilia. Non dubito, quin viri eruditi facilè ſubſcripturi ſint ſententiæ huic noſtræ.

Etiam cùm Carolus Craſſus imperii potiretur, puta anno IↃCCCLXXXVI, ingenii monumentis nomen ſuum diffundebat GUIDO RAVENNAS, presbyter. Cujus hiſtoria exſtat de bello Gothorum. Eundem vitas pontificum tradidiſſe, Volaterranus eſt auctor initio libri XXII urbanorum commentariorum: atque addit: vixiſſe ante annos ſexcentos. Floruit autem Volaterranus anno CIↃCCCCXC, ac deinceps. Unde inter alia de Guidonis ætate ſatis liquet. Meminit illius quoque Antonius Galateus, in deſcriptione Japigiæ, ubi ait de urbibus Italiæ ſcripſiſſe, ut erant cùm ipſe viveret. Nec credendum ei eſſe, niſi in iis, quæ ipſe vidit: in multis eum erraſſe, quòd non eſſet inſtructus literis Græcis nec bonos legiſſet auctores atque inde inter alia eſſet, quòd Ennium dicat Tarentinum, quem Rodium fuiſſe conſtat. Etiam Guidonis hujus idem mentionem facit, præfatione in deſcriptionem Calliopolis: ubi eum ait à junioribus in pleriſque teſtem adhiberi; lectum ſibi eſſe, verùm nec eſſe veterem, nec recentem ſcriptorem.

Iiſdem temporibus fuit SANGALLIENSIS, ſeu S. Galli monachus, natione Teutonicus: ut ipſe *a* de ſe dicit. Libros duos jam ſenex & edentulus *b*, *de geſtis Caroli M. ſcripſit ad Carolum Craſſum, Imp.* Idque Imperatoris ejus poſtulato. Et ſtylus ſimplex eſt ac rudis, & adſperſæ ſunt fabulæ non paucæ. Interim multa ad id ævum pertinentia, ex eo diſcere eſt, quæ fruſtra alibi quæras: ut vel hoc nomine dignus fuerit, qui ederetur. Commendat eum atque illuſtrat Barthius Adverſ. lib. XLV cap. XI. Ipſum Sangallenſem invenies apud Caniſium Antiq. Lect. Tom. II: qui primus edidit è bibibliotheca Monachienſi principis Bavariæ. Antea ſolum fragmentum habebamus, quod Pithœus legibus Carolinis inter omiſſa ſubjecerat.

a *Lib. I. cap. 32, & 36.*

b *Lib. 2. pag. 26.*

HIRSFELDENSIS monachus, qui nomen ſuum his literis

ſignavit, HAD. TAC. CUN. & S. Winberchti vitam, proſâ à Lupo Servato ſcriptam, carmine expreſſit, vixit temporibus Caroli Craſſi, aut circiter: ut qui carmen hoc ſuum dicârit Brunwardo, Hirsfeldenſi abbati, cæteriſque præceptoribus (ita ipſe appellat) in cœnobio S. Winberchti degentibus. Brunwardus autem ille ſucceſſerat Bunoni abbati; cui Lupus, de quo antè diximus, vitam Winberchti ſacraverat. Hoc carmen in MSo codice ſuo Lupi opuſculo ſubjectum reperit Joannes Buſæus Noviomagus: ſed quia codex erat mutilus, & ſtylus ejus infrunitus, edere ſuperſedit, tria ex eo miracula, quæ ætate hujus verſificatoris contigiſſent, excerpere *a* contentus.

a *In edit. Mogunt. an.* 1602. *quâ Hincmari epiſtolis, vitã S. VVinbrechti ſubjunxit.*

Tum quoque ABBO, monachus cœnobii S. Germani à Pratis, diſcipulus Aimoini, libros duos rudi poëmate contexuit de obſeſsâ à Nortmannis, ſive Danis, Lutetiâ. Dicavit hoc opus Gozlino; qui priùs abbas fuit ejuſdem cœnobii, poſteaque Pariſiorum eſt factus epiſcopus: eâque in dignitate urbem cum nepote ſuo Ebolo ſive Elbolo, egregiè contra Nortmannos eſt tutatus: ut ipſe de ſe carmine ſuo teſtatur. Neuſtrium ſe fuiſſe ait, ac ſerviſſe Lutetiæ eccleſiæ S. Germani, tempore Odonis comitis; qui poſtea Galliæ rex fuit: quod anno contigit IↃCCCXCI. Unde cognoſcimus, alium hunc eſſe ab Abbone, Floriacenſi abbate: qui toto eſt ſeculo recentior. Nam vixit is anno CIↃ. Hoc cùm etiam agnoſcat Carolus Sauſſeius annal. Aurelian. lib. IV cap. XII; mirum, eundem duos Abbones confundere libri ejuſdem cap. X: ubi eò inclinat, ut S. Abbonis martyris ſit carmen illud de bello Pariſiacæ urbis.

Caroli Craſſi & Arnulphi tempore, viguit is, qui vitam ſcripſit æqualis ſui, Remberti, archiepiſcopi Bremenſis: quæ eſt apud Surium T. I die IV Febr. Meminit ejus, qui aliquot nos ſeculis anteceſſit, Magiſter Adamus lib. I cap. XXXII. *Sanctus Rembertus ſedit annos* XXII. *Annos, & obitum deceſſoris ſui, reperimus in quodam computo à Corbeia delato. Cæterùm vita ejus à fratribus ejuſdem cœnobii ad noſtros data, quis fuerit, & qualiter vixerit, breviter, & dilucidè, comprehendit.* Item Meierus in Chron. Flandr. ad an. IↃCCCLXXXVII: *Obiit divus Rembertus, archiepiſcopus Bremenſis, oriundus ab Toralto, cui idibus Iuniis indictas invenio ferias. Vitam ejus unà cum vita divi Anſgarii Hamburgi conſcriptam, datamque ab Alberto Crantz, Iacobo Driſcho, antiſtiti Guilielmitarum Brugenſium, in aliis lucubratiunculis noſtris edidimus; lyriciſque eum verſibus celebravimus.*

Item

Item Caroli Craſſi, vel Arnulphi imp. tempore, contexta fuit hiſtoria de inventione ſanctorum Diodori, & Mariani, atque aliorum martyrum. Quam ex pervetuſtis codd. expreſſit Surius T. I. d. XVII Jan.

Ad hæc quoque tempora ab Eiſengrinio refertur ROBERTUS, monachus ordinis Benedictini apud Moguntiam congregat. Luxovienſis. Hic præter homilias carmen reliquit, quo vitam retulit S. Albani martyris.

Ludovici II, Caroli Calvi, Ludovici Balbi, Caroli Craſſi, & Arnulphi temporibus fuit ALPHREDUS, ſive Aelfredus, Anglorum rex. Qui non modò doctorum, eoſque inter Aſſerii Menevenſis, & Joannis Erigenæ Scoti colloquiis, mirè gaudebat: ſed ipſe etiam doctiſſimus erat: quotidie autem octo horas ſtudiis, & precibus impendebat: idem collectanea chronicorum Latinè reliquit: adhæc in gentis ſuæ linguam tranſtulit tum Oroſii hiſtoriam, quam Hormeſtam dixere; tum Bedam de geſtis Anglorum: alia quoque multa partim vertit, partim ipſe ſcripſit. Beda ab eo in Saxonicam tranſlatus linguam exſtat in publica Academiæ Cantabrigienſis bibliotheca, cum hiſce verſiculis:

Hiſtoricus quondam fecit me Beda Latinum.
Aelred Rex Saxo, tranſtulit ille prius.

Obiit anno IↃCCCC, cùm annis regnâſſet XXIX, ac menſibus ſex: ut Matthæus Weſtmonaſterienſis tradit in floribus hiſtoriarum: ſive anno proximo, ut Florentius Wigornienſis in Chronicis refert. At parùm aptè eum anno IↃCCCCI floruiſſe ait Poſſevinus, qui poſt annorum quaſi XXX imperium, anno antè ſcribendi vivendique finem fecit, quàm ille claruiſſe arbitratur.

ADREVALDUS, qui & *Adelbertus*, & *Albertus*, monachus cœnobii Floriacenſis, vixit viguitque temporibus Arnulphi imperatoris: hoc eſt circa annum IↃCCCXC. De eo ſic Sigebertus in catal. cap. CI: *Adrevaldus, qui & Adelbertus, monachus Floriacenſis, ſcripſit hiſtoriam miraculorum, quæ oſtenſa ſunt per Gallias ſancti Benedicti Caſſinenſis meritis, à tempore, quo corpus ejus tranſlatum eſt à monte Caſſino ad cœnobium Floriacenſe, uſque ad tempus Odonis, regis Francorum.* Incipit is liber, *Scriptoribus:* & conſtat XXX capp. Præterea librum reliquit de Tranſlatione corporis S. Benedicti, & S. Scholaſticæ, è Caſinenſi cœnobio in Floriacenſe monaſterium. Cujus initium, *Cum diu gens Longobardorum.* Operi Adrevaldi de miraculis Benedicti, appendicem addidit ADELARIUS, FLO-

RIACENSIS monachus: cujus principium, *Mirabilis Domini noſtri virtus*.

Etiam imperante Arnulpho, Tritthemio teſte, claruit AURELIANUS, clericus Rhemenſis. Muſicus excellens fuit, deque tonis opus edidit, cui nomen *Tonarius Regularis*. Dicavit illud Bernardo archicantori, qui poſtea epiſcopus fuit. Idem Barthio auctor videtur vitæ S. Martialis Lennoviceni: uti & epiſtolarum, quæ Martialem auctorem ementiuntur, atque unà cum Gennadio ab Elmenhorſtio ſunt editæ. Plura ſi voles adi Barthium Adverſ. lib. XLV cap. VII & XXI.

Hæc de Martiale ſunt augenda ex iis quæ edita ſunt in hiſtoricis Græcis lib. II cap. IX pag. 166 & ſeq. prioris editionis, ubi refero inter Græcos, cùm Latinè ſcripſerit. Perperàm ſanè. Ergo huc transferenda.

Carolo Craſſo, Arnulpho, & Ludovico IV, imperantibus, vitam cum honore traduxit BONNO, abbas Corbeienſis, S. Rimberti æqualis. Idem de poſteris bene ſtuduit mereri commentario de rebus ſui ævi. Meminit Adamus, Bremenſis canonicus, lib. I cap. XXXV: *Nec incongruum videtur, quoniam de perſecutione diximus, quæ tunc latè in Eccleſias efferbuit, grande miraculum per merita ſancti Rimberti Freſonibus oſtenſum tangere; quod ſcriptor geſtorum ejus neſcio cur præterierit. Sed Bonno, Corbeienſis Abbas, de ſui temporis actis ſcribens, non reticuit, dicens:* CUM *modernis temporibus gravis barbarorum irruptio in omni penè Francorum regno immaniter debaccharetur: contigit etiam eos divino judicio ad quendam Freſiæ pagum devolvi; qui in remotis ac mari magno vicinis locis ſitus eſt: Norduich appellant. Hunc igitur ſubvertere aggreſſi ſunt. Erat illic eo tempore venerabilis Epiſcopus, Rimbertus: cujus adhortationibus, & doctrinis confortati, & inſtructi Chriſtiani, congreſſi ſunt hoſtibus, & proſtraverunt ex eis* X *millia*, CCCLXXVII *pluribus inſuper, dum fugâ præſidium quærunt, in tranſitu fluviorum necatis. Hæc ille ſcripta reliquit: cujus rei miraculo, uſque hodie merita S. Remberti penes Freſones egregia, & nomen ejus ſingulari quodam gentis colitur deſiderio: adeò ut collis, in quo S. oravit, dum pugna fieret, perpetuâ ceſpitis viriditate notaretur.* Legas apud Poſſevinum, & alios, Bavonem, Germanum, abbatem S. Viti Corbeiæ in Saxonia, de actis memorabilibus ſui temporis volumen condidiſſe, imperante Lodovico IV. Planè eundem cenſeo, ſeu Bonno ex Bavone, ſeu Bavo ex Bonnone ſit corruptum.

Cap. XXXIX.

S. Adelberus, priùs abbas Elwangenſis, & Ludowici IV *præceptor, exinde S. Widgarii in Auguſtano epiſcopatu ſucceſſor, ſcripſit vitam S. Hariolphi. Quando Adelberus deceſſerit. Aſſerius Schyreburnenſis de vita, & geſtis Aelfredi, regis Angliæ, atque alia ejuſdem, & quando obierit. Radulphi Flaviacenſis hiſtoria Francica, ac Chronicon breve. Sigebertus Corbeienſis de vita S. Voymonis Bremenſis.* Rheginonis, Prumienſis *abbatis, Chronicon.* Stephanus, Leodienſis *epiſcopus, de vita S. Lamberti.* Anonymus de vita S. Liborii *Epiſcopi.* Radbodus, epiſcopus Ultrajectinus, *de vita, & miraculis S. Lebwini: item de S. Martino, S. Amalberga, atque aliis.* Cappidus Staurienſis *de rebus Friſiæ, & vitis* IV *ſanctorum.* Hilduinus, abbas Lobienſis, *de geſtis abbatum ſui cœnobii. Vt, Veronenſi idem epiſcopatu dejectus, ſit præſul factus Mediolanenſis.* Ratherii, Veronenſis *epiſcopi, nomen ſemel iterumque apud Sigebertum corrigitur. Ejus de S. Vrſmari vitâ liber. Verſiculus ejuſdem de exilio ſuo, & alter, quem ſepulcro ſuo voluit inſcribi.* Odonis Cluniacenſis *ætas, ac ſcripta. Hiſtoria Francica* Conradi abbatis.

ARnulphi, Ludovici IV, Conradi I, & primis Henrici Aucupis temporibus, ingenti in pretio fuit S. Adelberus ſeu Adalberus. Sub Arnulpho quidem Elwangenſis abbas erat, ordine duodecimus. Quàm autem tum carus fuerit Arnulpho Cæſari; argumento illud erit, quòd ex anonymi cujuſdam ſchedis à Pantaleone proditum eſt, à Cæſare eo de rebus maximi ponderis conſuli ſolere: atque hujus potiſſimùm fidei, atque induſtriæ, educationem filii ſui Ludovici credidiſſe. Sed quod Pantaleo ſenſiſſe videtur, jam tum Adelberum fuiſſe epiſcopum Auguſtanum, id temporum ratione facilè refellitur. Nam cùm patri Arnulpho ſuccederet Ludovicus IV (id fuit anno IↃCCCXC) epiſcopus Auguſtanus erat Wildgarius, ſive Widgarius, vel, ut aliis vocatur, Wi-

dogerius. Fuit is epiſcopus ejus loci duodevigeſimus: idem ille, qui Helvetios ad fidem convertit: unde & eorum Apoſtolus nuncupatur. Huic verò, eodem Ludovico imperante, ac, ut veriſimile eſt, commendatione hujus imperatoris, qui grato animo præceptoris ſui merita proſequebatur, ſurrogatus poſtea Adelberus fuit. Quo anno id factum ſit, non conſentiunt ſcriptores. Attamen Ludovici id temporibus contigiſſe, ſatis convenit. Locum autem hîc meruit S. Adelberus commentario ſuo de vita S. Hariolphi. Puto hoc opus exarâſſe, cùm etiamnum Elwangenſis abbas foret. Nam cùm S. Hariolphus fuerit primus abbas Elwangenſis: credibile eſt, quòd Adelberus vitam ejus literis traderet, hoc dediſſe amori atque honori illius, cujus ſucceſſor in præſentia foret. Poſtremo epiſcopatus ſexennio adjutorem habuit Hildinum, qui & Adelbero ſurrogatus: uti huic Huldricus, ſive Udalricus, Adelberi diſcipulus, is qui urbis Auguſtæ pomœria extendit, & templum S. Afræ ab Hunnis vaſtatum (in quo & Adelberus ſepultus erat) inſtauravit. Obiit Adelberus ſub Henrico Aucupe anno IↃCCCCXXI.

Tum temporis claruit quoque STEPHANUS, decimus Leodicenſium epiſcopus, quinctus decimus abbas Lobienſis, Ord. S. Benedicti. Varia, teſte Sigeberto, ſcripſit. Inter alia etiam de inventione S. Stephani protomartyris. Epiſcopus factus an. IↃCCCCIV: obiit anno Epiſcopatus XVIII, XIV Kal. Jun. ac ſepultus in collegio S. Lamberti.

Temporibus Ludovici IV, qui imperare cœpit anno IↃCCCC, atque annis rexit XII, claruit JOANNES ASSER, ſive Aſſerius, qui & Aſſerio vocatur. Natione Britannus erat, ac ex Menevenſi ſcribâ factus fuit epiſcopus Schyreburnenſis, ſive, ut nunc loquimur, Sariſburienſis. Is regis ſui Aelfredi, qui totius penè Angliæ imperium tenuit, vitam literis mandavit. Obiit verò anno IↃCCCCIX, ut cognoſcere eſt ex ſcriptore veteri, qui paralipomena operi ejus adjecit. Aſſerius hic ex MSSis Anglicanis expreſſus, ac Tiguri excuſus primùm fuit anno CIↃIↃLXXV. Atque anno CIↃIↃCII etiamnum in bibliotheca Baronis Luleiani MSus exſtabat. Præter res geſtas Aelphredi etiam annales Britanniæ, multaque alia ſcripſiſſe, auctor eſt Balæus. Atque (ut de eo ait Brianus Twynus lib. II. de antiquitate Oxonienſis Academiæ a) *tanta eſt fidei, atque auctoritatis ſcriptor, ut nemini unquam ſuſpectus fuiſſe dignoſcatur.* Et aliquantò poſtea refert, *tantùm ſe ejus fidei tribuere, quantùm auctori antiquiſſimo, graviſſimo, optimoque omnium.* Cæterùm, quòd ad ejus

a Pag. 143.

ejus editionem à Matthæo Cantuarienſi procuratam attinet, vel imperfecto uſum fuiſſe exemplari, vel quædam fide non optimâ omiſiſſe, idem Twynus *a* conqueritur. Juréne, an ſecus, meliùs dicent, qui MSum viderint. a *Pag.* 144.

Ejuſdem imperatoris temporibus circa annum IƆCCCCX, vivebat RADULPHUS, ſive Rathulphus Flaviacenſis, monachus ordinis Benedictini. Hic cùm alia, quæ Sixtus Senenſis commemorat, tum etiam hiſtoriam Francorum reliquit, ac Chronicon breve. Radulphi hujus MSum codicem ſupereſſe Cantabrigiæ in bibliotheca domus S. Petri refert Thomas James. Sed utrum Chronica, an Commentarii in parabolas Ciceronis (quorum MSus codex eſt Cantabrigiæ in bibliotheca aulæ Pembrochianæ) an aliud ejus opus ſint, non addit. Inter diſertiſſimos Galliæ viros reponitur à Nicolao de Clemangiis epiſt. ad Galliotum de Petramala Cardinalem.

Ad hæc quoque tempora, ſi Eiſingrinio, & Poſſevino, credimus, pertinebit SIGEBERTUS CORBEIENSIS; ut quem referant ad an. IƆCCCCV. Scripſiſſe dicunt vitam S. Voymonis, Bremenſis archiepiſcopi. Sed in Bremenſium, vel epiſcoporum, vel archiepiſcorum catalogo, nullum Voymonem reperio. Adde quòd primus Liemarus, qui ſedere cœpit anno CIƆLXII, archiepiſcopi Bremenſis titulo fuit honeſtatus. Quamobrem hac quidem in re ampliandum cenſeo.

Ejuſdem Ludovici ætate, item Conrado Imp. (qui Ludovico ſucceſſit anno IƆCCCCXII, ac ſeptennium imperavit) claruit RHEGINO, abbas Prumienſis cœnobii in ditione Trevirenſi. Contexuit duos Chronicorum libros: quibus præcipuè tractat res Francorum. MSos habes Cantabrigiæ in bibliothecâ tum Academiæ, tum Collegii S. Benedicti, ut eſt apud Th. James. Sed ibi non Rhegino, verùm ἁπλῶς abbas Prumienſis vocatur. De eo ſic Sigebertus in cat. cap. CXII: *Rhegino, Abbas Prumienſis, ſcripſit ad primum Alberonem, Metenſem epiſcopum, Chronicam continentem præcipua geſta Francorum*; *quam à nativitate Chriſti perduxit uſque ad annum nati Chriſti* IƆCCCCVIII. Ubi malim annum unum adimi. Etſi & apud Trithemium legas * 98. Pro 908. Sanè ante annum IƆCCCCVII hodieque apud Reginonem reperias hæc verba: *Huc uſque Rhegino.* Sed continuavit hæc Chronica alius uſque ad annum IƆCCCCLXVII, vel potiùs uſque ad Othoně II, qui imperare cœpit anno IƆCCCCLXXII. Compoſuit & de doctrina Eccleſiaſtica libros ex SS. Patrum &

conciliorum generalium decretis. Hi MSSi adſervantur Viennæ in bibliotheca Cæſarea. Error Tritthemii inde obortus, quòd apud Rheginonem in præfatione operis legatur, *Ea* (Chronica) *in duos libellos diſtinxi, exordium capiens à primo incarnationis Dominicæ anno, & conſummans cœptum opus, uſque in præſentem annum, qui computatur à præfatione Domini* IɔccccvIII. Sed, librarii culpâ, anno auctiorem eſſe numerum, quàm convenit, ſatis liquet ex eo, quod dicebamus. Ita enim, uti retulimus, & in MSis invenitur, & in excuſis, tum veteribus, tum nuperis. Appendix verò ea Rheginonis, quã dixi, Romerium habere auctorem videtur: de quo poſtea dicemus.

STEPHANUS, qui poſt Franconem epiſcopus Leodienſis fuit, floruit tempore Ludovici IV, ac Conradi Impp. Prodidit vitam S. Lamberti, Tungrenſis epiſcopi, qui Taxandriæ Apoſtolus nuncupatur. Sigebertus cap. CXXVI: *Stephanus, ex clerico Metenſi Epiſcopus Leodienſis, vitam & paſſionem ſancti Lamberti, ſcriptam incultiùs à Godeſcalco clerico, ſcripſit urbaniùs ad Hermannum, Coloniæ archiepiſcopum.* Idem tradit in Chronico ſuo Amandus Zirixeenſis, uti & alii minorum gentium ſcriptores. Hermannus ille, cui dicebamus opus hoc dicari, eſt primus ejus nominis archiepiſcopus Colonienſis, cognomento Pius; qui electus anno IɔcccXC, vivereque deſiit anno IɔccccXXIV. Plura de eo ibidem Sigebertus. Illam autem, quam dixi, vitam Lamberti à Stephano ſcriptam, ſtylo nonnihil mutato, expreſſit Surius T. V die XVII Sept.

Circa idem tempus vixiſſe exiſtimatur Padebornenſis ille, qui vitam exaravit Liborii, Cenomanenſis epiſcopi, & Confeſſoris: cujus obitus refertur ad annum CCCXCVI. Habes apud Surium Tom. IV die XXIII Jul.

Etiam utriuſque hujus imperatoris temporibus claruit RADBODUS, decimuſquartus præſul Ultrajectinus. Nam ab Arnulpho, rege Francorum, creatus eſt epiſcopus anno Chr. IɔccccI, atque annis XVII in gravi Danorum perſecutione Eccleſiam rexit: ut fuſiùs in Chronico Joannis de Beka legere licet. Radbodus hic carmine proſecutus eſt virtutes B. Lebwini presbyteri: atque etiam orationem de vitæ ejus hiſtoria reliquit. Habes utrumque opus in Surianâ Collectione T. VI ad XII Nov. Etiam ejuſdem liber de laudibus S. Bonifacii exſtat MSus. Meminit ejus Tritthemius. Uti & operis de laudibus S. Martini, & de S. Amalberga, & florũ S. Willibrordi. Quorum etiam mentio eſt apud Suffridum Petri in ſcript. Friſ. Imò Guilielmus Iſengrinius addit, etiam hiſtoriam contexuiſſe

xuiſſe ſanctorum epiſcoporum, martyrum, doctorum, & Romanorum Pontificum. Ipſius verò Radbodi vitam apud Surium habes T. VI ad XXIX Nov. Apud Poſſevinum in Sacro apparatu, voce *Radbodus Trajectenſis*, legas, vixiſſe anno 617. Malo credere librarii culpam eſſe, quàm Poſſevini; qui, puto, ſcripſerat 917. Quamquàm nec iſtud examuſſim hiſtoricæ conveniat veritati. Nam eo anno deceſſit tertio Kal. Decembris. Quare rectiùs dixiſſet, floruiſſe anno Iɔcccc. Corpus ejus Daventriæ in S. Lebuini templo reconditum eſt. Vide de eo Tritthemium lib. II cap. XXXVIII, & lib. III cap. CCLV, item in ſcriptor. Eccleſ.

Cappidus Stauriensis, ſacerdos Friſius, Conradi Imp. & Henrici Aucupis temporibus fuit. Ejus opera incendio abſumta fuiſſe dicuntur, cùm Stauriæ conflagraret bibliotheca in templo Stavonis, quod B. Nicolao dicatum poſtea fuit. Cæterùm ex fragmentis, & iſtis, quæ ex eo alii adducunt, colligit Suffridus, ſcripſiſſe illum genealogias principum, ducum, ac regum Friſiæ: adhæc hiſtoriam Eccleſiaſticam gentis Friſiæ: item Vitas quatuor ſanctorum, Lebuini, Otgeri, Plechelmi, & Odulphi. Arbitratur autem, ſi ejus viri monumenta integra exſtarent, fore, ut nihil magnopere, quod ad antiquitates Friſicas pertineret, à quoquam poſſet deſiderari.

Etiam Conradi, & Henrici Aucupis tempore, fuit Hilduinus, ſeu Hildovinus, abbas Lobienſis: quo monere fungens, prę-ter alia, ſcripſit geſta abbatum Lobienſium. Eſt autem id Cœnobium inſtituti Benedictini, duobus diſtans milliaribus à Binckio Hanoniæ oppido. Poſtea factus eſt epiſcopus Laudocienſis: exinde, epiſcopatu pulſus, Veronenſis epiſcopus creatus eſt ab Hugone, Italiæ rege, cui affinitate junctus erat: tandem verò Mediolanenſem epiſcopatum adeptus fuit. Ita quidem Tritthemius. Sed Arnoldus Wion illud de Laudocienſi epiſcopatu planè ignorat. Ait autem, cognomen ei fuiſſe Taſſo: (Taſſonium puto dicere voluiſſe) patriâ fuiſſe Flandrum; atque ab eo Hugonem Italiæ regem coronatum Mediolani in baſilica Ambroſiana: ſexennio fuiſſe Veronenſem præſulem: jam Mediolanenſem epiſcopum obiiſſe anno Iɔccccxli. Pluraque de eo Joſephus Ripamontius lib. IX hiſtoriarũ Eccleſiæ Mediolanenſis. Ubi & conſignaſſe ait B. Dionyſii peregrinationem & geſta apoſtolica. Sed multum metuo, ne duos confuderit Dionyſios, quorum prior, juxta Pariſiorum Lutetiam abbas fuit monaſterii S. Dionyſii; alter fuit abbas Lobienſis cœnobii, quod

eſt inſtituti Benedictini, ſitum ad ſecundũ lapidem à Binchio, Hannoniæ oppido. Inter eos ſeculi eſt intervallum. Prior ille juſſu imperatoris Ludovici Pii Areopagitica ſcripſit: ut indicat imperatoris ipſius epiſtola ad Hilduinum.

RATHERIUS quoque, de quo aliqua diximus cap. XXIX hujus libri, vixit temporibus Henrici I Imp. De eo ſic Sigebertus in catal. cap. CXXVIII: *Batherius* (corrige Ratherius) *ex monacho Lobienſi epiſcopus Veronenſis, vir miræ ſimplicitatis, ſcripſit vitam S. Vrſmari Lobienſis.* Habes eam apud Surium Tom. II die XVIII Apr. Etiam Chronographiam reliquit, quæ Gemblaci MSa ſupereſt. Item itinerarium Romanum. Et complura alia, inter quæ & ars erat Grammatica, ridiculè auctori nuncupata, *Sparadorſum*: quia præſtaret ut puerorum dorſis parceretur. Nam *Sparen* Germanis aut Belgis eſt *parcere*. Obiit anno IↃCCCCLXXIV. Quieſcit apud Lobienſes in æde S. Urſmari. Ejus eſt verſiculus iſte de ſe ipſo:

Veronæ præſul, ſed ter Ratherius exul.

Animo erat modeſto adeò, demiſſoque, ut ſepulcro ſuo inſcribi juberet:

Conculcate pedes hominum ſal infatuatum.

Alia quoque, quæ ad vitam, atque opera ejus, pertineant, apud Sigebertum vide, loco antè memerato, & in Chronico ad annum IↃCCCCXXVIII, & IↃCCCCXXXIII, ubi corruptè *Raherius* vocatur. Item adi Rotgerium in vita Brunonis apud Sur. T. V. XI Oct. & acta Rhemenſia ſub Gerberto cap. XLIV. ac è junioribus Joſephum Ripamontium lib. IX hiſtoriarum Eccleſię Mediolanenſis.

ODO primus, vel juxta alios (qui principem locum tribuunt Bernoni) ſecundus abbas Cluniacenſis, Remigii Antiſidiorenſis monachi auditor, ſcripſit, circa annum IↃCCCCXX, vitam S. Gerardi, ſive potius Giraldi, Aureliacenſis Comitis; idque non uno libro, ut eſt apud Tritthemium, ſed libris IV. *a*, edidit: item Chronicon ſuccinctum. Chronicon hoc MSum exſtat apud Cantabrigienſes in bibliotheca Collegii S. Benedicti: ac libri fini admittuntur genealogiæ quorundam Regum: adhæc vitam S. Mauri: item vitam & tranſlationem S. Martini Turonenſis: nec non reverſionem B. Martini à Burgundia. Opuſculum de vita Martini habes in bibliotheca Patr. edit. II Tom. VII. Vitæ Mauri MSus codex exſtat in bibliotheca Vaticana. Obiit anno IↃCCCCXLII, juxta Frodoardum: cui, ut temporum iſtorum magis gnaro, potiùs eſt habenda fides, quàm Sigeberto; qui quinquennio antè

a Excuſi ſunt Pariſiis cum aliis ſcriptoribus ordinis Cluniacenſis.

tè deceſſiſſe arbitratur.

Etiam CONRADUS, Abbas Benedictinus, tum videtur fuiſſe. Sanè antiquior eſſe nequit, cùm ad annum uſque IↃCCCCXXII, qui Henrici Aucupis tertius fuit, hiſtoriam Francorum perducat. Ejus fragmentum, cum ſcriptoribus aliis de Francorum geſtis, prodiit Francofurti ad Mœnum.

CAP. XL.

Duo illuſtres genere archiepiſcopi, Bruno Colonienſis, & Hildebertus Moguntinus: quorum uterque ſanctorum aliquot vitas poſteris tradidit. Luithprandus diaconus quanto in precio fuerit apud viros principes: & cur opus ſuum ἀνταπόδοσιν *inſcripſerit. Sexti libri partem poſteriorem alterius videri ſcriptoris. Etiam Pontificum vitas falsò ejus nomen præferre. Odonis Severi patria, eruditio, dignitas, atque opus de Wilfridi vita. Fridegodus diaconus de eodem argumento: deque vita Audoëni monachi. Surius refellitur. Vthonis Argentoratenſis commentatio de Arbogaſto, & Amando. Vita Nazianzeni ab Anaſtaſio verſa, ſed parùm Latinè. Guilielmi Moguntini genus, & quouſque hiſtoriam ſuam perduxerit: de quo Poſſevinus minùs rectè. Saliphilax de Britannicorum regum genealogia. Ioannes Italus de vita Odonis. Vnde ſit, quòd Odo, his primus, illis ſecundus Cluniacenſis abbas, nuncupetur. Flodoardi ſeu Frodoardi hiſtoria Eccleſiæ Rhemenſis, & Chronicon ejuſdem, & vitæ ſanctorum. Locus in Chronicis ejus corrigitur. Altera in eo conjectura. A nonnullis Flavaldum, ac Floaldum vocari. Eiſingrinii de Fabiano* ἀνιστορησία. *Reginaldus de vitis* IV *ſanctorum. Anonymus de S. Hunegunde. Alius de Epiphanii corpore in Saxoniam tranſlato. Theodoricus de S. Lutrude. Vnwonus Britannus. Oceonis Scharlenſis Origines Friſicæ, fabulis refertæ.*

Accedo

ACcedo ad tempora Ottonis primi, qui imperare cœpit anno Iɔccccxxxvi; atque annis rexit xxxviii. Familiam hîc ducant duo illi, & generis, & muneris dignitate illuſtres, BRUNO, ac HILDEBERTUS. Quorum BRUNO, archiepiſcopus Colonienſis, Henrici Aucupis imperatoris filius, Othonis I Imp. frater fuit. Hic præter commentarium in Pentateuchum, qui à Sixto Senenſe laudatur, ac Bononiæ in Dominicanorum bibliothecâ exſtat, etiam vitas aliquot ſanctorum conſignavit. Obiit anno Iɔcccclxv, Coloniæque in monaſterio S. Pantaleonis ſepultus eſt.

At HILDEBERTUS, Oſtrofrancorum dux, decimuſtertius archiepiſcopus Moguntinus, Conradi imperatoris frater erat: idemque anno Iɔccccxxxviii coronavit Othonem magnum; ſed cùm poſtea, unà cum Richardo, Argentoratenſi epiſcopo, diſcordiæ ſemina, inter Othonem, & fratrem Henricum, ſparſiſſet: uti Richardus Corbeiam, ita ipſe Fuldam in Haſſiam, vel, juxta alios, Hamburgum fuit relegatus. Scripſit & is vitas aliquot ſanctorum.

Eodem imperante, claruit LUITHPRANDUS, ſive Liuthprandus, ſive Litobrandus, qui in nonnullis codd. atque etiam à Tritthemio, EUTRANDUS, ſed perperam, vocatur. Ticinenſis priùs Eccleſiæ Levita, ſive diaconus, poſteaque Epiſcopus fuit Cremonenſis. Hic ad Raimundum, Liberitanæ Eccleſiæ in Hiſpania epiſcopũ, hiſtoriam ſcripſit de rebus ſuo tempore in Europa geſtis. Orditur ab iis, quæ Arnulpho imperante acciderunt. Hiſtoriam ſuam ANTAPODOSIN (ut etiam Sigebertus *a* appellat) quaſi retributionem dicas, nominavit. Nempe quia hoc libro, ut par pari redderet, quaſi penicillo depinxit tyrannidem Berengarii, II. ejus nominis Italiæ regis: à quo ſede ſuâ pulſus fuerat. Antequam id fieret, magno apud Berengarium in pretio erat. Nam ejus nomine ad Conſtantinum, imperatorem Byzantinum, legationem obiit: cujus rei locupletem magis teſtem dare non poſſumus, quàm Luithprandum ipſum lib. v cap. I, & II. Atque imperator is quoque magni eum fecit. Sanè legati nomine miſit ad Nicephorum Phocam, qui, mortuo Romano, filio Conſtantini proximè memorati, imperium occupârat. Hæc igitur altera ejus legatio fuerat: cujus hiſtoriam ſeorſim exaravit. Eam ſibi à Marco Velſero transmiſſam (is verò acceperat à Chriſtophoro Brouwero, qui ex codice bibliothecæ Trevirenſis deſumſerat) primus in lucem dedit Henricus Caniſius. Si modò idem is Luitprandus, de quo vide quid idem ſcripſerit Caniſius præfat. in legationem Luitprandii.

a In catal. 6. 127.

Redeo

Redeo ad libros rerum ab Imperatoribus & Regibus Europæ geſtarum. Cum ſub Ottonis imperio viveret, quam dixi hiſtoriam Francofurti condidit. Ea ſex libris conſtat. Sed videtur liber ſextus deſinere in cap. v. ubi res in Græcia viſæ terminantur. Sexto enim capite novam auſpicatur hiſtoriam de rebus Othonis Auguſti. Ac in veteri editione Aſcenſianâ lego, ibi novum incipere librum: verùm qui ob brevitatem priori ſit adjunctus. Sed verior Baronii opinio eſt, ſequentia ab alio eſſe, qui, ut fieri ſolet, continuare voluerit Luitprandum. Etiam ſub Luitprandi hujus nomine editus eſt, ſæpiusque à Centuriatoribus Magdeburgenſibus, priusquam editus eſſet, citari ſolet, liber de Pontificum Romanorum vitis. Sed cujus inſcriptio non injuriâ ſuſpecta ſit, cùm liber is ex Anaſtaſio ſit excerptus: nec vel Sigebertus, vel Tritthemius, ejuſmodi opus tribuant Luithbrando. Præterea opus hoc de Pontificibus terminatur in Formoſo qui exceſſit anno IↃCCCXCV. At Luithbrandus ſi hiſtoriam ſcribere voluiſſet, eam ad ſua uſque tempora perduxiſſet. Vixit verò Luithbrandus quinquaginta annis poſt, intra quod ſpacium Pontifices xx fuerant. Accedit quòd in poſtremis Pontificibus quædam particulatim prodat ad Eccleſiam Oſnaburgenſem, Corbejenſem & Herifordenſem aliaſque ad Germaniæ Eccleſias pertinentia: quæ Germanum potius quàm Italum fuiſſe teſtantur. Etiam Pontificum eorum, qui ante Formoſum proximè fuerunt decreta adducit, quæ in Conciliorum Tomis non legantur: ut iſta quoque eorum tempore fuiſſe, ac proinde Luithprando eſſe juniorem oſtendant. Ut non abſurda ſit opinio Editoris: qui ſuſpicatur fuiſſe monachum Corbejenſem, vel Hirsfeldenſem, ac partim ſub Pontificibus ante Formoſum circa annum IↃCCCLX, partim ſub Formoſo claruiſſe. Quæ verò de Formoſo habes in fine operis, ea non ſunt ab illo ſcriptore, ſed exſcripta ſunt ex Luithprandi lib. I. rerum per Europam geſtarum cap. VIII. Atque ibi quoque legas illud *Pater Sanctiſſime.* Sed alloquitur non Pontificem Romanum: ſed Raimundum Epiſcopum Hiſpanum, cui Antapodoſin ſuam, ut ſuperiùs diximus, dedicavit.

Ottonis Magni tempore etiam fuit ODO SEVERUS. Hic in Anglia natus, ſed ex Danis erat oriundus; vir Latinè Græceque doctus, & extemporali metro pro temporibus, quibus vivebat, pollens; primùm Sarisburienſis epiſcopus, poſteaque archiepiſcopus Cantuarienſis. Præter alia deſcripſit vitam Wilfridi Archiepiſcopi. Obiit temporibus Edgari, regis Anglorũ, an. Chriſti IↃCCCCLIX, archiepiſcopatus ſui XIII.

Sub eodem rege Edgaro, claruit FRIDEGODUS diaconus, Anglus, monachus Benedictinus, vir Græcè doctus; ut de eo Guilielmus Malmesburienſis teſtatur. Hic carmine complexus fuit vitas S. Wilfridi, & Audoëni monachi: idque poſtulato fecit Odonis Cantuarienſis, de quo proximè dictum. Nam cum is, anno IↃCCCCLVI, horum duorum corpora Cantuariam tranſtuliſſet; à Fridegodo petiit, ut aliquid de utriuſque laud bus commentaretur. Vitam Audoëni Surius inſeruit Hiſtoriæ Sanctorum Tom. IV die XXIV Aug. Eaque illi videtur eſſe illa ipſa, quam reliquerat Fridegodus. Surium in epitome ſuâ ſequitur Haræus. Sed obſtat huic ſententiæ, quòd Fridegodus carmine Audoëni vitam tradidit: illa, quæ apud Surium, proſâ eſt exarata. Nec hîc fit, quod facere Fridegodus ſolet, ut Græca paſſim admiſceantur Latinis.

Anno Chr. IↃCCCCL Ruthario in Argentinenſi epiſcopatu ſucceſſit UTHO, tertius ejus nominis in Epiſcopali hac ſerie, natus ex fratre Henrici II, Sueviæ ducis. Scripſit vitas ſanctorum Arbogaſti, & Amandi. Deceſſit anno IↃCCCCLXV, ſucceſſoremque habuit Eckenbaldum.

Circa annum IↃCCCCLX ANASTASIUS quidam vitam Gregorii Nazianzeni à Gregorio presbytero Græcè ſcriptam, Latinè tranſtulit: ut ſe in libro quodam Dionyſianæ bibliothecæ annotatum reperiſſe, prodidit doctiſſimus Jacobus Billius. Sed prorſus barbarè id fecerat: ut idem teſtatur.

Iiſdem temporibus magno in honore erat GUILIELMUS, Moguntinorum archiepiſcopus decimuſ-quinctus, Saxoniæ princeps, ac Othonis Magni Imp. ex Editha, Angliæ reginâ, filius. Is chronicon de archiepiſcopis Moguntinis ad ſua uſque tempora deduxit. Fallitur Poſſevinus, cùm hiſtoriam pertexuiſſe ait uſque ad imperium Othonis III. Nam Guilielmus hic archiepiſcopus factus eſt anno IↃCCCCLIV: vivereque deſiit (ut ex Lamberto Schafnaburgenſi conſtat) anno IↃCCCCLXVIII. At Otho II imperare demum cœpit anno IↃCCCCLXXIII: Otho III anno IↃCCCCLXXXIV. Vide veteres rerum Germanicarum ſcriptores: atque è junioribus Georgium Fabricium Originum Saxonicarum lib. II *a*.

a Pag. 150 & 173.

SALIPHILAX Britannus, ex antiqua Bardorum gente fuiſſe dicitur, ac ex chronologis, quos legiſſet, contexuiſſe genealogiam regum Britannicorum. Ætatem nec ſe cognoſcere potuiſſe, fatetur Balæus centur. II cap. XXIX. Joannes Pitſeus agnoſcit, nec ſe quicquam certi habere: ſed tamen conjecturæ ſi liceat indulgere,

rela-

relaturum ad eadem Edgari tempora. Credo, non temere ita ſuſpicatur. Interim vellem, ne ſiviſſet, nos expertes eſſe cauſſæ, cur ſic putaret: præſertim de eo ſcriptore, de quo ne illud quidem, an viderit, ſignificet; contrà quàm facere in iis ſolet, quos haberet, legiſſetque.

Anno Iↄcccccl vitam etiam degebat Joannes Italus, monachus Cluniacenſis. Qui memoriam ſui reliquit prodendo poſteris vitam S. Odonis, primi abbatis Cluniacenſis, juxta Bernardum *a*, & Sigebertum *b*; vel, juxta Odilonem *c*, & alios, ſecundi abbatis. Quæ diverſitas inde provenit, quia, ut ſuperiori capite verbo indicabamus, alii annumerant, alii omittunt Bernonem: qui ante Odonem cœperat exſtruere monaſterium Cluniacenſe, & jam aliquò uſque fuerat progreſſus, antequam ei Odo ſuccederet: quod anno contigit Iↄccccxii. Odone hoc in ſpiritualibus magiſtro Joannes iſte uſus fuerat: uti in ſecularibus Hildebrando eo, qui bis rogatus erat, ut abbas Cluniacenſis eſſe vellet; ſed obedire ſemper maluit, quàm præeſſe: ut apud Odilonem in Majoli vita legere eſt. Eorum verò quæ de Odone ſcribit Joannes, aliqua ex ore ipſius Odonis acceperat; alia ex Hildebrando hauſerat: ut teſtatur ipſe in præfatione ad fratres Salernenſes. Unde ſatis liquet de Joannis vita. Nam obiit Odo (ut ſuperiùs quoque dictum) anno Iↄccccxlii. Habes eam Odonis vitam in Surii Collectaneis T. vi die xviii Nov. Sed pleriſque omiſſis, & ſtylo mutato. Prout verò auctor ſcripſerat, ita in Bibliotheca Cluniacenſi edidit libris tribus Martinus Marrier, monachus Cluniacenſis.

a *Ad Guielmum, abbatem Cluniacenſem.*
b *In catal. cap. 125.*
c *In vita Majoli apud Sur. d. 11. Maji*

Neutiquam etiam prætereundus ejuſdem temporis hiſtoricus, Flodoardus, ſeu *Frodoardus*, presbyter, & canonicus Eccleſiæ Remenſis; prout in antiquis codd. vocatur. Hic libris iv condidit hiſtoriam Eccleſiæ Remenſis: quæ in lucem prodiit curâ Jac. Sirmondi. Item Chronicon reliquit ab anno Iↄccccxix ad annum Iↄcccclxvi: quod reperies in Annalibus Franciæ à Pithœo editis. Videtur tamen Chronicon hoc altiùs exorſus: nempe ab anno Iↄccclxxvii: quo Carolus Calvus exceſſit. Indicium faciunt prima opuſculi verba, *Anno* dcccclxxvii, *& indictione* xii *Non. Octob. præcellentiſſimus imperator Karolus* &c. Ubi reſcribendum, *Anno* Iↄccclxxvii, *Indict.* xi, *Non. Oct.* Nam ut ſequentia docent, clarè loquitur de exceſſu Karoli ejus, qui Ludovici Pii filius, Karoli M. nepos fuit. Poſt iſta de Karoli Calvi obitu, pluſcula deſiderantur uſque ad an. Iↄccccxix. Joannes Bonderius, in Indice MSSorum

codicum per Belgicam, auctor eſt, & vitas ſcripſiſſe ſanctorum. Nam ab eo iſta laudantur: *Flodoardus presbyter de triumphis Italicis martyrum, & confeſſorum, metricè libri* XV. *MSSi Treviris in ſummo templo. De triumphis Chriſti, & ſanctorum Palæſtinæ, metricè libri* III. *MSSi ibidem. De triumphis Chriſti, & Antiochiæ geſtis, metricè lib.* II. *MSSi ibidem.* Quæ Trevirenſium beneficio lucem adſpectura, ſperamus. Cæterùm *Flodoardus* hic, ſeu *Frodoardus*, à Sigeberto vocatur *Flavaldus*: qui de eo ſic inquit cap. CXXXII: *Flavaldus, monachus Remenſis, ſcripſit geſta pontificum Remenſium, orditus narrationem ſuam à conditione ipſius civitatis, quæ à qualitate civium, qui in bello erant duri cordis, primo aucupata eſt ſibi nomen Cordurus.* Legendum puto *Durocortorum*: ut eſt apud Flodoardum. Subjungit deinde: *Poſtea milites Remi à Romulo, fratre ſuo, à facie Romuli fugientes ad eam profugerunt: eamq; à nomine principis ſui Remi, Remum denominaverunt. Hic ſcriptor dignè ſcriptoribus ideo connumeratur, quia digreſſus ab opere ſuo memoriam faciens ſanctorum, martyrum, vel confeſſorum, quieſcentium in Eccleſiis Remenſi Eccleſiæ adjacentibus, vel ſubjacentibus, vitas vel paſſiones eorum legentibus notificavit.* Nonnullis & Floaldus nominatur. Cenſet Eiſingrinius, eundem *Fabianum* dici l. quoniam C. de Epiſcopis, & clericis. Monet idem Poſſevinus. Sed Fabianus iſte fuit epiſcopus ille Conſtantinopolitanus, de quo Euagrius Eccl. hiſt. lib. II cap. IV. Et quomodo imperatores Valentin. & Martianus meminerit Flodoardi, qui ſeculis quatuor recentior eſt?

REGINALDUS, Eiſtatenſis epiſcopus, vir Latinè, Græcè, Hebraicè doctus, ac Muſices egregiè peritus, claruit tempore Othonis I, & II. Nam anno IↃCCCCLXV in epiſcopatu ſucceſſit Starhando, qui ab Ungaris ab Auguſtam cæſus erat. Cumque annis XXIV epiſcopatum geſſiſſet, ſucceſſorem habuit Megineſſum, S. Henrici cognatum. Conſignavit vitas SS. epiſcoporum, Wilibaldi, Nicolai, Blaſii, & Unnibaldi. Fortaſſe Reginaldi eſt illa Wilibaldi vita, quam Caniſius exhibet Tom. IV Antiq. Lect. Saltem Aiſtatenſis alicujus, vel epiſcopi, vel monachi fuit: ut indicio eſt, quòd, de Wilibaldo loquens, dicat, *Patronum noſtrum*: & eum alloquens ait, *Auxiliare tuis tibi à Chriſto collatis.* Nec primùm, ſed poſt alios plures, ſcripſiſſe, arguunt illa verba: *Prout Deus, & Dominus omnium, contulit legenda, in ſecula, pauca conſtruximus.*

Similiter Ottonis M. ætate fuit epiſcopus ille, qui vitam deſcripſit S. HUNEGUNDIS virginis: quæ eſt apud Surium T. IV ad XXV Aug. De ætate liquet ex his ſcriptoris verbis; *Anno Dominicæ incar-*

incarnationis nongenteſimo ſexageſimoquarto, in ipſis feriis beatæ Hunegundis, in villa quæ dicitur Saſnulphi chors, meſſores frumenta ſecabant. Eos presbyter illorum Lantfridus crebrò reprehenderat, dicens, ſe interfuiſſe ſynodo, in qua Rodulphus, Noviomenſis epiſcopus, juſſiſſet ſanctæ Hunegundis feſtum devotiſſimè celebrari. At illi ſe excuſabant, quòd vicinos ſuos cernerent laboribus inſudare. Itaque Rotgildis puella, presbyteri hujus, SICUT IPSE NOBIS RETULIT, *ex ſorore neptis, colligebat ſpicas, quas illi meſſores relinquebant* &c.

Anonymus quoque, qui Epiphanii, Ticinenſis ſeu Papienſis Epiſcopi, tranſlationem ex Italia in Saxoniam ab Otvvino epiſcopo, olim Augiæ monacho, factam deſcripſit, eâdem ætate vixit: proximus ſaltem ei tempori fuit, quo tranſlatio hæc contigit. Nam in præfatione ait, illa quæ narrat, ſe didiciſſe ab iis, qui tranſlationi interfuerant: ac potiſſimùm ab Thangvvardone, venerabili presbytero; cujus præcipuè in eo officio opera enituit: quem & fratrem ſuum in Actis ipſis appellat: ut is quoque presbyter fuiſſe videatur. Facta autem tranſlatio eſt imperante Ottone I, anno ꟾↃCCCCLXIII, vel circiter: uti ſatis liquet ex memoratis Actis, quæ Brouvverius in lucem edidit.

Iiſdem temporibus Theodoricus, qui ex præpoſito Moguntino Trevirenſis archiepiſcopus creatus fuit, in literas retulit vitam S. Lutrudis, virginis ſanctimonialis: quam ipſam, vel ſaltem epitomen ejus, apud Surium habes T. v. XXII Sept. Obiit Theodoricus hic anno ꟾↃCCCCLXX: ac ſucceſſorem habuit Ecbertum, fratrem Arnulphi, comitis Hollandiæ.

Eodem Ottone imperante, claruit Unvvonus Britannus, presbyter. Nam vixit ſub Edgaro, rege Anglorum, anno ꟾↃCCCCLXX. Presbyter hic poſtulato Eadmeri, abbatis fani D. Albani, ejuſce Albani martyris vitam ac paſſionem deſcripſit. Alia quoque ingenii monumenta reliquit: quæ jam dictus abbas, poſt Unvvoni obitum, ſeu invidiâ, ſeu quia indigna eſſe luce putaret, flammis tradidit: ut Lelandus annotavit.

Etiam Occo Scharlensis, nepos ſororis Solconis Forteman, de quo ſuperiùs dictum, Ottoni M. Imp. ætate par, aut ſuppar, fuiſſe creditur. Hic poſteris prodidit origines Friſiæ: ſi modò unquam fuit; nec titulus mentitur auctorem. Sanè fidei non plus meretur, quàm Hunibaldus Francus, aut Gaufredus Britannus, & ſimilis farinæ ſcriptores. Quod & doctiſſimi Ubbonis Emmii judicium eſt. Etſi aliter multò de hoc Suffridus Petri, vir bene doctus,

ſed qui in Friſiæ rebus, atque omni literaturæ laude, longè cedat Emmio. Atque idem judicium eſto de Bernardo Furmerio Leovardienſi, viro erudito, ſed qui in Annalium Friſiorum libris ſe Occonem hunc imprimis ſequi, ipſe agnoſcat.

CAP. XLI.

Windichinus *de Saxonum geſtis, & Ottonis I: deque Paullo Eremitâ.* Lamfridus Wintonienſis *de S. Swithino.* Roſwitæ *poëma de geſtis primi Ottonis, deque Sanctis variis poëmatia. Vt viros eruditos, Poſſevinum ante alios, in fraudem induxerit Tritthemii locus à neſcio quo interpolatus.* Herigerus Lobienſis *de epiſcopis Leodienſibus, ac vitâ Vrſmari. Opera utilis* Alberti, Gemblacenſis *abbatis, in deſcribendis ſanctorum vitis. Error quorundam proveniens ex loco Tritthemii perperàm transſcripto.* Ethelwoldus Wentanus. Alphredus Malmesburienſis. *Quando* Abbo Floriacenſis *vixerit, quæ ſcripſerit, atque ut cum nonnullis ejuſdem nominis interdum confundatur.* Aumonium *perperàm nonnullis Ammonium vocari. Ejus liber de miraculis S. Benedicti. Aimoinum cum eo malè confundi. Stephanus de inventione S. Maurini. Lethaldus Cœnomanenſis. Anonymus de Adalberto Pragenſi..* Item alter de eodem argumento. *Medelocenſes monachi de S. Adalberto. Dudo Neuſtrius de iis, quæ Normanni in Galliis geſſere: & quâ fide ſcripſerit: atque ut eum Gemeticenſis exſcripſerit. Wolſtanus Wintonienſis. Otholonus Fuldenſis. Vtrùm ille vitam conſignârit S. Bonifacii. Vffingus Werthinenſis.*

COmplectar nunc eos, qui claruere temporibus Ottonum duorum, ſecundi, tertiique: quorum ille imperium ſuſcepit anno IↃCCCCLXXII, ac integrum decennium geſſit: hic illud accepit anno IↃCCCCLXXXIII, ac tenuit annis XVIII. Priori æqualis fuit WINDUCHINDUS, ſeu *Windichinus*: (nam in nomine variant codd. Sigeberti:) monachus fuit Corbeienſis cœnobii in Saxonia, ordinis

ordinis S. Benedicti. Hic fideliter ſcripſit de geſtis Saxonum lib. III: item de geſtis Ottonis primi. Utrumque opus miſſum ad Machthildim, filiam Ottonis primi. Unde ejus ætas cognoſcitur. Nam, ut Winduchindus ipſe ait, obiit Otto primus Nonis Maji, feriâ quartâ ante pentecoſten. Quod tantundem eſt, ac ſi dicat, obiiſſe anno IↃCCCCLXXIII: ut faſtorum ratio cœleſtis docet. Etiam Theclæ paſſionem metro conſtrinxit. Item prodidit vitam Paulli Eremitæ. Auctor Sigebertus in catal. cap. CXXX, & ex eo Tritthemius.

Ejuſdem Ottonis ætate Lamfridus Anglus, monachus Benedictinus, in Wintonienſi cœnobio veteri vitam agebat ſub rege Anglorum, Ethelredo, circa annum IↃCCCCLXXX. Hic vitam & miracula Suithini epiſcopi mox ab ejus tranſlatione deſcripſit. In illuſtris baronis Lunleiani bibliotheca exſtat is liber MSus.

Rosvvid, quoque ſive Hroſvith, Gandeshemenſis (quæ nonnullis Roſvita, aut Roſvida, vel Roſvitis, aut Roſvidis, nominatur) claruit temporibus Ottonis II: cujus juſſu non minùs, quàm Gerbergæ abbatiſſæ, heroico carmine hiſtoriam ſeu panegyricum reliquit de geſtis primi Ottonis, ſive, ut ipſa ſemper vocat, Oddonis. Præterea verſu elegiaco tradidit paſſionem S. Dionyſii epiſcopi, & martyris. Item carmine panxit paſſionem S. Pelagii, Hiſpani martyris. Etiam egit de laudibus B. Virginis, item S. Annæ, adhæc de S. Gangulpho, & aliis ſanctis. Quæ omnia prodiere Noribergæ anno CIↃIↃI, procurante Conrado Celte, primo Germaniæ poëtâ laureato. Panegyricus verò Ottonis in Germania cum aliis aliquot rerum Germanicarum ſcriptoribus recuſus eſt, curâ Juſti Reuberi. Fuit virgo hæc, ut genere nobilis, ita pietate inſignis: nec Latino modò carmine pollens, ſed etiam Græcè docta. Apud Tritthemium in catalogo legas, fuiſſe *coætaneam Ioannis Anglici, qui doctrinâ ſuâ papatū meruit.* Quæ ſi Tritthemius ſcripſit, exiſtimârit, vixiſſe circa annum IↃCCCLV. Sed quomodo iis temporibus fuerit, quæ Ottonis primi geſta ſcripſit, idque Ottonis ſecundi juſſu; quæque tertii Ottonis ætate ex vitâ hac exceſſerit? Neque hoc neſcivit Tritthemius; qui in Chronico Hirſaugienſi eam refert ad annum IↃCCCCLXXX. Quare facilè iis fidem habeo, qui iſtæc verba catalogo Tritthemii ab homine temporum parum intelligente aſſuta eſſe arbitrantur. Sed ut verba iſta auferamus, ſic quoque mirari ſatis non poſſim, eam à Tritthemio in catalogo, ſi ſeriem ſpectemus, inter illos recenſeri, qui

qui poſt milleſimum & centeſimum annum floruere. Qui error priori omnino contrarius eſt. Nec diſſimulandus error doctiſſimi Humfridi, quando eandem Roſvvidam eſſe putat, ac Hildam. Nam & locis, & temporibus, refellitur; cùm Hilda fuerit Angla abbatiſſa in monaſterio Herethevv; atque anno deceſſerit IↃCLXXX, regnante in Northumbria Egfrido: quemadmodum conſtat ex Beda lib. IV, hiſtoriæ cap. XXIII.

Secundi, tertiique Ottonis temporibus, fuit quoque HERIGERUS, abbas Lobienſis. Scripſit cùm alia, tum Leodienſium epiſcoporum geſta: ut perhibet Sigebertus cap. CXXXVIII. Idem Sigebertus auctor eſt, carmine laudabili poſteris tradidiſſe vitam Urſmari. Alia quoque commemorat: ſed non hujus loci. Obiit anno IↃCCCCXC: ut ait Philippus Bergomenſis Chron. ſuppl. lib. XII ad an. IↃCCCCLXXXII.

Vixit quoque ſub utroque illo Ottone ALBERTUS, ſive, ut in aliquibus MSSis vocatur, *Olbertus*, monachus Lobienſis, ordinis S. Benedicti, ac pòſt Gemblacenſis monaſterii abbas, congregationis Cluniacenſis. De eo ſic Sigebertus in catal. cap. CXLIII: *Albertus ex monacho Lobienſi abbas Gemblacenſis, humanæ & eccleſiaſticæ ſcientiæ ſtudio, & religionis fervore inſignis, nomen ſuum æternavit, vitas Sanctorum Patrum deſcribendo, cantus in honore ſanctorum componendo, & eo maximè, quòd Burchardus, Epiſcopus Wormatienſis, ejus magiſterio ad hoc eſt provectus, ut ita eccleſiaſticæ utilitati intenderet, & ejus ſtudio, ore, & manu, illud magnum Canonum volumen ad communem omnium utilitatem ederet.* Hæc Sigebertus. Etſi autem ambiguè ait, *vitas ſanctorum patrum deſcripſiſſe*: tamen Tritthemius, atque alii hoc ita maluere interpretari, ut compoſuiſſe ipſe dicatur, quàm ut amanuenſis, ſive librarii munus obierit. Ætatem ejus jam indicavimus. Sed apud Geſnerum, & Simlerum, legas, toto ſeculo antè vixiſſe. Etiam Poſſevinus ait, à Tritthemio quidem ad annum IↃCCCLXXX: ab aliis autem ad annum referri CIↃ. Video, quid doctis viris impoſuerit. In Tritthemio vulgò legitur, viguiſſe anno IↃCCCLXXX. Sed iſte librarii error eſt. Nam Tritthemium haut ita ſenſiſſe, ſatis arguit, tum quòd illum diſertim refert poſtremo loco eorum, qui inter nongenteſimum, & milleſimum annum vixere: tum quia ait, floruiſſe ſub Ottone II ejus nominis imper. tum quòd dicit, fuiſſe præceptorem Burchardi, Epiſcopi Wormatienſis, quem vixiſſe mox refert anno CIↃXX. imò inter Albertum, & Burchardum, ſolum interjicit Aribonem Moguntinum: quo præſide, anno CIↃXXII, celebrata ſynodus Seleguſtadienſis: cui & Burchardus in-

dus interfuit. Hæc Tritthemium quidem; at non eruditos illos viros, oſcitantiæ abſolvunt: minimè autem Poſſevinum.

Claruit tum quoque NOTGERUS, epiſcopus Leodienſis. Scripſit libris duobus vitam ac miracula S. Landoaldi, Eccleſiæ Romanæ presbyteri, & confeſſoris, qui deceſſit circa annum IↃCLXX. Habes apud Surium Tom. II a.d. XIX Mart. Præterea conſignavit vitam Remacli qui obiit anno IↃCXCI. Habes ibidem a. d. III. Sept. Ac Surius, Haræus, Baronius & alii, tribuunt eidem libros de miraculis Remacli. Quam ſententiam licet ipſe primum ſim ſecutus, tamen attentiùs conferens ea, quæ libro de miraculis S. Remacli ſcribuntur, cum illis quæ habet Notgerus, cogor ſententiam mutare. Nam auctor de miraculis Remacli clarè indicat, ſe vixiſſe temporibus Lotharii, Ludovici II, Caroli Calvi, Ludovici & Caroli Craſſi imperatorum. Quod liquido oſtendimus cap. XXXVIII. Notgerus vero epiſcopatum geſſit ab anno Chr. IↃCCCCLXXI, uſque ad annum CIↃVII. Ac vitam S. Landoaldi ſcripſit anno Chr. IↃCCCCLXXX, Ottonis imperatoris VIII, epiſcopatus ſui IX, ut ipſe diſertim teſtatur extremâ præfatione, quæ eſt ad Womarum, abbatem Gandenſem, item in calce ipſius opuſculi. Adde quod etiam in opuſculo anteceſſorem vocat *Euraclum:* pro quo perperam *Euradum* edidit Surius. nempe quia *c l* & *d* facilè confunduntur. Atqui certum eſt Euraclum, (quem alii Heraclium appellant, eoſque inter Placentius Dominicanus) epiſcopum fuiſſe Leodienſem ab anno IↃCCCCLX, uſque ad annum IↃCCCCLXXI, quo ei Notgerus ſucceſſit. Cæterùm Notgerus non Remacli ſolùm (cujus vitam etiam conſignarunt monachi Stabulenſes prope Leodium) ſed aliorum etiam Trajectenſium, imò & Leodienſium epiſcoporum (Trajecto enim ſedes epiſcopalis Leodium fuit tranſlata) literis mandavit, ut hæc ejus verba oſtendunt epiſtolâ ad Weinfridum abbatem: *Non ejus modo, cujus meminimus, ſancti ſcilicet Remacli, verùm cæterorum noſtræ ſedis pontificum tempora, & geſta, quæ undecunque potuere corrodi, ad noſtra uſque tempora collegi: & cujus potiſſimum anhelabas deſiderio, vitam inde excerptam a votis tuis porrexi.* Atque hæc verba eadem oſtendunt auctorem hujuſce libri fuiſſe epiſcopum Trajectenſem. Nam ait, *noſtræ ſedis pontificum.* Ut inde etiam colligatur diverſum eſſe à monacho illo S. Remacli, qui de miraculis hujus ſcripſit. Nec qui de vitâ S. Remacli ſcripſit, alius eſt ab eo, qui egit de vitâ S. Landoaldi. Quod & Haræus agnoſcit, cùm utriuſque auctorem facit Notgerum, epiſcopum Leodienſem. Quare parum conſideratè autorem quidem

a ſ excerpta.

vitæ S. Landoaldi claruiſſe ait anno IↃCCCCLXXX: ſed ſcriptorem vitæ S. Remacli anno IↃCCCL. Nec enim plures, ſed unus ejuſce nominis epiſcopus Leodienſis fuit.

Eodem tempore ſub Ethelredo, Anglorum rege, vixit viguitque ETHELVVOLDUS WENTANUS, Anglus, monachus Gloſcanienſis, Dunſtani abbatis diſcipulus, primùm abbas Abindonienſis, ac poſtea Wintonienſis præſul. Librum edidit de abbatibus Lundisfarnenſibus *a*: & alterum de regibus, regnis, & epiſcopatibus totius Angliæ: alium item de tempore regum Britannorum. Exſtant hi libri MSi in Cantabrigienſis Academiæ bibliotheca publica. De operâ ejus, adverſus presbyterorum conjugia, vide Vincentium Bellovacenſem, & Antoninum. Obiit Wintoniæ anno Chr. IↃCCCCLXXXIV, epiſcopatus ſui XXIV.

a *al. Lindiſfarnēſibus, ut T. Iames.*

Temporibus Ottonis III imperatoris ſub eodem Ethelredo, Anglorum rege, circa annum IↃCCCCXC. claruit ALFREDUS Anglus, monachus & abbas MALMESBURIENSIS, ordinis Benedictini, ac poſtea Criodunenſis, ſive, ut nunc vocant, Exceſtrienſis epiſcopus. Familiaris fuit Dunſtano, abbati Glaſconienſi. Præter opus de natura rerum, librum reliquit de rebus ſui cœnobii. De S. Aldhelmo multa opuſculis ſuis intexuiſſe, auctor eſt Guilielmus Malmesburienſis in opere de Pontificibus.

Ætate ejuſdem Ottonis III claruit & ABBO, qui Jac. Philippo Bergomati lib. XII Chron. Suppl. *b* atque aliis, *Albo* perperam nuncupatur. Abbas fuit FLORIACENSIS: atque edidit excerpta de vitis Pontificum; quæ cum Luitprando de pontificum vitis conjunguntur. De ætate quod dixi, cognoſcere eſt ex eo, quòd Abbo apologeticum ſuum ſcripſit ad Hugonem Capetum, filiumque ejus Robertum, Galliarum reges. Nam hos, & Ottonem III, συγχρόνους fuiſſe, ſatis eſt apertum. Idem indicant epiſtolæ Abbonis complures ad Gregorium V Pontif. atque alios: quæ etiamnum exſtant. Meminere Abbonis hujus, Sigebertus in catal. cap. CXL, & in Chron. ad annum IↃCCCCXC, & Senatus Bravonius in vita S. Oſualdi apud Surium ad XV Octob. Ex quo cognoſcimus, Dunſtani hortatu, etiam ſcripſiſſe paſſionem B. Edmundi regis, & martyris: quam apud Surium habemus T. VI die XX Nov. MSa exſtat in bibliothecâ privata Lumlejana. Vide & Tritthemium in Chronico Hirſaugienſi, & Carolum Sauſſeyum, in annalibus Aurelianenſibus lib. IV cap. VIII. ac imprimis adi annales Francicos Pithœi: ubi vitam Abbonis hujus ex veteri habes membrana; interque alia exponitur, ut ſe-

b *Ad an. 982.*

ut ſeditione inter Vaſcones, & Francos, coortâ, lanceâ ſit interemptus: quod anno contigit cIↄIII, Idibus Novembris, natali die S. Briccii; qui dies & à monachis in honorem Abbonis celebratur. Atque hoc quoque ætatem ejus ſatis arguit. Quare omnino diverſus eſt ab Abbone illo, Aimoini diſcipulo; de quo ſuperiùs egimus. Item ab Abbone, cui Aimoinus libros de geſtis Francorum dedicavit.

Aumonius quoque, qui Tritthemio *Ammonius*, Gallus, monachus Floriacenſis, juxta eundem Tritthemium ſub Ottone antè memorato vixit circa annum Iↄccccxc. De eo ſic Sigebertus: *Aumonius, monachus Floriacenſis, hiſtoriam miraculorum S. Benedicti ab Adrevaldo initiatam perfecit, perducens eam à tempore Odonis regis uſque ad tempus Roberti, regis Francorum.* Idem opus ei tribuit Tritthemius: ſed addit Sigebertus, etiam de geſtis Francorum ſcripſiſſe: quod præterit Tritthemius. Equidem puto, Tritthemium hoc in ſuo Sigeberti codice non reperiſſe. Nam quid aliud in cauſſa eſſe credamus, cur omitteret? Et ſanè videtur adjectum ab altero, qui confunderet Aumonium cum Aimoino, de quo ſuperiùs diximus. At diverſiſſimi ſunt, etſi viri eruditi pro eodem habeant. Nam Aumonius fuit monachus Floriacenſis, ſive S. Benedicti ad Ligerim: quod ex Sigeberto, & Tritthemio, ſcimus. At Aimoinus monachus fuit S. Germani à Pratis: quod ſuperiùs ſatis eſt oſtenſum. Item Aumonius à Tritthemio refertur ad tempora Ottonis III. At ſeculo ampliùs antiquiorem eſſe Aimoinum, ex ejus ſcriptis ſuperiùs comprobavimus.

Stephanus quoque, juſſu Chriſtiani abbatis, circa annum Iↄccccxc, conſignavit hiſtoriam inventionis S. Maurini abbatis, & martyris: quam apud Surium habes Tom. VII die X Jun. Sed Haræus eam in epitome ſuâ præteriit.

Itidem Lethaldus Gallus, Cenomanenſis monachus congregationis Cluniacenſis, ab Arnoldo Wion in Ligno Vitæ refertur ad annum Iↄccccxc. Literis mandavit vitam S. Juliani Cenomanenſis: quæ adſervari ſolet Ultrajecti in monaſterio Salvatoris.

Qui vitam tradidit S. Adalberti, ſecundi Pragenſis epiſcopi, & martyris, (quam apud Surium reperies a. d. XXIII Apr.) eodem tempore vixit, ac S. Adalbertus: ut verba hæc in ea vita oſtendunt: *Sed ad hæc, quod antè neſcivit, quærenti illi rectè abbas reſpondit, ut ipſe non ſemel ad nos dixit.* Atqui, ut in ea vita clarè narratur, vixit Adalbertus Ottonis II, & III tēporibus: lanceâq; perfoſſus an. occubuit Iↄccccxcvii.

Eodem tempore & alter ejuſdem Adalberti vitam exaravit: quam Caniſius edidit Tom. v Antiq. Lect. Ætatem indicant verba hæc: *Erat autem iſtis diebus Romæ imperatrix Theophania, mater ejus, qui modò regnat* TERTIUS, *&, Deo juvante, maximus* OTHO.

Adhæc COENOBITÆ MEDELOCENSES circa annum Iɔccccxc, tradidere vitam S. Adalberti Confeſſoris, & Levitæ, diſcipuli S. Willebrordi. In ejus extremo hæc legas: *Hæc de vita, & virtutibus celeberrimi Confeſſoris Chriſti, Adalberti, Medelocenſis cœnobii fratres conſcripſere, jubente ſupradicto eximio Præſule, Egberto, ejus monaſterii domino, rerum ad divinum cultum facientium ſtudioſiſſimo procuratore.* Unde de auctoribus, & eorum ætate, quod dixi, ſatis cognoſcitur. Eam vitam, ſed immutato ſtylo, offendes apud Surium Tom. III die Jun. xxv.

Ad hujus Ottonis quoque tempora pertinet DUDO NEUSTRIUS: qui res in Galliis à Normannis geſtas conſignavit uſque ad annum Iɔccccxcvi: ſed poëticâ magis, quàm hiſtoricâ fide. Uſque adeò multas fabulas infercit. Ex hoc tamen ſcriptore Guilhelmus Gemeticenſis tres primos de Normannorum geſtis libros collegit: ut hæc in præfatione oſtendunt: *Principium narrationis uſque ad Richardum* II *à Dudonis, periti viri, hiſtoria collegi: qui quod poſteris propagandum chartæ commendavit, à Rodolpho, Comite primo, Richardi fratre, diligenter exquiſivit.* Eodem ſpectant extrema hæc verba libri tertii: *Hucuſque digeſta, prout à Rodolpho Comite, hujus Ducis* (Richardi) *fratre, magno & honeſto viro, narrata ſunt, collegi: quæ ſcholaſtico dictamine ſcripta relinquo poſteris.* Subjungit deinde, Richardum ducem obiiſſe anno Iɔccccxcvi: unde cognoſcimus ætatem Dudonis, qui argumentum hiſtoriæ ſuæ à Richardi hujus fratre acceperat. Exſtat MSus apud Cantabrigienſes in bibliotheca Collegii S. Benedicti, teſte Thomâ Iames, cui inſcribitur, *Libri* XVI *Hiſtoriæ Rom. & Normannorum per Dudonem.* Eſtque idem Dudo, qui *rerum Aquitanicarum ſcriptor* vocatur Saxoni Grammatico, initio libri primi.

Extremis Othonis III temporibus, WOLSTANUS, monachus Wintonienſis, vixit ſub Ethelredo, Anglorum rege: puta anno cIɔ: ac, præter librum de tonorum harmoniâ, etiam carmine prodidit Suithini epiſcopi tranſlationem, & miracula: quod paullo antè proſâ fecerat Lamfridus, ejuſdem cœnobii monachus. Præterea deſcripſit vitam Ethelvvolphi regis: item vitam præceptoris ſui, Ethelvvolphi, priùs monachi, ac poſtea epiſcopi Wintonienſis. Cujus epitomen ex MSo Surius, ſed mutato ſtylo, expreſſit Tom. IV, Kal.

Kal. Aug. Guilielmi Malmesberienſis, lib. II de geſtis Anglorum, ejuſmodi de Wolſtano judicium eſt, fuiſſe virum eruditum, bonæ vitæ, & eloquentiæ caſtigatæ.

Ad hæc quoque tempora pertinet OTHLONUS, Fuldenſis monachus. Memoriæ is tradidit vitam geſtaque S. Pyriminii; qui Meldenſis, vel, juxta alios, Metenſis fuit epiſcopus, familiaris S. Bonifacii, ac patrocinio Theodorici Calæ, & Caroli Martelli, uſus eſt in prædicando Euangelio: ut conſtat ex Othloni cap. I, & XIII; necnon iis, quæ commemorat Marcus Velſerus lib. V rerum Boicarum. Hujus vitam alii etiam ante Othlonum ſcripſere; ſed negligentiùs: quâ de re ſic in prologo conqueritur Othlonus: *Quæ fuerint Præſulis ab ineunte ætate rudimenta; quibus in adoleſcentia ſanctitatis rutilauerit floribus; vel quibus per omnem juventutem, uſque ad promotionem pontificatus, excreverit virtutum inſigniis; nimium culpanda ſcriptorum incuria notare negiexit. Pauca duntaxat, quæ ſub pontificatus tempore geſſit, obſcura exarata reperimus: ipſa, ſi Chriſtus opem dederit, evidentiùs, atque operoſiùs, exprimere ſtudebimus.* Dicavit eam vitam Liudolfo, Archiepiſcopo Trevirenſi: qui ex Goſlarienſi regali Eccleſia ad hoc faſtigium pervenerat anno IↃCCCCXCIX, atque anno deceſſit CIↃVIII: ut ex Hermanno Contracto cognoſcimus, qui & *virum doctum* appellat. In antiquis lectionibus Caniſii etiam vita S. Bonifacii Othlono adſcribitur. Eam, mutatis quibuſdam, & pleriſque omiſſis, ediderat Surius T. III, die V Jun. Nomen quoque auctoris præterierat. At Caniſius Tom. IV Antiq. Lect. bonâ fide repræſentat ex codice MSo monaſterii Rebdorfenſis, prope Eichſtadium. ubi & Othloni nomen erat expreſſum. Sed ſtylus reclamat: ut monitum quoque Chriſtophoro Brouverio: cujus beneficio, & Pyrminii, & aliorum illuſtrium Germaniæ virorum vitæ, cum notationibus, in lucem exierunt.

Etiam UFFINGUS, qui & *Uffo Friſius*, monachus Werthinenſis, à Suffrido Petri *a* claruiſſe dicitur circa annum milleſimum. Hic poſt Othelgrimum, familiarem S. Ludgeri diſcipulum; poſt item Altfridum, tertium Monaſterienſem epiſcopum; vitam deſcripſit S. Ludgeri: eumque ſecutus eſt quartus ejus vitæ ſcriptor, S. Bernardi σύγχρονος, qui carmine idem præſtitit: ut poſtea dicemus. Ex quatuor hiſce, ſancti ſe Ludgeri vitam concinnâſſe, agnoſcit Joannes Cincinnius in præfatione ſuâ ad monachos S. Ludgeri in monaſterio Werthinenſi: ubi & Uffingum hunc appellat *virum multæ eruditionis, & elegantiæ*. Is liber Coloniæ à Quentelio fuit excuſus ante

a *In ſcript. Friſ. dec. 7. cap. 5.*

annos centum,& quod excurrit. Inque eâdem editione reperio & Uffingi hujus carmen in laudem monaſterii Werthinenſis: cujus initium,

Singula de propriis ſi gaudent mœnia ſanctis.

Scripſit & vitam S. Idæ, viduæ: quæ eſt apud Surium Tom. IV Sept. IV, atque item Tom. VII eopſe die. Cæterùm Suffridus Petri teſtatur, Uffingum etiam reliquiſſe hiſtoriam S. Lucii, Britanniæ regis: atque addit, ejus exſtare etiamnum codd. MSSos. Quos videre mihi hactenus non contigit.

CAP. XLII.

Mauri, Quinquecclesienſis epiſcopi, ætas, ac libelli de vita Zoerardi, ſive Andreæ, & Benedicti, eremitarum. Theodericus, Trevirenſis monachus, de inventis S. Celſi reliquiis. Adelboldus, qui aliquibus Adelbero, de vita Henrici II *Imp. Utrùm hujus ſit vita, vel quam Divis ſuis Bambergenſibus inſeruit Gretzerus; vel quam primus edidit Caniſius. Meginfridi Chronicon de rebus monaſterii Fuldenſis, ac opuſculum de vita S. Emmeramni. Alphrici Angli Chronicon Saxonicon. Haimo Floriacenſis, ſive Eboracenſis. Reinerus Leodienſis. Andreas Leucander unde nomen acceperit, & quæ ſcripſerit.*

VEnio ad tempora Henrici II, cognomento Claudi, vel Sancti: qui aliis *primus* ejus nominis cenſetur, quia prior Henricus non fuerit à Pontifice coronatus; eoque, multorum judicio, tantùm Romanus rex fuerit: non imperator, vel Cæſar: de quo diſputare non eſt hujus loci. Imperare Henricus cœpit anno CIↃII, atque annis XXIII rexit.

Fuit ejus ætate MAURUS, primùm monachus S. Martini in monte Pannoniæ: poſtea epiſcopus Quinquecclesienſis. Cui eccleſiæ præfectus fuit à Stephano primo, filio Gayczæ: qui ex Hungaris primus rex Chriſtianorum fuit. Auctor Bonfinius rerum Hungaricarum decadis II lib. I. Venit Maurus in poſteritatis memoriam gemino labore: ſed non ita difficili. Quippe duorum ſui temporis eremitarum vitas deſcripſit: ſed paucis. Uni eorum nomen Zoerardo, qui Andreas vocatus eſt, poſtquam monachus factus fuit.

Hic

Hic confeſſor obiit. Alteri nomen Benedicto, qui à latronibus fuit interemtus. Zoerardum à ſe etiamnum puero literarium in ludum itante viſum ait: quæ autem narrat, ea didiciſſe ſe, partim à diſcipulo Zoerardi, ſive Andreæ, B. Benedicto: partim ab abbate Philippo: à quo Zoerardus monachi habitum acceperat. Zoerardum autem monachum dicit factum *tempore illo, quo ſub Chriſtianiſſimi Stephani regis nutu, nomen, & religio Deitatis, in Pannonia rudis adhuc pullulabat.* Quod oſtendit, non alium eſſe hunc Maurum ab illo, de quo Bonfinium loqui dicebamus. Vitæ iſtæ leguntur apud Surium Tom. III a. d. I Maji.

Tum quoque, anno nempe cIↃV, claruit Theodericus, S. Matthiæ prope Treverim monachus eruditus: qui argumentum elegit ſui ævi, ſignando literis inventionem reliquiarum S. Celſi Confeſſoris. Comperies hunc ejus laborem apud Surium T. VII d. XXIII Febr.

Adelboldus, ſive Adelbodus, (quem Adalberonem vocat Baronius *) ex clerico Lobienſi factus eſt epiſcopus Ultrajectinus anno cIↃVIII, V Non. Maji: atque anno obiit cIↃXXVII, V Kal. Decembris. Vitam ejus vide in Chronicis Joannis à Beka. Unde cognoſcas fuiſſe epiſcopum XIX: pro quo perperam apud Valerium Andream epiſcopum fuiſſe XXIX legas. Sigebertus in Chron. ad an. cIↃXXIV, & catalogi cap. CXXXIX, teſtatur, exarâſſe eum vitam imperatoris ſui, Henrici II, cognomento Claudi: à quo & magno in pretio habitus fuerit. Etiam de Danis, Turoniam volentibus invadere, & alia quædam, edidit: etſi eorum nec Sigebertus, nec Tritthemius, faciant mentionem. Beka autem ne quidem vitæ meminit Henrici. Ea vita, ſed mutila, legitur in Divis Bambergenſibus à Gretzero editis: ubi ſubjungitur vitæ Othonis. Eſtque inſcriptio hujuſmodi, etiam in codice manu exarato: *Vita Henrici imperatoris ab Adelboldo, epiſcopo Trajectenſi, ut creditur, conſcripta.* Ubi nonnihil ſcrupuli adferunt adjecta hæc verba, *ut creditur.* Etiam in MSo doctiſſimi & amiciſſimi Arnoldi Buchellii, Juriſconſulti, talis eſt inſcriptio: *Vita S. Henrici, imperatoris virginei, quam ſcripſit Adelboldus, Trajectenſis epiſcopus, ut legitur in ſpeculo hiſtoriali.* Unde colligas, vitam hanc primùm fuiſſe editam abſque nomine autoris. Alioqui enim non aliunde probato opus erat, quis ejus fœtus pater foret. Convenit autem codex ille Buchellii cum eo, quem primus exhibuit Henricus Caniſius Tom. VI. Antiq. Lect. Nam & in hoc deſiderantur bullæ Pontificum, & literæ Henr. Imp. item extremo opere

* *Ad an.* 1024.

opere miracula aliquot: quæ omnia in Gretzeri editione reperias. Non injuria autem in dubium vocatur, ſitne ea genuina Adelboldi vita, nec ne. Nam obiit Adelboldus anno cIↃXXVII, ut ex Beka antè referebamus: quem in illuſtribus Germaniæ ſcriptoribus etiam Tritthemius ſequitur. At auctor ille Henricianæ vitæ narrat, ut imperator hic Henricus ſanctorum ordinibus adſcriptus fuerit ab Eugenio III anno cIↃCLII. Quare, vel dicere convenit, vitam hancce à junioribus eſſe interpolatam; uti in aliis plurimis factum conſtat: vel putandum, non eſſe Adelboldi; verùm cujuſdam recentioris: fortaſſe, ut Gretzerus ſuſpicatur, Nonnoſii monachi: à quo etiam Henrici hujus, & Cunegundis uxoris vita, literis prodita fuit: ut colligere eſt ex Martini Hofmanni annalibus Bambergenſibus.

Tempore ejuſdem imperatoris, quà poterat, nomen ſuum diffundebat MEGINFRIDUS, ſeu Meginfredus. De eo, Henrici hujus imperium deſcribens, ſic Tritthemius in Chronico Hirſaugienſi: *Claruit etiam his temporibus Meginfridus, monachus Fuldenſis, Chronographus; qui, velut roſa inter ſpinas, ita ſtudioſus & doctus inter deſides, carnales, ignaroſq; monaſterii ſui monachos, clarus emicuit. Is inter cætera ingenii ſui opuſcula, hiſtoriam ſui monaſterii ab origine diligenter complexus, abbates, ſingulos ſecundùm ordinem temporis ſibi ad invicem ſuccedentes inſeruit, & uniuſcujuſque geſta breviter annotavit: eorum quoque cœnobiorum, quibus vel monachos ex Fuldenſi miſſos novit, vel abbates, pari ratione meminit; quorum & ſucceſſiones abbatum, & memorabiliora facta, interſerendo, compendiosè deſcripſit. Ex cujus viri laboribus, multa me fateor, in hoc opere noſtro de Hirſaugienſi hiſtoria, neceſſariò commiſcuiſſe.* Ac meminit hujus ſcriptoris etiam aliis ejuſce operis locis. Item in vita S. Maximi, epiſcopi Moguntini, apud Surium, a.d. XXVIII Octobr. Ubi ſic de eo ſcribit: *Preſbyter Maximus, in epiſcopatu ſuccedens, præfuit annis, ut Megenfridus refert in Chronicis, quatuor & viginti.* Inibi ad oram hæc annotantur: *Is Megenfridus fuit monachus Fuldenſis, ſub imperatore Ottone* II, *&* III; *ſcripſitque hiſtoriam libris* XXIV. Neque, quod hic de Ottone II, & III dicitur, adverſatur ei, quòd eum ad Henrici II ætatem antea referebamus. Nam uti Ottonum tempore vixit, ita & Henrici II, qui Ottoni III ſucceſſit. Cæterùm non Chronicis ſolùm gloriam meruit: ſed etiam vitâ S. Emmeramni. Quam apud Henricum Caniſium habes Tom. II Antiq. Lect. Unum tantummodò ſententiæ huic repugnare videtur, quòd Chronici auctor à Tritthemio dicatur fuiſſe monachus Fuldenſis; at is, qui vitam tradidit Emmerami, in epi-

in epigraphe vocetur *præpoſitus Magdeburgenſis:* ſimiliterque, Græcâ appellatione, *Parthenopolitanus magiſter* nuncupetur ab Arnoldo Comite de Cham, & Vorburch, epiſtolâ ad Purchardum abbatem *a*. Sed, ut Caniſius inquit, potuit Fuldâ vocari ad præpoſituram Magdeburgenſem. Sanè tempora conveniunt, cùm & Magdeburgenſis ille præpoſitus vixerit anno cIↃx.

a *Apud Caniſiũ T.2.Ant. Lect.*

Iiſdem temporibus in pretio erat Alfricus, ſive *Elphricus*, cognomento *Grammaticus*, natione Anglus, Ethelvvolphi diſcipulus, poſtea abbas Abindonenſis, exinde epiſcopus Wiltunenſis, ac tandem archiepiſcopus Cantuarienſis. Anno ætatis xxiii condidiſſe dicitur Chronica Saxonica: quæ imprimis agebant de Eccleſia Cantuarienſi. Hæc MSa ſuperſunt Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. Ubi & alia ejuſdem, itidem MSa, reperies. Eademque in urbe, in publicâ Academiæ bibliothecâ, ejus ſermones clxxx antiquis literis Saxonicis MSi conſpiciuntur. Alia quoque ejuſdem ſuggeret in Britannicorum ſcriptorum catalogo Joannes Pitſeus. Obiit anno cIↃxvi, ſub rege Anglorum Ethelredo.

Haymo Floriacensis, Anglus, S. Benedicti monachus, in Eboracenſi cœnobio degebat anno gratiæ cIↃxx. Hic memoriam ſui ad poſteros propagavit, ſignando martyrium S. Abbonis, abbatis Floriacenſis; item hiſtoriam à Juſtiniano imper. uſque ad Karolum M. cujus operis epitomen fecit Guilielmus Malmesburienſis, ut alibi dicimus.

Æqualis huic Reinerus, monachus Leodicenſis cœnobii S. Laurentii. Nominis ſui memoriam reliquit ſcriptâ à ſe vitâ B. Laurentii, epiſcopi, & martyris. Item vitâ S. Woldobonis, epiſcopi Leodicenſis, quæ MSa Leodici adſervatur.

His comitem ſe addit Andreas Leucander, Anglus: qui & ipſe circa annum cIↃxx clareſcebat, regnante apud Anglos Canuto Dano. Poſſevino vocatur *Lernander:* ſed corruptè; cùm non à Lerna id nominis acceperit: ſed planè exprimatur Græcum λευκανδρος, quaſi Latinè *albivirum* nuncupes. Quippe linguâ patriâ *Whyteman* vocabatur: ut de conterraneo ſuo tres Angli tradidere: Lelandus dico, & ex eo Balæus, ac poſt utrumque Pitſeus. Monachus fuit, & tertius abbas Rameſienſis cœnobii apud Girvios. Adiit Hieroſolymam, ac *De ſuo itinere ſacro* librum perſcripſit. Item conſignavit vitam Joannis, ut Pitſeus vocat, ſeu, ut priores, Ivonis, epiſcopi nationis Perſicæ, in Britannia ſepulti: cujus corpus Ailvuinus, Oſtroanglorum comes, quæſierat; ac poſtea Eadnotus, primus Rameſien-

meſienſis cœnobii abbas, Slepiæ Girviorum repererat. Id argumentum, lecto Leucandri libro, elegantiùs poſtmodò tractavit Gotcelinus Bertinianus.

CAP. XLIII.

Tangmarus presbyter de geſtis Bernwardi epiſcopi, diſcipuli ſui, ad Sifridum epiſcopum. Quatenus ſit genuinus. Arnoldi Saxonis, Altahenſis monachi, ætas, atque opus de vita Godeharti, ad præceptorem ſuum Meghardum, juſſu ſcriptum Athelberti abbatis. Quâ fide opuſculum hoc exaratum, & quouſque ſit ipſius Arnoldi. Fulberti Carnotenſis ſtudium erga B. Virginem, atque ut miraculosè ſanatus dicatur. Fulberti hujus Legenda de nativitate B. Virginis, & liber de vita S. Autberti. S. Eberardus de vita S. Harvici. Warmanus de vita S. Pyrminis. Hiſtoria Alberti Metenſis de geſtis ſui temporis. Theodericus, S. Albani monachus, de vitâ & miraculis S. Benedicti. Bertrada ſeu Berta de S. Adelheide. Poſſevini de ætate ejus ſententia refellitur.

TUm Henrici II, tum Conradi II ætate, in pretio erat TANGMARUS presbyter, bibliothecarius, ac notarius Eccleſiæ Hildesheimenſis. Hic collegit geſta Bernvvardi, tertiidecimi Hildesheimenſis Eccleſiæ epiſcopi; qui eò dignitatis provectus fuit anno Soſpitatoris noſtri IↃCCCCXCIII: ac trigeſimo pòſt anno, Chriſti verò CIↃXXIII, naturæ conceſſit. Fuit autem Tangmarus Bernvvardi hujus præceptor: atque, ubi ille ad epiſcopale pertigerat faſtigium, in peregrinatione eum Italicâ eſt comitatus: imò & legatus ad Ottonem III, ac Sylveſtrum II fuit: quod clarè eâ ex vitâ dilucet. Epiſtola igitur, quâ vita iſthæc nuncupatur Sifrido, planè alterius eſt. Nam Sifridus hic omnino eſt ille è nobili Quernenvorde familia, priùs Magdeburgenſis Eccleſiæ decanus, ac canonicus: poſtea autem trigeſimustertius Hildenheimenſis Epiſcopus; quem adeptus eſt honorem anno CIↃCCLXXX. Nec tamen omnem Bernvvardi vitam ſcripſit Tangmarus; ſi fidem ex iis, quæ habemus, fieri oportet. Nam deſinit in controverſia, quæ inter Bernvvardum, & Aribonem,

bonem, archiepiſcopum Moguntinum, de Gandesheimenſi erat controverſiâ. Iis expoſitis, in veteri codice, minimùm ejuſmodi, ut ſcriptus ſit ante annos ccc, diſertim legas, Explicit Tangmarus. Fortaſſe, eò uſque ubi pervenerat, è vivis exceſſit. Saltem alterius ſunt, quæ poſtea narrantur de conditâ ab eo abbatiâ, ſeu monaſterio S. Michaëlis: item de quinquennali ejus morbo, atque inſtituto monaſtico, & obitu. Cæterùm, cùm de vita loquimur Bernvvardi, non eam intelligimus, quam Surius dedit a.d. xx Novembris (vix illa breviarii nomen meretur) ſed iſtâ, quam Brouvverius è codice Hildeneshemenſi in illuſtribus Germaniæ ſideribus edidit.

Arnoldus Saxo, Altahenſis, ſive Altachienſis monaſterii, in Bavaria ad Danubium ſiti, alumnus, poſteaque, ut videtur, canonicus Herveldenſis, eodem tempore vixit, ac S. Godehartus: qui anno ætatis xxxi ex clerico factus fuit monachus S. Benedicti, anno Chr. Iↄccccxc: abbas autem conſtitutus circa an. Iↄccccxcvii. Imperabat tum Otto iii: epiſcopus verò Hildenesheimenſis erat S. Bernvvardus, ſive Bernardus, jam ab anno Chriſti Iↄccccxciii. Huic Bernvvardo poſtea in epiſcopatu ſucceſſit Godehartus, ac quartus-decimus ejus loci epiſcopus fuit. Præcipuè igitur claruit temporibus tum Henrici cognomento Claudi, vel Sancti: tum Conradi ii; cujus anno xii obiit, anno Chriſti cIↄxxxvii. Hujus Godeharti vitam ab Arnoldo ſcriptam eſſe, ſatis oſtendunt ea prologi verba: *Summæ reverentiæ decore venerando domino meo, & magiſtro, Menghardo, toto ſemper devotionis ſtudio colendo, Arnoldus, ſpiritu, & corpore modicus, quicquid pro plurali ſubjectionis debito jure proprius, hiſtoriam de vita & inſtitutione beatæ memoriæ patris ac paſtoris noſtri, Godeharti epiſcopi, ſcripturus* &c. Cujus vèrò poſtulatu memoriæ eam tradiderit, paullò poſt ſubjungit his verbis: *Multiplici propriæ negligentiæ conſcientiâ, & metu territus, retrahebar; donec tandem præceptorum ac fratrum, maximeq; beati viri, & veri Dei cultoris, Athelberti, abbatis noſtri, juſſis, partim ſponte, partim invitus, obediens, tale faſtigium attingere tentavi: tuæque clementiæ, ô præceptor nobilis, ſecretiùs offerendum exiſtimavi.* Atque ex his ſimul, diſcipulum fuiſſe Menghardi, cognoſcimus. Poſtea ſubjungit: *Per adoleſcentiæ meæ tempora, inter Herveldenſe & Altahenſe cœnobium, quaſi Oroſii more, diſcurſitavi.* Significat iis verbis, uti Oroſius olim inter Auguſtinum in Africa conſtitutum, & Hieronymum in Palæſtina agentem, commeabat: ita ſe ultro citroque itâſſe inter Altahenſe monaſterium, in quo ipſe vivebat, & Herveldenſe, cujus

abbas erat Godehardus. Fidem autem libelli ſui adſtruit hoc pacto: *Dominum ergo, qui ſecreta cordium intuendo rimatur, teſtor, me nihil in ejus memoriæ laude deſcripturum, niſi quod aut ipſe, & vidi, & audivi; aut à verè veridicis, & etiam probatis, agnovi. Maximè tamen, cùm in Altaha, ſtudii cauſſâ, exularem, cujuſdam veterani presbyteri, Reignoldi nomine, quem & tu meliùs noveras, familiaritate, & colloquio ſæpius utebar; &, ſi dominus quandoque dignaretur, ejus veriloquâ relatione ad hoc ipſum inſtruebar: qui certè ei ab ipſa infantiâ fideli miniſterio ſemper adhærebat, eumque ſacræ eruditionis literâ inſtruebat; & omnia ejus dicta, & facta, uſque ad monachicam profeſſionem, & etiam ad pontificalem promotionem, ipſe meliùs noverat.* Ex quibus eâdem diſcimus ætatem ejus Arnoldi, de quo nunc ſermo nobis. Vitam hanc Godeharti, ſive Gothardi, legas Tom. VII ſylloges Surianæ: ſed ſtylo mutato, & pleriſque redditis παραφραστικῶς: imò in prologo ab eo, & nomen omiſſum ſcriptoris, hoc eſt. Arnoldi: & ejus, cui dicârat, hoc eſt Menghardi. Denique agnoſcit ipſe Surius, deſiderata fuiſſe non pauca in eo exemplari, quo uſus fuit. At ipſius Arnoldi verbis prodierat Lipſiæ anno CIↃIↃXVIII ex bibliotheca S. Galli: integriusque ex MSo Eccleſiæ Hildesheimenſis ante annos paucos edidit Chriſtophorus Brouwerus. Libellus verò de relatione in numerum ſanctorum, ſive, ut Brouwerus vocat, ἀποθεώσει Gotharti, miraculiſque ſubſecutis, adjectus poſtea ab alio fuit, qui XC annis minimùm junior ſit. Nam initio opuſculi ejus legas: *Anno Dominicæ Incarnationis* CIↃCXXVIII, *obitus verò beati Godehardi nonageſimo, Bertholdus, vir venerandus, cathedræ noſtræ præſidebat* &c.

Etiam ad Henrici II, & Conradi II tempora referendus eſt FULBERTUS, ſive *Fulpertus*, qui & *Vmbertus*. Primùm (ut Choppinus ait lib. II de dominio Franciæ T. II) erat cancellarius Roberti, Francorum regis, filii Hugonis Capeti: poſtea autem Epiſcopus Carnotenſis; quem honorem adeptus anno CIↃXVII juxta Democharem, vel potius CIↃVII, ut Baronius comprobat in Annal. ad eum annum. Obiit autem anno CIↃXXXI, vel, juxta alios, CIↃXXVIII, IV Id. April. Hunc primum ajunt in Galliis feſtum celebrâſſe nativitatis Virginis Mariæ. Eidem B. Virgini templum inſtauravit, rege Anglorum Canuto pecunias ſuppeditante, cùm univerſa civitas hujus Fulberti ætate fuiſſet combuſta: ut eſt apud Guilielmum Malmesburienſem
a *Ad an.* 1032. lib. II de geſtis Angl. *a*. Qui & lib. III refert, matrem Domini viſam Fulbertum ſanare lacte mamillarum ſuarum. Epiſtolæ Fulberti, item ſermones, & proſæ ac verſus in laudem ſanctorum, Lutetiæ primùm prodierunt an. CIↃIↃCVIII. Eidem in antiquis annalibus tribuitur Legenda

genda de Nativitate S. Mariæ. Etiam ſcripſit vitam S. Autberti, quæ eſt apud Surium a. d. XIII. Decemb. In MSo quidem auctoris nomen præteritur. Sed apud Baldericum in Chronico Cameracenſi lib. I cap. LXXVII, cùm de S. Autberto egiſſet, hæc legas: *Quod ſiquis latiùs ſcire deſiderat, librum, quem Fulbertus, doctor clariſſimus, de vita S. Autberti, jubente domno Epiſcopo Gerardo, inſcripſerit, legat.*

Conrado II imperatore, effulgebat S. EBERARDUS, diſcipulus S. Harvici, Salisburgenſis epiſcopi; qui anno primo obiit Conradi, Chriſti autem cIↄXXIV. Hujus S. Harvici vita à S. Eberardo ſcripta reperitur apud Henricum Caniſium Tom. II antiquæ lectionis. Meminit Baronius quoque lib. XI Annal. ad annum memoratum, ubi vitam viri ſancti ab æquè ſancto diſcipulo ſcriptum ait.

Temporibus ejuſdem Conradi, nempe circa annum cIↄXXV, claruit WARMANNUS, Conſtantienſis epiſcopus, Germanus: à quo ſignata fuit vita S. Pirminis, epiſcopi Meldenſis. Atque hoc quidem fide Eiſingrinii dictum à nobis eſto.

Eodem imperante, anno cIↄXXX, Tritthemio teſte, floreſcebat ALBERTUS, monachus Metenſis, ordinis S. Benedicti. Condidit hiſtoriam de geſtis ſui temporis, *etſi brevem, tamen utilem:* ut de ea judicat Sigebertus in catal. cap. CXLIV.

Videre eadem tempora THEODERICUM, S. Albani monachum, apud Moguntiam, Ordinis S. Benedicti: qui de vita & miraculis S. Benedicti ſcripſit: item de tranſlatione ejus in Galliam: adhæc ſucceſſiones Moguntinorum epiſcoporum: atq; alia. Apud Eiſingrinium legas, floruiſſe an. IↄCCCCLXXXV. Sanè credibile eſt, eo quidem tempore vixiſſe. Sed claruit potiùs viginti, aut triginta annis pòſt. Nam vitam S. Benedicti dicavit Richardo I, abbati Fuldenſi: qui an. MXXIII abbas fuit, annoque obiit MXXXIX: ut in Chronico ſuo teſtatur Lambertus Schafnaburgenſis. Aut hoc verum eſt, quod dixi: aut longævus, permultosq; annos ſcribendo intentus Theodericus fuit. Quicquid eſt, eos ratio fugit, qui illum ad annum referunt cIↄCCCCXL: quem lapſum non aliunde proveniſſe exiſtimo, quàm quòd ex 1040 effecerint 1440. Qui valde erat proclivis error.

Nec viris ſolùm celebratur imperium Conradi hujus: ſed ſequiore etiam ſexu: ante alias BERTRADA, ſive Bertâ, ſorore S. Wolfelmi, Abbatis Bruvvilerenſis, virgine ſacrâ in cœnobio Vilecenſi: quæ libellum edolavit de vita S. Adelheidis, ſive Aleidis, primæ Abbatiſſæ Vilecenſis. Eum, ſed ſtylo mutato, exhibet Surius die V Febr.

Prologum quoque Surius emiſit. In eo teſtatur ipſa, quæ refert, accepiſſe ſe ab illis, quæ Adelheidis, in terra agentis, doctrinâ, atque exemplis, fuerant inſtitutæ. In vita ipſa commemorat, ut Adelheidis præfecta fuerit monaſterio S. Mariæ, atque id volente Heriberto, Colonienſi archiepiſcopo. Atqui obiit Heribertus anno octavo Henrici II Imper. qui Chriſti erat cIↄXXI. Item ait, Henricum imp. nuper fuiſſe defunctum: ubi ſatis liquet, ſignari eundem Henricum: deceſſit is autem anno cIↄXXIV. Ex his igitur Bertradam vixiſſe conſtat ſub Conrado II Imp. qui Henrico II ſucceſſit. Ut fallatur Poſſevinus, cùm ſub Othone ait claruiſſe: quomodo qui loquitur, primum ejus nominis videtur ſignare. Sed tertius Otho jam obierat anno cIↄII. Inter autem Othonem III, & Conradum II, Henricus rexit annis XXII. ſub cujus ſucceſſore, Conrado II, eam vixiſſe dicebamns. Bertradæ meminit Conradus, Bruvvelirenſis monachus (de quo pòſt dicam) in S. Wolphangi vita, his verbis: *Extiterat huic beatiſſimo viro frater germanus, Frumoldus nomine: ſorores ſanctimoniales duæ; quarum una, Oſvvenda nomine, miræ ſimplicitatis, & innocentiæ fuit femina: altera verò, Berta nuncupata, literarum plurimùm emicuit ſcientiâ. Hæc vitam beatæ Adelheidis, primæ Vilecenſis Abbatiſſæ, eleganti ſatis ſtylo conſcripſit, & plurimum religionis, vel ſcientiæ ſuæ fructum, in eodem loco dereliquit.*

CAP. XLIV.

Berno, *Augienſis abbas, de vita S. Vdalrici.* Rogerus *abbas de vita S. Brunonis.* Glabri Rodulphi *hiſtoria de geſtis ſui temporis. Opinio ejuſdem de poteſtate Papæ in diœceſi alienâ.* Everwinus *abbas de vita Simeonis Syracuſani ad Popponem, archiepiſcopum Trevirorum: cujus poſtulato Simeo cœlitum numero eſt adſcriptus. Idem Everwinus de geſtis Popponis hujus Trevirenſis.* Helgandus Floriacenſis *de vita & geſtis regis Roberti. Wippo presbyter de geſtis Conradi Saliqui imper. Ioannes de Garlandia de miraculis B. Virginis Mariæ. Everhelmus de vita Popponis Stabulenſis. Odoranni Chronicon. Anonymus de vita Guidonis Pompoſiani. Olbertus Belga, cujus exſtat liber de vita S. Veroni, idem videtur, ac Alvertus Gemblacenſis,*

cenſis, de quo antè dictum: falluntur verò, qui eum ad annum referunt cIↃXLVIII: *quo ut obiiſſe concedamus, tamen certum eſt, præceptorem fuiſſe Burchardi, qui annis* LII *ante id tempus jam Wormatienſis erat epiſcopus. Quàm illuſtri genere natus fuerit Hermannus Contractus: quæ cognominis cauſſa: quis Chronicon ejus continuârit: unde provenerit, ut S. Galli monachus crederetur, qui in Richenaw, ſeu Augia majori, vixerit: ac quando morte vitam commutârit. S. Odilo de vita S. Majoli. Primordia ritus, quo* IV *Kal. Nov. commemorantur fideles defuncti. Itinerarium Leonis Papæ, auctore Anſelmo Rhemenſi. Anſelmus Legienſis, ſive Leodicenſis de geſtis epiſcoporum Leodicenſium. Haymo Cantuarienſis quæ ediderit, & quando diem ſuum obierit. Marbodi nomen quàm variè proferatur: & quæ prodiderit de vitis ſanctorum.*

QUo tempore imperium erat penes Henricum II, ac Conradum II, ac primo Henrici III quinquennio, claruit BERNO, priùs monachus S. Galli, poſtea abbas Augienſis. Coronationi ſe Henrici II interfuiſſe, ait ipſe libro II de rebus ad Miſſam pertinentibus. At coronam ille accepit anno cIↃXIV. Hincmari Rhemenſis archiepiſcopi, diſcipulum fuiſſe, indicio eſſe videtur epiſtola ipſius Hincmari ad Æneam, Pariſienſem epiſcopum; quam ex Vaticanâ bibliothecâ, occaſione junioris cujuſdam Bernonis, refert Baronius loco non ſuo; nempe demum ad annum IↃCCCCXII. Quid in cantu Eccleſiæ præſtiterit, docebit Eckerhardus in vita B. Notgeri cap. x. Prodidit poſteris vitam S. Udalrici, epiſcopi Auguſtæ Vindelicorum: quæ apud Surium exſtat Tom. IV ad IV Jul. Deceſſit anno gratiæ cIↃXLV, VII Id. Jan. cùm Augienſe monaſterium annis rexiſſet XXXIX.

Trium, quos proximè diximus, imperatorum ætate, etiam fuit ROGERUS, *abbas cœnobii de cruce S. Laufredi in Britannia, ord. D. Benedicti, congregationis Cluniacenſis.* De eo ſic Sigebertus cap. CXXXI: *Rogerus ſcripſit vitam Brunonis*, Colonienſis archiepiſcopi, qui fuit dux, & frater Othonis imperatoris. Item in Chronicis ad an. IↃCCCCLIII: *Mortuo Wigfrido, Colonienſium archiepiſcopatum ſuſcepit vir glorioſus Bruno, frater Ottonis imperatoris; qui quantus qualiſve fuerit apud Deum, & homines, lector ediſcat*

ediſcat è vitâ ipſius, quam Rogerus LUCULENTER *ſcripſit.* Quæ verba & Ægidius exſcripſit in additionibus ad Anſelmum cap. XLIV. Legere eam etiam eſt apud Surium T. V die XI Oct. Ad hunc Rogerum Guitmundus contra Berengarium ſcripſiſſe creditur.

GLABER RADULPHUS, ſeu Rodulphus, claruit temporibus Conradi II, & Henrici III. Hiſtorias ſui temporis complexus eſt libris V. nempe ab anno Iↄcccc, ut ipſe ait lib. I cap. I: vel potiùs milleſimo (nam de præcedenti ſeculo pauca habet) uſque ad ſua tempora, hoc eſt, ann. cIↄXLV. Fuit primùm S. Germani Autiſiodorenſis, poſteà autem Cluniacenſis monachus: eoque & Odiloni, abbati Cluniacenſi, opus ſuum dedicavit. Hic, ut Baronius quoque ait ad annum Iↄccccxcvi, *nihil vult in alienâ diœceſi poſſe præſumere Romanum pontificem, pluſquam cæteros epiſcopos: quibus certis limitibus eſt definita diœceſis, & extra illam nihil penitùs agere poſſe.* Eoque nomine ibidem reprehenditur.

Circa annum cIↄXL, quo Conrado II Henricus III ſucceſſit, clareſcebat EVERVVINUS Germanus, monaſterii S. Mauritii abbas Doleienſis, ſive Toleienſis, in Treverenſi agro, congregationis Cluniacenſis. Qui luculentè in literas retulit vitam S. Simeonis Syracuſani, monachi Trevirenſis: eamque Popponi, Trevirorum archiepiſcopo, dedicavit. Quàm gratam verò is habuerit operam Evervvini, exinde non difficile eſt conjectu, quòd Popponis hujus poſtulato Benedictus Papa Simeonem illum, in numerum retulerit ſanctorum. Quemadmodum à Tritthemio in Hirſaugienſi chronico proditum eſt ad annum cIↄXX. Eam vitam repræſentat Surius T. I die I Jun. Inſuper memorati Popponis geſta ab Evervvino tradita fuere, eodem Tritthemio teſte.

Æqualis huic erat HELGALDUS, ſive *Helgaudus*, qui Poſſevino corruptè *Helgacidus*, monachus Floriacenſis. Hic literis mandavit vitam Roberti, Galliarum regis, filii Hugonis Capeti. Cui præmiſit teſtamentum Leodebodi, abbatis S. Aniani. Debemus eum P. Pithœo. Eſt autem ea Roberti vita nihil aliud, quàm compendium ex alterius monachi opere. Idem Helgaldus bonâ fide ſignavit vitam Abbonis, abbatis Floriacenſis. Unde unum alterumque locum adfert Baronius ad an. Iↄccccxcviii.

Coætaneus ejuſdem WIPPO presbyter: cujus nomen quòd necdum intercidit, facit, non ejus tetralogus tantùm, ſive carmen in laudem Henrici III, cujus ſacellanus erat, à Caniſio *a* editum: ſed etiam ſcripta ab eo vita Conradi Salici imp. quam Conradi hujus filio,

a T. 2. Antiqu. Lect.

filio, Henrico III, dedicavit. Primus illam emiſit Jo. Piſtorius *a*. a *Tom. ſcript. de German. rebus.*

Eodem tempore claruit JOANNES DE GARLANDIA, Anglus, anno nempe cIↃXLI, ſub Haraldo primo, rege Anglorum. Librum reliquit de miraculis B. virginis Mariæ. Item multa alia, quæ in catalogo ſuo Boſtonus retulit. Aliqua eorum MSa adſervantur in bibliothecâ Cantabrigienſi.

Tempore etiam hujus Henrici III Imp. cognomento Nigri, fuit EVERHELMUS, ſeu potius *Everhelinus* primùm abbas Altimontenſis in Hannonia, poſtea autem in cœnobio Blandinienſi apud Gandavenſes in Flandria, abbas duodevigeſimus. Fusè hic vitam ſcripſit æqualis, imò cognati ſui S. Popponis, abbatis Stabulenſis; qui anno deceſſit cIↃXLVIII. Habes eam apud Surium a. d. XXV Jan. Fuiſſe æqualem Popponi, ut dicebamus, arguit illud, quòd ei adfuit morienti: ut legere eſt vitæ ejus cap. XXIV. Popponem autem fuiſſe temporibus Henrici III, hoc eſt ejus, qui Othoni III ſucceſſit, quippe ſucceſſorem habuit Conradum, indicant hæc verba cap. IX: *Erat interea viro Dei iter ad Henricum, Romani potentatus imperatorem poſt Othonem juniorem.* Et iſta cap. XV. *Accidit interea, Henricum imperatorem vivendi finem facere, Conradumque in regno habere ſucceſſorem.* Ubi ſatis liquet, ſignari Conradum Saliquum, Henrici Nigri parentem. Videndum autem, ne cum hoc opere Everhelmi de vita Popponis Stabulenſis confundamus opus Evervvini de vita Popponis Trevirenſis: de quo paullo antè loquebamur. Obiit Everhelmus anno CIↃLXIX cum annis XI abbas fuiſſet Blandinienſis. Anno enim cIↃLVIII Wichardo ſucceſſerat. Succeſſorem autem habuit Foliardum.

ODORANNUS, monachus S. Petri Vivi Senonenſis, claruit anno cIↃXLV. Condidit Chronica rerum in orbe geſtarum: ex quo fragmentum habes in annalibus Francorum à Pythœo editis. Vide de eo quædam apud Baronium ad annum IↃCCCLXXV.

Ejuſdem Henrici III temporibus fuit is, qui vitam ſignavit æqualis ſui S. Guidonis, abbatis ejus Pompoſiani, qui anno obiit cIↃXLVI, ac cujus oſſa anno proximo ab Henrico Imp. Spiram fuere tranſlata, ubi hodieque ea cernere licet. Exſtat hæc vita apud Surium T. VII a. d. XXXI Mart.

Eodem imperante, circa annum cIↃXLVIII, ſi credimus Arnoldo Wion in ligno vitæ, OLBERTUS Belga, ex Lobienſi monacho abbas Gemblacenſis, congreg. Cluniacenſis, ad Raginerium, Comitem Hannoniæ (de quo magnum Chronicon Belgicum ad

 ann.

ann. Chr. cIↄxv) librum ſcripſit de vita S. Veroni Confeſſoris. Is MSus exſtat apud Miræum Antverpiæ, & Bergis ſive Montibus Hannoniæ apud Franciſcanos in annalibus Jacobi Guiſiani. Equidem Olbertum hunc Belgam haut alium puto eſſe ab Alberto Gemblacenſi, de quo egimus cap. XLI. Sanè vitas eum ſanctorum deſcripſiſſe, diſertim ait Sigebertus. Sed non exiguum ſcrupulum injicit, quòd ille multò junior videtur. Nam ante annum milleſimum claruit; ut argumento eſt, quòd, (ut idem Sigebertus monet) præceptor fuit Burchardi, epiſcopi Wormatienſis: qui anno Iↄcccxcvii præſul eſt factus ejus loci: ac, cum annis XXIX eccleſiæ præfuiſſet, Leodii anno cIↄxxv deceſſit. Veriſimiliùs igitur Poſſevinus, qui Olbertum, non dico claruiſſe; ſed obiiſſe ait anno cIↄxlviii. Sed hoc ſi eſt, admodum fuerit longævus. Nam annis totis LII vixerit, poſtquam diſcipulum ſuum jam præſulem viderat Wormatienſem. Attamen non tanta hæc fuerit ætas, ut propterea credamus, pugnare ſecum Poſſevinum; dum Olbertum præceptorem vocat Burchardi, atque eundem ait anno cIↄxlviii, annis XXIII poſt obitum Burchardi, deceſſiſſe. Nam facilè hæc concilientur, ſi Burchardi fuerit præceptor annos XXV natus, vel XXX: octogenarius autem, aut nonagenarius, obierit. Sed utcunq; ſit de ætate, iis aſſentire non poſſum, qui Olbertum Belgam, & Albertum Gemblacenſem, diverſos arbitrantur: uti nec illis, ſiqui putent, clareſcere cœpiſſe circa annum cIↄxlviii.

Henrici III ætate in pretio quoque erat HERMANNUS CONTRACTUS; qui ab Joanne Aventino appellatur *Hermannus Suevus*: interque eos reponitur, quorum operâ, in quincto annalium ſuorum concinnando, profecerit. Memorat & Honorius in catalogo. Ex illuſtri Veringenſium Comitum ſanguine natus fuit: quippe Wolferadi, & Hiltrudis, Comitum, filius. Sed membris planè erat contractis: unde & *Contracti* nomen accepit. Et fortaſſe ea propter monachus factus fuit. Sed nobili adeò ſanguine cretus potiſſimùm Augiæ majoris cœnobium eſt ingreſſus; quo non alii recipi ſolerent, quàm principum virorum liberi, & omnino, qui illuſtri ſtemmate prognati forent. Multa conſcripſit; atque inter ea Chronicon de ſex mundi ætatibus uſque ad annum cIↄL; quo floruit. Bertoldus verò Conſtantienſis, de quo mox dicam, continuavit illud uſque ad annum cIↄLXV. Sæpius jam lucem hoc Contracti opus adſpexit: ſed auctius legitur in Germanicorum ſcriptorum tomo; qui fide, & ſtudio Chriſtiani Urſtiſii, prodiit: atque utroq; pleniùs,

nius, operâ Henrici Caniſii Tom. I Lect. Antiq. Hanc diverſitatem non tam ex eo eſſe arbitror, quòd Contractus ſæpius auxerit Chronicon ſuum: quàm quòd monachi nonnulli in privum uſum compluria adjecerint. Conferenti Contractum cum Beda parebit, Chronicon Bedæ totum penè ad verbum exſcripſiſſe: quod & Vaſæus *a* obſervavit. Vir fuit, non Latinè modò, ac Græcè; ſed Arabicè etiam doctus: ut auctor eſt Tritthemius. A quo cœnobita S. Galli nuncupatur: ſed perperam. Error inde profluxit, quòd codices illi, qui priùs haberi ſolent, exſcripti forent è codice Sangallenſi in Helvetia. Sed ipſe in majoris ſe Augiæ cœnobio vixiſſe, indicat ad an. CIↃXLVIII. *Imperator*, inquit, *Augiam noſtram ingreſſus*. Atque ibidem: *Feſto S. Marci apud nos acto*. Item an. CIↃLIII: *Werinharius, frater meus, Augienſis monachus*. De obitu ejus is, qui appendiculam Hermanno addidit, ita ſcribit ad annum CIↃLIV: *Hermannus, Wolferadi Comitis filius, ab infantiâ omnibus membris contractus, ſed omnes tunc temporis viros ſapientiâ, & virtutibus præcellens, in Aleshuſàn, prædio ſuo, defunctus, ac ſepultus eſt*. Hermanni contracti liber de vita S. Magni, & alter, de vitâ S. Wiboradæ virginis MSi exſtant apud Helvetios in bibliothecâ S. Galli.

a De rebus Hiſp. cap. 5.

Etiam tempore Henrici III, vel II, ut alii vocare malunt, S. ODILO, victuris mandabat chartis vitam S. Majoli; poſt quem abbas fuerat Cluniacenſis. Habes apud Surium Tom. III ad XI Maji. Item in bibliothecâ Cluniacenſi. Scripta ab eodem eſt vita S. Adelheidis, quæ Ottonis I imp. uxor, Ottonis II mater, Ottonis III avia fuit. Meminit ejus vitæ Lupoldus Bebenburgenſis, qui claruit anno CIↃCCCXXV. Vide eum cap. XIII libri de veterum principum Germanorum fide ac religione. Ubi & ait, eum libellum Odilonis in quibuſdam Germaniæ ac Burgundiæ Eccleſiis reperiri. Idemque ſcribit Molanus, in notis ad ea, quæ addidit Uſuardo XVI Dec. Tandem verò hæc Adelheidis imperatricis vita ex codice MSo, ſed non appoſito auctoris nomine, edita eſt à Caniſio Tom. V Antiq. Lect. Et ex eo à Cluniacenſi monacho, Martino Marrier, in bibliothecâ Cluniacenſi; qui nomen Odilonis ex codice cœnobii Martiniani expreſſit. Ipſius verò Odilonis vita poſtulato Hugonis, qui Odiloni ſurrogatus, exarata fuit à Petro Damiani. Eam Surius repræſentat ad I Jan. Ex hac inter alia diſcimus, Odilonem hunc primum præcepiſſe monachis ſuis, ut poſtr. Kal. Novembres celebrarent memoriam omnium defunctorum; quemadmodum pridie omnes agerent memoriam omnium ſanctorum. Ab Odilone

verò exemplum ad varias tranſiit eccleſias: ac tandem etiam ritus hic auctoritate Papæ comprobatus, atque aliis ab Eccleſiis receptus fuit. Vide Sigebertum in Chr. ad an. IↃCCCCXCVIII, & Martyrologium Rom. a. d. II Nov. Obiit anno CIↃ XLVIII, ætatis ſuæ LXXVII; cùm cœnobio ſuo præfuiſſet annis LVII. Quippe electus abbas fuerat Anno IↃCCCCXCII.

ANSELMUS, Rhemenſis monachus, ordinis Benedictini, natione Gallus, floruit ſub eodem Henrico III, circa an. CIↃL. Scripſit Leonis papæ IX itinerarium ex Urbe in Gallias; ubi etiam, quæ eo itinere in ſynodis, & conventibus, geſſerit, expoſuit. Vide Sigebertum in catal. cap. CLIII.

ANSELMUS LEGIENSIS clericus, ſive Leodienſis, ut vulgò loquimur, pro quo Karoli M. ævo, & aliquot ſeculis pòſt, *Leodicenſis* dixere; uti urbem ipſam *Leodicum*, non *Leodium*: qua de re ſcitè Lipſius Poliorceticω̃n lib. I. dial. II. Decanus fuit Namurcenſis ad B. Virginis, & Canonicus ac Scholaſticus Leodicenſis in B. Lamberti: ut eſt apud Svveertium in Athenis Belgicis. Temporibus fuit Henrici III, quantum ex Sigeberto perſpicere licet: qui de eo agit inter Petrum Damiani, & Franconem Scholaſticum. Quæ reliquerit, idem docet his verbis: *Anſelmus, clericus Legienſis, ſcripſit geſta Pontificum Legienſium: & in eo libro vitam Guatonis epiſcopi veraciter ſibi notam plenè deſcripſit.* Tritthemius in catalogo eum omiſit: etſi aliter Suffridus Petri, & Poſſevinus, annotarunt.

Æqualis quoque his erat HAYMO, Cantuarienſis archidiaconus: qui ſub Eduardo Simplice, Anglorum rege, vixit, an. CIↃLIV. Ejus ſunt iſta, revelatio corporis S. Dionyſii: tractatus de martyribus quibuſdam: item libri X de memoria rerum Chriſtianarum: atque alia, quæ in catalogis ſuis commemorant Petrus Equilinus, & Boſtonus Burienſis. Obiit anno CIↃLIV, ſub rege Eduardo Confeſſore.

Etiam Henrico hoc III in Germaniâ imperante, inque Anglia regnante Eduardo Simplice, eruditione ſuâ inclytum nomen reportabat MARBODUS, (qui Sixto Senenſi Marbadus, aliis Marbodeus, vel etiam Marboldus) monachus priùs cœnobii Andegavenſis B. Albini, poſtea Redonenſis epiſcopus in Gallia Aremorica. Hic præter libellum de gemmis, & alia, etiam, ut Sigebertus in catal. ait cap. CLIX, *metricè ſcripſit paſſionem S. Laurentii.* Atque, ut ibidem inquit, *ſcripſit & metricè paſſionem Thebæorum; quaſi pedibus vadens in ſententiam Eucherii, Lugdunenſis epiſcopi; qui eam, urbanâ proſâ, ſcripſerat ad*

Sylvium

Sylrium epiſcopum. Gallicè etiam librum compoſuit de vita S. Magnoboldi, epiſcopi Andegavenſis: quem Latinè reddidit Paſchalis Robinus. Obiit anno cIↃL. Vide de eodem Sylveſtrum Gyraldum Cambrienſem in Speculo Eccleſiæ lib. IV cap. XVI, Lilium Gyraldum in ſyntagm. poët. dial. V, Sixtum Senenſem biblioth. ſanct. lib. IV, item Renatum Benedictum in vitis ſanctorum Galliæ, Gallicè ab eo ſcriptis; ſed Latinè redditis à memorato antè Paſchale Robino: ubi *Magnobaldus* vocatur. Cæterùm de ætate illud Marbodi diſſimulare non poſſum, etſi eum ad Henrici III Imp. & Eduardi Simplicis, Angliæ regis, tempora, hoc eſt, annum cIↃXL, referat Trithemius; nec is modò, ſed etiam Balæus, & Pitſeus, uterque in hiſtoriâ ſcriptorum Britannicorum: diſſentire tamen Joannem Chenu Biturigem in chronologiâ epiſcoporum Galliæ, qui aliquantò juniorem facit. Nam ait, eum ab Urbano II Papâ, cum Turoni concilium celebraret an. cIↃXCVII, menſe Martio, creatum eſſe epiſcopum: rexiſſeque Eccleſiam Redonenſem annis XXVII, ac VII menſibus: poſtea abdicâſſe ſe epiſcopatu, ac monachum eſſe profeſſum in Eccleſia S. Albini Andegavenſis: atque inibi obiiſſe die XI Sept. an. cIↃCXXIII. Eaque ut veriora cenſeam, ſuadet Redonenſium epiſcoporum ſeries à Joanne Chenu tradita: quam ſeriùs nactus ſum, ſuggerente eam primùm conjunctiſſimo collegâ, Andreâ Riveto, Theologo, ut aliis laudibus ornatiſſimo, ita etiam hiſtoriæ veteris apprimè gnaro.

Cap. XLV.

Drogo, Morinorum epiſcopus, perperàm alius putatur à Drogone Geſtellenſi. Quæ ingenii ſui monumenta reliquerit. Anonymus de vita Theobaldi. Wibertus archidiaconus de vita papæ Leonis IX. *Petrus Damiani quorum vitas ſignârit. Vel duos fuiſſe ejus nominis, vel ſermonem de Chriſti nativitate falsò Petri hujus nomen præferre. Scripta Paulli Genuenſis, viri ab infantia cæci. Guainerius, qui & Benedictus Salernitanus. Alphanus Salernitanus.*

TEmporibus Conradi II, Henrici III, & Henrici IV, (qui imperare occœpit anno cIↃLVII, & L annis rexit) conſpicuæ virtutis atque eruditionis erat Drogo, Flander, mona-

chus monaſterii S. Winocii in Flandria, hinc Geſtellenſis paſtor, denique Morinorum epiſcopus: quo in munere Balduino ſucceſſit anno cIↃxxxvi: undecimo anno imp. Conradi II. Alii tamen referunt ad annum Chriſti cIↃxxxi. Interfuit concilio Remenſi quod à Leone VIII celebratum fuit anno cIↃL. Præfuit Morinis ſeu Therovanæ urbi annis XL. Obiit an. cIↃLXXVIII. Simlerus verò in Geſneriana appendice fallitur: cùm Drogonem ſacerdotem Geſtellenſem, & Morinorum epiſcopum, diverſos facit. Nominis ſui memoriam libellis aliquot extendit. Eos inter eſt vita S. Godolevæ virginis, & martyris: quæ eſt apud Surium T. IV die VI Jul. In præfatione ait, *Quæ ſcripſimus, ea pro certo ſic ſe habere ab illis accepimus, qui hodieque ſuperſunt, & ſuis ea oculis conſpexere.* Quare, ut aliunde neſciremus Drogonis ætatem; tamen ex illis verbis ejus diſceremus, Nam Godoleva, de qua loquitur, circa annum cIↃLXX coronam martyrii accepit. Vide Mejeri annales Flandriæ ad an. cIↃLXX; ubi & mentionem facit vitæ hujus à Drogone ſcriptæ. Præterea reliquit Drogo vitam S. Oſualdi, regis Northumbriæ. Adhæc miracula S. Levinæ virginis. Idem libro uni de vita S. Winocii alterum tertiumque adjunxiſſe dicitur. MSum codicem exſtare, vel ſaltem exſtitiſſe Bergis S. Winoci, indicat Molanus ad Uſuardum, V Aug. Obiit Henrici IV anno XXII, Chriſti autem cIↃLXXIX, cùm annis ſediſſet XLIV: ut eſt apud Mejerum lib. III annal. Flandriæ, & imprimis apud Antonium Monchiachenum Democharem lib. II.

Henrici III, & IV temporibus vixit ille, qui vitam tradidit coætanei ſui B. Theobaldi, presbyteri, & eremitæ; qui obiit an. cIↃLXVII. Offendes in Surii Tom. VII die XXX Jun.

Tum quoque claruit WIBERTUS archidiaconus; qui fusè, & pro temporibus iſtis erudite compoſuit vitam coætanei & familiaris ſui S. Leonis IX Papæ, Leucrorum antea epiſcopi. Ea ſtudio Jacobi Sirmondi Lutetiæ Pariſiorum prodiit anno cIↃIↃcxv. Notis illam illuſtrat Barthius Adverſar. lib. XLV cap. XIX.

Etiam FOLCHARDUS BERTINIENSIS vixit extremis Henrici III temporibus circa an. cIↃL. Monachus erat S. Bertini in Sithiu, qui olim vicus fuit in Arteſia percelebris monaſterio ſuo: hodie autem eſt oppidum S. Audomari, cujus ſancti corpus ibi quieſcit ex monaſterio tranſlatum in primarium templum. Folchardus hic auctor creditur vitæ S. Audomari, item S. Bertini, qui Audomaro ſucceſſit an. IↃcxcv; ac triennio pòſt, nempe ſecundo anno imperatoris

Tibe-

Tiberii Apſimari, obiit. Utraque apud Surium legitur Tom. v. ſed ſtylo mutato. Manuſcripta autem utraque eſt in oppido S. Audomari; ut ad Uſuardi martyrologium Molanus annotavit.

Henrici III, ac præcipuè Henrici IV ætate, erat Petrus Damiani, ex monacho Benedictino epiſcopus Oſtienſis, & Eccleſiæ Romanæ cardinalis. Multa, eaque victura, chartis mandavit. Inter illa eſt vita Odilonis, abbatis Cluniacenſis; quam conſcripſit rogatu Hugonis, abbatis Cluniacenſis, qui Odiloni ſucceſſerat. Eam & Sigebertus agnoſcit in catal. cap. CLXIII. Habes apud Surium T. I ad I Jan. Uti & in Chronologia virorum illuſtrium inſulæ Lirin. atque etiam in bibliothecâ Cluniacenſi. Item vita S. Mauri, epiſcopi Cæſennatis; quæ in eâdem Collectione exhibetur T. VII a. d. XX Jan. Item vita Eleuchadii, quæ ibidem die XIV Febr. Item Benedicti abbatis, inibi die XXI Mart. Adhæc Georgii martyris T. II die XXV Apr. S. Marci Euangeliſtæ T. II itidem die XXV Apr. Item de SS. Vitale, & Valeriâ, ejus conjuge, ibidem die XXVIII. Apr. Et vita S. Anthimi die X Maji: S. Romualdi, inſtitutoris Ordinis Camaldulenſium (qui anno milleſimo claruit) die XIX Junii: S. Rodulphi, epiſcopi Eugubini, & Confeſſoris T. VII die XXVI Jun. S. Apollinaris tribus ſermonibus die XXIII Jul. S. Caſſiani XIII Aug. Tom. VII: Dominici Loricani *a*, T. V die XIV Oct. de martyrio S. Fidelis XXVIII Oct. S. Nicolai T. VII, VI Dec. Et S. Barbatiani XXXI Dec. Quin etiam de SS. Flora, & Lucilla, item de S. Bonifacio, librum compoſuiſſe, teſtis eſt Phil. Bergomas. Etiam ad Deſiderium abbatem ſcripſit tractatum de variis miraculis, Tritthemio quoque memoratum; quem in Collectione Surii, ac Moſandri Tom. VII, invenies. Etiam librum fecit de fundatione Vivarienſis cœnobii. Ex iis verò, quæ hactenus commemoravimus, quædam MSa exſtant in bibliotheca Sereniſſimi ducis Urbini, & bibliotheca Caſinenſi. Imò & aliqua in iis reperiuntur Surio, ac Moſandro, præterita; ut in apparatu ſuo Poſſevinus oſtendet. Fortaſſe tamen non, quæcunque retulimus, Oſtienſis ſint epiſcopi de quo nunc ſermo nobis: ſed alterius Petri Damiani; cujus, ſi inſcriptio non fallit, oratio eſt de nativitate Domini; quam Surius repræſentat T. VI Dec. XXV. Nam recentiorem eum eſſe hoc Oſtienſi epiſcopo, illud clarè arguit, quod ſermone eo S. Bernardi Claræ vallenſis abbatis mentio fiat. At floruit ille anno cIↃCXXX, atque obiit anno cIↃCLIII, ætatis ſuæ LXIII. Hic verò Oſtienſis epiſcopus anno florebat cIↃL, & deinceps. Quippe familiaris fuit Leoni IX

a *Al. Loricati.*

Papæ;

Papæ; cujus etiam epiſtolæ ad eum ſuperſunt: ac notitia quoque ei ſumma interceſſit cum Deſiderio, abbate Caſinenſi, Rom. Eccl. Card. ut cognoſcimus ex dialogorum ejus libro II. Obiit autem an. CIƆLXXII. Meminere hujus Petri Damiani quoque, Lambertus Schafnaburgenſis in rebus Germ. ad ann. MLXIX. Leo Marſicanus in Chron. Caſinenſi lib. II cap. penult. & poſt eos alii magno numero. Fusè de eo tractat Baronius Annal. Eccleſ. Tom. XI, & Hieronymus Rubeus Hiſt. Ravennatis lib. V, & Joa. Bapt. Signius lib. I de ordine & ſtatu canonico cap. V.

Ultimis Henrici III, ac primis Henrici IV temporibus, PAULLUS GENUENSIS, monachus Caſinenſis, florebat ſub abbate ſuo Deſiderio. Etſi autem ab infantia fuerit cæcus; egregiam nihilominus eruditionem ſibi comparavit. Commentarios ſanè ſcripſit in Pſalmos, item Hieremiam, alioſque prophetas: adhæc in Euangeliſtas IV, & epiſtolas Paulinas, & Apocalypſin. Etiam librum reliquit de altercatione Græcorum, ac Latinorum, tempore Paſchalis. Sed, quòd hoc loco ejus meminimus, facit ſcripta ab eo vita S. Ebizonis monachi. Tibure deceſſit, & ſepultus eſt.

Iiſdem temporibus GUAIFERIUS (qui & BENEDICTINUS SALERNITANUS vocatur) Caſinenſis cœnobii monachus ſub Deſiderio, abbate antè memorato, clareſcebat. Multa compoſuit, quæ MSa Longobardicis literis exſtant in bibliotheca Caſinenſi. In iis ſunt Paſſio S. Lucii Papæ, & vita S. Secundi, epiſcopi Trojani.

Eorundem ætate in pretio erat ALPHANUS, archiepiſcopus Salernitanus: qui verſu hexametro ad Roffridum ſcripſit vitam, & agona duodecim ſanctorum Beneventanorum. Habes apud Aloyſium Lipomanum T. IV. & Surium T. V, & iterum T. VII d. I Sept. Commentatus quoque eſt de aliis ſanctis: quæ Tritthemio prætèrita Poſſevinus recenſet. Baronius ad an. CIƆCVII, commemorat epitaphium, quod fecit Bernardo, epiſcopo Præneſtino. Epitaphium itidem, quod Petro Leoni ſcripſit, ex MSo bibliothecæ Caſſinenſis codice refert ad annum CIƆCXI.

CAP. XLVI.

Folchardus Dorobernenſis de vita Ioannis Beverlacii. Anonymus de vita Macarii ejus, cujus corpus adſervant Gandavenſes. Incertus auctor de vita S. Gudwali. Amati poëma qua-

quadripartitum de geſtis duorum Apoſtolorum, Petri, & Pauli. Ioannes monachus de vita B. Petri Damiani. Incerti nominis monachus Sigebergenſis, de vitâ S. Annonis. Conradus Bruwilerenſis de vita ac miraculis S. Wolphelmi. Hugo monachus Cluniacenſis de vita Hugonis abbatis. Ætas ejus oſtenditur. An idem vitam Odilonis deſcripſerit, quod credidit Poſſevinus. Lambertus de Legia, ſive Leodicenſis, de vita Matthiæ Apoſtoli, & S. Agricii. Ætas ejus. Oſmundus de vita Althelmi. Poſſevini de ætate ejus error. Liſiardus, vel, juxta alios codices, Hariulphus, abbas Flander, de vita S. Arnulphi. Stephanus monachus de miraculis S. Trudonis. Theudus de vita præceptoris ſui S. Ioannis Gaulberti. Quando Oſbernus vixerit, & quorum vitas ſcripſerit. Oſbernum malè eundem, ac Oſbertum, putari. Ioannes Barenſis de tranſlatione corporis S. Nicolai. Alberici Caſinenſis ætas, & quorum vitas ſignârit. Guntherus, monachus S. Amandi, de martyrio S. Cyriaci. Benno, qui malè nonnullis Bruno, de vita Hildebrandi, ſive Gregorii VII. *Alexander abbas de vita B. Goſvini. Chartutius Vngarus de vita Stephani regis. Theofridus Epternacenſis abbas.*

ORſi ſumus telam illorum, qui Henrici IV temporibus vitas ſanctorum tradiderunt. Fuere autem & alii multi, qui eampſe materiam, hoc imperante, tractarint. Quos nunc complecti animus eſt. Poſtea ad illos accedam, qui tempore ejuſdem Henrici hiſtorias, vel annales, reliquerunt.

Primus ſe offert Folchardus Dorobernensis, monachus in cœnobio Salvatoris Cantuariæ: qui floruit ſub Eduardo, regum Anglicanæ ſtirpis ultimo, anno cIↃLX. Hic ad Aldredum, Eboracenſem archiepiſcopum, Mæcenatem ſuum, exaravit vitam Joannis Beverlacii, archiepiſcopi Eboracenſis, & ejuſdem miracula poſt mortem.

Anno cIↃLXVII, juſſu Sigeri abbatis, ab anonymo tradita eſt vita S. Macarii, patriarchæ Antiocheni: qui anno obiit cIↃXII, ac Gandavi quieſcit. Habes eam vitam apud Surium, ſed ſtylo mutato, ad x April. Aliter eam nec antè editam, Sanderus habet

Hagiologio Flandriæ, idque è Baronianæ bibliothecæ MSo.

Circa annum milleſimum ſeptuageſimum, juſſu abbatis Folcardi, ſcripta eſt vita S. Gudvvali archiepiſcopi, & confeſſoris Britanni: qui vixit anno IↃCL, vel præterpropter. Corpus ejus priùs ad Caſtrum Monaſterioli in Francia quievit: anno autem IↃCCCCLVI Gandavum fuit delatum. Mentio ejus vitæ fit in vita S. Bertulphi abbatis cap. XXVII. quæ apud Surium exſtat Tom. I die V Febr. Et fortaſſe eſt illa ipſa S. Gudvvali vita, quam Surius Hiſtoriæ Sanctorum inſeruit Tom. III, die Jun. VI.

Eodem tempore fuit AMATUS, monachus monaſterii Caſinenſis, poſteaque epiſcopus: ſed cujus ſedis, incertum eſt. De eo ſic Leo Oſtienſis lib. III Chronici Caſinenſis cap. XXXIV: *Amatus quoque epiſcopus, & hujus monaſterii monachus, eodem tempore ſcripſit verſus de geſtis Apoſtolorum Petri & Pauli; quos in quatuor diſtinxit libros.*

Nec multò pòſt JOANNES monachus, diſcipulus B. Petri Damiani (quem an. CIↃLXXII obiiſſe, ſuperiùs diximus) præceptoris ſui vitam conſignabat. Hæc ex duobus MSSis expreſſa octo libris epiſtolarum Damiani præmittitur.

His etiam temporibus vivebat monachus ille Sigebergenſis, qui libris tribus vitam perſcripſit æqualis ſui S. Annonis, Archiepiſcopi Colonienſis, anno defuncti CIↃLXXV. Exhibet Surius T. VI die IV Dec. Juſſu Reginharti, cœnobii ſui abbatis, eam ſe retuliſſe in literas, auctor ipſe in præfatione nobis teſtatur. Itaque non accedo Baronio, qui eam ipſi Reginhardo tribuit T. XI ad annum CIↃVI.

Tum quoque fuit CONRADUS, monachus Bruvvilerenſis, ordinis Benedictini, qui vitam miraculaque deſcripſit S. Wolphelmi, abbatis Bruvvelerenſis. Hoc opus dicavit, tum Everharto, ejuſdem cœnobii abbati, tum Herimanno, abbati monaſterii B. Pantaleonis apud Colonienſes: quorum juſſu, hoc quicquid eſt laboris, ſuſceperat. Wolphelmi fuiſſe æqualem, argumento erunt hæc verba in præfatione: *Igitur ſancti, ac beatiſſimi Wolphelmi abbatis vitæ ſeriem explicaturi, nihil aliud prorſus intendimus proſequi, quàm quod ab idoneis teſtibus contigit audiri; ſeu quod aliquot annis miniſtrantibus, vel adſtantibus ſibi, divina nobis gratia contulit intueri. De quibus ſi ullius hæſitaverit fides; tot nobiſcum exſtant idonei teſtes, quot ex illius temporis collegio fratres nunc uſque manent ſuperſtites.* Wolphelmi autem ætatem ſatis indicant, quæ de Henrico IV Imp. & papa Hildebrando, atque aliis, inibi legas.

HUGO,

Hugo, Cluniacenſis monachus, prodidit poſteris vitam S. Hugonis, abbatis Cluniacenſis: quæ exſtat apud Surium a.d. xxix Apr. & ex eo in bibliothecâ Cluniacenſi. Ait Surius ſcriptorem hunc eâdem vixiſſe ætate, quâ abbas Hugo. Hoc ſi eſt, fuerit temporibus Henrici iv. Imp. ac Papæ Alex. ii. Nam ea in vita refertur, ut Cluniaci abbatem Hugonem convenerit Hildebrandus, Rom. Eccl. diaconus; qui, poſtea pontifex factus, vocabatur Gregorius vii. Item dicitur tum Odo fuiſſe prior Cluniacenſis; qui, ubi Pontifex creatus, Urbani ii nomen accepit. Item legere ibidem eſt, Hugonem, abbatem Cluniacenſem, & Anſelmum, archiepiſcopum Cantuarienſem, eodem tempore deceſſiſſe. Auctor eſt Poſſevinus, monachum hunc Cluniacenſem etiam ſignâſſe vitam Odilonis. In quo decipi arbitror. Nam Odilonis vitam deſcripſit Petrus Damiani, cardinalis Oſtienſis: atque id rogatu fecit Hugonis abbatis: ut oſtendunt hæc verba in præfatione ipsâ: *Hugo, Cluniacenſis monaſterii rector, & ſpiritualis militiæ dux, ac præcipuus informator, hoc mihi laboris injunxit, ut vitam beati Odilonis, deceſſoris videlicet ſui, proprio ſtylo ſuccinctè perſtringerem* &c. At ſi Petrus Damiani jam Odilonis vitam prodiderat; idque poſtulato Hugonis abbatis: quis credat, Hugonem monachum idem poſtea tentare auſum; præſertim cùm, & eruditione, & facundiâ, multò eſſet inferior?

Eodem Henrico iv imperante, fuit Lambertus de Legia, ſive Leodicenſis, vel, ut nunc corruptè efferimus, Leodienſis. Hic vitam, ac miracula B. Apoſtoli Matthiæ carmine deſcripſit libris duobus: ac totidem reliquit libros de vita S. Agricii. Error librariorum videtur, quòd nonnullis in codd. legitur, claruiſſe an. 1480: nam ſcribi debuit 1080. Quam ætatem ei tribuit Tritthemius tum in viris illuſtribus, tum in Chronico Hirſaugienſi. Quæ barbarico ſcripſi numero, ut facilius pateat, quàm proclivis fuerit error.

Anno cIↃLXXX claruit in Anglia Osmundus. Nam in epiſcopatu Sarisberienſi ſucceſſerat Hermanno, primo Sarisberienſi epiſcopo: qui ex nobili Shyreburniæ pago, juxta decretum ſynodi, præſide Lanfranco Cantuarienſi, habitæ, ſedem epiſcopalem eò tranſtulerat. Auctor Polydorus extremo lib. ix rerum Angl. Anno autem cIↃCCCCLVI, à Calliſto Pontifice divorum numero eſt adſcriptus: ut idem Polydorus ait lib. xxiii. Commentarios quoſdam Eccleſiæ reliquiſſe, ait Eiſingrinius. Qui iſti ſint, non addit. Sed Polydorus lib. ix auctor eſt, *eum horarias preces, hoc eſt divinum officium,*

quod vocant, primitus digeſſiſſe. Atque addit, *Et has tota fere Anglia etiam nunc uſurpat.* Præterea idem (cujus cauſſa ejus hîc meminimus) exaravit vitam Althelmi, ſive Adelmi Epiſcopi. Apud Poſſevinum in Apparatu ſacro legas, obiiſſe anno cIↃcxc. Qui error facilè ex iis refellitur, quæ ex Polydoro ſuperiùs retulimus.

LISIARDUS, Sueſſionenſis epiſcopus, ſcripſiſſe dicitur ad Radulphum, Rhemenſem Archiepiſcopum, vitam S. Arnulphi; cui in epiſcopatu ſucceſſerat. Obiit autem Arnulphus an. Chr. cIↃLXXXVII, XVIII Kal. Sept. ut in ea vita legas cap. L. Habes vitam hanc in ſylloge Surii a. d. xv Aug. ubi apertè Liſiardo tribuitur. Sed eam non tam Liſiardi eſſe, quàm Hariulphi, oſtendemus inferiùs *a*. Arnulphi, quam diximus, vitam optima fide tradi, auctor eſt Baronius T. XI, ad an. cIↃLXXX. Nec illud prætereundum, Liſiardo huic, Sueſſionenſium epiſcopo, à Guiberto, abbate Monaſterii S. Mariæ Novigenti, dedicatos eſſe ſeptem eos Hieroſolymitanæ hiſtoriæ libros, qui hodieque ſuperſunt. Meminit Liſiardi & Mejerus in Annalibus Flandricis.

a *Libri hujus cap. 49.*

STEPHANUS, monaſterii S. Trudonis monachus, congregationis Cluniacenſis, eodem rerum potiente conſignavit miracula omnia, quæ in memorato cœnobio facta eſſent per S. Trudonem ab anno cIↃLV uſque ad annum cIↃLXXXII.

Circa hæc tempora etiam THEUDUS, abbas monaſterii S. Pauli de Radiolo, ac S. Joannis Gaulberti diſcipulus, præter commentarium in regulam S. Benedicti, etiam memorati proximè præceptoris ſui vitam ſcripſit: quæ MSa ſupereſt. Deceſſit anno cIↃXCV, VII Aug.

OSBERNUS, (prout rectè Molano *b* vocatur, qui Poſſevino *c* perperàm Osbertus, Sauſſejo *d* Obſernus, niſi typographi is lapſus) Dorobernenſis, ſive Cantuarienſis Eccleſiæ præcentor, monachus Benedictinus, Lanfranci archiepiſcopi familiaris, floruit ſub Guilielmo notho, Anglorum rege anno cIↃLXXIV. Nam errat cum Surio Poſſevinus *e*, cùm refert ad annum cIↃXX. Niſi & ea librarii potius culpa videatur. Hic præter alia, (ut de eo Guilielmus Malmesburienſis inquit) *Romanâ ſcripſit eloquentiâ vitam S. Dunſtani, Cantuarienſis archiepiſcopi.* Repræſentat Surius die XIX Maji. Meminit Baronius ad annum IↃCCCXL, IↃCCCLV, IↃCCCLVII, IↃCCCLX. Sed auctorem ubique *Osbertum* vocat. Ego de nomine Anglici ſcriptoris malo credere Anglis; puta Lelando, Balæo, Pitſeo; quàm Surio, quem Baronius ſequitur. Vita quoque Odonis, itidem Cantuarienſis archiepiſcopi

b *Notis in Vſuardũ ad 7 Febr.*
c *In apparatu ſacro.*
d *Annalium Aurelianenſ. lib. 4. c. 8.*
e *Mirũ Th. Iameſiũ lib. 2. de codd. MSSis maluiſſe hâc in re Poſſevinũ ſequi, quàm Balæum.*

epiſcopi,ab eodem,tum proſâ,tum carmine,eſt comprehenſa. Inter MSSos exſtat Cantabrigiæ in collegio S.Benedicti. Ibidem in volumine de vitâ, ac miraculis quorundam ſanctorum,quod à vitâ Martialis incipit, extremo loco reperias vitam regis Eduardi in epitomen contractam ex contractibus D. *Osberni Weſtmonaſt.* ut eſt apud Th. Iames. Item carmine tradidit vitam S. Elphegi archiepiſcopi: quæ apud Surium legitur die XIX April.ac Cantabrigiæ MSa ſupereſt in memorato collegio. Ubi & vita S. Martini, Odilonis Meiolæ,& aliorum. Apud Th.Iames lego,contineri in codice illo Cantabrigienſi vitam S. Dunſtani, Odonis, Odilonis, & Mejolæ, eodem autore. Illa Elphegi,quam dicebamus apud Surium reperiri, à nonnullis tribuitur Osberto: quemadmodum cognoſcere eſt ex iis,quæ ad oram idem Surius annotavit. Nempe confuderunt Osbernum hunc, & Osbertum,de quo inferiùs agemus.

Joannes, archidiaconus Barenſis, juſſu Urſonis Barenſis, & Canuſini Archiepiſcopi,circa annum Chr. CIↃLXXXVIII, ſcripſit S. Nicolai, Myrenſis epiſcopi in Lycia, tranſlationem ad Barum, ſeu Barium,oppidum Apuliæ. Habes apud Surium Tom. III. a. d. IX Maji: ſed ſtylo mutato, & nonnullis reſectis.

Alberici, Caſinenſis monachi, & cardinalis, ætas ex eo ſatis cognoſcitur, quòd pro Papa Gregorio VII calamum ſtrinxerit adverſus Henricum IV. Vir diſertiſſimus, & eruditiſſimus vocatur à Leone Oſtienſi libro III Chronici Caſinenſis cap. XXXIII: ubi & ſcripta ejus referuntur,interque ea, Vita S. Virginis Chriſti, Scholaſticæ: Vita S.Dominici abbatis: Paſſiones SS.Modeſti, & Cæſarii. Vide & de eo Petrum diaconum, auctorem quarti Chronicorum Caſinenſium libri,cap. LXVIII. Laudat & Platina in Nicolao Papa II. Alius ab eo eſt Albericus,monachus trium Fontium: qui Chronicon ſcripſit ab initio mundi uſque ad annum Ch.IↃCXXVI. Quod in Helvetia exſtat in bibliotheca S.Galli. Puto hunc eſſe Albericum, quem ſe paſſim ſequi profitetur Chronicon magnum Belgicum à Canonico regulari prope Nuſſiam ſcriptum.

Guntherus, monachus Elvonenſis, ordinis Benedictini, Tritthemio teſte,floruit tempore Henrici IV,circa annum CIↃXC. De eo ſic Sigebertus cap. CLXVII: *Guntherus, monachus S. Amandi, ſcripſit martyrium S. Cyriaci, metrico ſtylo.*

Benno à Clemente III Antipapa cardinalis fuit deſignatus. Scripſit autem vitam Hildebrandi, ſive Gregorii VII, qui deceſſit an. CIↃLXXXV. Sed ſuperfuiſſe Bennonem anno CIↃXCII, oſtendunt li-

teræ eo anno exaratæ, quibus Hildebrandini fautores vocati ſunt ad audientiam. Uti illam Hildebrandi vitam, ita & literas iſtas, in Faſciculo rerum expetendarum inſeruit Orthuinus Gratius. Utrùm autem bonâ, an peſſimâ, an ambiguâ fide, ſcripſerit; nunc non diſputabo. Abbas Svvarzahamenſis (is, quem Conradus, abbas Urſpergenſis, continuavit) meminit ejus in Chronico ad annum CIↃLXXV: ubi corruptè *Bruno* pro Bennone appellatur: in quo & aliis in codicibus non raró eſt peccatum.

ALEXANDER, abbas ſecundus monaſterii Salvatoris, quod eſt Aquiſcincti, congregationis Cluniacenſis, vixit circa annum CIↃC: ſucceſſit autem in abbatia B. Goſvino; cujus & de vita librum reliquit; qui in monaſterio eo MSus adſervatur. Idem eſt, qui Alexander Atrebas appellatur.

Circa eadem tempora fuit CHARTUITIUS, ſeu *Chartuitus*, epiſcopus Ungarus. Hic in literas retulit vitam S. Stephani, primi regis Ungarorum, qui genti ſuæ ad religionem Chriſtianam præiverit. Eam dicavit octavo regi Ungariæ, Colomanno, qui imperare cœpit anno CIↃXCV; atque obiit an. CIↃCXIV. Habes hanc vitam in Surianis collectaneis ad XX Aug. Mentio ejus vitæ fit apud Baronium ad annum IↃCCCCLXXXIX. Sed rex is perperam vocatur Colonanus. Idem Chartuitius vitam conſcripſit S. Stephani, regis Hungarorum. Ejus opuſculi meminit Baronius ad an. CIↃII.

Claruit tum quoque THEOFRIDUS EPTERNACENSIS abbas XXIV, ord. Bened. Signavit vitam S. Willebrordi archiepiſcopi & abbatis Epternacenſis, quæ MSa ſupereſt. Quatuor etiam libris fecit Epitaphium ſanctorum. Divulgavit cum notis Joannes Roberti *a* S. I.

a Luxenburgi 1619.

CAP. XLVII.

Lanfrancus Cantuarienſis de geſtis Guilielmi Normanni, Britanniæ regis. Lamberti Schafnaburgenſis laus. Wenceſlaus, monaſterii præfectus. Haimeranus de ſcriptoribus Eccleſiaſticis. Arnulphus. Marianus Scotus, chronographus. Locus ejus emendatus. Quos ſequatur. Ejuſdem putari Notitiam imperii Romani. Sulcardus monachus, chronographus. Anonymus de libello Henrici IV *adverſus Saxones. M. Adami Bremenſis hiſtoria Eccleſiaſtica.*

De æta-

De ætate ejus, error Poſſevini. Bona ejus fides. Continuator Bedæ quando vixerit. Ingulphus abbas de vita & miraculis S. Guthlaci. Balderici Chronicon Cameracenſe. Brunonis monachi hiſtoria belli Saxonici. Ivonis Carnotenſis chronicon. Hugonis Floriacenſis chronicon. Elfwardi, ſive Ethelwerdi illuſtre genus, libri, dictio tumida. Warneri Homiliarii Faſciculus temporum. Gaufredus de geſtis ſui temporis. De Bertholdi Conſtantienſis ætate error Poſſevini: fides ejuſdem in dubium vocata. Guilielmus Pictavienſis de geſtis Guilielmi Conquæſtoris. De iiſdem carmen Guidonis Ambianenſis.

Viſum fuit eos conjungere, qui, ætate Henrici IV, ſanctorum vitas, miracula, ac tranſlationes, prodiderunt. Nunc pariter ſociemus, qui, eodem imperante, res bello geſtas, aliaque, quæ universè Remp. aut Eccleſiam, ſpectent, annalibus, vel hiſtoriis, vel etiam carmine, fuere complexi.

Agmen ducat is, qui primis Henrici IV temporibus claruit, Lanfrancus, Cantuarienſis archiepiſcopus, ſed natione Italus, ex Papienſi urbe. Hic, ut Sigebertus ait in catal. cap. CLVI inter alia *ſcripſit laudes, triumphos, & res geſtas Guilielmi, Nortmannorum comitis, qui regnum Anglorum primus invaſit.* Videndum autem, idemne, an alius Lanfrancus ſit, quem unà cum aliquot aliis temporum ſcriptoribus ex Oporini officina pollicetur Baſilius Jo. Heroldus, præfatione in Chronica Mariani Scoti, & Martini Poli.

Proximus eſto Lambertus Schafnaburgensis, ſive Aſchaffenburgenſis (ut eſt apud Serrarium in Annal. Moguntinis) monachus *Hirsfeldenſis* in diœceſi Moguntina. Hunc Tritthemius in Chronicis ait conſcripſiſſe Chronicon cœnobii ſui Hirsfeldenſis; breve illud, ſed non inutile. Id videre nondum licuit: Imprimis autem nomen ſibi peperit hiſtoriâ Germanicâ, quam perducit uſque ad annum Chriſti CIↃLXXVII: quo vivebat. Eum verò continuavit monachus quidam Erphordenſis uſque ad annum CIↃCCCCLXXII. Juſti Lipſii in notis ad Polit. lib. I cap. IX hujuſmodi de Lamberto judicium eſt; & eum, in Germanicis; & Rodericum Toletanum, in Hiſpanicis, *bonos eſſe, quantum potuit in tali ævo.* Dictio ejus elegans eſt. De quâ ſic Barthius Adverſ. lib. XLIX cap. 4. *Lamberto Schafnaburgenſi nemo politius inter veteres res Germaniæ commiſit.* Eundem lib. XLV. cap.

cap.XXIII. *miræ ævo ſuo eloquentiæ ſcriptorem* vocat. Sed illuſtre imprimis elogium eſt Joſ.Scaligeri in libris de Emendatione temporum. *Equidem miror, in ſeculo tam barbaro tantam hominis, & in loquendo puritatem, & in temporum putatione ſolertiam fuiſſe, ut in Chronologis noſtri temporis pudorem aliquem exprimere poßit, ſi aliquem ſenſum harum rerum haberent.* Vix tamen probare poſſum, quòd hiſtoriæ quædam admiſceat privata, poſteritatis memoriâ minùs digna. In rebus etiam pertinentibus ad controverſiam inter Henricum IV,& Gregorium VII,fidem ejus claudicare,multorum judicium eſt.Scriptore hoc ſe non parum adjutum ait Tritthemius in Chronico Hirſaugienſi.

WENCESLAUS, Altaichienſis inferioris monaſterii antiſtes, ac Henrici IV Imp.à conſiliis,eruditi,ac prudentis viri elogio ornatur à Jo.Aventino: qui & ejus libris ſe adjutum prædicat *a* in conſcribendis annalibus Bojorum.

a *In ſcriptoribus præmiſſis lib.5.annal.*

HAIMERANUS, Reginoburgenſis præpoſitus, vixit ſub Imperatore Henrico IV: deque ſcriptoribus Eccleſiaſticis librum reliquit: qui inter eos à Joanne Aventino refertur,è quibus profecit, cùm quinctum contexeret librum annalium Boicorum.

Floruit tum quoque ARNULPHUS, oriundus ex Vogburgenſibus regulis, ac Othonis Fruxinenſis æmulus: cujus operibus idem Aventinus in ſcribendo quincto annalium ſe agnoſcit adjutum.

MARIANUS SCOTUS, *vir ætate ſuâ admodum diſertus,* ut de eo Sigebertus ait in catalogo cap. CLXXIII, Chronicon perduxit uſque ad annum CIƆLXXXIII. Sed Dodechinus, abbas S. Dyſibodi, continuavit illud uſque ad annum CIƆCC. De hoc ita Sigebertus in Chronicis ad an. CIƆLXI: *Marianus chronographus claret; qui à Scotia in Gallias veniens, Coloniæ factus monachus primò; poſtea apud Moguntiam reclusus eſt.* Et ad annum CIƆLXXXII: *Marianus Scotus Chronicam ſuam,* à Chriſti nativitate inchoatam, uſque ad hunc annum perduxit; *qui erat* ætatis *ſuæ annus quinquageſimus ſextus; multùm laborans errorem corrigere de annis Domini, qui invenitur in cyclo Dionyſii; altrinſecus autem ſecundùm veritatem Euangelii.* In quo Sigeberti loco pro *quinquageſimus ſextus* lego *quinquageſimus quartus.* Exaratum erat LIV, unde librarius proclivi errore fecit LVI. Sanè Marianus ipſe ait in Chronico ad annum CIƆXXVIII, hoc ſe anno natum fuiſſe. Unde clarè dilucet, quod dixi. Idem Marianus ad an. CIƆLVI, ait, ſe tum factum monachum. Anno CIƆLIX presbyterum ſe conſecratum perhibet. Anno CIƆLXIX indicat ſe à Fuldenſi recluſione ad Moguntinam tran-

tranſiiſſe. Ex Aventino in ſcriptoribus, quos præmiſit quincto annalium libro, diſcere eſt, eum, Germaniâ luſtratâ, in Bavariam veniſſe Reginoburgum, atque ibi mathematicas docuiſſe diſciplinas; item interpretatum fuiſſe ſacras literas: victum verò ei ſuppeditatum hîc fuiſſe à virginibus ſuperioris, & inferioris monaſterii. In Chronico ſuo ſequitur Marianus Caſſiodorum: uti Caſſiodorus Euſebium. Itaque, ubi Euſebius errat, etiam iſti errant. Interim utilitatis hoc adfert, quòd, cùm ſuo ævo meliores habuerit codices, quàm hodie ſuperſint; non pauca ex eo in Euſebio, Caſſiodoro, atque item Beda, & aliis, poſſunt emendari. Commentariis etiam illuſtravit pſalten regium. Imò & Mariano huic Scoto *Notitiam imperii Romani*, opus præclarũ, adſcriptum it doctiſſimus Cujacius. Obiit Moguntiæ an. cIↃLXXXVIII, ut Dodechinus ait: atque, ut Aventinus teſtatur, ſepultus eſt in templo B. Petri, extra urbem. MSum Mariani codicẽ optimum in Oxonienſi bibliothecâ exſtare, cognoſcimus ex libro *a* primo Briani Tvvyni de antiquitate Oxonienſis Academiæ. Atque idem lib. II *b*, provocat ad codicem MSum. Nam *impreſſum*, inquit, *editum quis diceret? qui multò plura occultat, quàm edit.* Cæterùm apud Pitſeum in Anglicorum ſcriptorum catalogo reperio, Anglum anonymum, collegii Mertonenſis in Oxonienſi Academiâ alumnum, inſignem chronologum, adverſus Marianum Scotum opus exarâſſe, quod Oxonii in memorato collegio adſervetur: atque id *calculationem de univerſali tempore* inſcribi, vel verbis eodem redeuntibus.

a *Pag.* 67.

b *Pag.* 191

ROBERTUS HEREFORDENSIS opus de annis Domini, ſive Excerpta è Chronicis Mariani Scoti conſcripſit. Habes in bibliothecâ Gualteri Copi. Meminit & Pitſeus, ſed perperam appellat *excerpta de Chronica Mariæ in Scotiâ.*

Eodem etiam imperante, SULCARDUS Anglus, Weſtmonaſterienſis, congregationis Cluniacenſis, ſub rege Angliæ, Guilielmo Conquæſtore, claruit, ac præter ſermones, & epiſtolas, Chronicon edidit. Deceſſit circa annum cIↃLX: hodieque Weſtmonaſterii lapis in templo inſcriptum habet, SULCARDUS MONACHUS, ET CHRONOGRAPHUS.

ANONYMUS carmine condidit libros tres de Henrici IV, Rom. Imperatoris, bello contra Saxones: ac quamquam auctor ignoratur (nomen metu videtur non appoſuiſſe) tamen ſatis ſe indicat interfuiſſe ipſi Henrici comitatui, inque eo confeciſſe hiſtoriam iſtam: nempe an. cIↃLXXV. Eũ inter auctores, qui pro Henrico IV ſcripſere, edidit Goldaſtus.

M. ADAMUS, Bremenſis Canonicus,hiſtoriam vulgavit Eccleſiaſticam de religione per diœceſin Bremenſem, & plagam Septentrionalem univerſam,propagatâ, à temporibus Karoli M. uſque ad Henricum IV. hoc eſt annis ampliùs trecentis.Poſſevinus ait,vixiſſe tempore Benedicti VII; qui anno IↃCCCCLXXXIV ad pontificatum eſt evectus. Sed fallitur. Uti &, cùm diverſum putat ab Adamo,vetere hiſtorico; qui in ſcriptis ſuis vitam retulit B.Anſgarii.Nam eam in Adamo hoc legas. Veram ætatem ejus cognoſcimus inde, quòd lib. IV cap.XVI referat, Bremam ſe veniſſe noviſſimis temporibus Adalberti Archiepiſcopi: quodque libro III cap. V ait, anno ejus XXIV, hoc eſt Chriſti cIↃLXXVII, factum ſe Bremenſem canonicum, ſive, ut ipſe loquitur, indigniſſimum Eccleſiæ Dei matricularium. Alterum quoque ſuppetit argumentum. Quippe opus hoc dedicat Liemaro,qui Adalberto ſucceſſit. Liquet hoc,non ex præfatione duntaxat: ſed etiam verbis iſtis lib. III cap.I. *De cujus viri* (Adelberti) *geſtis,& moribus,cùm difficile ſit aliquid dignum ſcribere; ad ſcribendum ea nos cogit neceſſitas; quoniam promiſimus libelli hujus tenorem,ô venerande præſul Liemare,uſque ad diem tui pontificatus extendere.* Item ex epilogo,quem carmine fecit ad Liemarum: ex quo & diſcimus, juvenem hoc opus luſiſſe. Sic enim inter alia ait:

Ergo fave votis,parce & juvenilibus auſis.

Meminit hujuſce ſcriptoris Helmoldus in Chronicis Slavorum lib.I cap.XIV: *Teſtis eſt magiſter Adam, qui geſta Hammenburgenſis Eccleſiæ Pontificum diſertiſſimo ſtylo conſcripſit: qui cùm commemoret Slaviam in duodeviginti pagos diſpertitam,affirmat,præter tres,omnes ad fidem Chriſti converſos.* Quæ apud Adamum legas lib.II cap.XVII. E recentioribus ejus ſæpe meminit Baronius: cui ad annum IↃCCCCLXXX vocatur *ſincerus chronographus*: item ad annum IↃCCCCLXXXIII, *probatæ fidei vetus chronographus*: ſimiliaque iſtis alibi habet.

Circa annum cIↃLXXX ANONYMUS BRITANNUS, Bedam continuans, libros tres emiſit de geſtis Anglorum; qui in rerum Britannicarum ſcriptoribus Heidelbergæ editis Bedæ proximè junguntur. Ætatem ejus locus iſte aperit lib.III cap.XXVII: *Reſponderunt Berengario libris, Lanfrancus Archiepiſcopus; ſed præcipuè, & fortiter, Guimundus, priùs monachus de ſancto Leufredo Normanniæ, poſtea Epiſcopus Averſonus Apuliæ, noſtri temporis eloquentiſſimus.* At Guimundus ille vixit temporibus Gregorii VII; ut ipſe teſtatur initio lib.I de Euchariſtia.Gregorius autem defunctus fuit anno cIↃLXXXVI. Anonymus verò hic definit initio Henrici regis, qui Guilielmo patri anno ſucceſ-

ſucceſſit cIↃLXXXVII: ut veriſimile ſit, circa hæc tempora vivere deſiiſſe.

Circa eadem tempora fuit INGULPHUS, qui perperam nonnullis *Indulphus*, Anglus, abbas Croilandienſis. Pater ejus fuit unus ex aulicis Eduardi, ultimi regum ſtirpis Anglicanæ. Ac meminit ipſe velitatiuncularum, quæ ſibi fuere in pueritiâ cum Edgithâ, Eduardi regis conjuge laudatiſſimâ. Primùm Weſtmonaſterii, poſtea Oxonii ſeſe ſtuduiſſe, inque philoſophiâ peripatetica æqualibus palmam præripuiſſe, itidem de ſe non vanus teſtis eſt. Fuit Guilielmo, Normanniæ duci, à ſecretis. Cujus bonâ cum veniâ Hieroſolymam adiit, Conſtantinopolitanum imperatorem Alexium, & patriarcham Sophronium, ſalutavit. Reverſus in Normanniam, factus eſt monachus Benedictinus. Sed poſtquam Guilielmus dux regnum Angliæ adeptus fuit: Croilandienſis ab eo factus eſt abbas. Scripſit de vita, & miraculis, S. Guthlaci. Item hiſtoriam ſui monaſterii. Sunt, qui & aliorum Angliæ cœnobiorum hiſtoriam condidiſſe teſtentur: atque in eâ multa etiam referre ad reges pertinentia: incipereque ab anno cIↃCLXIV: deſinere autem in anno cIↃLXVI, quo imperare in Anglia cœpit Guilielmus. Obiit anno cIↃCIX, regnante ibidem Henrico I. Suffectuſque in ejus locum eſt Joffridus, Prior monaſterii S. Ebrulfi. Prodiit Londini curâ V. Cl. Henrici Savilii, unà cum aliis rerum Anglicarum ſcriptoribus. Ἐπιγραφὴ hujuſmodi eſt: *Deſcriptio compilata per dom. Ingulphum, abbatem monaſterii Croiland, natione Anglicum, quondam monachum Fontaniſſenſem.* At appendix illa Ingulphi, quæ incerti ſcriptoris eſſe in codd. editis dicitur, auctorem habet Petrum Bleſenſem: ut exponemus, ubi ad Bleſenſem hunc deventum erit.

Eodem Cæſare Henrico IV imperante, BALDERICUS, ſacellanus primò, & à ſecretis fuit Gerardi, primi ejus nominis Cameracenſis, & Atrebatenſis epiſcopi; qui anno obiit cIↃXLIX. Hinc à ſecretis erat B. Liedberto; poſteaque Gerardo II; qui ſedere cœpit anno cIↃLXXVI. Exinde creatus eſt Canonicus, & Cantor Eccleſiæ Morinenſis. Tandem Noviomenſis, & Tornacenſis Eccleſiæ, epiſcopus fuit: atque annis ſedit quindecim. Chronicon fecit Cameracenſis, & Atrebatenſis Eccleſiæ, libris tribus: quod anno cIↃIↃCXV in lucem Duaci prodiit, curâ Georgii Colvenerii, Theologi Duacenſis. Scripſit & Chronicon Morinenſe, quod MSum exſtat in monaſterio Benedictino apud Cenomanenſes. Epitaphium Balderico hujuſmodi eſt in choro cathedralis Eccleſiæ Morinenſis: *P. Baldericus,*

hujus Eccleſiæ cantor, & epiſcopus Noviomenſis, an. Verbi incarnati cIↄcxII, *prælationis ſuæ an.* xv *prid. Kal. Iun. obiit, meritis plenus, & chronico Cameracenſi illuſtris.*

Tum quoque BRUNO monachus hiſtoriam belli Saxonici, ſuo tempore geſti, perſcripſit ad Werinherum, Epiſcopum Merſeburgenſem. Tractat hoc opere de adoleſcentia Henrici IV Imp. ac bellis, quæ geſſit cum Saxonibus: item de Rudolpho, & Hermanno, regibus in ſchiſmate electis. Orditur ab anno cIↄLXXIII: ac deſinit in anno cIↄLXXXII. Quod ſi talis erat Henricus IV, qualem eum Bruno depingit; ſanè nihil eo fuerit ſceleratius. Sed multò aliter de eo tradidere veterum non pauci. Atque hoc in cauſſa eſt, cur Marquardus Freherus, cùm Brunonis hujus hiſtoriam primus ederet in lucem: velut antidoti loco ſubjecerit apolegeticum; quem de unitate eccleſiæ conſervandâ, & ſchiſmate inter Henricum ac Gregorium, animi atque affectus ſui monumentum apud omnes eſſe voluit, ſeu Venericus Vercellenſis, qui deceſſit anno cIↄLXXVII: ſeu Walramus, vel Walrabonus, Naumbergenſis epiſcopus, qui anno obiit cIↄcXII: vel etiam, judicio quorundam, Conradus, epiſcopus Ultrajectinus, qui eſt defunctus anno cIↄXCVIII. Librum eum è Fuldenſi bibliotheca primus in publicum dederat, ac Ferdinando, Archiduci Auſtriæ, dicârat, Ulricus Huttenus.

Iiſdem temporibus in pretio erat GILBERTUS ſeu *Giſlebertus*, Flander, decanus Eccleſiæ S. Andreæ Elnonenſis, ſeu ad S. Amandum. Conſignavit hic librum de incendio Elnonenſi. Et Deportationem S. Amandi per Franciam, ac miracula, quæ fecit in via. Quod opus librorum eſt trium. Hæc MSa exſtant in bibliothecâ Eccleſiæ ad S. Amandum. Deceſſit Elnone anno cIↄXCV: atque ibidem ſepultus in æde SS. Apoſtolorum. Epitaphium ejus tale:

Hoc Giſlebertus ſub marmore pauſat opertus,
Dogmata diva ferens, & Chriſto totus inhærens,
Formam paſtoris noſtris qui geſſit in hortis:
Tandem ſublatus terris petit aſtra vocatus.

Quos verſus refert Chronicon monaſterii Elnonenſis. Meminit & ejus Molanus ad Uſuardum in VI Febr.

Nicolaus monachus S. Albani epiſtolâ ad Petrum abbatem S. Remigii, quæ inter epiſtolas Petri abbatis Cellenſis exſtat lib. IX, ac numero eſt nona. *Ivo, venerabilis Carnotenſium Epiſcopus in Chronicis ſuis ſcripſit duodecimo anno ætatis ſuæ Virginē ab Archangelo Gabriele ſalutatam, & à ſpiritu S. obumbratam.* Quem ad locum adnotat Jacobus Sirmondus, ea Juonis Chronica non exſtare.

Ivo, Carnotensis epiſcopus, floruit ſub Henrico IV; ut cognoſcimus ex Sigeberti chronicis ad an. CIↃLXXVIII, & CIↃXCII; quo epiſcopatum adeptus Carnotenſem; vel ſanè anno proximo; ut tradit Matthæus Paris in Hiſt. Angl. Obiit autem non anno CIↃCXVII; ut idem Matthæus perhibet: ſed CIↃCXV, ut legere eſt in Carnotenſis eccleſiæ martyrologio. Vide & de eo appendicem Sigeberti ad annum CIↃCXIV, atque è junioribus, cùm Baronium Annal. T. XI, & XII; tum Antonium Loiſelium in commentariis rerum Bellovacenſium cap. VIII, quod eſt de illuſtribus viris Bellovacenſibus. Præter ea quorum Sigebertus meminit in catal. cap. CLXVIII; aut etiam quorum mentio eſt apud Trithemium, Poſſevinum, alios; exſtat & breve Ivonis Chronicon de regibus Francorum: quod, ex P. Maſſoni J. C. codice, epiſtolis Ivonis Juretus ſubjungit in editione ſuâ Pariſinâ. Imò vidi & volumen ſatis amplum, quod inſcribitur: *Hiſtoria ſuccincta edita à venerabili Ivone, Carnotenſi epiſcopo, de geſtis quorundam regum Aſſyriorum, & de geſtis omnium Romanorum imperatorum, & ad ultimum de Karolo Magno, rege Francorum, & ipſius ſucceſſoribus.* Codicem eum MSum poſſidet cariſſimus mihi, magnæ eruditionis, majoriſque ſpei juvenis, Guilielmus Oomſius Amſtelodamenſis. Ac pars quidem ejus, ſed illa, quâ faciliùs carere poteramus, lucem jam adſpexit *a* principemque locum obtinet in Corpore veteris ac ſinceræ hiſtoriæ Francicæ: extenditur verò uſque ad annum ultimum Conſtantini imp. ac initium Licinii Cæſaris, & Conſtantini Magni. Cætera deſunt, vitio codicis MSi: unde malâ manu abrupta erant: ut conqueritur is, qui iſta in Germania divulgavit. Interea fore idem ſperat, ut alteri codex integer feliciter obtingat. Talis ſanè ille eſt Oomſii noſtri, qui provehitur uſque ad tempora Ludovici Pii. Eum ſimulac occaſio ſe offeret, publici juris facere idem Oomſius decrevit.

a *Hanoviæ anno* 1613.

Tum quoque claruit Hugo, Floriacensis monachus; qui Chronica condidit libris ſex, eoſque Ivoni Carnotenſi dicavit. Crebrò operis ejus meminit Antoninus Florentinus in ſummâ hiſtoriæ: item alii, qui conſecuti fuerunt. Eoſq; inter Cuſpinianus in imperatoribus ſuis. Ex opere hoc nō ampliùs nunc ſupereſt, quàm uſq; ad mortem Irenes imperatricis; qui tertius fuit annus imperii Caroli magni; Chriſti autem IↃCCCIII. Exſtat in Floriacenſi bibliotheca. Hugonem hunc cum aliquot aliis chronographis edere decreverat jam olim Baſilius Jo. Heroldus; ut ipſe teſtis eſt pręfatione in Mariani Scoti Chronicon.

Circa annum cIↄxc, ſub Guilielmo II, Anglorum rege, vixit ELFVVARDUS, ſive potiùs ETELVVERDUS, Anglus patricius, conſul, & quæſtor; ut ipſe ſcribit: imò regio ſanguine editus; quia atavus eì erat Etheredus rex, Athelulphi regis filius quartus: ut de ſe refert lib. IV cap. II. Præter epiſtolas complures ad Mathildam conſobrinam, etiam hiſtoriam brevem quatuor libris conſcripſit. Ab origine mundi orditur, ac perducit uſque ad finem regni Edgari. Meminit ejus, præter Lelandum, & alios, etiam Guilielmus Malmesburienſis in prologo hiſtoriæ ſuæ de regibus: ſed hoc in eo culpat, quòd affectato, planeq; turgido, & pompatico, utatur ſermone. Londini primùm prodiit curâ doctiſſimi Savilii.

Eodem tempore vivebat & in Anglia WARNERUS; qui Weſtmonaſterienſis cœnobii monachus erat, cognomento HOMILIARIUS: quomodo vocatus, quia eruditas reliquerit homilias. Præterea verò ſanctorum patrum deflorationes ſcripſit, & faſciculum temporum: ut teſtis eſt Boſtonus Burienſis. Arnoldus Wion in Ligno vitæ *Warmerum* appellat: ſed minùs rectè.

GAUFREDUS, monachus ordinis D. Benedicti, Hiſpanus, floruit anno cIↄxcVII, ac ſui geſta temporis conſignavit: quæ Hieronymus Surita primus protraxit in lucem, & ſummo viro, Antonio Auguſtino, Tarraconenſi Archiepiſcopo, dicavit.

Æqualis huic fuit BERTHOLDUS, ſive *Bernoldus*, CONSTANTIENSIS presbyter, vir Tritthemio admodum laudatus; qui & ordinem Romanum ſcripſiſſe ait. Idem etiam Chronicon Hermanni Contracti annis XI auxit; hoc eſt ab anno cIↄLIV, quo Contractus deceſſit, uſque ad annum cIↄLXVI. Inſimul ſui temporis hiſtoriam condidit, ab anno cIↄLIII, uſque ad annum cIↄc: quo & obiiſſe creditur. Unde falli liquet Poſſevinum, cùm in Apparatu ſacro, ubi de Contracto agit, hunc, & Bertholdum, æquales fuiſſe ait. Primus Bertholdum in publicum emiſit Chriſtianus Urſtiſius volumine quodam, quo illuſtres aliquot rerum Germanicarum ſcriptores comprehendit. Si animum affectibus haut viſum fuerit mancipare: neceſſum erit, ſubſcribamus doctiſſimo Cuſpiniano; quando ait, *Bertholdum abunde de Henrico* IV *ſcripſiſſe, ſed malè affectum.* Quid mirum? Nempe hic ille eſt, cui à Pontifice in triſti iſthoc diſſidio inter Cæſarem, & Pontificem, impoſitum fuit, ut in Eccleſiæ gremium reciperet, quotquot à Cæſareis partibus ad Pontificias deſciſcerent. Itaq; Cæſari addictos, nunc Henricianos appellat, aut Guibertiſtas: nunc ſchiſmaticos, hæreticos, vel excommunicatos: è

contra-

contrario, qui à partibus ſtarent pontificiis, ſolos catholicorum nomine dignatur: eoſdem S. Petri fideles, Chriſti milites, & Eccleſiæ vocat propugnatores. Imò ipſe in acie ſtetit Pontificiâ, cùm ea, ac Suevi imprimis, an. cIↃLXXXVI victoriam ab Imperatore in Oſtrofrancis reportarent.

Etiam temporibus Henrici IV, & fortaſſe ulteriùs, claruere, Guilhelmus Pictaviensis, & Guido Ambianensis. Uterque geſta ſcripſere Guilielmi Conquæſtoris, Angliæ regis; qui obiit an. cIↃLXXXVII. Guilielmus Gemiticenſis lib. VI de geſtis Normannorum cap. XLIII: *Ad finem geſtorum Guilhelmi, regis Anglorum, & ducis Normannorum, de quibus, faſtidio lectorum compendiosè conſulentes, quædam perſtrinximus, veniamus. Siquis verò pleniùs illa nôſſe deſiderat; librum Guilhelmi Pictavienſis, Luxoviorum Archidiaconi, eadem geſta, ut copioſo, ita eloquenti ſermone, affatim continentem, legat. Edidit præterea de eadem materia opus non contemnendum Guido, Epiſcopus Ambianenſis, heroico metro exaratum.* De Guilielmi Pictavienſis hiſtoria actum fuit in bibliothecâ Collegii S. Benedicti: nunc verò (ut Th. James ait) *notam hujus* libri reperies, librum autem nuſquam loci.

Cap. XLVIII.

Leonis Marſicani, ſive Oſtienſis, libri tres Chronici Caſinenſis: quibus quartum addidit Petrus diaconus. Theodericus abbas de vitis Sanctorum. Alphredus Beverlacenſis. Anonymus de geſtis Henrici IV *imp. Stephanus, abbas Leodicenſis, de vita S. Modoaldi. Error quorundam de ætate Modoaldi, & alter Poſſevini de ætate ejus, qui vitam Modoaldi exaravit. Diethmarus abbas de tranſlatione Modoaldi. David Scotus de vita Henrici* V. *Eundem videri, qui regnum Scotiæ deſcripſit: etſi aliud Tritthemius putârit. Udalſcalcus de controverſiis inter Hermannum, epiſcopum Auguſtanum, & Eginonem abbatem; item de vitis quorundam. Sigeberti Chronica, & varia opuſcula de vitis ſanctorum. Turgotus Dunelmenſis, vir de Britannica hiſtoria præclarè meritus, variis operibus; ſed vernaculâ linguâ ſcriptis. Florentii Bravonii Chronicon, atque ejus continuatio. Alia ejuſdem Florentii. Rainal-*

nal-

naldus de vita Hugonis Cluniacenſis. Fabricius Thuſcus, (*cognominis illi, quem Plinius laudat*) *de vita S. Adhelmi. Goccelinus Bertinianus de vitis plurium ſanctorum. Amandus de vita, atque obitu Odonis Cluniacenſis. Chronicon Rodulphi abbatis S. Trudonis. Gelaſius papa de paſſione S. Eraſmi. Vilco Iaerſma de geſtis nobilitatis Friſicæ in terra ſancta. Anonymi chronicon Hieroſolymitanum. Anonymus de tranſlatione S. Valentini. Calliſtus papa de vita atque obitu ſanctorum. Eadmerus Britannus quæ ſcripſerit, & an idem ſit, ac Emundus. Cantuariæ vetus nomen. Auctarium Galfrido Monæmuthenſi additum à Gualthero Calenio. Ioannes Pyke de regibus Angloſaxonum, ac Danis, qui in Anglia regnarunt.* Nicolaus Sueſſionenſis de vita Godefridi Ambianenſis. Robertus monachus S. Remigii *de bellis contra Saracenos.* Munionis Mindonenſis, Hugonis Portugallenſis, & Gyraldi preſbyteri, *hiſtoria Compoſtellana.*

HEnrico IV jam ſene, & annis primis Henrici V (qui imperium ſuſcepit anno CIƆCVI) claruit LEO MARSICANUS ex Caſinenſi monacho epiſcopus OSTIENSIS. De ætate arguit, quòd epiſtolas ſcripſerit nomine Urbani II; teſte Petro diacono in Chronico Caſinenſi cap. XXXI: ac quòd idem, ubi intellexit Paſchalem in carcerem eſſe conjectum, habitu mutato in fugam ſe dederit; eodem teſtante cap. XL. Adde quòd idem, ejuſce Papæ temporibus, craticulam S. Laurentii, cum martyris ejus duabus ſanguinis ampullis, multorumque ſanctorum reliquiis, recondidit ſub novo altari; ipſeque altare illud dedicavit: ut ex veteribus inſcriptionibus Baronius adſtruit ad annum CIƆCXII. Compoſuit Leo Oſtienſis tres priores libros Chronici Caſinenſis; qui incipiunt à B. Benedicto (defunctus is anno IƆXLII) deſinunt verò in obitu papæ Victoris III, hoc eſt anno CIƆLXXXVI. Quartus autem liber auctorem habet Petrum diaconum Caſinenſem: de quo inferiùs dicemus.

Itidem extremis Henrici IV, ac primis Henrici V temporibus; nempe circa annum CIƆC, ac deinceps; non exiguum nomen habuit

buit THEODERICUS, abbas monaſterii S. Trudonis in diœceſi Leodienſi, congregationis Cluniacenſis. Hic poſteris prodidit vitam S. Rumoldi, archiepiſcopi, & martyris; quæ eſt apud Surium Tom. VII ad I Jul. & vitam B. Landradæ, virginis Belgicæ; quæ apud eundem Tom. IV ad VIII Jul. Item vitam S. Bavonis Confeſſoris, quæ in T. V ad I Oct. Adhæc tranſlationem SS. Trudonis, & Eucherii, quæ ibidem legitur. Item vitam S. Amalbergæ virginis, quæ MSa exſtat in cœnobio Cameræ juxta Bruxellam. Præterea vitam S. Bavonis, confeſſoris, quæ in Sur. T. V die I Oct. item libros duos de vita S. Trudonis, quæ eſt T. VI die XXIII Nov. ubi & commemorata antè S. Trudonis tranſlatio reponitur. Aliqua horum etiam memorat Sigebertus in catal. cap. CLXXI, his verbis: *Theodericus monachus, & abbas ſancti Trudonis, vitas ſanctorum Bavonis, Trudonis, & Rumoldi, urbaniori ſtylo melioravit, & eleganti ingenio multa, breviter quidem, ſed laudabiliter, metricè ſcripſit.* Reſpicit autem eò, quòd Veteris & Novi Teſtamenti hiſtorias ſcripſerit verſu heroico.

Tum quoque, ſub Henrico I, Anglorum rege, claruit ALPHREDUS Anglus, Beverlacenſi in urbe, ubi & obiit, ſacerdos, ac collegii, ut nunc loquimur, theſaurarius. Reliquit deflorationes Galfridi libris V: de geſtis regum Britanniæ lib. I: hiſtoriam ampliorem lib. I; vitam S. Joannis Beverlacenſis, archiepiſcopi Beverlacenſis. Obiit Alphredus anno CIↃCXXVI: quo & annales ſuos finiit. Meminit præter alios Joannes Wethamſted, ſive de loco Frumenti: qui &, unde annales ſeu chronicon ſuum ordiatur, exponit, & quæ potiſſimùm, ac quò uſque perſequatur. Nam ait, *Chronicon à Bruto, uſque ad tempora Normannorum, ſcripſiſſe: tractâſſe quoque de civitatum nominibus hinc inde ſeorſum in hoc regno fundatis: ac retuliſſe, quibus nominibus civitas Londonienſis, Cantuarienſis, Eboracenſis, aliæque urbes variæ, vocatæ fuerint temporibus illis, quibus Britannica geſſerunt vocabula, per Britoneſque inhabitatæ erant.*

Statim ab obitu imp. Henrici IV, (quem in annum CIↃCVI incidere, antè diximus) quidam vitam ejuſce imperatoris in literas retulit; cujus nomen ignoratur, quia apponere ipſe auſus non fuit. Hæc primitus, unà cum vitâ Hildebrandi, ſive Gregorii VII, à Bennone ſcriptâ, lucem intueri cœpit in rerũ expetendarum faſciculo, quem exhibuit Orthuinus Gratius. Poſt illa eandem alii iterum, atque iterum, divulgarunt. Perſtringit eum ſcriptorem Baronius T. XII, ad annum CIↃCVI.

Sub imp. Henrico V etiam vixit STEPHANUS, abbas Leo-

dicenſis, ad S. Jacobum, ordinis Benedictini; qui libris tribus ad Thietmarum abbatem vitam ſcripſit S. Modoaldi, Trevirenſis archiepiſcopi. Apud Surium eam reperies Tom. III ad XII Maji. Modoaldus ille (ut in præfat. dicitur) frater erat Ittæ, & Severæ: quarum prior mater fuit S. Gertrudis: ut omnino cœlo, ſeculoque toto, aberrent, qui claruiſſe tradunt anno IↃCCL. Sed ut illi non parum in Modoaldi ætate cæcutiunt: ita ſpiſſior eſt Poſſevini error in temporibus Stephani hujus: quem refert ad annum IↃCCXL. Fortaſſe impoſuere illi hæc præfationis verba: *Adorſi ſumus, auctore Deo, enarrare, quæ de vita & miraculis beati Modoaldi pontificis, tam ex antiquorum relatione, quàm ex antiquorum librorum lectione colligere potuimus.* Quomodo qui loquitur, innuere videtur nonnulla ſe accepiſſe à ſenibus; qui, ſi Modoaldum non noviſſent ipſi, ſaltem aliquando ſermonem habuerint cum iis qui Modoaldi ætate vixiſſent. Sed nulli hoc argumentum fucum fecerit, qui viderit, in libello ipſo agi de Carolo Magno *a*, Ludovico Pio, & Clothario impp. atque adeò ibidem legerit *b*, poſt hos fuiſſe complures, tum Carolos, & Pipinos; tum Clotarios, & Ludovicos; alios quidem reges, alios & imperatores. Sed quid opus multis? Nihil manifeſtiùs arguit ætatem Stephani, quàm quòd æqualis fuerit Diethmari: quem Henrici V temporibus fuiſſe, clarè indicio erunt, quæ nunc dicam.

a *Cap.* 10, 11, 12.
b *Cap.* 13.

DIETHMARUS, ſive TIETHMARUS, Helmovardienſis, ſeu Helmardvicenſis cœnobii abbas, cùm à Stephano, Leodicenſi abbate, accepiſſet tres libros de vita S. Modoaldi; eidem ἀντιδώρου loco miſit ſcriptam à ſe ejuſdem Modoaldi tranſlationem. Ea autem ſancti corporis tranſlatio (ut in libelli illius fine refertur) facta eſt à Tiethmaro, anno gratiæ CIↃCVII. Ubi & Tiethmarus hic dicitur fuiſſe ſecundus ejus nominis Helmovardienſis abbas: ſucceſſione autem ſextus. Unde, ut Thietmari, ita Stephani ætas, ſatis liquet. Cæterùm ex Poſſevino cognoſcimus, in codd. manu exaratis etiam adſcribi Thietmaro vitam, & miracula S. Remacli.

DAVID SCOTUS ſocius erat Mariani Scoti. Fuit priùs ludimagiſter Wirtzeburgenſis: hinc in aulam eſt vocatus ab Henrico V imp. cujus & vitam libris tribus tradidit: ut ex Conrado à Liechtenaw, & Joanne Aventino, cognoſcitur. Arbitror, nec alium eſſe, qui de regno Scotiæ ſcripſit. Etſi Tritthemius diſtinguat, qui hunc Davidem presbyterum vocat. Sed, ut eundem putem, facit, quòd uterque Scotus, uterque Henrici V ætate vixiſſe, uterque Imperato-

peratoris ejus geſta dicitur ſcripſiſſe. Refertur hic David ab Aventino inter eos auctores, quorum induſtriâ fuerit adjutus, cùm ſextum annalium Boicorum librum componeret.

Temporibus quoque Henrici v Imp. vivebat Udescalcus, ſive *Vdalſcalcus*; cujus narratio de controverſiis inter Hermannum, comitem à Wietliſpach, epiſcopum Auguſtanum, & Eginonem, abbatem S. Udalrici, edita eſt ab Henrico Caniſio Tom. II Antiq. Lect. Quando hoc opuſculum ſcripſerit, verba iſta in extremo libello indicant: *Quem defenſorem, ac propugnatorem ſperabamus, utputa gregis Dominici paſtorem*, Augustensem *Epiſcopum, crudelem ſenſimus perſecutorem. Qui cùm à beatæ memoriæ Papa* Paschali, *pro diuturna inobedientia, in omni pontificali officio fuiſſet interdictus; atque à ſucceſſore ejus*, Gelasio *ſecundo; nec non à ſancto adhuc ſuperſtite Papa*, Calixto *ſecundo; abſque ſpe ejuſdem recuperandi officii ſit damnatus: ab ipſa Apoſtolica ſede hoc accepimus mandatum, hujuſmodi vitare, ut mortiferum. Nos tamen, ut minùs perfecti, non ſtatim ad hæc implenda convaluimus* &c. Auguſtanus ille epiſcopus Hermannus, de quo hìc ſermo eſt, ſedere cœpit anno cIↃXCVI, ac Eccleſiæ ſuæ præfuit uſque ad an. cIↃCXXXIV, ſuccedente ei tum Walthero Palatino in Tubingen. Non dubium autem, quin idem ſit Udeſcalcus, qui in literas retulit vitam, cùm Mariæ Magdalenæ, atque Afræ; tum Udalrici, epiſcopi Auguſtani: quam etiam prodidere, Gebhardus, Auguſtanus epiſcopus, & Berno, ſeu Bernardus Augienſis.

Sigebertus, monachus Gemblacenſis in Brabantiâ, Chronicon ſuum incipit ab anno CCCLXXXI; quo poſt mortem Valentis regnare cœperunt Valentinianus minor, & Gratianus: ac perduxit, non quidem uſque ad annum cIↃCXXXI, ut ait Raphael Volaterranus initio lib. XXII; verùm uſque ad annum cIↃCXII, quo obiit. Sed Robertus, abbas Montis, adjecit, quæ ſubjunguntur uſque ad annum cIↃCCX. Vetuſtus, &, ſi non αὐτόγραφος, at de eo ſaltem exſcriptus, Chronici hujuſce codex eſt in bibliotheca Gemblacenſi; in quo deſiderantur aliqua, quæ legas in pleriſq; etiam MSis; aliqua etiam recentiori manu adjecta ſunt ad oram: ut auctor eſt, qui eum cum aliis codd. contulit, Aubertus Miræus, diſquiſitione SS. Virginibus Colonienſibus. Atque idem Miræus novam Sigeberti editionem Antwerpiæ dedit an. cIↃIↃVIII, typis Verduſſii. In ea Sigebertum continuat Anſelmus, abbas Gemblacenſis VIII, uſque ad an. cIↃCXXXVI. Hinc Auctarium Aquicinctinum producit uſque

ad an. cIↄccxxv. Exſtat & Sigeberti Chronicon MSum in publicâ Cantabrigienſis Academiæ bibliothecâ, & apud eoſdem in Collegio S. Benedicti. Edidit Sigebertus præterea librum de eccleſiaſticis ſcriptoribus: in cujus extremo & alia, quæ divulgârit, recenſet. *Scripſi*, inquit, *vitam Theoderici epiſcopi, conditoris ipſius* (Gemblacenſis) *Eccleſiæ, & Abbatiæ; in qua etiam, per digreſſionem, laudem ipſius urbis heroico metro declamavi. Scripſi paſſionem Sanctæ Luciæ, quæ ibi requieſcit, Alcaico metro. Quibuſdam etiam reprehendentibus illam Sanctæ Luciæ prophetiam, Annuntio vobis pacem Eccleſiæ Dei datam, Diocletiano ejecto de regno ſuo, & Maximiano hodie mortuo: reſpondi, diligenter conſideratâ temporum ratione, & rerum veritate. Scripſi nihilominus ſermonem in laudem ipſius virginis, in quo tranſlationes ipſius à Sicilia in Corfinium, civitatem Italiæ, & à Corfinio in Metim, urbem Galli, ordinatâ temporum conſequentiâ digeſſi.* Sermo is MSus exſtat Gemblaci. Hinc ſubdit: *Scripſi vitam Sigeberti Regis, conditoris Eccleſiæ, & Abbatiæ Sancti Martini, extra civitatem Metenſem ſitæ.* Habes apud Surium Tom. VII a. d. I Febr. Sequitur inde: *Regreſſus ad Monaſterium Gemblacenſe, ſcripſi paſſionem Thebæorum, patronorum noſtrorum, heroico carmine.* Conſtat id opus libb. tribus & MSum ſupereſt Gemblaci. Addit mox: *Scripſi vitam S. Guiberti Confeſſoris, fundatoris Eccleſiæ noſtræ Gemblacenſis; de qua excerpſi lectiones competenti ordine in ejus depoſitione.* Reperies apud Surium Tom. III ad XXIII Maji. Subjungit hinc: *Scripſi & geſta abbatum Gemblacenſium.* Hæc diſcipulus Sigeberti continuavit ad an. uſque cIↄccxxxvi. Addit *vitas ſanctorum Maclovi & Thedardi, urbaniori ſtylo melioravi.* Ex his illa Maclovi, ſeu Machuti, exſtat apud Surium T. VI die XV Nov. Sequitur: *Vitam quoque S. Lantheri urbanè melioravi.* Supereſt MSa indeque fortaſſe appendix illa ad vitam Lantberti, ſeu Lamberti, à Stephano exaratam, quæ apud Surium T. V d. XVII Sept. Intelligo tranſlationem eam MSam adſervari, tum Gemblaci, tum etiam Lovanii in collegio Jeſuitico. De hoc ſcriptore ita monachus Auguſtinianus Nuſſienſis in magno Chronico Belgico ad annum cIↄcXIV: *Finitur hic Chronica Sigeberti, qui venerabilis monachus Gemblacenſis cœnobii, vir in omni ſcientia literarum incomparabilis ingenii, deſcriptor temporum,* III *Non. Oct. obiit,* &c.

Vixit & tum TURGOTUS DUNELMENSIS, Anglus, prius monachus cœnobii Dunelmenſis, ac poſtea ab Henrico I Angliæ rege factus S. Andreæ in Scotia epiſcopus, & à rege Scotiæ ibidem receptus. Multa de hoc Rogerus Houedenus part. I ad an. cIↄ-

LXXIII.

LXXIII. Sed etſi præclarè de hiſtoria patria meritus ſit: tamen vix ei hic locus eſſe poteſt, quia Britannicâ linguâ ſcripſit; ut Hector Boëthius ait: nec, quod ſciam, interpretem Latinum hactenus eſt nactus: niſi quatenus eum Boëthius, atque alii exſcribunt. Cæteroquin reliquit commentarios de vita Malcolmi, regis Scotiæ: ejuſque conjugis Margaritæ, quibus à confeſſionibus erat. Item librum fecit de regibus Scotorum. Et annales ſui temporis. Et Chronica Dunelmenſia, quæ orditur ab anno IↃCXXXV, ac perducit uſque ad annum CIↃXCVII. Septimo, ut ipſe refert, ætatis anno monaſterium ingreſſus eſt; undevigeſimo autem factus eſt diaconus, trigeſimo presbyter. Summâ fide ſcripſiſſe, judicium eſt Briani Twyni lib. II, apologiæ de antiquitate Academiæ Oxonienſis. Obiit anno CIↃCXV.

FLORENTIUS BRAVONIUS, Wigornienſis monachus, floruit florentiſſimè anno CIↃCX, totoque novennio pòſt. Nam obiit anno CIↃCXIX, regnante Henrico primo, Anglorum rege. Compoſuit Chronicon ex Chronicis ab initio mundi uſque ad annum Domini CIↃCXVIII: quod alius ejuſdem cœnobii continuavit uſque ad annum CIↃCLXIII. Atque id opus eò majoris duci convenit, quòd Latinè ei inſerantur ſuis locis antiqui Angloſaxonum annales. Hoc Florentii chronicon, & continuatorem ejus, è bibliotheca ſuâ primus publicavit Guilielmus Howardus, nobilis Anglus. Scripſit præterea Florentius hic de regali Anglorum proſapia: item appendicem ad Marianum Scotum: item de rebus memorabilibus cœnobii ſui Wigornienſis. Liber de genealogiis regum MSus exſtat Cantabrigiæ in collegio S. Benedicti. Dicere non poſſim, idémne, an alius ab eo, ſit ille de regali Anglorum proſapiâ liber. Balæus prioris ſolùm tituli meminit. Pitſeus autem diſtinguit. Florentium hunc laudant, ac ſequuntur, Gualterus Coventrienſis, Ranulphus Higdenus, & Joannes Roſſus.

Ad eadem tempora pertinet RAINALDUS abbas, qui perperam nonnullis *Flaivaldus* vocatur. De eo ſic Henricus de Gandavo in catal. cap. III: *Rainaldus, abbas Viceliacenſis, ſcripſit compendioſè vitam Domini Hugonis, Cluniacenſis abbatis.* Deceſſit autem hic Hugo anno Chr. CIↃCIX; ut ex Sigeberti Chronicis conſtat.

FARICIUS, ſeu FABRICIUS THUSCUS, Abbas Abindonenſis apud Anglos, congregationis Cluniacenſis, claruit an. CIↃCX. Conſignavit vitam S. Adelmi, ſive Aldelmi, ſive Anthelmi, Abbatis Scotici. Fuit & alter Fabricius Thuſcus, Plinio me-

moratus in indice ſcriptorum, è quibus profecit lib. III, IV, VI. Imò, ut puto, ſolus hic verè id nomen poſſidet. Nam qui Aldelmi vitam ſcripſit, is Lelando, Balæo, & in bibliotheca Geſneri à Simlero adauctâ, non Fabricius Thuſcus, ut uni Poſſevino; ſed Faritius Thuſcus nominatur.

GOCCELINUS, ſive *Gotzelinus Bertinianus*, qui aliis Gocelinus, Gallus, monachus primùm ad B. Bertini apud Audomaropolim Arteſiæ monachus Benedictinus fuit: poſtea eum Anſelmus Cantuarienſis epiſcopus, ob egregias animi dotes in Angliam evocavit: ubi monachus primò Cantuarienſis fuit, ac poſtea Ranuſienſis. Claruit anno CIƆCX. Signavit vitam S. Swithuni, Wintonienſis epiſcopi: quæ ipſa, vel ſaltem epitome ejus, exſtat apud Surium T. IV Jul. II. Item edidit vitam B. Auguſtini, Anglorum, ut vocant, Apoſtoli, libris II. deque ejus miraculis librum I, & de tranſlatione ejus ad Anſelmum libros II. Præterea vitas S. Laurentii archiepiſcopi Londinenſis, Grimbaldi abbatis, Erkenwaldi epiſcopi, Eedgithæ, Milpurgæ, & Witheburgæ. Item librum de origine S. Ivonis, ex Perſiâ in Angliam tranſlati, & alterum de tranſlatione ac miraculis ejus. Non confundendus autem hic Gocelinus, ſive Goccelinus, cum Gocelino, Pariſienſi epiſcopo, quem celebrat Regino Chronicorum de origine & geſtis Francorum lib. II ad an. IƆCCCLXXXVII, nec cum Gocelino, Wellenſi Canonico, cujus meminit Thomas Wiccius in hiſtoriâ Monaſterii B. Mariæ de Meritona. Baronio ad annum IƆCCCLXII dicitur *Gothzelinus Morinenſis*. Aliis monachus Bertinianus: quæ minimè cum ſuperioribus pugnant. Nam ex oppido S. Audomari in Angliam à B. Anſelmo fuit evocatus.

Anno CIƆCXIII clareſcebat AMANDUS, Prior monaſterii Aquicinctini, ordinis S. Benedicti, bis mille paſſibus diſſiti Duaco, inclyto Flandriæ oppido. Hic nominis ſui memoriam reliquit epiſtolâ luculentâ, quâ vitam, & obitum deſcripſit. Odonis, epiſcopi Cameracenſis. Ea exſtat MSa Aquicincti atque item Antverpiæ apud Miræum. Incipit hoc pacto. *Aquicinctenſis cœnobii humilis congregatio* &c.

Anno CIƆCXV, vel circiter, orbi literato innotuit RODULPHUS, ſive RADULPHUS, S. Trudonis abbas, Ord. S. Benedicti, in diœceſi Leodienſi, congregationis Cluniacenſis. Compoſuit Chronicon ad ſua uſque tempora, quod in cœnobio S. Trudonis adſervatur MSum. Item conſignavit inventionem, & tranſlationem S. Ge-

S. Gereonis: quæ apud Surium T. VI die XXIV Nov. Apud Poſſevinum, velut diverſos, legas, Rodolphum abbatem, & Rodulphum, S. Trudonis monachum. Quemadmodum eſt apud Sweertium in Athenis Belgicis. Sed eſt unus idemque. Obiit Coloniæ an. CIƆCXXXVIII.

Is qui anno CIƆCXVII S. Gervino, ſecundo abbati in Aldenburg, ſucceſſit, Gervini hujus vitam conſcripſit. Ejus epitomen habes apud Haræum in Sanctorum vitis ad XVII April.

GELASIUS II Pontif. Max. fuit anno CIƆCXVIII, inque literas retulit paſſionem S. Eraſmi Epiſcopi, & martyris. MSa exſtat Caſini.

Eodem tempore claruiſſe dicitur VILCO JAERSMA, Friſius. Hic à ſecretis fuit Elconis à Liaucama: atque res ab eo, & aliis è Friſicâ nobilitate, geſtas in terra ſancta ſub rege Balduino, poſteritati prodidit. Auctorem hujuſce rei laudat Suffridus Petri Andream Cornelium in Hiſtoria Friſica, ex Solcone à Forteman, Occone Scharlenſi, & Joanne Ulieterpio, magnam partem contextâ, ſed necdum editâ: cujus MSum ſe, atque item alios, exemplar habere, ait idem Suffridus.

Chronici Hieroſolymitani, quod Reinerus Reineccius edidit, anonymus ſcriptor *a* incipit ab anno CIƆXCV; quo Urbanus II. celebravit concilium Claromontanum, in quo bellum ſacrum eſt decretum: deſinit verò in ſecundo anno Balduini de Burg, tertii Regis Hieroſolymitani; qui annus eſt Chriſti CIƆCXVIII; ac veriſimile eſt, eo anno obiiſſe. Ipſe bello non interfuit: ſed dicit, ſe omnia habere ab iis, *qui præſentes adfuiſſent*. Videtur omnium, qui de Hieroſolymitano bello ſcripſere, eſſe antiquiſſimus. Quædam tamen, ab eo omiſſa, reperies apud Guilielmum Tyrium; de quo inferiùs dicemus.

a *Albertus Aquenſis is eſt, ut poſtea dicemus.*

Is cujus operâ innotuit nobis tranſlatio corporis S. Valentini, epiſcopi Patavini (habes eam apud Surium Tom. IV d. IV Aug.) circa annum claruit CIƆCXX. Incipit autem hoc pacto, prout quidem è MSSis duobus expreſſit idem Surius: *Noſtro ævo temporibus Calixti, Pontificis Max. anno Dominicæ incarnationis* CIƆXC, *Patavii inventum eſt corpus ſanctiſſimum venerandi confeſſoris Chriſti, & epiſcopi Valentini.* Sed annorum ratio iſta longiùs abit ab ætate Calixti. Planè enim ſcribi convenit CIƆCXIX, quo Calixtus pontificalem adeptus dignitatem. Vel CIƆCXX, qui alter eſt annus pontificatus. Equidem ita cenſeo, proclivem magis errorem fuiſſe in numero, quàm in nomine pontific's.

CALLISTUS II, Guido antea dictus, Guilielmi, Burgundiæ Comitis, filius, primùm monachus monaſterii Fallerienſis in Gallia, congregationis Cluniacenſis, hinc archiepiſcopus Viennenſis in Gallia, ac denique, poſt Gelaſium ſecundum, papa Romanus, præter epiſtolas, ac decreta, reliquit librum de obitu & vita ſanctorum: ac ſeorſim librum de miraculis S. Jacobi Apoſtoli; qui prope integer exſtat in Vincentio Bellovacenſe Speculi Hiſtorici lib. XXVI à cap. XXX uſque ad XLII. Sanè Calliſtus magno ſemper in honore habuit S. Jacobum Compoſtellanum: quod & indicant verba iſta Guilhelmi Malmesburienſis: *Nec quicquam in Calliſti pectore pecuniarum, vel habendarum ambitus, vel habitarum amor, operari bono abhorrens potuit. Adeò ut Anglos peregrinos magis ad ſanctum dictum, Iacobum Compoſtellanum videlicet, quàm Romam pergere, admoneret; pro via longitudine ad illum locum bis euntibus idem benedictionis refundendum commodum, quod habent, qui ſemel Romam irent.* Idem MSus adſervatur Oxonii in Balliolenſi bibliothecâ, & Cantabrigiæ in Benedictinâ: ubi & liber ejus MSus ſuper tranſlationem S. Jacobi. Item ejuſdem liber MSus de inventione corporis Turpini.

EADMERUS, ſive Edmerus Britannus, Anſelmi archiepiſcopi auditor, Borobernenſis monachus ad fanũ Servatoris, ac poſtea abbas ad Albani fanum, ac tandem B. Andreæ in Scotiâ Præſul, claruit ſub Henrico I Angliæ rege circa annum CIↃCXX. Compoſuit grande opus de libertate Eccleſiæ, in quo tractat de diſcordia inter Guilielmum Rufum, Anglorum regem, & Anſelmum archiepiſcopum. Item exaravit libros VI de geſtis ſui temporis: ſive hiſtoriam novorum in Anglia, qui MSus Cantabrigiæ exſtat in Collegio S. Benedicti: Continet quæ contigere ſub Guilielmo I. & II. Item Henrico I. Nempe ab anno Chriſti CIↃLXVI, uſque ad an. CIↃCXXII. Idem ſcripſit vitam Anſelmi archiepiſcopi: quæ ibidem MSa reperitur. Adhæc carmen de geſtis S. Anſelmi, & S. Elphegi, archiepiſcoporum. Item vitam Wulfridi archiepiſcopi. Anno Chr. CIↃCXXI obiiſſe, teſtis eſt Simeon Dunelmenſis; qui annis XL poſt Eadmerum claruit.

Sed idemne, an (quod Joannes Pitſeus arbitratur) alius ab eo eſt EMUNDUS? de quo ſic Henricus de Gandavo cap. VII: *Emundus, monachus Cantuarienſis, ſcripſit vitam Anſelmi, Cantuarienſis archiepiſcopi. Item ſcripſit illum librum de diſcordia inter Guilielmum, Anglorum regem, & eundem Anſelmum, archiepiſcopum.* Sanè ætas, magiſter, opera conveniunt: eoque eundem cenſeo. Exſtat hodieque vita Anſelmi

ſelmi duobus libris ab ejus convictore Anglo comprehenſa: quæ & Anſelmi operibus præmittitur, & apud Surium legitur Tom. III a. d. XXI Apr. Sed auctor ejus vitæ EDINERUS vocatur. Fortaſſe idem nomen eſt *Edmundus*, & *Eadmerus*, vel *Eadnerus*: atque ut ex illo *Emundus*, (ſic & vocat Tritthemius) ita ex hoc *Edinerus* factum fuit. At dixerit aliquis, omnino alium eſſe *Eadmerum*, alium *Edmundum*: quia ille Dorobernenſis monachus fuit: hic Cantabrigienſis monachus ab Henrico de Gandavo appellatur. Sed iſte ſcrupulus neminem morabitur, niſi rerum Britannicarum planè ignarum. Nam ſatis convenit, quæ nunc *Cantuaria*, hanc Bedæ, aliiſque, *Doroberniam* vocari: nonnullis etiam *Durovernum*, vel *Dorovernum*, vel *Darvenum*, Δαρȣ́ενον; quæ appellatio eſt apud Ptolomæum. Exſtat MSa illa Anſelmi vita in bibliothecâ Collegii S. Benedicti apud Cantuarienſes: teſte Th. James, ubi ſic inſcribitur: *Vita S. Anſelmi, Archiepiſcopi Cantuarienſis apud Edmerum Dorobornenſem.* Quod ſententiam noſtram confirmat. Sed quid multis opus? Omnem eximit ſcrupulum tum Balæus & Pitſeus, tum præcipuè clariſſimus Seldenus: qui ex bibliothecâ Roberti Cottoni, Equitis & Baronetti Hiſtoriam Eadmeri libris VI edidit anno CIↃ IↃC XXIII. Editionem eam cùm ſuperiora ſcriberem, necdum conſpexeram. In hujus præfatione abundè oſtendit Seldenus, ejuſdem eſſe ſcriptoris, quæ Eadmero, quæque Edimero, ac Emundo tribuuntur. Eaque ex præfat. petat qui plura volet de Eadmero. Guilielmus Malmesburienſis Eadmerum appellat *ſuorum temporum hiſtoricum ſinceritate veritatis laudandum.* Idem ejus ſermonis celebrat *feſtivitatem* & *facundiam.* Nec ſanè in veteribus rerum Anglicarum ſcriptoribus à puro ſermone quiſquam propius abeſt hoc Eadmundo, & Malmesburienſi.

GUALTERUS CALENIUS, Britannus è Cambria, archidiaconus Oxonienſis, &, juxta nonnullos, tandem Oxonienſis epiſcopus, floruit tempore Henrici I, Anglorum regis, anno CIↃCXX. Hic Britannicæ hiſtoriæ, ab Galfrido Monemuthenſi ex Britannica lingua in Latinam tranſlatæ, auctarium ad ſua uſque tempora edidit. Eſt id auctarium annorum amplius quadringentorum, atque, ut Radulphus cenſet, ſermone ſcriptum eſt non ineleganti. Hiſtoriam ejus in compendium redegit Ponticus Virunnius Italus.

JOANNES PYKE, Anglus, floruit anno CIↃCXX ſub Henrico, primo ejus nominis Anglorum rege. Scripſit de regibus Angloſaxonum: item de regibus Danis, qui in Anglia regnarunt. Quos

libros poſtea in compendium redegit Guilielmus Horman, Etonenſis collegii proreĉtor.

NICOLAUS, SUESSIONENSIS monachus, claruit anno cIↄcxx: atque ad Rohardum, Sueſſionenſis Eccleſiæ decanum, tribus libris ſcripſit vitam æqualis ſui S. Godefridi, Ambianenſis epiſcopi: qui anno obiit cIↄcxviii. Habes in Surii Hiſtoria ſanctorum T. vi die viii Nov.

Etiam anno cIↄcxx literis, & poſteritati, vacabat ROBERTUS S. Remigii in diœceſi Rhemenſi (ut ipſe in præfatione de ſe teſtatur) monachus congregationis Cluniacenſis. Collegit acta conciliorum. Octo item libros compoſuit de bello principum Chriſtianorum, Gallorum præcipuè, contra Sarracenos; quod geſtum fuit anno cIↄxcv. Prodiit Baſileæ apud Pernam an. cIↄIↄxxxiii. Atque etiam exſtat in ſcriptoribus iis rerum Germanicarum, quos in editione ſuâ faſce uno complexus Juſtus Reuberus fuit. Item Tom. I. Orientalis hiſtoriæ, quæ inſcribitur, *Geſta Dei per Francos*. Sed in Reuberi editione libri ſunt viii: in Orientali Hiſtoriâ ſunt ix. Quod inde eſt, quia *a* in Baſileenſi ac Reuberianâ editione unus ſit liber, qui in Hiſtoria Orientali dividitur in ſeptimum, & octavum. Quod ſi Tritthemium audimus, fuerint libri x. Credo, in exemplar inciderat, ubi & alius liber in duos diſpeſceretur. Incipit Robertus à Concilio Claræmontano anni cIↄxcv, cui interfuit, atque unde profectio illa in Orientem cœpit: definit in victoriâ de Ammirauſo Babylonis, quæ incidit in annum cIↄxcix. Fuit ipſe expeditionis comes: quo majorem fidem meretur. Meminit Blondus ſæpius Dec. ii, lib. iv.

a *Semæ an.* 1533.

Temporibus quoque Henrici v, & papæ Callixti ii, quibus Didacus factus primus archiepiſcopus Compoſtellanus, claruere MUNIO, MINDONIENSIS epiſcopus, HUGO, PORTUGALENSIS epiſcopus, & GIRALDUS presbyter: qui, juſſu Didaci archiepiſcopi, hiſtoriam Compoſtellanam duobus libris tradiderunt. De hoc opere ita Vaſæus in Chronico Hiſpaniæ cap. iv: *Vidi Salmanticæ in Bibliothecâ collegii S. Salvatoris, quod magno Reipublicæ bono inſtituit D. Didacus Muros, Ouetenſis epiſcopus, & Catholicis regibus à ſecretis, doctiſſimorum, atque integerrimorum fertilitate virorum celeberrimum, hiſtoriam Compoſtellanam in duos libros digeſtam, juſſu D. Didaci primi archiepiſcopi Compoſtellani; in quibus primordia, ſucceſſus, incrementa Eccleſiæ Compoſtellanæ latè deſcribuntur. In iis libris plurima ſcitu digna reperi, quæ ſuis locis ponentur. Prioris libri auctores fuiſſe dicuntur Munio*

Mindo-

Mindonienſis, & Hugo Portugalenſis epiſcopi: poſterioris, Giraldus quidam, presbyter, ut colligitur, & ejuſdem archiepiſcopi familiaris. Alius ab hoc eſt Munio, itidem Hiſpanus; qui anno cIↃCCLXXXV Ordinis prædicatorum ſeptimus eſt electus magiſter generalis: ſed Nicolaus IV Pont. Max. ſeptimo pòſt anno eum hoc munere privavit: novennio pòſt à Pont. M. deſignatus eſt in Hiſp. epiſcopus Palentinus. At à Bonifacio VIII honore hoc eſt dejectus. Ac tandem Romæ anno cIↃCCXCIX in cœnobio S. Sabinæ ex animi ægritudine obiit. Plura de eo Leander Albertus lib. I, de illuſtribus viris Ordinis Prædicat.

CAP. XLIX.

Hildebertus Cenomanenſis de vita Hugonis Cluniacenſis, itẽ Mariæ Ægyptiacæ. Deceptum eſſe illuſtrem annalium conditorem, cùm ab Ivone putaret Hildeberto inuri impudicitiæ notam. Guilielmus Gemeticenſis de geſtis Normannorum, quo in opere fides ejus ſubinde laboret. Guigo de vita Hugonis Gratianopolitani. Rupertus Tuitienſis de vita Berengarii abbatis, Eliphii martyris, & Hereberti Colonienſis, atque idem de incendio Tuitienſi. S. Bernardus Clarævallenſis de vita Malachiæ, abbatis Hibernici. Philippus, abbas Bonæ ſpei, *de vitis, & paſſione ſanctorum quorundam.* Auctus Florentinus *de ſanctis aliquot.* Eckardi Urangienſis *Chronicon.* Hugonis de S. Victore *Chronicon.* Diemo de ſanctorum *vitis.* Anonymus de vita S. Notberti. Alius de vita Guilielmi Ciſtercienſis. Osbertus Clarentius *de vita Regis Eduardi; & quo incitatus fuerit ad eam deſcribendam; item alia ejuſdem.* Petri Oſtienſis liber IV *Chronici Caſinenſis: eundem videri ac* Petrus diaconus, *cujus varia referuntur.*

HEnrici IV, ac V temporibus, nec non Lotharii II, qui imperii habenas cepit anno cIↃCXXV, pretium eruditionis ſuæ tulit HILDEBERTUS, Cœnobii Cluniacenſis monachus, Berengarii, atque item S. Hugonis abbatis diſcipulus, priùs ſcholæ magiſter, hinc archidiaconus, poſteaque in Hoëli locum epiſcopus

factus CENOMANENSIS, cui eccleſiæ præfuit annis XXII; ac tandem, in Guilleberti locum, anno gratiæ CIƆCXXIX, Turonenſis epiſcopus creatus ab Honorio Papa, qui ingenio ejus valde delectabatur. Rexit autem Turonenſem Eccleſiam annis VII, & menſibus VI. Obiit anno CIƆCXXXVI, qui annus XI erat Lotharii II. In annorum tamen ratione paullùm abeunt alii; qui Cœnomanenſi eccleſiæ præfuiſſe dicunt annis XXIX, ac Turonenſem archiepiſcopum factum eſſe anno CIƆCXXVII, ſediſſéque ibi annis ſex, ac totidem menſibus. Apud Ægidium Brii lib. III Hiſtor. Perticenſium & Alenzoniorum comitem legere eſt; ut Hubertus Capreolus, Rotroci Perticenſis dapifer, Nogenti (vulgò huic nomen *le Rotrou*) in vinculis eum detinuerit. Literis mandavit vitam præceptoris ſui S. Hugonis, abbatis Cluniacenſis. Eam Cluniaci MSam exſtare, auctor eſt Arnoldus Wion. Sed eadem, anno CIƆDCXIX, Lutetiæ edita eſt in bibliothecâ Cluniacenſi Martini Marrii. Idem carmine ſcripſit vitam Mariæ Ægyptiacæ, cujus exemplar MSum eſt penes Heribertum Roſweidum. Meminit Henricus de Gandavo in catal. cap. VIII; *Hildebertus, ex Cenomanenſi epiſcopo archiepiſcopus Turonenſis, qui claruit tam proſâ, quàm metro, ſcripſit eleganti metro vitam Mariæ Ægyptiacæ.* Alia etiam, quæ poſteritati mandavit, ſubjungit. Vide & Tritthemium, atque alios. Baronius T. XI putabat, Hildebertum impudicitiæ notari ab Ivone Carnotenſi epiſt. CCLXXVII. Sed planè fallitur. Siquidem in melioribus libris, uti eo, quem ex MSorum optimorum fide expreſſit Juretus, non *Hildeberto*, ſed *Aldeberto* legitur. Apud Guilielmum Malmesbur. etiam habes carmen in Berengarium, pro ætate, quâ auctor ejus vixit, ſanè luculentum. Quid mirum? Quando is inter eloquentiſſimos Galliæ viros etiam à Nicolao de Clemangiis refertur, epiſtolâ ad Galiotum de Petramala cardinalem. Et veteres in eum verſiculi iſti exſtant:

Inclytus & proſâ, verſuq; per omnia primus,
Hildebertus olet prorſus ubique roſam.

Vide & elogium ejus apud Guilielmum Malmesburienſem lib. III de geſtis Anglorum, atque adeò & apud S. Bernardum Clarævallenſem epiſt. CXXIII, & CXXV. Meminit & Ranulphus in Polychronico, & Guilielmus Gemeticenſis lib. V. de ducibus Normanniæ cap. IX. Vita Hildeberti hujus exſtat in Galliis, in pontificali Cenomanenſium libro. Complures ad eum epiſtolæ ſuperſunt, tum Yvonis Carnotenſis; tum Goffridi, Vindocinenſis abbatis;

abbatis; qui & eum appellat virum religioſum, & in provincia ſua primum poſt metropolitanum.

Temporibus iiſdem, hoc eſt Henrici IV, V, & Lotharii II, claruit GUILIELMUS GEMETICENSIS, Normannus, monachus Fiſcanenſis, qui & ἁπλῶς *Guilielmus Cœnobita* appellatur: puta ex eo, quòd in præfatione ſe Gemeticenſem cœnobitam vocet. Hic ſex libros reliquit de geſtis Normannorum: eoſque dicavit Guilielmo, Anglorum regi, & Normannorum duci, qui vulgò dicitur Conquæſtor; quia, cùm Normanniæ duntaxat dux foret, Angliæ regnum bello acquiſiverit. Annum indicant veteres verſiculi.

Anno milleno ſexageno quoque ſeno
Anglorum metæ flammas videre cometæ.

Cometes enim eam mutationem regni antecesserat. Obiit autem Rex ille Guilielmus anno CIↃLXXXVII. Hinc imperium adeptus eſt filius Guilielmus, qui deceſſit anno CIↃC. Exinde regnavit Henricus, qui fato ſuo anno CIↃXXXV functus fuit. Ac ſucceſſit ei Stephanus. Guilielmus Gemeticenſis vitam perduxit uſque ad Stephani tempora. Itaque poſtquam ſex eos ſcripſiſſet libros, de quibus diximus, ſeptimum adjecit: quo paucis de Guilielmo II agit; fuſiuſque perſequitur res geſtas Henrici I; cujus & obitum narrat. Hoſce VII libros (ex quibus tres primi potius Dudonis dici merentur, ut ſuperiùs oſtenſum) ab interitu vindicavit Guilielmus Camdenus. Multæ verò in ſcriptore hoc fabulæ de Normannis leguntur: quod non inficiabitur, qui cum eo contulerit, quæ de ætate ſuâ in Chronicis ſuis retulit Flodoardus. Fragmentum hujus Gemeticenſis habes apud Cantabrigienſes in bibliothecâ S. Benedicti. Verùm & integer ibi adſervatur.

GUIGO, ſeu CUIGO, qui nonnullis *Guido*, Gallus, patriâ Delphinas, quinctus Prior generalis primæ Carthuſiæ, floruit tempore Henrici V, & Lotharii Saxonis imp. atque ad Innocentium II Papam exaravit vitam S. Hugonis, Gratianopolitani epiſcopi, qui anno obiit CIↃCXXXII. Habes apud Surium Tom. II. a. d. I Apr. Liber ejus de Contemplatione ineditus aſſervatur in primariâ Carthuſiâ; cujus præfectum fuiſſe, diximus. Mentio Guigonis fit & in vita B. Bernardi Claræuallenſis: imò & inter Bernardi epiſtolas duæ ad eum ſuperſunt: nempe undecima & duodecima. Utrobique autem, uti & vitæ jam memoratæ lib. III cap. I, GUIDO vocatur: qui GUIGO eſt in inſcriptione vitæ S. Hugonis

nis

nis apud Surium, atque adeò in MSSis, quos is ſecutus. Equidem ex auctoris potiùs operibus, quàm aliunde, verum nomen peti debet: etſi & Guidonem Baronius vocet ad an. cIↄcxxvIII: Integrum autem nomen, juxta nonnullos, eſt GUIDO, vel potius GUIGO DE PONTE, vel juxta alios GUIGO DE CASTRO Valentinianus. Deceſſit anno Chr. cIↄcxxxvII, ab inſtitutione ordinis Carthuſiani LIII, ætatis ſuæ L, monachatus ſui XXX, prioratus, ut vocant, XXVII, vel circiter: ut auctor eſt Sutorius lib. II de vita Carthuſ. cap V. Præter quem & Arnoldum Boſtium vide de viris illuſt. Ordin. Carthuſ. cap. II, & Petrum Dorlandum Chronic. lib. IV cap. III. Videndum autem, idemne, an alius, ille ſit, quem ſæpius ſe exſcribere profitetur auctor magni Chronici Belgici.

Etiam tum Henrici V tempore claruit, tum Lotharii II, ſub quo deceſſit, RUPERTUS, abbas TUITIENSIS cœnobii juxta Coloniam Agrippinam. Ætatis, præter alia, indicium faciunt commentarii de divinis officiis: quos anno ſe cIↄcxI elaborâſſe, ipſe auctor eſt operis ejus lib. V cap. XIV. Eo autem tempore ſub Berengero, ſive Berengario abbate, in monaſterio S. Laurentii juxta Leodicum adhuc monachus degebat: ut de ſe teſtis eſt nobis præfatione in Geneſin. Obiit autem anno cIↄcxxxv. IV Non. Mart. Inter alia, quæ memoriæ prodidit, eſt hiſtoria S. Eliphii martyris; quæ à Surio inſerta eſt Tom. V a. d. XVI Oct. Ejus MSus codex Coloniæ exſtat. Item edidit vitam S. Hereberti, archiepiſcopi Colonienſis. Ejus quidem non meminit Bellarminus in ſcriptoribus Eccleſiaſticis, ubi de Ruperto hoc agit: ſed habes apud Surium T. II die XVI Mart. &, ut genuinam, agnoſcit Baronius T. X ad an. IↄccccxcvI. Quamquam non tam auctor ejus vitæ, quàm expolitor, fuit. Quod verba iſta præfationis indicant: *Quatenus ſancti archipræſulis vitam virtutibus ſplendidam, ſed prioris, ut tibi videbatur, ſtyli rubigine ſubobſcuram, novo reſcriberem ſtylo.* Etiam Coloniæ *a* prodiit liber ejus de incendio Tuitienſi, in quo corpus Dominicum à flamma circumfusâ intactum remanſit. Cum opere hoc etiam connexa eſt vita Tuitienſis hujus Ruperti, ex quo cætera de eo pete. Item adi Sixtum Senenſem in bibliotheca: & imprimis Rupertum ipſum, præfatione ad Cunonem, priùs abbatem Sigembergenſem, tum epiſcopum Ratiſponenſem; quâ, quæ ſcripſerit, recenſet.

a *An.* 1572.

Incerti nominis monachus Præmonſtratenſis vitam ſcripſit æqualis ſui Godefridi, comitis Cappenbergenſis, qui anuo obiit cIↄcxxvI.

cIↃCXXVI. Exſtat vita hæc apud Surium T. I. a. d. XIII Jan.

Circa annum cIↃCXXX, ac deinceps, ſanctimoniæ, atque eruditionis gloriâ, longè lateque effulſit S. BERNARDUS, abbas Clarævallenſis: obiit autem anno gratiæ cIↃCLIII, ætatis ſuæ LXIII. Hic, inter tot aurea monumenta, etiam libro integro complexus eſt vitam B. Malachiæ, epiſcopi Hiberni. MSus ejus codex adſervatur Cantabrigiæ in bibliothecâ Collegii S. Benedicti. Cæterùm apud nonnullos reperio, vitam Malachiæ hujus ad B. Bernardum ſcriptam fuiſſe à Congano, Abbate Hibernico, ordinis Ciſtercienſis. Sed Bernardo ipſi tribuit & Godfridus, monachus Clarævallenſis, diſcipulus Bernardi, de vita ejus lib. III cap. ult. Item appendix Henrici de Gandavo cap. IV. Ut mittam Philippum Bergomatem in Suppl. Chr. lib. XII ad an. cIↃCXXX. Aliorum etiam ſanctorum vitas ex S. Bernardo hauſere. Nam ex ſerm. XXVI in Cantica excerpta eſt vita S. Gerardi monachi; quæ apud Surium T. VII die XIII Jun. Atque ex ſermone alio *a*, vitam S. Victoris in monaſterio Arremarenſi, quod eſt in Trecenſi diœceſi, quieſcentis, apud eundem Surium habes die XXVI Febr.

a *Col. 233, & deinceps edit. Keerbergianæ.*

B. Bernardo, abbati Clarævallenſi, familiaris fuit PHILIPPUS ab Eleemoſyna, cognomine ab HARVENG, abbas ſecundus monaſterii Bonæ ſpei apud Binchium, Hannoniæ oppidum. Præter commentarium in Eccleſiaſten, qui in memorato cœnobio adſervatur, poſteris etiam reliquit vitam S. Auguſtini Hipponenſis. Etiam vitas prodidit horum trium, S. Amandi, Trajectenſis epiſcopi, Giſleni epiſcopi, & S. Landelini abbatis. Adhæc paſſionem SS. Martyrum, Cyrici, & Jullittæ. Quibus in bibliothecis hæc exſtent MSa, docebit Poſſevinus. Prodiere autem opera ejus Duaci anno cIↃIↃCXX *b*.

b *Typis Ioannis Kellanii.*

AUCTUS FLORENTINUS, monachus inſtituti Vallis Umbroſæ, ac generalis ſuæ congregationis abbas, iiſdem temporibus claruit. Nempe imperantibus Lothario Saxone, ejuſque æmulo, Conrado Suevo. Auctus hic præter epiſtolas contexuit vitam Joannis Gualberti; qui congregationem memoratam inſtituerat. Item reliquit vitam Bernardi Uberti Cardinalis. Adhæc librum de tranſlatione capitis Jacobi Apoſtoli. Auctor Bernardus, ejuſdem inſtituti monachus, in Aucti hujus geſtis: atque exinde Michaël Pocciantius in illuſtribus ſcriptoribus Florentinis.

ECKARDUS, primus abbas Urangienſis monaſterii in diœceſi Herbipolenſi, ordinis S. Benedicti, floruit ſub Conrado III, anno

no cIↄcxxx, ac præter monachorum Laternam, cujus ſolius Trithemius meminit, præterque ſermones, & epiſtolas, etiam Chronicon reliquit.

Floruit iiſdem temporibus HARIULPHUS, abbas S. Petri Aldeburgenſis in Flandriâ ordinis Benedicti. In literas retulit vitam S. Arnolphi, Sueſſionenſium epiſcopi; quam Surius edidit ſub nomine Liſiardi; ſed ſub nomine Hariulphi integra extat in Urſicampo, ordinis Ciſtercienſis monaſterio apud Noviomum, Picardiæ oppidum. Initium ejus eſt hujuſmodi; *Lamberto Dei gratiâ Tornacenſi epiſcopo Hariulphus.* Sed Surius præfationem triplicem omiſit. Præterea ſcripſit Hariulphus vitam B. Gervini II abbatis Aldeburgenſis, prædeceſſoris ſui. Deceſſit An. cIↄcXLIII quemadmodum Mejerus annotat lib. IV Annalium his verbis; *Obiit vir venerabilis Hariulphus, abbas Aldeburgenſis, poſtquam* XXXVIII *per annos ſingulari prudentia eam rexiſſet domum, ſeque ſtrenuè, multaque cum laude Romæ apud Innocentium* II *defendiſſet contra cœnobitas Sueſſionenſes, qui incorporare Sueſſionenſe monaſterium ac in Prioratum, ut vocant, redigere conabantur: ſed cauſſa ceciderunt.*

HUGO DE S. VICTORE, patriâ Saxo, ita dictus, quòd fuerit abbas S. Victoris, claruit temporibus B. Bernardi, anno cIↄcxxx, & deinceps. Ac, præter alia, Chronico memoratur, quod perduxit uſque ad annum cIↄcxxxVIII; ut Matthæus Paris ad hunc annum auctor eſt in vita Henrici I. Hoc opus ejus paſſim, nec diſſimulato Hugonis nomine, exſcribit auctor Chronici magni Belgici, à Piſtorio editi ex codd. MSSis. Vitam Hugonis hujus concinnavit Thomas Garzonius *a*: qui & notis Hugonem illuſtravit.

a *Habes in editione Hugonis, quæ Venetiis prodiit an.* 1588.

Iiſdem temporibus fuit DIEMO Germanus, monachus Benedictinus; qui, ſignando aliquot ſanctorum vitas, ſui memoriam poſteritati reliquit.

Ad hæc etiam tempora pertinet auctor vitæ S. Nodberti, patriarchæ Præmonſtratenſium, natione Germani, è municipio Xanctis: qui, uti & ſcriptor iſte, circa annum claruit cIↄcxxxIV. Offendes apud Surium die VI Jun. Baronio T. XII, ad annum cIↄcxxxIV, auctor hujus vitæ appellatur HUGO *archiepiſcopus,* ſucceſſor Nortberti. Sed ſcrupuli nonnihil injiciunt verba iſta in eâ vitâ cap. XII: *Anno igitur poſt incarnationem Domini noſtri Ieſu Chriſti milleſimo centeſimo decimo octavo, menſe Iunio; poſt comitum ſuorum ex hâc vita deceſſum, acceſſit ei dominus Hugo, jam dictus clericus, (hoc enim erat nomen ejus,) qui proximo poſt eum loco ſucceſſit in regimine Præmonſtratæ*

Eccle-

Eccleſiæ, piæ & ſanctæ converſationis homo. Quomodo de ſe minimè ſcripſiſſet. Sed dicere poſſumus, hæc poſtea à ſucceſſore, vel alio, eſſe adjecta.

Item tum fuit is, qui vitam conſcripſit æqualis ſui B. Guilhelmi, primùm abbatis ordinis Ciſtercienſis, poſt archiepiſcopi Bituricenſis, inque eâ dignitate defuncti anno plus minùs cIↃcxxxvI: ut hac in vitâ apud Surium legas T. I. die x Jan.

OSBERTUS CLARENTIUS, ita dictus à Clarentiâ pago in comitatu Suffolcenſi, monachus, ac poſtea etiam, Lelando teſte, Prior Londinenſis in abbatia Weſtmonaſterienſi, ſub Stephano, Anglorum rege, (ut in catalogo majore Boſtonus Burienſis refert) anno claruit cIↃcxxxvI. Opus contexuit de vita regis Eduardi, Ethelredi regis filii. Cujus compendium Cantabrigiæ exſtat in collegio S. Benedicti. Eam regi huic gratiam rependit Osbertus, quòd cœnobium, in quo monachus hic viveret, mirum in modum auxiſſet; primuſque in eo ſepeliri voluiſſet. Præterea reliquit vitam duorum Regum, Ethelberti confeſſoris, & Eadmundi martyris: item vitam B. Edburgæ virginis. Paſſio regis & confeſſoris S. Ethelberti ſeu Athelberti exſtat MSa in bibliothecâ Collegii S. Benedicti apud Cantabrigienſes. In nonnullis codd. etiam S. Elphegi vita ei adſignatur. Sed perperàm, cùm ſit Osberni; de quo ſuperiùs dictum.

PETRUS, diaconus OSTIENSIS, auctor eſt libri IV Chronici Caſinenſis; qui incipit, ubi Leo Oſtienſis deſierat: nempe ab obitu papæ Victoris III, ſive anno gratiæ cIↃLXXXVI. Deſinit autem in morte Petri Leonis antipapæ; quo defuncto, Innocentius papa ab omnibus eſt receptus: quod anno contigit cIↃcxxxvIII, anno nono Innocentii. Anno præcedenti, hoc eſt cIↃcxxxvII, Petrus hic ab imperatore Lothario II miſſus fuerat ad monachos Caſinenſes: ut ipſe ſcribit cap. cxx. Quod ætatem ejus ſatis arguit. Idem autem videtur, ac ille, de quo nunc dicam.

PETRUS DIACONUS, Ægidii filius, Romanus, monachus Caſinenſis (cui ordini quinquennis fuit conſecratus, anno cIↃcxv) multa prodidit, quæ hiſtoriam Eccleſiæ illuſtrent. Ut ſunt iſta; De ortu, & vitâ juſtorum monaſterii Caſinenſis: De viris illuſtribus monaſterii Caſinenſis: Miracula Caſinenſium monachorum: De locis ſanctis: Supplementum hiſtoriæ Anaſtaſii monachi, & bibliothecarii, de raptu corporis SS. Benedicti, & Scholaſticæ: Paſſio S. Placidi abbatis, & ſociorum: Paſſio S. Marci, & ſocio-

ſociorum, ad Oderiſium abbatem: Miracula SS. martyrum, Marci, Nicandri, & Martiniani; Inventio S. Marci martyris: Vita S. Dariæ, uxoris S. Nicandri martyris: Vita S. Juliani confeſſoris: Vita S. Apollinaris abbatis ad Rainaldum abbatem: Vita SS. Guinizonis, & Januarii, monachorum, ad Richardum monachum: Vita S. Conſtantii epiſcopi, & confeſſoris ad Guarinum, Aquini epiſcopum: Vita S. Severi, epiſcopi Caſinenſis ad Seniorem Abbatem: Vita S. Leonis Papæ: Vita S. Mauri Abbatis, ad Rainaldum, ſubdiaconum Caſinenſem: Hiſtoria de everſione, & reſtauratione cœnobii S. Mauri: Tranſlatio S. Stephani protomart. Conſtantinopoli ad urbem Romam: Deſtructio, & reſtauratio Atinæ urbis: De conſulibus, dictatoribus, & imperatoribus Romanorum: Hiſtoria Trojanæ gentis ab exordio ad ſua tempora: De prodigiis, & portentis, ad Ptolomæum, conſulem Romanum: Abbreviatio Solini de mirabilibus mundi. Atque hæc omnia, & multò plura ejuſdem, MSa adſervantur in bibliotheca Caſini: ut auctor eſt Poſſevinus in Apparatu ſacro. Alius autem ab hoc Petro Caſinenſi diacono eſt Petrus ille, itidem Caſinenſis diaconus, qui vitam S. Athanaſii Neapolitani deſcripſit: ut libro proximo dicemus.

CAP. L.

Petrus Venerabilis. Guilielmus abbas S. Theoderici, de vita S. Bernardi. Anonymi compendium de epiſcopis Rhemenſibus. Sefridus, Thimon, Ebbo, & Herbordus, de vita S. Othonis. Robertus, diaconus Aſtrovandiæ, de vita S. Aiberti. Alius de S. Ludgero. Anſelmus Avelburgenſis de vitis ſanctorum. Rodulphus Gallus de vita Petri abbatis.

NUnc eos conſideremus, qui vixere, poſtquam ad Cæſareum faſtigium evectus fuit Conradus Suevus; qui & Conradus III vocatur; atque imperium tenuit ab anno CIↃCXXXVIII uſque ad annum CIↃCXLII. Primùm hîc ſe offert S. PETRUS, cognomine VENERABILIS, Arvernus, genere nobilis, Mauricii, & Raigardę filius, unde & ipſe Mauricius vocatur: (Mauriacenum quaſi à Mauriaco, Arverniæ oppido, perperam vocat Papirius Maſſonus,

ſonus, ac pejùs alius Maturitium) abbas Cluniacenſis nonus, & generalis octavus. Qui ætate quidem Lotharii; ſed imprimis Conradi III imp. & primis Frederici Barbaroſſæ temporibus, ob eruditionem, & ſanctimoniam, magni nominis fuit. Hic opus condidit de miraculis ſui temporis: de S. Marcello papâ, & martyre: De vita S. Matthæi Albanenſis: ut de rhytmis, hymnis, VI libris epiſtolarum, & *aliis*; quæ conjunctim in bibliothecâ Cluniacenſi leguntur. Deceſſit Cluniaci CIↃCLVIII.

Nec leve ſub Conrado hoc III nomen habuit GUILIELMUS, abbas S. Theoderici, poſteaque monachus Clarævallenſis ſub B. Bernardo. Hic orſus eſt in literas referre vitam B. Bernardi: ſed, morte præventus, (ante ipſum Bernardum deceſſit) abſolvere non potuit: ut ait Henricus de Gandavo cap. X. Et fortaſſe idem eſt, de quo Henrici appendix cap. X. Guilielmi hujus eſt liber primus de vita Bernardi; qui apud Surium legitur die XX Aug. Quatuor ſequentes ſibi vindicat Bernardus, Bonævallenſis abbas. Conjunguntur autem etiam cum operibus B. Bernardi. Alia ejuſdem Guilielmi commemorat Philippus Bergomenſis in Chronico Suppl. lib. XII, ac Tritthemius in catal. Idem verò eſt Guilielmus abbas, & Guilielmus ex abbate monachus, & Guilielmus Clarævallenſis: de quibus diſtinctis locis *a* agit Poſſevinus.

Temporibus iiſdem fuit ANONYMUS, Remenſis Eccleſiæ canonicus, qui hiſtoriam Flodoardi de Eccleſiæ Remenſis præſulibus in compendium redegit. Nempe cùm archiepiſcopus eſſet Sanſon, qui ex Carnotenſi clerico factus eſt archiepiſcopus Remenſis, anno CIↃCXXXIX, atque apud Igniacum ſitus eſt; ut Antonius Demochares tradit. Ex hoc ſcriptore appendiculam Flodoardo adjecit Jac. Sirmondus: quam deſcripſit ex cod. Igniacenſi.

a *Pag.* 697. 701, & 709.

Ejuſdem imperatoris temporibus concurrerunt quatuor hi ſcriptores vitæ S. Othonis, SEFRIDUS, THIMO, EBBO, & HERBORDUS. Nam tempore S. Othonis fuere: is autem in Pomeraniam ad prædicandum Euangelium profectus eſt anno CIↃCXXIV, atque obiit anno CIↃCXXXIX. Ex quatuor his *Sefridus*, ſive Sifridus, S. Othonis ſcriba, ſeu notarius, fuit: ut Daniel Cramerus obſervat Chronici Pomeranici lib. I cap. XIV. *Ebbo* fuit monachus cœnobii S. Michaëlis prope Babepergam. Ac vitam Othonis retulit, prout eam ex ore accepit Udalrici, ſacellani S. Ægidii. Auctor Andreas abbas in præfatione, quam quatuor libris de vita Othonis præmiſit. *Thimon* verò, ut ex eodem abbate cognoſcimus, erat

rat monachus genere illuſtris, & S. Othoni gratus acceptuſque: qui & quinquennis ejus fuiſſe mimulus creditur. *Herbordus* autem ibidem *Scholaſticus* vocatur: diciturque *vitam præfati Othonis in libello quodam dramatico, carmine, vel etiam proſâ luculentiſſimè perſudâſſe.* Ex tribus prioribus contexta eſt vita S. Othonis, quæ exſtat apud Henricum Caniſium lib. II Antiquæ Lect. Ex iiſdem quoque, atque item Herbordo, ſua ſe accepiſſe in præfatione fatetur Andreas abbas: cujus quatuor libri de vita Othonis exſtant in Divis Bambergenſibus à Gretzero editis. Habemus & vitam S. Othonis apud Surium T. IV. a. d. II Jul. Sed ejus auctor in MSo cod. non erat adſcriptus. Non dubium autem, quin eodem ex fonte ſua hauſerit, unde poſtea Andreas abbas. Sed ſcriptor iſte compendio omnia conſtrinxit: Andreas abbas fusè cuncta diduxit.

Ultimis quoque ejuſdem imperatoris temporibus vixit ROBERTUS, archidiaconus Auſtrovandiæ. Hic vitam ſcripſit æqualis ſui S. Aiberti, monachi, & presbyteri Criſpinienſis monaſterii; qui obiit circa annum CIƆCXL. S. Aiberto autem æqualem eſſe ejus vitæ auctorem, præfationis hæc verba oſtendunt: *Vitam S. Confeſſoris Chriſti Aiberti; quemadmodum à religioſis, & veridicis viris, maximè autem à domino Alulpho, religioſo monacho, qui ejus ſecreta præ cæteris meliùs noverat, accepi; pro mei ingenii mediocritate diligenter enarrare conſtitui.* Vide eam vitam apud Surium T. II. II Apr.

ANONYMUS, quartus ſcriptor vitæ S. Ludgeri, tempore vixit S. Bernardi, abbatis Clarævallenſis, circa ann. CIƆCXLI. ut, teſte Chriſt. Brouwerio, in MSo cod. additum erat; ſed aliâ manu. Cùm verò priores tres, Othelgrimus, Altfridus, & Uffingus, proſâ eam materiem tractarint; hic idem carmine præſtitit. Quatuor iſtorum meminit quinctus ſcriptor vitæ Ludgeri, Joannes Cincinnius, in præfatione ſuâ: atque ex iſtis quatuor hauſiſſe ea ſe profitetur, quæ promit. Cincinnius ille prodiit Coloniæ ante annos centum, & decem, Quentelii typis.

ANSELMUS, Avelburgenſis epiſcopus, in Marchia ad Avelum non longè ab Albi fluvio, floruit anno CIƆCXLVI, ac cùm epiſtolas, tum ſanctorum aliquot vitas, reliquit.

Extremis Conradi III temporibus RADULPHUS Gallus, monachus Cluniacenſis, vitam deſcripſit S. Petri abbatis. MSa exſtat Cluniaci.

Claruit tum quoque S. Eliſabeth Schonaugienſis, ſoror Ecberti Regis, abbatiſſa in Trevirenſi diœceſi, quæ inter alia reliquit librum

de

de origine, inventione, & nominibus virginum undecim millium. Ætatem arguit, quod ſcripſerat ad S. Hildegardim, Moguntinam: quam æqualem fuiſſe S. Bernardo Claræuallenſi, conſtat ex vita Hildegardis ſcripta ab abbate Theodoro.

CAP. LI.

Britanni aliquot ſcriptores. Nempe Turſtinus de origine cœnobii Fontanenſis. Guilielmus Rhievallenſis de geſtis Anglorum. Robertus Salopienſis de vita Wenefridæ virginis. Rodolphus Albanius de vita S. Albani: ejuſdem libri de geſtis Alexandri Magni; quos alii Gualteri Hemlingtoni eſſe, arbitrantur. Guilielmus Malmesberienſis de geſtis regum Angliæ, item epiſcoporum ejus, & quæ præterea tractârit. Henricus Hungtingdonenſis quàm varia ingenii ſui opera de rebus Anglicanis ediderit. Caradocus Lancarvanenſis de ſucceſſionibus Britannorum, ſitu orbis, & vita Gildæ. Ealredus Rhievallenſis de vitis aliquot ſanctorum: item Chronica ejuſdem, & alia. Ioannes Mercianus de Merciorum regibus. Simeon Dunelmenſis de regibus Angliæ, martyrio Ethelberti, atque Ethelredi, & aliis. Conganus abbas de S. Malachia Hiberno.

SEd nefas fuerit præterire tot illuſtres Britanniæ viros, quos alter ille orbis, ejuſdem Conradi imp. temporibus, regnante in Angliâ Stephano, extulit.

Qualis TURSTINUS, ſive *Truſtinus*, qui & *Turſtanus*, Eboracenſis archiepiſcopus, ac, poſteaquam jam ſenex eâ ſe dignitate abdicâſſet, monachus Ciſtercienſis apud Rippon, Eboracenſis agri oppidum, quod Fontanenſe, ſive de Fontibus dicitur. Hac occaſione ipſe, præter alia, de origine Fontanenſis cœnobii opuſculum poſteritati tranſmiſit. Obiit ſub rege Stephano, anno CIƆCXL, vel proximo.

Tum item, quaſi ſidus, effulſit GUILIELMUS RHIEVALLENSIS, Ciſtercienſis monachus in Rusheforde. Hiſtoriam hic Anglorum reliquit, quam dicavit Ealredo, Rhievallenſi abbati. Inter potiſſimos Angliæ ſcriptores habetur à Ricardo Haguſtaldenſi, Ranulpho Higdeno, & Guilielmo Hormanno. Obiit anno CIƆCXL.

ROBERTUS Salopienſis, ſive de Shrewisberij (teſte Joanne Capravio in catalogo ſanctorum Angliæ) floruit ſub eodem Stephano, Angliæ rege: ac, poſt Wenefridæ virginis è Cambria tranſlationem in Salopianum monaſterium, cujus antiſtes erat, opus de vita ejuſce virginis condidit, atque id Guarino, monachorum Wigornienſium præfecto, dicavit. Nempe occaſio hujus operis fuit, quòd ad ejus monaſterium, ut dixi, S. Wenefridæ oſſa tranſlata eſſent: quod anno factum CIↃCXXXVIII. In codice MSo, quo uſus fuit Laurentius Surius, cùm breviùs aliquanto Wenefridæ vitam conſcriberet, aberat nomen auctoris. Sed planè cenſet, fuiſſe ipſius Roberti. Vide eum Tom. VI. Nov. III. Lubens autem ſubſcribo Surii conjecturæ: etſi nec fugiat me, ante hunc, alium fuiſſe, itidem Britannum; qui & ipſe Wenefridæ vitam qualecunque reliquerit ingenii ſui monumentum. Fuit is Elerius Cambrius, qui circa annum vixit IↃCLX. Sed quæ in fine illius vitæ apud Surium leguntur, ſatis arguunt, Robertum, non Elerium, eſſe auctorem. Etſi Robertum ex Elerio pleraque exſcripſiſſe, ſatis ſit veriſimile.

RADULPHUS de S. Albano, abbas fani S. Albani in Anglia, floruit ſub eodem Stephano rege, ac vitam S. Albani carmine condidit. Præterea ex antiquis concinnavit hiſtoriam Alexandri Magni libris V. Memoratur & Joanni Frumentario in catalogo virorum illuſtrium, ac à Joanne Lelando quoque eruditionis nomine laudatur. Obiit anno CIↃCLI.

Æqualis huic GALTERUS HEMLINGTONUS, Anglus, monachus ad S. Albanum, & bibliothecarius ejuſdem cœnobii. Auctor à nonnullis putatur librorum V de geſtis Alexandri: qui ab aliis Radulpho Albanio, ut dixi, tribuuntur.

GUILIELMUS MALMESBURIENSIS, cognomine SOMERSET, atque aliter dictus BIBLIOTHECARIUS, monachus Benedictinus, hiſtoriam Anglicanam quinque complexus eſt libris; qui MSi exſtant in bibliotheca Lunleiana. Incipit à primo Anglorum adventu aduſque annum CIↃCXLII; quo & vixit. Ut omnino erret Poſſevinus, cùm ait, æqualem fuiſſe Berengarii illius, qui, auctore Sigeberto in Chronicis, circa annum CIↃLI controverſiam movit de Euchariſtia. Reliquit & libros IV de geſtis pontificum ſeu epiſcoporum Angliæ. Quod opus in publicâ Oxonienſium bibliothecâ adſervatur. Imò alii quartum librum (qui in duas diviſus eſt partes, unde qui aliquibus quinctus dicitur, aliis quarti

quarti pars poſterior vocatur) negant ultimum ſtatui debere. Olim enim ſex fuiſſe, atque id colligunt ex prologo in primum de epiſcopis librum: ubi ait, *Primus liber continebit geſta archiepiſcoporum Cantuarienſium, & epiſcoporum Roffenſium: cæteri quinque ſuo ordine ſequentur.* Imo hoc de argumento libri LIX MSi ſupereſſe dicuntur Cantabrigiæ, tum in bibliotheca publicâ, tum in collegio S. Benedicti: necnō in privatâ illuſtris baronis Lunlejani. Adhęc hiſtoriam Novellam condidit: quæ MSa exſtat Cantabrigiæ in publica bibliotheca. In Epigraphe ἁπλῶς vocatur *Guilielmus Monachus*: eſtque opus id exaratum ad Robertum comitem Gloceſtriæ. Præfatio incipit, *Domino amantiſſimo.* Præterea egit de virtutibus ſanctorum. Etiam compoſuit itinerarium Joannis Abbatis; vitam Aldhelmi epiſcopi; librum de miraculis B. Andreæ; libros IV de miraculis S. Mariæ; genealogiam Henrici II; Chronicorum fragmenta; vitas S. Patricii, Dunſtani archiepiſcopi, & S. Indracti, ejus diſcipuli, & S. Benigni. Inſuper de imperatoribus epitomen fecit Haimonis Floriacenſis, quæ exſtat MSa Oxonii in Balliolenſi Collegio. Adhæc antiquitates Glaſconiæ collegit, quæ MSæ exſtant Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. Hoc opus dicavit Henrico Bleſenſi, Wintonienſi epiſcopo; Theobaldi, Comitis Bleſenſis, fratri; Henrici I, & fratris regis Stephani (ut loquimur nunc) nepoti. Incipit autem hoc pacto: *Poſt Dominicæ reſurrectionis gloriam,* &c. Item antiquitates Malmesberiæ. Egit & de gente Vugdenorum, atque aliis. Magnam hiſtorici ſui Speculi partem ex Guilielmo hoc exſcripſit Vincentius Bellovacenſis. Quàm præclarè autem de Malmesburienſi ſenſerit editor ejus, doctiſſimus Anglus, Henricus Savile *a*; oſtendunt hæc ejus verba: *Inter rerum Anglicarum ſcriptores, & narrationis fide, & judicii maturitate, principem locum teneat Guilielmus Malmesburienſis, homo, ut erant illa tempora, literatè doctus; qui ſeptingentorum plus minus annorum res tantâ fide, & diligentiâ pertexuit, ut è noſtris prope ſolus hiſtorici mūnus explêſſe videatur.* a *Præfat. in rerum Anglicarum ſcriptores.*

HENRICUS HUNGTINGTONENSIS, Nicolai filius, priùs Lincolnienſis Eccleſiæ canonicus, & pòſt Hungtingdonenſis archidiaconus, ſub Stephano, Anglorum rege, claruit anno CIↃCLVIII. Edidit ad Alexandrum, Lincolnienſem epiſcopum, hiſtoriam rerum Anglicarum libris X: qui MSi Cantabrigiæ ſuperſunt in bibliothecâ publicâ, & privata Lunleianâ, & Gualteri Copi. Adhæc Chronicon fecit, quod Cantabrigiæ MSum reperitur in collegio S. Benedicti, Hiſtoriam quoque breviorem uno libro comprehendit.

hendit. item contexuit ſeriem regum orbis. adhæc ſeriem regum Britanniæ: quæ Cantabrigiæ MSa cuſtoditur in publica bibliotheca: apud Th. James lego, ea in bibliothecâ ſupereſſe epiſtolam MSam H. Hungtingtonenſis ad Warinum de regibus Britonum. Poſteaque leges apud eundem, apud Cantabrigienſes etiam in collegio S. Benedicti eandem epiſtolam exſtare. Idem opus videtur, ac quod vocabam ſeriem Regum Britannicorum. item egit de ſanctis Angliæ: quod opus MSum Antverpiæ exſtare fertur in bibliotheca ſocietatis Jeſu. Etiam expoſuit originem rerum Britannicarum. Bedam quoque proſecutus eſt, aliaque nonnulla ingenii & doctrinæ ſuæ reliquit documenta. *Hiſtoricus egregius* à Polydoro Virgilio; *probatus auctor* à Joanne Lelando appellatur. Etiam præclarè de illo ſenſit Henricus Savile, doctiſſimus Anglus: qui præfatione in rerum Anglicarum ſcriptores, eum, atque item Houedenum, vocat, *auctores comprimis bonos & diligentes, veriſſimoſque ſuperiorum temporum indices.* Vide & de eo Matthæum Weſtmonaſterienſem ad an. cIↃcxxxv.

CARADOCUS LANCARVANENSIS, oriundus è Cambria, ſub Stephano, Anglorum rege, vixit anno cIↃcL. Scripſit res geſtas regulorum Britanniæ, qui, Saxonibus cætera occupantibus, Cambriam, & Cornubiam, loca montana, & Saxonibus minùs aditu facilia, obtinebant. Operi huic nomen eſt, *Britannorum ſucceſſiones.* Ac MSum exſtat Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. De eo verſus veteres

Hiſtoriam Britonum doctus ſcripſit Carodocus
Poſt Cadvvalladrum regia ſceptra notans.

Præterea edidit librum de ſitu orbis, vitam Gildæ Albanii, & commentarios in Merlinum. Vitam huius Carodoci conſignaſſe fertur Sylveſter Gyraldus. Meminit & Carodoci hujus Gaulfridus Monumetenſis, extremo operis: ubi eum *Karodocum Lancarbanenſem, contemporaneum ſuum*, appellat. Eumque cum Guilielmo Malmesburienſi, & Henrico Huntingdonienſi, proximè antè memoratis conjungit.

EALREDUS, ſeu *Ethelredus*, ſive *Elredus*, ſeu *Athelredus*, ſeu *Aelredus*, aut *Alredus*, monachorum Ciſtercienſium in Rhievalle Eboracenſis diœceſis abbas, floruit anno cIↃcXLV; multaque in ſacris ad ſimilitudinem B. Bernardi edolavit: multa item ad hiſtoriæ lucem edidit: ut vitam Eduardi, Anglorum regis, & confeſſoris; quæ primùm à Capravio edita, & apud Surium legitur a. d. v. Jan.

MSa

MSa verò exſtat in bibliothecâ illuſtris Baronis de Lunleio, uti & Oxonii in bibliothecâ Bodleiana: Item vitam eam conſignavit Carmine cujus initium,

Cum tibi, Laurenti, cogar parere jubenti.

Item librum compoſuit de miraculis ejuſdem: qui prope Bruxellam MSus eſt in Rubra Valle. Adhæc egit de vita, & moribus quorundam Angliæ regum. Quem MSum adſervant, bibliotheca baronis de Lunleio, & illa Gualteri Copi. Item poſteris transmiſit libros duos de vita Davidis, regis Scotorum; cui in adoleſcentia fuerat perfamiliaris. Præterea vitam deſcripſit S. Niniani epiſcopi. Item vitam S. Margaritæ, reginæ Scotiæ: quam offendes apud Surium Tom. III a. d. x Junii. Inſuper fecit Chronica de bello Stantardi, quæ MSa Cantabrigiæ ſuperſunt in bibliotheca publica. Ubi & ejuſdem libellus MSus de quodam miraculo. Ibidem eſt & liber ejus MSus de fundatione monaſteriorum S. Mariæ Eboracenſis, & de Fontibus. Condidit & Chronicon ab Adam uſque ad Henricum I. Item miracula conſignavit Hagulſtadenſis Eccleſiæ. Fecit & opuſculum de virtute Gualteri Eſpec. Graviſſimum ſcriptorem appellat Baronius ad an. IↃCX §. XII. Obiit Rhievalli regnante Henrico II, anno CIↃCLXVI, pridie Idus Jan. Vita ejus MSa reperitur in memoratâ antè Rubræ Vallis bibliotheca. Agunt & de eo Capgravius, Tritthemius, Sixtus Senenſis, alii.

JOANNES MERCIANUS claruit ſub eodem Stephano, Angliæ rege: ac de Merciorum, ſive mediterraneorum Anglo-ſaxonum regibus, præclarum opus condidit; atque id Euſtachio, Stephani regis filio, dedicavit. Inſignis chronographi elogio eum ornat Joannes Lelandus: ſæpiuſque à Joanne Roſſo, in opere de Wiccorum epiſcopis, teſtis laudatur.

Eodem tempore fuit SIMEON DUNELMENSIS, Britannus, monachus Benedictinus, & doctor Theologus Oxonienſis. Hic libris duobus de regibus Angliæ complexus eſt hiſtoriam annorum quadringentorum: quam incipit, ubi deſiit Beda; ac producit, uſque ad an. CIↃCXXX. Hæc MSa adſervatur Cantabrigiæ in collegio S. Benedicti, teſte Th. James. Hiſtoriam annorum XXV ei poſtea addidit Johannes Hagulſtadienſis: quæ ibidem adſervatur. Præter ea Simeon librum reliquit de Eccleſia Dunelmenſi: qui ibidem in bibliotheca publica MSus reperitur. Item deſcripſit paſſiones duorum martyrum, Ethelberti, & Ethelredi. Præterea

ea compoſuit librum de obſidione Dunelmi : &alium de archiepiſcopis Eboracenſibus : quem miſit ad Decanum Eboracenſem: item abbreviationes Malmesberienſis : ut de epiſtolis ad Elmerum nihil dicam. Ad hunc Simeonem GERVASIUS presbyter ſcripſit viſionem cujuſdam ſolitariam agentis vitam, cui Orni nomen erat.

CONGANUS, abbas Hibernicus Ciſtercienſis ordinis, B. Bernardi æqualis fuit. Hic, ut Simlerus in auctario bibliothecæ Geſneri, ac Poſſevinus in apparatus ſacri appendice, refert, ingenii ſui opus edidit de geſtis S. Malachiæ Archiepiſcopi. Attamen mirari ſubit, quo pacto hanc provinciam ſuſceperit, quam, eo depoſcente, acceperit B. Bernardus. Quippe hæc verba ſunt ipſius Bernardi præfat. in vitam Malachiæ : *Poſtremò tu id mihi, abba Congane, injungis, reverendus frater, & dulcis amicus meus, ac tecum pariter, ut ex Hibernia ſcribis, veſtra illa omnis eccleſia ſanctorum. Libens obedio: præſertim quòd non eloquium exigitis, ſed narrationem.*

CAP. LII.

Gaufridus Monemutenſis. Error Centuriatorum Magdeburg. de ætate ejus. Iuréne idem ſubleſtæ fidei reus agatur. Henrici Vtidonenſis hiſtoria Angliæ. Robertus de monte Michaëlis. Ioannes Sariſberienſis. Thomas Monemutenſis de Guilielmo puero à Iudæis interfecto. S. Odo Cantianus. Ioannes de Hexham. Laurentius Dunelmenſis. Ioannes Serlo. Achardus Bridlingtonenſis. Anonymus, qui continuavit Florentium Wigornienſẽ. S. Godricus de vita, & viſione Orni. Nicolaus Dunelmenſis de vita S. Godrici. Guilielmus Albanienſis. Senatus Bravonius. Poſſevinus ſuper nomine, atque ætate ejus caſtigatus. Robertus Foliothus. Guilielmus Rameſeie. Coætanei quatuor ſcriptores vitæ Thomæ, archiepiſcopi Cantuarienſis : nempe Heribertus de Boſham, Eadmundus Gryme, Eduardus Cantuarienſis, & Benedictus Petroburgenſis. Poſſevinus ſuper annis Benedicti hujus corrigitur. Rogerus Ciſtercienſis. Richardus Hagulſtadienſis. Richardus Diviſien-

viſienſis. Gilbertus Folioth. Guilielmus Stephanides. Nicolaus Walkington. Richardus Præmonſtratenſis. Petrus Ripponenſis.

VIdimus, qui ætate Conradi Imperatoris, regnante in Anglia Stephano, rem hiſtoricam in Britannia juverint. At multis partibus plures claruere temporibus Frederici Barbaroſſæ: quibus in Anglia rerum potiebatur, priùs quidem Henricus II, cognomine Plantageneta, ab anno CIↃCLIV uſque ad annum CIↃCLXXXIX: exinde autem Richardus, cognomine Leoninus, vel cor Leonis; qui rexit uſque ad annum CIↃCXCIX.

Regnante Henrico II vixit GAUFRIDUS, ſeu Galfridus, Monemutenſis archidiaconus, ac pòſt Aſaphenſis epiſcopus. Nec ignoro, Centuriatores Magdeburgenſes æqualem putare Bedæ, atque etiam cardinalem ſtatui ab iiſdem. Verùm Lelando, Balæo, Anglorumque aliis, de Britannicis ſcriptoribus magis credendum. Edidit inter alia hiſtoriam Britannicam. Item vitam Merlini Caledonii, & geſta Arturi regis. Sed fides ejus à multis damnatur. Eoſque inter à Polydoro Virgilio (qui tamen crebrò ejus auctoritatem advocat in hiſtoria ſuâ) item Alano Copo, Joanne Molano, Baronio a, Antonio Poſſevino. Imò jam olim Guilielmus Neubrigenſis, qui paullò poſt Gaufridum vixit, hunc in modum de eo diſſeruit in præfatione hiſtoriæ rerum Anglicarum: *At contrà quidam noſtris temporibus, pro expiandis Britonum maculis, ſcriptor emerſit, ridicula de eiſdem figmenta confingens; eoſque longè ſupra virtutem Macedonum, & Romanorum, impudenti vanitate attollens. Gaufridus hic dictus eſt, agnomen habens Arturii: pro eo, quòd fabulas de Arturo, ex priſcis Britonum figmentis ſumtas, & ex proprio auctas, per ſuperdictum Latini ſermonis colorem, honeſto Hiſtoriæ nomine palliavit. Qui etiam, majori auſu, cujuſdam Merlini divinationes fallaciſſimas, quibus utique de proprio plurimum adjecit, dum eas in Latinum transfunderet, tanquam authenticas, & immobili veritati ſubnixas prophetias, vulgavit.* Plura ibidem de eo legas. Sed meliùs de Gaulfrido ſenſit Ponticus Virunnius, vir eruditiſſimus; qui ante annos vixit CXXX, ac Gaulfridi libros, præteritis fabulis, in epitomen redegit; eumque elogio iſtiuſmodi ornavit: *Galfridus, hiſtoricus egregius, & cardinalis, magnæ vir auctoritatis apud Robertum Claudioceſtriæ ducem, Henrici regis filium, ac patriæ ſuæ curioſiſſimus fautor, ex ſumma philoſophia, atque archivis, hiſtoriam antiquiſſimam continuâ ſerie ab ipſis Trojanis collectam tranſtulit. Veriſſimas eſſe Britannorum hiſto-*

a *Annal. Tom.* IV *ad an.* 385, & *in notis ad Martyrol.*

hiſtorias, arguit regum occidentalium conſuetudo: quæ erat, ſecum ſemper habere eos, qui veritate præcipua eorum geſta notarent. Etiam, adverſus Guilielmum Neubrigenſem, & Polydorum Virgilium, Gaulfridum tuetur Joannes Lelandus; ut in Neubrigenſi poſtea dicemus. Et ſanè multa quidem fabuloſa in eo reperias: ſed non tanta hîc Galfredi eſt culpa, quantam arbitrantur. Nec enim ipſe ea confinxit: ſed ab aliis conficta, ex adverſariis, quæ à Gualthero, archidiacono Oxenofordienſi, hoc eſt, *Oxonienſi, acceperat, de Britannico ſermone Latinè vertit*: ut ipſe extremo operis ſui refert. Eaque in re fuit *interpres fidus*: ut vocatur à Matthæo Pariſio ad an. cIↃCLI. Hujus Galfredi pleraque MSa ſuperſunt in Anglia: uti Cantabrigiæ in bibliotheca publica, & in collegio S. Benedicti, & in privata bibliotheca Gualteri Copi. Cæterùm ab iis, quæ diximus, abeunt nonnihil, quæ à recentiori quodam adſcripta ſunt Gaufridi Monemuthenſis codici, quem in Cantabrigienſis Academiæ bibliothecâ publicâ adſervari dicebamus. Verba ea iſtiuſmodi ſunt: *Ponticus Virunnius Italus hanc hiſtoriam Britannicam in epitomen redegit, quam Gualfridus Arturus Monumethenſis Archidiaconus, primo ſimpliciſſime tranſtulit è ſermone Britonum cum argumentis fuſioribus nominum & capitum: & ſunt quatuor libri ejuſdem hiſtoriæ, ut hic habetur, & hic liber impreſſus non eſt. Poſtea Gualterus Oxonienſis archidiaconus, & ſynchronos ejus fortaſſis hanc hiſtoriam ſic tranſlatam edidit ampliorem, & ornatiorem: & hic liber communiter & vulgo in manibus hominum habetur: & eſt impreſſus per Badium Aſcenſium.* Titulus MSi operis, cui hæc annotantur talis eſt, *Chronici vel Hiſtoriæ Britonum.* Præfatio incipit; *Deſcriptio quantitatis.* Annotator hic dubitare videtur, utrũ Gaulfridus Monumethenſis, & Gualterus Oxonienſis Archidiaconus, fuerint σύγχρονοι. Sed ſcrupulum tollit liber à Gaulfrido Monumethenſi, ad Gualterũ Oxonienſem ſcriptus. Meminit ejus Balæus, ut & Pitſeus.

Etiam HENRICUS UTIDONENSIS, ſub eodem rege Henrico II, aliquod ſibi nomen decuſque peperit ſuâ Anglorum hiſtoriâ: quam perduxit uſque ad obitum Stephani regis, cui Henricus II ſucceſſerat.

Etiam Stephani & Henrici II temporibus claruit ROBERTUS DE MONTE MICHAELIS, ita dictus, quia cœnobii hujus abbas fuerit. Patria erat Normannus, atque, ut Boſtonus Burienſis prodidit, reliquit geſta Walwani, adhæc geſta Marodoci, itẽ Chronicorum opus, quod ut Thomas Rudburnus, & Jo. Lelandus, teſtantur, perduxit uſque ad annũ cIↃCLVIII. Diverſus eſt à Roberto Monten-

Montenſi abbate, itidem Normanno; qui Sigebertum continuavit, ut ſuo loco dicemus.

Item tum eruditionis ſuæ pretium tulit JOANNES SARISBURIENSIS, Roberti Pulli, ſeu Pulleni, & Simonis Pexiacenſis in Theologicis Oxoniæ auditor, epiſcopus Carnotenſis ordine ſexageſimus quartus: quem honorem adeptus fuit anno cIↃCLXIV. Fuit vir Græcè Latineque doctiſſimus, ac proſâ idem ac carmine pollens. Imò, ut optimè Demſterus *a* cenſet, in eo multiplex lectio, acre judicium, &, ut illa ferebant tempora, Eloquentiæ ſatis. Hic, quemadmodum Philippus Bergomenſis, & alii teſtantur, in literas retulit vitam præceptoris ſui Thomæ archiepiſcopi Cantuarienſis, cognomento Becketi: cujus oculus & manus vocatur à Petro Bleſenſi epiſt. XXII, quæ eſt ſcripta ad ipſum Joannem. Vita ea ſupereſt in bibliotheca Vaticana. Item compoſuit vitam Anſelmi archiepiſcopi. Ut de noto, ſæpiuſque edito Policratici opere, atque aliis, nihil nunc dicam. Quin idem putatur auctor operis, quod ſuppreſſo nomine vero, architrenius inſcribitur. De quo judicium apponam doctiſſimi & elegantiſſimi amici noſtri Erycii Puteani, epiſt. ad Paelhemium *b*: *Dignus ille auctor, qui multorum manibus teratur. Nævi aliqui, ſed illius ævi ſunt: qui doctam ſcripti majeſtatem non impediunt. Atque mores noſtri ejuſmodi quoque cenſorem merentur.* Obiit anno cIↃCLXXXII.

a *Paralip. in Roſini Antiquit. lib. I. cap. I, & lib. 2. cap.* II.

b *cent.* 2. *epiſt.* 84.

THOMAS Monemutenſis, monachus, claruit ſub Henrico II Anglorum rege, anno cIↃCLX: atque ad Guilielmum de Turibes, epiſcopum Nordovicenſem, librum fecit de vita Guilielmi martyris: atque alterum de miraculis ad ejuſdem Guilielmi ſepulcrum factis. Eſt hic Guilielmus puellus ille, quem Judæi in Chriſti contumeliam occiderant: ob quod facinus, qui ex Judæis quidem ejus conſcii eſſent, cruci adfixi; cæteri autem urbe exacti fuerunt.

Eodem tempore erat S. ODO CANTIANUS, monachus Benedictinus Cantuariæ ad fanum Servatoris, ac pôſt abbas Monaſterii de Bello. Reliquit librum de inventione S. Milburgæ, atque alia. Pleraque ejus MSa exſtant, partim Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti: uti Commentarii in pentateuchum, & parabolæ in laudem ejus, qui eſt A, & Ω: partim Oxonii in Collegio Balliocenſi: ut conciones morales in Euangelia.

Itidem Henrici II, Anglorum regis, tempore erat JOANNES DE HEXHAM, ſive *Hagulſtadjenſis*, Britannus, monachus Benedictinus. Hic Simeonis Dunelmenſis operi de regibus Anglorum

addidit hiſtoriam XXV annorum. Præterea deſcripſit bellum Scoticum. Alia quoque edidiſſe, ex Balæo cognoſces.

LAURENTIUS, DUNELMENSIS cœnobii præcentor, claruit ſub Henrico, II ejus nominis Anglorum rege, anno cIↃCLX. Multa & carmine, & proſa condidit: illaque inter etiam vitam Brigidæ: quam proſa exaravit. Item librum de S. Cudberto. Nonnulla hujus auctoris MSa ſuperſunt partim Cantabrigiæ in collegio S. Benedicti: partim Oxonii in Collegio Balliolenſi. Joannis Lelandi tale de eo judicium eſt, oratorem eſſe vehementem, nec aſpernandum poëtam.

Eodem Anglici moderante imperii habenas, anno cIↃCLX, fuit JOANNES SERLO, qui & ἁπλῶς *Serlo Grammaticus* nominatur. Priùs Eboracenſi canonicatu gaudebat: exinde factus eſt Ciſtercienſis abbas Fontanus. Ac Grammatici quidem nomen à profeſſione ſuâ conſecutus fuit. Quippe multa eâ in arte poſteritati tradidit. eaque inter librum de differentiis verborum: qui Cantabrigiæ MSus ſupereſt in collegio S. Petri. Latinis idem rythmis deſcripſit bellum inter Scotiæ regem, & barones Angliæ. MSum exſtat Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. Ubi quoque adſervatur liber ejus MSus in orationem Dominicam. Item librum reliquit de morte Sumerledi, regis Manniæ. Præterea Hugoni de Kirkeſtede, monacho, dictavit monaſterii ſui Fontani res geſtas: item originem, & incrementum Bernardinæ ſectæ in Anglia Alia quoque ejus commemorat Boſtonus Burienſis. Poëtam, ac rhetorem eſſe non contemnendum, judicium eſt Joannis Lelandi in catalogo illuſtrium virorum.

Sub eodem rege Henrico II claruit ACHARDUS BRIDLINGTONENSIS, canonicus Auguſtinianus, poſteaque abbas ad S. Victorem in ſuburbio Pariſienſi, ac tandem Abrincenſis epiſcopus in Normannia. Archardum perperam vocat Arnoldus de Wion in Ligno vitæ. Poſteritati reliquit vitam S. Gezelini monachi: cujus non meminit Balæus. Alia quoque ſuggerent Boſtonus, & Lelandus; ſed ad hiſtoriam non pertinentia, Vide de hoc ſcriptore Robertum, abbatem Montis S. Michaëlis, in continuatione chronici Sigeberti Gembl. ad an. cIↃCLXII.

Æqualis huic anonymus ille Anglus, qui Florentii Wigornienſis chronicon, monachus & ipſe Wigornienſis, nec fusè nimis, nec ineleganter, continuavit, ab anno cIↃCXVII, uſque ad annum cIↃCLXIII, quo vixit.

Circa

Circa annum CIↃCLXIX non inglorium inter eremitas nomen erat S. GODRICI: qui de vita & viſione Orni librum compoſuit. Vide de eo Matthæum Paris, & alterum Matthæum, Weſtmonaſterienſem dico.

NICOLAUS, DUNELMENSIS monachus, congregationis Cluniac. circa idem tempus edidit vitam familiaris ſui S. Godrici, Eremitæ; quam ipſe ei Godricus dictârat. Præteriit Balæus: ſed meminit Arnoldus Wion in Ligno Vitæ. Imprimis autem de eo vide Matthæum Paris circa finem temporum regis Henrici II.

GUILIELMUS ALBANENSIS, Benedictinus, monachus cœnobii Albani martyris, anno floruit CIↃCLXX, Latineque edidit, ſed de Anglica Latinam à ſe factam, B. Albani martyris paſſionem, eamque Abbati ejus loci dicavit.

Anno CIↃCLXX in pretio erat SENATUS, ſive SERVATUS BRAVONIUS; qui Poſſevino perperam *Bracconius* dicitur: Sauſſeio in Annalibus Aurelianenſibus *a* (niſi is librarii error, ut ſuſpicor) *Baronius* nuncupatur. Fuit Wigornienſium monachorum præfectus, congregationis Cluniacenſis. Meminit, præter Lelandum, etiam Polydorus Virgilius. Præter alia edidit vitas duorum ſuæ ætatis epiſcoporum, Oſuvaldi, & Wulſtani. Habes priorem apud Surium Tom. V die XV Oct. Poſterioris epitome putatur, quæ apud eundem exſtat T. I. XIX Jan. In poſterioris vita legas, annis jam centum Wolſtani corpus manſiſſe incorruptum. Quod bene convenit cum eo, quod de ætate Bravonii dicebam. Nam obiit Wolſtanus anno CIↃLXVII, cùm annos LXXXVII vixiſſet, annis XXXIV epiſcopatui Wigornienſi præfuiſſet.

a *Lib. 4. cap. 8.*

Hiſce etiam temporibus vitam traduxit ROBERTUS FOLIOTHUS, ſive MELUNDINENSIS, Thomæ Becketi, Cantuarienſis archiepiſcopi, præceptor: cujus favore factus eſt primùm archidiaconus Oxonienſis, exinde epiſcopus Herefordenſis. Edidit librum excerptorum de chronicis Mariani Scoti: qui MSus exſtat in bibliotheca Gualtheri Copi. Conciones ejus de ſacramentis MSæ ſuperſunt in bibliotheca baronis de Lunleio. Vide de hôc Roberto Robertum abbatem Montanum, in additionibus Sigeberti.

GUILIELMUS RAMESEYE, Benedictinus, ſub Henrico II, Anglorum rege, non pauca elucubravit. Nam & vitam D. Guthlaci, quam proſâ Felix prodiderat, carmine ipſe heroico cecinit: eamque dedicavit Henrico abbati, Guilielmi Longeshampii,

pii, Elienſis epiſcopi, fratri. Idem vitam Eadmundi, Oſtroanglorum regis, ſimili verſus genere panxit. Uti & vitam Birini, Dorceſtrenſis epiſcopi. Idem vitam Noëti, tum carmine complexus eſt, tum proſâ: de tranſlatione ejuſdem quoque egit. Tradidit & vitam comitis Waldelfi: & geſta anteceſſorum ejus, deque paſſione Waldefi: & miracula ejus: & de comitiſſa Juditha. Adhæc de vitis Philoſophorum: atque alia.

HERIBERTUS DE BOSHAM, ſive Boſſenham, eodem tempore claruit: ut qui ab epiſtolis fuerit Thomæ Becketo, regni Anglicani priùs cancellario, vel archigrammateo, ſi malis; poſtea autem epiſcopo Cantuarienſi; exinde exuli, ac tandem in patriam revocato: ſed cùm adverſus regem Henricum tueri pergeret poteſtatem Papæ, ab iis, qui ſe rem gratam regi facturos ſperabant, interemto: quod anno contigit CIƆCLXXI. Hujus Thomæ, qui poſt obitum in ſanctorum numerum relatus fuit, vitam deſcripſit Heribertus. Id opus MSum exſtat in bibliotheca Vaticana: uti & GUILIELMUS Cantuarienſis, & duo alii ejuſdem argumenti ſcriptores: ut eſt apud Baronium in XII Annal. Præterea Herebertus de peregrinationibus ſuis librum condidit. Tandem factus eſt cardinalis. At non confundendus cum eo Herebertus, Anglus & ipſe, & ei Hereberto, de quo diximus, æqualis; ſed archiepiſcopus Cuſentinus: quem cum familiâ, & clero, civiumque multis, terræmotu abſorptum fuiſſe, Nicolaus Thrivetus in Chronicis refert.

Præter Heribertum, vitam Thomæ Cantuarienſis literis mandavit EADMUNDUS GRYME, qui ejuſdem individuus comes, ac cruciger fuerat.

Tum quoque clareſcebat EDUARDUS CANTUARIENSIS, monachus Benedictinus, Familiaris Thomæ Cantuarienſis; cujus & de vita, ac morte, librum reliquit. Eum in compendium redegit Surius T.VI.XXIX Dec.

Item, ut Guilielmus Stephanides auctor eſt, de vitâ ejus ac miraculis poſt mortem, fecit commentarium BENEDICTUS PETROBURGENSIS, ordinis Benedictini: qui primùm fuit Cantuarienſis Prior, ſeu Cœnobiarcha: poſtea abbas Petroburgenſis factus, anno CIƆCLXXVII. Scriptoris hujus gemino in loco meminit Poſſevinus: inter Benedictum de Accoltis, & Benedictum Ariam Montanum; ubi vocatur *Benedictus Anglus*; claruiſſeque dicitur anno CIƆXC: iterum inter Benedictum Bovium, & Benedictum

dictum Canophilum; ubi nominatur *Benedictus è Burgo Petri;* referturque ad annum cIↄcc. Utrobique autem, & abbas in Burgo Petri fuiſſe, & Thomæ Cantuarienſis vitam dicitur ſcriptis mandaſſe. Quare non poteſt vixiſſe anno cIↄxc, cùm Thomas ille demum interemtus ſit anno cIↄcLxxI. Sed fortè librarii culpâ centenarius è numero excidit. Nam eum, qui anno demum cIↄcLxxvII abbas eſt creatus, anno cIↄcxc, atque etiam cIↄcc ſuperfuiſſe, à vero non abhorret.

Sub eodem rege, circa annum cIↄcLxxx, ROGERUS, Ciſtercienſis monachus, præter encomium B. Mariæ, etiam poſteritati conſecravit revelationes Eliſabethæ, Schonaugienſis abbatiſſæ: & libellum de XI millibus Colonienſium virginum.

Item RICHARDUS, Hagulſtadenſis cœnobii Prior, eodẽ regnante, aliquot ingenii induſtriæque fructibus nomen ſuum non paullo illuſtrius reddidit. Siquidem hiſtoriam condidit LVI annorum; quâ res geſtas Henrici II ab oblivione, atque injuriâ temporum, ſtuduit vindicare. Signavit etiam hiſtoriam de geſtis Regis Stephani, & bello Standardi. Habes in collegio Benedictino Cantabrigienſium. Etiam compoſuit Chronicon parvum, quod à primo omniũ noſtrum parente auſpicatur. Puto eſſe idem opus, brevem Chronicam ab Ada uſque ad Henricum Imp. Supereſt ibidem. Nec dubito quin & hujus ſit liber Msus in publicâ Cantabrigienſis Academiæ bibliothecâ, qui inſcribitur: *Richardus de ſtatu & epiſcopis Hagulſtadienſis Eccleſiæ.* Etſi non meminerit Balæus.

RICHARDUS DIVISIENSIS, Britannus, monachus Wintonienſis, contexuit epitomen rerum Britannicarum: Exſtat epitome rerum Britannicarum Cantabrigiæ in bibliothecâ Collegii S. Benedicti. item deſcripſit res geſtas temporibus Richardi, primi ejus nominis Anglorum regis, ſub quo vivebat.

GUILBERTUS FOLIOTH, in Leiceſtrenſi cœnobio canonicorum regularium abbas, ſub eodem Henrico claruit anno cIↄcLxxxvII, ac præter alia, vitas aliquot ſanctorum Angliæ literis commendavit.

GUILIELMUS STEPHANIDES Cantuarienſis, monachus congregationis Cluniacenſis ſub rege Richardo floruit anno cIↄcxc. Inter ingenii monumenta, quæ diligentiâ ſuâ peperit, eſt opus quoddam de Vita & paſſione Thomæ, Cantuarienſis archiepiſcopi: item aliud de miraculis ejuſdem, & de viſionibus poſt ejus mortem. Poſſevinus loco tergemino de eo, ut diverſis,

agit: ſemel in Guilielmo Anglo, Benedictino; iterum in Guilielmo Cantuarienſi, Cluniacenſi; ac tertiò in Guilielmo Stephanide. Sed eundem eſſe, & ætas, & opera oſtendunt. Ranulpho Hygdeno Polychronici cap. xxv vocatur Stephanus, qui Stephani erat filius. Ex eo autem decerpſit, quæ de Henrico rege tradit.

Quibus temporibus rex Angliæ Richardus in Syria bellum gerebat: NICOLAUS WALKINGTON Britannus, monachus Ciſtercienſis, ſtudiis animum pavit in cœnobio Kirkeham: ac præter opus de virtutibus, & vitiis, etiam hiſtoriam compoſuit Gualteri Eſpec: ut auctor eſt Balæus.

Sub eodem Richardo rege, RICHARDUS Præmonſtratenſis decus aliquod conſecutus fuit, cùm aliis monumentis, tum opere de vita B. Urſulæ.

PETRUS RIPPONENSIS, Britannus, Canonicus ſecularis, eodem tempore claruit. Familiaris fuit Galfridi Plantagenetæ, qui Henrici II, Angliæ regis filius nothus erat, Epiſcopus verò Eboracenſis: ac hujus rogatu deſcripſit vitam, & miracula Wilfridi; qui & ipſe archiepiſcopus fuerat Eboracenſis; inque Ripponenſi pago, ubi Petrus hic natus fuit, collegium inſtituerat ſacerdotum.

CAP. LIII.

Otto Friſingenſis *genere perilluſtris, Neoburgenſis collegii primus antiſtes, pòſt abbas Ciſtercienſis, tandem epiſcopus apud Noricos; ac ea in re Æneæ Sylvii lapſus. Inter primos fuit, qui Ariſtoteleum philoſophandi genus in Germaniam inveherent. Quantæ apud principes viros auctoritatis fuerit. Quam bonâ fide Chronicon ſuum ſcripſerit. Tribui eidem hiſtoriam Auſtriacam. De ætate ejus, Tritthemii error.* Egbertus Trevirenſis *de obitu S. Eliſabethæ Schonaugienſis. Richardus Cluniacenſis de geſtis ſuorum temporum. Alexander Celeſinus de geſtis Rogerii, Siciliæ regis. Rogerius Fuldenſis de ſanctorum vitis, & martyriis. Arvodulphus, & alter de ſanctis. Radevicus Friſingenſis de geſtis Barbaroſſæ. Guntheri Ligurinus,*

gurinus, laudabile poëma. Chronicon Richardi de S. Victore. Nicolaus Leodicenſis, de S. Lamberto. Cavenſis monachus de primis quatuor abbatibus Cavenſis monaſterii. Herimanni abbatis hiſtoria. Anonymus de vita S. Anthelmi. Petri Trecenſis, cognomine Comeſtoris, hiſtoria Scholaſtica. Rejicitur commentum eorum, qui fratrem Gratiani, ac Petri Lombardi, fuiſſe ajunt. Sicardus Cremonenſis de vitis Pontificum. Poſſevini ἀναχρονισμός. Arnoldus Bonævallenſis de vita S. Bernardi. Burchardus notarius de victoria Barbaroſſæ adverſus Mediolanenſes. Chriſtianus Moguntinus de geſtis ejuſdem Barbaroſſæ. S. Hildegardis de vita SS. Diſibodi, Berthæ, & Ruperti. Helmoldi presbyteri chronicon Slavorum. Anonymi chronicon Laurishamenſe. Gaufridus de Alta Tumba. Guilielmus Tyrius de bello ſacro. Vtilem ejus collationem eſſe cum auctore hiſtoriæ Hieroſolymitanæ à Reineccio editæ. Heinricus Stain de geſtis Henrici Bavari. Pandulphus Piſanus de vitis pontificum. Anonymus de epiſcopis Saliſburgenſibus. Locus ejus corrigitur. Anonymus de iis, quæ Eccleſiæ Saliſburgenſi donata fuerunt. Theodoricus Thuringus de S. Eliſabeth Vngarâ.

ATque illi, imperatore Frederico Barbaroſſa; Henrico II, & Richardo, Angliæ regibus; in Britannia claruerunt. Nunc curſum in orbem noſtrum relegamus, atque eos laudemus, qui, iiſdem temporibus, nominis ſui famam, bene de re hiſtorica merendo, in gentibus aliis procuderunt.

Qualis OTTO, FRISINGENSIS epiſcopus, qui Conradi quidem Suevi, ſed imprimis tamen ætate Frederici Barbaroſſæ, florebat. Genere admodum illuſtri prognatus fuit. Nam pater ei erat Leopoldus, ſive Lupoldus, Marchio Auſtriæ: mater verò Agnes, filia Henrici IV imperatoris. Ea bis nupta fuerat: priùs quidem Friderico ab Hohen-Stauffen, Sueviæ duci: poſtea verò Leopoldo, de quo dictum. Atque ex priori quidem connubio nati fuere, Conradus III Imp. & Fredericus, dux Sueviæ, pater imperatoris Frederici Barbaroſſæ. Ex poſteriori autem progeniti

ſunt, Leopoldus, dux Bajoariæ; Henricus, dux Auſtriæ; Gertruda, duciſſa Boëmiæ; Bertha, duciſſa Poloniæ; & Ita, marchioniſſa de Monte ferrato. Item Otto hic, & Conradus, natu minimi: quos pater Eccleſiaſticæ vitæ deſtinavit. Conradus, primùm Patavienſis, pòſt Salisburgenſis epiſcopus fuit. Ottonem pater Leopoldus præpoſuit collegio à ſe exſtructo Neoburgi in Auſtria, in quo & humari ipſe voluit cum uxore. Sed poſtea Otho Opoldum ſubſtituit in locum ſuum: ipſe autem profectus eſt Lutetiam Pariſiorum, ut uberiorem ibi caperet ingenii ſui cultum. Poſt annos aliquammultos, ordini monachorum Ciſtercienſium, (qui multum illuſtrabatur virtutibus inclytis B. Bernardi, abbatis Claræ-vallenſis) in Morimundenſi Burgundiæ monaſterio cum XV viris, itineris ſociis, nomen dedit: ac, præpoſiti dignitate abdicatâ, loci ejus abbas eſt creatus. Sed anno ſalutis CIƆCXXXVIII, ab uterino fratre, Conrado III Imp. Friſingenſi epiſcopatui, tum temporis vacanti, præfectus fuit: Eſt autem Friſinga in Noricis, ſive Bavaria; ne Æneæ Sylvio credas, qui, ſimilitudine vocum deceptus, Othonem Friſienſem, ſeu Friſium fuiſſe, putavit. Quemadmodum autem Otho hic primus epiſcoporum Germaniæ, vel ſaltem inter primos erat, qui literarum ſcientiâ, ac philoſophiæ Ariſtotelicæ ſubtilitate, imbuti forent: ita etiam primus fere in Germaniam hoc philoſophandi genus induxit: ut de eo prodit æqualis illius Radevicus lib. II de geſtis Frederici I, cap. XI. Quantâ fuerit prudentiâ, oſtendit, quòd ejus conſilio imperatores, Conradus, ac Barbaroſſa, uſi ſint in rebus multò maximis: atque inter alias anno CIƆCLVI, in conventu Ratiſponenſi: ubi de Bavariæ ducatu tranſactum fuit inter Henricum Auſtriæ marchionem, fratrem Othonis, & Henricum Leonem, filium Henrici, Bavariæ ducis. Sed veniamus ad ea, quæ Otho ſcripſit. Octo libris complexus eſt Chronicon rerum ab initio mundi geſtarum uſque ad ſua tempora. Eos primus in lucem protraxit Joannes Cuſpinianus, magnum ſuo ævo hiſtoriæ lumen. Atque idem quoque primus produxit libros duos Othonis de geſtis Friderici primi, cognomento Ænobarbi, ſive Barbaroſſæ. In his, judicio Æneæ Sylvii, qui poſtea Pius Pontifex dictus, veritatis uſque adeò legem Otho ſervavit, ut, quamvis Frederici hujus patruus eſſet, non tamen cognatio obſtiterit veritati. Chronicon Ottonis ex MSo codice quinquaginta & amplius capitibus auctius edidit Chriſtianus Urſtiſius *a*, in Baſileenſi Academia Matheſios profeſſor. Hiſtoria verò Auſtriaca ejuſdem, cujus

a *In Tom. illuſtr. German. hiſtor.*

cujus codicem MSum VVolfangus Lazius dicitur habuiſſe, necdum lucem vidit: imò ne ſatis quidem, an eam ſcripſerit, dicere poſſim. Obiit Otho anno cIↃCLVIII, quâ de re vide Radvicum lib. II cap. XI. Atque ex his ſatis liquet, toto ſeculo aberrare Tritthemium, cùm eum floruiſſe ait imperio vacante, anno cIↃCCLX.

Cæterùm præterire quiddam non poſſum, in quo erratur à multis. Verba enim Simleri in Geſnerianæ bibliothecæ epitome ſunt iſta: OTHOCUS *Fruxinenſis myſta, deinde monachus Reginoburgenſis, ſuæ ætatis theologus & poëta præſtantiſſimus, ſcripſit hiſtorias ſub imperatore Henrico* IV. *Aventinus.* Atque eam Simleri opinionem ſequuntur alii quoque; uti & nos feceramus lib. II cap. LX. Perperam planè. Nam non alius eſt hic Otho, ſive, ut Simlerus vocat, Othocus, ut aliqui, Othocarus Fruxinenſis, quàm Otho Friſingenſis. Nam epiſcopalis Bavariæ civitas, quæ nunc *Frieſingen*, olim dicta eſt Fruxinum: ut Beatus Rhenanus obſervat; ac illud quoque arguit, quòd uti Othonem, ita & Radevicum *a*, pro Friſingenſi Fruxinenſem Aventinus appellet. Adde quòd Otho Friſingenſis patruus fuit Frederici Barbaroſſæ; uti diximus. At de hoc Fruxinenſi ita Avent. lib. VI annalium Bojorum: *Per idem tempus Otto Fruxinenſis, epiſcopus, hiſtoriographus, & patruus Auguſti, moritur.* Quod autem tempus deſignet, non priora tantùm, ſed ſequentia etiam indicant, cùm ait: *Hadrianus quoque pontifex max. pridiè Calendas Septembris fato rapitur.* At deceſſit Hadrianus IV, de quo ibi ſermo eſt, anno cIↃCLX. Otho autem Friſingenſis obiit anno cIↃCLVIII, vel, ut Baronius ait, cIↃCLIX. Hæc tanti apud me ſunt, ut non poſſim aſſentire Simlero, & aliis, qui Fruxinenſem Othonem alium à Friſingenſi myſtâ arbitrantur. Sed quid eſt, quòd idem ait Othonem ex Fruxinenſi myſta factum eſſe monachum Reginoburgenſem? Metuo, ne errorem ſequatur alienum. Quale item, quòd Fruxinenſem dicat claruiſſe ſub Henrico IV, qui deceſſit anno cIↃCVI? Niſi fortaſſe intellexit Henricum V, qui obiit anno cIↃCXXV. Qui tolerabilis ſit error tamen, cùm Otho in Chronico ſuo etiam Henrici V, atque adeò Lotharii II, & Conradi III tempora exponat. In opere autem de geſtis Frederici Barbaroſſæ, res primo quinquennio ab eo geſtas refert. Quare non tam ſub Henrico IV, vel V, quàm ſub Lothario, ac imprimis ſub Conrado III, & primis Frederici I temporibus, claruerit.

a Lib. 6. pag. 507.

ECHEBERTUS, ſive EGBERTUS, patriâ Trevirenſis, primùm mo-

nachus Schonaugiæ, poſtea abbas S. Florini (uterque locus eſt in Treverenſi diœceſi) claruit temporibus Conradi III, & Frederici Ænobarbi. Compoſuit ad cognatas ſuas librum de obitu ſororis ſuæ, S. Eliſabethæ, virginis Schonaugienſis. Hunc Jacobus Faber Stapulenſis in volumine trium virorum, & trium ſpiritualium virginum, (quod ab Henrico Stephano, Roberti parente, editum Pariſiis fuit anno cIↄIↄ) ſubjunxit quinque libris viſionum, ſermonum, & epiſtolarum S. Eliſabethæ. Vide & de Echeberto hoc, ſororeque ejus S. Eliſabethâ, Jac. Philippum Bergomatem ad an. cIↄCLVII.

RICHARDUS, CLUNIACENSIS monachus, ſed patriâ Pariſienſis, præter libros τῶν ἀντικειμένων, de quibus Sixtus Senenſis in bibliotheca ſua, hiſtoriam condidit ſuorum temporum, *magis illiteratè, quàm ineptè*: ut Volaterranus lib. XX Anthropologiæ, & ex eo Geſnerus, ac Poſſevinus, referunt. Conradi III, & Frederici Barbaroſſæ temporibus vixit: imprimis ſedente papâ Hadriano IV. Auctor Volaterranus ibidem, & Philippus Bergomas Supplem. Chron. lib. XII ad an. cIↄCXLIX: qui & addit, multa ex eo hauſiſſe Vincentium Gallum Hiſtoricum. Deſignat autem eum, qui vulgò dicitur Vincentius Beluacenſis. Subcœleſtis hierarchiæ auctor lib. IV cap. IX, Richardum hunc, & Vincentium conjungit, ac eos vocat nobiles Galliarum hiſtoriographos: uti & Gregorium Turonenſem, & aliquot alios. Martinus Polonus in præfatione ſui Chronici agnoſcit ſe ex Richardo hoc, uti & Vincentio aliiſque, congeſſiſſe hiſtoriam ſuam.

ALEXANDER, Celeſini cœnobii monachus, & abbas, quatuor libris tradidit res geſtas Rogerii, Siciliæ Regis: qui ejus inſulæ principatum adeptus eſt anno Chriſti cIↄCII: poſteaque, cùm Apuliâ & Calabriâ eſſet auctus, rex ſalutatus eſt Italiæ, ac Siciliæ, anno cIↄCXXIX. Obiit autem anno cIↄCLIV. Huic cùm Alexander Celeſinus fuerit æqualis: illoque defuncto, regis ejus geſta ſignârit: ætatem auctoris ignorare non poſſumus. Omnino autem negligentior eſt in temporum ratione: quippe quorum ſeriem turbet: atque hoc eo latioris illum culpæ reum facit, quòd res narrat non longè à temporibus ſuis remotas; ſed ſui ævi, imò quibus arbiter ipſe interfuerit. Quare hoc nomine jure notari meruit à Dominico de Portonariis ab Urſinis: qui eum ſcriptorem, unà cum Gaufredo monacho de rebus Rogerii Comitis, primus è tenebris eruit, luciq; donavit. Reperies T. III ſcriptorum, qui Hiſpaniam illuſtrarunt.

ROGE-

ROGERIUS, ſeu Ruggerus, FULDENSIS monachus, circa annum Chr. cIↃCLVI deſudavit in conſcribendis ſanctorum vitis, ac martyriis: eaque ſex voluminibus complexus fuit. Apponam hac de re verba Georgii VVicelii in Hagiologii ſui præfatione: *Extra hæc, quod ego ſciam eſſe vetuſtum in hoc argumenti genere, codices illi Fuldenſis Bibliothecæ ſunt: è quibus ſex ingentia volumina compoſuit Ruggerus, pietate atque doctrinâ præſtantiſſimus monachus montis S. Mariæ ſub abbate Marquardo, anno humanæ ſalutis reſtitutæ* cIↃCLVI.

Par huic, aut ſuppar, ARVODULPHUS. item auctor librorum de Sanctis, qui in Eigelſtein adſervantur. De utroque hoc ſcriptore iſta continuò VVicelius ſubjungit: *Ante Ruggerum hunc, diligentiſſimum ſcriptorem, ſudârat in eodem lucubrandi ſtadio Arvodulphus, cœnobita facundiſſimus. Iiſdem ferè temporibus, aut non ita multo pòſt, exiſtimo ſcripta fuiſſe de Sanctis duo illa volumina Moguntiæ in monte S. Iacobi: qui mons olim, ſpecioſus, appellatus eſt, haut procul à vetuſtiſſima, atque famoſiſſ. pyramide, vulgò dicta Eigelſtein: idque non à glande, ſed ab Eigil, principe gentili; cujus combuſti cineres aſſervantur in hac columna.*

RADEVICUS, Friſingenſis Canonicus, Othonis, epiſcopi Friſingenſis, ſacellanus, ac familiaris fuit. Hic, cùm Otho, morte præventus, opus de Frederici Barbaroſſæ geſtis abſolvere non potuiſſet; quaſi acceptâ ab hoc ſcriptore lampade, reliquum ſpatium decurſurus, duobus ejus libris duos alteros de ejuſdem Frederici geſtis adjecit. Sed ne is quidem, quod cœperat, perficere potuit: ut qui & ipſe ante Fridericum deceſſerit. Itaque alius poſt obitum ejus XI annos addidit. Quæ appendix Radevico ſubjungitur, unà cum epiſtolâ de Aſiatica Frederici expeditione, atque obitu ejuſdem. Operæ autem ſit cum Radevico conferre epiſtolam Sidonii de Theodorico Gothorum Rege. Patebit enim, ut quæ ille de Theodorico refert, Radevicus pene omnia accommodet Frederico ſuo. Primus uti Ottonis, ita & Radevici libros, quos Viennæ in Scotorum monaſterio repererat, juris publici fecit Joannes Cuſpinianus.

Hos verò duos, Ottonem dico, & Radevicum, tanquam Theſeium filum, ſecutus eſt GUNTHERUS in poëmate ſuo, quod, ſuperſtite etiamnum Ænobarbo, de rebus ab eo geſtis decem libris compoſuit: ac *Ligurinum* vocavit, quia Ænobarbo negotium imprimis fuerit cum urbe Ligurinâ, hoc eſt Mediolano; cujus incolas Ligures ſemper appellat. Vulgò, atque adeò etiam Baronio ad an. cIↃCLX, Guntherus ipſe vocatur *Ligurinus*: ſed perperam. Eſt omnino

no poëta pro ſeculo illo magni ingenii, & ſpiritus, atque etiam elegans. Apollinarem hunc alitem à Conrado Celte in Franconiæ monaſterio repertum, primus Conradus Peutingerus, cum aliquot aliis nobilibus Auguſtanis, cœlum videre, perque omnes terrarum tractus volitare juſſit: ut princeps editio teſtatur. Scholiis eundem primus illuſtravit Jacobus Spigelius Seleſtadienſis. Multis verò locis reſtituit, luculentas quoque notas addidit, Conradus Rittershuſius.

RICHARDUS DE SANCTO VICTORE, monachus Auguſtinianus, qui Poſſevino dicitur *Richardus Anglicus*, præter plurima, quæ ſacram ſpectant Theologiam, Chronicum poſteritati reliquit: quod à primordiis ad ſua uſque tempora perduxit. Eum ſignat Matthæus Palmerius, cùm ad annum CIƆCLIX ſcribit, *Richardus monachus, præſtabilis doctrinæ homo, & ſine ulla dubitatione acutiſſimus diſputator, Pariſiis clarus habetur.* Sepultus eſt Pariſiis in templo S. Victoris. Sepulcro luculentum in laudem ejus pentaſtichon inſcriptum eſt; quod refert Baronius ad an. CIƆCXL. Vide & de eo catalogum Henrici de Gandavo, & Sixtum Senenſem in bibliotheca, & Balæum Cent. XIV cap. XLVIII. Hunc ſe ſcriptorem ex Oporini officinâ editurum promiſerat Baſilius Joannes Heroldus, præfat. in Marianum Scotum.

Anno circiter CIƆCXLVIII claruit NICOLAUS, cathedralis Eccleſiæ Leodicenſis Canonicus & Scholaſticus: qui nomen ſuum ad poſteros propagavit prodendo vitam, martyrium, miracula, & tranſlationem S. Lamberti, Epiſcopi Leodicenſis. Item victoriam ac triumphum S. Lamberti in expeditione Bullienſi anno CIƆCXLI, contra Rainaldum I comitem Barrenſem. Hæc è MSSis codd. brevi cum notis dicitur editurus Daniel Raimondus.

Circa annum CIƆCLX, Cavenſis monachus, cujus nomen neſcitur, vitas ſcripſit quatuor primorum abbatum Cavenſis monaſterii juxta Neapolim. Abbates eos ordine recenſet in prologo, cùm ait: *Venerabilium patrum, Alferii videlicet, Leonis, Petri, atque Conſtabilis, Abbatum Cavenſium vitas, atque miracula, ſcribere propoſui: ut quia, auctore Deo, idem Cavenſe cœnobium, magnæ religionis eſt, jamque ejuſdem religionis ordo longè lateq; diffunditur, ii, qui eorum ſequuntur inſtitutionem, exemplis atque miraculis accendantur.* Vitas iſtas habes in Surio. Alferii a. d. XII April. Leonis a. d. XII Jul. Petri a. d. IV Martii. Conſtabilis a. d. XVII Febr. Poſt Petrum abbas fuit Simeon; quem abbatem ſuum vocat in vita Petri: unde ætatem monachi hujus diſcimus. Uti & ex illo, quòd in vita Conſta-

Conſtabilis referre ea ſe ait, *quæ de ejus vita, atque miraculis, venerabiles monaſterii ſui ſenes ſoliti ſunt magnâ cum devotione narrare*. Obiit autem Conſtabilis anno cIↃcxxxvIII.

HERIMANNUS, abbas III cœnobii P. Martini apud Tornacenſes reliquit hiſtoriam inſtaurationis monaſterii ſui per Odonem, poſtea Cameracenſem epiſcopum, ab anno Chriſti cIↃxcII ad annum uſque cIↃcLxII, quo ipſe claruit. Exſtat in memorato monaſterio MSum. Multa in eo leguntur de Regibus Galliæ, ac comitibus Flandriæ, atque ut epiſcopatus Tornacenſis ſeparatus ſit à Noviomenſi. In Tornacenſi Chronico incerti auctoris legitur, ut Herimannus hic tertius fuerit abbas ejuſce cœnobii, ac illud paternis ditarit bonis: ipſe autem Herimannus deceſſit ſexagenarius.

Frederici Barbaroſſæ temporibus quoque fuit incerti nominis ſcriptor, qui memoriæ tradidit vitam coævi ſui, S. Anthelmi, primùm Carthuſiani Monachi, hinc Procuratoris, exinde Prioris, ac tandem Epiſcopi Bellicenſis: quo in honore obiit circa annum cIↃcLxxvI. Eam vitam Surius Sanctorum hiſtoriæ inſeruit Tom. III die xxvI Jun.

PETRUS, presbyter Trecenſis, cognomento COMESTOR, eodem imperante, præterquam quòd ediderit Sermones de ſanctis, atque alia, quæ in Chronicis Ordinis Canonicorum regularium commemorantur, etiam hiſtoriam ſacram in pauca contraxit. Multa interim ſacris Scripturis ex gloſſis, & profanis ſcriptoribus, interdum etiam, quæ incertæ planè fidei forent, inſeruit. Ætatē non modò ex Philippi Bergomatis lib. xII, & aliis, cognoſcimus: ſed ipſo etiam Comeſtore: ut qui opus ſuum dedicârit Guilhelmo, Archiepiſcopo Senonenſi: cui illud in mandatis ab Alexandro III Papa datum fuit, ut quandam Petri Lombardi ſententiam damnaret. Alexander autem ſedere cœpit anno cIↃcLx. Planè autem accedo doctiſſimo Sirmondo, Petrum hunc intelligendo in illis verbis Petri Abbatis Callenſis lib. vII epiſt. xIx: *Si nova placent, ecce magiſtri Hugonis, ecce S. Bernardi, & magiſtri Petri ſcripta: in quibus nec roſæ nec lilia deſunt.* Sepultus eſt Lutetiæ in S. Victoris; ubi ei tale Epitaphium:

Petrus eram, quem petra tegit, dictuſque comeſtor.
Nunc comedor. Vivus docui, nec ceſſo docere
Mortuus, ut dicat, qui me videt incineratum:
Quod ſumus, iſte fuit, erimus quandoque quod hic eſt.

MSus exſtat in bibliothecâ Cantabrigienſis Academiæ: & ibidem in domo S. Petri bis, & S. Benedicti, & Caji, & Pembrochianæ bibl. & privata Lumleiana. Item Oxonii in bibliothecâ Collegii Novi ter, & Balliolenſi, & Mertonenſi bis. Paſſiva, ac vulgaris fabella eſt, Petrum hunc, & Magiſtrum ſententiarum, atque item Gratianum, canonum Eccleſiaſticorum collectorem, fratres fuiſſe uterinos: quod multimodis refelli poteſt: ac inter alia eo, quòd Comeſtor patriâ fuerit Trecenſis, Lombardus ſit Novarienſis, Gratianus verò Hetruſcus. Et ſanè commentum hoc etiam rejicit Antoninus parte III Tit. XV cap. VI. Hiſtoriam Comeſtoris compendio conſtrinxit GUALTHERUS HUNTERUS, Anglus: ut inferiùs dicemus.

SICARDUS, Cremonenſis epiſcopus, Pontificum hiſtoriam deſcripſit: ut auctor eſt Raphaël Volaterranus initio Commentariorum libri XXII; ubi ſecundùm temporis ſeriem recenſet eos, qui vitas pontificum tradiderunt: ac Sicardum proximè collocat poſt Sigebertum, & Hugonem Florianum: Sicardo autem ſubjungit Godfredum Viterbienſem; qui claruit anno CIↃCLXXXVI: ut omnino, ſi ſtandum ſit Volaterrano, vixerit Sicardus circa annum CIↃCLX. Mirari autem ſatis non poſſum, Poſſevinum fateri, Volaterranum, uti & Lelandum, hujus Sicardi meminiſſe: & tamen addere, eſſe hunc illum Sicardum Cremonenſem, cui ſcholia ſua dicavit Laurentius Lauretus Carmelita. Nam ipſe alibi *a* agnoſcit, Laurentium iſtum in concilio Tridentino, poſteaque coram Pio IV, & Sixto V, orationes habuiſſe, ac à Gregorio XIV Adriæ in editione Venetâ factum epiſcopum. Atqui Volaterranus Urbanos ſuos Commentarios ſcripſit ante Tridentinum concilium annis amplius XL, ante Pium IV annis circiter LX, ante Sixtum V annis LXXX, ante Gregorium XIV annis XC, vel præterpropter. Quid quod multò ante Volaterranum Sicardo Cremonenſi commentarios de vitis Pontificum tribuit ineditus ſcriptor de hierarchiâ ſubcœleſti, qui in Cantabrigiæ, inque Pithœanâ exſtat bibliotheca; atque in Italiâ ſcripſit anno CIↃCCCLXXXI. Vide eum lib. IV cap. IX.

a *Voce* Laurentius Lauretus.

ARNOLDUS, ſive Ernaldus, abbas Bonæ-vallis, ordinis Ciſtercienſis, Tritthemio teſte, claruit imperante Frederico primo, ſcriptiſque mandavit vitam melliflui doctoris, B. Bernardi, abbatis Claræ vallenſis primi. De eo ſic Henricus de Gandavo cap. XI: *Ernoldus, abbas Bonævallis, vitam S. Bernardi in quatuor libris, præter illum,*

lum, quem abbas ſancti Theodorici Wilhelmus ſcripſerat, explicavit, multa hinc inde tangens, quæ ipſi pertinere videbantur ad materiam, quam ſcribebat.

BURCHARDUS, notarius imperatoris Frederici Barbaroſſæ, ad Nicolaum, Abbatem Sigebergenſem, opuſculum, ſive epiſtolam potiùs, miſit de victoria ac triumpho imperatoris ſui, ac clade Mediolanenſium. Eam cum aliquot rerum Germanicarum ſcriptoribus primus edidit Freherus.

CHRISTIANUS, Frederici Barbaroſſæ archicancellarius, & archiepiſcopus Moguntinus, præter epiſtolas, atque orationes, reliquit librum de vita & geſtis imperatoris ſui, Barbaroſſæ.

S. HILDEGARDIS, abbatiſſa, claruit temporibus Frederici primi: ac, juſſu Helengeri abbatis, ſcripſit vitam S. Diſibodi, epiſcopi, & confeſſoris: quæ eſt apud Surium ad Jul. VIII. Item vitam S. Berthæ, & S. Ruperti confeſſoris: quæ MSa ſupereſt, ac quædam exinde à Quentelio Coloniæ edita unà cum Hildegardis epiſtolarum libris. Meminit hujus Ruperti vitæ ab Hildegarde conſcriptæ etiam Jac. Phil. Bergomas in Chron. Suppl. lib. XII ad ann. CIƆCLVII. Ipſius Hildegardis vitam exorſus eſt Godefridus: ſed pertexuit eam, ac tribus libris comprehendit Theodericus, abbas Benedictinus; de quo inferiùs dicemus.

LAMBERTUS WATERLOSIUS. Canonicus regularis cœnobii S. Auberti apud Cameracenſes, reliquit hiſtoriam Cameracenſium Epiſcoporum, à temporibus Odonis epiſcopi, uſque ad annum Chr. CIƆCLX: quo vivebat. Supereſt Cameraci MSa.

HELMOLDUS, presbyter in Buzoën, territorii Lubecenſis vico, ad aliquod nominis decus pervenit Chronico Slavorũ. Quod procudit temporibus Barbaroſſæ: uti oſtendunt verba illa in præfatione: *Nec ad hoc opus temeritas impulſat; ſed præceptoris mei venerabilis, Geroldi epiſcopi, adduxit perſuaſio; qui primus Lubecenſem Eccleſiam fecit inſignem, cathedrâ ſimul, & clero.* At anno CIƆCLXIII contigit, ut epiſcopatus Aldenburgenſis, conſentiente duce Henrico Leone, Lubecum transferretur; primuſque Epiſcopus crearetur Geroldus; quem magiſtrum ſuum fuiſſe Helmoldus ait. Orditur Chronicon ſuum à Carolo M. ac Saxonum, & vicinarum gentium per eum converſione: perducit autem uſque ad annum CIƆCLXVIII: quo & claruit. Inde verò incipit Arnoldus abbas; de quo poſtea agemus.

Temporibus quoque Frederici Barbaroſſæ, vixit auctor Chronici Laurishamenſis. Incipit illud ab anno Chriſti IƆCCLXIV;

Pipini verò, Francorum regis, anno XII; quo Cancor, comes pagi Rhenenſis, cœnobium Laurishamenſe exſtruxit. Deſinit autem in anno Chriſti CIↃCLXXIX, qui fuit XXVIII Frederici Barbaroſſæ. Hoc Chronicon ex vetuſto, ac peregregio codice cœnobii Lauriſhamenſis, primus edidit Marquardus Freherus *a*, vir egregiè doctus, ac, dum viveret, conſiliarius Electoris Palatini ad Rhenum.

a In Tomo ſcriptorum de rebus Germanicis.

Ænobarbi tempore etiam GAUFRIDUS, abbas Altæ tumbæ, nomen ſibi acquiſivit exarando vitã S. Petri, Tarentaſienſis epiſcopi. Hoc in opere deſudando, paruit mandatis Ciſtercienſium, & Clarævallenſium abbatum: quibus iſthoc negotii dederat Lucius Papa, tertius ejus nominis, ut eam vitam literis mandari curarent. Habes apud Surium Tom. III a. d. VIII Maji. MSus codex ſupereſt Oxonii in bibliotheca Bodleianâ: ubi & MSæ literæ de Canonizatione hujus Petri. At Petrus ille Tarentaſius, cujus vitam conſcripſit, obiit anno CIↃCLXXI.

GUILIELMUS, archiepiſcopus TYRIUS, ſive Tyrenſis, (pro quo *Tyrenenſis* corruptè editum eſt apud Ioannem Sarisberienſem epiſt. CCCXXV.) condidit hiſtoriam belli per Occidentis principes Chriſtianos in Terrâ Sanctâ, totâque Syriâ, geſti, uſque ad imperium Balduini quarti, per annos LXXXIV. Complexus verò eam eſt libris XXIII: ſed poſtremum tantùm inchoavit: at Joannnes Heroldus perfecit, qui Tyrio addidit ſex libros. Incipit Guilielmus anno CIↃXCV: definit autem anno CIↃCLXXX: quo ipſo Manuelem imperatorem è vitâ deceſſiſſe, fidem fecerit idem Guilielmus, uti & Nicetus. Fuerit autem commodum ac fructuoſum, ſi auctorem eum conferamus, cum ſcriptore anonymo Chronici Hieroſolymitani ab Reinero Reineccio editi. Nam non pauca narrat Chronico iſti intacta: & Chronicon item habet, quæ Guilielmus Tyrius præterierit. Sed videtur Tyrius ea omiſiſſe, quia ex Chronico Hieroſolymitano peti poſſent. Illum verò defectum Tyrius compenſat, tum iis, quæ paſſim interſerit: tum quia, cùm Chronicon deſinat anno CIↃCXVIII, Tyrius hiſtoriam producat ulteriùs totis annis LVIII.

Satis autem ex hoc opere liquet, ſcriptorem eſſe modeſtum, prudentem, acris judicii, veri amantiſſimum, &, pro ætate, quâ vixit, doctum, atque elegantem. Præterea autem deſcripſit *Geſta Occidentalium principum*, ſive *hiſtoriam de principibus Occidentis in Oriente, & eorum actibus*: cujus ipſe operis meminit lib. I. cap. III, & lib. XIX cap. XV, & XXI. Orſus fuit à pſeudopropheta Muhammede, ac deſiit

ſiit in anno cIↃCLXXXIV: ut complexus ſit annos IↃLXX, vel ſeptem amplius: ut liquet ex lib. I cap. III, & lib. XIX cap. XXI. Adhæc de ſynodo Lateranenſi opus condidit: ut videre eſt ex libri XXI cap. XXVI. Vitam Guilielmi deſcripſit Henricus Pantaleo, vel alius: præfixa autem eſt editioni Baſileenſi Henrici Petri. Is, credo, quia Germanus eſſet, Guilielmum Germanum eſſe tradidit. At Franciſcus Balduinus J. C. cùm Gallus eſſet, Galliis ſuis eum tribuit. Verùm Syrum fuiſſe, alii ſcriptores Gallici agnoſcunt; etiam auctor eruditus περιλεγομένων in Tom. Hiſt. Orientalis: eaque ſententia quoque firmatur verbis auctoris lib. XIX cap. IV.

HENRICUS STAIN, Utinenſis præpoſitus, juriſconſultus, iiſdem claruit temporibus. Hic memoriæ prodidit res geſtas ab Henrico XII, Bojorum regulo. Ejus operâ Aventinus ſe adjutum profitetur, cùm ultimum Annalium librum conſignaret.

Circa annum cIↃCLXXXIV PANDULPHUS PISANUS, Cardinalis, Pontificum vitas ab Eiſengrinio dicitur in literas retuliſſe. Puto planè eundem eſſe, qui epitome Felini de Siciliæ & Apuliæ regibus, ad Alexandrum VI Pontif. Max. exarata, vocatur *Pandulphus Hoſtiarius Lateranenſis Eccleſiæ*: ac ſcripſiſſe dicitur *additiones ad Chronica Damaſi Papæ*. Ibidem verba ejus adducit è vitâ Leonis IX. item Gregorii VII.

Hoc tempore etiam vixit auctor libri de Epiſcopis Salisburgenſibus, qui apud Caniſium exſtat Tom. II Antiquæ Lect. In eo, præter aliorũ epiſcoporum geſta, reperias vitam, & miracula, S. Ruperti; qui priùs epiſcopus erat Wormatienſis: poſtea autem cum diſcipulis XII ad Bojos profectus fuit, eoſque ad fidem convertit, ac Juvavenſi in urbe, quæ nunc Saltzburgum vocatur, ſepultus eſt, anno IↃCXXIII. Item ibidem invenies vitam, & miracula S. Virgilii; qui Karinthios convertit, atque anno obiit IↃCCLXXX. Pręterea S. Hartvici, qui anno IↃCCCCXV Frederico in epiſcopatu Salisburgenſi ſucceſſit. Adhæc Gebeharti Suevi, qui ſacerdos factus eſt anno cIↃLV; epiſcopus autem cIↃLX. Item S. Eberharti, qui (ut in ejus vita legas) *naturæ conceſſit anno epiſcopatus ſui* XVIII, *menſe ſecundo: anno ab incarnatione Domini* cIↃCLXIV: *ab ordinatione papæ Alexandri, ſexto, & imperatoris Frederici,* XIII. Auctor operis fuit diſcipulus S. Eberhardi: ut ipſe initio vitæ ejus oſtendit: ubi ſe inter eos reponit, quibus S Eberhardus notus fuerit cõvictu, ac bene de ſe meritum dicit; magiſtrum etiam nuncupat; ſeque ad ejus vitam tradendam impulſum ait, *non tam ſcientiæ, quàm dilectionis*

præſumtione: metuere enim ſe, ne ab aliis omittantur, ac ſilentio præſentium in oblivionẽ tandem veniant: quippe caritatem omnia ſperare, ſed de incertis vereri. Hæc non obſcurè oſtendunt ætatem ejus ſcriptoris. Sed nihil apertius eſt verbis iſtis in vita S. Ruperti; ubi etiam, quo Chriſti anno iſta prodiderit, oſtendit: *Computemus*, inquit, *annos de tranſitu Rudberti ab anno* IↃCXXIII *Dominicæ incarnat. Sunt autem à tranſitu ejus, uſque ad præſentem annum, qui eſt Dominicæ incarnationis annus milleſimus octogeſimus ſextus, anni* IↃLXXIII. *Ipſe eſt annus* XXXVI 9 *regni Frederici Imperatoris.* Ita editum à Caniſio, qui codd. MSos ſecutus eſt. Sed temporum ratio docet annũ Chriſti CIↃCLXXXVI eſſe Frederici XXXIV. Nempe facili errore ex IV fecere VI. Poſtea alius, errore eo animadverſo, barbarico numero adſcripſit, pro 6 reponendum 4: numerus item iſte, ob figuræ ſimilitudinem, converſus ab imperito in 9. Quare, inductâ eâ nota, reſcribendum hoc pacto; *Ipſe eſt annus* XXXIV *regni Frederici Imp.*

CAP. LIV.

Sylveſtri Giraldi Cambrienſis ætas, dignitas, opera varia, fides ſuſpecta. Gualterus Mapes. Tageno Patavinus, & alter ignoti nominis; quorum uterq; tradidit expeditionẽ Barbaroſſæ in Syriam. Magni Richobergẽſis Chronicon. Anonymus de vita S. Hugonis Lincolnienſis. Lambertus Parvus. Elimandi Chronicon. Tres ſcriptores de Richardi, Angliæ regis, profectione in Syriam: nempe Gualterus de Conſtantiis, Guilielmus Peregrinus, & Richardus Canonicus. Godefridi Viterbienſis XL *annorum peregrinatio, & plurimarũ linguarum peritia: & cur idem hiſtoriam ſuam* Pantheon *vocârit. Anonymus de vita S. Gilberti Confeſſoris. Sibrandus Friſius de vita Frederici Præmonſtratenſis.*

EXtremis Frederici Barbaroſſæ temporibus, atque imperante Henrico VI, (qui imperii clavum anno CIↃCXCI, ac proximo ſeptennio, tenuit) clarebat SYLVESTER GIRALDUS Cambrienſis, à patria Cambria ita dictus. Prognatus fuit è nobili familiâ principum Walliæ. Primùm à ſecretis erat Henrico II Angliæ regi, ac poſtea tutor filii ejus Joannis; quicum in Hiberniam miſſus, antiquitates ejus regionis, ac gentis, inquiſivit; librumque condidit, quem *Topographiam Hiberniæ* inſcripſit. Prima ejus pars agit de ſitu regionis, ac

loci

loci naturâ:altera de mirabilibus, ac miraculis, quæ ibi contigerunt: tertia de incolis, eorumque geſtis. Huic tripartito volumini triennium ſe impendiſſe, ipſe ait *a*. Habes MSos ejus codd. Cantabrigiæ, unum in bibliothecâ domus S. Petri: alterum in Collegio S. Benedicti apud Cantabrigienſes: teſte Th. James: qui & Notam hanc apponit: *Hic liber recognitus eſt per auctorem & multis in locis fuſior eſt, quàm in pleriſque exemplaribus: unde videtur Auctor Giraldus tanquam ſupremam manum hic impoſuiſſe.* Præterea fecit libros duos *de expugnatâ ab Anglis Hiberniâ.* Huic operi biennio ſe intentum fuiſſe, idem refert. Adhæc libros duos reliquit hoc lemmate, *Itinerarium Cambriæ;* ſive *laborioſæ Balduini Cantuarienſis per Walliam legationis.* Ea legatio contigit anno primo poſt ereptam Chriſtianis Hieroſolymam à Saladino, Damaſcenorum, & Ægyptiorum rege, anno Chriſti cIↃcLXXXVIII: quo epiſcopus Romanus erat Urbanus III; imperator, Fredericus Barbaroſſa; Angliæ rex, Henricus II: ut initio operis pleniùs Sylveſter ipſe exponit. Exemplar ejus operis MSum habes in eâdem Collegii S. Benedicti bibliothecâ: ſed exaratum manu recentiori, ut auctor eſt T. James. Item edidit Cambriæ deſcriptionem: quam, uti & Cambriæ itinerarium, dicavit Stephano, Cantabrigienſi archiepiſcopo. Scriptor eſt mirè fabuloſus, ut plerique alii hujus ævi. Eum debemus duobus eruditis Anglis, Davidi Powello, & Guilielmo Cambdeno. Ex Balæo autem cognoſcimus, præterea compoſuiſſe topographiam Britanniæ primæ, vitam Henrici II, Acta regis Joannis, hiſtoriam vaticinalem libris tribus, geſta laborioſâ Giraldi, deſcriptiones magnorum virorum, coſmographiam mundi, chronographiam ejuſdem, certamina Galfridi Eboracenſis, vitas Ethelberti martyris, David Menevenſis, & Hugonis Carthuſiani, itinerarium Balduini, mirabilia terræ ſanctæ, atque alia &c. Quorum pleraq; habemus in pub. Cantabrig. Acad. biblioth. Mirum verò præteriri à Balæo, Chronicon Anglorum, atque opus de regibus Viſiſaxonum. Quorum utrumq; agnoſcunt, Geſnerus, Poſſevinus, Pitſeus. Etiam Cantabrigię in biblioth. publica ſupereſt MSus liber illius de Mona inſula. Item ejus MSus alius de vita Patricii. Item dialogus ejus MSus de ſede Menevenſi, & Landavenſi. Qui etiam eſt in Cantabrigienſi collegio S. Benedicti. Inque eodem collegio aſſervantur dialogi illius de eccleſia Menevenſi. Videri poſſit idem hoc opus, ac prius. Verùm diſtinguit Pitſeus.

a Præfat. in deſcript. Cambr.

Gyraldo æqualis fuit GUALTERUS MAPES, ſive *Mapus.* Primùm vixit

vixit in aula regis Anglorum, Henrici II. Eo defuncto, clericus ac familiaris fuit Joannis; cujus tum tutorem fuiſſe Gyraldum, diximus. Poſtea Gualterus factus eſt canonicus Sarisburienſis. Exinde præcentor Lincolnienſis. Anno autem cIↃcxcvII, qui Richardi regis fuit octavus, creatus eſt archidiaconus Oxonienſis. Multa luſit adverſus Papæ, & cardinalium mores: quæ reperiuntur inter Poëmata veterum de corrupto Eccleſiæ ſtatu. Ab eruditione ſingulari, & curialibus facetiis, commendat eum Sylveſter Gyraldus: qui & ei dicavit libros ſuos de procemiis operum ſuorum, deque ſymbolis electorum. Hoc loco autem commemoratur à nobis propter *Topographiæ compendium* ab eo editum. Item ob alterum opus, quod *Epitome Cambriæ* inſcribitur.

Vivebat & tum LAURENTIUS LEODICENSIS, monachus cœnobii S. Laurentii, apud Leodicenſes. Conſignavit geſta Epiſcoporum Verdunenſium, & abbatum S. Vitoni, ab anno cIↃxLVIII ad annum uſque cIↃcxcvII. Supereſt id opus MSum, tum in S. Vitoni cœnobio, tum Leodici in Monaſterio S. Laurentii.

Iiſdē temporibus effulſit TAGENO, Decanus Patavinus; qui expeditionē Cæſaris Barbaroſſæ in Palæſtinam deſcripſit. Patavinus autē, vel potiùs Patavienſis, dictus eſt à Patavio Germanico, civitate epiſcopali inferioris Bavariç inter Danubii & Oeni confluentes. Fidem autem eo majorem hic ſcriptor meretur, quòd expeditioni Aſiaticç cum Diepoldo epiſcopo interfuerit: ut Gaſpar Bruſchius refert lib. II de Laureaco. De eo ſic Aventinus in annalibus Bojorū lib. VII *a*: *Theobaldi juſſu, ejus decurio Tageno expeditionem hanc æternitati literarum conſecravit; quam ego Reicherſpergii inveni; eamque Conrado Adelmanno, myſtæ Auguſtenſi, ut illam publicandā curaret, ſuperiore anno miſi. Quamobrem is tam diu rem differat, neſcio.* Hæc Aventinus. Sed quod myſtes ille Auguſtenſis non fecit, id poſt annos demum ſeptuaginta, vel circiter, præſtitit Marquardus Freherus; qui hunc Tagenonis librum volumini ineditorum de rebus Germanicis ſcriptorum adtexuit.

a Pag. 523. edit. Pernæ.

Tum quoque erat alter ille, ſed anonymus, qui & ipſe literis mandavit Aſiaticam Frederici Barbaroſſæ expeditionem, à Caniſio editam Tom. V Antiq. Lect. Deſinit in morte Barbaroſſæ. Cujus ætate vixiſſe, præfatio indicat. Eum cum Tagenone conferre, nec inutile ſit, nec injucundum.

MAGNUS RICHOBERGENSIS Noricus, flamen Auguſtinianus, fuit temporibus Henrici VI. Chronica condidit; quibus ſe adjutum profitetur Jo. Aventinus in ſcribendo lib. VI annal. Bojorum.

rum. Videtur hoc eſſe Chronicon illud Monaſterii Reicherſpergenſis, quod primus Monachii an. cIↄIↄvi edidit vir nobilis Chriſtophorus Gevvoldus, J. C. & Maximiliano, Bavariæ duci, à conſiliis.

Æqualis huic erat is, qui libris quinque complexus eſt vitam S. Hugonis, epiſcopi Lincolnienſis. Quippe ſcriptor ille familiariter Hugone hoc uſus fuit. Deceſſit autem Hugo anno cIↄcxciv. Ex auctore hoc alius, maximâ ex parte, excerpſit vitam illam Hugonis, quam Surius, ſed ſtylo fere mutato, exhibet T. vi die xvii Nov.

Item tum vivebat Lambertus Parvus, Leodicenſis monachus Cœnobii S. Jacobi ord. S. Benedicti. Tradidit res geſtas epiſcoporum Leodicenſium ab an. IↄccccLxxxviii ad annum uſque cIↄcxciv: quo vivere deſiit.

Elymandus, ſeu Elimandus, Frigidi montis monachus, in agro Beluacenſi claruit temporibus Henrici vi, ac Chronicon contexuit libris xLviii; quibus omne ævum ab orbe condito ad ſua uſque tempora complexus fuit. Alia quoque ejuſdem commemorat Jac. Phil. Bergomas Chr. Suppl. lib. xii ad an. cIↄcxcix. Multa ex hoc Elimando, adſcripto auctoris nomine, referuntur in magno iſtoc Chronico Belgico, cujus canonicus Regularis ordinis S. Auguſtini prope Nuſſiam auctor eſt.

Ad hæc tempora quoque pertinet Gualterus de Conſtantiis, Britannus, priùs epiſcopus Lincolnienſis, poſteaque archiepiſcopus Rothomagenſis: quem honorem conſecutus eſt an. cIↄcLxxxiv. Idem regem ſuum Richardum in Palæſtinam proficiſcentem comitatus fuit: deque ejus peregrinatione librum inter alia conſcripſit.

Non alter Gualterum hunc melius comitetur hîc, quàm Guilielmus Peregrinus, genere Anglus; Richardi, Angliæ regis, itidem in itinere Palæſtino, ac Syriaco, comes. Hic carmine heroico panxit Hodœporicon regis ſui, Richardi: in quo depingit, quæcunque eo in itinere vidiſſet. Carmen id Huberto, archiepiſcopo Cantuarienſi, & Stephano Turnehamo, militum præfecto, viro ſcientiæ militaris ſcientiſſimo, dedicavit.

Eâdem de cauſsâ his jungendus Richardus, Canonicus Londinenſis, vir ob eruditionem Richardo, regi ſuo, cariſſimus; ac ſimiliter peregrinationis, in Palæſtinam, ac Syriam ſuſceptæ, comes. Qui & ipſe inter alia itinerarium, ac geſta ejus regis, conſcripſit.

pſit. Exſtat MSus Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. Cæterùm non tantùm ſub Richardo floruit: ſed etiam ſub rege Joanne.

GODEFRIDUS, VITERBIENSIS presbyter, à ſacris ſcriniis fuit Conrado III, & Frederico I. Peregrinatione XL annorum, in qua bibliothecas omnes excuſſit, magnam ſibi eruditionem paravit, non rerum modò, ſed etiam linguarum: quippe & vulgares ſciebat complures; & Latinè, Græcè, Hebraicè, ac Chaldaicè, doctus fuit. Hic nominis ſui famam longè diffudit Chronico univerſali; quod partim proſâ, partim carmine, condidit. Hoc, quia omnium principum hiſtoriam continet, atque hi appellantur Dii in Scripturis, *Pantheon* nuncupavit. A nonnullis citantur hoc titulo, *Memoriæ Sanctorum*; ut à Pignorio accepi. Orditur illud ab initio mundi: & perducit uſque ad Pontificatum Urbani III: cui & opus hoc dicavit. Reponitur à Martino Polono inter eos, è quibus Chronicon ſuum congeſſit. Hiſtoricus non indiligens dicitur doctiſſimo Garciæ de Loaiſa, notis in Chronicon Iſidori. Primus in lucem emiſit Baſilius Joannes Heroldus.

B. Gisberti, ſive Gilberti Confeſſoris vita (quæ ex MSo cod. in epitome Sanctorum ab Haræo expreſſa eſt) auctorem habet æqualem Gisberti: is verò obiit anno CIↃCLXXXIX.

CAP. LV.

Theodericus, abbas Benedictinus, de viſionibus, & miraculis S. Hildegardis. Stephanus Hiſpanus de miraculis S. Rodoſindi. Chronicon Roberti, monachi S. Mariani. De Saxonis Grammatici fide, ac dictione. Dodichinus abbas de peregrinatione in terram ſanctam, & appendix ejuſdem ad Marianũ Scotũ. Joannes Nuſcenſis *de vita S. Guilielmi.* Weingartenſis monachi *Chronicon geminum.* Reinerus, Prior Leodienſis. Helinaldi Galli *Hiſtoriarũ libri; idem de variorum martyriis.* Engelhardus abbas *de S. Machthilde.* Ottonis Sanblaſiani *appendix ad Ottonem Friſingenſem: ejuſdem Chronica prima.* Guntheri *hiſtoria Conſtantinopolitana.* Monachi Egmondani *Chronicon Belgicum.* Roberti Montenſis *appendix ad Sigeberti Chronicon.* Arnoldi Hildeſemenſis *appendix ad Chronicon Helmoldi;*

deque

deque ætate ejus, ac fide. Albertus Bohemus.

Circa annum cIↄcc, quo Henricus vi imperare deſiit, atque habenas imperii ſuſcepit Philippus, qui annis prope novem rexit, claruit Theodericus, abbas Benedictinus. Hic cùm Godefridus orſus fuiſſet vitam S. Hildegardis, nec perfeciſſet: operi ejus, cui princeps jure datus eſt locus, duos adjecit libros; unum de viſionibus S. Hildegardis; alterum de miraculis, quæ Deus per eam feciſſet. Tres hoſce libros, cum epiſtolis S. Hildegardis, Coloniæ edidit Quentelius: ac Surius quoque eos habet in Hiſtoria Sanctorum Tom. v die xvii Sept. At Theodericus, abbas S. Trudonis, ab hoc eſt diverſus: ut qui vixerit circa annum cIↄc: ut ſuprà dictum.

Tum quoque Stephanus Hiſpanus, monachus congregat. Cluniacenſis cœnobii Cellæ Novæ, in Hiſpania degebat. Conſcripſit miracula S. Rodoſindi, epiſcopi, & monachi. Opus hoc in dicto Cellæ Novæ monaſterio adſervari MSum, locuples teſtis eſt Ambroſius Morales Hiſtor. ſuæ lib. xvi cap. xxxvi.

Item hoc imperatore claruit Robertus, monachus S. Mariani. Hic Chronicorum opus elaboravit; quod Trecis editum, & Pariſiis ex officina Nivelliana, anno cIↄIↄcix.

Saxo, Grammaticus Sialandicus, Rotſchildenſis in Dania Eccleſiæ præpoſitus, ad Andream, Daniæ epiſcopum, hiſtoriam ſcripſit libris xvi: in qua non pauca ſunt fabuloſa: ut haut cuncta recipi debeant ἀβασανίστως. Quo nomine & à Scaligero culpatur in opere de emendatione temporum *a*. *Impunè* inquit *fuerit imperito ſe-* *a pag. 496*
culo Hunibaldo cuidam, & Saxoni Grammatico, renaſcentibus autem literis *edit. Ra-*
Annio Monacho Viterbienſi fabulas ſuas Marrucinis illorum temporum pro- *phel. 1598*
bare. Nec tamen tantus eſt fabulator, ac nonnullis videtur; qui eum nullo habent loco. Inter hos eſt Goropius Becanus: de quo minùs eſt mirandum, cùm argumentum tractet, non παράδοξον modò, ſed etiam ἄδοξον. Rejicit igitur, non quicquid debet, ſed quicquid obeſt cauſſæ ſemel ſuſceptæ. Quod ad Saxonis dictionem, tanta hujus eſt elegantia, ut ætatis illius captum planè excedat; imò cum antiquiorum, & noſtri ſeculi plurimis, certet. Unde Eraſmus in Ciceroniano ſuo ſic de eo ſcribit: *Dania nobis dedit Saxonem Grammaticum, qui ſuæ gentis hiſtoriam ſplendidè magnificéque contexuit.* Quibus ſubjungit: *Probo vividum & ardens ingenium, orationem nuſquam remiſſam aut dormitantem, tum miram verborum copiam, ſententias crebras, &*

figurarum admirabilem varietatem, ut ſatis admirari non queam, unde illa ætate homini Dano tanta vis eloquendi ſuppetierit. De eodem ita Janus Douza pater præfatione altera Annalium Batavicorum, quos carmine contexuit. *Sed neque Saxonem cognomento Grammaticum, ſeculi ſui vel barbaries, vel impolitia deterruit, quò minus multifaria metrorum genera oblatâ an quæſita Excurſuum occaſione feſtiviſſimus Chronicorum ſuorum ornamentis decenter intermiſceret, quibus in fortium virorum laudes, ceu pleno quodam redundans alveo illā fœcundi pectoris luxuriem, illud exuberantis ingenii flumen paſſim per totum hiſtoriæ ſuæ corpus, longè lateque diffunderet.* Perduxit hiſtoriam ſuam uſque ad tempora Philippi Cæſaris; ſub quo non inglorius vivebat. Mentio ejus fit ab eo, qui Saxonem in Dania, aut vidit, aut videre potuit: diſcipulo dico S. Guilhelmi, Roſchildenſis in Dania abbatis; apud quem in præceptoris vita hæc legas: *Mittit itaque in Gallias Saxonem, præpoſitum Roſchildenſem, virum honeſtum; qui ab S. Genovefæ collegio petat dominum Wilhelmum, cum aliis tribus fratribus, mitti in Daniam* &c. Cæterùm etſi Saxo vixerit temporibus Voldomari, ſeu potiùs Waldemari, quem & in præfatione operis ſui compellat: non tamen ad eum uſque hiſtoriam ſuam perducit: ſed deſinit in S. Canuto, Waldemari avo, qui interemptus eſt anno Chriſti cIↃcxxxi.

DODICHINUS, ſeu Dudechinus, Germanus, monachus, & abbas Cœnobii S. Dyſibodi, reliquit hiſtoriam ſanctam, ſive de peregrinatione in Palæſtinam. Idem Chronicis Mariani Scoti appendicem adjecit ab anno cIↃLXXXIV, uſque ad an. cIↃcc: quo tempore vixit. Quamquam Tritthemius claruiſſe dicat ſub Conrado III, anno cIↃcXL: quod verum eſſe nequit, ſi appendix univerſa ſit Dodechini.

Circa annum cIↃcc etiam erat JOANNES NUSCENSIS, monachus montis Virginis. Hic vitam deſcripſit S. Guilielmi, ordinis ſui inſtitutoris. Etiamnum hanc exſtare, auctor eſt Joannes Coſta in vita S. Donachi monachi; atque ex illo idem tradit Arnoldus Wion; ex Arnoldo autem Poſſevinus.

Eo quoque tempore vitam egit Altorfenſis, ſive Weingartenſis monachus ad S. Martinum auctor Chronici de Welphis principibus. Terminatur illud in anno cIↃcLXXXI, Frederici imp. XXIX. Idem monachus (nomen ignoratur) reliquit Chronicon imperatorū Romanorum, ab Julio Cæſare, uſque ad mortem Henrici V; quæ incidit in annum cIↃcc. Utrumq; Chronicon, ex codice MSo Auguſtano monaſterii SS. Afræ, & Udalrici, in lucem dedit Henricus Caniſius T. I Antiq. Lect.

REI-

REINERUS, Prior monaſterii S. Jacobi Leodicenſis ab anno cIↃcxciv, uſque ad annum cIↃccxxx, condidit hiſtoriam Leodicenſem, quæ Leodici in memorato cœnobio ſupereſt MSa.

Eodem tempore vitæ ſuæ curriculum decurrebat HELINALDUS Gallus, monachus Frigidi Montis. Condidit hiſtoriarum opus libris XLVII; quos ab orbe condito orditur. Præterea conſcripſit martyrium S. Gereonis, & ſociorum: item Victoris, Caſſii, Florentii, & aliorum. Habes apud Surium T. v. die x Octob. De Helinando hoc Vincentium Bellovacenſem adi Speculi Hiſtorialis lib. xxx cap. CVIII: & S. Antoninum Chron. par. III. Tit. XVIII cap. v. Sæpius eum exſcribit, nec nomen diſſimulat, magni Chronici Belgici auctor.

Circa hæc tempora etiam fuiſſe videtur ENGELHARDUS, abbas in Lanchaim, qui calami ſui penicillo depinxit nobis vitam ſanctæ virginis Mechthildis, principis Berchtoldi, Comitis de Andechs, & domini in Dyengen ad Iſaram, filiæ, Frederici I imperatoris cognatæ, abbatiſſæ in Damaſia ſeu Diſſen, poſteaque in Edelſteten ſeu Oetilſtetten; quod monaſterium non longè eſt ab Urſpergen, inter Auguſtam & Ulmam. Vitam eam repræſentat Caniſius Tom. v Antiquæ Lect.

Henrico VI, Philippo, & Ottone IV, imperantibus, vixit OTTO SANBLASIANUS, ſive de S. Blaſio: quomodo vocatus à monaſterio S. Blaſii: quod ordinis eſt Benedictini, ac in diœceſi eſt Conſtantienſi juxta Albam, fluvium Hercyniæ ſylvæ; primamque originem debet imperatori Ottoni Magno. Ab hoc Sanblaſiano eſt appendix illa Chronici Ottonis Friſingenſis: quā incipit ab an. cIↃcXLVI, & perducit uſque ad annum cIↃccx: qui tertius erat annus Ottonis IV, ſive à coronatione ejus ſecundus. Simlerus, in appendice Conradi Geſneri, ait, hiſtoriam ſuam perduxiſſe uſque ad tempora Rodulphi Habſpurgenſis: qui imperare cœpit an. cIↃccLXXIII. Sed planè fallitur Simlerus, ſi integer is eſt Sanblaſii liber, quē inter alios rerum Germanicarum auctores edidit Chriſtianus Urſtiſius. Mentionem hujus ſcriptoris facit Nauclerus lib. II generatione XXXIX: quo loco de Hugone agit, comite Palatino Tubingenſi à Guelfone Bavaro in vincula conjecto; deque victoria, quam archiepiſcopus Moguntinus ab Romanis retulerat. Etiam Otto ille *Chronica prima* compoſuit: quibus genealogias omnes ſacræ hiſtoriæ, uſque ad Timotheum, & Titum, Pauli diſcipulos, complexus fuit. Quod opus MSum exſtat Baſileæ.

Philippi Imp. tempore floruit & GUNTHERUS, priùs ſcholaſticus, poſtea monachus in cœnobio Pariſienſi; non inclytæ Galliarum urbis; ſed alio, ordinis Ciſtercienſis, in diœceſi Baſileenſi. In notitiam poſteritatis pervenit hiſtoriâ ſuâ Conſtantinopolitanâ de iis temporibus, quibus ſtrenuè rem geſſit Balduinus. Ait ipſe, ea ſe, quæ tradit, ex ore illius Martini abbatis accepiſſe, qui expugnationi Conſtantinopolis interfuit. Ex quo, ut ætatem ſcriptoris, ita &, quantæ fidei ſit, intelligimus. Edidit eum Caniſius Tom. v. Ant. Lect.

Eodem imperante, præclarum induſtriæ ſuæ monumentum reliquit monachus Egmondanus, qui Chronicon Belgicum, & potiſſimùm Hollandiæ, condidit. Incipit ab anno Chriſti IↃCXLVII. Deſinit in an. CIↃCCV: quo vixit; ut ex operis extremo ſatis liquet. Scriptor hic, ex bibliotheca V.Cl. Andreæ Schotti, prodiit Francofurti in lucem, unà cum Joanne à Leidis, Carmelita, & Reinero Snoio, Goudano. Sed à typographis peſſimè eſt habitus, magno rei hiſtoricæ, & Batavicæ imprimis, damno. Uſque adeò multa in eo, vel præterita ſunt, vel corrupta, planè etiam perturbatâ temporum ratione. Quod partim ex antiquo cœnobii Egmondani codice membranaceo; partim ex ingenio, deprehendit, & occaſione primâ publico teſtatum faciet, vir ſummus, Petrus Scriverius. Qui & continuatorem ejuſce chronici hactenus ineditum, longéque fuſiùs cuncta proſequentem (quippe qui ultra Florentii v. tempora provehatur) comitem ei dabit ex codice paris vetuſtatis. Ei nomen *Guilielmo Procuratori*; de quo inferiùs accuratiùs dicemus. Quod autem ad Chronicon Egmondanum attinet, ejus auctorem eſſe monachum Egmondanum, non tam ex vulgatis elicias libris, quàm membranis ejuſdem Scriverii. Nam vulgò quidem legitur ad an. CIↃCLXXVI: *Hoc ex ejus relatione dictum ac certificatum ſit, qui ejus peregrinationi interfuit, & idem mortis periculum timuit. Poſtea moritur.* Ubi in Scriverii MSo eſt: *timuit, poſtea monachus noſter.* Ætatem autem clarè cognoſcas ex verbis iſtis extremo Chronico, puta ad an. MCCV: *Ecce longam geſtorum ſeriem qualicunque ſtylo exaravimus. Alia præter hæc ſi fortè ſupervenient, quæ ad præſens negotium ſpectant, alteriùs executioni committimus.*

Imperante Ottone IV, qui Philippo ſucceſſit anno CIↃCCVIII fuit ROBERTUS MONTENSIS, abbas Normannus Gallus. Unde & in quibuſdam MSSis vocatur *Robertus abbas de Normannia*, uti in eo qui in bibliothecâ publicâ Cantabrigienſis Academiæ.

Aliis

Aliis *a* quoque vocatur ROBERTUS NORMANNUS, *abbas Montis Navalis*; vel ſimpliciter, *Robertus, abbas montis Navalis b*. Continuavit is Chronicon Sigeberti uſque ad an. cIↃccx. Item edidit librum de ſuis temporibus, atque alterum de vita Henrici, primi ejus nominis Anglorum Regis. Adhæc acta conciliorum. Nempe ipſe interfuerat concilio tum Romano, tum Toleſano: quæque viderat, literis mandavit. Præterea libros VII de bello ſacro Chriſtianorum principum: quod opus prodiit Baſileæ. A Joanne Lelando, quem & Poſſevinus ſequitur, traditum eſt, continuari ab eo Chronicon Sigeberti uſque ad annum cIↃCLVIII: atque ipſum tum temporis claruiſſe. Sed duobus, & quinquaginta annis, ulteriùs proceſſiſſe, nemo negabit, qui appendicem eam inſpexerit. Idem Poſſevinus conſignaſſe ait tum geſta Marodoci, tum etiam Waluvvani. Nimirum confudit duos Robertos Montenſes Normannos: quorum uterque abbas, ſed unus cœnobii S. Michaëlis, idque temporibus Stephani regis & Henrici II: alter abbas Abrincenſis, idque temporibus Henrici II, Richardi I & Joannis Regis. Qui ad hæc tempora pertinet.

a Miræo in Chron. ord. Præmonſtr. pag. 16.
b Mejero in Annal. Fland. ad an. 1147.

ARNOLDUS, HILDESEMENSIS Præpoſitus, vixit tempore Othonis IV, ac Chronico Slavorum, quod Helmoldum, preſbyterum Buzovienſem, auctorem habet, ſupplementum addidit: atque id opus dicavit Philippo, Racesburgenſis Eccleſiæ antiſtiti. Præfationem ſic orditur: *Quia bonæ memoriæ Helmoldus Sacerdos hiſtorias de ſubactione, ſeu vocatione Slavorum, & geſta Pontificum, quorum inſtantiâ Eccleſiæ harum regionum invaluerunt, debito fine, ut voluit, non conſummavit: Deo cooperante, huic operi, vel labori, inſiſtere decrevimus.* Lib. IV cap. XIX refert epiſtolam à Carolo Cancellario ad ſe miſſam. In inſcriptione ejus appellatur Hildeſemenſis præpoſitus. Sed pòſt Abbatem fuiſſe Lubecenſem, colligere eſt ex MSo Pucheniano; ubi ita vocari, Reineccius auctor eſt. Qui & eodem pertinere exiſtimat, tum quæ de Lubecenſibus adfert: tum crebras monaſticæ vitæ laudes. Definit Arnoldus in temporibus Ottonis IV. Quamquam aliqua in fine deſiderantur. Sed multò pòſt vixiſſe non poteſt. Siquidem ex memoratâ epiſtolâ liquet, familiarem fuiſſe Conrado Cancellario: qui cùm, reſignato epiſcopatu Hildensheimenſi, Herbipolenſis, ſeu Wirzeburgenſis factus eſſet epiſcopus; dum ſe illis opponit, qui Eccleſiæ res invaſerant, in Herbipolenſi ab iis civitate occiſus eſt. Factum id temporibus Cæſaris Philippi, ac regis Romani Ottonis: ut cognoſcimus ex Arnoldi hujus libro VII cap. II.

In re-

In rebus Slavonicis fide dignus eſt: non iis item, quæ de Italiæ, Siciliæ, Græcorumque rebus, adnectit: in quibus ſatius ſit alios audire, qui ex profeſſo de iis tractarunt.

Diſpiciendum verò, utrùm & hîc locum mereatur ALBERTUS BOHEMUS, decurio, & archidiaconus Laureacenſis. Ottoni IV is à conſiliis fuit, atque, ut verba retineam, quibus ſe ipſum nuncupat, executor ſententiarum ſedis Apoſtolicæ generalis per totam Alemaniam, & judex delegatus contra Imp. Fredericum II hæreticum. Sic imperatorem appellat. Hujus commentariis autographis in membrana ſcriptis adjutum ſe ait Jo. Aventinus, cùm conderet ſeptimum, eundemque ultimum librum annalium Bojorum. Sed mihi nec apographum eorum cernere contigit.

CAP. LVI.

Ioannis Oxfordii hiſtoria Anglicana, atque opus de itinere ſuo Siculo. Idemne Scalæ Chronici ſit auctor. Rogeri Houedeni annales Anglicani, ac commentarii de regibus Northumbriæ. Ioſephus Devonius, ſive Iſcanus, auctor poëmatis de bello Trojano, quod Cornelii Nepotis nomen ementitur. Idem explicatus, & correctus. In dubium vocatur ſententiâ Pitſei, exiſtimantis, Iſcanum tandem factum eſſe Burdigalenſem archiepiſcopum, idque favore Balduini Cantuarienſis. Colmannus Sapiens. Gervaſius Tilberienſis. Rogerus Crolandienſis. Gervaſius Dorobernenſis. Gilbertus de Hoilandia. Guilielmus Litle, ſeu Parvus, ſive Neuburgenſis, quâ fide ſcripſerit. Radulphus, vel, juxta alios, Richardus de Diceto. Ioannes de Forda. Iocelinus Brakelonde. Ioannes Graye. Adamus Barkingenſis. Hugo Candidus. Stephanus Langtonus. Alanus Teukesburienſis.

QUo tempore Philippus, atque Otto IV, imperium Rom. tenuere: eo in Anglia regnavit Joannes. Nam Philippus quidem, qui Barbaroſſæ filius erat, ſucceſſit Henrico VI, an. CIƆCXCIX. Huic eodem anno oppoſuere alii Ottonem IV, Saxonem. Anno CIƆCCVIII Bambergæ occiditur Philippus. Exinde ſolus imperat Otto. Anno CIƆCCXII, excommunicato à Pontifice Ottone, eligitur

gitur Fredericus II, Barbaroſſæ nepos. An. cIↄccxviii moritur Otho imperator, ac ſolus rerum potitur Fredericus II. At omni penè hoc tempore regnavit in Anglia Joannes primus. Nam an. cIↄcxcix, quo dicebamus, ab his Philippum, ab aliis Othonem, imperatores creatos, in Anglia regnare cœpit Joannes. Ac biennio ſolo ante Ottonem deceſſit: anno puta cIↄccxvi. Itaque eos nunc ſeorſim (pluſculi enim ſunt) complecti viſum, qui, temporibus regis Joannis, monumentis ſuis hiſtoriam in Britannia illuſtrarunt.

Princeps eſto Joannes Oxfordius, ſive de Oxonio, decanus Collegii Sarisburienſis. Hic poſteris tranſmiſit hiſtoriam Anglicam: quæ quanto in honore à pleriſque ſoleat haberi, argumento illud erit, quòd ei proximus poſt Gualterum Monæmutenſem tribuatur locus. Vide Hectorem Boëthium in præfatione hiſtoriæ Scoticæ ad Jacobum v Scotorum regem. Librum etiam reliquit de itinere ſuo in Siciliam: quò ad regem Guilielmum miſſus fuerat ob ſponſalia Joannæ, Henrici II, regis Anglorum filiæ; regum, Richardi, & Joannis, ſororis. Idem Lelando auctor videtur voluminis, cui nomen *Scala chronici.* Sed hunc eo refellit Balæus, quòd hoc in chronico citetur Otterburnus Minorita. Imò nec iſtud ſatis ſcio, recténe nomen operis extulerit. Suſpicor enim potiùs illud vocari *Scotochronicon*, quia Scotorum tempora perſequatur. Quomodo opus ſuum inſcripſit Joannes de Forda: ut mox dicemus. Sed de hoc aliquid quoque afferemus, ubi ad Thomam Grajum deventum erit.

Claruit & tum Rogerius de Hoveden, Britannus. Inter domeſticos fuerat Henrici II, Anglorum regis: ut in annalibus ſuis tradit Gualtherus Coventrienſis. Poſt obitum verò ejus, præter alia, elucubravit libros duos Annalium Anglicanorum; quos, ubi Beda defiit, auſpicatur; ac perducit uſq; ad Joannem regem; qui regnare cœpit an. cIↄcxcix, uti antè diximus. MSum id opus Cantabrigiæ adſervat bibliotheca, quæ eſt in collegio S. Benedicti. Thomas James *a* in bibliotheca ea S. Benedicti exſtare ait *excerptiones de Chronicis Roberti de Houeden.* Uti quoque privata baronis Lunlejani, atque alia Gualteri Copi. Condidit & hiſtoriam regum Northumbriæ. Ejus commentarios Eduardus, primus hujus nominis Angliæ rex, ſedulò juſſit anquiri, cùm ei de titulo regni Scotici controverſia eſſet: ut auctor eſt Ranulphus lib. vii cap. xxxix. V. CL. Henricus Savile, præfatione in ſcriptores Angliæ à ſe editos Londini, vocat eum *auctorem cum primis bonum & diligentem, veriſſimumque ſuperiorum tempo-*

a *Pag.* 74.

temporum indicem. Primarium fuiſſe Thleologiæ profeſſorem in Academiâ Oxonienſi; totamque Thomæ Becketi vitam ſcripſiſſe; teſtes ſunt Robertus Parſons in Admonitione, controverſiâ II cap.x, & Bryanus Tvvynus lib.II de Antiquitate Acad. Oxon.

Etiam Henrici II, Richardi, & Joannis, Angliæ regum, temporibus, claruit JOSEPHUS DEVONIUS, ſive ISCANUS, vel EXCESTRIENSIS. Natus eſt in Devonia, quæ citerior Dunmoniorum, ſeu Damnoniorum regio eſt. Sed educatus eſt Iſcæ, civitate Cornvvalliæ, ſeu Cornubiæ; quæ eſt altera pars Damnoniorum. Atque hinc liquet, unde nunc *Devonius*, nunc *Iſcanus*, dicatur. Vir fuit Latinè, Græceque doctus: & admodum diſertus: imò poëtarum Britannicorum ſuo ævo princeps. Patronum habuit Balduinum, Cantuarienſem archiepiſcopum. Cui & dedicavit, tum libros ſex de bello Trojano; tum Antiocheidem ſuam: præter quæ & panegyricum in Henricum II edidit, & librum de inſtitutione Cyri, & nugas amatorias, & epigrammata, & carmina varia: ut auctor eſt Balæus. Libri ſex de bello Trojano prodiere Baſileæ, primùm divulgante Albano Torino. In eo opere expreſſit Iſcanus hiſtoriam, quæ Daretis Phrygii nomen præfert. Initium operis hujuſmodi eſt:

Iliadum lacrymas, conceſſaq; Pergama fatis,
Prœlia bina ducum, bis adactam cladibus urbem,
In cineres querimur.

Poëticas fabulas ſegregat, veritati hiſtoriæ inſiſtens, quantum licet. Hoc volunt verba iſta:

Quos ſuperos in vota vocem? mens conſcia veri
Proſcripſit longè ludentem ficta poëtam.

Negat ſe Homerum ſectari, qui multa mentitur. Id cùm non ſatis perſpiceret Albanus Torinus, vir eruditus, pro *conſcia veri*, putavit legendum, *æmula veri:* quod menti poëtæ adverſatur. Uti & ſequentia oſtendunt:

Quin te Cecropii mentita licentia pagi,
Et lædant figmenta, pater, quo præſide floret
Tantia, & in priſcas reſpirat libera leges.

Ubi *Cecropium pagum* appellat poëtas Græculos, homines gentiles, ſive pago deditos, ut Prudentius loquitur. Quod ſatis oſtendit, non eſſe poëtam gentilem, nedum Cornelium Nepotem. Ceterùm pro *Tantia* idem Albanus Torinus legendum putabat *Pontia*, ſed perperam. Rectum eſt *Cantia*. Quippe alloquitur Mæcenatem ſuum Baldui-

Balduinum, archiepiſcopum Cantuarienſem: quem & alibi ſic compellat:

In numerum jam creſcit honor, te tertia poſcit
Infula, jam meminit Wigornia, Cantia diſcit,
Romanus meditatur apex, & naufraga Petri
Doctorem in mediis exſpectat cymba procellis.

Ubi Balduino optat atque ominatur ſummi pontificis dignitatem. Meminit Joſephi hujus & Guilielmus Faſtregicus libro de rerum originibus. Joannes Pitſeus, opere de ſcriptoribus Angliæ, refert, favore & gratiâ Balduini, cujus antè meminimus, tandem factum eſſe archiepiſcopum Burdigalenſem. Quod unde hauſerit, neſcio. Nihil quidem de eo Lelandus, aut Balæus. Planeque erroneum cenſeo. Sanè apud Gabrielem Lurbeum, in Chronico rerum Burdigalenſium, lego, anno quidem cIɔcLXXXI, Eliam quendam fuiſſe archiepiſcopum; Guilielmum autem an. cIɔCCXXIV: de Joſepho hoc ibi ne γρῦ quidem; uti nec apud Democharem, in catalogo Burdigalenſium epiſcoporum, aut Joannem Chenu in hiſtoriâ epiſcoporum Galliæ. Et ſanè quàm parum credibile eſt, tantum gratiâ apud Gallos valuiſſe Cantuarienſem præſulem, ut, ejus poſtulato, hominem Anglum facerent archiepiſcopum Burdigalenſem.

Tum quoque COLMANNUS Sapiens, Britannus, in pretio habebatur. Compoſuit Chronicon rerum geſtarum, catalogum regum Angliæ, dialogum de bellis Danicis. Item Angliam deſcripſit. Eſt hic inter præcipuos rerum Britannicarum auctores: ac crebrò ejus auctoritate ſe tuetur Joannes Hardingus in Chronicis, imprimis libro II.

His ſe ſocium addit ejuſdem temporis hiſtoricus GERVASIUS TILBERIENSIS: qui Poſſevino minùs rectè *Tilgerienſis* dicitur; cùm oppidum, unde nomen traxit, vocetur Tilburia, vel Tilberia; quod in Anglia, in litore Thameſino, ſitum eſt. Henrici II, Anglorum regis, nepos, atque Arelatenſis ditionis mareſchallus fuit. Illuſtravit hiſtoriam Britannicam Galfridi Monæmutenſis. Præterea condidit hiſtoriam terræ ſanctæ. Item ſcripſit originem Burgundionum, & mirabilia orbis: præterea Chronicon, cui titulus, de otiis imperialibus. Hoc dedicavit Othoni IV imperatori. Ac MSum reperitur Cantabrigiæ in collegio S. Benedicti. Adhæc reliquit tripartitam Angliæ hiſtoriam, quam Balæus digeſſit in tres, ut vulgò vocant, columnas: atque inde *Tricolumnium* inſcripſit. Quo ex opere

 cogno-

cognoſcere eſt, quis ſtatus Angliæ fuerit ſub Henrico, II ejus nominis Anglorum rege. Idem creditur auctor libri Nigri, ſive dialogi de Scaccario, de quo ambigere videtur Seldenus Notis ad Eadmerum *a*.

a *pag.* 216

ROGERUS CROLANDIENSIS monachus, ac pòſt cœnobii Friſconienſis Prior, ſeptimus eorum fuiſſe dicitur, qui vitam ſignarint Thomæ, Cantuarienſis archiepiſcopi. Eam Henrico Crolandienſi dedicavit. Edidit hoc opus an. IV regis ſui Joannis: ſub quo claruit anno CIↃCCXIV. Non toto ſeculo antè, ut vulgò apud Poſſevinum legitur.

GERVASIUS Dorobernenſis, ſive Cantuarienſis, qui & GERVASIUS DE MELKELAYA, monachus Benedictinus, ſub eodem rege floruit. Hiſtoriæ patriæ fuit intelligentiſſimus. Condidit hiſtoriam gentis Anglicæ; in qua Britannorum originem, item Saxonum, & Normannorum res geſtas perſecutus eſt. Vitas quoque deſcripſit Cantuarienſium Archiepiſcoporum, ab Auguſtino uſque ad Hubertum, σύγχρονον regis Ioannis. Quod opus MSum adſervatur Cantabrigiæ in bibliotheca Collegii S. Benedicti. Ubi & *Mappa mundi* ab eodem auctore. Idem de regionibus Britanniæ egit: item de ſedibus Pontificiis, & monaſteriis conſtructis: ut auctor eſt Balæus.

Temporibus iiſdem vivebat GILBERTUS DE HOILANDIA, Anglus, priùs monachus Ciſtercienſis ſub B. Bernardo Clarævallenſi, poſtea abbas Suinſetenſis in Lincolnienſi agro. Ab inſigni eruditione commendat eum Tritthemius. Multa ingenio, ac induſtriâ, peperit; quæ in catalogo ſuo Boſtonus Burienſis commemorat. Inter ea eſt vita B. Bernardi; ſub quo monachus fuerat, ut diximus. Eſtque idem Gilbertus, cujus XL ſermones in Cantica ſubjici commentariis Bernardi in eundem librum ſolent: nempe quia iſtic Gilbertus cœpit, ubi deſierat B. Bernardus.

Sub Richardo rege, ac Joanne, etiam claruit GUILIELMUS LITLE, qui & PARVUS, ſive Gallico cognomento PETIT. Imò nec alius eſt GUILIELMUS NEUBRIGENSIS; quomodo vocatus, quia Novoburgenſis monaſterii prope ſylvam Cuculinam canonicus, ac doctor Theologus, fuerit. Hic, præter alia, edolavit libros duos de regibus Anglorum: item hiſtoriam de geſtis Anglorum libris quinque. Qui MSSi ſuperſunt Cantabrigiæ in collegio S. Benedicti. Th. James ait eos manu recentioris ſcriptos quibuſdam in locis eſſe reſtitutos & perfectos. At primus eos in lucem protulit Guilielmus Sylvius. Orditur ab anno CIↃLXVI; quo Guilielmus,

mus, cognomento Nothus, dux Normanniæ, Haraldo, regi Anglorum, bellum intulit: hinc autem paucis omnia perſtringit, uſque ad annum cIↄcxxxv, quo ſe natum fuiſſe ſcribit: inde verò fusè omnia perſequitur, uſque ad annum cIↄcxcvii. Polydoro Virgilio *veridicus auctor* nuncupatur. At à Guilielmo Lelando non injuriâ reprehenditur, quòd modum non tenuerit in culpando Galfredo Monæmuthenſi. Nam etſi multa fabuloſa in eo ſint: tamen non tam multa, quàm ille videri vult. Nec ipſe effugere potuit Neubrigenſis, quin fabulas multas hiſtoriæ ſuæ inferciret. Interea diſſimulare non poſſumus, longè majori judicio, ac delectu, in ſcribenda hiſtoria Neubrigenſem uſum eſſe, quàm Galfredum.

Sub eodem Joanne non parùm gloriæ conſecutus fuit RADULPHUS DE DICETO: qui in codd. Thomæ Walſinghami [a], ſed perperàm, *Radulphus de Luceto*; nonnullis etiam *Richardus Dicetenſis* vocatur. Fuit Londinenſis eccleſiæ ad ædem Pauli decanus. Præclareq; omnino de hiſtoria meritus eſt. Tranſmiſit poſteritati opus de temporibus mundi, chronica, hiſtoriarum imagines, continuationes Roberti de Monte, abbreviationes Chronicorum, librum de præclaris ſcriptoribus, alium de adventu Saxonum, geſta Normannorum, origines Hibernorum, & Scotorum, volumen de regibus Anglorum, item de mirabilibus Angliæ, aliaque. Hujus etiam opera ex bibliothecis perquiri juſſit Eduardus primus, rex Angliæ; cùm certamen ei foret de titulo regni Scotici. Meminere ejus quoque, Jacobus Baconthorphius in prologo IV Sentent. quæſt. XII, Ranulphus Higdenus lib. VII cap. XXXIX, atque alii. Plurimas Eadmeri paginas expilaſſe, obſervatum Seldeno præfatione in Eadmerum. Cæterùm in Collegio S. Benedicti apud Cantabrigienſes habes annales Stephani archiepiſcopi: quorum initium, *Res geſtæ*. His, ut Th. James monuit, adſcriptum illud veteri manu: *Liber de Dorobornenſibus Archiepiſcopis directus à Radulpho de Diceto Londonienſis Eccleſiæ decano.*

[a] *Ad annũ* 1292.

JOANNES DE FORDA, vel *Fordeham*, vel *Fordon*, Britannus, Fordenſis cœnobii abbas Joanni regi ab auriculari confeſſione erat, an. cIↄccx: præter alia ſcripſit vitam Wolfrici presbyteri. Item acta Joannis regis. Et Scotichronicon, quod MSum ſupereſt Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. Liber eſt à muribus mirè arroſus, magnâque ex parte abſumtus. Incipit, *Debitor ſum fateor*.

JOCELINUS BRAKELONDE, Anglus, monachus Benedictinus cœnobii Burienſis, claruit an. cIↄccxiv. Elucubravit accura-

tum Chronicon monaſterii ſui Burienſis. Item librum compoſuit ſuper electione Hugonis. Et vitam Roberti martyris.

JOANNES GRAYE, Nordovicenſis in Anglia epiſcopus, & regi Ioanni percarus, ſcripſit hiſtoriarum ſive Chronicorum volumen. Obiit anno cIↃCCXVI.

ADAMUS BARKINGENSIS, Britannus, vixit extremis temporibus Ioannis regis, ac, præter alia, opere de ſerie ſex ætatum, memoriam ſui propagavit.

Extremis quoq; regis ejus annis florebat HUGO CANDIDUS, alias *Whyte*, Anglus ordinis Benedictini in monaſterio ſuo Petroburgenſi. Scripſit hiſtoriam Petroburgenſem: in qua de monaſterii ſui origine, variâq; fortunâ, accuratè tractat. Sanè luculentus rerum geſtarum ſcriptor vocatur à Io. Lelando: deque primitiva Merciorum eccleſia quædam adfert Bedæ ipſi indicta.

Imprimis etiam temporibus Ioannis regis, & aliquot annis pòſt, claruit STEPHANUS LANGTONUS, Anglus. Qui primùm gymnaſii Pariſienſis magiſter fuit in Theologia, & ſecularis canonicus ad ædem B. Mariæ: exinde à Papa Innocentio III creatus eſt presbyter cardinalis Tit. S. Chryſogoni; ac tandem in patria archiepiſcopus factus Cantuarienſis: quâ in dignitate admodum ſenex obiit anno ſalutis cIↃCCXXVIII, nono regis Henrici III anno, epiſcopatus ſui XXI: ut eſt apud Polydorum Virgilium Hiſt. Angl. lib. XVI. Sæpius ejus meminit Thomas Waldenſis in Doctrinali. Quo nomine Ioanni, Angliæ regi, fuerit inviſus: docebit ibidem Polydorus Hiſtoriæ ſuæ lib. XV. Longè plurima ingenio, ac ſtudio, peperit: interque ea librum de factis Muhammedi: alterum item de vita regis Richardi, uti & de tranſlatione ejus. Manu exaratus is Romæ adſervatur in bibliotheca Vaticana, num. IↃCCXXII. Adhæc annales elaboravit archiepiſcoporum Cantuarienſium; qui MSSi ſuperſunt Cantabrigiæ in collegio S. Benedicti. Ibidem MSSi reperiuntur libri ejus quinque de Thomæ Cantuarienſis (quem in ſanctorum numerum relatum fuiſſe, non ſemel diximus) vitâ, paſſione, ac tranſlatione; quam Langtonus ipſe ingenti cum pompâ procurârat.

Tum quoque lucis fruebatur uſurâ ALANUS Anglus, Teukesburienſis monaſterii, ad confluentiam Avonæ & Sabrinæ ſiti, abbas. Qui, cùm Cantuariæ ædituus foret fani ejus, quod Servatoris dicitur, familiaris valde erat memorato antè Thomæ Becketo, Archiepiſcopo Cantuarienſi. Unde & pro eo, ſuaſu Stephani Langtoni,

edidit Acta Clarendonenſia; ac commentarios de exilio, & vita hujus Thomæ. Opus id tribus libris conſtat, ac MSum ſupereſt in bibliothecâ Vaticanâ, Baronio teſte in XII Annal. ad an. cIↃCLXII. Alia etiam compluria edidit: quorum aliqua MSSa exſtant, partim Cantabrigiæ in bibliotheca S. Benedicti: partim Lovanii in bibliotheca Joannis Fenni, Angli.

Cap. LVII.

Conradi Scheurnenſis, *philoſophi, Chronicon.* Lambertus Leodienſis *de vita Hereberti archiepiſcopi.* Anonymus de vita S. Guilielmi Roſchildenſis: *ac de ejus ætate error quorundam.* Hugo Floreffienſis *de S. Iueta.* Vincentius Cadlucus. Honorii Auguſtodunenſis *Summa hiſtoriarum, deque luminaribus Eccleſiæ liber.* Henricus, comes à Calwe. Conradi Scyrenſis *hiſtoria Spirenſis.* Eckerhardus, decanus S. Galli, *de vita S. Notkeri Balbuli.* Iordanus Saxo *de origine ordinis Prædicatorum: atque obitus ſcriptoris.* Gillo Gallus *de vita Hugonis Cluniacenſis.* Cæſarius Heiſterbacenſis *de vita S. Engelberti, atque ejuſdem libri* XII *de illuſtribus miraculis, & quando hoc opus ſignârit.* Rigoldi Galli *annales de geſtis Philippi Auguſti.* Ludolphus Bebenbergius. Oldonius *de vita Rodoſindi.* Conradi à Lichtenau, *abbatis Vrſpergenſis, chronicon, deque eo judicium.* Thomas Cellanus *de S. Franciſci vita, & miraculis.* Ioannes Gallus *de vita S. Vulfranni.* Iacobus Fornerius *de vita S. Ioannis Gualteri.* Blaſius Melaneſius *de eodem. Item* Hieronymus Florentinus *de miraculis ejuſdem. Vita S. Ludovici regis, auctore* Gaufredo de Bello Loco. Anonymus de vita S. Hermanni, *ſive Ioſephi Præmonſtratenſis.* Albertus Patavinus *de vita Beatricis Ateſtinæ, & Aldegundis. Anonymus de vita S. Antonii Vlyſſiponenſis. Variorum judicium de hiſtoria* Roderici Ximenes, *Toletani archiepiſcopi; quis primus eam ediderit; & quæ præterea ſcripſerit. Conradus à Martburg de vita S. Eliſabeth Vngaræ. Lucæ*

Tuden-

Tudenſis Chronicon quale. Annales Godefridi, monachi Colonienſis. Iacobi de Vitriaco hiſtoria Orientalis, & vita S. Mariæ Oegniacenſis. Guilielmi Galli hiſtoria tripartita. Bartholomæi Brixiani Chronicon de urbibus Italiæ. Godefridus Calvus de vita S. Guilielmi Briocenſis. Guilielmus Turnonenſis de vita S. Eleutherii, & Chronicon ejuſdem.

DEventum nunc ad annos Frederici II Imperatoris; qui, Ottone IV defuncto, ſolus imperii habenas tenuit, an. CIↃCCXVIII; atque imperavit uſque ad annum CIↃCCXLV.

Primis Imperatoris hujus temporibus fuit CONRADUS philoſophus, primarius monachus in Scheurn. Condidit Chronicon, cujus αὐτόγραφον in Scheurn ſervatur. Uti & multa alia ejus manu deſcripta. Tantæ enim induſtriæ fuit, ut pluſquam quinquaginta ingentia deſcriberet volumina: quemadmodum de eo teſtis eſt Joannes Aventinus: qui & Chronico ejus, ut ipſe profitetur, adjutus eſt, cùm ultimum conderet annalium ſuorum librum.

Ad hæc quoque tempora ab Arnoldo Wyon, in Ligno Vitæ, Franciſco Svveertio in Athenis Belgicis, & aliis, refertur LAMBERTUS LEODICENSIS, monachus ordinis Benedictini in cœnobio S. Laurentii Tuitienſi, congregationis Cluniacenſis: quem aliqui prope ſeculo antiquiorem; alii, pluſquam duobus ſeculis, recentiorem eſſe, arbitrantur. Sed omnino hujus loci eſt, ſi vixit ſub Werimbaldo, III abbate, ut Valerius Andreas in bibliotheca Belgicâ refert. Sed multùm metuo, ne & iſti, & cum illis Arnoldus Wion aberret. Nam Tritthemius, tum in viris illuſtribus, tum in Chronico Hirſaugienſi, refert eum ad annum CIↃLX: & auditorem fuiſſe ait Adelmi grammatici, epiſcopi Brixienſis. Facilè hanc controverſiam decident, qui integram Brixienſium epiſcoporum ſeriem habent: imprimis Brixienſes ipſi: quos inter non poſſum non honoris cauſsâ nominare doctiſſimum, & alibi etiam memoratum hoc opere, Octavium Rubeum. Nobis verò cùm iſta ſcriberemus, neſcio quo infortunio, ſolùm de hoc argumento Demochares ad manum erat. Apud eum autem fragmentum tantùm de epiſcopis Brixienſibus invenimus: idque ab anno CCCLXXX, uſque ad annum IↃCCCXXXVIII. Redeo ad Lambertum. Hic poſt Rupertum, abbatem Tuitienſem, ſcripſit vitam Hereberti, archiepiſcopi Colo-

Colonienſis: qui terris exceſſit anno cIↄxxi. Hymnos etiam, & epigrammata, ingenii ſui monumentum, idem Lambertus reliquit.

Iiſdem temporibus vixit is, qui vitam tradidit præceptoris ſui, S. Wilhelmi, priùs canonici ſecularis, hinc canonici regularis S. Genovefæ Pariſ. ac tandem Roſchildenſis in Dania abbatis; qui anno obiit cIↄcc11, viii Id. Apr. ut in ejus vita legere eſt. Vita ea integrè ſupereſt MSa in Rubeâ valle. Sed Surius in Sanctorum hiſtoriâ redegit in epitomen. Exſtat ea apud Surium Tom.ii ad vi Apr. At, vel Poſſevini, vel librarii, ſpiſſus eſt error; quando in Apparatu ſacro ſcriptorem hunc refert ad annum cIↄc. Nam quomodo tum vitam prodiderit Guilielmi abbatis, cùm abbas ille toto pòſt ſeculo demum deceſſerit? Et ſanè, ut hoc neſciremus, eâ in vitâ mentio fit Papæ Eugenii tertii; uti & Garini, abbatis S. Genovefæ, qui Odonis, primi abbatis ab Eugenio iii conſtituti, ſucceſſor fuit; item Saxonis Grammatici, & aliorum, quos recentiores eſſe, ſatis conſtat.

Hugo Floreffiensis, canonicus ordinis non Benedictini, ut putabat Arnoldus Wion, eumque ſequutus Poſſevinus; ſed Præmonſtratenſis, ut ſcribunt Valerius Andreas, Franciſcus Sweertius, & Joan. Bollandus, floruit temporibus Frederici ſecundi. Scripſit vitam S. Juittæ, viduæ & recluſæ apud Hoyum in Leodicenſi territorio, quæ obiit an. cIↄccxxii. Supereſt ea vita MSa Leodii: à Joanne Bollando edita eſt in vitis Sanctorum. Hugo verò Juittæ, cujus vitam ſcripſit, non σύγχρονος ſolùm fuit, ſed & familiaris, quemadmodum ipſe non uno loco indicat.

Vincentius Cadlubcus priùs fuit præpoſitus Sendomirienſis: ac Epiſcopus Cracovienſis factus eſt an. cIↄccvi, atque anno obiit cIↄccxxvi. De eo hunc in modum refert Joannes Herbuitus de Fulſtin, regni Polonici Senator lib. vi hiſtoriæ Polonicæ cap. v. *Annus quo hæc acta ſunt fuit poſt Chriſtum natum* cIↄccvi. *Inſequenti verò anno Fulco, ſeu Pelca, epiſcopus Cracovienſis vita exceſſit: cui Magiſter Vincentius Cadlubcus, vir pius, & eo tempore doctus, qui primus Polonorum hiſtoriam conſcripſit, ſucceſſit.* De eodem ſic ſcribit cap. viii: *Vincentius Cracovienſis Epiſcopus, cum multa Cracovienſi baſilicæ contuliſſet, ultrò epiſcopatu ſe abdicavit, ne quidquam adverſante principe, ac diſſuadente collegio ſacerdotum: & in Andreovienſi monaſterio reliquos quinque vitæ annos religioſè exegit, cùm decem annos epiſcopus fuiſſet.* De hiſtoriâ ejus ſic idem indicat in præfatione operis ſui: *Primus quod ego ſciam, Vincentius*

 Cad-

Cadlubcus rudi ac impolito ſtylo res Polonorum adnotavit veriùs, quàm deſcripſit.

HONORIUS AUGUSTODUNENSIS, qui Tritthemio presbyter, aliis verò monachus, & abbas dicitur, gloriam ſibi, & publico fructum, quæſivit volumine, quod Summa hiſtoriarum, vel magnum Chronicorum opus, nuncupatur. Nec prætereundus eſt liber ejus de luminaribus Eccleſiæ: quo illa, quæ priores hoc de argumento tradidiſſent, in epitomen redegit, & præterea ſcriptores aliquot adjecit. Vixit an. cIↃccxx.

HENRICUS, comes à Kalvve, abbas Augiæ divitis, quæ vocatus *Reichavv*, claruit an. cIↃccxx; ac vitam reliquit S. Pirminii, primi Augienſis abbatis, poſteaque Meldenſis epiſcopi: ut teſtantur Eiſingrinius, & Arnoldus Wion.

Eodem tempore, & famam ſcribendo extendere, & bene de ordine ſuo mereri, ſtudebat CONRADUS, Germanus, Prior cœnobii Scyrenſis in Bavaria, congregationis Cluniacenſis. Qui, inter alia, Scyrenſem hiſtoriam, ac res geſtas omnium monaſterii ſui abbatum, poſteris tranſmiſit. Multùm autem metuo *a*, ne hic idem ſit, ac Conradus monachus in Scheurn; de quo initio capitis dictum nobis.

a *Imò planè ita nũc ſtatuo.*

Item tum fuit ECKERHARDUS, decanus S. Galli, auctor libri de vita B. Notkeri, cognomine Balbuli: qui exſtat apud Caniſium T. VI Ant. Lect. Ætatem arguunt hæc verba cap. XVIII: *Bene hic ponendum eſt; quod* NOSTRIS *temporibus evenit. Venerabilis abbas S. Galli, Vdalricus piæ memoriæ, hujus nominis ſextus, in legatione regis Friderici* II, *poſtea Cæſaris, venit Romam ad Innocentium Papam* III *miſſus* &c. Cenſeo, & eundem eſſe Eckerhardum, qui vitam S. Galli à Ratperto ſcriptam ex Germanica lingua Latinè tranſtulit. Ea in vetuſto codice ſupereſt in monaſterio S. Galli.

Anno Chr. cIↃccxxI B. Dominico ſucceſſit JORDANUS, Saxo, Theologus Pariſienſis, qui librum fecit de origine ordinis ſui. De hoc ſic Theodoricus Appoldienſis in præfatione octo librorum de Dominici vita: *Sciendum, quod venerabilis pater noſter, beatus Iordanus, ſecundus noſtri ordinis magiſter, ſucceſſor S. Dominici digniſſimus, libellum de initio ordinis compoſuit; in quo primorum patrum, & fratrum ſanctorum geſta glorioſa, & mirabilia opera, conſcripſit; ne in oblivionem venirent patres tam excellentes, eorumq; exempla tam eximiæ ſanctitatis. De quo libello prima ſancti Dominici legenda conſcripta eſt.* Prodiit is liber Romæ an. cIↃIↃLXXXVII, cùm notis M. Antonii Maffæi Salernitani. Jordanus hic, Hieroſolyma tendens, naufragio cum duobus ſociis, multiſque aliis, periit

anno

anno Chr. cIↄccxxxvi. Vitam ejus ſignavit Albertus Leander, quam apud Surium habes T.vii a.d.xiii Febr. Vide & de eo Iacobum Bergomatem in ſupplemento Chronicorum lib.xiii, ad annum cIↄccxl, Raphaëlem Volaterranum lib.xxi, & Ferdinandum, Ord.Prædic.Centuria i.

Circa annum cIↄccxxii Gilo Gallus, monachus Cluniacenſis, poſtulato abbatis ſui Pontii, in literas miſit vitam S.Hugonis, abbatis Cluniacenſis: quam MSam ſupereſſe, auctor eſt Arnoldus Wion in Ligno vitæ.

Iiſdem temporibus Cæsarius Heisterbacensis Ordinis Ciſtercienſis, ac diu Prior Villarienſis monaſterii in Brabantia, inter alia ſcripſit de vita S.Engelberti, Archiepiſcopi Colonienſis, libros tres; qui apud Surium exſtant Tom.vi de vitis Sanctorum d.vii Nov. Dicavit eos Henrico Archiepiſcopo, S.Engelberti ſucceſſori. Obiit verò Engelbertus an. cIↄccxxv. Præcipuè autem nomen conſecutus eſt Cæſarius xii libris illuſtrium miraculorum, & hiſtoriarum mirabilium: in quibus ſiqua aliter retulerit, quàm geſta ſint, iis eſſe imputandum ait, à quibus iſta accepit. Quando opus hoc condiderit, clarè aperit lib.x cap.xlviii. ubi ait: *In anno præſenti, qui eſt milleſimus ducenteſimus vigeſimus ſecundus ab incarnatione Domini, duæ civitates in Cypro terræmotu corruerunt.* Volumen hoc deſignat Tritthemius, cùm ait, feciſſe opus prolixum de miraculis, & viſionibus diverſis ſuo tempore in Germania factis; quod ad imitationem S.Gregorii Papæ prænotârit.

Etiam tum floruit Rigoldus Gallus. Nam phyſicus fuit Philippi Auguſti, Galliarum regis: ac temporibus filii ejus Ludovici, compoſuit annales, quibus Philippi Auguſti geſta eſt complexus. At Ludovicus patri ſucceſſit an. cIↄccxxiv, ac triennium regnavit. Atque huic Ludovico opus ſuum dicavit Rigoldus. Prodiit illud in Germania *a*, ex bibliothecâ Petri Pithœi. Ubi auctor ejus operis dicitur *Rigordus, Chronographus regius*. Mejero ad annum cIↄclxxx vocatur *Rigotus, clericus D.Dionyſii Pariſienſis*. Inibi addit, annales ejus in compendium fuiſſe redactos à Guilielmo, Aremorico presbytero.

a Francofurti an. 1596.

Ludolphus Bebenbergius, qui nonnullis Lupoldus, Iuris utriuſq; profeſſor, ab Eiſingrinio traditur vixiſſe circa annum cIↄccxxv. Hujus ad Rudolphum, Saxoniæ ducem, libellus editus eſt Lutetiæ apud Foucherium an. cIↄIↄxl: quo conſtantem, ut ſcribunt, veterum Germaniæ principum, ac regum Galliæ in amplificandis religionis Chriſtianæ finibus induſtriam comprobat. Sed

nondum in manus meas pervênit. Atque hæc cùm aliquot antè dies ſcripſiſſem, ecce, inviſens clariſſimum & amiciſſimum collegam, Joannem Polyandrum, primarium Lugdunenſis Academiæ Theologum, incidi fortè apud eum in Scriptores de poteſtate Imperiali ac Eccleſiaſticâ; quos uno volumine *a* complexus erat Simon Schardius J.C. In his verò offendi etiam Ludolphi Babenpergii librum antè memoratum: uti & alterum ejuſdem de jure regni & imperii. Quos avidè poſtea per otium voravi. Quanquam autem interdum in hiſtoriâ peccet, (imprimis iis, quæ ex Euſebii, ut videri vult, Chronicis de Francorum origine depromit *b*) tamen reperi non pauca, quæ lucis aliquid afferrent controverſiæ de poteſtate imperiali. Dubitat Simlerus in bibliothecâ, utrùm opuſculum illud de jure regni idem ſit ei, quod agit de zelo veterum Germanorum. Nempe nondum eos libellos viderat. Porrò quod ad illum de zelo Germanorum, eum è Spirenſi bibliotheca primus eruit Marcus, Cardinalis Romanus, ac patriarcha Aquilejenſis: poſtea, anno nempe cIↃcccсxcvii, à Iacobo Berchmanno de Olpe Baſileæ editus eſt, ac à Iacobo Wimphelingo dicatus Frederico Camerario de Dalburge, equiti aurato. Quæ tam minuta non adderem, niſi viderem, poſteriores editiones iſta præterire; atq; ita quodammodo perire iis inventi gloriam, qui primi è tenebris in lucem protulerunt.

a Baſil. apud Opor. 1566.

b Cap. 1 lib. de jure reg. & imp. Rõ.

Anno cIↃccxxvii vixit OLDONIUS, monachus Hiſpanus, ac Prior monaſterii Cellæ novæ, Congregationis Cluniacenſis. Hic tum rationale divinorum Officiorum, tum vitam Rodoſindi epiſcopi, & monachi, exaravit. Utrumque opus in Hiſpania exſtare MSum, teſtis eſt Ambroſius Morales. Ætatem arguunt hi verſiculi, Rationali præmiſſi:

Oldonius librum per Chriſtum conficit iſtum,
Bis denis annis ſeptem ſupra mille ducencis.

Ad hæc tempora etiam pertinet CONRADUS à LICHTENAVV, vir nobilis, IX ABBAS URSPERGENSIS, ordinis Præmonſtratenſis ad Mindulam in Auguſtana diœceſi, ſive ab Averſpergen, ut in Auſtriâ ſuâ ſæpius appellat Cuſpinianus. Hic gloriam invenit Chronico ſuo; quod exorditur à Belo, primo Aſſyriorum rege: definit in an. nono Frederici II Imp. hoc eſt an. Ch. cIↃccxxix. Eſt vero cento ex variis conſarcinatus: imò videtur abbas Conradus Chronicon jam ante ex variis collectum expilaſſe, & quædam in parte extremâ de ſuis temporibus addidiſſe. Sed illud

mirari

mirari ſatis non poſſum, quòd, ubi prior aliquis in primâ loquitur perſonâ, non converterit in perſonam addito ejus nomine qui iſta ſcripſiſſet. Ut cum auctor anno cIↃXCIX ait ſe interfuiſſe expeditioni Godefridi Bullionis in Palæſtinâ. Item an. cIↃCII ſe ait fuiſſe Romæ, cum Paſſchalis II excommunicabat Henricum V. Anno item cIↃCVI de cometa ait à ſe viſo. Similiaque habes anno ejus ſæculi XVII, & XXV. Hæc ſanè immutare debuerat Abbas: cum de ſe ſcribere hæc non potuerit, qui ſeculo pòſt floruerit. Ut qui ſcribat ſe an.cIↃCCII presbyterum factum: triennio vel quinquennio poſt religionem ingreſſum: anno autem cIↃCCXV fuiſſe abbatem Urſpergenſem. Utique de ſe in primâ loquitur perſona, Ego accepi, Ego veni &c. Quid quod poſt mortem etiam Conradi abbatis aliqua videntur inſerta ab ejus amico. Ut ad ann.cIↃCXCVIII. ubi de morte agens Henrici filii Frederici Barbaroſſæ; ſic ſcribit: *Audivi ego id ipſum à P. Conrado, qui poſtmodo fuit abbas Præmonſtratenſis, & tunc in ſeculari habitu conſtitutus in camerâ imperatoris exiſtit familiariſſimus.* Ubi non alius intelligi poteſt, quàm Conradus abbas Urſpergenſis, cùm Urſperga ſit monaſterium ordinis Præmonſtratenſis. Utcunque iſta ſunt, eſt opus non aſpernandum. In rebus quidem Aſſyriis, Perſicis, Græcis, Romaniſque, fontes ipſos adire multò ſatius ſit. Sed in rebus Germanicis ſui ævi, & ſeculorum, quæ proximè antecedunt, habet, quæ magno cum fructu legantur. Præterea libris XII complexus eſt vitas Sanctorum: ut ipſe refert initio Chronici ſui. Hic cùm monaſterio, quod inſtaurârat, & egregiâ ornârat bibliothecâ, annis XIV præfuiſſet; vivere deſiit an.cIↃCCXL.

Tum quoque erat Thomas de Cellano Ord.Min.Provinciæ Pendenſis. Hic libellum reliquit de vita & miraculis S. Franciſci: quem Gregorius IX, Pont. Max. approbavit. Hanc vitam imitatus poſtea eſt Thomas de Ceperano, Notarius pontificis Romani: qui vitam S. Franciſci ſcripſit juſſu Creſcentii Æſini, Gener. Ord. ſui.

Anno cIↃCCXXX Joannes Gallus, monachus, & abbas Fontanellæ erat. Memoriam hic ſui reliquit tradendo poſteris vitam S. Vulfranni, Archiepiſcopi Senonenſis; quæ exſtat apud Surium T. II d. XX Mart.

S. Sibrandus, Friſius abbas Horti Mariæ (qui Friſiis Mariegarde) ordinis Præmonſtratenſis, eadem an. cIↃCCXXX abbas factus eſt loci memorati, ac octennio poſt deceſſit. Inter alia reliquit vitam S. Siardi, quincti abbatis loci ejuſdem. Item vitam S. Frederici

Præmonſtratenſis, paſtoris primi in pago Hallemo, ac conditoris, primique abbatis Horti Mariæ. At Sibrandus, à ſe juvenem viſum, cui Fredericus, dum viveret, vitam conſervaſſet. Obierat autem S. Fredericus anno cIↃCLXXV: annis XLV, priuſquam Sibrandus fieret abbas.

JACOBUS FORNERIUS, ſeu Furnius, Toloſanus, doctor Theologus, priùs abbas erat Montis Frigidi Ord. Ciſtercienſis; poſtea Avenione ab avunculo ſuo Joanne XXII, Cardinalis factus fuit Sanctæ Priſcæ; atque an. cIↃCCXXXIV creatus eſt Pontifex Romanus, vocatuſque Benedictus XII, qui aliis Benedictus X, vel XI. Varia elucubravit, quæ in Chronico Ciſtercienſi referuntur. Cæterùm à Poſſevino eidem tribuitur vita S. Ioannis Gualberti; qui an. cIↃXL claruit, ac ordinem Vallis Umbroſæ primus inſtituit. Sed conſtat, hujus Gualberti vitam quoque ſcriptam fuiſſe à BLASIO MELANESIO, qui generalis fuit Ordinis Vallis Umbroſæ. Præterea HIERONYMUS FLORENTINUS, ejuſdem Ordinis monachus, miracula Gualberti literis mandavit. Vitam Gualberti apud Surium habemus Tom. IV. a. d. XII Iul. Sed nomen auctoris in MSo deſiderabatur. Quare, utrùm Fornerii, an Blaſii ſit, haut facilè dixerim. Sed magis eò inclinat auimus, ut monachi Vallis Umbroſæ minùs ſiverint perire vitam fundatoris ſui ordinis, à monacho ſcriptam ejuſce loci, quàm ab abbate Montis Frigidi.

GAUFREDUS de BELLO LOCO, confeſſarius S. Ludovici, Francorum regis (qui patri Ludovico, ut antè dixi, ſucceſſit anno cIↃCCXXVII) mandavit literis regis hujus vitam. Ex ea, judicio Surii, excerpta eſt illa, quam exhibet ipſe Tom. IV ad XXV Aug.

Circa annum cIↃCCXXX obiit B. Hermannus, ordinis Præmonſtratenſis; qui & appellatus eſt Ioſeph. Hujus vitam, (quæ apud Surium exſtat, Tom. VII. a. d. VII April.) ab æquali ſcriptam eſſe, ex iſtis verbis liquet: *Coram tuis enim oculis, hoc non timeo proteſtari, qui es teſtis in cœlo fidelis, me ex propoſito nihil fictum deſcribere: ſed ea, quæ à ſuis familiariſſimis, vel ab ejus ore, cognovi,* &c.

ALBERTUS, monachus Patavinus, & prior Montis Vinearum Patavii, congregationis Cluniacenſis, anno floruit cIↃCCXXX. ac vitam compoſuit B. Beatricis Ateſtinæ, & S. Algundis ſacrarum virginum: item vitam S. Amandi.

Iiſdem temporibus anonymus conſignavit vitam S. Gerlaci, quã in compendium redegit Guilielmus Cripius, filius Guilielmi Cripii, Geldriæ Cancellarii. Prodiit ea epitome Coloniæ an. cIↃIↃCVII. Tum

Tum etiam vixit ille, qui vitam exaravit S. Antonii Ulyſſiponenſis, Minoritæ, vulgò nuncupati à Padua: quam habes apud Surium Tom. III, Jun. XIII. De ætate, quod ajebam, adſtruunt verba iſta: *Tantâ autem ſe inediâ maceravit, ut, quemadmodum teſtantur ii, qui id viderunt, ſeipſum interdum ſuſtentare non poſſet.* Accepit igitur iſta ab iis, qui S. Antonium vidiſſent. At defunctus ille an. cIɔccxxxI.

Anno cIɔccvIII Rodericus Ximenes, Navarrus, factus eſt archiepiſcopus Toletanus. Obiit autem an. cIɔccxLv. Multum gloriæ comparavit libris IX de rebus Hiſpaniæ; quas exorditur ab Herculis in eas terras adventu; ac perducit uſque ad tempora Ferdinandi III. Id brevi, ſed ſuavi eloquio facere, ſententia eſt Roderici Sanctii, epiſcopi Palentini. Joannes, Gerundenſis epiſcopus, ſic cenſet *a*, in rebus Hiſpanicis laudabiles eſſe, Trogum Pompejum, Oroſium, & Iſidorum Hiſpalenſem: tolerabilem, Rodericum Toletanum: cæteros ſomnia contexere. Juſtus Lipſius, notis in Politicorum libros *b*, ait *eſſe bonum, quantum potuit in tali ævo.* Præclarum quoque de eo judicium eſt Joannis Marianæ: quem vide Hiſtoriæ de rebus Hiſpaniæ lib. XI cap. XXI, & lib. XXIII cap. V. Nobilis hic auctor, MSi codicis culpâ, multis mendis obſitus in lucem primùm datus fuit à Xantho, Antonii Nebriſſenſis filio. Vide Vaſæum in Chr. Hiſp. cap. II. Ac imprimis illuſtris apud eum locus eſt cap. IV: ubi & alia ejus monumenta commemorat. Verba ejus ſunt: *Rodericus Ximenes Navarrus, Archiepiſcopus Toletanus, res in Hiſpania geſtas novem libris complexus eſt. Quibus ſubjunxit Oſtrogothorum, Suevorum, & Alanorum, ac Vandalorum compendioſam hiſtoriam. Quod opus Xanthus Nebriſſenſis, vir, ut apparet, eruditiſſimus, & patris doctiſſimi ſtudium in juvandis ſtudiis referens, in lucem edidit: ſed, vel exemplarium penuriâ, vel temporum injuriâ, mirè vitiatum. Et tamen qualecunque dedit, non minimam meretur induſtriæ laudem, qui, quod potuit, in publicam utilitatem depromſit. Eos libros ſi quis exemplarium collatione mendis expurgatos, atque emaculatos, evulgaret; non adeò aſpernandum haberet Hiſpania rerum ſuarum monumentum, tantiſper dum alius delicatiore Minervâ provinciam eam aggrediatur. Scripſit præterea Rodericus iſte hiſtoriam Arabum, ab exordio & origine Mahometis: quam ex bibliotheca reverendiſſimi Cardinalis, & sereniſſimi principis ac domini mei, D. Henrici, ſum conſecutus.* Hactenus Vaſæus, cujus votum implevit V. Cl. Andreas Schottus. Quippe contulit Rodericum cum MSSis Eccleſiæ Toletanæ membranis: ac tum novem illos rerum Hiſpanicarum libros; tum cætera, quæ Vaſæus enumerat, opuſcula, multis partibus caſtigatiùs edidit. Habes ea Tomo II ſcriptorum,

a *Initio* παραλειπ.

b *In lib.* I. *cap.* 9.

rum,qui Hiſpaniam illuſtrarunt. Rodericum hunc,ut idem Vaſæus annotavit, ſequitur in pleriſque auctor Chronici de Hiſpaniæ rebus Hiſpanicè ſcripti juſſu Alphonſi x, cognomento Sapientis,ejus, qui tabulis Alphonſinis locum illuſtrem meritus eſt in eruditorum choro.

Magiſter CONRADUS à MARTBURG, ſive, ut in codd.aliis exaratum, *à Marbuch*, concionator fuit S.Eliſabeth, Andreæ, Hungariæ regis, filiæ; quæ an.obiit cIↃCCXXXI. Viduæ hujus ſanctæ vitam, mortem, & miracula, idem Conradus poſteris tranſmiſit: atque opus hoc dicavit Gregorio Papæ. Meminit, præter cæteros, Theodericus Thuringius, præfatione libelli ſui de eâdem S.Eliſabeth: ubi & inter alios ſe Cōnradum hunc ſequi profitetur.

LUCAS, TUDENSIS epiſcopus, patriâ, ut videtur, Legionenſis, claruit an. cIↃCCXXXV: quippe Papæ Gregorio IX familiaris. Hic, præterquam quòd adverſus Albigenſes ediderit libros tres, (quos ſe MSos in bibliotheca ſua habere ait Garzias de Loaiza, notis in Iſidori Chronicon: ac fortaſſe non alius is codex fuerit ab illo, quem à Mariana acceptum Schottus Gretzero tranſmiſit, qui primus divulgavit) præter, inquam, hoc opus etiam reliquit Chronicon ab origine mundi uſque ad Eram cIↃCCLXXIV. Primus illud Andr.Schottus divulgavit Tom.IV Hiſpaniæ illuſtratæ. Rationem eam iniit Tudenſis, ut multa in Iſidori Chronico mutaret, multa adderet, ac præterea illud ad ſua uſque tempora perduceret. Hoc antequam ejus aliquid lucem vidiſſet, jam à Franciſco Penna, Rotæ auditore, deſcriptum habuit Baronius, ut de ſe in Annalibus refert. Compoſuit chronicon hoc Tudenſis (ut in præfatione ipſe teſtatur) juſſu Berengariæ, Hiſpaniarum reginæ. Quo tempore & diaconum ſe fuiſſe, indicat ibidem. Opus eſt *pro illo ſeculo non pœnitendum: ſed vel temporum, vel ſcriptorum vitio, ita depravatum, ut non facilè queat à quovis intelligi:* prout de eo judicat Vaſæus in Chron.Hiſp.cap.IV. Sepultus eſt in urbe Tudenſi, idque (uti teſtamento juſſerat) juxta monumentum Petri Gonſalvi Dominicani; quem ſuperſtitem, & nôrat, & magno ſemper in pretio habuerat.

Tum quoque GODEFRIDUS, monachus ad S. Pantaleonem intra muros Coloniæ Agrippinæ, non indiligentem operam impendit concinnandis annalibus ab an. cIↃCLXII, uſque ad annum cIↃCCXXXVII; qui vigeſimus eſt Frederici II Imp. Primus eós è tenebris in lucem produxit Marquardus Freherus *a*.

a *In Tomo ſcriptorũ de rebus Germania.*

Eodem imperante, nominis ſui famam longè diffudit JACOBUS DE VI-

DE VITRIACO, Guilielmi Tyrii ſuffraganeus, epiſcopus Acconenſis, ſive, ut quidam ſcribunt, Achonenſis, poſteaque Eccleſiæ Rom. cardinalis, & epiſcopus Tuſculanus, ac Papæ in Imperio, Galliis, & Terra ſancta, legatus. Præter homiliarum grande volumen, quod ex Antverpienſi bibliotheca, curâ Damiani à Ligno, erutum, & in eâdem urbe ante annos L excuſum fuit: etiam condidit hiſtoriam Orientalem, ſive Hieroſolymitanam: cujus MSum exemplar Oxonii in bibliothecâ Collegii Mertonenſis. Eo de opere ſic Henricus Gandavenſis cap. XXXVII: *Iacobus de Vitrejo, Epiſcopus Anconitanus, ſcripſit hiſtoriam, quam vocavit Orientalem; in quâ multa expreſſit de rebus ibi geſtis, ex quo Occidentales loca illa primò armis vindicare cœperunt.* Meminit & Antoninus part. III Tit. XXIV. cap. VII. §. I. Nec res ſolùm Hieroſolymitanas, vel Orientales; ſed Occidentales etiam tradidit. Tripartitam enim hiſtoriam contexuit: quod ut meliùs intelligatur, auctoris ipſius verba referam ex præfatione ejus, quæ eſt apud Caniſium Tom. VI Antiq. Lect. *Pro tribus igitur minutis, præſens opus tribus concluſi libellis. In primo libro, hiſtoriam Hieroſolymitanam breviter perſtringendo, de his, quæ in partibus Orientis Dominus operatus eſt, diſſerui, deſcribens diverſa inhabitantium genera: civitates etiam, & alia loca, de quibus frequentiùs in divinis ſcripturis mentionem fieri reperio: diverſas etiam rerum proprietates, ac naturas. In ſecundo libro, modernam Occidentalium hiſtoriam ſub compendio pertranſiens, de his, quæ Dominus in partibus Occidentis diebus iſtis noviſſimis operatus eſt, & præcipuè de diverſis, tam regularium, quàm ſecularium, Ordinibus, pertractavi: de ordine, & religione, cruce ſignatorum, utilitateque peregrinationis, in fine pleniùs ediſſerens. In tertio libro, ab Occidente in Orientem regrediens, de his, quæ poſt generale concilium Lateranenſe Dominus in populo ſuo, & in exercitu Chriſtianorum, uſque ad captionem Damiatæ operari dignatus eſt, ſicut propriis oculis vidi, tractare cœpi.* Sed ex tribus hiſce libris duo tantùm ſuperſunt: Imò ne in MSSis quidem tertium reperiri arbitror. Nam qui tertius creditur, alterius eſſe videtur. Siquidem in eo Acconenſis epiſcopi, hoc eſt Vitriaci, mentio fit. Præterea, quæ hic de Saphadini libris, ac locis Terræ Sanctæ, dicuntur, ea exſtant Gallicè, atque auctorem præferunt patriarcham Hieroſolymitanum. Denique bona pars hujus libri legitur in epiſtolâ Oliveri Colonienſis. Sed enim dixerit aliquis, Vitriacum ſui meminiſſe, ut multi fecere ex antiquis: & per patriarcham Hieroſolymitanum ſignari fortaſſe eundem Vitriacum; quia ab Alphonſo Ciacconio proditum eſt, eum temporibus Gregorii IX ex epiſcopo Acconenſi creatum fuiſſe patriar-

cham Hieroſolymitanum: ſed pontificem Romanum, quòd ſatius exiſtimaret, ut in Italiam revocatus operâ ſuâ Romanæ inſerviret Eccleſiæ, Canonicis in Oriente ejus loco Nannetenſem obtuliſſe epiſcopum. Quodque ad Oliverum attinet, forſitan is ſua potiùs ex Vitriaco exſcripſit. Sed hæc licet veriſimiliter dici poſſint: judicio tamen meo verior ſit ſententia prior. Interim ſentiat de eo quiſque, quod volet. Libri hi primum an. cIↃIↃXCVII prodiere Duaci, curâ Andreæ Hoii Brugenſis, Græcæ linguæ in Academiâ eâ profeſſoris. Poſtea Tomo priori Orientalis Hiſtoriæ, Vitriaci liber primus, tertiuſque (modò tertius ejuſdem eſt ſcriptoris) recuſi fuere Hanoviæ, an. cIↃIↃCXI: ſed è MSSis codd. non paullò facti ſunt emendatiores. Secundus autem præteritus eſt, quia ad Orientalem hiſtoriam nihil pertineret: eoque ex Duacenſi hiſtoria peti jubetur. Incipit liber primus ab errore pſeudoprophetæ Muhammedis: inde progreditur ad Petri Eremitæ peregrinationem: ac deſinit in coronatione regis Joannis de Brenna; quæ incidit in annum cIↃCCX. Tertius autem liber terminatur in an. cIↃCCXVIII, quo obſeſſa, captaque eſt Damiata. Idem Vitriacus in literas miſit vitam Mariæ de Oignies: quam apud Surium quidem habes T. III d. XXIII Jun. ſed ſtylo nonnihil mutato. Meminit vitæ ejus, & inſimul auctoris, S. Antoninus Chronicorum Tit. XIX. cap. XII. ubi & ſummatim vitam Mariæ hujus ex Jacobo de Vitriaco reperies. Jacobus Bergomas in Suppl. & Tritthemius in catal. auctores ſunt, etiam opus reliquiſſe de ſanctis mulieribus Leodienſibus. Legas de Vitriaco hæc in Chronicis Brabantiæ: *Fuit venerabilis magiſter, Iacobus de Vitriaco, qui ante fuerat in villa, prope Lutetiam Pariſiorum, Argentolio presbyter creatus. Hic, auditâ celebritate famæ virginis devotiſſimæ, Mariæ de Oignies, progenitæ ex civitate Nivella, valedictis ſtudiis Theologicis, ad ipſam acceſſit. Quæ illum benignè excepit, ſummiſque ab eo precibus obtinuit, ut fratribus ibidem religiosè viventibus commanere ac cohabitare non detrectaret. Quo facto, ſeculoque abnegato, in monaſterio Oigniacenſi factus eſt Canonicus regularis. Cujus itidem parochiæ cura cùm ei commiſſa eſſet: eidem Mariæ in eâdem parochiâ converſanti, propter vitæ ipſius ſanctitatem valde familiaris effectus eſt*, &c. Vide de eodem Vincentium Speculi Hiſt. lib. XXX. cap. X. Agit & de illo hiſtoria Comitum Toloſæ; quæ MSa exſtat Cantabrigiæ in bibliothecâ Collegii S. Benedicti. Obiit Vitriacus anno cIↃCCLX: ut eſt apud auctorem chronici Belgici magni à Piſtorio editi.

GUILIELMUS Gallus, monachus S. Dionyſii Pariſienſis, ordinis

dinis S. Benedicti, claruit temporibus ejuſdem Frederici II: ac prę-ter alia, quibus nomen ſibi peperit, etiam reliquit Hiſtoriarum volumen tripartitum: ut tradidit Jac. Phil. Bergomenſis Chron. Suppl. lib. XIII ad an. CIↃCCXL. ac Tritthemius in Cat.

Circa annum CIↃCCXL inſigne nomen conſecutus fuit BARTHOLOMÆUS BRIXIANUS, vir & literarum, pro illis temporibus, non imperitus, & juris intelligentiſſimus. Itaque & commentarios de jure elaboravit: & quàm luculentè hiſtoriarum notitiâ inſtructus foret, non obſcurè oſtendit chronico de Urbibus Italiæ: quo magnopere gloriam ſuam ad poſteros tranſmiſit. Volaterranum adi lib. XXI penè extremo, ubi de juriſconſultis loquitur: item Tritthemium in catalogo de ſcript. Eccleſiaſt. Præcipuè autem de Brixia, & Bergomo, egiſſe, auctor eſt Philippus Bergomas Chronici Supplem. lib. XII ad an. CIↃCCXL. Celebratur quoque Leandro in Italia ſua, ubi Brixiam deſcribit. Cæterùm ex literis, quas Brixiâ ad me dedit ſummæ, & doctrinę, & humanitatis vir, Octavius Rubeus J. C. didici eum originem duxiſſe ex nobiliſſimâ Advocatorum familiâ: patre eſſe natum Othone, Brixianæ civitatis bis conſule, ſemel anno CIↃCLXXXIV, atque iterum CIↃCLXXXVII: jus publicè docuiſſe: familiariſſimum fuiſſe Gregorio papæ IX, unum item ex comitibus B. Dominici, cùm Brixiam veniret: atque an. CIↃCCLVIII, patriâ ab Acciolino tyranno occupatâ, pro libertate fortiter occubuiſſe, anno ætatis octuageſimo quarto.

GODEFRIDUS CALVUS, Bituricenſis archiepiſcopus, eâdem enituit tempeſtate. Hic ab interitu nomen ſuum vindicavit referendo vitam S. Guilhelmi, epiſcopi Briocenſis in minore Britannia. Quam apud Surium invenias Tom. IV die XXIX Jul.

Quantum etiam videre poſſum, non alia etiam ad tempora referri debet GERARDUS MAURISIUS, Judex & civis Vincentinus, cujus nullam à Joanne Baptiſt. Paiarino mentionem factam, non immerito aliquis mirari poſſit. Condidit enim hiſtoriam Vincentinam, quam ab anno orditur CIↃCLXXXIII, ac perducit ad annum uſque CIↃCCXL: quemadmodum ſuis me literis edocuit V. Cl. Felix Oſius, Oratoriæ in Gymnaſio Patavino Interpres. Supereſt MSus Vincentiæ apud Comites Thienæos, atque id vetuſto admodum charactere. Fragmentum ejus transmiſſum ad eundem Oſium fuit, in quo mentio fiebat B. Joannis de Seledo Vincentini, monachi Dominicani, qui non abſq; ſingulari divini numinis gratiâ creditus eſt ſedaſſe tumultus in Marchiâ Tarviſinâ excitatos circa an-

num cIↃccxxx, inter Albericum, & Eccelinum patres de Romano, Comites S. Bonifacii, & Marchiones Eſſenſes: quemadmodum & alia per eum effeciſſe dicitur, quæ naturæ vires excederent. Eoque facile ſubſcribo doctiſſimo Oſio acutè conjectanti pro Pariſio *Mauriſium* reſcribi debere apud Carolum Sigonium in libb. de regno Italiæ, cùm ſic ſcribit: *Nam multa etiam ab eo in Chriſti nomine edita miracula* PARISIUS *auctor eſt.* Quippe Mauriſium quidem iis vixiſſe temporibus, & cum curâ ſignaſſe miracula, quæ à Vincentino Joanne prodita accepiſſet, ſatis ex fragmento illo liquet: de Pariſio verò eorum ſcriptore, non apud alios modo, ſed nec apud Vincentinos ſcriptores, vel vola, vel veſtigium comparet.

CAP. LVIII.

Rodulphi Nigri Chronicon geminum, variaque ejus de regibus Angliæ monumenta. Alexandri Eſſebienſis hiſtoria Britannica, & libelli de trium ſanctorum vitis. Richardus Elienſis de geſtis cœnobii Anguillariani. Hugo Kirkeſtedus de monaſterio Fontanenſi: item de monachis Ciſtercienſibus. Gualteri Coventrienſis de rebus Angliæ triplex volumen. Petri Henhami Chronica. Radulphi Coggeshalii Chronicon, & ad memoratum antè Radulphum Nigrum appendix. Guilielmus Langtonienſis de vita Roberti Betunenſis. Petrus Canonicus, Gallici operis de terra ſancta interpres. Cornelii Hiberni Chronicon. Et aliud Rogerii de Windeshora, ſive de Windover. Roberti duo, Richius, & Baconus, uterque de vita S. Eadmundi. Alexander Halenſis de vita Thomæ archiepiſcopi, ac regis Richardi, & Muhammedi. Quâ fide, vel Matthæus Paris hiſtoriam ſcripſerit, vel juniores eam typis divulgarint: atque ut Paris priori ipſe editioni multa addiderit, & iſtis plura alius adjecerit. Ejuſdem Hiſtoria minor, & Additamenta, & pluſcula alia. Michaëlis Blaunpaini hiſtoria Normannica. Guilielmus Ruisbrok de Tartarorum geſtis, & ejuſdem itinerarium in Orientem. Albericus Verus de vita Oſithæ, & monaſterii Oſithæ huic dicati antiquitatibus.

bus. Incertum videri, utrùm hiſtoria Martiniana ſit Martini Scoti, monachi Ciſtercienſis; an Martini Dominicani, epiſcopi. Ioannes Novoburgenſis de bello Galliarum regis cum Margareta Flandrica. Ioannis Gualenſis collectanea hiſtorica, & itinerarium, deque Muhammedo liber. Radulphus Bockynge, ſive Ciceſtrenſis, de vita S. Richardi, epiſcopi Ciceſtrenſis. Heliæ Trickyngami annales Britannici. Eliæ Eueshami Chronica.

CUm Fredericus II teneret imperium Romanum: rerum in Anglia potiebatur Henricus III, Joannis filius. Quo rege, ibidem multi res geſtas literis prodiderunt.

Uti RODULPHUS ſive RADULPHUS NIGER, Anglus, Sudovolgius: qui primis hujus regis temporibus claruit: ab eodem etiam, perduellionis reus, in exilium fuit ejectus. Propagavit nominis ſui famam Chronico majori, quod ab orbe condito incipit: item altero Chronico, quod ſuccinctum, diſcriminis cauſsâ, vocatur; atque à Chriſto nato producitur uſque ad annum CIↃCCXIII. Utrumque Cantabrigiæ MSum exſtat ſemel iterumque in Collegio S. Benedicti. Item in Collegio Caji & Gonellii, ut in opere de bibliothecis Anglicanis refert Th. James. Atque addit, *Hæc eadem habentur in Chronica magnâ Matthæi Pariſienſis ann.* CIↃCXCIX *Incipit, Victorioſiſſimo Anglorum.* Idem explicuit res geſtas regum Angliæ abuſque rege Guilielmo Conquæſtore. Seorſim quoque tradidit res geſtas regis Joannis, qui Richardo ſucceſſerat. Item initia regis Henrici III, qui poſt Ioannem imperavit. Reliquit quoque volumen de triplici viâ peregrinationis Hieroſolymitanæ. Quod MSum ſupereſt Cantabrigiæ in Aula Pembrochiana. Ubi & opus ejus MSum de re militari conſpicere licet.

ALEXANDER Anglus, domo Somerſetenſis, vel juxta alios, Stasfordienſis, cœnobii ESSEBIENSIS, quod canonicorum regularium B. Auguſtini erat, præſes, ſive, ut vulgò appellant Prior, floruit paullò poſtquam imperare in Anglia cœpiſſet Henricus III. Quare perperam Geſnerus, & Poſſevinus, claruiſſe cenſent anno CIↃCCCLX. Multa, cùm proſâ, tum carmine, divulgavit: eaque inter hiſtoriæ Britanniæ epitomen, quam MSam Cantabrigiæ habet Collegium S. Benedicti. Adhæc in literas retulit vitam S. Agnetis, vitam Bertellini eremitæ, vitam Cungari eremitæ: item opus de ſa-

cris diebus,in quo feſta celebria totius anni,ac ſanctorum vitas, carmine elegiaco deſcripſit. Quod, Alexandri exemplum ſecutus, poſtea fecit Baptiſta Mantuanus. Utrique autem,ſed in gentili religione,præiverat Naſo in Faſtis.

Item RICHARDUS ELIENSIS, qui aliis ELIGENSIS, vitam tranſegit ſub eodem Anglorum rege,anno cIↄccxx: ac cùm aliis monumentis inclaruit; tum opere de geſtis ſui cœnobii ; quod in inſula Elienſi, ſive Anguillariâ erat. Auctor Boſtonus Burienſis in catalogo ſuo; atque ex eo Balæus,& Pitſeus.

Eodem tempore HUGO KIRCOSTALLENSIS effulſit; qui aliis *Kirkeſtedus*. Hic ad Ioannem, abbatem cœnobii Fontanenſis, exaravit librum de ejuſce monaſterii origine. Idem compoſuit volumen de rebus à monachis Ciſtercienſibus in Anglia geſtis.

Sub eodem GUALTHERUS COVENTRIENSIS circa annum vixit cIↄccxxvI. Natus,& educatus eſt in urbe Warwicenſi. Edidit Chronicon Britanniæ,libro uno. Præterea Chronicon Angloſaxonum, itidem libro uno. Inſuper Annales Angliæ, vel Memoriale : in quo præcipuè ſequitur Galfridum Monæmuthenſem, Rogerum Houedenum,& Henricum Huntyngtonium : ſed ita,ut non pauca addat bonâ fide,quæ illi prætererant. Annales ſeu Memoriale hoc MSum ſupereſt ſemel iterum in bibliothecâ Collegii S. Benedicti Cantabrigiæ. Etiam Oxonii in bibliothecâ Bodlejana ſupereſſe MSum hujus Gualteri Chronicon, annotavit Th. Jameſius. Sed utrum Britanniæ an Angloſaxonum ſit non adjecit.

PETRUS HENHAMUS, Anglus,monachus Waldenſis, anno cIↄccxxIV, in patria floruit. Hic Chronicis ſuis res Anglicas exorſus eſt à temporibus Hengiſthi Saxonis. Pertingit autem ad ſuam uſque ætatem. Vetus ejus exemplar, Balæo teſte, in Waldenſi olim bibliotheca ſervabatur : ex quo ſatis apertum erat,meliori fide ſcripſiſſe, quàm facundiâ. Verùm hoc temporibus tribuamus, quibus vixit.

Inter eruditos Angliæ viros ſub eodem Henrico III, Ioannis filio,circa annum cIↄccxxvIII, habebatur quoque RADULPHUS COGGESHALE, Ord. Ciſtercienſis monachus, Coggeshalenſis in Eſſexia abbas. Qui, cùm Chronicon terræ ſanctæ condidit; tum etiam ad Radulphi Nigri Chronicon appendicem addidit, ab anno cIↄcxIII, uſque ad annum XI Henrici III; ſub quo vivebat,ut diximus.

GUILIELMUS, LANGTONIENSIS cœnobii in Cambria, quod

quod Canonicorum regularium erat, præſes, non ultimo loco ponebatur anno cIↄccxxx. Ac ne de eo poſteri conticeſcant, conſecutus fuit tradendo vitam Roberti Betunenſis, Lanthonienſis monaſterii in Brecaniæ montibus cathedralibus præſidis, ac tandem Herefordenſis epiſcopi. Dicavit opus hoc Reginaldo, Wenlocenſis monaſterii moderatori.

Æqualis huic Petrus Canonicus Londinensis, eruditiſſimus Theologus, ut eum Lelandus appellat. Varia ſuæ doctrinæ, ac induſtriæ, monumenta edidit: in quibus non infimum meretur locum opus de adventu Meſſiæ adverſus Iudæos. Hiſtoricum verò nihil reperio, præterquam quòd de terra Palæſtina commentarium è Gallico fecerit Latinum. Claruit ſub eodem rege Anglorum an. cIↄccxxx.

Cornelius, patriâ Hibernus, circa annum cIↄccxxx, Chronicon edidit: quod cùm in manus meas necdum pervenerit, aliis, qui viderunt, relinquere de eo judicium ſatius puto.

Rogerius de Windeshora, Anglus, monachus fani ejus, quod S. Albani erat, vivebat ſub Henrico III an. cIↄccxxxv; quo uſque & contextum à ſe Angliæ Chronicon perduxit. Meminit Matthæus Weſtmonaſterienſis. Item vetus catalogus ſcriptorum ſecundùm ſeriem literarum, & ex hoc Balæus centuria XII, atque ex illo Io. Pitſeus. Diligentiam ejus in indagandis rebus geſtis commendat Stoüs, ſive Stowus; qui in pretio erat tempore concilii Baſileenſis, eidemque interfuit. Sed huic vocatur *Rogerus Windoverus*. Quo deceptus Pitſeus, pro diverſis habet, Rogerum de Windover, & Rogerum de Windeshora. Nonnullis & *Rogerus de Windelesher*, aut *de Windore* nuncupatur.

Sub eodem rege, nominis ſibi decus peperere, Robertus Richius, Abindonenſis, Pontaniaci monachus Ciſtercienſis, & Robertus Baconus, Oxonienſis Academiæ doctor: quorum utriuſque Matthęus Pariſius: poſterioris & Nicolaus Trivetus, in Chronicis mentionem facit. Miſêre autem in literas vitam, & translationem S. Eadmundi, archiepiſcopi Cantuarienſis: qui obiit an. cIↄccxl. De ætate ſcriptorum inde liquet: quòd prior fuerit Eadmundi hujus frater: alter verò diſcipulus ejus: qui octennio poſt Eadmundum deceſſit. Habes eam vitam, ſed ſtylo plurimùm mutato, apud Surium T. VI die XVI Nov. Hujus Baconi *labores in comparandis undique doctiſſimorum hominum monumentis, inque ſapientum amicitiis Oxoniæ, & Pariſiis acquirendis*, laudat Bryanus Twynus *a* lib. III de Anti-

a Pag. 345 346.

a Pag. 359 Antiquitate Acad. Oxon. Idem *a* primarium Oxoniæ virum vocat: atque ait, ab eo excitatum fuiſſe papam Clementem IV, ut in Concilio Viennenſi Clementinam quandam ederet de magiſtris, hoc eſt, de profeſſoribus linguarum; non item artium liberalium, uti perperàm interpretatur Iac. Middendorpius lib. II de Academ.

Eodem regnante, nominis ſui famam in ſecula cuncta diffundebat ALEXANDER DE HALES, Thomæ Aquinatis, & Bonaventuræ, præceptor, vulgò dictus *doctor irrefragabilis*. Hic præter commentarios in Scripturas, & quæ ad ſcholaſticam theologiam, aut jus canonicum, pertinent; (quæ ſcripta Balæus recenſet:) etiam, Eiſingrinio teſte, evulgavit vitam Thomæ, Archiepiſcopi Cantuarienſis, qui ſanctorum numero eſt inſertus: item vitam Richardi, Anglorum regis: adhæc volumen de factis Muhammedi, atque alia. Diſceſſit è vitâ an. CIↃCCXLV, VI Kal. Septembris.

Atque hi in Britannia fuere primis XXXIX annis Henrici III, Anglorum regis. Deſinunt ii in anno Chr. CIↃCCXLV, quo Fredericus II imperator à papa excommunicatus, & imperio privatus fuit. Nunc, ne tempora hujus regis interrumpam, priuſquam aliò me conferam, ſubnectam tres quatuor Anglos: qui, ſub eodem rege, proximis XVII annis (nam rexit annis LVI) rem hiſtoricam ſcribendo auxerunt.

MATTHÆUS PARIS, ſive Pariſius, (familiæ id cognomentum eſt) patriâ Anglus, cœnobii Albanenſis monachus, congregationis Cluniacenſis, cùm aliquantò antè, tum imprimis in pretio erat poſt annum CIↃCCXLV, uſque ad annum CIↃCCLIX: quo migravit è vita. Hic ab oblivione nomen ſuum abunde vindicavit hiſtoriâ majori: quam ferè omnes cenſent fuiſſe olim bipartitam. Prior pars, ut ajunt, ab Adamo erat, uſque ad Guilielmum, Normanniæ ducem, Angliæ regem, cognomine Conquæſtorem. Addunt, eandem exſtare in bibliotheca Sidnejana. Verùm pars iſta, utrùm fuerit Matthæi Paris, an alterius, viderint, qui viderunt. Altera autem pars, quam hujus eſſe Matthæi, certò conſtat, Cantabrigiæ adſervatur in collegio S. Benedicti: uti & in bibliotheca baronis de Lumlejo: ac primùm Londini, pòſt Tiguri, typis divulgata fuit: atque id fide bonâ, ut MSSi, quos dixi, codices cuivis fidem fecerint. Quanquam ſcrupulum injicere videatur Brianus Twynus
b Pag. 283 lib. III. de Antiquit. Acad. Oxon. *b* ubi aliquot ſibi locos in editione hujus Matthæi à Matthæo Cantuarienſi, viro non doctrinæ minoris, quàm dignitatis, procuratâ, plurimùm ſuſpectos eſſe ait:

ait: nec ſtatuere aliquid de iis velle, priuſquam ſecundùm optimorum exemplarium MSSorum fidem eos examinaverit. De hoc auctore tale eſt judicium Baronii ad annum ıↄccccxcvi: *Quàm fuerit animo infenſiſſimo in Apoſtolicam ſedem, quivis facilè poterit intelligere: niſi probra illa fuerint additamenta ejus, qui edidit. Quæ ſiquis demat, aureum ſanè dixeris commentarium: utpote quod ex publicis monumentis, totidem verbis redditis, egregiè contextum, & coagmentatum inveniatur.* Incipit hic ſcriptor à conquiſitione Angliç per Guilielmum, Normanniç ducem: deſinit autem in anno Chriſti cIↄccl: ubi hęc *a* legas; *Hîc terminantur fratris Matthæi Pariſienſis, Monachi S. Albani, Chronica.* Subjicit autem verſus hoſce: *a pag. 780 edit. Tigur.*

Virginis à partu jam mille volumina Phœbus
Cum bis centenis & quinquaginta peregit, &c.

Cæterùm, quia annus iſte jubilæus eſſet, & tali anno Iſraëlitæ ab agricultura quieſcerent, Deoque agerent annum ſanctum: verſiculis iſtis opus ſuum concluſit:

Terminantur hic Matthæi
Chronica. Iam jubilæi
Anni diſpenſatio
Tempus ſpondet requiei.
Detur ergo quies ei,
Hîc, & cæli ſolio.

Item hiſce:

Siſte tui metas ſtudii, Matthæe, quietas:
Nec ventura petas, quæ poſtera proferet ætas.

Sed etſi hîc priùs Chronicis ſuis finem feciſſet: nihilominus illa poſtea continuavit, uſque ad annum cIↄcclix; quo vivere deſiit, ut ex Balæo diximus. Quæ igitur exinde conſequuntur, uſque ad annum ultimum Henrici iii, hoc eſt annum gratiæ cIↄcclxxiii: ea ab alio addita fuerunt: quem plerique arbitrantur fuiſſe Guilielmum Rishanger, in eodem fano Albanenſi monachum. Hoc ſi vidiſſet Arnoldus Wion: non ſcripſiſſet, Matthæum vixiſſe uſque ad annum cIↄcclxx. Præterea compoſuit hiſtoriam minorem: quâ preſsè, & ſuccinctè, omnia eſt perſecutus, quæ fuſiùs prodiderat in hiſtoria majori: ſic tamen, ut nonnulla inſerat haut aſpernanda, quæ prætererat in hiſtoria fuſiùs ſcripta. Hujus minoris hiſtoriæ exemplum, antiquo charactere exaratum, exſtat in bibliotheca comitis Arundelii. Item Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. Ac luculentum inde locum Flacius adducit in opere *b*, quod *b Pag. 366*

quod *Veritatis teſtes* inſcripſit. Compoſuit quoque Paris hic opus Additamentorum: ad quæ ſæpius provocat Matthæus Weſtmonaſterienſis in Florilegio ſuo: imò & ipſe lectorem eò relegat in hiſtoria ſua ad an. cIↃccxix, atque ea ad S. Albani repoſita eſſe, teſtatur ad annum cIↃccLII. Sed neque liber ille hactenus lucem adſpexit. Etiam deſcribendi orbis laborem ſuſcepit. Tum autem nomen exornavit ſuum hiſtoriâ rerum Hibernienſium, ac Chronicis majoribus cœnobii Albani, & geſtis xxII Albanenſium abbatum, à Viligodo primo uſque ad Guilhelmum, ſui temporis abbatem. Illuſtrior etiam redditus eſt, ſcriptis mandando vitas BB. Guthlaci, Wolſtani epiſcopi, & Eadmundi archiepiſcopi. Adhæc gloriâ eum auxere, quæ de BB. Albani, atque Amphiboli paſſione edolavit: & alia nonnulla.

Circa annum cIↃccL vitam non ingloriam vivebat MICHAEL BLAVNPAINUS, Cornubienſis, poëta ſuperioribus ſeculis magni nominis: quem Raviſius Textor in Cornucopia ſua ſæpius allegat, ac *Michaëlem Anglicum* appellat. Hîc autem ejus meminimus, quia & Hiſtoriam Normanniæ literis mandavit.

Sub eodem rege Henrico III circa an. cIↃccLIII claruit GUILIELMUS DE RISBROUCKE, vel RUISBROSKE, qui & nonnullis *Rubrokus*: ſed perperam. Reliquit opus de geſtis Tartarorum. Item itinerarium in partes Orientales: quod MSum Cantabrigiæ exſtat, tum in Collegio S. Benedicti, tum in privata bibliotheca baronis de Lumlejo. Sed hunc ſcriptorem alii Belgis accenſent. Sanè Brabantum fuiſſe, ac ordinis Minorum monachum, auctor eſt Sweertius in Athenis Belgicis.

ALBERICUS VERUS, Anglus, canonicus ordinis B. Auguſtini, anno Chr. cIↃccL in honore magno erat. Quippe tum illuſtri Oxonienſium, ac Claranorum Comitum ſtirpe ortus: tum eruditione non minùs conſpicuus. Præter librum de Euchariſtia, vitam Oſithæ monumentis commendavit ſuis. item antiquitates cœnobii ſui, cui ab Oſitha nomen erat. Compluria in his de Oſtroſaxonum gente invenias. Meminere Lelandus, & Balæus. Vitam eam Oſithę habes apud Surium T. IV. die VII Octobr.

MARTINUS SCOTUS, Ciſtercienſis ordinis profeſſor, vitæ ſpatium circa annum cIↃccLII decurrebat. Hic auctor pleriſque creditur brevis hiſtoriæ, quæ ab auctore *Martiniana* nuncupata fuit. Sed qui Ordinis ſunt Prædicatorum, ſcriptorem ejus libri eſſe ajunt Martinum epiſcopum, Ordinis ſui antea monachum. Auctor Jacobus

cobus Bergomas lib. xiii Chron. Suppl. Sed quæ brevis iſta hiſtoria, quam, ſi Bergomati credimus, Martinianam dixere? An quæ Tritthemio vocatur *Chronica ſuccincta*; atque, ut idem ait, ſic incipit, *Quoniam ſcire tempora ſummorum pontificum*? Quod ſi eſt, Martinus hic non fuerit alius à Martino Polono, Pontificis Pœnitentiario: de quo inferiùs dicemus. Favere huic ſententiæ videtur Tritthemius. Nam de Martino Pœnitentiario locutus, ſubjungit, *Sunt alii, qui Ciſtercienſis Ordinis collegio eum exiſtiment aggregandum: quos aut ignorantia rerum obfuſcavit, aut livor.* Addit ibidem, quòd Scotum vocarint, inde proveniſſe, quia confunderent cum hoc Chronicorum ſcriptore Marianum Scotum. Tempora tamen diſconvenire videntur. Nam Bergomas Martinum Scotum refert ad annum cIↃccLII. Tritthemius Martinum Pœnitentiarium ad annum cIↃccccxx. Verùm unde is diſſenſus obortus videatur, meliùs intelligetur ex iis, quæ infrà de Martini Poloni ætate exponemus. Nec in Martini hujus patriâ, & ordine ſolùm erraſſe nobis Bergomas videtur: ſed illo etiam, quòd, ut dixi, opus, cui nomen vulgò foret Martiniana, cenſet fuiſſe hiſtoriam brevem. At veriora docet nos Leander lib. de viris illuſtribus Ord. Præd. qui apertè auctor eſt, Martinum Pœnitentiarium, præter Chronicon de pontificibus Max. & imperatoribus, reliquiſſe etiam ſummam juris Pontificii, ſecundùm ordinem alphabeticum, cognomento Martinianam. Ut omnino Martiniana ſumma à Chronicis ſit diverſa.

Tum quoque ab interitu nomen ſuum vindicabat Joannes de Novoburgo, qui & *Ioannes Canonicus*, Anglus. Omnis autem, aut potiſſima ei fama, ab hiſtoria belli, quod inter Gallos, & Flandros, geſtum fuit temporibus Margaritæ, Flandriæ Comitiſſæ. Vide de hoc ſcriptore Matthæum Pariſium ad annum cIↃccLVII.

Joannes Gualenſis, Anglus, profeſſione Franciſcanus, magni nominis in Pariſienſi ſchola theologus, de quo multa habet Bartholomæus Piſanus in Conformitatibus Franciſci, ſcripſiſſe dicitur duodeviginti magna volumina: quod cùm in memorato Conformitatum, ut vocant, opere: tum apud Iacobum Bergomatem legas. Inter ea volumina etiam ſunt hiſtoriarum collectanea, & itinerarium, & liber de origine, progreſſu, ac fine Mahometi. Floruit an. cIↃccLX.

Radulphus Bockinge, Anglus Ciceſtrius è Suthſexiæ comitatu, ordinis Prædicatorum, ſub Henrico III, Angliæ rege, circa annum cIↃccLXX, tum Sermonibus poſteritati tradendis, nomen

ſuum honeſtabat: tum etiam publici juris faciendo, quam elaborârat, vitam S. Richardi, epiſcopi Ciceſtrenſis: qui ſummum obiit diem an. cIↄccLV. Vitæ hujus alius epitomen fecit: quam apud Surium habes Tom. II, die III April.

Etiam coævus huic fuit HELIAS TRICKYNGHAM, Anglus, monachus Benedictinus cœnobii Petroburgenſis. Annales Britannicos reliquit, ab anno IↄCXXVI uſque ad annum cIↄccLXX, quo vivebat.

Ad eadem tempora referunt HELIAM DE EVESHAMO, Wigornienſem, monachum Benedictinum, qui Chronicorum opus reliquit. Meminit & ejus Lelandus.

CAP. LIX.

Vincentii Belluacenſis *ſeu Bellovacenſis ſpeculum hiſtoricum. Geſneri, Volaterrani, & Wicelii lapſus.* Rufinus Sipius, & Conſtantinus Verberetanus, *ille de S. Franciſci, hic de S. Dominici vita.* Magiſter Rogerus. Gualterus Philippus. Godefridus Buglerius *de vita S. Ludovici.* Engelbertus abbas *de vita S. Hidwigis.* Conradi epiſcodi *Chronicon Moguntinum.* Alberti Stadenſis abbatis, *Chronicon.* Thomas Lentinus *de vita S. Petri martyris. Chronicon* Vdalrici, *ſeu* Herici Herlingeri. Ioannis Columnæ *Mare hiſtoriarum. Tritthemii, Bergomatis, ac fortean Poſſevini etiam error.* Anonymus de vita S. Claræ. Humbertus Viennenſis *vitæ S. Dominici ab Iordano ſcriptæ non pauca addidit.* M. Juſtinus Lippienſis. Gerardus de Fracheto Lemovicenſis *de origine ac libris illuſtrium virorum ordinis Prædicatorum. Hoc opus à nonnullis tribui Humfredo: & unde is error profluxerit. Idem volumen eſſe, quod dixere* vitas-fratrum. *Et unde promanârit conſuetudo ea, ut* vitas patrum, *ac* vitas fratrum, *ἄλλωτα eſſe, putarent.* Guilhelmus Hafligemenſis *de viſionibus cujuſdam virginis ſacræ, deque vita S. Ludgardis.* Richardi Pictavienſis *Hiſtoriarum volum.* Anonymus de vita B. Godebertæ. Stephani Mediolanenſis *chroni-*

chronicon, *deque Mediolanenſium geſtis opus.* Wiberti Tornacenſis ἰδιοτικόν. *Anonymi* Chronicon, *quod* M. Alberto *præponitur.* Monachus Patavinus incerti nominis de geſtis in Inſubribus, & Euganeis.

NUnc è Britanniis revertamur in orbem noſtrum: & quia antè diximus de iis, qui, Frederico II imperante, claruerunt: porrò de illis videamus, qui fuere inter Fredericum II, & Rodolphum Habſpurgenſem. Quod ſpatium annorum eſt duodetriginta. Ac primis undecim annis mirè fluctuavit imperium in Henrico, Landgravio Haſſiæ; Guilielmo, comite Hollandiæ: Conrado IV, Frederici II Imp. filio; & Richardo, Cornubienſi comite; quo in Angliam reverſo (id contigit an. cIↄccLVII) imperium annis XVII vacavit.

Ordiar à Vincentio Gallo, natione Burgundo, monacho Ord. Prædicatorum, & poſtea Bellovacensi ſeu Beluacenſi epiſcopo. Hic temporibus Papæ Innocentii IV, imperio in memoratis antè imperatoribus fluctuante, longè latéq; nomen ſuū diffundebat. Obiit verò anno uno ante Richardi Imp. è Germania diſceſſum: ut mox liquebit. Vincentius hic, ſumtus ſuppeditante Francorum rege, B. Ludovico, ſpeculum quadruplex concinnavit. *Doctrinale*, quod de omnibus ſcientiis tractat, à Grammatica ordiens, ac in Theologia deſinens: *Hiſtoriale*, quod hiſtorias complectitur, ab orbe condito uſque ad annum cIↄccXLIV: *Naturale*, quod eſt de natura rerum, ſitu locorum, & ratione temporum: *Morale*, quod eſt de affectibus, de lege & gratia, & de virtutibus ac vitiis. In naturali ſpeculo, ubi de temporibus agit, ſcribere ſe iſta dicit anno cIↄccXLIV. Quinquennio verò pòſt obiiſſe, tradit Vaſæus, & ex eo Antonius Senenſis in bibliotheca ordinis Prædicatorum. Ut vel hinc refellatur Conradus Geſnerus; qui Tom. I bibliothecæ ſuæ, hiſtoriam perducere ait uſque ad an. cIↄccLX. Debuerat ſcribere an. cIↄccXLIV. Sed in errorem induxit Geſnerum Volaterranus lib. XXI. Itidem lapſus Wicelius in præfat. Hagiologii, qui vixiſſe ait circa annum cIↄccXC. De Vincentio hoc, ſed necdum ſibi viſo, ita Henricus à Gandavo cap. XLII: *Vincentius ejuſdem ordinis* (fratrum prædicatorum) *dicitur ſcripſiſſe quoddam opus magni ingenii, & laboris, quod prætitulavit triplex ſpeculum, hiſtoriale, allegoricum, & morale. Ipſum hiſtoriale non ſolùm per ſanctarum ſcripturarum ſeriem; ſed etiam per ſecularium*

hiſtoriarum ordinem, uſque ad ſua deducens tempora, multaq; hincinde inſerens ſtudioſis lectoribus profutura. Etiam à Martino Pœnitentiario, ſeu Polono, inter eos recenſetur, è quibus Chronicon ſuum compoſuit. Vide & Jac. Ph. Bergomatem Chr. Supp. lib. XIII ad an. cIↃCCLII, Leandrum Albertum lib. IV de viris illuſtribus ord. Prædicat. & Sixtum Senenſem lib. IV bibliothecæ ſanctæ. Hiſtoriale ejus ſpeculum MSum habes & in bibliothecâ publicâ Academiæ Cantabrigienſis: Item Oxonii in bibliothecâ Collegii Novi.

Circa annum cIↃCCXLVI vixit RUFINUS SIPIUS, Ord. Min. & ſanguine junctus S. Claræ. Hic mandato Creſcentii Æſini, Ordinis ſui Generalis, cum duobus aliis operam jungens, compoſuit acta miraculaque S. Franciſci.

Anno item cIↃCCXLVIII CONSTANTIUS VERBERETANUS vitam traducebat. Qui ut ne à poſteritate neſciatur, facit vita S. Dominici: quam monumentis ſuis commendavit. De hoc ita Leander Albertus lib. IV de viris illuſtrib. *Conſtantinus, digniſſimus Vrbevetanus præſul, juſſu Ioannis Teutonici, generalis magiſtri quarti Ord. Prædic. Officium, quod in laudibus divi parentis Dominici exſolvitur, cum ipſius Vita egregiè edidit, ſtylo tamen mediocri.*

Magiſter ROGERIUS, circa annum MCCL, hiſtoriam ſcriptis mandavit hoc titulo, *Epiſtola in miſerabile carmen ſuper deſtructione regni Hungariæ per Tartaros factâ, ad Reverendum dominum Ioannem, Peſthenienſis eccleſiæ epiſcopum.* In præfatione ait, ea ſe referre, quæ vel vidiſſet ipſe, vel ab iis accepiſſet, qui præſentes fuiſſent. Subjici verò ſolet Chronicis Hungaricis Joannis Turocii.

Etiam tum claruit GUALTERUS PHILIPPUS CASTELLIONIUS, patriâ inſulenſis Flander. Hic reliquit carmine, ac quidem libris IX expreſſit geſta Alexandri Magni. De eo ſatis diximus libris de poëtis Latinis.

Circa eumpſe annum GODEFRIDUS, ſeu Geofridus, BEAGLERIUS literis ſignavit vitam S. Ludovici, Francorum regis: cui ab eleemoſynis, & annis XX à confeſſionibus, fuerat. Lutetiæ Pariſiorum MSa adſervatur in regio collegio Navarreno.

ENGELBERTUS Abbas, ordinis Ciſtercienſis, floruit anno cIↃCCL. In literas retulit vitam S. Hidwigis, Duciſſæ, ut vulgò loquimur, & ſanctimonialis. Legitur ea apud Surium Tom. V. die XV Octobr. ut quidem Poſſevinus ait in Apparatu ſacro. Sed ſcriptor ejus libri in præfatione ait clarè, ſe concinnâſſe eam vitam, partim ex geſtis ejus Pontifici M. oblatis, & in Trebnicienſi cœnobio aſſervatis:

vatis: partim ex illis,quæ frater Engelbertus, ordinis Ciſtertienſis monachus,de hac ſanctâ ſcripſiſſet.

Imperio vacante, Conradus epiſcopus nomen ſuum ab interitu vindicabat Chronico rerum Moguntinarum: quod incipit ab anno cIɔcxl, ac definit in anno cIɔccl. Fortaſſe hic eſt Conradus ille, de quo in eodem Chronico iſta legas ad ann.cIɔccxlix: *Fratres eccleſiæ Moguntinenſis concorditer in venerabilem virum, dominum Conradum, Colonienſem archiepiſcopum, vota ſua tranſtulerunt, poſtulantes à ſede Apoſtolica, ipſum ſibi præfici in paſtorem: ſed, heu, heu, hoc non poterat obtineri: non eſt hæc poſtulatio admiſſa, ſed electio capitulo reſtituta. Et ne archiepiſcopus Colonienſis ægre ferret ſuum deſiderium non completum, ipſi legationis dignitas eſt commiſſa.* Primus hoc Conradi Chronicon prœlo ſubmiſit Hervagius Baſileæ anno cIɔIɔxxxv,ac xl annis pòſt Chriſtianus Urſtiſius *a*, Mathematices apud Baſileenſes profeſſor. Exinde & Juſtus Reuberus J.C. & Electoris Palatini conſiliarius. Reprehenditur autem à Baronio ad. an.cIɔcliii. Apud Eiſengrinium legere eſt, Conradum, Bavariæ ducem,& Cardinalem Sabinum, condidiſſe Chronicon rerum Moguntinarum. Poſſevinus eundem ſuſpicatur. Sed obſtare videtur, quòd prior ille *epiſcopus* vocetur.

a *In Tom. illuſtr. Germ. hiſtor.*

Albertus, monachus Benedictinus, & abbas Stadenſis cœnobii, ac poſtea, relictâ abbatiâ, Franciſcanus, ac denique miniſter generalis totius ordinis, itidem floruit anno cIɔccl, & deinceps: ac dum abbas eſſet, ingenii, & doctrinæ ſuæ ſignificationem Chronico dedit: quod ab initio mundi auſpicatur, & claudit anno cIɔcclvi. Quanquam verò ad eum uſque annum perduxit Chronicon ſuum,tamen primùm decrêrat tantum proſequi hiſtoriam uſque ad annum cIɔccxl,quod hæc verba oſtendunt,non longè ab initio: *Tempora verò multa, ſunt hæc: Milleſimus ducenteſimus quadrageſimus annus gratiæ jam effluxit. In ſede Petri Gregorius* ix *jam* xiii *annis ſedit. Negotia imperii Fredericus* ii *hujus nominis* lxxxix *ab Auguſto* xx *annis gubernavit.* Et quæ porrò ſequuntur. Sed poſtea xvi annos adjecit. Factus eſt abbas Stadenſis an. cIɔccxxxii. An. cIɔccxxxvi bullam à Gregorio Papâ impetravit, ut cœnobium ſuum in Ciſtertienſem ordinem commutaretur. Atque ut id effectum ſuum ſortiretur, ſæpius Archiepiſcopum ac Decanum commonefecit. Sed toto triennio operam luſit. Itaque an. cIɔccxl factus eſt Minorita. Horum omnium auctor ipſe eſt in Chronicis. Non meminere hujus ſcriptoris Tritthemius, Geſnerus, Simlerus. Sed non ignotus fuit Alberto

Crant-

Crantzio, qui in Saxonia ſua, & Metropoli multa ex eo transſcripſit. *Auctorem doctum & diligentem* judicat Thomas Demſterus paralip. ad Roſini Antiquit. lib. I cap. I. Prodiit Helmenſtadii ex bibliothecâ Henrici Ranzovii, curâ Reineri Reineccii. Hetruſcum quidam faciunt, videlicet Piſanum: at Germanum cenſet Arnoldus Wion lib. II Ligni vitæ cap. LXII.

THOMAS LENTINUS, patriarcha Hieroſolymitanus, vitam ſcripſit æqualis ſui S. Petri Martyris ex ordine prædicatorum: qui cum fratre ſocio trucidatus eſt an. CIƆCCLII. Legitur ea vita in Surii Hiſt. Sanct. T. II. a. d. XXIX April.

Circa annum eumpſe vixit UDALRICUS (qui nonnullis HERICUS) HERLINGER à Wurmberg, Benedictini ordinis abbas: qui Chronicon monaſterii ſui pertexit ad annum uſque CIƆCCXXIX: uti Eiſingrinio obſervatum.

JOANNES COLUMNA, Romanus, Ord. Præd. archiepiſcopus Meſſanenſis, floruit anno CIƆCCLV, quo ipſo legatus Pontificis Alexandri IV fuit, & Tauromenii oppidi cum Jacobo de Ponte præfectus. Vide Thomam Fazellum rerum Sicularum poſterioris decadis lib. VIII. Et ſanè ab Leandro Alberto quoque in III de viris illuſtribus Ord. Præd. traditum eſt, anno illo CIƆCCLV epiſcopatum Meſſanenſem ab Alexandro Papa IV fuiſſe huic Columnæ commiſſum. Hoc cum ignoraret Tritthemius, cautè quidem ætatem omittit, ſed non rectè recenſet inter eos ſcriptores, qui quinquaginta annis pòſt, putà Ludovici Bavari temporibus, lucis hujus uſurâ fruerentur. Nempe eâ parte errantem ſequitur ducem, Philippum Bergomatem; qui, lib. XIII ſupplementi Chronici, illum ad annum refert CIƆCCCXIII. Ab alterutro etiam deceptus videtur Joannes Rioche Minorita; ut qui de eo loquatur poſt Bernardum quem vixiſſe ait an. CIƆCCCXXV. Quantus vir foret, declaravit libris decem, quos *Mare hiſtoriarum* inſcripſit. Eo ex opere multa in ſuis Chronicis excerpſit Antonius Senenſis. Poſſevinus diverſos facit, Joannem, & Jacobum, Columnas, utrumque ord. Præd. utrumque hiſtoricum: atque addit, B. Antoninum plura ex Jacobo derivâſſe in Hiſtoriam ſuam. Puto falli. Sanè Antoninus Joannem Columnam teſtem advocat, cùm alibi, tum Tit. XIX cap. I, ubi ſermo ei de Innocentio III, qui priùs Lotharius vocabatur. At Jacobum Columnam hiſtoricum, quantum meminiſſe poſſum, planè neſcit: nec fuiſſe ejus nominis hiſtoricum cenſeo. Chronici Joannis Columnenſis meminit & Leander Albertus lib. IV de illuſtribus viris Ord. Præd.

Imò

Imò & ab inedito auctore operis de Hierarchia ſubcœleſti, (qui in Italiâ ſcripſit an. cIↃcccLXXXI, ac MSus Cantabrigiæ, & in Pithœi bibliotheca exſtat) Joannes hic de Columna inter Italos eos reponitur, qui Pontificum hiſtoriam conſignarint.

Anno cIↃccLV, juſſu Alexandri IV Pont. M. literarum monumentis tradita eſt vita S. Claræ, virginis Aſſiſiatis: quam apud Surium legere eſt d. XII Aug. In præfatione auctor ipſe vocat Legendam S. Claræ.

Circa annum cIↃccLX non exiguum nomen erat HUMBERTI VIENNENSIS. Quinctus is fuit generalis Ordinis Prædicatorum: de quo Leandrum Albertum vide ſæpius memorati operis libro I *a*. Ubi vocatur HUMBERTUS BURGUNDUS. Hic *vitæ* S. Dominici ab Jordano, generali ejus Ordinis, atque à fratre Conſtantino, exaratæ, multa adjecit: ut eſt apud Theodoricum de Apoldia in præfat. quinque librorum de vita S. Dominici. Idem creditur libris V prodidiſſe vitas ſui Ordinis: de quo quid ſentiam, mox exponam.

a *Fol.* 37, & 38.

Tum quoque erat M. JUSTINUS LIPPIENSIS, qui carmine elegiaco, pro temporibus quibus vixit, eleganti ſanè condidit Lippiflorium Chronicon, ſive Lippenſe. Agit in eo de primordio comitatus Lippienſis, ac exponit aliquot comitum Lippienſium geſta, imprimis verò Bernardi comitis, qui poſt bella fortiter geſta monachus factus eſt. Prodiit Francofurti *b* unà cum Chronico Hermanni Lerbecii. Dicavit hoc Lippiflorium ſuum Simoni, primo ejus nominis epiſcopo Paderbornenſi, qui an. obiit cIↃccLXXIV, ut eſt apud Gaſparem Bruſchium. Primus hunc ſcriptorem in lucem protraxit Henricus Membonius Lemgovienſis.

b 1620.

Iiſdem temporibus GERARDUS FRACHETO, qui & à patria GERARDUS LEMOVICENSIS vocatur, profeſſione Dominicanus, in Galliis Provinciæ Prior erat. Hic ne nullius honoris ac nominis foret, aſſecutus eſt libro *de origine ac viris illuſtribus ordinis Prædicatorum*: quem & VITAS-FRATRUM inſcripſit. Exſtat MSus in monaſterio Rubræ Vallis apud Bruxellam. Item Duaci, atque alibi. Necdum Dominicanorum cura typis eſſe divulgatum, jure optimo miratur Miræus in Chronico ad an. MCCLVII: quo anno Gerardo huic, ut hoc opus conderet, impoſitum fuit Humfredi, V generalis, ac concilii totius, mandato. Theodericus de Apoldia, qui vixit an. cIↃccc, ipſi eum librum tribuit Humberto. Sic enim ſcribit in præfatione librorum octo de vita S. Dominici: *Succedens*

cedens ſanctus pater Humbertus, magiſter ordinis quinctus, ex prædictis (B. Jordano, & Fr. Conſtantino) *tertiam conflans Legendam, multis ſuperadditis, non modicum ampliavit. Qui etiam librum, qui Vitas-fratrum dicitur, ſuâ devotione, & diligentiâ, compilavit.* Ac ſimiliter Antonius Senenſis in bibliotheca ſcriptorum ſui Ordinis. Item Jacobus Philippus Bergomas Chron. Suppl. lib. XIII ad ann. cIↃCCLII. Nempe videntur Humfredo hoc opus adſignâſſe, quia, ut dixi, Humfredi juſſu ſcriptum ſit; qui & ſuâ præfatione illud decoravit. Inſcribebatur autem liber iſte VITAS-FRATRUM, ad exemplum ejus, qui dictus VITAS-PATRUM. Nam ex MSSis codd. ſatis conſtat, ἀπτώτως ita vocari eos codices ſolere: pro quo antiqui, & elegantiores, VITÆ-PATRUM, & VITÆ FRATRUM, dixerint. Non dubium verò, quin vitioſa ea conſuetudo, vel inde profluxerit, quòd ſcribi ſoleat, VITÆ S. PATRUM: VITÆ S. FRATRUM: vel quòd imperitiores, dum ſæpius incuſandi caſu laudari audiunt VITAS-PATRUM, VITAS-FRATRUM, ubique, ac ſemper, ſic dici poſſe arbitrarentur.

Etiam GUILHELMUS, HAFLIGEMENSIS cœnobii monachus, ordinis S. Benedicti, & aliquamdiu Prior, vitam ducebat anno cIↃCCLX. Præter alia, literis perſecutus eſt *viſiones* cujuſdam *ſanctimonialis*: item *vitam S. Ludgardis*: quæ Hafligemi exſtat MSa. Meminit & Tritthemius.

Inter homines quoq; his temporibus agebat RICHARDUS PICTAVIENSIS, monachus ordinis Cluniacenſis: qui, præter Epiſtolas ad varios, etiam Hiſtoriarum volumen reliquit.

Circa idem tempus vixit quoque ille, qui literis commiſit vitam B. Godebertæ virginis; quæ obiit circiter annum IↃCLXXX. Eam ex MSo codice, ſed ſtylo mutato, deſcripſit Surius a. d. XI April.

STEPHANUS MEDIOLANENSIS, ſive de Mediolano, Ord. Prædic. utrâque facundiâ ſe exercuit: ac Chronicon proſâ, opus de geſtis Mediolanenſium carmine condidit. Claruiſſe circa annum cIↃCCLXII, proditum eſt à Jacobo Suzato, & Alberto Veneto, atque ex his à Poſſevino in Apparatu ſacro.

Vacante imperio, fuit & ille ANONYMUS, cujus Chronicon habemus, vel ſaltem hiſtoricum fragmentum, quod M. Alberto Argentinenſi præmitti ſolet; atque ab anno incipit IↃCXXXI; quo Dagobertus trium populorum rex factus eſt, Burgundionum, Auſtraſiorum, & ſuperiorum Francorum. Deſinit autẽ in an. cIↃCCLXVII; quo Conradinus, Conradi IV Imp. filius, Frederici II Imp. nepos, dum

dum Siciliam repetit, victus, in fuga captus, & Neapoli, totâ dolente Germaniâ, capite multatus fuit. Primus, cum aliis aliquot ineditis Germaniæ hiſtoricis, in publicum emiſit Chriſtianus Urſthiſius.

Itidem, cùm imperium vacaret, vitam egit Monachus Paduanus incerti nominis: qui tribus complexus eſt libris res ſuis temporibus geſtas in Inſubribus, & Euganeis, hoc eſt Lombardia, & vicina Marchia Tarviſina. Orditur ab anno cIɔccvii, quo Azo, marchio Eſtenſis, ab Monticullis, favente his Ecelino, Veronâ ejectus fuit. Finemque imponit, ubi perventum ad annum cIɔcclxx; quo Chriſtiani principes in Africam tranſeuntes Carthaginem cepere, & Tunetanam urbem obſederunt. Prodiit typis Wecheli.

Cap. LX.

Anonymi annales Dominicanorum Colmarienſium: in quibus, ut induſtria laudi datur, ita vitio vertitur, quòd ſubinde minuta nimis adſpergantur. De Martini Poloni patriâ. Quouſque Chronicon ſuum perduxerit: ſuperque eo Volaterrani, Coccii, atque adeò Suffridi Petri error. Thomas Cantipratenſis de vita Chriſtinæ virginis, & S. Ludgardis, & miraculis ſui temporis. Guilielmus Tripolitanus de ſtatu Saracenorum. Petrus Argentoratenſis de bello patrio. S. Bonaventura de vita S. Franciſci. Gerardus, monachus S. Quinctini. Godeſcalcus Leodicenſis diaconus. Conradus à Mure. Hermannus, Altaichii inferioris monachus, de rebus Bavaricis. Salimbeni de Salimbenis hiſtoria rerum ſuo tempore in Italia geſtarum. Anonymus Pruſeningenſis de vita, & miraculis, S. Erminoldi. Henricus Goedhals, ſive Bonicolli, Gandavenſis, de viris illuſtribus. Guilielmi de Samuco Chronicon. Guilielmi de Bongevilla Chronicon. M. Paullus Venetus de regionibus Orientalibus. Brocardus, ſive Burgardus Argentoratenſis de terra ſancta. Guidonis de Columna Chronicon, & hiſtoria Anglicana, deque bello Trojano liber. Iacobi de Voragine, vel potiùs de Viragine, Chronica Genuenſium, &

Legenda aurea, deque hac judicium. Petrus Clodienſis. Gerardus Dominicanus de quibuſdam geſtis S. Dominici. Balduinus Ninivenſis. Theodoricus Thuringius de S. Eliſabeth Vngarâ.

PArtim vacante imperio, partim cùm poteſtas ſumma foret penes Robertum Habſpurgenſem, qui præeſſe rebus cœpit anno cIↃCCLXXIII, imperiumque annis tenuit XIX; vivebat Monachus ille Ordinis Prædicatorum; qui primus ſcribere aggreſſus fuit annales Dominicanorum Colmarienſium, à Chriſtiano Urſtiſio editos cùm aliis quibuſdam ſcriptoribus rerum Germanicarum. Orditur ab an. MCCXI: qui decimus eſt ante natalem ejus: ut docent hæc verba ad annum MCCXXXVIII: *Intravi ordinem Prædicatorum, natus anno* MCCXXI. Erat igitur tum annorum XVII. Ad annum MCCLXI annotat, *Fui Pariſiis.* Tum fuerit quadragenarius. Ad annum MCCLXV ait, *Mappam mundi deſcripſi in pelles duodecim pergameni.* Ad annum MCCLXVIII, *Fuit in Vrania, feſto Gordiani, & Epimachi.* Ad an. MCCLXXIV, *Feſto Martini tectum ejus vidimus conſummatum.* Sermo eſt de cœnobio Clingental, quod Baſileæ eſt. Ad ann. MCCLXXVI: *Fragma comedi in aſſumtione beatæ Virginis.* Quo tempore annorum erat LV. Videtur autem annalium iſtorum auctor non ſatis percepiſſe hiſtoriæ naturam, cùm res adeò minutas paſſim adſpergat: ut de gallo, ſub cujus ventre tranſiret gallina, de porcis Colmarienſibus ſubulcum diſcerpentibus, de ovis habentibus duos vitellos, & alia id genus permulta. Interim diligentia ejus laude non eſt indigna. Ubi verò ille deſierit, aliique eum cœperint continuare, eo in Chronico exprimitur nuſpiam. Perducitur autem uſque ad annum cIↃCCCII.

Etiam imperio vacante, ſed præcipuè Rodolphi Habſpurgenſis temporibus, bene de poſteris mereri ſcribendo ſtuduit MARTINUS POLONUS. Hic cùm Polonus nuncupetur; tamen, ſi Raphaëlem Volaterranum audimus, patriam habuit Carſulam, ſive Caſcinam, in Umbriâ ſitam. Nec deſunt, qui Scotum fuiſſe tradiderint. Mihi quin Polonus fuerit, dubium non eſt. Nam & ita Leander vocat lib. IV de viris illuſtribus Ord. Præd. Scotum autem nominâſſe videntur, decepti eo, quòd animo obverſaretur Marianus Scotus, qui & ipſe Chronica ſcripſit. Nec magis audiendus eſt ineditus auctor operis de hierarchiâ ſubcœleſti, qui lib. IV, c. IX eum refert inter nobiles Galliarum hiſtoricos. Credo, quia de patriâ paucis conſtabat, aliæ etiam gentes eum ſibi vindicabant. Carſula-

ſulanus autem, de quo infrà dicam, hoc junior fuit; ſi verum eſt, quod ajunt, Carſulanum vixiſſe tempore Joannis XXI, ſive, ut alii volunt, XXII. hoc eſt, an. CIƆCCCXX: ad quæ tempora etiam Martinum hunc Joannes Rioche Minorita refert in compendio ſuo hiſtorico. Fuit Archiepiſcopus Conſentinus, ac pœnitentiarius Innocentii IV Pontificis: qui deceſſit anno CIƆCCLIV. Sanè hæc ſententia videtur defendi poſſe tot codd. ubi in epigraphe *Conſentinus* nominatur. Alii tamen Beneventanum fuiſſe epiſcopum autumant. Equidem apud antiquiores neutrum reperio. Sed Gneſnenſem archiepiſcopum in Polonia à Papâ fuiſſe conſtitutum, conſtat ex diplomate Pontificio, & Chronicis Poloniæ. De quo mox dicam. Præter alia cùm libello, qui inſcribitur *Memorabilia Romæ*: tum præcipuè memoratur Chronico *a* de ſummis pontificibus, & imperatoribus, à Chriſto, & Cæſare Auguſto, uſque ad Clementem papam IV, ſive an. CIƆCCLI. In nonnullis tamen libris, (quos & Suffridus Petri ſequitur in editione eâ, quam, ocellus typographorum, Plantinus dedit) producitur hoc Chronicon uſque ad annum CIƆCCLXXVII. Nempe quatuor Pontificibus additis, Gregorio X, Innocentio V, Adriano V, & Joanne XXI. Sed aberant hi à perantiquo codice MSo, quem poſtea in Colonienſi *b* editione ſuâ expreſſit Joannes Fabricius Cæſar, Canonicus Gladbachenſis. In editione Baſileenſi *c*, additur ex Fuldenſi MSo appendix uſque ad annum CIƆCCCXX, quo Joannes Papa, qui aliquibus XXI, aliis XXII vocatur, in ſanctorum numerum retulit Thomam Erfordenſem. Hæc res impoſuit omnino Volaterrano, cùm lib. XXI ait, Martinum vixiſſe tempore Joannis XXII. Nempe in codices inciderat, ubi appendix ea legeretur. Eodem in errore hæſit Coccius; ut qui in Catal. ſcriptorum, quem Theſauro ſuo præmiſit, floruiſſe eum dicat anno CIƆCCCXX. Mirum autem, & Suffridum Petri appendicem eam, ut Martinianam, agnoſcere. Quàm parùm enim veriſimile eſt, Martinum, qui Innocentii IV an. CIƆCCL pœnitentiarius erat, ſuperſtitem fuiſſe an. CIƆCCCXX! Quare nihil certius, quàm deſiiſſe Martinum in Clemente Papa IV: vel ſi primæ editioni, ut fieri ſolet, quædam poſtea adjunxerit, ſaltem non proceſſiſſe ultra tempora Joannis XX, ſive, ut alii vocant, XXI. Quod autem eum anno CIƆCCL Innocentii IV fuiſſe pœnitentiarium paullò antè ajebam, id Bellarminus quoque prodit in Scriptoribus Eccleſiaſticis. Sed fortaſſe aliquis idoneum ejus requiret auctorem. Fortiori igitur telo pugnemus. Quale illud, quod diplomate Pontificio, & Chronicis Poloniæ ſubnixum eſt. Cum enim in

a *Habes MSum ſemel iterumque in bibliothecâ Collegii S. Benedicti apud Cantabrigienſes.*

b *Anno 1616.*

c *An. 1559.*

Poloniæ regno ob archiepiſcopatum Gneſnenſem diu inter electos contentio duráſſet: Nicolaus Papa III Fr. Martinum Polonum Ord. Præd. Pœnitentiarium ſuum, creavit epiſcopum Gneſnenſem: quod factum Viterbii anno cIↄCCLXXVIII, x Kal. Jul. Sed cùm jam itineri ad eccleſiam Gneſnenſem ſe accinxiſſet, ecce Bononiæ eopſe anno moritur: atque inibi in templo S. Dominici, ante aram majorem juxta ſacellum B. Thomæ, ſepelitur. Monumenti inſcriptio talis fuit: HIC JACET MARTINUS POLONUS, ORD. PRÆD. ARCHIEPISCOPUS GNESNENSIS. Quemadmodum ab Abrahamo Bzovio Polono in Annalibus Eccleſiaſticis proditum eſt ad an. cIↄCCLXXVIII. Quia autem Gneſnenſis epiſcopatus Polonis notior eſſet, quàm Italis: factum videtur, ut ſæpius ἁπλῶς archiepiſcopus, loco non expreſſo, vocaretur. Inde occaſio item data, ut alii eum Conſentinum, alii verò Beneventanum archiepiſcopum fuiſſe, dicerent. Et potuit occaſio ei rei inde etiam præberi, quòd vulgò ſyllabam *con* ſcribere ſoleant tanquam *g*, hoc pacto 9. Quare qui *gneſnenſis* quid eſſet, neſcirent, ex *conſentinus* id eſſe corruptum exiſtimarunt. Utrùm autem in Clemente IV, an Joanne XXI deſierit, apertius foret, niſi tantopere diſcreparent codd. & MSi, & editi. Sua tamen ad Joannem XXI producere ſaltem voluiſſe, fateri convenit ob verba illa ipſius Martini in præfatione operis: *Ego frater Martinus, Domini Papæ pœnitentiarius, & capellanus, ex diverſis chronicis, & geſtis ſummorum Pontificum & Imperatorum, præſens opuſculum uſque ad Ioannem* XXI *papam deduxi incluſivè.* Joannes XXI, de quo ſe egiſſe ait, obiit anno cIↄCCLXXVII: quo ipſo ei ſucceſſit Nicolaus III: anno uno ante exceſſum Martini Poloni. At Joannes XXII, (quem aliqui XXI vocant) intelligi nequit; quia is pontifex factus anno cIↄCCCXVI, annis XXXVIII poſtquam Martinus Polonus jam eſſe deſiiſſet. Unum contra hæc objici poteſt: quòd Martinus Polonus in præfatione, inter eos, è quibus profecerit in Chronico ſuo concinnando, reponat Gervaſium: qui videtur non alius eſſe, quàm Gervaſius Ricobaldus Ferrarienſis. Atqui certum eſt, Ricobaldum vixiſſe an. cIↄCCC. Quomodo igitur Polonus ejus operâ proficere potuit, ſi tanto antè exceſſerat? Huic argumento ita occurrimus. Putamus, à Martino intelligi Gervaſium Tilberienſem; qui circa annum cIↄCCX vixit, ac Chronicon conſcripſit, cui titulus erat, *De otiis imperialibus.* Unde colligimus, eo in opere non tam de Pontificibus, quàm imperatoribus, egiſſe. Et hæc videtur cauſſa, cur Martinus ἁπλῶς dicat, *ex Chronicis Gervaſii:* non autem, *ex*

Chroni-

Chronicis Gervaſii de geſtis utrorumque: hoc eſt Imperatorum, & Pontificum; uti locutus erat paullò antè de Chronicis Pauli, & Gilberti. Hoc verò Gervaſii Tilberienſis Chronicon ſatis celebre erat: ut qui illud dicâſſet Ottoni IV Imperatori. Quanquam, ut fateremur, Ricobaldum intelligi à Martino; non tamen deeſſet, quo nos expediremus. Nam quid ſi dicamus, Ricobaldum bis hiſtoriam ſuam edidiſſe? Nempe priùs ante annum Chr. CIƆCCLXXVII; quouſque pertingit in Chronico Martinus Polonus: iterum an. CIƆCCXCVIII, in quo definit; vel ſaltem ante annum CIƆCCCIII, quo exceſſit Bonifacius VIII. Nam Bonifacii hujus geſta quidem exponit Ricobaldus; non tamen ea, quæ poſtremis egit annis: ac multò minùs mortem ejus refert. Hoc ſi magis placet, vixerit Ricobaldus annis viginti, & paullò ampliùs poſt Martinum; ac editioni priori, quâ uſus erat Martinus, ſequentium temporum hiſtoriam adjecit.

Thomas de Cantiprato, Brabantus, Ord. Præd. Alberti M. diſcipulus, priùs canonicus regularis S. Victoris in monaſterio Cantipratano, quod in Arteſia eſt juxta Cameracum; poſteaque Ord. Prædicatorum, ac tandem Cameracenſis diœceſis epiſcopus ſuffraganeus; Rudolpho imperante floruit, teſte Tritthemio. Atque idem cognoſcere eſt ex his ejus verbis lib. II Apum cap. III num. IX: *Ego (inquit Thomas) fidelium noviſſimus, antequam piiſſimus Ludovicus Francorum Rex, anno ab Incarnat.* CIƆCCXLVI, *crucem tranſmarinam ſuſciperet, crucem in cœlo ex clariſſimo & ſydereo lumine vidi. nec recolo me decentius & operoſius formatam crucem unquam ſub aliquâ materiâ vel figurâ vidiſſe.* In hiſce duobus libris de apibus myſticis (inſcripſit eos *Bonum* univerſale) exponit miracula & exempla ſui temporis. Edidit ac notis illuſtravit Georgius Colvenerius Duaci an. CIƆIƆCVII. Præterea ſcripſit vitam Chriſtinæ virginis, quæ Mirabilis vocata, ac Mariæ Oegniacenſis æqualis fuit. Habes apud Surium T. III die XXIII Junii. Etiam libris tribus memoriæ tradidit vitam S. Ludgardis: quæ ejus ætate vixit: ſanè an. CIƆCCXLVI deceſſit. Vita hæc MSa quidem apud Aub. Miræum, edita verò apud Surium exſtat T. III a. d. XVI Jun. Meminit hujus operis, uti & vitæ Chriſtinæ, Henricus de Gandavo cap. LI: *Thomas ordinis prædicatorum Lovanii habitans, ſcripſit vitam cujuſdam ſanctæ mulieris in Hasbania, quæ vocabatur Chriſtina. Scripſit etiam vitam cujuſdam monialis de Aquiria* a, *Dominæ ſcilicet Lutgardis.* Atque ea verba impulere Poſſevinum, ut Thomam hunc vocaret Lovanienſem, vel Lovanii commoratum: eumq; à Cantipratenſi, de quo antè egerat, diverſum putaret. Sed ſententia hæc ſatis

a *Al. è Aquino: ſed Aquiria reperi in MSa Ludgardis vita.*

ſatis refellitur iis,quæ diximus. Nec Lovanienſem fuiſſe,ſed Cameracenſem, ab aliis proditum eſt. A quibuſdam etiam ei tribuitur B. Margaretæ Iprenſis: quæ anno cIↃccxxxvII deceſſit.MSa hæc vita Lovanii exſtare dicitur ad S. Martinum. Duaci autem in lucem prodiit anno cIↄIↄxvIII, curâ Hyacinti Choquetii. Creditur & hujus eſſe Latina Ariſtotelis tralatio, quæ in Scholis ſolet obtinere. Quando obierit non ſatis liquet. Nonnulli ajunt diſceſſiſſe anno cIↃccLXXX.

GUILIELMUS TRIPOLITANUS, Acconenſis cœnobii in terra ſancta monachus, Ord. Prædic.vixit circa annum cIↃccLXX, deque Saracenorum ſtatu librum ſcripſit ad Theobaldum Placentinum, qui poſtea eſt factus Pontifex Max. dictuſque fuit Gregorius X. Opus hoc MSum exſtat Oxonii in bibliothecâ Collegii Æneonaſenſis.

Eodem tempore erat PETRUS ARGENTORATENSIS, Germanus, Carmelita. Memoriam ſui peperit hiſtoriâ ubere de bello Argentinenſi ſub epiſcopo Gualtero.

S. BONAVENTURA, Balneoregienſis,ordinis S. Franciſci miniſter generalis, poſteaque epiſcopus Albanenſis, & à Gregorio X in cardinalium numerum cooptatus, anno cIↃccLXXIV concilio interfuit Lugdunenſi: inque illo obiit eopſe anno. Ab eo habitum ſuum accepere Minoritæ. Nam antea paſtorali ſchemate utebantur. Idem literis tradidit vitam S. Franciſci: quæ apud Surium eſt T. v. d. IV Oct.&in operibus S.Bonaventurę,mandato Sixti v Pont.Max.operâ Cardinalis Sarnani,è Vaticana Romæ prodiit bibliotheca: atque iterum Antverpiæ,curâ Henrici Sedulii Minoritæ: qui & commentarios addidit. Bonaventuræ quidem id opus tribuit S. Antoninus Hiſtor.Part. III Tit. XXIV cap.VIII. Item Bernardinus de Buſtis, & Raphael Volaterr. lib. XXI Anthropol. A Xiſto IV in Sanctorum numerum eſt relatus. Libros ejus in compendium redegit Guilielmus Fulginas,ejuſdem ordinis monachus.

GERARDUS, monachus cœnobii S. Quirini in Inſula, juxta Tritthemium, vixit ſub Rodulpho imper. an. cIↃccLXX. De eodem ſic Henricus Gandavenſis in cat. cap. LII: *Gerardus, Monachus ſancti Quinctini in inſula, ſcripſit tranſlationem venerandarum reliquiarum crucis, & coronæ Dominicæ à Conſtantinopoli Pariſios* a: *quas reliquias piæ memoriæ Dominus Ludovicus, rex Francorum, ſibi ab imperatore Conſtantinopoleos acquiſivit. Scripſit etiam plurima miracula, quæ Beata Eliſabeth de Thuringia poſt mortem ſuam dicitur fuiſſe operata.*

a *Deeſt* tranſmiſſæ; *vel ſimile.*

Claruit iiſdem temporibus GODESCALCUS Leodicenſis Eccleſiæ diaco-

diaconus & canonicus: qui poſtulatu Agilfridi, epiſcopi ſui, vitam deſcripſit S. Lamberti Leodicenſis Epiſcopi.

Conradus à Mure, primus Eccleſiæ Tigurinæ cantor, & canonicus, circa annum cIↃccLXXIII, præter libellum de ſacramentis, edidit cathedrale Romanum, catalogum Romanorum Pontificum & imperatorum, paſſionem ſanctorum martyrum, Felicis, Regulæ, & Exuperantii.

Tempore Rodulphi II Imperatoris, Hermannus, Altaichii inferioris (quod cœnobium Benedicto eſſe dicatum, alibi diximus) antiſtes, atque idem Ottonis, Bavariæ ducis, & filii ejus Henrici à conſiliis, ſcriptis celebravit ſuis res Bavaricas. Commentariis ejus multùm ſe adjutum fuiſſe, agnoſcit Joannes Aventinus *a*. Sed etſi iis uſus ſit Aventinus; tamen omnem nunc iis poſteritatem carere, conqueritur Chriſtophorus Gewoldus, præfatione in Chronicon Monaſterii Reicherſpergenſis.

a inſcript. lib. 3. annal. præmiſſis.

Circa annum cIↃccLXXX Salimbenus de Salimbenis, Parmenſis, Ord. Min. res ſuo tempore in Italia geſtas literis committebat, pleriſque etiam admixtis, quæ ad religionis ſtudium pertinerent.

Iiſdem temporibus, incerti nominis monachus Pruſeningenſis duos compoſuit libros de vita, & miraculis, S. Erminoldi, nobilis Suevi, monachi Hirſaugienſis, abbatis Lorſacenſis, poſteaque primi abbatis cœnobii S. Georgii in Pruſeningen, ſeu Brunſeningen; quod juxta Ratiſponam S. Otto, Bambergenſis epiſcopus, exſtruxerat. Volumen hoc, ſed mutato ſtylo, & multis compendio conſtrictis, edidit Surius, ſive Moſander potiùs, T. VII a. d. VI Jan. At bonâ fide ex MSo cod. repræſentat Caniſius T. II Lect. Antiq. De ſcriptoris ætate, quod dixi, ſatis indicant hæc præfationis verba: *Animat nos præterea venerabilis pater, dominus Vlricus, ſextus-decimus abbas Priveningenſis Eccleſiæ: qui, anteceſſoris tanti virtutibus coëxultans, anno incarnationis Dominicæ* cIↃccLXXXI, *primo anno ſui regiminis, onus hoc Atlanticum nobis, tanquam Pygmæis, impoſuit.*

In hæc tempora quoque incidit Henricus Bonicolli, ſeu Græcâ appellatione, Eutrachelos, vel gentis nomine *Goedhals*; qui & à patria, de Gandavo, vocatur, archidiaconus Tornacenſis. Marchantius in deſcriptione Flandriæ, ubi de Gandavo agit, *Heinricum Mudanum*, vocat, atque ait fratrem habuiſſe Joannem Mudanum, qui familiaris fuerit Philippo pulchro Galliarum Regi. Quantum ſibi nomen in Theologia, & Philoſo-

phia, ſcribendo acquiſierit: indicio erit, quod vulgò dicatur *doctor Sollemnis*. Præter verò opera ea, quæ in ſupplemento ſuo Chronico Jac. Ph. Bergomas recenſet ad an. cIↄccc, etiam librum compoſuit de viris illuſtribus, ut eum appellat Poſſevinus in apparatu, ſive, ut Sanderus appellat, de ſcriptoribus Eccleſiaſticis: in quo mirum non meminiſſe operum Thomæ Aquinatis. Suſpicor id dediſſe Scoto, à quo Henricus ob inſignem doctrinam commendatus fuit. Præterea reliquit vitam S. Eleutheri, Tornacenſium epiſcopi. Deceſſit poſtremo an. Rodolphi imper. qui Chriſti erat cIↄccxciii: ejuſque ſepulchrum apud Nervios conſpicitur in Deiparæ æde primariâ. Appendicem operi Henrici de viris illuſtribus, attexuit Sillebertus, cognomento Univerſalis. Apud Valerium Andream legas obiiſſe an. cIↄccccxciii. Sed ſeculo toto aberrat.

GUILHELMUS DE SAMUCO, Gallus, montis Carmeli minorita, vixit temporibus Rodolphi imper. an. cIↄcclxxx. Hic Saracenorum vi ex Achonenſi urbe pulſus, Cyprum fugit, atque ibi Chronicon conſignavit de amiſſione monaſteriorum terræ ſanctæ: & de multiplicatione ſui ordinis per Europam, atque alia.

GUILIELMUS DE BONGEVILLA, patriâ Neuſtrius, ſed in Anglia diu peregrinatus, monachus Beccenſis, Chronicon ex variis Angliæ hiſtoricis coacervatum reliquit ab anno milleſimo uſque ad cIↄcclxxx. quo ipſo inter homines vitam agebat.

Temporibus iiſdem præclarè de eruditis, licet ipſe parùm eruditus, merebatur MARCUS PAULLUS VENETUS, filius Nicolai Paulli, V. Cl. Nicolaus ille, cùm triennio, & quod excurrit, Orientem luſtrâſſet, comite tum uſus fratre ſuo, Matthæo Paullo, in Italiam rediit: nec multò pòſt iterum in Orientem profectus eſt, aſſumto filio hoc ſuo, Marco Paullo: anniſque multis in aula permanſit magni Cham Cublai. Hac occaſione Marcus filius tot Orientis terras vidit: nec vidiſſe ipſe contentus, etiam bonâ fide deſcripſit: ſed, in gratiam popularium, linguâ Italicâ. Interim bene eſt, quòd non defuit eâdem ætate, qui ſaltem, ut poſſet, Latinè verteret; hoc eſt ſemibarbarè, ut iſtoc ſeculo ſolent. Sunt qui fidei ejus detractum eunt: quia multa habet miranda. Sed quæ incredibilia prius videbantur, ea quotidie magis ac magis firmantur ab iis, qui Orientem luſtrant. Quod & de eo tradit Gulielmus Schickardus lib. de Regib. Perſicis *a*.

a *pag.* 187 *edit. Tubing. an.* 1628.

BROCARDUS Argentoratenſis, Ord. Prædic. qui Sixto Senenſi lib. IV bibliothecæ *Burgardus*, aliis *Burchardus* vocatur anno cIↄ-

ccLxxxIII in notitiam hominum venit deſcriptione terræ Sanctæ. Hoc in opere illa ſedulò explicuit, quæ oculis ſe obtuliſſent, dum eo in ſolo verſaretur. Diligentiſſimum ſcriptorem vocat doctiſſimus Maſius comment. in Joſuæ cap. x. verſ. 38. Bonæventuræ habuit prænomen. Sanè in Poſſevino & Simlero lego Pariſiis à Poncotte le Preux, editam Bonæventuræ Brocardi Palæſtinam. Quam editionem non vidi. Eum, ſed mutilè in lucem edidit Caniſius Tom. vi Antiq. Lect. in bibliothecâ crucigerorum Coloniæ MSum illius exemplar eſſe ſolet: quo in Hieroſolymæ, ac ſuburbanorum deſcriptione, uſum ſe ait Chriſtianus Adrichomius Delphius. Eundem Brocardum eſſe arbitror, cujus annales de geſtis Frederici in terra Sancta fuere apud Wolphangum Lazium; ut Simlerus ait in epitome & auctario bibliothecæ Geſneri.

Ejuſdem imperatoris ætate, anno cIↃccLxxxvII, fuit Guido de Columna, natione Siculus, patriâ Meſſanenſis: qui cum Eduardo I, Angliæ rege, ex bello Aſiatico revertente, in Angliam ſe contulit: ut Boſtonus Burienſis in catalogo refert. Hic nomen ſuum poſteris commendavit Chronico magno, quod librorum eſt xxxvi. Item multa tradidit de regibus, & rebus Anglorum: eſtque id opus inter ea, ex quibus ſua hauſit Robertus Fabianus, Anglus. Præterea hiſtoriam condidit de rebus Trojanis. Cujus MSus codex Cantabrigiæ eſt in biblioth. domus S. Petri, & Oxonii in bibl. Collegis Balliolenſis. Sed & in bibliothecâ meâ antiquum exemplar habeo manu exaratum. Incipit illud: *Licet cottidie vetera recentibus obviant* &c. Inſcriptio operi eſt nulla: ſed auctor nomen ſuum in præfatione promit: etiam conſilium ſuum exponit. nam ait, Daretem Phrygium, & Dictyn Cretenſem, primos hoc argumentum tractâſſe, atque ita tractâſſe, ut probè conſentirent: hos Latinè eſſe tranſlatos à quodam, cui nomen eſſet Cornelius Romanus: fuiſſeque eum magni Salluſtii nepotem (quod commentum alibi refellimus) cæterùm hoc unum in iſtis culpari poſſe, quòd non pauca præterierint, quæ multùm allicere poſſent animos legentium: atque iſthoc in cauſſa eſſe, cur idem argumentum ſibi fuſiùs exponendum putârit. Iterum nominat ſe in epilogo; ubi & illud addit, hanc ſe hiſtoriam condidiſſe poſtulato Matthæi de Porta, archiepiſcopi Salernitani, viri doctiſſimi.

Anno cIↃccxc claruit Jacobus de Viragine, Ligurum oppido, qui vulgo de Voragine appellatur. Præſul fuit Genuen-

nuenſium: eſtque is, cui Bonifacius Pontifex, loco verborum iſtorum, *Cinis es, & in cinerem reverteris:* verba illa occinebat, *Gibellinus es, & cum Gibellinis tuis ad nihilum reverteris.* Ut quidem Blondus refert, & ex eo Philippus Bergomas lib. XIII ad an. cIↄccxci. At nihil de eo Leander Albertus; qui aliquantò fuſiùs ejus vitam perſequitur lib. IV de viris illuſtrib. Ord. Præd. Unde cætera peti poſſunt, quæ nos præterimus. Nonnullis vocatur *Iacobus Genuenſis:* ut Chriſtiano Maſſæo ad an. cIↄcclxxv; quo eum anno claruiſſe ait. Hujus laus eſt, quòd primus omnium ſacra biblia in Italicam transfuderit linguam: ut Sixtus Senenſis teſtatur. Etiam inter alia reliquit Chronica Genuenſium, quorum teſtimonio, cùm alibi utitur Philippus Bergomas in Chr. Suppl. tum lib. XII ad an. cIↄcxlvi; ubi ex eo tradit, circa illud tempus primùm Genuenſibus fuiſſe conceſſum, ut pecuniam auream, & argenteam cuderent, eamque Cæſaris imagine inſignirent, cùm Ticinenſi antè monetâ uterentur. Idem auctor eſt hiſtoriæ Longobardicæ, quæ vulgò *Legenda aurea*, vel *Speculum Sanctorum* appellatur. Sed, ut Wicelius in Hagiologii ſui præfatione agnoſcit, iſtoc opere, ob tam multa incerta, atque etiam fabuloſa, haut optimè de Eccleſia meritus eſt: atque id ait, vel cæco parere: & propterea apud omnes cordatos tantum in contemtum veniſſe: ac nimis ſanè patientes eo cathedras auctore perſonuiſſe, inſuper habitis actis antiquiorum, quibus majori cum religione, & fide, vita, martyriaque ſanctorum tradebantur. Imò Ludovicus Vives dicere non dubitat, Legendá illam auream (ita enim vocari diximus) ſcriptam eſſe ab homine oris ferrei, cordis plumbei. Ut omnino ſatis laudari non poſſit eorum induſtria, qui ex antiquiorum fontibus, quàm talium lacunis, vitas ſanctorum, & haurire ipſi, & propinare aliis malunt. MSum hujus auctoris codicem ſemel iterumque invenies Cantabrigiæ in bibliothecâ domus S. Petri: item Oxonii in Collegii Balliolenſis bibliothecâ. Vitas ſanctorum quos Jacobus de Viragine præterierat, conſignavit PETRUS CLODIENSIS; ut eſt apud Volaterranum lib. XXI.

Etiam imperante Rodolpho, comite Hapsburgenſi, fuit GERARDUS, Prior Dominicanus: per quem vitæ S. Dominici ab Jordano generali, fratre Conſtantino, & Humberto, vel potiùs Gerardo de Fracheto, ſcriptæ, luculenta acceſſio facta eſt. De eo ſic Theodoricus Appoldienſis in præfatione librorum de S. Dominico: *Tandem dilectus pater noſter, F. Gerardus, Prior provincialis Teutonicæ, rediens de generali capitulo in Luca celebrato, detulit quædam præclara geſta*

ſancti

ſancti Dominici de Bononia; quæ ex ore ſororis, Cæciliæ Romanæ, quam beatus Dominicus ad Ordinem receperat, conſcripta ſunt. Quæ ſicut vidit, & audivit, plenâ fide ſynceriſſimè enarravit: ac quæ uſque ad annum Domini milleſimum ducenteſimum nonageſimum, religioſiſſimā & honeſtiſſimam vitam duxit.

Tum quoque (ni fallor) claruit BALDUINUS NINIVENSIS Flander, Canonicus ordinis Præmonſtratenſis. Reliquit Chronicon breve ab nato Chriſto ad an. cIↃccxc I V, quod MSum ſupereſt in Ninevenſi S. Cornelii abbatia apud Flandros. Non parum ei debet Ant. Miræus in Chronico ſuo Præmonſtratenſi.

Extremis quoque Rodulphi Habſpurgenſis temporibus, THEODERICUS, ſive *Dietricus* THURINGUS edidit libros V I I I, de S. Elizabeth, Andreæ, Ungarorum regis, filiâ, uxore Ludovici Pii, Thuringiæ, & Haſſiæ, Landgravii quincti. In præfatione refert, eos ſe libros ſcribere cœpiſſe an. Chriſti cIↃCCLXXXIX. Addit, hunc fuiſſe annum LIX à tranſitu B. Elizabeth, quam an. cIↃCCXXXI, I I I Kal. Dec. deceſſiſſe, auctor eſt Tritthemius. Ibidem ait, ſe jam pluſquam ſexagenarium eſſe, & annos XLII in ordine ſuo compleviſſe. Quos etiam ſecutus ſit auctores, enarrat. Habes apud Caniſium T. v. Antiq. Lect. MSus ſupereſt in monaſterio S. Galli.

CAP. LXI.

Anglici ſcriptores undecim: putà Thomas Spottus, ſeu Sprottus, cujus hiſtoriam de rebus Cantuarienſium Guilielmus Thornus exſcripſit: Petrus Ickehamus, ſeu Yckehamus, qui genealogiam regum Britannicorum explicuit: Ioannes de Hayda, qui de paſſione S. Laurentii, & vita S. Malchi, egit: Rogerus Baconus, clarus coſmographiâ, deſcriptione Palæſtinæ, & libro de rerum miraculis. Ioannes Burienſis, Ioannes Rufus, Thomas Wiccius, & Gregorius de Wintonia, annalium, vel chronicorum, conditores. Sigeardus de vita S. Albani. Nicolaus Falcon. Gualterus Exceſtrienſis de vita S. Guidonis. Ioannis Caſtorii Chronicon. Quid poſteriori ævo bebrum, *ac* bebrinas pelles *dixerint.*

ATque iſti coætanei quidem fuere Rodulphi Habſpurgenſis; ſed orti terris, quas dixi: quos verò nunc ſubjungam,

domo Britanni, hiſtoriam publicis ornavere monumentis.

Uti THOMAS SPOTTUS, vel SPROTTUS, Anglus, monachus Benedictinus, ad fanum B. Auguſtini. Claruit an. cIɔccLXXIV, ſub Eduardo primo. Memoriam ſui propagavit hiſtoriâ Cantuarienſium, ac vitis abbatum Benedictinorum ſui cœnobii, ab adventu Auguſtini, Anglorum, ut vocant, Apoſtoli, uſque ad annum gratiæ cIɔccLXXII. MSum ejus exemplar habet bibliotheca Gualteri Copi. Idem argumentum poſtea tractavit GUILIELMUS THORNUS, ejuſdem Benedictinorum cœnobii monachus. Hic pleraque omnia exſcripſit, pauca de ſuo adjicere contentus, quæ Spottum fugiſſent.

Ad eadem tempora à Lelando refertur PETRUS ICKEHAMUS, ſive de Yckeham, Anglus: qui cùm Lutetiæ Pariſiorum ageret, poſtulato Philippi, Academiæ tum temporis Cancellarii, elucubravit genealogiam regum Britanniæ. Sed Gallicè, quia in Galliis degeret. Eam orditur à fabuloſi illius Bruti in inſulam adventu, atque ad Eduardum, primum, poſt Conquæſtorem, ejus nominis regem, perducit. Alio etiam opere exſecutus eſt Reges Angliæ. Aliqua etiam ejus exſtare dicuntur Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. Quâ linguâ, non ſatis ſcio.

JOANNES DE HAYDA creditur ſub Eduardo primo vixiſſe an. cIɔccLXXX. Cùm alia ſcripſit, tum paſſionem S. Laurentii, & vitam S. Malchi monachi.

ROGERUS BACONUS, Anglus, Franciſcanus, claruit ſub rege Angliæ, Eduardo primo: eodemque regnante, obiit anno cIɔccLXXXIV. Permulta ſunt, quibus nomen ſuum poſteritati tradidit: interque ea eſt Coſmographia, ſive liber de regionibus mundi. Qui MSus habetur Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. Item eſt alter de locis ſacris, ſive de ſitu Palæſtinæ. Alius præterea de rerum miraculis. Hic eſt Rogerus ille, ad quem S. Bonaventura opuſculum ſuum miſit de tribus Minoritarum capitibus, paupertate, manuum labore, & legendi ſtudio: qui & ſuper iis Bonaventuræ reſpondit.

JOANNES BURIENSIS, Anglus, abbas ad Eadmundi fanum, claruit an. cIɔccLXXX ſub Eduardo rege. Sanè anno cIɔccLXXIX Romam profectus fuit, ut à Nicolao III confirmaretur: quemadmodum Joannes Euerisdenus in temporum ſerie refert. Compoſuit gentis ſuæ annales: in quibus, ut Lelandus teſtatur, locupletiùs chronographis aliis expoſuerat rem geſtam inter Groſſe-

teſtum

teſtum ſeu Capitonem, & pontificem Innocentium iv.

Joannes Rufus, Anglus, qui aliàs Keade, monachus Dominicanus, floruit an. cIↄccxc, aut circiter. Condidit autem annales Britanniæ: item Chronica de imperatoribus, & pontificibus Romanis: quæ Nordovici in Carmelitarum collegio fuiſſe, auctor eſt Lelandus.

Thomas Wiccius, ſive *Wuycke*, Anglus, Oxonii Canonicus regularis de Oſneye, itidem ſub Eduardo primo, Angliæ rege, clareſcebat. Reliquit Chronicon, in quo recenſet res Britannicas à Guilielmo Notho, ſive an. cIↄlxvi, uſque ad ſenectutem ſuam, ſive poſtremos Eduardi regis annos. Item librum compoſuit de abbatibus ab Oſneye, quos à prima monaſterii ſui fundatione exorditur, ac perducit uſque ad annum cIↄccxci, quo floruit.

Coætaneus eidem fuit Gregorius Cairguent, ſive de Wintonia, Anglus. Hic in notitiam hominum pervenit annalibus cœnobii Gloceſtrienſis, Benedictinorum regulam profeſſi, cujus monachus factus fuit an. cIↄccxxxvii. Annales hi annos Iↄlviii fuere complexi. Nam orſus eſt ab anno Iↄclxxx, & deſiit in an. cIↄccxci. Ut ſatis liqueat, annis minimùm liv in cœnobio Gloceſtrienſi vixiſſe.

Addam his tres Anglos, qui ejuſdem quidem Eduardi i temporibus claruerint; ſed defuncto jam imperatore Rodulpho: qui aliquot annis ante Eduardum deceſſit.

Anno cIↄccxcvii Sigeardus, monachus cœnobii S. Albani, literis mandavit vitam S. Albani martyris: ut Tritthemius teſtatur in epiſtola ad Albertum Moguntinum. Videtur eſſe ea ipſa, quàm Caniſius edidit T. v. Antiq. Lect.

Quartodecimo ſeculo inchoante, fuit Nicolaus Falcon cujus codex MSus Oxonii in bibl. Collegii Mertonenſis exſtat, cum ejuſmodi Epigraphe: *Liber hiſtoriarum partium orientis, quem ego Nicolaus Falcon ſcripſi primùm Gallico Idiomate, & de gallico tranſtuli anno* cIↄccc. Utrum verò non fallamur conjectura, qui eum inter Brittannos referamus, melius dicent, qui legêre.

Item tum claruit Gualterus Exceſtrenſis, Anglus, monachus ordinis Prædicatorum; qui libro uno complexus eſt vitam Guidonis, inclyti comitis Warwicenſis: ut eſt apud Balæum Cent. x. Hoc opus cùm in Cornubia ageret apud S. Carocum, edolavit rogatu Balduini, Ciceſtrenſis civis, an. cIↄccci.

Quinquennio pòſt diffundebat in Anglia nomen ſuum Joan-

nes,

NES, ſeu CASTORIUS, ſeu FIBERIUS, ſeu BEVERIUS. Variè enim vocabatur, ſed re eodem redeunte: quia qui Germanorum, & Anglorum linguâ, *bever*, is Latinis dicitur, & *caſtor*, & *fiber*: ex quo Germanicum *bever*: imò & exinde *pelles bebrinæ*: hoc eſt Ponticæ, ut vetus Juvenalis ſcholiaſtes in Sat. II ait. nempe à bebro, ſeu fibro, qui aliter canis Ponticus. Sanè fibrum quoque dici bebrum, ait idem ſcholiaſtes ad ſat. XII. Caſtorius hic monachus fuit Weſtmonaſterienſis ſub Benedicto Burſino. Famam ſibi peperit Commentario de rebus Weſtmonaſterienſibus. Item Chronicis ſuis: quamquam iſtud in iis illaudatum, quòd à fabuloſi illius Bruti in Britanniam adventu ordiatur. Pertexit illa uſque ad annum CIↃCCCVI.

CAP. LXII.

Theodoricus Appoldienſis de vita S. Dominici. Falsò ejus putari vitam S. Eliſabeth Vngaræ. Aitoni, ſive Haitoni, de Tartaris, itineréque in Palæſtinam, liber, à Nicolao Sulcone, juſſu papæ Clementis quincti, è Gallico Latinè verſus. Conradus Germanus, monachus ordinis Præd. de vita S. Dominici. Stephanardi, monachi Dominicani, Chronicon carmine expoſitum. Quæſitum, utrùm ſit idem, ac Stephanardus Flamma, qui carmine prodidit hiſtoriam de inſidiis Ottoni vicecomiti paratis ab epiſcopo Comenſi. Engelberti, Admontenſis abbatis, diſſertatio de ortu, & fine imperii Romani. Heinrici à Clingenberg, Conſtantienſis, hiſtoria de comitibus Habſpurgenſibus. Bernardi Guidonis Chronicon, aliáque ejuſdem. Petrus Calo de vitis Sanctorum. Gervaſii Ricobaldi Pomœrium, ejuſdem argumentum, ſpeſque facta editionis à Petro Scriverio. Egilwardus de vitâ S. Burchardi. Petrus Pictavienſis de itinere ſuo ad Ajam inſulam. Spiſſus ἀναχρονισμὸς chronologi, qui à Pictavienſi hoc elaboratam hiſtoriæ ſacræ σύνοψιν edidit. Henrici Steronis annales, cũ Vlrici, & Conradi Wellingorũ appendice. Eberhardi Altahenſis annales ex Steronis, ut videtur, fontibus toti penè derivati. Duplex Chronicon

nicon Guilielmi de Nangiaco, ſuperque ſcriptoris ejus cognomine error quorundam. Suffridi, Miſnenſis preſbyteri, chronicon.

TEmporibus imperatoris Rodolphi, comitis Habſpurgenſis, item Adolphi Naſſovii, & Alberti Auſtriaci, quorum ille ſexennio, hic decennium imperavit, claruit in Germania THEODERICUS DE APPOLDIA, Erfordienſis, Dominicanus; qui libris VIII vitam S. Dominici ſcripſit ad Nicolaum, magiſtrum generalem ordinis Prædicatorii. Habet Surius Tom. IV die V Aug. Unde verò eam compilârit: ex præfatione ipſius Theoderici cognoſces. Ait Poſſevinus, atque adeò etiam Leander Albertus lib. IV de illuſtribus Ord. Præd. viris, ab eodem exaratam eſſe Legendam Elizabethæ, filiæ regis Ungariæ. Sed ejus auctor eſt Theodericus Thuringius, de quo alibi.

Æqualis Theodorico de Appoldia erat AITONUS, ſive Haitonus, Armenius, quo cognomento etiam appellatur à Schickardo libro de Regibus Perſicis *a*. Fuit Aitoni, Armeniæ regis, nepos, monachus ordinis Præmonſtratenſis in Cypro; ut ipſe indicat cap. XLVI: Nec alius ab eo eſt Antonius Curchinus. Nam pro *Aitonus* poſtquam eſt factus monachus dictus eſt Antonius. At *Curchinus*, vel *Curgginus* (uti obſervatum à Leonclavio Pandecta Turcica cap. III.) corruptum ex *Georgianus*. Sanè Georgiani Armeniæ vicini à S. Georgii veneratione putantur hoc nomen conſecuti. Porrò Aitonus non alio nomine qualem qualem hîc ſibi locum depoſcit, quàm quia librum de Tartaris Gallicè Pictavii, ex mandato Clementis V, dictârit Nicolao Salconi: qui eum deinde, eodem Pontifice mandante, anno CIƆCCCVII tranſtulit Latinè; ſed ſeculi illius more, quo tantopere barbaries regnabat. In extremo verò hoc opere etiam deſcribit iter, ſive, ut interpres Nicolaus vertit, paſſagium terræ ſanctæ.

a *Pag* 17.

Coætanei quoque his erant, CONRADUS, Germanus, & STEPHANARDUS è VICOMERCATO, Italus, patriâ Mediolanenſis: uterque monachus ordinis Prædic. De his ita Leander Albertus lib. IV de viris illuſtr. Ord. Præd. *Intuere illum Germanum, olim provinciæ Germanicæ præfectum, Conradum nomine, portantem* VITAM *parentis* DOMINICI, *claro, & non ineleganti ſtylo ab ſe editam circa annum Domini* CIƆCCXC: *& cum eo pariter incedentem Stephanardum ex Vico Mercato Mediolanenſem, virum doctrinâ clarum, deferen-*

tem CHRONICAM *metricè ab ſe ſcriptam. Qui primus ex ordine Prædicatorum Theologiam in domicilio Mediolanenſi publico ſtipendio docere cœpit circa annum ſalutis* CIↃCCXCII. Meminit ejus, tam ſcriptoris, quàm operis, Boſtonus quoque Burienſis in catalogo ſcriptorum Eccleſiæ. MSum verò Chronicorum Stephanardi exemplar eſt apud V. Cl. Laurentium Pignorium. Inſcribitur autem, *Manipulus florum.* ipſe etiam STEPHENARDUS vocatur per ſecundam vocalem ſyllabâ ſecundâ. Quod inde eſt, quia, qui Italis aliis eſt *Stefano*, is Mediolanenſibus eſt *Stefen*: uti & Germanis; ac ſimiliter Belgo-Germanis, *Steven*. Ex eodem Pignorio intelligo, verſus integros ex hoc Stephanardo excerptos legi apud *auctorem Chronici de geſtis Turrianæ gentis*: qnem chronographum ait videri vixiſſe circa annum CIↃCCCCXLVI.

Diſpiciendum, an non idem ſit STEPHANARDUS FLAMMA. Nam præterquam quòd nomen convenit: etiam metro hiſtoriam tractabat: nec ætas diſconvenire videtur, ut mox liquebit. Hic carmine hiſtoriam comprehendit de inſidiis Ottoni vicecomiti, papâ, ut à pleriſque creditum eſt, conſcio, ab epiſcopo Comenſi ſtructis. Jovius in vita Othonis Vicecomitis: *Refert Stephanardus Flamma, qui eam hiſtoriam carmine conſcripſit, Pontificem ipſum (quod vix credibile eſt) nefarii conſilii conſcium fuiſſe: quod fortaſſe pro falſo eſſet omittendum, niſi & tum, & poſtea, quantum vita ſuperfuit, Othoni animum hoſtilem, & quo letaliùs noceret, inſidioſis honeſtorum verborum coloribus convelatum, oſtendiſſet.* Obiit Otho is anno CIↃCCXCV, ut oſtendunt verſiculi iſti Mediolani in templo maximo inſcripti ſepulcro:

Mille ducenteno quincto, novieſq; deceno,
Quarto hîc Auguſti bis liquit gaudia mundi.

Eodem autem tempore, ac Otho, claruiſſe Stephanardum, planè ſit veriſimile. Et fortaſſe hæc hiſtoria à Jovio memorata tantùm portio aliqua eſt Chronicorum, de quibus paullò antè ex Leandro vidimus. Certiora omnino adferemus, ſiquando felicitas eadem, quæ fuit Leandro, ac Jovio, obtigerit etiam nobis: putà ut non tam ex illis, quàm Stephanardo ipſo, ſapiamus.

ENGELBERTUS, abbas Admontenſis monaſterii (quod in Styria eſt ad Amaſum amnem ultra Perium montem) innoteſcere orbi cœpit temporibus Rodolphi Habſpurgii imp. cujus electionem carmine heroico celebravit: at imperante Adolpho Naſſavio, anno CIↃCCXCVII, abbas eſt electus. Compoſuit multa, quæ memora-

moratum monaſterium ſedulò ſervat. Atque inter eà eſt liber à Gaſpare Bruſchio ante LXX annos publici juris factus. Is inſcribitur, De ortu & fine imperii Romani. Ex parte quidem eſt hiſtoricus; ſed in quo multùm philoſophetur de fine ejus imperii, quem & mundi finis ſit excepturus.

Henricus à Klingenberg, quinquageſimusprimus Conſtantienſium epiſcopus, dignitatem eam adeptus eſt anno cIↃccxcIx, atque annis ſeptem tenuit: ut in illuſtribus Germaniæ viris tradidit Pantaleo. Præter quæſtionem de angelis, etiam Hiſtoriam condidit Comitum Habſpurgenſium: cujus meminit Eiſingrinius.

Bernardus Guidonis, Lemovicenſis, Dominicanus, Epiſcopus Laudonenſis, claruit anno cIↃccc: ac reliquit Speculum ſanctorum libris II; Chronicum Cæſarum, & Pontificum, libris itidem II; Chronica regum Francorum libro I; Chronica comitum Toloſatium lib. I; Geſta Prædicatorum lib. I.

Petrus Calo, Clugienſis, Venetus, Ord. Min. circa annum cIↃccc fuſè ſanctorum vitas perſcripſit. Laudat eum Leander Albertus lib. IV de viris illuſtribus Ord. Præd. & Wicelius in præfat. ſui Hagilogii. Idem Leander opus ſuum de Italia claudit his verbis. *Petrus Calatius ordinis Prædicatorum monachus, admodum exactè ingentia duo volumina de vitis divorum ſcripſit: quæ in bibl. Dominicanâ Bononiæ ſervantur.*

Gervasius Ricobaldus Ferrariensis vitas Romanorum Pontificum perduxit uſque ad annum cIↃccc; quo vixit, teſte Raphaële Volaterrano initio libri XXII commentariorum Urbanorum. Meminit ejus his verbis Hieronymus Rubeus Ravennatis Hiſtoriæ lib. II: *Ricobaldus Ferrarienſis, Ravennatis Eccleſiæ Canonicus cardinalis, graviſſimus hiſtoriarum ſcriptor, eo libro, quem Pomerium inſcripſit: In adventu Attilæ, inquit, de Ravenna ſic legi in commentario Pontificio ejus urbis* &c. Item lib. III: *Miror Ricobaldum, Eccleſiæ Ravennatis Canonicum cardinalem, & Blondum, diligentiſſimos ſcriptores, putare*, &c. Pleniuſque idem de eo lib. VI, ad annum cIↃccxcII: ubi hæc legas; *Gervaſius Ricobaldus Ferrarienſis, Canonicus Ravennas, hoc tempore rerum Romanarum Ravennæ ſcripſit hiſtoriam: illiuſque alio libro Epitomen: in qua cùm nonnulla tractet de Eccleſia, urbeq; Ravennati, illi titulum ob id fecit, Pomerium Ravennatis Eccleſiæ: adſcribuntur autem ad calcem Ravennatum nomina archiepiſcoporum: iſque hodie liber in bibliotheca Vaticana manuſcriptus habetur.* Sanè quod in

Vaticana exſtare bibliotheca hîc dicitur, idem quoque monitum ei, qui Gratianum cum gloſſis edidit Venetiis ex Juntarum officina an. cIↄIↄcxv. Præterea verò MSum codicem in Batavia habet Clariſſimus doctiſſimuſque Petrus Scriverius. Is, Gervaſii nomine præterito, inſcribitur hoc pacto: RICOBALDI FERRARIENSIS POMERIUM ECCLESIÆ RAVENNATIS. Incipit autem, *Inſtantiæ tuæ, venerande pater, ac domine Michaël, ſanctæ Eccleſiæ Ravennatis archidiacone, abnuere nequeo.* De ætate ſcriptoris, quod ex Volaterrano, & Rubeo, dicebam, id his Ricobaldi ipſius verbis idem amicus noſter liquidò adſtruebat: Anno cIↄccxcv, *Adulfus Comes, Alamannus genere, Rex Alamaniæ, Imperator eligitur, qui hodie regnat.* Cur Pomerium inſcribatur, hæc ejuſdem Ricobaldi in præfatione verba oſtendunt: *Feci, ut qui ex multis pomeriis potiora eligendo unum conſevit: ſic tandem ex pomeriis virorum præſtantium iſta delegerim. Ajo ex pomeriis Hieronymi, Proſperi, Mileti, Iſidori, Eutropii, Paulli Diaconi, Rufini, Petri Trecenſis, Paulli Oroſii, & T. Livii Patavini, quorum celebre nomen habetur.* Quibus in verbis Scriverius ubique *pomarium* reſcribit: quemadmodum & opus ipſum *Pomarium* cenſet vocari oportere. Et ſanè ratio, quæ à Ricobaldo adfertur, pomario, vel pometo convenit. *Pomerium* autem Latinum non eſt. *Pomœrium* Latinum quidem, ſed hîc locum non habet. Magis tamen eò inclinat animus, ut Ricobaldi, quàm librarii, culpam putem. Nam cùm iſtoc ſeculo, quo Ricobaldus vivebat, paſſim *pomerium* pro *pomœrium* ſcriberetur: *pomerium*, & *pomarium*, ejuſdem, & originis, & notionis eſſe exiſtimarunt. Atqui *pomarium* quidem dixere veteres, ubi pomi ſeruntur; qui locus, Chariſio teſte, etiam *pometum* vocatur: at *pomœrium* ex eo nuncupatum, quia *poſt mœros*, hoc eſt muros, foret. Eſt autem Ricobaldi opus in ſex digeſtum partes. Prima ab orbe condito ad diluvium progreditur: inde ad Abrahæ nativitatem, & antiquiſſimos reges, eorumque ſucceſſores, qui juxta temporis ſeriem referuntur. Altera eſt ab nativitate Abrahæ uſque ad conditam Romam. Tertia ab Urbe condita uſque ad natalem Chriſti. Quarta continet hiſtoriam Cæſarum Romanorum; ſed ita ut ſubinde alia admiſceat. Quincta deſcribit orbem terrarum. Sexta tum ſucceſſiones, & geſta Pontificum Romanorum exponit: tum Pontifices recenſet quatuor illuſtrium Eccleſiarum, Antiochenæ, Hieroſolymitanæ, Alexandrinæ, & Ravennatis. Cur autem Archiepiſcopos Conſtantinopolis prætereat, hanc adfert cauſſam, quòd non ab Apoſtolorum ætate, ſed à temporibus

poribus

poribus demum cœperint Conſtantini Magni. Atque hæc periocha eſt totius operis; quod, ſpero, aliquando beneficio Scriverii lucem videbit. Omnino enim eâ dignior eſt, quàm alii multi ejuſdem, & proximi ſeculi ſcriptores. Eoque, præſtantiſſimus ille vir, quem dixi, jamdiu mente concepit editionem ejus, unà cum Reginone, Sigeberto, atque aliis melioris notæ chronologis: ac, quamquam annalibus patriæ, aliiſque multis diſtentus, tamen necdum animum illum abjecit.

Ad hæc etiam tempora refertur EGILWARDUS Germanus, monachus cœnobii S. Burchardi, Wirceburgenſis, ſeu Herbipolenſis epiſcopi: cujus & vitam conſcribillavit. Quæri poſſit, utrùm Egilwardi ſit ea brevicula Burchardi vita, quæ eſt apud Caniſium Tom. IV Ant. Lectionis: an illa fuſior apud Surium T. v. d. XIV Oct. Sed planè ei tribuerim eam, quæ apud Surium exſtat: uti & facit Baronius T. IX Ann. ad ann. IↃCCXLVIII. Qui hoc in Egilwardo ibidem requirit, quòd in Burchardi vita non ſatis tempora diſtinxerit. Vixit Burchardus ille ætate S. Bonifacii, Moguntini archiepiſcopi. At Egilwardus ſeculis v, ac dimidio, junior eſt: quippe qui poſt annum claruerit CIↃCCC; ut etiam Poſſevinus arbitratur. Is qui in literas miſit vitam S. Kiliani à Caniſio repræſentatam, pollicetur & vitam S. Burchardi. Itaque Caniſio videtur idem, & auctor vitæ S. Kiliani, & S. Burchardi. Sed, ut ego quidem cenſeo, nihil hinc certi colligere poſſumus; quia plures vitam Burchardi edidere: imò ne hoc quidem ſatis liquet, an ſcriptor illæ vitæ Kiliani præſtiterit iſtoc, quod promiſit.

Circa annum milleſimum trecenteſimum claruit item magiſter PETRUS PICTAVIENSIS, monachus, & Prior major clauſtralis monaſterii ſanctorum Petri, & Pauli Cluniacenſis. Scripſit de itinere ſuo ad Ajam inſulam. Item Panegyricum S. Gelaſii II Papæ, ſepulti Cluniaci. Item alia compluria, quæ à Poſſevino commemorantur, ac Cluniaci MSa exſtant. Præter quæ etiam contexuit *ſummam hiſtoricam bibliæ*: ut quidem appellavit ipſe. Id opuſculum Huldricus Zuinglius junior cum chronologia ſua à Julio Cæſare uſque ad noſtra tempora Baſileæ in lucem edidit: ſed inſcripſit, genealogiam & chronologiam ſanctorum patrum. Idem præfatione ad lectorem refert, in autographo legi, opus iſtud anno CIↃCCCCLX fuiſſe deſcriptum à Laurentio Wammer, cui de Vrach cognomen fuit: atque inde ſe colligere, auctorem ejus vixiſſe anno trecenteſimo, aut quadringenteſimo (*poſt milleſimum* addere

 debuit)

buit) eodemque tempore floruiſſe magiſtrum ſententiarum, Thomam Aquinatem, Bonaventuram, atque alios. Quæ ſanè parùm convenienter à chronologo hoc dicuntur. Nam magiſter ſententiarum floruit anno cIↃCXL: Thomas Aquinas natus eſt anno cIↃCCXXIV, atque obiit anno cIↃCCLXXIV. quo ipſo & denatus Bonaventura. Ut profectò iſti ὁμήλικες eſſe non poſſint Petro Pictavienſi; quem nos quidem referimus ad annum milleſimum trecenteſimum: ille autem fortè etiam toto ſeculo pòſt, cùm claruit Petrus ab Alliaco, archiepiſcopus Cameracenſis, (nam & eum, ut contemporaneum nominat) vixiſſe profitetur.

Rodolphi Habſpurgii, Adolphi Naſſovii, & primis Alberti Auſtriaci temporibus, floruit HENRICUS STERO, in Altaich inferiore monachus, ſub abbate Hermanno, atque ejuſdem Capellanus: ut de ſe ipſo teſtatur. Poſtea abbatem fuiſſe in Piburg, nonnullorum ſuſpicio eſt: atque id colligunt ex quodam ipſius Steronis loco, vel alterius, qui de ſuo aliquid Steroni inſeruerit circa operis finem. Annales eos condidit Stero ab anno cIↃCLII, quo imperare cœpit Fredericus Barbaroſſa, uſque ad annum cIↃCCLXXIV, quo Rodolphus Habſpurgius imperium eſt conſecutus. Primus hoc opus inter aliquot ineditos rerum Germanicarum ſcriptores divulgavit Marquardus Freherus: poſtea autem multis partibus auctius edidit Henricus Caniſius T. II. Antiq. Lect. Præterea Stero, ſeu primus, ſeu poſt Eberhardum, de quo mox dicam, hiſtoriam contexuit de rebus Rodolphi Habſpurgii: item Adolphi Naſſovii, & quibuſdam geſtis Alberti Auſtriaci, uſque ad annum cIↃCCC. Appendicem verò uſque ad annum cIↃCCCXXXV addidere ei ULRICUS, & CONRADUS WELLINGI fratres, monachi cœnobii S. Udalrici, & Afræ Auguſtæ; ordinis S. Benedicti. Et illa Steronis poſt annum cIↃCCLXXII, & Wellingorum appendicem de annis XXXIV proximè conſecutis, reperies in ſcriptoribus rerum Germanicarum editis à Frehero.

Steroni æqualis fuit EBERHARDUS ALTAHENSIS, archidiaconus Eccleſiæ Ratiſponenſis; cujus & Geſnerus in bibliotheca ſua meminit. Annales ſcripſit de ducibus Auſtriæ, Bavariæ, Sueviæ, annorum CXXXII: nempe ab anno cIↃCCLXXIII, (quo Rudolphus Habſpurgius cœpit imperare) uſque ad annum cIↃCCCV. Primus, è codice MSo monaſterii SS. Afræ & Udalrici, quod eſt Auguſtæ Vindelicorum, divulgavit Henricus Caniſius Tom. I. Antiquæ Lect. Etſi autem non pauca habeat Steroni, de quo proxi-

proximè loquebamur, indicta: convenit tamen in multò pluri-mis, ſeu res, ſeu verba etiam ſpectes: uſque adcò, ut aliud di-cere non poſſimus, quàm vel ex Eberhardo Steronem; vel, quod potiùs ſuſpicor, è Steronis horreis ſuis Eberhardum cumeras im-menſum quantum ditâſſe.

GUILHELMUS DE NANGIACO, ſive Nangius, (qui Poſ-ſevino perperam Nannius, Baronio *a* Mangius monachus fuit Benedictinus, S. Dionyſii; inque notitiam poſteritatis duplici pervenit chronico. Unum eſt ab orbe condito uſque ad annum cIↄccc I; quo vivebat. Atque hoc duo viri religioſi ejuſdem, in quo Nangius egerat, monaſterii, produxere uſque ad annum cIↄ-CCCLXVIII: MSum autem reperitur in monaſterio S. Germani. Alterum eſt chronicon regum Galliæ: unde eſſe videtur Frodoar-di continuatio, uſque ad annum cIↄccc I: quæ legitur in annali-bus Francorum à Pithœo editis. Etiam geſta ſcripſit S. Ludovici, Francorum regis. Item geſta filii ejus, Philippi III, cogno-mento Audacis, fratris Roberti ejus, qui Borboniæ familiæ auctor fuit. Utrumque opus ex ejuſdem Pithœi bibliothecâ pro-diit in Germaniâ *b*.

a *Ad an.* 987.

b *Francofurti an.* 1596. *Typis VVecheli.*

SIFFRIDUS, presbyter Miſnenſis, Chronologus, vixit tem-pore Alberti Auſtriaci imperatoris. Orditur ab orbe condito, ac progreditur uſque ad annum cIↄcccvII. Sed Georgius Fabricius reſecuit omnia illa, quæ præcedunt annum gratiæ CCCCLVIII, atque ex ſequentibus quoque plurima præteriit. Nempe ſatis ei viſum fuit, ſi haberemus, quæ alii, vel neglexiſſent, vel breviùs, aut obſcuriùs dixiſſent. At hiſtorias ſacras ex ſacro fonte, eccleſia-ſticas ſanctorum hiſtorias ex antiquioribus, qui eas ornatiùs, & fuſiùs, & fide minùs ambiguâ, tractaſſent, utiliùs nos hauſuros ar-bitrabatur. Epitomen eam Suffridi ſubjunxit Fabricius hiſtoriæ ſuæ Saxonicæ: ac eandem in ſcriptoribus rerum Germanicarum à ſe edi-tis comparere voluit Piſtorius.

CAP. LXIII.

Volcomarus Furſtenfeldenſis *de rebus Boicis*. *Ioan-nes Diaconus Veronenſis*. *Anonymus, auctor Chronici de ſeptem ætatibus*. *Annales Pontificum Max. & Impp. compoſiti* à Bernardo de caſtris S. Vincentii. Robertus Beſto-

Beſtonus *de obſidione Strivelinenſi , & bellis Scoticis, atque ut ab hoſtibus captus celebrare eos coactus ſit.* Thomæ de La-Moore *Angli commentarius de vita ac morte regis ſui, Eduardi* II.

SUb imperatore hoc Alberto Auſtriaco, qui anno cIɔcccix deceſſit; atque item Henrico VII, qui poſt eum quinquennio imperavit, non infimum in choro eruditorum locum obtinebat VOLCOMARUS, qui à conſiliis fuit Ludovico, parenti Ludovici ejus, qui Henrico VII anno cIɔcccxv ſucceſſit. Præfuit cœnobio Furſtenfeldenſi, ac res Boicas conſignavit, ab irruptione Bojorum in provincias Romanas, uſque ad annum Chriſti cIɔcccxiv: quo in terris agere deſiit. Ac præſtitit hoc non infeliciter; ut de eo judicat Joannes Aventinus: qui & ejus ſe induſtriâ plurimùm fuiſſe adjutum fatetur in Bojorum annalibus contexendis. Vide illum in ſcriptoribus præmiſſis libro III annal. Pleniuſque idem de eo lib. VII, ad ann. cIɔcccxiv: *Volcmarus,* inquit, *tum obiit, Furſtenfeldenſium antiſtes; qui Ludovico* II, *Rudolpho , & Ludovico* V, *& Machthildæ , principibus noſtris, à conſilio fuit; annaleſq; Bojorum, qui autographi exſtant, ab irruptione eorum in provincias Romanas, hoc eſt ab anno Chriſti* Iɔviii *ad annum* cIɔcccxiv, *quo obiit, deduxit. Suâ memoriâ res geſtas, quibus etiam interfuit, accuratè perſcripſit.* Chriſtophorus Gewoldus præfatione ſuâ in Chronicon Reicherſpergenſe, (quod ante quadringentos annos ſcriptum erat) conqueritur, Conradi hoc opus, quo necdum integro antè ſeculo uſus eſſet Aventinus, ſuo jam tempore nuſquam ampliùs comparêre.

Ejuſdem Alberti & Henrici VII temporibus, fuit JOANNES DIACONUS Canonicus Veronenſis, qui hiſtoriam condidit ab Julio Cæſare, uſque ad Imp. Henricum VII Luccenbergenſem, ut reperi in indiculo ſcriptorum Veronenſium exarato ab Alexandro Becello, Cancellario Veronenſi.

Temporibus quoque Henrici VII vivebat anonymus auctor Chronici de ſeptem ætatibus: cujus tale initium: *Cùm relictâ non ſponte genitalis ſoli dulcedine in urbe Ravenna relegatus degerem, & cum canonicis Eccleſiæ majoris in choro, ac eorum laribus, converſarer,* &c. Exinde refert, ut hoc in opere ſequatur B. Hieronymi Chronicon Euſebianum: & quia illud non procedat ultra Honorii tempora; ipſe cætera (ut verba ejus retineam) *ex aliis commentariis, & libris hiſtoriarum addiderit, uſque ad tempus Henrici Auguſti; qui obſeſſâ Brixiâ*

eam

eam obtinuit. Quod fuit anno milleſimo trecenteſimo duodecimo. Utrùm autem hoc anno & ipſe vixerit, non auſim aſſeverare. MSum hujus operis exemplar, Ivonis Carnotenſis Hiſtoriæ conjunctum, habet virtute doctrinâque ornatiſſimus, & mihi amiciſſimus juvenis, Guilielmus Oomſius Amſtelodamenſis.

Claruit quoque, Alberti Imp. ætate, BERNARDUS DE CASTRIS S. VINCENTII, ejuſdem cœnobii præfectus. Hic, ut Leander Albertus ait lib. IV de illuſtribus viris Ord. Prædicat. *Chronica* ſcripſit *ord. prædic. uſque ad annum* CIƆCCCIV. *Cujus archetypus in Bononienſis cœnobii bibliotheca in membranis ſepoſitus eſt adeò incomtus, (ut puto, ſcriptoris incuriâ) ut quandoq; vix de narratis elici ſententia poſſit accommodata. Contexuit is venerandus pater etiam annales Pontificum Max. & Imperatorum, uſque ad Ioannem* XXII. *Item tractatum de ſynodis generalibus, ſeu conciliis, à primo concilio, ab eccleſia celebrato, uſque ad ſua tempora. Hoc opuſculum Hieronymus Albertutius Bononienſis in Annalibus ſuis ſe aliquando vidiſſe in bibliotheca Papæ in Palatio S. Petri affirmat. Floruit circa annum* CIƆCCCV. Hactenus Leander.

Complures verò, imperante Henrico VII, floruere in Anglia ſub Eduardo II, qui poſt parentem ſuum Eduardum I, anno CIƆCCCVIII, regni habenas tenebat.

Sanè ſub utroque hoc Eduardo, haut aliter ac Luna inter minores, ut poëta loquitur, ignes, micabat ROBERTUS BESTONUS, qui aliis BASTON, nobilis Britannus, Scardeburgenſis Carmelitarum cœnobii monachus, rhetor, ac poëta laureatus. Primum nominis ſibi decus peperit poëmate de obſidione Strivelinenſi: in qua, quæ geſta eſſent, coram viderat. Nam rex Eduardus I, ad obſidionem eam ſe accingens, poëtam comitari juſſerat, ut quam de Anglis jam animo victoriam ipſe concepiſſet, carmine hanc ille conſecraret. Contigit hoc anno CIƆCCCIX. Sed profectò,

Neſcia mens hominum fati ſortiſque futuræ.

Nam bonus poëta ſequenti anno capitur à Scotis: & quæſtionis cruciatibus à Roberto Bruſſio, cujus magna tum potentia erat, eò adigitur, ut, argumento in contrarium mutato, victoriam celebret, quam illo Scoti anno de Anglis reportaſſent. Egit & de aliis Scotorum bellis, ſive, ut ipſe inſcripſit, guerris. Horum auctores habemus, Hectorem Boëthium lib. XIV Hiſtoriæ Scoticæ, Joannem Majorem Chron. lib. V cap. V cap. III, Joannem Balæum in ſcript. Britann. centur. IV cap. XCII. Præter quos & Boſtoni hujus me-

minit Nicolaus Thriveth; de quo inferiùs dicemus. Adi quoque Petrum Lucium in catalogo de Carmelitis.

Etiam THOMAS DE LA-MOORE Anglus ſub primo ſecundoque Eduardo, ut equeſtri dignitate conſpicuus erat: ita à voluntate bene merendi de poſteris non minùs laudari dignus fuit. Commentarium enim ſanè luculentum elucubravit de vita ac morte Eduardi II. Fidemque eò magis meretur, quòd regi intimus fuerit, ac ſub ejus auſpiciis & ductu adverſus Scotos ſtipendia fecerit. Ac ille quidem Gallicè ſcripſerat. Sed, auctoris ipſius poſtulato, opus hoc Latinè vertit GUALTHERUS BAKER, Canonicus Oſneienſis. Ea tranſlatio, beneficio Guilielmi Camdeni, prodiit in lucem.

CAP. LXIV.

Vincentius, & Martinus *Carſulani*, Landulphus *de Columna*, *ac* Sozomenus Piſtorienſis, *de vitis Pontificum. Matthæus Vindocinenſis. Guilielmus Paſtrengus. Antonius de Godis.* Ioannes Docreus *de Dionyſio Areopagita.* Philippus Eyſtetenſis *de vita S. Walpurgis.* Albertinus Muſatus *de geſtis Henrici* VII. *Ptolomæi de Luca Annales, & hiſtoria Eccleſiaſtica.* Siberti de Beka *hiſtoriarum flores. Odericus de peregrinatione ſuâ, & ritibus mundi.* Annibaldus Ceccanus *de vitis SS. Petri, & Paulli. Ludolphus Saxo de vita Chriſti. Guilielmi Procuratoris Chronicon Egmondanum. Ludovicus Marchentus. Vdalricus à Lentzburg de vitis Papæ Lucii, & Amiſonis. Vniverſalis hiſtoria auctore Conrado S. Vdalrici. Wilbertus Alemannus de Terra Sancta. Guilielmi de Baldenſeel* ὁδοιπορικόν. *Garinus de vita Margaritæ Hungaræ. Galvani Flamæ Chronicon imperatorum, & civitatis Mediolanenſis. Bartholomæi de Oſa hiſtoria de imperatorum & pontificum vitis.*

TEmporibus Henrici VII, & Ludovici IV Bavari (qui ab anno CIↃCCCXIV imperium tenuit, uſque ad annum CIↃCCCXLVI) claruere, tum VINCENTIUS CARSULANUS, & MARTINUS

NUS CARSULANUS (eſt autem Carſula, quæ hodie Caſſina, Umbriæ oppidum) tum LANDULPHUS DE COLUMNA. De his tribus ita Raphaël Volaterranus initio Commentar. Urb. lib. XXII: *Pontificum Romanorum, ſeu temporum eorum hiſtorias, ſcripſere Vincentius, & Martinus Carſulanus, ordinis ambo Prædicatorum, Ioannis* XXII *tempore. Cui Landulphus de Columna, Canonicus Carnotenſis, opus etiam de his dedicavit.* Atque ex iſtis verbis liquet, cur tres hoſce æquales ſtatuamus. De primo eorum nihil ultrà occurrit. Uti nec de altero, hoc eſt, Martino Carſulano; niſi is eſt Martinus Polonus, Papæ pœnitentiarius: de quo antea dictum. Quod ſi eſt, perperàm eum vixiſſe ait anno cIↃcccXX, qui anno obiit cIↃccLXXVII. Poſtremum iſtorum, Landulphum, haut diu poſt Vincentium Bellovacenſem ſcripſiſſe, ait Volaterranus. Quod verum eſt, quando, ut idem hic ait, opus ſuum dedicavit Joanni XXII. Nam Vincentius obiit anno cIↃccLVI. At Papa Joannes XXII ſedere cœpit anno cIↃcccXVI. Ut quaſi LX annorum inter eos ſit intervallum. Scio, in numero Paparum, quibus Joannes nomen fuit, variare non paucos. Verùm ſcrupulum omnem tollit, quòd Volaterranus ipſe eodem ſe poſtea libro explicat. Nam vigeſimum ſecundum ejus nominis ſtatuit illum, qui imperatorem Ludovicum Bavarum anathemate feriit. Ut omnino iſtos ratio fugerit, qui Landulphum hunc Frederici III, & Maximiliani I temporibus claruiſſe, arbitrantur. Illuſtris hoc de ſcriptore locus eſt apud auctorem breviarii hiſtorialis, æqualem Sigiſmundi anno cIↃccccLXXIX. Verba ejus in præfatione ſunt iſta: *Hoc fine exiſtimo motus fuit* LANDULPHUS DE COLUMNA, *Canonicus Carnotenſis, cùm ex dictis Pompeii Trogi: qui Babylonica totiuſque Orientis in quadraginta quatuor voluminibus geſta deſcripſit: ac Titulinii,* (Leg. Titi Livii) *qui Romanas, & Occidentis, imò totius Orbis magnificas ſcripſit hiſtorias: ac Oroſii, qui Africani, & Macedonici imperii facta recenſuit: ac Ioſephi, Hegeſippi, & interdum Moyſis, aliorumque plurium hiſtoricorum, codicem edidit, & Breviarium hiſtoriarum nominavit. In quo, à primi hominis creatione, uſque ad Ioannem natione Anglicum, qui, ut legitur, femina fuit, hiſtorias abbreviare curavit: à quo codice, & ab aliquibus aliis, præſens collectarium eſt excerptum.*

SOZOMENUS PISTORIENSIS eodem tempore, aut paullò pòſt vixit: ac Pontificum vitas itidem poſteris tradidit. De quo ſic idem Raphaël Volaterranus initio libri XXII commentariorum Urbanorum: *Poſt hos* (Pontificum Romanorum hiſtoriam ſcripſit) *Sozomenus, presbyter Piſtorienſis, longum volumen,* (quod au-

ſpicatur) *ab initio mundi.* Supple ex iis, quæ anteceſſerunt, tractaſſe eum hoc argumentum poſt Damaſum, Anaſtaſium, Paullum Diaconum, Guidonem Ravennatem, Ugonem Florianum, Sicardum Cremonenſem, Godfridum Viterbienſem, Vincentium, & Martinum, Carſulanos, & Landulphum Columnam. Meminit idem lib. XX: *Sozomenus Piſtorienſis hiſtoriæ univerſalis immenſum edidit volumen.* Grande hoc opus etiam Ptolomæo Lucenſi memoratur in Chronicis: erat autem tripartitum: cujus pars prima, mutila tamen, (ut ex doctiſſimo Laurentio Pignorio intelligo) Patavii exſtat MSa in bibliothecâ inclytæ nationis Germanicæ. Habet autem inſcriptionem iſtiuſmodi: *Sozomeni, presbyteri Piſtorienſis, ac Florentiæ educati. Chronici incipit præfatio feliciter.*

MATTHÆUS VINDOCINENSIS ſcripſit carmine elegiaco, pro temporibus, quibus vixit, non invenuſtè, hiſtoriam Tobiæ ſenioris, & junioris. Vixit autem anno CIƆCCCXV. Ex barbaro ævo, meminere Alanus in poëtarum floribus, & Sparanus in Roſario. Complures etiam hujus ſeculi, in quibus Epo Boëthius, & Barthius; quorum ille etiam edere decrêrat, hic verò initium in Adverſariis retulit. Primus verò publici juris anno CIƆIƆCXLII. fecit Johannes Heringius JC. & Verdenſis Syndicus.

Etiam Henrici VII ac Ludovici IV temporibus vixit GUILIELMUS PASTRENGUS Veronenſis: qui originum librum reliquit, ut eſt in indiculo hiſtoricorum Veronenſium, quem fecit Alexander Becellus, Cancellarius urbis Veronenſis.

Item tum fuit ANTONIUS DE GODIS, quem Jo. Bapt. Pajarinus initio hiſtoriæ ſuæ refert inter Vicētinæ hiſtoriæ ſcriptores, quos in commentario ſuo ſequatur duces. Verba Pajarini referemus quo loco agimus de Felice de Cuſtoza, & Adoto de Raynone. Idem lib. VI ſic de eo ſcribit: *Anno in nativitate Chriſti* CIƆCCCXIII *fuit Antonius de Godis. qui Vicetinorum res geſtas, atque urbis deſolationem ſcripſit; cujus hiſtoriam vidi, multaque ab ea excerpſi, quæ huic noſtræ lucubratiunculæ adjeci.* Hæc Pajarinus, quæ mihi ſuggeſſit Felix Oſius V. Cl.

JOANNES DOCREUS, qui anno CIƆCCCXVIII vitam egit, opere innotuit de vita, paſſione, ac ſepulturâ Dionyſii Areopagitæ. Eiſingrinium vide, ac Poſſevinum.

His quoque temporibus effulſit PHILIPPUS EYSTETENSIS, nobilis Alſatus à Rodſamshauſen, ſacrarum literarum doctor, abbas Pariſienſis ordinis Ciſtercienſis, ac poſtea Eyſtetenſis ſive

ſive Aichſtadianus epiſcopus xxxix: quo honore à Papa Clemente v ornatus fuit anno cIɔcccv, cùm Romam ab Alberto Auſtriaco miſſus foret: ut auctor eſt Bruſchius in catalogo epiſcoporum Eyſtetenſium. Ut nunc quoque in memoria hominum vivat, conſecutus eſt vitâ S. Walpurgis virginis, abbatiſſæ Heidenheimenſis: quam Caniſius exhibet Tom. iv Antiq. Lect. Obiit anno cIɔcccxxii, xxv Febr. Ex hoc Philippi commentario, (quem ſcripſit rogatu Annæ, Hungariæ reginæ, Alberti Rom. regis filiæ) epitomen quandam poſtea alius concinnavit; quam Ingolſtadii in lucem prodire juſſit Petrus Stevartius. Anonymus ille hoc compendium fecerat juſſu ſanctimonialium S. Walpurgis: quæ &, ob Latini ſermonis rudes, Germanicâ linguâ hoc opus conſcribi mandarunt: ut liquet ex præfatione, quam ipſæ operi præmiſerunt. Eaque tranſlatio Germanica apud epiſcopum Philadelphiæ, & proëpiſcopum Eyſtetenſem, exſtare dicitur ab eodem Stevartio.

Eadem ætate fuit ALBERTINUS MUSATUS Patavinus: qui præter Priapeia, Ecelinum, librumque de Fato, etiam opus reliquit de geſtis imperatoris Henrici vii. Cum honore ejus meminit Petrarcha. Obiit Clodii exul pr. Kal. Jun. anno cIɔcccxxix. Sed cadaver poſtea Patavium relatum fuit.

PTOLOMÆUS DE LUCA, ſive LUCENSIS, claruit itidem temporibus Henrici vii & Ludovici Bavari. Hic opere gemino nomen ſibi illuſtre peperit. Unum eſt Annalium, quibus breviter, tum ſacra, tum civilia eſt perſequutus ab anno cIɔLX uſque ad annum cIɔcccIII; quo tempore imperium erat penes Albertum Auſtriacum. Opus hoc Lugduni in Galliis prodiit anno cIɔIɔcxix. Alterum eſt hiſtoria Eccleſiaſtica, quam pertexit uſque ad annum cIɔcccxLII, quo Papa factus Clemens vi, quinquennio ante obitum Ludovici Bavari. Opus hoc MSum ſupereſt in biblioth. Vaticana num. 3766. Dicavit illud auctor Gulielmo Petri Godivo Bajonenſi Vaſconi, prius ordinis prædicatorum Theologo, & ex provinciali Tholoſano Lectori ſacri Palatii, poſtea autem presbytero Cardinali tit. S. Cæciliæ, quâ dignitate à Clemente v. ornatus eſt anno cIɔcccxii. Tomo iii Scriptorum, qui Hiſpaniam illuſtrarunt, habes ex hoc Ptolomæo Lucenſi, genealogiam Roberti Guiſcardi. Sed opus iſthoc continuarunt alii ad an. cIɔccccLXX. Meminere & Ptolomæi hujus Blondus lib. xiii, Platina in vita Lucii iii, & Raphaël Volaterranus initio lib. xxii commentariorum Urbanorum, ubi inter

ter eos reponit, qui Pontificum vitas ſcripſere: item lib. XVIII ubi breviter ab eo annotatos dicit viros doctrinâ illuſtres, qui Pontificis cujuſque vita claruerunt. Etiam Cuſpinianus refert inter auctores, quorum operâ in deſcribendis Imperatoribus profecerit. Memorat & Paullus Langius pene initio Chronici Citizenſis, & Mejerus lib. XI Annal. quo loco ex eo Henricum VII Imp. veneno à monacho Dominicano necatum probat.

SIBERTUS de BEKA, Geldrus, Carmelita, Provincialis inferioris Germaniæ, philoſophus peripateticus, & juris Canonici peritus, claruit anno CIƆCCCXX, ac præter alia Faſciculum edidit, quo complexus eſt Hiſtoriarum flores. Meminere Trithemius in catal. & Philippus Bergomas in Chron. ad an. CIƆCCCXX. Cui vocatur *Sibertus Teutonicus*.

Temporibus quoque Ludovici IV, anno CIƆCCCXX nomen adeptus eſt ODERICUS, è portu Naono oppido fori Julii ordinis fratrum minorum, qui inter alia condidit hiſtoriam peregrinationis ſuæ per varias Aſiæ regiones. Habes in vitis Sanctorum editis à Bollando ad XIV Jan. MSus ſemel iterumque exſtat Cantabrigiæ in bibliothecâ Collegii S. Benedicti, vocaturque: *Itinerarium* fratris Odorici, ut eſt apud Th. James. Præterea librum ſcripſiſſe dicitur de diverſis ritibus & conditionibus hujus mundi. Sed is liber non alius eſt ab eo, quem dixi: ut facile videbit qui legerit. A Waddingo Num. XIV. liber de mirabilibus mundi appellatur. Vitam ejus habes in Sanctorum vitis à Bollando editis. Ea & quæ annotavit Bollandus, facile deſiderium explebunt, plura ſi quis de hoc ſcriptore expetit.

ANNIBALDUS CECCANUS, Romanus, primùm Archiepiſcopus Neapolitanus, hinc epiſcopus Cardinalis Tuſculanus fuit, ac anno floruit CIƆCCCXXVII. Carmine panxit vitas Apoſtolorum Petri, & Pauli.

Sub Ludovico IV anno CIƆCCCXXX vixit LUDOLPHUS SAXO, (qui perperam nonnullis, LANDULPHUS) Carthuſianus Prior Argentinenſis. Hic vitam Chriſti ex variis conflavit: atque ei commentarios addidit, & preces, quæ capiti cuique accommodatæ forent. Sæpius id opus, tum Pariſiis, tum Venetiis, prodiit. Laudat illud impensè Hartmannus Schedelius Norimbergenſis in Chronico ſuo. Multa tamen admiſcet, quæ apud Euangeliſtas non legantur: ut omnino in iſtis fides ejus claudicet. Cæterùm cùm hoc opere connexa etiam eſt vita B. Annæ, & laudes B. Joachim.

Iiſdem

Iiſdem temporibus ſub Guilielmo Hannonio, Hollandiæ comite, cognomento Bono, floruit quoque GUILIELMUS PROCURATOR: quod nomen adeptus eſt à curâ cœnobii Egmondani. Hic continuavit Chronicon Egmondanum. Itaque incipit ab Adæ principis, & Ludovici Comitis de Lone infelicibus nuptiis, hoc eſt ab anno cIↃCCV, ubi Chronicon Egmondanum terminari diximus cap. LV hujuſce libri. Definit autem in anno cIↃCCCXXXII. Eo in Chronico ipſe, ad annum cIↃCCCXXIV, ait ſe monachũ fuiſſe Egmondanum, & quondã Capellanum in Brederode. Atq; eodem pertinent hæc verba ad annum cIↃCCCXXI: *Capellaniæ meæ locum, Brederode videlicet, duxi attollere, & modis omnibus honorare.* Ad annum autem cIↃCCCXXX hæc annotat: *Ego Wilhelmus, Procurator ut nunc Eccleſiæ Egmondenſis* a, *fatis adfui, ea quoque experientiâ didici.* Annis vero XII, aut ampliùs, fuerit ſcribendo huic Chronico intentus: ſi rectè legitur in Florentio ad annum MCCLXXXVII: *Sicut per eandem hactenus poſſidetur, ſcilicet anno* cIↃCCCXXII. Sed, ut ſuſpicor, denarius excidit. Sanè veriſimile eſt ſignâſſe annum, in quo deſiit: is autem annus eſt, ut dixi, cIↃCCCXXXII. Chronicon hoc minimè pœnitendum, ex optimo, & antiquiſſimo codice membranaceo, in lucem propediem dabit vir præcellentis doctrinæ, & ſummus patriæ antiquitatis aſſertor ac vindex, Petrus Scriverius. Qui eum ſcriptorem comitem adjunget Anonymo monacho Egmondano, antea quidem edito à clariſſimis & doctiſſimis viris, Andrea Schotto, & Franciſco Sweertio: ſed plurimis nunc à ſe mendis repurgato. Atque idem Scriverius de hoc Guilielmo Procuratore capit iſta, quæ apud eum legere eſt b de Guilielmo, ut ibi vocatur, Diſpenſatore:

a *Hoc eſt, præfatis, ſive antedictis.*

b *Fol.* 127.

Egmondæ monachis, quibus aſſunt munia pacis,
Ante Thomæ feſtum lux terna locum dat honeſtum:
Atque Chori gratâ propter nova tecta negata c
Menſe quaſi deno ſit honor, ſit copia pleno
Cornu Willelmo; cujus labor explicit almo
Tegmine conſtructo. Diſpenſator fuit iſte
Cuncta, Deo teſte, diſpenſans ordine recto:
Sique Thoma dubites hyemis d *vice ſubtrabo lites,*
Quis fuga ſit noſtris per eum qui præſidet aſtris,
Sive poli ſtellis, decor Egmondæ domicellis.

c *Sententia judicio meo requirit* tributa, *aut* recepta, *vel ſimile quid.*

d *Etiam hæc vel Æſculapio egent, vel Delio natatore.*

MSus exſtat Oxonii in Collegio Corporis Chriſti. Sed αὐτόγραφον eſt in Carthuſia Moguntiæ, teſte Boſtio in viris illuſtribus cap. XI.

Memi-

Meminit viri ut ſanctimoniæ inſignis Philippus Bergomas in ſupplemento Chronico lib. XIII.

LUDOVICUS MARCHENTUS, Veronenſis, carmine heroico panxit hiſtoriam Stephani Contareni Claſſi Venetæ præfecti ſuper lacu Benaco, contra Philippi Mariæ Vicecomitis Duces. Fuit anno CIƆCCCCXXX; ut indicio mihi eſt indiculus Veronenſium hiſtoricorum, ante hac etiam mihi memoratus.

Anno CIƆCCCXXXII, juxta Eiſingrinium, terras incoluit UDALRICUS à LENTZBURCH, Germanus, priùs anachoreta, poſtea Curienſis epiſcopus. Hic memoriam ſui propagavit prodendo Pontificum duorum vitas, Lucii, & Amiſonis. Cæteroquin bello illuſtrior fuit. Obiit an. CIƆCCCLV.

Anno CIƆCCCXXXIV vixiſſe videtur CONRADUS S. Udalrici. Sanè huc uſque univerſalem hiſtoriam perduxit.

Anno CIƆCCCXXXVI vivebat WILBERTUS ALEMANNUS, qui, teſte Arnoldo Boſtio, ad Talayrandum, Comitem Petrigorium, ſive, ut alii nuncupant, Petragoricenſem, Cardinalem Eccleſiæ Romanæ, hiſtoriam de partibus Terræ Sanctæ exaravit.

Itidem GUILIELMUS DE BALDENSEL, eques auratus Hieroſolymitanus, anno CIƆCCCXXXVII, rogatu Thalayrandi Petragoricenſis, Eccleſiæ Rom. uti dictum, Cardinalis, ſcripto ſignavit ὁδοιπορικὸν ad Terram Sanctam: quod MSum ſupereſt in bibliotheca S. Galli: typis verò excuſum prodiit curâ Henrici Caniſii Tom. V Antiq. Lect.

Fr. GARINUS, S. Theologiæ doctor, Ordinis Prædicatorum, vitam Margaritæ, filiæ regis Hungarorum, quam ab juratis teſtibus acceperat, in compendium redegit Avenione anno CIƆCCCXL. Exſtat apud Surium T. I. a. d. XXVIII Jan.

GALVANUS FLAMMA Mediolanenſis Ord. Præd. anno fuit CIƆCCCXL, ac Chronicon condidit imperatorum, & civitatis Mediolanenſis, ad ſuam uſque ætatem. MSus codex eſt apud Franciſcum Ellium, patricium Mediolanenſem, atque is optimæ notę. In cujus fine, ut ex clariſſimo Laurentio Pignorio accepi, hęc verba reperies, *Scripſi anno* CIƆCCCXXXVI.

BARTHOLOMÆUS DE OSA, vel Oſſanus, Bergomenſis, floruit ſub Ludovico IV, anno CIƆCCCXL, ac inſigne hiſtoriarum opus libris XVI edidit, in quo Imperatorum & Pontificum Rom. vitas exponit. Meminit & I. Philippus Bergomas in Chr. Supp. ad an. CIƆCCCXXXIV, ac Leander in Italia ſua, inter illuſtres Bergomates.

CAP. LXV.

Nicolai Thriveti opera varia, quibus hiſtoriam, atque Anglicanam imprimis, illuſtravit. Thomæ Caſtelſorde res Ponfretenſes, & idem de cœnobii ſui geſtis. Thomæ Langforde Chronicon. Stephanus Eyton de geſtis Eduardi II. *Guilhelmi Aſketle hiſtoria tripartita de rebus Beverlacenſibus, & vita, ac miraculis Ioannis Eboracenſis. Thomæ Haſilwode Chronicon. Ioa. Tanathenſis de vitis aliquot ſanctorum. Martini Alnewyck Chronicon. Ioannes Euerіſdenus de ſerie temporum: item regibus, & epiſcopis Angliæ. Gualteri Burlei liber de vitis philoſophorum, atque ejus fœda, & multiplex* ἀνιστορησία. *Rogeri Ceſtrii Policraticon. Adamus Carthuſianus de vita S. Hugonis Lincolnienſis. Guilhelmus Hemmyngſorde de geſtis Eduardi* III, *atque ejuſdem hiſtoria Anglicana. Rogerus Lyceſtrienſis de computo, & ratione temporum. Anglicani annales Ioannis Burgenſis. Thomæ Eckleſton hiſtoria de fratribus ord. Min.*

MOderante imperium Romanum Ludovico IV Bavaro, in Anglia regnavere Eduardus II, & III: quorum prior Eduardo I ſucceſſit anno cIↃCCCVIII: alter Eduardo II, anno cIↃCCCXVII. Eduardi primi, ac ſecundi temporibus floruit NICOLAUS THREVETH, ſeu THRIVETH, Anglus Dominicanus. Obiit verò, Balæo teſte, penè ſeptuagenarius, anno Chriſti cIↃCCCXXVIII. Ut (niſi à librario peccatum credere malimus) fallatur Geſnerus, & qui eum ſequitur, Poſſevinus, cùm ajunt, claruiſſe anno cIↃCCCLX. Nempe quinquagenarii notam eximi oporteat. At ſpiſſior is multò eſt error, quando apud Sixtum Senenſem legitur, floruiſſe anno CCCC. Sed ſine dubio ſcripſerat Sixtus MCCC. Quo tempore Thrivetus jam quadragenarius erat. Plurima prodidit in vulgus, quæ Balæus indicabit. Inter ea eſt Hiſtoria, quam *Annotationes temporum à mundi origine* inſcripſit: ac dicavit Hugoni de Engoliſma, Cantuarienſi archidiacono. Nec dubito quin idem opus ſignet Leander Albertus, ubi Thriveti hujus opera re-

ra recenſens, inter ea commemorat *Annales ab orbe condito uſque ad Chriſtum Salvatorem.* Compoſuit quoque annales à Chriſto uſque ad ſua tempora: item hiſtoriam ſex Angliæ regum, qui liber MSus ſupereſt Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. Item catalogum regum Anglo-Saxonum durante heptarchiâ. Habetur MSus Oxonii in Mertonenſi Collegio. Præterea annales regum Angliæ, qui à Comitibus Andegavenſibus originem ducunt juxta ſtirpem maſculam. In bibliothecâ Collegii S. Benedicti exſtare apud Cantabrigienſes, Th. James auctor eſt. Item Oxonii in Collegio Mertonenſi. Adhæc appendicem ad Chronica, qui in baronis Lumleiani bibliotheca adſervatur. Imò & Gallicè librum reliquit de geſtis imperatorum, regum, apoſtolorum: qui MSus Oxonii exſtat in collegio Magdalenenſi.

Etiam Eduardi II temporibus, claruiſſe Balæus cenſet THOMAM CASTELFORDE, Britannum, Ponfretenſis cœnobii monachum. Scripſit is Hiſtoriam Ponfreti, ſive Pontisfracti; & geſta ſui cœnobii. Orſus autem fuit ab Askeo Saxone, nobili viro, qui loci poſſeſſor fuerat: ac perduxit uſque ad illud tempus, quo declinante Laceiorum nomine, hereditatem adiere comites Lancaſtrienſes. Agnoſcit Lelandus, ſupra ſpem ſuam ſe profeciſſe ex eo, atque hoc ſe monſtraturum, ait, quando civilem hiſtoriam in lucem dabit.

THOMAS LANGFORDE, qui Poſſevino minùs rectè vocatur Languefrodius, Anglus, Ord. Prædicat. ſub eodem Eduardo rege floruit, ac condidit Chronicon univerſale, opus etiam laudatum Leandro Alberto Bononienſi lib. IV de illuſtribus viris Ord. Prædicat.

Tum quoque erat STEPHANUS EYTON, ſive *Edonus*, Britannus, canonicus regularis Warotrenſis cœnobii, quod non longè à Crago, Eboracenſis provinciæ caſtello, abeſt. Literis bonâ fide commendavit res geſtas regis ſui Eduardi II, cognomento Arvonii.

Itidem ſub hoc rege in pretio fuiſſe dicitur GUILHELMUS ASKETLE (qui Simlero in appendice Geſneri eſt *Askelte*, ſed perperam) ſcriptor Britannus, clericus fani S. Joannis apud Beverlacenſes. Hic compoſuit opus tripartitum; cujus parte primâ tractat de rebus Beverlacenſibus. Orſus eam ab adventu Guilielmi Normanni, ubi Folchardus Dorobernenſis deſierat. Altera pars continebat res geſtas ab Joanne, archiepiſcopo Eboracenſi,

Bever-

Beverlacenſis Eccleſiæ patrono. Tertia agebat de ejus virtutibus, ac miraculis.

Thomas Hasilwode, qui aliis *Haſilvvolde*, Anglus, Canonicus regularis ordinis S. Auguſtini, ſub eodem Eduardo rege fecit Chronicon parvum. Hujus & in Collectaneis ſuis meminit Guilhelmus Botonerus: qui circa annum cIↃccccLX vivebat.

Joannes Thanatensis, Anglus, monachus Benedictinus, & Cantuarienſis eccleſiæ ad Servatoris ædem præcentor, præter opus de officiis Cantuarienſis eccleſiæ, etiam librum elucubravit de quorundam ſanctorum vitis. Claruit, ut videtur, ſub Eduardo III, Anglorum rege, anno cIↃcccxxx.

Martinus Alnewyck, Anglus, Franciſcanus, præter commentarios in Magiſtrum Sententiarum, ac varias diſputationes, reliquit opus Chronicorum. Obiit anno Chr. cIↃcccxxxvi, regnante in Anglia Eduardo III.

Circa annum cIↃcccxxxvi Joannes Everisdenus, Britannus, monachus Burienſis ad fanum Eadmundi, orbi, ac præcipuè Anglis ſuis innotuit tradendo ſeriem temporum: opereque altero de regibus, & epiſcopis Angliæ: item aliis nonnullis.

Gualterus Burley, Anglicus, anno Chr. cIↃcccxxxvii annum agebat ſexageſimum ſecundum. In juventute audivit Pariſiis M. Joannem Scotum, condiſcipulumque habuit Guilielmum Occamum. Sed, in patriam reverſus, vehementiſſimè doctorem ſuum Scotum impugnavit. Fuit ſacerdos, & Theologus Oxonienſis, è ſocietate Collegii Mertonenſis. Plurima in philoſophia ſcripſit: quæ MSa ſuperſunt in bibliothecis Cantabrigienſibus, & Oxonienſibus. Hiſtoricum etiam opus reliquit: ſed à profeſſione ſua non alienum. Eſt id de vitis, & moribus philoſophorum: quod MStum Ratiſponæ ſupereſt in bibliotheca Dominicanorum: ut monuit Simlerus in appendice Geſneri. Imò excuſum ejus exemplar habeo, quod, naſcente demum typographiâ, nec anno, nec editoris nomine appoſito, typis ſanè admodum rudibus, ut tum fieri ſolet, prodiit in lucem. Poſtea autem in alterum incidi per Conradum de Homberg, circa eadem tempora editum, & à Colonienſi tunc Academiâ approbatum. Quanta autem imperitia nobilis hujus philoſophi fuerit in rebus iſtis, quæ ad hiſtoriam & temporum rationem pertinerent: argumento erit, quòd Horatium, poëtam Venuſinum, eundem putat, ac Horatium Pulvillum, qui mox à regibus exactis floruit Romæ. Item quòd eundem cenſet

Livium Andronicum, poëtam Tragicum, qui claruit ſecundo bello Punico, & Livium, Patavinum hiſtoricum, qui ſub principatu Auguſti vivebat. Itidem eundem eſſe arbitratur Plinium Veronenſem, Hiſtoriæ naturalis conditorem, & Plinium Novocomenſem, epiſtolarum & panegyrici ſcriptorem: qui ex prioris ſorore natus, atque ab eo adoptatus fuit. Et quàm parum in literis ſapiebat, qui, ut genuinum Ovidii opus, agnoſcit tres libros de vetula? Nihil enim iis eſſe inſulſius, ſciunt, qui legerunt exemplar anno cIↄIↄxxxiv prælo excuſum. Similiter Porcium Catonem poëtam appellat. Credo propter diſtichorum libellos, quos ejus eſſe putavit. Quid quod idem, & Salluſtium, & Quinctilianum, poëtarum loco habet? Qui in Latinis ſcriptoribus tantopere cæcutit: quid eum vidiſſe putemus in auctoribus Græcis; de quibus multò plura eo in opere conſignavit? Nempe nuſquam non penè cucurbitas lippit: quod tamen non ingenio, quo plurimùm valuit; ſed ſeculi attribuendum eſt infelicitati, quo literæ diſpretæ ubivis jacebant.

ROGERUS CESTRIUS, Anglus, monachus Benedictinus, effulſit ſub Eduardo III, ac rogatu epiſcopi, patroni ſui, elaboravit Policraticon, quo ab orbe condito incipit, ac hiſtoriam imprimis Anglicanam tradit, uſque ad annum cIↄcccxxiv. Sed poſtea illud, additis annis xv, uſque ad annum cIↄcccxxxix perduxit. Cæterùm qui Balæo *Rogerus Ceſtrius*, is Th. Jameſio *Robertus*. Nam MSSorum qui ſunt in bibliotheca Collegii S. Benedicti apud Cantabrigienſes, inter eos commemorat *Polycraticon temporum per Rob. Ceſtrium*. Mirum verò, Pitſeum in appendice illuſtrium Angliæ ſcriptorum centuriâ quartâ ſcribere, Robertum Ceſtrium reliquiſſe Polycraticon temporum: id in bibl. Collegii S. Benedicti exſtare: nec de eo ſcriptore aliud ſe habere quicquam. Nam eſt hic idem ac *Rogerus Ceſtrius*, quem in ſcriptoribus ætatis decimæ quartæ Eduardi III temporibus claruiſſe, ac polycratica temporum libris VII ſignaſſe, jam retulerat ipſe. Videtur autem verum nomen eſſe *Rogero*. A quo diverſus ſit Robertus Ceſtrius, qui, Lelando teſte, Richardi II temporibus de Aſtrolabio librum condidit. Nempe vicinitas nominum errorem hunc peperit. Chronica Ceſtrenſis (idem opus ſignari puto, ac Ceſtrii Polycraticon) habes & MSa Oxonii in bibliothecâ Collegii Novi.

ADAMUS CARTHUSIANUS, Britannus, clareſcebat anno cIↄcccxl: ac, præter alia, exaravit Vitam S. Hugonis, epiſcopi Lincol-

Lincolnienſis. Quod argumentum etiam toto antè ſeculo tractârat Sylveſter Giraldus Cambrenſis. Imò & tertius videtur hanc provinciam ſuſcepiſſe. Nam apud Carthuſianos ſuperſunt libri quinque de Hugonis hujus vita. De quibus ſic Petrus Sutorius lib. II vit. Carthuſ. Tract. III cap. V: *Peculiariùs, ac latiùs, hujus admirabilis viri geſta omnia proſequi, nec inſtituti, nec animi quoque noſtri eſt. Præſertim cùm ea ipſa voluminibus multis, maximè in eo, quod archidiaconus Lincolnienſis de ſanctis mirandiſque actibus, ac miraculis ejus, confecit, contineantur.* Auctor iſte, nec Adamus fuit, nec Sylveſter. Non Adamus quidem, quia vitæ ejus ſcriptor æqualis fuit illius, cujus vitam exaravit. Hoc ſatis iſta prooemii verba oſtendunt: *Quæ de viro beatiſſimo, Hugone, Lincolnienſi præſule, audivi, & certiùs cognovi, ad ſubſidium memoriæ literis commendare ſtatui.* At Hugo Lincolnienſis, regnante in Anglia Joanne, anno Chr. CIↃCCVII diem ſuum obiit: qua de re vide, inter alios, Polydorum Virgilium Hiſt. Anglic. lib. XV. Adamus autem vixit tempore Eduardi III, anno CIↃCCCX: quemadmodum præter Balæum, & Pitſeum, Molanus agnoſcit notis in Uſuardum ad XVII Nov. & Theodorus Petreius in bibliotheca Carthuſiana. Sed enim, dixerit aliquis, ut non ſit Adamus ejus operis conditor, non propterea tertium quempiam ſtatui oportere. Nam ſi S. Hugo deceſſit anno CIↃCCVII: & Sylveſter Giraldus claruit anno CIↃCCX: nihil prohibere, quo minùs Sylveſtro illa tribuantur. Sed cogitare oportet, auctorem eorum librorum à Sutorio vocari archidiaconum Lincolnienſem: Sylveſter autem, non Lincolnienſis archidiaconus fuit; ſed vel Landavenſis, ut quidam ajunt; vel potiùs Brakaniæ, ac Meneviæ, ut accuratiores tradiderunt.

GUALTERUS HEMMYNGFORDE, Anglus, regularis Canonicus cœnobii Gisburnenſis, floruit ſub Eduardo III. Ingenii atque induſtriæ ſuæ monumentum nobis dedit, Chronicon Eduardi III, itemque hiſtoriam Anglorum, ab Guilielmo Normanno, hoc eſt anno CIↃLXVI, uſque ad tempora Eduardi II hoc eſt anno CIↃCCCVIII. Quod opus MSum Cantabrigiæ adſervatur in Collegio S. Benedicti. Liber eſt chartaceus, nec valde antiquus. Incipit, *Ne faſtidioſus.* Gisburnæ in cœnobio ſuo defunctus eſt anno CIↃCCCXLVII. Hunc autorem exſcribere ſolet hiſtoricus monaſterii de Abbington: ut obſervat is qui præfatur in Matthæum Florilegum.

ROBERTUS DE LYCESTRIA Anglus, Franciſcanus, in-

ter alia librum de computo, ut vocat, Latinorum, & alterum opus de Hebræorum computo compoſuit: item librum de ratione temporum. Deceſſit Lychelfeldiæ anno cIↄcccxlviii, imperante in Anglia Eduardo III.

JOANNES BURGENSIS, Anglus, abbas monaſterii Petroburgenſis, claruit non quidem anno cIↄcc, uti Poſſevinus in Apparatu ſacro tradidit: ſed cIↄcccxl, regnante eodem Eduardo III. Vir fuit eruditus ac diſertus, bonoque ordine Anglorum annales digeſſit. Quo nomine & à Lelando laudatur.

Æqualis ei fuit THOMAS ECKLESTON, qui Geſnero, & Poſſevino, *Ecleſon*, Anglus, Franciſcanus. Hic hiſtoriam ſui ordinis ſcripſit, in qua primo de B. Franciſco, & primis Ordinis ejus exordiis, agit: deque adventu Agnelli *a* Piſani, qui primus in Anglia Franciſcanorum Ordinem inſtituit. Perduxit autem id opus uſque ad ſua tempora, quibus Guilielmus Nortyngamius, Franciſcanorum in Anglia erat magiſter generalis. Dicavit verò amico ſuo, Simoni Eſſebio, Ordinis ſui profeſſori. Etiam librum edidit de impugnatione ejuſdem Ordinis per Dominicanos.

a *Al. Aquelli.*

FINIS LIBRI SECUNDI.

GERARDI IOANNIS VOSSII

De

HISTORICIS LATINIS

PARS ALTERA.

LUGDUNI BATAVORUM,
Ex Officinâ IOANNIS MAIRE,
cIↄIↄCLI.

GERARDI IOANNIS VOSSII DE HISTORICIS LATINIS LIB. III.

Caput I.

Ab longa hiſtoriæ ſenectute ad ea tranſitur tempora, quibus (ut rerum omnium circuitus ſunt) literarum etiam, & eloquentiæ honos cœpit revireſcere. Atque initium ejus ætatis ducitur à Franciſco Petrarcha: de quo, ubi, & quando, tum natus, tum denatus, fuerit, exponitur: & quæ ad hiſtoriam pertinentia, ſignârit. Vt æqualis ejus, Ioannes Boccacius, plagii à quibuſdam incuſetur: item ut de hiſtoria veteri non malè, at præclariùs de ſermone patrio meritus ſit. Petrus Coreſinus de vitis pontificum. Porcellii poëma de geſtis Frederici, Vrbinatium ducis: deque eo judicium Volaterrani, ac Gyraldi. Philippus Macerius de vita Petri Thomæ Carmelitæ. Rodolphi Framenſbergii itinerarium. Ioannis de Vineta Chronicon: atque idem de tribus Mariis. Paſtor Gallus de memorabilibus ſui temporis. Henricus Erfordienſis de factis memoratu dignis omnis ævi. Albertus Comes, ſive Friſingenſis, de vitis trium ſanctorum. Henricus Cloſnerus de rebus Argentinenſibus. Amalrici Augerii Chronicon Pontificale. Ioannis Hildeſheimenſis Chronicon, & liber ejuſdem de corporibus trium magorum tranſlatis.

RECenſuimus ingentem eorum turbam, penes quos, jam inde ab exceſſu Antonini Philoſophi, uſque ad imperium Caroli IV, undecim & ampliùs ſeculis, hiſtorica res ſtetit in Occidente. Conſtituunt autem illi

 hiſto-

hiſtoriæ quaſi ſenectutem: ſed ita, ut ipſi quoque gradibus quibuſdam diſtinguantur: atque alii pertineant quaſi ad primam, hoc eſt, crudam viridemque ſenectutem; qualem Charonti tribuit divinus poëta: alii ad ultimam, hoc eſt, decrepitam planè, & capularem ſenectam: alii quaſi in confinio amborum, & magis illis, & minùs his, vietam quandam, & tardigemulam, habeant eloquentiam. Deinceps verò agendum eſt nobis de temporibus non paullò felicioribus Caroli IV Imp. qui regere cœpit anno CIↃCCCXLVI, atque imperium annis tenuit XXXII. Sanè cùm extremâ Ludovici Bavari ætate; tum præcipuè ſub hoc Carolo, ſtudiorum humaniorum, & diſertæ orationis honos, inſtaurari cœpit. Laus ea imprimis debetur eximio viro, FRANCISCO PETRARCHÆ: qui literas à multo ævo miſerè ſepultas è Gothicis tumulis excitavit: ut jure optimo de eo ait Paullus Jovius in elogiis doct. vir. Idemque judicium eſt Leandri in Italia, Scaligeri in arte Poët. & cujus non? Nec exiguum ad eam rem momentum paullò pòſt attulit Joannes Grammaticus, inſignis orator; quem Leonardus Aretinus dictitabat (ut apud eundem Leandrum in ejus, quæ nunc Romanula dicitur, deſcriptione legitur) *primum in Italia ſtudium eloquentiæ reparâſſe, unà cum imperii majeſtate prorſus ferè deperditum.* Eſt Joannes hic auctor ὁδοιπορικοῦ, quo ad facundiam ſternere viam, ut potuit, ſtudebat. Ejuſque de progenie fuit Nicolaus Ferrettus; ex cujus ſchola, ut idem Leander teſtis eſt, plurimi eruditione clari in Ciſalpina Gallia, (ut cum Italis eam ſic vocemus) prodierunt. Sed quod Aretinus ajebat, primum in Italia fuiſſe Joannem Grammaticum, qui, ad bene ſperandum de literis facundiâque, ſignum tolleret: id non ſine aliquâ depreciatione Petrarchæ dictum videtur. Eoque longè juſtiùs, & auſpicatiùs, à Petrarcha novum quaſi revireſcentis ætatis initium hoc loco capiemus.

Tantus vir cui *excellens ingenium, & exquiſitam doctrinam* etiam tribuit Joan. Franc. Poggius Florentinus *a*, circa Anciſam, ſeu Inciſam, Florentini agri vicum, majorum Petrarchæ ſedem, ut Boccacius *b* ait, patre Florentino exule natus fuit XIII Kal. Sextil. anno CIↃCCCIV: non anno CIↃCCCCXL: ut ineptè editum eſt apud Gualterum Burlæum libro de vitis philoſophorum. Etſi is profectò error Burlæo vitio verti nequit; qui ipſe ſeculo ante id tempus floruit, ac Petrarchæ æqualis fuit. At claruit Petrarcha anno CIↃCCCXL, & proximis annis XXXIV. Quàm varia in literas retulerit, nemo paullo humanior neſcit. Inter alia condidit libros IV rerum memo-

a *Hiſtoria diſceptativa de Avaricia.*
b *Initio lib. de flum. in* Arnus.

memorandarum, opus hiſtoricum, exemplis cùm antiquis conſtans, tum recentioribus. Adhæc viros illuſtres epitome quadam complexus fuit. Item bellum Punicum carmine expoſuit: quo de opere dictum nobis, cùm libro primo de Sillio Italico ageremus. Opus hoc MSum exſtat Cantabrigiæ in bibliotheca Aulæ Pembrochianæ. Eademque in urbe bibliothecâ collegii S. Benedicti adſervat MSum Petrarchæ librum de Gualthero Marchione & Gryſilda ejus uxore. Oxonii autem in bibliotheca Collegii Novi MSum exſtat Itinerarium Petrarchæ ad ſepulchrum Domini. Atq; ibidem in Collegio S. Magdalenæ eſt Petrarchæ tractatus MSus de Florentia. Vitam Petrarchæ paucis retulit Raphaël Volaterranus Anthropologiæ lib. XXI, & Jacobus Bergomenſis Chron. Suppl. lib. XIII ad an. CIↃCCCXLI, ubi eum cœleſtem virum merito appellat. At fusè ejus vitam deſcripſit, imò librum penè integrum illi impendit Xicco Polentonus. Obiit in Arquato, ſive, ut alii vocant, Arquada, agri Patavini pago. Ubi & magnificum habet ſepulchrum: quippe quatuor porphyreticis columnis ſubnixum imò quantum quantum eſt, eo lapide conſtans. Plura de ſummo hoc viro dicam libro de Poëtis Latinis.

Iiſdem temporibus JOANNES BOCCACIUS Certaldenſis ingenti in pretio erat. Auditor fuit Franciſci Petrarchæ, quod præfatione operis de genealogia Deorum indicat his verbis: *Præclariſſimi viri, Fr. Petrarchæ jamdiu ego auditor ſum.* Unde liquet, cùm hoc opus ſcriberet, ſuperſtitem fuiſſe Petrarcham. Etiam alibi ſimilia legas eodem opere. Etiam lib. XV, cap. XVI, ubi eum vocat *venerandiſſimum præceptorem, patrem, & dominum ſuum.* Fuit & diſcipulus Andalotii Nigri, quem curioſum aſtrologum Leander vocat in Italia ſua. Magnam eruditionis, & induſtriæ laudem retulit opere memorato, quod genealogiam Deorum vocat, & inſcribit Hugoni, Hieroſolymorum, & Cypri regi. In eo paſſim eorum, quæ adducit, teſtem lavebat Theodontium: per quem quis deſignetur diſcere eſt ex operis ejus quinctodecimo cap. VI: ubi ſic loquitur: *Paullum Peruſinum, graviſſimum virum cæteris immiſceo; qui & ætate provectus & multarum rerum notitia doctus fuit. diu magiſter, & cuſtos bibliothecæ Roberti, Hieruſalem, & Siciliæ regis inclyti. Et ſi uſquam curioſiſſimus fuit homo in perquirendis juſſu etiam principis peregrinis undecumque libris, hiſtoriis, & poeticis operibus, iſte fuit. Et ob id ſingulari amicitia Barlaæ junctus, quæ à Latinis habere non poterat, eo medio innumera exhauſit à Græcis. Hic ingentem ſcripſit librum, quem collectivum titulaverat:*

verat: in quo inter cætera, quæ multa erant, & ad varia ſpectantia, quidquid de Diis Gentilium non ſolum apud Latinos, ſed etiam apud Græcos inveniri poteſt, adjutorio Barlaæ arbitror collegiſſe. Nec dixiſſe verebor ego juvenculus adhuc, longè antequam tu in hoc opus animum meum traheres ex illo multa avidus potiùs, quàm intelligens, ſumſi: & potiſſimum ea, quæ ſub nomine Theodontii appoſita ſunt. Quem librum maximo hujus operis incommodo, Biellæ, impudicæ conjugis, crimine eo defuncto cum pluribus aliis ex libris ejuſdem deperditum comperi. Puto igitur eo tempore, quo mihi primò cognitus eſt, neminem illi in talibus æquiparandum fuiſſe. Ex his colligere eſt, unde opinio illa originem cœperit, Boccacium hoc opus ſuum exſcripſiſſe è Paullo Peruſino J. C. æquali ſuo, qui & ipſe de Græcorum Latinorumque Diis commentarium fecerit. Meminit ejus opinionis Leander in deſcriptione Italiæ. Nec modò huic Paullo Peruſino debere ſe multum fatetur, ſed etiam Barlaamo: de quo ibidem hæc paullo antè legas: *Traho præterea aliquando Barlaam, Baſilii Cæſarienſis monachum, Calabrum, hominem olim corpore puſillum, prægrandem tamen ſcientia, & Græcis adeò eruditum, ut imperatorum, & principum Græcorum, atque doctorum hominum privilegia haberet teſtantia, nedum his temporibus apud Græcos eſſe, ſed nec à multis ſeculis citra fuiſſe virum tam inſigni, tamque grandi ſcientia præditum. Nonne ergo huic, & potiſſimum in rebus ad Græcos ſpectantibus, ego credam.* Hæc de Barlaamo eo lubentiùs appoſui, quia video doctiſſimos viros dubitare de ætate Barlaami, cujus de principatu Papæ liber Græcè exſtat cum tralatione Viri clariſſimi, & amiciſſimi Salmaſii. Ex his enim quæ diximus ſatis liquet, fuiſſe æqualem Petrarchæ: uti & ex præfatione, ubi utrumque eorum, quos dixi, Paullum Peruſinum, & Barlaam monachum, ut æquales ſuos laudat. Ejuſdem libri XV loco memorato cognoſcere licet, quis ille Leontius fuerit, quem toties ad partes advocat. Sic enim de eo ſcribit: *Poſt hos & Leontium Pylatum Theſſalonicenſem, &, ut ipſe adſerit, prædicti Barlaæ auditorem, perſæpe deduco: qui quidem adſpectu horridus eſt, turpi facie, barba prolixa, & capillitio nigro, & meditatione occupatus aſſiduâ, moribus incultus, nec ſatis urbanus: verum, uti experientia notum fecit, literarum Græcarum doctiſſimus, & quodammodo Græcarum hiſtoriarum & fabularum archivum inexhauſtum, etſi Latinis non ſatis adhuc inſtructus ſit. Hujus ego nullum vidi opus, ſed quidquid ex eo recito, ab eo viva voce percepi.* Non dubium profecto, quin in iis, quæ ad Græcorum fabulas pertinent, multa & à Barlaamo, & auditore ejus Leontio (ut de altero auditore, Paullo Peruſino nihil dicam) multa diſcere potuerit Boccacius,

quæ

quæ nunc fruſtra quæramus in Græcorum monumentis. Gloriam quoque meruit Boccacius compendio hiſtoriæ Romanæ: item libris de illuſtribus viris, de claris mulieribus, de bellis imperatorum, de Florentinorum bellis, de capta Conſtantinopoli, atque aliis, commemoratis à Jacobo Bergomate ad an. CIƆCCCLXV. Horum pleraque MSa exſtant in bibliotheca publica Academiæ Lugdunenſis, apud Batavos. Libri ejus novem de caſibus illuſtrium virorum MSSi adſervantur Oxonii in bibliotheca Collegii Novi, teſte Thoma Jameſio. Qui & Oxonii in bibliotheca collegii S. Magdalenæ, tum & Lincolnienſi, exſtare ait Boccacium de caſibus illuſtrium virorum: ſed neutro loco, opus illud quot librorum ſit, addit. Ac quemadmodum Petrarcha eloquentiam in poëſi Hetruſca à cive & magiſtro ſuo, Dante Aligerio, inchoatam, perduxit ad maturitatem: ita iiſdem temporibus Boccacius pedeſtrem eloquentiam in ſermone patrio, (ut Jovii de eo judicium eſt) ſimul & inchoavit, & abſolvit. Obiit anno ætatis LXII, Chr. CIƆCCCLXXVI, uno poſt Petrarcham anno; ut eſt apud Matthæum Palmerium, & Maſſæum Chronici ſui lib. XVIII. Sepulchrum ejus cum marmorea effigie Certaldenſis hujus in templo maximo cernere eſt.

Eâdem, ac Petrarcha, & Boccacius, ætate in honore fuit PETRUS CORISINUS, Florentinus, ac urbis patriæ epiſcopus, Eccleſiæque Rom. Cardinalis. Inclaruit vitis aliquot Pontificum à ſe editis.

Item tum vitam egit PORCELLIUS poëta, Neapolitanus quidem, ſed qui Romanus dici vellet. Admirabatur eum, atque adeò geſta ſua ab eo celebrari voluit Fredericus, Urbini dux: qui ſuo tempore habitus fuit imperatorum Italiæ facilè princeps: ut Machiavellus cenſet lib. VII rerum Florentinarum. Sed profectò judicium hoc tanti principis magis ornat Porcellium, quàm is principis geſta. Nam, ut de poëta illo, vel poëtaſtro potiùs, judicat Volaterranus, *vir erat abſque labore, & doctrina: in ſcholis eadem quotannis fere & lectitabat, & vernaculâ linguâ enarrabat: tantùm carmina, quibus omnia referſit, naturâ faciebat, non tam bona, quàm facilia, & penè extemporalia.* Gyraldus ſimiliter in ſyntagmate de poëtis [a]. *In omni* inquit, *Porcellii verſu naturam potiùs, quàm induſtriam, laudaverim.* Porcellii, item Baſini, & Thebani verſus excuſi ſunt Pariſiis à Colinæo. Obiit Romæ admodum ſenex. In epiſtolis Philippi una exſtat ad Porcellium anno ſcripta CIƆCCCCLVI: ſed alium ut putem, temporum ratio facit.

[a] *Dial.* I. *de poët. ſui ævi.*

Eodem

Eodem tempore ſub Petro rege, magna in dignitate erat PHILIPPUS MACERIUS, Siculus, ſummus regni Cyprii cancellarius. Hic duobus libris comprehendit vitam Petri Thomæ Carmelitæ, patriarchæ Conſtantinopolitani.

a Al. Fatius.

FACIUS *a* DE UBERTIS Florentinus operam ſuam impendit Geographiæ: eâque non vulgarem peperit laudem. Hujus ex opere aliqua depromit, ac citat, Annius Viterbienſis Antiquitatum Variarum lib. XVII quæſt. XV. Ibidem eum vocat optimum, atque eruditiſſimum coſmographum. Ac paullò pòſt de eo ſic loquitur: *Fatius Florentinus illuſtrior Blondo fuit: ut qui ingenio Thuſco excelluerit, & explorata loca meliùs, & certiùs, tenuerit.* Etiam inter eos, qui patriæ ſcribendo attulerint decus aliquod, reponitur à cive ſuo, Franciſco Albertino diſſertatione ad Julium II, quæ eſt de laudibus Florentiæ, & Saonenſis civitatis. Meminit &, Florentinus alius, Ugolinus Verinus lib. II Florentiæ illuſtratæ:

Fatius Hetruſco eſt inſignis carmine vates,
Fatius Vbertæ non ultima gloria gentis.

Celebrat quoque eundem Leander Albertus in Italia ſua, quo loco doctos recenſet Florentinos, ubi legas: *Facius Vbertus, inſignis geographus, & poëta laureatus, Dictamundi auctor.* Suſpicor vixiſſe temporibus Pii II, aut paullò pòſt: ſed nihil habeo ſatis explorati.

Ab Italis, quibus Siculum unum comitem dedimus, venio ad tranſalpinos. Quo anno Carolus IV habenas imperii accepit: eo RODOLPHUS DE FRAMEINSPERG, nobilis Bavarus, exorſus eſt iter ſuum in Palæſtinam, ad montem Sinai, & in Ægyptum: quod & ipſe deſcripſit. Itinerarium hoc, ſed mutilum, primus divulgavit Henricus Caniſius T. VI. Antiquæ Lect.

Etiam JOANNES DE BEKA, nequa nominis famam delere dies poſſit, conſecutus fuit Chronico ſuo. Eo res Eccleſiæ Ultrajectinæ, cujus clericus erat, in literas miſit. Ac dicavit illud ejuſdem eccleſiæ epiſcopo, & Guilhelmo, Hollandiæ comiti. Nec tantùm perſequitur geſta Ultrajectinorum pontificum; ſed etiam comitum Hollandiæ. Orditur à primo ejus Eccleſiæ epiſcopo, S. Willebrordo: ac pertexit uſque ad annum CIƆCCXLVI: quo & ipſe in terris morabatur. Meminit Tritthemius in viris illuſtribus item Jacobus Mejerus in Hiſt. Fland. an. CIƆCCCXIII, & alibi. Eum ad tres codices MSos correxit Suffridus Petri Leovardienſis. At in lucem primus protraxit Bernardus Furmerius, itidem Leovardienſis. Quorum utrique hoc nomine non parum debent omnes

hiſtoriæ

hiſtoriæ amantes: imprimis Ultrajectini, ac poſt eos Hollandi, & Friſii. Hauſit verò Beca hiſtoriam ſuam potiſſimum (quemadmodum ipſe profitetur) ex bibliotheca monaſterii Egmundani: ubi acta publica Hollandiæ, & vicinarum provinciarum ſedulo aſſervabantur. Sed opus hoc Joannis de Beca ita corruptè editum eſt Furmerio (etſi id cum tribus codd. à Suffrido Petri, & cum quarto à ſe collatum dicat) ut penè ſatius fuerit ab edendo abſtinere, quàm vitioſe adeo in lucem dare. Sed integrum ab innumeris erroribus repurgavit præſtantiſſimus, & nobis amiciſſimus Arn. Buchellius Ultrajectinus: qui ne novam ejus ſcriptoris editionem diutius publico invideat, omnino intereſt, qui hiſtoriæ Belgicæ ſunt amantes.

Circa annum cIↄcccxlviii fuit JOANNES DE VINETA, Aremoricus, Carmelitarum Provincialis in Gallia. Hic Chronicon condidit ſui ordinis. Item deſcripſit vitas trium Mariarum. Et præterea alia quædam reliquit.

ÆGIDIUS MUISIUS Benedictini cœnobii abbas Tornacenſis ad S. Martinum, compoſuit Chronicon à nato Chriſto uſque ad annum cIↄcccxlviii: quo vivebat. Exſtat MSus Lovanii in cœnobio S. Martini.

Claruit & tum JOANNES HONSEMIUS, ſive ut aliis vocatur HOXSEMIUS. Natus Hutgardiæ in diœceſi Leodienſi anno cIↄcclxxvii. Leodici canonicus fuit, & ſcholaſticus ad S. Lambertum. Pro juriſdictione Leodicenſi varias obiit legationes ad Papam, Galliæ regem, & ducem Brabantiæ. Reliquit hiſtoriam, & res geſtas epiſcoporum Leodicenſium ab anno cIↄccxlvii, uſque ad annum cIↄcccxlviii. Quæ cum aliis hujus argumenti ſcriptoribus à Joanne Chapeavillio in lucem edita eſt anno cIↄIↄcxiii.

Circa annum cIↄcccl, Eiſingrinio teſtante, PASTOR GALLUS, provincialis Ord. Min. & Cardinalis, literis mandavit opus de geſtis ſui temporis in Eccleſia memorabilibus.

Circa annum cIↄccclv, HENRICUS DE ERFORDIA, monachus Saxo, Mindenſis, Ord. Prædicat. nomen ſibi peperit opere de factis illuſtribus ab orbe condito uſque ad annum, quem dixi, cIↄccclv. Exinde aliqua adfert auctor magni Chronici Belgici ad ann. cIↄclii. Alia quoque ejuſdem, ſed alterius generis, recenſent Leander Albertus lib. iv de viris illuſtribus Ord. Præd. & Poſſevinus in Apparatu ſacro.

ALBERTUS COMES AB HOHENBERG, primùm Herbipo-

bipolenſis, deinde Friſingenſis epiſcopus, edidit vitas SS. Kiliani, Colomanni, & Tornani *a*. Friſingæ in Bavaria deceſſit anno Chr. cIɔcccLIX.

a Al. Chiliani, Columbani, & Rotnani. Sed minùs rectè.

His etiam temporibus HENRICUS REBDORFIENSIS monachus annales edidit, orſus ab anno cIɔccxcv, ac deſinens in anno cIɔcccLXII, quo vivebat. Opere eo complectitur res geſtas Adolphi, Alberti, Frederici, Ludovici Bavari, & Caroli IV, Impp. Sed imprimis ſe diffundit in geſtis Ludovici Bavari: nempe quia illa, ut ſui ævi, optimè nôſſet, &, imperatore eo jam defuncto, tutiùs ſcriberet. Hunc quoque primus edidit Freherus.

Tum item vixiſſe videtur FREDERICUS CLOSNERUS: qui res Urbis Argentinenſis, à Rodulpho Habſpurgenſi exorſus, perducit itidem uſque ad annum gratiæ cIɔcccLXII.

Carolo eodem imperante, eopſe anno cIɔcccLXII, quo ſedere cœpit Urbanus V, clareſcebat AMALRICUS AUGERII: qui *Chronicon Pontificale* edidit; ſed novâ ratione. Nec enim temporis rationem habet: ſed pontifices ſecundùm literarum ſeriem diſponit. Itaque primùm de iis agit, quibus nomen fuit, Anacletus, Alexander, Anicetus, Anterus, &c. Poſtea de his, qui vocati, Bonifacius, Benedictus, Clemens, Calixtus, &c. Atque ita omnes ejuſdem nominis conjungit. Præfationem ſic orditur: *Beatiſſimo patri in Christo, & ſuo vicario glorioſo* (*ejus vicario* dicere voluit) *ac domino noſtro præcipuo, domino Vrbano, Divinâ Dei providentiâ papæ* V, *veſter devotus capellanus, Amalricus Augerii de Beuvis* b, *Prior veſtri monaſterii S. Mariæ de Apriano* c, *ordinis S. Auguſtini Elnenſis diœceſis* &c. Eâdem in præfatione ait, ſe opus ſuum compilaſſe ex ducentis ac novem ſcriptoribus, qui geſta pontificum tradidiſſent. Ac perducere ſe hiſtoriam inquit, uſque ad papam Joannem XXII. Intelligit autem illum, qui epiſcopatum Urbis adeptus eſt anno cIɔcccXVI, vivereque deſiit anno cIɔcccXXXIV. Alii vocant Joannem XXI: nempe quia non accenſent eum, qui femina fuiſſe, ac Joannis VIII nomine vocatus dicitur. At aliter hic ſcriptor. Apud quem legas: *Ioannes dictus Anglicus, natione magnanimus, poſt dominum Leonem papam in Romanum pontificatum fuit aſſumtus: & poſt B. Petrum apoſtolum ponitur papa centeſimus decimus.* Ubi diſpiciendum, utrùm pro *magnanimus* legere oporteat *Moguntinus*: an contrà illud, quod Moguntinũ vulgò faciunt ex corrupta lectione originem habeat: & quę doctiſſimi P. Scriverii ſuſpicio eſt, legere, trajectis vocibus, oporteat, *Ioannes, dictus Magnanimus, natione Anglicus.* Vel ſic, *Ioannes, natione*

b Fort. Beunis. hoc eſt, Bononieñſis.

c Fort. Apuano, vel Aprutiano.

tione Anglicus, dictus Magnanimus. Cur autem ei *Magnanimi* nomen indi potuerit, obſcurum nulli eſſe poteſt, ſi ſupra ſexum maſculos uſque adeò animos geſſit, ut per varios honorum gradus ad pontificatum adſcenderet. Nam, ut ibidem hic Amalricus ait, *femina fuit.* Attamen, tanquam in re dubiâ, addit, *prout communiter aſſeritur.* Poſtea alia quoque eò pertinentia adjungit: ſed cautione hac, *ut creditur:* item, *ut dicitur.* De re ipſa diſputare, non eſt hujus loci. Cæterùm Amalrici hoc opus hactenus ineditum eſt: ſed MSum ejus codicem, quo uſus ſum, in divite bibliotheca ſua habet is, cujus antè meminimus, Petrus Scriverius, vir egregiè de literis meritus, ac porrò ſibi poſteritatem omnem devincturus, dum fata, & Deus ſinent.

PETRUS PASSERINUS Utinenſis diarium ſcripſit rerum Foro-Julienſium: ſed ſatis barbarè. Orditur ab anno cIↃCCLVIII*: & pertingit uſque ad annum cIↃCCCLVI. Supereſt MSus. Indicium mihi ejus ex Indiculo hiſtoricorum Utinenſium transmiſſo Venetiis ab illuſtriſſimo Senatore Dominico Molino.

JOANNES HILDESHEMENSIS, Saxo, profeſſione Carmelita, ſcripſit de trium regum corporibus tranſlatis Coloniam. Etiam Chronicon edidiſſe, Tritthemius teſtatur: uti & Joannes Rioche Minorita *a*: quod excuſſumne ſit, ambigo. Vixit circa annum cIↃCCCLXX. a *In compendio hiſtor.*

CAP. II.

Radulphi Hygdeni polychronicon. Ioannes Malvernæus continuator Polychronici. Richardi Ciceſtrii quinque Chronicorum libri. Ioannis Olnei de miraculis B. Mariæ. Guilielmi Coventrii annales breviores, atque idem de adventu Carmelitarum in Angliam. Galfridus Hardeby de geſtis ordinis S. Auguſtini. Bartholomæi Glanuyle chronicon de Sanctis. Ioannis Tinmouthenſis hiſtoria aurea, & alia. Ioannes Graunſon de vitis ſanctorum; ejuſdem martyrologium, & liber de miraculis Thomæ Cantuarienſis. Ranulphi Strodi itinerarium. Ioannis Mandevyle itinerarium annorum XXXIV, *atque idem de ſitu terræ Sanctæ. Auctor epitomes de bellis geſtis pro recuperanda terra*

 Sancta.

Sancta. Thomę Stubs *ſive* Stobęi *Chronicon de Archiepiſ. Eboracenſ. Matthæi Weſtmonaſterienſis Flores hiſtoriarum.*

QUo tempore in Germania imperabat Carolus IV, in Anglia rexit Eduardus III. Sed Caroli primus fuit annus Eduardi vigeſimus: Caroli trigeſimus ſecundus, & ultimus, Eduardi quinquageſimus ſecundus, atque itidem poſtremus. Quare cùm de primis viginti annis Eduardi hujus antea viderimus: nunc agemus de reſiduis annis XXXII, qui Germanico Romano Caroli IV imperio reſpondent.

Familiam horum ducat is, qui tam prioribus XX annis Eduardi, quàm XXVI ſequentibus, claruiſſe dicendus eſt, RANULPHUS HYGDEN, vel Hygeden, vel Hikeden, Anglus, Ord. Bened. Gloriam hic non minimam reportavit Mappâ mundi: item Polychronico, quod opus ſex conſtat libris, pro numero tum ſex dierum, quibus operatus eſt Deus, tum ſex ætatum, in quas univerſa mundi hiſtoria diſpeſcitur. Ab orbe creato exorſus procedit uſque ad annum CIↃCCCXLIII. Exſtat hoc opus MSum in bibliotheca publica Academiæ Cantabrigienſis: idque ſemel iterumque. Item ibidem in bibliotheca Caji & Gonellii. Item Oxonii in bibliotheca Collegii Novi: atque ibidem in bibliotheca Ædis Chriſti. Jam ætate confectus obiit anno Eduardi regis XXXVII, Chriſti CIↃCCCLXIII, cùm annos LXIV monachus fuiſſet Benedictinus. Polychronicon hoc, juſſu domini ſui de Barkeley, Anglicè tranſtulit Joannes Treviſa, atque illud, additis LV annis, continuavit, uſque ad an. CIↃCCCXCVIII, quo claruit. Etiam in hoc Chronicon tabulas concinnavit Joannes Rochefort, circa annum CIↃCCCCVI.

Radulphi hujus ætate vitam quoq; traduxit JOANNES MALVERNÆUS, ſive Milvernæus, Anglus, monachus Wigornienſis, ordinis Benedictini. Hic præter opus de viſionibus ſuis Anglicè proditum, (quod ad exitum perduxit anno CIↃCCCXLII) Latino ſermone continuavit & ipſe Polychronicon. Exſtat appendix ea MSa Cantabrigiæ in collegio S. Benedicti.

His etiam temporibus RICHARDUS CICESTRIUS Anglus, monachus Weſtmonaſterii Benedictinus, multum induſtriæ poſuit in rebus Angloſaxonum colligendis: quas quinque Chronicorum libris comprehendit. Aliis vocatur *Richardus de Cirenceſtria*, opuſque ejus dicitur *Speculum hiſtoriale*. Opus illud inchoat ab Hengiſti Saxonis in Britanniam appulſu: qui in annum incidit CCCCXLVIII.

VIII. Exinde, per novem ſeculorum ſeriem progreſſus, ad annum pertingit CIϽCCCXLVIII, hoc eſt, ſecundum & vigeſimum annum regis ſui Eduardi III. Eſt opus hoc bipartitum. Pars prior incipit, *Poſt primum inſulæ Britanniæ regem* &c. Atque hæc ab auctore vocata eſt, *Speculum Hiſtoriæ*: & complectitur libros quatuor. Altera pars dicitur *Anglo-Saxonum Chronicon*: eſtque continuatio partis prioris. Codex is manu exaratus apud Cantabrigienſes reperitur in bibliotheca publica. Atque apud eoſdem, ſed in Collegio S. Benedicti, MSa conſpicitur Chronicorum epitome: quæ & ipſa Richardum hunc auctorem in titulo præfert.

Sub eodem Eduardo, anno CIϽCCCL, inter Carthuſianos monachos vitam degebat JOANNES OLNEI, Anglus. Qui præterquam quòd *meditationes ſolitarias* ex ſe promſit, etiam *quinque libris B. Mariæ miracula* comprehendit. De eo quoque loquitur Theodorus Petreius in ſua Carthuſianorum bibliotheca.

Sub rege hoc etiam anno CIϽCCCLX inter Carmelitas agebat GUILHELMUS COVENTRIUS, qui aliquibus *Conventre*, cognomento Claudus, Anglus. Laudem cùm aliis quæſivit, tum annalibus brevioribus: necnon commentario de Carmelitarum in Angliam adventu.

Eodem tempore GALFRIDUS HARDEBY, Anglus, monachus ordinis S. Auguſtini, regi Anglorum Eduardo III à confeſſionibus, & conſiliis fuit. Nominis aliquid peperit ſibi opere de ordinis ſui geſtis, & quibuſdam aliis. Sed inprimis illis commendabatur, quæ de perfectione Euangelicæ paupertatis diſſeruit adverſus Armacanum.

Rege eo imperium in Anglia habente, circa annum CIϽCCCLX, etiam BARTHOLOMÆUS GLANVYLE, cognomento ANGLICUS, (Henrico Willoto pro *Granvyle* perperam *Graunviſius* vocatur) tum natalium ſplendore, tum doctrinæ nomine, gloriam inſignem conſecutus fuit. Nam ſeu familiam ſpectes, prognatus erat genere comitum Sudvolgiorum: ſeu præclara literarum ſtudia attendas; præter volumen de rerum varietate, quod duodeviginti libris conſtat; præter item opus de rerum accidentibus, deque mundo & cœleſtibus, poſtillas item, & ſermones; etiam chronicon condidit de Sanctis. Apud Pitſeum in catalogo ſcriptorum Angliæ lego, librum quoque edidiſſe adverſus Laurentium Vallam: ac Vallam pro ſe apologiam compoſuiſſe. Utrumque opus MSum ſupereſſe Oxonii in Collegio Balliolano. Idne ita ſit, rectiùs ſcient,

 qui

qui Oxonii degunt. Apud Balæum quidem de iſtoc opere Bartholomæi Glanwijle altum ſilentium eſt. Fortè confudit Bartholomæum Glanduyle Anglum, & Bartholomæum Facium Ligurem. Nam Bartholomæus Facius orationem invectivam compoſuit adverſus Vallam: ac Valla ei quatuor Recriminationum libris reſpondit. Quicquid eſt, multum metuo ne Pitſeus erret. Nam Valla annis circiter L claruit poſt Bartholomæum Glanwijle: nempe temporibus Eugenii IV.

Eduardi III ætate circa annum CIƆCCCLXVI floruit & JOANNES TINMOUTHENSIS, Anglus ex oppido Tinmouth, in epiſcopatu Dunelmenſi. Fuit monachus S. Benedicti ad S. Albanum. Quàm varia literarum monumentis tradiderit, Boſtonus Burienſis docebit. Inter ea ſunt iſta, Hiſtoriæ aureæ libri III. Item Supplementum ejus hiſtoriæ. Utrumque opus MSum ſupereſt Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. Adhæc compoſuit Sanctilogium majus, ſanctilogium minus, & appendices martyrologii: Hiſtoriam ejus auream quondam Wilhelmus Windershul, S. Albani monachus, deſcribi, inque uſum monachorum, ſui cœnobii bibliothecæ inferri curavit: quemadmodum ait, qui præfatus eſt in Matthæum Weſtmonaſterienſem: atque addit, Tinmouthe *eum ordinem, & modum ſcribendi*, quem in Polychronico ſervat Ranulphus, *ſollicitè admodum exprimere; quamvis alicubi fuſiùs, alicubi contractiùs.*

JOANNES GRAUNSON, ſive Grandiſonus, ut eum Joannes Lelandus appellat, Eduardo III primùm à ſacellis fuit: ac tandem ab eo factus eſt epiſcopus Exonienſis. Præter conciones, opus reliquit de vitis ſanctorum. Item Ordinale, vel Martyrologium Exonienſe: quod MSum exſtat Cantabrigiæ in bibliotheca collegii S. Benedicti, & Oxonii in bibliotheca publica. Edidit hoc opus auctor circa annum CIƆCCCXXXVII. Adhæc librum fecit de vita & miraculis Thomæ Cantuarienſis. Quod opus itidem Cantabrigiæ in Benedictino collegio MSum ſupereſt. Obiit anno CIƆCCCLXIX, ut Thomas Walſyngham in auctario Polychronici teſtatur.

Sub eodem Eduardo, circa annum CIƆCCCLXX RANULPHUS STRODUS, Anglus, variis ingenii induſtriæque monumentis eluxit, eaque inter Itinerario terræ ſanctæ. Tanquam eximium Anglorum poëtam memorat eum in fine Troili ſui Galfredus Chaucerus, ipſe etiam Anglus poëta; qui linguam patriam magnâ ingenii ſollertiâ ac culturâ plurimùm ornavit; interque alia, cùm Joannis

nis Mone poëma de arte amandi Gallicè tantùm legeretur, Anglico illud metro feliciter reddidit.

JOANNES MANDEVYLE, Anglus, vir ordinis equeſtris, cupidine ductus exteras terras videndi, amplo viatico inſtructus anno cIↄcccxxxII peregrinari cœpit: ac Africam, & Aſiam, permenſus, poſt annos xxxIV domum rediit, & totidem annorum itinerarium edidit: in quo refert, quæ miranda apud Ægyptios, Arabas, Perſas, Græcos, Illyres, Tartaros, multaſque alias gentes, vidiſſet. Ejus operis MSum exemplar fuiſſe apud Matthæum Geſnerum, auctor eſt Conr. Geſnerus in bibliotheca ſua. Nec illud Latina duntaxat compoſuit: ſed etiam Anglicè explicuit, Gallicéque. Anglicè chirographum ejus exemplar ſuppetit Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti, & in bibliotheca baronis Lumleiani. De Latina verſione ſequor Anglos duos, Balæum, & Pitſeum. Pitſeus Itinerarium Jo. de Mandevile exſtare ait Cantabrigiæ in bibliotheca collegii S. Benedicti. Sed qua lingua non addit. Unde Latinam ſignare arbitror. Quibus quidem Anglis, de Anglo fidem habendã putavi. Eá tamen linguâ non vidi, ſed vidi, de quo illi tacent, Italicé. Imò & Belgicè, ac Germanicè etiam, exſtare ſcio. Vide, quæ infrà dicemus de Joanne à Montevillâ. Adhæc Latinis commiſit literis Situm terræ ſanctæ. Qui liber ibidem MSus reperitur. Nec minimam conſecutus eſt laudem deſcribendo regiones, vel opere de re medicâ. Obiit Leodici. Ubi ſepulcro ejus hæc ſunt inciſa: *Hic jacet vir nobilis, dominus Ioannes de Mandevil, aliàs dictus de Barbam, dominus de Campoli, natus in Anglia, Medicinæ profeſſor, devotiſſimus orator, & bonorum ſuorum largiſſimus pauperibus erogator, qui, toto quaſi orbe luſtrato, Leodii vitæ ſuæ diem clauſit anno Domini* cIↄcccLXXII, *menſis Novembris die* XVII. De eodem hunc in modum ad annum cIↄcccxxx ſcribit Wernerus Rolevinck in faſciculo temporum: *Ioannes de Mandevil Doctor in medicinis, & miles in armis, natione Anglicus, fuit circa hæc tempora, & mirabilem peregrinationem quaſi totius mundi perfecit: & ſcripſit ad eam tribus linguis.*

His quoque temporibus literis commiſſa eſt Prior pars epitomes de bellis iis, quæ ad recuperandam terram Sanctam Chriſtiani principes ſuſceperant. Scriptorem eum cum blattis tineiſque rixantem publici juris fecit Henr. Caniſius Tom. VI Antiq. Lect. De ætate quod ajebam, arguunt hæc verba a: *Sequitur ex præmiſſis, quod à principio hujus religionis, uſque ad tempus ſcripturæ præſentis libelli, ſcilicet milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo quarto, fluxerunt anni ducenti triginta quatuor.* THO-

a *Pag.* 271.

THOMAS STUBS, ſive Stubæus, vel Stobæus (ut eum Leander Bononienſis nuncupat) patria fuit Eboracenſis, ordine Dominicanus, S. Theologiæ doctor. Varia ſcripſit, atque inter ea Chronicon de Archiepiſcopis Eboracenſibus, quod MSum exſtat in bibliotheca Collegii S. Benedicti, apud Cantabrigienſes. Orditur à S. Paulino, & producit hiſtoriam ad annum CIƆCCCLXXIII, quo vivebat, regnante apud Anglos Eduardo III. Celebrant Stobæum Leander in vitis Prædicatorum lib. IV, & Antonius Senenſis in bibliotheca de prædicatoribus, Seldenus notis ad Eadmerum *a*, inde appoſuit literas Thomæ Archiepiſcopi Eboracenſis ad Lanfrancum, Cantuarienſem, & hujus ad Thomam reſponſum.

a *Pag.* 201.

Circa annum CIƆCCCLXXVI vigere fama cœpit MATTHÆI WESTMONASTERIENSIS: qui Hiſtoriarũ flores collegit ab exordio mundi uſque ad annum Domini CIƆCCCVII. Inde vulgò dictus eſt *Florilegus*. In iis ſequitur imprimis hiſtoriam Matthæi Paris majorem. Poſtea autem, adjectis LXX annis, laborem hunc perduxit ad annum uſque CIƆCCCLXXVII. Quòd, effractis bibliothecarum repagulis, nunc per manus omnium volitat, Matthæi Parkeri, Cantuarienſis antiſtitis, beneficium eſt. Nec hic induſtria Weſtmonaſterienſis Matthæi ſtetit: ſed præterea duplici chronico nomen ſuum extulit: uno quidem patrio, ſeu Weſtmonaſterienſi: altero autem fani B. Eadmundi. Porrò Florilegi hujus veſtigiis inſtitit Chronicon Roffenſe; imò vix quicquam in eo legas Florilego intactum; ſi exceperis, quæ propriè monaſterium Roffenſe ſpectant.

CAP. III.

M. Alberti Argentinenſis Chronicon, ac liber de geſtis Bertholdi à Buckecke: Lobardus Sirichius Patavienſis de viris illuſtribus. Vrbanus VI *papa de epiſcopis Barienſibus. Benevenutus de Rambaldis Imolenſis de vitis Cæſarũ. Philippus Riboti Carmelita de geſtis, & viris claris ſui ordinis. Marius Georgius Venetus de geſtis Philippi Bencii Florentini. Raimundus Capuanus de vitis SS. Catharinæ Senenſis, & Agnetis è monte Politiano. Ioannes Aylinus Maniacus de bello Foro-Julienſi. Thomas Diaconus Flander. Iohannis de Heſe itinerarium Indiæ. Iacobi Guiſii Annales.*

les. Ioannis de Bele Leodienſis Chronicon. Conradus Alpendorp de doctore Cyrillo. Henricus Calkarienſis, cognomine Æger. Guilielmi Thorne Chronica, atq; alia ejuſdem. Guilielmus Pachentonus de geſtis quinque regum. Richardus Lauynhal de primordiis ordinis Carmelitici, & tribus magis. Radulphi Marhami manipulus Chronicorum. Henricus Knyghton de geſtis Anglorum. Stephanus Brickingtonus de epiſcopis Cantuarienſibus, & Elienſibus. Ioannes Gaſcoinus de vita S. Hieronymi. Adami Muremuthenſis Chronicon duplex. Anonymus de vita Ioannis Bridlyngtonii. Ioannis Goueri Chronicon, ſive Vox clamantis in deſerto, aliáque ejuſdem. Guilielmus Gillyngham de ſcriptoribus ordinis S. Benedicti. Guilielmus Starnefeldus de cœnobio Newendenienſi. Galfridi Linge Chronicon. Ioannes Staffordius de geſtis Anglorum.

TEmporibus Karoli IV, & filii ejus Wenceſlai, (qui patri in imperio ſuffectus eſt an. CIↃCCCLXXVIII, atque annis imperavit XXII) floruit M. ALBERTUS ARGENTINENSIS, qui vulgò *De Argentina*. Hic Chronicon bonâ fide condidit à Rodolpho primo Habſpurgenſi, ſive an. CIↃCCLXX, uſque ad exceſſum Karoli IV Imp. qui incidit in annum CIↃCCCLXXVIII. In opere hoc multa aliis indicta, vel non adeò planè pleneque ab iis explicata, reperias. Sæpius illius in Auſtria ſua meminit Cuſpinianus: qui & ejus fragmentum edidit *a* cum conſulibus Romanis. Nempe exemplaria duo nactus erat: ſed quorum prius præ carie legi non poſſet: alterum à priori multum differret; ſed planè lacerum eſſet, ac mutilum. Ut gratia non levis debeatur Chriſtiano Urſthiſio, qui cum aliquot eum Germanicarum rerum ſcriptoribus integrè divulgavit. Apud Simlerum in appendice Geſneri legas, claruiſſe an. CIↃCCL. Sed librarii is lapſus videtur. Nam addit ipſe, ſub Ludovico Bavaro vixiſſe. Et rectè quidem, Siquidem Albertus hic, de rebus agens Ludovici IV, refert ſe ab Argentinenſi epiſcopo ablegatum fuiſſe ad Papam, quo Imperatorem eum purgaret, ac Papam faceret certiorem de Ludovici per Germaniam decreto: cujus hæc ſumma eſſet, nihil pontifici juris eſſe in exauctorando imperatore. Attamen multis quoque annis poſtea ſuperfuiſſe Albertum, ſatis arguit, quòd Chronicon ſuum perducit uſque ad ann. CIↃCCCLXXVIII:

a *Excudit Baſ. Opor. ann.* 1553.

quo parenti ſuo Carolo IV Wenceſlaus in imperio ſucceſſit. Præter Chronicon hoc alia etiam ſcripſerit; ſi rectè auctor creditur commentarii de rebus geſtis Bertholdi à Buchecke, epiſcopi Argentinenſis. Quem idem Urſthiſius primus è MSSis codd. in lucem edidit.

Æqualis huic erat LOBARDUS SIRICHIUS Patavienſis, Petrarchæ diſcipulus. Hic, cùm Petrarcha, poſtulato Franciſci, Carrarienſis principis, orſus eſſet epitomen de viris illuſtribus, ſed, antequam abſolveret, deceſſiſſet: ſupplementum operi iſti addidit, eidemque principi dicavit. Prodiit *a* Baſileæ. Plura de eo vide apud Bernardinum Scardeonium lib. II rerum Patavinarum claſſe X: ubi *Lombardus Sericus* vocatur. Quique in editione Germanicâ *b* Petrarchæ, quam dixi, *Patavienſis* nuncupatur, is *Patavinus* dicitur in antiquâ editione operum Petrarchæ, anni CIƆIƆIII: item editione opuſculorum Petrarchæ, quæ prodiere an. CIƆIƆLXXI: &, quod caput eſt, etiam in ſepulchri inſcriptione apud Patavinos; ut ex Pignorio accepi. Hoc adjeci, ne quis eum Pataviâ, ſeu Patavio Germanico ortum putaret.

a *Apud Henricũ Petri an.* 1562.
b *pag.* 558

Tum quoque epiſcopatu urbis inſignis erat URBANUS VI: qui Barienſium epiſcoporum hiſtoriam ad ſua uſque tempora deduxit: ut auctor eſt Eiſingrinius. Fuerat autem Urbanus ipſe archiepiſcopus Barienſis: unde an. CIƆCCCLXXVIII, extra ordinem cardinalitium, abſens à Romanis papa eſt creatus, ac Urbanus dictus, cùm prius Bartholomæus vocaretur.

BENEVENUTUS DE RAMBALDIS Imolenſis de vitis Cæſarum edidit libellum, qui dicitur Auguſtalis. Dicavit eum Nicolao, Principi Ateſtino. Argentorati prodiit anno CIƆIƆV. Etiam Petrarchæ operibus conjungitur. Quando vixerit, extremâ ipſe libelli vitâ oſtendit. Nam cùm de Carolo IV egiſſet, ſubjungit: *Venezeſlaus, ſupradicti Caroli filius, vivente adhuc patre electus eſt imperator. Hodie regnat hic juvenis, robuſtus venator. Quid facturus ſit, ignoro, cùm minetur ſe venturum ad Italiam. Sed non venias precamur te, ſi non vincis laude genitorem tuum. Quamquam aliud in te ſperamus*, &c.

Temporibus Wenceſlai imperatoris claruiſſe etiam videtur PHILIPPUS RIBOTI, Carmelita, Prior provincialis Cataloniæ. Hic præter alia De peculiaribus geſtis fratrum Carmelitarum libros X compoſuit: item librum de illuſtribus viris Ordinis Carmelit.

Anno CIƆCCCLXXXI effulſit MARIUS GEORGIUS, Venetus,

tus, Ord. Serv. philoſophus, & theologus: qui cùm libros duos de libertate eccleſiaſtica adverſus Simoniacos edolavit: tum etiam carmine hexametro vitam panxit Philippi Bencii Florentini.

Æqualis huic erat JOANNES DE KIKELEW: de quo nunc nihil addo: verùm infra *a* de eo dicemus occaſione Joannis Turocii, qui illum operi ſuo totum inſeruit. a *Cap. 6.*

Etiam his temporibus in pretio fuit RAIMUNDUS CAPUANUS, S. Theologiæ doctor, & ordinis prædicatorii magiſter generalis, & à confeſſionibus S. Catharinæ Senenſis: quæ obiit anno cIↃcccLXXX. Unde ætatem quoque Raimundi liquidò cognoſcimus. Conſcripſit antè memoratæ B. Catharinæ vitam: cujus compendium apud Surium habes T. II. a. d. XXIX April. Item in literas retulit vitam B. Agnetis è monte Politiano. Uti teſtis eſt Andreas Piſanus in appendice vitæ Agnetis hujus, quam ex Italica Latinam fecit. Mortuus eſt Raimundus Noribergæ an. cIↃcccXCIX: ſed corpus ejus inde Neapolin tranſlatum, atque in æde Dominici conditum eſt.

JOANNES AYLINUS MANIACUS Notarius hiſtoriam brevem condidit de bello Foro-Julienſi ſui temporis uſque ad annum cIↃLXXXVII. Stylo utitur ab omni elegantia alieno. Supereſt MSus: Indicium mihi horum ex Syllabo Utinenſium hiſtoricorum: quem Venetiis ad me humaniſſimè transmiſerat maximus & illuſtriſſimus Dominicus Molinus.

THOMAS DIACONUS Flander monachus Bergæ S. Winoci, inter eos fuit, quos Galli cœpere anno cIↃcccXXXIII, cùm urbem eam à ſe captam, ac cœnobium quoque diriperent. De eo, & opuſculo ejus ſic Jac. Meyerus lib. XIII: *Thomas Diaconus Bergis oriundus, ac monachus divi Winoci, qui de hac calamitate ſcriptum reliquit libellum, in nocte illa Natalis B. Mariæ, primum à Normannis, iterum ab Burgundis captus, ac Brucburgum ductus, per Ludovicum Comitem liberatur: ſed dum fanum petit Odomari, ab aliis Gallis rurſus capitur, trans Somonam, & ad Abbavillam, Hisdinumque trahitur, ubi prope divinitus, ut ipſe ait, evadit, & ad Abbam Blangiacenſem pervenit, tandemque domum reſtituitur.* Meminit & Marchantius lib. I deſcriptionis Flandriæ, ubi de Berga S. Winoci agit.

JOANNES DE HESE presbyter Trajectenſis, deſcripſit iter ſuum ab Hieruſalem in Indias, quæque mirabilia obſervavit, donec Hieroſolymam rediret. De ipſis enim Hieroſolymis ſcribere ſe velle negat, quia alii multi hoc præſtitiſſent. Initio opuſculi ait, ſe

iter hoc ſuſcepiſſe an. Dom. cIɔcccLXXXIX: unde ætatem liquidò vidimus. Prodiit initio naſcentis typographiæ; cum literis Soldani ad Pium Papam: & hujus reſponſo: item Joannis presbyteri Imperatoris Æthiopici epiſtola, & quibuſdam aliis: ſed ut tum fieri amabat, nec anno, nec typographi, vel urbis nomine appoſito.

Æqualis quoque erat JACOBUS GUISIUS Montenſis Hannonius, monachus Franciſcanus, ac doctor Theologiæ. Hic regeſtis urbium, & bibliothecis cœnobiorum luſtratis, atque excuſis Latino ſermone annales, ſive Chronica contexuit, quæ tribus voluminibus membranaceis MSa continentur Montibus Hannoniæ in bibliotheca Franciſcanorum: ubi ea ſibi cum fructu eſſe lecta ait Aubertus Miræus in Elogiis Belgicis: dignaque judicat quæ viri principis cura in lucem exeant, utcumque ea, quæ ad Romanorum imperium pertineant, caſtigationis egeant. Epitome Guiſii Gallicè prodiit Pariſiis. Deceſſit an. cIɔccccXLVIII. Tumulus ejus marmoreus es Valencenis in B. Franciſci.

JOANNES DE BELE, Leodienſis, Canonicus ad B. Lambertum, & Joanni, Hannoniorum principi, à conſiliis, floruit an. cIɔccccxc, ac præter alia Chronicon condidit, teſte Froſſardo.

CONRADUS ALPENDORP, Germanus, ordinis Carmelitarum, & Arotenſis epiſcopus, doctoris Cyrilli hiſtoriam ſignavit circa annum cIɔccccxc.

Etiam tum claruit HENRICUS KALKARIENSIS, cognomine ÆGER, patria Clivius, Theologus Pariſienſis, monachus Carthuſianus. Scripſit de ortu ac progreſſu Ordinis Carthuſienſis: opus hactenus ineditum: ſed laudatum Arnoldo Boſtio de Illuſtr. viris ordinis Carthuſ. cap. XII. Plura de eo Theod. Petrejus in bibliotheca ſua. Obiit octogenarius an. cIɔccccVIII.

Cum iis, quos hactenus commemoravimus, non difficile erit conferre, qui iſtis in Anglia σύγχρονοι fuerunt. Nam quo anno cœpit imperare Wenceſlaus, (is gratiæ annus fuit cIɔcccLXXVIII) eodem ad regale faſtigium in Anglia pervenit Richardus II: ac quo anno exauctoratus fuit Wenceſlaus (is Chriſti milleſimus quadringenteſimus erat) eo vitâ exceſſit idem Richardus.

GUILIELMUS THORNE, Anglus, monachus Benedictinus ad fanum Auguſtini, claruit ſub Richardo hoc II, atque memoriæ prodidit res geſtas regum Cantianorum. Item vitas quorundam ſanctorum. Adhæc Chronica de comitatibus, epiſcopatibus, & abbatiis per totam Angliam: quod opus Cantabrigiæ MSum adſervatur;

tur in Collegio S. Benedicti. Item geſta abbatum Cantuarienſium à primordiis uſque ad an. cIↃccclxxv. Ut vel hinc liqueat error Geſneri; uti & ejus, qui illum, ſed tacito auctoris nomine, exſcribere ſolet, Poſſevini dico: quorum uterque Thorneum floruiſſe ait cIↃcccxxxiv.

Guilhelmus Pachentonus, Anglus, Acta quinque regum Angliæ literis mandavit: nempe ab Joanne rege, uſque ad tempora Richardi ii, ſub quo vivebat. Item, ſed lingua Gallicâ, quam in Galliis accuratè didicerat, conſignavit geſta principis ſui, Eduardi nigri, Eduardo iii geniti: cujus ſcriba fuit, ac, ut nunc loquimur, theſaurarius.

Richardus Lauynhal, Anglus, an. cIↃccclxxxi, Richardo ii, Anglorum regi, à confeſſionibus erat. Cùm alia multa, partim ad philoſophiam, partim ad theologiam pertinentia, compoſuit: tum etiam librum de initiis ordinis Carmelitici: ac hiſtoriam trium magorum. Capitis ſupplicio affectus eſt cum Simone, archiepiſcopo Cantuarienſi, & Roberto Haleſio, Joannitarum magiſtro. Vide Polyd. Virgil. Hiſt. Angl. lib. xx.

Radulphus Marham, Anglus, monachus Auguſtinianus, claruit ſub eodem Richardo ii, ac Manipulum Chronicorum libris vii, & in eum amplos indices reliquit. Orditur ab orbe condito, ac ad annum cIↃccclxxx progreditur. Vide de eo Joſephum Pamphilum Veronenſem, epiſcopum Signinum, in Chronico de iis, qui eruditione aut ſanctimoniâ illuſtrarunt Ordinem fratrum Eremitarum S. Auguſtini.

Anno cIↃccclxxx ſub eodem Richardo vivebat Henricus Knyghton, Anglus: qui gentis ſuæ geſta poſteritati ſacravit; ut Lelandus refert ex Joanne Roſſo Warwicano.

Stephanus Brickingtonus, Anglus, ordinis Benedicti monachus in monaſterio Cantuarienſi, à Pitſeo refertur ad annum cIↃccclxxx. Gemino opere memoratur: uno de Cantuarienſibus epiſcopis ad Guilielmum Curcuæum: altero, quod Elienſium epiſcoporum catalogum inſcripſit. Aliis dicitur Byrchingtonus. Archiepiſcoporum Cantuarenſium, deſinit in Guilhelmo Coutneji.

Etiam, hoc Richardo ii regnante, in pretio erat Joannes Gascoinus Anglus. Erat inter eos, qui conſtituti fuere, ut de doctrina Joannis Wiclefi cognoſcerent. Præter ea, quæ compoſuit adverſus Wiclefum, edidit quoque vitam S. Hieronymi.

Ejuſdem regis temporibus, ADAMUS MUREMUTHENSIS canonicus erat Eccleſiæ Paullinæ, quæ eſt Londini: atque, ut ex Lelando Balæus refert, de Anglorum rebus, & iis, quæ in Romana curia, ac Gallia quoque, contigerunt, duplex chronicon fecit: unum ab an. Chr. cIↃcccII, uſque ad annum cIↃcccXLIII: alterum inde uſque ad cIↃccclxxx, quo vivebat. In univerſum igitur hiſtoriam reliquit annorum LXXVIII.

Eodem rege, Anglus quidam, cujus nomen neſcitur, victuris mandabat chartis vitam Joannis Bridlyngtonii, Angli, patrii cœnobii antiſtitis: quam hiſtoriæ ſanctorum Surius inſeruit T. v die x Oct. De ætate cognoſcimus ex his verbis: *Vt quidem ad nos perlatum eſt ab ejus condiſcipulis fide dignis.* At obiit Bridlyngtonius temporibus Richardi, Anglorum regis, an. cIↃccclxxix.

Etiam Richardi hujus ætate in pretio erat JOANNES GOWERUS, ſeu Goverus, nobilis Anglus ordinis equeſtris, ac poëta laureatus. Hic nomen ſuum extulit, partim iis, quæ & Gallicè eleganter, & elegantiùs Anglicè elaboravit (ſanè is, & Gualterus Chancerus, primi Anglicam linguam expolire cœperunt) partim illis, quæ nec ineleganter Latino ſermone tranſmiſit: uti Chronico VII librorum, cui titulus, Vox clamantis in deſerto. Hoc MSum habet Oxonii Collegium omnium animarum: item bibliotheca Lumlejana. Adhæc memoriam ſui reliquit Chronico Richardi II, & Commentario de rege Henrico IV, & Chronici tripartiti libris tribus: qui & ipſi in eodem omnium animarum collegio adſervantur. Ætate confectus, & jam cœcus, Londini deceſſit an. cIↃccccII, ac magnificè ſepultus fuit in æde S. Mariæ de Oueres: ſtatua quoque eidem erecta eſt cum torque aureâ, quæ equitis aurati indicium eſt, & coronâ hederaceâ roſis intermiſtis, quæ poëtam arguit laureatum.

Circa annum cIↃccccxc fuit GUILHELMUS, cognomine GILLYNHAM à natali loco, S. Benedicti monachus Cantuarienſis ad ædem Servatoris. Librum collegit de ſcriptoribus ſui ordinis. Item de rebus Cantuarienſium.

Arbitretur autem quiſpiam, eundem eſſe, quam aliqui vocant GUILIELMUM STARNEFELDUM. Uſque adeò multa conveniunt. Nam & is Anglus dicitur monachus, & Cantius, & anno claruiſſe cIↃccccxc, & præterea ſcripſiſſe hiſtoriam monaſticam. Sed omnino ſunt diverſi. Nam Starnefeldius Carmelitarum in Newendenienſi cœnobio antiſtes fuit, ac præter conciones, non de ſcriptoribus

ribus ordinis S. Benedicti, ſed Newendenienſis cœnobii ſui hiſtoriam compoſuit.

GALFRIDUS LINGE, Anglus, Ord. Min. Chronicon reliquit ab orbe condito uſque ad an. cIↄcccxc: quo terras incoluit. Meminere Guilielmus Botonerus in Antiquitatibus ſuis, & Henricus Willotus in ſuis Franciſcanorum Athenis.

Etiam de Anglorum gente, geſta ejus prodendo, bene mereri voluit JOANNES STAFFORDIUS, Anglus, Minorita: quem in Antiquitatibus ſuis laudat Joannes Roſſus, Warvicenſis hiſtoricus. Sed de ætate ejus nec Balæo conſtat. Pitſeus refert ad tempora Richardi II: quem nunc ſequi viſum. Vellem tamen opinionis ejus cauſſam appoſuiſſet.

CAP. IV.

Joannis Froſſardi libri de laudibus Philippæ reginæ, ac Chronica ejuſdem, atque in ſui ævi rebus fides. Ioannis Weentii Epitaphia. Iacobus Kongelshofius de rebus Argentinenſibus, ac quouſque eam hiſtoriam perduxerit. Nicolai Nicolii libelli coſmographici, atque alii antiquitatem ſpectantes. Hermanni de Lerbeke Chronicon. Theodorici à Niem hiſtoria univerſalis, & Nemus unionis. Paulli Boneti viridaria duo. Ioannes Rochefordi flores hiſtoriarum, aliaque excerpta. Boſtonus Burienſis de rebus cœnobii ſui: item opus laboris plenum de ſcriptoribus eccleſiæ. Thomas Otterburne de ſucceſſione comitum Northumbriæ: ac ejuſdem hiſtoria Anglicana.

EXauctorato Wenceſlao, anno, ut diximus, cIↄccc, ſucceſſit Rupertus Palatinus. Imperavit decennium. Magni eſſe nominis, hoc imperante, cœpit JOANNES FROSSARDUS. Valentianis hic ad Scaldim in Hannonia natus eſt: ac canonicus & theſaurarius fuit in principatu Chimacenſi, Croyæ gentis apud Hannonios oppido. Præcipuum nominis decus retulit partim laudibus Philippæ reginæ, quas complexus eſt libris duobus: partim Chronico ſui temporis: quod incipit ab an. cIↄcccxxvi, & extenditur uſque ad annum cIↄcccxcix. Eò autem magis fidem meretur, quia diu ſectatus eſt regum, principumque familias; imprimis Philip-

Philippæ, Guilhelmi Boni, Hannonienſis & Hollandiæ comitis filiæ, & Eduardi III, Anglorum regis, uxoris; cujus antè laudes ſcripſiſſe diximus. Nempe vel coram ea vidit, quæ refert: vel ex iis accepit, qui vidiſſent. Nomina tamen propria quandoque male exprimit: quod & Mejerus ait videri ad an. cIↄcccxxvII. Auctoris hujus codicem MSum optimæ notæ, ac locis plurimis ab eo, qui Lutetiæ quondam prodiit, differentem, vidi apud amiciſſimum Georgium Ratallerum Dubletium, juvenem ut genere nobilem, ita & juris utriuſque ſcientia, & omni diſciplinarum genere præclarè excultum. Habeo & ipſe hiſtorici hujus tranſlationem Belgicam ſatis antiquam, & hactenus ineditam. Porro ex Froſſardi voluminibus Joannes Sleydanus memorabilia excerpſit, Latinéque vertit, ac Joanni Bellaico dicavit, epiſcopo Pariſienſi.

JOANNES WEENTIUS, vigeſimus octavus Egmondanus abbas apud Hollandos, cùm annis XIX eo munere functus eſſet, tædio ejus abdicavit ſe Romæ per procuratores an. cIↄccccIV, paullo ante mortem. Scripſit epitaphia eorum, qui ante ſe Egmundanæ hujus abbatiæ antiſtites fuiſſent. Ipſe epitaphium hujuſmodi eſt ſortitus:

Infortunatus jacet hic JAN *abba vocatus:*
Cui WEENT *cognomen: à ploratu dedit omen.*
Nemine ſtipatus, ni Salvatore juvatus;
Quem ſancto cœli Rex aſſociet Michaeli.

Æqualis huic, quantum videre poſſum, fuit JACOBUS KONGELSHOVIUS. A quo conſignatæ ſuperſunt res Argentinenſium. Orditur ab origine ejus urbis. Progreditur verò, non modò uſque ad initium ſeculi à nato Chriſto decimiquarti, uti ſcribunt: ſed uſque ad exitum ejus, hoc eſt, annum cIↄcccc. Germanicâ linguâ opus ſuum contexuit. Sed ſententiam, qua exauctoratus fuit Wenceſlaus imp. ex eo Latinè tranſlatam habemus in Tomo illuſtrium Germaniæ ſcriptorum, quos Urſtiſio debemus.

Etiam an. cIↄcccc claruit NICOLAUS NICOLIUS, patricius, ac medicus Florentinus; quem inter Florentiæ lumina quoque Leander Albertus *a* recenſet. Opuſcula quædam reliquit ad coſmographiam, philoſophiam, & antiquitatem pertinentia. Ea putantur exſtare Florentiæ in bibliotheca S. Marci, quam liberalitate ſua inſtruxit. Hoc quoque de illo proditum eſt, ſolere ejus domum frequentari à doctis, non tam bibliothecæ cauſſa, quàm ipſius: ut quem ſui ævi homines vivam ducerent bibliothecam. Exſtant ad

a *In deſcript. Italiæ.*

eum epiſtolæ Philelphi, una anni cIↄccccxxviii, altera anni cIↄccccxxxviii. Ea exprobras ei, quòd gloriæ ſibi duceret, quòd expulſiſſet Florentia viros aliquot doctos, uti Chryſoloram, Guarium Veronenſem, & Joannem Veronenſem: quódque in eo eſſet, ut etiam expelleret Philelphum, inſtigante vulpecula illum Carolo Aretino. Obiit eadem in urbe cœlebs anno ætatis ſuæ LXXIII an. Chr. cIↄccccxxx, Prid. Non. Febr.

Hiſce etiam temporibus claruit HERMANNUS DE LERBEKE Dominicanus S. Pauli apud Mindenſes, qui condidit Chronicon Comitum Schauwenburgenſium. Incipit ab an. cIↄVI à primo Schauwenbergenſi comite Adolpho, qui an. deceſſit cIↄXLII, ac deſinit in Ottone Schawenburgenſi, quem fatis conceſſiſſe narrat an. cIↄccccxIV. Primus hunc ſcriptorem edidit, ac notas ſuperaddidit Henricus Meibonius *a*.

a Prodiit Francofurti an. 1620.

Hujus quoque Ruperti temporibus claruit THEODORICUS A NIEM, Pontificius ſcriba primùm, pòſt Epiſcopus Verdenſis. Hiſtoriam is annorum XXXVIII complexus fuit libris IV: quorum tres priores ſunt *de ſchiſmate univerſali*: quartus verò inſcribitur *nemus unionis*. Iſtud, quod deſcribit, Eccleſiæ vigeſimum ſecundum ſchiſma erat: ac incepit circa an. cIↄcccLXXVIII; idque inter Urbanum VI papam, & Clementem antipapam. Perducit autem hiſtoriam ſuam uſque ad annum cIↄccccx: quo obiit Alexander V, ac papa creatus eſt Joannes XXIII, ſive, ut aliis vocatur, XXII. Nec difficile fuit Theodorico accuratè res eas nôſſe, quas refert, quia jam inde à Gregorio XI, univerſo iſtoc tempore, cujus res geſtas prodit, variorum pontificum ſcriba fuit: eoque ex actis ipſis cognoſcere omnia potuit. Primus eum Baſileæ, an. cIↄIↄLX, publici juris fecit Simon Schardius, LL. doctor.

Ejuſdem Ruperti temporibus, ac poſtea quoque, fuit PAULLUS BONETUS Narbonenſis, Carmelita; qui præter conciones ad populum, tum viridarium mundi condidit: tum alterum viridarium, de ortu & floribus ſui ordinis.

Imperante Ruperto, an. cIↄcccc, regere cœpit in Anglia Henricus IV. Sub quo, an. cIↄccccVI, clareſcebat JOANNES ROCHEFORDUS, nobilis Anglus, ac tandem eques auratus. Hic, cùm lectione imprimis hiſtoriarum caperetur, flores earum collegit ex Matthæo Weſtmonaſterienſi. Quod opus raró inveniri, ait Brianus Twynus lib. II de academia Oxonienſi: Oxonii autem adſervari illud in Collegio omnium animarum: uti & eſt apud Tho-

mam Iameſium. Idem Rochefordus geminam epitomen fecit: unam antiquitatum Flavii Ioſephi; alteram è polychronico Radulphi.

BOSTONUS BURIENSIS, Anglus, in comitatus Sudovolgiorum cœnobio ad Eadmundi fanum monachus,gloriam non exiguam adeptus eſt temporibus ejuſdem regis an. cIɔccccx. Hic præter cœnobitarum Speculum, etiam de rebus cœnobii ſui volumen reliquit. Sed imprimis nomen ſibi paravit commentario, cui titulus, Catalogus ſcriptorum Eccleſiæ. Quod ſanè opus magno ei labore,multoque ſudore ſtetit. Quippe univerſas Angliæ Academias, earumque bibliothecas luſtravit, ſcriptores ſecundum literarum ſeriem digeſſit, ætatem etiam ac vitam addidit, & quibus in cœnobiis monumenta eorum invenirentur. Quædam etiam ex Caſſiodoro, Iſidoro,Beda,Burchardo Wormatienſi,Hugone de S.Victore, Gratiano,Vincentio,aliiſque,de ſcriptoribus authenticis, & apocryphis adjecit.

THOMAS OTTERBURNE, Anglus, Franciſcanus, innotuit commentario de ſucceſſione comitum Northumbriæ: item hiſtoriâ rerum Anglicarum: cujus & mentio fit in prologo Scalæ Chronicorum. Sed de ætate nec Lelando,nec Balæo,liquebat. Interim in temporibus Henrici IV, Anglorum regis, locum ei aſſignat Balæus. Nec hac eum parte ſequi dubitat Pitſeus. Vellem uterque ſuſpicionis iſtius cauſſas appoſuiſſet. Meminit & Ottoburnii hujus Wiltonus.

CAP. V.

Ioannis Saxonii hiſtoria rerum Germanicarum. Theodorici Vric de geſtis concilii Conſtantienſis hiſtoria, eo opere comprehenſa, quod inſcripſit de conſolatione philoſophiæ. Petri de Alliaco liber de vita S. Petri Cæleſtini. Iohannis de Schonhovia Chronicon. Poggii Florentini dignitas, lingua intemperans, præceptor, hiſtoria, inque ea dubia fides: item ejuſne, an Ioannis Phreæ, ſit interpretatio quinque librorum Diodori: deque invento ab eo Fabio, Aſconio, Sillio, ac quibuſdam Tullii libris. Balduini Padebornenſis hiſtoria univerſalis. Andreæ Reginoburgenſis, ſeu Ratisbonenſis, Chronicon de ducibus Bavariæ. Andreæ Bilii Medio-lanen-

lanenſis hiſtoria Longobardica, & alia ejuſdem. Brandonis Ioannis Chronodromus, & chronicon de prælatis Dunenſibus. Corrigitur Adrianus Dunenſis, qui Ægidii à Roia diſcipulus fuit. Anonymi appendix de bellis ſacris. Anonymi breviarium hiſtoricum ex Landulpho de Columna præcipuè excerptum. Anonymi Chronicon S. Petri Vivi Senonenſis. Leonardus Iuſtinianus de vita S. Nicolai, & vitæ, quas tranſtulit è Plutarcho. Petri Paulli Vergerii hiſtoria principum Carrarienſium, & Mantuanorum, ac tranſlatio Arriani. Emundi Dinteri hiſtoria Ducum Brabantiæ, & genealogia Ducum Burgundiæ & Brabantiæ. Michaëlis Ruperti hiſtoria omnis ævi. Ioannes Lopez de vita S. Vincentii Valentini. Erycus Daniæ Rex. Anonymus de laude Brabantiæ: quo in opere & multæ ſunt ſanctorum vitæ. Bartholomæi Facii tranſlatio Arriani: atque ejuſdem hiſtoria de geſtis Alphonſi. Ambroſii Camaldulenſis, ſeu Florentini, præceptor, dignitas, peritia, Chronicon, opus de geſtis à ſe abbate, aliaque. Leonardi Aretini natalis, laus, præceptor, dignitas, libri de bello Punico, & hiſtoria Gothorum, & ut in illis Polybium, in his Procopium exſcripſerit: item hiſtoria Florentina, & quòd ea minus liberè ſcripta ſit. Robertus Maſchal de legationibus ſuis. Richardus Graſdale de mundi ætatibus. Thomæ Rudburni Chronicon. Alani de Lynna indices in varios hiſtoricos. Ioannis Langdeni Chronicon Angliæ. Guilhelmi Lindwodi catalogus Cantuarienſium archiepiſcoporum. Ioannes Polus de vita ac miraculis S. Walpurgis. Ioannis Louve hiſtoria temporum. Nicolai Cantilouve hiſtorica epitome, appendices hiſtoricæ, & encomium ordinis Carmelitici. Thomas Dando de geſtis regis Arturi. Ioannis Langtoni hiſtoria Anglicana.

RUperto imperatori ſucceſſit Judocus marchio an. cIↄccccx. Sed cum is menſibus ſex imperaſſet, deceſſit: ac ſurogatus ei Sigiſmundus, Ungariæ rex: quod an. factũ cIↄccccxi. Tenuit hic imperium annis xxvi.

JOANNES SAXONIUS floruit hoc imperatore, anno cIↄccccxii; atque, ut eſt in Chronicis Ord. Serv. præter commentarios in Jeſ. atque homil. in pſalmos, etiam Germaniæ hiſtoriam condidit.

Conſtantienſis concilii tempore vivebat THEODORICUS URIC, qui ad Sigiſmundum imperatorem volumen, partim carmine, partim proſâ, contexuit de conſolatione philoſophiæ: quo, majori ex parte, concilii Conſtantienſis geſta comprehendit. Meminit Paullus Langius in Chronico Citizenſi.

Temporibus Sigiſmundi Imp. claruit itidem PETRUS AB ALLIACO, Gerſonis præceptor, Archiepiſcopus Cameracenſis, & Cardinalis, quam dignitatem ab Joanne XXIII Papa adeptus fuit an. cIↄccccxi. Deceſſit Avenione an. cIↄccccxxvi. Sed corpus Cameracum eſt relatum; ubi ſepulchrum, ac epitaphium ejus videre eſt, in templo Cathedrali. Præter alia, compoſuit vitam S. Petri Cœleſtini; qui ſummus Pontifex creatus fuit an. cIↄccxciv: ſed eopſe anno dignitate illâ ſe exuit, atque ad monaſterium reverſus eſt. Habes eam vitam apud Surium Tom. III ad XIX Maji. Nonnulli arbitrantur vitam hanc ſcriptam eſſe ab altero Petro de Alliaco, qui Gymnaſii Navarrici archididaſculus fuit. Sed hæc ſententia eo refellitur, quòd ſcriptor ejus vitæ ſe, non gymnaſii præfectum, verùm eccleſiæ epiſcopum vocet. Sic enim in præfatione ait: *Sanè ſcribere præſumo Petrus de Petro, epiſcopus, de epiſcopo; ſed parvus de maximo, infimus de ſummo,* &c.

JOANNES DE SCHONHOVIA fuit Canonicus regularis monaſterii S. Auguſtini, juxta Bruxellam, quod vulgo *Groenendal*, hoc eſt *viridis vallis* nominatur. Reliquit Chronicon ordinis Canonicorum regularium. Item ſermonem in capitulo Windeshemenſi habitum anno cIↄccccxiii, cum ei unirentur monaſteria regularium Brabantiæ. Atque alia. Obiit anno cIↄccccxxxi.

POGGIUS BRANDOLINUS uti vocat Poſſevinus in Apparatu ſacro: vel Brandolinus, ut nuncupat Franciſcus Albertinus *a*, civis Poggii, vel BRACCIOLINUS, FLORENTINUS originem debet Terrænovæ, agri Aretini oppido. Fuit hic, ut de eo Jovius in elogiis inquit, *Pontificiis ſcriniis ſub Eugenio, & Nicolao, præfectus: æquatus ſcilicet honore ſummis viris, qui in eo munere fidelis eruditique ingenii operam præſtitiſſent: in his fuere Leonardus Aretinus, Maphæus, & Ioannis Auriſpa.* Invectiva ſecunda in Vallam * gloriatur, quod *quinquaginta fere ita ſit verſatus in Curia, ut abſque alterius offenſione charus: octo Ponti-*

a Orat. II. ad Iuliũ II de laudibus civitatis Florentinæ, & Saonẽſis.
* fol. 86.

Pontificibus continuo in honore & dignitate fuerit: quadraginta ferme ſecretarius. Vide an Poggii liber de varietate Fortunæ non hiſtoricus ſit. Sane pluſculas hiſtorias inde adducit Felinus libro de regibus Siciliæ,& Arragoniæ. Cum penè omnem ætatem in Romana curia conſumſiſſet, anno ætatis LXXII Florentiam accitus eſt, ut Reip. patriæ à ſecretis foret. Vir omnino erat gravis conſilii,& facetus: ſed, ut apud Jovium inibi legas, *erat adeò intemperans objurgator, ut cùm in theatro Pompeji, loco & die celebri, ubi bullatorum diplomatum cenſura habebatur, Georgio Trapezuntio malediceret, ab eo acriter duplici colapho cæderetur.* Jure igitur de illo Ugolinus Verrinus lib. II Italiæ illuſtratæ:

——— *nimis ah rabidas exarſit in iras.*

Ubi alioquin illum inſigni elogio ornat. Nam ei dicitur fuiſſe

——— *Nulli ſplendore ſecundus*
Eloquii.

Græce didicit ab Emanuele Chryſolora, ut Philippus Bergomas ait ad annum CIↃCCCXCVIII. Hiſtoriam ſcripſit Florentinam: in qua hoc à Machiavello merito culpatur, quòd pleraque ea omiſerit, quæ ad civiles diſcordias pertinerent. Nimis & patriæ favet: quò reſpexit Actius Syncerus epigrammate iſtoc,

Dum patriam laudat, damnat dum Poggius hoſtem:
Nec malus eſt civis, nec bonus hiſtoricus.

Ex Poſſevino cognoſco,& alia multa ſcripſiſſe, interq; ea librum unum de ſitu regionis Indiæ: cujus initium ſit, *Scribendi Indiæ hiſtoriam.* Præterea tranſtulit Xenophontis Cyri-pædiam. Ejuſdem nomen præfert vetus translatio quinque librorum Diodori Siculi. Atque arbitror, hoc opus ſignari ab Ugolino Verino lib. II Florentiæ illuſtratæ cum de Poggii ſcriptis loquens, ait,

Barbara traduxit veterum miracula regum.

Sed fortaſſe eorum interpres eſt Jo. Phreas, Britannus, Balliolenſis collegii ſocius, qui medicinam Ferrariæ, aut Patavii, docuit. Nam, ut Brianus Twynus ait lib. III de antiquitate Academiæ Oxonienſis a, *exſtat adhuc archetypon in bibliotheca Collegii Balliolenſis, ipſius (Io. Phreæ) manuſcriptum, multò antequam Poggii nomine divulgaretur.* Sed argumentum infirmum. Diu enim fortaſſe Poggius verterat antequam divulgaret. Eraſmi de Poggio judicium eſt iſtiuſmodi in Ciceroniano ſuo: *Naturæ ſatis erat, artis & eruditionis non ita multum; interim impuro ſermonis fluxu, ſi Laurentio Vallæ credimus.* Eſt adverſus fœdiſſimos ejus mores VII ſatyra lib. V. Hecatoſtichorum Franciſci Philelphi, & ſat. X. lib. VI, & lib. VIII hecatoſt. V. Interim Poggii

a Pag. 371

hujus laus eſt, quòd, ut Rap. Volaterranus teſtatur lib. XXI, Quinctilianum, & Aſconium, invenerit in concilio Conſtantienſi; quod celebratum anno cIↄccccxv, & ſequentibus duobus. Ac Quinctilianum quidem in ſalſamentarii taberna reperit: ut eſt apud Jovium in elogiis. Illud verò alibi me legiſſe non recordor, unà cum Aſconii parte inveniſſe Argonauticorum Valerii Flacci librum I, II, III, & partem quarti. Quod cognoſcere eſt è codice MSo clariſſimi, & ob eximiam eruditionem, atque humanitatem mihi cariſſimi viri, Laurentii Pignorii. Eo in codice hæc leguntur:

C. Valerii Flacci Argonauticon. Hoc fragmentum repertum eſt in monaſterio S. Galli prope Conſtantiam XX *millibus paſſuum, unà cum parte Q. Aſconii Pediani. Deus concedat alteri, ut utrumque opus reperiat perfectum. Nos, quod potuimus, egimus.*

Poggius Florentinus.

Nec pervulgatum illud, Sillium quoque Italicum eidem deberi: uti Scriverio noſtro obſervatum ex verſibus iſtis Ugolini Verini lib. II de viris illuſtribus Urbis Florentinæ:

Quin etiam ſollers Germanis eruit antris
In Latium altiloqui divina volumine Silî,
Integer Orator nobis, Fabiuſque relatus, &c.

Quod autem de integro Oratore ait, exinde lucem capit, *quòd Ciceronis libros de Finibus, & de Legibus, à ſe in Germania deſcriptos, in Italiam primus attulit*: ut eſt apud Jovium in elogiis. Plura ibidem de Poggio vide: uti & apud Bergomatem in Chr. Suppl. ad an. cIↄccccxvi. Sed quod hic facetiarum ejus librum vocat pulcherrimum, qui non inficetiſſimus modò, ſed etiam impuriſſimus, & planè flammis dignus eſt: ſanè rem facit ordini ſuo Eremitico, quem profitebatur, indignam.

BALDUINUS Parochus Padebornenſis fuit circa annum cIↄccccxviii, atque ad hunc uſque annum hiſtoriam univerſalem reliquit.

Itidem Sigiſmundi Imp. temporibus clareſcebat ANDREAS, presbyter RATISPONENSIS. Qui Chronicon compoſuit de ducibus Bavariæ. In lucem id prodiit Ambergæ. Meminit quoque Joannes Aventinus lib. VII hiſtoriæ Bojorum: ubi cum retuliſſet, quanta fuerit induſtria Ratiſponenſium ſive Reginoburgenſium bello Bohemico; continuò ſubjungit: *Hæc diligenter, & accuratè, Andreas Reginobergenſis, myſta Aurelianus, literis & memoriæ commendavit. Idcirco eundem cives ſui Titum Livium cenſent.*

AN-

Andreas Bilius, Mediolanenſis, ordinis Auguſtini, floruit anno cIↄccccxx, librum ſcripſit de propagatione ordinis Auguſtiniani: commentarium hiſtoricum de detrimento fidei Orientis, ſive de origine Turcarum: adhæc hiſtoriam Longobardorum: item hiſtoriam Mediolanenſium: pluraque alia.

Brando Ioannes Hontenesſa oriundus in Dunenſi Flandriæ cœnobio, quod ordinis Ciſtertienſis fuit, claruit ab an. cIↄcccLx uſque ad annum cIↄccccxxviii: quo deceſſit, ut Mejerus obſervat rerum Flandricarum libro ſextodecimo. In præfatione Fr. Adriani Dunenſis, quæ præmittitur Ægidio de Roja legas deceſſiſſe anno cIↄccccLxxviii, ubi quinquagenarii nota eximi debet. Scripſit hiſtoriarum triplex volumen, quod Chronodromon appellavit. Perducit vero ab orbe condito uſque Chr. cIↄccccxiv. Hoc opus in compendium redegit Ægidius à Roja: imo in temporibus ab eo deſcriptis, nec alios conſulit ſcriptores, plane confiſus, Brandonem omnia bonâ fide ex fontibus ipſis hauſiſſe: quemadmodum ipſe agnoſcit in præfatione Annalium Belgicorum, quos ante ſeſquiſeculum contexuit. Multum quoque ei debet is, quem diximus, Mejerus. Id Brandonis Chronicon MSum, cùm Dunis, tum etiam Gandavi in Blandinio, extitiſſe, auctor eſt in indice ſuo Bunderius. Apud Sanderum legas eundem ſcripſiſſe & Chronicon de geſtis prælatorum Monaſterii Dunenſis. Quod nec ipſum prodiit hactenus.

His temporibus etiam fuit is, qui epitomæ bellorum ſacrorum poſteriorem partem addidit. Prior enim ſcripta anno cIↄcccLxxiv: ut ſuprà dictum. Poſterioris tempus extrema hæc verba indicant: *Nam prætorium Pilati, domus divitis, domus Zachariæ, & multæ areæ incorruptæ cum cancellis ad hunc diem, & annum* cIↄccccxxii, *ſicut vidi, perſeverant.* Edidit utramque epitomes partem (ſi modò duæ, & non plures ejus ſunt partes) Caniſius T. vi. Antiquæ Lect.

Sigiſmundi etiam ætate vixit auctor operis, quod inſcribitur, *Breviarium hiſtoriale, ut homines bonis præteritis diſcant vivere, & malis exemplis ſciant prava vitare.* Incipit autem, *Decet viros virtuoſos,* &c. Gallum ſe fuiſſe, alicubi prodit. Inque præfatione opus ſe ſuum excerpſiſſe ait ex Landulpho de Columna, aliiſque. Hinc ſubjicit: *Eſt quoque colligentis, & excerpentis intentio, per diſtinctionem ſex ætatum ſeculi, ſuccinctè geſta deſcribere: ut cuilibet ætati ſua geſta propria tribuantur, & faciliùs commodiuſque diſtincta per partes commendentur.* Ætatem ſcriptoris hæc ejus verba in operis extremo oſtendunt: *Idem Sigiſmundus imperator, anno præſenti* cIↄccccxxviii, *menſe Auguſti, prœlium aſperrimum*

rimum iniit cum inimicis fidei Chriſtianæ : ubi facta eſt cædes maxima, fuitque tellus multo veſtita cruore : Deo tamen cooperante, millia multa Turcorum, Valachrorum, & Tartarorum, occubuerunt. Liber iſte Pictavii, in ædibus canonici Eccleſiæ B. Hilarii, typis eſt editus, anno cIↄccccLXXIX. Nec operis ejus hactenus exemplar aliud videre contigit, quàm quo uſus ſum è bibliotheca clariſſimi Theologi, & collegæ conjunctiſſimi, Antonii Thyſii.

Auctor incertus antiquioris Chronici S. Petri Vivi Senonenſis vixit anno cIↄccccXXIX. Supereſt MSum. Ac quædam inde inter teſtimonia de monaſterii Cluniacenſis fundatione, deque S. Odone, Majolo, Odilone, & Hugone, leguntur *a* in bibliotheca Cluniacenſi. Quod autem hoc antiquius Chronicon appello, ex eo eſt, quia cœnobium illud & alterum habet Chronicon, itidem MSum, ſed recentius: ex quo etiam in eadem *b* bibliotheca Clun. quædam adferuntur.

a *Col.* 8. 60. 304. 341. 471.
b *Col.* 60.

Anno cIↄccccXXX magno in pretio erat LEONARDUS IUSTINIANUS, patricius Venetus, & eques auratus, Leonardi Iuſtiniani, clariſſimi oratoris, non filius quidem, ut Philippus Bergomas tradidit; ſed, ut bene apud Volaterranum eſt, nepos; at Bernardi Iuſtiniani ex Quirina filius, ac frater Laurentii Iuſtiniani, primi Venetiarum patriarchæ. Ex Laurentio Pignorio intelligo, prætorem fuiſſe Patavinum, an. cIↄccccXIII: quo anno reperta eſt arca T. Livii ac ſtatua ejuſdem, impoſita eſt foribus palatii publici, addita inſcriptione, cujus Juſtinianus hic auctor creditur: ut cognoſcere eſt ex Guilhelmo Ongarellio in T. Livio. Non ſemel eum laudat in Conviviorum libris Philelphus. Idem præterquam quòd orationem funebrem in Carolum Zenum edidit, etiam ſcripſit, vel potiùs, velut paraphraſtes, ex ſcriptoribus Græcis conſarcinavit vitam S. Nicolai, Myrenſis epiſcopi: quæ eſt apud Sur. Tom. VI Dec. X: item Wicelium in Hagiologia: ſed in Wicelio finis deſideratur. Idem è Plutarcho Cimonis, & Luculli vitas Latinè tranſtulit *c*. Vide de eo Jac. Bergomatem lib. XIII ad an. cIↄccccXXVIII, & Raphaëlem Volaterr. lib. XXI.

c *Habes in tranſlatione Vitarum, quæ Baſileæ prodiit an.* 1540.

PETRUS PAULLUS VERGERIUS Juſtinopolitanus, vir non Latinè modò doctus, ſed & Græcè; qua in lingua auditor fuerat Emanuelis Chryſoloræ; atque item philoſophus, juriſconſultus, & orator, claruit an. cIↄccccXXX. Magna in gratia vixit Patavii apud principes Carraſienſes: ut de eo Volaterranus teſtatur, cui & juriſconſultorum ſuo tempore eloquentiſſimus, & eloquen-

tium juriſconſultiſſimus vocatur. De eodem ſic Andreas Divus Juſtinopolitanus præfatione in Iliada Homeri à ſe Latinè translatam quam juniori Petro Paulo Vergerio dicavit: *Imitaris videlicet majores tuos, imprimiſque doctiſſimum, ac eloquentiſſimum virum, Petrum Paulum Vergerium, cujus tu & nomen, & virtutem refers. Fuit autem ille vir clariſſimum ætatis ſuæ lumen, & ornamentum minime vulgare. Claruit in concilio Conſtantienſi centeſimum abhinc annum, liberalium omnium diſciplinarum bene peritus, ut ejus ſcripta, quæ permulta edidit, teſtantur. Pontificibus ejus ætatis gratiſſimus fuit, itemque Sigiſmundo Imp. apud quem etiam deceſſit, ut à doctiſſimis viris proditum video.* Hic hiſtoriam condidit principum Carrarienſiū: Item aliam Principum Mantuanorum. Prius opus exſtat apud illuſtrem & Reverendum Albertinum Papafebam, epiſcopum Hadrianenſem: à quo & copiam ejus ſibi crebro eſſe humaniſſimè factam literis ad me ſuis Patavio perſcripſit clariſſimus Laurentius Pignorius. Primus quoque Arrianum tranſtulit de geſtis Alexandri: quod poſtea non paullò feliciùs præſtitit V. Cl. Bonaventura Vulcanus, præceptor quondam meus in Græcis. Alia quoque reliquit, interque ea & invectivam adverſus Malateſtam, quòd Virgilii ſtatuam in foro Mantuano poſitam dejici juſſerat. Item librum de ingenuis moribus ad Ubertinum Carrarienſem: qui cum commentariis Joannis Bonardi Veronenſis, & aliis aliorum de puerorum educatione opuſculis Venetiis anno prodiit cIↃIↃII: ac in Germania poſtea recuſus fuit. Vide & de eo Iac. Bergomatem Chron. Suppl. l. xv.

Æqualis ei fuit Magiſter Emundus de Dynter ſive *Dinterus*, qui quatuor Brabantiæ ducibus à conſiliis ac ſecretis fuit, Antonio I, filiiſque ejus Ioanni IV, & Philippo I, ac denique Philippo Bono. Poſtea, aulicæ vitæ pertæſus, factus eſt Lovanii Canonicus B. Petri. Condidit hiſtoriam ducum Brabantiæ, quæ MSa exſtare ſolet apud Antverpienſem epiſcopum, Ioannem Miræum. ac nunc eſt apud Aubertum Miræum decanum Antverpienſem: uti & alterum exemplar apud V. & Caſparum Gevartium. Multa ex eo, expreſſo Emundi nomine, exſcribit auctor magni Chronici Belgici, qui paulo fuit junior Dyntero. Etiam breviculam genealogiam ducum Burgundiæ, & Brabantię conſignavit, quam edidit, ac vitam Philippi à Burgundia addidit Georgius Noviomagus, pauculis ad continuandam Genealogiam de ſuo adjunctis. Obiit Bruxellis an. cIↃCCCCXLVIII, ac ſepultus ibidem in monte Palatino ad B. Iacobi, ubi & ejus imago viſitur.

Michael Rubertus, Zenobii filius, Florentinus, anno floruit

cIɔccccxxx. Alumnus fuit Mariæ Salviatæ, matris magni ducis Coſmi Medicis. Hiſtoriam conſcripſit ob orbe condito uſque ad ſua tempora. Ac cum cura docet, imperiorum & Rerumpubl. mutationes judicio divino ob ſcelera hominum provenire.

Circa annum eundem erat IOANNES LOPEZ, ſive, ut ab Antonino Senenſi vocatur, *Ioannes Lupius*. Scripſit vitam B. Vincentii Valentini, cognomento Ferrarii, profeſſione Dominicani: qui an. obiit cIɔccccxviii.

ERICUS Daniæ Rex ejus nominis x (qui aliis vii) filius Wratiſlai vii Pomeraniæ Ducis, regnaae cœpit an. cIɔccccxi, regnoque fugit an. cIɔccccxxxix. obiit an. cIɔccccLIX. Hic reliquit hiſtoricam narrationem de origine gentis Danorum, & de regibus ejuſdem gentis, deque eorundem geſtis. Initium ejus, *Dani, ut teſtantur veteres Hiſtoriographi*. Pertingit uſq; ad annum cIɔccLXXXVIII. Habes Tom. I. Chronici Chronicorum Politici Ioannis Gualterii.

Eodem tempore, & aliquanto pôſt, vixit auctor anonymus hiſtorici operis De laude Brabantiæ, quod duobus conſtat libris. Prior inſcribitur de etymologia Brabantiæ. In eo oſtendit, quot literis conſtat nomen regionis, totidem eſſe ejus laudes. B innuere Brabantiam eſſe beatam; R, regalem, A, antiquam, E, bonam, A, audacem, N, nobilem, C (nam per C Brabanciam ſcribit) charitate commendabilem, vel, ut ipſe loquitur, caritativam, I, juſtam, A, abundantem. Ac ſingula horum exemplis illuſtrat. Alter liber eſt de genealogia ducum Brabantiæ, in quo non principum modò, ſed etiam multorum Brabantiæ ſanctorum, vitas enarrat. Siquidem explicat vitas SS. Remigii, Martini, Hilarii, Vincentii, Clodoaldi, Gildardi, Medardi, Radegundis, Bathildis, Arnulphi, Wandregiſili, Pipini, Ittæ ſeu Idubergæ, (quæ S. Pipini uxor fuit) Gertrudis, Gudilæ, Rainildis, (quæ ſoror erat S. Gudilæ) Beggæ, Amelbergæ, Pharaildis, Dypnæ virginis & martyris, Gummari, Caroli M. Veronæ, Ludovici ejus, qui Ludovici tertii filius, Philippi nepos fuit, Guidonis confeſſoris, Arnulphi, Bonifacii, Mariæ Oegniacenſis. Itidem adfert quædam pertinentia ad vitas Luidgardis, Thomæ Cantipratenſis, ord. præd. Mariæ martyrio affectæ juxta Bruxellam, fr. Joannis Eeger, prædicatoris, Joannæ ducis Brabanticæ, frat. Joannis à Ruysbroeck, atq; item alia. Exiſtimet aliquis, vixiſſe anno cIɔccxxx, quia agat de morte S. Idæ, quæ anno deceſſit cIɔccxxxi; & multo poſt eam vixiſſe non poſſit, qui ipſe, quo loco de quincta Brabantiæ beatitate agit, ſic loquatur: *Nuper circa ann. Dom.* cIɔcc, &c, Sed laxius eo ſeculo adverbio

NUPER

NUPER utebatur: ut nihil certi inde colligi poſſit. Vixiſſe autem ea ætate, quâ ante retulimus, liquidò colligimus ex verbis hiſce prioris libri, ubi de antiquitate Brabantiæ diſſerit: *Sic factum conſtat temporibus* NOSTRIS *in civitate Bruxellenſi circa annum Domini* MCCCCXXX. Libro etiam ſecundo agit de morte S. Idæ, quam incidiſſe ait in annum cIↄccccxxxi. Denique deſinit in temporibus Philippi II, cognomento Boni, XXXVI ducis Brabantiæ, qui Philippo I, Antonii filio, ſucceſſit. De quo ſic orditur, *Huic ſuccedit in principatu Dom. Philippus hujus nominis ſecundus, qui* USQUE HODIE *feliciſſimè præeſt.* Quibus verbis quid apertius eſt? Atqui imperare cœpit Philippus ille anno Chr. cIↄccccxxx: & an. deceſſit cIↄccccLXVII, imperii ſui XXXVII. Satis iſta arguunt ætatem ejuſce ſcriptoris, hactenus, ut arbitror, inediti; quem ante paucos demum menſes reperi in bibliotheca Amſtelodamenſi, deducente eò optimo & doctiſſimo viro, Ioanne Polyandro juniore, Iuriſconſulto: cùm apud eum ad dies aliquot ob veterem amicitiam divertiſſem.

BARTHOLOMÆUS FACIUS, Genuenſis, Laurentii Vallæ æmulus, præterquam quòd Arrianum de geſtis Alexandri, ejuſque Indica, vertit Latinè; etiam libros decem compoſuit de rebus ab Alphonſo I, rege Neapolitano, geſtis. Hi primùm in lucem protracti fuere à Io. Michaële Bruto. Contexuit quoque commentarios de Genuenſium rebus adverſus Venetos geſtis: ſed fide parum bonâ, ſi hoſtis de eo, Vallæ dico, judicio ſtare licet. Vide, quæ de eo in elogiis refert Iovius cap. XCIX. Mortem ejus ægerrimè tulit Alphonſus Aragonius Neapolitanus rex: ut præter alios Io. Mariana ait lib. II de regis inſtitut. cap. VI. Reliquit & librum de humanæ vitæ felicitate ad Alphonſum Aragonum ac Siciliæ regem: quem è MSSis codd. primus in lucem produxit Marquardus Freherus *a*. a *Hanoviæ an.* 1611.

AMBROSIUS CAMALDULENSIS, cui patria Porticus, oppidum Flaminiæ non procul Florentiâ, unde & Florentinus vocatur, anno claruit cIↄccccL. Græcè didicit ab Emanuele Chryſolora. Generalis abbas fuit: ut in Chronico Citizenſi Paullus Langius ait. Eſt idem quem Philelphus *Ambroſium monachum* vocat, ac ſalvere jubet epiſtola Florentiam ſcripta ad Nicolaum Nicolium anno cIↄccccxxviii. ad quem etiam Florentiæ ſcribit an. cIↄccccxxxiii, & Senæ an. cIↄccccxxxviii. Eſtq; de eo ad Manettum Satyra VII lib. II Hecatoſtichôn. Ab Eugenio IV ad concilium Baſileenſe orator eſt miſſus. Græcè orationem habuit Ferrariæ corā Emanuele Imperatore, atq; Orientis proceribus, & epiſcopis. Coſmo Medici acceptiſ-

 ſimus

ſimus erat ob eruditionem, ac pietatem: atque eidem quoque opera ſua dicavit. Compoſuit Chronicon montis Caſſini: item libros duos earum rerum, quas geſſit, cùm generalis abbas foret ordinis Camaldulenſium: item vitam S. Eugeniæ virginis, vitam SS. Proti, & Hyacinthi. Idem è Græco vertit vitam Palladii à Chryſoſtomo ſcriptam, vitas monachorum, & Gregorii Nazianzeni, vitas SS. Patrum Ægypti, Diogenem Laërtium de vitis philoſophorum, & Joannem Climacum. Tranſtulit Latinè Græcum opus Manuelis Calecæ, libris quatuor conſtans, contra errores Græcorum. Primus tralationem eam edidit Petrus Stevartius *. Poſſevinus, Tritthemius, alii, eum ipſum ajunt ſcripſiſſe de Spiritu S. Sed alieni operis verſione decepti videntur. Quæ præterea, vel de ingenii fonte promſerit, vel de Græcis tranſtulerit; ſuggeret Jacobus Bergomas in Chronic. Supplem. ad an. CIƆCCCCXLIX, ac Raphael Volat. lib. XXI. De moribus ejus ſic Jovius in elogiis: *Fuit hic vir, quod rarò evenit, ſine oris triſtitiâ ſanctus, ſemper utique ſuavis, atque ſerenus: ita procul à livore, contentioneq; ut, cum Vallæ Poggium reconciliare conaretur, eos neque planè literatos, neque item Chriſtianos videri diceret, qui inductâ ſimultate ſacroſanctum literarum decus probroſis libellis importunè defœdarent.* Obiit Conſtantiæ. Defunctum funebri oratione decoravit diſcipulus ejus, Poggius Florentinus.

* *Ingolſtad. an.* 1608.

Eâdem ætate LEONARDUS ARETINUS *felici quodam & fecundiſſimâ ingenii vi atque bonitate, eloquentiaque pollebat:* ut de eo loquitur Philelphus lib. I Conviviorum. Etiam epiſtola ad eum ſcripta anno CIƆCCCCXXXVI vocat eruditiſſimum, & optimum virum, atque ejus cauſſa ait libenter ſe Florentiæ vixiſſe. Etiam Poggio Florentino ſecunda in Philelphum invectiva dicitur vir doctiſſimus, atque omnium eloquentiſſimus. Idem invectiva prima in Vallam refert, à Valla habitum ſuæ ætatis doctiſſimum, proximum locum tribuiſſe Guarino Veronenſi, uti tertium ſibi. De eodem ſic Floridus Sabinus apologia adverſus calumniatores Linguæ Latinæ: *Leonardus Aretinus, multis nominibus commendandus, vir in philoſophicis rebus non infeliciter verſatus, in hiſtoricis pro temporum ratione minime aſpernandus, & facilis cujuſdam naturæ ſcriptor: plurimis tamen rebus interim deſtituitur, & quandoque eum parum Latinè locutum contendas: quod ſanè non eſt mirandum. Namque ut nihil ſimul & repertum, & abſolutum; ita unius opera Latinitas & reſtitui, & exactè excoli non potuit:* A plurimis vocatur *Leonardus Brunus:* ut cùm aliis, quos mox dicam, tum etiam Franciſco Albertino opuſculo ad Julium II papam de laudibus civitatis

tatis Florentinæ, & Saonenſis. Item ab Ugolino Verino lib. II Florentiæ illuſtratæ; ubi & pleraque ejus ſcripta refert, quæ infrà commemorabimus. Quando natus ſit indicat Matthæus Palmerius Florentinus cùm ad annum cIↃcccclxx, annotat, *Leonardus Brunus, hiſtoricus, Aretii naſcitur.* Et Leander Albertus in deſcriptione Italiæ: *Aretii natus præterea Leonardus Brunus, Græcè Latineq; doctiſſimus, ut opera, quæ vel ipſe fecit, vel è Græco in Latinum vertit, abunde probant. Diem functus eſt anno poſt Chr. N. cIↃccccxl a, ætatis ſuæ lxxiv, Florentiæ, cùm illi Reip. diu à ſecretis fuiſſet: & ſucceſſorem in eo munere habuit Carolum, item Aretinum, & Græcis Latiniſque literis eruditiſſimum: qui ipſe etiam quædam de Græcis Latina fecit.* Hujus Leonardi ea laus propria eſt, quòd *primus Græcarum literarum decus à multis ſeculis barbarorum immani tyrannide proculcatum erexit, atque reſtituit:* ut de eo in elogiis doctorum virorum Paullus Jovius refert. Ea autem in lingua audivit Emanuelem Chryſoloram: qui ſedente papa Bonifacio ix in Italiam venerat, ac tum Venetiis, tum Florentiæ docuit. Fuit Aretinus priùs Papæ Innocentii vii brevium magiſter, poſt Florentinorum ſcriba: qua & in civitate obiit, anno cIↃccccxliii, annos natus lxxiv: ut arguit, quod de anno nativitatis dictum, & teſtis eſt Raphaël Volaterranus; qui addit, prædio locuplete relicto, ἄπαιδα deceſſiſſe: nec uxorem unquam ducere voluiſſe, unico avaritiæ vitio obnoxium. Idem, atque etiam Philippus Bergomas in Chr. Suppl. teſtantur, Andronici Theſſalonicenſis, (qui Græcæ linguæ peritiâ par Gazæ, vel etiam ſuperior, habebatur) tale de eo judicium fuiſſe, feliciter adeò Græca transferre, ut unus eſſet verus & fideliſſimus interpres: cæteri potiùs forent paraphraſtæ. Vertit autem è Plutarcho vitas Paulli Æmilii, Tib. & C. Gracchorum, Pyrrhi, Sertorii, Demoſthenis, & Antonii. Idem ajunt, Græcè libellum ſcripſiſſe de Republica Florentinorum; ut Latini hominis, non admodum inelegantem. Compoſuit quoque de bello Punico libros iii; quorum primus, ac ſecundus eſt de bello Punico primo, quod apud Livium deſideratur: tertius verò eſt de ſeditione militis conductitii, & populorum Africæ à Carthaginenſibus defectione; item bello Illyrico, & Gallico: quæ ipſa etiam in Livio perierunt. Fere autem, quicquid habet, Polybio debet: unde eſt, quod in editione Pariſienſi, quam ante ſeculum Badius Aſcenſius dedit, Polybii nomen in titulo exprimatur: utcunque in præfatione ipſe neget, merum ſe interpretem egiſſe. Præterea contexuit hiſtoriam Gothorum: ſed in qua nihil adferat, quod

a *Imo potius 1443: ut mox dicam.*

non è Procopio deſumſerit: ut ejus veriùs paraphraſtes videatur. Ea res occaſionem præbuit Chriſtophoro Perſonæ Agathiam vertendi. Quod, ut Jovius ait, *fecit non dubiâ in Leonardum Aretinum conflatâ invidiâ: qui, ſuppreſſo Græci auctoris nomine, Gothicam hiſtoriam, tanquam è variis ſcriptoribus decerptam, pro ſua, Iuliano Cæſarino Cardinali, qui ad Varnam ab Amurathe cæſus periit, nullo pudore nuncupârat.* Præterea Aretinus etiam commentarium fecit de rebus ſuo tempore in Italia geſtis: qui ſæpius jam lucem vidit. Orditur à ſchiſmate, quod Urbani, & Clementis Pontificum tempore fuit: definit autem in victoria, quam Florentini obtinuere juxta Anglare oppidum anno cIↃccccxl. Præterea ad Angelum Acciolum, equitem Florentinum, ſcripſit commentarium rerum Græcarum: quem auſpicatur à temporibus Callicratidæ, Lacedæmoniorum præfecti; item Theramenis, & Thraſybuli, qui Athenienſium duces erant: finit autem in Epaminondæ obitu. Adhæc hiſtoriam Florentinam condidit lib. xii: Meminit & Antoninus part. iii Hiſtor. Tit. xxii. cap. ii. Hoc opus ex ſuo, & Palatinis MSSis, expreſſum prodire in lucem juſſit *a* Sixtus Bruno, JC. & Reip. Naumburgenſis conſul. Idem etiam argumentum tractavit Poggius Florentinus. Sed ambo in illis, quæ Florentini foris geſſere, ita ſilentio prætereunt magnam eorum partem, quæ pertinent ad inteſtina odia, civileſque diſcordias, & mala, quæ inde ſunt conſecuta. Nempe, uti videtur, quia offenſam metuerent eorum, quorum majores repehendere cogerentur. In quo neglexere hiſtorici boni officium. Atque hanc vel potiſſimam ſibi cauſſam fuiſſe, dicit Nicolaus Machiavellus, cur, poſt utrumque illorum, hiſtoriam ſcribens Florentinam (quam octo libris Hetruſcâ abſolvit linguâ) non à Medicum principatu inciperet: ſed ab ipſis urbis incunabulis. Elogium Aretini defuncti eſt apud Æneam Sylvium epiſt. li. Magnum eum Hetruriæ ſplendorem appellat: nec dicere veretur, neminem illo poſt Lactantium Ciceroni proximiorem fuiſſe. Subjungit autem, gaudere ſe, quòd ejus in locum ſucceſſerit Poggius: quod adverſari videtur Leandro Alberto; ut qui Carolum Aretinum ſucceſſiſſe dicat: quemadmodum ſuperiùs vidimus. De ſtylo ejus ſic Eraſmus in Ciceroniano: *Facilitate dictionis, ac perſpicuitate ſatis accedit ad Ciceronem: ſed nervis, aliiſque virtutibus aliquot deſtituitur: alicubi vix tuetur Romani ſermonis caſtimoniam: alioqui vir doctus juxta, ac probus.* Sed de Leonardo hoc ſatis. Nunc venio ad Britannos.

a *Argentinæ anno* 1610.

Ex annis illis xxvi, quibus imperio Romano præfuit Sigiſmundus

dus,primo triennio in Anglia rexit Henricus iv: proximo novien-nio Henricus v: reliquo tempore Henricus vi.

Sub rege Henrico iv, & v, floruit Robertus Maschal, Anglus, Carmelita. Anno cIↃccccx ab Henrico v,cui ob eruditio-nem cariſſimus erat, ad Conſtantienſe concilium miſſus fuit. Cùm alia ſcripſit,tum librum de legationibus ſuis. Deceſſit Ludloviæ an-no cIↃccccxvii.

Etiam ſub Anglorum rege Henrico iv claruit Richardus Grasdale,Anglus; cujus & Thomas Waldenus in faſciculo ziza-niorum Wiclevi, mentionem facit. Hic librum condidit de ætati-bus mundi: item de regnis & civitatibus,atque alia. Progreditur autem in hiſtoria ſua uſque ad annum cIↃccccxc.

Thomas Rudburne, vel Radburnus, Anglus,ar-chidiaconus Sudberienſis,poſteaque Menevenſis epiſcopus,in pre-tio erat tempore Henrici iv regis,imò & Henrici v. Præter epiſto-las ad Thomam Waldenſem, atque alios, etiam inſigne Chronicon reliquit: ſive,ut aliàs dicitur,Hiſtoriam majorem: cujus MSum co-dicem habes Cantabrigiæ in collegio S.Benedicti.

Alanus de Lynna, Anglus, Carmelita, indices in plurimos ſcriptores fecit: eoſque inter in antiquitates Ioſephi, in miracula Mariæ, in Chronicon Rogeri Houeden,in Ribotum de geſtis Car-melitarum, & in hiſtoriam Lombardicam. Claruit ſub rege Anglo-rum Henrico v anno cIↃccccxx.

Æqualis eidem Ioannes Langdenus, Anglus,monachus ordi-nis Benedictini in cœnobio Cantuarienſi, atque unus ex iis, quibus judicium commiſſum de doctrina Wiclefi, ac tandem epiſcopus Roffenſis. Reliquit Chronicon Angliæ ex variis ſcriptoribus con-geſtum uſque ad annum cIↃccccxx. Ejus auctoritatem ſæpius advo-cat Thomas Rudburnus junior,ſeu Wintonienſis,in Annalibus ſuis. Vide & de eo Waldenum in Faſciculo zizaniorum.

Guilhelmus Lindwodus, Henrico v Angliæ regi ſe-creti ſeu privati ſigilli cuſtos erat, ac ejuſdem nomine ad Caſtiliæ, atque item ad Luſitaniæ regem orator miſſus fuit. Poſtea ab Hen-rico vi factus eſt epiſcopus Menevenſis. Præter ea, quorum me-minit Balæus, etiam catalogum edidit quorundam Cantuarien-ſium archiepiſcoporum, qui hodieque exſtat. Obiit Londini anno cIↃccccxxiii.

Ioannes Polus, Anglus ſacerdos,claruit anno cIↃccccxxv, ſcripſit vitam ac miracula S. Walpurgis virginis, S. Bonifacii æqua-lis:

lis: quo in opere etiam tradit, vaſtum illud templum Antverpienſe, quod Virgini Deiparæ ſacrum eſt, ab Walpurge hac primùm fuiſſe exſtructum. Habes & S. Walpurgis vitam apud Surium Tom. VII. ſed in cod. MSo auctoris nomen aberat: ſtylum quoque Surius mutavit. Et conſtat multò antè Walpurgis vitam fuiſſe ſcriptam à *Wolfango*, monacho *Hafferenſe*. Sed cujus illa Suriana ſit, non ſatis liquet. Fortaſſe particula eſt ex opere Wolfangi.

IOANNES LOUVE, Wigornienſis Anglus, monachus Auguſtinianus, Henrico, VI ejus nominis Anglorum regi carus, floruit anno cIↃCCCCXXXVI, interque alia temporum hiſtorias condidit.

His etiam temporibus fuit NICOLAUS CANTILOUVE, aliàs *Cantilupus*, (non Cantilepus, ut eſt apud Balæum, & alios,) Anglus, Carmelita in cœnobio Briſtolienſi, ac tandem Northamtoniæ Prior. Inter alia ſcripſit epitomen Chronicorum, appendices hiſtoriarum, ordinis ſui encomium, cujus partem priorem viſam ſibi refert Brianus Twyne in apologia Academiæ Oxonienſis: ſed omnia replere ait miris ac ſtupendis fabulis. Contexuit quoque hiſtoriam Cantabrigiæ: ex qua de origine Urbis quiddam citat Polydorus Virgilius lib. V Hiſtoriæ Angl. Sed non videtur opuſculo, quo uſus, nomen fuiſſe adſcriptum. Alioqui enim non vocaret incertum auctorem. Deceſſit Northamptoniæ, an. cIↃCCCCXLI.

Æqualis his THOMAS DANDO, prout appellat Balæus, qui Pitſeo DAVDO. Fuit Monachus Anglus Carmelita in comitatu Wilcheriæ, & Prior conventus Marleburgenſis. Reliquit opus de vita, & rebus geſtis Arturi magni, Viſiſaxonum regis.

Item tum, (juxta Pitſeum) fuit IOANNES LANGTONUS, monachus Londinenſis Carmelita, & doctor Theologus Oxonienſis: qui præter alia volumen condidit hiſtoriarum de rebus Angliæ. Langtoni quidem, at non operis hujus, meminere Lelandus, ac Balæus. Interfuit concilio Baſileenſi. Atque obiit anno cIↃCCCCXXXIV.

CAP. VI.

Arnoldi Arhemii, ſeu Kiveti exemplorum opus. Iacobus Suedericus de origine religioſorum. Stephanus Iuliacus de vita Coletæ. Iacobi Clerici Diarium. Ioannis Stabularii Chronicon Leodicenſe. Oliverius Longus de vita B. Coletæ virgi-

virginis. Theodericus Paulli de miraculo S. Barbaræ. Ioannes Loſſenſis. Ægidii Aurifabri opus exemplorum. Nicolaus Cuſanus. Ioannes Brugmannus de vita S. Lydwinæ. Aniani Caſſelenſis Chronicon univerſale. Anonymus de moribus Turcarum. Guilielmus Abſelius. Ioannis Longini, ſive Dugloſſi liber de vitæ S. Staniſlai, atque ejuſdem Chronicon rerum Polonicarum. Anonymus de geſtis Flandrorum. Vitus Arenpeckius de rebus Bojorũ. Adrianus Butius. Rudolphi Agricolæ epitome de quatuor monarchiis: item carmen de vita S. Annæ. Miracula Roſarii, auctore Alano de Rupe. Henricus Arnoldi de diverſis ſanctis: item Chronica domus Cartuſienſis. Petri Ranzani annales, & particula earum de rebus Hungaricis: & an idem auctor ſit vitæ S. Vincentii Valentini. Guilhelmus de Berchem. Griphonis Flandri itinerarium terræ ſanctæ. Coriolanus Cepio de vita Petri Mocenici. Arnoldus de Buſco. Henricus de Zoemeren. Anonymi Chronicon magnum Belgicum. Georgii Hugonis de viris ill. & S. Anna. Ioannis Tucherii itinerarium. Anonymi Chronicon Salisburgenſe. Andreas Abbas S. Michaëlis de vitis Pontificum, atque aliorum ex ordine Benedictino. Wernerus Rolevinc de origine Friſonum: atque ejuſdem Faſciculus temporum. Appendix Ioannis Linturii. Felicis Fabri peregrinatio Hieroſolymitana: item Bernhardi Breidenbachii. Adriani de Veteri Buſco Chronicon Leodicenſe. Sigiſmundi Groſſenbrot, & Vdalrici monachi S. Afræ, Chronicon Auguſtanum Eccleſiaſticum. Vlrici & Conradi Wellingorum appendix ad Chronicon Henrici Steronis. Henrici de Geilenhuſen carmen de vita S. Benedicti. Joannis Duſſeldorpienſis *itinerarium terræ ſanctæ. Conradi Molitoris acta.* Theodorus Trevirenſis *de vita S. Landrudis.* Petri Dorlandi *Chronicon Cartuſienſe, & opuſcula de vitis aliquot ſanctorum.* Iodocus Beiſſelius *de geſtis Flandrorum.* Ioannis Turocii *Chro-*

nicon rerum Hungaricarum. Ioannes de Kikillew *opus de geſtis Ludovici, regis Poloniæ, & Hungariæ.* Hubertus Leonardus *de geſtis nobilium Francorum.* Henrici Friſonis *Chronicon ordinis Cartuſienſis.* Ioannis Palæonydori, *ſeu* de Aqua-veteri, *ſive, ut alii vocant, Mechlinienſis, faſciculus temporum tripartitus.* Hartmanni Scedelii *Chronicon Norimbergenſe.* Marinus Barletius *de geſtis Georgii Caſtrioti, cognomento Scanderbegi: deque oppugnatione Scodræ: & Iovii in ejus nomine error.*

ANno cIↄccccxxxviii Sigiſmundo, ſocero ſuo, ſucceſſit Albertus ii Auſtriacus. Qui biennio non toto imperavit. Huic anno cIↄccccxl ſurrogatus eſt Fredericus iii Auſtriacus: atque imperium is tenuit annis liii. Eo rerum potito, imprimis poſt captam à Turcis Conſtantinopolim, magis magiſque cœperunt literæ in Occidente revireſcere. Itaque magna undique eorum ſeges proveniebat, qui, ut ſtudia cætera, ita & hiſtoriam tractarent. In hac copia non abs re erit, ſi primùm recenſeamus, Germanos, & vicinos Belgas: ac ſociemus illis aliquot Noricos, Dalmatas, Pannonios, Sarmatas.

Extremâ Sigiſmundi, item Alberti junioris, & Frederici iii ætate, fuit ALBERTUS ARHEMIUS, qui & *Arnoldus Kivet*, monachus Cartuſianus in inſula dicta Regina cœli, apud Weſalienſes. Hic opus compoſuit, quod inſcripſit, *Referendarium exemplorum.* Conſtat illud partibus vii. Colligit & ſui ævi exempla. Adſervari liber hic MSus ſolet Ruremundæ in cœnobio Crucigerorum: cujus antiſtes ante hos annos xx erat, & doctrinâ & aliis animi dotibus præſtantiſſimus, Chriſtophorus Calenius, avunculus meus magnus. Obiit Albertus Kivetius jam octogenarius, anno Chr. cIↄccccxliv, cùm lx annis in Carthuſiano ordine tranſegiſſet.

Anno cIↄccccxxxix floruit JACOBUS SUEDERICUS, Germanus, Ordinis Minorum, cuſtos Miſnenſis, qui de origine religioſorum librum reliquit. De ætate verò auctores ſequor Simlerum in bibl. & Poſſevinum in Apparatu; qui idem ab Henrico Wiot proditum ait. Non paullò tamen junior ſit, ſi anno ipſe cIↄIↄxxv codicem eum in lucem emiſit: ut à viro docto accepi, ſi rectè ejus mentem aſſequor. Sed de opere nondum conſpecto difficile mihi eſt certi quicquam ſtatuere.

STE-

Stephanus Juliacus æqualis fuit Coletæ, Picardæ virgini, reformatrici ordinis S. Claræ; cujus & vitam in literas retulit. Reperies eam apud Surium Tom. vii a. d. vi Mart. Obiit autem Coleta anno cIↃccccxlvii.

Anno cIↃccccxlv, & deinceps fuit Jacobus Clericus, ſive de Clerq, Arteſienſis, Dominus de Beauvoir. Vitam aulicam vixit, intentus obſervandis Principum vitis, imprimis Principis ſui Philippi Boni, Burgundiæ Ducis. Reliquit commentaria, ſive diarium eorum, quæ apud Atrebates, ac locis finitimis, contigere. MSa adſervantur in bibliotheca Vedaſtina: ut ait Sweertius in Athenis Atticis: ſed utrum, Latinè, an Gallicè ſcripſerit, non addit.

Claruit & tum Joannes Stabularius monachus Cœnobii S. Laurentii apud Leodicenſes. Condidit Chronicon Leodienſe à S. Materno ad annum Chr. cIↃccccxlix: quo ipſo obiit. Edidit hoc Chronicon nuper Joannes Chapeavillius.

Oliverius Longus, Prior ad S. Bavonem Gandavi, ordinis S. Benedicti, claruit circa annum cIↃccccxlix, præter alia quæ Gandavi, & Lovanii MSa exſtant, etiam ſcripſit vitam B. Coletæ virginis Gandavenſis. Molanum adi in Natalibus Sanctorum Belgicæ.

Theodericus Paulli Gorcomensis floruit eodem tempore. Hic conſignavit miraculum S. Barbaræ; quod contigit anno cIↃccccxlviii. Ætatem indicat, quòd eidem præſens interfuit. Habes in Collectaneis Surii T. vi. iv Dec.

Claruit tum quoque Joannes Lossensis, abbas Leodicenſis in Cœnobio S. Laurentii ad urbis muros, quo in munere Ioanni Stabulario ſucceſſit an. cIↃccccxlix. Deſcripſit res geſtas Epiſcoporum Leodicenſium ab an. cIↃccccxi, uſque ad annum cIↃccccliх. Exſtat id opus in memorato Cœnobio MSum.

Frederici iii ætate, claruit quoque Ægidius Aurifaber, monachus Cartuſianus, vicarius domus montis Sion in Zelandia juxta oppidum Ziriẕæam. Præter ſermones de tempore & ſanctis, reliquit etiam opus exemplorum. Obiit an. cIↃcccclxvi. Vide Sutorem lib. ii vitæ Cartuſ. cap. vii. *a* & Arnoldum Boſtium lib. de viris illuſtr. ord. Cartuſ. cap. xxvi, vel illum, qui poſt eos ſcripſit, Theodorum Petrejum in bibliotheca Cartuſiana. *a Pag. 572 edit. Lovan.*

Eodem imperante claruit Nicolaus Cusanus. Natus is in diœceſi Trevirenſi. Primùm fuit decanus S. Florini, hinc Brixinenſis

nenſis epiſcopus: denique idem Cardinalis S. Petri ad Vincula creatus eſt à papa Nicolao v. Quantus vir fuerit, ſi non ex monumentis ejus, at ex luculento, notoque Fabri Strabulenſis elogio ſciretur. Quæ ſcripſerit Tritthemius oſtendet. Quamquam præter ea, quæ ille commemorat, alia compoſuiſſe, operum ejus volumen Baſileæ primum editum clarè docet. Moſcoviam etiam deſcripſiſſe, ſed tantùm ea ſignaſſe, quæ relatu alieno acceperat, tradit Sigiſmundus Liber Baro in Herbeſtain, præfat. in rerum Moſcovitarum commentarios. Obiit annos natus LXII, Chriſti anno cIↃCCCCLXIV.

JOANNES BRUGMANNUS, Belga, Franciſcanus, Theologiæ in Audomarenſi monaſterio profeſſor, anno claruit cIↃCCCCLVI. Scripſit vitam S. Liduinæ, virginis Hollandæ, cujus nomen Hollandis *Lydvvii*, ſed integrè ſit *Lydvvyt*, quaſi dicas *latæ patientiæ*. Deceſſit ea anno Chr. cIↃCCCCXXXIII, XVIII Kal. Maji, ſub Burgundiæ & Hollandiæ principe Philippo. Exſtat hujus vitæ codex MSus Lovanii in Cœnobio fratrum ord. Min. Epitomen ejus edidit Franciſcus Haræus in vitis Sanctorum ad XIV Apr.

ANIANUS Flander Caſſelenſis, monachus Bergis S. Winoci ordinis S. Benedicti & abbas S. Petri Oudeburgenſis, congregationis Cluniacenſis, vivebat anno cIↃCCCCL. Conſignavit *Chronicon univerſale* (ita inſcribitur) ab orbe condito uſque ad ſua tempora. Id MSum exſtabat in æde Benedictinorum, quam inſtauràrat Anianus ille anno cIↃCCCCLVII. Sed anno cIↃIↃLXXVIII, dum bello omnia ardent, inde ſublatum eſt: nec compertum habeo, utrùm perierit, an in bibliotheca cujuſquam deliteſcat. Meminere & Gazejus in bibliotheca, & Ioannes Cognatus lib. IV cap. XLII hiſtoriæ Tornacenſis.

Anonymus iiſdem temporibus in literas retulit ritus & mores Turcorum, quos miſer, experientiâ magiſtrâ, edoctus erat. Quippe ab iis anno cIↃCCCCXXXVI captus fuit, & divenditus: detentuſque uſque ad annum cIↃCCCCLVIII. Naſcente demum typographiâ editus eſt in lucem, ſed ſine nomine editoris, vel loci. Vidi nuper in publica Amſtelodamenſium bibliotheca, deducente tum eò doctiſſimo, & amiciſſimo, Joanne, Joannis filio, Polyandro, Juriſconſulto.

Claruit tum quoque GUILHELMUS ABSELIUS, Bredanus Cartuſianus, ac poſtea Brugenſium Prior, vir ut genere nobilis, ita ſcriptis iis temporibus clarus. Inter alia B. Ægidii vitam rhytmo expoſuit. Deceſ-

Deceſſit anno quo Dionyſius Rykelius nempe cIↃcccclxxi.

JOANNES LONGINUS, qui & DUGLOSSUS, vel *Dugloſchus*, vel *Dlugoſſus* vocatur, Canonicus fuit Cracovienſis, & poſtmodo Leopolienſis epiſcopus. Nomine Caſimiri III, Polonorum regis, varias obiit legationes, ac liberorum quoque ejus fuit præceptor. Anno cIↃcccclxv, vitam S. Staniſlai, epiſcopi Cracovienſis & martyris, tribus tractatibus complexus fuit: ſed Surius ſtylum mutavit, inque compendium redegit, prologos etiam omiſit. Habes Tom. III a. d. VIII Maji. Scripſit quoque commentarium rerum Polonicarum, qui MSus exſtat Romæ in bibliotheca S. Mariæ in Vallicella. Meminit ejus operis Cromerus lib. XXIX rerum Polonicarum. Et Joannes Herburtus de Folſtin, Polonici regni Senator, præfatione in Chronicon, ſeu Hiſtoriæ Polonicæ compendium; ubi uſum ait *diligentia ac fide in perſcribenda hiſtoria ſingulari.* Atque idem teſtatur de Joanne Miechovienſi: ſed addit, *non eo ordine, ac verborum, ſententiarumque gravitate uſos, ut ad externorum optimis literis exculta ingenia purgatasque & teretes aures, ſcripta illorum penetrare poſſent.* Perduxit Dugloſſus chronicon ſuum uſque ad annum cIↃcccclxxx, quo ipſo deceſſit, IV Kal. Jun.

Eodem tempore vivebat anonymus, qui ſcripſit de geſtis Flandrorum. Incipit ab anno IↃLXXX, ac finit in anno cIↃcccclxii. Initium operis eſt, *Temporibus Clotharii, Childerici, ac Theoderici*, &c. Deſinit autem hoc pacto, *de quorum ſpoliis ditatus eſt.* Necdum in lucem prodiit: ſed habeo ejus codicem MSum: qui olim fuit V. Cl. Adriani vander Burchii, ac neſcio, num ejus, an ab alterius cujuſdam manu recentiori ſit hæc inſcriptio, *Chronica Comitum, & Reip. Flandriæ.* Vetus autem ἐπιγραφὴ non aliud indicat, quàm eſſe id opus congeſtum excerptumque *ex geſtis Flandriæ.*

VITUS ARENPECKIUS, ſacerdos, Landshutâ oriundus, ab Joanne Aventino ſæpius commemoratur inter domeſticos hiſtoricos, qui res Bojorum poſteris tranſmiſerint. Teſtatur eum parentum ſuorum memoria ſub duce Georgio claruiſſe; deque Bojis, & Latinâ, & Germanicâ linguâ, diligentiſſimè egiſſe. Inque bibliotheca Fraxinenſium Pontificum ſervari, monet idem initio libri primi.

ADRIANUS BUTIUS Hulſtenſis, monachus Dunenſis apud Flandros, vixit anno cIↃcccclxviii. Meminit ejus Mejerus annalium Flandriæ lib. XVI, ubi ſic ſcribit: *Quarto Idus Majas Hadrianus, Vorboltenſis, præfectus Saeſtingiæ, Hulſtum cum ſuis profectus, ut confirmaret*

id oppidi in fide Principis, cum Gandenſibus fortuito occurrentibus pugnare cogitur: adeoque cæſus eſt, ut cum ſeptem omnino ex CCCC *vix evaſerit. Cum eo ſalvatus eſt, per aquam tranans Iacobus But, germanus Hadriani But, Dunenſis Hiſtorici.*

RUDOLPHUS AGRICOLA Jacobo Bergomati in Chronicis vocatur *Rodolphus à Groningen*, nempe quia in Baflon, pago juxta Groningam, principem Friſiæ urbem, natus fuit: quod contigit circa annum CIↃCCCCXLII. Puer Lovanii in Gymnaſio Falconenſi Philoſophiæ operam dedit. Et cùm Theologiæ rudimenta deguſtâ-rat, in Gallias abiit, indéque in Italiam; ubi Theodorum Gazam audivit. Poſtquam domum rediit Syndicus factus eſt Reipublicæ Groninganæ, ob cujus negotia miſſus in aulam Cæſaris Maximiliani, ubi cùm ſemeſtri hæſiſſet, voti compos Groningam reverſus eſt. Exinde à variis, eoſque inter Antverpienſibus ad Scholæ præfecturam depoſcebatur. Sed prætulit profeſſionem Heidelbergæ, ubi philoſophiam triennium docuit, ac Græcas literas tota Germania excitavit. Vir fuit Latinè, Græcè, & Hebraicè doctiſſimus, philoſophus ſummus, atque idem admodum diſertus, imò, & Muſicæ, picturæ, aliarumque artium ſtudioſiſſimus. Quæ ſcripſerit, Bergomas, Tritthemius, & alii dicent. Inter alia, in gratiam Philippi, Electoris Palatini, contexuit epitomen hiſtoricam de quatuor monarchiis, in qua & civilia monita admiſcuit. Præterea conſignavit vitam Franciſci Petrarchæ. Idem vitam S. Annæ carmine fuit complexus. Quod poëmation etiam Gyraldo laudatur, dialogo priori de ſui temporis poëtis. Transferendo Dionyſio Areopagitæ intentus, obiit Heidelbergæ an. CIↃCCCCLXXXV. atque in habitu Franciſcani apud Minoritas ibidem, ut præceperat, ſepultus fuit. Epitaphium ei hoc condidit Hermolaus Barbarus:

Invida clauſerunt hoc marmore fata Rodolphum
Agricolam, Friſii ſpemque decuſque ſoli.
Scilicet hoc vivo meruit Germania, laudis
Quicquid habet Latium, Græcia quicquid habet.

Viglius Zuichemus, Friſius & ipſe, hæc adjunxit:

RUDOLPHI FRISII AGRICOLÆ
MEMORIÆ POSUIT VIGLIUS
ZUICHEMUS. DEPONENTI
ANATHEMA. RELINQUENTI
BENEDICTIO.

Lucu-

Luculentum etiam Agricolæ hujus elogium exſtat apud Eraſmum in Ciceroniano ſuo: item in adagione, *Quid cani cum balneo.* Sed elogium illud in editione Paulli Manutii non comparet. De eodem ita Petrus Bembus lib. VI Epiſt. ad Eraſmum: *Rodolphi Agricolæ ſcripta maximè omnium, qui ætate noſtra ſcripſerunt, mihi quidem probantur.*

ALANUS DE RUPE, monachus ordinis Prædicat. in cœnobio Zuollenſi, ſcripſit cùm alia, tum de miraculis Roſarii: mortuus autem eſt in cœnobio ſuo anno CIƆCCCCLXXV.

HENRICUS ARNOLDI, Saxo, prius in Baſileenſi concilio, quod cœpit anno CIƆCCCCXXXI, notarius, poſtea monachus Cartuſienſis, inter alia fecit hiſtorias de diverſis ſanctis, item Chronica domus Cartuſienſis, quæ erat Baſileæ. Obiit, Tritthemio teſte, anno CIƆCCCCLXXXVII.

Hic quoque locus eſto PETRO RANZANO, non quia patriam ejus ſatis ſciamus; ſed quoniam apud Matthiam Corvinum, Hungariæ regem, triennium legatus fuit. Ranzanus ille de omnium penè gentium rebus, Annalium libros ſcripſit LXI: ex quibus ultimum duntaxat, atque id Sambuci beneficio, habemus inter Hungaricarum rerum ſcriptores. Dividitur verò in indiculos XXXVI. Nam quæ poſt indiculum XXXVI ſequuntur, non Ranzani ſunt, ſed Sambuci. Deſinit autem Ranzanus in bello inter Matthiam Corvinum, & Cæſarem Fredericum III. Eoque tempore vixiſſe, ſatis docent verba iſta a: *Vbi tandem animadvertiſſet* (Matthias à Frederico Imp.) *ſibi verba dari: nihil ulterius protelandum ratus, ſumtis armis, Auſtriam, quæ regno eſt Vngariæ contermina, invaſit, belloque diuturno perdomuit: &* HODIE, *nemine reluctante, tranquilliſſimè poſſidet.* Idem quoque fine indiculi XXVII ait ſe interfuiſſe exequiis Joannis Corvini, quæ incidunt in annum CIƆCCCCLVI. Ex iiſdem autem fontibus hauſit ſua, unde Bonfinius. Nempe ex indicibus regum, quos Viennæ acceperat à regina Beatrice. Nec minùs eum brevitas commendat, quàm Bonfinium, quòd uberior ſit, & tam multa adjungat de rebus externis. Quæri poſſit, utrùm idem ſit Petrus ille Ranzanus, cui libri V de vita B. Vincentii Valentini, cognomento Ferrarii, adſcribuntur in Suriana collectione Tom. II a.d. III April. Tempora ſanè conveniunt. Nam vita ea exarata eſt, poſtquam Calixtus III Vincentium retuliſſet in numerum ſanctorum: quemadmodum liquet ex præfat. atque item fine libri V. Callixtus autem ſedere cœpit anno CIƆCCCCLV:

a *In fine indiculi 36.*

atque

atque anno deceſſit cIↃccccLVIII: quo ipſo Matthæus Corvinus (ad quem legationem obiit Ranzanus) electus eſt Hungariæ rex: ſexennio nempe antequam coronam regiam aſſumeret. Quod ſi hic idem fuerit, ut videtur; de patria, ac vitâ omni, ſatis liquebit. Fuit enim hic patriâ Siculus, domo Panormitanus, epiſcopus Luceriensis. De eo ita Leander Albertus lib. IV de viris illuſtr. ordinis

a Fol.125. prædic. *a Petrus Ranzanus orator inſignis, Siciliâ oriundus, præſul digniſſimus, Divi Vicentii Valentini vitam tribus libris diſtinctam ab ſe edidit.* Sed de annalibus, quibus potiſſimùm meritus ſit celebrari, ſi idem ſit auctor, ne γρῦ quidem ille. Uti nec in Italia ſua, quo loco de Luceria

b Pag.385 edit. Colon. *b* tractat, ac valde Raſſanum hunc celebrat: quem admodum ſenem obiiſſe ait an. Chr. cIↃccccxcII. Meminit ibidem Leander Siciliæ ſuæ, in qua, ubi de Panormo agit, referre ſe ait, quæ ingenii monumenta reliquerit Ranzanus. Sed hoc Leandri opus, unde decidi res tota poſſet, lucem nunquam vidit.

GUILIELMUS de BERCHEM, Geldrus, Niellenſis Eccleſiæ paſtor, & canonicus S. Stephani, & Eccleſiæ Noviomagenſis pronotarius, compoſuit compendium Chronicorum Gelriæ, ac perduxit uſque ad annum cIↃccccLXVI, quo vivebat.

GRIPHON, Flander, monachus ordinis fratrum minorum, & S. Theologiæ Profeſſor apud Pariſienſes, reliquit itinerarium terræ Sanctæ. Fuerat autem à Papa Sixto III in Palæſtinam miſſus, ut Maronitas montis Libani Romanæ Eccleſiæ adjungeret: atque idem à Calixto III Orientalium Eccleſiarum Patriarcha fuit nuncupatus. Obiit anno cIↃccccLXXV.

Eodem Friderico imperante, floruit CORIOLANUS CEPIO DALMATA, qui Scodræ (ea Albaniæ regionis caput eſt) degebat anno cIↃccccLXXVIII, cùm illam, ſed irrito conatu Muhammedes obſideret. Deſcripſit libris tribus res geſtas Petri Mocenici Veneti imperatoris, ejus, qui poſtea ſeptuageſimus Venetorum princeps fuit, cùm anno uno, menſibus duobus Remp. gubernâſſet, anno obiit cIↃccccLXXV. Meminit & operis hujus Cuſpinianus in hiſtoria de Imperatoribus. Baſileæ autem prodiit anno cIↃIↃXLIV.

ARNOLDUS DE BUSCO, ſive Buſchius, monachus Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, in pretio erat Frederico III imperante: ac cùm alia reliquit, tum librum de viris illuſtribus ordinis ſui, & monaſterii Windesheimenſis: item de laudibus S. Annæ. Devotum, ac eloquentiſſimum theologum vocat Paullus Langius in Chronico Citizenſi.

Anno

Anno cIↃcccclxx vivebat HENRICUS DE ZOEMEREN Brabantus doctor Theologus Lovanienſis, & decanus Antverpienſis. Hic fecit epitomen primæ partis Occani idque poſtulato Beſſarionis, cardinalis Nicæni, qui tum temporis Papæ per Germaniam ac Belgicam legatus erat. Etiam de capta Conſtantinopoli ſcripſit: ut quoque de hæreticis, quemadmodum videre eſt apud Simlerum in epitome bibliothecæ. Obiit Romæ temporibus Sixti IV Pontificis.

Temporibus Frederici III Imp. canonicus regularis ordinis S. Auguſtini prope Naſſiam, ſcripſit, vel potius ex variis collegit *Chronicon magnum Belgicum*, quod incipit ab anno gratiæ LIV, ac deſinit in obſidione Nurſienſi, quæ anno contigit cIↃccccLXXIV. Eo autem tempore vixiſſe, indicant vel poſtrema operis verba: *Et tanto bombardarum fragore aër pertonuit, quòd vix etiam obturatis auribus tolerare potui.* Primus hunc ſcriptorem ex bibliotheca ſua in lucem prodire juſſit Joannes Piſtorius.

GEORGIUS HUGO, philoſophus, & curator inferioris Altaichii (id cœnobium eſt dicatum B. Benedicto) ab Jo. Aventino refertur inter domeſticos ſcriptores, qui parentum memoria hiſtoriam condiderint. Latinè, idque juſſu ducis Georgii de Boiis, ſcripſiſſe, idem auctor *a* eſt.

JOANNES TUCHERUS Norimbergenſis anno cIↃccccLXXIX deſcribebat profectionem Hieroſolymitanam, atque Ægyptiam: Germanicè ille quidem, ſed poſtea prodiit Latine.

a *In ſcript. quos præmittit lib. 1. annal.*

Eodem tempore, quantum conjecturâ aſſequi licet, fuit anonymus auctor Chronicorum Salisburgenſium, quæ ab an. IↃLXXX ordiuntur: ac deſinunt in anno cIↃccccLXXV. Ea ex bibliotheca Alberti Hungeri edidit Caniſius T. VI Ant. Lect.

Itidem ANDREAS, S. Michaëlis Bambergæ Benedictinus Abbas, Germanus, anno floruit cIↃccccLXXXIII, ac, præter librum de conceptione virginis Deiparæ, ſcripſit opus ingens de eorum Pontificum, Archiepiſcoporum, Antiſtitum, Abbatum & Abbatiſſarum geſtis, qui ex ordine Benedicti fuere in ſanctorum numerum relati.

WERNERUS ROLEVINC DE LAER, Cartuſienſis domus S. Barbaræ Coloniæ Agrippinæ, natione Weſtfalus, inter alia reliquit librum de origine Friſonum: item calendarium ac martyrologium: &, quo maximè inclaruit, faſciculum temporum ab initio mundi ad ſua uſque tempora. Primùm quidem deſiiſſe vide-

tur in anno cIɔcccclxx, qui penultimus Paulli II. Sanè MSus noſter non ulterius producitur. Exinde pauculis additis pertigit uſque ad annum cIɔcccclxxIV: qui erat Sixti IV annus tertius. Ad Sixti tempora perduxiſſe ait Boſtius in viris illuſtribus Carthuſianis capite ultimo. Atque hic finit vetuſtiſſima, quam habeo, editio, Lovanii procurata anno cIɔcccclxxvI. Nomen auctoris æque ibidem, ac in MSo, deſideratur. Solùm dicitur opus iſtoc *propriis cujuſdam devoti Carthuſienſis, & viri hiſtoriarum ſtudioſiſſimi manibus, ab initio mundi uſque ad Sixti papæ* IV *tempora, contextum eſſe: ſed Ioannem Veldner ſummâ diligentiâ, majorique impenſa, nonnullis additis imaginibus, ad finem uſque deduxiſſe.* Poſtremo autem pertexuit auctor opus ſuum uſque ad annum cIɔcccclxxx, quo ait papam factum Innocentium VIII. Atque hic recentiſſimæ etiam editiones deſinunt. Exinde Chronicon hoc continuavit JOANNES LINTURIUS, uſque ad annum cIɔIɔxIV. Linturius ille Hoffienſis in Voitlandia paſtor fuit: atque iſtud in cauſſa eſt, cur ita res alias deſcribat, ut Voitlandiam tantopere, maximéque Hoffienſem ſpectet eccleſiam. Alia ejuſdem Werneri ſuggeret Jacobus Bergomas lib. xvI, item Tritthemius in Catal. qui virum vidit, & ex ore ejus didicit, quæ ſcripto ſignâſſet. Idem Arnoldus Boſtius opere ante memorato. Obiit Wernerus anno cIɔIɔII.

Friderici etiam temporibus in honore aliquo erant Germani duo, Felix Fabri, & Bernhardus Breidenbach. FELIX FABRI anno cIɔcccclxxxIII, ac deinceps, in conventu Ulmenſi monachus egit Ordinis Prædicatorii. Innotuit opere de peregrinatione ſua, atque item Bernardi ejus, quem dixi, & de quo proximè pluribus agendum.

BERNHARDUS A BREITENBACH vir nobilis auctor eſt Itinerarii, ſive, ut ipſe vocat, paſſagii in terram ſanctam: in cujus initio indicat, ſe fuiſſe camerarium, ut loquuntur, & decanum Eccleſiæ Moguntinæ. Dicavit autem opus hoc Bertholdo, principi Hennenbergenſi, ac tum temporis archiepiſcopo Moguntino; quem honorem adeptus is erat anno cIɔcccclxxxIV, atque annis geſſit xxI. Scripſit autem ea Breitenbachius quorum erat αὐτόπτης. Anno cIɔcccclxxxIII iter in terram Sanctam eſt aggreſſus, unà cum Fratre Felice, Lectore, & Prædicatore Ulmenſi. Ac Hieroſolyma, monte Sinai, Cairo luſtratis domũ rediit anno proximo menſe Januario. Unde error dilucet Poſſevini, cùm in Apparatu ſacro hunc Itinerarii ſcriptorem ſuâ dicit ætate vixiſſe. Sanè Poſſevinus

vinus poſt archiepiſcopum hunc deceſſit totis annis CVI. Obiit enim Poſſevinus anno CIↃIↃCXI; anno LI, ex quo ſocietatem Jeſu complexus eſſet. Nempe confudit Bernhardum Bredenbachium cum Tilmanno Bredenbachio, qui Poſſevini æqualis fuit. Tilmannus enim anno CIↃIↃLXXXIV Coloniæ conſarcinabat ſacrarum Collationum libros. Puta annis XCVI, poſtquam prior Bredenbachius jam Itinerarium ſuum publicâſſet: idque & Latinâ, & Germanicâ linguâ. Sanè exemplar ejus operis habeo lingua Germanico-Belgica Moguntiæ editum anno CIↃCCCCLXXXVIII. Excudit illud Magiſter Erardus Rewijck, Ulrrajectinus, quem antea Bredenbachius itineris ſui in Palæſtinam adſumſerat comitem, quò, in urbibus, ac portibus, ſcitè depingendis, opera ejus uteretur: quemadmodum Bredenbachius ipſe penè initio Itinerarii ſui refert.

ADRIANUS DE VETERI BUSCO, Belga, monachus cœnobii S. Laurentii, juxta Leodicum, condidit Chronicon Leodicenſe, ab anno CIↃCCCCXLIX, quo definit Joannes Stabularius monachus ejuſdem cœnobii: definit autem in anno CIↃCCCCLXXXIII.

SIGISMUNDUS religioſus Chronicon Auguſtanum Eccleſiaſticum ſcripſit, ac abbati Joanni de Giltlingen dicavit anno CIↃCCCCLXXXIII. Primus illud in publicum, cum aliquot aliis rerum Germanicarum ſcriptoribus, in lucem emiſit Jo. Piſtorius. Apud Conradum Geſnerum reperio, Viennæ in bibliotheca Wolphangi Lazii exſtitiſſe Chronicon Auguſtanum: quod operas ſuas jungentes compoſuiſſent duo iſti, UDALRICUS, monachus S. Afræ, & SIGISMUNDUS GOSSENPROT: ſive, ut idem alibi, & ex eo, in ſcriptorum Nomenclatore, Rob. Conſtantinus vocat, GROSSENBROT. Unde diſcimus cognomen Sigiſmundi; nec ſolum auctorem ejus Chronici fuiſſe, ſed adjutum ab Udalrico. Videri poſſit hic eſſe ille Udalricus, ſive ULRICUS WELLINGUS, qui cum fratre ſuo CONRADO WELLINGO, Chronico Henrici Steronis appendicem addidit ab anno CIↃCCC uſque ad annum CIↃCCCXXXV. Verùm ſcrupulum injicit, quòd, ſi idem foret, potiùs perduxiſſet appendicem eam uſque ad annum CIↃCCCCLXXXIV: quò uſque in Chronico ſuo Auguſtano provectum dicebamus. Eoque, etſi & Chronici, & appendicis auctor, Udalricus dicatur, ac monachus S. Udalrici & Afræ apud Auguſtanos: tamen eò magis inclinat animus, ut diverſos putem.

HENRICUS DE GEILNHUSEN, monachus monaſterii S. Martini Spanheimenſis, congregat. Brunsfeldenſis, prodidit cùm

alia multa, quæ ex Tritthemii Germanicis ſcriptoribus cognoſcere eſt; tum vitam S. Benedicti carmine panxit elegiaco: uti & à Marco, Caſſinenſi monacho, factum erat verſibus heroicis. Obiit anno cIↃccccLXXXVIII.

Circa annum cIↃccccLXXXV floruit JOANNES A DUSSELDORP, Carmelita, Argentinenſis Cœnobii Prior. Præter alia compoſuit itinerarium Terræ Sanctæ, quam ipſe luſtrarat. Deceſſit anno cIↃccccXCIV. Sepultus eſt Argentinæ.

CONRADUS MOLITOR, notarius, anno cIↃccccLXXXIX, acta variorum temporum digeſſit. Quo opere MSo ſe uſum profitetur is, qui abbati Urſpergenſi παραλειπόμενα adjecit.

THEODORUS, Trevirenſis Archiepiſcopus, anno vixit cIↃccccXC, ac præter librum de laudibus B. Virginis, etiam deſcripſit vitam S. Landrudis.

PETRUS DORLANDUS Prior Carthuſiæ in Zeelhem prope Dieſt in Diœcenſi Leodicenſi fuit anno cIↃccccXC. Hic in hominum notitiam venit Chronico ſuo Carthuſienſi: quod primus edidit, & notis illuſtravit Theodorus Petreius, Campenſis, Carthuſiæ Colonienſis profeſſor. Item ſcripſit dialogum de S. Cæcilia, cur phœnici comparetur; dialogum de S. Urſula, & ſodalibus ejus; de inventione & paſſione S. Laurentii martyris; de S. Vincentio Ferrarienſi, Ord. Præd. Vitam S. Romani militis, & martyris; de variis S. Antonii abbatis tentationibus; de vita & converſatione B. Catharinæ virginis, & martyris; vitam B. Annæ libris quinque, atque alia. Obiit anno cIↃIↃVII, XXV Aug.

Item claruit his temporibus JUDOCUS BEISSELIUS Teutonicus, Aquenſis patricius. Is præter dialogum Platonico more ſcriptum, quem Hermolao Barbaro dicavit; præter item orationes, carmina, & alia; etiam opus condidit de geſtis Flandrorum. Plura de eo Bergomas, & Tritthemius.

Magiſter JOANNES Turocius, ſive DE THWROCZ, Pannonius, (quem & Cuſpinianus ſe in imperatoribus ſequi profitetur) famam ac nomen meruit Chronico ſuo rerum Hungaricarum: quod Matthiæ Corvino, Hungariæ ac Bohemiæ regi, dicavit. Incipit verò ab gentis ortu, ac rege Attila, & perducit uſque ad annum MCCCXLII, quo in Karoli regis locum Lodovicus ſucceſſit. Hinc ſequitur JOANNES archidiaconus de KIKULLEW, in Eccleſia Transſylvana vicarius Strigonienſ. in ſpiritualibus generalis. Is res Ludovici regis ſcripſit uſque ad obitum ejus, qui

qui incidit in annum MCCCLXXXII. Fuerat autē Ludovico regi notarius à ſecretis: ut res ejus ſatis habuerit exploratas. Poſt hanc partem Joannis de Kikellew (quam hiſtoriæ ſuæ Turocius inſeruit) agit idem Turocius de miſerabili caſu Karoli cognomento Parvi, qui poſt Ludovicum imperavit. Atque inde pergit uſque ad coronationem Matthiæ, quæ incidit in annum cIɔccccLXIV.

Etiam circa annum cIɔccccxc fuit HUBERTUS LEONARDUS, Carmelita. E Germania originem ducebat, Tritthemio teſte: ſed Pariſiis Theologiæ profeſſor fuit, ac tandem epiſcopus Darienſis, & inquiſitor hæreticæ pravitatis. Reliquit inter alia opus de genealogia nobilium Francorum, & eorum geſtis.

Iiſdem temporibus vixit HENRICUS FRISO, Cartuſienſis. Condidit Chronicon ſui ordinis. Obiit anno cIɔIɔ. Meminit Jacobus Wimphelingus in rerum Germanicarum epitome, & Suffridus Petri in Friſiæ ſcriptoribus.

Anno cIɔccccxcII, & aliquot annis pòſt, claruit JOANNES PALÆONYDORUS, ſive de AQUA VETERI. Natus in Hollandiæ oppido, cui nomen *Oude-vvater*. Id Latinis ſit Veteres aquæ: Græcis παλαιὸν ὕδωρ. Itaque cum vocari poſſet *Oude-vatrius*, aut *Veteraquinas*, tamen prætulit ferè Græcum *Palæonydorus*, quod corruptè ſcribunt *Paleonidorus*: prout & apud Hieronymum Rubeum eſt exaratum lib. v Hiſtor. Ravennatis *a*: quo loco ab hoc Batavo illud quoque proditum ait, Eliſei corpus Ravennam fuiſſe tranſlatum, juſſu Theodoſii Cæſaris. Fuit hic ſcriptor monachus, Ordinis Carmelitani, cœnobii Mechlinienſis, unde à Poſſevino in Apparatu ſacro alicubi Joannes Mechlinienſis nuncupatur. Edidit libros tres hoc titulo, *Faſciculus temporum tripartitus*. Quo agit de origine, ſtatu, & profectu ſui ordinis Carmelitici. Idem pro Tritthemio quædam conſcripſit adverſus Wigandum. Deceſſit anno cIɔIɔVII, annos natus LXXIV.

a *Pag.* 216. *edit. an.* 1589.

Æqualis eidem fuit HARTMANNUS SCEDEL, Norimbergenſis. Qui breviter deſcripſit, & velut in tabella ob oculos poſuit ſeriem Pontificum, Cæſarum, Regum, & aliarum rerum memorabilium, ab origine mundi uſque ad annum cIɔccccxcII, quo vivebat. Opus hoc vulgò *Norimbergenſe Chronicon* appellatur, quia Norimbergæ an. cIɔccccxcIII prodiit, auſpiciis quidem Sebaldi Schreier, & Sebaſtiani Kamermaiſter: curâ autē Antonii Koberger. Meminit ejus & Paullus Langius in Chronico Citizenſi, quo loco tractat de Guidone Bonato: item ubi de Joa. Huſſo, & Hieronymo Pragenſi agit.

Ultimis etiam Frederici temporibus claruit MARINUS BARLETIUS, Dalmata, Scodrenſis ſacerdos, ac poſtquam Scodra in manus Turcorum venit, Brixienſis profeſſor: qui & MARINUS BECICHEMUS nuncupatur. Pro eo in quibuſdam codd. Jovii *a* *Barinus* editum eſt: ſed typographi errore. Hic tredecim libris eleganter deſcripſit vitam ac geſta Georgii Caſtrioti *b*, Epirotarum principis: qui ab Amurathe ob præſtantia facinora vocatus eſt *Scanderbegus*: eo ſignificatur *Alexander dominus*, hoc eſt, Alexander Magnus: ut eſt apud Volaterranum lib. VIII. Eos libros dicavit Donferando Caſtriotto, qui nepos erat Scanderbegi. Ad fidem pertinent illa in præfatione: *A majoribus diligenter relata, & à quibuſdam etiam, qui interfuerunt, viſa, memoriæ mandavi.* Obiit autem Scanderbegus anno CIƆCCCCLXVI, XVI Kal. Febr. ut apud Barletium eſt in fine operis. De ſcriptore eo hujuſmodi eſt Jovii judicium: *Ab hoc Dalmata, non inſulſe Latino, Georgii Caſtrioti Scanderbechi admirabiles res bello geſtas, quamquam inuſitatis exceſſibus perſcriptas, legimus. Æquävit enim hic vir, amore patriæ, & barbarorum odio, à fide procul abductus, Epirotæ reguli virtutem antiquis heroibus, ita ut juſtam egregiè factorum gloriam, dum ſupra æquum in laudes prorumpit, ſuſpicione mendacii elevâſſe cenſeatur.* Idem Barletius etiam libros tres reliquit de expugnatione urbis Scodræ: ut ipſe ait extremo libro XIII. Video hunc ſcriptorem Jovio in Elogiis doctorum Virorum vocari MARINUM BECICHEMIUM SCODRENSEM. Sed duos Marinos Scodrenſes Barletium, & Becichemium confudit. Quorum Becichemius Brixienſis profeſſor fuit, Raphaëlis Regii, Joannis Caſpurnii, Georgii Vallæ, & aliorum ejus ævi æqualis. Ac literis mandavit panegyricum Leonardo Lauretano, principi Veneto, atque Urbis ejus Senatui dictum: item centuriam epiſtolicarum quæſtionum, caſtigationes in varios ſcriptores, & opuſcula quædam oratoria: quæ omnia in Italia anno CIƆIƆVI in lucem prodierunt: poſteaque in Germania magna ex parte fuerunt recuſa. Vide de eo Riccobonum lib. I de Gymnaſio Patavino, ubi refert, qui humaniores literas ſint profeſſi anno CIƆIƆXX. Sed fuſiùs, accuratiuſque de eo tractavit in ejuſdem argumenti opere V. Cl. Felix Oſius.

a *Vt illa, quæ excuſa Baſileæ à Perna an.* 1578.

b *Argentorati Crato Mylius excudit an.* 1537.

CAP.

CAP. VII.

Matthæus Palmerius Florentinus. Io. Baptiſta Pajarinus Vincentinus. Ludovicus Marchentus Veronenſis. Renatus Andegavenſis. Carolus Aretinus. Hieronymus Vallis de geſtis Patrum. Ioannes Marchanova Patavinus. Alphonſus Toſtadus de terra ſancta. Ioannes Tortellius de vita Athanaſii. Cujus & fortaſſe eſt vita S. Zenobii. Laurentius Valla de geſtis Alphonſi, Arragoniæ regis. Anonymus, auctor Chronici Patriarchalis. Benedictus Morandus. Benedictus de Accoltis. Andreas Dominicus Floccus de Romanis magiſtratibus. Iannotius Manetus. Bartholomæus Veronenſis. Anonymus de vita S. Bernardini Senenſis. Franciſcus Contarenus Venetus. Ioannes Antonius Campanus de vita Pii II *Pontificis, deque geſtis Andreæ Brachii Peruſini. Petrus Candidus December de vita Philippi, vicecomitis Mediolanenſis. Horatius Romanus. Guarinus Veronenſis. Blondus Flavius. Alphonſus à Carthagena de regibus Hiſpaniæ. S. Antoninus, Florentinus præſul. Ioannes Hagen, ſive de indagine. Ambroſii Contareni itinerarium in Perſiam. Platina, deque ejus prænomine. Nicolaus Perottus de laudibus Frederici* III. *Franciſci Philelphi Sforcias, & vita Nicolai Papæ* V. *Antonii Panormitæ libri* IV *de dictis, geſtiſque regis Alphonſi. Æneas Sylvius, ſive Pius ſecundus. Nicolaus Segundinus. Leodriſius Cribellus de Sfortiis, patre, filioque. Iacobi Ticinenſis commentarii de geſtis ſuorum temporum. Ludovicus Vicentinus de vita S. Bernardini Senenſis. Antonius Tudertinus. Franciſcus Caſtilionenſis de vita S. Antonini, & aliorum. Rodericus Santius de rebus Hiſpanicis.*

ACcedo ad Italos, quorum multi, inprimis imperante Frederico III, ſcribendo adluxere temporibus ſuis facem. Quid mirum? quando literæ tum magis, & magis, revireſcere cœperunt, curâ

curâ potiſſimùm Papæ Nicolai v, cui eo nomine multum hodieque debet orbis literatus. Acceſſit alterum quoque, quia, captâ Conſtantinopoli, eruditiores inde in Italiam ſe præcipuè contulerunt, Græcaſque huc literas intulere. Unde, quantum ibi incrementum ſtudia ceperint, apertiùs eſt, quàm ut dici mereatur. Nec tamen ſolos nunc Italos conſiderabimus, ſed etiam vicinos Siculos: atque adeò Gallos quoque, & Hiſpanos: partim quia in his gentibus hiſtoricum aliquid pauciores elaborarunt, quàm ut ſeorſum de iis agere attineat; partim quia inter eas illa eſt linguæ communio, ut ab unâ matrice, Latinâ dico, profluxiſſe univerſas, obſcurum eſſe nemini poſſit.

Primis Frederici III temporibus claruit MATTHÆUS PALMERIUS Florentinus, vir longè doctiſſimus; ac eorum unus, quorum nomen reperias inter illos, ad quos epiſtolas ſuas ſcribit Jacobus Picolominæus, Cardinalis Papienſis. Interfuit concilio Florentino; quod Ferrariæ inchoatum eſt anno cIↃCCCCXXXVIII, at Florentiæ finitum anno ſequenti. Præter libros IV de vita civili (quorum & meminit Leander in deſcriptione Italiæ) compoſuit vitam V. Cl. Nicolai Acciaoli. Item librum de bello Piſano. Præterea Chronicon Proſperi, quod deſinit in anno CCCCXLVIII, mille annis additis continuavit uſque ad annum cIↃCCCCXLIX.

Quod tamen cautè accipi debet. Nempe eo modo, quo Proſper, etſi ab orbe condito exorſus fuit, tamen vulgò dicitur continuâſſe Chronicon B. Hieronymi: putà, quia reſectis prioribus temporibus, ſolùm id Chronico Hieronymiano appingi ſolet, quod tempora ea conſequitur, ubi deſiit Hieronymus. Eadem condicio Palmerii fuit, ſi editos quidem codd. ſpectemus. Sed, ſpero, meliore fato totus vivet Palmerius, quàm Proſper, cujus prior ac melior operis pars planè deperiit. Quippe integrum Palmerii Chronicon MSum habet antiquitatis omnis, & amantiſſimus, & intelligentiſſimus, Laurentius Pignorius Patavinus. Fuit is codex olim Joannis Aretini Tortellii, de quo paullò pòſt loquemur. Venio ad ipſum Palmerium. Hic, cùm revocare ea nollet, quæ libro de Angelis ſcripſiſſet, flammis exuſtus fuit; ut Joannes Tritthemius quidem in catalogo refert, atque ex eo Genebrardus. Video, miror que, ſilere hoc Philippum Bergomatem, cùm ejus vitæ curſum exponit in Chron. Suppl. ad annum cIↃCCCCXXXIX. Mirum quoque, tacere Raphaëlem Volaterranum Comm. Urb. lib. XXI. ubi Palmerium hunc ait maximâ rerum cognitione, ac prudentiâ valuiſſe:

atque

atque ad ultimam perveniſſe ſenectutem. Poterat tamen ea res, utpote in Italia geſta, notior eſſe hominibus Italis, quàm Tritthemio Germano. Sed fortaſſe cauſſas ſuas habuere, & Bergomas, & Volaterranus, cur ſilentio mallent præterire, quòd hominis eruditi, beneque meriti de literarum ſtudiis, nomen ac gloriam labe non exiguâ aſpergere videretur. Aut fortaſſe Tritthemio impoſuit fama, quæ inventis gaudet addere. Sanè Paullus Jovius dicere eſt contentus, *cùm de divinis perperam incautè locutus, in hæreſis Arrianæ ſuſpicionem incidiſſet, librum ejus ex Theologorum ſententia damnatum crematumque*. De auctore autem combuſto, nihil addit. Uti nec alter Italus, & quidem civis ejus, ac coætaneus, Ugolinus Verinus lib. II illuſtratæ Florentiæ, ubi, dum æquales ſuos recenſet, ita canit:

Te quoque, Palmeri, quamquam te cœperit error
Spirituum, haut parvo tamen es celebrandus honore.

Quomodo ſanè locutus non eſſet, ſi ob hæreſin combuſtus foret. Horum igitur ſententiæ penitus accedimus. Tritthemium tamen, ut aliàs ferè, ita hac etiam parte ſequi maluit Joannes Rioche, Minorita, in compendio hiſtorico. Quid mirum in eo, qui non tam inter ſcriptores, quàm exſcriptores, qualemcumque mereatur locũ.

Itidem primis Frederici III temporibus floruit JO. BAPTISTA PAIARINUS Vicentinus, qui (ut ex Felici Oſio accepi) ſex Vicentinæ hiſtoriæ libros reliquit. Quorum primus ab V. C. exorſus, pertingit uſque ad annum CIↃCCCCIV. Proximus progreditur ad annum uſque CIↃCCCCXXXV: qui liber, priori longè brevior, *De Fidelitate* Vicentinorum inſcribitur. Tertius tractat de ambitu & ſitu Urbis, atque agri ubertate. Quartus refert urbis Vicentinæ viros illuſtres, ſeu literis, ſeu armis. Quinctus eſt de familiis exſtinctis; vel quorum vix memoria ſuperſit. Poſtremus eſt de nobilibus familiis. Quamvis autem hiſtoriam ſuam non perduxerit ultra annum CIↃCCCCXXXV: tamen certum eſt minimum XXIII annis poſt ſuperfuiſſe. Ut oſtendunt quæ de temporibus ſuis refert extremo libro II, deque Oratione in laudem Bartholomæi Pajarini à Franciſco Diedo habita anno CIↃCCCCLVIII.

Eodem imperante, nempe circa annum CIↃCCCCXXX vivebat LUDOVICUS MARCHENTUS Veronenſis. Hic carmine Hexametro deſcripſit, ac celebravit pugnam & victoriam Stephani Contareni, claſſi Venetæ præfecti ſuper lacu Benaco contra Philippi Mariæ Vicecomitis duces. Opus hoc lucem necdum vidit: Sed

ejus mihi indicium fuit ex hiſtoricorum Veronenſium indiculo, quem exarârat Alexander Becellus, Veronenſis cancellarius.

RENATUS Andegavenſis, Siciliæ & Neapolis rex, filius Ludovici II, rexit anno CIƆCCCCXXXIV. Deſcripſit Andegavenſem comitatum, & Provinciam, Galliæ regiones. Auctor hujus Franciſcus Crucemanius in bibliotheca ſua Gallica.

CAROLUS ARETINUS *vir omni laude præſtantiſſimus* vocatur Poggio Florentino, initio hiſtoriæ diſceptativæ, Utrum vocans, an vocatus ad convivium gratias agere debeat. Ac ſimiliter extollitur ab eo ſecunda in Philelphum invectiva. Malè voluit Philelpho, qui de inſidiis ab eo honori ſui ſtructis conqueritur epiſtola ad eum exarata anno CIƆCCCCXXXIII. Epiſtola etiam ſequenti, quæ eſt ad Nicolaum, vocat eum verſutam, & maleficam vulpeculam; item hominem perditiſſimum, ac depravati, corruptique judicii. Hic Aretinus non inter oratores modò, ſed hiſtoricos etiam, reponitur ab eo, qui natales, & emortuales dies, in Germania nuper non aſpernanda induſtriâ collegit. Atque obiiſſe ait anno CIƆCCCCXLIII, ætatis LXXIV.

HIERONYMUS VALLIS, Patavinus medicus, orator, ac poëta, claruit anno CIƆCCCCXLIII, ac præter alia, verſu geſta Patrum condidit: quemadmodum indicat ipſe, cùm ait,

Te duce, geſta patrum cantavi; te duce, feci
Vivere perpetuâ poſteritate viros.

Laudat Geſnerus in bibliotheca ſua. Legatus à Senatu Veneto Romam miſſus, non ſine veneni ſuſpicione obiit anno CIƆCCCCXLIII. Effigiem ejus ad vivum expreſſam Patavii in æde Eremitarum videre eſt, Scardeonio teſte libro III rerum Patavinarum.

Circa annum CIƆCCCCXLV claruit JOANNES MARCHAÑOVA Patavinus, Philoſophus, medicus, ac poëta. Opus is reliquit de antiquitatibus: quod MSum ſupereſt Patavii in bibliotheca Canonicorum regularium S. Joannis in Viridario: ubi & omnis penè ejus ſupellex libraria adſervatur, & effigies quoque in pariete depicta comparet. Præterea, ut ipſe indicat, egit de dignitatibus Romanorum, & de triumpho, & rebus militaribus. Vide Scardeonium lib. II cap. II.

ALPHONSUS TOSTADUS, Hiſpanus, epiſcopus Abulenſis, ac præterea Hiſpaniarum regis conſiliarius, item major referendarius (quæ triplex dignitas, nec antè, nec poſtea, unum in hominem collata fuit) floruit anno CIƆCCCCXL, ac, præter vaſtos illos in Scriptu-

Scripturas commentarios, varia etiam opuſcula edidit, interque ea deſcriptionem terræ Sanctæ. Etiam commentariis in Geneſin paſſim meminit commentariorum ſuorum in Chronica Euſebii. Sed eos patriâ dicitur linguâ exaraſſe. Hujus Toſtadi luculentum exſtat elogium apud Alphonſum Garſiam Matamorum Hiſpalenſem *a*: *Ex tam infinita doctorum hominum multitudine, quantam hæc ætas habuit, nemo citra controverſiam ad Alphonſi Toſtadi, epiſcopi Abulenſis, laudem adſpiravit: cui ſi alio, quàm ſuo ſeculo, vivere contigiſſet: neque Hipponi Auguſtinum, neque Stridoni Hieronymum, nec alium quempiam ex illis proceribus Eccleſiæ antiquis, nunc inviderεmus. Excellentis vir ingenii fuit, & admirandæ memoriæ; divinæ etiam ſapientiæ, & antiquitatis peritiſſimus: dignus fortaſſe, qui poſt quatuor Eccleſiæ doctores, cum Iſidoro, & Thoma, de quincto loco certaret. Quod ſi purior quædam, ſplendidiorque conſuetudo loquendi ſuis temporibus fuiſſet: non dubito, quin poſteriores omnes in ſui admirationem eſſet converſurus.*

a *Libro de Hiſpaniæ claris viris, atq; Academiis: quos legas T. 2. Hiſpan. illuſtr.*

JOANNES ARETINUS, cognomento TORTELLIUS, Caroli Aretini, qui poſt Leonardum Aretinum ſcriba Florentinorum fuit, frater, Romanæ Eccleſiæ ſubdiaconus apud Eugenium IV, poſtea Nicolao V à cubiculi cura & conſiliis, præter grande de Orthographia volumen, etiam Athanaſii vitam, ex variis, Eugenii poſtulato, conſarcinavit: ut, præter Jovium, auctor eſt Volaterranus lib. XXI Anthropol. ubi & hoſce Aretinos fratres *nobilia illius temporis ingenia* appellat. Habes eam Athanaſii vitam apud Wicelium in Hagiologia. Præterea Appianum prope ad verbum Latinè interpretatus fuit, ut monet Jacobus Bergomas Chron. Suppl. lib. XV ad an. CIↃCCCCXLIX. Planè autem cenſeo, eundem eſſe Joannem, archipresbyterum Aretinum, qui conſignavit vitam S. Zenobii, epiſcopi Florentini, B. Ambroſii æqualis. Præter cætera quippe ætas optimè convenit. Nam ipſe in extremo ejus vitæ refert, ſe præſente factam eſſe tranſlationem corporis S. Zenobii anno Chr. CIↃCCCCXXXIX. Exſtat apud Surium ad XXV Maji.

Joanni Tortellio ſummus ejus amicus jungatur LAURENTIUS VALLENSIS, Canonicus, ac patritius Romanus, qui Tortellio huic ſex Elegantiarum libros dicavit. Meminimus ejus hoc loco, non modò quia Herodotum, & Thucydidem, Latinè verterit: ſed etiam quia fecerit libros III de rebus geſtis à Ferdinando, Aragonum rege; qui cùm Pariſiis prodiere, tum in Germania Tom. I Hiſpaniæ illuſtratæ. Sed, ut bene judicat Jovius, *opus hoc eo ſtyli charactere perſcripſit, ut ejus minimè videri poſſit, qui cæteris elegantiarum præ-*

cepta tradiderit. Plura de eo ibidem Jovius. Eraſmus de eo ſic in Ciceroniano: *Valla propius accedit ad curam & ſubtilitatem Quinctiliani, quàm ad illaboratam Ciceronis facilitatem; etſi cæteris* (Aretino, Poggio, aliis, de quibus proximè dixerat) *elimatior, puriorque*. De eodem ita Floridus Sabinus apologia adverſus calumniatores linguæ Latinæ: *Laurentio Vallenſi quemnam in hac arena præponamus, non video: nemo melius, conſtantiuſque graſſantem extinxit barbariem. Atque ut aliqui illum ſtyli elegantia vicerint, qui tamen Latinam linguam æque juverit ad hæc tempora non exſtitit*. Plura de eo legere ibidem poteris adverſus viri inſectatores. Ab rege Arragonum ejectum veniſſe Romam ait Poggius ſecundâ in eum Invectivâ. Idem *a* exprobrat ei, quòd Neapoli ab hæreticæ pravitatis inquiſitoribus igni fuerit adjudicatus: ſed eum Regis miſericordia liberatum, tum operâ doctiſſimi viri Vernandi Cordubenſis. Et ſanè à Franciſco Philelpho etiam commonitus eſt ſatyra luculenta, ut niſi vitæ ſuæ ſatur ſit, abſtinere velit à perſtringendis ſacri ordinis viris, ac ſimilibus ſcribendis, uti illa adverſus Donationem Conſtantinam. Satyra ea exſtat Hecatoſtichorum lib. II, ſat. IV. Obiit Romæ, ac ſepultus in ſancti Joannis templo in Laterano, ubi ejuſmodi legitur inſcriptio *b*: *Laurentio Vallæ, harum ædium ſacrarum canonico, Alphonſi regis, & Pontificis Max. ſecretario, Apoſtolicóque ſcriptori, qui ſua ætate omnes eloquentia ſuperavit, Catharina mater filio pientiſſimo poſuit. Vixit annos* L. *Obiit anno* MCCCCLXV *Auguſti Cal.*

Laurens Valla jacet, Romanæ gloria linguæ;
Primus enim docuit qua decet arte loqui.

a *fol.* 87. *b.* & 93. *a.*

b *Apud Fabriciũ in Roma pag.* 183.

Ad hæc etiam tempora pertinet auctor incertus Chronici Patriarchalis, quod MSum apud Utinenſes exſtat. Orditur à Chriſto nato, & pergit uſque ad annum CIƆCCCLXXXVII. Quemadmodum indicio mihi ſyllabus Utinenſium hiſtoricorum, Venetiis tranſmiſſus, ab Illuſtriſſimo, & Ampliſſimo Dominico Molino.

BENEDICTUS MORANDUS refertur à Leandro Alberto inter illuſtres hiſtoricos Bononienſes. Condidit pro Bononia ſua opus adverſus Senenſes. Etiam adverſus Laurentium Vallenſem duas edidit invectivas, quibus Valla reſpondit.

His etiam temporibus fuit BENEDICTUS DE ACCOLTIS, patria Aretinus. Natus fuit anno CIƆCCCCXV. Libros emiſit IV de bello à Chriſtianis contra barbaros geſto, pro Judæa, & ſancto Chriſti ſepulchro recuperando. Editi ſunt in Germania à Roberto Wintero, ac iterum Florentiæ, anno CIƆCXXIII. At diverſus ab

hoc

hoc Benedictus de Accoltis, itidem Aretinus, ſed archiepiſcopus Ravennas: qui à Clemente VII anno CIↃIↃXXVII, Cardinalis eſt creatus tit. S. Euſebii; vir & ipſe doctiſſimus, cujus luculentum elogium habes apud Lilium Gyraldum de poëtis ſui temporis. Ac Leander Albertus in Italia ſua cum iſta ſcriberet (edidit autem opus hoc ſuum anno CIↃIↃL) ſupereſſe etiam ait: atque addit, avum ei fuiſſe Petrum de Accoltis Aretinum, qui epiſcopus Anconitanus fuit, atque à papa Julio II, an. CIↃIↃXI creatus eſt Cardinalis itidem tit. S. Euſebii. Hæc duos Benedictos Accoltos Aretinos temporibus differre ſatis indicant.

Tum etiam claruit ANDREAS DOMINICUS FLOCCUS Florentinus. Erat is diſcipulus Emanuelis Chryſoloræ, & inter eloquentes ſui ævi viros numeratus fuit: ut eſt apud Raphaëlem Volaterranum lib. XXI Comment. Urban. Interque eos, qui Florentiam eruditione ſua illuſtrarint, reponitur quoque à Leandro in deſcriptione Italiæ. Scripſit ad Brandem, Cardinalem Placentinum, libros duos de poteſtatibus Romanorum: qui ſub Feneſtellæ nomine excudi ſolent. Sed Andreæ Dominici Florentini nomen præfert & MSus codex Oxonii in bibliotheca Lincolnienſi: ut eſt in catalogo Thomæ Jameſii. Nimis ſeverum cenſorem agit Thomas Demſterus paralipomenis in Roſini lib. III, cap. II, ubi ait opuſculum id eſſe æternis tenebris ſuo judicio damnandum. Nam pro ſeculo, quo ſcriptor vixit, eſt libellus bonus. Atque utinam nunc quoque deteriores nulli prodirent libri. Plura de eo diximus lib. I, cap. XIX.

JANNUTIUS MANETTUS, ſive, ut eum Leander Albertus vocat, *Ianetus Manetus*, diſcipulus erat Emanuelis Chryſoloræ, condiſcipulus Dominici Flocci. Senator fuit Florentinus. Equeſtri dignitate ornatus eſt à Nicolao V. Legationes varias ad reges, principeſque, atque etiam Pontificem M. obiit. Vir erat trium linguarum peritus: ut qui ex Hebræo Pſalterium, ex Græco Iſagogen Porphyrii, & Ariſtotelis categoriarum librum verterit. Multa etiam alia illi debemus: interque ea libros VI de illuſtribus longævis; de vita Nicolai V Pont. M. libros IV, qui Romæ in bibliotheca Vaticana, & Piſauri in ſereniſſimi Ducis bibliotheca, adſervantur; hiſtoriam de rebus Genuenſibus lib. II; laudationem Genuenſium, quæ MSa Oxonii exſtat in bibliotheca Collegii Novi; hiſtoriam Piſtorienſium lib. III, quam edidit, cum Reipubl. Florentinæ nomine Piſtorium gubernaret; vitam Alphonſi regis, quam

non abſolvit. Item vitam Socratis, Senecæ, Plutarchi, Dantis, & Bocacii: quarum duæ primæ exſtant Cæſenæ in bibliotheca Franciſcana. De eo ſic canit Ugolinus Verinus lib. II Florentiæ illuſtratæ:

Eſt quoque JANNOCTI *celeberrima fama trilinguis,*
Plurima qui Hebræo de fonte volumina vertit
In Latium, & noſtris dedit hæc noſcenda MANETUS.

Ubi pro *Iannocti*, uti Pariſina habet editio, malim *Iannotti*, cùm Italis ſit *Giannotto*: unde verum nomen ſit *Iannottus*, vel *Iannotius*: ut fortaſſe etiam apud Leandrum in Thuſciæ deſcriptione *a* ubi *Iannetus* vocatur, *Iannotus*, vel *Iannotius*, debeat reponi. Natus eſt Florentiæ anno CIƆCCCXCVI, IX Kal. Jul. Obiit Neapoli anno CIƆCCCCLIX.

a *Pag.* 70. *edit. Colom. an.* 1567.

BARTHOLOMÆUS VERONENSIS, Abbas monaſterii S. Nicolai de litore Venetiarum, congregationis S. Juſtinæ de Padua, claruit circa annum CIƆCCCCXL. Hîc locum meruit Chronico monaſterii ſui, ab ejus primordiis ad ſua uſque tempora perducti: quod in monaſterii ejus archivis ſervatur.

Imperante Frederico III Auſtriaco, vixit quoque ille, qui in literas retulit vitam æqualis ſui S. Bernardini Senenſis, ordinis S. Franciſci, quam habes apud Surium ad XX Maji. Obiit autem Bernardinus anno CIƆCCCCXLIV.

Etiam eodem imperatore, imprimis Nicolai V, Calliſti III, Pii II, Pontificum temporibus, latè nomen ſuum diffundebat FRANCISCUS CONTARENUS, Venetus, vir, ut natalium ſplendore, ita variâ admodum eruditione, ac præterea rebus geſtis, maximus. Philoſophiam in inclyta Patavinorum Academia, magnâ cum laude profeſſus fuit. Etiam Venetiis miſſus eſt legatus ad Pium II Papam. Ac in diſſidio Senenſium cum Florentinis, Venetæ Reip. legatus, exercitum duxit in Hetruriam, ut opem Senenſibus ferret; quorum libertas virtute ejus aliquamdiu ſtrenuè eſt defenſa. Quemadmodum pleniùs cognoſcere licet ex libris tribus, quos ipſe compoſuit de rebus adverſus Florentinos, ac Ildibrandinum Urſinum, Comitem Petilianenſem, à Senatu Veneto, rege Alphonſo, & Senenſibus in Hetruria præclarè geſtis. Orditur inde, ubi Bartholomæus Facius deſierat in commentariis ſuis de rebus geſtis Alphonſi, regis Neapolitani. Eaque eſt cauſſa, cur Joannes Michaël Brutus, cùm priùs Facii illud volumen edidiſſet, poſtea etiam egregium hoc Contareni opus, propemodum jam obli-

oblivione ſepultum, publici juris fecerit. Plura de eo ſi voles, adi Elogia Contarena, quę ſcripſit clariſſ. & doctiſſimus amicus noſter, Balthaſar Bonifacius, ac illuſtriſſimo inſcripſit, Dominico Molino, viro egregiè de me, ac plurimis hominibus eruditis, & merito, & merenti: quem verè Palladium Muſarum, ac præſidium, & tutelam omnis doctrinæ dixeris.

JOANNES ANTONIUS CAMPANUS, quem mater ruſtica, opere feſſa, in agro ſub lauro peperit, primùm ovibus paſcendis à patre deſtinatus erat: poſtea, æditui ſacerdotis famulans, ſe Latinis exercuit literis, exinde pueri nobilis Neapoli pædagogus, poſtilla Perufinæ ſcholæ præfectus fuit, atque ab iiſdem civitate donatus: ac tandem Epiſcopus Aretinus in conventu Ratiſponenſi coram Frederico III, & principibus Germaniæ, oratione luculentâ ſuaſit bellum adverſus Turcas. Unde ætas ejus ſatis liquet. Uti & inde, quòd in funere Calliſti Papæ III orationem habuit, quæ exſtat: quodque à Pio II Epiſcopatus honorem eſt adeptus: ac à Paullo II ditatus, atque à Sixto IV in exilium ejectus eſt. Sub quo prope quadragenarius juxta Senas, ſibi ob memoriam Pii II gratiſſimas, anno obiit CIↃCCCCLXXVII. Præter epiſtolas, (quarum aliquæ reperiuntur in volumine epiſtolico Jacobi Picolominæi, Cardinalis Papienſis, ubi ſe ſimpliciter Campanum appellat: nec aliter à Picolominæo vocatur in literis ad eum exaratis) præter, inquam, eas, & alia quædam, ſcripſit vitam Pii II Pontif. M. quæ ejus Papæ operibus præmittitur. Item compoſuit libros ſex de vita, & rebus geſtis Andreæ Brachii Peruſini, fortiſſimi ducis. In quibus illud culpat Jovius, *quòd rerum geſtarum fidem poëticâ adulatione corrumpat.* Vide de eo Raphaëlem Volaterranum lib. XXI Anthropolog. Lilium Gyraldum dial. I. de poëtis ſui temporis, & Paullum Jovium in elogiis: quorum hic Interamnatium fuiſſe epiſcopum ait; ille autem Prætutinorum, ſive Prætutianorum: nempe ſedes epiſcopalis fuit Interamnii Prætutianorum oppidi, quod vulgò à circumfluo Nare fluvio Terami, vel Terani vocatur.

Etiam hic locus fuerit PETRO CANDIDO DECEMBRI: qui, poſtulato regis Alphonſi, Latinè vertit Appianum Alexandrinum. Quamquam, ſive ob Græci exemplaris vitium, ſive alia de cauſſa, parum ei feliciter hoc negotium ſucceſſerit: ut omnino jure Sigiſmundus Gelenius novam interpretationem fuerit aggreſſus. Feliciùs idem deſcripſit vitam Philippi, Vicecomitis Mediolanenſis: in qua tamen ipſa quid jure requiratur, Jovius in Elogiis docebit.

bit. Papæ Nicolai v Magiſter brevium fuit: ut de eo auctor eſt Volaterranus. Exſtat ad eum Philelphi epiſtola anno ſcripta cIↄcccc-XLV: ubi vocat Petrum Candidum Leucum Decembrem. Quod miror, cùm λευκὸς idem ſit, ac *candidus*. Idem Philelphus epiſtolâ ad Georgium Platum anni cIↄccccxLIx ait, hunc Decembrem eſſe hominem naturâ maledicum, & inimiciſſimum bonis viris, & eruditis omnibus. Nempe inter Philelphum & Candidum ſimultas intercesſit. Opibus non mediocriter à Franciſco Sfortia auctus, obiit Mediolani octogenarius.

Fuit iiſdem temporibus HORATIUS ROMANUS, ſive, ut MSus codex habet, *Oratius poëta*. Hic ille eſt qui precibus à Nicolao V pontifice exoratus primus Iliada Homeri tranſtulit Latinè. Idem poëma condidit libris II, cui nomen Porcaria. Eſt id de conſpiratione Stephani Porcarii, ſive Porcii adverſus Nicolaum v Pontificem. Quam conſpirationem & Sabellicus deſcribit Hiſtor. Ven. lib. XXVII. Dedicavit hoc poëma ipſi pontifici Nicolao. Præfatio gemina eſt, proſa una eſt, altera ad pontificem verſu elegiaco. Poëma ipſum ſic incipit,

Inſidias patriæ qui ſtruxit, & arma parenti,
Ipſe parens refer, & ſceleri ſi Roma nefando
Annuerit: tenues nam ſi fragor impulit auras,
Romulios iterum formidat curia raptus.
Tu potes obſcuris fulgorem, & lumina cæcis,
Incertiſque fidem, levibus dare pondera rebus.

Etiam elegiam reliquit, cujus titulus *Venus aurea*. Item aliam ad Franciſcum Sfortiam ducem Mediolanenſem: quæ incipit,

Dive virûm lapſura Italis qui ſceptra tueris,
Quo duce fulgorem Cæſaris orbis habet.

Scriptor eſt non aſpernandus plane: ſed qui ſordidi aliquantum trahat ab ævo quo vixit. MSo ejus codice uſus ſum ex bibliothecâ doctiſſimi, & amiciſſimi Viri, Arn. Buchellii J. C. Ultrajectini.

Tum quoque claruit GUARINUS, ſive, ut aliis dicitur, *Varinus*, VERONENSIS. In Græcis auditor fuerat Emanuelis Chryſoloræ. Priùs Venetiis, hinc Ferrariæ, (unde & FERRARIENSIS quibuſdam nuncupatur) magno cum auditorum applauſu humaniores literas docuit. Scripſit vitas Platonis & Ariſtotelis: quæ ſubjunguntur tranſlationi vitarum Plutarchi editæ Baſileæ ab Michaële Iſengrinio anno cIↄIↄL. In eodem opere habes vitas varias à Guarino Latinè verſas: puta Fabii, Marcelli, Philopœmenis, T. Quin-

Quinctii Flaminini, Lyſandri, Syllæ, C. Marii, Eumenis, Niciæ, M. Craſſi, Alexandri M. Dionis, M. Bruti, & Euagoræ. Item vertit Plutarchi parallela minora, quam verſionem cum nonnullis Leonardi Aretini Aſcenſius excudit. Etiam, æmulatione æqualis ſui Gregorii Tiphernatis, (qui ea, quæ de Aſia ſcripſerat Strabo, Latinè verterat) ipſe illa, quæ de Europa idem prodiderat, tranſtulit. Elogium ejus habes apud Leandrum in deſcriptione Veronæ. Eloquentiſſimum virum appellat Philelphus Epiſtola ad Flavium Blondum anni CIↃCCCCL. Poggio Florentino ſecundâ in Philelphum invectiva judicatur *vir doctiſſimus, atque humaniſſimus: cujus ſtudia, & præſtans doctrina, plurimum Italis profuerint.* Valla quoque, ut eſt apud eundem Poggium primâ in Vallam invectivâ, eum & Leornardum Aretinum ſui temporis doctiſſimos ajebat. Obiit Ferraræ anno CIↃCCCCLX, die IV Decemb. Vide & de eo Ja. Philippum Bergom. lib. XV. ad an. CIↃCCCCXIX. Et Tritthemium in Catal. Filium virtutis paternæ æmulum reliquit: ut Jovius in Elogiis teſtatur.

BLONDUS FLAVIUS, Forojulienſis, Eugenii IV, pluriumque Pontificum Romanorum ſecretarius, ſcripſit Romæ triumphantis libros X; quod opus dedicavit Pio II Pontifici: adhæc Romæ inſtauratæ libros III, quos inſcripſit Eugenio IV: item Italiæ illuſtratæ lib. VIII. Tum autem hiſtoriarum decades tres ab inclinato Romanorum imperio, hoc eſt anno CCCC, uſque ad annum Chr. CIↃCCCCXL: non autem CIↃCCCC, ut eſt apud Davidem Chytræum, Genebrardum, & Bellarminum. Agit enim poſtremo libro de ſchiſmate Felicis Antipapæ contra Eugenium, quod incidit in annum CIↃCCCCXXXIX. Aliquot annis pòſt demum commentarios ſuos edidiſſe, arguit, quòd meminit mortis Calliſti III, qui anno obiit CIↃCCCCLV, MSus exſtat Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. Oxonii in bibliotheca Balliolenſi eſt MSus *Blundius de Coſmographia Italiæ.* Blondus, an alius, ſignetur, melius dicent, qui videre. Ad honorem Blondi non parum pertinet, quòd ſcripta illius in epitomen contrahere dignatus ſit Pius pontifex. Dictione eſt non admodum cultâ: ut etiam Volaterranus agnoſcit: ſed de antiquitate tamen, utcumque interdum aliquid humani patiatur, ſanè pro ætate, qua vixit, optimè meretur. De eo ſic Jo. Gobellinus Commentariorum Pii II P.M. lib. XI. *Pridie nonas Junias hujus anni* (ſignat annum CIↃCCCCLVIII) *Blondus Flavius obiit, hiſtoriarum ſcriptor egregius, natione Forolivienſis; qui diu apud Pium* II.

PP. ſecretarium Apoſtolicum geſſit , & Eugenio IV *Pont. Max. acceptiſſimus fuit. Ab Arcadio Honorioque Cæſaribus (quo tempore inclinâſſe Romanum Imperium memorant) uſque ad ætatem ſuam, univerſalem ſcripſit hiſtoriam, opus certè laborioſum ; & utile; verùm expolitore, emendatoreq; dignum. Procul Blondus ab eloquentia priſca fuit: neque ſatis diligenter, quæ ſcripſit, examinavit: non quàm vera, ſed quàm multa ſcriberet, curam habuit. Siquis aliquando vir doctus, ſcribendi peritus, opera ejus emendare atq; ornare decreverit, haud parum utilitatis poſteris adferet, & ſeipſum clarum efficiet, multarum ætatum geſtis, quæ propemodum ſepulta ſunt, in lucem redditis. Extant & alia Blondi opera non parvæ utilitatis, quamvis cautè legenda ſunt, ne falſa pro veris accipias: in pluribus enim erràſſe deprehenditur. Scripſit Italiam illuſtratam, Romam inſtauratam, & eandem triumphantem: quam paullò ante obitum abſolvit. Mortuus eſt Romæ pauper, ut philoſophum decuit. Patrimonium, quod habuit tenue, dotium cauſſa inter fœminas diviſit: maſculis, præter doctrinam, bonoſque mores, nihil reliquit; id morienti ſat fuit, ejus ætatis filios dimiſiſſe, qui ſibi ipſis conſulere poſſent.* Reprehenditur à Georgio Merula lib. x hiſtoriæ Vicecomitum. *Hac in parte,* inquit, *neſcio indiligentiæ ne Blondum, an magis invidiæ arguam.* De eodem ita Floridus Sabinus apologia adverſus L. L. calumniatores: *Blondi Flavii Forolivienſis hoc in negotio ſummum ſtudium amplectimur, quamvis in ſcribendo non admodum elegans habeatur: nec deſunt, qui ab eo veritatis fidem multis in locis requirant, alioqui non paucis etiam lutulentus fluere viſus eſt.* Romæ obiit, Iovio teſte, jam ſeptuagenarius, (imò ultra, ut mox patebit) inque Capitolio juxta Deiparæ templum ſepultus eſt. Nempe in ara cœli ante introitum templi, ubi tale ejus epitaphium, ut eſt in Fabricii Roma *a: Blondo Flavio Forolivienſi, hiſtorico celebri, multorum pontificum Romanorum ſecretario, Blondi quinque filii patri bene merenti unanimes poſuere. Vixit annos* LXXV. *Obiit prid. Non. Iunii, anno ſalutis Chriſtianæ* MCCCCLXIII, *Pio P. M. ſibi, natiſque favente.* Quos reliquit quinque filios, omnes, ut Leander teſtatur, egregie fuere literis eruditi.

Item tum clareſcebat ALPHONSUS, Carthaginis in Hiſpania epiſcopus: quem genuerat antequam eccleſiaſtici ordinis pars factus eſſet, Paullus Burgenſis, cognomento de S. Maria, ex Judæo Chriſtianus, poſteaque Epiſcopus Carthaginenſis, ac tandem Burgenſis. Condidit ἀνακεφαλαίωσιν rerum Hiſpanicarum, Romanorum imperatorum, ſummorum Pontificum, & regum Francicorum. De hoc opere ita Vaſæus Chronici Hiſpaniæ cap. IV: *Alphonſus à Carthagena, Epiſcopus Burgenſis, Paulli Burgenſis epiſcopi ex legiti-*

legitimo matrimonio filius, & in epiſcopatu ſucceſſor, præter alia opera ſcripſit ἀνακεφαλαίωσιν *regum Hiſpaniæ, cùm Roderico Toletano nuper impreſſam.* Non ineptè hanc hiſtoriam ſcripſiſſe, judicium eſt Alphonſi Garſiæ Matamori Hiſpalenſis *a*. Prodiit in lucem typis Wechelianis Tom. I Hiſpaniæ illuſtratæ.

a *Lib. de Hiſpan. viris claris, atque Academiis, qui eſt T. I. Hiſpan. illuſtrata.*

ANTONINUS FLORENTINUS, in patria Urbe Archiepiſcopus, qui in ſanctorum numerum ab Adriano VI, anno CIↃIↃXXIII relatus fuit, claruit imprimis ſub Coſmo Medice, ac Reip. Florentinæ nomine legationes ſæpe obiit ad Nicolaum V, Calixtum III, & Pium II: præter ſummam Theologiæ, Chronicon ſcripſit tripartitum: cujus archetypon Florentiæ in bibliotheca monaſterii S. Marci adſervatur. Pars prima eſt ab orbe condito uſque ad Conſtantinum M. & Sylveſtrum P. M. altera inde uſque ad Henricum VI, & Innocentium III, hoc eſt, an. Ch. CIↃCXCVIII: tertia hinc uſque ad Fredericum III, & Pium II, hoc eſt, an. CIↃCCCCLIX: quo ipſo, VI Non. Maji obiit, ætatis ſuæ ſeptuageſimo. Vitam hujus Antonini ſcripſit F. Vincentius Mainardus Geminianenſis, Procurator ordinis prædicatorum: qui anno claruit CIↃIↃXXIII. ut verba iſta oſtendunt: *Quid impedit, ne dicam, in Coſmianam domum pro uno præſulatu, pontificatus duos maximos rediſſe? Iam tum, cùm tot religioſas ædes, ac templa, à fundamentis excitabatur pronepotum tiaras præſagire: qui Leoni* X, *qui* TIBI *etiam,* CLEMENS VII, *eccleſias, Eccleſiæ principibus parabat.* Exſtat ea vita apud Surium quoque T. III ad II Maji. Carmine autem vitam ejus prodidit Ugolinus Verinus, Petri Criniti præceptor. Vide & de eo Franciſcum Caſtell. lib. III de viris illuſtr. Ord. Prædicat. & Joannem Gobelinum in commentariis rerum memorabilium, quæ temporibus Pii II Pap. acciderunt.

Tumulo ejus hi verſiculi inſcripti ſunt:

Hic eſt ille tuus paſtor, Florentia, pro quo
Non ceſſas mœſtas ſpargere rore genas.
Patribus haut priſcis pietate Antonius impar,
Qui ſcripſit quicquid litera ſacra docet.

Gravis auctor vocatur ab Hieronymo Plato lib. II de bono ſtatus religioſi, cap. XXIV. In rebus tamen Mediolanenſium haut fidei nimium tribuiſſe ei videtur Georgius Merula Alexandrinus. Nam id niſi eſt, quid attinebat in ſyllabo eorum, è quibus in ſua Vicecomitum hiſtoria profecerit, hunc commemorare iſtum in modum *Antonino Archiepiſcopo, quando varia non jactat.* Cum

 alios

alios ſimpliciter nominare ſit contentus. Nempe eò ſpectavit, quòd Mediolanenſium res non ſatis bonâ fide conſignârit. Quo pertinent & verba illa libro ſeptimo: *Parum verè Antoninus Archiepiſcopus per factiones depugnatum ſcribit, & Gibellinos à Gradenico duce ſtetiſſe: contra verò Teupolos, atque Quirinos, adjunctis Guelphis, totis viribus, ut principatu illum dejicerent, innixos eſſe. Nam ſi certamen aut ordinum, aut factionum, & non pro libertate patriæ fuiſſet,* & quæ ſequuntur.

JOANNES HAGEN, ſive DE INDAGINE, anno circiter CIↃCCCCXL, ipſe annos natus XXV Erphordiæ Cartuſianus monachus factus eſt. Prior fuit, tum prope Stetinum in domo Gratiæ Dei: tum prope Iſenacum in Thuringia, in domo S. Eliſabethæ. Longè plurima ingenii peperit monumenta: quæ non videntur viſa Arnoldo Boſtio. Adeò jejunè de eo tractat de Viris illuſtribus Ord. Carthuſ. cap. XXVIII. At accuratè recenſet Theodorus Petreius in bibliotheca Cartuſiana. Inter ea eſt Chronicon triplex. Primum ab orbe condito uſque ad an. CIↃCCCCLXXI. Alterum eo brevius. Tertium breviſſimum. Obiit circa annum CIↃCCCCLXXV, anno monachatus ſui XXXV. Alius ab hoc eſt Joannes de Indagine, cujus chiromantia, phyſiognomia, & aſtrologia judiciaria exſtant. Nam ille opus ſuum anno CIↃIↃXXII dicavit Alberto, archiepiſcopo Moguntino, & Cardinali Tit. S. Angeli.

AMBROSIUS CONTARENUS, qui ab illuſtri Venetorum Rep. ad Uſuncaſſanum, Perſiæ regem, legatus fuit, ſcripſit itinerarium in Perſiam. Eo complexus fuit, quæcunque memoratu digna contigiſſent à primo die Quadrageſimæ anni CIↃCCCCLXXIII. quo Venetiis diſceſſit, uſque ad XXIV Febr. anni CIↃCCCCLXXVII, quo Venetias eſt reverſus. Ex Italico Latinè vertit Jacobus Geuderus. Inter Perſicæ verò hiſtoriæ ſcriptores Latinos reperitur.

Fuit & tum B. PLATINA, qui utrùm Baptiſtæ, an Bartholomæi prænomen habeat, non ſatis convenit: Baptiſtam vocat Jac. Bergomas in Suppl. Chr. & Albertus Leander in deſcriptione Lombardiæ Tranſpadanæ, item Floridus Sabinus apologia contra calumniatores L. L: at Bartholomæum appellat Raphaël Volaterranus lib. XXI, comm. Urb. item Arnoldus Boſtius in illuſtribus Viris ordinis Carthuſiani cap. XXI. Atque his planè fidem habemus, non quidem ob majorem dicentium auctoritatem:

ritatem: ſed quia epiſtola ejus ad Jacobum Picolominæum, Cardinalem Papienſem, ſic inſcribitur, *Barth. Platina Ia Cardinali Papienſi*. Ac Piccolominæi ad Platinam epiſtola (quæ Senæ exarata anno CIↃCCCCLXIX) itidem habet, *Barth. Platinæ*. Patriâ fuit Cremonenſis: atque, ut de eo Volaterranus ſcribit, *cùm F. Gonzaga Cardinale Mantuam venit; deinde factus Xiſti Pont. contubernalis, ſimul ab eo opibus auctus, ædes ſibi in Quirinali paravit: ubi & deceſſit ſexagenarius.* Cùm alia poſteris prodidiſſe, tum libros tres de rebus urbis Mantuæ, & familia Gonzagæ, auctor eſt Conr. Geſnerus. Sed imprimis innotuit opere de vitis pontificum uſque ad Paullum II: à quo (quod Volaterano præteritum miror) in carcerem conjectus, & totis quatuor menſibus detentus fuit, cùm Pomponii Læti, aliorumque eruditorum cauſſam (qui conjurâſſe adverſus eum dicebantur) defendendam ſuſcepiſſet. Opus verò ſuum dedicavit Xyſto, ſeu Siſto IV, à quo præfectus erat bibliothecæ Vaticanæ. Ab hoc Sixto Pontifice, Pontificum XIV hiſtoriam uſque ad Pium V, Platinæ adjecit Onuphrius Panuinus. Obiit Platina Romæ peſtilentiâ anno CIↃCCCCLXXXI, uti idem Bergomas, & Maffæus in Chronicis, teſtantur. Fuiſſe tum ſexagenarium, præter Volaterranum etiam Leander tradit loco antè memorato. Ubi & eum ab eloquentia, & doctrina ſingulari, commendat. Volaterrani de eodem judicium hujuſmodi eſt, *virum fuiſſe gravem, & procul mendacio, eoque admiratione digniorem, quòd jam provectâ ætate, ac tirocinio poſito, quod totum militiæ prius tradiderat, literas didicit.* Eraſmus de eo ſic ſcribit in Ciceroniano ſuo: *In hiſtoria valiturus erat, ſi nactus fuiſſet argumentum felicius. In optimo cive, & panegyrico nonnihil accedit ad Ciceronis imaginem, ſed tanto intervallo, ut hoc nomen non promereatur eruditorum calculis: alioqui vir doctus, facundus, &, ni fallor, bonus.* Floridi Sabini opere, quo ante dixi, tale judicium eſt; *Summorum pontificum vitam eleganter ſcripſiſſe, eoque immortalem ſibi gloriam peperiſſe.* Mirum autem, poſt Pontificum vitas de re culinaria ſcribere voluiſſe. Quod epigrammate quodam feſtivè ridet Actius Syncerus.

NICOLAUS PEROTTUS, natus Saxoferrati (quæ & Bartoli JC. patria fuit) archiepiſcopus Sipontinus, vir Græcis Latiniſque literis pereruditus; ut de eo judicat Leander, & monumenta ejus teſtantur, claruit anno CIↃCCCCLX. Diſertiſſimum virum nominat Philelphus epiſtola ad Albertum Zancarium anni

cIↄccccLIII. Laudes Frederici III complexus fuit. Item poſtulato Nicolai Pontificis primos quinque Polybii libros vertit Latinè. Eam tranſlationem excudit Aldus. Inimicitias unà cum Angelo Sabino exercuit adverſus Domitium Calderinum; atque Angelum, cùm adverſus Calderinum ſcriberet, adjuvit. Ac Domitius quidem, cùm in ſcriptis ſuis utrumque repræhendit, Perottum Fidentini, Angelum autem Brothei nomine deſignat: ut eſt apud Gyraldum dialogo de poëtis ſui ſeculi. Qùid vero in eo laudabile, quid culpandum ſit, optimè dicet Caſaubonus præfatione ad lectorem, quam Polybio ſuo de prioribus hiſtorici hujus interpretibus præmiſit. Inter alias culpas eſt, quòd ſæpe Livium exſcribens dicat, quæ Polybius non dicit. Senex juxta Sentinum in villa, cui à ſecuro otio Fugicuræ nomen dederat, curare ipſe res deſiit humanas. Plura de eo Jacobus Bergomas lib. XV ad an. cIↄccccLIV, Raphaël Volaterranus Urbanorum Comm. lib. XXI, & Paullus Jovius in elogiis doctorum virorum.

FRANCISCUS PHILELPHUS Anconitanus, eques auratus, & poëta laureatus, Emanuelis Chryſoloræ gener, Palæologi imperatoris Conſtantinopolitani ad Pontificem, & Italos principes, legatus. Gener fuit Emanuelis Chryſoloræ, ut ipſe ait Philelphus hecatoſtichorum lib. IX. ſat. VIII, & epiſtola ad Nicolaum ann. cIↄccccXXXVIII. Nomen conjugi Theodora Chryſolorina: quæ deceſſit Mediolani anno cIↄccccXLI: ut ipſe ſcribit ad filium Joannem Marium. Latinas Græcaſque literas docuit (ut Leander in Piceni deſcriptione ait) Bononiæ, Romæ, Mediolani, Florentiæ, Patavii, & Mantuæ. Bononiam venit anno cIↄcccc-XXVIII, ac facultatem oratoriam & moralem philoſophiam ſalario aureorum CCCCL: quorum trecenti ſolvebantur ex ære publico: centũ & quinquaginta ab Lodovico Alamando, Cardinale Alatenſi, Pontificis legato: ut ipſe auctor eſt Philelphus epiſtola ad Jo. Auriſpam. Florentiam ivit anno cIↄccccXXIX, extremo menſe Martio, ut indicat epiſtola ejus eo anno Florentiæ ſcripta ad Antonium Luſcum Pontificis ſecretarium. Salarium hic ei aureorum quingentorum, ut liquet ex epiſtola ad Joannem Lamolam. Mediolanum profectus anno cIↄccccXL menſe Januario, ut ait epiſtola ad Bornium Salam: eo, ut refert ad Honorium Strozam, à duce inclito Philippo Maria vocatus erat, ac ſub tribus etiam ducibus, qui poſtea rexere, eo in genere vitæ perſeveravit. Præter duos conviviorum libros (quos etiam Ludovicus Vives ab hiſtoriæ, & antiquitatum,

atque item philoſophiæ cognitione, impenſe laudat) reliquit Sforciados libros, quibus *æquat dicta factis, & de rebus bellicis canit quodammodo bellicum* : ut eo de opere ad Philelphum ipſum in epiſtolis ſuis loquitur Jacobus Picolominæus, cardinalis Papienſis. In iis ſcribendis verſabatur jam anno cIↃcccclII, ut cognoſcimus ex literis ad Xenophontem Tolium miſſis eo anno. Primùm octo tantum fuere, quibus nonum adjecit poſtea. Eum anno edidiſſe cIↃccccLXXIII, cognoſcimus ex ejuſdem Piccolominei alia ad hunc Philelphum epiſtola. Ipſius Sforciæ juſſu hoc opus ſcripſiſſe, Jovius auctor eſt in Sfortiæ elogio. Præterea in literas retulit vitam Nicolai Papæ v, ut Tritthemius ait; pro quo apud Geſnerum legas, S. Nicolai Pontificis: at apud Poſſevinum ἁπλῶς S. Nicolai. Tranſtulit quoque Xenophontis Cyropædiam : item Plutarchi Theſea, Othonem, & Galbam. Etiam poſtulato Gerardi Landriani, Cardinalis Comenſis, tranſtuliſſe videtur Philonem de vita Moſis; ut indicat epiſtola ab eo ad Landrianum hunc exarata Mediolani an. cIↃccccxL. Quæ præterea reliquerit, cognoſces ex Chron. Suppl. Jac. Bergomatis lib. xv, & Tritthemio in Catal. Vide præterea de eo Volaterranum lib. xxI. Multa etiam de vita ſua ipſe refert Philelphus epiſtolâ ad Piccolomineum, quæ incipit, *Poſteaquam præſtanti Archiepiſcopo Mediolanenſi*. Illud ſanè ridiculũ, quod de eo à Paullo Jovio proditum eſt. Cùm de modulo ſyllabæ contentio ei foret cum Timotheo Græculo: atq; ita cõveniſſet, ut ſi vinceretur, pecuniâ ipſe lueret errorem : ſin vinceret adverſarius, barbam ſibi totam ſineret recidi : victor uſque adeò fuerit inexorabilis, ut barbam eâdem redimi pecuniâ minimè pateretur : ſed miſello Timotheo, non ſine ludibrio, eam novaculâ abradi totam neceſſe foret. Tres ei teſtes fuiſſe, proditum eſt, ut ait Cœlius Rodiginus Antiq. Lect. lib. xvII cap. xII. Exſtant in eum tres invectivæ Poggii Florentii, quibus & genus, & mores mirè exagitat, ac perſuadere conatur, fuiſſe nequiſſimum, & plurimis vitiis contaminatum. Luculentum Philelphi elogium exſtat apud Alexandrum ab Alexandro. Quid etiam de eo ſenſerit Eraſmus, ex Ciceroniano ejus cognoſcere potes. Eidem in vita B. Hieronymi operibus ejus præfixâ, dicitur *vir quidem eruditus, ſed interdum plus ſatis* φίλαυτος. Floridus Sabinus hunc in modum de eo ſcribit apologia in calumniatores Linguæ Latinæ : *Franciſcus Philelphus multa ſcripſit, ut orator, & poëta : de cujus epiſtolis, dialogis, & orationibus, aliiſque ſolutæ orationis monumentis, diverſæ ſunt doctorum ſententiæ. Plurimi*

rimi enim judicium ei defuiſſe volunt: alii tumidum eum, plenumque; alicubi exilem, perſæpe aridum, jejunumque arbitrantur, licet ſibi vel maximè placentem: doctus tamen fuit, & magna auſus. Florentiæ, vel, ut alii volunt, Bononiæ, non quidem nonagenarius, ut nonnulli prodidere; ſed tamen octogenario major deceſſit. Nam natus fuit anno cIↄcccxcviii, viii Kal. Sept. at obiit an. cIↄccccLxxxi: ut etiam eſt apud Chriſtianum Maſſæum Chronici ſui lib. xix. Filium habuit vehementis ingenii grammaticum, Marium Philelphum, quem ſtudiorum cauſſa Conſtantinopolim miſit pater: ſed conqueſtus evaſiſſe indoctiorem, quàm venerat: ut cognoſcimus ex epiſtola ad eum Conſtantinopolim ſcriptâ anno cIↄccccxLi. Idem Venetias honorificè vocatus ad docendum ibi Oratoriam, ac philoſophiam, quod anno contigiſſe cIↄccccLx, conſtat ex literis patris ad Petrum Eutychium. Poſtea, ut apud alios lego, Mantuam vocatus à Frederico Gonzaga, literarum ibi ſtudia profeſſus fuit, atque inibi reliquit aliquot ingenii ſui monumenta: atque anno uno ante patrem terris exceſſit. Fallitur enim Jovius, qui poſt parentem diem ſuum obiiſſe arbitratur. Filium hunc rhytmis, ac cantilenis inclaruiſſe, à Paullo Langio refertur in Chronico Citizenſi. Etiam alterius filii, cui nomen Xenophonti, meminit epiſtolâ ad Franciſcum Patricium, & alterâ ad Antonium Michaëlem: utrâque anni cIↄccccLi: item aliis ad alios eopſe anno, & ſeqq. exaratis. Imò ternas ad ipſum Xenophontem literas habemus anni cIↄccccLii; binas anni cIↄccccLvi, & alias deinceps miſſas. Meminit & filiæ Angelæ, ejuſque deſponſatæ. Habuit & alterum filium, nomine Cyrum, Lilio Gyraldo notum; ut apud eum eſt dialogo de poëtis ſui ſeculi. Uterque filius ei natus fuit ex Chryſoloræ, doctiſſimi hominis Græci, filiâ: ut ibidem legas. Ubi & reperies, quid de Philelphi patris πολυγραφίᾳ, & filii Marii ingenio, judicârit.

ANTONIUS PANORMITA, Siculus, vir Philippo Mediolanenſium principi gratiſſimus, publicè octingentis aureis annuis docuit ſtudia literarum. Poſtea, ut quoque eſt apud Raphaëlem Volaterranum, Alphonſo regi epiſtolarum magiſter fuit: deque ejus dictis ac factis edidit libros iv. Eos verò Æneas Sylvius, qui iiſdem temporibus vixit, commentariis illuſtravit. In quibus dicta, factaque Alphonſi memorabilia ſigillatim comparat, cum Cæſarum, Principumque Germanorum, & alio-

rum

rum apophthegmatis. Utrumque opus, ſeorſim antea excuſum ἀλλήλως, atque emendatius in Germania *a* prodiit cura Marquardi Freheri, V. Cl. Panormita hic à Bartholomæo Facio initio lib. de humanæ vitæ felicitate *poëta*, *atque eques præclarus* nominatur: & mox, *clarus & ſingularis poëta*, *& juriſconſultus*. Ac paullò pòſt ait Sigiſmundo Imp. laurea donatum corona, more majorum, quæ res uſque ad id tempus contigiſſet nemini. Exſtat ad eum Philelphi epiſtola anno ſcripta cIɔcccxl, & alia anni cIɔccccLVIII. Elegantiarum pater vocatur à Joviano Pontano, qui & eleganti carmine mortui memoriam eſt proſecutus. Vide & quæ de eo in elogiis ſuis retulit Jovius.

a *Hanoviæ ann.* 1611.

ÆNEAS SYLVIUS, Piccolominæus, qui poſtea vocatus eſt *Pius ſecundus*, patriâ Senenſis, ſcripſit longè plurima, quæ recenſent Platina in ejus vita, & Jac. Phil. Bergomas lib. xv ad an. cIɔccccLIV, ut alios mittam. Inter ea, quæ hiſtoriam ſpectant, eſt liber de rebus à ſe geſtis. Item hiſtoriola de amoribus duorum, quos fictis nominibus Eurialum ac Lucretiam appellat. Eam paucis quoque refert is, quem dixi Jac. Bergomas ad an. cIɔccccxxxiv. Item Coſmographiam reliquit, in qua non modò ſitum locorum ob oculos ponit; ſed etiam de regibus, ac principibus agit, qui in orbe claruerunt. Europam idem luculento depingit commentario, atque in hac narrat res memorabiles ſui ævi. Aſiam quoque in pontificatu ſuo deſcribere aggreſſus fuit, ut idem Bergomas refert: ſed minorem ſolùm abſolvit. Deſcripſit quoque urbem Viennenſem. Conſignavit & acta concilii Baſileenſis; cujus ſingulis conventibus, adhuc clericus ceremoniarum, ut vocant, interfuerat. Ea in faſciculo rerum expetendarum primus edidit Orthuinus Gratius; dicavitque Joanni Helmando, nepoti ejus Helmandi, qui & ipſe ſynodo illi interfuerat; quem ſenem admodum à ſe viſum idem Orthuinus refert. Fecit etiam, ut Platina ait, *rerum ſui temporis in Italia geſtarum libros* XII; *quod opus nondum abſolutum cum vita finivit, vetuitque publicari, niſi emendaretur.* Denique condidit quoque Æneas (quâ præcipuè memorari hic debet) hiſtoriam Boëmicam. Ea deſinit in anno cIɔccccLVIII: quo ipſo Romanus fuit Pontifex factus. Quibus autem gradibus eò pervenerit, vide apud ipſum epiſt. CCI. In adoleſcentia biennium audivit Philelphum; ut ipſe ait Philelphus epiſtolâ ad Nicolaum Arcimboldum ſcriptâ anno cIɔccccxxxi. Et commendat eum ab ingenii acri-

 monia,

monia, dicendi lepore, ac moribus urbanis, & cultis. Floridi Sabini apologia adverſus L. L. calumniatores, tale de eo, ſed adulto, judicium eſt: *In hiſtoria eſt nonnullis ex recentioribus ordine poſtponendus, orator argutus, vehemens, candidus, poëta itidem non vulgaris.* Obiit anno cIↃCCCCLIV, anno LXIII.

a *Al. Sagundinus.*
b *In vita Celebini Turcici Imp.*

NICOLAUS SEGUNDINUS, ſeu Secundinus *a*, *Turcarum genealogiam à ſe Latino ſermone conſcriptam Pio Papæ dicavit:* ut ait Paullus Jovius *b* opere de vitis Turcicorum Impp. Ac meminit quoque ipſe Pius in Aſiæ deſcriptione cap. XXIX. ubi ſic de eo loquitur: *Nicolaus Segundinus, multâ eruditione præditus, Græcas ac Latinas literas apprimè callens, de Turcis ad nos ſcribens, Aſiaticos Scythas illos eſſe fatetur.* Laudat & Jo. Cuſpinianus, in Impp. Romanis. Item libro de origine Turcorum. Quæ verba apponi merentur: *Nicolaus Euboicus Sagundinus, qui ab aliis Segundinus dicitur, vir Græcè ac Latinè peritiſſimus, qui Florentiæ ſub Eugenio quarto, ubi Græcorum cauſsâ concilium agebatur, eruditiſſimè diſputationes Græcorum interpretabatur, ac illuſtre nomen fidi interpretis conſecutus eſt; ad Æneam Sylvium, Senenſem tum præſulem, libellum ſcripſit terſiſſimum de origine, & familia Ottomannorum.*

LEODRISIUS CRIBRELLUS Franciſco Philelpho, & Æneæ Sylvio, æqualis fuit, ac tum prorsâ, tum vorsâ oratione claruit in Italia. Philelphi ad eum epiſtola ſcripta anno cIↃCCCCLI. Sfortiæ, ac filii ejus Franciſci hiſtoriam condidit, ut Paullus Jovius teſtatur, in Sphortiæ elogio, cui *Leodorix* vocatur. Ex Græco vertit epiſtolam B. Chryſoſtomi ad Cyriacum epiſcopum, exulem: ut ipſe de ſe refert epiſtolâ ad Æneam Sylvium. Meminit & ejus cum honore idem Æneas extremo capite undequinquageſimo hiſtoriæ de Europa. Exſtat & ad eum Jacobi Picolominæi, cardinalis Papienſis, epiſtola, qua epigramma ejus commendat.

JACOBUS, cognomine quidem TICINENSIS, verùm patriâ Volaterranus, obſcuro loco natus erat, ſed virtutis ergo à Papa Pio in Cardinalium ordinem allectus fuit. Hic præter epiſtolarum libros, etiam ſuorum temporum commentarios edidit. Atque, ut de eo judicat Leander in deſcriptione Italiæ, *ſupra ſuavitatem ſtyli, haut vulgarem oſtendit eruditionem, ut non minùs juvet, quàm delectet.* Mirum autem, ut idem obſervat, non meminiſſe popularis ſui, Raphaëlis Volaterrani, cùm mentionem faciat complurium, qui eruditione non paullò eſſent inferiores.

Circa

Circa hæc tempora claruit & ANTONIUS TUDERTINUS, cui patria Tuder, Umbriæ oppidum. Hominem Latinè, Græcéque doctiſſimum appellat Leander Albertus in Italia. Varia tranſtulit è Græco Latinè, ut ibidem dicitur, interque ea vitas Plutarchi haſce, Pompeji, Timoleontis, Agidis, & Cleomenis. Meminit & Eraſmus in Ciceroniano ſuo. Oxoniæ in bibliotheca Collegii Novi habes duos Tudertini hujuſce codices MSos. Unum eſt conſolatio ad monachum quendam de obitu Cardinalis. Alterum verò in laudem Florentiæ.

LUDOVICUS VICENTINUS erat vicarius generalis Ordinis Min. quem honorem Auximi in concilio ſui ordinis conſecutus fuit anno cIɔcccclxi. Hic præterquam quòd Ordinis ſui Conſtitutiones breviùs conſtrinxit, & melius digeſſit, etiam ad Cardinalem Agrienſem ſcripſit vitam S. Bernardini Senenſis.

Iiſdem temporibus vivebat FRANCISCUS CASTILIONENSIS, preſbyter, & canonicus S. Laurentii Urbis Florentinæ. Exſtat ad eum epiſtola Marſilii Ficini. item ſuperſunt literæ ejus ἀμοιβαῖοι, & Jacobi Picolominæi, cardinalis Papienſis. Octennium, & ultrà, vixit in ædibus B. Antonini, Florentini archiepiſcopi. Cujus & vitam poſtea in literas retulit. Obiit autem B Antoninus anno cIɔccccLIX. Quod inter alia ætatem Caſtilionii ſatis indicat. De hoc verba ejus ſunt iſta præfatione in vitam Antonini: *Vitam ſanctiſſimi viri, Antonii, Florentini præſulis, qui* HOC ANNO *ex vita migravit, literis memoriaque mandare conſtitui. Quamquam enim plures ſint alii docti viri in noſtra civitate, quibus & doctrinâ, & ingenio facilè cedam; qui rem hanc poſſent ſententiis, & amplitudine orationis illuſtrare: tamen quia apud eum virum fui & domi ſua ultra* OCTAVUM *annum; geſtaque ejus ſingula, aut bonam partem, propriis oculis vidi, auribuſque hauſi: ad me potiùs hoc onus officii, quàm ad quemvis alium, meritò deferri, ac pertinere, ſum arbitratus.* Poſtea autem etiam conſignavit martyrium Antoninianum, hoc eſt, Antonii de Ripolis Pedemontani, monachi Dominicani, qui B. Antonini, Florentini pręſulis, diſcipulus fuit, Antonius iſte de Ripolis: à Tunetanis captus, veritatem religionis Chriſtianæ abnegârat: hinc quatuor menſes in Mahometi fide permanſit: exinde, cùm nihil ſani in Alcorano reperiret; & de recenti obitu præſulis quondam ſui, B. Antonini, ejúſque miraculis, cognoſceret: pœnitudine ductus ad Chriſtianam religionem rediit: cumque ab ea nullis barbari regis minis revocari ſe pateretur, lapidibus obrutus Chriſto ſpiritum commendavit.

davit. Atque hæc ex Conſtantini Cyprii, qui præſens adfuerat, & ore, & epiſtolâ, ſe hauſiſſe, Caſtilionius profitetur. Porrò & illam Antonii ſeu Antonini archiepiſcopi vitam, & deſcriptionem iſtam martyrii Antonii de Ripolis, operi ſuo de illuſtribus viris Ord. Pręd. intexuit Leander Albertus. Archetypa autem reperiuntur in bibliotheca abbatiæ Florentinæ. Poſſevinus auctor eſt, ibidem & alia ejuſdem Caſtilionii archetypa ſupereſſe. Uti ſermonis de vita S. Marci Papæ in qua de dignitate tractet S. Laurentii, & ſanctorum reliquiis in eo adſervatis. Adhæc vitas S. Vincentii, S. Petri Veronenſis martyris, & S. Thomæ Aquinatis. Primum metuebam, ne de auctoribus trium vitarum falleretur, & falleret. Sanè in Leandri opere vita Vincentii eſt ab Jo. Antonio Flaminio; S. Petri vita à Joanne Garzone, uti & illa Thomæ Aquinatis. Parùm autem veriſimile fiebat, Flaminium, & Garzonem, actum agere voluiſſe. Verùm poſtea in volumine epiſtolarum Jacobi Picolominæi, Cardinalis Papienſis, reperi Franciſci hujus Caſtilionæi epiſtolam ad Piccolominæum, in qua ſe hiſtoriam S. Vincentii conſignaſſe, ac Piccolomineo mittere, ipſe ait. Vitam Caſtilionii hujus tradiderunt Orlandus Bonardus, Archiepiſcopus Florentinus, & Chriſtophorus, archipresbyter Bononienſis. Meminit & Antonius Benivenius libro de abditis morborum cauſſis cap. LXII: ubi ait ſe ſub pręceptore Franciſco Caſtilionenſi religioſo viro, literis Græcis operam dediſſe. Etiam paullo poſt vocat virum doctum, & in philoſophia ſatis eruditum.

Anno CIↃCCCCLXVIII claruit RODERICUS SANTIUS DE AREVALO, utriuſque juris, & artium profeſſor, epiſcopus PALENTINUS, Hiſpanus; Henrici IV, Caſtellæ, & Legionis regi, capellanus, auditor, & conſiliarius; Caſtri S. Angeli, quod eſt Romæ, Paullo II papæ Caſtellanus. Scripſit ingens volumen de rebus Hiſpanicis. Meminit Volaterranus quoque. Ac Vaſæus in Hiſp. Chron. cap. IV ait, vidiſſe illud ſe in bibliotheca Colonica, cùm ei præeſſet: poſteaque reperiſſe Valliſſoleti in bibliotheca collegii Cardinalis Petri Gonſalis Mendozii. Primùm in Italia excuſum fuit: poſtea in Germania recuſum eſt typis Wechelianis Tomo III Hiſpaniæ illuſtratæ. Diſpiciendum eſt, idemne, an alius ſit, ALPHONSUS A PALENTIA, quem Latinè res Hiſpanicas prodidiſſe, legas in catalogo virorum illuſtrium, qui adjungitur hiſtoriæ Joannis Caſtellæ. Sed Vaſæus inibi agnoſcit, nullius Palentini epiſcopi, cui nomen Alphonſo fuerit, de rebus Hiſpanicis

opus

opus in manus ſuas veniſſe: ac ne quidem ſe incidiſſe in ſcriptorem quemquam, qui ejus meminerit. Ut ſuſpicio eorum non de nihilo ſit, qui eundem hunc, ac Rodericum de Palentia, arbitrantur. De hoc Roderico Palentino, atque inſimul antiquioribus duobus, Luca Tudenſi, & Roderico Ximenio Toletano, tale judicium eſt Alphonſi Garſiæ Matamori Hiſpalenſis, Rhetoris Complutenſis *a, cùm non ad voluptatem aurium, ſed ad memoriam, & judicium poſteritatis ſcripſiſſent; cùm à deliciis longiſſimè, tum ab ineptiis, & mendacio, procul abfuiſſe.*

a Libro de doctis viris, & Academiis Hiſpaniæ.

CAP. VIII.

Georgius Trapezuntius de Andreæ Chii martyrio. Michaël Carrarienſis de vita patris ſui Guidonis. Petrus Natalis, ſive Equilinus, de vitis Sanctorum. Alexandri Benedicti diarium belli Carolini. Paullus Lulmius de vitis quatuor ſanctarum. Palladii Fuſci hiſtorica, & geographica. Franciſcus Diedus de S. Rocho. Georgii Merulæ Alexandrini Hiſtoria ducum Mediolanenſium. Feus Belchamus de vita B. Columbani. Iacobus Piccolominæus de vitis pontificum, item de geſtis ſui temporis. Auguſtinus Patricius de actis in conventu Ratiſponenſi temporibus Papæ Paulli II. *Ioſephi Barbari itinerarium geminum, ad Tanain unum, atque alterum in Perſiam. Iacobus Zenus de Pontificum vitis. Guilielmi Pariſienſis Nanceis, ſive poëma de clade Caroli Audacis. Ioannes Nicolaus Euboicus de origine & geſtis Turcarum. Chriſtophorus Perſona, Agathiæ, & Procopii interpres. Iacobus Poggius, ſeu Brandolinus, de geſtis Piponis Spani Florentini. Bernardus Iuſtinianus de vita Laurentii Iuſtiniani patriarchæ: deque origine Venetiarum, & corpore Marci euangeliſtæ Venetias tranſlato. Ambroſii Corani vitæ. Ioannes Matthias de martyrio pueri à Iudæis necati. Ægidii de Roja annales Flandrici. Octavius de Martinis Sueſſanus de vita S. Bonaventuræ. Felix Petantius de ratione aggrediundi Turcam: item de genealogiis Turcicis. Matthiæ Palme-*

rii ad Chronica Euſebii poſt Proſperum, & Matthæum, appendix. Iovianus Pontanus de bello regis Neapolitani cum duce Andegavenſi. Alexandri ab Alexandro Dies geniales. Annii Viterbienſis ſcriptores ſuppoſititii. Aurelius Brandolinus Lippus de Sanctis compluribus. Thomas Baſinus de geſtis ſui temporis. Ioannes Dominicus Spazzarinus de rebus Patavinis. Alamannus Rinucinus, Philoſtrati interpres. Guilielmus Covrinus de obſidione Rhodi. Hieronymi Forolivienſis fragmentorum hiſtoricorum collectio. Franciſcus Patavinus de vita S. Leopoldi. Baptiſtæ Fulgoſi libri Memoralium conſcripti ad exemplum Valerii Maximi. Salvus Caſſetta de vita S. Vincentii Valentini. Antonii Geraldini Faſti, aliaque poëmata hiſtorica. Ioannis Margarini Gerundenſis paralipomena Hiſpaniæ. Iulii Pomponii Læti compendium hiſtoriæ Romanæ de magiſtratibus libellus, & de antiquitatibus Romanis. Eundem videri Virgilii interpretem, qui vocatur Iulius Pomponius Sabinus. Bartholomæi Scalæ Hiſtoria Florentina. Iacobus Bracellus de bello inter Hiſpanos, & Genuenſes. Carolus Verardus de expugnatione Granatæ, deque rebus Bæticis dialogi ejuſdem. Bernardini Corii Chronicon Mediolanenſe. Antonii Galatei deſcriptio Iapygiæ, & Callipolis, & villæ Laurentii Vallæ. Nicolaus Dathus de vita Auguſtini Dathi. Ioannes Maria Politianus de B. Alberto Drepanenſi. Ponticus Virunnius de rebus Britannicis ex Gaulfrido Monæmuthenſi. Philippus Callimachus Experiens de Tartaris & Perſis adverſus Turcas concitandis: deque Attila, & geſtis Vladiſlai. Paullus Atavantius de origine Ord. Servorum B. Mariæ, & B. Franciſco Senenſi, & Philippo Flor. Donati Boſſii chronicon, deque epiſcopis Mediolanenſibus liber. Hermolaus Barbarus de ſcribenda hiſtoria. Ioannes Antonius Pantheus. Donatus Acciaolus de vita Karoli, & vitæ ab eo ex Plutarcho tralatæ. Ioannes Simoneta de Fran-

Franciſci Sfortiæ geſtis. T. Alexander Corteſius. Bonifacius Simoneta de perſecutionibus Chriſtianorum, & vitis Pontificum. Vgolinus Verinus de illuſtratione urbis Florentinæ, aliaque ejuſdem poëmata hiſtorica. Antonius Cornazanus de vita Bartholomæi Colonei. Hieronymi Albertucii Burſelli, ſive Bononienſis, Chronicon, variaque de monachis Ord. Prædic. Angeli Politiani tranſlatio Herodiani, & liber de conjuratione Pacciana. Pacifici Maximi Aſculani poëmata hiſtorica.

HI in Italia, Sicilia, Gallia, Hiſpania, vixere, imperante Frederico III; pontificibus Eccleſiæ Romanæ, Eugenio IV, Nicolao V, Caliſto III, & Pio II. Hoc eſt, primis XVII annis Frederici Imp. Proximis verò XXXVI ejuſce imperatoris annis, cùm eidem Eccleſiæ præſiderent Paullus II, Sixtus IV, Innocentius VIII, & Alexander VI, terris illis claruere ii, quos deinceps referam.

Nec tamen dubitabo unum iis præmittere, qui, puto, minimè indignabitur, ſi, domicilii ratione, Italiæ accenſeatur. Eſt is GEORGIUS TRAPEZUNTIUS, vir in Cretâ natus; ſed qui à Trapezunte, Cappadociæ civitate, nomen ſibi impoſuerat, quia ad eam genus paternum referret. Natus fuit prid. Non. April. anno CIƆCCCXCVI. At temporibus Eugenii Papæ ejus nominis IV, Romam venit: atque ibi gymnaſio præfectus annos multos Rhetoricam ac philoſophiam docuit: poſteaque à Nicolao V, Eugenii ſucceſſore ſcriba Pontificius factus fuit. Multa hic è Græcis vertit, nec pauca ipſe Latinè ſcripſit; eaque inter etiam B. Andreæ de Chio martyrium, quod paſſus eſt Conſtantinopoli an. CIƆCCCCLXV, XXIX die Maji; cujus ipſius anni menſe Novembri Trapezuntius Conſtantinopolim ſe veniſſe ait, initio ejus vitæ. Habes apud Surium Tom. III ad XXIX Maji. Pro quo XIX perperam apud Surium eſt editum. *Virum egregiè doctum, deque re literariâ pulchrè meritum*, vocat eum Eraſmus in Ciceroniano: ſed addit abſolutiorem hoc fuiſſe Theodorum Gazam; quod veriſſimum eſt. Cum hoc tamen magna ſimultas ei fuit: cujus cauſa inde promanavit, quod hic ſcripſiſſet in præfatione Hiſtoriæ Ariſtotelis de animalibus ſeſe in iis libris latinè reddendis à nullo adjutum, nec cum iis qui priores vertiſſent, certare velle, quos vincere nullum eſſe negotium. Id ægerrimè tulit Trapezuntius, qui eos libros verterat prior, ac tralatione

latione ea, multorum judicio non exiguam laudem reportârat. Etiam ſimultas ei cum epiſcopo Alierienſi, cujus cauſam aperit in præfatione Straboni promiſſa. Exoſus quoque Trapezuntio fuit Joannes de Regio Monte, quia is librorum Ptolomæi περὶ μεγάλης πραγματείας tranſlationem, ac commentarios, à Trapezuntio factos reprehendiſſet iis libris, quibus Theonem Alexandrinum defendit. Hoc tam ægrè latum, ut cùm Regiomontanus Romam ſe contuliſſet, propterea à Trapezuntii filiis veneno exſtinctus tradatur à nonnullis. Obiit Romæ anno cIↃCCCCLXXXVI, idque admodum ſenex, & literarum penitus oblitus: unde & ſolus per urbem, baculo nixus, incedere malebat; ut de eo ſcribit Raphaël Volaterranus lib. XXI; qui & ante hanc immemoriam jam ſenem puer audierat docentem. Filium reliquit Andream Trapezuntium, qui patris defenſionem ſcripſit adverſus Theodorum Gazam: ac præfationem ad Sixtum Pontificem præmiſit tranſlationi paternæ Ptolemaici operis de magna conſtructione. Ea in præfatione narrat, ut pater ſuus Roma ob æmulorum invidiam conceſſerit Neapolim, comiterque habitus ſit ab Alphonſo, etiam publicò ab eo cum liberis altus ſtipendio, ſed morte præventum non potuiſſe perficere opus, quod ſub manibus haberet. De oblivione verò prorſus tacet, quod dediſſe honori Parentis credibile eſt. Andreæ filia nupſit Fauſto Madalenæ, Romano poëtæ, qui Leoni pergratus erat, atque anno cIↃIↃXVII, Roma ab exercitu Karoli V captâ, ac dirutâ, Jovio teſte, periit. Atque hæc de homine Græco ſed ſcriptore Latino: qui ſi ad Occidentis ſcriptores minùs pertinere videatur, at de iis ſcrupulus erit nullus, quos deinceps ſubnectam.

Qualis eſt MICHAEL CARRARIENSIS, filius inſignis philoſophi, ac medici, Guidonis Carrarienſis. Deſcripſit is vitam patris ſui. Quæ præterea in lucem emiſerit, Philippus Bergomas docebit ad annum cIↃCCCCLXIX.

PETRUS DE NATALIBUS, Epiſcopus Equilinus, circa annum cIↃCCCCLXX quaſdam ſanctorum hiſtorias edidit: in quibus brevitatis, atque item veritatis ſtudioſior, ac omnino diligentior eſt, quàm Jacobus de Voragine: ut etiam judicat Wicelius in Hagiologii ſui præfatione. Interim Petrum hunc quoque *in aliquibus cum judicio legi* debere, meritò cenſet Vaſæus in Chronico Hiſpan. cap. V. Argentinæ eum excudit Martinus Flach anno cIↃIↃII.

ALEXAN-

ALEXANDER BENEDICTUS Veronenſis, Medicus & Philoſophus, reliquit diarium belli Carolini. Vixit tempore belli Tarrenſis, circa annum CIↃCCCCLXXIV: ut cognovi ex indice Veronenſium ſcriptorum, ex Italia ad me tranſmiſſo cura clariſſimi Pignorii.

PAULLUS LULMAS, ſeu Lulmius, Bergomenſis, monachus Auguſtinianus, præter ſpirituale viridarium ſponſarum Chriſti, edidit & vitam, ac miracula beatæ Mariæ de Genua; item vitam B. Monicæ; adhæc vitam, ac miracula beatæ Magdalenæ de Como, & B. Helenæ de Utino, atque alia, quæ Jacobus Bergomas lib. XV Chronici, & Tritthemius in Cat. recenſet. Obiit Cremonæ, anno CIↃCCCCLXXXIV.

PALLADIUS FUSCUS, ſive NIGER, Patavinus, claruit circa annum CIↃCCCCLXX. Luculentum ejus elogium habemus apud Antonium Sabellicum De linguæ Latinæ reparatione, ubi legas, *Nec eſt, ut Palladium Nigrum ſileam, per quem proximis annis Romanæ in ea terra literæ in antiquum ſunt ſtatum reſtitutæ.* Præter commentarios in Catullum, etiam reliquit quædam de bello Turcico: item fecit libros de Inſulis: adhæc ſcripſit de ſitu & ora Illyrici: præterea collectanea rerum non vulgarium compoſuit ad imitationem Gellii. Juſtinopoli, quæ Iſtriæ civitas eſt, in cathedra docens, apoplexiâ correptus, ac domum à diſcipulis portatus, nec multò pòſt mortuus eſt: ut apud Scardeonium legas lib. III claſſe X.

FRANCISCUS DIEDUS, nobilis patricius Venetus, philoſophus, ac juris utriuſque intelligens, præter epiſtolas, ac orationes, ſcripſit vitam S. Rochi Confeſſoris: cujus operis epitomen habes apud Haræum die XVI Aug. At opus ipſum integrum reperies in monumentis ſanctorum Veronæ; quæ Venetiis ſunt edita anno CIↃIↃLXVI. Cum laude hujus viri meminit Ioannes Baptiſta Pajarinus extremo lib. II hiſtoriæ Vicentinæ; ubi cùm quædam de conſtanti Vicentinorum amore erga Venetum Senatum retuliſſet, ſubjungit iſta: *unde & Franciſcus Diedus, patricius Venetus, & eloquentiſſimus vir, in oratione, quam habuit de laudibus Bartholomæi Pajarini, Patavii anno* CIↃCCCCLVIII, *id ipſum optimè demonſtravit.* Veronæ, ut Tritthemius ait, mortuus eſt, tempore Frederici III anno CIↃCCCCLXXXIII.

Fuit & tum GEORGIUS MERULA Alexandrinus, ab aquis Statiellis: unde & Statielatem ſe vocavit; ut ipſe indicat lib. IX. Hiſtor. Vicecomitum: & Hermolaus Barbarus in Plinio, Leander

item in deſcriptione Lombardiæ Ciſpadanæ. Vir erat, & ingenio, & eruditione præſtans, atque, ut Jovio, in elogio Galeotti Martii, vocatur, *Grammaticorum exactiſſimus.* Florido etiam Sabino apologia adverſus calumniatores L.L. vocatur *vir doctiſſimus, & in ſcribendo maximè accuratus.* Quadraginta annis, partim Venetiis, partim Mediolani, docuit juventutem: multaque in literas retulit, quibus lucem adferret ſcriptoribus antiquis. Atque idem magnam rerum notitiam erat conſecutus: iiſque magis, quàm ſtylo, vacarat: ut de eo judicat Volaterranus lib. XXI. At Eraſmus in Ciceroniano de eo ſic ſcribit: *Georgium Merulam Alexandrinum eſſe, ſcio, an Græcus fuerit, neſcio,* (ex Italica Alexandria fuiſſe, diximus jam) *vir in reddendis Græcis ſplendidus, & elegans, ut cum veteribus multis conferri queat.* Præter philologica etiam libris decem, ad Ludovicum Sfortiam ſcripſit Antiquitates Vicecomitum, ſive de geſtis ducum Mediolanenſium. Excuſi ſunt Romæ. Etiam ab Aldo impreſſa eſt Montis Ferrati deſcriptio, & conflagratio Veſevi montis. Tranſtulit è Græco, quæ Dio de Trajano tradidit. Admodum ſenex, tonſillis fauces infeſtantibus, obiit Mediolani anno CIϽCCCCXCIV: non admodum dolente Politiano. Quippe in cujus centuriam miſcellaneam ſe cohortes jactâſſet emiſſurum, quarum impetum non poſſet ſuſtinere: uti è Politiani ipſius epiſtolis diſcimus. Fuit mirè malignus, ac magnus eorum obtrectator, qui in eâdem palæſtra ſecum deſudarent: quemadmodum ex iis conſtat, quæ adverſus Domitium Calderinum ad Martialem annotavit: item ex præfatione Cornelii Vitellii Corynthii præfixâ operi pro Plinio, & Calderino, adverſus Merulam ſcripto: ubi inter alia refertur, ut nec præceptori Philelpho pepercerit; ſed ſumma cum inſolentia in eum, tamquam lenonem impurum, fuerit invectus: quæ cùm Philelphus legiſſet, bonus ſenex, jam octogenarius, tanto dolore affectus fuit, ut intra triduum vitam exhalârit. Merito igitur ab Ægidio Maſerio Comment. in lib. VII Argonaut. in Valerii Flacci, illud *Neſciat, atque meum non oderit illa parentem* pro exemplo impietatis in præceptorem adducit hunc Merulam, quem vocat *ingratorum diſcipulorum principem, imò viliſſimum vexillarium:* nec dubitat ibidem cum eo conferre diſcipulorum illos, à quibus Joannes Scotus eſt graphiis occiſus. Intelligendus autem non Joannes Duns; qui vulgò *magiſter ſubtilis:* ſed Joannes Erigena, deliciæ Caroli Calvi: de quo nos multa in ultimo Hiſtoriæ Pelagianæ. Hunc concitati ab aliis occidere diſcipuli, quia in dogmate de S. Euchariſtia non ſequeretur ſententiam communem.

FEUS

FEUS BELCHAMUS, ſive,ut aliis nuncupatur, *Belcharius*, Florentinus, anno claruit cIↃcccclxx, ac cùm aliis ſibi nomen paravit, tum vitâ B. Columbani, qui ordinem inſtituit Jeſuatorum. Anno deceſſit cIↃcccclxxxiv.

JACOBUS PICOLOMINÆUS, Lucenſis, præceptores in eloquentiæ, ac poëſios ſtudio, habuit adoleſcens Carolum, & Leonardum Aretinos. Temporibus Papæ Nicolai v Romam venit, ac ſecretarius factus eſt Cardinali Firmano. Mox ab obitu Nicolai v idem Calliſto III Papæ à ſecretis adſcitus fuit. Eodemque in honore eum apud ſe eſſe voluit Pius II, cùm Calliſto ſuccederet. Biennio pòſt præfectus à Pio eſt Eccleſiæ Papienſi: ac vigeſimo pòſt menſe presbyter cardinalis eſt deſignatus Tit. S Chryſogoni. At proximo ante obitum biennio titulo eſt ornatus eccleſiæ Tuſculanæ. Atque hæc quidem partim de eo prodidit Jacobus Volaterranus *a*, Piccolominæi hujus ſecretarius, atque, ut loquuntur, protonotarius Apoſtolicus: partim ipſe de ſe Picolominæus refert lib. II commentariorum eorum, de quibus mox dicam. In literas retulit Pontificum vitas. Sed opus hoc Jacobus Volaterranus, quem antè laudavi, jam ſuo tempore, vel ab æmulis eſſe abolitum, vel alicubi, amicis ignaris, latitare, conqueritur. Item libris ſeptem reliquit quinquennii hiſtoriam geſta ſui temporis continentem. Eos commentarios, ſanè luculentos, orditur exinde, ut Pius II expeditionem adverſus Turcas parans, Anconam profectus ſit. Deſinit autem in obitu Joannis Carvagiali, Cardinalis S. Angeli. Præterea condidit grande epiſtolarum opus; quæ & elegantiæ nomine laudem merentur; & quòd multæ adeò de rebus graviſſimis tractent. Nec enim tam otii, quàm negotii cauſsâ, illas conſcripſit. Sunt eæ numero IↃcclxxxii, quæ exaratæ ab anno cIↃcccclxii uſque ad anni cIↃcccclxxxix, vI Eid. Aug. poſt quod tempus vix ultra menſem ſupervixit. Et illud commentariorum, & hoc epiſtolarum opus, primus Mediolani Alexander Minutianus typis divulgavit an. cIↃIↃvI. Ad Vulſinienſes profectus in S. Laurentii opp. deceſſit III Eid. Septemb. anno ætatis LVII. Romę in æde Auguſtinienſium, ex Papę, & cardinalium decreto, marmoreo conditus eſt ſepulchro. Sed, quemadmodum ex teſtamento ejus, quod epiſtolarum volumini ſubjungitur, cognoſcere eſt, optârat ipſe ſepeliri in æde S. Petri ad dexteram Pontificis Pii: à quo ut magnopere dilectus, ita ſummo honore affectus erat. Atque hujus animi ſui teſtimonium reliquit: quod tabellę marmoreę juxta ſepulcrum ſuum inſcribi petierat. Eſt hoc iſtiuſmodi:

a *Præfatione quã præmiſit epiſtolis Picolom.*

Luca ortu, Sena lege fuit mihi patria: nomen,
Dum vixi Iacobus: mens bona pro genere.
Papa Pius ſedem Papienſem detulit: idem
Cardineo ornavit munere, gente, domo.
Quem colui vivens, non linquo mortuus. Hîc ſum,
Et prope ſancta patris filius oſſa cubo.
Vivite qui legitis, cœleſtia quærite. noſtra hæc
In cineres tandem gloria tota redit.

AUGUSTINUS PATRICIUS, Franciſci Picolominæi, Cardinalis Senenſis, à Paullo ſecundo P.M. ad conventum Ratiſponenſem legati, ſecretarius, ea, quæ conventu illo acta ſunt, conſcripſit; opuſque id Jacobo Picolominæo, Cardinali Papienſi, dicavit Romæ anno CIↃCCCCLXXI. Initium ejus eſt, *Poſt captam à Turcis Conſtantinopolim.* Pars illius inter epiſtolas Piccolominæi prodiit Mediolani anno CIↃIↃVI. Auguſtinum hunc ſimiam Ciceronis ob ſtudium ornandæ dictionis appellat Campanus epiſtolâ quadam inter eas Piccolominæi, quas diximus.

JOSEPHUS BARBARUS, patricius Venetus, fecit librum de itinere ſuo, quod anno CIↃCCCCXXXVI inſtituit ad Tanaim; circa quæ loca annos moratus eſt ſexdecim. Item de itinere ſuo in Perſiam, cum anno CIↃCCCCLXXI à Rep. Veneta legatus eſſet miſſus ad Aſambejum, Perſiæ regem. Tranſtulit hæc de Italico Latinè Jacobus Geuderus: ac Perſicæ hiſtoriæ ſcriptoribus adjungitur. In quorum volumine *a*, tum in frontiſpicio, tum etiam in epigraphe hujus itinerarii, conſtanter JOSEPHUS nuncupatur. Vero tamen nomine dictus eſt *Ioſaphat*, ſive *Ioſaphas*; prout ſemper eum nominat Callimachus Experiens in hiſtoriâ eorum, quæ à Venetis tentata fuere ad Tartaros ac Perſas contra Turcos concitandos. Ex quo ſcriptore etiam diſcas, natum eſſe patre Antonio Barbaro, ac fuiſſe linguæ Perſicæ gnarum. item alia, unde cognoſcas ad legationem ejus pertinentia; qualia vel ex Callimacho, vel Joſepho ſive Joſaphato ipſo, peti malo.

a *Edito Francofurti an.* 1601.

JACOBUS ZENUS, patricius Venetus, epiſcopus Patavinus, inter alia prodidit vitas ſummorum Pontificum. Ex quibus ea, quæ ad donationem Conſtantini, & curationem lepræ pertinent, petere jubet Hieronymus Paulli Catthalanus, canonicus Barcinonenſis, Juris utriuſque Doctor, & cubicularius Alexandri Sexti, in libello, qui inſcribitur Practica Cancellariæ Apoſtolicæ. Jac. Bergomas lib. XV teſtis eſt, obiiſſe Zenum Patavii anno gratiæ CIↃCCCCLXXVI.

Mirum

Mirum ejus auctoris à Scardeonio non factam eſſe mentionem in ſcriptoribus Patavinis. Nonnullis pro Zeno, Renus, ſed perperam, appellatur.

His etiam temporibus, & aliquanto pòſt, fuit GUILIELMUS PARISIENSIS, Nanceidos auctor: unde non ſemel, hiſtoriæ cauſsâ, verſus aliquot adducit Mejerus, lib. XVII Annal. Flandriæ: qui & ſcriptorem hunc appellat *a* poëtaſtrum Pariſienſem. Nanceis opus illud vocatur à Nancejo: eſt id præcipuum Lotharingiæ oppidum, celebre clade Burgundicâ anni CIƆCCCCLXXIV, quam poëta hic deſcribit. a *Pag.* 371

Iiſdem temporibus fuit JOANNES NICOLAUS BUBOICUS, Epiſcopus Saguntinus, qui anno CIƆCCCCXCVI Neapoli edidit in lucem librum de origine, & rebus geſtis Turcarum. Excuſus una cum Chalcondyla, & aliis rerum Turcicarum ſcriptoribus.

CHRISTOPHORUS PERSONA, qui & *Porſena* vocatus (ita poſt Geſnerum, & alios, nominat Robertus Conſtantinus in ſuo Nomenclatore) S. Balbinæ prior, Græcam linguam in Græcia didicit, exinde cùm alia tranſtulit, tum Agathiam, & Procopium, hiſtoricos Græcos. Obiit peſtilentiâ Romę an. CIƆCCCCLXXXVI: ut Jac. Bergomas in Chron. teſtatur.

JACOBUS BRACCIOLINUS, ſeu BRANDOLINUS, vel *Blandolinus*, nobilis oratoris Poggii Florentini filius prętерquam quòd hiſtoriam Florentinam à patre Latinè compoſitam, in Hetruſcum convertit ſermonem; etiam geſta Piponis Spani Florentini Latinè deſcripſit. Jacobus hic (ut de eo Jovius in elogio Poggii ait) *jam defuncto patre, ex Pactiano ſcelere ſtrangulatus; in prætorii feneſtra cum cæteris pependit.* Idem tradit Politianus in hiſtoria conjurationis Pactianæ: ubi *Iacobum Poggium* appellat. Accidit hoc anno CIƆCCCCLXXVIII. Alius igitur ab hoc eſt, quem Leo X amavit. De quo ſic in pontificis hujus vita idem Jovius lib. IV. *b Mirè quoque favit Pogio ſeni, Pogii hiſtorici filio, Moro nobili à gulæ intemperantia, Bandino equiti, Marianoque ſannioni cucullato, facetiſſimis helluonibus, & in omni genere popinalium delitiarum eruditiſſimis.* b *pag.* 98. *Edit. Florent. an.* 1549.

BERNARDUS IUSTINIANUS, Leonardi antè memorati filius, patricius Venetus, qui Urbis ſuæ nomine, anno CIƆCCCCLXXI ad Sixtum Pontificem legatus fuit, ſcripſit vitam patrui ſui Laurentii Iuſtiniani, protopatriarchę Veneti: qui anno deceſſit CIƆCCCCLV. Ea tum operibus Laurentii hujus Baſileę editis præfigitur: tum etiam apud Surium exſtat in Sanctorum hiſtoria T. I. die VIII Ian.

Item de origine Venetiarum egit: idque,ut Jovii quoque judicium eſt,eleganter. Adhæc ſcripſit vitam Marci Euangeliſtæ, & de corpore ejus Venetias tranſlato. Quin Gothicam etiam hiſtoriam, ac præclarè quidem condidiſſe, autor eſt Iac. Bergomas in Suppl. Chron. quem vide ad annum cIↃↃCCCLXXI. uti & Tritthemium in Catal.

AMBROSIUS CORANUS, qui aliis *Coriolanus*, Prior generalis ordinis Dominicani, varia edidit, & inter ea opus de vita, & laudibus B. Auguſtini: atque de viris illuſtribus ordinis S. Auguſtini: item de vita B. Chriſtinæ Spoletanæ: adhæc de laudibus urbis Romæ. Obiit Romæ an.cIↃↃCCCLXXXV.

JOANNES MATTHIAS TIBERINUS, liberalium artium, & medicinæ doctor, anno Chr. cIↃↃCCCLXXV deſcripſit Tridenti martyrium Simonis, innocentiſſimi pueri, à Iudæis crudeliter necati. Habes apud Surium a.d.XXIV Mart.

ÆGIDIUS DE ROYA, Gallus, S. Theologiæ Pariſiis profeſſor, & abbas monaſterii B. Mariæ de Regali Monte in Francia fuit: ac poſtquam monaſterium illud ſex annis rexiſſet, anno cIↃↃCCCLX Dunas in Flandriam profectus eſt; ubi ſub Ioanne, abbate Dunenſi, Brandonis volumina, de quibus ſuperius nobis dictum eſt, legit: iiſque mirè adjutus, annales Belgicos concinnavit; qui ab anno Chr. IↃCCXCII auſpicantes, deſinunt in an.cIↃↃCCCLXXX, quo & obiit Ægidius. Hos,ex Dunenſi Flandriæ abbatia, primus eruit, Andreas Scottus, publici autem juris fecit Franciſcus Sweertius Antverpianus,qui eos Johanni à Leidis, & Reinero Snojo ſubjunxit. Cæterum hiſce annalibus duo præſtitit Ægidius. Nam & Brandonem in compendium redegit: & inde ubi Brando deſierat exorſus, cætera eſt perſecutus, nempe LXV annos ſequentes. Deſierat enim Brando anno cIↃↃCCCXIX. Superfuit quidem uſque ad annum cIↃↃCCCXXVIII. Sed non videtur extrema ætate par fuiſſe hiſtorico labori. Quippe qui jam anno cIↃↃCCLX clari fuiſſe nominis dicatur. Sanderus ait Ægidium addidiſſe Brandoni hiſtoriam annorum duodeviginti. Non dubium, quin deſignet tempora ab anno cIↃↃCCCLX,quo Dunas venit,uſque ad annum cIↃↃCCCLXXVIII, quo fatis conceſſit. Sed etiam intermedios LXI annos deſcripſiſſe, ſatis ex hiſtoria ejus apparet. Et Adrianus Dunenſis, qui ejus diſcipulus fuit, clarè ait, in præfatione ſuâ, Ægidio præmiſſâ, *eum tempora, ubi Brando finem fecit, proſecutum.* Sed non ſatis capio, quòd idem Adrianus teſtetur, magiſtrum ſuum obiiſſe anno cIↃↃCCCLXXVIII,

cùm

cùm Ægidius narret etiam hiſtoriam totius anni ſequentis. Quare omnino putem aliqua ab alio eſſe Ægidio adjecta.

Octavianus de Martinis Suessanus oratione quadam, quam coram Pontifice Sixto IV habuit in conſiſtorio, complexus eſt vitam S. Bonaventuræ Cardinalis, & epiſcopi Albanenſis. Exſtat apud Surium Tom. IV ad XIII Iul.

Felix Petantius claruit anno cIↃCCCCLXXX, ac deinceps. Ejus meminit Ioannes Cuſpinianus in fine operis de Turcorum origine, religione, & tyrannide, his verbis: *Felicis Petantii commentarium, quibus itineribus Turci ſint aggrediendi, veluti corollarium ſubjungo. Quicum magna olim mihi fuit familiaritas, cùm oratorem Cæſaris Maximiliani Budæ agerem. Hic enim, & ad Bajazethem ſecundum, & Zelymum, aliquoties ivit orator, & planè multa Turcorum novit, quæ oculis vidit.* Opuſculi autem, quod deinceps ſubjungit, talis eſt inſcriptio: *Felicis Petantii, cancellarii Segniæ, Quibus itineribus Turci ſint aggrediendi, ad Vladiſlaum, Vngariæ & Boëmiæ regem.* Exſtat quoque libellus hic inter ſcriptores rerum Hungaricarum. Præterea conſignavit Petantius genealogias Turcicas: quo in libro retulit imperatorum Turcicorum liberos, dignitates, matrimonia. Fuit in bibliotheca Ioannis Cuſpiniani: qui & Petantium inter eos reponit, ex quibus profecerit in ſuo de imperatoribus opere.

Matthias Palmerius Pisanus ea, quæ Matthæus Palmerius Florentinus Proſpero ad annum uſque cIↃCCCCXLIX adjecerat, continuavit uſque ad an. cIↃCCCCLXXXI: quo claruit. Vertit & hiſtoriam Ariſteæ de LXXII interpretibus. Atque eo nomine celebrat illum Gaſpar Bruſchius carmine ad Wolfangum comitem à Solm, epiſcopum Patavienſem. Attamen non pauca ſunt, quæ interpres ille minùs fuerit aſſecutus. Atque hoc in cauſſa eſt, cur poſtea Matthias Garbitius, Græcę linguę in Tubingenſi academia profeſſor, denuo vertendi provinciam ſuſceperit: ſed demum poſt obitum viri tralatio ea prodiit, curâ Simonis Schardii I.C.

Ioannes Iovius Pontanus Cereti in Umbriâ natus, parente à factioſis civibus interempto, Neapolim juvenis, & egenus, venit: atque ibi Antonio Panormitę, regii ſcrinii magiſtro, gratus acceptuſque fuit: eidemque mortuo in hoc munere, gratiâ ac favore Ferdinandi regis, ſucceſſit. Literarum gloriâ florere cœpit circa annum cIↃCCCCLX: obiit autem ætatis ſuę LXXVIII, Chriſti cIↃIↃV, eopſe menſe, quo papa Alexander VI deceſſit. Inter tam multa prę́clara etiam edidit libris ſex hiſtoriam belli, quod Ferdinandus, rex

rex Neapolitanus, ſenior, contra Ioannem, Andegavenſem ducem, geſſit. Vir omnino ſummus fuit. Oratorem maximum, ac regium conſiliarium appellat Felinus Sandeus extrema epitome de regibus Sicilię, & Apuliæ ad Alexandrum VI. Pont. M. Eraſmus de eo in Ciceroniano ſic ſcribit: *Non ſum vel tam hebes, vel tam invidus, ut non fatear Pontanum multis egregiis ingenii dotibus virum fuiſſe ſummum. Ac me quoque rapit placido quodam orationis lapſu: verborum dulce quiddam reſonantium amœno tinnitu demulcet aures, demum ſplendore quodam dignitas, ac majeſtas orationis.* Et paullò pòſt vocatur, *vir extra controverſiam in literis inter præcipuos numerandus.* Quid verò in eo requirat, ibidem legere potes. Doctiſſimum, & ſapientiſſimum appellat Camerarius in Progymnaſmatis capite de Expoſitionibus, & deſcriptionibus. Sebaſtianus Foxius lib. I de Imitatione ſive ratione ſtyli *a*, *Lactantium*, inquit, *& Iovianum Pontanum ego maximè Ciceronianos puto.* Idem Foxius ejuſdem operis lib. II *b*, ait Italiam hoc Pontano centum proximis annis non habuiſſe doctiorem. Hęc ille jam ante annos XC. Nec invidia caruiſſe argumento eſt calumnia illa, quam prodit Mariangelus Accurſius in diatribarum ſuarum defenſione, cui *Teſtudo* nomen eſt. Ubi, ut oſtendat, quantopere maligni homines rodere ſoleant viros eximios, ait, ſparſum à nonnullis fuiſſe, *Iovianum Pontanum quædam Ciceronis volumina in Caſinatis montis non incelebri bibliotheca reperiſſe: quæ mox paullum, ſed (quod neceſſe fuit) in deteriorem partem commutata, ut ab ſe compoſita, ediderit.* Miror quid tanto Viro in mentem venerit, ut etiam falſas inſcriptiones obtruſerit pro veris: qua de re Antonium Auguſtinum vide dialogo XI. Nempe ut ait ille, *Quisque ſuos patimur manes*: nec quidquam undique beatum. Judicium Gyraldi de Pontano reperies apud illum, dialogo priori de poëtis ſui ævi. De dictione autem ejus, & alia quędam de ſummo hoc viro, vide apud elegantiſſimum Floridum Sabinum lib. III Subſecivarum Lect. cap. VI ubi cum curâ iſtis, quæ Eraſmus objecerat, reſpondet. Superſtes etiamnum verba hęc monumento ſuo juſſit inſcribi: *Sum Ioannes Iovianus Pontanus, quem amaverunt bonæ Muſæ, ſuſpexerunt viri probi, honeſtaverunt Reges, Domini. Scis jam, quis ſim, aut qui potiùs fuerim. Ego verò te, hoſpes, noſcere in tenebris nequeo: ſed te ipſum ut noſcas, rogo. Vale.* Monumenta quæ uxori ſuæ Hadrianæ Saxonæ, item liberis ſuis ſtatuit, apud Nathanem Chytræum in itinerum deliciis reperies inter inſcriptiones Neapolitanas.

a *fol.* 27.6
b *fol.* 43.a

ALEXANDER AB ALEXANDRO, Juriſconſultus, Neapolitanus, reliquit Genialium dierum libros VI. Libros hoſce multiplici

plici doctrina eſſe refertos, ſcriptorémque eſſe longè meliorem Philelpho, judicium eſt Floridi Sabini apologia adverſus calumniatores L. L. Rectè ſanè; ſunt enim libri illi, promptuarium antiquitatis, veteriſque hiſtoriæ; etſi nec pauca in eo ſint ad verborum proprietatem, aliaque ſtudia, pertinentia. Fuiſſe Joviani Pontani æqualem, ſatis liquet ex primis operis verbis. Atque alibi indicat, ſe in adoleſcentiâ Philelphum jam ſenem audiiſſe Tuſculanas Ciceronis quæſtiones enarrantem. Item refert, ætate ſuâ Nicolaum Perottum, & Domitium Calderinum, Martialis apophoreta magnâ contentione Romæ prælegiſſe juventuti. Item Georgii Trapezuntii, Theodori Gazæ, Hermolai Barbari, Raphaëlis Volaterrani, ac Paulli Corteſii, ut æqualium meminit. Unum autem hoc meritò in hiſce præclaris commentariis improbari ſolet, quòd eorum, unde profeciſſet, diſſimularet auctores. Sed huic vitio medicinam fecit doctiſſimus Tiraquellus, qui, digitum ad fontes intendens, unde quæque hauſta eſſent, indicavit.

Jo. Annius Viterbienſis natus eſt anno cIↃccccxxxvii, v Jan. Ordinis fuit prædicatorum, ſacri palatii magiſter, vir Latinè, Græcè, Hebraicè, Chaldaicè, & Arabicè eruditus, atque inſuper totius antiquitatis ſtudioſiſſimus; ut de eo tradit Leander in Italiâ ſuâ. Scripſit varia, quæ apud eundem Leandrum, uti & Geſnerum, ac Poſſevinum, legere potes. Inter alia autem reliquit xvii Antiquitatum libros: in quibus ſunt Fabius Pictor de aureo ſeculo, Myrſilus Lesbius de Tyrrhenis, Catonis Origines, Sempronius de Italia, Archilochus de Temporibus, Metaſthenes, (ita eum ineptè vocat, qui eſt Megaſthenes) Philo, Beroſus, Manetho: quæ omnia ſuis commentariis illuſtravit. Secuti hac parte eum Ioannes Nauclerus, Io. Driedo, Valerius Anſelmus, Io. Lucidus, Michael Medina, Sixtus Senenſis, alii. Imò, ut de nationibus cæteris taceam, nulla Hiſpanicæ gentis hiſtoria poſt Annium exſtitit, quę non & Beroſi, & Annii fide nitatur. Verùm (quicquid Albertus Leander nugetur, qui hoc, quod dicam, calumniam vocat) ſunt ſcriptores iſti conficti ab ipſo Annio: ut monent Joſephus Scaliger lib. v de emendatione temporum cap. de initio Merodachi, Genebrardus Chronologię lib. i. Melchior Canus lib. xi. Locor. comm. cap. vi. Benedictus Pererius in Danielem, Franciſcus Ribera in Zachar. cap. i. num. xxv. Franciſcus Suarez in part. iii. Summ. S. Thomę diſp. i. Sect. ii. Antonius Auguſtinus Antiquitatum (quas ex Hiſpanicis Latinas fecit And. Schottus) dialogo xi, Varrerius cenſurâ in Pſeu-

doberoſum, Poſſevinus lib. XVI bibliothecæ Selectæ, Torrentius præfatione, quam Joanni Becano pręmiſit, & imprimis ipſe Becanus in Chronicorum exordio, itemque initio lib. I Hiſpanicorum, & Octavianus Ferrarius libro de Origine Romanorum. Imò Annium Viterbienſem in commentariis ſuis pleraque impudentiſſimè confinxiſſe, jam ante ſeculum aſſeruit Petrus Crinitus de Honeſta Diſcipl. lib. XXIV cap. XII. Etiam Raphaël Volaterranus lib. XIV Anthropologię in voce *Beroſus*, negat ſe ſatis credere libello, qui ſub hoc nomine divulgatus. Idem Sabellici judicium eſt. Nec apertè minùs de Annianis iſtis auctoribus ſcribit Ludovicus Vives lib. V. de
a Pag 507 tradendis diſciplinis *a*. *Libellus*, inquit, *circumfertur Beroſi Babylonii titulo: ſed commentum eſt, quod indoctis & otioſis hominibus mirè adlubeſcit: cujuſmodi ſunt Xenophontis æquivoca, tum Archilochi, Catonis, Semphronii, & Fabii Pictoris fragmenta, quæ eodem ſunt libro ab Annio Viterbienſi conferruminata, commentiſque reddita magis ridicula: non quin inſint quædam in illis vera, (nam alioqui frontem non haberet narratio) ſed ipſum hiſtoriæ corpus commentitium eſt; nec illius, cujus titulum mentitur. Manethon Ægyptius, & Metaſthenes Perſa ex Euſebio ſunt deſumti.* Atque idem judicium fert commentariis in libros Auguſtini de Civitate Dei. Nec aliter Gaudentius Merula, de antiquitatibus Gallię Ciſalpinę lib. III, cap. V. Qui & idem ſenſiſſe Alciatum oſtendit ex ejus ad ſe literis. Hos tam multos attuli propter Leandrum, qui, ut dixi, velut genuina Catonis, Sempronii, & aliorum, quibus tribuuntur ea, defendit in Italia ſua, imprimis ubi Veronam deſcribit. Atque ut res omnis apertior ſit, quid prohibet adferre hiſtoriolam illam, quę eſt apud Ant. Auguſtinum Dial. X. Antiquitatum Romanarum, Hiſpanarumque. Sic verò ille: *Mihi Latinus Latinius Viterbienſis, vir doctus, bonæque fidei, de Ioanne Annio, Viterbienſi monacho, narrare jucundè ſolebat, lapidi inſculpendas curaſſe literas; quem vineæ infodi juſſerat non procul à Viterbio. Cumque fodienda eſſet vinea, ad lapidem uſque ut fodiendo pervenirent juſſit; narrans in libris ſe reperiſſe, templum ibi orbis terrarum antiquiſſimum latere. Terrâ jam effoſſâ, primus qui lapidem invenit vinitor accurrit: paullatim detegi ſarcophagum imperat. Hic ſtupens lapidis antiquitatem, & literas à ſe confictas admiratus, ad Vrbis Senatores lætus confugit, & civitatis honori fore perſuadet, in ampliſſimo publicè ſpectari loco. Viterbii enim urbis originem contineri, quæ bis mille annis Romana eſſet urbe, à Romulo conditâ, longè antiquior, utpote ab Iſide, & Oſiride conditæ. Fabulas hic ſuas, quibus abundabat, venditavit, factumque ut ille juſſerat.* Hæc ille. Obiit Annius Romę, tempore pontificis Alexandri VI: cumque Petro Antonio, epiſcopo Signano, cive ſuo, in Minervę fano ſitus eſt.

AURE-

Aurelius Brandolinus, cognomine Lippus, Florentinus, Ordinis Auguſtiniani monachus, floruit extremis Frederici III, ac primis Maximiliani primi temporibus. Cùm alia multa conſignavit, tum hiſtoriam eorum, quę narrantur in veteri Teſtamento, item multas ſanctorum hiſtorias. Mortuus eſt Romę anno cIↄccccxcviii.

Thomas Basinus, Lexovienſis epiſcopus, circa annum vixit cIↄccccLxxx. Ex ejus hiſtoria de Ludovico xi Gall. rege, & Carolo Burgundię duce, ſæpius aliqua ad verbum, non diſſimulato Thomę nomine, exſcribit Jac. Mejerus Annal. lib. xvii. Juris fuiſſe peritiſſimum, atque id in ſchola Lovanienſi fuiſſe profeſſum, auctor eſt Rob. Gaguinus in hiſtor. Francorum: quem vide ad annum cIↄccccLxv.

Joannes Dominicus Spazzarinus Patavinus, ac Reip. ejuſdem à libellis, claruit anno cIↄccccLxxx ac deinceps. Conſignavit res Venetorum: quas ad ſua uſque tempora perduxit. Opus hoc ab elegantia, ac Salluſtiana brevitate, commendat Scardeonius lib. iii rerum Patavinarum: ubi & addit, cladem Patavinam anni cIↄIↄv, cui ex muneris ratione interfuerat, adeò accuratè ab eo deſcribi, ut cæterorum facilè exſuperet induſtriam. Obiit nonagenarius anno cIↄIↄxix. Plura de eo Scardeonius ſuppeditabit.

Fuit tùm quoque Alamannus Rinucinus, qui hiſtoriam, vel mythiſtoriam potiùs Philoſtrati de Apollonio Tyaneo Latinè vertit. Tranſlationem eam caſtigavit, ac Baptiſtæ, Joannis Galeacii Mediolanenſis comitis filio, dicavit Philippus Beroaldus. Etiam ad Græcum codicem emendavit, & notas ad oram addidit *a* Gybertus Longolius Ultrajectinus. Inter eruditos viros, quos Florentia extulit, reponitur ab Alberto Leandro in deſcriptione Italiæ. Laudat & Zenobius Acciolus Florentinus: civemque ſuum linguæ utriuſque ſtudioſum vocat epiſtolâ ad Laurentium Medicem, quam tranſlationi opuſculi Euſebiani adverſus Hieroclem præmiſit.

a *Colon. edit.* 1532.

Claruit iiſdem temporibus Guilielmus Courinus, qui perperam aliis *Coæſinus*, vel *Coaverſinus*, dicitur. Duacenus fuit, Equitum Rhodiorum procancellarius. Hiſtoriam ſcripſit de obſidione Rhodi, quæ anno contigit cIↄccccLxxx. Item deſcripſit contentionem Bajazethæ, & Siſymi, fratrum duorum. Operis de Rhodia obſidione meminit Cuſpinianus in volumine Impp. Ulmæ eſt excu-

 ſum.

ſum. Ex Latina autem lingua in Germanicam tranſtulit Jo. Adolphus Argentinus. Prodiit ea verſio Argentinæ; anno cIↃIↃXIII.

Anno cIↃCCCCLXXXIV vivebat HIERONYMUS FOROLIVIENSIS Ord. Prædic. Qui præter ſermones de Sanctis, etiam hiſtorica quædam fragmenta digeſſit, aliaque edidit opuſcula, quæ Forojulii MSa ſuperſunt in cœnobio ejuſdem ordinis; teſte Antonio Senenſi. Meminit & Leander, tùm lib. IV de viris illuſtr. ord. prædic. ubi dicitur fuiſſe, *vir doctus, & orator clariſſimus:* tum in Italia ſua Romanulam deſcribens; ubi Hieronymus hic vocatur *optimus theologus, nec pejor hiſtoricus.*

FRANCISCUS PATAVINUS advocatus conſiſtorialis, anno cIↃCCCCLXXXIV, XII Kal. Dec. in publico conſiſtorio, præſente non modò Innocentio VIII, ſed etiam imperatore Frederico III, orationem habuit hiſtoricam de vitâ & moribus S. Leopoldi, Auſtriæ marchionis, & confeſſoris: quæ in Italiâ ſeorſim prodiit, ac apud Surium legitur T. V. d. XV Nov.

BAPTISTA FULGOSUS, (quem Volaterranus *Baptiſtinum Frigoſum,* Leander in deſcriptione Italiæ, *Bapt. Fregoſum*, aliqui etiam *Campofulgoſum* appellant) cum eſſet dux Genuenſis, principatu à patruo ſuo dejectus fuit anno Chr. cIↃCCCCLXXXIII. Quò verò exilii dolorem levaret, totum ſe ſtudiis dedit, atque ad filium Petrum ſcripſit libros IX. factorum, & dictorum memorabilium, opus eximium, ut Albertus Leander appellat. *In hoc ſcribendi genere ita egregiam navaſſe operam, ut exemplorum copia, & novitate, cæteros vicerit.* Zuingeri judicium eſt in Theatri ſui Proſceniis. Addit etiam ex Fulgoſi fontibus uberrimis & Sabellicum, & Baptiſtam Egnatium agros ſuos irrigaſſe. Eundem Fulgoſus ordinem, quem Valerius Maximus init, ſervavit: ſed exemplis uſus eſt non rarò quidem illorum, quæ Valerius ſeu ſciens, ſeu inſciens præteriiſſet: imprimis verò eorum, quæ poſt ætatem ejus contigiſſent. Eum ex Italico Latinè tranſtulit Camillus Gilinus Mediolanenſis, vir doctiſſimus, ut Leandro vocatur; Franciſci Sfortiæ ad Carolum V. Imp. legatus. Niſi quis credere malit, patris (nomen ei fuit Jacobo Gilino) eſſe hanc tranſlationem; quam ſuſpicionem Jovius *a* injecit. Meminit & Mejerus extremo lib. XIII, ubi ex Fulgoſo refert ad verbum hiſtoriam de victoria, quam Gandenſes reportarunt de Comite ſuo Ludovico Maleano.

a In elogio Camilli Gilini.

SALVUS CASSETTA (qui Poſſevino perperam *Caſteta*) Siculus Panormitanus, Ord. Prædic. Romæ anno cIↃCCCCLXXXI, V Id. Iun.

Jun. Sixto IV pontifice procurante, ex magiſtro ſacri palatii factus eſt ordinis Præd. magiſter generalis. Ab eodem pontifice in Germaniam legatus eſt miſſus ad Fredericum III imp. ac Coloniæ Agrippinæ cum foret, juſſit aperiri ſepulcrum Alberti Magni; atque ex ejus corpore lacertum Romam tulit; qui in Bononienſi nunc templo adſervatur. Conſcripſit vitam S. Vincentii Valentini, qui ipſe Ordinis prædicatorũ fuit. Deceſſit Caſſetta an. CIƆCCCCLXXXIII, XVII Kal. Oct. ut eſt apud Leandrum lib. I de vir. ill. ord. prædic.

ANTONIUS GERALDINUS, protonotarius ſedis Romanæ, ſuperſtes erat anno CIƆCCCCLXXXVI: eoque anno, nomine Ferdinandi Regis, & Elizabethæ, Hiſpaniæ reginæ, Romæ habuit orationem coram Innocentio VIII Pont. Max. Cùm alia compoſuit, tum Faſtos carmine elegiaco, in quibus tractat de martyrum, ſanctorumque vitis. Item vario carminum genere egit de geſtis Hiſpaniæ regum.

JOANNES MARGARINUS, Gerundenſis epiſcopus, Παραλειπόμενα Hiſpaniæ complexus eſt libris decem, ab adventu Herculis in Hiſpaniam uſque ad Theodoſium ſeniorem, & filios ejus, Arcadium, atque Honorium; quorum temporibus, Gotthi in Hiſpanias fuere ingreſſi. Sed in decimo non pauca deſiderantur. Παραλειπόμενα inſcripſit, non quia dicat antiquis indicta: ſed quia referat præterita proximorum ſeculorum hiſtoricis. Dicavit hoc opus Ferdinando, & Iſabellæ, Caſtellæ, & Aragoniæ regibus. In principe editione præteritur nomen auctoris, non item in alterâ, quam habemus Tom. I Hiſpaniæ illuſtratæ. Et ſanè ex iis, qui epiſcopos enumerant Gerundenſes, ſatis evidens eſt, Gerundenſi illi epiſcopo, quem Ferdinandi Catholici tempore vixiſſe, & res ab eo geſtas prodidiſſe, dicebamus, id nominis fuiſſe, quod antea poſuimus.

JULIUS POMPONIUS LÆTUS iiſdem temporibus claruit. Exiguæ eruditionis fuiſſe, ait Lud. Vives. At Angelus Politianus in Miſcellaneis cap. LXXIII virum vocat antiquitatis, & literarum conſultiſſimum. Atque idem Lilii Gyraldi judicium eſt in Hiſtoriâ poëtarum dial. IV: ubi de Statio Papinio eſt ſermo. Florido Sabino in apologia adverſus calumniatores L. L. *dicitur in ſcribendo infra neminem recentiorum purus, candiduſque*. De eodem ſic Eraſmus in Ciceroniano: *Pomponius Lætus elegantiâ Romani ſermonis contentus, nihil affectavit ultra.* Quibus verbis non ei Antiquitatum Romanorum pe-

ritiam abnuit,ſed aliarum laudum, quæ præter elegantiam ſermonis exiguntur, ut quis inter Ciceronianos referatur. Sanè puræ erat dictionis amator, & hiſtoriæ veteris ſcrutator diligens. Neque hoc negat Vives: ſed ait, totam ejus celebrem diligentiam, circa verba, & hiſtorias aliquot, tum ſaxa eruta, & monumenta diruta, conſumtam eſſe. Idem erat linguæ Græcæ planè ignarus; Chriſtianæ etiam religionis contemptor. Ac linguam quidem Græcam,ut Vives ait, propterea attingere auſus non fuit, nequâ peregrinitate Latinam contaminaret. Quod etiam refert Eraſmus in vita B. Hieronymi. Romanæ autem vetuſtatis tantus erat admirator, ut, cùm è ſalario diſcipulorum agellum, & domunculam, in Quirinali ſibi parâſſet, atque ibidem,ut ipſe vocabat, SODALITIUM LITERATORUM (hoc in aditu adſcriptum conſpicere erat *a*) conſtituiſſet: in ea natalem Urbis coleret, & Romulum: ut à Volaterrano quoque proditum eſt. Idem,quoties marmor aliquod effoderetur ex Urbis ruinis, illachrymabatur; ac, cauſſam rogatus, addebat, *Admonitu meliorum temporum ploro.* Vergente tamen ætate, Chriſtianam ei religionem curæ eſſe cœpiſſe,à quibuſdam traditum eſt. Sed hoc utcumque eſt, mirum ſanè ab animo ſuo impetrare potuiſſe, ut falſas inſcriptiones obtrudere literatis vellet pro veris: quale teſtamentum illud, de quo V. Cl. Antonius Auguſtinus Romanarum & Hiſpanicarum Antiquitatum dial. XI. Cum Pontifex foret Pius II, Academiam Romanam nominis ſui famâ ornabat. Quo tempore & Baptiſta Platina, & Philippus Gallimachus, ibidem claruere. Sed poſt obitum Pii apud Paullum II, (qui literis, & literatis, minùs favebat) exiguo in loco fuit. Et creditus ipſe eſt unà cum Platina in Pontificem conjurâſſe: ac propterea,ut periculum evitaret, Venetias confugit. Cætera, quæ ad vitam ejus pertinent, petere licebit è diſcipulo ejus Sabellico, qui illius vitam deſcripſit. Aliqua etiam de eo Paullus Iovius in elogiis. Edidit,præter alia, compendium Hiſtoriæ Romanæ, ab interitu Gordiani uſque ad Iuſtinum III, in quo Heraclii defecit imperium. Dicavit verò Franciſco Borgiæ epiſcopo, & pontificalis ærarii præfecto. In hiſce Cæſaribus legas, quæ apud hiſtoricos non reperias. Ea vero hauſit magnam partem ex panegyricis vett. Scripſit & librum de Mahomete. Item libellum de magiſtratibus Romanis; quem dicâſſe M. Pantagatho, indicat Sabellicus ſcholiis in Suetonii Auguſt. cap. XXXVI. Item ſignavit Antiquitates urbis Romæ: quamquam has memoriæ tantùm cauſſâ conſcribilaſſe videtur; non, ut publici eas juris

a *Verba ipſa, quæ in aditu domus Pōponius adſcribi curârat, hujuſmodi ſunt; ut poſtmodo ex literis Pignorii, oculati teſtis, percepi:* POMPONI LÆTI, ET SODALITATIS ESCUILINAI. *Nempe* Eſculinái ἀρχαΐζων *poſuit pro* Eſquilinæ.

juris faceret. Nec enim ea eſt dictionis puritas, quæ in aliis ejus ſcriptis elucet: uſque adeò ut B. Rhenanus penè arbitretur, alterius eſſe auctoris. Etiam ad Gaſparem, Blondi filium, vitam ſcripſit Statii poëtæ, uti & patris ejus. Utramque Gyraldus Hiſtoriæ ſuæ de poëtis inſerit; ſed ita ut, ubi erret, eum emendet. Plura Pomponii haberemus, niſi pleraque intercidiſſent direptione domus in ſeditione civili ſub Pontifice Xyſto. Aliqua tamen eorum non tam periere, quàm perdita creduntur. Uti vita Quinctiliani, & quorundam in eo capitum enarratio: item gloſſarium medicum: adhæc argumenta in epigrammata Martialis. Quæ omnia MSa, ac fortaſſe ipſius Læti manu exarata, ſuperſunt in bibliotheca doctiſſimi ac amiciſſimi Pignorii. Non malè omnino de Criſpo, & Livio, meritus eſt. Nam benè dicere non poſſum. Sanè quicquid penè adverſus veterum codd. fidem in Salluſtio immutatum eſt, id Pomponio huic tribui debet. Septuagenarius deceſſit, cùm frigidæ potu ventriculi calorem exſtinxiſſet. Fuit adeò egens, ut, morbo premente, neceſſe eſſet in Xenodochium deferri; cumque ibi vitâ exceſſiſſet, periculum fuerit, ne ſepulturâ careret, niſi amicorum impenſis elatus eſſet: quemadmodum Pierius Valerianus refert lib. II de infelicitate literatorum. Succeſſit Pomponio huic in cathedra Romæ Auguſtus Baldus, ſeu Valdus, qui XL annis Latinas Græcaſque literas docuit juventutem; nec multò poſt direptionem Urbis à milite Borboniano vitâ exceſſit, mœrore potiſſimùm ob opes à Cæſarianis direptione eâ amiſſas: ut Scardeonius pluribus narrat.

Julius Pomponius Sabinus, Virgilii interpres, commentario in I Georg. meminit Itinerarii ſui Scythici: ut eſt in epitome bibliothecæ Geſnerianæ editâ & adauctâ, à Simlero. Sed Pomponius Sabinus planè, judicio meo, idem eſt ac Pomponius Lætus, de quo dictum. Sanè examuſſim ei conveniunt, quæ in præfatione ſua Daniel Cajetanus anno CIƆCCCCLXXXVI Cremonæ ſcribebat, *Adeſt*, inquit, *Pomponius Sabinus, vir noſtri temporis doctiſſimus.* Et mox, *Sabinus hic unus eſt, qui in præclariſſimâ Pii Pontificis* II *Academiâ optimas è ſitu literas in lucem cœpit aſſerere.* Item, *Nec adhuc ceſſat notas in æs & marmor inciſas ſcrutari.* Addit etiam, multa in manibus habere, quæ propediem ſint lucem viſura. Unum objici poſſe video, Pomponium Lætum natum fuiſſe Amygdalariæ, magnæ Greciæ oppido: ut eſt apud Leandrum in Italiæ deſcriptione. Sed facilè ei occurritur. Nam quia è nobili quidem familia, ſed illegitimè natus foret, *Sabinus* fortaſſe dici voluit, ut tegeret natales ſuos: quo-

modo

modo & *Pomponius* dici maluit, quàm *Petrus*, etſi id nomen in ſacro baptiſmate accepiſſet.

BARTHOLOMÆUS SCALA natus eſt Florentiæ anno cIↄcccccxxiv, atque anno ibidem obiit cIↄccccxcvii, ætatis LXXIII. Philelphi ad eum epiſtolam habemus anni cIↄccccLv, ut fuerit tum annorum xxxi. Vexilliferatus honore inſignis fuit, ut de eo Paullus Jovius ait. *Vir* erat *doctus, ut potiùs Muſarum alumnus, quàm inter rotas molarum natus videretur:* quemadmodum de eo ſcribit Albertus Leander in Italia ſua: quo loco de Florentia tractat. De certamine, quod ei cum longè majori viro, Angelo Politiano, erat, res ſatis nota eſt ex utriuſque epiſtolis. Unde Eraſmus in Ciceroniano; *Scala ſibi videbatur Tullianus, Politiano ne Latinus quidem videtur, adeò ut ne ſenſum quidem communem illi tribuerit.* Condidit libris xx Hiſtoriam Florentinam ab origine Urbis uſque ad annum Chr. cIↄccccL. Sed morte præventus quinque tantùm libris extremam manum impoſuit. Incipit, *Fama eſt, & quidem pervulgata, à Feſulanis Florentiam primùm habuiſſe originem.* Signat hoc opus Ugolinus Verinus lib. II illuſtratæ Florentiæ:

Scala quoque hiſtorias, & Lydia geſta leonis
Explicat Hetruſci.

Etiam literis commiſit vitam Vitaliani Borromæi, quam Petro Medici inſcripſit. Adhæc orationem reliquit ad papam Innocentium VIII. Habuit filiam Latinis Græciſque literis excultam, nomine Alexandram: quæ nupſit celebri poëtæ, Michaëli Marullo, Tarchaniotæ, natione Græco, ſed carmine Latino non minùs pollenti: *viro* ſanè *docto*, ſed de *religione Chriſtiana* (ut Leander in Italia ſua inquit) *haud ſanè ſentiente:* qui in Cæcina flumine per agrum Volaterranum in mare defluente ſubmerſus fuit. Exſtant Politiani verſus Græci in laudem Alexandræ: item Alexandræ ſimiles verſus, quibus Politiano reſpondit. Obiit Alexandra anno cIↄIↄvi.

IACOBUS BRACELLUS Genuenſis, vir eruditus, quinque libris non ineleganter bellum deſcripſit, quod inter Hiſpanos, & Genuenſes, ſeculo ſuo geſtum fuit. Hi Haganoæ *a* una cum vi libris Pontani de bello Neapolitano prodierunt: poſteaque *b* Romæ recuſi, atque à Bartholomęo Gorla dicati Ioanni Baptiſtæ Barcellio, epiſcopo Sarzanæ, cujus Iacobus Bracellius proavus fuerat. Orditur Bracellius ab anno cIↄccccxii, quo Ferdinandus alterius Hiſpanię Rex, Sicilię regnum fuit adeptus. Definit in anno cIↄccccxLiv, quo Genuenſes pacem fecere cum Alphonſo rege, Ferdinandi

a *An.* 1530
b *an.* 1579 *apud hæredes Antonii Bladii.*

nandi filio. Idem Bracellius reliquit librum de illuſtribus Genuenſibus, ad Ludovicum Piſanum, qui ordinis erat Prędicatorii. Item orę Liguſticę deſcriptionem ad Blondum Flavium, qui Pontifici M. à ſecretis fuit. Atque utrumque hoc opus in Romana editione cum belli Hiſpanienſis libris prodiit. Habes & utrumque in Italię illuſtratę ſcriptoribus viginti tribus: qui Andreę Schotti cura in Germania prodierunt. Meminit Bracelli hujus inter illuſtres Genuenſes Leander Albertus in Italia ſua, ubi eum ſitum, locaque ditionis Genuenſis deſcripſiſſe ait. Nempe reſpicit oræ Liguſticæ deſcriptionem ante memoratam. Jovii in elogio Alphonſi tale de eo judicium eſt, eum bellorum Alphonſi *hiſtoriam non illepidè ſcripſiſſe.* Sed præclarè imprimis de eo Bartholomæus Gorla in præfatione ſua ad Sarzanienſem epiſcopum: *Equidem,* inquit, *probè novi quàm longè abſim ab hac ſcribendi facultate: nec mihi tantum arrogo, ut de tanta re meum judicium in medium adferre audeam: verumtamen doctiſſimorum pariter & graviſſimorum virorum teſtimonio niti ſi velim, contendere poſſim, auctorem hunc noſtrum admirabili quadam laude ita ſe inter ſcriptores ſuorum temporum extuliſſe, ut poſt oppreſſam, atque vaſtatam à barbaris Italiam, everſamque uſque eo eloquentiam, ut Latinè deſitum eſſet planè loqui, primum omnium iſtius generis ſcriptionem non modo jacentem excitaſſe; verum etiam obſcuram penitùs illuſtraſſe, & in priſtinum ſplendorem, quaſi vindicaſſe videri poſſit. Sed hoc ex librorum ejus lectione clarius apparebit.* Hactenus ille.

CAROLUS VERARDUS, Cæſenas, cubicularius Pontificius, floruit ſub Innocentio VIII, an. cIↃcccclxxxiv, & deinceps. Scripſit de expugnatione regni Granatæ. Idem hiſtoriam Bæticam dialogis compluribus eſt complexus. Eos dicavit Raphaëli Riario, diacono cardinali S. Georgii.

BERNARDINUS CORIUS Mediolanenſis, cùm & patriæ ſuæ amans, & glorię proprię avidus foret, rudi illâ quidem, & impolitâ dictione, attamen, ut potuit, magno ſanè labore Chronica rerum Mediolanenſium perſcripſit: inque rebus ſui temporis bonâ fide non ſolùm voluit res conſignare, ſed etiam potuit; ut cui in aulâ verſanti archiva ſecretiora paterent. Id opus, ut Jovius ait, à typographis illuſus, ſpe lucri, ſed magno rei familiaris damno, propriis excudi ſumptibus curavit. Idem edidit Imperatorum vitas ab Jul. Cæſare, uſque ad Fredericum Barbaroſſam. Ac vitas etiam poëtarum, ac illuſtrium mulierum promiſit: quas an emiſerit, haut ſcio. Geſnerus ait, etiam hiſtoriam Cæſarum condidiſſe. Cùm Galli anno cIↃccccxcix, Mediolanum cepiſſent; caſu, tum ducis Ludo-

vici Sfortiæ, proditione capti (qui in Galliam eſt abductus,ubi & vitam finiit) tum etiam Aſcanii cardinalis, nondum quadragenarius deceſſit. De ætate quod dixi, ex eo liquet, quod anno CIↃCCCCLXXXV (ut in præfat.ad Cardinalem Aſcanium Sfortiam ſcribit ipſe) tantum annorum fuerit XXV. Cæterum non me fugit Corium hunc Italicè ſcripſiſſe: attamen dicere haut poſſim, nihilne ejus vel Latinè ab illo exaratum, vel ab interprete tranſlatum ſuperſit, propter quod Simlero memoretur. Neutrum ſi erit, præteriri debuit, quia de Latinis me ſcriptoribus acturum receperam.

Eâdem ætate clareſcebat ANTONIUS GALATEUS, qui natus fuit Galatinæ, Salentinorum oppido. Erat philoſophus, medicus, atque idem poëta, & coſmographus; cujus tabulas à ſe viſas laudat Raſſanus, & ex eo Leander in Italiâ ſuâ. Sanè quantus vir fuerit, ſcire poſſumus ex hendecaſyllabis illis, quibus eum celebrat Jovianus Pontanus: item ex eo, quòd ſummus vir, Hermolaus Barbarus, dicârit illi paraphraſin Themiſtianam octo librorum φυσικῆς ἀκροάσεως Latinè à ſe converſam, quam anno edidit CIↃCCCCLXXX. Præter carmina Hetruſca, & quæſtiones Phyſicas, etiam compoſuit commentarium de ſitu Japygiæ, opus, judicio Jovii, cum antiquis comparandum. Sanè eo magis meretur fidem, qui patria ei fuerit Iapygia, quæ eadem ac Σαλαντία, ſeu Sallentina. Nam Iapygiæ oppidum eſt Galatina, ubi ſe natum eſſe, ait ipſe eo, quo dixi libello. In quo etiam refert, ſe prima literarum fundamenta hauſiſſe Neriti, quod & ipſum Iapygię eſt oppidum. Etiam refert ibi avum, & progenitores ſuos fuiſſe ſacerdotes Gręcos, Gręcarum literarum, & Theologię minimè ignaros, ſanctitate vitę celebres. Item deſcriptionem edidit Calliopolis, urbis ſitę ad Summontium. Adhęc villę Laurentii Vallę: quem libellum dicavit Accio Syncero Sannazario. Præterea reliquit epicedium, ſeu orationem in obitum Alphonſi regis. Laudationem etiam podagrę, feſtivum opuſculum, jam podagricus, dolori leniendo conſcripſit. Librum inſuper compoſuit de optimo genere philoſophandi, ex quo quędam adfert Ioannes Bernardinus Bonifacius, Orię Marchio epiſtola ad Voiſium Gengium, patritium Venetum, qua ei Galatei Iapygiam dicat. Etiam cum Belliſarii Aquivivi, Neratinorum ducis, operibus conjungitur, & Galatei ad Belliſarium epiſtola, & Belliſarii ad eundem reſponſum.

Extremis temporibus Frederici III erat NICOLAUS DATHUS filius Auguſtini Dathi. Hic pręter ea, quę de ſtudio eloquentię, & officio

officio ſcribæ, edolavit, etiam in literas retulit vitam patris ſui Auguſtini, quæ operibus ejus præmittitur.

JOANNES MARIA POLITIANUS Carmelita, itidem claruit anno cIↄccccxc, ac ſcripſit vitam B. Alberti Drepanenſis, & miracula ejuſdem. Atque alia, quæ ſimul Venetiis edita fuere. Habes & eam Alberti vitam apud Surium ad VII Aug.

PONTICUS VIRUNNIUS, ſeu Virumnius, (qui Tritthemio *Virinius*) Tarviſinus, ſub Ludovico Sfortia floruit anno cIↄccccxc. Varios poëtas commentariis illuſtravit; inque gratiam Badoeræ familiæ, claræ apud Venetos, atque à Britannis oriundæ, è decem Gaulfridi, Monumæthenſis archidiaconi, ac pòſt Aſaphenſis epiſcopi, libris, ſex priores in compendium redegit *a*. Vide de eo Iac. Bergomatem lib. XVI, & Tritthemium in Catal. Quorum neutrum dicti operis meminiſſe miror.

[a] *Excuſſ Auguſt.* 1534 & 1542. *Heidelb cum Beda, aliiſque.*

PHILIPPUS CALLIMACHUS EXPERIENS Florentinus, odio Paulli II papæ (à quo in carcerem conjectus, & tormentis fuerat excruciatus) conceſſit in terras, ut cum poëta dicam, alio calentes ſole. Nam in Poloniam abiit; ubi à Caſimiro rege Alberto filio præceptor datus, factuſque Caſimiro ipſi à ſecretis Moldavicæ cladis auctor eſt habitus, quaſi ſuaſiſſet ut nobilitas hoſti ob contumaciam objiceretur. Idem his terris libellum exaravit de his, quæ à Venetis acta ſunt, quò Tartaros, & Perſas, contra Turcas concitarent. Habes eum in Commentariis rerum Perſicarum. Signavit etiam hiſtoriam de Attilâ, qui Bonfinii Hungaricæ Hiſtoriæ adjungi ſolet. Item libros tres condidit de rebus ab Uladiſlao, Poloniæ, atque Hungariæ rege, geſtis. Quem itidem reperies inter ſcriptores de rebus Hungaricis. Id opus non dubitat Iovius dicere adeò eleganter, atque exactè compoſitum eſſe, *ut omnes, qui à Cornelio Tacito, per tot ſecula id ſcribendi genus attigerint, ſuo judicio ſuperârit.* Atque hæc quidem, de rebus Hungaricis ſcripſit pellectus munificentia Matthiæ Haniadis, Ungariæ regis. Alia quoque quæ ediderit, apud Tritthemium vide ad annum Chr. cIↄccccxc. Meminit ejus & Raphaël Volaterranus lib. VII: ubi Callimachum Geminianenſem, familiarem ſuum, vocat, ac literis, & ingenii ſolertiâ, ex paupere divitem factum ait. Geminianenſem verò appellat, quia ortus Sangeminiano, Hetruriæ oppido, quod Deſiderius, ultimus in Italia Longobardorum regum, condidit. Tritthemius, uti & Funccius, & alii, vocant Florentinum, quia oppidum id, etſi antea in Senenſium fuerit poteſtate, tum tamen Florentinæ ditionis erat. Vitam Cal-

limachi perſtrinxit Cromerus lib. XXX rerum Polonicarum : cui magis credi debet, quàm Iovio : ut qui multa à vulgo potiùs haurire, quàm rerum gnaros conſulere ſoleat. Sed & vide, quæ refert Gyraldus dial. I de poëtis ſui temporis, & Io. Michael Brutus, in vita, quam Callimachi de Uladiſlao hiſtoriæ præmiſit. Obiit Cracovię anno cIↄcccc XCVI, IV Kal. Novembris.

Epitaphium ejus ejuſmodi:

Exuvias præter, pellemque, atque oſſa Latini
Nil hic Callimachi terra Polona tegit.
Illa Boryſthenides rapuere, tenentque Camœnæ,
Quarum primus amor, gloria prima fuit.
Hoc perfecturus, ſi copula longa fuiſſet,
Veniſſetque ſuo juſta propago toro,
Sarmatide è nympha; ne barbara terra videri
Poſſet, Romanæ vel minus apta togæ.
Sed mors invidit: qua nil odioſius. atqui
Quæ feritas tacito non caret opprobrio?
Æneus eſt tumulus, mors ænea, & æneus ille
Qui legit hæc ſiccis triſtia verba oculis.

PAULLUS ATAVANTIUS FLORENTINUS, Ord. Serv. B. Mariæ, inter alia contexuit dialogum de Origine Servorum; atque eum dicavit Petro Medici, Coſmi F. Archetypon ejus operis eſt in bibliotheca Medicæa. Etiam conſignavit vitam B. Franciſci Senenſis, Ord. Serv. Item librum de laudibus Philippi Florentini, inſtauratoris ordinis Servorum. Deceſſit anno Chriſti cIↄcccc XCIX, ætatis ſuę LXXX.

DONATUS BOSSIUS, civis Mediolanenſis, edidit chronicon ab initio mundi uſque ad ſua tempora. Item de epiſcopis, & archiepiſcopis Mediolanenſibus uſque ad annum cIↄcccc LXXXIX, quo vixit. Prodiit Mediolani anno cIↄcccc XCII. Meminit & Tritthemii appendix.

CELSUS MAPHÆUS Veronenſis, Canonicus regularis Lateranenſis, edidit libellum de vita B. Tuſculanæ anno cIↄcccc LXXIV, cujus mihi indicium ex Veronenſium ſcriptorum ſyllabo antehac etiam memorato.

HERMOLAUS BARBARUS, patricius Venetus, natus fuit anno cIↄcccc LIV, XXI Maji. Franciſci Barbari, viri doctiſſimi, filius erat, Zachariæ Barbari nepos; ut quidem Philippus Bergomas ſcribit. Sed ab eo abit Volaterranus, qui Franciſcum Barbarum ejus patruum

patruum fuiſſe ait: unde & alibi Hermolaum vocat Franciſci neceſſarium. At non alterum tutius hac in re ſequi poſſumus, quàm Andream Brentium Patavinum. Ejus verba hæc ſunt in epiſtolâ ad Zachariam Barbarum, quæ mihi Pignorius ſuggeſſit: *Nimirum in te omnia Franciſci Barbari patris virtutum lumina eluceſcunt. cui certè multùm Latina lingua debet, tot tantiſque ab eo libris, partim compoſitis, partim converſis. à quo minimè degenerat Hermolaus filius, te tanto patre non indignus.* Puto eundem eſſe Franciſcum Barbarum ad quem exſtat epiſtola Philelphi anno ſcripta cIↃCCCCXXXVII, & cIↃCCCCXXXVIII ſemel, iterumque, & cIↃCCCCXLI, & cIↃCCCCXLIII, cIↃCCCCXLIV; quem & virum clariſſimum vocat epiſtola ſcripta ad Victorium Feltrenſem, ubi ſe Conſtantinopoli ad Barbarum hunc miſiſſe ait Ariſtotelis Rhetorica ad Theodectem. Primùm Hermolaus legatus fuit Venetus, hinc patriarcha Aquilejenſis, ac ut aliqui referunt (eóſque inter Joannes Rioche Minorita in compendio hiſtorico) tandem factus eſt Eccleſiæ Romanæ Cardinalis.

Qua de re adſcribam longiuſculum Petri Bembi locum ex hiſtoriæ ejus Venetæ libro primo: *Eo mortuo Innocentius Patriarchatum (ſic enim appellant) Aquileenſium, quem is multos annos obtinuerat, Hermolao Barbaro, legato apud ſe Veneto attribuit. quod ubi civitas intellexit, tametſi Hermolaus ad Senatum ſcripſerat, coactum ſe à Pontifice veſtem ſenatoriam mutaviſſe: quoniam tamen ſacerdotiis cooptari cives Veneti, qui legati Romæ eſſent, lege prohibebantur, graviter tulit auſum illum contra patrias leges facere. Auxit ejus rei magnopere invidiam quod antea ex Hermolai litteris, quas ad Senatum de Bardi morte dederat, more inſtitutoque majorum comitiis ſenatoriis præjudicium patres fecerant, cujus ipſi civis nomen ad id adipiſcendum ſacerdotium Innocentio commendarent: itaque deceptos in eo ſeſe ac propè deluſos querebantur. Erat omnino Hermolai propter ejus ſummam in literarum, atque optimarum artium ſtudiis præſtantiam, magnum apud exteras nationes nomen, apud ſuos quidem certè maximum: nam ad doctrinæ ſingularem opinionem etiam vitæ perpetuam innocentiam adjunxerat: ſimul is multum patris opibus, & gratia, qui ſummo proximum in civitate magiſtratum gerebat, multum clientelis, neceſſitudinibus, propinquitatibuſque pollebat quibus tamen in rebus ſatis ſibi præſidii non habuit, cum pluris à patribus una legum charitas, majeſtasque, quàm ullorum civium omnibus aucta nominibus dignitas, atque claritas fieret. Decemviri enim literas ad eum ſeverè ſcriptas dederunt morâ omni excuſationeque ſublatâ, ſacerdotium repudiaret: id ſi non faceret, patrem magiſtratu remoturos, & bona ejus publicaturos præ ſe tulerunt. At pater perſpectâ civitatis voluntate, omnibus tentatis rebus, cum jam eam flecti & le-*

nire poſſe diffideret, ægritudine animi eſt mortuus. Filius non multò poſt Romæ, editis Plinianis caſtigationibus, immenſi prope laboris opere, privatus plebejo morbo periit. Eum vitæ finem Hermolaus habuit; omnium ex ſua civitate, qui ante illum nati eſſent, Latinorum & Græcorum literis planè doctiſſimus. Ab anno ætatis duo vigeſimo ſcribere orſus fuit: cumque alia multa edidit, quæ doctorum manibus verſantur: tum etiam Plinii Veronenſis (non Novocomenſis, uti apud Jovium eſt) Hiſtoriam Naturalem accuratè caſtigavit. Idem librum reliquit de conſcribendâ hiſtoriâ, quem dicavit M. Antonio Sabellico, hiſtoriographo. Alia etiam inedita hactenus parabat, quæ cujuſmodi fuerint, cognoſcere eſt ex præfatione ejus Caſtigationum in Melam. Proprietatis vocabulorum in utraque linguâ curioſus erat, moribus caſtiſſimis, adeoque à faſtu alienus, ut ſæpe, ſicubi dubitatio oborta eſſet, proximos, ac familiares conſuleret, atque adeò à quovis diſcere paratus eſſet: quemadmodum de eo Volaterranus teſtatur. Eraſmi in Ciceroniano tale de eo judicium eſt. Vocat *verè magnum, ac divinum hominem, ſed in dicendo Ciceroni diſſimillimum, & ipſo, pene Fabio, Plinioque elaboratiorem, cujus eloquentiæ nonnihil offecerit philoſophiæ ſtudium.* Petrus Bembus lib. VI, epiſtola ad Danielem Barbarum (qui fratris filius erat) vocat Hermolaum *doctiſſimum, præſtantiſſimumque omnibus in diſciplinis virum, ſanctiſſimumque hominem.* Vide & laudationem ejus apud eundem Bembum initio libri de culice: quo Barbarum hunc, & Pomponium Lætum (cujus Barbarus fuerat ſectator) colloquentes inducit. Sepultus eſt Romæ ad S. Mariam de populo: ubi talis inſcriptio legitur:

Barbariem Hermoleos Latio qui depulit omnem,
Barbarus hic ſitus eſt; utraque lingua gemit.
Vrbs Venetum vitam, mortem dedit inclyta Roma;
Non potuit naſci clarius, atque mori.

Obiit XII Kal. Jun. anno Chr. CIↃCCCCXCIII, ætatis ſuæ XXXIX. Volaterranus ait deceſſiſſe mœrore, quòd à Senatu Veneto miſſus orator, præter auctoritatem Senatus ſui, ab Innocentio factus eſſet patriarcha Aquilejenſis. Sed aliter Petrus Crinitus lib. I. de hon. diſc. cap. VII. ubi peſtilentiâ Romæ exſtinctum refert: ac Pici Mirandulæ officium erga morbo hoc affectum exponit. Atque idem etiam legas apud Jovium in elogiis. Mirum ſanè hæc fugiſſe Volaterranum, qui neſcio quæ de magnopere mœrentis contumaciâ, atque exilio, φλυαρεῖ. Uti & illud in eo reprehendit,

dit, quòd Plinium caſtigandum ſuſceperit, opus, ut ait, impar dignitati, & vitæ ſuæ inſtituto. Utinam ſic à multis ejus dignitatis, atque inſtituti, peccaretur. Et ſanè cogitare debuerat Volaterranus, jam antequam ad Epiſcopatum provectus eſſet, parata majori ex parte habuiſſe, quæ ad iſtud opus pertinerent. Neque propterea Epiſcopale munus, quod ſeu volens, ſeu invitus ſuſceperat, neglexit. Aliud ſanè inter cætera arguunt conciones ejus, quæ Patavii MSSæ exſtant apud Eremitas. Aliquantò poſtquam iſta exaraſſem, in manus meas venit elegans opuſculum Ioannis Pierii Valeriani, quo agit de literatorum infelicitate. Id unà cum aliis non paucis ſcriptoribus, qui proximis hiſce annis in Venetorum ditione prodiiſſent, illuſtriſſimus Dominicus Molinus, ut munificè, ita percommodè tranſmiſerat. Eo quippe in libello inter alia, quæ de triſti doctorum virorum exitu paucis cognita exponit, etiam offendi, quæ veriſſima eſſe docerent, tam illa, quæ de exilio ac mœrore Hermolai prodiderat Volaterranus; quàm quæ de peſtilentiæ morbo Crinitus, & Jovius, retuliſſent. Hunc quippe in modum Pierius eo in opuſculo rem narrat: *Hermolaus Barbarus, Venetus Senator optimus, vir, quod omnes fatentur, ætate ſuâ literatiſſimus, eo ipſo tempore, quo aliquam ſtudiis ſuis quietem ſe adſecutum arbitrabatur; dum Romæ apud Alexandrum Sextum, Pontificem Maximum, Venetæ nobilitatis nomine Oratorem agit; ſummiſque vigiliis intermortuam bonarum litterarum, neque non & diſciplinarum gloriam ſuſcitat; ob ſuſceptum, inconſulto Senatu ſuo, Aquilegienſe ſacerdotium exul factus, & de poſſeſſione ejectus, vitam inopem aliquamdiu traxit Alexandri Pontificis ſummi ſportulâ quodammodo ſuſtentatus: paucis verò poſt menſibus peſtilentiâ contactus, deſertus ab omnibus, infeliciſſimo mortis genere oppreſſus eſt; quique laudatione, & eloquentiâ ſuâ innumeros ætatis ſuæ homines illuſtraverat, & funere, & honore ſepulchri ita defraudatus eſt, ut ubi ſepultus, quóve hominus cadaver conjectum fuerit, ignoretur.*

Hermolao Barbaro à ſecretis fuit Joannes Antonius Pantheus, Veronenſis, qui de Pliniorum patria ſcripſit, ac tridui confabulationes de thermis Calderianis; quod opus Vincentiæ primum anno cIↄcccclxxxviii prodiit, poſteaque cum ſcriptoribus aliis de balneis Venetiis eſt recuſus anno cIↄIↄliii. Libros ejuſdem de urbe Verona citat Torellus Sarayna. Sed eos videre nondum contigit: nec Italicè, an Latinè eos ſcripſerit, ſat ſcio.

Circa idem tempus florebat Donatus Acciaiolus (qui

(qui Leandro Alberto ACCIEVOLUS) Neri filius, ab antiquâ ſtirpe Florentinus; vir in Rep. occupatiſſimus, nec tamen ſtudiorum veterum planè deſertor. Nam, præter alia, Plutarchi Hannibalem, Scipionem, Alcibiadem, ac Demetrium, convertit. Ipſeque compoſuit vitam Karoli Magni. De hoc, quæ adfert, hauſit ex Eginhardo, genero Karoli Magni: de quo dictum nobis libro ſuperiori. Hoc Donati opus de vita Karoli cum Plutarchi vitis conjungi ſolet: unde, (ut etiam monitum nobis, cùm de Turpino ſuperiùs ageremus) ſpiſſus ille error obortus eſt Wicelio in Hagiologio *a*, ut ſcriberet, ſe Karoli vitam ex Plutarcho deſumſiſſe; cùm ſatis conſtet, Karolum annis ampliùs ſexcentis vixiſſe poſt Plutarchum. Exſtat Philelphi epiſtola anni CIↃCCCCLI ad Donatum Actiolum. Puto eundem. Quanti eum fecerit Jacobus Picolominæus, cardinalis Papienſis, ex ejus ad Donatum hunc epiſtolis compluribus ſatis liquet. Præclarum quoque ejus elogium eſt apud Ugolinum Verinum, Donati æqualem, lib. II Florentiæ illuſtratæ; ubi ſic canit:

a *Fol.* 178

Quis ſcripto, quis te, Donate, diſertior ore,
Accarole b *fuit? quamquam tua clara propago eſt,*
Tu tamen huic veros cumulaſti laudis honores.

b *Acciaole.*

Meminit & in Ciceroniano ſuo Eraſmus. Fuit Donatus hic auditor Joannis Argyropoli Byzantini. Imò commentaria illa in Nicomachia Ariſtotelis multi arbitrantur non ipſius eſſe Acciaoli; ſed prælectiones eſſe Argyropoli; ab Acciaolo autem deſcriptas, inque lucem emiſſas. Nihil tale tamen de eo Volaterranus. Qui inter alia: *Donati,* inquit, *ſtylo nil dulcius optatur; cujus & lenitas, & ornatus, mores ejus ſuaviſſimos refert.* Et mox: *In hoc præter literas, & vitæ caſtitas, & juſtitia laudatur. Deceſſit in legatione, patrimonio filiis non amplo ob abſtinentiam relicto. Filiæ verò ob ejus in Remp. merita, haut aliter, quàm Paulli Æmilii, aut Ariſtidis, ære publico nupſerunt.* Apud Paullum Iovium legere eſt, ut, cùm ad opem à Gallis adverſus Xyſtum Pontificem poſcendam profectus eſſet; Mediolani in itinere mortuus ſit; atque inde Florentiam relatus, in Carthuſiano ibidem templo fuerit ſepultus. Contigit id anno CIↃCCCCLXXIII, menſe Auguſto. Eſt in obitum ejus hujuſmodi Politiani carmen: quod & Florentiæ in Carthuſiano legitur:

Donatus nomen, patria eſt Florentia, gens mî
Acciaola domus, clarus eram eloquio.

Fran-

Francorum ad regem patriæ dum orator abirem,
In ducis anguigeri mœnibus occubui.
Sic vitam impendi patriæ, quæ me inde relatum
Inter majorum nunc cineres ſepelit.

Etiam Campani in laudem ejus verſiculos reperies in Gentilis Urbinatis literis: quæ leguntur inter epiſtolas Iacobi Piccolominæi, Cardinalis antè memorati.

Ioannes Simoneta, Calaber, ſcripſit de rebus geſtis Franciſci Sphortiæ, Mediolanenſium ducis, libros xxxi. Eos verò dicavit nepoti Franciſci hujus, Ioanni Galeatio Mariæ Sphortiæ, duci Mediolanenſi. Quàm bonâ autem fide ea ſcripſerit, ipſe in præfatione indicat verbis iſtis: *Hoc ipſum bellum, & re maximum, & memoriâ digniſſimum, cui, dum gereretur, aſſiduè interfui, paullo diligentius ſcribere operæpretium duxi. Equidem omnia in commentarios, & eo ordine, quo gerebantur indies ſingula, celeri ſtylo deprompſi: ſi minus eleganter, minuſque ornatè; at verâ, & incorruptâ fide. Nihil non à me ſcriptum eſt, quod vel non ipſe viderim, & contemplatus fuerim; vel à locupletiſſimis teſtibus auctoribuſque, vel etiam ab ipſo Franciſco, dum ille de ſe modeſtiſſimè loquens aliquando præteritorum temporum pericula, reſque per omnem fortunam, non tam ab ſe, quam ab aliis, geſtas recenſeret, acceperim: quod aliis haud quaquam contigit; ſi qui fortaſſe reperiantur earundem rerum ſcriptores, etiam eruditiores.* Etiam ad operis calcem, & argumentum pleniùs indicatur, & ſimiliter ad fidem pertinentia afferuntur. Verba ea ſunt: *Iis commentariis ab primo Alphonſi in Italiam adventu, & ab quarto & viceſimo ſupra quadringenteſimum & milleſimum anno à natali Chriſtiano, ad ſextum ſexageſimum uſque annum, non divi Franciſci Sphortiæ ſolùm, ſed omnium Italicorum populorum, regum, & rerumpublicarum facta domi foriſque continentur; tantâ fide, religione, literis prodita, ut nihil gratiæ atque adulationi datum eſſe conſtet: quæ eo certiora habenda ſunt, quòd, qui ſcripſit, rebus ferè omnibus interfuit. Ea nunc, regnante Ioanne Galeacio* vi, *Mediolani ducis auſpiciis, & juſſu illuſtriſſimi Ludovici Sphortiæ, Antonius Sarotus impreſſit Mediolani,* ix *Kal. Octobres* cIↄcccclxxxvi. Simonetam hunc Franciſcus Philelphus epiſtolâ, quam ad eum ſcripſit anno cIↄcccclxxix, vocat *ducalem ſecretarium: commentarios* verò ejus *diſertiſſimos* appellat. *Inſignis hiſtoricus* nuncupatur à Iovio in elogio Franciſci Sphortiæ. Operæ autem eſt ſcire, quam pro tali opera gratiam retulerit. Galeacio à conjuratis occiſo acerba in eum, ac fratrem Cichum, quæſtione fuit inquiſitum: ac fratri quidem præciſæ cervices: Ioannes autem poſt tormenta quomodocumque evaſit: idque, ut Iovius ait, *valido apud ty-*

rannum pudore, ne videretur ingratè ſublatus, qui patrem, ſummæ virtutis principem, ne unquam interiret, beneficio literarum immortalem effeciſſet. Ex memorato Simonetæ opere luculentam ὑποτύπωσιν de expeditione Papæ Pii adducit Mejerus in annal. Fland. ad an. cIↃcccclxiii *a*.

a *Pag* 233 & 234.

T. ALEXANDER CORTESIUS carmine epico panxit laudes bellicas Matthiæ Corvini, Hungariæ regis. Iungitur Hungariæ Bonfinii hiſtoriæ. De eo ſic Janus Duza pater præfat. altera annalium Batavicorum, quos carmine reliquit: *Poſt quos aliquot ſeculis interjectis natus Alexander Corteſius, vel hoc ipſo commendandus, quòd intermiſſam res geſtas verſibus ſcribendi conſuetudinem nova laude reparavit, in illius regis virtutibus celebrandis, cujus magnitudo maximorum Poëtarum vires facile exhaurire potuerit.*

BONIFACIUS SIMONETA abbas fuit monaſterii Cornu; quod Placentini tractus oppidum eſt: Patruus ejus fuit Joannes Simoneta, is quem Sfortiæ geſta edidiſſe, proximè diximus. Bonifacius hic poſteris tranſmiſit perſecutionum Chriſtianarum, & pontificum hiſtoriam: ſed eam non continuo filo tractavit; verùm in epiſtolarum ſex libros novo invento diſcerpſit; multaque iis ad rerum naturam pertinentia admiſcuit: ſcriptor non exiguæ lectionis, ſed qui, quantum videre poſſum, nihil habeat cæteris indictum, ut carere eo tutò poſſit hiſtoriæ ſtudioſus. Vixit anno cIↃccccxc. ut vel argumento eſt prima epiſtola, quæ eſt ad Karolum VIII, Galliarum regem.

Circa annum cIↃccccxc claruit HUGOLINUS, ſeu Ugolinus VERINUS. Præceptorem ſuum vocat Chriſtophorum Landinum *a*.

b *Lib.* 2. *illuſtratæ Florẽtiæ.*

Quo, Landine, tuas percurram carmine laudes,
Præceptor venerande?

At diſcipulum habet Petrum Crinitum:

Diſcipulique mei Criniti carmina Petri
Æternùm vivent.

Pater fuit Michaëlis Verini, optimi, & caſtiſſimi adoleſcentuli; qui, relictis diſtichis piis, anno ætatis ſuæ XVII obiit. Notus de eo Politiani verſiculus,

Ne ſe pollueret, maluit ille mori.

Et pater ipſe Ugolinus Michaëlem deplorat his verſibus:

Quid referam nati Michaëlis funus acerbum?
Exſtat opus, prohibetque pudor narrare, quid ille
Scripſerit. Ingenii teſtes ſua diſticha reſtant,

Quæ

Quæ ſenſa oſtendunt anguſtis grandia gyris.

Panxit Ugolinus libros tres de illuſtratione Florentiæ: unde verſus eos exſcripſimus. Primo eorum agit de laudibus veteris Florentiæ. Altero exponit inſignes civitatis viros,& res ejus geſtas. Tertius tractat de genealogia illuſtrium urbis familiarum. Hoc poëma primùm Lutetiæ typis Rob. Stephani junioris prodiit anno cIↃIↃLXXXVIII: idque è bibliotheca Germani Audeberti Aurelii: qui & aliquot MSi codicis lacunas ſupplevit, & depravata, aut vetuſtate exeſa, reſtituit. Conſcripſit & Carliados opus,quod erat de Carolo Magno. Itidem heroico metro conſignavit vitam B.Antonini Florentini. Adhæc deſcripſit carmine expugnationem Granatæ, & laudationem Philippi Benitæ, & opus de rebus cœleſtibus,atque alia. De exceſſu Ugolini ita refert is, qui poëmatibus quædam de vita ejus præmiſit: *Ceterùm Verinum hunc, annos cùm peregiſſet* LXXV, *aut plures, perhibent fato functum anno ſalutis* cIↃCCCCXC : *qua tempeſtate Leo* X *urbem Florentiam ingreſſus eſt: cùm ibi jam antea, adhuc juvenis, talem hunc virum ſibi habuiſſet præcipuum ad linguam Latinam ducem, atque magiſtrum.* Quibus non poſſum penitùs aſſentiri. Nam Ugolinus lib. II Florentiæ ſuæ, deplorat obitum diſcipuli ſui Criniti, quem deceſſiſſe ait undecimâ trieteride: hoc eſt anno trigeſimo primo, vel alterutro eorum,qui proximi conſequuntur. Atqui Crinitus libros ſuos de Honeſta diſciplina Florentiæ edidit anno cIↃIↃIV: ut ex præfatione auctoris conſtat ad Bernardinum Caraffam Neapolitanum, epiſcopum Antiochenſem. Non dubium igitur, quin poſtea Ugolinus ſuperfuerit.

ANTONIUS CORNAZANUS, Placentinus claruit anno cIↃCCCCXC. Carmine comprehendit vitam, & obitum beatæ virginis Deiparæ: proſâ autem vitam Bartholomæi Colonei,imperatoris Venetorum. Vide Jacobum Bergomatem in Suppl. Chron.lib. XVI.& Tritthemium in catal.ut juniores mittam. Uterque illorum Cornazanum Ferrarienſem facit: uti & Simlerus. Sed Leander in Italia *a* recenſet eum inter viros eruditos Placentiâ ortos: ubi & illud addit, Latinis ac vernaculis carminibus excelluiſſe. Omnem autem dubitationem tollit editio vetus an.cIↃCCCCLXXII: quæ apud Pignorium,& alios,adhuc invenitur.Titulus ejus hujuſmodi eſt: *Ad ſereniſſimum Venetorum dominum, ejuſque civitatis principem clariſſimum, de fide & vita Chriſti, Antonii Cornazani, Placentini vatis, liber incipit.*

a In deſcriptione Lombardiæ Ciſp. pag. 379. edit. Colon.

HIERONYMUS ALBERTUCIUS BURSELLUS, qui & à patriâ *Hieronymus de Bononia* appellatur, Ordinis Præd. circa idem

tempusChronicon condidit ab origine mundi,uſque ad annum cIↄ-ccccxci. Item confecit annales conventus Dominicani Bononienſis ab inſtauratione vitæ regularis ad ſua uſque tempora. Præterea poſteris profuit ſignando annales Fratrum Ord.Dominic. Et tabulas duas, unam de magiſtris general bus Ord. Domin. alteram de ejuſdem ordinis illuſtribus viris. Obiit pleuritide Bononiæ anno cIↄccccxcvii,vii Kalend.Decemb. Vide Leandrum Albertum de illuſtribus viris Ord.Præd.lib.iv: qui & ejus meminit in Italia ſua, ubi Romanulam deſcribit.

ANGELUS BASSUS, qui notior altero nomine POLITIANI: quomodo vocatus à Monte Politiano, Hetruriæ oppido; ubi an.cIↄccccliv prid.Idus Quinctiles natus erat. In Græcis diſcipulus fuit Andronici Theſſalonicenſis: qui peritiâ ejus linguæ proximus à Gaza erat,&,judicio aliquorum,etiam præſtabat; etſi Latinâ multùm cederet. Inſtituit liberos Coſmi Medicis; eoſque inter Joannis Medicis, qui Pontificatum adeptus vocabatur Leo x. De politie ſtyli ejus res notior eſt,& vivente etiamnum erat,quàm ut dicere de eo quicquam ſit opus. Ac ſedulò operam dabat, ne hac parte gloriam partam amitteret. Unde de eo ſic Volaterranus lib.xxi: *Mihi ſolebat epiſtolas,cùm Græcas,tum Latinas,ſcribere: ſed ſermone vernaculo plures: quod frequenter faciebat occupatus, ne naſus aliquis ſtylo offenſus impræmeditato,præjudicatæ jam de eo opinioni officeret.* Fuit ſacerdos, & canonicus Flore tinus, ac illuſtris viri Laurentii Medicis alumnus, Joannis Pici Mirandulani ſtudiorum ſocius individuus. Latinas Græcaſque literas annis xi Florentiæ docuit: ac, præter alia,Herodiani hiſtoriam luculentè vertit; etſi æmuli ſparſerint,laborem eum fuiſſe Gregorii Tiphernatis. Qua de re ita Jovius in elogio Tiphernatis: *Famâ quoque fertur, Herodiani hiſtorias ejus ingenio,laboreq́; fuiſſe tranſlatas: quaſi eas morienti ſubtraxerit Politianus, vir in literario negotio ſæpe convictus furti. Sed vix credibile videtur,ut vir in omni dicendi facultate opulentiſſimus idem,atque promtiſſimus,ex alieni ingenii labore famam probro & calumniâ redundantem quæſiſſe voluerit.* Idem Politianus condidit brevem hiſtoriam,ſeu commentarium de conjuratione Iacobi Paccii, equeſtris ordinis viri, & aliorum ejuſdem familiæ, & quorundam è Salviatorum gente, adverſus Laurentium,& Julianum, & univerſam domum Medicæam. Hanc hiſtoriam Latinè ornatiſſimeque perſcripſiſſe,etiam Pauli Jovii in doctorum virorum elogiis judicium eſt. Pluraque de ejus virtutibus,& vitiis,apud eundem Iovium vide. Aliaque aliorum de eo videre poſſis in opere noſtro de Poëtis Latinis,& apud Barthium

Adver-

Adverſariorum lib. xlvii. cap. v. & diſpliceat, quod Petrus Bembus eum pene initio diſſertationis de imitatione vocat doctum & ingenioſum, ſed non multum prudentem. Nolim tamen de eo contendere, quòd candori ejus nō multum tribuit Guilhelmus Budęus Annot. in Pandectas *a*, ubi ſic ſcribit: *Plutarchus in eo libro, quem de Homero compoſuit: qui liber nondum Latinus ex profeſſo factus eſt, licet Politianus, vir ille quidem excellentis doctrinæ, ſed animi non ſatis ingenui, ex eo libro rerum ſummas ad verbum tranſcribens, quaſique flores præcerpens, non erubuit id opus, pro ſuo edere, in quo nullam, præterquam transſcribendi, ac vertendi operam novaverat*. Deceſſit Florentiæ viii Kal. Octobr. xl ſolùm, ut eſt apud Volaterranum; non, ut eſt apud eundem Jovium, annos natus xliii. Fuit id Chriſti anno, non cIↃIↃix, ut complures, eoſque inter Eberus in Faſtis, & Elias Reuſnerus in diario hiſtorico, tradunt; ſed cIↃccccxciv, eopſe quo deceſſere Hermolaus Barbarus Venetus, & Ioannes Picus Mirandulanus: ut de tribus his teſtatur ille, qui *b* Matthiam Palmerium continuavit. Quòd ſi ejus teſtimonium haut ſufficit, at omnem ſcrupulum eximet Marſilius Ficinus, epiſtola ad Germanum de Ganai, ubi cùm de obitu Joannis Pici Mirandulani egiſſet, ſubjungit, *ut nota ſit tibi reliqua literarum jactura hoc auctumno Florentiæ facta; Angelus Politianus noſter, Latina, Græcaq; lingua doctiſſimus Septembri proximo ante Pici obitum migravit è vita quadrageſimo ætatis anno.* At Picus deceſſit an. cIↃccccxciv, ut inter omnes convenit. Præter alios, Petrus Crinitus ei epitaphium ſcripſit: in quo iſta legas:

Fovit benigno me ſinu Flora, & illic
In fata ceſſi, Parthenopeos reges
Cum Gallica arma irruerent minabunda,
Tu vale, & hoc ſis meriti memor noſtri.

Sed hæcne, vel Politiano ſunt digna, vel Politiani diſcipulo, Crinito? Quid enim apertius eſt, quàm σκάζοντας iſtos præter metri legem, ita claudicare, ut plura in metro vitia ſint, quàm verſus? Quod non retuliſſem, niſi verſiculi illi, & in duodecimo Epiſtolarum Politiani libro (qui ferè adoptivis Epiſtolis conſtat) adferrentur, & Jovius eos tanti duxiſſet, ut in doctorum eos elogiis referret. Vulgò fertur, obiiſſe Politianum, fœdi amoris impatientiâ capite in parietem illiſo. Sed id fabulam eſſe à malevolis confictam, ait Pierius Valerianus lib. ii *c* de literatorum infelicitate. Cenſet autem, deceſſiſſe mœrore, eò quòd inclinare jam videret fortunam Petri Medices, quem literis imbuerat.

a *Pag.* 282 *edit. Rob. Steph.*

b *In edit. Euſeb. Baſil. Henr. Petr.*

c *Pag.* 70, 71.

Pacificus Maximus patriâ Asculanus, præter inve-

ctivam in Ang. Politianum, etiam carmine condidit libros duos de Lucretia, quæ vim paſſa à Tarquinio manus ſibi attulit: item libros totidem de Virginia à patre Virginio interempta, cùm eam Appius Claudius ſtupro deſtinaſſet. Dicavit autem Angelo Colotio Æſinati. Adhæc fecit carmine libros ſeptem de bello Cyri, regis Perſarum, de bello Syllæ & Martii libros XI, de bello ſervili Spartacio lib. VI, atque alia: quæ partim anno cIↃIↃ, partim circa hoc tempus, in lucem prodierunt. Ordine equeſtri natus fuit, ac viginti luſtris vixit; ut Camillus Damianus refert in epitaphio ejus, quod ſubjicitur Lucretiæ, ac Virginiæ, in poëmatis editione Fanenſi anni CIↃIↃVI: unde & ante id tempus deceſſiſſe Pacificum cognoſcimus.

CAP. IX.

Thomæ Scrope, ſeu Brandley, compendium hiſtoricum, aliaque. Variorum vitæ, atque acta, auctore Ioanne Lydgate. Thomæ Walſinghami hypodigma Neuſtriæ, Polychronici auctarium, & de Henrico VI *liber. Ioannis Stouvi acta concilii Baſileenſis. Nicolai Bungei, ut vocat, adunationes Chronicorum. Ioannes Whethampſtedus, ſeu Frumentarius, de S. Amphibalo, viris illuſtribus, terra ſancta, & geſtis ſuis. Ioannes Blacuejus de mundi ætatibus. Rogerius Albanus de progenie regum Britannicorum. Anonymus de vita regis Henrici* V. *Ioannis Amundisham de vita Ioannis Frumentarii. Thadæi excerpta de aliquot ſanctorum vitis. Ioannis Caprave Chronicon, & alia. Nicolai Montacutii reges Angliæ, ſcala temporum, epiſcopi Angliæ, pontifices Romani. Thomas Gaſcoigne de vita B. Hieronymi. Ioannes Chaundeler de geſtis, ac laudibus variorum. Guilielmus Botonerus de antiquitatibus Anglicanis, & actis Ioannis Faſtolphi. Ioannis Hardinge Chronicon & Scotiæ chronographia, deque jure regum Angliæ in Scotiam. Roberti Balæi opera varia. Ioannis Phreæ coſmographia, & tranſlatio Xenophontis, ac Diodori. Ioannes Stonus. Nicolaus Kenton de vita Cyrilli. Guilielmi Grenæi hagio-*

hagiologium Carmeliticum. Thomas Wigenhale de rebus monaſterii Dieramenſis, & miraculis matris virginis. Gualterus Hunte, ſeu Venantius, de geſtis concilii Florentii, ac plura ejuſdem ſcriptoris. Guilielmi Elphinſtoni Chronicon de rebus Scoticis. David Morganius de antiquitatibus Cambriæ. Thomæ Rudburne geminum Chronicon: atque idem de rebus cœnobii Hidenſis. Guilhelmi Caxtoni Chronicon, aliaque. Georgii Riplay vitæ, & liber de doloribus Mariæ, quas ea, patiente Chriſto, perpeſſa eſt. Ioannes Roſſus.

VEnio nunc, ſi ita cum poëta loqui licet,

Ad penitus toto diviſos orbe Britannos.

Apud hos, temporibus Frederici III, Angliæ imperium tenuit, primùm quidem Henricus VI, uſque ad annum cIↄccccLXI: hinc Eduardus IV, uſque ad annum cIↄccccLXXXIII: tum Richardus III biennio: ac deinceps Henricus VII.

Horum omnium temporibus vixit THOMAS SCROPE, aliàs BRANDLEY, nobilis Anglus, priùs Carmelita in monaſterio Horwicenſi: exinde, conſenſu papæ Eugenii IV, Dromorienſis in Hiberniâ epiſcopus, & ad Rhodienſes legatus. Hic non tantùm ex Latino Anglicè vertit Philippi Riboti Catalani librum de geſtis Carmelitici ordinis: ſed Latinè quoque compoſuit compendium Hiſtoriarum, & juris libros IX. item librum de ſectarum introitu in Angliam, & alium de profectione ſuâ ad Rhodios. Propè centenarius obiit anno cIↄccccXCI.

Venio ad alios minùs longævos, quantum quidem ex iis conſtat, quæ veteres de iis prodiderunt. Anno cIↄccccXI ſub Henrico VI jam ſexagenarius vixit JOANNES LYDGATE Anglus, Burienſis cœnobii monachus ad ſancti Eadmundi. Scripſit vitas S. Eadmundi regis, S. Ethelſtani, S. Fremundi principis, S. Mariæ, (quæ MSa Oxonii eſt in bibliotheca publica) B. Albani martyris: adhæc acta Guidonis Warwicenſis: librum de Guidone, & Colbrando, & alia, quæ Balæus recenſet. Etiam ex Ioanne Bocacio, & aliis, tranſtulit libros IX de caſibus virorum illuſtrium: item de bello Thebano, de capta Troja, atque alia.

Claruit eodem tempore THOMAS WALSINGHAM Norfolcienſis, monachus ad S. Albani, Anglorum protomartyris. Hic regi ſuo dedicavit hiſtoriam ſuam, quam Græco nomine *Hypodigma*

Neuſtriæ inſcripſit, eo quòd regionis hujus res geſtas oſtendat, atque enarret. Incipit eam à Rollone, primo duce Normannorum, eorumque irruptione in Britanniam, quæ contigit circa annum Chr. Iↄcccxcvii: ac perducit uſque ad annum ſextum Henrici v: qui Chriſti eſt cIↄccccxvii. Præterea Chronicon edolavit de rebus Anglicis: quod ab Henrico iii, in quo Matthæi Pariſii hiſtoria deſiit, perducit uſque ad annum xi Henrici v, Chriſti cIↄccccxxii. Hic auctor MSus quidem Cantabrigiæ eſt in Collegio S. Benedicti: at anno cIↄIↄlxxiv in lucem protractus fuit à Matthæo Parkero, Archiepiſcopo Cantuarienſi. Præter hæc autem etiam Polychronici, ab Ranulpho, Ceſtrenſi monacho, concinnati, auctarium reliquit; quod incipit ab an. cIↄccccxlii, ac terminatur an. cIↄccccxvii. Denique & acta compoſuit Henrici vi, Britanniæ, Galliæque regis; cujus temporibus vivebat.

Ejuſdem regis ætate, circa annum cIↄccccxl erat JOANNES STOVVS, monachus Benedictinus Nordvici ad S. Servatorem, & Theologiæ doctor Oxonienſis. Interfuit concilio Baſileenſi: interque alia, ejus Acta perſcripſit. Meminit Robertus Talbotus, atque ex eo Balæus Centur. xi.

Item tum vixit NICOLAUS BUNGEY, patriâ Nordovolgius, ſub Londinenſi epiſcopo clericus, eidemque à ſacellis. Contexuit opus, quod *Adunationes Chronicorum* inſcripſit. Mentio ejus eſt apud Nicolaum Brigamum, atque exinde apud Balæum cent. xi. Item apud Guilielmum Botonerium, & ex hoc apud Pitſeum in Ætate xv.

JOANNES WHETHAMPSTEDUS, qui & FRUMENTARIUS, Anglus, ſub eodem rege claruit circa annum cIↄccccxl, ac in Papienſi, & Senenſi conciliis, tempore Martini v Pont. Rom. orationem habuit. Idem multa ſcripſit, atque inter hæc, hiſtoriam B. Amphibali, librum de viris illuſtribus, & de ſitu terræ ſanctæ, item de rebus à ſe geſtis. Vitam etiam S. Albani vertit.

JOANNES BLACUEJUS, vel BLAKENEY, Norfolcenſis, circa annum cIↄccccxlvii vivebat: ac cùm aliis nomen invenit, tum opere de mundi ætatibus.

Circa idem tempus fuit ROGERIUS ALBANUS, Anglus, Hartfordienſis ex oppido S. Albani, Carmelita. Pręter compendium hiſtoriæ Biblicæ opus reliquit, quo progeniem regum Britanniæ complexus eſt.

Anonymus Anglus conſcripſit vitam regis Henrici v, eamque

Henri-

Henrico VI regi dedicavit. Idem eſt, qui T. Livium Anglicè tranſtulit. Meminit Pitſeus.

Ioannes Amundisham, Anglus, ad fanum Albani monachus, floruit ſub Henrico VI ejus nominis Anglorum rege, anno Chr. cIɔccccL. Scripſit acta abbatis Ioannis Frumentarii: quem & vivum magni fecit, & mortuum pari affectu eſt proſecutus.

Anno Chriſti cIɔccccLVII, Thadæus, qui aliis Tatheus, abbas Scotorum Ratisbonæ, poſtulato Conradi, præpoſiti in Ilminſter, excerpſit ex Chronicis Scotorum fragmentum de S. Kiliano, S. Virgilio, S. Lullo, atque aliis: quod repræſentat Caniſius Tom. IV Antiq. Lect. Diſpiciendum autem, an non idem ſit Thadæus Romanus, qui res Frederici I carmine ſcripſit; ac à Cuſpiniano in opere de imperatoribus refertur inter eos, quorum operâ ſit uſus. Sanè ætas convenit.

Ioannes Caprave, vel *Capgrave*, Anglus Cantianus, monachus Auguſtinianus, & Theologiæ doctor Oxonienſis, ac tandem Ordinis ſui provincialis, vir longè doctiſſimus, præter commentarios in Scripturam, cùm alia conſignavit, tum de nobilibus Henricis, catalogum ſanctorum Angliæ, de illuſtribus viris Auguſtinianis, & vitam Humfredi, Gloceſtriæ ducis, Mæcenatis ſui: item Chronicon, quod MSum ſupereſt Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. Obiit Lynnæ, Nordovolgiæ oppido, anno cIɔccccLXIV, cùm Richardus III Angliæ regnum invaſiſſet.

Nicolaus Montacutius, quem aliqui Monacutium dicunt, Anglus, claruit ſub rege Anglorum Henrico VI, ac ſcripſit opus de regibus Anglorum: item ſcalam temporum à nato Chriſto, adhæc de epiſcopis Anglorum, item de Pontificibus Romanis. Hæc omnia MSa habentur in bibliothecâ Hetonenſis collegii à prædicto rege conſtituti: poſtrema autem duo MSa etiam ſuperſunt in bibliothecâ baronis Lumlejani.

Thomas Gascoigne, nobilis Anglus, doctor Theologus, & Academiæ Oxonienſis cancellarius, claruit circa an. cIɔccccLX: nec modò plurimorum librorum theſauro bibliothecas ditavit; ſed ipſe etiam aliqua compoſuit, & inter alia vitam B. Hieronymi Stridonenſis; cujus ſummus erat amator, & admirator.

Ioannes Chaundeler, ſive Candelarius, Anglus, Fontanenſis ſeu Wellenſis Eccleſiæ Cancellarius, floruit anno cIɔccccLX: ac præter alia edidit geſta Guilhelmi Wickami: item librum de laudibus Thomæ Beckingtoni, Bathonienſis & Wellenſis epi-

ſis epiſcopi, quo familiariter fuerat uſus. Item laudes Bathoniæ, ac Welliæ; atque alia. Ejus ſcriptorum archetypi ſuperſunt in bibliotheca Fontanenſi, iique auro, ac minio, & ſerico villoſo, inſignes.

GUILIELMUS BOTONERUS, nobilis Anglus, Briſtolienſis, equeſtris dignitatis, idem mathematicus, & hiſtoricus, & medicus, annorum erat XLV, anno CIↃCCCCLX; quo inter Henricum, & Eduardum reges, acre bellum erat. Scripſit antiquitates Anglicas: & acta Joannis Faſtolphi. Falli puto Brianum Twinum lib. II. de Antiquitate Academiæ Oxonienſis; ubi Balæo eundem eſſe ait Guil. Botonerum, & Guil. Worceſtrium: de quo poſtea dicetur. De Botonero quidem agit ille: ſed de Worceſtrio apud eum ſilentium eſt.

JOANNES HARDINGE, Anglus, primùm adverſus Scotos militavit, poſtea Chronicon condidit. A fictitio Bruto exorditur. Ac uſq; ad regem Henricum IV refert, quæ ab aliis jam tradita erant. Sed LXI annis, quos adjecit, narrat res ſuæ ætatis, magnâque parte ſibi viſas. Præterea edidit brevem chronographiam Scotiæ. Item librum, quo ex ſequitur, ut Scotiæ reges ſe regibus Angliæ ſubmiſerint. Vide, quæ de hoc Balæus adfert Cent. VIII. cap. XXX. Floruit jam ſenex ſub Eduardo IV, anno CIↃCCCCLXI.

ROBERTUS BALÆUS ſenior, Juriſconſultus, ſub eodem Eduardo claruit anno CIↃCCCCLXII, ac reliquit Alphabetum ſanctorum Angliæ, geſta regis Eduardi III, Chronicon urbis Londinenſis, ac inſtrumenta libertatis ejus urbis, deque ejus præfectis, & conſulibus.

Eodem regnante, anno CIↃCCCCLXV, vivebat JOANNES PHREAS, ſeu *Phreus*, Londinenſis. Hic Coſmographiam compoſuit: cujus MSum exemplar aſſervatur Oxonii in Collegio Balliolenſi. Idem Xenophontis aliqua, ac Diodori Siculi partem, aliaq;, vertit Latinè. Papa Paullus II uſque adeò capiebatur tranſlatione ſibi dicatâ, ut eum deſignaret epiſcopum Bathonienſem. Sed Phreas, priuſquam inauguraretur, è vita exceſſit, an. CIↃCCCCLXV. Veneno à competitore exſtinctum fuiſſe, ſuſpicio erat.

Iiſdem temporibus in pretio erat IOANNES STONUS, vel STONÆUS, Anglus monachus ordinis S. Benedicti, apud Cantabrigienſes (Cantuarenſes ſcribit Pitſeus) ac præter Decreta quædam, & ſententias Patrum ſpeculativas de fide, ſpe, charitate, etiam grande opus condidit de obitibus, & aliis memorabilibus

ſui cœ-

ſui cœnobii. Quod volumen in lucem emiſit anno Chriſti cIↄcccc-LXVII, monachatus ſui quinquageſimo. Opera ejus omnia MSa Cantabrigiæ adſervantur in collegio S. Benedicti.

Tum quoque erat aliquo in honore ejuſdem Anglicæ gentis ſcriptor NICOLAUS KENTON, ſive, ut Sixto Senenſi vocatur, *Chenton*, Carmelita, & doctor Theologus: qui vitam compoſuit Cyrilli, ejus puto, qui epiſcopus fuit Alexandrinus. Item alia reliquit, quæ Balæus recenſet. Obiit ſub Eduardo IV, anno cIↄccccLXVIII.

GUILHELMUS GRENÆUS, ſeu *Viretus*, ſub Eduardo IV, Angliæ rege, vitam agitavit: cumque monachus foret B. Mariæ de monte Carmeli, *Carmelitarum hagiologium* potiſſimùm contexuit.

THOMAS WIGENHALE, Præmonſtratenſis, natione Anglus, claruit ſub rege ſuo Eduardo IV, anno cIↄccccLXX, ac hiſtoriam fecit monaſterii ſui, quod Dierami apud Nordovolcas fuerat. Et quia cœnobium illud dicatum erat B. Mariæ, etiam librum edidit de miraculis B. Virginis Mariæ.

Eodem tempore floruit GUALTHERUS HUNTE, qui & VENANTIUS vocabatur. Anglus erat, ac profeſſione Carmelita. Quanti nominis fuerit, argumento erit, quòd univerſę Anglię nomine miſſus fuerit ad ſynodum, quę Ferrariæ primùm, ac pòſt Florentię habebatur: ubi Gręcos Latinoſque diſputantes audivit. Deſcripſit, quę utrobiq; acta eſſent. Etiam Comeſtorem idem in compendium redegit, ac duodecim chronicorum excerpta (non exceptiones, ut pro eo Geſnerus, & ex hoc Poſſevinus ait) edidit: item epitomen fecit hiſtoriarum: longeque plura commentatus eſt de controverſiis Theologicis. Obiit decrepitâ ętate, an. Chriſti cIↄccccLXXVIII, temporibus Eduardi IV. Meminit ejus & Petrus Lucius in bibliothecâ Carmelitarum.

GUILIELMUS ELPHINSTON, Scotus genere, & doctrinâ illuſtris, epiſcopus Aberdonenſis, regni Scotici cancellarius, & regii ſignaculi cuſtos, claruit anno Chr. cIↄccccLXXX, temporibus regis Iacobi III. Pręter conciliorum ſtatuta, etiam Scotorum chronicon reliquit: in quo pręaliis, imò uſque adeò, ut majorem iis hiſtorię ſuę partem debeat, duos hoſce ſequitur, Veremundum, fani B. Andreę archidiaconum, & Ioannem à Campobello: ut agnoſcit ipſe, ac pręterea auctor eſt nobis Hector Boëthius in hiſtorię ſuę Scoticę pręfatione.

DAVID MORGANIUS, ex Cambria oriundus, innotuit ſub Eduardo IV Anglię rege anno CIↃCCCCLXXX. Prodidit antiquitates Cambrię: item claruit ejuſdem regionis deſcriptione, in qua præcipuè patriam ſuam Morganiam illuſtrat.

THOMAS RUDBURNE, Anglus, alius à Rudburno, Menevenſi epiſcopo, de quo ſuperiùs dictum, quippe monachus Wintonienſis, geminum Chronicon de rebus gentis ſuæ exaravit: unum majus; alterum, quod breviarium Chronicorum vocavit. Item conſignavit res cœnobii Hidenſis. Floruit anno CIↃCCCCLXXX, regnante Eduardo IV. Eum teſtem advocat, atque etiam viſum ſibi ait, Joannes Roſſus; de quo poſtea dicam.

GUILHELMUS CAXTONUS Anglus, præterquam quòd varia hiſtoricorum opera ex Gallica, vel Latina lingua, Anglicè tranſtulerit, etiam ipſe Anglicè compoſuit plurima, quorum nonnulla à Latinis ſcriptoribus ſint tranſlata. Edidit Chronicon libris VII, quod *Fructus Temporum* inſcripſit. In eo à gigantibus auſpicatur; quos primos Angliam incoluiſſe autumat. Progreditur autem uſque ad annum XXIII Eduardi quarti: hoc eſt, annum Chriſti CIↃCCCCLXXXIII. Etiam hiſtoriam contexuit Arturi regis, item vitam Eduardi Confeſſoris, adhæc Britanniæ totius deſcriptionem. Idem continuavit appendicem, quam Joannes Treviſa Polychronico addiderat. Hujus Caxtoni Chronicon in opere ſuo Latinè tranſtulit Joannes Scotus; ſed reſectis, quæ improbaret. Nec enim pauca ſunt, ubi judicium requirat. Unde hiſtoriæ ſuæ Scoticæ lib. IV cap. III, cùm narrâſſet, ut Joannes rex à monacho quodam cœnobii Swynesheid, hoc eſt, capitis porcini, veneno eſſet ſublatus, ſubjungit hæc verba: *Caxtonum, Anglum hiſtoricum, in hac parte ad literam imitor: ſolùm linguam noſtram Britannicam in Latinam interpretor.* Idem cap. XIII: *Circa hanc materiam Caxtonus hiſtoricus Anglus ſic recitat.* Ac poſtquam majorem capitis ejus partem ex Caxtono exſcripſiſſet, addit: *Ecce Caxtoni Angli hiſtoriam, quam de lingua Anglicana in Latinam convertimus. Non ſolùm improbabilia, ſed ſibi haut cohærentia, vir iſte cudit. Omni enim probabilitate vacat, ut duos reges, ſuperiorem, & inferiorem, ei ſubjectum Scoti eligerent, peterent, aut caperent.* Item cap. XXI: *Ecce, quonam pacto res geſtas illius temporis Anglus hiſtoricus, quem ſequimur, recitat, paucis verbis improbabilibus à me rejectis, & reprobatis.* Item lib. V. cap. XVII: *Poſtea invectivam in Robertum, & Davidem Bruſeos Caxtonus facit, quot verba, tot mendacia aſſumens.* Caxtonum hunc Simlerus, uti &, qui eum ſequi ſolet, Poſſevinus, vixiſſe arbitratur

tratur anno cIↄIↄxxxviii. Sed falli eos, ſatis arguunt, quæ diximus. Quamquam verò Anglus foret, tamen magnam ætatis partem, puta annis xxx, in Flandria egit apud Margaritam, Burgundiæ ducem, regis ſui Eduardi ſororem.

Georgius Riplay, Anglus, priùs Bridlingtonæ Canonicus regularis, ac poſtea in fano S. Botulphi Carmelita; præter compendium alchymiæ (quod MSum ſupereſt in bibliotheca baronis Lumlejani) aliaque multa, etiam literis commiſit vitam Botulphi abbatis, item vitam Ioannis Bridlingtoni, adhæc hiſtoriam, ut vocat, compaſſionis Mariæ, & quædam alia, quæ ſuggeret Balęus. Vivere deſiit ſub rege Henrico vii, anno cIↄcccc xc.

Ioannes Rovvse, aliàs Rossus, Anglus Warwicenſis, ſcripſit antiquitates Warwicenſes, & Chronicon Warwicenſe, item de comitibus Warwicenſibus. Adhęc de Academiis Britannicis, à quo diverſus non videtur liber, qui de regibus inſcribitur; ut obſervat Brianus Twynus lib. i *a* apolog. Academię Oxonienſis; atque idem lib. ii *b* oſtendere nititur. Hiſtoria Ioannis Rous MSa exſtat Cantabrigię in Collegio S. Benedicti: ut eſt apud Th. Iames.

Cap. X.

Maximiliani Cæſaris commentarii de geſtis ſuis. Nicolaus Simonius de vitis variorum, ac ejuſdem hiſtoria Carmeliticà. Philippi Wielani hiſtoria Flandriæ, Brabantiæ, & Cameracenſium Principum ac Epiſcoporum. Iacobus Reimolanus de vita S. Ioachim. Iacobi Wimphelingi epitome rerum Germanicarum, ac liber de vita Dietheri. Ægidii Aurifabri Carmelitæ hiſtoria Brabantiæ, ac Chronicon ſui ordinis. Rodulphus Langius de Hieroſolymis, & obſidione Noviſionenſium. Folkeri Simonii Chronicon Friſiæ. Sebaſtiani Brant vitæ, Chronicon, alia. Arnoldus Boſtius de illuſtribus Carmelitis, & Cartuſienſibus. Conradus Celtes Protucius de ſitu Germaniæ, & vita S. Sebaldi. Ioannis Gerbrandi de Leidis Chronicon Hollandiæ, & Zelandiæ: item abbates Egmondani, & hiſtoria Carmelitica. Philippus Comminæus de geſtis Ludovici xi, *& Karoli* viii.

Andreas abbas de vita S. Odonis. Ioannis Reuchlini epitome hiſtorica. Paulli Langii Chronicon Citizenſe. Matthæi, Vdalrici filii, annales ſui generis. Anonymus, qui reliquit Speculum exemplorum ex diverſis libris in unum collectum. Ioannis Trittenhemii catalogus ſcriptorum Eccleſiaſticorum, Germanicorum, Benedictinorum, chronicon Hirſaugienſe, & Spanheimenſe, Francica, Bavarica, vitæ, itinerarium. Ioannes Mauburnus de viris illuſtribus ſui ordinis. Eraſmus Vitellius de victoria Sigiſmundi regis. Ioannis Naucleri Chronicon. Anonymus de vita S. Cuneræ. Alberti Krantzii hiſtoria Eccleſiaſtica, Saxonica, Vandalica, Septentrionalis. Iacobus Drieſchus de vita S. Remberti Epiſcopi Bremenſis, & S. Auſgani Hamburgenſis. Guilhelmus Hermannus Hollandus *ſive* Guilhelmus à Gauda, *de Bello Olandiæ & Gelriæ; & alia ejuſdem. Anſelmus monachus de terra Sancta. Zachariæ Benedicti carmen de vita S. Brunonis. Henrici Bebelii opuſcula varia de Germania, atque Imperatore. Henrici Thaboritæ hiſtoria à Chriſto uſque ad ſua tempora. Eligius Houcarius de vitis SS. Levini Martyris, & Bertulphi confeſſoris. Eraſmus Stella de antiquitatib. Boruſſiæ. Ioannis Marii Belgæ ſcripta varia. Felix Manilius de vita S. Gebhardi. Petrus Blomenvenna, domo Leidenſis, de vita S. Brunonis. Conradus Vecerius de geſtis Henrici* VII, *ac geminâ ſeditione Siciliæ. Idſardi Gravii Chronicon Friſiæ. Franciſci Irenici deſcriptio Germaniæ. Hieronymus Balbus de coronatione. Iacobi Manlii Chronicon Conſtantienſe. Ioannes Cuſpinianus de Romanis conſulibus, & imperatoribus: ejuſdemque Auſtria, item alia. Conradus Peutingerus de migrationibus gentiū. Ioannes Cincinnius de vita B. Ludgeri. Beatus Rhenanus de vita Ioannis Geileri, & alia ejuſdem. Ioannis Placentii catalogus Epiſcoporū Tongarorum & Trajectenſium. Matthæus à Michau de utraque Sarmatia. Gerardi Noviomagi Batavica, atque alia. Ioannis Aventini annales Bojorum.*

rum. Guilhelmi ab Heda Chronicon, & genealogia Caroli v.

SUperſunt tempora Cæſaris Auguſti MAXIMILIANI AUSTRIACI; qui parenti ſuo Frederico III ſucceſſit anno CIↃCCCCXCIV; atque imperavit annos XXV. Hic non modò res magnas geſſit; ſed eorum etiam commentarios ſcripſit: quod omnibus eſſe notum, ait Simon Schardius, L L. doctor, epiſtolâ eâ, quam Theodorico à Niem præmiſit. Sed quâ linguâ id fecerit, non addit. Uti nec Joannes Bertelius, abbas Epternacenſis in hiſtoria Luxemburgenſi, qui contentus eſt dicere, eum Julii Cæſaris exemplo res à ſe geſtas deſcripſiſſe. Aggreſſum ſcribere ait Reinerus Reineccius præfat. Tom. prioris de Familiis. Temporibus ejus varii variis locis illuxere hiſtorici. In iis digerendis ordinem illum ſequemur, quem in temporibus Friderici III inſtitimus. Auſpicabimur igitur à Germanis, & iis nationibus, quas Germanis antè jungebamus.

NICOLAUS SIMONIS, Hollandus, Carmelita, & Provincialis ſui Ordinis, in pretio erat extremis temporibus Frederici III Imp. ac ſub Maximiliano Imp. Inclaruit diſputatione quadam, quæ Venetiis prodiit anno CIↃCCCCLXXXVII: item commentario in Decretalia, quæ Mediolani excuſa anno CIↃIↃV. Alia quoque ejuſdem compluria Tritthemius adfert, atque ex eo Geſnerus. Hiſtorica ſunt iſta: Chronicon temporum, vita B. Annæ, vita B. Cyrilli, vitæ ſanctorum patrum, de ſacris mulieribus liber, item hiſtoria ordinis Carmelitici. Deceſſit ſenex Harlemi anno Chr. CIↃIↃXI.

Etiam extremis temporibus Frederici, ac omni eo tempore, quo Maximilianus rexit, claruit PHILIPPUS WIELANUS vir nobilis, Landeghemii Toparcha. Idem Conſiliarius Parlamenti Mechlinienſi factus an. CIↃCCCCLXXVII. Poſtea ſimilem in Flandria dignitatem obtinuit. Ibidem conſilii præſes eſt factus, an. CIↃCCCCXXXVIII. Hinc tranſlatus iterum Machliniam in concilium, ſeu Parlamentum magnum à Philippo Caſtellæ rege inſtitutum anno CIↃIↃIV, ubi magiſter fuit libellorum ſupplicum. Eoque in munere deceſſit anno CIↃIↃXIX. Cumque tantas dignitates ſuſtinuerit, tamen in multa nihilo ſegniùs ſtudia vacabat: ſed legebat, & ſtudebat in multam noctem: ac antelucanas operas antevertebat. Inter alia Hiſtoriam Flandriæ Latinè condidit. Item Hiſtoriam Brabantiæ, ac Cameracenſium Principum, ac Epiſcoporum. Hujus ſcriptoris lectio multum profuit Mejero, Ondegeerſio, Marchantio, rerum Flandricarum

rum ſcriptoribus. Meminit Mejerus in vita Margaretæ Moleanæ ad an. cIɔcccclxxxi, atque alibi non ſemel. Plura de eo vide apud Sanderum lib. iii de Gandavenſibus ſcriptoribus.

JACOBUS REIMOLANUS Flander, Gandavenſis cœnobii Carmelita, idem mathematicus, rhetor, & poëta, vitam S. Joachim: item odas de eodem, atque alia edidit. Laudatur à Gaguino, Tritthemio, & Iudoco Badio. Obiit Romæ cIɔIɔviii.

IACOBUS WIMPHELINGUS Sletſtadienſis, presbyter Eccleſiæ Spirenſis, longè plurima literis mandavit. Inter ea autem eſt epitome imperatorum, ac rerum in Germania geſtarum. Item vita Dietheri, archiepiſcopi Moguntini. Poëmata ejus laudat Lilius Gyraldus dialogo ſecundo de poëtis ſui temporis. Floruit apud Nemetes circa annum cIɔccccxciv. Vide de eo Paullum Langium in
a Pag. 886 Chronico Citizenſi. *a*.

ÆGIDIUS AURIFABER Bruxellenſis, monachus ordinis Carmelitani, Theologiæ Doctor Lovanienſis, eccleſiaſtes mirè diſertus, præter alia condidit Hiſtoriam Brabantiæ: & Chronicon ſui ordinis. Magno loco habebatur ab imperatore Maximiliano. Deceſſit Bruxellis an. cIɔIɔvi.

RODULPHUS LANGIUS, Weſtphalus, Monaſterienſis eccleſiæ Canonicus, vivebat an. cIɔccccxciv, ac, præter alia, ad Hermannum Langium, ejuſdem Eccleſiæ decanum, duos compoſuit libros de urbe Hieroſolymæ: item exaravit librum de obſidione Nuſienſis, ſeu Noviſionenſis civitatis. Non defugit eum referre inter temporis ſui poëtas Gyraldus dialogo ii.

Æqualis his FOLKERUS SIMONIS, Friſius, primùm Snecanæ ſcholæ rector, deinde urbis ibidem conſul. Latinè Friſiæ chronicon condidit: cujus meminit Supplementum Germanicum ad Vorperum de Rynſina Geeſt ad an. cIɔccccxcvi. Vide Suffridum Petri de ſcript. Friſ. dec. ſect. viii.

SEBASTIANUS BRANT ſive TITIO, Argentinenſis, in literas retulit vitam SS. Onuphrii, & Bernardi, multaque in laudem variorum ſanctorum compoſuit. item de captivitate egit regis Maximiliani. adhæc Chronicon condidit Germaniæ, imprimis Alſatię, & urbis Argentoratenſis, pluraque alia. Orator, poëta, utriuſque juris doctor, Cæſaris conſiliarius, & Argentinenſis urbis archicancellarius fuit: ut de eo refert Paulus Langius in Chronico Citizenſi
b pag. 886 *b*. Mentionem ejus facit quoque Gyraldus inter poëtas ſui temporis, opere antè memorato.

ARNOL-

ARNOLDUS BOSTIUS, ſive BOSCHUS, vel BOSCIUS *a* ut aliis vocatur, Carmelita cœnobii Gandavenſis, claruit anno cIɔIɔ, ac præter alia, quæ Jac. Bergomas, & alii, recenſent, etiam innotuit libro de illuſtribus ſui ordinis viris *b.* item libris duobus de claris viris Cartuſienſibus. Cum honore ejus meminit Ludovicus Guicciardinus in deſcriptione urbis Gandavenſis. Robertus Gaguinus dicavit ei poëma ſuum de Conceptione B. Mariæ contra Vincentium de Caſtronovo Ord. Præd. Mentionem & facit Eraſmus in epiſtolis. Fuit amiciſſimus Joanni Tritthemio, cujus & literæ ad eum complures ſcriptæ. Obiit Gandavi anno cIɔccccCXIX prid. Non. April.

a Iacobo Marchãtio lib.1. rerum Flandricarum in deſcriptione Gandavi.

b Coloniæ primùm prodiit an.1609. curâ Theodori Petreji.

CONRADUS CELTES PROTUCIUS, quem Joannes Camers, in epitaphio ejus, *rhetora, & hiſtoricum* appellat, in pretio erat temporibus Frederici Imp. à quo ſuaſu Frederici, Saxoniæ ducis, laureâ poëticâ eſt ornatus, anno ætatis XXXII. Primus autem Germanorum hoc titulo decoratus fuit. Atque eo nomine Cæſari Frederico gratias ipſe agit, od.1. lib.1. Sed præcipuè claruit regnante Frederici filio, Maximiliano Imp. Meminit Conradi hujus inter temporis ſui poëtas Lilius Gyraldus dial. II. Natus fuit honeſtâ apud Francos familiâ Suinforti ad Mænum haut longè ab Herbipoli, Kal. Febr. anni cIɔcccCLIX: quo ipſo Maximilianus Cæſar natus, ſequentibus Idibus Martiis. Heidelbergæ auditor fuit Rodolphi Agricolæ, aliorumque in aliis Germaniæ Academiis. Item in Italia, Patavii quidem audiit Jo. Calpurnium Brixienſem, Ferrariæ Guarinum, Bononiæ Philippum Beroaldum, Florentiæ Marſilium Ficinum, Venetiis Antonium Sabellicum, Romæ Pomponium Lætum. Cætera ad vitam ejus pertinentia perſcripſit Sodalitium literarium Rhenanum, cujus de vita ejus libellus præmittitur poëtæ hujus odarum libris Argentorati excuſis anno cIɔIɔXIII. Inter alia hiſtoriam reliquit de ſitu Norimbergæ, de ſitu & moribus Germaniæ, de ſilva Hercinia, & vita S. Sebaldi: unde ipſe ſic fere *a* canit od.XI lib.III.

Nam longâ bene lucubratione
Deſcripſi Hercíniæ vagos receſſus,
Vrbem cum populo, illiuſque mores,
Artes, mœnia, porticus, & ædes
Privatas, ſuperiſque dedicatas,
Et quîs publicus uſus intereſſet.

c Vnam alteramque voculam nõ citra cauſſam mutavimus.

Ac paullo pòſt:

Divus quin etiam fuit Sebaldus
Noſtris carminibus polo locatus.

Pro tanto labore conqueritur ſe exiguum præmium reportâſſe. Ait enim:

Bis denos mihi Noricus Senatus
Parvi ponderis aureos dicavit,
Quos miſſos meritis meis receps.

Quid in cauſſa fuerit, inſcriptio ejus odæ indicat, quæ habet: *Ad Senatum Noricum, cùm octo aureos pro hiſtoriâ ſcriptâ decreviſſet, ſuggeſtione Scribæ, quem Veſpillonis epigrammate notaverat.* Nempe actuarium urbis in carmine quodam perſtrinxerat: qui iratus hanc ei gratiam apud Senatum Noribergenſem rependit. Præterea Celtes heroico verſu exorſus eſt Theodericeida: quod poëma fuiſſet de Theoderico, Gothorum rege, ac rebus Germaniæ. Obiit annos natus XLIX. dies tres: anno Chr. cIↃIↃV, II Non. Febr. Situs eſt Viennæ in æde B. Stephani.

Etiam ſub Maximiliano imper. claruit JOANNES GERBRANDI DE LEIDIS, Carmelitani conventus in Harlemenſi cœnobio Prior. Is vivet Chronicorum de Comitibus Hollandiæ & Zelandiæ libris XXXII: qui V. Cl. Franciſci Sueertii Antverpienſis beneficio ante quadriennium in lucem prodiere. Etiam condidit hiſtoriam abbatum Egmondanorum: item Carmelitani ordinis hiſtoriam Eccleſiaſticam lib. X. In Chronico paſſim ſequitur Joannem de Beka, ſæpe etiam ad verbum exſcribit.

PHILIPPUS COMINÆUS ex illuſtri Cominæa apud Flandros gente natus, eques aurei velleris, dominus Ruſcurii, vir formæ elegantis, ſtaturæ proceræ, octennium vixit in aulâ Caroli Audacis, Burgundiæ ducis, atque Principi ſuo perfamiliaris fuit. Sed pretio corruptus, transfugit à domino ſuo, ad Ludovicum XI, Franciæ regem: ut eſt apud Jac. Mejerum Balliolanum libro XVII Annal. Flandr. unde & ab eodem ſæpius, ut transfuga, & proditor, inceſſitur. Ludovico interim gratiſſimus erat: cujus & res geſtas celebravit, orſus ab anno Chriſti cIↃCCCCLXIV. Etiam prodidit res geſtas filii ejus, Karoli VIII. Etſi autem non uno loco Mejerus dicat, in pluribus falli: tamen hiſtoricus eſt verax, ac prudens: cujus præclarum elogium vide apud Juſtum Lipſium, notis in I. Polit. ſuorum: & Scævolam Sammarthanum lib. II operis, quo elogia Gallorum doctrinâ illuſtrium perſcripſit. Hic tantus vir cavere non potuit, quo minùs, mortuo rege Ludovico, perfidiæ

perfidiæ accuſatus in carcerem conjiceretur: ubi triennium detentus fuit. Ipſe etiam pro ſe capitis cauſſam dicere cogebatur. Nec enim inveniebatur, qui patrocinium ejus ſuſcipere auderet. Tandem tamen innocens eſt repertus. Obiit in Pictonibus anno Chr. cIↄIↄIX, XVI Kal. Novemb. ætatis LXIII. Reliquit filiam unicam, Joannam, quæ nupſit Renato, Pentebriæ in Britannia comiti: eoque ex matrimonio nati complures: unde eſt, quòd hodieque multæ illuſtres familiæ in Galliâ originem maternam à Cominæo ducant. Philippi Cominæi & uxoris ejus imaginem expreſſam habes Lutetiæ in ſacello à Philippo ipſo exſtructo in templo S. Auguſtini ad Sequanam: ubi & filia ejus Joanna ſepulta eſt. Cujus tale epitaphium ibidem legitur:

Quingentis annis bis ſeptem & mille peractis
In lucem quartam poſt idus Martius ibat,
Octavamque parens Phœbus properabat ad horam,
Communia occubuit generoſa à ſtirpe Ioanna,
Penthebriæ Comitis Britanni ſponſa Renati,
Atque Argentorii domino prognata Philippo,
Chambeaque Helena, mens hic in pace quieſcat.

Scripſit Cominæus Gallicè: nec enim Latinè ſciebat: ſed Latinè loquentem fecit Jo. Sleidanus; qui & vitam adjecit, ita uti eam à domeſtico Cominæi, Matthæo Atrebate, viro probo, atque erudito, acceperat. Vide &, quæ de Cominæo refert Jacobus Marchantius lib. I commentariorum de Flandria capite eo, quo de oppido Cominio tractat. Item Miræus in elogiis Belgicis.

ANDREAS, abbas monaſterii S. Michaëlis extra Bambergam, quatuor libris comprehendit vitam S. Odonis ſeu Othonis, qui Euangelium primus Pomeranis prædicavit. Fuit Andreas is monaſterii ſui abbas XXXVI; eumque honorem adeptus eſt anno Chr. cIↄccccLXXXIII. Libris de vita Othonis finem impoſuit anno cIↄccccXCIX; ut ad calcem codicis MSi erat additum. Primuſque eos libros Gretzerus in Divis Bambergenſibus publicavit.

Maximiliani etiam ætate effulſit JOANNES REUCHLINUS, ſive CAPNIO: quod nomen, ex Germanico factum Græcum, Hermolaus ei Barbarus impoſuerat, cùm à Maximiliano imperatore Romam miſſus eſſet. Natus eſt Phorcemii anno cIↄccccLIV, V Kal. Januar. In gratiam Philippi, principis Palatini, epitomen hiſtoricam contexuit: in qua res Aſſyrias, ac Perſicas ex Herodoto, & Thucydide, expreſſit: Græcas verò, cùm ex iiſdem adnexuit,

tum ex aliis, qui poſteà floruere, uti & res Romanas. Præcipua ejus laus eſt, quòd Hebrææ linguæ ſtudium in Germania ſuſcitârit: quo nomine quàm multa variaque pertulerit, non eſt hujus loci enarrare. Obiit an. cIↄIↄxxi, prid. Kal. Sextil. anno ætatis LXVII. Ἀποθέωσιν ejus habes in Colloquiis Eraſmi. Cætera ex vita ejus petantur, quam apud Melchiorem Adamum Sileſium reperies, in opere de literatis Germaniæ viris.

Tum quoque claruit PAULLUS LANGIUS, monachus, ac presbyter Germanus, Zwiccavii id Voitlandia natus. Anno cIↄcccclxxxvii ingreſſus eſt monaſterium ordinis Benedictini, Bozau, juxta Zizam. Nominis ſui famam extendit Chronico Citizenſi, quo præcipuè Eccleſiæ Citizenſis primordia, præſules, ac res geſtas, exponit, ab anno cIↄcccclxviii, uſque ad annum cIↄIↄxv: quo ipſo eum Joannes Tritthemius, abbas cœnobii B. Jacobi Herbipolenſis, ad monaſteria Germaniæ miſerat, ut undecunque conquireret, deſcriberet, atque ad ſe tranſmitteret, quæ ad hiſtoriam rerum Germanicarum illuſtrandam, aut catalogum ſcriptorum Eccleſiæ augendum, pertinerent. Chronicon iſthoc Langii edidit Piſtorius in Tomis hiſtoricorum Germaniæ.

MATTHÆUS UDALRICI filius, Germanus, Mareſchalcus de Bappenheim, Juriſconſultus, & Canonicus Auguſtenſis, condidit annales ſui generis: ex quibus ſe Wolphangus Lazius, quæ de nobili Mareſchalcorum ſtemmate adfert, hauſiſſe profitetur lib. VIII *a* de gentium migratione, qui eſt de Suevis. Idem Matthęus ex Chronicis Auſtralibus excerpta dedit, ab anno Iↄcccli, uſque ad annum cIↄccccxxvi: & ex Chronicis Auguſtenſibus, ab anno Iↄcccclxxiii, uſque ad annum cIↄciv: & ex Chronicis Elwangenſis monaſterii, ab anno cIↄxcv, uſque ad annum cIↄcccclxxvii. Hæc omnia primus edidit Marquardus Freherus in volumine eo, quo aliquot antè ineditos rerum Germanicarum ſcriptores complexus fuit.

a *Pag. 574. edit. Oporini.*

Eodem tempore agebat is, qui reliquit *Speculum exemplorum ex diverſis libris in unum laborioſè collectum.* Conſtat libris, ſive, ut auctor maluit vocare, diſtinctionibus decem. Novem primis retinet verba auctorum, quos exſcripſit. In decima ſuis utitur verbis, ubi non tam refert, quæ hauſerat è libris, quàm aliorum acceperat relatu. Prodiit Argentinæ anno cIↄccccxcv.

JOANNES TRITTENHEMIUS, priùs abbas Spanheimenſis, pòſt abbas Wirciburgenſis ad S. Jacobum, natus fuit Kal. Febr.

Febr. an. cIↄccccccLXII in pago Trittenheim ad Moſellam. Præter alia catalogum contexuit de illuſtribus Eccleſiæ ſcriptoribus: in quo eum nongentos & ſeptuaginta auctores complexum fuiſſe, quorum & opera, & conditionem ſciret, à Genebrardo proditum eſt. Item librum reliquit de illuſtribus Germaniæ viris. Et alium de illuſtribus viris ordinis S. Benedicti. Præterea condidit Chronicon monaſterii Hirſaugienſis; quod incipit ab anno Iↄcccxxx; & deſinit anno cIↄcccLXX. Sed hoſce annales anno cIↄIↄXIV ad incudem revocavit, atque ita adauxit, ut duo magna ſint volumina, & quadruplum conficiant primæ editionis: quæ ſola hactenus prodiit. Ex hoc opere MSo Marquardus Freherus *a* ſeorſim edidit vitam Friderici Palatini, primi ejus nominis, cognomento Victorioſi. Quemadmodum & ex eodem opere additiones ac notas ad vitam hanc adjecit. Utinam totum opus aliquando videat lucem. Item compoſuit Chronicon monaſterii Spanheimenſis ad annum cIↄIↄII: ex quo fragmentum de Lauriſhamenſis cœnobii alium in ſtatum converſione ſub Frederico II Imp. factâ, unà cum ſcriptoribus aliquot rerum Germanicarum, primus divulgavit Marquardus Freherus. Sed poſtea idem in volumine operum Tritthemii chronicon hoc integrum edidit. Orditur illud ab an. Chr. cIↄXLIV. ac perducit uſque ad an. cIↄIↄXI. Extrema ab alio ſunt, qui aliqua adjecit de anno cIↄIↄXXVI, anno VII ultra Tritthemii exceſſum. Et ſanè pleraque etiam, quæ ad vitam Tritthemii in opere eo pertinent, alium habere auctorem, ſatis eſt evidens. Adhæc tomos tres condidit de origine, geſtis, & regibus Francorum, ab anno Chriſti ccccxxxIII, uſque ad XXII Maximiliani: itidem eorundem epitomen. Adhæc egit de ducibus & epiſcopis Francorum: item de ſucceſſione ducum Bavariæ, & comitum Palatinorum, ac Spanheimenſium ad Philippum Palatinum Principem Electorem, cujus & juſſu id opus conſcripſit. In catalogo operum, qui ejus polygraphiæ præmittitur, dicitur & ſcripſiſſe de Origine, Regibus ac Ducibus Bavarorum, ſimul & comitum Palatinorum, & Spanheimenſium libros IV ad Joannem Comitem Palatinum, & in Spanheim apud Symeren reſidentem. Sed ipſe Tritthemius epiſt. LI. ad Rogerium Sicambrum, ubi opera ſua recenſet, non meminit hujus operis. Nempe in eo deceptus is, qui catalogum texuit polygraphiæ præmiſſam, quod hiſtoria hæc de ſucceſſione ducum Bavariæ primum prodierit Francofurti anno ∞ IↄXLIV cum præfatione ad Joannem Comitem Palatinum, & in Spanheim. Hanc

a Heidelbergæ an. 1602.

ille Tritthemii eſſe præfationem putavit, ſed falsò, cùm editor loquatur de hiſtoria hac tanquam aliena, & præfatio ſcripta ſit anno ∞ IↄXLIX, annis XXX poſt obitum Tritthemii. Scripſit præterea Tritthemius etiam de vitâ S. Maximi, epiſcopi Moguntini, quæ ab eo exarata juſſu Alberti, epiſcopi Moguntini. Idem expoſuit vitam S. Hirminæ, filiæ Dagoberti regis, & primæ abbatiſſæ in horreo Trevirenſi: item miracula S. matris Annæ, & miracula S. Mariæ apud Dittelbach præſtitis: adhæc vitam Rabani Mauri libris III, & tranſlationem ejuſdem ex urbe Moguntina in Saxoniam. Inſuper vitam S. Maximi, epiſcopi Trevirenſis: quæ eſt in Suriana collectione T. VI d. XVII Nov. Imò & vitas ſanctorum in compendium redegit poſtulato Joachimi, principis Electoris. Adhæc poſteris tranſmiſit libris duobus itinerarium vitę ſuæ ad fratrem ſuum, Jacobum Tritthemium. *Accuratus & diligens ſcriptor* vocatur Hieronymo Plato lib. II, de bono ſtatus religioſi cap. XXIX.

JOANNES MAUBURNUS, qui aliis Maulbornus, & Maubenus, ſed perperam: vulgo à patria *Ioannes de Bruxellis*, canonicus regularis Ord. Aug. claruit anno cIↄIↄ, atque primùm vixit in cœnobio Montis S. Agnetis Trajectenſis diœceſis. Exinde egit in Gallis, ac regalis abbatiæ B. Severini juxta caſtrum Nantonis collapſam reſtituit diſciplinam. Hinc in Livriacenſi monaſterio, ubi itidem in pejus omnia abierant, conſtituit canonicos regularis obſervationis: ac cùm aliquandiu apud eos abbatis munere functus eſſet, deceſſit. Dum viveret *Ioannes Temporalis* voluit nominari. Ac, præter Roſetum ſpiritualium exercitationum, etiam librum compoſuit de ſui Ordinis illuſtribus viris.

ERASMUS VITELLIUS librum reliquit de victoria Sigiſmundi, regis Poloniæ, adverſus Turcas: eumque Maximiliano Imp. I dicavit.

JOANNES NAUCLERUS, nobilis Suevus, fuit filius Joannis Vergæ, vulgo *Vergehaus*, quod nautam notat; unde Nauclerus Græcâ appellatione vocatus: quomodo diſcipulus ejus Joannes Reuchlinus ab Hermolao Barbaro Græco nomine dictus Capnio, & Philippus, cujus familia à nigro ſolo vocatur, Græcum Melanchthonis nomen à Reuchlino accepit, & retinuit. Cùm Juris ſtudio Theologiam conjunxerat, ac novâ ab Wirtembergenſi Comite Academiâ Tubingæ erectâ, primus ejus rector fuit, anno Chr. cIↄCCCCLXXVII. Scripſit Chronicon ab initio mundi uſque ad annum cIↄIↄ. Sed priuſquam ederetur, Philippus Melanchthon (ut in vita ejus

ejus Camerarius *a* teſtatur) *partim diſponendo, partim augendo, partim etiam retexendo id præſtitit, ut lectio libri iſtius à plurimis expeteretur, & fructu voluptateq; non careret.* Chronico huic Naucleri appendicem XIV annorum addidit *Nicolaus Baſelius*, Monachus Hirſaugienſis. a Pag. 16.

Etiam ineunte ſeculo decimoſexto, vixit ſcriptor vitæ S. Cuneræ; quæ claruit circa annum CCCCLIII; atque una fuit ex ſociabus S. Urſulæ; ac circiter CCL poſt obitum annis à S. Willibrordo tranſlata, in diœceſi quieſcit Ultrajectinâ. Compendium auctorum ejus apud Haræum habes in epitome Sanctorum XII Jun.

ALBERTUS KRANTZIUS Hamburgi Theologiæ profeſſor, & ejus Collegii decanus fuit. Unde nonnullis *Albertus Hamburgenſis* vocatur: ut Mejero in annal. Fland. an. CIƆCLX. Scripſit Metropolim, ſive hiſtoriam Eccleſiaſticam de Eccleſiis Caroli M. ætate conſtitutis, vel inſtauratis: item hiſtoriam Saxonicam lib. XIII, hiſtoriam Vandalicam lib. XIV, & Chronicon aliarum rerum Septentrionalium, puta Daniæ, Sueciæ, Norwegiæ. Orditur à Karoli M. temporibus, ac progreditur uſque ad annum CIƆ IƆIV. Obiit VII Eid. Decembris anni CIƆ IƆXVII. Eoque corrigendus Zuingerus, cùm ait, claruiſſe anno CIƆIƆXX. Præclarè etiam de eo judicat Gerardus Geldenhaurius Noviomagus præfatione in Germaniæ illuſtratæ ſcriptores *b*: *Vnus fere Albertus Crantzius ſemper mihi viſus eſt præ aliis hiſtorici nomine dignus: quem ſui temporis res geſtas verè, liberè, & ad poſteritatis utilitatem, ſcripſiſſe adparet.* Diligentiam Krantzii commendat Georgius Fabricius lib. I Saxoniæ ſuæ. Vide &, quæ de eo Pantaleo notavit Part. II. illuſtrium Germaniæ ſcriptorum. b *Edit. Marpurgenſis an. 1542.*

Alberto Kranzio æqualis fuit JACOBUS DRIESCHUS, ut cui is dedicarit Vitam S. Remberti, Epiſcopi Bremenſis, & S. Auſgani Hamburgenſis: quas vitas edidit Mejerus. Fuit Flander, rector Guilielmitarum Brugenſium: Chronicon Flandriæ reliquit: ex quo quiddam Mejerus refert lib. V. Annal. ad an. CIƆCXXXVIII. Aliquibus *Iacobus Dieſthus* vocatur: ſed perperam, ut puto.

Eodem imperante Maximiliano, cùm filius ejus Philippus, ductâ Joannâ, Ferdinandi, & Iſabellæ Arragoniæ, & Caſtiliæ regum filiâ, in Hiſpania ageret, vixit GUILHELMUS HERMANNUS HOLLANDUS, ſive, ut ſcribit ipſe, Olandus Gaudanus. Canonicus B. Auguſtini. Aliis vocatur GUILHELMUS A GAUDA. Hic deſcripſit *Olandiæ Gelriæque bellum.* Ita enim librum inſcripſit. Eſt id bellum, (cujus ipſe ſpectator fuit) Hollandis illatum à Carolo,

Gelriæ duce anno Chriſti cIↃIↃIV, ac ſequenti. In præfatione ſic ſcribit: *Animi, cauſſæque rerum penes principes ſunto. Ea quæ palam noſtris objecta ſunt oculis, ut nemo aſpicere, itidem narrare prohibet nemo. Hæc præfatus fuero, quòd aliquando totam Olandiæ Hiſtoriã edere conſtitui. Nunc ea tantùm exponam, quæ jam à Carolo Gelro aliquot annis geſta fuerunt.* Fato præventus videtur, quo minus & univerſæ Hollandiæ hiſtoriam ederet in lucem. Hiſtoriæ belli illius Gelrici ſubjunxit *Elegiam Weſopicam*: qua Fortuna Weſopica loquens inducitur: ac deinde Amſterdamum reſpondet. Prodiere ea Amſterdami adhuc vivo Carolo duce; quæ cauſſa fuit, cur nihil auſus fuerit de belli ejus cauſſis: ac fortaſſe Comitem Philippum, & Hollandos, putavit ab omni culpa immunes. Idem ſcripſit & Hymnos de bello Gelrico. Ejuſdem odarum ſylvæ jam anno cIↃCCCCXCVII Pariſiis prodierant. Etiam reliquit Hiſtoriam vitæ, ac paſſionis B. Hieronis, carmine panxit Heroico. Sed & carmine deſcripſit Hiſtoriam B. Bavonis: ut auctor eſt Eraſmus, cujus in ſtudiis multos annos contubernalis fuit. Idem de eo ſic ſcribit ad Nicolaum Wernerum cœnobii præfectum: *Guilhelmum animæ meæ partem, quæſo ut tua pietas foveat. Ejus nomen in hac Pariſienſi Academia adoratur, colitur, & meritò. Dignus autem ille eſt quem univerſus orbis miretur, ametque: etſi inter notos, doctrina ſingularis, præter invidiam nihil reportat.* De hoc ſcriptore hujuſmodi judicium eſt Hadriani Junii Bataviæ ſuæ cap. XVI. *Dedit Gauda Guilhelmum Hermannum, infelici ſæculo non infelicem ſcriptorem, ac poëtam, luxu ante diem ereptum: quem laude ſua fraudandum non duxi, quòd ut ſummis admiratio, ita inferioribus merita laus debeatur.*

ANSELMUS, monachus Franciſcanus, iiſdem temporibus deſcripſit terram ſanctam. Habes apud Caniſium Antiq. Lect. T. VI. Profeſſionem vitæ hanc indicant verba auctoris: *In choro*, inquit, *prædictæ Eccleſiæ eſt ſepulchrum beatæ virginis Mariæ, adinſtar ſepulchri, ubi* FRATRES MINORES DE OBSERVANTIA *quolibet ſabbatho legunt Miſſam nocte de aſſumtione glorioſæ virginis Mariæ. Ad hanc Eccleſiam Chriſtiani acceſſum non habent liberum, niſi pro quæſtu. Nam Maurus cuſtodit illum locum in die, & intromittit ibi neminem, niſi accepto pretio: ſoli* FRATRES NOSTRI *habent acceſſum liberum, & ingreſſum.* Alibi quoque ſimiliter loquitur. Ætatem autem arguunt iſta in eodem libello: *Ibique ad* X *paſſus pedum, ut credo, fuit lapis poſitus pro charactere, ubi Petrus abſcidit auriculam ſervo principis. Adhuc illum lapidem vidi, quando in terram ſanctam veni anno* cIↃIↃV *verſus finem anni prædi-*

prædicti, & poſtquam receſſi de Ieruſalem anno Dom. CIƆIƆVIII *verſus finem anni, lapis effoſſus ille, & abſconditus à Saracenis, extra projectus demonſtratur.* Ut Polonum fuiſſe ſuſpicer, & fortaſſe Cracovienſem, facit, quòd alicubi ſic loquatur: *Habendo reſpectum ad Dominicam paſſionem, videbimus primùm ductum à Caipha ad domum Pilati: & eſt diſtantia ad novem ſtadia: id eſt, quantum diſtat à ſancto Bernhardino Cracoviæ, uſque ad Eccleſiam S. Spiritus; tantum diſtat domus Pilati à domo Caiphæ.*

ZACHARIAS BENEDICTUS, natione Italus, patriâ Vicentinus, in Cartuſia B. Andreæ prope Venetias monachus vixit anno CIƆIƆVIII. Carmine hic heroico panxit vitam B. Brunonis. Ea ſubjicitur operibus Brunonis in veteri editione, quam Aſcenſius exhibuit.

Maximiliano quoque imperante, magno in pretio erat HENRICUS BEBELIUS Juſtingenſis. Eſt autem Juſtinga Sueviæ pagus. Anno CIƆCCCCXCVII Tubingæ cœpit profiteri literas humaniores. Librum edidit de amplitudine, ac potentia imperii Germanici, Item alium de laude, antiquitate, imperio, victoriis, rebuſque geſtis veterum Germanorum. Adhæc orationem ad Maximilianum I, de ejus ac Germaniæ laudibus. Item libellum, quo oſtendit, Germanos eſſe indigenas. Itidem alium de Imperatoris, & imperii Germanici præ aliis excellentia. Item alium, quo docet, Imperatori jure optimo tribui poſſe Chriſtianiſſimi cognomen. Quos omnes etiam in Politicis ſuis imperialibus comparere juſſit Melchior Goldaſtus. Præterea idem opuſcula fecit de magiſtratibus Romanorum, de pagis Suevorum, & flumine Neccaro, de proditione ducis Mediolani, de mendaciis quorundam hiſtoricorum, aliaque. Vide de eo plura apud Schardium Tom. I ſcriptorum Germaniæ, Cruſium in annalibus Suevicis, Geſnerum in bibliotheca &c.

HENRICUS THABORITA, Friſius, (cui Thaboritæ nomen datum à Thabor, monaſterio Friſiæ juxta Snecam) hiſtoriam ingentem collegit ex variis à nato Chriſto uſque ad annum CIƆIƆVIII: quo vivebat. Vide de eo Suffridum Petri.

ELIGIUS HOUCARIUS Gandavenſis ſtudiis operam dedit Pariſiis in collegio montis acuti, cum ei præeſſet Natalis Beda, ac anno CIƆIƆIV eruditionis lauream conſecutus ab Ludovico Coronello Hiſpano. Exinde Gandavi moderator ludi fuit, ac hypodidaſcalum habuit Georgium Caſſandrum, ut ait Sanderus. Elegia-

co carmine deſcripſit *vitas* S. S. Levini martyris,& Bertulphi Confeſſoris. Poëma in Coletam virginem. Uti & dialogum Charitis, & Gandæ, cùm Carolus v electus eſſet imperator.

ERASMUS STELLA LIBANOTHANUS, præter ea,quæ de gemmis ſignavit, etiam de antiquitatibus Boruſſiæ, duos libros reliquit *a*: quos Frederico, Saxoniæ duci, dedicavit. Illorum prior tractat de veteribus incolis, eorum propagatione, & incremento, nominibus, moribus. Alter exponit reges antiquos,ac eorum ſucceſſionem in Boruſſia. Sequi autem ſe ait annales Boruſſiæ, item Jornandem de Gothis, Helmoldum de Sclavis, nec non Albertum Magnum, qui Boruſſiam peragravit, atque alios. Hoc Stellâ dictante, Joannes Garzo, de quo inferiùs dicemus, conſcripſit annales ſuos Miſnenſes: ut ait Georgius Fabricius lib. vI originum Saxonicarum. Non pauca in iis reperias junioribus indicta: cujus cauſſam ibidem exponit Fabricius. Verba ejus adferre non pigebit: *Eam rem latè proſequitur Ioannes Garzon Bononienſis, qui, Eraſmo Stellâ dictante, ſcripſit hiſtoriam Miſnenſem. Cùm autem Annales Miſnenſes, & Turingici, rei miminerint tantùm, nec narrationem integrè exponant: lectorem ad Garzonem, ſeu Stellam, remittimus; qui fortaſſe meliores libros invenerunt. Nam bello civili, & proximo tumultu ruſtico, nondum fuerunt incenſæ ac vaſtatæ, cùm in Turingia, tum in Miſnia, cœnobiorum bibliothecæ.*

a Editi Baſil. apud Froben. ann. 1518.

JOANNES MARIUS Belga hiſtoricus fuit Ludovici XII, Galliarum regis, uti & poſtea Margaretæ Auſtriacæ, quæ pro Carolo v Belgicam gubernavit. Hic de ſcematum & conciliorum Eccleſiæ univerſalis differentia hiſtoriam confecit. Opus eſt tripartitum, Gallicè quidem ab auctore conſcriptum, ſed Latinè verſum ab Simone Schardio J. C. atque una cum Theodorici à Niem quatuor libris editum. Idem Marius hiſtoriam de Venetis conſignavit: cujus meminit ipſe libri ante memorati part. I. cap. I. Edidit & alia, ſed Gallicè: ut illuſtrationes Galliæ: ſacram profectionem Chriſtianorum Principum ad terram ſanctam, librum de principe Sophy, & alia.

FELIX MANILIUS anno Dom. CIƆIƆXI libris duobus tradidit vitam S. Gebharti, ſecundi Conſtantienſis epiſcopi, conditoris monaſterii, quod dictum olim baſilica S. Georgii; nunc autem *Petri-domus*, ſeu *Peterſ-huſen* appellatur. Primus ex chartis MSSis edidit Henr. Caniſius T. VI Antiquæ Lect.

PETRUS BLOMENVENNA, qui & à patria dicitur LEI-

DEN-

DENSIS, (perperam enim duos ex uno fabricat Poſſevinus) Colonienſem Carthuſ. ingreſſus eſt an. cIɔccccLXXXIX. Annis XXIX fuit Prior, ac Viſitator provinciæ Rhenenſis. Præter commentarios in quinque Moſis libros etiam literis commiſit vitam S. Brunonis, ordinis ſui fundatoris. Obiit anno cIɔIɔXXXVI, ætatis LXX. Vide de eo fusè loquentem Theodorum Petrejum in bibliotheca Carthuſ. Inter illuſtres Germaniæ inferioris viros reponitur quoque à Gerardo Geldenhaurio Noviomago in Hiſtoriâ Batavorum.

CONRADUS VECERIUS, Maximiliano imp. à ſecretis, libellum reliquit de rebus geſtis Henrici VII Imp. qui anno cIɔcccXIII, ac proximo quinquennio, imperium tenuit. Habes cùm alibi, tum in hiſtoricis Germaniæ, quos edidit Urſtiſius. Idem Vecerius condidit hiſtoriam de duabus ſeditionibus Siciliæ, quæ ortæ fuere anno cIɔIɔXVII.

IDSARDUS GRAVIUS, Friſius, ſacerdos, inclaruit Chronico ſuo Friſiæ, ab anno IɔccLXIII, perducto uſque ad annum cIɔIɔXIV, quo vixit. Inſiſtit imprimis veſtigiis Joannis Becani Ultrajectini: ſed ita ut, ubi deſinit Becanus, eum ſuppleat ad modum illum, quo Eutropium ſupplevit Paullus Diaconus. Vide de eo Suffridum Petri in ſcript. Friſ. Dec. IX cap. VII.

Maximiliano imperante, etiam clareſcebat FRANCISCUS IRENICUS, Ettelingiacenſis; qui libris XII Germaniæ deſcriptionem edidit. Primùm Haganoæ prodiit in lucem.

HIERONYMUS BALBUS floruit ætate Maximiliani, & aliquanto pòſt. Fuit epiſcopus Gorienſis ſeu Gurenſis in Carinthia; qui unus eſt ex IX ſuffraganeis archiepiſcopi Juvavenſis, ſeu Saliſburgenſis. Carolo V in Maximiliani locum imperatoriam ad dignitatem evecto, elegans opuſculum, maximâque ex parte hiſtoricum, fecit *De coronatione*; quod Carolo ipſi dicavit. Etiam de rebus Turcicis ad Clementem VII ſcripſit, item opus de civili & bellica fortitudine, atque alia Romæ edita. Ejuſdem vaticinium de ſucceſſibus Caroli V eventuris prodiit Argentorati *a*. a *Anno* 1624 *typis Richelianis.*

Tempore Maximiliani imp. etiam claruit JACOBUS MANLIUS, Brigantinus doctor; qui nomen ſibi peperit Chronico epiſcopatus Conſtantienſis. Abſolvit illud Brigantiæ anno cIɔIɔXIX, die XIX Aug. Quo ipſo anno Maximilianus imp. è terris exceſſit. Chronicon hoc, cum appendice uſque ad annum cIɔIɔcVII, cumque illuſtribus Epiſcoporum familiis, in lucem primus edidit Jo. Piſtorius.

Nec prætereundus nobis JOANNES CUSPINIANUS Sueinfurtenſis, poëta, ac medicus, & orator Maximiliani Auguſti, idemque ſollers antiquitatis indagator. Hic de Conſulibus Romanis, atque item de Cæſaribus & imperatoribus, inſignem commentarium condidit. Auſtriam quoque deſcripſit, quo in opere exponit omnes ejus marchiones, duces, archiduces, & res præclarè ab iis ad ſua uſque tempora geſtas. Exſtat & liber ejus de Turcorum origine, religione, & in Chriſtianos tyrannide. Item oratio ejus ad principes imperii Germano Romani: qua eos non ſolùm adhortatur ad bellum adverſus Turcas capeſſendum: ſed etiam deſcribit conflictum Hungaricum, quo periit rex Ludovicus. item viam, qua Turca Solemet Albâ Græcâ Budam uſque pervenerit, & quàm præclaris dotibus ornata ſit Hungaria. Vitam Cuſpiniani expoſuit Nicolaus Gerbelius J. C. quæ cum Cæſaribus Cuſpiniani conjungitur.

CONRADUS PEUTINGERUS Auguſtanus J. V. D. epitomen edidit de migrationibus gentium. Etiam ſermonibus convivalibus multa exponit, quæ pertinent ad Germaniæ antiquitates. De hoc ita Nicolaus Baſelius in appendice Naucleri, quam ad annum cIↃIↃxIV perduxit: *Conradus Peutingerus Auguſtenſis, antiquitatis amantiſſimus, hiſtoriis veterum Germanorum lumen adhibuit: cæterùm magnificentiâ eâ in literis verſatur, ut quaſi patronum communem ipſæ ſibi Muſæ Gratiæque delegiſſe videantur.* Inclaruit & chartâ provinciali, à Celte in veteri bibliothecâ repertâ, ſed à Peutingero poſtea ſedulò abſervatâ Auguſtæ Vindelicorum, quæ, edente & explicante M. Velſero, in lucem ante annos xxxv, prodiit Venetiis: Meminit Peutingerianæ hujus chartæ jam olim B. Rhenanus lib. I rerum Germanic. Jac. Spigelius ei anno cIↃIↃxx dedicavit epigrammata Sapidi: ubi Peutingerum vocat conſiliarium Karoli V imperatoris.

JOANNES CINCINNIUS Lippienſis presbyter ex variis anno cIↃIↃxcv collegit vitam B. Ludgeri, cujus ſacrum corpus in Werthinenſi monaſterio apud Ruram flumen requieſcit: atque hunc ſuum laborem monachus B. Ludgeri in Werthina dedicavit. In præfatione verò antè ſe ſcripſiſſe ait quatuor iſtos: Othelgrinum, Ludgeri diſcipulum, Altfridum, tertium Monaſterii epiſcopum; Uffingum, Werthinenſem monachum, virum multæ & eruditionis, & elegantiæ, & quartum quendam ſub abbate Bernardo qui ſtylo ſcripſerit rhytmico. Coloniæ anno cIↃ IↃxcv primùm prodiit, typis Quentelianis.

BEATUS RHENANUS, filius Antonii Bildii, (qui poſtquam Rhenaco Seleſtadium commigrârat, à patria Rhenaco pro Bildio Rhenanus vocari cœpit) Seleſtadii natus fuit anno CIↃCCCCLXXXV. Vitam ejus fusè, nec ineleganter, deſcripſit Joannes Sturmius. Ei verò in temporibus Maximiliani locum dedimus, quia novennio toto ante obitum ejuſce imperatoris, anno puta CIↃIↃX, natus ipſe annos XXV, vitam edidit Joannis Geileri, Theologi Argentoratenſis. Deinceps quoque ſub eodem imperatore, ſed imprimis ſub Carolo V, uti alios ſcriptores, eoſque inter Tertullianum, & Plinium; ita & Hiſtoricos complures, partim primus edidit, partim caſtigavit, & illuſtravit notis. Quales Livius, Vellejus Paterculus, Tacitus. Anno CIↃIↃXXXI emiſit luculentos illos rerum Germanicarum commentarios. Obiit Argentorati XIV Kal. Jun. anno CIↃIↃXLVII *a*, ætatis LXII.

Etiam tum fuit JOANNES PLACENTIUS Trudonenſis Dominicanus cœnobii Trajectenſis ad Moſam. Scripſit catalogum epiſcoporum Tongrenſium, ſive ut ipſe vocat, Tongarorum, & Trajectenſium. Incipit à B. Materno, qui Apoſtolorum temporibus vixit. Et definit in Erardo à Marca, qui antiſtes creatus an. CIↃIↃVI. Cujus laudes quia adhuc ſuperſtes ſit, negat ſe velle perſcribere, ne videatur adulari. Multa in hoc ſcriptore fabuloſa, ſed imprimis culpari meretur, quod nullam temporum rationem habuit: ſed ea paſſim confundit. Ut in ipſo operis ingreſſu. Sic enim incipit, *Divus Maternus Longobardus, patre comite prognatus primo Trevirenſium, deinde Colonienſium, poſtremo Tungarorum fuit antiſtes. Succeſſit quippe clariſſimis viris Euchario, & Valerio: quos, ut fidei ſymmyſtas habuit, ita æmulâ utrumque virtute, non dubitavit exprimere, Sed inuſitata, planeq; inuſitata de hoc narrant hiſtoriæ. Factum anno nati Servatoris* LXXI, *dum Romæ Simo Petrus Apoſtolorum Petrus hos tres in Gallias penitiores delegaſſet* &c. At quis tam ignarus hiſtoriæ Romanæ, ut non temporibus Apoſtoli Petri, ſed poſtquam deſierat Occidentis imperium, idque opera Narſetis, Longobardos ſciat in Italiam veniſſe. Hujuſcemodi in temporibus errores multi in Placentio occurrunt. Condidit & carmen heroicum in porcorum laudem: cujus literæ ſingulæ à literâ P. incipiunt. Item dialogos edidit duos: equitem clericum, & Luciani aulicum carmine Phaleucio.

Extremis ejuſdem imperatoris annis vivebat MATTHIAS A MICHOU *b*, artium, & medicinæ doctor, canonicus Cracovienſis. Hic libros reliquit duos, quorum prior eſt de Sarmatia Aſiatica,

a *Al.* 1542 *ut Nathã Chytræus in itinerũ deliciis.*

b *Al. Matthias de Michovia.*

ſiatica, alter de Europæa. Eos quando ſcripſerit, indicant hæc verba lib. I. cap. ultimo: *Poſtquam Occas, inſignis ſervus & miles magni Cham, habens* XXX *filios, occiſus eſt; filii receſſerunt à capitali horda Zavolhenſium, & juxta caſtrum Sarai degere cœperunt, ante* HUNC *annum Chriſti milleſimum quingenteſimum decimumſeptimum.* Prodiere Lutetiæ *a* cum aliquot aliis, qui deſcripſerunt novum orbem. Idem ad Sigiſmundum, Poloniæ regem, Chronica ſcripſit Polonorum, quæ à gentis origine perducit uſque ad annum CIƆIƆIV.

a Anno 1532.

GERARDUS NOVIOMAGUS, Gerardi Geldenhaurii filius, Cæſari Carolo V à ſacris erat. Batavorum hiſtoriam conſarcinavit: quam edidit quidem demum an. CIƆIƆXX: ſed in præfatione ad Nicolaum Buſcoducenſem refert, eam ſe compoſuiſſe aliquot annis antè; idque adjutore Conrado Vecerio Lucemburgenſi, qui Carolo V à ſecretis fuit. Item præfat. in rerum Germanicarum ſcriptores, quæ exarata eſt anno CIƆIƆXLI, ait, ea ſe de Bataviâ congeſſiſſe ante annos XXX. Et diu his meditandis fuiſſe intentum, indicio ſunt literæ Petri Montani de urbis Noviomagi antiquitate exaratæ anno CIƆIƆIV ad Gerardum hunc Noviomagum. In hiſtoria ejus Batavicâ etiam habes epiſtolam de civitatibus infra Coloniam Agrippinam. Scriptæ illæ ſunt ad Thomam Zegerum, Mathematices profeſſorem in academia Marpurgenſi apud Heſſos. Alia quoque ad Bataviam pertinentia ab eodem auctore ſuperſunt: quæ reperies in Batavia illuſtrata, ſive variis illis de Batavia ſcriptoribus à V. Cl. Petro Scriverio editis. Ubi & epiſtola eſt hujus Gerardi Noviomagi de Zelandiæ ſitu: item catalogus, & hiſtoria epiſcoporum Trajectenſium ab eadem manu. Sed, quam non tam ſcripſerit, quàm è linguâ vernaculâ Latinam fecerit: ut eſt in primâ editione *b*. Idem ex Joannis Marii Belgæ libro II illuſtrationum Gallicarum, & Trojanarum, Latinè *c* ea tranſtulit, quæ ille de miranda regum Germaniæ antiquitate prodiderat. Scribit idem in præfatione opuſculorum illuſtratæ Germaniæ Marpurgi editorum *d*, ut in familiâ Philippi à Burgundiâ multis annis vixerit. Addit hinc de eodem, *Voluit ille per me notari, ſiquid in ſuâ ditione, aut in finitimis regionibus, memoratu dignum actum eſſet: ſed eâ conditione, ut ſingulis menſibus, quæ annotâram, ipſi & à conſiliis prælegerem: quod cùm facerem, admonebant, ſiquid perperam, ſiquid parùm conſideratè ſcriptum audiſſent, id mutarem.* Philippus ille à Burgundia quem dixi, filius fuit Phllippi Boni, frater Caroli Audacis, ac Davidi fratri in Epiſcopatu Ultrajectino ſucceſſit, atque anno obiit CIƆIƆXXIV. Hujus epiſco-

b Exſtant in opere hiſtoriarum Baſileæ edito anno 1541.
c Marpurgi procuratâ anno 1542.
d Habes in opere Hiſtoriarum Baſileæ edito, ac paullò ante memorato.

epiſcopi vitam fide optima idem Noviomagus conſignavit:eam verò dicavit Margaritæ Auſtriacæ, Belgicæ Gubernatrici : cujus Philippus ille erat avunculus magnus. Excudit Egenolphus Argentorati anno cIↃIↃxxix. In Epiſtola ad Margaritam promittit VII hiſtoriarum ſuæ ætatis libros, quos jam ſe ad incudem revocaſſe refert, ac ſub Margaritæ auſpiciis in publicum ait prodituros. Inque memorato antè de Philippi epiſcopi vita libello, remittit lectorem partim ad epiſtolam, qualem ad Paludanum ſcripſerat, partim ad librum primum hiſtoriarum ſui temporis. Etiam commemorat ut Philippus Epiſcopus, hiſtoricos Latinos, quotquot extarent, ſe prælectore, attentiſſime audierit. Vitæ iſti ſubjecit verſiculos ſcriptos honori Maximiliani imperat. atque addit imperatori eos ita placuiſſe, ut propterea auctorem poëtica dignum laurea pronunciarit : actum id Thenis, Brabantię oppido, anno cIↃIↃxvII. Obiit Marpurgi, ubi juxta eum conditur Andreas Hyperius: ut inſcriptio teſtatur.

JOANNES AVENTINUS, Bojus, Aventinii, ſive Abuſinæ, anno cIↃccccLXVI, natus fuit: ac cùm alia multa, tum annales Bojorum libris VII reliquit: quos ex authenticis codd. reſtituit, & auxit, Nicolaus Ciſnerus. Terminatur ejus hiſtoria anno cIↃIↃxxxIII. Atque obiit anno ſequenti, annos natus LXVIII. Quod verò ejus meminimus nihilominus, id inde eſt, quia extremis Maximiliani temporibus jam cœperat hiſtoriam ſuam ſcribere auſpiciis & liberalitate fruens Guilielmi & Ludovici, Bavariæ ducum, qui patri ſuo Alberto ſucceſſerant anno cIↃIↃVIII. Unde error dilucet Genebrardi, atque eum ſequentis Gualterii, cùm hunc ſcriptorem claruiſſe tradunt anno cIↃccccLXVI. Nam toto pòſt ſeculo demum natus fuit: ut vidimus. Cæterùm lib. IV *a* etiam pubilicatæ à ſe hiſtoriæ Utinenſium meminit. Alia quoque compluria ſuggeret Geſnerus. Quam malè de eo ſentiat Baronius, liquebit ex T. IX. ad annum IↃCCLXXII. Vitam Aventini ſcripſere Henricus Pantaleo extremâ parte ſecundâ de illuſtribus Germaniæ viris, & Hieronymus Ziglerus, cujus de eo commentatio præmittitur Aventino ipſi.

a *Pag.* 136.

Fortaſſe & aliquis locus hîc ſit GUILHELMO AB HEDA, ut, qui Maximiliani primi legatus fuerit, & Philippi Hiſpaniarum regis à ſecretis. Fortaſſe obſtat, quòd Chronicon Hollandiæ, & Epiſcoporum Ultrajectinorum anno demum cIↃIↃXXI cœperit: nempe ſecundo anno imperii Caroli V, in cujus anno quincto Chronicon

nicon ſuum terminat. Reliquit & genealogiam Caroli ex familia Habſpurgica, fabulis refertam. Natus eſt in pago Alphen, juxta Leidam: præpoſitus fuit Arnhemienſis in Gelria: poſtea decanus Ultrajectinus ad S. Joannem. Anno cIↃIↃxxvi obiit Antverpiæ, ubi & canonicus fuit. *Accuratiſſimæ diligentiæ ſcriptor* vocatur à Jano Duza Annalium Batavicorum præfatione poſteriore, quæ eſt de poëticæ & hiſtoriæ ſocietate.

CAP. XI.

Hieronymi Paulli Barchinonenſis commentationes variæ, Vitæ Plutarchi ab Dario Tiberto redactæ in compendium. Baptiſtæ Ferrarienſis hiſtoria Florida, Chronicon, alia. Ælius Antonius Nebriſſenſis de geſtis Ferdinandi, atque Iſabellæ: item de bello Novarienſi. Antonii Bonfinii hiſtoria Hungarica, & de Græcis tranſlata. Bartholomæus Fontius. Laurentius Burellus de viris illuſtribus ordinis Carmelitici. Galeotus Martius Narnienſis de jocosè dictis, ac factis, Matthiæ Corvini. Ioannes Franciſcus Picus de vita atque obitu Ioannis Pici Mirandulani. Felini Sanderi epitome de regibus Siciliæ & Apuliæ. Sigiſmundus de Fulgineo. Aſiæ deſcriptio à Gregorio Tiphernate ex Strabone verſa. Bernardus Rucellarius. Ioannes Stella de vitis Pontificum. Ioannes Pinus de vita Catharinæ Senenſis, & Philippi Beroaldi. Ioannes Carolus Florentinus de vitis illuſtrium virorum ordinis Dominicani. Iacobi Philippi Bergomatis Supplementum Chronicum, deque claris mulieribus liber. Robertus Gaguinus de geſtis Francorum. Petrus Iacobus Monteſalchius. Baptiſtæ Spagnoli Mantuani poëmata hiſtorica. Petrus Marcellus de vitis Principum & geſtis Venetorum. Hieronymus Atheſtinus de geſtis Atheſtinorum: atque opus de origine Patavina. Ioannis Laziardi Cœleſtini epitome hiſtoriæ univerſalis. Marinus Sanutus de Venetis magiſtratibus, ac principum vitis, deque bello Gallico. Auguſtini Ticinenſis Chronicon, ac Vitæ. Michaël Ritius

tius Neapolitanus de regibus Franciæ, Hiſpaniæ, Hieroſolymæ, Neapolis, Siciliæ, Hungariæ. Philippi Beroaldi Mythica. Alberti Caſtellani Chronicon, ac catalogi doctorum, & ſanctorum.

VEnio ad Italos, Gallos, Hiſpanos. Ex his, primis Maximiliani temporibus, eruditionis ſuæ pretium tulit HIERONYMUS PAULI Barcinonenſis, qui præerat emendationi literarum Pontificis M. Vir antiquitatis peritiſſimus vocatur libro I ab auctore *a* indicis rerum, quas Arragoniæ reges geſſere. Edidit Eccleſiarum omnium Provinciale: quod MSum adſervatur non longè à Patavio in bibliotheca Monaſterii S. Mariæ de Pratales, Ord. S. Bened. Idem de fluminibus, & montibus Hiſpaniæ, librum edidit. Eum dicavit Roderico, epiſcopo Portuenſi, cardinali Valentino, Romanæ Eccleſiæ Vicecancellario; qui poſtea factus eſt Pontifex Romanus, & nuncupatus Alexander VI. Idem, cùm Barcinone ageret anno CIↃCCCCXCI, Ferdinando II, Caſtellæ & Arragoniæ rege, commentariolum edidit de urbe Barcinonenſi. Utrumque hoc Hieronymi opuſculum exſtat Tom. II ſcriptorum, qui Hiſpaniam illuſtrarunt.

a *T. 3. ſcriptorũ de rebus Hiſp.*

Æqualis huic erat DARIUS TIBERTUS, poëta, & eques Cæſenas. Hic anno CIↃCCCCXCII concinnavit epitomen vitarũm Plutarchi: quæ Ferrariæ primùm prodiit anno CIↃIↃI: ſed vitiis multis inquinata. Poſtea autem accuratiùs exiit ex Oporini caſtigatione.

BAPTISTA FERRARIENSIS cognomento Panætius, Carmelita, & Theologiæ profeſſor, atque idem à ſecretis conſiliis Herculis primi, Ferrariæ ducis II, vir Latinè Græceque eruditus; ac, ut de eo Paulus Langius in Citizenſi Chronico teſtatur, hiſtoricus peritiſſimus, inter alia ſcripſit hiſtoriam à Chriſti nativitate ad ſua uſque tempora, quam Floridam inſcripſit. Adhæc de ruina imperii Romani. Item Chronicon Ferrarienſium. Inſuper de monte Sina. Item vitam Machthildis. Meminit omnium Tritthemius. Sed editáne ſint, non ſat ſcio. Sed ſermonum ejus libri Bononiæ editi à Benedicto, & Baptiſtæ Mantuano dicati, anno CIↃIↃVI. Floruit circa annum ∞ CCCCXCIV.

ÆLIUS ANTONIUS NEBRISSENSIS, inter literatos ingenti in pretio ſtetit anno CIↃCCCCXCIV, ac deinceps. Quid mirum? Hic ille eſt, qui bonas literas primus in Hiſpania excitarit.

Idem ex Grammatico, & Rhetore regio, factus eſt Hiſtoriographus regius. Reliquit decades duas de rebus geſtis à Ferdinando Catholico & Iſabella, ſeu Eliſabetha, vel, ut ipſe mavult declinare, Eliſabe conjuge. Edolabat hoc opus Compluti anno CIƆIƆIX. Atque habes id Tom. I illuſtratæ Hiſpaniæ. Sed ex priori decade, culpâ plagiariorum, tres poſtremi libri; ex poſteriori, pars quarti, & ſex ſequentes, perierunt. Præterea condidit libros duos de bello Novarienſi: qui ſubjiciuntur decadum volumini antè memorato. Hiſtoriam ejus tanto viro dignam cenſet Vaſæus in Chronico ſuo Hiſpanienſi cap. IV. Variæ omnino eruditionis vir erat; eoque illum nomine etiam Eraſmus laudat in Ciceroniano ſuo. Præclarum quoque de eo judicium eſt Alphonſi Garſiæ Matamori Hiſpalenſis: ſed ita, ut in dictione illius hiſtoricâ nonnihil requirat. Sic enim ſcribit libro de eruditis Hiſpaniæ viris, atque Academiis ejuſdem: *Hoc toto tempore, quod longiſſimum à Boëthio fuiſſe videmus, altiſſimas egerat barbaria radices, & nemo ex tot hominum millibus fuit, qui immane hoc, & ferale monſtrum, aut domi privatis ſtudiis auderet conficere, aut à finibus Hiſpaniæ pellendum tentaret, donec tandem, poſt multa ſæcula, natus eſt feliciſſimis fatis, in Bætica, Antonius Nebriſſenſis; qui literis, ac diſciplinis omnibus, quibus eo tempore florebat Italia; tanquam ex longâ ſiti avidiſſimè hauſtis, atrox, quoad vixit, & crudele bellum cum barbaris geſſit. Quod ſi propter inſitas, inveterataſque mentibus hominum perſuaſiones, conficere omnino non potuit: magnâ certe ex parte fregit, ac debilitavit. Hic quidem fuit magnus Hiſpaniæ Ariſtarchus, præclarus orator, multæ & variæ lectionis: ſed hiſtoriam, quam de geſtis à Ferdinando, auguſtiſſimo rege, conſcripſit, tenui, ac dejecto quidem ſtylo, parumque diligenter eſt proſecutus; ſive quòd magni viri ſit (ut ait Cicero) hiſtoriam conſcribere; ſive quòd Ferdinandi Pulgaris, (quod negare equidem non poſſum) in ſermone Hiſpano eloquentiſſimi, interpretem (ut fama eſt) perfunctoriè egerit. Oppreſſit eum (*ut Paullus Jovius ait*) repentina paralyſis, cùm ad ſeptuageſimum ſeptimum ætatis annum perveniſſet, tanto quidem corporis ingeniique vigore, ut nihil de ſtudiorum labore omninò remitteret; &, ut naturâ mulieroſus, ad ſupremum uſque diem Venereis uteretur.* Obiit anno CIƆIƆXLIV. Moriens opera ſua caſtiganda teſtamento reliquit Ario Barboſe, Luſitano, Politiani diſcipulo, qui primus literas Græcas in Hiſpaniam intulit, ac bonas literas viginti annis Salamanticæ publicè docuit: ut eſt apud Gyraldum dialogo priori de poëtis ſui temporis.

ANTONIUS BONFINIUS Aſculanus, præter Hermogenem,

nem, etiam Philoſtratum & Herodianum, Latinè vertit. Matthiæ Corvini, Hungariæ regis, impulſu, confecit Hungaricarum rerum commentarios. Sunt ii decadum IV cum dimidia: ac pertingunt uſque ad annum cIↃccccxcv. Sed diu fuit, quòd tres tantùm decades extitere: quarum ſummam MICHAEL RITIUS complexus eſt duobus libellis, qui de rebus Ungaricis inſcribuntur: ut poſtea dicemus. Ac tres quidem decades, quas dixi, ex Budenſis exemplaris αὐτογράφῳ, ſed mendosè deſcriptos, multiſque in locis à ſe reſtitutos, anno cIↃIↃXLIII in lucem emiſit Martinus Brennerus Biſtricienſis Transſylvanus. Anno autem cIↃIↃLXVIII eoſdem ex collatione codd. MSorum emendatiores cum decade quarta, & quinctæ dimidio publici juris fecit Joannes Sambucus Tirnavienſis. E cujus bibliotheca poſtea etiam Sympoſion Beatricis prodiit, ſeu dialogorum de virginitate & fide conjugali libri III: quibus multa ad laudem Matthiæ Corvini, & reginæ Beatricis. Simul ex iis quanto in loco apud eos fuerit Bonfinius ſatis elucet. Sambuci in dialogorum præfatione tale de Bonfinio judicium eſt, ingenio ad omnes res arduas, & laudabiles excelluiſſe: ſtyloque uti idoneo non ad hiſtoriam minùs, quàm philoſophiam, vel orationes.

Bonfinium ſequatur BARTHOLOMÆUS FONTIUS, ejuſdem regis Corvini familiaris, & augendæ ejus bibliothecæ, de qua multa adeo Braſſicanus præfatione in Salvianum, ſtudioſiſſimus. Reliquit vitam Pauli Chiacceti, quæ ante annos paucos *a* cum aliis ejus opuſculis in lucem prodiit.

a *Francofurti an.* 1621.

LAURENTIUS BURELLUS Divionenſis, monachus Carmelita, eodem vivebat tempore: multaque, & proſâ, & carmine, pangebat: inter hæc Heliaden, hoc eſt, opus in laudem Heliæ, Carmelitarum, ut appellat, patriarchæ. Adhæc librum compoſuit de viris illuſtribus ſui ordinis.

GALEOTUS MARTIUS Narniæ genitus fuit: unde à Franciſco Bellafino, opuſculo, quod ante annos XC de Bergamo ſcripſit *b*, dicitur *Galeotus Narnenſis*. Ibidem eum virum eruditiſſimum appellat. Primùm in Italia Bononiæ bonas literas docuit; hinc in Pannoniæ privatis ſcholis idem egit. Pòſt Matthiæ Corvini, Hungariæ regis, domeſticus factus, atque epiſtolarum magiſter: idemque, ut videtur, præfuit ſtudiis filii ejus, Joannis Corvini. Præfectus etiam fuit bibliothecæ Budenſi. Acriùs in eum ſtylum ſtrinxit Franciſcus Philippus: ſed Joa. Pannonio, Quinque-eccleſiarum epiſcopo, cariſſimus erat, jam ab eo tempore, quo in Italia eadem

b *Prodiit Venetiis an.* 1532.

ſtudia ſequebantur. Exſtant Galeoti hujus, cùm alia, tum liber de jocosè dictis, ac factis Regis Matthiæ Corvini; quem filio ejus Joanni conſecravit. Invenies eum in volumine illorum, qui de Hungariæ rebus commentati ſunt. Leander in Italia ſua vocat excellentem oratorem, & philoſophum: ſed hoc in eo culpat, quòd, dum plura, quàm par eſt, ſcire laborat, à fide Orthodoxâ in quibuſdam declinârit. *Nempe* (ut Paulli Jovii *a* de eo verba retineam) *ſcripſit etiam, & malo quidem infortunio, quædam in ſacra, moralique philoſophia. Nam ex ea lectione, cùm omnibus gentibus integrè, & puriter, veluti ex juſta naturæ lege, viventibus, æternos cœleſtis auræ fructus paratos diceret: à cucullatis ſacerdotibus accuſatus, damnatuſque eſt. Sed eum periculo celeriter exemit Xyſtus pontifex, qui in minori Fortuna ejus fuerat auditor, non ſine gravi tamen contumelia. Nam in foro Veneto ad geminas columnas ad tribunal perductus eſt, ut, impetratâ veniâ, ſe falſa ſcripſiſſe fateretur. Sed accidit, ut id judicium exortus in turba riſus everteret, falſo ac repentino Galeoti dicterio excitatus. Nam cùm fortè non ignobilis Venetus, è turba proximus, ſtrigosâ proceritate, & impudicæ uxoris probro inſignis, traductum ludibrio præpinguem porcum appellaſſet: extemplo Galeotus, renidentique ore, Pinguis, ait, porcus, quàm macer hircus, eſſe malo. Erat enim Galeotus uſque adeò tumenti abdomine, ut cùm ſub vaſto obeſi corporis pondere, vel prægrandia jumenta fatiſcerent, rhedâ curuli veheretur: ac demum ſenex, ad montem Annianum circa Ateſte, arvinâ ſuffocatus interiret.* Apud Scardeonium lib. 11 rerum Patavin. claſſ. x. quo loco de nepote hujus, Stephano Galeoto, tractat, legas, Galeotum *à ruina ſuffocatum interiiſſe.* Sed omnino reſcribendum *arvina*: uti eſt apud Jovium, quem ſe exſcribere Scardeonius fatetur. Quomodo autem arvina, & grave ventris pondus, exitio ei fuerit, aliter aliquanto narrat Joannes Pierius Valerianus lib. 1 de literatorum infelicitate; ubi ſic loquitur: *Galeottus Narnienſis, ſuis clarior lucubrationibus, & magnorum principum familiaritate magis celebris, quàm ut noſtro poſſit clareſcere teſtimonio; cùm à Francorum rege Ludovico ejus nominis undecimo accerſitus ex Pannoniis, ubi Matthiæ Regis liberalitate deliciabatur, Lugdunum ad ſalutandum Gallum regem ſe conferret: fortè illi factus ex itinere ante urbis portas obviam, dum magnâ vir corporis habitudine, pinguedineque, & obeſi ventris mole gravis, ab equo ſe demittere ad terram vellet, id ſcilicet honoris Principi habiturus, ſuo ipſius tractus pondere ita corruit, ut alliſo terræ capite, ſtatim expirârit.*

a *In elogiis doctorum virorum.*

Iiſdem temporibus in admiratione erat JOANNES FRANCISCUS PICUS. Luculentè is deſcripſit vitam, atque obitum

patrui

patrui ſui, verè ſui ſeculi Phœnicis, Joannis Pici, Mirandulæ & Concordiæ principis, qui Florentiæ anno obiit cIɔccccxcIV. Etiam hiſtoriam ſuorum temporum univerſalem conſignâſſe, Geſnerus, atque ex eo Poſſevinus refert. Quæ necdum lucem adſpexit, ſive quia opus illud nondum perfeciſſet: ſive quòd in eo liberiùs quædam dicerentur, quàm illorum temporum ratio ſineret.

FELINUS SANDERUS Ferrarienſis Juriſconſultus, atque (ut Michaële Ferino Mediolanenſi epiſtola ad ipſum Felinum vocatur) Rotæ auditor, utriuſque Referendarius Palatinus clariſſimus, de regibus Siciliæ & Apuliæ, & in his nominatim de Alphonſo rege Arragonum epitomen ſcripſit ad Alexandrum VI Pont. Max. Quæ cum ſæculum & amplius latuiſſet, in lucem protracta eſt beneficio Marquardi Freheri *a*. Eſt autem nihil aliud quàm centones ex Pandulpho Hoſtiario, Ottone Friſingenſi, Antonino, Pio II, Blondo, Poggio, Platina, Matthæo Palmerio, Bernardo Juſtiniano, Leonardo Aretino, Philippo Bergomate. Quorum & nomina excerptis ſingulis ſubjungit.

a *Hanoviæ prodiit VVechel. an.*

Ejuſdem temporibus fuit SIGISMUNDUS DE FULGINEO. Ex quo aliqua adducit Felinus epitomes ſuæ cap. XXXIX, atque addit, *ut ex hiſtoria moderni clariſſimi hiſtorici Sigiſmundi de Fulgineo videri poteſt*. Quæ ætatem clarè docent.

GREGORIUS TIPHERNAS, etſi medicinam profiteretur, plus tamen honoris politiori literaturâ conſecutus eſt: teſte Gyraldo dialogo I. de poëtis ſui temporis. Ubi & judicium fert de poëmatis ejus. Sanè, ut Leander ait, magno patriæ ſuo Tipherno fuit ornamento, vir Latinè Græceque doctiſſimus: uti arguunt, quæ Latinè vertit, præcipuè Aſia Strabonis. Præceptor fuit civis ſui, Lælii Tiphernatis; qui Philonem Judæum tranſtulit Latinè.

BERNARDUS RUCELLARIUS iiſdem vivebat temporibus. Inter eruditos Florentinos reponitur ab Alberto Leandro in deſcriptione Italiæ: atque *inſignis hiſtoricus* ibidem vocatur.

JOANNES STELLA, ſacerdos Venetus, monumentum reliquit de vita ac moribus ſummorum pontificum: quod perduxit uſque ad Julium II; id eſt, annum cIɔIɔIII. Interim, ut ipſe in præfatione ad Antonium Surianum, patriarcham Venetum, agnoſcit, multa de induſtria prætermiſit, præſertim noviſſimis temporibus, eò quòd ſine nota quorundam committi literis non poſſent.

JOANNES PINUS Tholoſanus, Rivorum Epiſcopus, floruit

anno cIↄIↄ, ac præter librum de vita aulica, vitam ſcripſit Catharinæ Senenſis. Item vitam Philippi Beroaldi. Utraque Bononiæ prodiit, anno cIↄIↄv. Etiam ejus quædam de laudibus Codri Urcei unà cum Codri operibus edita ſunt. De eodem ſic Eraſmus in Ciceroniano ſuo: *Poſſet Ioannes Pinus inter hujus laudis* (de Ciceronianæ dictionis laude loquitur) *competitores numerari, niſi & hunc negotiorum tumultus, & eccleſiaſtica dignitas à ſtudiis avulſiſſent. Olim certè præclarum ſui ſpecimen dedit, cùm Muſarum ſacra coleret. Nunc epiſcopum audio factum. Fieri poteſt, ut plus acceſſerit eruditionis, quàm dignitatis.*

JOANNES CAROLUS Florentinus Ord. Præd. ſignavit vitas illuſtrium aliquot ſui ordinis virorum. Nempe Joannis Dominici, qui, ex ejuſce ordinis monacho Rom. Eccl. Cardinalis factus à Gregorio XII, ac epiſcopus Raguzæus, Budæ apud Hungaros obiit. Item vitam edidit Simonis Saltarelli Florentini, qui antiſtes erat Oriveti, ac monachus Ord. Præd. Utramque habes lib. III operis, ab Alberto Leandro editi, de viris Illuſtr. Ord. Præd. Item ab eodem auctore profectam vitam Aldobrandini Cavalcantis Florentini, epiſcopi Urbevetani, eodem lib. invenies. Uti & vitam Angeli Acciaoli, ſeu Accievoli, qui Florentinæ eccleſiæ epiſcopus fuit anno cIↄcccXL. Etiam lib. V habes ab eodem exaratam vitam B. Joannis Salernitani, ſocii S. Dominici. Hunc Vitarum auctorem libro IV tali elogio ornat: *Adeſt cum Ioanne Caroli Florentino, viro uſquequaque erudito, portante vitas plurium patrum priſcorum cœnobii Florentini elegantiſſimo ſtylo deſcriptas. Certè ſcriptor accuratus, & floridus fuit.* Itidem in Italia, quo loco agit de iis, qui patriam Florentiam ſcribendo illuſtrarint, *candido jucundoque ſtylo* uſum teſtatur. Deceſſit in urbe patria anno cIↄIↄv.

JACOBUS PHILIPPUS Bergomas, qui Paullo Langio in Chronico Citizenſi *Iacobus de Pergama* dicitur, fuit ex nobili Foreſtorum familia, quæ hodieque Bergomi floret & Comitis titulo, & Soldii dominio gaudet. Ipſe erat ordinis eremitarum; ſcripſit Chronicon, quod Supplementum ſupplementi inſcripſit; atque incipit ab orbe condito, & deſinit, non in anno cIↄccccXXXVI, ut eſt apud Poſſevinum; ſed in priori quidem Bergomatis hujus editione Brixienſi, in anno terminatur cIↄccccLXXXV; in alterâ autem Venetâ, anno cIↄIↄIII. Videri poſſit eo in opere nonnihil adjutus ab Ambroſio Calepino, qui de Venetiis agens ſic ſcripſit, *De hujus civitatis laude quoniam apud Iacobi Philippi Chronica à nobis latè congeſtum eſt, duximus omittendum.* Niſi hoc voluit potiùs, Bergomatis

matis Chronico quædam à ſe adjecta, quæ lucem nondum viderint. Annus is, quem dixi, cIↃIↃIII, Philippi hujus natalis erat LXIX; ut ipſe ait in fine Chronici ſui. Unde liquet, annorum tantummodo XVII fuiſſe, cùm monachus fieret. Nam alibi ait, adoleſcentibus, quos Joannes Rochus conventui ſuo Bergomenſi aggregaverat, Chriſtoque mancipârat, anno ſe cIↃCCCCLI fuiſſe ſociatum. Præterea verò librum edidit de claris mulieribus Chriſtianis; quem dicavit Beatrici Arragoniæ, Hunnorum, & Boëmorum reginæ. Eo de opere tale eſt judicium Wicelii in præfatione Hagiologii, nihil dicere aliis indictum; ſed paullò cultiùs narrare, quàm barbari priorum ſeculorum ſoleant; multumque adlaborare, ut & opus, & operam ſuam, reginæ probet Beatrici. Vir eſt multæ lectionis, & judicii non vulgaris: ſed qui in rebus antiquis ſæpe codicum vitio, quibus uſus fuit, nomina immutet. Latinitatis autem non ſatis erat gnarus: uſque adeò, ut num *præter princeps*, an *principem* dicat, nihil penſi habeat. Cujuſmodi apud eum plurima occurrunt.

ROBERTUS GAGUINUS (qui Tritthemio *Rupertus*) natus eſt in vico Callina, qui eſt in Arteſiæ finibus ad Liſam fluvium: ut omnino erret Guicciardinus, qui Duacenſem eſſe putavit. Quanquam & eum ſecutus Miræus in elogiis Belgicis, & Sanderus lib. III de ſcriptoribus Flandriæ. Puer ingreſſus eſt monaſterium Prævinenſe, non longè ab Mino-villa, ac factus eſt cœnobita S. Trinitatis. Inde Lutetiam, ſtudiorum gratiâ, profectus fuit; ubi vixit apud ſodales, quos appellant Maturinos. Ibidem titulum accepit Doctoris utriuſque juris. Ac tandem factus ordinis ſui miniſter. Tantaque prudentiæ ejus fama erat, ut regum nomine ſæpius miſſus ſit legatus in Italiam, Germaniam, Britanniam. Ludovicus XII præfecit eum bibliothecæ regiæ, ac ingentem pecuniæ vim tribuit, ut libris eam variis locupletaret. Magni quoque illum Eraſmus fecit: ſi judicium faciendum, ex ejus epiſtola ad Gaguinum ſcripta, quæ ejus hiſtoriæ ſubjungitur. Imò Paullus Malleolus dicavit ei notas ſuas in Terentium, ac Fauſtus Andrelinus eidem inſcripſit Octavii Cleophili poëma de cœtu poëtarum. Edidit ipſe varia, quæ Tritthemius indicabit: uti & Ferreolus Locrius in Chronico Belgico. Memoratur autem hoc loco propter libros XI *a* de geſtis Francorum: quibus hiſtoriam complectitur annorum cIↃCC, ac pertingit uſque ad annum cIↃIↃ. Etſi verò communi multorum hiſtoricorum vitio laboret, ut in rebus patriis, & imprimis

a *Sanderus* XII *ait lib. edidiſſe, uti & Swertius. Primùm cùm prodiit libri erant* X. *Sed lib. undecimus acceſſit editione Pariſienſi an.* 1511.

mis ſuorum temporum, affectui aliquantum indulgeat; quo nomine de eo conqueritur Ludovicus Vives: non tamen audiendus eſt Jacobus Mejerus Balliolanus libro XVII rerum Flandricarum; ubi ſcriptorem frivolum appellat. Sed gravius illud, quòd univerſe de hiſtoricis Gallicis addat, *Res ſuas Galli non majori ſolent ſcribere fide, quàm gerere.* Nempe nimius patriæ amor fecit, ut, dum ſuos à Francis hiſtoricis accuſatos purgare nititur, minùs rectè de præſtantiſſimâ, ſed inimicâ, Francorum gente judicaret. Unde etiam eſt, quòd idem paullò antè Ludovicum, Galliæ regem, non dubitet diabolicum omnium diſcordiarum ſatorem nuncupare. Nec tamen in rebus externis nimium Gaguino tribuendum videtur. De quo ita Jovius in elogiis: *De fide* (in rebus Gallicis) *illi viderint, quorum intereſt incorruptam rerum memoriam ad poſteros tranſmitti. Nam in his, quæ ad Italiam pertinent hujus tempeſtatis, uſque adeò inſolenter, & pingui ſtylo, cæcutire ſolet, ut, qui nulla orationis ornamenta in eo conſpiciunt, paſſim ejus imprudentiam ſtomachentur.* Dicitur & Chronicon ſui ordinis feciſſe. Juſſu quoque Karoli VIII, Galliarum regis, Julium Cæſarem cum Anto. Hirtio, item geſta Caroli magni vertit Gallicè. De ſtylo ejus ſic Eraſmus in Ciceroniano ſuo: *Robertus Gaguinus ita pridem habitus fuit magni nominis, dictione tamen, quàm ſcriptis vendibilior.* NO. *Verùm tuo ſeculo, nunc vix inter Latinè loquentes reciperetur.* Obiit Lutetiæ XXII Jul. *a* anno, non CIƆIƆI, ut aliqui tradidere *b*, ſed ſequenti: ut eſt in Chronicis Ferreoli Locry. Fauſtus Andrelinus (quem ex Italia in Galliam adduxerat ad regem Carolum VIII) hujuſmodi epitaphium conſcripſit:

Illuſtris Gallo nituit qui ſplendor in orbe,
Hic ſua Robertus membra Gaguinus habet.
Si tanto non ſæva viro Libitina pepercit,
Quid ſperent docti cætera turba chori?

a *Niſi verius Nathã Chytræus in itinerum deliciis, & Sander⁹, qui eum* XI *Kal. Iun. hoc eſt* XXII *Maji dicunt obiiſſe.*

b *Eos inter Miræus in elogiis Belgicis, & Sanderus lib. 3. de ſcript. Flandr. item Svveertius in Athenis Belgicis. Item Nathan Chytræ⁹ in itinerũ deliciis.*

Etiam anno CIƆCCCCXCVII claruit PETRUS JACOBUS MONTEFALCHIUS: qui tum opus reliquit de Vicentinis: tum etiam de cognominibus Deorum egit: atque item de ſacris celebritatibus. Habet eum ſcriptorem Pignorius.

BAPTISTA SPAGNOLUS MANTUANUS, XV Kal. Maji anno vel CIƆCCCCXLIV, vel potiùs quadriennio poſt, è gente honeſta, ſed, ut Jovius in Elogiis ait, damnato fuit coitu natus, quod tamen negat Petrus Lucius Belga in Carmelitana bibliotheca. Ordinis Carmelitarum Prior generalis ut vocant. Fuit autem creatus Romæ

Romæ generalis anno cIↄIↄxiii. Sed exinde anno quarto,ut invitus honorem ſuſceperat, ita ſponte depoſuit, partim quòd imparem ſe oneri putaret, partim ut melius ſacris ſtudiis vacaret. Carmen ſcripſit de capta Granata, regnoque toto Mauris erepto à rege Ferdinando,& Elizabeth regina: quod anno contigit cIↄccccxcii. Item carmine eſt vitam Ludovici Morbioli complexus. Adhæc carmine tradidit vitas Dionyſii Areopagitæ, Baſilii, Georgii, Agathæ, Catharinæ, Luciæ, Apolloniæ, atque aliorum ſanctitatis nomine celebrium. Nempe ex parte præſtitit, quod promittit lib. ii Carm.

Si tranquilla quies, & triſtibus otia curis
Libera me ſinerent ſanctos inviſere fontes,
Et totos Helicona dies conſumere circum:
Prima ſalutiferi repetens exordia Chriſti,
Ad ſuprema meum veniſſet tempora carmen:
Actaq; tentâſſem majori ſingula verſu
Texere, & annales melioribus edere chartis.

Ut vero de iis quæ proſa ſcripſit taceam, quàm multa ſcripſerit carmine, argumento eſt, quod verſus reliquerit ſupra quinquagies quinquies millenos. Valde eum epiſtolis ſuis celebrant Jovianus Pontanus, Picus Mirandula, & Philippus Beroaldus. Obiit Mantuæ temporibus Leonis x, anno Chriſti cIↄIↄxvi, ætatis ſuæ vel lxxii, vel potiùs lxviii. Etſi Jovius octogenario majorem fuiſſe dicat. Sed planè fallitur. Natus enim anno cIↄccccxlviii, temporibus Nicolai v Pontif. ut ipſe de ſe ſcripſit in vitæ ſuæ epitome. Obiit autem anno Chr. cIↄIↄxvi, quarto anno Leonis x, xi Kal. Aprilis, feſto cœnæ dominicæ. Idem Jovius & illud ait, *Fredericum principem marmoream effigiem ei cum laurea poſuiſſe: quæ in arcu lapideo juxta Virgilii Maronis ſimulacrum, piâ profectò, ſi non ridendâ comparatione, conſpicitur.* Hoc judicium ſatis concoquere non poteſt Carmelitanus Petrus Lucius Belga *a*. Qui Baptiſtam utpote Chriſtianum, gentili poëtæ etiam præferri putat oportere. Sed non religionem nunc ſpectamus verùm artem poëticam. In qua profectò quid Carmelita hic ad Maronem? Attamen (ut de eo ſcribit Lilius Gyraldus *b*) *juvenis laudabilior poëta fuit. Cùm verò ei defedit calor ille, & fervor juvenilis; tanquam amnis ſine obice extra ripas ſordidè defluens, coërceri non potuit. Vix enim ea legere poſſumus, quæ longiùs ille ætate provectus carmina ſcripſit.* Nempe, ut ibidem inquit, *Eſt ferè naturâ comparatum, ut, qui minùs judicio valent, & nimio plus ſibi placent,* eos

a *Carmelit. biblioth.*

b *Dialogo i de poetis ſui ſeculi.*

eos indies deflorescere, & senes flaccescere, videamus. nam & his indies aliquid semper ingenium deteret. Et ſanè verſus ejus ſcabioſos eſſe, atque ita ruri natos, ut nihil ſapiant urbanum, etiam Cæſaris Scaligeri judicium eſt in ſexto Poëtices.

PETRUS MARCELLUS, Antonii filius circa hæc quoque tempora claruit. Reliquit librum de vitis principum & geſtis Venetorum. Eum à primo principe producit uſque ad Auguſtinum Barbadicum LXXIV quarti Ducis mortem: quæ in annum incidit CIↃIↃI I. Ætas hujus ſcriptoris exinde colligitur, quòd de Leonardo Lauretano (is Barbadico ſucceſſit) hunc in modum ſcribat: *Ob cujus ſingularem ſapientiam, maximum in Reip. benegerendæ ſtudium, æquabilem in omnes juſtitiam, egregiam liberalitatem, eximiam denique vitæ ſanctimoniam, omnia proſpera Reipublicæ eventura ab omnibus ſperanda ſunt. Quem utinam immortalis Deus, pro Reip. commodo fortunet, & quàm diuturnum eſſe velit. Si qua deinceps memoratione digna contingent: ſi in vivis erimus libenti animo ſubjungemus* a.

a *Habet eum in Chronico Chronicorum.*

Iiſdem temporibus, ac deinceps, floruit HIERONYMUS ATHESTINUS, Patavinus ſacerdos. Carmen condidit de geſtis Atheſtinorum; quod Venetiis prodiit anno CIↃIↃV. Præterea reliquit hiſtoriam brevem de Origine urbis Patavinæ. Sed ſententiam ejus hac de re improbat Scardeonius in rebus Patavinis; ubi plura de hoc Atheſtino. Obiit Patavii circa an. CIↃIↃXXX.

FR. JOANNES LAZIARDUS COELESTINUS conſcripſit Hiſtoriæ univerſalis epitomen, jam olim typis Joannis Pratenſii editam, procurante Emondo Le Feure: ut omnino ejus mirer non meminiſſe vel Geſnerum, vel Simlerum, vel Poſſevinum. Præfationis initium eſt, *Quæ in terris gignuntur*, &c. Opus autem ipſum ſic incipit, *Deum eſſe, univerſi pulchritudo, atque diſpoſitio, teſtatur.* Magnam operis ſui partem exſcribit ad verbum ex Gallo quodam auctore Breviarii hiſtorici, de quo ſuperiùs diximus. Sed mirificus ille, penè dixerim, ſtupor hominis, quòd ne illa quidem verba immutârit: *Sigiſmundus imperator anno præſenti* CIↃCCCCXXVIII, *cum inimicis fidei Chriſtianæ conflixit*, &c. quæ apud hunc legas cap. CCLXIII. Ille breviarii auctor ita ſcribere potuit, quia tum vivebat: Laziardus non potuit, cùm hiſtoriam producat uſque ad annum CIↃIↃIII; quo Alexandro VI Pius III ſucceſſit, ac poſtquam diebus XVI pontificatum adminiſtraſſet, naturæ conceſſit. Quæ verò ſequuntur uſque ad annum V Franciſci I, Galliarum regis (qui Chriſti eſt CIↃIↃXIX) addita ſunt ab HUBERTO VELLEIO Sabatenſi.

MARI-

Marinus Sanutus junior, Leonardi filius, patricius Venetus, cui Aldus Manutius opera Politiani à ſe edita dicavit, ſcripſit librum de magiſtratibus Venetis, ab urbe condita, uſque ad ſua tempora. Item de vitis principum Venetorum, adhæc de bello Gallico. Ingenioſè & eruditè ſcripſiſſe ait ibidem Aldus. Etiam cum honore ejus meminit Franciſcus Modeſtus Ariminenſis Venetiados ſuæ libro x: ubi eum, qui accuratè vetera novaque omnia imperii Veneti requirat, Marini hujus ad ſcripta remittit: ut quibus fusè tradantur omnia, quæ ipſe vellicatim ac ſtrictim exponat. Vide & de eo Bergomatem Chronicorum lib. xvi.

Augustinus, Ticinensis Canonicus, congregationis Lateranenſis, vixit anno cIↃIↃ, & deinceps. Poſteris reliquit ingens Chronicon, vitam B. Monicæ, Elucidarium Chriſtianarum religionum, ſive religioſorum ordinum; in quo ubertim agit de ordine Auguſtinianorum, deque B. Auguſtini vita, moribus, doctrinâ, aliiſque. Item regulam ſanctiſſimi patris Auguſtini: in qua & vita S. Guarini, Epiſcopi Præneſtini, & cardinalis. Eſt is liber in monaſterio Canonicorum regularium Bononiæ. Guarini autem vitam habes apud Surium T. vii a. d. vi Febr. Cuncta Auguſtini hujus, Chronico excepto, prodiere Brixiæ, anno cIↃIↃxi.

Michael Ritius Neapolitanus, Juriſconſultus, & Ludovico xii, Galliarum regi, à conſiliis, edidit Romæ anno cIↃIↃv libros tres de regibus Francorum; eoſque Guidoni, regni Cancellario, dedicavit. Idem libros tres fecit de regibus Hiſpaniæ; quos perducit uſque ad Philippum, Caroli v parentem. Adhæc compoſuit librum unum de regibus Hieroſolymorum. Deque regibus Neapolis, & Siciliæ, lib. iv. Item de regibus Hungariæ lib. ii: qui cum Bonfinii hiſtoria conjunguntur. Stylus purus eſt, ac terſus; ut in epiſtola operi præmiſſa judicat Janus Parrhaſius, ac Vaſæus in Chron. Hiſp. cap. iv.

Philippus Beroaldus natus fuit Bononiæ anno cIↃccccl, Id. Nov. Inclaruit Frederici, & Maximiliani temporibus. Mythicas hiſtorias duas, unam de Giſippo, & Tito, alteram de Galeſo Cymone, è Joanne Bocacio Latinè tranſtulit, ac Mino Roſcio, Senatori Bononienſi, dicavit. Prodiere Baſileæ cum aliis Beroaldi opuſculis anno cIↃIↃxiii. Fuit è ſummis ſui ſeculi viris, lectionis penè infinitæ; ſed in quo ſubinde judicium deſideres. Indignus tamen, qui *maximè garrulus*, *& verboſiſſimus interpres* dicatur à Florido apologia adverſus L. L. calumniatores. Sepultus Bononiæ, ubi ta-

lis ei inſcriptio: *Philippo Beroaldo ſeniori, civi Bononienſi, viro omnium quos ætas ſua tulit eruditiſſimo, atque eloquentiſſimo, eidemque humaniores literas Parmæ, Lutetiæ, atque in patria ſumma cum ingenii laude, atque audientium admiratione profeſſo, Phil. & Vinc. filii hæredes ex ipſius teſtam. P. P. Vixit annos* LI *m.* VIII. *Obiit anno* cIↃIↃIV. Ex filiis hiſce Philippus poëta fuit patre melior; ut Lilii Gyraldi judicium eſt priori dialogo de ſui ſeculi poëtis. Et Eraſmus in Ciceroniano ſuo cùm patrem dixiſſet *hominem de literarum ſtudiis præclarè meritum*, juniorem, tamen (ut inquit) *in Ciceronianorum catalogum citiùs receperit, quamquam is perpauca miſit in literas*. Sanè filius non tantus erat ſectator reconditorum verborum: unde ipſe in phaleuciis, quos epiſtolis Plinii à parente ſuo emendatis ſubjunxit, ita ait:

--- -- Haut ſequaris iſtos,
Qui portenta vomunt reconditorum
Verborum: mage qui videntur eſſe
Docti inter ſciolos: apud diſertos
Nil inſulſius eſt, ineptiuſque.

Non dubito autem, quin imprimis taxet Joannem Baptiſtam Pium Bononienſem: cui tamen hac parte præierat ſenior Beroaldus. Vide quæ de utroque hoc, Beroaldo, inquam, ac Pio, annotavit elegantiſſimus ſcriptor Floridus Sabinus Lectionum Subſicivarum libro II cap. IX, & XIX. Vitam etiam, atque obitum junioris Beroaldi, paucis complexus eſt Pierius Valerianus libro I de infelicitate literatorum. De juniore etiam apud Paullum Jovium lib. III *a* de vita Leonis X, legas ab hoc pontifice præfectum fuiſſe bibliothecæ Vaticanæ, inq; ſcribendis odis Horatiana jucunditate præcelluiſſe.

a Pag. 67. edit. Florent. ann. 1549.

ALBERTUS CASTELLANUS, Venetus, Ord. Prædic. anno vixit cIↃIↃ, ac inter alia Chronicon condidit: præterea catalogum fecit illuſtrium ſui ordinis virorum. Idem catalogum Sanctorum Petri de Natalibus recenſuit, ac purgavit.

CAP. XII.

Marci Antonii Sabellici Enneades, exempla, res Venetæ, alia. Iocundi Veronenſis Inſcriptiones veteres. Petri Martyris decades de novo orbe. Aloyſius Cadamuſtus de terris novis. Americus Veſputius Florentinus de navigationibus ſuis. Franciſcus Albertinus de mirabilibus Romæ, ac laudibus Florentiæ, & Saonæ. Raphaëlis Volaterrani commenta-

mentarii urbani. Petrus Crinitus de honeſta diſciplina, & illuſtribus poëtis, grammaticis, hiſtoricis. Pandulphi Collenutii compendium rerum Neapolitanarum. Franciſcus Delbenius de familiis Veronenſibus. Bartholomæus Blanchinus de vita Philippi Beroaldi. Roberti Gouletti compendium de ſex ætatibus. Ludovicus Vartomannus de peregrinatione ſua in Ægypto, ac variis regionibus Orientis. Paullus Æmilius de geſtis Francorum. Ioannis Leonis deſcriptio Africæ. Franciſcus Ferrarienſis de vita B. Oſannæ Mantuanæ. Sylveſter Prieras de beatâ Virgine, Deiparâ, & B. Magdalenâ. Franciſcus Puteanus de vita S. Brunonis. Nicolai Leonici Varia hiſtoria. Matthæus Bandelius de vita Vincentii Bandelli, & aliorum. Marcellus Palonius de clade Ravennati. Marcus Antonius Michaël de urbe Bergomo. Deſiderius Spretus de Ravenna. Andreas Aſſaracus. Ioannes Baptiſta Egnatius de Cæſaribus Romanis. Polydori Virgilii hiſtoria Anglicana. Richardi Bartholini Auſtriados libri. Ambroſius Leo de urbe Nola. Sebaſtianus Flaminius de vita Ambroſii Senenſis. Leander Albertus de viris illuſtribus. Antonius Majus de ſpiritibus, qui in Garda apparuerant. Andreas Fulvius de antiquitatibus Vrbis. Auguſtini Iuſtiniani hiſtoria Genuenſis. Stephanus Niger. Valerandus Varanius. Nicolaus Canuſſinus. Io. Antonii Flaminii Vitæ. Item Vitæ Ioannis Garzonis. Aymarus Rivallius de Iure Civili & Pontificio. Iulianus Haſartus. Io. Mariæ Catanæi poëma de expeditione ad bellum ſacrum. Zacharias Zachius de memorabilibus ſtatuis, aliiſque rebus antiquis. Benedictinus Burdonius Patavinus de inſulis.

IIſdem Maximiliani temporibus vivebat MARCUS ANTONIUS SABELLICUS, qui Coccius in ſepulcrali monumento nominatur. Huic ſuum de ſcribendæ hiſtoriæ præceptis commentarium Hermolaus Barbarus dedicavit. A Jovio quidem fabri ferrarii filius; ab aliis autem natus dicitur è nobili Coccejorum fa-

 milià.

a *Ad vicum Varronis in via Valeriana tum, lego in ſyllabo Vticenſium hiſtoricorũ.*
b *Hoc opus cùm Vtini publicè doceret, ſcripſit, ut eſt in ſyllabo hiſtoricorum Vtinenſium.*
c *Lib. 2. epiſt.*
d *Bemb. initio Hiſtor. Venet.*
e *Bembus lib. 4. ep. 4. ad Beroaldum, & alia eodẽ lib. ad Alexandrũ Cribellũ. In ſyllabo Vtinenſiũ hiſtoricorum dicitur ſcripſiſſe uſq; ad annũ 1513. Sed perperã. Nã Bembus epiſtola gemina anni 1506. de morte ejus agit.*

familiâ. Æquicolas *a* ortu ſuo nobilitâſſe, ait Leander in Italia ſua. Pomponii Læti, & Domitii Veronenſis, fuit diſcipulus: bonarumque literarum apud Venetos profeſſor. Maximè celebratur hiſtoriâ Enneadum XI ab orbe condito uſque ad annum CIↃIↃIV; poſt quem annum triennio ſuperfuit, teſte Leandro. Item compoſuit exemplorum libros decem. Adhæc de ſitu Venetiarum fecit lib. III: deque Venetis magiſtratibus lib. I. Propter quæ à Venetis ei ſalarium diu præbitum publicè fuit. His adde, quæ commentatus eſt de vetuſtate *b* Aquileiæ, de Vicentiæ ortu & vetuſtate, de Italiæ tumultu, & quædam alia, tomo uno, Venetiis olim comprehenſa, atque à Leandro in Italia ſua, ubi Æquicolas deſcribit, & à Jacobo Philippo Bergomate recenſita Supplem. Chron. lib. XVI: ubi luculentum ejus elogium reperies. De eodem, & Nauclero ita ſcribit Ludovicus Vives lib. V. de tradendis diſciplinis: *Principio legendus aliquis, qui ab ultimis temporibus ad noſtram memoriam, aut ei proxima, hiſtoriam tenore uno contexat, ut ſummâ quâdam proponantur omnia. Is ſit ſanè, vel Nauclerus, vel hoc copioſior, & purior, & diligentior, adde etiam doctior, Antonius Sabellicus.* Idem lib. III de trad. diſc. dixerat: *Marcus Antonius Sabellicus fluit quidem plenus; ſed lutulentus quandoque, ac ſimilis ei autori, ex quo res deſumit; ut colorem videatur mutare cum ſolo, per quod omnino tanquam fluvius occurrit.* Eraſmus benigniùs in Ciceroniano ſuo: *Antonium Sabellicum agnoſco natura facundum, nec artis expertem, nec infeliciter rhetoricatur interdum. In hiſtoria ſat ſplendidè verſatus, ſed in hac tantùm, quæ ſuum dicendi genus deſiderat.* Etiam Bembus, ſed in epiſtolâ *c* ad ipſum ſcripta, vocat, *doctiſſimum, eloquentiſſimum, optimè de Rep. meritum*: atque addit, *Septem hiſtoriarum enneadibus quas nuper edidiſti, uberrimum fructum propoſitum video laudis, & gloriæ ſempiternæ.* Florido Sabino apologia adverſus L. L. calumniatores vocatur *fervidæ cujuſdam* uberiſque eloquentiæ ſcriptor. Multus verò eſt Sabellicus in rebus Venetis. Inde autem, ubi deſierat Sabellicus, res Venetas ordiendi ex S. C. cura fuerat demandata Andreæ Naugerio: ut Leander ait in Venetiarum deſcriptione. Sed, eo in legatione Gallica vitâ functo, decemvirorum Venetorum poſtulato præſtitit hoc Petrus Bembus *d*; qui libros XII hiſtoriæ Venetæ reliquit. Quatuor ſuos epigrammatum libellos Sabellico dicavit Domicus Palladius Soranus. Obiit Sabellicus XIV Kal. Majas anni CIↃIↃVI *e*. Jovius ait, prope ſeptuagenarium deceſſiſſe morbo Gallico, quem vulgivaga Venere contraxiſſet. Atque eo-

dem

dem pertinent, quæ Pierius Valerianus refert lib. I *a* opuſculi ſæpius memorati, quod de infelicitate literatorum inſcribitur. Funebri oratione proſecutus eum fuit Baptiſta Egnatius: quemadmodum auctor eſt Petrus Bembus lib. IV, epiſt. IV; quæ eſt ad Philippum Beroaldum juniorem. Vitam ejus conſignavit Petrus Georgius Chalcedonius. a *Pag.* 28.

Fuit eodem tempore JOCUNDUS VERONENSIS, qui bis mille amplius inſcriptiones veteres in unum corpus redegit. Politiano Miſcellan. cap. LXXVII dicitur, *vir unus titulorum, monumentorumque veterum ſupra mortales cæteros, non diligentiſſimus ſolùm, ſed etiam ſine controverſia peritiſſimus*. Budæo in libb. de aſſe *antiquariorum diligentiſſimus*. Debemus ei editionem accuratiorem Cæſaris: uti & Vitruvii, & Frontini.

PETRUS MARTYR ab Angleria Mediolanenſis, Ferdinandi & Iſabellæ, Hiſpaniæ regum, à conſiliis, in poſteritatis notitiam pervenit libris XXX de navigatione Oceani, & terris ſuo tempore repertis. Hæc, ut ipſe libro II teſtatur, in literas referebat anno CIↃIↃII. Regiorum fuiſſe liberorum magiſtrum, prodidit Vaſæus in Chronico Hiſpaniæ cap. IV. Idem addit, quædam in ejus decadibus culpari, quaſi minùs convenientia cum Eccleſia Romana. Magnopere vereor, ne confundat duos Petros Martyres; quorum prior Mediolanenſis, alter non paullò junior, Florentinus fuit. Sanè de priori nec ſuſpicionem ejuſmodi in elogio ejus injicit Paullus Jovius; qui id neutiquam præteriiſſet: ut qui nec tacendum putârit, qualis de jam ſene Fabro Stapulenſi, in religionis negotio, ſuſpicio fuerit concepta.

ALOYSIUS CADAMUSTUS, patritius Venetus, vivebat an. CIↃIↃIV. Hic conſignavit navigationem ad terras Novas: quæ Latinè exſtat beneficio Archangeli Madrignani.

Hîc etiam locum ſibi jure ſuo vindicat AMERICUS VESPUTIUS Florentinus: qui quatuor ſuas navigationes (poſtrema earum finem habuit anno CIↃIↃIV) literarum monumentis ad poſteros tranſmiſit. Opus hoc dicavit Renato, Siciliæ regi, Lotharingiæ duci.

FRANCISCUS ALBERTINUS Florentinus claruit anno CIↃIↃ, ac deinceps. Fuit unus è capellanis cardinalis Tit. S. Sabinæ. Reliquit opuſculum de mirabilibus novæ & veteris Romæ: in cujus præfatione refert, priùs ſe de ſtationibus, & reliquiis urbis, ad Imperatorem Maximilianum ſcripſiſſe: atque eâ ſe occaſione à

cardi-

cardinale Galeoto monitum eſſe, ut Mirabilia Romæ, quæ imperfecta, & fabulis referta forent, corrigeret: hunc laborem propterea Galeoto deſtinatum fuiſſe: ſed, illo defuncto, ſe Julio II Pontifici Max. eum dedicare. Idem opuſculo huic ad eundem Julium adjecit tractatum brevem de laudibus civitatum Florentiæ, & Saonæ: quem Romæ ille quidẽ concinnabat an. cIↄIↄIX; attamen necdum vidi vetuſtiorem editionem eâ, quam Jacobus Mazochius Romæ procurabat anno cIↄIↄXV, quo annum jam tertium Leo X urbis erat epiſcopus. Atque idem opus celebrat Onuphrius Panuinus *a* inter eorum ſcripta, qui Romam deſcripſere. Dicitur *b* idem antiquorum epitaphiorum opuſculum divulgâſſe.

a *Præfatione cõmentariorum de Rep. Rom.*
b *Simlerus.*

RAPHAEL VOLATERRANUS vir multæ erat, doctrinę, & induſtriæ: ſed qui tamen non ſatis magnam Græcæ linguæ notitiam fuerit adeptus: quod multa adeò perperam ab eo verſa oſtendunt: ut omnino aberret Jovius, cùm ab eo Procopium de bello Perſico & Vandalico ſincerè potiùs, quàm ſplendidè, converſum ait Præterea condidit Urbanorum commentariorum libros XXXVIII: quos Julio II pontifici inſcripſit, atque urbanos vocat, quia in Urbe Roma conſcripſit. Ex mille amplius utriuſque linguæ auctoribus eos ſe congeſſiſſe, ipſe ait. Tribus verò tomis diſtinxit, quorum primus geographiam veterem continet: alter anthropologiam, ſive viros illuſtres: tertius philologiam, ſive artium rudimenta. Itaque in præfatione ad Julium, opus hoc πανδοχεῖον appellat, quaſi quo omnia comprehendantur. Diſtinebatur in componenda anthropologiâ anno cIↄIↄV. Cæterùm parùm magnificè Jovius hoc de opere judicavit. Quippe ait, *quæ de principibus ætatis ſuæ ſcripſit, tanquam timido ore carptim enarrata, rerum ſuperiorum haut dubiè fidẽ elevare: oſtendereq; ea omnino certâ veritatis luce carere, quæ inter adulationem, & metum, nec præſentis, nec futuræ ſpe laudis, intempeſtivè publicantur.* Imò nec primam, alteramque commentariorum iſtorum partem magno habuit loco. Siquidem dicit, *diſciplinas omnes in acervum conjeciſſe, utili potiùs in alienâ deſidiâ, quàm ad explicatæ doctrinæ decus nobili opere. non multo enim cum ſale, & ſine ornamento Latinæ orationis, cuncta adſtricto ordine ita digeſſiſſe, ut alibi quærenda legentibus indicare videatur.* De eodem ita Floridus Sabinus apologia adverſus L. L. calumniatores. *Bona eruditorum pars ei defert mediocrem eruditionem, cùm nihil, quàm aliena, hinc inde in ſua immenſa volumina tranſtulerit: in Græcis vertendis vel pueriliter perſæpe lapſus.* Ex eo tamen pleraque ſua deſumſit Raviſius Textor. Nempe hujuſmodi ſcriptores

magis rivos ſectantur, quàm fontes. Videtur autem idem eſſe Raphaël ille Regius, cujus commentarii exſtant in Fabium Quinctilianum. Sanè Ulyſſi Aldrovando Raphaël Regius Volaterranus dicitur lib. I. de Quadrupedibus biſulcis *a*. *a Pag. 341.*

PETRUS CRINITUS Florentinus, præter libros de honeſta diſciplina, etiam ſcripſit vitas poëtarum Latinorum: in quorum epilogo pollicetur ſimile opus de grammaticis, & poëtis: ac brevi illud in lucem ait proditurum. Etiam in hiſtoricis idem feciſſe, colligi inde poteſt, quòd in antiquis Salluſtii editt. vita ejuſce ſcriptoris deſumta eſſe dicitur ex Criniti de hiſtoricis opere. Sed opus iſtud hodie non exſtat. Fortaſſe eſt inter inedita, quæ Ferrariæ apud Eſtenſes principes aſſervari ait Geſnerus. Idem Geſnerus Tom. II bibliothecæ Tit. VII par. VI ait eum exarâſſe vitam F. Fulgentii. Quam nondum vidi. Politiano præceptore defuncto, nobiles adoleſcentes erudiebat: ſed ita ut familiariùs aliquanto cum iis verſaretur. Ea res, ut Jovius narrat, morti cauſſam præbuit. Nam poſt cœnam, dum jocoſe rixatur, cantharo frigidæ à petulanti convivá perfuſus, obriguit; doloreque contumeliæ in ἀκμῇ ætatis deceſſit. Obitum ejus deplorat Ugolinus Verinus quo prẹceptore uſus erat. Sic enim inquit ille lib. II illuſtratæ Florentiæ:

Diſcipulique mei Criniti carmina Petri
Æternùm vivent. Mox autem de eo ſubjicit:
Ah nimium ante diem undecimâ trieteride raptus.

Sed Lilius Gyraldus haut admodum præclarè de eo ſenſit. Hunc enim in modum loquitur lib. I de poëtis ſui ſeculi: *Reliquit & varii generis verſus Petrus Crinitus Florentinus, non illepidos quidem; ſed certè tales, quales ſunt, quæ ſolutâ oratione reliquit. Multa is ubique polliceri videtur, quæ non adeò præſtat: omniſque Criniti oratio, non ut aures, ita animum implet. Prope enim dixerim, nugæ canoræ.* Eruditionem ejus amplecti ſe ait Eraſmus in Ciceroniano. Sed reconditam ei tribuiſſe, non arbitror. Nihil enim in eo non mediocre, multa etiam infra mediocritatem.

PANDULPHUS COLLENUTIUS, Piſaurenſis Juriſconſultus, & eques, Ferrarienſium ducis ad Maximilianum Imp. legatus, præterquam quòd Plinium adverſus Leonicum defendit; præter item libellum de vipera, qui Venetiis prodiit anno CIↃIↃVI; ac prẹter dialogum facetum capitis, & pilei; aliaque nonnulla; etiam Latinè conſtrinxit compendio hiſtoriam Neapolitanam. Idem libris VI hiſtoriam ejuſdem populi perſecutus eſt, ſed Italicè in gratiam

Herculis Ateſtini, Ferrarienſium ducis: Latinè autem tranſtulit Joannes Nicolaus Stupanus Rhætus *a*. Præclarum hujus Pandulphi elogium habemus apud Politianum lib. VII, epiſtolâ ad ipſum Pandulphum miſſa: item apud Lilium Gyraldum dial. II de poëtis ſui temporis. Meminit & Leander in Italia *b*, ubi virum appellat Latinis, & Græcis literis pereruditum: atque inter alia etiam ſcripſiſſe ait de inventione machinæ bellicæ, quam bombardam vocant. A Joanne Sfortia Piſaurienſium tyranno, ut Jovius ait, in carcerem eſt conjectus, atque ibidem ſtrangulatus, vir ejuſmodi morte indignus. Atque idem à Pierio Valeriano traditum eſt lib. II *c* de literatorum infelicitate. Ac puto non alium ſignari ab Ugolino Verino cùm lib. II Florentiæ illuſtratæ ait:

Si non eloquii gravitate Coluccius omnes
Exſuperat: cujus, ſeu fulmina, dicta tyrannus
Bebriacus timuit. tantum terroris habebant.

a *Excudit Baſileæ Perna an.* 1572.
b *Pag.* 443. *edit. Col.*
c *Pag.* 79.

FRANCISCUS DELBENIUS Veronenſis J. C. ad modum Chronicorum reliquit opus de familiis Veronenſibus circa annum CIƆIƆVIII, ac ſupereſſe adhuc MSum, lego in indiculo mihi tranſmiſſo Venetiis ab illuſtriſſimo Dominico Molino.

BARTHOLOMÆUS BLANCHINUS iiſdem temporibus vixit. Debemus huic vitam Philippi Beroaldi, qui Bononiæ deceſſit anno CIƆIƆX. Item vitam Codri Urcei, quæ & ipſa Bononiæ prodiit, ac poſtea Baſileæ.

ROBERTUS GOULLETTUS, Gallus, Theologus Pariſienſis, præter alia, de quibus Poſſevinus, compendio explicuit ſex mundi ætates; quas perduxit uſque ad annum CIƆIƆXIII.

LUDOVICUS VARTOMANNUS, Bolonienſis, Patricius Romanus, Maximiliani temporibus navigavit in Æthiopiam, Ægyptum, Arabiam, Perſidem, Syriam, Indiam intra & extra Gangem: atque hanc peregrinationem ſuam ſex libris complexus eſt: quos Latinè tranſtulit Archangelus Madrignanus.

His etiam temporibus in Galliis ętatis curſum ſub Ludovico XII, & Franciſco I, agebat PAULLUS ÆMILIUS Veronenſis, Pariſinus in æde Deiparæ Canonicus. Magnum is ſibi nomen paravit opere inclyto de rebus geſtis Francorum: cui annos XXX impendiſſe dicitur *d*. Ac libros quidem novem perfecit: decimum, morte præventus, reliquit imperfectum. Sed eum propinquus illius, Daniel Zavariſius Veronenſis, ex ſchedis diſperſis, multâque liturâ obductis, collegit, ac digeſſit ita, uti nunc legitur. Definit

d *Reinerus Reineccius.*

Æmilius

Æmilius in anno quincto Karoli VIII, qui Chriſti eſt cIɔcccc-LXXXVIII. Laconicam ei brevitatem tribuit Paullus Jovius. In hiſtoria tamen belli ſacri, duce geſti Godefrido Bullionio, luculentiùs ſe diffundere, mediamque ait viam inſiſtere. Sed quicquid de cæterorum Laconiſmo dicat Jovius, omnino ſcriptor eſt elegans, ad diſertus. Meliori quoque fide hiſtoriam ſcribere, quàm Gaguinus fecit, qui adfectus ſuos miſcuit, etiam Ludovici Vivis ſententia eſt. Eraſmi etiam de eo hujuſmodi eſt judicium in Ciceroniano ſuo: *Paulli Æmilii & reconditam eruditionem, & diligentiam, & vitæ ſanctitatem, & ſummam in hiſtoria fidem exoſculor. Tullianam dictionem nec affectavit, nec habet.* Sed præclarum imprimis elogium ejus vide apud Juſtum Lipſium, notis in lib. I Polit. cap. IX. ubi inter alia ita cenſet, ſi vel leviter, eaque pauca refingantur, virum fore ſupra omnem noſtri ævi notitiam, & planè ad priſcam laudem. At Claudii Verderii *a* judicium non moramur, qui ut olim Herodotus Plutarchum, ita Æmilium ipſe maligni animi reum agit. Et quo argumento? nempe quia vulgata illa de oleo ad reges inungendos cœlitus demiſſo, deque liliis, præterire maluerit, quàm ut ſententiam de eo ſuam apponere inſimul cogeretur. Obiit cIɔIɔXXIX, III Non. Quinctil. Ac ſepultus Lutetiæ in æde B. Virginis, cujus Canonicum fuiſſe dicebamus.

a *In cenſione auctorum.*

JOANNES LEO Granatenſis, patriâ ab regibus Hiſpaniarum Ferdinando & Eliſabeth occupatâ, in Mauritaniam profugit: unde & Afer habitus. Itaque facetè narrat lib. I de Africa cap. ult. ut inſtar aviculæ amphibiæ, quæ, cùm inter aves tributum exigeretur ab avium rege, ſe reciperet in aquas: cùm poſceretur idem ab aquatico, ſe reciperet in aëra: ſic ubi malè audiunt Afri, ſe Granatenſem profiteri; ubi Granatenſibus maledicitur, profiteri Afrum. Porrò in Africa Feſſæ operam Arabicæ linguæ dedit. Hinc partim ſponte, partim principum nomine ſæpius legationis munere fungens, cùm bonam partem Europæ, & minorem Aſiam, tum omnem prope Africam luſtravit; ejus ſitum, intervalla, loci & incolarum naturam, obſervavit, & Arabicè conſcripſit. Cujus operis αὐτόγραφον fuiſſe intelligo apud V. Cl. Joannem Vincentium Pinellum. Tandem juxta inſulam Zerbi captus à piratis, Leoni X donatus eſt; qui eum ob egregiam eruditionem honeſtè admodum habuit; & cùm, Mahumedicâ religione deſertâ, fieret Chriſtianus, ei in baptiſmo à ſe nomen impoſuit Joannis Leonis: nempe quia idem ante papatum *Ioannes Medices*, & poſtea *Leo* X vocatus fuit. Cùm verò

Romæ linguam didiciſſet Italicam ; deſcriptionem Africæ , quam Arabicè compoſuerat, Italicè vertit. Sed anno demum CIↃIↃXXVI, ut ipſe extremo opere ſcribit, *Hæc*, inquit, *ſunt , quæ memoranda, & cognitione digna ego Ioannes Leo in Africa tum vidi, tum obſervavi, quam penitus omni ex parte circumdedi: & quidquid in ea memoratu dignum obtigit, ut vidi, ita diligenter in ſcripta retuli, & quæ non vidi, à viris fide digniſſimis, qui ea conſpexerant, mihi ad plenum declaranda procuravi ; ac deinde occaſionem nactus has meas vigilias in unum volumen redegi.* Subjicit deinde, *Romæ* MDXXVI. v *Idus Mart.* Eam autem deſcriptionem poſtea Latinè tranſtulit Joannes Florianus. Scriptorem ſibi non infidum videri ait Libertus Fromundus, Meteorologicorum lib. v. cap. III. Art. II. Mirum autem non meminiſſe ejus Jul. Cæſarem Scaligerum in opere ſubtilitatum adverſus Cardanum: ubi tam multa invenias ex hoc ſcriptore hauſta. Factum nollem. Grati enim animi eſt agnoſcere per quem profeceris. Alius ab hoc eſt Joannes Leo, in montibus natus Mutinenſibus, cognomento Poëtinus, quia poëticam præcipuè excoleret: de quo plura Lilius Gyraldus priori de ſui temporis poëtis dialogo.

FRANCISCUS FERRARIENSIS, Ord. Prædic. Generalis magiſter quadrageſimus, claruit an. CIↃIↃ. Priùs docuit in Bononienſi gymnaſio. Præter ea , quæ in Ariſtotelem, & B. Thomam, commentatus fuit ; etiam deſcripſit vitam B. Oſannæ Mantuanæ ejuſdem Ordinis: quæ in ſex libros diſtincta eſt , ac Mediolani prodiit anno CIↃIↃXIII. Luculentum hujus viri elogium habemus apud Leandrum Albertum lib. IV *a* de viris illuſtribus Ord. Prædic. Obiit anno CIↃIↃXXVIII.

a *Fol.* 141. b.

SYLVESTER DE PRIERIO , ſive *Prieras*, Bononienſis, Ordinis fratrum Præd. claruit anno CIↃIↃ, ac deinceps. Vitam ejus paucis perſequitur Leander Albertus lib. IV de viris illuſt. ord. pręd. atque inter alia docet, reliquiſſe libellum hiſtoriæ B. Virginis , & alterum hiſtoriæ B. Magdalenæ, item dialogum de eadem.

Etiam ſub Maximiliano imp. floruit FRANCISCUS PUTEANUS, ſive de Puteo, Lugdunenſis Gallus, J. C. primùm Gratianopolitani epiſcopi in ſpiritualibus vicarius , hinc Carthuſianus , ac denique hujus ordinis Generalis. Præterquam quòd auream nexuit Catenam in pſalmos Davidicos , etiam literis commiſit vitam S. Brunonis, Carthuſianorum patriarchæ: ſed eam fuſiùs poſtea proſecutus fuit Petrus Blomevenne, Carthuſiæ Colonienſ. Prior. Ex utrôque autem unam concinnavit Laurentius Surius Tom. v. die VI Octobr.

Etiam

Etiam Maximiliani temporibus, ac deinceps inprimis, longè lateque nominis ſui radios ſpargebat Nicolaus Leonicus Thomæus, vir Latinè Græceque eruditus; quodque abunde dialogi, aliaque ejus ſcripta, teſtantur; puri ſermonis amator, & bene peritus interiorum literarum, pariterque Platonicæ, & Peripateticæ gnarus philoſophiæ; quam florentiſſimè annos multos docuit Patavii. Inter alia quoque reliquit Variæ hiſtoriæ libros tres: quos, ut ipſe ait, *juvenis admodum multiplici cùm Græcorum, tum Latinorum lectione confecerat, ſepoſueratque.* Cæterùm demum eos anno cIↃIↃxxxi in lucem emiſit: nempe, (quemadmodum ibidem ait) *ut quando maturioris ætatis pleraque jam à ſe de omnimoda philoſophia exiiſſent opera, ex academicorum, peripateticorumq; fontibus hauſta: hæc quoque juvenilia ſtudia ſuâ aliquando mercede non defraudarentur.* Pleraque è Pauſania deſumſiſſe obſervat Zuingerus in Theatri ſui proſceniis. Eraſmi tale de eo judicium in Ciceroniano ſuo: *Leonicus in adytis philoſophiæ, præſertim Platonicæ, ſemper religiosè verſatus, ad Platonis ac Ciceronis dialogos effingendos ſeſe compoſuit, & præſtat eloquentia tantùm, quantum fas eſt hodie à tali philoſopho requirere. Ciceronianus appellari nec ipſe cupiat, ni fallor: adhuc enim ſupereſt vir non minus integris moribus, quàm eruditione recondita.*

Circa annum cIↃIↃ. vivebat Matthæus Bandellus è Caſtro novo Ord. Prædicatorum. Hic cùm alia multa in lucem emiſit; tum Egeſippi hiſtoriam Italicè vertit; Plutarchi vitas in compendium redegit; vitam patrui ſui, Vincentii Bandelli, & aliorum aliquot illuſtrium virorum, in literas retulit: quemadmodum teſtatur Leander Albertus virorum illuſtr. ord. præd. lib. iv. ubi & eum à dictionis elegantia, & præclaris animi dotibus, egregiè commendat. Præcipuè tamen laudem meruiſſe ait oratione eâ, quâ anno cIↃIↃxiii Senatui populoque Firmano gratias egit. Oratione iſtâ originem civitatis, atque ejus res geſtas narrat: idque fusè adeò, atque eleganter, ut Firmani ejus exemplum in archiva ſua quamprimum æternæ memoriæ ergò retulerint.

Vixit tum quoque Marcellus Palonius, qui carmine epico duos libros fecit de clade Ravennati à Gallis acceptâ anno partæ ſalutis cIↃIↃxii. Prodiere ii Romæ anno ſequenti. De auctore, atque opere, ita ſcribit Hieronymus Rubeus Hiſtoriæ Ravennatis libro octavo; *Ejus etiam Marcellus Palonius meminit, patricius Romanus, qui & prœlio interfuit, & per illos dies, unà cum Trojolo Sabello, apud quem militaverat, Ravennæ fuit, & elegantiſſimo carmine cla-*

dem hanc Ravennatem deſcripſit.

MARCUS ANTONIUS MICHAEL, patricius Venetus, & generis, & non contemnendæ eruditionis ergò, anno CIↃIↃXVI, ac deinceps, in honore fuit. Patrem habuit Victorem, urbis Bergomenſis præfectum. Anno CIↃIↃXVI hiſtoriam agri, & urbis Bergomatis, ſtylo ſuo depinxit. Eam deſcriptionem ſuo ejuſdem argumenti libro ſubjunxit Franciſcus Bellafinus, auctore penè invito, qui ſupprimere illam decrêrat; ut ipſe Bellafinus in præfatione agnoſcit. Prodiit utrumque opuſculum Venetiis anno CIↃIↃXXXII, annis circiter XV, ex quó ſuum jam Michaël papyro commiſerat.

DESIDERIUS SPRETUS Ravennas iiſdem temporibus innotuit: de quo ſic Albertus Leander in Italia ſua: *Genuit etiam urbs hæc* (Ravenna) *Deſiderium Spretum, æqualem noſtrorum temporum, non inſulſum ſcriptorem: uti ex libris ejus de amplitudine, deque vaſtatione, & inſtauratione urbis Ravennæ patet.*

ANDREAS ASSARACUS carmine elegiaco dialogi formâ comprehendit res geſtas à noviſſimis temporibus Franciſci Sfortię, uſque ad Franciſcum, Francorum regem, Mediolani ducem. Prodiit Mediolani, an. CIↃIↃXVI.

JO. BAPTISTA EGNATIUS, ſacerdos Venetus, & in patria bonarum literarum profeſſor, Cæſarum hiſtoriam ſignavit, à C. Cæſare, uſque ad Maximilianum I, quo imperante vixit. Scripſit quoque tractatum exiguum de origine Turcarum, qui impreſſus cum aliis Turcicarum rerum ſcriptoribus apud Joannem Oporinum an. 1556. Pervenit ad magnam ſenectutem. Nam refert Geſnerus eum ſe Venetiis vidiſſe an. CIↃIↃXLIII. Plura de illo ſi voles, adi omnino Sebaſtianum Corradum in præfatione præmiſſâ Quæſturæ ſuæ, ſive operi de vitâ Ciceronis, & aliis eò ſpectantibus.

POLYDORUS VIRGILIUS Urbinas egit de rerum inventoribus libris VIII: quos primùm edidit an. CIↃCCCCXCIX: ut præfatio Urbini ſcripta arguit. Ac anno CIↃIↃXXVI Londini librum de prodigiis emiſit in lucem. Edidit poſtea quoque hiſtoriam Anglicanam lib. XXVI: quam Henrico VIII dedicavit anno CIↃIↃXXXIII. Fidem ejus in dubium vocat Paullus Jovius. Objectat enim, quòd *Scotis, & Gallis, ſæpe reclamantibus, alieno potiùs arbitrio, quàm ſuo, intexuiſſe multa in gratiam gentis exiſtimetur: quodque in recenſendis minorum ducum nominibus, tanquam gloriæ avidis, nimium indulſerit.* Sed neque

neque Anglorum doctioribus ſuam ſatis operam comprobavit. Verba adferam Viri Cl. Henrici Savilii præfat. in rerum Anglicarum ſcriptores ad Eliſabetham, Angliæ reginam: *Polydorus, ut homo Italus, & in rebus noſtris hoſpes, &, quod caput, neque in Rep. verſatus, nec magni alioqui, vel judicii, vel ingenii; pauca ex multis delibans, & falſa plerumque pro veris amplexus, hiſtoriam nobis reliquit, cùm cætera mendoſam, tum exiliter ſanè, & jejunè conſcriptam.* Poſtea hiſtoriam Anglicanam ex Anglis potiùs ſcriptoribus petere jubet: imprimis Guilielmo Malmeſburienſi: item Huntindonienſi, Houedeno, & aliis. Fuit Polydorus Romani pontificis in Anglia quæſtor, & Wellenſis archidiaconus: ut ipſe lib. v hiſtoriæ ſuæ teſtatur. Corollarium ſequentium regum adjecit Polydoro Georgius Lilius. Plurimos Polydori hujus errores detegit Jo. Lelandus in declaratione antiquarum dictionum, quæ occurrerent in genethliaco illuſtriſſimi principis Eadverdi: ut de Armore, & Armorica regione *a*, de Mona insula *b*, &c.

a *Pag.* E. 2.b.

b *Pag.* F. 3.b.

RICARDUS BARTHOLINUS PERUSINUS reliquit Auſtriados libros XII. Id poëma decennio elaboravit. Agit autem de bello Norico, ſive ducum Bavariæ, & principum Palatinorum. Dicatum id Maximiliano Imp. Primus edidit Joachimus Vadianus Helvetius anno cIↃIↃXV. Scholiis verò illuſtravit Jacobus Spigelius Seleſtadienſis. Recuſum eſt nuper cum aliis aliquot rerum Germanicarum ſcriptoribus curâ V. Cl. Juſti Reuberi. Judicium tale de eo eſt Jani Douzæ *c*: *ut minus ſuffecerit operi, cui ſe parem credidit, laudandus tamen vel hoc ipſo, quod officium ſuum in glorioſiſſimo principe decantando requiri paſſus non fuerit.*

c *Præfat. ſecunda annaliũ Batavicorum quos carmine ſcripſit.*

Anno cIↃIↃXVII, ac deinceps, non exiguæ eruditionis nomen reportavit AMBROSIUS LEO NOLANUS, vir Latinè Græceque doctiſſimus, philoſophus idem, ac medicus inſignis. Hic præter ea, quæ à Simlero memorantur, reliquit libros tres de Nola non incuriosè perſcriptos: quorum ſæpius meminit Leander Albertus in deſcriptione Italiæ; imprimis quo loco agit de Nola.

Eodem tempore ad nominis honorem contendebat SEBASTIANUS FLAMINIUS Forocornelienſis, artium profeſſor. Edidit vitam B. Ambroſii Senenſis Ord. Præd. Quam habes inter vitas Illuſtrium Dominicanorum à Leandro Alberto Bononiæ editas anno cIↃIↃXVII.

Anno Chr. cIↃIↃXVI non parvis paſſibus ad nominis claritatem graſſabatur LEANDER ALBERTUS Bononienſis, Ord. Præd.

auctor

auctor librorum VI de viris illuſtribus ſui ordinis. Quaſdam tamen vitas inſerit exaratas à Joanne Flaminio, Sebaſtiano Flaminio, Joanne Garzone, Nicolao Bagnatorio, Franciſco Caſtilionenſi, Joanne Caroli, & alio, qui literis iſtis B. MOR. deſignatur. Opus hoc Bononiæ prodiit CIƆIƆXVII. Quod addo, nequis exiſtimet, perperam eum à nobis referri ad tempora Maximiliani. Poſtea tamen longè plura edidit. Quæ ex Geſnero, & Poſſevino, peti malo. Sanè multis poſtmodo annis intentum fuiſſe cudendis ingenii ſui monumentis, arguit illud, quòd Italiæ deſcriptionem ſuam Henrico II, Galliarum regi, dicarit anno CIƆIƆL: atque adeò ephemeridas etiam ab Lodovici, Galliæ regis, adventu producat uſque ad an. CIƆIƆLII. Eſt hoc opus illud, quod Ephemerides Latinas appellat Leander in Italiâ ſuâ; quo loco decimam quartam Italiæ regionem Romanulam, ſeu, ut vulgus appellat, Romandiolam, orationis ſuæ penicillo depingit. Nullo verò ſibi majus conciliavit nomen quàm Italia ſua opere magnæ induſtriæ: in quo nihil æquè dolet, quàm quòd paſſus ſit ſibi imponi ab Annio Viterbenſi, de quo alibi dicimus. Adeò multa ex ejus nugis infercit commentariis, quæ ſi reſecarentur, melius ſe opus hoc haberet.

ANTONIUS MAJUS Brixienſis, Veronæ anno CIƆIƆI, hiſtoriolam parvi, ut ego quidem cenſeo, momenti conſcripſit de ſpiritibus, qui apparuerant in Garda, Veronenſis diœceſios villa. Ea, cum epiſtola quadam philologica ejuſdem auctoris, prodiit Brixiæ anno CIƆIƆV.

ANDREAS FULVIUS PRÆNESTINUS, edidit illuſtrium virorum, & mulierum, imagines Romæ è numiſmatis à Jacobo Mazochio expreſſas anno CIƆIƆXVII, temporibus nempe Leonis X: quibus acceſſio facta eſt ſub Clemente VII, atque iterum ſub Paullo III. Hôc de opere judicium Antonii Auguſtini vide dial. XI. Idem Fulvius etiam antiquitates urbis Romę libris V complexus eſt: quod opus, cum aliis ejuſce libellis, itidem Romæ, ſed anno demum CIƆIƆXLV, à M. Valerio Dorico excuſum fuit. Meminit quoque Onuphrius Panuinus prefat. in commentarios ſuos de Rep. Rom. *Patrum, inquit, memoriâ Andreas Fulvius multis libris carmine, & ſolutâ, oratione Vrbem celebravit.*

Tum quoque Italiam, atque adeò orbem terrarum, implere nominis ſui famâ cœpit AUGUSTINUS JUSTINIANUS. Patriâ is Genuenſis erat, Ordinis Præd. ut eſt apud Leandrum in deſcriptione Italiæ; Nebienſis in Corſica epiſcopus; vir πολύγλωττος; quippe

quippe Latinè, Græcè, Hebraicè, Chaldaicè, & Arabicè, doctus; præclareque imprimis de Eccleſiâ meritus pſalterio octaplo; quod Leoni x dicavit anno cIↃIↃXVI. Idem Italicè ſcribere aggreſſus fuit hiſtoriam Genuenſium: ſed parùm ad eam rem idoneus, *præcipitatæ editionis* (ut Jovius ait) *malè audiendo pœnas dedit*. Etiam inſulam Corſicam deſcripſit, inque tabulam redegit: ut ipſe in Genuenſi hiſtoria tradit. Eumque in Italiâ ſuâ exſcribit Leander, de Corſicâ tractans. Interfuit Romæ concilio Lateranenſi; quod anno celebrari cœpit cIↃIↃXIV, ac deſiit anno cIↃIↃXVII. Anno cIↃIↃXXX Genuâ in Corſicam ſolvit, ad Eccleſiam ſuam profecturus: nec ex eo tempore unquam viſus eſt. Utrùm tempeſtate obrutus fuerit: an in prædonum manus venerit, non conſtat.

Tum etiam claruit STEPHANUS NIGER, qui Philoſtrati heroica Latinè vertit, ac dialogum conſcripſit, quo complexus eſt, quicquid memorabile de Græciæ rebus Pauſanias prodidiſſet. Opus id anno cIↃIↃXVII dedicavit Joanni Grolierio; qui Franciſco I, Galliarum regi & Mediolanenſium duci, à ſecretis erat, & Inſubriũ quæſtor primarius. De Stephano ita Pierius Valerianus lib. II de infelicitate eruditorum: *His tertium addemus, Stephanum Nigrum Cremonenſem, Græcarum literarum ſtudio nobilem; quas Mediolani per annos multos docuerat. Incidit is in eam temporum calamitatem, quâ nulla multis abhinc annis illi urbi ærumnoſior accidit. Eâ enim ab Hiſpanis oppreſſa, bono cuique viro illic eſſe miſerrimum fuit. Nam in ſumma gladiorum impunitate, omnia ſine legibus, ſine judiciis, ſine jure, ſine fide, relicta erant direptionibus, & incendiis. Tam miſero igitur tempore, & ſalariis, & alia omni Minervali mercede defraudatus, ad extremam redactus eſt paupertatem. Eâ temporum perturbatione, cum turbulentis tot, tantiſque rebus urgeretur; neque ullâ ex parte allevationem ullam ſperaret; in lacrymis, & ſordibus infeliciſſimè defecit.*

VALERANDUS VARANIUS Gallus, anno cIↃIↃXVI emiſit in lucem libros IV verſu heroico ſcriptos *de geſtis Ioannæ virginis Francæ, egregiæ bellatricis.* Ita enim habet inſcriptio. Dicavit opus ſuum Georgio Ambaſiano, Rothomagenſi archiepiſcopo. Inter alia præfatione ad eum ſcribit. *Sanè & in hanc uſque diem ſuperſtites ſunt pluſculi, qui virginem viderunt inter viros agentem. Obiit enim Rothomagi* cIↃCCCCXXXI, *cùm urbi & toti penè provinciæ præeſſent Angli. Elapſis ſubinde quatuor & viginti annis* Calixtus III, *Romanus Pontifex Rhemenſem Archiepiſcopum, Pariſienſem, & Conſtantienſem Epiſcopos deſtinat judices: qui priori lite (qua puella auctoribus Anglis damnata eſt) di-*

ligenter recenſita, & fideliter ultro citroque diſcuſſa; tandem innocentem, & probam virginem fuiſſe definiunt. Si quempiam delectet pleniùs hiſtoriam noſſe: ex cœnobio S. Victoris librum repetat: quem aliquot dies mutuatus ſum: ubi abunde, & ex fori judiciarii ordine, omnia, quæ transſcripſi digeruntur. Pro temporibus illis non ineleganter ſcripſit, magiſque laudem, quàm culpam meretur. Initium poëmatis apponam, guſtus ergo:

Ordior auguſtæ titulos & geſta puellæ,
Quæ ſexus egreſſa modum longæva diremit
Prælia, & ambiguas lites: dum freta potenti
Robore, Brutiadas Gallis exegit ab oris.
Lex niſi conſtituat non ſuccenſere clientem
In dominas: veſtram ſacræ Libethrides auſim
Accuſare moram. Semperne indicta manebit
Nympha, cothurnatæ cui debent carmina Muſæ?
Pierus, Eurotas, Helicon, Aſopus, & omnis
Aoniæ tractus, Phœbei numinis olim
Deliciæ ſtagnant Agarenis hoſpita porcis,
Tandem iſtinc migrate Deæ. Iam Pallas Athenis
Ceſſit, & in Francâ regnat celeberrima gente &c.

Mirum non meminiſſe hujus ſcriptoris Geſnerum, aut Simlerum. Prodiit tamen non ſemel: primùm Lutetiæ anno cIɔIɔxvi, cura Joannis de Porta: qua editione uſus ſum beneficio doctiſſimi & amiciſſimi Arn. Buchellii J. C. iterum eâdem in urbe ex officina Stephani anno cIɔIɔxxix.

NICOLAUS CANUSSINUS Cividalenſis res patrias uno eſt complexus volumine: quod *De patriæ reſtitutione* inſcripſit. Eſtque quaſi apologeticus adverſus Sabellicum. Scribebat Canuſſinus circa annum cIɔIɔxvi. Supereſt MSus. Multaque ac imprimis fabulam de vidua Luitprandi regis, mutuatus ex eo eſt Joannes Candidus Utinenſis J. C in ſuis de Aquileja commentariis, quos perduxit, uſque ad annum cIɔIɔxxi. Atque horum indicium debeo Utinenſium hiſtoricorum Syllabo, quem illuſtriſſimus Dominicus Molinus, ut non humanitate minus, quàm dignitate præcellit, Venetiis ad me transmiſit.

JO. ANTONIUS FLAMINIUS Forocornelienſis, parens ſummi viri, M. Antonii Flaminii, anno cIɔIɔxvi ſignavit vitam Alberti Magni; eamque dicatum ivit Leandro Alberto Bononienſi. Item tum prodidit vitam B. Vincentii Valentini Ord. Præd. quam miſit Franciſco Bentivolo, Bononienſis Eccleſiæ canonico. Ad hæc

in

in literas miſit vitam B. Jacobi Veneti Ord. Præd. quæ dicata Fr. Matthæo Bandello Ord. ejuſdem. Item vitam B. Mauritii Pannonii, quam nomini ſacravit Andreæ, Bentivoli Comitis. Inſuper vitam B. Venturini Bergomenſis, Dominicanus: quæ dicata Vincentio Vincentino, Theologo itidem Prædic. Ord. Ac denique B. Jacobi Alemani, Ord. Præd. quæ miſſa ad Thomam Coſpium Bonon. Ord. ejuſdem. Reperies autem has vitas in opere Leandri de illuſtribus ſui Ordinis viris. Qui & extremo libro v auctor eſt, illam Jacobi Alemani vitam expreſſiſſe ex æquali ſuo Ambroſio Soncinate, qui eam priùs Italicè deſcripſerat. Præterea, ut idem Leander lib. IV hujus operis teſtatur, compoſuit Flaminius hiſtoram de Impp. Romanis. Ut nihil dicam de duobus Sylvarum libris, & tribus epigrammatum libellis, Bononiæ excuſis anno CIↃIↃXV: item tragœdiâ, quæ *Priamus* dicitur, ac tribus libris de harmonica inſtructione, & epiſtolarum acervo. Omnium horum ibidem meminit Leander ac luculentas Flaminii laudes adjungit. Uti & in ſua Italiæ deſcriptione facit non uno in loco. Quo in opere, Lombardiam Tranſpadanam deſcribens, ait, eum & poſteris prodidiſſe vitam B. Joannis Boni, ex ordine Eremitarum: in quo ei præiverat *Franciſcus Sylvius, Ferrarienſis monachus, ac poſtea magiſter ſodalitatis prædicatorum.* Idem Leander, quo loco nobis Romanulæ ſitum ob oculos ponit, Bononiæ eum ait diu ludum habuiſſe, atque inibi deceſſiſſe anno CIↃIↃXXXVI: ac ſepultum eſſe in porticu B. Dominici: hujuſmodi autem inſcriptionem eſſe monumenti: *Ioannis Antonii Forocornelienſis, viri de utraque lingua B. M. oſſa.*

JOANNES GARZO, ſeu Garzonius, Bononienſis, memoratur Leandro in Romanulæ deſcriptione, atque alibi: imò, quo loco Latium nobis depingit, eum præceptorem ſuum appellat. Hic in literas retulit vitam S. Dominici: eamque dicavit Vincentio Bandello Theologo, ac poſtea generali magiſtro XXXVI. Item vitam B. Petri Veronenſis, martyris. quam dedicavit Fr. Jo. Torphanio Bonon. Ord. Prædic. Adhæc vitam B. Thomæ Aquinatis: quam miſit ad Leandrum Albertum Bononienſem. Habes in Leandri opere de illuſtribus viris Ord. Præd. Idem compoſuit libros duos de rebus Saxoniæ Turingiæ, Libonotriæ, Miſniæ, & Luſatiæ, ad Fredericum Saxoniæ ducem. Opus hoc, cum præfatione Eraſmi Stellæ, Baſileæ à Frobenio excuſum fuit anno CIↃIↃXVIII *a*. Ejuſdem Bononienſem hiſtoriam in Italia ſua Leander laudat: ubi Romanulam deſcribit. Item agens de Bononia, refert illum inter

a *Uti & Baſil. apud VVeſthemerum an.* 1541.

urbis ejus illuſtres hiſtoricos, atque etiam ab elegantia eum ſtyli commendat. Sepultus eſt in Italiâ Bononiæ, in templo B. Dominici *a*: uti & Flaminius is, de quo proximè dictum.

a *Leander in Romanula.*

Extremis etiam Maximiliani temporibus ac deinceps claruit AYMARUS RIVALLIUS Allobrox, ſeu Delphinenſis, Juriſconſultus eruditus & eloquens. Qui libris v condidit hiſtoriam Juris civilis: atque iis librũ ſingularem addidit de hiſtoria Juris Pontificii. Hoſce libros in præfatione ait ſcriptos, dum Italiam peragraret. Ac libro v indicat, ſe xxv annorum fuiſſe cùm eos ederet. Sic enim ſcribit: *Dum Iurisconſulti iſtius* (Papiniani) *opera cogitabundus perſpicio, exemplo Cæſaris apud magni Alexandri imaginem ingemiſco, quaſi ingenii qualitatem pertæſus: quod in ætate qua jam Papinianus magnam, ut ejus vitæ brevitas docet, ſuorum librorum partem conſcripſiſſet, nihil in juris diſciplina memorabile egerim. Annum enim quinctum & vigeſimum ago, & conſultores nullos adhuc admiſit, proh dolor: nec reſponſis humanam ſocietatem juvi.* Filius fuit Guigonis Rivallii Juriſconſulti: ut ipſe indicat extremo lib. v, ubi & meminit librorum ſuorum de Orthographia, quos à ſe ſcriptos ait in adoleſcentia. Dicavit hiſtoriam ſuam Antonio de Praet, Galliæ Cancellario. Primum Lutetiæ *b*, poſt ſemel *c*, iterumque *d*, ac recognita, Moguntiæ prodiit.

b *Charactere Gallico, ſed non appoſito anno.*
c *ann.* 1533.
d *Anno* 1539.

Fuit tum quoque IULIANUS HASARTUS, Hannonius, Augienſis Carmelita, varia edidit, quædam etiam ad Baptiſtam Mantuanum Carmelitam. Hic autem memoratur propter Chronica Hannoniæ, Flandriæ, Zelandiæ, Hollandiæ, Friſiæ, Brabantiæ, Gelriæ, aliarumque partium inferioris Germaniæ. Deceſſit Augiæ anno cIↃIↃxxv.

JOANNES MARIA CATANÆUS Novariæ natus fuiſſe dicitur à Leandro in Lombardiæ Tranſpadanæ deſcriptione. Hic præter eruditos in Plinii epiſtolas, & panegyricum, commentarios (qui primùm Mediolani prodiere anno cIↃIↃvi) etiam *verſu heroico Chriſtianorum expeditionem ad bellum ſacrum panxit*: ut ibidem Leander ait. De eodem Lilius Gyraldus dialogo priori de ſui temporis poëtis: *Nonnihil & Io. Mar. Catanæus in poëtica facultate promovit, id quod planè ejus Genua declarat, & ingens illa quidem, quam diu parturit, Gothofredi & Boëmontis expeditio, quâ Chriſti ſepulcrum è barbarorum manibus aſſertum eſt.*

ZACHARIAS ZACHIUS, magni nominis ſtatuarius, ut arguunt opera ejus, tum Romæ, tum Bononiæ, non modò artis hujus intelligens, ſed etiam hiſtoriæ, & rerum antiquarum peritus admodum

modum fuit, ac quæ in patria urbe, puta Volaterris, memorabilia forent, literis ſignavit: velut ſtatuas, numiſmata, aquas medicatas, & alia; quæ ex eo ſe haurire Albertus Leander in deſcriptione Italiæ fatetur. Atque addit, filium reliquiſſe Joannem, & arti ſtatuariæ, & bonis literis deditum: eum Bononiæ ſtudiis vacâſſe, ſed Romæ deceſſiſſe paucos ante annos, quàm iſta à ſe ſcriberentur.

BENEDICTUS BURDONIUS PATAVINUS (ut de eo Leander ait) *maximus geographus, & coſmographus, figuram Italiæ pictæ meliori formâ reſtituit, & inſuper libros inſularum apud paucos latitantes protulit in lucem. Obiit anno* CIↃIↃXXXI. Sed hæc Italicè ſcripſit.

CAP. XIII.

Humfredus Gilbertus de navigatione in Catajam, atque itineraria ejuſdem. Roberti Balæi junioris annales ordinis Carmelitici. Roberti Fabiani Chronicon, & alia ejuſdem. Henrici Bradshavi Chronicon, & de vita Werburgæ liber. Galvini Duglaſſii aureæ narrationes, item res Scoticæ. Thomas Morus de vita Richardi III, *& Eduardi* V. *Ioannis Majoris Scoti hiſtoria majoris Britanniæ. Hectoris Boëthii hiſtoria Scotica.*

MAximiliano moderante imperium Romanum, in Anglia regnavit, priùs quidem Henricus VII, uſque ad annum CIↃIↃIX: exinde autem Henricus VIII.

Sub Henrico VII ætatem egit HUMFREDUS GILBERTUS, Anglus, atque opus de navigatione ad terram Catajam, & itineraria multa conſcripſit. Eoque magis fidem meretur, quòd juſſu, & ſumtibus regis, quem diximus, in terras ignotas iter ſuum ſuſceperit.

Æqualis eidem erat ROBERTUS BALE, ſeu BALÆUS JUNIOR, Nordovolgus, ſeu Nordwicenſis monachus, Ordinis B. Mariæ Semper-virginis Prior. Hic præter hiſtoriam Eliæ prophetæ, & Officium B. Simonis Angli, etiam reliquit Ordinis ſui Carmelitici annales. Deceſſit Burnhamiæ anno CIↃIↃV.

ROBERTUS FABYAN, Londinenſis, alter ex patriæ urbis conſulibus ſeu tribunis, magno labore ex variis Chronicon condidit; quod incipit à commentitio illo Bruto, Britannorum, ut ajunt, rege: deſinit autem in Henrico II. Vocat ipſe *hiſtoriarum concor-*

 dantias.

dantias. Præterea hiſtoriam prodiuit, quæ orditur à Ricardo I, à quo Londinum privilegiis multis ornatum auctumque fuit: ac terminatur in Henrico VII, qui anno CIↃCCCCLXXXV regnum eſt adeptus. Denique & hujus Henrici VII tempora breviter conſtrinxit. Etiam edidit catalogum brevem regum Anglicorum. Item annales Londinenſium,& librum de ejuſdem Urbis prætoribus. Obiit Londini anno CIↃIↃXII, regnante Henrico VIII.

HENRICO BRADSHAUS, Anglus, & ad D. Werburgam monachus Benedictinus, varia partim Latinè, partim metro Anglicano compoſuit. In his librum de antiquitate, & magnificentia urbis Ceſtriæ: item Chronicon, & vitam Werburgæ virginis. Poſſevinus perperam vocat Henricum Brundshaw. Valde etiam fallitur, cùm anno CIↃCCCCXLVI, vel circiter, ſcripſiſſe eam vitam arbitratur. Nam anno obiit CIↃIↃXIII, ut ex Balæo conſtat cent. XIV. Meminit & Arnoldus Wion in ligno Vitæ.

Nec prætereundus nobis GALVINUS DUGLASSIUS, qui aliis eſt GAVINUS DOUGLAS, Scotus: qui ob familiæ ſplendorem, doctrinamque, in pretio fuit anno CIↃIↃX, rerum Scoticarum potiente Jacobo IV: ad quem & Scoticis metris quædam perſcripſit. Edidit præterea aureas narrationes, item de rebus Scoticis libros, atque alia, ut Balæus indicat. De hoc ita Polydorus Virgilius lib. III hiſtoriæ Anglicæ, *Nuper Gavinus Douglas, Dunkeldenſis epiſcopus, homo Scotus, virque ſummâ nobilitate, & virtute, neſcio ob quam cauſſam in Angliam profectus, ubi audivit, dediſſe me jampridem ad hiſtoriam ſcribendam, nos convênit amicitiam fecimus. Poſtea multis precibus rogavit, ne hiſtoriam, recens à quodam ſuo Scoto divulgatam, ſequerer in rebus Scoticis explicandis: pollicituſque eſt, ſe intra paucos dies miſſurum commentariolum de his neutiquam negligendum. Id quod & fecit. Primùm, in eo erat origo ejus gentis pervetuſtæ hujuſmodi*, &c. Et aliquantò pòſt: *Verùm non licuit diu uti frui amico; qui eo ipſo anno, qui fuit Salutis humanæ* MDXXI, *Londini peſtilentiâ abſumptus eſt*. Qui annus erat nonus Jacobi V, Scotorum regis.

THOMAS MORUS, Anglus, circa annum CIↃIↃXIII, quo tempore erat vicecomes civitatis Londinenſis, conſignavit hiſtoriam Richardi III, Angliæ Regis; quæ in operibus ejus Lovanii editis reperitur. Sed ut fusè perſequitur, quibus ſceleribus ille ad regnum pervenerit: ita quomodo id geſſerit, non exponit. Nempe omnino opus eſt imperfectum: ac nec eâ parte, quàm habemus ultimam manum accepit. Elegantiâ quidem Latini ſermonis ab aliis

aliis ejuſce viri operibus longè vincitur. Sed Anglicano ſermone ab eodem quàm elegantiſſimè exarata integrè in volumine, quod Anglica ejus opera continet, invenitur. Vitam præterea Eduardi v ſcripſit, teſte Balæo. Britannorum doctiſſimum vocat Scævola Sammarthanus in elogiis *a* Gallorum vitâ illuſtrium. Præclarè etiam de eo judicat Lilius Gyraldus dialogo priori de poëtis ſui temporis. Et profectò vir omnino eruditus fuit; quicquid in ſuo Antimoro dicat Germanus Brixius. Objectat quidem non pauca, quæ eum fugerint, pleraque ſanè minuta. Sed quis ea non condonet lubens viro omni penè vitâ publicis muneribus diſtento, & tandem per varios gradus ad cancellarii munus evecto? Unde ſic de eo Eraſmus in Ciceroniano ſuo: *Fateor ingenium feliciſſimè natum, & quod nihil non potuiſſet efficere, ſi totum his ſtudiis vacare licuiſſet. Cæterum illo puero vix tenuis odor literaturæ melioris demigrarat in Angliam, deinde parentum auctoritas ad leges ejus gentis diſcendas, quibus nihil illiteratius adegit, mox in cauſis agendis exercitatus, hinc ad Reip. munia vocatus: vix ſucciſivis horis reſpicere potuit ad eloquentiæ ſtudia. Tandem in regiam pertractus & regni regiorumque negotiorum undis immerſus magis amare poteſt ſtudia quàm colere*, &c. Hic dum regis ſui Henrici VIII conſiliis adverſari non dubitat: in carcerem conjectus, & poſtquam in propoſito perſiſteret, ſecuri percuſſus fuit, anno CIↃIↃXXXV, regis ſui XXVII.

a In elogio Germani Brixii.

Extremis Maximiliani temporibus, regnante in Anglia Henrico VIII, in Scotia Jacobo V, claruit JOANNES MAIOR HADINGTONENSIS, Scotus. Primùm Cantabrigiæ, poſt Pariſiis, ſtudiis operam navavit. Cumque Theologus Pariſienſis foret; in gymnaſio Montis-acuti compoſuit, & regi Jacobo V dicavit, Hiſtoriam majoris Britanniæ; ac ſub eodem rege in patriam reverſus, ſenex deceſſit. Deſinit in Henrici VIII, Angliæ regis, connubio cum filia Ferdinandi, Arragonenſis regis; quæ priùs conjux fuerat fratris ejus Arturi. Edidit eum Pariſiis Aſcenſius. Pluſcula de illo Balæus centuria XIV. Meminit & Georgius Buchananus Hiſt. Scoticæ lib. VI, in vita regis Kennethi, ejus nominis tertii. Etiam hic Joannes Major Caxtoni, Chronographi Angli, hiſtoriam ex lingua Anglicana convertit Latinè: ut ipſe refert lib. IV hiſtor. Scoticæ cap. XIII. Quod quo pacto præſtiterit, cognoſcere eſt ex iis, quæ de Caxtono ſuperiùs diximus.

HECTOR BOETHIUS, Deidonanus Scotus, doctor Aberdonenſis gymnaſii, anno CIↃCCCCXCVII, eodem, quo Eraſmus, tempore,

pore, Lutetiæ Pariſiorum ſtudiis operam dedit, atque alter altero etiam familiariter uſus fuit: ut Eraſmus in Epiſtolis agnoſcit. Extremis autem Maximiliani temporibus ſcribebat hiſtoriam Scoticam lib. XVII: ſed demum imperante Karolo V edidit. Hoc opus poſtea continuavit Joannes Ferrerius Pedemontanus. Præterea Boëthius catalogum regum Scoticorum divulgavit. Adhæc regnum Scoticum deſcripſit. Etiam Aberdonenſium pontificum vitas tradidit. Vir fuit, ut de eo cenſet Buchananus extremo libro II rerum Scoticarum, *non ſolùm artium liberalium cognitione, ſuprà, quàm illa ferebant tempora, inſignis: ſed etiam humanitate, & comitate ſingulari præditus.* Paullus quoque Jovius de eodem, *Scotorum*, inquit, *hiſtoriam diligenter perſcripſit; paſſim veteris chorographiæ memor, & moderatæ libertatis nuſquam oblitus: ita ut magnopere miremur, extare de remotis ab orbe noſtro Hebridum, & Orcadum inſulis, mille ampliùs annorum memoriam; cùm in Italia altrice ingeniorum, tot ſeculis poſt ejectos Gothos, ſcriptores omnino defuerint.* Sed fabulas multas hiſtoriæ immiſcuit: eoque nomine exagitatus eſt epigrammatis aliquot aculeatis, quæ Lelandus refert. Aſpere etiam ſatis de eo, uti & de Polydoro Virgilio, judicavit Humfredus Lhuyd Cambro-Britannus in commentarioli Britannicæ deſcriptionis fragmento, quod Abrahamo Ortelio dicavit *a*. Nam, ut de Polydoro conqueritur, quòd *nominis Britannici gloriam non ſolùm obfuſcare; ſed etiam Britannos ipſos mendaciſſimis ſuis calumniis infamare, totis viribus conetur*: ita Hectorem Boëthium culpat, *quòd, dum Scotos ſuos è tenebris eruit, quicquid unquam, aut Romani, aut Britanni, laude dignum in hac inſula geſſere, hoc totum illis attribuat, inſulſiſſimus ſcriptor.* Verum Humfredus, ut culpandi Boëthium ſanè habuit cauſſam, ita in eo non ſatis tenuit modum.

a Prodiit Colon. 1572.

LIBRI

LIBRI TERTII
PARS ALTERA;
Quæ eſt
DE HISTORICIS
incertæ ætatis.

HACTENUS in eo operam inſumſi, ut ſecundùm temporis ſeriem referrem ſcriptores rerum geſtarum, quorum ætas, vel nota vulgo, vel à doctiſſimis jam pridem hominibus obſervata, vel recens à nobis eruta eſſet. Inq; his ipſis eam inſtiti viam, ut non contentus exponere majorum gentium hiſtoricos, comites iis dederim, quos putarem, quomodocumque in hiſtoricorum grege tueri nomen ſuum poſſe. Imò etiam aſſeclas hîc videre eſt minutos aliquos, qui profectò longiùs etiam abeſſent ab hiſtoricæ rei principibus, quàm à diis conſentibus diſtare ii olim credebantur, quos patellarios dixere. Neque in eo peccâſſe mihi vel minimùm videor. Siquidem ita ſemper animus fuit meus, ut ubique veritas grata eſſet, & accepta: eoque, ut eos imprimis æſtimo, qui & multa, & eleganter, de rebus antiquis prodiderunt; ita nec eos aſpernari ſoleo, qui minora, ut potuere, modò ſciri ea ullo modo intereſſet, in literas retuliſſent. Quod conſilium meum optimo me cuique probaturum penitùs confido. Quare iſtis, ut in tantis occupationibus licuit, enarratis, ad cætera nunc tranſeo. Jamdudum enim oculos in me conjectare, ſimilemque à me depoſcere operam videntur hiſtoricorum alii; quorum ætas, vel in obſcuro adhuc latet; vel non ſatis, à me quidem, ſit animadverſa. Quod tamen non ita accipi velim, quaſi de nullis eorum, quos afferre eſt animus, conſtare poſſit, quo ſeculo vixerint. Perpauci enim ſunt, quorum ætas tantis ſit tenebris involuta, ut ſeculum ipſum neſciatur. Sed eò ſeorſum hos exponere viſum eſt, quia non exactè poſſem definire, quorum ætate & ipſi ætatem egiſſent. Nec

aliò enim me ſpectâſſe, res ipſa, non loquitur, ſed clamat. Nam quomodo magnopere falli aliquis in tempore ejus poſſit, quem, ut Romanæ gentis ſcriptorem, Varro ipſe advocârit? Aut qui toto ſeculo aberret quiſpiam in illo, à quo Tranquillus alicujus ex Auguſtis vitam fuiſſe ſignatam, teſtis ſit? Aut quo pacto ullus magnopere decipiatur in eo, qui laudetur à Spartiano, Vopiſco, vel alio, qui Diocletiani ætate vixerit; modò eum ſciat literarum monumentis vitam Imperatoris prodidiſſe, qui non toto ſeculo præceſſerit? Quod cùm de illis dico; idem de poſterioris ævi ſcriptoribus; ſeu virorum principum, ſeu doctrinâ, aut ſanctimoniâ præcellentium, facta ſignarint; intelligi volo. Neque enim antiquior eo fuerit quiſquam, cujus vitam narrat: neque junior illo, qui ex fonte ejus aliqua ſe in agellos ſuos derivâſſe agnoſcit. Sed enim nón deſunt, de quibus aſſeri ne illud quidem poſſit, hocne, an altero, vel tertio pòſt ſeculo, vixerint. Equidem non illud penitùs inficias iero. Attamen, ſiqui ſunt iſtiuſmodi, ſaltem, ut cum poëta ſic dicam,

Occurrunt rari nantes in gurgite vaſto.

Ac ne tales quidem præterire omnino viſum fuit; partim quia nihilominus in nonnullis eorum fides clarè elucet; partim quia in iis etiam, quorum nobis ſuſpecta eſt fides, non neſciremus, aliud aliis videri, quibus nihil præſcribere voluimus operâ hâc noſtrâ. Sed de iſto ſatis verborum fecimus. Tandem, atque id juxta literarum ſeriem, in medium prodeant, quorum de ætate nihil nos certi habere agnoſcimus.

ABLAVIUS *a* Gothorum hiſtoriam compoſuit. Jornandes de rebus Geticis cap. IV: *Ablavius, deſcriptor Gothorum gentis egregius, veriſſimâ adteſtatur hiſtoriâ.* Et cap. XIV. *Ablavius enim hiſtoricus refert, quia ibi ſuper limbum Ponti, ubi eos diximus in Scythia commanere; pars eorum, qui Orientalem plagam tenebant, eiſque præerat Oſtrogotha (incertum, utrùm ab ipſius nomine, an à loco orientali) dicti ſunt Oſtrogothæ.* Item cap. XXIII. *Nam prædicta gens, (Ablavio hiſtorico referente) juxta Mæoticas paludes habitans in locis ſtagnantibus, quas Græci ἕλη vocant, Heruli nominati ſunt.* Video Ablabium Gothum etiam laudari ab Antonio Sabellico lib. III de vetuſtate Aquilejæ. Ubi quædam ex eo refert quæ apud Jornandem leguntur libro de rebus Geticis. Credo quia veriſimile eſt hauſiſſe illum ex Ablabio. Video & à Pantaleone recenſeri inter auctores, quibus uſus ſit in ſcribendâ priori parte operis de illuſt. Germaniæ viris. Puto tamen, alienâ fide citare. Meminit & Raphael Volaterranus lib. XIII Anthropol. ubi Ravennæ ait educa-

a *Al. Ablabius.*

educatum. Sed quem ſequatur auctorem, non addit.

M. ACTORIUS NASO memoratur Suetonio lib. I cap. IX: *Idem Curio, ſed & M. Actorius Naſo, auctores ſunt, conſpiráſſe eum etiam cum Cn. Piſone adoleſcente: cui ob ſuſpicionem urbanæ conjurationis provincia Hiſpania ultro extra ordinem data ſit: pactumque, ut ſimul foris ille, ipſe Romæ, ad res novas conſurgerent, per Lambranos, & Tranſpadanos: deſtitutum utriuſque conſilium morte Piſonis.* Idem intelligendus cap. LII ejuſdem libri: *Dilexit & reginas, inter quas Eunoën Mauram, Bogudis uxorem: maritoq́ ejus plurima, & immenſa, tribuit; ut Naſo ſcripſit.* Suſpicor Julii Cæſaris temporibus vixiſſe, vel ſummum Auguſti ac Tiberii. Nec abnuo, quò minùs apud Junium Phylargyrium, notis in Virg. Eclog. III, ubi exponitur ænigma de cœlo tres ulnas patenti, ac vulgò legitur, *Oledius Naſo*, reponatur, *Actorius Naſo*: quemadmodum & ibidem pro, *cœlum Mantuanum*, planè puto legendum, *Cœlium Mantuanum*: eaque emendatio ſatis firmatur illis, quæ Servius ad eundem poëtæ locum annotavit.

ÆGIDIUS LEODICENSIS in ducatu Leodicenſi vallis aureæ, Ciſtercienſis ordinis monachus fuit. Hiſtoriam reliquit Epiſcoporum Tungrenſium, Trajectenſium & Leodicenſium, à S. Materno primo Tungrenſium epiſcopo, uſque ad annum cIↃCCLI. Ex hac lucem vidit vita & Martyrium S. Alberti, Cardinalis, & epiſcopi Leodicenſis, editore Auberto Miræo.

ÆMILIUS PARTHENIANUS, (pro quo *Paternianus* perperàm eſt apud Simlerum, & Populierium) de iis, qui tyrannidem affectaſſent, hiſtoriam reliquit. Auctor Vulcatius Gallicanus in vitâ Avidii Caſſii: *De hoc multa gravia contra militum licentiam facta inveniuntur apud Æmilium Parthenianum, qui affectatores tyrannidis jam inde à veteribus hiſtoriæ tradidit.* Cùm autem inter alios egerit de Avidio Caſſio, qui Antonini philoſophi temporibus fuit; hoc eſſe antiquior non poteſt: cumq́ue à Vulcatio Gallicano, qui Diocletiani tempore claruit, teſtis laudetur; eo haut juniorem eſſe conſequitur. Sed cùm inter Antoninum hunc, & Diocletianum, ſeculum interſit; ſub quo Cæſare floruerit, haut facilè dixerim.

ÆMILIUS SURA ſcripſit de annis populi Romani: ut legere eſt apud Vellejum Paterculum lib. I cap. VI: ubi nobile hoc fragmentum eo ex opere laudatur: *Aſſyrii principes omnium gentium rerum potiti ſunt. deinde Medi, poſtea Perſæ, deinde Macedones. exinde duobus regibus, Philippo, & Antiocho, qui à Macedonibus oriundi erant, haut multò poſt Carthaginem ſubactam, devictis, ſumma imperii ad populum Romanum pervênit.*

 Quan-

Quanquam viris doctis magis placet, eſſe hæc verba ex gloſſemate. Nec enim ſolere ajunt Vellejum in epitome ſuâ adducere aliorum verba. Quaſi non ſemel facere poſſis, quod ſæpius nolis. Aut quaſi ſtatuere queas, quid alibi quiſpiam in hiſtoria fecerit, cujus melior pars deperiit. Nec verum eſt, quod ajunt, verba illa nihil facere ad præſens inſtitutum. Nam eò adducuntur, ut cognoſcatur Aſſyrii populi vetuſtas, de quo dictum erat. Eoque & retinere hæc verba jubet Joſeph. Scaliger lib. III Canonum Iſagogicorum. Nec ſolùm non furcillare hunc locum; ſed neque mutare nomen auſim autoris, præter omnium codicum fidem: etſi ſciam, ſuſpicari aliquos, legendum, non *Æmilius Sura*; ſed *Manlius*, aut *Manilius Sura*; qui à Plinio in indice laudatur inter eos, è quibus profecit lib. VIII, X, XVII, XVIII, & XIX.

ÆTHICUS ISTER, ſive is potiùs eſt JULIUS orator, Caſſiodoro etiam memoratus, cui in vetuſtis codd. tribuitur, coſmographiâ ſuâ nunc qualecumque nomen habet. In eâ ſe gemina orbis deſcriptio offert. Sed poſterior, quæ aliquammultis & ipſa paginis conſtat, éadem eſt, ac illa Oroſii lib. I cap. II. ſive Æthico ea ſit aſſuta ab aliquo: ſive Æthicus ab Oroſio mutuatus ſit: ſive Oroſius ex Æthico deſcripſerit. Scriptor eſt junior Conſtantino: nam meminit Conſtantinopolis. At antiquior eſt Frodoardo, qui Æthicum hunc laudat lib. I Hiſtoriæ Rhemenſis Eccleſiæ cap. I. Vixit autem Flodoardus an. CIƆCCCCLX. Caſpar Barthius lib. XLV Adverſariorum cap. XIII, conjectat, æqualem fuiſſe Symmachi, & Rutilii Numatiani; qui Theodoſiano ævo vixere. Unde autem hanc capiat conjecturam, ibidem legere potes. Sed quid Flodoardum dico, cum memoretur Rhabano Mauro, qui ſeculo toto Flodoardum anteceſſit. Locus eſt in libello de inventione linguarum. *Literas enim Æthici philoſophi, coſmographi natione Scytica, nobili proſapia invenimus, quos venerabilis Hieronymus presbyter ad nos uſque cum ſuis dictis explanando, perduxit.* Quæ ſi vera, Rhabanus antiquior ſit B. Hieronymo: ut non Oroſium Æthicus, ſed Æthicum Oroſius exſcripſiſſe ſit dicendus. Ut cum illud eſt, ſaltem non Rhabanum modo, ſed Iſidorum etiam præceſſerit: qui claruit anno ſexcenteſimo, trigeſimo. Quippe ejus meminit lib. XIV Originum cap. V, & lib. XIX cap. X. Utrobique enim pro *Hiſtoria*, *Hiſter* ſcribendum, ut res clamat, & obſervatum doctiſſimo Martino Opitio in notis ad Antonini rhytmos Teutonicos de S. Annone *a*, Colonienſi Archiepiſcopo. Quod ſi Græcè ſcripſit Hieronymus vertit; ut ait Rabanus Maurus: diſpicien-

a Pag. 28, & 29. editionis Dantiſcanæ.

ſpiciendum ecquis ſit ex tribus illis Iſtris; de quibus loquimur in Hiſtoricorum Græcorum Hiſtoria. Proſa ſcripſiſſe certum eſt: ut neſciam, quid in mentem venerit Antonio Poſſevino, quando lib. XVII Æthicum hunc, ob libellum de Coſmographia inter poëtas refert lib: XVII *Selectæ Bibliothecæ*. Mirum verò hanc Coſmographiam eſſe tributam Julio Cæſari. Sanè Albertus Magnus id facit, eumque ſecutus Valerius Faventius, Academicus Venetus libro de montium origine *a*; ubi ſic ſcribit, *Hic mons, ut refert Albertus, eſt Atlas, quoniam eſt in meridie: ſicut in Coſmographia Iulii Cæſaris habetur.* Multa in Æthico hoc legas admodum inepta: ut cùm Rhenum cenſet alicubi Bicornium proprio nomine dici, alibi autem Ararim; aliaque id genus æquè ridicula. Quædam tamen librariorum potiùs culpæ adſcribenda videntur. Admodum enim corruptè editus eſt. Sed eum ex antiquiſſimis ſchedis (credo Codicibus bibliothecæ Thuaneæ, & P. Danielis) auctiorem, & emendatiorem, quàm hactenus prodiit, pollicetur ingens illud literarum columen, Claudius Salmaſius, in ſuis ad Hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptores commentariis: quos verè dixeris κέρας Ἀμαλθείας.

a *Venetiis excuſus an.1561. fol.15.a.*

ALBERTUS monachus de vitis Pontificum egit: atque à Cuſpiniano inter eos recenſetur, è quibus imperatores Romanos deſcribens profecit. Meminere etiam Geſnerus, & Poſſevinus. Vide autem, aliuſne ſit ab Alberto monacho, & abbate Stadienſi, ac poſtea monacho ordinis minorum: qui Chronicon ſcripſit ab initio orbis ad ſua uſque tempora; uti dictum lib. II cap. LIX.

ALBERTUS BIBIUS Patavinus opus multiplicis hiſtoriæ condidit, ac imprimis de noviſſima origine Marchiæ Tarviſinæ, cui olim nomen Venetia fuit. Meminit Scardeonius in ſecundo rerum Patavinarum: ſed addit, nondum ſe in ſcripta ejus incidiſſe; nec ſatis, an adhuc exſtent, ſcire.

ALBERTUS A BONSTETTEN, ut Simlerus in Geſneri appendice teſtatur, reliquit vitam Nicolai Tollentini, ordinis Eremitici, qui complures annos cibi expers vixiſſe creditur, atque anno obiit CIↃCCCVI, IV Id. Sept. inque ſanctorum numerum relatus eſt anno CIↃCCCCXLVI. Hujus Nicolai vita reperitur apud Surium a.d. X Sept. Sed nomen auctoris non exponitur: eoque, num ea ſit Alberti à Bonſtetten, an alterius, non facilè dixerim.

ALBERTUS S. REMIGII, monachus in diœceſi Rhemenſi, inter nobiles Galliarum hiſtoriographos refertur ab auctore inedito Hierarchiæ ſubcœleſtis lib. IV cap. IX. Niſi locus eſt corruptus,

legendumque, *Rupertus S. Remigii*: qui deſcripſit bella geſta in terra ſancta, ac temporibus Henrici v claruit anno CIↃIↃXX. Ea conjectura noſtra ſi diſplicet, ut ait ille, *cicum non interduim.*

ALPHIUS AVITUS (alius ab Avito, poëta Chriſtiano) circa Severi tempora, vel aliquanto pòſt, vixiſſe videtur. Scripſit carmine vitas virorum excellentium. Meminit Terentianus Maurus, æqualis ejus, ut hæc verba oſtendunt:

Vt pridem Avitus Alphius
Libros poëta pluſculos,
Vſus dimetro perpeti,
Conſcripſit Excellentium.

Inter alia retulit, ut *Furius Camillus, vir ſanctus, & ſapiens, Faliſcis, cùm obſiderentur, ludi-magiſtrum, urbis proditorem, cum his, quos adduxerat, pueris, vinctum ultro remiſerit*: ut verba retineam Flori *a*. Aviti ea de re ſunt iſta:

a *Lib.* I. *cap.* 12.

Tum literator creditus
Ludo Phaliſcûm, liberos
Cauſſatus in campi patens,
Extráq; muri ducere;
Spaciando paullatim trahit
Hoſtilis ad valli latus.

Alios quoque ejuſdem verſus, tum idem adducit, tum Priſcianus rei Grammaticæ lib. VIII, XII, & XVIII. Propterea conſignavit hiſtoriam belli Karthaginenſis. Uti indicat Feſtus in *Mamertini*. Partem verborum adducere contentus ero: *Meſſanenſibus auxilio venerunt ultro, eoſque ab eo liberarunt provinciales: quod ob meritum eorum, ut gratiam referrent, & in ſuum corpus, communionemque agrorum, invitarunt eos, & nomen acceperunt unum, ut dicerentur Mamertini, quòd, conjectis in ſortem duodecim deorum nominibus, Mamers fortè exierat, qui linguâ Oſcorum Mars ſignificatur. Cujus hiſtoriæ auctor eſt Alfius libro primo belli Carthaginenſis.*

AMBROSIUS MEDIOLANENSIS fecit prolixum admodum Chronicon Ord. Prædicat. idque *maximis vigiliis laboribuſque*: ut de eo ait Leander Albertus lib. IV de viris illuſt. Ord. Præd. Qui ex ejus ſcriptoris fontibus ſe agellos ſuos irrigâſſe, ibidem fatetur. Atque etiam Baptiſta Fulgoſus inter eos reponit, quos in Collectaneis ſuis ſequitur auctores.

ANDREAS HORNUS, Anglus, Claudioceſtrenſis, civitatis Claudioceſtriæ chronicon reliquit: quemadmodum Guilielmus

Boto-

Botonerus tradidit in Anglicarum antiquitatum opere: & ex eo Balæus, atque ex utroque Pitſeus. Sed de ætate ſcriptoris necdum conſtat.

ANDREAS MARCHIANENSIS, monachus Flander Ord. Bened. atque ut Sanderus ait, Prior, poſteros ſtuduit demereri libris tribus de origine & geſtis Francorum: qui MSi Tornaci exſtare dicuntur apud S. Martinum. Etiam in Marchianenſi, atque Hemnacenſi, juxta Duacum monaſteriis ſupereſſe MSum ex Valerio prodit idem Sanderus. Sæpius eos laudat Mejerus in Annalibus Flandriæ. Dicavit opus ſuum Petro, Atrebatenſi epiſcopo. Atque hinc, niſi plures ejus nominis fuiſſent, non difficile eſſet ſtatuere de ætate auctoris, etiam opere necdum viſo.

ANGRADUS monachus ſcripſit vitam S. Asberti *a*, Epiſcopi Rhotomagenſis, qui anno vixit IↃCLXXXV, ut ea in vita legitur. Dedicavit illam Hilberto, abbati Fontanellenſi: unde alius fortaſſe de ætate certi aliquid diſpiciet. Habes apud Surium T. I. a. d. IX Februarii.

a *Demochari eſt Aubertus.*

ANNIUS FOECIALIS inter annalium ſcriptores refertur à Ludovico Dorleans initio notarum in Taciti Annales. Sanè cum Piſone Annalium ſcriptore, eum conjungit Plinius lib. XXXIV, cap. VI. ubi quiddam ex eo refert de ſtatua Clæliæ.

ANTONINI AUGUSTI itinerarium hodie exſtat. Dubium, utrùm Antonini Pii, an philoſophi, vel alîus; quando & aliquot, qui conſecuti imperatores, boni ominis cauſsâ, Antonini nomen adſumſere. Sanè Hieronymus Surita Cæſarauguſtanus referebat ad Antoninum, Severi Cæſ. filium, propter ea, quæ de Britanniæ locis hoc in opere leguntur. In pleriſque libris eſt *Antonii*. Nempe *Antonius*, & *Antoninus*, uti Conſtantius, & Conſtantinus non raro confunduntur. Sed longe aliter alii. Sanè in ſyllabo ſcriptorum qui ſubjicitur Cæſari Orlando de urbe Senenſi legas auctore libelli, qui itinerarium Antonini inſcribitur, vixiſſe anno Chr. CCCXXXVII. Joſias Simlerus præfatione, quam Æthici itinerario præfixit, arbitratur, Æthici, & Anton. Auguſti itinerarium, unius eſſe hominis opus. Nempe eò, quòd ex Æthico citet Frodoardus, quæ in Antonino leguntur. Eadem mens eſt ejus, qui ſuppreſſo nomine diſſertationem edidit de regionibus ſuburbicanis, *b*, cap. IV. Sed impoſuit fortaſſe Flodoardo, quòd Æthicus & Antoninus ſoleant conjungi. Quamquam nec video cur abſurdè opinemur, operis ejus auctorem eſſe Antoninum Æthicum, vel Æthicum Antoninum: aut

b *Pag.* 24.

cur

cur dicere non liceat, alterum alterius opus opere ſuo eſſe complexum? ut nempe pars Æthici ſit Antoninus: uti opinio eſt Barthii lib. XLV cap. VIII. Vide &, quæ ſuperiùs de Æthico diximus. Itinerarium Antonini MSum exſtat Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti.

ANTONIUS JULIANUS Judaicam videtur hiſtoriam conſignâſſe. Minutius Felix in Octavio: *Scripta Iudæorum relege, vel, ſi Romanis magis gaudes, ut tranſeamus veteres, Flavii Ioſephi, vel Antonii Iuliani, de Iudæis require. Iam ſcies, nequitiâ ſuâ hanc eos meruiſſe fortunam: nec quicquam accidiſſe, quod non ſit his, ſi in contumacia perſeverarent, antè prædictum.*

ANTONIUS PACINUS, Anglus, vitam Marii conſcripſit: quæ MSa Oxonii ſupereſt in Collegio S. Mariæ Magdalenæ.

ARCHANGELUS NEAPOLITANUS, monachus S. Trinitatis Cavæ, ſive, ut alio nomine dicitur, S. Juſtinæ de Padua, componere aggreſſus fuit hiſtoriam monaſterii Cavenſis: ſed abſolvere non potuit. Liber is MSus in Cavenſi monaſterio adſervatur.

ARLOTTUS DE RAYNONE Vicentinus vir genere, virtute, doctrinaque præſtans, ſcripto conſignavit, quæ Vicentini adverſus Patavinos fortiter egiſſent. Illuſtris de eo locus eſt, apud Joannem Baptiſtam Pajarinum in ipſo Vicentinæ hiſtoriæ ingreſſu. Verba ejus mihi ſuppeditavit V. CL. Felix Oſius, Oratoriæ in Patavino Gymnaſio interpres diſertiſſimus. Atque eo juſtius apponi hic merentur, quia & alios hiſtoricos commemorat, quorum opera in ſcribenda hiſtoria uſus ſit. Verba quidem Pajarini ſunt iſta: *Secutus enim ſum in hoc opuſculo brevi Magiſtrum Coperium, antiquiſſimum rerum Vicentinarum ſcriptorem, Ferrettum Vicentinum, Beneveutum Campeſanum: Pulicem de Cuſtoza, Magiſtrum Leoninum de Porta S. Petri, & Antonium de Godis, omnes hujus civitatis (*Vicentiæ*) antiquitatum ſcriptores. Antonius enim de Godis anno* M, *uſque ad* MCCCXIII, *Vicentinorum antiquitates ſcripſit: & Arlotum de Raynone, virum, & nobilitate ſanguinis, opibus, ingenio, & quadam dicendi innatâ eloquentiâ clarum. Qui cum Vicentini populi res contra Patavos fortiter, ſtrenuéque geſtas ſoluta oratione, & eleganti ſtylo ſcripſiſſet; fidem conſtantiamque populi Vicentini erga Cæſarem, & ſuorum civium virtutem mirum in modum laudâſſet; odio, & rancore Gibellinæ partis ab iiſdem ex S. C. in exilium miſſus eſt, & magna ejus hiſtoriæ pars combuſta, capitaliſque pœna, & legentibus, & ſcribentibus impoſita eſt. Erat enim de præſtantioribus noſtræ urbis familiis ortus. Patavi verò Guelfam, Vicen-*

centini Gibellinam fovebant partem. Inſuper & Patavorum, & Veronenſium, & Marii, & Felicis, noſtrorum civium, qui libertatem noſtræ urbis diſturbarunt, Chronicas vidi, & multa memoratu digna ab eis excerpſi. Hæc Pajarinus: qui poſtremo, ut vidimus, loco etiam MARIUM & FELICEM VICETINOS commemorat, atque utrumque eorum Chronicon Vicetinum ſcripſiſſe teſtatur. Sed utrum Latina id, an patria præſtiterint lingua, dicero non habeo.

ARLUNUS BERNARDINUS, qui aliis *Bernardinus Arlunus*, reliquit hiſtoriarum ſectiones tres, ab origine urbis Mediolanenſis, ad ſua uſque tempora. Hoc opus habuit, cumque præfatione Antonii Majoragii ſe editurum promiſerat Oporinus. Sed necdum prodiiſſe arbitror. Meminit Geſnerus in biblioth. & ex eo, cùm Rob. Conſtantinus in ſuo ſcriptorum Nomenclatore, tum Zuingerus in Theatro ſuo.

AUGUSTINUS EUCADIUS ſtylo ſuo depinxit vitam VIII Imperatorum: item Danubium fluvium. MSus exſtat in bibliotheca Cæſarea.

AURELIUS VERUS reliquit vitam Alexandri Severi: ut poſt eum vixiſſe liqueat. Memoratur autem Lampridio, qui Diocletiani ætate claruit, ut eo junior eſſe haut poſſit. Verba Lampridii ſunt iſta in vitâ Alexandri Severi: *Neque*, inquit, *in vitâ ejus id expoſuit Fabius Marcellinus, neque Aurelius Verus, neque Statius Valens; qui omnem ejus vitam in literas miſerunt.*

B.

BARNABAS CELSANUS VICETINUS librum condidit de viris illuſtribus Vicetinis. Laudant eum Joannes Baptiſta Pajarinus in Georgio Corbetta: ut ex Felice Oſio accepi.

BARTHOLOMÆUS NEOCASTRENSIS Siculus poëma condidit verſibus hexametris, quod libris conſtat XV. Id *Meſſana* inſcribitur. De hoc ſic Hieronymus Surita ad Antonium Auguſtinum a: *Propiùs nihil, quàm ut his Normannicarum rerum ſcriptoribus, Bartholomæi Neocaſtrenſis Siculi, vetuſti ſcriptoris, poëticum opus, cui Meſſanæ nomen indidit, &* XV *libris hexametris verſibus compoſuit, adnecterem: tametſi non aliquo ſagacis, aut bonæ mentis inſtinctu, aut artificioſâ conſtructione; ſed enormi, & pingui contextu, de rebus à Petro, Aragoniæ rege, in Sicilia, adverſus Carolum, ejus nominis primum Siciliæ regem, opus id fuerit conſtitutum. Adeò mihi prorſus perſuaſum eſt, verborum jacturam tolerabilem eſſe, cognitionis verò rerum, cauſſarum, & eventorum, inæſtimabilem.* Suſpicor, vixiſſe tempori-

a *Præfat. in Gaufredum monachū T. 3 Hiſp. illuſtratæ*

poribus Rudolphi imperatoris, circa annum cIↄcclxxvii. nempe ut æqualis fuerit Petri Magni, iii ejus nominis Aragoniæ regis, & Caroli i, Ludovici ix, Francorum regis, filii, utriuſque Siciliæ regis. Interim, opere necdum viſo, nihil certi ſpoponderim.

Bercharivs preſbyter quæ literarum monumentis ſignârit, oſtendit auctor vitæ S. Paulli Virdunenſis, quæ apud Surium eſt a. d. viii Febr. In ea hæc legas: *Bercharius, rogatus à Dadone, Virdunenſi epiſcopo, omnium ſuperiorum antiſtitum ejus eccleſiæ nomina, & res geſtas, quatenus nôſſe potuit, mirâ brevitate conſcripſit.* Exinde ex eo ϖὖτημω recitat, ut oſtendat, Paullum Virdunenſem fuiſſe fratrem B. Germani, epiſcopi Pariſienſis.

Bernardus abbas, ut eſt in libris quibuſdam; ut in aliis, *Arbertus monachus*; conſcripſit vitam S. Glodeſindis virginis; quæ temporibus effulſit Childerici, Francorum regis, circa an. Iↄcxv. Exſtat apud Surium T. iv die Jul. xxv. Fortaſſe eſt hic Bernardus Guidonis, qui vixit anno cIↄccc, ut ſuprà dictum.

Bernardus *Noricus*, monachus in Chremſmunſter, reliquit hiſtoriam de rebus Bojorum; cujus meminit Aventinus.

Bernardus, cognomento Sapiens, natione Anglus, opus condidit de Urbe Hieruſalem, & locis vicinis. Quod MSum exſtat Oxonii in Collegio Lincolnienſi.

Brutius hiſtoricus memoratur B. Hieronymo in Chronico Euſebiano ad an. mmcxii: *Scribit Brutius plurimos Chriſtianorum ſub Domitiano feciſſe martyrium: inter quos & Flaviam Domitiam, Flavii Clementis ex ſorore neptem, in inſulam Pontiam relegatam, quoniam ſe Chriſtianam teſtata ſit.* Brutii hujus ætas ſatis ſit aperta, ſi fuit is *Brutius Præſens*, qui cum Imperatore Antonino Pio conſul fuit an. Chriſti cxxxix; atque iterum cum M. Antonio Rufino annis xiv poſt. Etiam eo anno Antoninus philoſophus exceſſit, eique ſucceſſit Commodus, conſules erant Brutius Præſens, & S. Quinctilius Condianus. Sed credo is filius prioris. Uter verò, an alius ex eapſe gente, difficile eſt dictu. Præſertim quando in veteribus inſcriptionibus etiam L. Brutius Celer, & L. Brutius Primitivus, qui à Brutio Præſente diverſi, memorentur. Eoque (ut ab Scaligero ad Euſebium eſt obſervatum) apud Sex. Rufum, & P. Victorem in ii Regione Urbis, reſcribendum *Domus Brutiana Præſentis*; nempe ut ab aliis Brutiis diſtinguatur. Vulgo ibi editum, *Præſentis* voce trajectâ: *Domus Brutiana. Summum choragium. Prætura præſentiſſima.*

C.

CARMINIUS memoratur libro de Italia. Macrobius lib.v.Saturn.cap.XIX: *Sed Carminii curioſiſſimi, & docti, verba ponam; qui in libro de Italia ſecundo ſic ait:* PRIUS *itaque & Tuſcos æneo vomere uti, cùm conderentur urbes, ſolitos, in Tageticis eorum ſacris invenio; & in Sabinis ex ære cultros, quibus ſacerdotes tonderentur.* Fortaſſe idem eſt, qui De Elocutionibus egit. Servius in illud v Æn.

Ni palmas ponto tendens utraſque Cloanthus.

Diximus ſuprà, antiquum hoc eſſe. Carminius tamen dicit (qui de Elocutionibus ſcripſit) per naturam vitioſam eſſe hanc elocutionem: & ſive utramque palmam, ſive utraſque palmas, dixerimus, eſſe in aliquo uſurpationem. Meminit quoque idem in VI Æn.

CIÇARDI Abbatis Chronicon MSum eſt in bibliotheca monaſterii S.Galli in Helvetia.

COGITOSUS nomen ſibi peperit libro de miraculis S.Brigidæ, virginis Scotæ. Edidit Caniſius T.v Antiquæ Lect. Nominat ipſe ſe in fine operis his verbis: *Orate pro me Cogitoſo, nepote culpabili.* Unde quidam ſuſpicantur, ipſius Brigiddæ nepotem fuiſſe. Quod ſi eſt, de ætate ejus obſcurum non erit. Nam obiit Brigida temporibus Juſtini ſenioris anno IↃXXIII. Sed fortaſſe, ob adoleſcentiam luxurioſè tranſactam, *culpabilem* ſe *nepotem* vocat: uti Horatius dixit *diſcinctum nepotem:* à qua notione apud Senecam, & Tertullianum, *nepotari* dicuntur, qui ſua inutiliter profundunt. Quicquid eſt, valde antiquum eſſe ſcriptorem, ex non uno loco cognoſcitur.

CONRADUS, Sereni montis prope Halim Saxoniæ presbyter, reliquit Chronica: item librum de fundatione Lauterbergi: & alium de primis Marchionibus Miſnenſibus. Cùm autem hic de Lauterbergii fundatione ſcripſerit: ſuſpicor eundem eſſe, qui Georgio Fabricio lib.IV originum Saxonicarum vocatur CONRADUS LAUTERBERGIUS: ubi ex Conrado hoc collectum eſſe Chronicon Veterocellenſe ait.

CORNELIUS BOCCHUS inter Romanos ſcriptores refertur à Plinio in indice eorum, è quibus aliqua tranſtulerit in XVI librum Hiſtor. Natural. Meminit autem ejuſce libri cap.XL: *Et in Hiſpania Sagunti ajunt* (eſſe) *templum Dianæ à Zacyntho advectæ cum conditoribus, annis ducentis ante excidium Trojæ, ut auctor eſt Bocchus; infraq; oppidum ipſum id haberi.* Idem lib. XXXVII cap.VII. *Maſſiliâ quoque importari*

(carbunculos) *Bocchus, & Olyſſipone, ſcripſit, magno labore, ob argillam ſole aduſtis ſaltibus.* Et libri ejuſdem cap. IX. *Bocchus auctor eſt, & in Hiſpania repertas* (hyacinthos) *quo in loco cryſtallum dicit ad libramentum aquæ, puteis defoſſis, inde rutam; & cryſolithum* XII *pondo à ſe viſam.* Solinus cap.VI: *Polymnestor, Mileſius puer, cùm à matre locatus eſſet ad caprarios paſtus, ludicro leporem conſecutus eſt: & ob id ſtatim productus à gregis domino, Olympiade ſextâ, & quadrageſimâ, ut Bocchus auctor eſt, victor in ſtadio meruit coronam.* Idem cap. VIII. *Bocchus abſolvit, Gallorum veterum propaginem Vmbros eſſe.* Et paullò pòſt: *Delphicam autem Sibyllam ante Trojana bella vaticinatam, Bocchus autumat: cujus plurimos verſus operi ſuo Homerum inſeruiſſe, manifeſtat.*

CORNELIUS VALERIANUS quoque aliquem hic locum ſibi depoſcere videtur. Plinius lib.X cap.II. *Cornelius Valerianus phœnicem devolâſſe in Ægyptum tradit.* Et lib. XIV cap.I. *Villas, & domos, ambiri ſingularum* (vitium) *palmitibus, ac ſequacibus loris quoque, memoriâ dignum inter prima Valerianus quoque Cornelius exiſtimavit.*

COSCONIUS etiam putatur ſignâſſe quædam de rebus Romanis, propter illud Solini cap.VII. *Inter omnes perſpicuè convenit, à nutrice Cajeta, Cajetam; ab uxore Lavinia, Lavinium eſſe nuncupatum: quod poſt Trojæ excidium, ſicut Coſconius perhibet, quarto anno exſtructum eſt.* Grammaticum fuiſſe, colligo ex Varrone, qui lib.V de L. L. ait, Coſconium ſcribere, verba primigenia eſſe ad mille. De ſermone Romano loquitur. Idem Varro eopſe libro *Actiones* ejus citat. Sic enim ait: *Hoc idem Coſconius in Actionibus ſcribit, prætorem accenſum ſolitum tum eſſe jubere, ubi ei videbatur horam eſſe tertiam, inclamare horam eſſe tertiam; itemque meridiem, & horam nonam,* &c. Etiam Coſconius infelix epigrammatum poëta fuit ævo Martialis: qui de eo loquitur lib. II epigr.LXXVII. Niſi fictitium id nomen eſt, quando Martiali, ut ipſe ait, mos fuit *a*,

Parcere perſonis, dicere de vitiis.

CYRINUS, Friſingenſis epiſcopus, aliquam doctrinæ & induſtriæ laudem adeptus eſt vitâ S. Emmerammi, Ratisbonenſis epiſcopi; qui martyrium ſubiit anno IↃCCL. Habes apud Sur. T. V. d.XXII Sept. Sed perperàm Surius vocat epiſcopum Ratisbonenſem: quem, ut puto, refellunt verba iſta Arnoldi Comitis epiſtolâ *b* ad Purchardum abbatem: *Geſtis patroni noſtri, Emmerammi martyris, dudum à quodam, qui ſe Cyrinum, & Hæredem nominat, Friſingenſis eccleſiæ epiſcopo, ut puto* c *rectè ſcriptis, ante nos autem majorum negligentiâ depravatis.* Vixit Arnoldus ille anno CIↃX. Unde liquet, quàm antiquus hic

a *lib.*10. *epig.*33.
b *Apud Caniſ. T.* 2 *antiq. lect.*
c *Vel diſtingue ſic,* Friſingenſis eccleſiæ epiſcopo, ut puto; rectè ſcriptis &c.

hic ſit Cyrinus: quippe quem jam majorum ſuorum ætate depravatum fuiſſe dicat Arnoldus Comes. Cùm autem Arnoldus prædicet, vitam eam, *à quodam, qui ſe Cyrinum nominat*, exaratam fuiſſe: planè ſuſpicor, illum aliud nomen habuiſſe: eò magis, quia in catalogo Friſingenſium epiſcoporum neminem reperio, cui nomen fuerit Cyrino. Dixerit aliquis, hoc firmare Surii conjecturam, qui Ratiſponenſem epiſcopum facit. Sed nec in Ratiſponenſibus eſt hujus nominis quiſquam.

Cyrillus de miraculis Hieronymi eſt in Benedictino Cantabrigienſium collegio: teſte Thom. James. Verùm quid ſi pótiùs is dictus ſit Cyrinus; ut ſit idem ac is de quo próximè dictum.

D.

Hic quoque aliquem ſibi locum poſtulare videtur Dares Phrygius, vel potiùs ſuppoſititius ſcriptor, qui ſub hoc nomine circumfertur. Is ex Græco à Cornelio Nepote tranſlatus eſt: ſi epiſtolæ nugaci credimus, quæ præmittitur. Scio Æliani ætate etiamnum exſtitiſſe Phrygiam Daretis Iliadem. Nam id ſatis liquet ex ejus lib. xi Var. Hiſt. cap. ii. Sed non dubito, quin longè alius fuerit Græcus ille. Nam quem nos Latinè habemus, ſatis prodit, ſe exiguæ, & doctrinæ, & judicii, fuiſſe. Planè autem arbitror, eſſe commentum hominis, qui non tam verterit, quàm ſcripſerit Latinè: imò qui haut admodum Latinè ſciverit, ut omnino in Glandorpio *a* judicium deſiderem, cùm tranſlationem eam Nepotis eſſe credidit. Majoris, & eruditionis, & elegantiæ, eſt Dictys Cretenſis: de quo poſtea dicemus. Dares Phrygius cùm alibi MSus exſtat, tum Cantabrigiæ in bibliotheca Cajana, & Oxonii in Collegio omnium animarum.

a *In Onomaſtico Romano.*

Dionysius, Caſſinenſis monachus, in literas miſit vitam S. Ligdani, abbatis, ordinis S. Benedicti, in monaſterio S. Cæciliæ, quod eſt in agro Setino: ubi obiit anno cIↄcix. Dionyſii eum librum, ſed mendis obſitum, legiſſe ſe ait Baronius T. xii Annal. ad an. memoratum.

Domitius quoque inter veteris hiſtoriæ auctores nomen meruit. Ex primo ejus libro geminum fragmentum, utrumque ad Æneæ in Italiam adventum, novæque urbis in Italia creationem pertinens, adducit auctor de origine gentis Romanæ. Apud A. Gellium lib. xviii cap. vii fit mentio Domitii, *hominis docti, celebriſque in urbe Roma grammatici; cui cognomentum Inſani factum erat, quoniam erat*

naturâ intractabilior, & moroſior. Is vixit temporibus Hadriani Cæſaris. Sed idemne, an alius ſit, non arbitror conſtare.

Videndum & , an C. DRUSUS hic mereatur locum. De quo Suetonius in Auguſto cap. XCIV: *Infans adhuc* (Auguſtus) *ut ſcriptum apud C. Druſum exſtat, repoſitus veſpere in cunas à nutricula, loco plano, poſterâ luce non comparuit: & diu quæſitus, tandem in altiſſima turri repertus eſt, jacens contra Solis exortum.* Suſpicor, Auguſti, aut Tiberii, *σύγχρονον* fuiſſe.

E.

CN. EGNATIUS VERINUS refertur inter auctores, quos ſecutus eſt ſcriptor de origine gentis Romanæ: quemadmodum ex lemmate cognoſcitur. Sed ſemel duntaxat in opere ipſo nominatur, his verbis: *Contra Egnatius libro primo, in ea contentione, non modò Remum non eſſe occiſum; ſed etiam ulterius à Romulo vixiſſe tradit.* Alius ab eo eſt Egnatius poëta: unde Virgilium quædam mutuatum fuiſſe, Macrobius oſtendit libro VI Saturnalium. Alius quoque M. EGNATIUS CALVINUS; qui & ipſe quædam ſcripſit. Plinius lib. X cap. XLVIII: *Viſam in Alpibus ab ſe peculiarem Ægypti ibin, M. Egnatius Calvinus, præfectus earum refert.*

C. EPIDIUS multa oſtenta prodigiaque planè fidem excedentia conſignavit. Plinius lib. XVII cap. XXV. *Qualibus oſtentis Ariſtandri apud Græcos volumen ſcatet: apud nos verò C. Epidii commentarii, in quibus arbores locutæ quoque reperiuntur.* Non video, cur aſſentire ei oporteat, qui Cornelium Epicadum eundem putat; de quo Suetonius in illuſtribus Grammaticis. Nam & Epidiam gentem fuiſſe Romæ, certum eſt vel ex Epidio Marullo, Tribuno pl. de quo Suetonius in Julio cap. LXXIX: item ex Græcis Plutarch. in Cæſ. Appianus lib. II. belli civ. Dio lib. XLIV.

EUSTOCHIUS tranſtulit è Græco vitam S. Pelagiæ, quam in literas miſerat Jacobus, diaconus Nonni epiſcopi, qui Pelagiam, meretricio quæſtu viventem, convertit. Si Nicephorum audimus lib. XXIV cap. XXX, imò & martyrologium Romanum, Nonnus ille Edeſſanus fuit epiſcopus. Quod ſi eſt, Chalcedonenſis ſynodi tempore vixit: in qua & de illius, cùm Ibæ, Edeſſano epiſcopo, ſucceſſiſſet, cauſſa actum fuit; quemadmodum cognoſcere eſt ex ſeſſ. VIII. Sed de interpretis ætate non liquet.

F. FA-

F.

FABIUS MARCELLINUS, ut poſt Alexandrum, ita ante Diocletianum, vixit. Multùm in ſtudiis verſatus fuit: nec parum laudis adeptus eſt Alexandri Mamæi vitâ. Pleraque hæc cognoſcere eſt ex Lampridii loco in vitâ Alexandri Severi: *Neque*, inquit, *in vitâ ejus id expoſuit Fabius Marcellinus, neque Aurelius Verus, neque Statius Valens; qui omnem ejus vitam in literas miſerunt.* De ſtylo, ac fide ejus, ſic Vopiſcus in Probo: *Mihi*, inquit, *id animi fuit, non ut Salluſtios, Livios, Tacitos, Trogos, atque omnes diſertiſſimos imitarer viros, in vita principum, & temporibus diſſerendis: ſed Marium Maximum, Suetonium Tranquillum, Fabium Marcellinum, Gargillium Martialem, Iulium Capitolinum, Ælium Lampridium, cæteroſque, qui hæc, & talia, non tam diſertè, quàm verè, memoriæ tradiderunt.* Videor autem hujus ætatem quodammodo eſſe aſſecutus. Nam exſtat Tarracone inſcriptio vetus hujuſmodi: *Q. Hed. L. F. Pol. Ruſ. Lolliano Gentiano auguri coſ. procoſ. Aſiæ cenſitori prov. Lug. item Ygd. comiti Severi & Antonini Augg. ter. leg.* XX *G. prov. H. C. item cenſit. H. C.* X *viro ſtl. jud. Puteolano ſup. veteranor. quæſt. candid. præt. cand. tr. leg.* XVIII *primig. trib. leg.* VII *G. P. F.* III *viro. A. A. A. F. F. P. H. C.* FABIUS MARCELLINUS. Si idem hic eſt Fabius Marcellinus, ac ille, qui vitam ſcripſit Alexandri Severi: de ætate non ſit, quòd ambigamus. Nam ille, de quo antiquus lapis, temporibus erat Severi, & Antonini Caracallæ: ut monumentum ipſum loquitur. Quo tempore qui fuit, ſcripſiſſe etiam poſſit vitam Alexandri Severi: cùm inter Severi, & Alexandri obitum, anni tantum ſint XXIV. Si tamen eundem eſſe minùs placet; filium fuiſſe, liceat ſuſpicari.

FALCUINUS vitam exaravit B. Pharonis, Epiſcopi Meldenſis: ut ab Hieronymo Rubeo traditum eſt Hiſtoriæ Ravennatis lib. II. Surius T. V ad Oct. XXVIII expreſſit ex MSSis codd. Pharaonis hujus vitam ἀνεπιγράφως. Sed videtur Falcuini nomen in MSSis iſtis abfuiſſe. Saltem non meminit ejus Surius.

FAUSTUS presbyter quòd non aſpernando inter ſcriptores Eccleſiaſticos loco ſit; facit opus ejus de vita S. Severini, abbatis Agaunenſis: qui ut in vita ejus extremâ dicitur, diem ſuum obiit, circa annum IↃXII. Habes apud Sur. ad d. XI Febr.

FLAVIANUS quoque aliquo inter eruditos pretio fuit, ob librum de veſtigiis Philoſophorum: quem celebrat Sareſberienſis lib. II de Nugis Curial. cap. XXVI. Quiddam & inde refert lib. VIII.

cap. XI,

cap. XI, & XII. Videtur autem eo opere philoſophorum dicta factaque propoſuiſſe. Alius eſt à Flaviano illo, qui Pariſienſis eccleſiæ epiſcopus fuit circa annum CCCCXLV.

FLORENTIUS abbas nonnihil laudis aſſecutus eſt opuſculo de vitâ S. Jodoci, Britonum regis filii, & confeſſoris: quod ex MSo codice Guilhelmitarum Brugenſium expreſſit Surius Tom. VI die XIII Dec.

FRETELLUS, archidiaconus Antiochenus, vixit temporibus belli Sacri. Sed annum exactè dicere non poſſum. Deſcripſit terram ſanctam. Eſtque inter eos, quos ſequi ſe profitetur Chriſtianus Adrichomius in theatro terræ Sanctæ.

FRETULPHUS antiquiſſimus eſt Bojorum hiſtoricus. Ei Aventinus principem inter illos tribuit locum, quos ſequitur in hiſtoria Bojorum.

FULBERTUS Gemeticenſis monachus, qui ſe *Fulbertum peccatorem* vocat, laudis aliquid poſſidet labore ſuo de vitâ B. Aichadri, abbatis Gemeticenſis. Expreſſit eam vitam Surius T. V die XV Sept. MSus autem codex eſt Oxonii in bibliotheca Bodlejana.

G.

GALEFREDUS, vel GODEFREDUS DE FRONTIBUS, qui aliis DE FONTIBUS, ex ordine B. Franciſci monachus Anglus, cognomento (ut Arnoldus Wion tradit) *doctor venerandus*, vel etiam, *guardianus*, ſive *cuſtos Pariſienſis*, varios ingenii fructus peperit, & inter eos librum *De infantia S. Eadmundi:* qui Cantabrigiæ MSus exſtat in bibliotheca publica: ubi *Galfridus de Fontibus* vocatur.

GEORGIUS Germanus, monachus, & abbas Altaichenſis in Bavaria, memoratur Chronico monaſterii ſui; quod ibidem dicitur MSum adſervari.

GEORGIUS A TENSERA Brugenſis, reliquit hiſtoriam Atrebatenſem: ex qua multa ſe accepiſſe agnoſcit Mejerus. Eundem auctorem laudat Ferreolus Locrius in Chronico Belgico ad ann. CIƆCLXXXIX. CIƆCCXXII, & proximo, item CIƆCCLII. Etiam ab Sandero reponitur inter Brugenſes eos, qui eruditione nomen ſibi pararint.

GERARDUS DE RIEDESFORDIA reliquit opus de expeditione Aſiatica, ſub Frederico I, & II, ſuſceptâ à militibus Templi. Viennæ exſtitit, priùs in bibliotheca Wolphangi Lazii; & exinde in Viennenſi Cæſaris bibliotheca.

GIL-

GILBERTUS Chronicon ſcripſit de geſtis imperatorum ac pontificum, ac à Martino Polono in præfatione inter eos reponitur, è quibus ſua deſumſerit. Quis ille ſit adhuc diſquiro.

GOSWINUS BOSSUTUS, monachus, & cantor Villarienſis monaſterii, quod ſecundo lapide ab oppido Gemblaco abeſt, memoriam ſui ad poſteros propagavit libris duobus de vita Arnulphi Cornibautii, laici ſive converſi Villarienſis: quam ſe MSam habere, ait Aubertus Miræus in Chronico Ciſtertienſi. Ac Poſſevinus, uti & Sweertius eidem tribuunt vitam Abundi, monachi Villarienſis. Puto eandem eſſe Abundi vitam, quam in Villarienſi monaſterio MSam ſupereſſe, ait idem Miræus. Vixere Cornibautius, & Abundus, an. cIↃccxx, & deinceps. Obiit enim Cornibautius anno cIↃccxxviii prid. Kal. Jul. An σύγχρονος iis fuerit Boſſutus, facilius fortaſſe dictu foret, ſi in publicum ſcriptor is prodiiſſet.

GREGORIUS SONDEREITER Germanus vitam Conſtantini imperatoris ab Euſebio proditam reddidit Latinè carmine heroico. Ea MSa exſtitit in Cæſaris bibliotheca Viennenſi.

GUIBERTUS, ſeu Wibertus, Anglus, Somerſetenſis, monachus Benedictinus, & poſtea abbas Briſtolenſis, præter ſermones etiam hiſtoriam ſui temporis condidit. Vide, quæ de eo Lelandus, & exinde Balæus refert Cent. x.

GUILHELMUS, ſive, ut inſcriptio habet, Fl. Guilielmus, libros v reliquit de vita B. Mariæ; in quibus illa de partu, & obſtetricibus, apocrypha eſſe, etiam Delrii judicium eſt. Exſtat nunc Græcii in Styria; inventumque primùm in monaſterio de Olivo, quod eſt Sylvæ majoris in tractu Burdigalenſi: ut eſt apud Poſſevinum.

GUILIELMUS, monachus S. Dionyſii juxta Pariſios, Ord. B. Benedicti, præter epiſtolas ad diverſos, etiam conſcripſit tres hiſtoriarum libros: propter quos inter nobiles Galliæ hiſtoriographos refertur ab inedito auctore hierarchiæ ſubcœleſtis lib. iv cap. ix.

GUILHELMUS monachus *hiſtoriam* condidit *novellam*, quæ MSa Cantabrigiæ in bibliothecâ publica exſtat, teſte Th. James.

GUILHELMUS AREMORICUS presbyter redegit in compendium Rigoldi annales de geſtis Philippi Auguſti. Ex compendio hoc quædam adducit Mejerus in annal. Fland. ad an. cIↃcLXXX, & cIↃcXCIX. Proſâ autem ſcripſiſſe, ſatis liquet ex verbis, quæ adducit. Sed idem carmine heroico panxit libros XII Philippidos,

ſive de geſtis Philippi Auguſti. Hi ex bibliothecâ Petri Pithœi primùm in Germaniâ *a* prodiere anno cIɔIɔxcvi. Ubi vocatur *Guillermus Brito Armoricus.* De eodem ita Janus Douza præfatione altera annalium Batavicorum, (eorum, quos carmine conſcripſit) cùm egiſſet de Guntheri libris x: *Quem non elocutionis cultu, neque apta numerorum compoſitione, ſed librorum numero ſupergreſſus Guilhelmus Aremoricus in Philippi, Francorum regis, laudibus ingenii magis, quàm materiæ vitio attenuandis.* De hoc quoque Barthius Adverſ. lib. xliii. cap. vii, fuiſſe *poëtam ſuo ævo longè doctiſſimum: cui ſi demas ea, quæ ſeculi vitio aliter perferre non potuit, admirabilem poëtam videas.*

a In corpore hiſtoricorum Franciæ, qui Francofurti typis hæredum VVecheli editi ſunt

GUILIELMUS SHEPESHEVED, ut idem teſtatur, condidit annales de Crokeſden: qui MSi aſſervantur in privata bibliotheca Lumlejana.

GUILHELMUS WORCESTRIUS, Anglus, reliquit *Itinerarium de notabilibus Briſtolii.* Item librum *De civitatibus, monaſteriis, abbatiis, deque longitudine, & latitudine eorum, & de rebus aliis memorabilibus.* Utrumque opus MSum adſervatur Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. Worceſtrium hunc fuiſſe ex ſcholaſticis Aulæ Cervinæ in Academia Oxonienſi, ait Brianus Twyne lib. ii de antiquitate Academiæ Oxonienſis; ubi ex eo doctiſſimorum ſcholæ illius virorum catalogum texit. Sed quod ibidem ait Twynæus, Guilielmum Botonerum eundem eſſe Balæo, ac Guilielmum Worceſtrium; id facilè refellitur, cùm eorum nihil tribuat Botonero, quæ Worceſtrio adjudicantur.

H.

HARTMANNUS *miles* annales condidit: quorum meminit Joannes Stumphius in commentariis rerum Helveticarum.

HASMONIUS monachus de abbreviatione hiſtoriarum MSus adſervatur Cantabrigiæ in bibliotheca domus S. Petri.

HEGESIPPUS, cujus libros quinque habemus de bello Judaico, & Hieroſolymorum excidio, Latinus mihi ſcriptor videtur, non è Græco verſus. Nam Græcè ſi unquam fuiſſet, aliquis Græcorum ejus meminiſſet. Quare, quòd à B. Ambroſio tranſlatum dicunt; id totum eſt commentitium. Imò auctor is ſexcentis, & fortaſſe ampliùs, annis Ambroſio junior fuit. Meminit Hegeſippi hujus Saresberienſis lib. vi de nugis Curial. cap. xviii, & lib. viii cap. xviii. At cap. xix intelligendus eſt Hegeſippus vetus; qui quinque eccleſiaſticorum actuum libros temporibus Marci Antonini edidit.

edidit. Hos duos Hegeſippos vulgò confundi videas. Etiam à viro doctiſſimo, Franciſco Feu-ardentio, notis in B. Irenæi lib. I cap. III: quo loco teſtem producere ſe velle ait, qui ante Irenæum ſcripſerit: atque adducit locum ex ejus, quem habemus, Hegeſippi lib. I cap. III. Video tamen Barthium in longè alia ſententia eſſe. Judicat ille geminum eſſe Egeſippum, atque à vero Ambroſio tranſlatum: ſed quemadmodum Eutropio, & Diacono contigit, ut multa ei inſerſerint Landulphus Sagax, atque alii: ita etiam aliquos Egeſippo, veteri proboque ſcriptori, inſeruiſſe, atque inculcaſſe Rufini Joſephum, ubi poſſent: atque inde Hegeſippum evaſiſſe paulo magis verſicolorem. Vide Barthium Animadverſ. lib. XLVI, cap. IV. Sed faciliùs Barthio aſſentirem, ſi, uti Eutropium habemus & Diaconum ſine Sagacis farturis: ita & alicubi codices exſtarent Hegeſippi, abſque iſtis quæ ex Rufino inſerta. Atque ut ante dixi; ſi Hegeſippus hoc argumentum Græce tractaſſet, veterum aliquis ejus operis feciſſet mentionem. Barthio verò in hac opinione præiviſſe videtur Lilius Gyraldus de poëtarum hiſtoria Dialogo VII; ubi pag. 275 ſic ſcribit: *Quod quæ nunc circumferuntur Hegeſippi hiſtoriæ, parum mihi legitimæ videntur, cùm loca commemoret præter alia, quæ poſt Egeſippum iis nominibus nuncupata fuere: tametſi forte id D. Ambroſio adſcribi poſſet: qui ejus hiſtoriæ interpres fuiſſe traditur.* Plura de Hegeſippo hoc diximus lib. II de hiſtor. Græc. cap. XIV. MSus exſtat in bibliotheca publica Cantabrigienſi.

Hepidamnus, niſi *Hepidannus* malis, memoratur libris duobus de vita S. Wiboradæ virginis: qui MSi in Helvetia exſtant in bibliotheca monaſterii S. Galli.

Herimbertus quidam compoſuit libros de rebus à Karolo M. geſtis: ut Geſnerus auctor eſt in bibliotheca ſua. Sed metuo, ne is, quem ſignat, ſit Eginhardus, Karoli M. gener ac cancellarius; à quo vitam ſoceri ſcriptam fuiſſe, ſuperiùs diximus.

Hermannus Minorita Chronicon condidit: quo MSo ſe uſum is profitetur, qui abbati Urſpergenſi paralipomena adjecit.

Hostilius in exiſtimatione non exiguâ olim fuit annalibus carmine contextis: ex quorum primo eſt verſus iſte citatus Priſciano in ſexto:

Sæpe greges pecuum ex hibernis paſtubu' pulſi.

Dubium, idémne, an alius, ſit Hoſtilius mimographus: de quo Tertullianus in Apologetico cap. XV: *Diſpicite Lentulorum, &*

Hoſtiliorum venuſtates, utrùm mimos, an Deos veſtros, in jocis & ſtrophis rideatis.

HUGO *abbas, dictus* FARSITUS, (ut Henricus de Gandavo cap. XXXVI ait) *ſcripſit miracula multa beatæ Virginis, quæ faciebat in Eccleſia ejuſdem glorioſæ Virginis Sueſſionis.*

HUGO MATISCONUS Anglus, opere *de geſtis clarorum militum*, memoriam ſui propagavit. In Londinenſi quadam bibliotheca MSum ſervari, auctor eſt Pitſeus.

I.

JACOBUS ROMANUS induſtriâ ſuâ peperit varia monumenta: uti de victoriis, de perſecutionibus, de virtutibus & vitiis regum Romanorum, atque aliis. Teſtis horum Leander lib. IV *a* de vir. illuſtr. ord. præd.

a *Fol.* 149.

JOANNES ALDARUS, Anglus, chartis commiſit, inque regia collocovit bibliotheca, laborem ſuum de Scotis, & Hibernis. Ætatem Balæus quoque, & Pitſeus, ignorant.

JOANNES Anglicus, fortaſſe Cambro-britannus, ingenii & pietatis ſuæ monumentum eſſe voluit opus à ſe conditum de vitis ſanctorum Wallenſium: quod MSum adſervatur in bibliotheca Gualteri Copi. Arbitror idem volumen ſignari à Briano Twyno lib. III de antiquit. Acad. Oxon. *b* ubi quiddam de S. Frideſwida refert ex Joa. Anglici lib. XVII part. II Hiſtoriæ aureæ.

b *pag.* 287

JOANNES BROMPTONUS, Anglus, monachus ordinis Ciſtercienſis, ac tandem abbas Jornalenſis, non ſegniter in ſtudiis verſatus eſt. Sed ex multiplici labore ſolùm ſupereſſe videtur Chronicon id, quod eſt Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. Principium tale, *Poſtquam contigit Britones.*

JOANNES CREMONENSIS, Italus, ſacerdos, inque bonis ſcriptoribus bene verſatus, gloriam adeptus eſt ſui temporis chronico: ut ex Conrado à Lichtenau, & Jo. Nauclero, refert Simlerus in epitome bibliothecæ. Videndum, idemne ſit JOANNES DE PERSICO CREMONENSIS, Ord. Erem. cujus hiſtoria Scholaſtica, ſive Eccleſiaſtica, exſtat MSa in Cremonenſi bibliotheca monaſterii S. Auguſtini.

JOANNES, diaconus S. Januarii, in literas retulit certamen B. martyris, Soſii diaconi, ac Januarii, epiſcopi Beneventani, & ſociorum ejus. Habes apud Surium T. VII ad XXIII Sept. Auctor is interfuit tranſlationi corporis S. Soſii; ut indicat ipſe cap. XVI. *Talibus,*

libus, inquit, *confeſtim elogiis animatus abbas ipſe arceſſivit me Ioannem, ſancti Ianuarii diaconum, & Aligernum primicerium*, &c.

Etiam Joannes Flasboriensis quædam ad hiſtoriam pertinentia ſignando nomen habet, teſte Nauclero, & exinde Simlero: ſed utrùm exſtet, ignoro. Neque Poſſevinus de eo quicquam habet comperti.

Joannes Fletus, Anglus, monachus ordinis Benedictini, & in cœnobio Weſtmonaſterienſi, quod in ſuburbio eſt Londinenſi, presbyter, præter homilias, etiam chronicon reliquit de fundatione, & progreſſu monaſterii Weſtmonaſterienſi. Meminit Nicolaus Brigamus in Memorabilium rerum venationibus, atque ex eo Lelandus Cent. xi.

Joannes Hagustaldensis Prior, hiſtoria ſua complexus eſt, quæ per aliquod tempus evenere poſt Henricum i Angliæ regem. Baleo, & Pitſeo prætteritur. MSus ejus operis codex eſt Cantabrigiæ, in bibliotheca Collegii S. Benedicti: ut eſt apud Th. James.

Joannes Lovaniensis Carthuſiani ordinis monachus prope Antverpiam Chronicon condidit ſummorum Pontificum. Valde id laudat Boſtius in Illuſtribus Viris Carthuſianis cap. xxiv, item Petrejus in bibliotheca Carthuſiana. Alia etiam ſcripſiſſe ait Sutor lib. ii Vitæ Carthus. tract. iii cap. vii *a*. Sed quando vixerit nullus horum trium prodidit. a *Pag*. 571

Joannes Paris, ſeu *Pariſius*, Anglus, peperit quædam non aſpernanda ingenii monumenta. Uti hiſtoriam univerſalem, ſeu memoriale hiſtoriarum: item flores hiſtoriarum. Prius opus MSum adſervatur Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti: alterum autem MSum ſupereſt in bibliotheca Gualteri Copi. Prius ſic incipit, *In exordio rerum*. Atque annotata hæc in Cantabrigienſi MSo, teſte Th. James: Hic liber quamvis in principio differat à libro qui Memoriale Hiſtoriarum dicitur, tamen in fine habentur eadem verba, & ſic fere in medio proceſſum omnia conſimilia: quamvis hic liber habeat xxii folia plura.

Joannes Perusinus, monachus, deſcripſit Terram ſanctam, omniumque locorum ejus indicem condidit. Qui liber MSus exſtitit in bibl. Grataroli.

Joannes Smoutius ſcripſit de miraculis & rebus in Eccleſia S. Donatiani quæ Brugis eſt. Meminit Mejerus lib. ii Annal. ubi cum retuliſſet de muliere cæca, nomine Ermergardi, Friſia, quæ

viſum receperat, ſubjungit: *Hæc ex codice quodam Magiſtri Ioannis Smoutii, Sacellani Divi Donatiani Brugenſis.* Sandero in ſcriptoribus Flandricis, uti & in Belgicis Sweertio, pro Smoutio *Smoritius* vocatur: perperam, ut puto.

JOANNES, ſubdiaconus Eccleſiæ Romanæ, in codd. MSSis interpres dicitur libri VI, qui eſt de Vitis PP. & adſtipulatur Sigebertus in catalogo cap. CXVII, his verbis: *Ioannes ſubdiaconus tranſtulit de Græco in Latinum de vita, & doctrina patrum, librum unum.* Poterat idem videri ac Joannes diaconus, qui laborem ſubiit conſarcinandi vitam Gregorii Papæ: ut idem Sigebertus ait cap. CXIII. Sed obſtat, quòd, hoc ſi eſſet, Sigebertus eos non diſtinxiſſet; nec priùs egiſſet de diacono Joanne, quàm ſubdiacono, niſi illum præceſſiſſe credidiſſet.

JOANNES WALLINGFORDUS Anglus, præter alia, edidit *Chronica brevia regum Angliæ:* quæ MSa adſervantur in bibliotheca baronis Lumlejani.

JOCELINUS DE FURNES Britannus inter hiſtoricos etiam refertur à Joanne Stouo, ac Nicolao Fizherberto. Condidit opus de Britonum epiſcopis.

ISIDORUS, PACENSIS epiſcopus, creditur auctor chronici Hiſpaniæ: quâ de re apponam judicium Vaſæi Chronici ſui cap. IV: *Iſidorus, Pacenſis epiſcopus, etiam ſcripſit Chronicon Hiſpaniæ: cujus ſi eſt Chronicon illud, quod ejus titulo prænotatum vidi; portentum potiùs dixerim, quàm chronicon; adeò prodigiosè ſcribit, & Gothicè potiùs, quàm Latinè. Certè mihi, tanquam in novo quodam & inaudito idiomate, deſudandum fuit, ut intelligerem.* Unde error eorum refellitur, qui arbitrantur, hunc illum eſſe Iſidorum, qui collegit epiſtolas pontificum, & canones conciliorum; atque huic collectioni ſuæ libellum de ratione celebrandi concilia præmiſit. Is Iſidorus in libris aliquibus *Mercatoris* habet cognomentum: in aliis autem vocatur *Peccator:* idque veriùs, ut Baronio viſum notis in Martyrol. ad IV April. Solent enim antiqui ſæpius *peccatoris* nomen nomini ſuo modeſtiæ cauſsâ adjungere: ut diximus lib. II cap. XXV.

ISO monachus librum compoſuit de virtutibus, ac miraculis S. Othmari: qui MSus reperitur in biblioth. monaſterii S. Galli in Helvetia.

JULIUS OBSEQUENS libro de prodigiis inclaruit. Ex eo ſolùm ſupereſt pars illa, quæ eſt à conſulatu L. Scipionis, & C. Lælii, uſque ad P. Fabii, & Q. Ælii conſulatum; hoc eſt annum urbis

IↃCCXLIII.

IↃCCXLIII. Ex argumento, quod tractavit, gentilem fuiſſe ſuſpicor; vixiſſeque minimùm ante Honorii tempora, quibus Paulus Oroſius vixit. Sebaſtianus tamen Corradus in Quæſtura *a* ſua videtur in alia fuiſſe ſententia, quia utrumque nominans Oroſium præmittit. Primus verò hoc fragmentum, à Jocundo Veronennſe ſibi donatum, edidit Aldus an. CIↃIↃVIII, atque iterum ſocer ejus Aſulanus decennio pòſt. Priorem partem, quæ deperiit, ex Livio, Dionyſio, Eutropio, Oroſio, atque aliis, ſupplere eſt conatus Conradus Lycoſthenes: atque id in præfatione libelli ipſe profitetur. Etiam capitibus à ſe additis aſteriſcum præfixit; ut quæ Obſequentis, quæque aſſuta forent, meliùs poſſet cognoſci. Satis hæc certa ſunt ex editione Baſileenſi Jo. Oporini, cui eâpſe in urbe Lycoſthenes præerat an. CIↃIↃLII. Poſtea verò Jo. Tornæſius, typographus regius, Lugduni Obſequentis libellum, à Lycoſthene ita ſuppletum, edidit, cum præfatione quidem Lycoſthenis; verùm (quæ res peſſimi eſt exempli) ſine aſteriſcis. Unde nunc fieri videas, ut, gravi errore, Lycoſthenes paſſim pro Obſequente legatur; atque etiam pro eo ab eruditis viris ad partes advocetur. a Pag. 41.

Junium Saturninum de Auguſto hiſtoricum quippiam conſignâſſe, fidem faciunt hæc verba Suetonii in Auguſto cap. XXVII: *Iunius Saturninus hoc amplius tradit, cùm, peractâ proſcriptione, Marcus Lepidus in ſenatu excuſâſſet præterita, & ſpem clementiæ in poſterum feciſſet; quoniam ſatis pœnarum exactum eſſet: hunc è diverſo profeſſum, ita modum ſe proſcribendi ſtatuiſſe, ut omnia ſibi reliquerit libera.*

Juvencus Martialis hiſtoriam ſcripſit Cæſaris Dictatoris. Sidonius lib. IX epiſt. XIV. *Namque eminet tibi thematis celeberrimi votiva redditio, laus videlicet peroranda, quam edideras Cæſaris Iulii. Quæ materia tam grandis eſt, ut ſtudentum, ſiquis fuerit ille, copioſiſſimus, nihil ampliùs in ipſa debeat cavere, quàm nequid minus dicat. Nam ſi de omittantur, quæ de titulis Dictatoris invicti, ſcripta Patavinis ſunt voluminibus: quis opera Suetonii, quis Iuvenci Martialis hiſtoriam, quiſve ad extremum Balbi ephemeridem fando adæquaverit. Sed tuis ceris hæc reſervamus.* Fortaſſe idem eſt ac Gargilius Martialis de quo ſuperiùs diximus.

L.

Laurentius Mellifluus (ut Sigebertus ait cap. CXXI) *ſcripſit librum de duobus temporibus. id eſt uno ab Adam uſque ad Chriſtum: altero à Chriſto uſque ad finem ſeculi.* Addit deinde: *Declamavit etiam homilias ore quaſi mellito, unde agnominatur Mellifluus.* Video virum eruditum

ditum ſuſpicari, ex iſtis homiliis eſſe duas illas in bibliotheca P P. T. I I: unam de pœnitentia, alteram de eleemoſyna. Laurentius, cujus illæ homiliæ ſunt, epiſcopus Novarum fuit. Sed utrùm Novarienſis ille idem ſit ac Mellifluus, dicere non auſim.

LAURENTIUS VADUS ſeu *Wadus*, Anglus, ordinis Benedictini monachus Cantuarienſis, vitam Thomæ Becketi, Cantuarienſis epiſcopi, ſignavit. MSa hæc ſupereſt Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti.

LEVUTIUS ſcripſit de vita S. Ioannis epiſcopi: cujus operis geminum exemplar MSum eſt Cantabrigiæ in bibliotheca privata Lumlejana: ut eſt apud Th. Iameſium. Nec aliud de eo habeo quicquam.

M.

MAGISTER COPERIUS à Io. Baptiſta Pajarino inter eos commemoratur, quorum opera in hiſtoria ſua Vicetina profecerit. Sic enim ſcribit, Secutus enim ſum in hoc opuſculo brevi Magiſtrum Coperium, antiquiſſimum rerum Vicentinarum ſcriptorem, Ferrettum Vicentinum, Benevenutum Campeſanum, &c. Cujus ſcriptoris indicium mihi à Felice Oſio, V. Cl.

MARCERIUS Anglus, hiſtoricus, Chronicon reliquit: cujus meminit Ioannes Bachondorpius in prologo lib. IV Sentent. quæſt. X. atque ex eo Balæus; ex illo Poſſevinus, & Pitſæus.

MARTIANUS MINEUS FELIX CAPELLA aliquem heic ſibi locum depoſcit, propter ſextum de nuptiis philologiæ librum, quo terrarum ſitum deſcripſit. Ætatem ejus melius ſciremus, ſi is eſſet Marcianus Iuriſconſultus, quod putavit Guilardinus commentario de papiro *a*. Sed valde fallitur. In vett. libb. vocatur vir proconſularis, ac domo Carthaginenſis. Sanè aut natus iſthic, ut Volaterranus ait lib. XVII: aut ſaltem ibi vixit, uti indicat verſiculus ille extremo libro IX:

Beata alumnum urbs b *Eliſæ quem videt.*

Nam de ſe loquitur auctor: ut qui initio carminis ejus dicat,

Tandem ſenilem, Martiane, fabulam.

Ac poſtea,

——— *Vt quæ Martis curiâ*

Felicis, inquit, ſed Capellæ flamine c.

Unde aliqui conjectarunt, patrem ejus nominatum Felicem; fuiſſeque eum è Martis curia; atque inde noſtro eſſe nomen Martiano: quod

a *Pag.* 55.

b *Suſpicor poſt* urbs *excidiſſe* hæc, *vel* nunc, *aut ſimile, ne hiet verſus, qui ſenarius eſt.*

c Famine *ex MSo malim, hoc eſt, fatu, ſeu oratione.*

quod etſi & probet doctiſſimus Glandorpius in Onomaſtico Romano *a*: mihi tamen ineptum videtur. Romæ vixiſſe, etiam ait Volaterranus lib.XVII: atque ejus rei Remigium laudat auctorem. Quod ſi Afer eſt, ſanè nihil inſolens, ſi dictione ſit uſus durâ, & aſperâ; qualis Afrorum eſſe ſolet. Uſque adeò, ut ſcriptorem hunc, verè eruditum, tamen barbarum non planè immeritò appellet Joſ. Scaliger notis in Cirin. Atque illud de dictione fortaſſe minùs miraremur, ſi ætatem ſciremus: quam necdum ſibi compertam eſſe, etiam Jacobus Gaulterius fatetur Tabul. Chronograph. ſecundâ, ad tempora Antonini. Juſtiniani imp. temporibus, quibus Paullinus cum Belliſario conſul erat, ſcriptorem hunc emendabat Securus Melior Felix: ut colligere eſt ex verbis iſtis, quæ lib. I. ſubnectuntur, tum in eo, qui in Academiæ hujus Lugdunenſis bibliotheca adſervatur: tum illo optimæ notæ Ampliſſimi, & Clariſſimi Jani Grotii, quondam Delphenſis conſulis, & Academiæ hujus Leidenſis Curatoris, nunc Ill. Comiti ab Hoënlo à conſiliis. Verba, quæ dixi, ſunt ejuſmodi: *Securus Melior Felix Aſp.* b *Com. conſiſt. rhetor. urb. R. ex mendoſiſſimis exemplaribus emendabam, contrà legente Deutero* c *ſcholaſtico, diſcipulo meo, Romæ ad portam Capenam, Conſ. Paullini V. C. ſub D. Non. Martiarum, Chriſto adjuvante.* Quàm corrupti eſſe ſoleant hujus ſcriptoris codices, indicio etiam ſit, quòd Baptiſta Guarinus epiſtola ad Ioannem Picum Mirandulanum, quę in Pici operibus exſtat, poſcit ab eo Martianum Capellam, ſed addit: *ſi modò emaculatus ſit codex: nam qui apud nos opera Sibyllæ indigent.* Loquitur autem de ipſis MSis codd. ut quæ ſequuntur, oſtendunt. Atque hunc ſcriptorem primus in lucem protraxit Thadæus Ugolenus Italus, ut eſt apud Pignorium epiſt. XVI. Eundem Vicentiæ an. CIↃCCCCXCIX primus typis divulgandum dedit Franciſcus Vitalis Badianus, qui in præfatione ait, ſe ſupra bis mille errores ſuſtuliſſe, cùm corruptiſſimus antea legeretur. Ante annos XXVI, nempe adoleſcentulus adhuc annorum XIV, feliciſſimè paſſim reſtituit, annoque uno altero pòſt divulgavit Hugo Grotius: quo Batavo, altero ejus terræ cum magno Eraſmo lumine, nihil nunc undique eruditius, vel Sol videt, vel ſolum ſuſtinet. Quo loco antiquis habitus ſit Capella, indicio ſint verba hæc Gregorii Turonenſis, Hiſtoriæ Francicæ lib. X: *Quod ſi te Martianus noſter libris ſeptem erudiit; id eſt, ſi te in grammaticis docuit legere, in dialecticis altercationum propoſitiones advertere, in geometricis terrarum linearumq; menſuras colligere, in aſtrologicis curſus ſiderum contemplari, in arithmeticis numerorum partes colligere, in harmoniis ſonorum modulationes ſuavium accentuum carmi-*

a *Voce* Felix Capella.

b *Ex viro Cl. Laurentio Pignorio intelligo, in V. Cod. Martiani Thadæi Ugoleni Parmenſis pro ASP. ſcriptum fuiſſe V. SP.*

c *Pro* Deutero *correctũ* Euterio *erat. In cod. Ugoleni ante memorato erat* Deuterio.

nibus concrepare, &c. Meminere & alii, eoſque inter Eckerhardus in vita B. Notkeri cap. x. At Alexander Neckam, qui claruit in Anglia circa annum cIↄccxxx, commentario Martianum illuſtravit: ut auctor eſt Balæus Centur. III ſcript. Britann. MSus Capellæ codex adſervatur in publica bibliotheca Academiæ Cantabrigienſis. Et alius longè antiquiſſimus Saxonicis ſcriptus characteribus, apud eoſdem Cantabrigienſes in bibliotheca Collegii S. Benedicti. Atque in eodem etiam reperies commentarios in eum Alexandri Neckami, de quibus ante diximus. Oxonii inſuper in Collegio Mertonenſi codicem Martiani habes bene ſcriptum, ut Iameſius inquit.

MEDIWARDUS vitam S. Walpurgis, quam proſâ complexus erat Wolfardus, carmine retulit: ut oſtendunt verſiculi iſti, qui poſt Wolfardi librum reperiuntur:

Walpurgæ ſacræ tot ſignis glorificatæ
Proſaicè ſcriptam rythmo libet edere vitam.

Et mox:

Proſam Wolfardus, rythmum fecit Medivvardus.

Verùm præfatiuncula quidem, quæ Mediwardi operi præmittebatur, adhuc exſtat: ſed ipſum Mediwardi carmen periit.

MELUSINUS Chronica reliquit: quæ exſtant MSa in bibliotheca Gualteri Copi.

N.

NICOLAUS BURGENSIS, ſeu Burgeſius, Senenſis, exaravit vitam B. Franciſci. Eam Paullus Florentinus, Theologus Ord. Servorum, Pio II Pont. M. dicavit: ut eſt in Chronico Servorum. Præterea conſcripſit vitam S. Catharinæ Senenſis: quæ MSa exſtat Piſauri in bibliotheca ſereniſſimi Ducis.

O.

M. OCTAVIUS quoque eſt inter priſcæ hiſtoriæ auctores. Geminum ex eo fragmentum debemus auctori de origine gentis Romanæ, ſeu is Sex. Aurelius Victor ſit, ſeu alius. Unum eſt de Ænea ſacrificante, atque origine faciendi rem divinam capite velato: alterum de Rhea Ilia ab Amulio compreſsâ in ſilva Martis. Fortaſſe haut alius eſt OCTAVIUS HERSENNIUS, qui innotuit libro de Saliaribus Tiburtium ſacris. Memorat Macrobius lib. III Saturnal. cap. ult. Etiam in appendice Virgiliana memoratur

Octa-

Octavius poëta, & hiſtoricus Horatii æqualis;

Quis Deus, Octavi, te nobis abſtulit? an quæ
Dicunt, ab nimio pocula dura mero.
Scripta quidem tua nos multùm mirabimur, & te
Raptum, & Romanam flebimus hiſtoriam.

De eo diximus libris de poëtis Latinis.

OLIVARIUS ſive *Oliverius*, Scholaſticus Colonienſis, reliquit librum, de expeditione Hieroſolymitana: qui Lovanii exſtat ad S. Martinum.

ONITHON, Sutrinus epiſcopus in Italia, inter hiſtoriæ ſcriptores locum obtinet Chronico Romanorum Pontificum: cujus meminit Joannes Lelandus. Mihi necdum videre eum contigit.

Nec magis in manus meas pervenit OUDARIUS hiſtoricus, auctor, ut in epitome Geſnerianâ Simleri vocatur, ſemilatinus. Ibidem legas, eum mentionem facere Aventici ab Alemannis vaſtati: atque inter primos illorum eſſe, quos ſecutus ſit præclarus rerum Gallicarum auctor, Paullus Æmilius.

P.

PAULLUS, diaconus Romanus, & cardinalis, propter opus ſuum de geſtis imperatorum & pontificum, inter eos à Martino Polono refertur, ex quibus chronica ſua congeſſit: ut ipſe in præfatione agnoſcit. Quis ſit iſte chronographus, non ſat ſcio. Interim eò animus inclinat, ut intelligat Paullum diaconum, qui Eutropii chronicon auxit, & continuavit. Sed ſcrupulum injicit, quòd is fuerit priùs diaconus Aquilejenſis, ac poſtea monachus Caſſinenſis. At iſte, ex quo profecit Martinus, vocatur Romanus diaconus, & cardinalis.

PESCENNIUS FESTUS laudatur Lactantio lib. I de falſa relig. cap. XXI. ubi ait: *Peſcennius Feſtus in libris hiſtoriarum per ſatiram refert, Carthaginenſes Saturno humanas hoſtias ſolitos immolare: & cùm victi eſſent ab Agathocle, rege Siculorum, iratum ſibi Deum putaviſſe: itaque ut diligentiùs piaculum ſolverent, ducentos nobilium filios immolâſſe.* Hiſtorias autem per ſatiram dixit, quas Græci vocarent ποικίλης ἱστορίας βίβλους. Tralatio ſumta à ſatura lance, quæ variarum rerum copiâ erat referta: unde & *ſatura lex, quæ multis aliis legibus conferta*, ut ait Feſtus: νόμος πολλὰ περιέχων, ut gloſſ. vett. exponunt.

PETRUS, canonicus S. Autberti Cameracenſis, explicuit martyrium S. Dympnæ, filiæ regis Hiberniæ. Stylo limatiori edidit

opuſculum illud Surius Tom. III a. d. XV Maji.

PETRUS DUGIENSIS, ut eſt apud Simlerum, reliquit Summam ſuper hiſtoriis in uſum Eccleſiæ. Opus id in Londinenſi bibliotheca exſtare, idem ait.

PETRUS FERANDI, qui & *Petrus Ferrandus*, Hiſpanus, Ord. Præd. tradidit vitam S. Dominici: ut teſtis eſt, tum Leander Albertus lib. IV de viris illuſtribus Ord. Præd. tum Gerardus Lemovicenſis in vitis fratrum hujus ordinis part. IV cap. III.

PETRUS DE PENNIS ab Leandro Alberto lib. IV de illuſtribus Ord. Præd. viris inter hiſtoricos refertur ejuſce ordinis: atque addit, *inter alia ſcripſiſſe libellum capita* XXII *continentem, quibus comprehendi poteſt terra ſancta, & videri, quare deperdita fuerit, & qualiter recuperari poſſit.*

PETRUS PRÆMONSTRATENSIS reliquit Chronicon quoddam, quod vocare ipſe ſolet *Biblia pauperum.* Ambigi poſſit, an non ſit Præmonſtratenſis ille PETRUS A LUTRA, Canonicus cœnobii Lutrenſis, philoſophus, juriſconſultus, & theologus, ac ſecularis literaturæ non ignarus, qui an. vixit CIↃCCCXXX. Compluria ejus opera recenſet Tritthemius in illuſtribus Germaniæ ſcriptoribus. Sed inter ea non eſt Chronicon illud volumen. Itaque alius à priori videtur. Quod & Miræus ſuſpicatur in Chronico Præmonſtratenſi.

PETRUS TABORÆUS Chronicon Brabantiæ ſeduló conſcripſit: eſtque inter eos, è quibus in Chronicis ſuis non pauca hauſerit Chriſtianus Maſſæus: ut eſt apud Simlerum. Sed Taboræum ipſum videre mihi necdum contigit.

PHILIPPUS, abbas Bonæ-ſpei, exaravit vitam S. Landelini, abbatis Criſpinienſis: quæ MSa ſupereſt Criſpini juxta Valentianas in Belgica. Nondum conſpexi, quæ hoc nomen præferret: eoque nec dicere poſſum, utrùm eadem ſit, an alia ab illâ, quam abſque auctoris nomine edidit Surius a. d. XV Jun.

PHILIPPUS, abbas ELNONENSIS cœnobii, (quod in Hannonia inter Tornacum, & Valentianas, ſitum eſt) vitam ſcripſit S. Amandi. Ejus de cœnobii hujus ſitu verba adfert Jacobus Mejerus in Annalibus Flandricis ad an. IↃCLXI.

POMPEJUS PLANTA bellum deſcripſit inter Othonem, & Vitellium, ad Bedriacum, vicum inter Cremonam, & Veronam. Vetus Juvenalis Scholiaſtes in illud poëtæ:

Bedriaci campo ſpolium affectare palati.

Horum, inquit, *bellum Cornelius ſcripſit, & Pompejus Planta; qui ait, Bedriacum*

cum vicum eſſe à Cremona viceſimo lapide. Ubi Cornelius quidem eſt, qui Taciti habet cognomen: at Pompejus Planta quis ſit, necdum repeRiſſe ſe, etiam Lipſius fatetur in Taciti II Hiſtor.

POMPONIUS RUFUS reliquit collectorum librum: unde exemplum hoc refert Valerius Maximus lib. IV. c. IV: *Cornelia, Gracchorum mater, cùm Campana matrona, apud illam hoſpita, ornamenta ſua illo ſæculo pulcherrima oſtenderet; traxit eam ſermone, quouſque è ſchola redirent liberi: Et hæc, inquit, ornamenta mea ſunt.* Fortaſſe hic eſt C. Pomponius Rufus, qui conſul fuit cum Cn. Pompejo Feroci Liciniano. Mentio eorum fit in veteri inſcriptione, quæ, Apiano *a* teſte, inventa eſt Romæ in regione Tranſtiberina. Ea hujuſmodi eſt: DEDICAVERUNT IDIB. OCTOB. CN. POMPEJO FEROCI LICINIANO COS. C. POMPONIO RUFO. a *Pag.* 221

PROBUS HIBERNUS memoriæ prodidit vitam S. Patricii; quæ vulgò tribuitur Bedæ. Sed Probi eſſe, conſtat ex ejus vitæ extremo.

PROCULUS de iis, quæ in peregrinis regionibus miranda inveniuntur, quædam reliquit: ut oſtendit Trebellius Pollio in XXX tyrannis. Diximus etiam de hoc lib. I cap. XII.

R.

RADULPHUS REMINGTON, Anglus, Annales condidit, qui MSi Cantabrigiæ exſtant in bibliotheca collegii S. Benedicti: ut eſt apud Th. James. Balæus verò præteriit.

RENATUS PROFUTURUS FRIGERIDUS hiſtoriam condidit. De qua, & ex qua, ſic ſcribit Gregorius Turonenſis Hiſtoriæ Franc. lib. II: *Igitur his ita digeſtis, ac per ordinem expletis, quid de Aëtio ſuprà memorato, Renati Frigeridi narret hiſtoria, tacere nefas putavi. Nam cùm in duodecimo hiſtoriarum libro referat, poſt divi Honorii exceſſum, Valentinianum puerulum, uno tantùm luſtro peracto, à conſobrino Theodoſio imperatorem fuiſſe creatum; & apud urbem Romam, tyrannum Ioannem in imperium ſurrexiſſe; legatoſque ejus à Cæſare dicat fuiſſe deſpectos, adjecit: „Dum hæc ita gererentur, legati ad tyrannum reverſi ſunt, mandata atrocia „reportantes. Quibus permotus Ioannes, Aëtium, id temporis curam palatii ge„rentem, cum ingenti auri pondere ad Chunos tranſmittit, notos ſibi obſidiatus „ſui tempore, & familiari amicitiâ devinctos, cum mandatis hujuſmodi; cùm „primùm partes adverſæ Italiam ingreſſæ forent, ipſe à tergo adoriretur; ſe à „fronte venturum.* Idem aliquanto pòſt: *Renatus Profuturus Frigeridus, cujus jam ſuprà meminimus, cùm Romam refert à Gothis captam atque ſub-*

„ *verſam, ait: Interea Reſpendial, rex Alamannorum, Goare ad Romanos*
„ *tranſgreſſo, de Rheno agmen ſuorum convertit, Vandalis Francorum bello la-*
„ *borantibus, Godigiſilo rege abſumpto, acie viginti ferme M. ferro peremptis,*
„ *cunctis Vandalorum ad internecionem delendis, ni Alanorum vis in tempore*
„ *ſubveniſſet.*

RICHARDUS ELTESLEY, Anglus, Elteſlegienſis eccleſiæ in pago quodam apud Grantanos, ſeu Cantabrigienſes, parochus fuit. Elteſlegæ autem requieſcebant reliquiæ Pandionæ virginis, quæ tyrannidem patris ſui, Scotiæ reguli, fugerat. Atque eâ occaſione Pandionæ hujus vitam, & virtutes, ſtylo triviali Richardus conſcripſit: ut à Lelando in quarto de viris illuſtribus proditum eſt.

RICHERIUS GALLUS, monachus, & abbas monaſterii S. Martini juxta Metim, Congreg. Cluniac. libro uno complexus eſt vitam S. Martini, epiſc. Turon. Nec alius eſt, qui aliquibus dicitur *Richerus, monachus Remenſis*: uti Tritthemio in Compendio.

ROBERTUS quidam de expeditione tranſmarina, & recuperatione regni Hieroſolymitani, exſtitiſſe dicitur Viënnæ in bibliotheca Wolfangi Lazii.

RUTILIUS GEMINUS non parva in exiſtimatione fuit Pontificalium libro: in quo veterem hiſtoriam eorum expoſuit, quæ ad pontifices gentiles pertinerent. Fulgentius in expoſitione ſermonis antiqui, voce Arvales Fratres: *Acca Laurentia, Romuli nutrix, conſueverat pro agris ſemel in anno ſacrificare cum* XII *filiis ſuis, ſacrificium præcedentibus: unde, cùm iis unus eſſet mortuus, propter nutricis gratiam Romulus in vicem defuncti ſe ſuccedere pollicetur: unde ritus proceſſit cum* XII *jam deinceps ſacrificare, eoſque arvales dici fratres: ſicut Rutilius Geminus in libris Pontificalibus memorat.* Idem ex Aſtyanacte Rutilii Gemini citat hæc verba in Suggrundaria: *Meliùs ſuggrundarium quæſieris miſer, quàm ſepulcrum.* Ita enim eſt in MSSis. Ex Pontificali hiſtoria ejus eſſe videntur, quæ Macrobius refert lib. I Saturn. cap. XVI. ubi ſcribit: *Geminus ait, diem nundinarum, exactis jam regibus, cœpiſſe celebrari, quia plerique de plebe, repetitâ Servii Tullii memoriâ, parentarent ei in nundinis.* Vir eruditus intelligit Varium Geminum, nobilem Oratorem, qui ſub Auguſto, & Tiberio, vixit; ut ex M. Senecæ Suaſoriâ ſextâ cognoſcimus: item è controverſia XVII. Nam pro *Varius minus*, ibi *Varius Geminus* legi debere, jam aliis eſt obſervatum. De quo ipſo ita Hieronymus lib. I. contra Iovinianum: *Vnde pulcrè Varius Geminius, ſublimis orator, Qui non litigat, cœlebs eſt.* Sed is alius eſt. Nam & *Varius* is vocatus, & *Geminius*: hic

hic *Rutilius*, nec *Geminius*, ſed *Geminus*. Puto autem, Geminum ſcriptorem eſſe bene antiquum, quia eum cum Caſſio Hemina, P. Rutilio, & Terentio Varrone, hiſtoricis, & antiquitatum ſcriptoribus uſque adeo vetuſtis, conjungit Macrobius.

S.

Santra etiam laudem indeptus eſt opere ſuo de vitis præſtantium virorum. Laudat B. Hieronymus præfat. libri de ſcriptoribus Eccleſiaſticis: *Fecerunt hoc idem* (nempe ut de viris claris ſcriberent) *apud Græcos, Hermippus Peripateticus, Antigonus Caryſtius, Satyrus doctus vir, & longè omnium doctiſſimus Ariſtoxenus Muſicus. Apud Latinos Varro, Santra, Nepos, Hyginus, & ad cujus nos exemplum vis provocare, Tranquillus.* Apud interpretem Sophronium perperam eſt Σάντας pro Σάντρας. Videtur autem ab Hieronymo non in Santra minùs, quàm cæteris, temporis ordo obſervari. Quare eum Cæſaris, & Triumvirorum tempore, vixiſſe ſuſpicamur. Nec Grammaticis minùs jucundus Santræ labor fuit de verborum antiquitate, Feſto celebratus in *Nuncupata pecunia*, & in *Recinium*; item Nonio in *Septemfariam*, & in *Genialis*. Etiam *Santra Nunciis Bacchis* citatur ab eodem in *Bacchari*, & in *Expergo*. Meminere etiam Santræ Chariſius lib. I. & Scaurus in Orthographia.

Septimius inter eos fuit, qui Alexandri Severi vitam retulerunt; teſte Lampridio, qui ſub Diocletiano vixit. Ut Septimius, nec Alexandro Mammeæ antiquior, nec Diocletiano junior eſſe poſſit. De eo ſic, quem dixi, Lampridius in Alexandro Severo: *Addit Septimius, qui vitam ejus non mediocriter exſecutus eſt, tanti ſtomachi Alexandrum fuiſſe in eos judices, qui furtorum famâ laboraſſent, etiamſi damnati non eſſent; ut, ſi eos caſu aliquo videret, commotione animi choleram evomeret.* Eâdem in vitâ meminit illius his verbis: *Contrà autem, & Septimius, & Achelius, & Encolpius, vitæ ſcriptores, cæterique, de hoc talia prædicaverunt.* Alius ab hoc eſt Q. Septimius, qui Dictyos Cretenſis lib. VI de bello Trojano dicitur tranſtuliſſe. De eo judicium noſtrum poſtea, inter ſcriptores præteritos, adferemus.

Servatius Ædicellus Agrippinas vitam S. Willebrordi carmine heroico panxit; ut auctor eſt Joannes Lelandus. Non dubito, quin priorum veſtigiis inſtiterit. Sed de eo meliùs, qui viderint, judicabunt.

Simon Tornaquitius Florentinus, monachus Ord. B. Auguſtini, præter ſermones Quadrageſimæ, (quos doctrinâ eſſe refertos,

ſertos, Michaelis Pociantii judicium eſt in catalogo ſcriptorum Florentinorum) etiam vitam S. Monicæ, matris B. Auguſtini, in literas retulit. Collecta eſt ea ex Auguſtini ipſius Confeſſionum libb. Verùm poſtea fœtui huic in decimo operum B. Auguſtini tomo, ſed abſque nomine parentis, locus eſt attributus. Sermones Tornaquitii, unà cum memoratâ Monicæ vitâ, Florentiæ adſervantur MSSi in S. Spiritus bibliotheca, Poſſevino teſte.

C. IULIUS SOLINUS GRAMMATICUS (profeſſionis id nomen in vett. libb. apponitur) librum edidit ex variis ſcriptoribus, Plinio imprimis (unde aliquando verba etiam haurit) collectum: quem cum prius *Collectanea rerum memorabilium* vocaſſet, poſtea *Polyhiſtorem* inſcribere maluit. Apud Priſcianum lib. I. conjunctim legitur *Collectaneorum vel polyhiſtoris* titulus. Libro II, V, & XVIII pro eo dicit *Solinus in Memorabilibus*. Imò & ſemel eum in *Admirabilibus* citat. Niſi, ut puto, *Memorabilibus* legendū. Sanè etiam in aliquot libris Solini MSis inſcriptio eſt *Collectanea rerum memorabilium*. Quæ primæ editionis ἐπιγραφὴ fuit, pro qua poſtea hanc auctor repoſuit: *C. Iulii Solini polyhiſtor ab ipſo editus, ac recognitus*. Utcumque autem ferè Plinium exſcribit, quandoque tamen non alios modò, ſed etiam ab eo diſcedit. Ut cùm ait, apud Ægyptios annum fuiſſe quatuor menſium. Nam Plinius terminatum dicit lunæ ſenio. Vide eum lib. VII. cap. XLVIII. Non pauca verò ſelegit judicio non ita magno: unde *leviſſimum ſcriptorem* vocari video à Scaligero in Euſebianis Animadverſionibus *a*. Non dedignati tamen eum lectione, & mentione ſuâ, è Grammaticis, Servius *b*, & Priſcianus *c*; è SS. Patribus, Hieronymus, Ambroſius, Auguſtinus: uti & auctor vitæ S. Rumoldi. Sed ea ante annos vix amplius quàm quingentos ſcripta. Jacobus Philippus Bergomenſis in Chronicis, quæ Supplementum ſupplementi inſcripſit, ait eum floruiſſe Auguſti temporibus: eique ſuum opus dicâſſe. Nempe *Auguſto* legit pro eo, quod in vulgatis, nunc *Autio*, nunc *Advento* legitur: unde Delrio, vel *Avito*, vel *Antio* legendum conjectabat. Veriſimile eſt unam epiſtolam Adventio, alteram Auctio, vel Avito fuiſſe inſcriptam. Cæterùm Auguſto legi non poſſe, argumento eſt, quòd Veſpaſiani ipſe meminerit Solinus; unde eum, aut Veſpaſiani ætate, aut paullò pòſt vixiſſe, colligit Geſnerus Tom. IV ſuæ bibliothecæ. Quia verò tam multa ex Plinio exſcribit, ut etiam Pliniana ſimia dici meruerit; Plinii eum ætate vixiſſe, ac propterea ejus, per quem magnopere profeciſſet, nuſquam meminiſſe, Joannis Camertis, & aliorum, ſuſpicio eſt. Atq; hoc

a *Pag.* 226
b *In* 2 *G.*
c *In* 6.

hoc eo quoque firmatum eunt, quia Solinus ipſe dicat in præfatione operis, ſe hauſiſſe ſua de ſcriptoribus *receptiſſimis*. Sed validius argumentum hoc foret, ſi *recentiſſimis* dixiſſet. Nam hodie quoque, quo minùs Plinius receptiſſimus dicatur, nihil impedit. Nec video, quid ultrà pro ſe adducere Genebrardus poſſit, qui ad Trajani eum tempora refert in Chronicis ſuis; quo loco de Euariſto, & Jacobo agit: atque idem facit Gaulterius in Tabb. Chronographicis *a*. Sanè ſi ex ſtylo judicium fieri debet, ſeſquiſeculo, & ampliùs, poſt Plinium vixiſſe dixerim. Nec juniorem eſſe poſſe, oſtendunt, quæ de eo diſſerit Salmaſius prolegomenis in Solinum. Imò Eraſmus cùm in Ciceroniano eum Floro & Eutropio ſubjungit, utroq; etiam juniorem credidiſſe videtur. Scaliger præfatione in opus de Emendatione temporum ſubjungit Macrobio, ac utrumq; appellat infimæ antiquitatis ſcriptorem: Ut Macrobio juniorem cenſuerit. Quod falſum eſt, ſi Macrobius ejus meminerit, ut ſcribit M. Antonius Delrio præfatione in Solinum, quæ eſt ad Cardinalem Granvellam. Et eum ſecuti idem aliquando ſenſimus. Sed omnino errat Delrio. Nuſquam enim Solini meminit Macrobius. Multo tamen Macrobio junior eſſe nequit. Si ejus B. Hieronymus meminit. Nam Macrobius Theodoſii M. temporibus vixit: Ac ſub eodem Theodoſio, ac imprimis filiis ejus Honorio, Arcadioq; claruit Hieronymus. Imò Macrobius quædam habet, quæ non dubium, quin ex Solino exſcripſerit. Nempe illa de annorum diviſione & diebus intercalaribus. Quemadmodum & Priſcianus ſive alii Dionyſii περιηγητοῦ interpres, clauſulas carminum Solino debet. Exſcripſit & quædam Ammianus Marcellinus. Scripſit etiam Ponticon, ſive de ponto carmen: cujus ſolùm vigintiduo primi verſus ſuperſunt. Eos habes inter epigrammata, & poëmatia vetera Pariſiis edita. Emendatiùs verò leguntur apud Salmaſium prolegomenis in Solinum. Idem Salmaſius rectè monet, potius Πόντια, quàm Ποντικὰ inſcribi debuiſſe, quia à ponto pro mari eſt πόντιος h.e. πελάγιος ſeu marinus. At à regione Ponto Ponticus dicitur. Ac Solino propoſitum deſcribere animalia maris, ut Ovidio in Halieuticis. Barthius Adverſ. lib. XLIV, cap. III. cenſet hunc eſſe primum Solini conatum, nec librum ab eo perſcriptum eſſe. Sunt qui Solinũ Græcum fuiſſe arbitrentur. Quos falli liquet, ſatis ex Polyhiſtoris cap. II, XVI, XXXVI, XLVII, XLIII, LVII. Exſtat hic ſcriptor, & MSus in publica bibliotheca Academiæ Cantabrigienſis, & eadem urbe in bibliotheca domus S. Petri, & Oxonii in Collegio S. Magdalenæ. Ante ſexcentos annos à monacho carmine eſt verſus heroico, quod carmen ſupereſt.

a *Pag* 171

STATIUS SEBOSUS videtur commentarium reliquiſſe de terris longinquis,earumque miraculis. Solinus cap. LV: *Aquæ etiam gignunt miracula non minora. Anguillas ad tricenos pedes longas educat Ganges: quem Statius Seboſus inter præcipua miracula ait vermibus abundare, cæruleis nomine, & colore. Hi bina habent brachia, longitudinis cubitorum non minùs ſenûm; adeò robuſtis viribus, ut elephantos ad potum ventitantes mordicus comprehensâ ipſorum manu rapiant in profundum.* Et cap. LX: *Vltra Gorgonas Heſperidum inſulæ, ſicut Seboſus affirmat, dierum quadraginta navigatione in intimos maris ſinus receſſerunt.*

STATIUS VALENS, ut Alexandro Severo junior, ita Diocletiano antiquior eſt. Sed exactè, quando vixerit, non ſatis liquet. Meminit ejus Lampridius in vita Alexandri Severi: *Neque*, inquit, *in vitâ ejus id expoſuit Fabius Marcellinus, neque Aurelius Verus, neque Statius Valens, qui omnem ejus vitam in literas miſerunt.*

STEPHANUS CREMONENSIS explicuit vitam S. Ubaldi, epiſcopi Eugubini, & confeſſoris. Fortaſſe éadem eſt, quæ apud Surium, ſed ſtylo mutato, legitur Tom. VII a.d. XVI Maji.

STEPHANUS presbyter, Anglus, fusè conſignavit vitam S. Wilfridi. Quæ verò ab eo verboſe tradita ſunt, compendio conſtrinxit Guilielmus Malmesburienſis.

SULPITIUS ALEXANDER compluribus libris Francorum hiſtoriam deſcripſit. Ponam de eo, & ex eo, verba Gregorii Turonenſis lib. II Hiſt. Francorum: *De Francorum verò regibus, quis fuerit primus, à multis ignoratur. Nam cùm multa de eis Sulpitii Alexandri narret hiſtoria; non tamen regem primum eorum ullatenus nominat: ſed duces eos habuiſſe, dicit: quæ tamen de eiſdem referat, memorare videtur. Nam cùm dicit, Maximum intra Aquilejam, amiſſâ ſpe imperii quaſi amentem reſi-„dere, adjungit: Eo tempore Genobaldo, Marcomere, & Sunnone ducibus, „Franci in Germaniam prorupere, ac pluribus mortalium limite inrupto cæſis, „fertiles maximè pagos depopulati, Agrippinenſi etiam Coloniæ metum incuſ-„ſere. Quod ubi Treveros perlatum eſt, Nanninus, & Quintinus, milita-„res magiſtri, quibus infantiam filii, & defenſionem Galliæ, Maximus commi-„ſerat; collecto exercitu, apud Agrippinam convenere. Sed onuſti prædâ hoſtes „provinciarum opima depopulati, Rhenum tranſiere, pluribus ſuorum in Ro-„mano relictis ſolo, ad repetendam depopulationem paratis, cum quibus congreſ-„ſus Romanis accommodus fuit, multis Francorum apud Carbonariam ferro „peremptis. Cumque conſultaretur de ſucceſſu, an in Franciam tranſire debe-„rent; Nanninus abnuit, quia non imparatos, & in locis ſuis indubiè fortiores „futuros, ſciebat. Quod cùm Quintino, & reliquis viris militaribus, diſplicuiſ-*

ſet;

„ ſet; *Nannino Mogontiacum reverſo, Quintinus cum exercitu circa Nivi-*
„ *ſium caſtellum Rhenum tranſgreſſus, ſecundis à fluvio caſtris, caſas habitato-*
„ *ribus vacuas, atque ingentes vicos deſtitutos, offendit. Franci enim, ſimulato*
„ *metu, ſe in remotiores ſaltus receperant, concædibus per extrema ſylvarum pro-*
„ *curatis. Itaque univerſis domibus exuſtis, in quas ſævire ſtoliditas ignava*
„ *victoriæ conſummationem reponebat, noctem ſollicitam milites ſub armorum*
„ *onere duxerant. Ac primo diluculo, Quintino prœlii duce, ingreſſi ſaltus, in*
„ *medium ferè diem implicantes ſe erroribus viarum, toto pervagati ſunt: tan-*
„ *dem cùm ingentibus ſeptis omnia à ſolido clauſa offendiſſent, in paluſtres*
„ *campos, qui ſylvis jungebantur, prorupere: molientibus, hoſtium rari appa-*
„ *ruere: qui conjunctis arborum truncis, vel concædibus ſuperſtantes, velut è*
„ *faſtigiis turrium, ſagittas, tormentorum ritu, effudere, inlitas herbarum*
„ *venenis, ut ſummæ cutis, neque letalibus inflicta locis vulnera, haut dubiæ*
„ *mortes ſequerentur. Dehinc majori multitudine hoſtium circumfuſus exerci-*
„ *tus in aperta camporum, quæ libera Franci reliquerant, avidè effuſus eſt: ac*
„ *primi equites voraginibus immerſi, permixtis hominum jumentorumque cor-*
„ *poribus, ruinâ invicem ſuorum oppreſſi ſunt. Pedites etiam, quos nulla onera*
„ *equorum calcaverant, implicati limo, ægre explicantes greſſum, rurſus ſe, qui*
„ *paullò antè vix emerſerant, ſylvis trepidantes occuluerunt. Perturbatis ergo*
„ *ordinibus cæſæ legionis, Heraclio Iovinianorum tribuno, ac penè omnibus, qui*
„ *militibus præerant, extinctis, paucis effugium tutum nox, & latibula ſylvarum,*
„ *præſtitere. Hæc in tertio Hiſtoriæ libro narravit. In quarto verò libro, cùm*
de interfectione Victoris, filio Maximi tyranni, narraret, ait: Eo tempore Ca-
„ *rietto, & Syrus, in locum Nanneni ſubrogati, in Germania cum exercitu op-*
„ *poſito Francis diverſabantur. Et poſt pauca, cùm Franci de Germania prædas*
tuliſſent, adjecit: Nihil Arbogaſtis differre volens, commonet Cæſarem, pœ-
„ *nas debitas à Francis exigendas; niſi univerſa, quæ ſuperiori anno, cæſis le-*
„ *gionibus, diripuerant, confeſtim reſtituerent; auctoreſque belli traderent, in*
„ *quos violatæ pacis perfidiam puniretur. Hæc acta, cùm duces eſſent, retulit:*
& deinceps ait, Poſt dies pauculos, Marcomere & Sunnone, Francorum rega-
„ *libus, tranſacto curſim colloquio, impetratiſque ex more obſidibus, ad hyeman-*
„ *dum Treveros conceſſit. Cùm autem eos regales vocet, neſcimus; utrùm re-*
ges fuerint, an vices tenuerint regum. Idem tamen ſcriptor, cùm neceſſitates
Valentiniani Auguſti commemorat, hæc adjungit: Dum diverſa in Orien-
„ *te per Thracias geruntur, in Gallia ſtatus publicus perturbatur. Clauſo*
„ *apud Viennam palatii ædibus principe Valentiniano, & penè infra privati mo-*
„ *dum redacto; militaris rei cura Francis ſatellitibus tradita; civilia quoque*
„ *officia tranſgreſſa in conjurationem Arbogaſtis; nulluſque ex omnibus ſacra-*
„ *mentis militiæ obſtrictis reperiebatur, qui familiari principis ſermoni, aut juſſis,*

obſequi auderet. Dehinc refert, quòd eodem anno Arbogaſtes, Sunnonem, & Marcomerem, ſubregulos Gallorum, gentilibus odiis inſectans, Agrippi-„nam, rigente maximè hyeme, petiit; ratus tutò omnes Franciæ receſſus pe-„netrandos, urendoſque, cùm decuſſis foliis nudæ atque arentes ſylvæ inſidian-„tes occulere non poſſent. Collecto ergo exercitu, tranſgreſſus Rhenum, „Bricteros, ripæ proximos, pagum Aëtiam, quem Chamavi incolunt, depopu-„latus eſt, nullo unquam occurſante; niſi quòd pauci ex Ampſivariis, & Chat-„tis, Marcomere duce, in ulterioribus collium jugis apparuere. Iterum hic relictis tam ducibus, quàm regalibus, apertè Francos regem habere deſignat: hujuſque nomen prætermittens, ait: Dehinc Eugenius tyrannus, ſuſcepto obſi-„dionali procinctu, Rheni limitem petit, ut cùm Alamannorum, & Francorum „regibus vetuſtis fœderibus ex more initis, immenſum eâ tempeſtate exercitum „gentibus feris oſtentaret. Hæc ſuprà ſcriptus hiſtoriographus de Francis diſſeruit.

SYMMACHUS ſcripſit hiſtoriarum libros, ex quorum quincto Jornandes in Geticis *a* luculentum adfert fragmentum de Maximini imp. è gente Gothica nati mirâ fortitudine, & quâ ratione pervenerit ad imperium. Utrùm autem Symmachus iſte ſit, qui præfectus Urbis, & conſul, Theodoſii temporibus fuit, ac cujus habemus x epiſtolarum libros: vel an Symmachi patris, qui ad inſtar Varronis in Hebdomadum libris epigrammata condidit in præſtantes ſui ſeculi viros, ut ex ejus ad filium epiſtola *b*, & reſponſo filii cognoſcimus: an vero alius ab utroque ſit, dicere non poſſum: ſed magis eo inclinat animus, ut diverſum cenſeam.

a *Cap.* 15.

b *Lib.* I. *epiſt.* 2, & 3.

T.

TEO, (niſi is THEO, vel THEON potiùs dictus) monachus, opus reliquit de S. Othmari virtutibus, & miraculis: quod ſupereſt MSum apud Helvetios in bibliotheca S. Othmari.

THEOBALDUS epiſcopus poſteritati notus eſt vitâ Guilielmi confeſſoris, Comitis Pictavorum, & eremitæ; qui anno obiit CIↃCLVI. Habes apud Surium T. I a.d. x Febr.

THEOBALDUS monachus ad Sigebertum, Lerinenſem præpoſitum, ſcripſit vitam S. Gummari confeſſoris; qui claruit in aula Pipini regis. Eam Surius Hiſtoriæ ſuæ ſanctorum inſeruit T. V. Oct. XI. MSa ſupereſt in rubra valle juxta Bruxellam. Meminit & Baronius ad an. IↃCCLXXV. Sed de ætate Theobaldi nihil addit.

THEODORICUS, Caſſinenſis monachus, auctor hymni in S. Maurum abbatē, teſte Arnoldo Wion, etiam celebratur vitâ S. Firmini, primi Ambianenſis in Galliis epiſcopi; qui temporibus Diocletiani martyrio deceſſit VII Kal. Oct.

THEODERICUS *archiepiſcopus Trevirenſis* fuit an.cIↄccccxc, ac præter librũ de laudibus B. Virginis Mariæ, etiam vitam conſcripſit S. Lindrudis: ut quidem legitur in epitome Geſneriana Simleri. Sed non dubito, quin peccatum hac parte ſit. Nam ab anno cIↄccccxLIX, uſque ad an.cIↄIↄV, archiepiſcopatum Trevirenſem obtinuit Ioannes Marchio Badenſis. Quare, quis iſte Theodericus ſit, aut quando vixerit, dicere non poſſum. Scio, Theodericum quendam circa annum cIↄc abbatem fuiſſe monaſterii S. Trudonis, ac vitam ſcripſiſſe S. Landradæ. Penè eſt, ut eum ſignari arbitrer; ut non modò error ſit in auctore, ſed etiam ſanctæ ipſius nomine. Sanè, quæ ſit illa S. Lindrudis, necdum reperio. At de S. Landrada, nulli ignotum puto.

Aliquantò poſtquam iſta jam literis commiſiſſem, ecce incido in annales Epiſcoporum Trevirenſium conſcriptos à Merſſæo Minorita. Ibi lego, Henrico, qui archiepiſcopus Trevirenſis factus eſt anno Iↄcccclxv, ſucceſſiſſe Theodericum, antea præpoſitum Eccleſiæ Moguntinæ: deceſſiſſe autem Theodericum anno Iↄcccclxx. Eſſeque hunc illum ipſum, à quo exarata eſt vita S. Lutrudis. Ita enim appellat, atque addit, ſacram hanc virginem requieſcere Corbejæ. Quæ ſi ita ſunt (& ſanè in rebus Trevirenſibus, non eſt cur temere fidem ei detrahamus, cùm illas ex profeſſo tractaverit) totis quingentis annis, & ampliùs, in Theoderici ejus ætate, aberravit Simlerus: uti &, qui eum hâc in re ſequitur, Antonius Poſſevinus in Apparatu Sacro.

THEOPHILUS, SERGIUS, & HYGINUS, æquales S. Macarii Romani, vitam ejus ſcripſere: quæ exſtat in vitis SS. PP. Ætas Macarii Romani parùm explorata eſt: ac proinde & trium iſtorum, quos Macarii vitam in literas miſiſſe dicebam. Imò multa commentariolum iſtum planè reddunt ſuſpectum: quæ ſponte ſe ingerent ei, qui ſine præjudicio eam, ſeu hiſtoriam, ſeu fabellam, legere volet. Sanè incerta eſſe acta hæc, Baronius quoque fatetur: etſi, quæ offenderent, præteriret. Nempe in re aperta non putavit verbis ullis eſſe opus.

THOMAS GRAJUS, teſtante Briano Twyno lib. III *a* de antiquit. Acad. Oxon. auctor eſt Chronici, quod inſcribitur *Scala mundi.* Id opus cùm hactenus non viderim, dicere haut poſſim, idémne, an aliud ſit, ac *Scalæ chronici*: cujus auctor, ſed falsò, creditus eſt Lelando Otterburnus Minorita: ut dicebam lib. II cap. LVI. Ubi & conjectabam; fortaſſe non dici *Scalæchronicon*, ſed *Scotochronicon.* Sed, ut dixi, de opere necdum viſo, nihil certi poſſum adferre.

a pag. 177

THOMAS WINCHECUMBUS, Anglus, Wigornienſis, monachus Eueshamenſis ordinis S. Benedicti, cœnobii ſui Chronicon poſteris reliquit: ut Guilielmus Botonerus in Antiquitatibus Anglicis, atque ex eo Lelandus refert.

TITUS AMPIUS (niſi veriùs *Tampius*, ut Fulvio Urſino placet) videtur hiſtoricum quid prodidiſſe. Suetonius lib. I cap. LXXVII: *Nec minoris impotentiæ voces propalam edebat, ut T. Ampius ſcribit: nihil eſſe Rempublicam, appellationem modò ſine corpore ac ſpecie*; (Caſaub. *ac re*) *Syllam neſciſſe literas, qui Dictaturam depoſuerit: debere homines conſideratiùs jam loqui ſecum, ac pro legibus habere, quæ dicat.* Julii Cæſaris æqualem fuiſſe, ſuſpicor.

TITUS LIVIUS DE FRUNOLISIIS (fictum nomen videtur) reliquit vitam invictiſſimi Anglorum Franciæque Regis Henrici V. MSus exſtat Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti.

V.

VALERIUS MARCELLUS, ſive potiùs *Marcellinus*, prout in vett. membranis legitur, fuit inter hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptores; ut indicant hæc verba Capitolini in Maximo, & Balbino: *Placet aliqua dicere de moribus, atque genere; non eo modo, quo Iunius Cordus eſt proſecutus omnia; ſed illo, quo Suetonius Tranquillus, & Valerius Marcellinus.*

UBERTINUS PUSCULUS ſcripſit de excidio Conſtantinopolis. Citat Cuſpinianus in imperatoribus ſuis.

VEDASTINI MONACHI, pro diverſis temporibus, variè auxere vitam S. Vedaſti ab Alcuino ſcriptam: ac imprimis addiderunt exempla Dei vindicis adverſus eos, qui in bona, aut jura monaſterii Vedaſtini, ſacrilegè involaſſent.

VENONIUS à pleriſque *Vennonius*, ſed perperàm, vocatur. Eſt enim id nomen è *Venox* factum; quomodo ab indagandis aquarum venis C. Plautius eſt dictus, Fontino teſte. Venonius hic celebratur à Tullio lib. XII ad Att. *At moleſtè fero, Venonii hiſtoriam me non habere.* Exilem fuiſſe, oſtendit iſte Ciceronis locus in primo de Legibus: *Si ad Fabium, aut ad eum, qui tibi ſemper in ore eſt, Catonem, aut ad Piſonem, aut ad Fannium, aut ad Venonium venias: quid tam exile, quàm iſti omnes?* Dionyſius Halicarn. lib. IV Antiq. cùm Fabii, & Catonis de tribubus ſententiam attuliſſet; refert etiam, quid ſenſerit Οὐενώνιος *a*, atque eum ἀξιοπιστότερον *b* eſſe dicit. Quid de Romuli, & Remi ortu, idem Venonius prodiderit, refert ſcriptor de Origine gentis Romanæ. Apud Tullium pro Corn. Balbo mentio eſt Venonii Vindicii:

a *Venonius.*
b *Fide digniorem.*

dicii: Verrinâ v autem Sexti Venonii. Video eſſe, qui hiſtoricum ſignari cenſeat. Quod ſi eſt, Ciceroni fuerit æqualis. Sed, puto, eſt hiſtoricus is Tullio antiquior.

VIBIUS SEQUESTER, ut poëtæ meliùs intelligantur, ſcripſit ad Virgilianum, filium ſuum, libellum de fluminibus, fontibus, lacubus, montibus, nemoribus, & gentibus: quorum omnium nomina ſecundùm literarum ſeriem digeſſit. Eum libellum primus Romæ Mazochius, exinde Venetiis excudit Aldus: ſed emendatiùs poſtea, ex MSSorum codicum fide, edidit eundem Joſ. Simlerus. Hujus Vibii Sequeſtri in antiqua inſcriptione mentionem fieri, apud Glandorpium *a* lego. Sed locus mihi nondum in inſcriptionibus, quòd meminerim, occurrit. De Æthici hiſtoriis de Græco Latinè redditis à B. Hieronymo: planè nugæ ſunt, cùm Viri eruditiſſimi, qui legerunt, (necdum prodiere in lucem) planè indignas cenſeant Hieronymo, atque in iis etiam teſtis ipſe advocetur Æthicus.

a *In Onomaſt. Rom.*

ULRICUS DE URIMARIA, Germanus, monachus Auguſtinianus, de origine ſui ordinis opus condidiſſe dicitur à Philippo Bergomate, & exinde à Poſſevino. De quo, uti de aliis multis, plura dicerem, niſi hactenus effugiſſet manus meas.

WALTERUS Abbas cognitus eſt poſteris vitâ B. Vindiciani, epiſcopi Atrebatenſis: qui S. Lamberti æqualis fuit, ac S. Eligium vidit ſenem, & circa annum obiit IↃCXCV. Exſtat ea vita MSa in monte S. Eligii; ubi & Vindiciani eſt ſepultura. In lucem verò edidit Haræus in epitome de vitis ſanctorum a.d. XI Mart.

WINDIGNOTUS Anglus, hiſtoriam Saxonum conſignavit: ut Balæus reperit in Guilielmi Hormanni, vicarii Hetonenſis præpoſiti, bibliotheca. Ambigit Balæus, an non idem hic ſit, ac Windichinus Saxo. Sed jure alium eſſe, arbitratur Pitſeus.

DE

DE ANONYMIS ÆTATIS INCERTÆ.

ATQUE eorum, quos proximè recenſuimus, nomen quidem compertum habemus: at ætatem non item. Sunt verò alii quoque, quorum nec promere nomen poſſimus, nec ætatem. Ut in univerſum quatuor ſint hiſtoricorum claſſes. Quorundam enim & nomen ſcimus, & ætatem: quorundam ætatem, haut nomen: quorundam nomen, non ætatem: quorundam nec nomen, nec ætatem. Ex quibus poſtremi deinceps explicandi ſunt nobis. In iis ne nullus ſit ordo, in argumento, quod tractarunt, literarum ſeries obſervabitur.

Agmen ducat antiquus auctor Chronici de monaſterio *Abentonenſi*, ſeu Aventonenſi, quod & Abonenſe, ſeu Avonenſe, nominatur. Eſt autem Albone ſeu Avone, prout Ptolomæus vocat, (*Avington* vulgo dicitur) vicus exiguus Gloceſtriæ juxta flumen Sabrinam. Anonymus ille imprimis ſequitur Gualterum Hemingforde, Canonicum Gisbornenſem: ut obſervat is, qui præfatur in Matthæum Weſtmonaſterienſem. Aliqua ex eo adfert quoque Brianus
a *Pag.*142 Twynus lib. II *a* de antiquitate Academiæ Oxonienſis.

Alius in literas retulit vitam *B. Aleidis* Scarenbekæ, virginis ſacræ in camera B. Mariæ apud Bruxellam, quæ vitâ exceſſit. an. CIↃCCL. Ea vita MSa invenitur in monaſterio Rubræ vallis apud Bruxel-
b *Pag.*259 lam: ut in Chronico Ciſtertienſi Miræi *b* lego.

Incertus quidam *Alexandri M.* vitam exaravit: ſed prodigioſis plenam mendaciis. Nec nuperum eſſe fœtum, indicat, quòd etiam ante quatuor ſecula ejus meminerit Silveſter Gyraldus. Manuſcriptum ſe habere, ait Barthius Adverſariorum lib. II cap. X: uti & ante eum Franc. Juretus, notis in Symmachi lib. X epiſt. LIV. qui auctorem appellat Æſopum, ac interpretem ejus Julium Valerium. Sed & auctoris, & interpretis nomen fictitium eſt. Nec dubium, quin

quin monachus quiſpiam Latinè, ut potuit, ſcripſerit. Videndum, idemne, an alius ſit liber, qui inſcribitur *Alexandrides*, eſtque de geſtis Alexandri Magni. Cujus MSum exemplar eſt in bibliotheca publica Academiæ Cantabrigienſis exaratum anno cIↃCCCLXIII, IV Octobr. ut eſt apud Thomam Jameſium. Præfatio ejus incipit hoc pacto, *Moris eſt uſitati*, &c.

Auctor Latinus vel interpres libri de vita Apollonii Tyrii editus eſt ab ampliſſimo clariſſimoque Marco Velſero: ac MSus quoque exſtat in bibliotheca Rauracorum. Eum non multo poſt Caſſiodorum vixiſſe, ſuſpicio eſt Barthii Adverſariorum lib. XIV cap. IX. quo ipſo opere non pauca ejuſce ſcriptoris, partim corrigit, partim illuſtrat. Multa ſanè habet veſtigia antiqui moris Romani. *Dulcem & eruditum ſcriptorem*, vocat idem Barthius lib. LVIII cap. I. Nec alienus eſt ab eorum opinione, quibus videtur vitæ hujus auctor, vel interpres SYMPOSIUS, centum ænigmatum conditor, ex quibus ænigmatis ſapientum ſuorum doctrinam efformavit Apollonianæ vitæ ſcriptor. Anno cIↃIↃ Conſtantinus quiſpiam Græcè eum tranſtulit verſibus politicis: ut clariſſimo, & nobis amiciſſimo, Joanni Meurſio monitum. Imò & Gotfridus Viterbienſis in Pantheo ſuo Latinis eum verſibus qualibus-qualibus concluſit.

Anonymus condidit hiſtoriam *Aquitanicam*: cujus fragmentum ex ſcheda pervetuſta exſtat in corpore hiſtoriæ Francicæ ex bibliotheca Petri Pithœi in Germania edito *a*. Orditur ab obitu Hugonis Capeti: ac definit in morte Philippi Pulchri, quæ incidit in annum cIↃCVIII, atque eclipſi, quæ biennio pòſt contigit.

a *Franco-furti an.* 1596.

Anonymus reliquit *Auguſtenſe Chronicon*: ex quo Matthæus Mareſcalcus de Bappenheim, J. U. D. & canonicus Auguſtanus, excerptum dedit ab anno IↃCCCCLXXIII uſque ad annum cIↃCIV. Exhibuit Freherus in Scriptoribus Germanicis à ſe editis.

Idem Matthæus Mareſchallus ex incerto ſcriptore *Auſtralis Chronici* antiqui, excerptum exhibuit ab anno Dom. IↃCCCLII uſque ad annum cIↃCCCXXVI. Repræſentat ſimiliter Freherus in ſcriptoribus veteribus rerum Germanicarum. Atque accedit ibidem ejuſdem hiſtoriæ Auſtralis pars plenior de geſtis ſub Rudolpho Habſpurgenſi, Adolpho Naſſovio, & Alberto Auſtriaco: nempe ab anno cIↃCCLXXVI, uſque ad annum cIↃCCCIII.

Alius, juſſu Folcardi, abbatis Blandinienſis, ſignavit vitam *S. Bertulphi*

tulphi Confeſſoris, quæ eſt apud Surium a. d. v Febr. Bertulphus is obiit circa annum IↃCLXXX. Corpus ejus Renticâ Bononiam Galliæ, inde Harlebecam, tandem Blandinium (id Gandavi eſt monaſterium S. Petri) tranſlatum fuit: quod anno contigit IↃCCCCLV: ut cognoſcere eſt ex hiſtoria Gerardi Bronienſis, & Jo. Molani Natalibus in S. Gudualo. Cæterùm in ejus thecam etiam S. Amalbergæ, & aliorum ſanctorum reliquiæ tranſlatæ fuerunt, tempore Alexandri PP. & Philippi Francorum regis anno Chriſti CIↃLXXIII: quemadmodum in vita Bertulphi capite ultimo refertur.

Anonymus antiquus, natione Britannus, monachus cœnobii *de Briton* ſeu Bruton, hujuſce monaſterii ſui annales reliquit: qui ſic incipiunt, *Wilhelmus Conquæſtor, dux Normanniæ, venit in Angliam*, &c. Eorum teſtimonio ſe tuetur Brianus Twynus lib. III *a* de antiquit. Acad. Oxon.

a *Pag.* 283

Anonymus Anglus, monachus Benedictinus in cœnobio Dunelmenſi, *chronica* poſteritati reliquit: quorum Pitſeus meminit opere de ſcriptoribus Britannicis.

Incerti nominis monachus *Cluniacenſis* opuſculo quodam enarrat, quâ occaſione, & à quibus, caput *S. Clementis* papæ, & martyris, Conſtantinopoli tranſlatum ſit Cluniacum. Hujus libelli poſterior pars refertur verbis ipſis DALMATII DE SERCIACO, viri nobilis & literati; qui cum Pontio de Buſſeria Clementis hoc caput furto abſtulerat, &, uti voverat cum ſocio, Cluniacenſi obtulerat Eccleſiæ. Quod factum anno CIↃCCVI, temporibus Innocentii Papæ, & Philippi Francorum regis. Tractatus autem, quem dixi, editus fuit à Roſtango, Cluniacenſi monacho: atque ex MSo expreſſus legitur in bibliotheca Cluniacenſi Martini Marririi.

Nec prætereundus nobis auctor *Francorum* annalium, ex quibus Caniſius Tom. III Antiq. Lect. luculentum annorum LII fragmentum exhibet. Incipit illud ab anno IↃCCXLI: definit autem in anno IↃCCXCIII. Multa ex hoc ſcriptore reſtitui poſſunt in Rheginone, qui eum, mutato aliquantum ſtylo, exſcribere ſolet. Verba Rheginonis de eo ſunt hujuſmodi ad an. IↃCCCCXIV: *Hæc, quæ ſuprà expreſſa ſunt, in quodam libello reperi, plebejo, & ruſticano ſermone compoſita; quæ ex parte ad Latinam regulam correxi; quædam etiam addidi, quæ ex narratione ſeniorum audivi.*

Ignotus etiam eſt Annalium Francicorum conditor: unde Pythœus puſillum fragmentum, quod codici legis Salicæ ſubjunctum invenerat, antiquis annalium ſcriptoribus, quos primus edidit, ſubjunxit.

Item

Item alius eſt, unde luculentum fragmentum, nempe ab anno IↃCCVII, uſque ad annum IↃCCXC, ex perantiquo codice Nazariano Marquardus Freherus edidit, in corpore veteris ac ſynceræ hiſtoriæ Francicæ.

Eſt & alius perantiquus auctor operis, quod inſcribitur, *Geſta Regum Francorum epitomata:* atque exſtat in eodem Corpore hiſtoriæ Francicæ, quod curâ Marquardi Freheri prodiiſſe, diximus. Concinnata ſunt geſta hæc, tum ex Gregorio Turonenſi; tum ex anonymo illo vetuſto; unde & conſarcinator operis, quod Aimoini nomine à potiori parte nuncupatur, ad verbum ea exſcripſit, quæ lib. IV à cap. XLI uſque ad caput LII, leguntur.

Quando ætatem egerit ſcriptor vitæ *S. Furſei,* non tam clarum eſt, atque ipſa Furſei ætas: quam verba illa in ea vita indicant: *A Francorum rege Clodoveo, & Patritio Erchenaldo, honorificè ſuſceptus, monaſterium in loco, quem nuncupant Latiniacum, conſtruxit.* At Clodoveus Francis imperare cœpit anno Ch. CCCCLXXXV, ac rexit annis XXX. Verba ea Furſei leguntur apud Surium a. d. XVI Jan. Videtur auctor fuiſſe par Furſeo, vel ſanè ſuppar. Saltem antiquum eſſe, docet, quòd ejus vitæ meminit, imò ad verbum multa exinde exſcribit, Beda Eccleſiaſticæ Anglorum hiſtoriæ lib. III cap. XIX.

Auctor de vita *Guilielmi Conquæſtoris* primùm cum Thoma Walſingam, & aliis Anglicarum, Normannicarum, & Hibernicarum rerum ſcriptoribus, publicatus fuit à Guilielmo Camdeno; qui & ejus operis parentem eſſe ſuſpicatur Guilielmum Pictavenſem, Lux oviorum Archidiaconum.

Scriptor vitæ *B. Landelini,* abbatis Criſpinienſis, quæ apud Surium exſtat a. d. XV Jun. ſatis eſt antiquus; cùm ejus ante annos penè ſexcentos meminerit Baldericus in Chronico Cameracenſi lib. II cap. XXXVIII. Imò longè Balderico antiquior videtur. Nam ait in præfat. ſe *dicturum illa, quæ hominum veridicorum narratione comperit.* Quæ accipio, non de ſcriptis; ſed ſermone eorum, qui vel noviſſent Landelinum, vel ſaltem à parentibus, aut majoribus, iſta accepiſſent. Quare videtur fuiſſe non ita multò poſt B. Landelinum. Is autem fuit temporibus Dagoberti, Francorum regis, ejuſque ſucceſſoris, Clodovei II, cùm Romæ ſederet Martinus: hoc eſt, circa annum IↃCL. Vide & , quæ infrà dicam de Philippo, abbate Bonæ ſpei.

Anonymus de vita Ludovici, octavi ejus nominis Galliarum regis, qui pater S. Ludovici fuit, ex bibliotheca Petri Pythœi com-

pâret in corpore Hiſtoriæ Francicæ in Germania excuſæ *a*.

a Francofurti VVecheli an. 1596.

Incertus auctor, ſed, ut creditur, Silviniacenſis cœnobii monachus, in literas miſit vitam *S. Majoli*, abbatis Cluniacenſis IV: ac præterea compoſuit IV libros de miraculis ejuſdem Majoli. Habes in bibliotheca Cluniacenſi.

Anonymus reliquit *Chronicon Manniæ*, quæ inſula eſt inter Britanniam & Hiberniam: atque alio nomine Mona, vel Menavia nominatur. Videtur ſcriptum à monacho, vel monachis cœnobii in Runſſin, quod præcipuum inſulæ oppidum eſt. Ex antiquo illud codice edidit, & ſuæ deſcriptioni Britanniæ addidit Guilielmus Camdenus. Incipit ab an. CIↃXLVII: ac deſinit in anno CIↃCCLXVI. Sed manu alia, ac recentiori, paucula ei ſunt addita de anno CIↃCCLXX, & CIↃCCCXIII, & CIↃCCCXVI.

Anonymus tranſtulit ex Hebræo hiſtoriam *Matthiæ* Apoſtoli. Eam verſionem in antiquiſſimis membranis reperit Wolphangus Lazius, atque unà cum Abdia Babylonio edidit in lucem Oporini opera anno CIↃIↃLI.

Anonymus memoriæ prodidit vitam *Maximiliani*, epiſcopi Laureacenſis, Celenæ in Pannonia martyrio affecti temporibus Decii imp. & Xyſti II papæ. Exſtat ea vita in bibliotheca Formbacenſi eleganter deſcripta: ex qua compluria ſe hauſiſſe fatetur Gaſpar Bruſchius lib. I de Patavio Germanico. In bibliotheca etiam Tornacenſi ſupereſſe, auctor eſt Molanus.

Nec magis nomen ejus compertum habemus, à quo conſignata eſt vita S. Meinwerci, Patherbornenſis epiſcopi; qui temporibus fuit Henrici Claudi; imò & conſanguineus ejuſdem, ac familiaris; ut ex ea vita ſatis liquet. Fortaſſe aliquis ſcriptorem eum Meinwerci æqualem credat. Sed recentiorem eſſe, oſtendit, quòd cap. XLVIII referat, ut Rotho, ſucceſſor Meinwerci epiſcopi, dedicârit Eccleſiam S. Galli an. Chr. CIↃXLIII. item quòd cap. LII mentionem faciat Imadi, qui ex ſorore Meinwerci natus fuit, ac Rothoni in epiſcopatu ſucceſſit. Denique quòd cap. LXXVI, expendens decreta Synodi Selingenſtadienſis de jejunio quatuor temporum, obducat iis auctoritatem Gregorii VII, qui Romanus eſt factus epiſcopus anno CIↃLXXIII. *Vnus, inquit, Gregorius Papa ejuſdem nominis* VII, *qui Hildebrandus monachus, ejuſmodi varietatem, & confuſionem, ſecundùm Apoſtolicæ normæ conſuetudinem, reformare cupiens,* &c. Quare Gregorio hoc antiquior eſſe nequit.

Incertus ſcriptor condidit Chronicon *Montis-Sereni*, cœnobii in diœceſi

diœceſi Magdeburgenſi, Quod incipit ab an. cIↃxxiv : ac deſinit in cIↃxlv. Hujus MSum codicem habuit Marquardus Freherus: quem ſe Meibomio edendum dediſſe, refert ipſe in Directorio hiſtoricorum, quod ſcriptoribus rerum Germanicarum à ſe publicatis præmiſit.

Nec vel nomen, vel ætatem ejus ſcimus, qui vitam ſignavit Beati *Morandi Confeſſoris*, monachi Cluniacenſis, diſcipuli S. Hugonis abbatis Cluniacenſis. Eam ex MSo cod. expreſſit Martinus Marrier in bibliotheca Cluniacenſi.

Eſt & anonymus, monachus *Ochſenſauſanus*, qui breviter conſtrinxerit vitam *Henrici à Zuifaltach*, Suevi; qui Prior in eodem fuit monaſterio. Eam reperies apud Henricum Caniſium Tomi iv parte ſecundâ.

Alius, natione Anglus, egit de bellis, & aliis rebus geſtis regis Angliæ *Richardi* i. Adſervatur MSus in collegio S. Magdalenæ.

Diſcipulus Eberhardi, archiepiſcopi Salisburgenſis, explicuit vitam *S. Ruoberti*, ſeu Rudberti, primi Salisburgenſis epiſcopi, Bojariorum, ut vocant, Apoſtoli. Habes apud Caniſium T. ii Ant. Lect. & correctiùs auctiúſque T. vi.

Anonymi exſtat hiſtoria *ſcholaſtica*, quæ, ut inſcriptionis verba retineam, eſt *ſuper novum teſtamentum cum additionibus atque incidentiis*. Excuſa eſt, ut ibidem dicitur, *in Trajecto inferiore per magiſtros, Nicolaum de Ketelaer, & Gerardum de Leempt, anno* cIↃcccclxxiii. Eſtque de vita Chriſti, & Apoſtolorum: ſed Scripturis adjiciuntur non pauca, quæ eas illuſtrent; imprimis ſiqua oboriatur difficultas. Invenire eſt, cùm alibi, tum in bibliotheca publica Amſtelodamenſi.

Auctor Chronici de geſtis *Simonis Comitis* prodiit in lucem typis antiquis, nec expreſſo typographi nomine. Inſcriptio eſt ejuſmodi: *Præclara Francorum facinora, &c. non impigrè geſta ab illuſtriſſimo principe, montiſque Fortis comite.* Luculentum ex eo opere locum adducit N. Camuzatius Tricaſſinus, epiſtolâ eâ, quam Petri Sarnenſis Hiſtoriæ Albigenſium præmittit.

Diſpiciendum quoque de ætate ejus, qui condidit Chronicon *Suarzachenſe*. Ejus MSum exemplar in bibliotheca fuit Marquardi Freheri.

Nec facile eſt promere ætatem, quâ vixerit auctor Chronicorum Monaſterii *Vdalrici, & Afræ*, apud Auguſtam Vindelicorum. Quod Chronicon Henricus Stero locis aliquot interpolavit. Hujus pars ab anno cIↃclii, uſque ad annum cIↃcclxv, compâret

 in ve-

in veteribus rerum Germanicarum auctoribus à Frehero repræſentatis.

Anonymi martyrologium, quod & *Viola Sanctorum* inſcribitur, typis in lucem prodiit anno CIↃCCCCXCIX. Exſtat in publica Amſtelodamenſium bibliotheca. Sed non tanti eſt, ut de eo plura hîc dicamus. Idem judicium eſto de multis aliis, quorum tum auctor, tum ætas incerta eſt: quæ idcirco præteriimus. Etſi nec ignorem, compluria ſupereſſe, quæ referre operæ pretium foret. Sed quæ ejuſmodi ſunt, ea commemorare non defugiam, cùm plus otii nactus ero: nec deerunt unquam horum amantes ſtudiorum, qui & illa omnia, quæ me fugerint, ſuâ ſuppleant induſtriâ.

LIBRI

LIBRI TERTII
PARS QUARTA,
QUÆ EST DE
HISTORICIS
prætermiſſis.

CAP. I.

Hiſtorici prætermiſſi à nobis libro primo: hoc eſt, qui anteceſſerint tempora Severi imp. Ut ſunt, Marcellus Marci filius de SS. Petri & Pauli certamine cum Simone mago. Papinius Statius Germanicorum, & Dacicorum auctor, juxta nonnullos. Sex. Iulius Frontinus de ſtrategematis. Claudius Pollio de vita Muſonii Baſſi. Appulejus Mileſiarum conditor, & fortè epitomes hiſtoricæ. Corvinus Clemens, ſeu Celer, de geſtis Alexandri M. Eutychius Proculus Siccenſis. Incertus de martyrio Felicis, Fortunati, & Achillei. Maſſus epiſcopus de martyrio Dionyſii, Ruſtici, & Eleutherii.

LAboris hactenus inſumti nondum pœnitet. Attamen animus jam fatigatus finem reſpicit, atque optat, ut lectorem, bonis multis oneratum votis, tandem liceat dimittere. Nec quicquam adeò ab eo revocat inſtituto, quàm metus iſte, ne parùm aliis ſatisfaciam, qui ipſi mihi nondum ſatisfacio. Veteres enim ſchedas meas verſanti; ſubinde etiam oculos, atque animum, alio, atque alio ſcriptore, paſcenti; ecce pluſculi ſe offerunt rei geſtæ auctores, quibus in hiſtoria noſtra de hiſtoricis, aliquis debeatur locus. Quare rectè me facturum puto, ſi eos etiam ſecundùm temporis ordinem digeram, ac quaſi ad ſigna

ſua re-

ſua revocem. Si enim comitari priores haut potuerunt; at ſaltem nihil impedit, quo minùs bonis eos avibus conſequantur. Nempe illorum imitentur exemplum, qui, exercitu Urbe egreſſo, nomina demũ militiæ dederint; aut morbo, aliâve ſonticâ de cauſſâ, domi fuerint detenti. Quales, non cum aliis quidem, attamen ſimulac poſſunt, læti ſeſe in viam dant: nec itinere eo ceſſant, priuſquam, ut animis, ita iiſdem etiam caſtris jungantur. Quiſquis igitur memoratos antè hiſtoriæ ſcriptores conſiderare mecum dignatus es; ſi adhuc non diſplicui, etiam reſiduam operis partem, & quaſi mantiſam, benignis adſpicere oculis grave, quæſo, ne duxeris.

Primus prodeat MARCELLUS MARCI FIL. qui claruiſſe dicitur temporibus Neronis, & deinceps. De eo ſic Sigebertus initio operis de ſcriptoribus illuſtribus: *Marcellus, Marci præfecti urbis Romæ filius, ex diſcipulo Simonis magni, diſcipulus B. Petri Apoſtoli, conflictum Apoſtolorum, Petri & Pauli, cum Simone mago, cui aſſiduus interfuit, rogatu Chriſtianorum, qui non interfuerant, fideliter conſcripſit, & Eccleſiis Dei prope, vel procul poſitis, legendum conceſſit. Ad ſanctos, Nereum, & Achilleum, pro Chriſto in Pontiana inſula relegatos, ſcripſit de mirificis actibus B. Petri, & Pauli, & de magicis artibus Simonis Magi. Scripſit de obitu ſanctæ Petronillæ virginis, filiæ B. Petri Apoſtoli. Scripſit de paſſione S. Feliculæ virginis, & martyris. Scripſit de paſſione S. Nicomedis, presbyteri Martyris.* Sed commentitiis ſcriptis impoſitum fuit Sigeberto: etſi hac parte eum ſequi non dubitârit Tritthemius.

PAPINIUS STATIUS (Statio enim cognomen ei, non Papinio, contrà quàm multi putant, qui Statium Papinium vocant) Domitiani ævo longè latéq; radios ſui nominis ſpargebat. Præter ea, quæ ſuperſunt, Germanica, ac Dacica, condidit: ut quidem apud Popelinierum lego lib. VI Hiſtoriæ Hiſtoricorum. Vellem tamen addidiſſet, quo argumento compulſus ſic ſenſiſſet. Nihil enim tale de eo Crinitus; imò nec longè hoc doctior, & diligentior, Gyraldus. Poëtam eum cum ſcholiis in Thebaida, quæ ex Hygino, Servioque, majori ex parte ſunt excerpta, primus edidit doctiſſimus Franciſcus Tiliobroga. Is poëtam hunc *Papinium Surculum* nominat. Imò jam olim, in commentariis ſuis hoc cognomen agnovit Auguſtinus Dathus Senenſis. Nec longè abit, quod in quibuſdam vett. libb. eſt, Vrſulus, vel Surſulus, quod eſt in codice manuſcripto bibliothecæ in Academiâ Cantabrigienſi. Sed ut in Plauto Menæchmi duo errorem peperere; ita hic Statii duo: unus rhetor, cognomine Surculus, patria Toloſanus; qui Neronis tempore fuit: alter poëta, patriâ

triâ Neapolitanus; qui floruit ſub Flaviis, ac maximè ſub Domitiano. Cui rei jam ab aliis obſervatæ, non ulterius inſiſtam. De certamine ſuper patria ejus, vide Picarti Celtopædiam. Meminit Statii inter alios Wippo, panegyrico in Henrycum III:

Ex noſtris monitis callebat Statius auctor
Thebanos juvenes miſeros diſcernere flammis.

Papinius quoque intelligendus apud B. Hieronymi æqualem Sulpitium Severum; quando dialogo III citat hunc verſum, ut vocat, Scholaſticum.

Captivumque ſuum mirantibus intulit Argis.

SEXTUS JULIUS FRONTINUS, prætor urbanus fuit, Veſpaſiano II, ac Tito Coſſ. ut ait Tacitus lib. IV Hiſtor. quod fuit an. V.C. IↃCCCXXIII. Eo ejurante hanc dignitatem cepit Domitianus. Conſularem virum appellat Ælianus lib. de inſtruendâ acie; præfat. ad Hadr. Cæſ. c. cap. I. in conſulum tamen ſerie nulla ejus mentio, ut fuiſſe videatur ex conſulibus in demortui locum ſuffectis. In pretio erat temporibus Nervæ, ac Trajani. Unde Ælianus in proœmio libri de inſtruendâ acie, quem Hadriano dicavit, ait, Frontinum idem argumentum tractâſſe, atque eum ſuæ ætatis ſcriptorem vocat. *Frontinum*, inquit, *noſtræ ætatis virum conſularem.* Sed apertius id eſt ex ipſo Frontino. Nam Nervæ ſe juſſu de aquæductibus agere, in præfatione libelli de iis, auctor eſt. Idem in prologo libri de agrorum qualitate, & controverſiis limitum, non alium, quàm Trajanum, deſignat, cùm loquitur *de maximo imperatore, qui victoriam Dacicam proximè reſerâſſet.* Trajano autem dilectum fuiſſe, clarè arguit Vegetius lib. II cap. III his verbis: *Nam unius ætatis ſunt, quæ fortiter fiunt: quæ verò pro utilitate Reip. ſcribuntur, æterna ſunt. Idem fecerunt alii complures, ſed præcipuè Frontinus, divo Trajano ob ejuſmodi comprobatus induſtriam.* Ubi ſignat libros Frontini de ſcientia militari. Quos edidit ante libros ſtrategematum: ut oſtendunt verba illa in prologo ejus operis: *Cùm ad adſtruendam rei militaris ſcientiam, unus ex numero ſtudioſorum ejus acceſſerim; eique deſtinationi (quantum cura noſtra valuit) ſatisfeciſſe viſus ſim: deberi adhuc inſtituta arbitror operæ, ut ſolertia ducum facta, quæ à Græcis unâ ϛρατηγηματικῶν appellatione comprehenſa ſunt, expeditis amplectar commentariis.* Primùm autem tres tantùm ſtrategematum libros ſcribere decrêrat: uti fidem faciunt verba iſta in eadem præfatione: *Quo magis autem diſcreta ad rerum varietatem aptè collocarentur, in tres libros ea diducimus. In primo erunt exempla, quæ competant prœlio nondum commiſſo. In ſecundo,*

cundo, quæ ad prœlium, & confectam pacationem, contineant. Tertius inferendæ ſolvendæq; obſidionis habebit ςρατηγήματα: quibus deinceps generibus ſuas ſpecies attribui. His poſtea quartum adjecit; ut arguunt verba iſta, quibus in librum quartum præfatur: *Multâ lectione conquiſitis ſtrategematibus, & non exiguo ſcrupulo digeſtis, ut promiſſum trium librorum implerem, ſi modò implevi; in hoc exhibebo ea, quæ parum aptè deſcriptioni priorum ad ſpeciem alligata ſubjici videbantur; & erunt exempla potiùs ſtrategicῶn, quàm ſtrategemata.* Et hæc, & ſequentia, ſatis indicant, librum iſtum compoſitum eſſe poſt tres libros ſtrategematum: ut omnino fruſtra ſit doctiſſimus Stewechius, cùm ſuſpicatur, hunc, qui quartus vocatur, eſſe opus de re militari. Quod eum ante tres ſtrategematum libros elaboráſſe, mero meridie clarius eſt ex præfationis ea περιτομῇ, quam aliquanto antè adduximus. In catalogo Thomæ Jameſii extare dicitur manuſcriptus in Bibliotheca publicâ Academiæ Cantabrigienſis: ſed ibi vocatur Florentinus pro Frontino, credo, non quia ita ſit in manuſcripto, ſed errore typographi. Idem auctor eſt bis manuſcriptum extare Cantabrigiæ in bibliothecâ domus S. Petri: & Oxoniæ ſemel in bibliothecâ Collegii Lincolnienſis. Antiquiſſima ejus, quam videre contigerit, editio eſt illa, quæ caſtigata à Philippo Beroaldo, & Senatori Min. Roſcio dicata. Bononiæ prodiit apud Platonem Benedictinum Anno CIƆCCCCXCV.

a *In Vegetii lib. 2. cap. 3. ad oram.*

Etiam CLAUDIUS POLLIO Nervæ, & Trajani tempore, fuit. Magnificè laudatur à Plinio epiſt. XXXI lib. VI; ubi illum commendat Cornuto. Ad præſens inſtitutum pertinent hæc verba: *Idem quàm reverenter, quàm fideliter amicos colat; multorum ſupremis indiciis, in his* MUSONII BASSI, *graviſſimi civis, credere potes: cujus memoriam tam gratâ prædicatione prorogat, & extendit; ut* LIBRUM DE VITA EIUS *(nam ſtudia quoque, ſicut alias artes bonas, veneratur)* EDIDERIT *pulchrum. Iſtud & raritate ipſâ probandum; cùm plerique hactenus defunctorum meminerint, ut querantur.* In editione Aldina pro *Muſonii Baſſi* legas *Annii Baſſi*. Sed Muſonii, tum ea habet, quam Philippus Beroaldus recenſuit; tum illa, quam emendavit, ac notis ſuis illuſtravit Jo. Maria Catanæus.

Sub Antoninis impp. Marco, & Philoſopho, floruit L APPULEIUS Madaurenſis. Cui etiam hic locus erit, ſi hiſtoriæ fabuloſæ ſcriptores recipimus. Nempe propter libros XI Mileſiarum (ut Capitolinus vocat) ſive de aſino aureo: quod opus de fonte expreſſit vel Luciani, vel Lucii Palrenſis. Unde initio operis dicit, ſe

Græca-

Græcanicam fabulam incipere. Imò ſcriptor iſte juſtiùs etiam hic ſibi vendicet locum ſi inter deperdita ejus opera fuit *Epitome hiſtoriarum*: ut à Colvio in vita Appuleji traditum eſt. Sed ex epitome quidem Appuleji quædam Priſcianus in ſexto operis ſui libro refert: at hiſtoriarum fuiſſe epitomen, non dicit. Conſcripſit & alia; ſed non hujus loci: velut Conviviales quæſtiones; Macrobio teſte lib. VIII cap. III, & X. & Sidonio Apollin. lib. IX epiſt. XIII. Item librum de Proverbiis; ut eſt apud Soſipatrum. Adhæc libros ludicrorum, aliaque, quæ partim ſuperſunt, partim à Servio, Nonio, ac Fulgentio, commemorantur.

Appulejo æqualis Clemens, qui carmine panxit geſta Alexandri; ut agnoſcimus ex Appuleji ipſius Floridis. Sic enim ſcribit: *Alexandri multa ſublimia ac præclara facinora edita fatigaberis admirando: vel belli auſa, vel domi proviſa: quæ omnia aggreſſus eſt meus Clemens eruditiſſimus & ſuaviſſimus poëtarum, pulcherrimo carmine illuſtrare.*

Sub Divis fratribus etiam vivebat Corvinus Clemens; qui & vocatus eſt *Corvinus Celer.* Utroque enim modo appellatur ab Appulejo in Apolog. ubi illum quæſtorem publicum, virumque ornatum nominat. De eo ſic Cuſpinianus Commentario in Caſſiodori coſſ. ad annum Urbis CIƆCCCXLV: *Fuit & olim Corvinus Clemens, eruditiſſimus, & poëtarum ſuaviſſimus, Alexandri Macedonis geſta complexus, & Appulejo familiaris.* Atque idem ex eo Simlerus in bibliothecam; ex hoc, Glandorpius in Onomaſticon retulit. Vellem Cuſpinianus laudâſſet auctorem. Nihil quidem de eo, non dico Crinitus; ſed nec Lilius Gyraldus in ſyntagmate de poëtis.

Eutychius Proculus Siccensis in grammaticis præceptor fuit Antonini philoſophi: atque ab eo imperatore evectus eſt ad conſulatum. Hic de iis aliqua reliquit, quæ in peregrinis regionibus miranda inveniuntur. Diximus etiam de eo lib. I cap. XII.

Antonini philoſophi, aut Commodi temporibus, martyrio deceſſerunt Felix presbyter, & Fortunatus, atque Achilleus diaconus: quos B. Irenæus, Lugdunenſis epiſcopus, Valentiam ad prædicandum miſerat Euangelium. Habes acta horum martyrum apud Surium ad XXIII April. Eorum autem auctorem cenſet Surius iiſdem, ac martyres ipſos, temporibus vixiſſe; atque adeò patientibus iis præſentes adfuiſſe. Quod etſi aſſeverare neutiquam auſim; tamen utcumque ei ſententiæ favent hæc verba: *Quæ cuncta ſignorum virtutibus, tam gratiarum, quàm præconiorum ſuffragiis dilata, nequeunt*

ſufficienter narrationis tramite reſerari: cùm potiùs dignum ſit, contemplata, evidenti fide præferre; quàm audita, & ambigua, agnitione recipere.

Circa annum CLXX, quantum conjectare licet, MASSUS, tertius Pariſienſium epiſcopus (ſi rectè inter Dionyſium Areopagitam, & hunc, ſolus Maſſus numeratur) *ſcripſit martyria ſanctorum, Dionyſii, Ruſtici, & Eleutherii;* ut ait Demochares lib. II de miſſæ ſacrificio cap. XVIII. Sed ea perierunt. Meminit Maſſi Hilduinus abbas in agone horum martyrum: *Lisbius,* inquit, *Lisbii martyrizati filius, Romam ductus ſub Domitiano, per tres Cæſares militavit: & ſub S. Maſſo epiſcopo (qui tertius à B. Dionyſio Pariſiorum rexit Eccleſiam) reverſus, omnibus, quæ ſunt mundi, relictis; baptizatus, & Religioſorum Chriſti pauperum numero eſt ſociatus.*

CAP. II.

De iis, qui referuntur ad proximos CCLXXXIII *annos: nempe ab Severo imp. uſque ad Odoacrum. Quales hi exiſtimantur: Iulius Africanus, Abdiæ, ut ajunt, interpres. Incertus ſcriptor auctorum de paſſione S. Mariani, & Iacobi diaconi. S. Zeno, auctor vitæ S. Arcadii. Turdulus Gallicanus, qui ephemeridem reliquit. M. Salvidienus, qui vitam deſcripſit tyranni Saturnini. Maximianus notarius, cui tribuitur vita S. Victoris. Q. Septimius Romanus, qui tranſtuliſſe putatur Dictyn Cretenſem. Auctor itinerarii à Burdigala Hieroſolymam uſque. Donatus, cujus eſſe dicitur vita Virgilii, & Terentii. Terentianus, qui de martyriis egit SS. Ioannis, Pauli, & Ovinii Gallicani. B. Ambroſius, qui variorum SS. vitas & martyria exaravit. Gaudentius Brixienſis, à quo elucubrata ſupereſt vita S. Philaſtrii. Virius Nicomachus Flavianus, qui in antiqua inſcriptione vocatur hiſtoricus diſertiſſimus. Rutilius Claudius Numatianus, qui elegans poëma panxit de itinere ſuo.*

ATque iſti pertinent ad hiſtoriæ Romanæ ætatem virilem. Nam præcedunt hi tempora imperatoris Severi: unde ſeneſtutem ejuſce hiſtoriæ lib. ſecundo auſpicati ſumus. Fuerit igitur hæc

hæc appendix libri primi. Proximè eos complectar, qui à Severi temporibus claruere, vel claruiſſe exiſtimantur, uſque ad occaſum imperii Romani: hoc eſt annum Chr. CCCCLXXVI, quo Odoacer Herulus Italiæ rex ſalutatus fuit.

Principem hîc locum tribuerit aliquis JULIO AFRICANO. Nam vixit is temporibus Severi imp. ac creditur Abdiæ Babylonii hiſtoriam certaminis Apoſtolici ex Hebræo ab Eutropio Græcè verſam de Græco feciſſe Latinam. Sed hanc ſententiam abunde refutavimus lib. II de Hiſtoricis Græcis cap. IX.

Valeriani imp. temporibus, perſecutione octavâ, quâ & Cyprianus in Africa periit, S. Marianus, & Jacobus diaconus, ibidem paſſi ſunt martyrium. Acta verò horum, quæ apud Surium habes initio Tomi III, exarata videntur ab æquali. Quippe in iis legas iſta: *Qui* (Marianus & Jacobus) *prælium ſuum, quod inſtinctu Spiritus S. interunt, in notitiam fraternitatis per nos venire juſſerunt: non quòd in terris vellent coronæ ſuæ gloriam prædicari: ſed ut præcedentibus experimentis Dei populus ad exemplum fidei poſſet armari.* Verùm cenſeo, acta ea itidem eſſe ſuppoſititia. Neque enim martyrum eorum mentionem invenio in martyrologiis antiquis. Præteriere etiam Baronius in Martyrologio, & Haræus in vitis Sanctorum, ut alios mittam.

S. ZENO, epiſcopus Veronenſis, & martyr, ſub Gallieno imp. paſſus dicitur. Inter homilias ejus una exſtat de vita S. Arcadii. Sed homiliæ, quæ ejus ſub nomine prodierunt, non videntur admodum antiquæ. Sanè primus eas edidit Guarinus, Veronenſis orator, qui ante annos CXX floruit. Euſebius verò, Hieronymus, ac veterum alii, ne Zenonis quidem, nedum ſermonum ejus, ullam faciunt mentionem. Imò quædam illic homiliæ, vel ex Baſilio verſæ, vel ex Hilario, atque aliis ſanctis patribus, exſcriptæ comparent. Et certè, ut antiquæ ſatis forent, non tamen parens ejus fœtus vixiſſe poſſit ante annum CCCCXL, cùm in ſerm. de continentia dicat ipſe, *epiſtolam S. Pauli ad Corinthios ante annos ferme quadringentos, vel eo amplius*, ſcriptam fuiſſe. Movit hoc, ut in poſtremâ editione, pro *quadringentis* ſcriberent *trecentos*: ſed ex ſolâ conjecturâ. Præterea in iis ſermonibus legas quædam adverſus Arrium liquida adeò dicta, ut Galli cui ea temporibus exarata eſſe non poſſint: ut aliqui ſaltem ſermones ſcriptoris tàm antiqui eſſe non poſſint. Atque hanc etiam ſententiam tuetur adverſus eum, qui Veronenſi Zenonis editioni præfationem præmiſit, Baronius in Martyrologio Romano ad XII April. Hic tamen complures

ſaltem ſermones eſſe genuinos haud diffitetur. At Sixtus Senenſis in bibliotheca patrum, qui ducentis prope annis poſt eum vixerint: imò ſi exceperis quæ ex Hilario exſcripta, aut Baſilio verſa, cætera non tam ſermones eſſe, quàm fragmenta ſermonum, atque ea ejuſcemodi, ut ſtyli diverſitas facile diverſos arguat autores. Eadem exſcripſit Bellarminus etiam in ſcriptoribus, Baſilio & Hilario ferri debeant accepta, addit hæc verba, *de aliis non habeo, quod dicam, niſi aliquos eſſe breviſſimos, ut ſermones dici non mereantur, aliquos eſſe repetitiones aliorum, aliquos ita obſcuros, ut intelligi nequeant, &, quod me malè habet, de his nullam apud veteres extare mentionem.*

Suppoſititiis tribus duos ſubjungo genuinos: quorum uterque fuerit ſub Probo imperatore. Prior eſt TURDULUS GALLICANUS: de quo ita Vopiſcus in imperatoris ejus vita: *Et quoniam me ad colligenda talis viri geſta ephemeris Turduli Gallicani plurimùm juvit, viri honeſtiſſimi, ac ſinceriſſimi; beneficium amici ſenis tacere non debui.*

Alter eſt M. SALVIDIENUS, qui in literas retulit vitam tyranni Saturnini: quantum conjectare licet ex Flavio Vopiſco in Saturnini vita. Simlero in bibliotheca *Salindienus* perperàm vocatur.

Fortaſſe alicui etiam memorandus videatur MAXIMIANUS notarius. Siquidem elucubrâſſe dicitur vitam S. Victoris Mauri; quam habes apud Surium, Tom. III. a. d. VIII Maji. Ætatem collegerit aliquis ex iſtis in vitæ ejus extremo: *Hæc autem oculis meis inſpexi, Deo teſte, & ſanctâ Trinitate. Paſſus eſt igitur ſanctus Victor in urbe Mediolanenſi,* VIII *Id. Maji, & ſepulturæ mandatus eſt à S. Marino epiſcopo pridie Idus Maji, ſub Maximiano imperatore.* Sed & Maximianus iſte planè ſuppoſititius eſt:& hiſtoria ea commentitia. Sanè nec vetera habent martyrologia, nec Baronius, vel Haræus. Alius verò eſt Victor ille memoratus Gregorio Turonenſi de gloria martyrum lib. I. cap. XLV: etſi eundem putârit Surius.

Q. SEPTIMIUS ROMANUS Latinè creditur vertiſſe Dictyn Cretenſem de bello Trojano: eámque tranſlationem dicâſſe dicitur Q. Arcadio Rufino vel potius Aradio, qui ſub Conſtantino Imp. conſulatum geſſit anno Urbis CIƆLXVIII. Sed quiſquis auctor eſt ejus operis, Latinè, non Græcè ſcripſit: Græcos tamen auctores cum judicio legit, atque ex iis excerpſit, quæ veritati conſentanea viderentur. Nec tamen Conſtantini ævo, ſed ſeculis aliquot pòſt, vixiſſe cenſeo: etſi ea ſit dictionis elegantia, ut non indignus omnino Conſtantini quidem ſeculo videatur. Quod imprimis

mis paret ex editione nuperâ juxta MSSos codd. emendatâ, quæ Lutetiæ prodiit apud Rob. Stephanum. Pluſcula Septimii hujus loco illuſtrat ac emendat Barthius Adverſariorum lib. LVIII. cap. XI.

Incertus ſcriptor reliquit *Itinerarium à Burdigala Hieruſalem uſque: & ab Heraclea per Aulonam, & per urbem Romam Mediolanum uſque.* Id primus in membranis reperit, atque exinde edidit, Petrus Pythœus: qui ſuſpicatur eſſe hominis Aquitani, ac ſimplici ſtylo ſcriptum eſſe ait circa tempora Conſtantini M. Quod unde conjectet, ex præfatione ejus petere licebit. Opuſculum hoc Antonini itinerario à Surita emendato ſubjungitur.

ÆLIUS DONATUS temporibus Conſtantii imperatoris in pretio erat. Præceptor in Grammaticis fuit B. Hieronymi: quemadmodum ſanctus hic vir profitetur, cùm alibi, tum lib. I adverſus Rufinum: *Puto, quòd puer legeris Aſperi in Virgilium, & Salluſtium commentarios, Volcatii in orationes Ciceronis, Victorini in dialogos ejus, & in Terentii comœdias, præceptoris mei Donati, æquè in Virgilium, & aliorum in alios.* Memoratur autem hoc loco à nobis, quia ſignârit vitam Virgilii Maronis: ut quidem vulgò exiſtimant. Sed etſi in eâ vitâ multa ſint bona, & ex antiquis hauſta: ſubinde tamen adſperſa videas, quæ indigna ſint tanto Grammatico. Quare cenſeo, opuſculum illud non eſſe ab Ælio Donato; ſed alio, minoris, ut nominis, ita judicii. Et ſanè in editione Fabricianâ vocatur vitæ ejus auctor Tiberius Claudius Donatus. Diximus quoque de hoc opinionem noſtram Oratoriarum Inſtitutionum lib. VI cap. II. Etiam Terentii vita Donato tribuitur. Sed eam Suetonii eſſe, monuimus hujus operis libro I, cap. XXXI.

TERENTIANUS, vir conſularis, atque idem campiductor, floruit ſub liberis Conſtantini Magni, item Juliano, & Joviniano. Hic in poſteritatis notitiam venit conſignando martyrium SS. Joannis, & Pauli: item Ovinii Gallicani, qui cum L. Aurelio Symmacho conſulatum geſſit an. Ch. CCCXXX; atque iterum poſt bellum adverſus Sauromatas. Habes eum commentariolum, apud Surium Tom. III ad Jun. XXVI. Ac ad verbum penè illum in martyrologio ſuo exſcripſit Ado, Archiepiſcopus Viennenſis: ubi & Terentianum hunc nominat, atque ab eo trium horum martyria deſcripta fuiſſe, locuples nobis teſtis eſt.

Tempore Theodoſii Magni excelluit inter Occidentis doctores B. AMBROSIUS: ac inter tot præclara monumenta etiam reliquiſſe

quiſſe dicitur vitam & martyrium S. Virginis & martyris Agnetis. Nec poſſum negare, legi eam vitam, non apud Surium modò, (qui inde probat, jam tempore Ambroſii celebratum fuiſſe feſtum S. Agnetis) ſed etiam in operibus Sancti ejuſce Patris, ubi eſt ſermo xc. Verùm non eſſe ſermonem eum genuinum, cognoſcimus exinde, quòd in illo Agnetem dicatur palo fuiſſe alligatam, ut combureretur: cumque flamma hinc inde divideretur, nec Agnetem contingeret, imò tandem penitus exſtingueretur; Aſpaſii juſſu Agneti guttur fuiſſe gladio perfoſſum. Atqui non ita Ambroſius putavit; qui ſenſit, cervices ei gladio fuiſſe præciſas. Sic enim ille lib. I de Virgin. *Stetit, oravit, cervicem inflexit*, &c. At verè ſcripſit Ambroſius Martyrium S. Theodoræ; quod apud eum leges lib. II de Virgin. atque exinde apud Sur. a. d. XXVIII Apr. Item Nazarii, & Celſi vitas; quas reperies apud eundem die XII Jun. Et vitas SS. Gervaſii, & Protaſii, martyrum; quas vide die XIX Jun. Ejuſdem de vita & laudibus fratris ſui Satyri orationem funebrem habemus. Uti & hiſtoriam SS. Martyrum, Agricolæ, & Vitalis. Quæ exſtat apud eum in Adhortatione ad virgines. MSum verò codicem de hiſce duobus ſanctis Cantabrigiæ in bibliothecâ Aulæ Pembrochianæ reperies. Etiam B. Ambroſius dicitur tranſtuliſſe Hegeſippum de bello Judaico, & excidio Hieroſolymitano. Ac Egeſippum eſſe genuinum authorem, Ambroſium genuinum interpretem, cenſet Barthius lib. XLVI. Adverſariorum cap. IV. Sed eam ſententiam alibi diluimus.

GAUDENTIUS, Brixienſis epiſcopus, memoriæ prodidit vitam S. Philaſtrii, cui ſucceſſerat in epiſcopatu. Habes eam apud Surium T. IV die XVIII Jul. Obiit autem Philaſtrius anno CCCLXXXVII. Unde Gaudentii ætas ſatis paret.

Honorii, & Arcadii ætate, effulſit VIRIUS NICOMACHUS FLAVIANUS, vir clariſſimus, & hiſtoricus diſertiſſimus; prout vocatur in veteri monumento Romæ in monte Cœlio effoſſo anno CIƆIƆXVII. Inſcriptionem ejus communicavit nobiſcum vir ſummus, præclareque tot jam annos de literis meritus, Petrus Scriverius. Eſt autem iſtiuſmodi:

VIRIO NICOMACHO FLAVIANO V.C.
QUÆST. PRÆT. PONTIFICI MAJORI
CONSULARI SICILIÆ
VICARIO AFRICÆ
QUÆSTORI INTRA PALATIUM
PRÆF. PRÆT. ITERUM COS. ORD.

HISTO-

HISTORICO DISERTISSIMO
Q. FABIUS MEMMIUS SYMMACHUS V. C.
PROSOCERO OPTIMO.

Atque ex hac inſcriptione ſimul liquet, fuiſſe virum ſummæ dignitatis. Avus fuit ejus, quam uxorem habuit Q. Fabius Memmius Symmachus; ut qui eum proſocerum hìc appellet. Atque hoc ætatem Virii ſatis indicat. Nam iſte Memmius Symmachus filius erat Q. Aurelii Symmachi, cujus epiſtolæ ſuperſunt. Eum autem temporibus Theodoſii ſenioris vixiſſe, ſatis conſtat. Quod autem filium illius Symmachi fuiſſe ajebam, id planum fit ex inſcriptione aliâ, quæ eodem tempore ibidem inventa eſt. Communicavit eam nobiſcum idem ille doctiſſimus amicus noſter, qui priorem. Eſt verò talis:

Q. AURELIO SYMMACHO V. C.
QUÆST. PRÆT. PONTIFICI
MAJORI CORRECTORI
LUCANIÆ ET BRITTIORUM
COMITI ORDINIS TERTII
PROCONS. AFRICÆ PRÆFAT.
URB. COS. ORDINARIO
ORATORI DISERTISSIMO
Q. FAB. MEMM. SYMMACHUS
V. C. PATRI OPTIMO.

Ejuſdem temporis poëtis, ac ſimul iis, qui deſcriberent terrarum ſitum, meruit accenſeri RUTILIUS CLAUDIUS NUMATIANUS (niſi malis Munatianus) Gallus, vir ſummâ dignitate: quippe conſularis, præfectorius Urbis, tribunus militum, & præfectus prætorio. Anno Romæ conditæ CIƆCLXIX præfecturam Urbis adminiſtravit; ut indicat ipſe, his verſibus Romam compellans:

Quamvis ſedecies denis, & mille peractis,
Annus præterea jam tibi nonus erat.

Is annus eſt Chriſti CCCCXVII; quo Honorius Aug. XI, & Fl. Conſtantius V. C. II Coſſ. fuere. Hic de ſuo itinere carmine elegiaco panxit libros II ad Venerium Rufium *a*. Vulgò opus hoc *Itinerarium* appellant: at fortaſſe auctor potiùs *De reditu* inſcripſerat. Suâ ætate eum in cœnobio quodam ad Bobium, Italiæ oppidum, inventum eſſe, ait Volaterranus. Vidit etiam Jovianus Pontanus; qui & hoſce verſus laudat ex initio lib. II:

a *Al Rufinum: ſed perperam.*

Intervalla viæ feſſis præſtare videtur,
Qui notat inſcriptus millia multa lapis.

Semel duntaxat antè excuſum, denuo, ſed à Gabriele Faërno emendatum, edidit, ſuiſque Reip. Romanæ commentariis inſeruit Onuphrius Panuinus. Hinc cum variantibus lectionibus, quibus loca quædam emendarentur, Antonini itinerario in Baſileenſi editione addidit Joſias Simlerus Anno 1575. Poſtea Romæ caſtigatior prodiit operâ Joſephi Caſtalionis *a*. Poëta eſt diſertus, ac argutus, & pro ætate eâ valde elegans, ac venuſtus: ſed malè ſentiens de Judæis, ac Chriſtianis, monachis imprimis. Quid mirum in homine gentili?

a *Anno* 1585.

CAP. III.

De illis, qui claruere ab Odoacro, uſque ad Karolum M. Cæſarem Auguſtum: quales ſunt, quos proximè ſubjungo. Nempe Theodulus, auctor eclogarum de miraculis veteris teſtamenti, & poëtarum fabulis. Godelbertus, qui itidem carmine cecinit hiſtorias, & allegorias ab orbe condito uſque ad partum Virginis. Theodahatus, qui ſui temporis hiſtoriam condidiſſe dicitur. Victor Tunnunenſis, chronici auctor. Theodorus Caſſinenſis, qui deſcripſit vitam S. Hieronymi Caſſinenſis. Corippus Africanus, qui cecinit geſta Iuſtini junioris. Item alii vitarum ſcriptores. Ex quibus Stephanus, Africanus presbyter, tradidit vitam S. Germani: Ragimbertus, S. Walerici: Vrſinus, S. Leodegarii: Theodatus Frithona, archiepiſcoporum Cantuarienſium: Theodorus, S. Magni. Præter hos anonymus prodidit martyrium S. Aigulphi: alius vitam S. Gertrudis: Theodorus Campedonenſis, S. Magni: Creſconius, geſta Ioannis Patricii in Africa: anonymus vitam S. Lamberti: alius, natione Britannus, geſta Arturi regis: S. Brithwaldus, originem cœnobii Eueſhamenſis, & vitam S. Equini: Iulianus Lucas, res Hiſpanicas: Fredegarius, geſta Francorum: anonyma, iter S. Willibaldi: Arno, ea quæ donata ſunt Eccleſiæ Salisburgenſi: S. Adelinus, vitam S. Opportunæ. Iis additur anonymus, qui Collectanea edidit Chronographica.

Comple-

COmplectar nunc, qui fuere proximis CCCXXIV annis: nempe ab eo tempore, quo imperium deſiit in Occidente, Odoacro rege Italiæ creato; uſque ad annum IↃCCC, quo inſtauratum imperium fuit, Karolo M. deſignato Auguſto.

Ac Zenone quidem imperante, anno CCCCLXXX, Gennadio teſte, vitâ exceſſit THEODULUS, Italus, ſed in Cœle-Syria preſbyter, ac poſtea epiſcopus. Hic præter opus De conſonantia Scripturarum, cujus argumentum pleniùs Gennadius exponit, etiam Eclogarum volumen compoſuit. Hujus initium eſt, *Æthiopum terras*, &c. Eſt autem tum de miraculis veteris teſtamenti, tum de fabulis, quas ad eorum imitationem poëtæ finxerunt. Vide & Sigebertum in Catalogo, Sixtum Senenſem lib. IV Bibliothecæ, Poſſevinum in Apparatu ſuo, quæque Magiſter Sacri Palatii annotavit primo Indicis *a* tomo. Meminit & Gyraldus inter poëtas; cujus verba mox ponam. a *Rom. edit. an.* 1607. *pag.* 81.

Paullò hoc junior GODELBERTUS presbyter. Claruit enim ſub Anaſtaſio. Reliquit autem allegorias Scripturarum libris IV carmine contextas. Meminit & Tritthemius in catalogo. De eodem, ac Theodulo proximè memorato, ita ſcribit Lilius Gyraldus dialogo V Hiſtoriæ poëtarum: *Per tempora quoque Zenonis, & Anaſtaſii, in aliquo Chriſtianorum ſcriptorum numero fuere, Theodulus, & Godelbertus: quorum ille de miraculis veteris teſtamenti, & poëtarum fabulis: hic verſu heroico opus ingens, per hiſtorias, & earum allegorias, à mundi creatione uſque ad partum virgineum, complexus eſt. Et utriuſque exſtant monumenta.*

THEODATUS, vel potiùs THEODAHADUS, Oſtrogothorum rex erat, quibus temporibus in Oriente imperabat Juſtinianus. Eccleſiaſticis fuiſſe literis eruditum, ait Caſſiodorus lib. X Variarum epiſt. III. Platonis ſecutum eſſe diſciplinam, deque temporibus ſuis hiſtoriam ſcripſiſſe, refert Jo. Lelandus, atque ex eo epitome Geſneriana Simleri: imò & de hiſtoria idem commemorat Poſſevinus in Apparatu; qui Caſſiodorum ejuſce rei laudat auctorem.

Juſtiniani quoq; tempore eruditione excelluit VICTOR TUNNUNENSIS; qui in aliquibus codd. Tunnuenſis, vel Tumuenſis, unde nonnulli *Tmuenſis* fecere: ut ita dicatur à Tmue, oppido in confinio Ægypti, & Africæ vicinæ: ex quo Phileam epiſcopum originem duxiſſe, auctor eſt B. Hieronymus in catal. cap. XXV. At longiùs etiam abeunt codices Honorii; ubi dicitur Cemmenſis:

uti Tritthemio, Geſnero, Popeliniero, Cummenenſis. Victor hic, ut Iſidorus in catal. cap. xxv ait *à principio mundi, uſque ad primum Juſtini junioris imperii annum, brevem per conſules annuos bellicarum, eccleſiaſticarum rerum, nobiliſſimam promulgavit hiſtoriam, laude & notatione illuſtrem, ac memoriâ dignam.* Eadem paucioribus habet Honorius. Sed ſi verè uterque ait, Chronica orſum fuiſſe ab initio mundi: contigerit Victori idem, ac Proſpero; quem cùm Gennadius dicat ab orbe condito inchoâſſe Chronicon ſuum; tamen ejus id omne deperiit, quod tempus illud anteceſſit, ubi deſiit B. Hieronymus. Sanè ſimiliter nihil amplius habemus Victoris, quàm quod excipit tempora à Proſpero deſcripta: ut indicant verba hæc, quæ libello Victoris, (ſeu ea à Victore, ſeu ab alio ſint) præmittuntur: *A* XVIII *conſulatu Theodoſii junioris Victor, epiſcopus Tunnuenſis Eccleſiæ Africæ, hiſtoriam proſequitur, ubi Proſper reliquit.* Nec decipiat, quòd apud Henricum Caniſium, præfat. in Chronicon Proſperi, legatur, tum Gennadium de Proſpero, tum Iſidorum, de eodem falſum fuiſſe: neutrum enim ab orbe condito cœpiſſe: ſed ubi Hieronymus deſierat, ibi Proſperum; ubi Proſper finit, ibi Victorem cœpiſſe: errandi verò occaſionem eo, & Gennadio, & Iſidoro, datam eſſe, quòd in utriuſque fine anni ab orbe condito colligantur, uſque ad illud tempus, ubi feciſſent ſcribendi finem. Nihil, inquam, horum movere debent, quando idem ille doctiſſimus vir eam opinionem notis in Proſperum retractat. Ipſum adi. De exilio Victoris vide, quæ Iſidorus verbis ſuperiùs adlatis ſubjungit. Sed conſule imprimis, quæ ipſe Victor in Chronico de ſe ſcribit ad an. xv, & xvi conſulatus Baſilii. Meminit hujus ſcriptoris quoque Iſidorus initio Chronici, & in pleriſque codd. Originum extremo libro quincto: item Ado Viennenſis, qui initio Chronici verba Iſidori exſcripſit. Sed in vulgatis corruptè *Turonenſis*, pro *Tunenenſis*, vel *Tunnenſis* legas. Item meminit ejus Otho Friſingenſis lib. v. cap. vi.

SEBASTIANUS, CASSINENSIS monachus, vivebat anno IↃLX. Literis prodidit vitam æqualis ſui S. Hieronymi, ejus qui B. Benedicti fuit diſcipulus. Quod ætatem ſatis indicat. Nam obiit Benedictus anno IↃXLII: ut eſt in Chronico Caſſinenſi lib. I cap. I.

CORIPPUS, Africanus Grammaticus, poëma hiſtoricum reliquit libris IV de laudibus Juſtini Auguſti junioris: cujus tempore claruit. Huncce Juſtini panegyricum dicavit Anaſtaſio Quæſtori, & Magiſtro: ut indicat præfatio operi præmiſſa. Ne fallat editio Michaë-

Michaëlis Ruizii: in qua id carmen haut rectè panegyricus Anaſtaſii inſcribitur. Laudat quidem Corippus Anaſtaſium, ſed paucis; nec aliter, quàm præfantes ſolent; nec alio fine, quàm ut ſe, & opùs ſuum, ei commendet. Argumenta etiam capiti, quæ in primâ editione Corippo præmittuntur (perperàm ea, & malo exemplo, poſterior editor omiſit) valde antiqui ſunt ſcriptoris, & fortaſſe ipſius Corippi. Nec enim mirum ſit, ſi homo Grammaticus, more Grammatico, periochas operis ſui concinnârit. Prioris tamen libri I cap. V legas, Juſtinum per quietem vidiſſe *S. Mariam virginem*. Atqui Corippus non de B. Maria: ſed de dea Pietate, more poëtarum, loquitur: quod ſatis indicant hi verſus:

Cum virgo ſuperas cœli demiſſa per auras,
Aſpectu clemens, & greſſu læta pudico,
Purpureas velata comas, oculiſque benigna,
Quantum ſigna dabant, ſacra Pietatis imago,
Divinos ſtetit ante pedes.

Unde colligo, aut periocharum auctorem à Corippo alium eſſe, qui poëtæ mentem non ſatis ſit aſſecutus: aut potiùs locum eſſe à juniorum aliquo interpolatum. Quod ſi eſt, pro *S. Mariam virginem*, debeat *Pietatis imaginem* reſcribi.

Tempore Juſtini junioris, circa annum IↃLXXXVII, fuit STEPHANUS, presbyter Africanus. Ab hoc S. Aunarius, ſive Angarius, ſeu Anacharius, epiſcopus Antiſſiodorenſis, poſtulavit, ut proſâ quidem vitam conſcriberet S. Amatoris; carmine autem vitam S. Germani. Epiſtolam Aunarii id poſcentis à Stephano, & Stephani id recipientis, præfationi ſuæ ad Carolum Calvum inſeruit Ericus Altiſſiodorenſis: qui & ipſe S. Germani vitam libris quatuor carmine eſt complexus. Sed ibidem ait Ericus, hujuſmodi Stephani opus, nec in manus ſuas incidiſſe unquam, nec item aliorum monachorum, quos ſuper ea re conveniſſet. Unde colligit, jam ſuo ævo (vixit ipſe annis poſt Stephanum presbyterum trecentis) laborem illum Stephani deperiiſſe: atque addit, hanc eſſe cauſſam, cur *quod elaboratum quondam in præfatis epiſtolis legerat, iteraret*. Non poſſum autem diſſimulare errorem doctiſſimi viri Briani Twyni libro I de antiquitate Oxonienſis Academiæ; ubi ſex iſtos Erici libros tribuit Stephano epiſcopo. Siquidem *a* citat exinde hos verſus, a *Pag.* 98.

Edicto veterum vocitata Britannia, brutis
Barbara quòd furit hac (al. feriret) *gens ultro moribus omnis.*

Ac deinde iſta ſubjungit verba : *quemadmodum ſcribit Stephanus, Africanus presbyter, poëta ſatis antiquus, ſi non bonus ſatis : qui rogatu Aunarii, Altiſiodorenſis epiſcopi, vitam S. Germani antiquo carmine deſcripſit.* Quæ facilè refelluntur præfatione ipsâ Erici; cujus ætate Stephani opus non ampliùs exſtabat. Aliter ſi eſſet, aliquis ex eruditis illis S. Germani monachis carmen Stephani de vita S. Germani vel legiſſet, vel ſaltem ſtudiosè quæſitum reperiſſet. Quid quòd Stephanus fortaſſe laborem illum, morte præventus, non inchoârit, aut ſaltem ad finem non perduxerit? Nec enim aliud in epiſtola ſua Stephanus dicit, quàm, utcumque humeri tanto ponderi impares forent; nihilominus tamen, ſi Aunarius voluntatem pro facultate habere; rudemque, & inficetum conatum æqui ac boni conſulere vellet; ſe quoque paratum fore, hoc quicquid eſſet oneris ſubire. Cæterùm verſiculi illi à Briano citati leguntur apud Ericum lib. III : quod ipſum quoque ejus opinionem refellit. Fortaſſe tamen nihil hoc niſi μνημονικὸν Briani ἁμάρτημα fuerit; quandò ipſe alibi *a* Henricum hunc Altiſiodorenſem ciet ad partes.

a *Pag.* 162.

RAGIMBERTUS, abbas in Gallia, congreg. Floriacenſis, ab Arnoldo Wion refertur ad annum IↃCLX. Hic poſteris prodidit vitam S. Walerici abbatis.

URSINUS juſſu Anſoaldi, ſive Auſroaldi, Epiſcopi Pictavienſis, ſcripſit vitam S. Leodegarii, epiſcopi Auguſtodunenſis, & martyris: quam habes apud Surium T. V die II Oct. Erat autem Auſroaldus, juxta Democharem, & Joannem Chenu, trigeſimus ſeptimus Pictavienſium epiſcopus, ac tempore claruit Dagoberti regis, qui anno obiit IↃCXLVII. Niſi intelligendus Dagobertus II, qui imperare cœpit anno IↃCCXVI. Sanè id verius ſit, ſi Didon, cui Anſoaldus ſucceſſit, anno vivebat IↃCLVII: uti perſcriptum eſt in catalogo epiſcoporum Pictavienſium.

THEODATUS FRITHONA, Anglus Viſiſaxo, carus fuit Honorio, Cantuarienſi archiepiſcopo: cui & ea in dignitate ſucceſſit. Laudant eum Beda, Guil. Malmesburienſis, Gervaſius Dorobornenſis: ut de Lelando taceam, quem Balæus, uti Balæum Pitſæus, exſcripſit. Vitas archiepiſcoporum Cantuarienſium accuratè penicillo orationis ſuæ depinxit. Obiit an. Chriſti IↃCLXIV, Ercomberti, Cantianorum regis, temporibus.

THEODORUS, qui S. Magni vitam poſteris tranſmiſit, vixit circa annum IↃCL: quippe diſcipulus S. Galli, qui anno IↃCXL deceſſit.

ceſſit. Ea S. Magni vita ab Henrico Caniſio edita eſt Tom. v. Antiquæ Lect. MSa verò ſupereſt in bibliotheca S. Galli in Helvetia.

Anonymus circa annum IↃCLXII literis mandabat martyrium æqualis ſui S. Aigulphi, abbatis Lirinenſis, & ſociorum: qui paſſi fuere anno IↃCLX. Fideliter ſcripſiſſe, etiam Sauſſeji judicium eſt in annalibus Aurelianenſibus lib. IV cap. VIII.

Ad Conſtantini Pogonati tempora etiam refero ſcriptorem vitæ S. Gertrudis; quæ eſt apud Surium Tom. II a. d. XVII Mart. Quippe exaratam eſſe ab eo, qui temporibus vixerit S. Gertrudis, hæc præfationis verba oſtendunt: *De vita beatiſſimæ virginis Chriſti Gertrudis, ejuſque converſatione, quâ ſecundùm Deum, & monaſticam diſciplinam, dum eſſet in humanis, regulariter vixit, ad exemplum ſanctæ familiæ Chriſti; ea jam ſcribere aggrediar, quæ vel ipſe meis vidi oculis, vel à teſtibus idoneis, & fide dignis, accepi.* Et quid apertius verbis iſtis, quæ de Gertrude refert? *Minimè verò hoc loco id prætermittendum arbitramur, quòd ipſa nobis, veluti terrore correpta retulit.* Obiit autem Gertrudis anno IↃCLXIV. Itaque, cùm eo in opuſculo dicitur filia eſſe Pipini, intelligi debet filia Pipini primi, qui ſenioris Carlomanni filius fuit. Non autem filia Pipini junioris, qui pater erat Caroli Martelli. Quin ea Pipini hujus matertera erat: uti major matertera Pipini regis. Hoc ita eſſe, ſatis ſuperque liquet ex Stephano abbate in geſtis S. Modoaldi: ubi refert, Pipino primo, ex Itta uxore, ternos fuiſſe liberos, Grimoaldum, Gertrudem, & Bertam. Ex his Bertam nupſiſſe Anſegiſo. Eo ex conjugio natum eſſe Pipinum juniorem. Pipino illo prognatum eſſe Carolum Martellum. Carolo eo natos eſſe, Karolum, Carolomannum, & Pipinum, primum Franciæ regem, Karoli M. patrem.

THEODORUS CAMPEDONENSIS, monachus S. Galli, claruit circa annum IↃCLXXX: ac præceptoris ſui S. Magni vitam in literas retulit: quæ apud Surium exſtat T. v. Antiq. Lect. Ejus cap. XXIX legas: *Ego Theodorus monachus ex monaſterio S. Galli, juſſu Tozzonis epiſcopi, ſicut à Theodegezelo, monacho S. Columbani, de tanti viri converſationibus ſimul cum B. Columbano comperi, & oculis meis ipſe vidi, & auribus audivi, poſteaquam me reliquit in cellula Campidonenſi: ſicut poſtea à præfato venerabili epiſcopo Tozzone de virtutibus ejus didici plurima: ſed non omnia in epitaphio ſcribere curavi,* &c.

CRESCONIUS, ſeu Criſconius, epiſcopus Africanus, eruditiſſimis viris accenſebatur ætate Leontii imperatoris. Carmine

panxit

panxit hiſtoriam eorum, quę Jo. Patricius geſſit in Africa. Summam libri ex Cedreno cognoſcere eſt; qui refert, ut, cùm Arabes tertio Leontii anno, (is Chriſti erat IↃCXCVI) Africam occupaſſent; Leontius imp. eò miſerit Joannem Patricium, virum ſtrenuum, qui hoſtes fuderit, caſtraque eorũ in Africa ceperit univerſa. Edidit Criſconius etiam canonũ concordiam. Cujus operis in codice MSo bibliothecæ Vaticanæ ejuſmodi inſcriptio eſt: *Concordia Canonum à Creſconio, Africano epiſcopo, digeſta ſub capitibus trecentis. Iſte bella, & victorias, quas Ioannes Patricius apud Africam de Saracenis geſſit, hexametris verſibus deſcripſit.* Auctor Baronius ad an. Chr. IↃXXVII ubi, occaſione Dionyſii abbatis, de aliis etiam canonum collectoribus tractat. Breviarium canonum Criſconii Luteriæ prodiit *a* unà cum Fulgentii Ferrandi breviario: ſubjiciturque codici canonum veteris Eccleſiæ Rom.

a *Anno 1609.*

Temporibus Aaſimari Tiberii, vitam agebat auctor eorum, quæ de Lamberti, ſive Landeberti, Trajectenſis epiſcopi, ac martyris, vita; deque revelatione ejus anno pòſt factâ; exſtant Tomo II Antiquarum lectionum Henr. Caniſii. Siquidem ſcriptor eorum, aut æqualis S. Lamberto, aut ſaltem ſuppar fuit: quemadmodum indicant hæc ejus verba: *Nec ampliùs, quàm duo pueri, in Lamberti obſequio permanſerunt. Vnus autem ex ipſis, nomine Theodohenus, multa nobis de vita, & operibus ejus, ſolitus eſt enarrare.* At ſatis ex eâdem vita conſtat, Lambertum ob ſanctimoniam in honore fuiſſe temporibus Childeberti II, ſeptimidecimi Francorum regis, & Pipini, magiſtri equitum: cujus impuros amores, ac fœdam libidinem cùm reprehendiſſet; à Dodone, pellicis fratre, crudeliter eſt interfectus, anno Chr. IↃCXCVIII.

Eremita quidam Britannus incerti nominis vixiſſe traditur anno IↃCCXX, rerum potiente Ina, rege Viſiſaxonum. Reliquit opus de geſtis regis Arthuri, & menſa ejus rotunda, & ſtrenuis equitibus: uti Lanceloto, Morgano, Percevallo, Galguano, Bertramo, atque aliis. Sed multa fabuloſa, planeque inepta admiſcuit. Etiam, ut Vincentius Bellovacenſis in hiſtoriali ſpeculo teſtatur, de Joſepho Arimatheenſi ad Walwanum quendam opus miſit, quod appellavit Sanctum Graal: ſed Balæus ait, libri hujus ſermonem ſibi ignotum eſſe.

S. BRITWALDUS, vel Bertwaldus, GLASCONIUS, Bedæ memoratur lib. V. Hiſt. cap. IX: ubi dicitur *vir ſcientiâ Scripturarum imbutus, & Eccleſiaſticis ſimul, & Monaſterialibus diſciplinis ſummè inſtru-*

ctus

ctus. Ibidem legas, abbatem fuiſſe *in monaſterio quodam juxta oſtium Aquilonare fluminis Geulad: quod Raculf nuncupatur.* Balæus vocat abbatem Glaſconienſem. Tandem archiepiſcopus eſt factus Cantuarienſis. Præter alia condidit opus de origine Eueshamenſis cœnobii: & aliud de vita, & rebus geſtis S. Equini, Wigornienſis epiſcopi. Deceſſit anno IↃCCXXXI, Ethelardo apud Occidentales Saxones regnante. Celebrat eum & Gervaſius in catalogo ſuo.

Leonis III Iſauri tempore fuit JULIANUS LUCAS, natione Græcus, diaconus Toletanus. Nam Florianus à Campo, qui IV tomos rerum Hiſpanicarum Hiſpanicâ cudit linguâ, vixiſſe eum ait, cùm regeret in Hiſpania Pelagius. Atqui is regnum exorſus eſt anno IↃCCXVII, ac decennium imperavit. Idem Florianus auctor eſt, Julianum hunc exarâſſe hiſtoriam rerum Hiſpanicarum. Sed opus hoc necdum ſibi viſum eſſe, ait Jo. Vaſæus, diligens rerum Hiſpanicarum ſcrutator: quem vide in Hiſp. Chron. cap. IV. Ubi & alios commemorat rerum Hiſpanicarum ſcriptores eidem Floriano laudatos; ſed quos ſedulò quæſitos reperire non potuerit. Ii ſunt SEBASTIANUS, electus SALMANTICENSIS, qui res Hiſpanicas ſignavit à tempore Pelagii uſque ad Alfonſum Caſtum. SAPHYRIUS, ASTURICENSIS epiſcopus, qui ab Alphonſo Caſto progreditur uſque ad Bermudum, ſive Veremundum Podagricum. PELAGIUS, epiſcopus OVETENSIS, qui à Bermudo hoc res Hiſpaniæ prodit uſque ad finem Alphonſi VIII. Porrò Sebaſtiani Salmanticenſis meminit quoque Petrus Antonius Beuterus, Theologus Valentinus: qui res Hiſpanicas eruditè, ſed Hiſpanicè expoſuit. At Pelagii Ouetenſis mentio eſt apud fratrem Alfonſum Venetum in Enchiridio temporum.

Conſtantino Copronymo æqualis eſt FREDEGARIUS SHOLASTICUS. Hic memoriam ſui propagavit opere de geſtis Francorum. Quod MSum extare ſolet in bibliothecâ Palatinâ. Ex cujus optimo codice Nazariano auctorem eum in Corpore veterum Hiſtoriæ Francicæ ſcriptorum Marquardus Freherus, vir bene de re literariâ meritus, repræſentat. Sed quod is minùs obſervâſſe videtur, etiam antea prodierat in Bibliothecæ Patrum Tom. VII: ubi libris X Gregorii Turonenſis, at omiſſo Fredegarii nomine, ſubjicitur. Orditur à Guntramno, Francorum rege: nempe inde, ubi deſierat Gregorius Turonenſis. Terminatur autem in obitu Karoli, Pipini parentis: qui incidit in annum IↃCCXXIX. Sed iis, quæ in Nazariano codice inveniebantur, ſubjecit idem Freherus conſe-

cuti temporis hiſtoriam, uſque ad annum IƆCCLXVIII: idque ex illis, quæ, juxta Bavaricum codicem MSum, expreſſerat editio Ingolſtadienſis. Plurima autem Fredegarium exarâſſe, colligo ex præfatione ejus; ubi ſe ait ad exemplum Chronici Hieronymiani, & eorum, qui illud auxere, quinque Chronicorum libros contexuiſſe. In eodem veterum Franciæ annalium ſyſtemate habes Gregorii Turonenſis, ut inſcriptio indicat, excerpta Chronica ex Fredegarii Scholaſtici miſcellâ hiſtoriâ. Quæ verba, cùm planè ſint ambigua, cautè omnino capienda. Neque enim Gregorius Turonenſis excerpſit potiſſima ex Fredegarii hiſtoria miſcella: ſed Fredegarius in miſcella hiſtoria epitomen fecit Gregorii Turonenſis. Quod ita eſſe, ſatis ætas utriuſque docet. Nam Gregorius Turonenſis producit hiſtoriam ſuam uſque ad annum IƆXCVI; quo ipſo deceſſit. At Fredegarius incipit, ubi deſiit Gregorius, ac provehitur uſque ad annum IƆCCXL. ut annis minimùm centum & triginta vixerit poſt Gregorium Turonenſem.

Eodem tempore ſcriptum eſt ὁδοιπορικὸν S. Willibaldi, primi epiſcopi Aichſtadiani ſive Eyſtatenſis. Habes apud Caniſium T. IV Antiq. Lect. Auctorem hodœporici æqualem fuiſſe Willibaldi, vixiſſeque in monaſterio Herdensheim, indicant hæc verba: *Ab ipſo audita, & ex illius ore dictata, perſcripſimus in monaſterio Heidenheim, teſtibus mihi diaconis ejus.* Ad quæ verba in codice monaſterii Rebdorfenſis, quem Caniſius expreſſit, adſcriptum ad oram erat: *Hinc conjici datur, S. Balpurgam ſcripſiſſe hanc legendam: quia etiam in prologo aſſerit, ſe eſſe de parentela S. Billibaldi.* Saltem à femina, ac quidem conſanguinea Billibaldi, opus hoc ſcriptum eſſe, conſtat. Quod oſtendunt iſta in præfatione: *Sed quia me, indignam tamen, de illorum genealogiæ ſtirpe, non aliunde propagatam, fortè de extremis ramorum fore noveram*, &c. Ubi in eodem codice adnotatum: *Fortè hæc illuſtris femina S. Balpurgis fuit, quia aſſerit ſe conſanguineam hîc.* Verùm iſti gloſſographi ſententiæ obſtare videtur, quòd veriſimile ſit, ab eodem auctore eſſe ὁδοιπορικὸν S. Willebaldi, & vitam S. Wunebaldi, confeſſoris atque abbatis, quam Hodœporico Willebaldi Caniſius eodẽ in Tomo ſubjungit. Sanè qui vitam Wunebaldi compoſuit, non uno loco meminit exaratæ à ſe vitæ S. Willibaldi. Adde quod ſimillima, & quaſi unius auctoris, ſit dictio utriuſq; opuſculi. Atqui vita Wunebaldi alium auctorẽ habet, quàm S. Balpurgim; ut hæc verba indicio ſunt: *Compertã atque conſcriptam, atq; ex brevitate tranſcurſam vitam B. Wunebaldi, Chriſti Confeſſoris; quam à ſorore ejus, & ab aliis veneran-*

venerandis viris, qui illi per familiaritatem, & amicitiam, conjuncti fuerunt: præſertimque ab eis, qui illo in diſcipulatu, & magiſterio, ſubditi fuerant, relatione didiceram. Ubi clarè inquit, ſe à ſorore S. viri, (at ea Balpurgis, ſeu Walpurgis erat) illa, quæ refert, accepiſſe. Non ipſa igitur Walpurgis exaravit iſta: ſed alius, aliáve ei æqualis. Quare aut neutrum opus fuerit S. Walpurgæ: aut ſi ejus fuerit ὁδοιπορικὸν, ſaltem vita Wunebaldi erit alterius: uti & viſum fuit Henr. Caniſio, viro docto, ac induſtrio, & de medii ævi ſcriptoribus præclarè merito. De ætate ejus quæ diximus, ſimul autem de ejus dictione, ita Barthius Adverſ. lib. XLVI. cap. II, *Auctor,* inquit, *vitæ S. Wilebaldi potiſſimus quidem ejus ætatis & generis,* adeo vetus, ut pene latinis ſcriptoribus accenſeamus. Scriptus autem ſub Pipino, Caroli M. parente.

ARNO, Salisburgenſis archiepiſcopus, tempore Caroli Francorum regis, qui poſtea, & imperium, & Magni cognomen adeptus eſt, indicem conſcripſit eorum, quæ Eccleſiæ Saliſburgenſi tradita ſunt à Theodone Theodorico, Huchberto, Otilone, Taſſilone, Bavariæ ducibus; aliiſque nobilibus Bavaris. Expreſſit è MSo codice Henricus Caniſius T. II Antiquæ Lect. Atque idem adjecit privilegium regis Philippi; quo donis omnibus Saltzburgenſi Eccleſiæ collatis auctoritatem addidit anno CIↃCXCVIII.

S. ADELINUS, ſive *Adelelinus*, qui nonnullis *Adelmus*, priùs monachus erat S Carilefi; poſtea, non undecimus quidem, ſed vigeſimus Sajenſium, ſeu Sagienſium factus epiſcopus fuit; & ſacro miniſterio, non S. Ravereno, qui decimus epiſcopus erat; ſed Sancto Godegrando, qui ſedit circa annum IↃCCLXV, ſucceſſit: ſucceſſorem verò habuit Ragenfridũ: etſi multò aliter de his in catalogo Sagienſium epiſcoporum ſcripſerit Antonius Demochares. Sed ſequor ipſe, quæ Ægidius Brii, dominus de la Clegerie, multò accuratiùs de eo tradidit in catalogo eo Sagienſium epiſcoporum, quem hiſtoriæ Perticenſium Comitum; ac ducum Alenzoniorum, ſubjunxit. Adelini ætatem omittit Demochares. Planè autem ſtatuo, vixiſſe circa annum IↃCCLXXX. Siquidem vitam ſcripſit S. Opportunæ virginis, & abbatiſſæ: quæ anno obiit IↃCCLXX. At S. Opportunæ frater fuit S. Godegrandus: eum verò non alium eſſe arbitror, quàm S. Godegrannum, cui S. Adelinum ſucceſſiſſe dicebam. Non autem confundendus hic cum Adelmo, qui Caroli M. ætate vixerit. Siquidem Adelmus is, non epiſcopus, ſed monachus Benedictinus fuit. Loquimur autem de Adelmo illo, cui Papirius quidem

dem Maſſonus, vir doctiſſimus, tribuit geſta Pipini, Karoli Magni, & Ludovici Pii; quæ ſub Aimoini nomine libro IV leguntur. Sed Pithœus eorum auctorem Adhemarum potiùs eſſe cenſet: pro quo extrema libri IV verba facere videntur.

Etiam Caroli M. ætate fuit Gallus ille, qui ſex libros collectaneorum Chronologicorum dedit: quorum primus eſt ex incerti nominis ſcriptore, qui ſub Alexandro Severo floruit. Ita inſcriptio præfert. Nec dubito, quin is ſit Julius Africanus, nobilis chronographus: quem eo tempore vixiſſe, conſtat. Alter autem liber ex Idacio, & aliis, collectus fuit: ut quidem titulus indicat: de quo nihil habeo dicere, quia de temporibus ante Valentem imp. nihil Idacii, ut arbitror, ſupereſt. Tertium verò ex Idacio deſcriptum eſſe, ſatis docet Chronicon ejus à Scaligero unà cum Euſebio, Proſpero, & aliis, editum. Quartus eſt ex Thoromacho, chronographo Græco. Quinctus autem eſt Hilarionis: de quo ſuo loco diximus. Sextus eſt ex Thoromacho eo, quem antè memoravi.

CAP. IV.

Referuntur hiſtorici, qui claruere, cùm imperium Romanum foret penes ſtirpem Karoli M. Ex his Andreas Agnellus egit de archiepiſcopis Ravennatibus: Raguel Cordubenſis de vita, ac paſſione S. Pelagii martyris: Theodulphus, ut ajunt, de Karolo M. & Ludovico Pio: Ermenoldus, ſive Ermenricus, de vita ſancti abbatis Solæ: Petrus Caſſinenſis de vita S. Athanaſii, Neapolitani epiſcopi: S. Prudentius junior de vita S. Mauræ virginis. Eulogius Cordubenſis de paſſione quinque martyrum; imò & de aliorum multorum martyriis: Alvarius Cordubenſis de vita ac paſſione S. Eulogii: Folquinus de geſtis abbatum Lobienſium: anonymus de genealogia Karoli M. Ratpertus de rebus monaſterii S. Galli: anonymus, poëta Paderbornenſis, de vita Karoli M. Herembertus de principibus Beneventanis: Wolfhardus de vita S. Walpurgis: Hebernus de miraculis B. Martini: anonymus de vita S. Hugonis, abbatis S. Martini Eduenſis.

NUnc eos exponere aggredior, qui floruere, poſtquam Occidentis imperium inſtauratum eſt à Karolo Magno. Ac primùm eos complectar, qui fuere, dum imperium eſſet penes Karoli ſtirpem.

ANDREAS AGNELLUS, temporibus Ludovici Pii, Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopus fuit, ordine in ea ſede decimus, vir arte præſtantiſſimus, atque acri in omnibus rebus ingenio præditus: ut de eo Hieronymus Rubeus lib. V Hiſtoriæ Ravennatis [a] tradidit. Atque idem de hiſtoria ejus Ravennati hæc paullò pòſt ſubjungit: *Hæc ex Andrea Agnello deſcripſimus; qui his non ſolùm interfuit, ſed præfuit; ſummâque doctrinâ eruditus, de Ravennatibus archiepiſcopis volumen graviſſimè ſcriptum reliquit. Quod cùm diu in Archiepiſcopatus bibliotheca fuiſſet; ſuperioribus annis cum multis aliis ſublatum nullibi invenitur, magnâ quidem certè jacturâ.* Mentionem ejus quoque ſemel iterumque facit lib. II, uti & III. Ac *Ioannes Petrus Ferretus* ad verbum eum exſcribere amat: ut idem auctor eſt. Meminit & Baronius T. IX ad an. IƆCCCXXIV. ſed ex Rubeo: quod indicio eſt, ne in Vaticana quidem bibliotheca ſupereſſe.

[a] Pag. 238.

THEODULPHUS, primùm abbas Floriacenſis, pòſt epiſcopus Aurelianenſis, auctor hymni Eccleſiaſtici, cujus initium, *Gloria, laus, & honor, tibi ſit;* claruit tempore Ludovici Pii: à quo & in carcerem conjectus fuit, quia particeps fuiſſet conjurationis Bernardi, Italiæ regis. Vide Sigebertum in Chron. ad an. IƆCCCXLIII. Hic ab Arnoldo Wion, in Ligno Vitæ, inter alia ſcripſiſſe dicitur Annales Karoli M. & Ludovici Pii. Sed ejus rei, nec Sigebertus meminit, nec Tritthemius in catal. nec Philippus Berg. in Suppl. Chron. lib. XI. nec, quod ſciam, veterum, aut juniorum ante Arnoldum Wionem, ullus.

Rabani quoque æqualis fuit S. ERMENOLDUS, ſive, ut alii codices MSi appellant, ERMENRICUS, aut etiam *Ermanricus*, diaconus, & monachus; qui vitam exaravit ſancti Solæ, Angli, abbatis in Solenhoven. Exhibet eam Caniſius Tom. IV Antiq. Lect. De ætate ſcriptoris indicio erunt hæc verba ejus: *Ad egregium Fuldenſe cœnobium, poteſtativâ manu contradidit. Vbi, Deo providente, modò ſanctiſſimus, ac in omni parte peritiſſimus, dominus abba Rabanus perſpicabiliter fulget.* Extremo iſtoc Caniſii Tomo, præter præfationem in vitam Solæ, etiam Gundrammi ad Ermaricum, & Ermanrici ad Ruodolphum epiſtolam reperies. Cæterùm in Poſſevini Apparatu ſacro lego, Ermenricum hunc fuiſſe ſeptimum abbatem Eluvan-

genſem congregat. Luxovienſis, atque etiam dialogum edidiſſe de vita & miraculis S. Hariolphi, abbatis primi Eluvangenſis. Imò, ſi idem Ermenricus, & Ermenoldus; idem quoque fuerit *Ermoldus* is, qui elegiaco carmine cecinit panegyricum Ludovici Pii.

Lotharii, & Ludovici II ætate, vixit PETRUS, CASINENSIS diaconus: quippe qui æqualis fuerit S. Athanaſio, Sergii filio; qui epiſcopatum Neapolitanum adeptus eſt à Leone Papa anno IↃCCCL; atque à Nicolao Papa anno IↃCCCLXI ad ſynodum Lateranenſem vocatus fuit; anno autem IↃCCCLXXII diem ſuum obiit. Hujus Athanaſii vitam deſcripſit Petrus Caſinenſis; eoque ex opere Baronius in annis memoratis, præſertim anno IↃCCCLXXII, pleraque de Athanaſio exſcribit.

S. PRUDENTIUS JUNIOR, Hiſpanus, Tricaſſenſium ſeu Trecenſiũ epiſcopus XXXVII à Carolo Calvo rege ad inſtaurandã prope collapſam cœnobiorum Galliæ diſciplinam unà cum Lupo, Ferrarienſi abbate, delegatus fuit: ut Lupus ipſe auctor eſt epiſt. LXIII, quę ad Prudentium hunc miſſa eſt. Proſâ reliquit vitã B. Maurę, virginis; cui illuſtrandę eſt Barthius Adverſar. lib. XLIV cap. XIX. Obiit anno IↃCCCLXIV. Feſtum ejus celebratur die VI Aprilis. Hujus ratione Aurelius Prudentius interdum Prudentius Major vocatur in vett. gloſſis.

Temporibus Ludovici junioris Imp. longè lateque effulſit B. EULOGIUS, CORDUBENSIS, electus archiepiſcopus Toletanus, ac demum martyr. Hic victuris chartis prodidit martyrium æqualium ſuorum, Georgii diaconi, Aurelii, Felicis, Nataliæ, & Lilioſæ: qui martyrium ſunt paſſi, non quidem circa annum Chriſti IↃCCXXV, ut Haræus tradidit in epitome Sanctorum: ſed anno IↃCCCLII, ut rectè docet Baronius ad eum annum. Habes apud Surium T. IV die XXVII Aug. Sed eſt ea particula duntaxat majoris operis, quod inſcribitur, *Memoriale Sanctorum.* Ejus libro primo oppugnat Eulogius illos, qui contenderent, martyres plus Eccleſiæ Hiſpanicæ obeſſe, quàm prodeſſe. At ſecundo tertioque libro, exponit quinquaginta penè martyrum Hiſpanicorum nomina, ætatem, geſta, martyria. Præterea edidit apologeticum. Eo, præterquam quòd depugnat adverſus calumniatores martyrum (uti & fecerat Memorialis ſanctorum lib. I) etiam Ruderici, ac Salomonis, vitam, & martyria, oratione ſuâ nobis depinxit. Præterea exaravit documentum martyrii Eulogii presbyteri; quod Floræ, & Mariæ, in carcerem conjectis, dedicavit. Epiſtolæ quoque ejus, & alia, ſuperſunt. Opera ejus primus reperit Petrus Pontius Leo, patriâ

triâ Cordubenſis, epiſcopus Placentinus. At divulgavit primus, ac ſcholiis eruditis illuſtravit Ambroſius Morales, itidem Cordubenſis, hiſtoricus regius, ac eloquentiæ profeſſor in Academia Complutenſi. Exſtat Tom. IV ſcriptorum Hiſpaniæ illuſtratæ, qui Francofurti prodierunt.

Itidem Ludovici junioris imp. ætate claruit ALVARIUS *a* CORDUBENSIS, vir genere illuſtris. Hic poſteris tranſmiſit vitam ac paſſionem beati Eulogii presbyteri ac doctoris, qui martyrii coronam conſecutus eſt temporibus regis Mahomed, ęrâ IↃCCCXCVII, ſive anno Chriſti IↃCCCLIX. Eulogio autem Alvarius familiaris admodum fuit; ut oſtendunt verba iſta in opuſculi initio: *Profiteor, me non audita, & dubia; ſed viſa, & per me probata retexere; quoniam, gratiâ Dei cooperante, à primævo adoleſcentiæ flore charitatis dulcedine, & Scripturarum amore, uno vinculo concordi innexi, hujus vitæ, licet non pari ordine, tamen pari affectu, in cunctis quæſtionibus duximus jugum. Sed ille* (Eulogius) *ſacerdotii ornatus munere pennis virtutum in ſublime evectus, altiùs evolabat: ego luxuriæ & voluptatis luto confectus, terrâ tenus repens hactenus trahor. Et inde eſt, quòd non incerta, & quorumcunque hominum narratione comperta; ſed mecum geſta, & per me cognita, narrare diſpoſui.* Etiam in fine opuſculi ſic eum compellat: *Ergo, martyr Dei excelſe, dulcis nomine Eulogi, Alvarum tuum clamantem intende, & quem hîc tenuiſti charitate animo fixum, illic tibi adſocia ſervum. Non aliorum, quàm tuis, te interveniam verbis. Certè ego ſum ille, quem tecum unitum eſſe dicebas: ad quem, & pro quo, hoc modo locutus es, ut non ſit, inquis, alter Alvarus, quàm Eulogius; nec alibi, quàm penes intima Alvari, totus ſit conlocatus amor Eulogii. Valeat, valeat, Chriſte domine, hæc ſuavis, fideliſque inter utroſque dilectio.* Auctori huic lucem ſcholiis eruditis attulit Ambroſius Morales Cordubenſis, hiſtoricus regius. Exſtat Tom. IV ſcriptorum, à quibus Hiſpania illuſtrata eſt. Memoratur Alvarius etiam libro ſuo Scintillarum. Eo ſententias Patrum collegit, quas ſecundùm virtutum vitiorumque locos communes digeſſit. Baſileæ is, ſed mutilus, & abſque nomine auctoris, prodiit. Integer autem in bibliothecis Hiſpaniæ ſupereſt; teſte Ambroſio Morali *b*. Pontius Leo, epiſcopus Placentinus, putabat, ejuſdem eſſe *Indiculum luminoſum*; qui in membranis manu exaratus literis Gothicis Cordubæ habetur in bibliotheca Fani Majoris; ſed abſque auctoris nomine. Tempora ſanè conveniunt. Nam ſcriptus is liber anno IↃCCCLIV: ut ipſe ait auctor. Et ſtylus ab Alvarii dictione non abludit. Nec tamen adſpernandum eſt, quod adverſus eam ſenten-

a *Al. Alvarus.*

b *Notis in Eulogii vitâ T. IV. Hiſpan. illuſt.*

ſententiam obducit Ambroſius Morales. Nam ſi Alvari foret, meminiſſet alicubi Eulogii, quicum tam arcta ei amicitia interceſſerat.

FULQUINUS, ſive *Folquinus*, ex monacho Bertiniano abbas XXII cœnobii Lobienſis, temporibus vixit Lotharii Imp. & Ludovici junioris. Hic non Iſidoro quidem, ut Poſſevinus ait: ſed Sigeberto memoratur, in catalogo cap. CXXXVIII, his verbis: *Fulquinus, abbas Lobienſis, ſcripſit geſta abbatum Lobienſium, ſubintroducens per digreſſionem plura legentibus utilia.* Exſtat id opus manuſcriptum Gemblaci. Idem etiam, quod Sigebertus præteriit, conſignavit miracula S. Urſmari: quæ MSa ſuperſunt Leodici ad D. Jacobum. Item vita S. Folquini Morinorum Epiſcopi, qui anno exceſſit IƆCCCLV, atque ad S. Audomarum in B. Bertini monaſterio, ubi alter hic Folquinus monachus tum erat, ſepultus fuit. Elogium, quo idem monachus epiſcopum Folquinum proſequebatur, hujuſmodi eſt:

Hic veneranda patris Folquini membra quieſcunt,
Antiſtes dudum qui fuerat Morinûm:
Quique quaterdenis vitæ dux exſtitit annis,
Mente actuque pio juſſa operando Dei:
Qui quartadecimâ decedens luce Decembris,
Clarus Apoſtolicum gaudet adire chorum.

Exſtat hæc S. Fulquini Epiſcopi vita MSa in rubra valle apud Bruxellam. Alii Fulcuinum Lobienſem & Bertinianum diverſos putant: quos Swertius ſequitur in Athenis Belgicis.

Temporibus Ludovici II Imp. in vivis erat auctor chartæ de genealogia Karoli M. à Caniſio editæ T. V Antiq. Lect. Hoc docent extrema verba: *Poſt quem* (Ludovicum Pium) *Ludovicus filius, & æquivocus ejus, in Orientali Franciâ ſuſcepit imperium, qui anno præſente, id eſt incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti* IƆCCCLXVII, XXVII *anno regnare videtur.* Vixit ſcriptor is in Germania, quam vocat Franciam orientalem. Hanc enim temporibus Lotharii, & Ludovici II, imperatorum, nempe ab anno IƆCCCXL uſque ad annum IƆCCCLXXVI, rexit Ludovicus ille, de quo hic ſermo: nempe minimus natu filiorum Ludovici Pii, parens Caroli Craſſi imperatoris.

Temporibus Ludovici II, Caroli Calvi, Ludovici III, & Caroli Craſſi, fuit RAPERTUS ſive RATPERTUS Thuregienſis, monachus monaſterii S. Galli, cognatus S. Notkeri. Condidit chronicon monaſterii ſui uſque ad Abbatem Bernardum I; qui cœnobio illi præfuit an. IƆCCCLXXXIII: ac eopſe anno deceſſiſſe

ſcriptor

ſcriptor hic videtur. Exſtat id chronicon MSum quater, vel ſæpius, in monaſterio antè dicto. Hymnos etiam reliquit de S. Gallo, & de S. Othmaro. Etiam vitam S. Galli, ſed Germanicâ linguâ, compoſuit: quam Latinè poſtea vertit Eckerhardus junior.

Rerum potiente Arnulpho, vitam egit poëta ille Paderbornenſis, qui ex annalibus Adelmi Benedicti verſu heroico expreſſit vitam Karoli Magni. Ut autem ille ex Adelmo, ita Adelmus ſua ex Eginharto hauſit: unde & poëta idem lectorem ad Eginhartum remittit. Sic enim canit:

De vita Caroli ſcriptam legat ipſe libellum,
Quem ſummo prudens Einhardus nomine ſcripſit.

Editio poëtæ ejus Reinero Reineccio debetur. Eum *ut temporibus illis latinè ſatis ac luculentè* ſcribere, judicium eſt Jani Douzæ præfatione altera Annalium ſuorum de rebus Batavicis elegiaco carmine contextis.

Ludovici II Imp. ętate claruit HEREMBERTUS, ſeu *Herempertus*, vel *Erempertus*. Scripſit Longobardicam hiſtoriam principum Beneventanorum: cujus MSum codicem ſe habere, alterumq; etiam in Columnenſi bibliotheca exſtare, ait Baronius ad ann. IↃCCCLXXI. Qui & alibi ejus meminit, ac interdum *Rembertum*, vel *Rempertum*, vocat. Uti ad an. IↃCCCLXIII. Atq; idē ad annū IↃCCCLXXIV ex eo ſe depromere ait, quæ ad annales Eccleſiaſticos pertinerent. Wolphangus Lazius etiam meminit Heimberti operis de rebus à Karolo M. geſtis, atque illud reponit inter ea, unde profecit in commentariis ſuis de Rep. Romanâ. Lazium hac parte ſequitur Simlerus in bibliothecâ, & Popelinierus Hiſtoriæ Hiſtoricorum lib. VIII. Videndum, idemne an alius ſit Rembertus ſeu Rimbertus ille, qui vitam S. Anſgarii tradidit; ut diximus lib. II cap. XXXVII.

Arnulphi ætate etiam fuit WOLFHARDUS, monachus cœnobii Haſenrietani, quod Karolus M. exſtruit; Arnulphus autem in collegium canonicorum ſecularium mutavit. Wolfhardus hic libris quatuor conſignavit vitam S. Walpurgæ, ſeu Waltpurgis, ac imprimis miracula, quæ in monaſterio S. Salvatoris Monheimenſis contigere. Id autem fecit rogatu ejus, cui id opus dicavit. Eſt is Erkenwaldus, ſeu Erekenwaldus, ſeu Erchanbaldus, vel Erchenboldus. octavus Eyſtetenſium præſul; qui electus eſt anno IↃCCCLXXXIV, atque anno deceſſit IↃCCCCII. Habes pleraque ex hac vita apud Surium T. VII: ſed ſtylo mutato, multis præteritis, abſque auctoris nomine. At bonam partem ejus, fide item bonâ, addito

nomine ſcriptoris, ex codice Monaſterii Rebdorfenſis repræſentat Caniſius T. IV Antiquæ Lect. Ac priùs quidem priorem habemus librum. Poſt autem aliquot aliorum vitas, præter variantes lectiones, etiam ex codice Windbergenſi librum ſecundum adtexit. Interim liquet, mutilè, hoc eſt duos duntaxat libros, vel potiùs penè duos, exhibuiſſe, cùm Wolfhardus quatuor concinnârit: ut ex antiquis conſtat membranis. Ex Wolfhardo hoc poſtea PHILIPPUS, trigeſimus nonus Eyſtadienſium epiſcopus, excerpſit ſuum de vitâ Waltpurgis libellum; ut poſtea dicemus.

HEBERNUS, archiepiſcopus Turonenſis quinquageſimus primus, honorem hunc adeptus eſt anno IↃCCCLXXXVII, qui ultimus fuit annus Caroli Craſſi Imperatoris: atque annis ſedit XXVII, menſibus quatuor: ut deceſſerit tertio anno Conradi Imp. Ergo imprimis claruit temporibus Arnulphi, & Ludovici IV: qui inter Carolum Craſſum, & Conradum, imperium tenuerunt. Reliquit librum de miraculis beati Martini poſt ejus è Burgundiâ reditum. Sui epiſcopatus, & ejus, qui anteceſſit, meminit ipſe in hoc opere verbis iſtis: *Contigit eodem menſe, dum eſſet conſul Ingelgerius Turonis, Adalaudum confectum ſenio viam univerſæ carnis intrare. Ingelgerius verò conſul, auxiliante Deo, & intercedente B. Martino, opitulantibus etiam clericis, nec non & conſentientibus civibus Turonicæ civitatis, intronizavit, & in ſede epiſcopali ſublimavit Hebernum ſenem, ſanctum beati Martini Majoris-Monaſterii abbatem, & miniſtrum.*

Etiam Ludovici IV, uti & Conradi I temporibus, vixit auctor incertus vitæ S. Hugonis, abbatis S. Martini Eduenſis. Quippe æqualis fuit S. Bernonis, cujus & ibi mentio fit. Luculentum inde
a Col. 6. fragmentum habes in bibliotheca Cluniacenſi, inter teſtimonia *a* de fundatione monaſterii Cluniacenſis.

CAP. V.

Commemorantur hiſtorici, qui vixerunt, cùm res imperii forent penes Henricum Aucupem, & hujus poſteros. Ex iis ſcriptoribus Raguel Cordubenſis ſignavit vitam, & paſſionem S. Pelagii martyris: Ioannes Caſſinenſis Chronica: Nagoldus vitam Odonis, abbatis Cluniacenſis: anonymus, vitam S. Vdalrici: S. Notkerus vitam S. Galli, & martyrologium: Theodoricus Archiepiſcopus Trevirenſis vitam

tam B. Virginis Mariæ, & S. Ludrudis: Ajo monachus memorabilia cœnobii Croilandenſis: Romerius duos annalium libros: Luitolphus miracula S. Vdalrici: anonymus tranſlationem S. Benedicti: Arnoldus, comes Vogburgenſis, miracula B. Emmeramni.

VIdimus de iis, qui claruere, dum imperium Occidentis conſtitit in ſtirpe Karolina: qua ex domo ultimus imperio potitus eſt Ludovicus IV. Huic ſucceſſit Conradus. Sed octennio pòſt regere cœpit Henricus Auceps Saxo: atque ita imperium à Francis tranſlatum eſt ad Saxones: quod factum an. IↃCCCCXIX. Succeſſores autem habuit Henricus è progenie ſua, primùm filium Ottonem primum, hinc nepotem Ottonem II, tum pronepotem Ottonem III, exinde alterum pronepotem Henricum II, cognomento Sanctum; qui imperare deſiit an. CIↃXXIV. Exponam nunc hiſtoricos aliquot, qui tempore quinque horum Saxonicæ proſapiæ Cæſarum vixerunt.

Qualis RAGUEL CORDUBENSIS presbyter. Hic deſcripſit vitam ac paſſionem S. Pelagii, martyris Cordubenſis: qui, regnante Habdarraghman rege, paſſus eſt an. IↃCCCCXXV. Iiſdem autem temporibus Raguelém vixiſſe, ac Pelagium; arguit illud, quòd ex ſodalibus Pelagii ea accepiſſe ſe ait, quæ de ſancto viro refert. Adde quòd de ſepultura quidem loquitur: at de tranſlatione Pelagii tacet; quæ tamen non multis pòſt annis contigit. Unde conjecturam capere licet, ea ante tranſlationem conſignâſſe. Hoc Raguelis opuſculum primus reperit, & ſcholiis illuſtravit Ambroſius Morales. Habes Tom. IV ſcriptorum, qui Hiſpaniam illuſtrarunt.

Fuit & tum JOANNES, abbas Caſſinenſis, qui XXIII fuit à B. Benedicto, atque anno deceſſit IↃCCCCXXXIV, ſucceſſoremque habuit Adelpertum: ut cognoſcimus ex Leone Marſicano, ſive Oſtienſi, Chronici Caſinenſis lib. I cap. LVI, LVII, & LVIII. Ac capite quidem LVI inter alia fusè narrat idem, quomodo, cùm ex archidiacono Capuano factus eſſet abbas, monachis Teani conſtitutis auctor fuerit, ut Capuam ſe conferrent, quæ primaria civitas foret: atque ut primus ibi monaſterium fecerit. Unde ſatis liquet, ſignari hunc Joannem ab eodem Leone in præfatione Chronici, his verbis: *Adhibui præcipuè* CHRONICA *Ioannis abbatis, qui primus in Capua nova monaſterium noſtrum conſtruxit.*

Temporibus itidem Henrici Aucupis in pretio erat NAGOLDUS,

DUS, ſive NALGODUS, qui in Poſſevino malè *Nalgendus*, monachus Cluniacenſis, deſcripſit vitam Oddonis, ſeu Odonis, abbatis Cluniacenſis II; ut eſt in Chronico Cluniacenſi. Ætas ejus ſatis inde dilucet, quòd fuerit diſcipulus Odonis; qui obiit anno IↃCCCCXLIV, hoc eſt nono anno Ottonis primi, cognomento Magni. Imperium autem is tenuit annis XXXVII. Ut ſit veriſimile, ultimis ejuſce Ottonis annis claruiſſe.

At Ottonis I, & II, temporibus fuit is, qui primus, ſed rudi ſtylo, conſcribillavit vitam S. Udalrici, epiſcopi Auguſtani. Ætatem indicat, quòd converſatus fuerit cum hoc S. Udalrico; qui factus eſt epiſcopus anno Chr. IↃCCCCXXIV, atque obiit anno IↃCCCCLXXIII, IV Non. Jul. anno quinquageſimo epiſcopatus ſui, cum annos vixiſſet LXXXIII. Ex hoc ſcriptore ſua in Udalrici vitâ hauſerunt Gebeardus, epiſcopus Auguſtanus, & Berno, Augiæ abbas: qui in eo elaborarunt, ut, quæ priùs ruſticâ dictione ab anonymo expreſſa eſſent, ea à ſe elegantiùs politiuſque compoſita plures oblectarent. Atque ita fecere, ut fons ipſe multùm negligeretur: imò aliquot ſeculis neſciretur, uſque dum eum tandem reperit, atque iterum orbi oſtendit Marcus Velſerus. Nam is primus illam S. Udalrici vitam è tenebris eruit, ac publici juris fecit.

Præter hunc, extremis Ottonis Magni temporibus, atque item II Ottonis ætate, doctrinâ vitâque excelluit S. NOTKERUS, monachus S. Galli, nepos Ottonis M. ut de eo ſcribit diſcipulus Notkeri Hartmannus, qui aliis Hartmundus nominatur. Compoſuit vitam S. Fridolini abbatis lib. I. item vitam S. Galli lib. III. Habes hæc MSa in bibliotheca S. Galli. Idemque eſt auctor martyrologii, quod ex bibliotheca S. Galli primus edidit Henr. Caniſius T. VI Antiq. Lect. Sed aliquot dies Octobris, & duo extremi menſes, penitùs deſiderantur. Abſque dubio autem hic eſt unus ex tribus illis Notkeris, quos Eckerhardus *a* commemorat, & in monaſterio S. Galli vixiſſe dicit. Primus à vitio linguæ dictus eſt *Balbulus*, ſtirpe nobilis, ſcientiâ virtuteque clarus: cujus vitam ſcripſit Eckerhardus. Alter eſt cognominatus *Piperis granum*; nempe ab ingenii acrimonia; vir ſanè pietate, & doctrinâ inſignis. Tertius eſt Notkerus *phyſicus*, abbas poſtea factus: cujus geſta referuntur in libro caſuum monaſterii. Primus horum martyrologii auctor eſt: ut Jodocus Metzelerus *b*, monaſterii S. Galli profeſſus, & ex eo Henr. Caniſius *c* oſtendit. Illum autem Ottonis M. ætate vixiſſe, clarè liquet ex vita ejus ab Eckerhardo proditâ cap. V, XXXI, aliiſque

a *In vita Notgeri Balbuli cap. 5.*
b *Libro de illuſtribus viris S. Galli.*
c *Notis in T. V. Antiq. Lect.*

aliiſque locis. Satis autem mirari non poſſum, quid in mentem venerit eidem docto viro, ut traderet *a*, Notkerum fuiſſe nepotem M. Ottonis: atque adderet, floruiſſe an. IↃCCCL: idemque referret, quædam de hoc Notkero legi in codice (niſi librarii is error eſt) ante annos IↃCCC ſcripto. Nam Otto Magnus demum imperare cœpit anno IↃCCCCXXXVI, & obiit anno IↃCCCCLXXIII. Quo pacto igitur illius nepos floruerit anno IↃCCCL, tantò ante natum Ottonem? Et quomodo potuit vidiſſe librum de Notkero, qui ſcriptus eſſet ante annos octingentos, ſi Notkerus, ut ait ipſe, demum claruit an. IↃCCCL? Nam ab eo tempore uſque ad annum CIↃIↃCIV, (quo ex Metzlero iſta Caniſius in notis ad T. VII Antiq. Lect. retulit) tantùm ſunt anni IↃCCLIV. At quanto minùs potuit tam vetuſtus codex eſſe, ſi Notkerus Ottonis M. ut idem fatetur, nepos fuit? Nam ab Ottonis M. exceſſu uſque ad annum, quo iſta ex Metzlero traderet Caniſius, ſolùm anni ſunt IↃCXXXI. Quid igitur abſurdius, quàm ut librum de Notkeri hujus vita conſpexerit Metzlerus, qui ſeſquiſeculo toto ante natum Notkerum conſcriptus eſſet?

a *Apud Caniſiũ T. 5. Ant. lect. pag.* 740.

Itidem ultimis annis Othonis I. claruit THEODORICUS, archiepiſcopus Trevirenſis: qui præter vitam S. Virginis Mariæ, etiam vitam ſcripſit S. Ludrudis, virginis ſanctimonialis in Corbejâ requieſcentis.

Tempore Othonis II AIO, monachus Anglus ordinis S. Benedicti, egiſſe dicitur in monaſterio Croilandenſi. Hic monaſterii ſui memorabilia, juſſu abbatis Turketuli, conſignavit. Eſt ea hiſtoria quaſi annorum CCLX; nempe ab anno circiter IↃCC, uſque ad annum IↃCCCCLXX; quo Edgarus in Anglia regnabat.

ROMERIUS, ut Simlerus ait, compoſuit duos annalium libros; quibus Rheginonis hiſtoriam ab anno IↃCCCCVII, uſque ad annum IↃCCCCLXXVII, perſequitur. Cumque appendix ea, quæ Rheginoni hodie addi ſolet, totidem ſit annorum, planè ſit veriſimile, eam vel Romerii hujus eſſe, vel ex Romerio excerptam. Illud quoque veriſimile eſt, ſcriptorem anno eo vixiſſe, quo annales ſuos finit. Nec tamen præfractè iſthoc aſſeverem. Invenio ejus quoque mentionem apud Aventinum; ubi hiſtoriam Romerii de geſtis Germaniæ inter illos refert auctores, quos in ſecundo de Annalibus Bojorum ſequitur.

Imperante Ottone III, anno IↃCCCCXCII, in ſynodo Romanâ obtulit LUITOLPHUS, ſive Ludolphus, Auguſtæ epiſcopus,

 libel-

libellum à ſe ſcriptum de miraculis S. Udalrici: qui à Papa Joanne xv, ac Synodo memoratâ, fuit comprobatus: eodemque in concilio Udalricus eſt relatus in numerum ſanctorum. Acta ea ſynodalis conventus à M. Velſero edita ſunt in lucem: in quibus & illud de Luitolphi libello legitur.

Anonymus monachus S. Launomari literis prodidit tranſlationem S. Benedicti; quæ contigit anno cIↄvII. Ejus verò oculatum ſe teſtem fuiſſe, ipſe teſtatur. Vide annales Aurelianenſes Sauſſeji ad annum memoratum: ubi ex MSo cod. monachi ejus luculentum adducit locum.

DIETHMARUS, ſive *Ditmarus*, Sigefridi, Saxonici Comitis filius, primùm monachus fuit cœnobii S. Joannis Magdeburgi ſub Riddago abbate, hinc præpoſitus Wallibicenſis, ac tandẽ Mersburgenſis in Miſnia Epiſcopus. Chronicorum libros vII reliquit; quibus complectitur geſta quinque imperatorum, Henrici I, Ottonis I, II, III, & Henrici II; cujus temporibus vixit. Meminit & Paullus Langius penè initio Chronici Citizenſis. Ac ſæpius in Saxonia ſua memorat Georgius Fabricius. Sinceriſſimum ſcriptorem appellat Poſſevinus. Opus verò Chronicorum ſcribere orſus fuit anno Chriſti cIↄxvII, ætatis ſuæ xLI, epiſcopatus x, anno uno ante obitum. Quemadmodum cognoſcere eſt ex eo, qui, paullò poſt Ditmari exceſſum, vitam illius literis commiſit.

Æqualis huic fuit GEBHARDUS, epiſcopus Auguſtanus: qui anno ſedere cœpit cIↄvI, ac novennio Eccleſiæ præfuit. De hoc ſuperiùs diximus, ut vitam S. Udalrici, quæ ab æquali ejus ſcripta erat ruſticè, atque ineleganter, nitidius politiúſque expreſſerit: uti & à Bernone Augienſi paullò pòſt factum fuit. Eſt autem Gebhardus ille, qui Eccleſiam S. Afræ à S. Udalrico exſtructam, ubi & ſepeliri voluerat, cõvertit in monaſterium, ductis eò monachis S. Benedicti.

Etiam Henrici II, imò & Conradi Salici tempore, illuſtris fuit ARNOLDUS, *Comes* Vogburgenſis, Marchio de Cham, monachus S. Emmerammi, ad quem Meginfredus, Magdeburgenſis magiſter, & præpoſitus, epiſtolam ſcribit operi ſuo de vita & virtutibus S. Emmerammi præfixam. Quemadmodum autem Meginfredus vitam Emmerammi poſt Cyrinum in literas retulit: ita Arnoldus Comes duos libros fecit de miraculis B. Emmerammi, deque memoria cultorum ejus. Reperies apud Caniſium Tom. II Antiq. Lect. Sui temporis fideliſſimum ſcriptorem appellat Cæſar Baronius Tom. xI ad an. cIↄI.

CAP.

Cap. VI.

Referuntur hiſtorici, qui fuere temporibus Conradi Saliqui, ac deinceps, uſque ad Lotharium II. *Ex quibus anonymus reliquit vitam Burchardi Wormatienſis: alter Chronicon S. Benigni Divionenſis: alius vitam S. Guntheri: Odo Foſſatenſis vitam Burchardi, comitis Pariſienſis: Guntherus Bambergenſis itinerarium peregrinationis ſuæ Hieroſolymitanæ: Thomellus Flander vitam, ac laudes Balduini Pii: Andreas, monachus Vallis-umbroſæ, vitam S. Ioannis Gualberti: anonymus Chronicon Cluniacenſe: Gerochus Richerſpergenſis hiſtoriam de diſſenſu Henrici* IV *imp. & papæ Alexandri* II: *Guilielmus Appulienſis poëma hiſtoricum de geſtis Normannorum in Italia: Gaufredus, monachus S. Benedicti, geſta Roberti Guiſcardi, & fratrum ejus: Haymo Hirſaugienſis vitam, & miracula B. Guilielmi Hirſaugienſis: Raimundus de Agiles, ſive de Podio, hiſtoriam Francorum, qui ceperunt Hieruſalem: item alius geſta Francorum, & aliorum Hieroſolymitanorum: Baldricus Aurelianenſis, ſive Dolenſis, vitam B. Samſonis, & S. Hugonis, & hiſtoriam Hieroſolymitanam: alius vitam Roberti Friſii: item alius res ſui temporis: Guibertus abbas geſta Dei per Francos: Alexander Atrebas vitam B. Goſwini: Ioannes, monachus S. Vincentii, chronicon ſui monaſterii: Domnizo presbyter vitam Machthildis comitis: S. Bruno vitam S. Petri Anagnienſis: Ademarus monachus Chronicon Aquitanicum, & Chronologiam abbatum Lemovicenſium: anonymus geſta Hieruſalem expugnantium: Rupertus Gallus hiſtoriam belli contra Saracenos: Sugerius abbas vitam Ludovici Craſſi, & Ludovici* VII: *Oldericus, ſive Ordricus, hiſtoriam Eccleſiaſticam: Albertus, ſive Albricus Aquenſis, hiſtoriam Hieroſolymitanam: Gauterius cancellarius res ad Antiochiam geſtas: Fulcherius Carnotenſis*

notenſis geſta Balduini, regis Hieroſolymitani: anonymus vitam Tyemonis, epiſcopi Saltzburgenſis.

POſt Henricum II, qui Saxonicæ ſtirpis erat, imperium fuit penes Francones ad Mœnum: qua ex gente princeps imperii habenas accepit Conradus II, Saliquus. Id anno contigit cIↄXXIV. Poſt eum rexit filius Henricus III: tum nepos Henricus IV: hinc pronepos Henricus V: qui regendi vivendique finem anno fecit cIↄcXXV. Intervallo iſto, quod centum & unius annorum eſt, multi claruere rerum geſtarum auctores. Nunc ex his eos commemorabo, de quibus ſuperiori libro nihil dictum eſt nobis.

Antiquiſſimus eorum eſt incerti ille nominis ſcriptor, cujus beneficio nota eſt vita Burchardi, Wormatienſis epiſcopi. Abunde enim præfatio ejus opuſculi declarat, iiſdem temporibus eum, ac Burchardum, vixiſſe. At Burchardus ille inter homines eſſe deſiit anno cIↄXXVI: puta anno XXVII, ex quo poſt fratrem ſuum Franconem honorem epiſcopalem eſt adeptus. Annus is tertius erat Conradi II imperatoris: unde, hoc rerum potiente, vitam illam literis eſſe traditam conſequitur. Præmittitur libellus iſte Collectioni decretorum Burchardi, non quidem in editione Pariſinâ anni cIↄIↄL: ſed Colonienſi, quæ decennio pòſt lucem vidit.

Ætate Henrici III Imp. vivebat ille, qui poſteris tranſmiſit Chronicon S. Benigni Divionenſis: ex cujus cod. MSo quædam de reformatione ejus monaſterii per S. Majolum, adfert *a* Martinus Marrier in biblioth. Cluniac. Etiam quædam inde in notis promit Andreas Quercetanus *b*.

a *Col.* 298.
b *Col.* 62. 123.

Imperante eodem, ætatem agebat ille, qui vitam deſcripſit S. Guntheri, Turingii, Stephani Ungariæ regis cognati, monachi Altahenſis, ac poſtea eremitæ in ſilva Bohemica in Richnach: ubi exactis XXXVII annis deceſſit, præſente Breciſlao duce Poloniæ, quem à ſacro fonte ſuſceperat. Quod de ætate ſcriptoris dixi, planum fit ex eo, quòd familiaris fuit Gunthero; ut cognoſcimus ex iſtis verbis: *Quod nos quidem, qui eum familiariùs cognovimus, frequenter audivimus*. Atqui in eodem legitur libello: *Obiit Chriſti famulus, eremita Guntherus, anno incarnationis Domini* cIↄXLV.

ODO, FOSSATENSIS monachus, claruit primis temporibus Henrici IV: nimirum anno cIↄLVIII, ac vitam ſignavit Burchardi, Comitis Pariſ. Corboili, & Milidun. Ex hoc ſcriptore hiſtoriam de reformatione cœnobii S. Mauri Foſſatenſis per S. Majolum, Cluniacen-

niacenſem abbatem, reperies in bibliotheca *a* Cluniacenſi. Aliqua etiam ex eo in notis ſuis citat Andreas *b* Quercetanus.

a *Col.* 298, *&* *ſeqq.* b *Col.* 67. 68. 117.

Anno Chriſti cIↃLX GUNTHERUS eſt factus epiſcopus Bambergenſis. Sed anno cIↃLXIV cum Sigefrido, archiepiſcopo Moguntino, & compluribus aliis, ſummi generis ac dignitatis viris, profectus fuit in terram Sanctam, ſtrenueque rem geſſit. Vir erat diſertus, & variarum linguarum cognitione inſtructus. Ac peregrinationis ſuæ Itinerarium reliquit. Quod tamen non planè perfecit. Quippe anno cIↃLVI, è Palæſtina domum rediens, in Carinthia incidit in morbum: nec ita multò pòſt ibidem exceſſit. Corpus Pabenbergam relatum, & maximo cum honore terræ mandatum fuit.

THOMELLUS FLANDER claruit anno cIↃLXX, atque opus condidit de vita, & laudibus Balduini Pii, Flandriæ Comitis, qui *inſulanus* quoque vocatus eſt ab inſula, oppido natali: ubi & deceſſit an. cIↃLXXIII ac in templo à ſe condito ſepultus. Meminit & Thomelli, & ætatis ejus, atque operis, Mejerus lib. III rerum Flandricarum ad annum memoratum, atque alibi. Sanderus lib. III de ſcriptoribus Flandriæ, & Sweertius in Athenis Belgicis, autores ſunt, juſſu Abbatis ſui B. Rolandi, condidiſſe chronicon de fundatione cœnobii Elnonenſis.

Temporibus etiam imperatoris Henrici IV vivebat ANDREAS, monachus Vallis umbroſæ; qui ſanctimoniâ claruiſſe dicitur. Hic conſignavit vitam magiſtri ſui, S Joannis Gualberti; qui Ordinem Vallis umbroſæ inſtituit, ac deceſſit anno cIↃLXXIII.

Circa annum cIↃLXXX, ætate S. Hugònis, Cluniacenſis abbatis, vixit Incertus ſcriptor Chronici Cluniacenſis: ut Andreas Quercetanus ait notis in biblioth. Cluniac. Ubi & non ſemel eum ad partes advocat.

Fortaſſe etiam hic locum affectat ejuſdem, ut videtur, temporis ſcriptor, GEROCHUS, RICHERSPERGENSIS antiſtes. Memoratur Aventino lib. VII annalium Bojorum. Nam locutus de diſſenſione inter Henricum IV imp. & Alexandrum II Papam, hæc ſubjungit: *Gerochus, Richebergenſis præſul, de hoc diſſidio complura ſcripſit; quibus titulum de Antichriſto dedit.* Non dubium igitur, quin illius temporis hiſtoria ab eo prodita ſit: verùm ex titulo, *De Antichriſto*, quem operi ſuo fecerat, ſuſpicio mihi oboritur, non tam more hiſtorico id egiſſe; quàm inſtar Gildæ deſcribentis Britanniæ excidium, vel potiùs deplorantis. nempe & Gerochus caſtigare

voluit mores ſui ſeculi, qui ſpiritum planè ſpirabant Antichriſti.

Henrico IV imperante, etiam GUILHELMUS APPULIENSIS famam extendit libris quinque carmine conſcriptis heroico de rebus Normannicis in Italia, ac regno Neapolitano geſtis. Editionem ejus Rhotomagi *a* procuravit Joannes Tiremæus, Fiſci in Rotomagenſi provincia advocatus. Incipit hoc pacto:

a *Anno 1582. excudente Richardo Petit, & Richardo l'Alleman.*

Geſta ducum veterum veteres cecinere poëtæ:
Aggrediar vates novus edere geſta novorum.
Dicere fert animus, quo gens Normannica ductu
Venerit Italiam; fuerit quæ cauſſa morandi;
Quoſve ſecuta duces Latii ſit adepta triumphum.

Hæc argumentum operis oſtendunt. Exinde compellat eos, quorum mandato laborem eum fuerit aggreſſus. Hunc enim in modum progreditur:

Parce tuo vati pro viribus alta canenti,
Clara Rogere ducis Rodberti, dignaq; proles;
Imperio cujus parere parata voluntas
Me facit audacem; quia vires, quas labor artis,
Ingeniumque negat, devotio pura miniſtrat;
Et patris Urbani reverenda petitio ſegnem
Eſſe vetat; quia plus timeo peccare negando,
Tanti Pontificis quàm juſſa benigna ſequendo.

Hinc cognoſcimus, poëma illud ſcripſiſſe poſtulato, tum Urbani II, papæ Romani; qui ſedere cœpit anno CIƆLXXXVII, atque anno deceſſit CIƆXCIX: tum Rogerii Boſſi; qui frater erat Roberti Guiſcardi; Siciliæque, unde Saracenos ejecerat, comes; anno autem CIƆCI, admodum natu grandis, obiit. Eoque majoris hiſtoricum hoc Guilielmi poëma fieri à nobis convenit, quòd eorum, quæ commemorat, teſtis fuerit oculatus.

Ejuſdem Rogerii comitis poſtulato, GAUFREDUS, MONACHUS S. Benedicti, libros IV reliquit *de acquiſitione regni Siciliæ, Calabriæ, Apuliæ, & inſulæ Siciliæ, per glorioſum principem Robertum Guiſcardum, & fratres de Normannia venientes.* Eſt omnino accuratus in diſtinguenda temporum ratione: eoque nomine laudatur ab Dominico Portonario: qui primus in lucem produxit. Habes in quarto volumine hiſtoricorum, quibus rebus Hiſpaniæ lucem afferre curæ fuit.

HAYMO, ſeu Heymo, *Hirſaugienſis* cœnobii prior factus eſt anno Chr. CIƆXCII. Scripſit vitam ac miracula B. Wilhelmi, abba-

tis

tis Hirſaugienſis: in cujus locum ipſe ſucceſſerat, cùm, Gebhardo defuncto, Guilielmus ex Priore Abbas ejuſdem cœnobii fieret. Sed vitam Guilielmi alius ejus cœnobii monachus, cùm locupletare vellet, reddidit breviorem. Auctor Tritthemius in Chronicis cœnobii Hirſaugienſis: ubi & illud refert, Haymonem hunc etiam homilias reliquiſſe: eas commixtas legi homiliis Haymonis, Halberſtadenſis epiſcopi: qui totis duobus ſeculis Hirſaugienſi hoc antiquior fuit: eſſeque non admodum diſſimilem amborum dictionem: imò ſagaciſſimis etiam haut facile eſſe homilias eas internoſcere.

RAIMUNDUS DE AGILES, Canonicus Podienſis, capellanus comitis S Ægidii, hoc eſt, Tholoſani, ac epiſcopi Podienſis, expeditioni interfuit in Orientem anno CIↃXCV. Quin præſens aderat, cùm lancea Dominica effoderetur; ac, priuſquam tota è terra extracta eſſet, mucronem fuit oſculatus; poſteaque eam in prœlio tulit: ut ipſe narrat opere eo, quod inſcribitur, *Hiſtoria Francorum, qui ceperunt Hieruſalem*. Opus hoc procudit poſtulato Pontii Balonenſis, ſive de Baladuno, viri nobilis, ac Toloſano comiti familiaris. Orditur à Comitis ejuſce in Sclavoniam ingreſſu, ac deſinit in victoria Ammirati ſive Ammiraviſi Babylonici. Ut quinquennii & ille hiſtoriam complectatur, eorum inſtar, de quibus diximus. Habes eum in Tomo I Hiſtoriæ Orientalis, quæ inſcribitur, *Geſta Dei per Francos*. Eſtque idem, ac ille, qui in Geſnerianæ bibliothecæ compendio à Simlero vocatur RAIMUNDUS DE PODIO, exſtareque dicitur in bibliotheca Londinenſi.

Anonymus Italus, auctor operis, quod inſcribitur, *Geſta Francorum, & aliorum Hieroſolymitanorum*, anno vivebat CIↃXCV, ac deinceps. Incipit ab Urbani Papæ II itinere in Gallias, & prædicatione crucis; quę incidit in annum CIↃXCV. Ac deſinit in anno CIↃXCIX; quo Ammiraviſus Babylonis ad Aſcalonem victus, & Hieroſolyma capta fuit. Quinquennii igitur hiſtoriam comprehendit. Vidit pleraque ea, quæ refert: qui in comitatu fuerit Boamundi: quemadmodum liquet ex lib. I cap. IV. lib. IV cap. XIX, XXIII, &c. Prodiit hic ſcriptor primùm beneficio Paulli Petavii, Galli, & Guilielmi Cambdeni, Angli. Atque exſtat Tom. I Orientalis Hiſtoriæ *a*. *a Hanoviæ prodiit typis VVechelianis an. 1611.*

Extremis Henrici IV temporibus, hoc eſt, circa an. CIↃC, ac deinceps, cùm Papa foret Paſchalis II, claruit BALDRICUS AURELIANENSIS. Priùs hic monachus, & abbas Burgulienſis fuit: pro quo perperam *Burgalenſis* ſcriptum eſt apud Vincentium

Belluacenſem, & auctorem Chronici Belgici magni. At poſtea factus eſt archiepiſcopus *Dolenſis* in Britannia Aremorica. Vitam ſignavit B. Samſonis, epiſcopi Dolenſis: item vitam S. Hugonis, Rothomagenſis epiſcopi; quæ MSa exſtat, cùm Antverpiæ apud Miræum, tum Atrebati in monaſterio S. Vedaſti. Præterea libris quatuor condidit hiſtoriam Hieroſolymitanam; quæ ex Pythœi, & aliorum MSis, cum aliis Orientalium expeditionum ſcriptoribus divulgata eſt in Germania *a*. In præfatione ait ipſe, opus ſe hoc prope ſexagenarium cœpiſſe. Orditur ab anno CIƆXCV, quo initium habet peregrinatio in Orientem: deſinit verò in captis Hieroſolymis, quod quinquennio pòſt contigit. Ex præfatione cognoſcimus, interfuiſſe eum conſilio Claremontano; unde illa in Orientem expeditio originem cœpit. Ibidem ait, ſequi ſe hiſtoriam anonymi cujuſdam ſtylo ſcriptam planè ruſtico, & incondito. At Baldricum hunc non verè modò, ſed etiam diſertè ſcribere, judicium eſt ejus, qui ſe exſcribere eum profitetur, Ordrici dico Vitalis Angli: qui & alia de eo refert, quæ legere licet apud eruditum auctorem προλεγομένων in Hiſtoriam Orientalem. Citat Baldricum hunc Vincentius Belluacenſis Speculi Hiſtorici lib. XXV cap. XCVI, & alibi: item canonicus regularis prope Nuſſiam in magno Chronico Belgico. Cuſpinianus quoque eum inter illos recenſet, è quibus in ſcribendis imperatoribus ſuis profecerit.

a *Hanoviæ anno* 1611.

Circa annum CIƆC, imperante adhuc Henrico IV, anonymus Germanus exaravit vitam Roberti Friſii, comitis Flandriæ; qui deceſſit anno CIƆXCIII, IV Idus Octobris. Meminit Mejerus ad annum dictum: *De donatione Philippi,* inquit, *vide tabulas inter epiſtolas: ubi & hiſtoriam hujus comitis Roberti invenies ſcriptam ab quodam Germano quadringentis, & amplius, abhinc annis.*

Itidem circa annum CIƆC anonymus quidam egit de rebus ſui temporis; qui in bibliotheca Vaticana aſſervatur; unde quædam ſe exſcribere profitetur Cæſar Baronius ad annum memoratum.

Etiam GUIBERTUS, nobilis Gallus, abbas monaſterii S. Mariæ Novigenti, quod in Laudunenſi pago ſub Cociaco caſtro ſitum eſt, anno CIƆC claruit; ac reliquit opus, quod inſcripſit ipſe, *Geſta Dei per Francos*. Sunt ii ſeptem Hieroſolymitanæ hiſtoriæ libri, quos dicavit Lyſiardo, Sueſſionenſi epiſcopo: de quo ſuperiori libro dictum nobis. Hoc in opere profitetur, ſcribere ſe non viſa; ſed aliorum ſcripta ſequi; attamen ita ut, quæ deeſſent, interſerat ex relatu aliorum, qui præſentes fuiſſent. Perducit hiſtoriam belli ſacri,

cri uſque ad regnum Balduini I; qui frater erat Guilielmi Bulionii. Habes in tomo Orientalis Hiſtoriæ ſæpius memoratæ. Prætereà autem commentatum ſe ait in Geneſin; ſed ſimpliciore, quàm hîc utatur, ſtylo. Guiberti hiſtoriæ additur anonymi appendix, quæ pertexit res geſtas uſque ad annum cIↃCXII.

Præter iſtos ALEXANDER *Atrebas*, abbas ſecundus cœnobii Aquicinctini, inclaruit eodem anno cIↃC. Hic vitam prodidit B. Goſvini ſeu Goſſuini, cui ſucceſſerat.

Extremis Henrici IV, ac primis Henrici V temporibus, cùm papa foret Paſchalis II, JOANNES, monachus cœnobii S. Vincentii ad Fontes Vulturni, poſteritatis memoriæ conſultum ibat Chronico ſui monaſterii: quod ſupereſt MSum literis Longobardicis. Unde quædam in arduo Annalium ſuorum opere exſcribit Baronius ad an. IↃCCCXCII, & item an. IↃCCCCLXIII.

Etiam Henrici IV, ac V tempore, floruit DOMNIZO presbyter: qui carmine heroico complexus eſt vitam Mathildis comitis. Obiit ea anno cIↃCXV: ut iſtis verſibus Domnizo indicat:

His dum quarta monet Indictio, jungitur atque
Virginei partus qui currere cœperat annus
Millenus quintusdecimus centeſimus; illum
Natalem Chriſti voluit celebrare Mathildis.

Pleriſque eorum, quæ ſcribit Domnizo, ipſe interfuit. Impensè autē Papæ partibus favet adverſus imperatorem Henricum IV. Ac crebrò in temporibus Mathildis teſtis advocatur à Cæſare Baronio.

S. BRUNO, Signenſis epiſcopus, poſteaque quadrageſimus Caſinenſis monaſterii abbas, floruit temporibus Henrici IV, & V Impp. Vide de eo Petrum diaconum in Caſinenſi hiſtoria cap. XXXIII, & deinceps. Prætereà, quorum Petrus ille mentionem facit, etiam conſignavit vitam S. Petri, Anagniæ epiſcopi; qui deceſſit anno cIↃCV. Meminit ad eumpſe annum Baronius.

ADEMARUS, Raimundi filius, monachus S. Martialis Lemovicenſis, vivebat an cIↃCX: ac Chronicon Aquitanorum, & Chronologiam reliquit abbatum Lemovicenſium: ex cujus codice MSo teſtimonium de S. Odone Cluniacenſi, & alterum de S. Majolo, aliudq; de Odilone, adfert *a* Martinus Marrier in bibliotheca Cluniacenſi. Quædam & ex eo depromit in notis ſuis *b* Andreas Quercetanus Turonenſis. Alius ab eo eſt Adamarus Roberti, Lemovicenſis, J. V. doctor; qui vixit anno cIↃCCCXLII. Is primùm Lexovienſis fuit epiſcopus, exinde Atrebatenſis, tum Morinenſis, pòſt

a *Col.* 57, 303, 334.
b *Col.* 10, 63, 64, 80, 99, 163.

Senonenſis Archiepiſcopus, ac tandem à papa Clemente VI cardinalis factus eſt Tit. S. Anaſtaſiæ.

Anonymus ſcriptor *de geſtis Francorum Hieruſalem expugnantium*, vitam egit anno cIↃCX, ac deinceps. Diviſum ejus opus fuit in partes duas, quarum periit prior. Poſterior inchoat ab anno cIↃC: quo Balduinus Edeſſanus profectus eſt ad fratrem Godefridum Bulionium. Definit verò in anno cIↃCXXIV: quo Tyrus eſt obſeſſa. Reperies eam partem in Hiſtoriæ Orientalis Tom. I. Meminit hujus operis jam ante annos quingentos Gaulterus, Tarvanenſis diaconus, in vitâ S. Karoli, comitis Flandriæ, martyris, cap. III. Quo de ſcriptore capite proximo dicemus.

Ad tempora Henrici V pertinet RUPERTUS GALLUS, monachus S. Remigii: qui libris X comprehendit hiſtoriam belli Chriſtianorum contra Saracenos. Prodiit Baſileæ *a*.

Imperante & Henrico V, claruit SUGERIUS, qui in nonnullis libris *Sigerius*, abbas. S. Dionyſii, unus eorum, quos Galliæ rex Ludovicus Craſſus obviam miſit Papæ Gelaſio II, cùm in Galliam fugiſſet ſuppetias poſtulans adverſus Henricum imperatorem. Hic Sugerius ad Goſlenum, Sueſſionenſem epiſcopum, vitam ſcripſit, tum regis Ludovici Craſſi, tum filii ejus, Ludovici, VII hujus nominis regis Galliæ. Utraque è Petri Pithœi bibliotheca primùm lucem vidit *b*. Meminit Sugerii hujus Otto Friſingenſis lib. I cap. LV. Obiit an. cIↃCLI. Ad eum jam graviter ægrotantem, ac fortaſſe moribundum, exſtat B. Bernardi Claravallenſis epiſtola *c*, quâ illum hortatur, ne vitam hanc exuere formidet; ſed ad mortem, ac meliorem vitam, fortiter ſe componat.

Eodem rerum potiente, anno cIↃCXX, ac deinceps, in terris egit OLDERICUS, qui & ORDRICUS VITALIS, monachus Uticenſis, Lexovienſis diœceſios: qui ab aliquibus Anglus fuiſſe prędicatur. Conſignavit hiſtoriam Eccleſiaſticam: quæ MSa ſupereſt. Ex eo locus quidam adducitur *d* in bibliotheca Cluniacenſi, inter teſtimonia de fundatione monaſterii Cluniacenſis. Et alius *e* de S. Hugone, abbate Cluniacenſi. Et tertius de Pontio Cluniacenſi *f*. Etiam, partem ejus MSam habere ſe, ait doctiſſimus ſcriptor προλεγομένων in Tomos Hiſtoriæ Orientalis, quæ inſcribitur, Geſta Dei per Francos. Ubi & pluſcula ex eo citantur de Baldrico, Dolenſi archiepiſcopo; ex quibus Baldrici temporibus vixiſſe, cognoſcere ſit.

ALBERTUS, canonicus, & cuſtos, ſive ædituus Eccleſiæ A-

QUENSIS,

a *Apud Henricũ Petri.*

b *In corpore hiſtoricorũ Francicorum qui prodiere, Francofurti an. 1596.*

c *Num. 266.*

d *Col. 8.*

e *Col. 468.*

f *Col. 555.*

QUENSIS, qui in quibuſdam codd. ALBRICUS vocatur, ſcripſit *hiſtoriam Hieroſolymitanæ expeditionis ſuper itinere* (vel, ut ipſe loquitur, paſſagio) *Godefridi de Bullione, & aliorum principum.* Conſtat id opus libris duodecim, accurateque omnia perſequitur. Primus edidit *a* Reineccius: ſed abſque nomine auctoris. Itaque lib. II cap. XLVIII vocamus *anonymi chronicon Hieroſolymitanum.* Sed poſtea incidimus in præfationem Davidis Hœſchelii, quam Annæ Comnenæ Alexiados libros præmiſit: ubi auctorem hujus Chronici appellat *Albertum, Canonicum Aquenſem.* Hinc in manus noſtras venere Tomi Hiſtoriæ Orientalis, Hanoviæ editi anno CIƆIƆCXI: ubi Reinecciana editio, ſed nomine Alberti appoſito, exprimitur. Quod autem libro II putabamus, ſcriptorem hunc omnium eorum, qui Hieroſolymitanam expeditionem ſcripſerint, antiquiſſimum videri, id omnino ſecus eſt. Nam priores eo ſunt, qui ipſi interfuere itineri huic: ut anonymus auctor libri, qui inſcribitur, *Geſta Francorum, & aliorum Hieroſolymitanorum.* Item Robertus monachus, & abbas S. Remigii. Adhæc Raimundus de Agiles, ſive de Podio. Nec dubito, quin antiquior quoque eo ſit Baldricus, Dolenſis archiepiſcopus; etſi is non viſa, ſed lecta, auditaque referat. Denique Albertum hunc iis, quos diximus, recentiorem eſſe, ex eo etiam colligimus, quòd non paullò ulteriùs, quàm iſti, hiſtoriam producat. Nam cùm illi quinquennii res narrent: hic ab expeditionis initio progreditur uſque ad annum ſecundum regis Balduini II: ita ut res exponat annorum XXIV.

a *Helmæſtadii an.* 1602.

GAUTERIUS CANCELLARIUS, qui aliis *Galterius*, vixit anno CIƆCXX. Deſcripſit res ad Antiochiam feliciter quidem geſtas anno CIƆCXV; infeliciter autem an. CIƆCXIX. Bellis iis ipſe interfuit Gauterius. In præfatione ait, *ſe utriuſque fortunæ participem* eſſe. Etiam *ingenium carceris vi hebetatum* ſibi eſſe, conqueritur. Natione eſſe Gallum, Gallicíſmi oſtendunt. Habes in Tomo hiſtoriæ Orientalis ſæpius memorato.

FULCHERIUS CARNOTENSIS Capellanus fuit Balduini, regis Hieroſolymitani: cujus & geſta enarravit. Reprehenditur à Guiberto abbate in bellis Antiochenis cap. XXIX, XXX, XXXI, & XXXVIII. Sed à bona fide eum commendat Ordricus Vitalis lib. IX hiſtoriæ Eccleſiaſticæ; item Guilielmus Malmesburienſis lib. IV; qui addit, uſum eſſe *ſtylo, non quidem agreſti; ſed, ut dici ſolet, ſine nitore, & palæſtra, & qui alios commonere potuerit, ut accuratiùs ſcriberent.* Meminit & monachus ille prope Nuſſiam, qui auctor eſt Chronici Belgici

Belgici majoris à Piſtorio editi; item auctor Dialogorum de Hierarchia ſubcæleſti lib. I cap. x & lib. IV cap. IX, cujus verba ex MSo codice Pythœano promit eruditus auctor προλεγομένων in Hiſtoriæ Orientalis ſcriptores. Atque idem obſervat, hunc ipſum intelligi à Papirio Maſſono in Urbano II, cùm ait, *Balduinus Carnotenſis, belli Sacri, cui interfuit, primus ſcriptor*. Nempe quia Fulcherius Balduini erat capellanus, eò Balduinum pro Fulcherio dixit. Quemadmodum quia Fulcherius erat Carnotenſis, eò ex Carnotenſi eundem perperam Cardinalem fecit antè citatus auctor Hierarchiæ ſubcæleſtis. Cæterùm non deſunt codices, ubi Fulcherius in tres libros diſtinguatur: nempe ut liber ſecundus à Balduino I, tertius à Balduino ſecundo auſpicetur. Orditur Fulcherius ab initio belli ſacri; puta ab anno cIↃxcv: verùm non continet ſe intra quinquennium, ut plerique alii ſcriptores, de quibus vidimus; ſed pertingit uſque ad annum cIↃcxxIV.

Henrici V, ac fortaſſe etiam Lotharii II, ac Conradi III temporibus, fuit ille, qui in literas retulit paſſionem S. Diemonis, ſeu Tyemonis, ſive Themonis, vel Diethmari, aut Theodomari (variè enim id nomen ſcribi ſolet) Archiepiſcopi Juvavienſis, ſeu Saltzburgenſis: qui in terram ſanctam proficiſcens, in itinere captus, & cum ſociis à Saracenis eſt interfectus. De quo ſic Otho Friſingenſis, *Quòd ob fidem Chriſti paſſus ſit, fideliſſima traditio habet*. Vitam eam Tyemonis habes apud Caniſium T. IV Ant. Lect. Ac Chronicon Reicherſpergenſe, ante annos CCCC conſcriptum, meminit ejus ad annum cIↃLXXXVIII. Ubi cùm retuliſſet miraculum, quod contigit, cùm Gebhardus, Saltzburgenſis epiſcopus, cœnobium fundaret, item cùm ſepeliretur; ſubjungit hæc verba, *Vt legitur in paſſione Thymonis, ſucceſſoris ejus*. Ad fidem illi conciliandam pertinet, quòd eam hiſtoriam auctor ab iſtis acceperit, qui ipſi expeditioni interfuerant. Id verba hæc indicant: *Quidam namque Chriſtianorum, qui omnem poſtea paſſionis hiſtoriam noſtris partibus retexuit, teſtabatur, ſe, ſub ipſa hora tranſitus, martyris de corpore vidiſſe Angelicum chorum cum hymnis cœleſtibus venientem*. Æqualis erat Conradi ab Abenſperg, qui Henrici IV capellanus fuit, ac Tyemoni in epiſcopatu Saltzburgenſi ſucceſſit anno cIↃcv: anno autem deceſſit cIↃcXLVIII. Eum deſignat hic ſcriptor verbis iſtis: *Hujus Conradi temporibus, noſtrâ jam memoriâ* (ita pro *majora* reſcribendum) *quaſi novum & meliorem intuitum accipiens locus*, &c.

CAP.

CAP. VII.

Commemorantur hiſtorici, qui fuere temporibus Lotharii II, *Saxonis, item imperatorem Suevicæ familiæ, atque Ottonis* IV, *Saxonis, qui Suevicæ domus lineam interſecat.*

Scriptores, quos dixi, & argumentum, quod tractarunt, hujuſmodi eſt. Fr. Gualtherus Tarvanenſis reliquit vitam Caroli Boni, Flandriæ comitis. Bernardus Compoſtellanus diplomata paparum, & regum Hiſpaniæ. Anſelmus abbas Gemblacenſis auctarium Chronici Sigeberti. Folcardus Beneventanus Chronicon Beneventanum. Gerardus à Nazareth vitam abbatis Heliæ. Rainaldus, abbas Caſinenſis, vitam S. Severi, epiſcopi Caſinenſis. Tundalus Hibernus apparitiones ſibi factas. Anonymus geſta conſulum Andegavenſium. Alius geſta Trevirorum. Metellus Tegelenſis vitam, ac laudes S. Quirini. Guimannus Atrebas originem, ac privilegia monaſterii Vedaſtini. Petrus Bleſenſis res geſtas Henrici II, *Angliæ regis. Hugo Falcandus hiſtoriam calamitatum, quas Siculi ſunt perpeſſi temporibus Guilhelmi* I, *&* II. *Alius Chronicon Foſſæ Novæ. Otto Morena Laudenſis, & Acerbus Morena, res geſtas Frederici Barbaroſſæ. Romualdus Salernitanus Chronicon. Albertus Fiſcanenſis itidem Chronicon. Item Odo Muremundenſis Chronicon. Hugo Novantus hiſtoriam de Guilhelmo Longſhampio, epiſcopatu ſuo, & cancellariatu privato. Henricus Soliacus ſive Bleſenſis inventionem corporis Arturi regis. Anonymus res Orientis per annos* LXIII. *Martinus presbyter Chronicon Cæſarum, & Paparum. Ioannes Hantivillenſis antiquitates Angliæ. Galfridus Burtonenſis vitam S. Moduennæ Hibernicæ. S. Iuliani monachus anonymus Chronicon Turonenſe. Wilkindus de Spoleto geſta Alexandri Magni, & Frederici Barbaroſſæ. Iuſtinus Dominicanus vitam S. Dominici. Thomas de Ceperano vitam, ac miracula, S. Franciſci.*

ciſci. Bartholomæus Vicentinus epitomen de vitis Sanctorum.

POſt Henricum V imperare anno cIↃCXXV cœpit Lotharius Saxo. Ei anno cIↃCXXXVIII ſucceſſit Conradus III; qui primus è Suevorum familia imperium obtinuit. Exinde rerum eſt potitus ejus fratris filius, Fredericus I, cognomento Barbaroſſa. Tum Barbaroſſæ filius Henricus VI. Exinde alter filius Philippus. Hinc Suevicam familiam interrupit Otho IV, genere Saxo. Sed poſt Othonem rediit imperium ad Suevos. Nam ſucceſſit ei Henrici VI filius, Fredericus II. Huic item ſuus filius, Conradus IV, Barbaroſſæ pronepos; qui obiit anno cIↃCCLIV. Nunc complectar hiſtoricos, qui ſub his Cæſaribus vixere: intervallo nempe annorum. CXXIX. Tot enim ſunt ab exceſſu Henrici V, ultimi Cæſarum è Franconibus ad Mœnum, uſque ad obitum Conradi IV, in quo imperium penes Suevos eſſe deſiit.

Lotharii Saxonis Imp. temporibus claruit FR. GUALTERUS, Moinenſis, ſive TARVANENSIS Eccleſiæ canonicus & Archidiaconus. Hic ad Joannem, Tarvanenſem Epiſcopum, ſcripſit vitam Boni ſive, ut alii vocant, Magni, aut Sancti, comitis Flandriæ, qui occiſus eſt anno cIↃCXXVII, VI Non. Mart. Unde ſatis ætas Gualteri hujus cognoſcitur. Nam Carolo Bono coætaneus fuit. Exſtat hic liber MSus Lovanii in Collegio ſocietatis Jeſu. Meminit ejus Jacobus Mejerus in annalibus Flandr. ad annum proximè memoratum: ubi ἁπλῶς Gualterum monachum vocat. Atque addit, fuſiùs meliuſque hiſtoriam eampſe tractari à GALBERTO BRUGENSI. Sandenus tamen libro de ſcriptoribus Brugenſibus eundem eſſe exiſtimat Gualterum monachum & Galbertum Brugenſem. Gualterus hic Tavanenſis ex MSo codice bibliothecæ S. Mariæ Igniacenſis expreſſus Lutetiæ primùm lucem adſpicere cœpit an. cIↃIↃXV.

Anno Chriſti cIↃCXXIX BERNARDUS Compoſtellanæ Eccleſiæ, ut nunc loquimur, theſaurarius, librum congeſſit, continentem ſummorum pontificum, & antiquorum Hiſpaniæ regum diplomata; opus ad illuſtrandas Hiſpaniæ antiquitates, & veram temporum rationem, perutile, ut de eo cenſet Ambroſius Morales; qui, conceſſu archiepiſcopi Compoſtellani, uſus eo aliquando fuit; atque inde excerpſit diploma regis Veremundi, II quod habemus Tom. IV ſcriptorum de rebus Hiſpanicis.

Eodem

Eodem tempore vixit ANSELMUS, abbas *Gemblacenſis* cœnobii in Brabantiâ. Hic chronicon Sigeberti ab anno Dom. cIↃcxII, quo Sigebertus ſcribendi, & vivendi finem fecit, perduxit uſque ad annum cIↃcxxxv: quemadmodum inde uſque ad annum cIↃcxLIX continuavit alius incerti nominis: hinc uſque ad annum cIↃccxxv monachus quidam Aquicinctinus. De Anſelmi auctario ita ſcribit Magni Chronici Belgici auctor, ad annum cIↃcxxxvII: *Anſelmus, octavus abbas Gemblacenſis cœnobii, hoc anno obiit: qui adhuc vivens, etſi corpore invalidus, tamen erga Dei cultum, & Scripturarum exercitium, erat ſtrenuus: & Chronicon, à fine Chronici à Sigeberto, venerabili Gemblacenſis eccleſiæ monacho, deſcriptum ad hunc uſque annum perduxit; & viſa, vel à fidelibus relatoribus audita, poſterorum notitiæ reliquit.*

Henrici v, Lotharii II, & primis Conradi III temporibus, in ſtudiis verſabatur FOLCARDUS, Beneventanus domo, atque ejuſdem urbis clericus, auctor Chronici Beneventani: quo narrantur res geſtæ ab anno cIↃcxIII, uſque ad an. cIↃcxL. Codicem hunc habuit Maximilianus à Palumbaria, archiepiſcopus Beneventanus: à quo eum ſe accepiſſe, ait Baronius ad annum cIↃcxIII, atque addit, ex Folcardo hoc pleraque ſe in Annalibus ſuis hauſiſſe: eumque res ſincerâ planè & integrâ fide narrare: quippe qui referat iſta, quæ vel ipſe viderit, vel viderint illi, à quibus hæc accepiſſet.

GERARDUS A NAZARETH, patriâ Galilæus, primùm apud Nazareth, hinc in Montana Nigra prope Antiochiam Eremita fuit, ac tandem epiſcopus Laodicenſis, vir Græcè Latineque doctus, floruit anno cIↃcxL, ac præter ea, quæ adverſus Salam templarium edidit, & opus de una Magdalena adverſus Græcos, item aliud de converſatione ſervorum Dei, ad Guilielmum presbyterum, & aliud ad ancillas Dei in Bethania, etiam conſignavit vitam abbatis Heliæ. Monuit id Simlerus in epitome bibliothecæ Geſneri, atque item ex eo Poſſevinus in Apparatu.

Temporibus Conradi III imp. ac papæ Innocentii tertii, hoc eſt, circa annum cIↃcxL, abbas Caſinenſis monaſterii erat RAINALDUS, ejus nominis ſecundus. Hic (ut legere eſt apud Petrum, diaconum Caſinenſem, lib. IV Chronici Caſinenſis cap. cxxIx) *nobiliſſimo Marſorum Comitum genere, Valeriâ provinciâ ortus fuit*: ac, ut ibidem dicitur, vir erat *honeſtiſſimus, & humanarum divinarumque rerum ſcientiâ clarus*. Plura de eo inibi. Factus tandem

eſt Cardinalis Tit. S. Marcellini & Petri. Præter verſus in honorem Sanctorum, etiam ſignavit vitam S. Severi epiſcopi Caſinenſis.

TUNDALUS, natione Hibernus, patriâ Caſſellenſis, profeſſione Cartuſianus, ab Eiſingrinio refertur ad an. cIↃcXLVIII. Reliquit librum Apparitionum ſuarum. De quo judicium ferant, qui videre.

Auctor incertus, qui de geſtis conſulum Andegavenſium egit, vixit anno cIↃcL. Ex ejus cod. MSo quædam adfert *a* Martinus Marrier in biblioth. Cluniac. ſæpiuſque ad partes cietur in notis ab Andrea Quercetano *b*.

Anonymus de geſtis Trevirorum vixit anno cIↃcL, vel circiter. Ejus editionem, cum paralipomenis ad ſua uſque tempora, promiſerat Gaſpar Bruſchius Egranus; qui temporibus claruit Caroli V imp.

a *Col.* 582, *&* 470.
b *Col.* 36, 40, 42, 45, 46.

METELLUS, TEGERENSIS, ſeu *Tegerſeenſis* monachus, celebrabat vitam ac laudes S. Quirini carmine lyrico, imperante Frederico Barbaroſſa. De poëta hoc ſic Gaſpar Bruſchius lib. I. de Patavio Germanico: *Habetur hodie adhuc in ornatiſſimi ejus* (Tegorini) *cœnobii bibliotheca Metellus auctor, qui Tegorinus monachus anno Chriſti* cIↃcLX *floruit, ac lyricis carminibus non invenuſtis totam fere hujus divi vitam elegantiſſimè deſcripſit, ſecutus per omnia ordinem Horatii, poëtæ Venuſini, in Odis. Hunc librum Quirinalia inſcripſit, quòd de S. Quirini tantùm laudibus propoſuerit dicere: etſi interim de Claudio, Decio, ac Philippo Imperatoribus, plurima immiſceat.* Hæc Metelli Quirinalia Caniſius edidit Tom. I Antiq. Lect.

GUIMANNUS Atrebas, monachus Vedaſtinus, temporibus ejuſdem imp. deſcripſit monaſterii Vedaſtini originem: ac pertinentia eò imperatorum, regum, & pontificum privilegia collegit.

Etiam Frederici hujus ætate ſub Henrico III, Angliæ rege, effulſit PETRUS BLESENSIS, Bathonienſis in Anglia archidiaconus, & Cantuarienſis archiepiſcopi cancellarius: de quo plura qui volet, adeat præter alios vitam ejus à Joanne Buſæo Noviomagenſi conſcriptam, atque operibus ejus, quæ quidem reperiri potuere, in Moguntinâ editione præmiſſam. Sed præterea librum fecit *De rebus geſtis Henrici* II, *regis Anglorum:* cujus meminit non Balæus modo: ſed ipſe Bleſenſis extremâ epiſtolâ XIV: Illud, inquit, *noveritis quod ad gratiam, gloriam, & magnificentiam Domini Regis, jam de actibus*

eſus librum ex magnâ parte compoſui; qui veſtræ fraternitati communicandus eſt: ſed adhuc opus illud manus artificis corrigit, atque elimat. Idem rogatu abbatis & conventus Croilandienſis Ingulphę hiſtoriæ appendicem adjecit, quâ hiſtoriam illam ad ſua uſque tempora perducit: ut annotavit Brianus Twijnus lib. I de antiquitate Oxonienſis Academiæ: ubi & ex appendice eâ illuſtrem περικοπὴν adducit. Locus is iiſdem verbis legitur in appendice, quæ tum in Anglicanâ, tum in Germanicâ editione ſubjungitur Ingulpho. Sed inſcriptio utrobique eſt, *Appendix incerti auctoris ad Ingulphum.* Quare, quòd auctoris ejus nomen ſcimus, id Briano debemus; quem in MSSis illud inveniſſe, facilè mihi perſuadeo.

HUGO FALCANDUS itidem Barbaroſſæ coætaneus fuit; ac ad Petrum, Panormitanæ eccleſiæ theſaurarium, hiſtoriam ſcripſit calamitatum; quæ Siciliam ſub Wilhelmo I, & II, annis prope XXIII afflixerunt. Incipit autem à Rogerio, Siciliæ comite, & Roberto Guiſcardo, Apuliæ duce. Fidem eo magis meretur, quia illa refert, quibus præſens interfuerat: ac præfatione ſuâ ad Petrum (quam anno CIƆCLXVI, nempe ſimul ac obierat Guilhelmus Bonus, Siciliæ rex, exaravit) cuncta ea Siciliæ mala præſagiit, quæ ab imperatore illi poſtmodo contigerunt. Alterum quoque eſt, quod eum non leviter nobis commendet. Nam fuſiùs omnia, majorique curâ, perſequitur; quàm poſtea in Sicula ſuâ hiſtoria fecit Fazellus. Ita ut longè plus fructus ex eo civilis prudentiæ ſtudioſus haurire poſſit; quàm illis, quæ à Fazello referuntur. Primus eum ex bibliotheca Matthæi, Sueſſionenſis epiſcopi, publici juris fecit Gervaſius Tornacenſis. Teſtem illum laudat inclytus Eccleſiaſticorum annalium conditor ad annum CIƆCXIV. Cæterùm Fazellus lib. VII cap. IV non tam Falcandum, quàm Guiſcardum putat auctorem. Sic enim ſcribit: *His diſpoſitis* (Guilielmus Siciliæ Rex) *non diu poſt, anno ætatis* XLV, *regni autem* XV, *ſalutis verò* MCLXVI, *fato functus eſt, prout & Guiſcarda refert. Ex quo quicquid de Guilhelmo hactenus memoravi, excerptum eſt. Cujus opus MSum vetuſtiſſimum quidem & pene corroſum, ex cœnobio D. Nicolai de Rhenis olim mihi operâ Ioannis Rithonii Leontini, viri diſertiſſimi eſt allatum. Quod aliquot poſt annis, ſub nomine Iohannis Falcandi, dum pararem hæc edere Lutetiæ impreſſum hodie paſſim legitur.*

Item eodem tempore vivebat auctor Chronici, quod dicitur Foſſæ Novæ: unde ibidem quædam ab eodem Baronio referuntur. Uti & ad annum CIƆCLI, atque alibi.

Ottoni Friſingenſi æqualis fuit OTTO MORENA LAUDENSIS, parens ACERBI MORENÆ: quorum uterque deſcripſit res geſtas imperatoris ſui Barbaroſſæ: atque ita deſcripſit, ut multa habeat aliis prætérita, & interim ſatis oſtendat, magis ſe partibus Imperatoris faviſſe, quàm Papæ. Hinc eâ de re ſic Baronius T. XII Annal. ad an. CIↃCLIV: *Exſtat & Laudenſe ſcriptum antiquum Chronicon, hoc anno inchoatum ab auctore temporis hujus, Ottone Morena; qui præſens aderat; & abſolutum ab ejus filio, Acerbo Morena, de rebus geſtis à Friderico Imperatore in Italia, uſque ad annum Redemptoris* CIↃCLXVIII. *Sed quòd ſchiſmaticæ eſſet factionis homo, & addictiſſimus ſchiſmatico Imperatori, ſæpe altero pede claudicare cognoſcitur.* Quædam & ex utroque adducit ad an. CIↃCLXVII. Etiam Otto Morena inter eos refertur, quos ſe auctores in memorabilibus ſuis ſequi profitetur Baptiſta Fulgoſus.

Quando ROMUALDUS II, Archiepiſcopus Salernitanus, claruerit, ex eo eſt apertum, quòd unus fuerit è legatis Guilhelmi, Siciliæ regis, ad Venetos miſſis, ut tranſigeretur inter Fredericum Barbaroſſam, & papam Alexandrum III. Chronicon reliquit, in quo ab orbe condito hiſtoriam perſequitur uſque ad an. CIↃCLXXVII, quo legatio ea contigit: ut illis, quæ hac de re ſcribit, præſens interfuerit. Adducit ex eo quædam Baronius ad annum CIↃLXXXIV: uti & an. CIↃCLXXVII: ubi ſe gemino hujus ſcriptoris codice MSo uſum ait, Salernitano uno, altero bibliothecæ Vaticanæ.

ROBERTUS FISCANENSIS, patriâ Neuſtrius, monachus Benedictinus, iiſdem temporibus in Anglia, circa annum CIↃCLXXX, ſub rege ſuo Henrico II, inclaruit opere Chronico; quod ad ſua uſque tempora perduxit.

ODO MUREMUNDENSIS, Britannus, Mathematicus egregius, atque hoc nomine etiam Jacobo Fabro Stapulenſi laudatus præfat. in Euclidem, à Balæo refertur inter ſcriptores, qui anno CIↃCLXXX in pretio fuerunt. Præter alia etiam Chronicon condidit.

HUGO NOVANTUS, Normannus patriâ, ſed in Anglia Coventrienſis, Ceſtrienſis, & Lichefeldenſis epiſcopus, claruit ſub rege Richardo, anno CIↃCXC. Conſignavit Hiſtoriam mirabilem, de ejectione Guilhelmi Longshampii, Eligenſis epiſcopi, & regni cancellarii ſub rege Richardo. Obiit Hugo anno CIↃCXCVIII, VI Kal. Apr.

HENRICUS SOLIACUS, qui & HENRICUS BLESENSIS,

SIS, claruit apud Anglos circa annum, cIↃcxc regnante Richardo I, conſanguineo ſuo. Nam erat Henricus hic Henrici regis ex Adela nepos. Fuit Bermundenſis inſulæ abbas, ac poſtea Glaſconienſis monaſterii antiſtes, & tandem epiſcopus Wintonienſis. Hic cùm rex Henricus ex Bardorum carminibus per interpretem cognoviſſet, Arturum, celebratiſſimum regem, in Avaloniæ cœmiterio eſſe ſepultum; abbati Henrico, nepoti ſuo, in mandatis dedit, ut ſedulò corpus Arturi quæreret. Quæ res etſi magno ei labore ſtetit, tandem tamen ſucceſſit. Eàque occaſione *De inventione corporis Arturi* librum conſcripſit.

Anno etiam cIↃcxc fuit anonymus Hieroſolymitanæ auctor hiſtoriæ; unde Tomo priori hiſtoriæ Orientalis fragmentum ſupereſt de rebus in Oriente geſtis ab anno cIↃcxxvII, uſque ad annum cIↃcxc. Anglus fuiſſe videtur, ac pro temporibus illis, non ineruditus; atque eo fide dignior, quia ſatis indicat, promere ea ſe, quæ conſexiſſet: ut qui non modo in præfatione dicat, calente ſe memoriâ ſcribere iſta; ſed in opere ipſo ſic loquatur, *Quos cùm cerneremus ſignis prodire diſtinctis.* Habes & in publicâ Academiæ Cantabrigienſis bibliothecâ Hiſtoriam Hieroſolymitanam MSam, cujus initium, *Terra Sancta.* Sed utrum ſit eadem, an alia, melius dicent qui viderunt.

MARTINUS PRESBYTER aliquo erat loco itidem circa annum cIↃcc: atque ad Innocentium III papam exaravit Chronicon univerſale Cæſarum, & Pontificum: quod Viennæ Auſtriæ aſſervabatur in bibliotheca Wolfangi Lazii.

JOANNES HANTIVILLENSIS, ſive Hantwillenſis, Anglus, claruit anno cIↃcc, regnante Joanne. Hic de antiquitatibus Angliæ libros XVI carmine ludebat: quemadmodum in Geſnerianæ bibliothecæ Simlerianâ legitur epitome. Atque èadem addit, opus hoc vocâſſe Architrenium. Sed Pitſeus ait, poëma id libris IX conſtare, ac MSum exſtare Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. Scriptum imprimis eſt ad Gualterum de Conſtantinis, Archiepiſcopum Rotomagenſem. Architrenium autem appellavit ab ἀρχὴ, & θρῆνος: ut verſus indicat,

Hoc eſt flebilium quaſi ſummè flebile carmen.

Atque hinc ipſe etiam *Archithrenius* nominatus. Quòd autem Simlerus ait, de antiquitatibus Angliæ egiſſe, hoc inde eſt, quia de Brito rege tractet, & Britannorum virtutibus, ac omnino antiquiſſima Britannorum geſta exponat. Pro temporibus, quibus vixit, ele-

gans

gans ejus dictio eſt: quod & Vivis, & Giraldi, & penè omnium judicium eſt.

ROBERTUS S. MARIANI APUD ALTISSIODORUM MONACHUS vivebat anno cIɔccx. Chronologiam compoſuit: ex qua nonnulla de S. Odilone adducit *a* Martinus Marrier in bibliotheca Cluniacenſi.

a *Col.* 58.

GALFRIDUS BURTONENSIS, Anglus, monachus ordinis S. Benedicti, ac poſtea abbas monaſterii Burtonenſis, quod ſitum erat ad ripam Trenti fluminis, claruit cùm arbitrium Angliæ eſſet penes Joannem, anno Ch. cIɔccxvi. Hic, Lelando teſte, opus reliquit de vita S. Moduennæ, virginis Hibernicæ; quæ in Andreſeia, inſulâ Trenti fluminis, magnâ cum ſanctimoniâ vitam duxerat.

Monachus S. Juliani, qui Chronicon Turonenſe compoſuit, vivebat tempore B. Ludovici, Francorum regis. Supereſt id Chronicon MSum, ac quædam inde de Odone Cluniacenſi adfert *b* Martinus Marrier in bibl. Cluniac.

b *Col.* 59.

WILKINUS de Spoleto, Italus, officio judex, fuit temporibus Frederici Bavari, ac carmine ſcripſit libros tres de geſtis Alexandri Magni, item librum I de geſtis Frederici Cæſaris, atque alia. Meminit Simlerus in biblioth.

Extremis ejuſdem Friderici temporibus, claruit JUSTINUS Dominicanus. Qui inter hiſtoricos ſui ordinis reponitur ab Leandro Alberto lib. IV de illuſtribus viris Ord. Præd. Ibidem ait: *Iuſtino in ſynodo* XXII *generali, Bononiæ ſub Ioanne Teutonico actâ anno Domini* cIɔccXLII, *demandata fuit provincia divi Dominici vitam deſcribendi.*

Etiam THOMAS DE CEPERANO, Ord. Min. floruit ultimis temporibus Frederici Bavari, ac Conradi IV: & ſcripſit legendam, ut vocant, S. Franciſci: idque occaſione ejuſmodi. In capitulo, ſeu cœtu generali anni cIɔccXLV, in quo Creſcentius de Eſeyo ſextus eſt electus magiſter generalis Minorum, conſtitutum erat, ut fratres ſcripto comprehenſum darent, quicquid de vita, & miraculis S. Franciſci, ſcire poſſent. Itaque Creſcentius id Thomę huic Ceperano mandavit. Is compoſuit illam, quæ vocatur *Legenda aurea*; atque incipit, *Placuit ſanctæ univerſitati.* Eam autem Fr. BERNARDUS, vel, juxta alios, BERNARDINUS DE BESSA, Aquitanus, Ordinis & ipſe Minorum, in compendium redegit. At S. BONAVENTURA eandem limavit, atque expolivit. Auctor S. Antoninus Part. III Tit. XXIV, Capit. IX, §. IV.

BARTHOLOMÆUS VICENTINUS in pretio erat temporibus

ribus Frederici Bavari, ac Conradi IV. Hic ob inſignem eruditionem, & vitæ honeſtatem, factus eſt magiſter ſacri palatii: atque ubi magis perſpecta doctrina, induſtriaque ejus eſſe cœpit; (quæ imprimis illuxit in enarrando Dionyſio Areopagita) ab Innocentio IV papâ ad Ludovicum, Galliæ regem, legatus præmiſſus fuit: cumque regi maximopere placuiſſet, unâ è ſpinis coronæ Dominicæ donatus eſt; quam ille Vicentiam detulit anno CIƆCCLX. Hic præter ea, quæ in Areopagitam commentatus eſt, etiam epitomen concinnavit de vitis Sanctorum. Fuſiùs de illo agit Leander in viris illuſtr. Ord. Præd. lib. IV *a*. a *Fol.* 115. *a.b.*

CAP. VIII.

Referuntur hiſtorici aliquot ejus intervalli, quod eſt inter exceſſum Conradi IV, *ac necem Adolphi Naſſovii. Ex iis eſt Rolandinus Patavinus, auctor operis de geſtis Patavinorum, &* XII *librorum de geſtis Eccelinorum. Item Ioannes Campus-bellus, rerum Scoticarum ſcriptor. Adhæc anonymus is, qui Lemovicenſe Chronicon compoſuit. Præterea Bernardus, vel Bernardinus de Beſſa; qui vitam S. Bonaventuræ in compendium redegit. Et magiſter Iordanus, ſcriptor libelli de tranſlatione imperii ad Germanos. Item Anonymus auctor hiſtoriæ Francorum.*

CONrado IV anno CIƆCCLIV exſtincto, mirè imperii ἀξίωμα fluctuavit, partim in Guilielmo, Hollandiæ comite; qui non multò ampliùs, quàm ſeſquianno, ſupervixit Conrado: partim in Richardo, Cornubienſi comite, & Alphonſo, rege Caſtilienſi: quorum hic nunquam ad capeſſendum imperium venit in Germaniam: ille ſeſquianno circiter, poſtquam electus eſſet, pecuniis exhauſtus in Angliam ſuam rediit. Ita imperium vacavit uſque ad Rodulphum Habſpurgenſem; qui Auguſtus creatus eſt anno CIƆCCLXXIII. Rexit autem annis VIII. In ejus locum, alii Adolphum Naſſovium elegere; alii Albertum Auſtriacum. Adolpho autem interemto, quod anno contigit CIƆCCXCVIII, ſolus imperium tenuit Albertus. Eſt igitur intervallum, à Conradi IV obitu, uſque ad Adolphi necem, annorum XLIV. Quibus non pauci prodendo res geſtas poſteritati profuerunt. Ex illis nunc eos tantummodo exponam, quos ſuperiori libro præterii.

Quando natus, & denatus ſit ROLANDINUS *Patavinus*, cognomento *Grammaticus*, indicant hi quales quales verſiculi, ſepulcro ejus inſcripti; quos Scardeonius affert:

Mille ducentenis Chriſti currentibus annis,
Tunc ego natus eram: ſed ab his poſt ſeptuaginta
Sex, ſimul alma piæ redimit dum feſta Mariæ
In Februi menſe, cœli peto fercula menſæ.

Patrem habuit actuarium, ſeu tabellionem. Bononiæ à Boncompagno literarum ſtudia hauſit, atque admodum adoleſcens inſignitus eſt titulo Magiſtri. Poſtea & ipſe in patria actuarii munus ſuſtinuit. Hic XII libris deſcripſit tyrannidem Eccelinorum de Onaria, ſive de Romano, quam oculis ſuis viderat. Eamque hiſtoriam perducit ab anno CIϽCC uſque ad annum CIϽCCLXIII: intra quod tempus Eccelinorum domus maximè claruit. Sed diligenter imprimis Eccelini quarti, quem tertium vulgò appellant, ortum, vitam, mores, tyrannidem, bella, atque interitum perſequitur. Videri poſſit præterea condidiſſe volumen de geſtis Patavinorum: at cujus mentio fiat apud Paullum Vergerium in opere de principibus Carranenſibus, & Blondum Flavium dec. II lib. VII. Sed lubens ſubſcribo clariſſimo doctiſſimoque Felici Oſio, qui volumen hoc non aliud eſſe cenſet ab eo quod antea diximus. Nam XII illis, quo memoravimus, libris, perſequitur imprimis ut vitam Eccelini IV, ita & res à Patavinis geſtas, dum ille tyrannidem exerceret. Atque hinc (ut ab eodem Oſio edoctus ſum) MSus codex hujuſmodi inſcriptionem habet: *liber chronicorum ſeu memorabilium de factis in Marchiâ, & prope Marchiam Tarviſinam*: *præterito nomine*. Hujus ſcriptoris indicium mihi primus fecit illuſtriſſimus vir, Dominicus Molinus, Senator, ac patricius Venetus: qui & communicavit mecum, quid de eo ſcriptore, mihi necdum viſo, nedum lecto, cenſeat præcellentis eruditionis, atque acerrimi judicii vir, Albertinus Batiſonus, abbas, ac nobilis Patavinus. Nempe, ut à ſummis hiſce, & humaniſſimis viris edoctus ſum, temporum quidem vitio, quibus vixit, ſtylo utitur Italiciſmis, ut nunc loquimur, referto: verùm ſi rerum potiùs ratio habeatur, fatendum ſit, eum ſeculi ſui ſcriptores vincere perſpicuitate, ordine, induſtriâ, &, quod caput eſt, prudentiâ. Imò fide incorruptâ complures etiam clarioris nominis hiſtoricos longè poſt relinquat. Adhæc undique in eo relucet, pietatis ac religionis ſtudium: item quantopere, tum in literis ſacris, tum in gentilium ſcriptis, poëtarum imprimis, atque etiam diſciplinis minùs protri-

tis,

tis, fuerit verſatus. Itaque non olim modò magna ejus viventis admiratio fuit: ſed nunc quoque, tot ſeculis poſt exceſſum ſuum, egregiis ingenii monumentis legentes in amorem ac laudem ſui penitus rapit: cumque omnium in manibus eſſe mereatur, tum imprimis Patavinorum: qui vetera florentiſſimæ urbis ſuæ geſta, familias antiquas, viros olim in illa illuſtres, tum autem & urbis, & regionis mores, rituſque non alibi, quàm in cive hoc ſuo, vel majori voluptate poſſint quærere, vel certiùs invenire. Poſtremò nec prætereundum illud, commentariorum Rolandini de Ecelinorum tyrannide epitomen Italico ſermone anno cIɔIɔLII in lucem emiſſam fuiſſe à Fauſto Longiano: ſed ficto ſub nomine Petri Gerardi: quâ fraude non aliis modò, ſed ipſi etiam Petro Scardeonio, rerum Patavinarum uſque adeò intelligenti, fucus factus fuit. Quam rem me literis ſuis docuit vir eximius, præclareque de ſtudiis meritus, Laurentius Pignorius. Verùm is, pro candore ſuo, acceptam eam ferebat Vincentio Pinello, viro maximi quidem nominis, ſed majoris tamen, & ingenii, & doctrinæ: qui ὑποβολιμαῖον ſcriptorem hunc ſedulò cum ipſo Rolandino conferens, facilè, quâ ſagacitate eſt, deprehendit, ab impoſtore eo Rolandinum peſſimè exceptum eſſe: quippe in quo ille, malo nimis more, atque exemplo, ut gratiam quorundam ſui ævi aucuparetur, multa adeò, partim reciderit, partim mutârit, &, ut quod res eſt dicatur, planè corruperit.

JOANNES CAMPUS-BELLUS, Scotus, Argadiæ comitum familiâ natus, temporibus claruit Alexandri III, Scotorum regis; qui imperare cœpit anno Chr. cIɔCCXLIX, ac deſiit regere anno cIɔCCLXXXVI. Hunc plurimùm in hiſtoria ſua Scotica ſequitur Hector Boëthius; qui & eum probatum auctorem appellat.

Auctor Chronici Lemovicenſis vivebat anno cIɔCCLXIV. Meminit ſæpius, pluſculâque inde producit Martinus Marrier in bibliotheca Cluniacenſi *a*: ac Andreas Quercetanus in notis *b*. a *Col* 58, 271, 304, 341, 471.

BERNARDUS, vel BERNARDINUS DE BESSA, Aquitanus, Ord. Min. floruit vacante imperio, & temporibus Rodolphi Habſpurgenſis. Hic B. Bonaventuræ, Generalis miniſtri, ſocius fuit. Ac legendam antiquam, cujus auctor erat Thomas de Ceperano, in compendium redegit; ut ex Antonino ſuperiùs retulimus. Reliquit & vitam B. Chriſtophori de Romandiola. Item condidit Chronicon generalium miniſtrorum, uſque ad Bonamgratiam, decimum Generalem; qui anno cIɔCCLXXIX Fr. Hieronymo de Eſculo ſucceſſerat, quinquennio poſt obitum S. Bonaventuræ, octavi Generalis. b *Col.* 26, 47, 139.

Magiſter JORDANUS *Chronica* compoſuit. Th. James refert & in bibliothecâ Collegii S. Benedicti apud Cantabrigienſis extare *chronica Iordani epiſcopi*. Videndum an non potius id ſit opus Jornandis de quo dictum nobis lib. II cap. XX. Nam is Epiſcopus fuit Ravennæ, & in codd. multis pro Jornande vocatur Jordanus. Suntque à Simone Schardio J. C. volumine eo, quo complexus fuit ſcriptores de Juriſdictione imperiali, ac poteſtate Eccleſiaſticâ. Inſcriptio iſthic hujuſmodi eſt: *Chronica Mag. Iordani qualiter Romanum imperium tranſlatum fuit in Germanos, & primò, quare Romanum imperium ſit honorandum.* Sed habeo editionem naſcente typographiâ procuratam, ubi nomen auctoris præteritur, ac ſimpliciter inſcribitur, *De commendatione Romani imperii.* Videtur autem is ſcriptor vixiſſe temporibus Rodolphi Habſpurgenſis. Sanè hoc ut credam, adducor iis verbis: NOVISSIMIS *autem diebus iſtis, poſtquam imperium per annos* XXXV *vacaverat, viſitavit Dominus plebem ſuam, & ſuſcitavit ei principem, ſereniſſimum dominum, Rodolphum Habskenburg comitem, juſtâ electione concordi, & coronatione ſolemniſſimâ, ſicut Dei gratiâ cunctis manifeſtiſſimè apparuit; ſicut etiam in ipſius promotione divinum auxilium nunquam ſe ſubtraxit. Sed ego ad ſcribendum hujus victorioſi regis magnalia manum retraho, quia ad hoc me inſufficientem penitus recognoſco.* Verùm hæc in Schardii editione prætereuntur: paucorumque iſtorum occupant verborum locum capita tria; quorum primum incipit, *Iſtis præhabitis*, &c. Alterum *Sancti igitur*, &c. Tertium, *In hac igitur*, &c. Cogitanti ejus diverſitatis cauſſam, iſtæc ſuſpicio oborta fuit; quo tempore inter Adolphum Naſſovium, & Albertum Auſtriacum, tantopere de imperio certaretur; M. Jordanum faviſſe partibus Adolphi; eoque tempore alteram operis ſui editionem dediſſe; inque hac, offenſiorem imperii æmulo, præteriiſſe iſta, quæ ad laudem patris ejus, Rodolphi Habſpurgenſis, pertinerent.

Anno CIↃCCLXXX, quo in Galliis regebat Philippus, B. Ludovici filius auctor is hiſtoriæ Francorum, ex cujus cod. MS o teſtimonium de fundatione monaſterii Cluniacenſis adducitur *a* in bibliotheca Cluniacenſi: & aliud *b* item de S. Aymaro.

a *Col.* 8.
b *Col.* 296.

CAP.

Cap. IX.

Recenſentur complures hiſtorici, qui vixere inter Albertum primum, ſecundumque, imperatores. Vt Guilhelmus Riſhanger, clarus Chronicis, appendice Matthæi Pariſii, atque aliis. Minorita, qui egit de bello inter Philippum Pulchrum, & Guidonem, Flandriæ comitem. Anonymus de recuperatione terræ ſanctæ. Nicolaus à Montigni, annalium, inter alia, ſcriptor. Wichardus, Chronici Auſtriaci auctor. Albertinus Muſſatus, qui tradidit geſta Henrici VII, *& Italorum poſt ejus obitum, ac Ludovici* IV. *Lovatus, qui egit de Patavio, & Guelfis ac Gibellinis. Ferrettus Vicentinus, qui ſcripſit ſuorum & paulò ante actorum temporum hiſtoriam. Benevenutus de Campeſanis. Pulex de Cuſtoza. Magiſter Leoninus de Porta S. Petri. Paullus Pilonus. Theobaldus Anglicus de geſtis ſanctorum. Marinus Sanutus de rebus Syriacis: atque Ægyptiacis. Guilhelmus, & Albigretus Cortuſii, Patavini, de temporibus Henrici* VII, *& Ludovici Bavari. Caſtellanus Baſſianenſis de pace inter Barbaroſſam, & Alexandrum papam. Ioannes Bonus de rebus Patavinis. Ioannes Baſilius de familiis Patavinis. Andreas Dandulus de geſtis Venetorum. Ludolphus Suchenſis de itinere ſuo. Ioannes Vitoduranus de geſtis annorum* CXXIII. *Conradus Halberſtetenſis de regno Romanorum. Petrus Berthorius de geſtis hiſtoriâ ſacrâ comprehenſis. Hugo Hibernus de peregrinatione ſua. Ioannes de Molinis, qui compoſuit ſpeculum hiſtoriale Carmeliticum. Daniel Chinacius, qui panxit hiſtoriam belli inter Venetos & Genuenſes. Ioannes Hiperius, auctor Chronici de abbatibus cœnobii Bertiniani. Bartholomæus Gaëtanus, qui ſcripſit de rebus Brixienſibus. Vt Thomas Varoye de Ottoburnenſi prælio. Theodericus Engelſhuſius, conditor Chronici Chronicorum. Iacobus de Suſato, qui mappâ mundi, & gemino Chronico*

nico inclaruit. Gobelinus Perſona, auctor Coſmodromii. Antonius Cartularis, qui tractavit de vita & moribus philoſophorum. Quemadmodum Ioannes Ravennas de rebus Carrarienſium. Chriſtophorus de Bondelmontibus de Inſulis Archipelagi. Andreas Reduſius, qui compoſuit Annales Tarviſinos. Polyphilus, auctor libri quem Hypnerotomachiam inſcripſit. Laurentius Guathius de vita Hugonis, comitis Magdeburgici. Marianus Florentinus, qui Chronicon fecit. Iacobus Malvetius, qui tradidit res Brixienſium. Sicco ſeu Xiccho Polentonus, qui egit de illuſtribus Latinis, & vitis duorum Antoniorum, ac Helenæ.

ADolpho Naſſovio anno CIↃCCXCVIII, ut diximus, interempto, ſolus rerum potiebatur Albertus, Rodolphi Habſpurgenſis imp. filius, qui primus è familia ſua Archidux Auſtriæ fuit. Sed decennio ſolùm imperavit. Succeſſit ei Henricus VII, comes Lucemburgenſis. Huic Ludovicus IV, Bavarus. Illi Carolus IV, Lucemburgenſis, Henrici VII nepos. Carolo filius ſuus Wenceſlaus. Eo exauctorato, Rupertus Palatinus. Ruperto Jodocus, Moraviæ marchio, è domo Lucemburgenſi: quippe Wenceſlai Imp. patruelis. Jodoco, cùm ſemeſtri imperâſſet, Sigiſmundus, Wenceſlai frater. Sigiſmundo gener ſuus Albertus Auſtriacus: quod factum anno CIↃCCCXXXVIII. Atque ita rediit imperialis dignitas ad domum Auſtriacam, in qua hodieque perſeverat. Eſt id ſpatium, à priori Alberto ad ſecundum, annorum CXL. Nunc, qui interea ingenii ſui monumentis juverint rem hiſtoricam, paucis exponere aggrediar.

GUILHELMUS RISHANGER, Anglus, monachus Benedictinus ad fanum Albani, in honore habebatur, tum temporibus Henrici III regis Anglorum, cujus & chronographus fuit. tum & Eduardi II, ac III. Condidit hiſtoriam Anglorum ab anno CIↃCCXXXIX uſque ad ſua tempora. Inſcripſit autem *opus Chronicorum*: atque id Joanni, abbati ſuo, dedicavit. Ac cenſet Pitſeus, eſſe collectionem eam, quæ MSa Cantabrigiæ adſervatur in collegio S. Benedicti. Quod opus Thomas Walſinghamus annotavit ad annum CIↃCCCXXII, ſuo tempore exſtitiſſe in monaſterio S. Albani. Præterea (ut ſuperiùs quoque dictum) continuavit

Matthæum

Matthæum Pariſium ab anno cIↃCCLX, uſque ad annum ultimum regis Henrici III. Ea appendix unà cum Matthæo prodiit: at MSa exſtat in bibliotheca baronis Lumlejani. Adhæc reliquit annales Eduardi I. item opus de bellis Lewes, & Eusham. Adhæc de Joanne Bailleolo rege. Librum inſuper de electione regis Scotorum. Item alium de jure regis Angliæ in regno Scotiæ. *Hiſtoricum ſatis bonum* meritò appellat Brianus Twynus lib. II *a* de antiq. a P.166. Acad. Oxon. Obiit temporibus regis Eduardi II, circa annum cIↃCCCXII.

Minorita quidam Gandenſis conſignavit bellum inter Philippum Pulchrum, Galliæ regem, & Guidonem à Dominico Petri, XXIV Flandriæ comitem: ac iiſdem temporibus vitam degebat: nempe anno cIↃCCCII. Meminit Mejerus ſemel iterumque in annal. Fland. ad annum memoratum.

Anonymus ſcriptor libri *De recuperatione Terræ Sanctæ*, unà cum Marino Sanuto Torſello editi Tomo II Hiſtoriæ Orientalis, vixit anno cIↃCCCV. Ut qui opus ſuum inſcribat Eduardo, regi Angliæ & Scotiæ, Aquitaniæ duci, cùm ſummus Pontifex foret Clemens V. Indicat ipſe, ſe patriâ eſſe Aquitanum, inque Aquitaniæ ducatu cauſſarum Eccleſiaſticarum patronum regium. Sed opuſculum, quod dixi, non tam hiſtoriam narrat, quàm ad recuperandam terram ſanctam conſilium præbet. Nec meminiſſemus ejus, niſi illi quoque, ab Hiſtoriæ Orientalis editore, locus eſſet eo in volumine attributus.

NICOLAUS A MONTAGNI, priùs canonicus Viconienſis cœnobii in Hannonia, ac poſtea abbas Caſtelli S. Martini ad Scarpum, fluvium prope Montigneam, floruit anno cIↃCCCVIII, ac reliquit annales monaſterii Viconienſis: item hiſtoriam martyrii, & tranſlationis SS. undecim mille virginum. Adhæc librum de miraculis S. Blaſii. Etiam memoriale reliquiarum Eccleſiæ Viconienſis: atque alia, quæ MSa adſervantur Viconiæ. Elogium ejus præclarum eſt apud anonymum, qui Viconienſes annales ſupplevit.

WICHARDUS A POLHEIM Auſtriacus, primùm decanus, ac poſtea epiſcopus fuit Saliſburgenſis. Succeſſit autem Conrado IV de Vornſtorf, & Braitenfurt, anno Chriſti cIↃCCCXII. Condidit Chronicon Auſtriæ, uſque ad eundem annum. MSum hoc Viennæ fuit apud Wolphangum Lazium. Ac meminit ejus Chronici quoque Urſtiſius præfatione in illuſtres Germaniæ hiſtorias. Obiit Wichardus anno cIↃCCCXV, cum triennium epiſcopus fuiſſet.

Etiam

Etiam Henrici VII, & Ludovici IV ætate, vitam egit ALBERTINUS MUSSATUS: de quo aliquid mihi dictum libro II cap. LXIV: ſed profectò, pro tanti viri laudibus, jejunè arideque. Quod inde eſt, quia demum, cùm aliquantò ultra ejus ętatem in opere hoc provectus eſſem, cognovi fervere Venetiis prælum præſtanti eo, atque antea inedito ſcriptore. Indicium autem hujus rei per literas mihi faciebat, interiorum ille literarum amator, literatorum ille amor, illuſtriſſimus Dominicus Molinus, vir aliquantò antè etiam mihi memoratus, ſed nunquam ſatis laudatus: cujus conſilio, ac ſuaſu, nobilem eum ſcriptorem, jam ſeculis tribus deliteſcentem, in lucem profert vir clariſſimus, Felix Oſius, eloquentiæ in florentiſſima Academia Patavina profeſſor diſertiſſimus: qui & ſedulò hiſtorici hujus, ac poëtæ, MSSos codices contulit, ac non illis tantùm, ſed etiam ingenio, quo plurimùm valet, adjutus, ſcriptorem illuſtrem perpetuis animadverſionibus ac notis longè reddit illuſtriorem. Cujus rei ſpecimen jam luculentum vidimus beneficio ejuſdẽ Molini; qui, quicquid Muſſati excuderetur, pro ſuo erga me amore, benignè tranſmittere non eſt gravatus. Scripſit autem Muſſatus libros XVI de geſtis Henrici VII Cæſaris. Idem de Italicorum geſtis poſt Henricum VII accuratè XII libris egit. His tertia hiſtoriæ ejus pars acceſſit, quæ eſt de Ludovico Bavaro. Hiſtoricus profectò eſt prudens & gravis, & pro temporibus illis, quibus tum vivebatur, elegans, ac diſertus. Tum autem veritatis, quam hiſtoriæ animam meritò dixere, longè amantiſſimus. Nempe ſciebat præſtantiſſimus vir, in ſe, qui tanta in dignitate conſtitutus eſſet, turpiùs mendacium fore, quàm aliquo imi ſubſellii homine. Nec ignorantiam prætexere potuiſſet, qui rebus ipſe inter Patavinos ſuos, & Cæſarem, atque alios, geſtis interfuiſſet, ſæpè etiam præfuiſſet: ut ex non uno ipſius Muſſati loco cognoſcere licet. Cæterùm reliquit & librum de Fato, quem inſcripſerat, *De ordine cauſſarum, fatorumque ſerie*: ſive, *De lite naturæ, & fortunæ*. Qui utrùm deperierit, an in βιβλιοτάφοις adhuc lateat, dicere non habeo. Meminit ipſe ejus lib. XII de geſtis Italicorum, ad Bentium amicum, in ipſo ingreſſu: *De ordine*, inquit, *cauſarum, fatorumque ſerie in opere noſtro de lite Naturæ, & Fortunæ tractavimus, quatenus materia illa ſuppetiit.* Gravem adhæc & pro ætate ea venuſtam edolavit tragœdiam de crudelitate, atq; exitu tyranni, Acciolini III. ſive potius IV. fratriſque ejus Alberici de Romano: in qua, velut alis quibuſdam, ad antiquorum gloriam humo ſe ſtuduit efferre. Ita ut etiam Sophocleum quiddã ſpirare, Scardeonio videatur.

tur. Nec hìc in eo ſubſtitit poëſios gloria. Siquidem idem poëtis epicis accenſeri meruit libris tribus, quibus cecinit bella à populo Patavino adverſus Canem Scaligerum Veronenſem geſta anno cIↃcccxvIII. In quibus ſimiliter plus fidei meretur, quòd, non dico bello eo militârit, verùm eidem quoq; præfuerit. Præterea è Muſſatorum bibliotheca adſervat Oſius ejuſdem Muſſati epiſtolas, ſive ſermones, ſoliloquia, eclogas, centonē Ovidianum, aliaque ejuſmodi, vinctâ oratione perſcripta: ut mittam carmen de Priapo, ac conjuge ejus. Quanti autem ob poëſios decus habitus ſit; argumento illud erit, quòd non modò lauro Apollinari fuerit decoratus: ſed decreto Academiæ Patavinæ ſtatutum ſit, ut utriuſque collegii doctores, ac ſcholaſtici, quotannis Natali Dominico ad ædes ejus ſolemni pompâ procederent; eumque cereis, ac coronâ triplici, honoris ergo, ſalutarent: quod, ſtudiorum merito, mortalium contigit nemini. Vide ea de re apud Scardeonium plura. Ac mentionem ipſe honoris ejus facit epiſtola I, itē centone ad filium atq; alibi. Utrùm autem & ejus ſit Achilleis tragœdia, quæ illi tribuitur, ambigere ſe ait Felix Oſius. Imò idem metuit, ne planè fallatur Scardeonius, cùm ei tribuit hiſtoriam ſolutâ oratione conſcriptam de tyrannide Acciolini: quod argumentū, ut poſtea dicemus, Rolandinus Grammaticus tractavit: ut veriſimile ſit, Scardeonium, cùm in codicem incidiſſet, qui auctoris nomen non præferret, ſimilitudine ſtyli deceptum, Muſſati opus crediſſe. At rudimenta ejus ad filium genuina fuere: nec dubium, quin in iis non parùm viderit ſupra cæteros, qui ſimilia circa ea tempora tractaſſent: verùm, credo, tenuitas argumenti fecit, ut paullatim negligi cœperint, ac tandem deperierint. Niſi ad hoc argumentum pertinuit Cento Ovidianus, quod veriſimile facit inſcriptio ad filium, ac imprimis argumentum ipſum, quia abundat novitatis ac præceptis ſalutaribus, non alio fine inſtitutis, quàm ut filio munirent viam ad virtutem, doctrinamque. Nec illud prætereundum videtur, periochas tragœdiarum Senecæ, quæ ex codice MSo expreſſę in melioribus leguntur editionibus, in MSo alio, quo uſus eſt clariſſimus amicus noſter, Petrus Scriverius, paucis mutatis, Albertino Muſſato adſcribi. Eſt Muſſatus inter eos, è quibus ſe Memorabilia ſua collegiſſe refert Baptiſta Fulgoſus. Ac eundem inter eos, quibus in ſcribendâ Vice-comitum Mediolanenſium hiſtoriâ profecit, reponit Georgius Merula. Laudant & antiquiores. Unius meminiſſe contentus ero. Meminit Muſſati etiam Petrarcha lib. IV. rerum memorandarum; ubi cùm narrâſſet prodigium

quoddam, quod Mediolani contigerat in ædibus Maphæi Vicecomitis, iſta ſubjungit: *Et horum quidem Muſſatus, Patavinus hiſtoricus, novarum rerum ſatis anxius conquiſitor, teſtis eſt.* Quod elogium reſpexit Simlerus in bibliotheca, nomine *Mixtatus.* Sic enim nuncupat: prænomen verò fugiſſe eum videtur. Certè inter Albertinos apud eum planè ſilentium de illo eſt. Locus verò quem ſignat Petrarcha exſtat lib. XII de geſtis Henrici VII. Rubrica XI. Cætera quæ ad vitam, dignitatem, geſta, elogiaque ejus pertinent, petere licebit ex illis, quæ in veſtibulo comparent editionis Muſſati, felicibus, ut dixi, auſpiciis Illuſtriſſimi Molini; ſtudio verò, ac curâ eruditiſſimi Oſii, in lucem demum prodeuntis.

LOVATUS poëta iiſdem temporibus fuit: ut verba hæc Muſſati indicant lib. II de geſtis Italicorum poſt Henricum VII Cæſarem: *Meminerimque ego Lovatum vatem, Rolandumque nepotem, dum ſæpe in diverſoriis cum ſodalibus obverſaremur, inquientes &c.* Juriſconſultus, & poëta celeberrimus fuit: ut eſt apud Sicconem Polentonum quarto ejus operis libro, quo illuſtrium ſcriptorum vitas complexus eſt. Patavinam urbem deſcripſit: ac quædam de Guelfis & Gibellinis in literas retulit: cujus rei indicium debeo V.CL. Laurentio Pignorio.

Subjungam his quoque ejuſdem ætatis ſcriptores: quos mihi ſuggeſſit Felix Oſius, Oratoriæ artis in Patavino Gymnaſio interpres, vir ut doctrina, ita humanitate eximius.

Primus eorum eſt FERRETTUS VICENTINUS, qui clarâ natus familiâ, eam facundiâ ſuâ non paullò reddidit clariorem. Quippe pollebat oratione vincta juxta ac ſoluta. Ac prius quidem poëſi nomen ſibi peperit. Poſtea animum appulit ad hiſtoriam ſcribendam. Extrema ejus pueritia incidit in tempora Alberti Auſtriaci. unde ſic ipſe Hiſtoriæ ſuæ lib. II, ab geſtis ejuſce imperatoris ad res Henrici VII tranſiturus, ſic ſcribit: *Hactenus rerum vetuſtarum, quæ prius, quam nati eſſemus, quæque poſt ortus noſtri tempora, donec pueriliter ageremus facta ſplendida, eademque ſordida, memoriâ digna conſcripſimus. Nunc ea, quæ pubeſcentibus nobis fatorum lege apud Italos acta ſunt, laboris ſummi ſtudio percurremus.* Et paullò pòſt cùm dixiſſet, proditurum ſe, de quibus ſibi magis conſtaret, iſta ſubjungit. *Defuncto itaque Alberto confeſtim Germaniæ principes, quibus poteſtas tradita eſt, pro ſtatuendo ſibi rege conveniunt.* Quinque verò hiſtoriarum libros ſcripſit Ferrettus. Quos auſpicatur ab exceſſu Frederici II, qui in annum incidit CIↃCCL: atque eos ad

annum

annum perducit cIↃcccxvII. Ac propemodum univerſa exponit, quæ per Europam contigere: maximè autem, quæ Italis viderat. Lombardia imprimis, & Marchia Tarviſina. Opus de nobilibus cõpluribus familiis bene meritum, quæ in eo commemorantur. Inſcriptio ejus ſimplex admodum eſt in codice manu exarato, quem Felix Oſius habet beneficio per illuſtris, & excellentiſſimi Juriſconſulti atque Equitis Franciſci Caledonii Vacetini. Eſt verò iſtiuſmodi: *Ferretti, Poëtæ Vicetini, ſuorum, & paulo antè actorum temporum hiſtoria.* Alia etiam, quæ ad hiſtoriam temporum pertinent, conſignavit. Carmine enim heroico deſcripſit geſta Canis grandis Scaligeri. Item reliquit verſus cx in obitum Dantis, poëtæ Florentini. At CLV in exceſſum Benevenuti de Campeſanis, poëtæ Vicetini. Item XLIX ad Albertum Muſſatum vatem Patavinum, ſive ſtudiorum ſimilitudine conciliante; ſive quia familia Ferretta Patavio duxerit originem: quod Ferrettus ipſe indicare videtur, cum ad Patavinum civem, amicitiâ ſibi conjunctum, huncin modum ſcribit:

Forte ego te Patavas veniam viſurus ad arces,
Vnde vetuſta mihi gentis origo fuit.

Item Priapeia reliquit, quorum initium ponit Jo. Bapt. Pajarinus lib. VI Hiſtoriæ ſuæ. Item verſ. XXV ad Pulicem de Cuſtoza, Vicentinum Poëtam, de puero, qui natus erat Matthæo de Scledo. Item carmen aliud in laudem Baxlardini de Nogarolis Veronenſis, Scaligeri affinis, cùm inſtaurandam curavit nobilem urbis portam, quam disjecerant Patavini. Scriptori huic non parum debet is, quem ante diximus, Pajarinus: ut qui ex hiſtoria ejus non pauca in ſuam derivârit. Felicis Oſii de eo judicium eſt hujuſcemodi, tum poëtam, tum hiſtoricum eſſe elegantem, ac diſertum, ac planè iis accenſendum, qui cum Franciſco Petrarcha, & aliis paucis ejus temporis literas inſtaurarint, deq; Gothica barbarie triumphũ duxerint.

Coætaneus huic BENEVENUTUS DE CAMPESANIS, qui carminibus ſuis funus & exſequias Ferreti celebravit. A Jo. Baptiſta Pajarino in Hiſtoria Vicentina appellatur vir eloquentiſſimus, & poëta excellens. Sanè quantus eo tempore vir fuerit, indicio erit carmen ejus de conflictu inter Patavinos, & Vicetinos: quod in honorem cecinit Canis Scaligeri, ac Patavinorũ contemtũ, cùm iis anno cIↃcccxI erepta eſſet Vicentia ab imperatore Henrico VII. Initiũ hujuſcemodi eſt:

Cæſareas aquilas, Auguſtaque ſigna ſecutum
Scaligerâ de gente Canem, ſociamque triumphi

Veronam, & pulſos ſervili ex urbe triumphos
Exiguâ tranſibo lyrâ. Mihi cœlica virtus,
Adſpiret, patriæque datas conſervet habenas.

Carmini huic Albertinus Muſſatus Patavinus, rogatu Paulli Judicis, carmine item ſeſe oppoſuit: quod cum reliquis Muſſati operibus, curâ felici καὶ ὀσίᾳ Felicis Oſii, Oratoriæ artis in Gymnaſio Patavino interpretis, auſpiciis verò Illuſtriſſimi Dominici Molini, ut alibi etiam dicimus.

Etiam Henrici VII temporibus claruit PULEX DE CUSTOZA: quomodo dictus ab oppido agri Vicetini haut longè ab urbe diſſito. Hunc Jo. Baptiſta Pajarinus in ingreſſu operis ſui inter hiſtoricos refert, quos ſecutus ſit duces. *Sum*, inquit, *ſecutus in hoc opuſculo brevi magiſtrum Coperium, antiquiſſimum rerum Vicentinarum ſcriptorem, Ferretum Vicentinum, Benevenutum Capezanum, Pulicem de Custoza, Magiſtrum Leoninum de S. Porta S. Petri, & Antonium de Godis, omnes hujus civitatis* (Vicentiæ) *antiquitatum ſcriptores.* Ætatem Pulicis ex his ejuſdem verbis cognoſcimus: *Claruit in ea* (familia de Pulicibus) *anno Domini* CIƆCCCX *Pulex de Custoza, qui heroico carmine multa ſcripſit.* Sed plenius de eodem paulo ante dixerat: *Fuit & Pulex de Custoza, qui heroico carmine Cæſaris* (Henrici VII) *adventum in Italiam ſcripſit. Sunt autem verſus octuaginta quinque. Scripſit & ſoluta oratione, multoſque alios verſus. Fuit hic filius Ioannis Boni, & fratres habuit duos, Confortum, & Iacobum.* Idem Pajarinus alio in loco: *Pulex ſcripſit etiam carmen in adventum Caroli* IV *in Italiam anni* CIƆCCCXLVII, *poëta ſuo quidem tempore clarus & literatiſſimus.* Atque horum, ut dixi, V. CL. Felix Oſius mihi indicium fecit.

Etiam Caroli Imp. temporibus erat MAGISTER LEONINUS DE PORTA S. PETRI: quem paullo ante vidimus à Pajarino inter eos referri, qui ſcripſere Vicetinas, & quos ſe in hiſtoria ſua ſequi profitetur auctores. Atque alibi quoque de eodẽ ſic ſcribit: *Magiſter Leoninus de porta S. Petri ſcripſit in mortem Canis* II, *Maſtini filii*, XIV *Decembris, anno* CIƆCCCLIV *à Signorio Germano interfecti.*

Aliquis etiam, eruditiſſimi Oſii judicio, debeatur hic locus PAULLO PILONO, Ferreti, Benevenuti, & aliorum, quos retulimus, æquali, ac elegantiſſimo ſuo tempore viro, ut de eo judicat Paradinus. Sanè inter hiſtoricos poëtas præclarum habuiſſet nomen:

Si cœptum finiſſet opus, quo carmine ſummo
Romuleas acies & bella ingentia ſcripſit:

ut eſt in epigrammate, quod honore defuncti ſcriptum fuit. Reliquit

oratio-

orationem in laudem Antonii Luſci, præſtantis ſui temporis poëtę, ac eo commendationis, quòd poſt antiquos primus illuſtrare agreſſus eſſet orationes Ciceronis. Eſt hic ille, quem Guarinus Veronenſis dicere ſolet nomine quidem luſcum vocari, ſed re ipſa eſſe Argũ, imo plura multoculo illo Argo videre. Quin epigrammate quod tumulo Luſci inſcriptum eſt, dicuntur Muſæ Latinæ pereunte eo pariter periiſſe.

Theobaldus Anglicus, Carthuſianus, claruit in Anglia anno cIↃcccxx, cùm arbitrium rerum ejus terræ eſſet penes Eduardum II. Hic, præter librum de vita contemplativa, etiam opus condidit *De progreſſu ſanctorum Patrũ*. Eo volumine complexus eſt geſta ſanctorũ omniũ, quos vel in ſacris bibliis, vel hiſtoriis Eccleſiaſticis, reperiſſet.

Marinus Sanutus, vel *Sanudo*, cognomine Torsellus, & *Torxellus*, patricius Venetus, claruit anno cIↃcccx. A prima ætate ardore tenebatur Terræ ſanctæ, atque ejus ergo quinquies in Orientem eſt profectus: etiam in Flandria, Holſatia, Sclavia fuit: pontificem maximum, regem Franciæ, comitem Hannoviæ, coram eſt allocutus; multos & alios viros principes literis compellavit, ut res Chriſtianorum in Oriente promoveret. Opus reliquit, quod inſcripſit, *Secreta fidelium Crucis*. Conſtat illud libris tribus: quorum tertius hiſtoricus eſt: ac res exponit Syrię, & Ægypti, atque imprimis Terræ Sanctæ. Obtulit hoc volumen Papæ Joanni anno cIↃcccxxi. Sed & obtulit regibus Franciæ, Angliæ, Siciliæ; adhæc compluribus cardinalibus, & eccleſiarum antiſtitibus; item principibus, ac baronibus; quemadmodùm ex epiſtolis ejus conſtat. Scriptor hic ex duobus Paulli Petavii codd. MSSis, uno item Joſ. Scaligeri; ſed qui tertium ſolùm librum contineret; prodiit in lucem Hanoviæ Typis Wechelianis an. cIↃIↃcxi. Ac conſtituit alterum tomum Hiſtorię Orientalis.

Guilielmus Cortusius, ac conſanguineus ejus, Albigretus Cortusius, Patavinus uterque, in pretio habebantur temporibus Henrici VII, & Ludovici IV. Horum prior rerum Patavinarum hiſtoriam eſt exorſus: ſed poſterior perfecit. Minor autem cultus eſt in Guilielmo: de quo ſic Paullus Vergerius in vitis principum Carrarienſium, atque ex eo Bernardinus Scardeonius lib. II rerum Patavinarum: *Cortuſius, cùm ſcriberet, venuſtatem orationis, quam præſtare non potuit, facilè neglexit. Texuit de Acciolini tyrannide longos annales: & à multis magnâ cum voluptate leguntur. Inſuper de bello Canis Scaligeri, Veronenſis tyranni, adverſus Patavinos: & alia multa, ita ut pro ingenii facultate, geſta patriæ, & ſe ipſum perpetuæ poſteritatis memoriæ commendârit.*

CASTELLANUS BASSIANENSIS anno cIↃcccxxvII dicavit Franciſco Dandulo, Venetiarum duci, carmen ſuum, quod *pacem Venetianam* inſcripſit. Agit eo de pace, quæ inita inter Fredericum Barbaroſſam, Imperatorem, & Alexandrum III, Pontificem Max. cùm Venetiarum princeps foret Sebaſtianus Zianus. Meminimus Caſtellani hoc loco, quia carmen illud, pro temporibus iſtis ſanè elegans, *inter veras hiſtorias magis, quàm falſas fictaſque poëtarum fabulas numerandum*: ut de eo refert Bernardinus Scardeonius in ſecundo de rebus Patavinis claſſe x.

JOANNES BONUS, Andreæ filius, Patavinus, claruit temporibus imperatoris Alberti Auſtriaci: atque opus condidit de familiis Patavinis: item de geſtis Patavinorum ab urbis ejus natalibus uſque ad imperatorem Albertum: quod opus anno cIↃccccxxxIV condidiſſe, auctor eſt Sicco Pólentonus in Vitis illuſtrium virorum libro VIII: atque exinde Bernardinus Scardeonius lib. II. claſſe x.

Etiam temporibus iiſdem, ac Henricus VII, & Ludovicus IV, vitam traducebat JOANNES BASILIUS Patavinus. Prætor fuit Ariminenſis, coſmographus idem, ac juriſconſultus. Reliquit opus de familiis Patavinis: in quo altiùs aliis orditur, curioſeque omnia exponit: ſed fabuloſa quædam admiſcet; unde factum eſt, ut veris etiam ſæpe detrahat fidem: quemadmodum de eo Paulus Vergerius refert. Adi & Bernardinum Scardeonium lib. II.

Anno cIↃccccxxxII ſuccedebat Bartholomæo Grandonico, Venetiarum duci, ANDREAS DANDULUS: atque annis XII eâ in dignitate fuit. Hic brevi chronico Venetorum geſta eleganter deſcripſit. Sanè cum honore ejus Petrarcha, Blondus, Bernardus Juſtinianus, Sabellicus, Leander, Cuſpinianus *a*, atque alii, meminerunt. Eſtque inter illos ex quibus Baptiſta Fulgoſus ſe memorabilium Collectanea congeſſiſſe agnoſcit. Citat & Baronius T. XI. ad an. cIↃIII. Vitam ejus vide apud Petrum Marcellum, Antonii filium, lib. de vitis Principum Venetorum.

a *Pene initio libelli de origine Turcorũ.*

Anno cIↃcccxxxVI florebat LUDOLPHUS, SUCHENSIS Eccleſiæ parochus; qui in quibuſdam codd. *Iludolphus de Suchem* vocatur. Hic ad Balduinum, comitem de Stainfort, Padebornenſis Eccleſię epiſcopum, compoſuit librum de terra ſancta, & itinere ſuo Hieroſolymitano, & mirabilibus in mediterraneo mari conſpectis, atque aliis, quæ iſtâ quinquennii peregrinatione didiciſſet. Initiis typographicæ artis prodiit literis rudibus; ſed abſq; typographi nomine.

Etiam

Etiam Ludovici IV, & Caroli IV ætate, vixit JOANNES VITODURANUS, Ord. Min. Hiſtoriam is condidit ab anno cIɔcccXV uſque ad an. cIɔcccXLVIII. Ea MSa reperitur in bibliotheca Monaſterii S. Galli in Helvetia.

CONRADUS DE HALBERSTET, (pro quo apud Antonium Senenſem *Hartadenſis* perperam legitur) Germanus, Ordinis fratrum Prædicatorum, à Tritthemio quidem memoratur; ſed quâ vixerit ætate, non additur: interea, quoniam aliquis illi locus deberetur, medium interſerit inter illos, quos anno cIɔccXC vixiſſe conſtaret: nempe quia, vel tum temporis, vel non multò pòſt vixiſſe conſtaret: nempe quia, vel tum temporis, vel non multò pòſt vixiſſe, arbitraretur. At Sixtus Senenſis libro IV bibliothecæ ſanctæ apertè ait, eum ſub Adolpho imper. anno cIɔccXC claruiſſe. Quæ ſententia parum mihi probatur. Nam apud Leandrum in opere de viris illuſtribus Ord. Præd. lib. IV *a* reperio, eum gloſſemata in Joſue dicâſſe Carolo imperatori: qui Carolus magnus, aut Calvus, aut Craſſus eſſe nequit; cùm illi ante annum Iɔcccc imperarint: nec Carolus quinctus, cùm Leander illud opus Bononiæ ediderit anno cIɔIɔXVII, triennio antequam Carolus V Maximiliano in imperio ſuccederet. Unde colligo, vixiſſe temporibus Caroli IV: qui imperare cœpit anno cIɔcccXLVIII, atque annis rexit XXXII. Videtur autem Poſſevinus, vir variæ eruditionis, multæque lectionis, non ſatis conſentanea dicere, quando ait, ſub Adolpho eum claruiſſe, & opus ſuum Carolo imp. dicâſſe: cùm inter obitum Adolphi, & initium illud, quod imperium Caroli habuit, intervallum ſit annorum quadraginta octo. Conradus hic inter alia opus reliquit de regno Romanorum. At non minor ejus laus eſt, quòd primus nobis dederit, quas vulgò vocant *S. Bibliæ concordantias*. Qui labor meritò etiam à Sixto Senenſi commendatur.

a *Fol.* 147.*b*.

Anno cIɔcccLX floruit PETRUS BERTHORIUS, Pictavienſis, Prior S. Eligii Pariſienſis, ordinis S. Benedicti. Reliquit opus, quod inſcripſit, *Breviarium hiſtoriarum Bibliæ*. Item coſmographiam. Itē alia, quæ commemorat Paullus Langius in Chronico Citizenſi. Apud Poſſevinum legas in Apparatu Sacro, eum claruiſſe tempore Caroli imp. & Innocentii V. Dicere, credo, voluit, (imò fortaſſe ita ſcripſerat) Innocentii VI; qui Romę ſedit imperante Carolo IV, & in Galliis regnante Joanne, cujus poſtulato Livium Gallicè tranſtulit Berthorius. Scriptor hic à Baſilio Jo. Heroldo *b* refertur inter veteres temporum ſcriptores, quos ex Oporini officina edere decreverat.

b *Præfat. præmiſſa Mariano Scoto, & Martino Polono.*

HUGO

HUGO DE HIBERNIA, Minorita, Anglus, vixit circa an. cIↃcccLX, cùm rerum in Anglia potiretur Eduardus III. De peregrinatione ſuâ opus conſcripſit, atque *Itinerarium* inſcripſit. Meminit Balæus.

JOANNES DE MOLINIS, Gallus, Carmelita, claruit, juxta Geſnerianam bibliothecam, quæ Tritthemium auctorem laudat, anno cIↃcccLX. Inter alia conſtruxit Speculum Hiſtoriale ordinis Carmelitici.

Paullò pòſt, nempe anno cIↃcccLXXXI, DANIEL CHINASIUS Tarviſinus pangebat hiſtoriam belli inter Venetos, & Genuenſes: cujus mihi ſcriptoris indicium ex literis V. CL. Balthaſaris Bonifacii.

Caroli IV, ac primis Wenceſlai temporibus, JOANNES HIPERIUS ſexageſimus, vel, juxta alios duodeſexageſimus abbas Bertiniani monaſterii, (quod juſſu B. Audomari à B.B. Bertino, Mommolino, & Ebertramo, in Sithienſi Flandriæ agro exſtructum fuit an. IↃCXXVI) cœnobii ſui Chronicon reliquit: hiſtoriam nempe quinquaginta quatuor abbatum, ab anno IↃXC, uſque ad annum cIↃccxCIV. Morte autem præventus ad tempora ſua non potuit perducere. Multùm hoc opere adjutus fuit Jacobus Mejerus in annalibus Flandriæ concinnandis: uti & Ferreolus Locrius Paulinas in Chronico Belgico. Vide utrumque ad annum cIↃcccLXXXIII. MSum ejus exemplar eſt apud monachos Bertinienſes: item Duaci apud Andream Hovium, eloquentiæ profeſſorem regium, ut ex Sandero Sweertio intelligo. Hiperius eſt dictus, quia eſſet natus, Ipræ, ſive Hipræ; prout efferunt Flandri, qui adſpirare vocales amant. Porrò uſque adeo obeſus fuit, ut non aliter, quàm conſidens, vel aliquò ſe conferre, vel ſomnum capere poſſet: ut Mejerus in XIII Annal. prodit, fide Thomæ, diaconi ejus loci. Plerique ut eos inter Miræus, arbitrantur, obiiſſe anno cIↃcccIII: ſed falluntur. Nam Henricus Condeſcarius (inter quem, & Hiperium hunc tres fuere abbates, Anſelmus Briltel, Joannes de Long, & Jacobus Condæus) ipſi Iperio memoratur, atque claruiſſe dicitur anno cIↃccccXXX. Quare verius omnino, qui Audomaropoli diſceſſiſſe referunt anno cIↃccccLXXXIII, quod & Mejerus tradit extremo eo libro quem diximus, imò addit diem: diſceſſiſſe enim Poſtridie Kal. Jan. Quin Mejeri ſententiam validò comprobat Epitaphium ejus, quod hodieque in æde Duaci in ſacello S. Dionyſii legitur. Eſtque hujuſmodi: *Hic jacet piæ memoriæ Ioannes oriundus de Iprâ, quondam*

quondam abbas hujus monaſterii, qui rexit XVII *annis, & obiit anno Domini* MCCCLXXXIII, *ſecundo die menſis Ianuarii*, &c. G.Gazæus etiam juniorem putabat: ut qui in bibliothecâ ſacrâ ſcriptorum Arteſiæ retulerit eum ad an.cIↃcccclxx.

Wenceſlai imp. temporibus ætatem egit BARTHOLOMÆUS GAETANUS. Origo ei è Gaëtana domo, quæ Brixiæ inter præſtantiſſimas effulſit. Non militiæ minùs, quàm literarum ſtudiis, operam dedit. Utiles eumprimis, atque elegantes in Brixienſem hiſtoriam annotationes conſcripſit. Duos & ipſe ſeu hiſtoriarum, ſeu annalium de ea libros, ſanè eruditos, condidit. Anno cIↃccccIV finem vitæ fecit pro patriæ libertate decertans adverſus Petrum Gambaram, imperium affectantem. Præter hunc & *alter* ejuſdem familiæ, nomine itidem *Bartholomæus*, fuit; qui & ipſe res Brixianorum literis mandavit. Utriuſque hujus ſcriptoris indicium mihi ab Octavio Rubeo, viro clariſſimo, patritio Brixienſi.

Anno Chr. cIↃcccxc, regnante apud Scotos Roberto III, (qui imperare cœpit anno Chriſti cIↃcccxc, ac deſiit anno cIↃccccvI) claruit THOMAS VAROYE, Scotus genere illuſtris, doctor ac præfectus Bethualiæ: qui utcunque innotuit opere de Ottoburnenſi prælio. Meminere ejus Polydorus Virgilius, & Joannes Major; ille in Anglica, hic in Scotica hiſtoria. Majoris quidem hæc verba ſunt, libro VI cap. IV. *Multa carmina ſuper hoc bello magiſter Thomas Varoye, præpoſitus Bethvvaliæ, compoſuit: ſed rhythmicè. Sic enim, inquit,*

Muſa refert fatum fore ſcriptum carmine vatum:

Et quæ ſequuntur. Quia enim carmina ejus relatu ſunt indigna, ideo pertranſeo.

THEODERICUS ENGELSHUSIUS ad eadem tempora refertur. Hic Chronicon Chronicorum condidit, quod extenditur uſque ad annum cIↃccccx. Meminit M. Dreſſerus.

Circa annum cIↃccccxv JACOBUS DE SUSATO, ordinis Prædicatorum, inquiſitor hæreticæ pravitatis, in Colonienſi ſuo cœnobio ſtudiis vacabat: ac nomen ſibi cudebat Mappâ mundi, Chronico, item Chronico altero ordinis ſui, atque aliis, quæ Leander refert lib. IV *a* de viris illuſtribus ordinis Prædic. atque item Poſſevinus in Apparatu. *a Fol. 136.*

Sub Sigiſmundo imperatore, loco non exiguo erat doctor GOBELINUS PERSONA, decanus in Bilefeld. Hiſtoriâ is ſuâ celebratur, quam inſcripſit *Coſmodromium*. Ipſe autem ait, ſe inchoâſſe

 id opus

id opus temporibus Bonifacii IX: qui ſedere cœpit anno CIↃCCCLXXXIX, viveréque deſiit anno CIↃCCCCIV: Producit autem illud ad uſq; annum alterum Martini V, qui aliquibus III vocatur. Hoc eſt ad annum CIↃCCCCXVIII. Ex quibus liquet, diu opere eo fuiſſe occupatum: minus interim, quàm Chriſtianus Maſſæus: qui ſuis chronicorum libris plus impendit annis L. Gobelinum hunc, ſed ita ut nominet, exſcribit Crantzius in Metropoli: ut lib. I cap. XVI, & XXVIII. lib. IV cap. IV lib. VII cap. XXVIII. lib. IX cap. V. lib. X cap. I. II. & XXXV. Ac ſimiliter, ut jam aliis monitum, Hermannus Keſenbroch in catalogo Epiſcoporum Paderbornenſium haurit ſua hoc de fonte Gobelini: quem tamen nuſpiam nominat. Fideliùs egit Canonicus ille regularis prope Nuſſiam, qui Chronicon magnum Belgicum compoſuit. Nam & ille multa quidem ex eo depromit: ſed non diſſimulato auctore. Gobelino etiam non Surius modò; verùm Molanus quoque, tribuit vitam S. Meinulphi, Paderbornenſis eccleſiæ diaconi, ac confeſſoris; quem Carolus M. de ſacro fonte ſuſceperat. Eam Surius a. d. V Octobris collectioni ſuæ inſeruit, ſed interpolatam, ac ſtylo mutato. Ita autem, prout in MSo repererat, edidit Chriſtophorus Brouvverus: miraculis tamen brevitatis cauſsâ omiſſis, quòd apud Surium legi poſſent. Sed fortaſſe vitæ ejus auctor eſt, vel Joannes Gobelinus, ſcriptor rerum memorabilium, quæ Pii Papæ temporibus contigerunt: vel Gobelinus alius, utroque hoc antiquior, imp. Alberti Auſtriaci æqualis; qui à Papa ad Anglos legatus fuit, & ſtatuta arbitraria, item de pœnitentia ſcripſit.

ANTONIUS CARTULARIUS Patavinus claruit circa annum CIↃCCCCXX, ac deinceps. Hic, exemplo Diogenis Laërtii, conſarcinavit non exiguo labore opus, nec injucundum, nec inutile, de vita & moribus philoſophorum. Diem ſuum functus eſt Patavii anno CIↃCCCCXL. Vide Scardeonium lib. III de rebus Patavinis.

Nec indictus abire debet JOANNES RAVENNAS, qui anno floruit CIↃCCCCXX: ac familiæ Canarienſis, ut ipſe quidem appellat, nationem literis commiſit. MSum ejus operis codicem, ut ex Pignorio accepi, habet Illuſtriſſ. & Reverend. Albertinus Papafaba, epiſcopus Hadrianenſis: qui liber nunc apud Felicem Oſium: Inſcriptio ejus, *Familiæ Canarienſis natio per Ioannem de Ravennâ.* Hoc opus dicavit Rodolpho Carrarienſi, Franciſci ſenioris filio. Præterea reliquit Dragmalogium de eligibili vitæ genere. Niſi potiùs Dragmatologium

tologium inſcripſit. Nam δεγματολόγος, ὁ τὰ δέγματα συνάγων, ut δεγματολόγος, ὁ συνάγων τὰ δέγματα. Adhæc conſcripſit contentionem inter podagram, & araneam. Et librum rerum memorandarum. Inſuper Hiſtoriam Raguſii. Atque hæc omnia MSa ſuperſunt Patavii apud clariſſimum, & diffuſæ reconditæque eruditionis virum, Laurentium Pignorium Patavinum.

Etiam CHRISTOPHORUS DE BONDELMONTIBUS tum floruit: cujus opus, ut ab eodem Pignorio accepi, hunc in modum inſcribebatur: *Incipit liber inſularum Archipelagi, editus per Chriſtophorum presbyterum de Bondelmontibus de Florentia: quem mittit de civitate Rhodi Romam Iordani Cardinali de Vrſinis anno Dom.* cIɔccccxxII.

Claruit & iiſdem temporibus ANDREAS REDUSIUS Tarviſinus, qui annales Tarviſinos compoſuit ab Urbis ejus incunabulis uſque ad annum cIɔccccxx: quo vivebat. Exſtat hoc opus MSum in membranis apud Comites Collatinos: quemadmodum accepi ex literis doctiſſimi Balthaſaris Bonifacii.

Ex quo itidem intelligo, iiſdem temporibus fuiſſe POLYPHILUM, auctorem libri, quem Hypnerotomachiam inſcripſit, nomine conflato ex ὕπνος, *ſomnus*, ἔρως, *amor*, & μάχη, *pugna*. Nam hiſtorico huic operi, ut ex eodem cognoſco, propoſitum eſt oſtendere, cuncta, quorum amore depereunt homines, nihil aliud, quàm ſomnium videri. Et prope ſuſpicor eò etiam nomen πολυφίλυ, quod *amicis abundantem* ſignat, aſſumſiſſe *a*, quia omnes ferè magis amant mundana, quàm æterna. Excuſus eſt Tarviſii anno cIɔccccLXIX.

a *Nec me cõjectura fefellit. Nam verũ auctorũ nomen eſt* Franciſcus Columna, *ut poſtea ex Pignorio cognovi.*

Anno etiam cIɔccccxxx in ſtudiis verſabatur LAURENTIUS GUATHIUS FLORENTINUS; qui eleganter vitam deſcripſit Hugonis, Comitis Magdeburgenſis. Incipit hoc pacto: *Hugo, natione Germanus.* Archetypon Florentiæ ſupereſt in bibliotheca abbatiæ Florentinæ.

Anno eodem in vita erat MARIANUS FLORENTINUS, Ord. Min. Scripſit ſui ordinis Chronicon, ſive, ut ipſe, more ſeculi ejus, vocat, Chronicam. Meminit ejus Michael Pocciantius in catalogo ſcriptorum Florentinorum: ubi ſuccinctè, at fideliter tamen, ſcripſiſſe ait. Supereſt id Chronicon MSum Florentiæ in æde Salvatoris, quæ dicta priùs Domus omnium Sanctorum. Præterea ſermones complures reliquit, & vitas CLIX mulierum ſecundi ordinis: quæ eâdem in urbe ſuperſunt in bibliotheca S. Crucis.

Anno cIɔccccxxxII claruit JACOBUS MALVETIUS Brixienſis, vir medicâ arte pollens, atque idem in hiſtoria diligens: ſed

in quo illud meritò culpetur, quòd patriæ dignitati adeò ſuperſtitioſè faverit, ut in facinoribus ejus enarrandis, atque extollendis, planè exceſſerit modum: cujus rei auctor mihi V. CL. Octavius Rubeus I. C.

XICCHO RICIUS POLENTONUS, qui aliis ſimpliciter SICCO POLENTONUS, civis Patavinus, & Reip. ejuſdem ſcriba fuit. Verum autem nomen Xiccho eſſe, indicat MSus Carravienſium codex, qui apud V.CL. Felicem Oſium, in quo inſtrumentum publicum legitur, quod nomine D. Franciſci Junioris de Carraria confecit anno cIɔccccv. Subſcriptio eſt iſtiuſmodi: *Ego Xiccho, filius D. Bartholomæi Polentoni, civis & habitator Paduæ in quarterio Pontis Molendinorum in Centenario & Centrata S. Firmi, publicus imperiali auctoritate notarius præmiſſis nominibus, rogatus fideliter ſcripſi, & propriâ manu ſubſcripſi.* Idem anno cIɔccccxiii, xv Aug. Cancellarius fuit Patavinus, nempe quo tempore Titi Livii urna eſt reperta: quemadmodum Gulielmus Orgarellius refert, ubi de T. Livio ſermo ei eſt. Inhabitavit, ædes, quæ Albertini Muſſati fuerant, ut ipſe refert, in Muſſati vitâ. Fuit vir pro ſeculo quo vixit pereruditus, ac præter argumenta in orationes Ciceronis (quæ MSa Oxonii ſuperſunt in bibliothecâ Ballionenſi) Catiniam quod ad jocum & riſum factum eſt opus, librum de ratione ſtudendi confeſſionem Chriſtianam, & epiſtolas ad diverſos, etiam exemplorum librum compoſuit. Item volumen magnum de illuſtribus ſcriptoribus Latinis, quod libris conſtat xxii. Dicavit illud filio ſuo, Polydoro, an. Chriſti cIɔccccxxxiii: ac MSum ejus exemplar habuiſſe ſe, ait Bernardinus Scardeonius lib. ii de reb. Patavinis. Etiam Pignorius mihi indicium fecit, vidiſſe ſe apud Caſparem Crivellarium, bibliopolam & typographum Patavinum, atque id typis minutis in grandi charta exaratum: alibi item apud patricium Patavinum. Etiam in literas retulit vitam, ac miracula B. Antonii Confeſſoris, vitam B. Antonii peregrini, item vitam B. Helenæ Sanctimonialis. Laudat virum ab eruditione Petrus Albianus opere eo, quod Theſaurum Eccleſiæ inſcripſit. Etiam Stephanus Pighius lib. xviii Annalium Romanorum ad annum Iɔcccxviii, ait vitas illas illuſtrium ſcriptorum ex antiquis, & bonis auctoribus, ab Xicchone, ſive Sicone, ut ipſe vocat, collectas videri; atque in gratiam hiſtoriæ amantium adſcribit ex eodem vitam Suetonii Tranquilli: de qua judicium noſtrum lib. I. cap. xxxi. attulimus. Epiſtolam ejus, quâ agit de Livii oſſibus, ſe præſente repertis, ſummus vir, Laurentius Pignorius, publici

juris

juris fecit in egregio Originum Patavinarum opere, Italicè quidem ſcripto; ſed quod propediem, uti & Antenorem ſuum, Latinè, cum luculento auctario, reddere cogitet. Quæ ubi lucem viderint, meliùs ſanè omnes antiquitatis genuinæ amatores perſpicient, quanto jure cenſoriâ notârit virgulâ plurimos eorum, qui ante hac eodem de argumento egerint, errores.

Cap. X.

Referuntur hiſtorici, qui claruere ſub Alberto Auſtriaco, ac deinceps uſque ad Karolum v. *Ex hiſce Thomas Kempenſis edidit vitas Florentii, ac Gerardi junioris, & S. Leduæ. Guido Flonocherus, Chronicon. Anonymus, geſta Caroli* VII, *& Ludovici* XI, *regum Galliæ. Petrus Garningius, hiſtoriam ordinis Carmelitici, item hiſtoriam Eccleſiæ. Lapus Florentinus, tralationem Dionyſii Halicarn. & aliquot vitarum Plutarchi. Iodocus Beyſſelius, Dialogum de S. Matre Anna; item geſta Flandrorum. Petrus à Thymo, vulgò* van der Heiden, *Martyrologium; item Chronicon Brabantiæ. Auguſtinus Dathus Senenſis, libros tres de geſtis Senenſium, & hiſtoriam Plumbinorum. Ioannes Gobelimus, res memorabiles, quæ accidere temporibus Pii* II *Papæ. Cyriacus Anconitanus, Inſcriptiones, epigrammata & alia collegit. Coſmas Laurus Brixienſis, origines familiarum Brixienſium, item opus de præſulibus Brixienſibus. Daniel Ceretus, hiſtoriam rerum Brixienſium. Hieronymus Salgherius, vitam Euſtathiæ. Modeſtus Polentonus, monumenta atque inſcriptiones illuſtrium virorum, quæ Patavii ſpectantur. Octavius Cleophilus Fanenſis, hiſtoriam Ariminenſem, Faneida, itineraria duo, & memorabilium volumen. Petrus Schottus, vitas variorum. Petrus Apollonius Collatinus, poëma hiſtoricum de excidio Hieroſolymitano. Helias Capreolus, libros* XIV *de rebus Brixienſium. Bartholomæus Zuchatus, annales Tarviſinos. Hieronymus Bononius, promiſcua; item vitam B.*

Hieronymi. Eitelvvolfus de Lapide, opus de laudibus Heroum & Virorum illuſtrium. Sebaſtianus Murrho libellum de laudibus Germanorum. Philippus Biken, itinerarium terræ ſanctæ. Anonymus, geſta abbatum Majoris monaſterii. Georgius Mediolanenſis, vitam B. Iacobi Sextii. Ludovicus Cælius Rhodiginus, Antiquarum Lectionum libros, & in Plinium obſervationes. Henricus Penia, geſta Sophi regis. Cornelius Aurelius, ſitum ac laudes Bataviæ. Franciſcus Polyardus, vitam Octavii Cleophili. Nicolaus Bagnatorius, vitam B. Conradini Brixiani. Innocentius Cæſarius, calamitates, quas ſuâ ætate Brixienſes à Gallis eſſent perpeſſi.

RESTANT tempora Alberti Auſtriaci, & conſequentium ejuſce domus imperatorum, uſque ad Carolum V: quibus qui hiſtoriam ſignarint, deinceps exponam.

THOMAS DE KEMPIS, cognomento Malleolus, Canonicus montis S. Agnetis prope Zwollam in diœceſi epiſcopi Ultrajectini, claruit temporibus Sigiſmundi, Alberti II, & initii Friderici II. Diſcipulus fuit, tum Florentii illius, qui doctore uſus Gerardo Daventrienſi, cognomento Magno, atque anno obiit CIↃCCCC: tum Gerardi junioris, Zutphanienſis, qui libellos duos de ſpirituali exercitio reliquit, & anno exceſſit CIↃCCCXCVIII. Kempenſis hic conſignavit vitas, & Florentii, & junioris Gerardi: uti Maſſæus prodit Chronici ſui libro XVIII. Etiam utriuſque diſcipulorum vitas in literas retulit, uti & Joannis Cacabi, vulgò Ketel dicti coqui devotiſſimi. Etiam Arnoldi Schoonhovii. Præterea idem Thomas (ut eſt apud Molanum in indiculo ſanctorum Belgii) conſcripſit hiſtoriam S. Leduæ, ſive Lidwygis, vulgò dictæ Lydwyd, quæ Schidami in Hollandia obiit anno Chriſti CIↃCCCCXXXIII. Sed & Chronicon condidit monaſterii montis S. Agnetis. Quod Antverpiæ prodiit anno CIƆIƆCXXI typis Verduſſii: Ubi priora quoque, quæ dixi, excuſa anno CIƆIƆCXV. typis Martini Nutii & Joannis Meurſii, curâ Henrici Semalii S. I. Nullius ex hiſtoricis hiſce operibus meminiſſe miror Tritthemium: ut alios mittam. Eſt hic Kempenſis ille, qui tantopere celebratur libellis quatuor de imitatione Chriſti: quos, ut ipſe in autographo adnotârat, anno conſcripſit CIↃCCCCXLI. Vitam ejus ſcripſere Judocus Badius Aſcenſius, Franciſcus

ciſcus Tolenſis, canonicus regularis, & Heribertus Roſweydus S.I. Deceſſit anno cIↄccccLXXI, VIII Kal. Aug.

Guido Flonocherus, Narbonenſis, Dominicani ordinis magiſter generalis, claruit ætate Sigiſmundi, Alberti jun. & Frederici III. Chronicon reliquit. Obiit an. cIↄccccLII: ut Simlerus auctor eſt, atque ex eo Poſſevinus.

Anonymus ejuſdem temporis memoratur Mejero in Annal. Fland. ad an. cIↄccccLVIII. *a* ubi ſic ait: *Sed quo omnia magis ſunt perſpicua, hiſtoriam de hiſce rebus à familiari Caroli Regis, qui aduſque mortem Ludovici vixit, ac de utroque rege haut contemnenda ſcripſit, attexere non pigebit: præſertim cùm plus ſemper fidei oculatis, quàm auritis, tribuendum eſſe teſtibus, nemo neget.* a Pag. 323 a.

Petrus Garnengius, Aremoricus Brito, provincialis Carmelitarum apud Turonenſes, floruit temporibus imper. Friderici III. Reliquit Hiſtoriam ordinis Carmelitici: item Hiſtoriam Eccleſiæ, atque alia. Deceſſit an. cIↄccccLXXI.

Lapus Florentinus, qui Geſnero eſt *Lapus Biragus Florentinus*, Philelpho epiſtola ad Leonardum Aretinum anno ſcripta cIↄccccXXXVI dicitur *Lapus Caſtelliunculus*, ac vocat ibidem auditorem & familiarem ſuum; Leandro in Italia, ubi de doctis Florentinis tractat, vocatur *Lapus Caſtilionius*, vixit circa annum cIↄccccXL. Ac ne hunc alium à Birago putes, *Lapus Caſtilionius*, inquit, *qui vitas aliquot Plutarchi de Græcis in Latinum eleganter vertit.* Tranſtulit autem vitas Theſei, & Romuli, Lycurgi, & Numæ Pompilii, Solonis, & Publicolæ, Themiſtoclis, & Camilli, Periclis, Phocionis, & Catonis Uticenſis, Artaxerxis, atque item Arati. Vertit idem Dionyſii Halicarnaſſenſis Antiquitates Romanas; ſed non ſatis fideliter, imò ſæpe parum Latinè. Meliori fide, ac ſtylo, id præſtitit Gelenius, ſed aliquantò liberiùs, uſque adeò, ut ſubinde binas, vel etiam ternas periodos unâ conſtringat: eaque imprimis cauſſa fuit, cur poſt hoſce novam interpretationem dare voluerit Æmilius Portus. Meminit Lapi hujus etiam Philippus Bergomas Chronici ſupplementi lib. VI, ubi ſermo de Florentiæ origine: item Franciſcus Albertinus de laudibus Florentiæ, & Saonenſis urbis ad Papam Julium II. ubi eum vocat virum *literis Græcis, & Latinis* eruditiſſimum. Item meminit Eraſmus in Ciceroniano. De eodem ſic Ugolinus Verinus lib. II Florentiæ illuſtratæ:

Te, Lape, mors juvenem nimis invidioſa peremit:
Ingenii ſed multa tui monumenta ſuperſunt.

Jodo-

JODOCUS BEYSSELIUS, patritius Aquisgranenſis idem Philoſophus, Juriſconſultus, & ſcripturarum ſtudioſus, proſa & carmine pollens, floruit circa annum CIƆCCCCLIV. Varia conſcripſit, eaque inter dialogum de S. Matre Anna. Item geſta Flandrorum. Sed ea, aliis occupatus, abſolvere non potuit.

Iiſdem temporibus in pretio erat PETRUS à THYMO, vulgo VAN DER HEIDEN, Brabantus è Ghierlenſi municipio juxta Turnhoutum, Juriſconſultus, ac annis fere LVIII Bruxellis cauſſarum patronus, imo B. Galdulæ Canonicus & Quæſtor. Conſcripſit Martyrologium: item Chronicon Brabantiæ tomis tribus. Quod in archivis Bruxellis MSum adſervatur. Obiit octogenarius anno CIƆCCCCLXXIII, IV Kal. Mart. ut ejus epitaphium oſtendit Bruxellis in æde primariâ.

AUGUSTINUS DATHUS Senenſis, orator ac philoſophus, non parvo inter eruditos loco erat temporibus Pii II Pontificis. Ac præter orationes in laudem Bernardi Senenſis, Catharinæ Senenſis, Pii II pontificis, aliorumq;, etiam tres libros compoſuit de geſtis Senenſium: uti & hiſtoriam Plumbinorum.

Frederico III imperante, claruit JOANNES GOBELINUS, Vicarius Bonnenſis, ac Pio II Papæ à ſecretis; qui libris XII complexus fuit, quæcumque memoriâ digna, temporibus ejus Papæ (ſedit autem ille ab anno CIƆCCCCLVIII uſque ad annum CIƆCCCCLXIV) toto terrarum orbe acciderunt. Bonâ autem fide ſcripſiſſe, indicare videntur hæc præfationis verba: *Tu, qui hæc aliquando legeris, ita demum boni conſule, ut mentienti nihil ignoſcas.* Ad ætatem pertinent, quæ eâdem in præfatione dicit: *Martinum* V *vidi, & Eugenium* IV, *& Nicolaum item* V, *& Calliſtum* III: *quos dum vixere, damnavit populus; fato defunctos magnis extulit præconiis.* Orditur ab origine Picolomineæ domus, & majoribus Pii II. Gratum ſanè opus domui Picolomineæ. De eo ſic Franciſcus Bandinus Picolomineus, Archiepiſcopus Senenſis, epiſtolâ ad Gregorium XIII Papam: *Qui quidem codices mihi pergrati fuerunt; ſed unus longè gratiſſimus inter eos inventus accuratiſſimè manuſcriptus, & delineatus in membranis: quo res geſtæ temporibus Pii Papæ ſecundi, qui avunculi mei, Ioannis Picolominei, Cardinalis, Senenſis Oſtienſiſque Epiſcopi, avus fuerat, continebantur, à quodam Ioanne Gobellino, ipſius Pii ſecundi familiari, ſatis luculenter, ut ea erant tempora, in commentarium relatæ, atque deſcriptæ. Hunc ego, dum eſſem juvenis, perſæpe legi; multaque in eo, ne dicam omnia, non commendatione ſolùm, ſed admiratione digna, judicavi.* Hos Gobelini commentarios idem Bandinus juris publici fecit anno

cIↃ IↃ LXXXIV, typis Dominici Baſſæ, & ſociorum, Urbis typographorum: poſtea autem Francofurti in officina Aubriana recuſi fuere anno cIↃIↃCXIV.

Ejuſdem Frederici III temporibus fuit quoque CYRIACUS ANCONITANUS, cognomento Antiquarius, quem Franciſco Barbaro commendat Philelphus epiſtola ad eum ſcripta an. cIↃCCCCXLIII, & altera eopſe anno exarata ad LEONARDUM Juſtinianum: ubi ſic de eo ſcribit: *Cyriacus Aconitanus, cum Venetias peteret, à me petiit, ut ſe tibi per literas commendarem. Id feci eo libentius quia non eſſem ignarus hominem tibi fore non injucundum: præſertim qui ferat ſecum nonnulla priſcæ vetuſtatis monumenta, & elogia, & epigrammata, & alia pleraque ſcripta, quæ ex lapidibus vetuſtiſſimis in Aſia, Græciâque collegit.* De eodem Leander in Piceni deſcriptione: *Præterea* (Ancon genuit) *Cyriacum, totius antiquitatis, & rerum memorabilium per totam Europam, Aſiæque, & Africæ partem, indagatorem. qui mirifico ſtudio, quæ literarum monumentis celebrata legerat, veluti theatra, amphitheatra, circos, templa, ſtatuas, tymbos, obeliſcos, pyramides, tabulas cum epitaphiis, arcus, ac id genus curioſæ inveſtigationis alia, non ſolùm ipſe oculis conſpexit, verùm etiam diligenti & exactâ picturâ reddidit, expreſſitque. Rogatus autem, cur his in rebus tam ſtudioſe verſaretur, Ut mortuos excitem, reſpondebat; dicto hercle tanto viro convenienti, atque digno. Tam multa ſcriptis congeſſit, expreſſitque formis, ut Petrus Raſſanus, cui cum illo magna familiaritas interceſſit, tria ſe ingentia volumina manu ipſius exarata depictaq; vidiſſe, affirmet: quarum Antiquitatum partem in Germania Petrus Apianus, & Bartholomæus Amantius, anno à* C.N.MDXXXIIII *typis ediderunt.* Hæc Leander. At non admodum præclarè de eo ſenſit V. CL. Antonius Auguſtinus, ubi Cyriacum hunc inſcriptiones multas confinxiſſe ait, ac pari eas loco habet ut nugas Annii Viterbienſis. Imò ex tot inſcriptionibus, quas ille in Hiſpaniâ legi refert, nec unicam inveniri ait: quas tamen, (ut plerique minus creduli ſumus) in annalibus Hiſpanicis velut genuinas exſcripſerit Ambroſius Morales. Dedit Cyriacus etiam vitas Impp. à Jul. Cæſare uſque ad Barbaroſſam, ſed Italicè. Idem promittit philoſophorum, poëtarum, atque etiam illuſtrium mulierum vitas. Sed utrùm ediderit haud ſcio.

Circa annum cIↃCCCCLXX floruit COSMAS LAURUS Brixienſis, atque, uti ex V. CL. Octavio Rubeo J.C. intellexi, ſedulam operam navavit in originibus præcipuarum apud Brixienſes familiarum indagandis. Opus quoque condidit de præſulibus Brixianis: etſi id alteri ejuſce ætatis à nonnullis tribuatur.

Anno cIɔcccclxx non parum laudis poſſedit DANIEL CERETUS, Brixienſis, vir eruditus, ac medicus eximius. Hic de hiſtoria rerum Brixienſium bene meritus eſt panegyrico ſuo; quem eleganti carmine cecinit de præcellentibus ſuæ ætatis viris Brixienſibus. Opera ejus viri ſuperſunt Brixiæ manu exarata apud Octavium Rubeum J.C. patritium Brixienſem.

Anno cIɔcccclxx vivebat HIERONYMUS SALGHERIUS Patavinus, ſacerdos, qui à confeſſionibus erat Patavino monaſterio S. Proſdocimi: ac ejus cœnobii monachæ, nomine Euſtochiæ, vitam, quam apprimè nôrat, & Latinè & Italicè perſcripſit. Obiit autem Euſtochia an. cIɔcccclxix idibus Febr. Vide Scardeonium lib. II rerum Patav. claſſ. VI. & VII.

MODESTUS POLENTONUS, J. C. Patavinus, Sicconis Polentoni, de quo ſuperiùs egi, filius, opus reliquit de ſepulcris virorum illuſtrium, quæ Patavii viſuntur: ut ex doctiſſimo Laur. Pignorio accepi. Vitâ exceſſit anno cIɔccccxc.

Magnos etiam tum ſcribendo labores ſuſtinuit OCTAVIUS FANENSIS, qui CLEOPHILUS dici maluit. De ætate argumento eſt, quòd in ſuo de poëtarum cœtu poëmate ait, ſui ſeculi Mæcenatem eſſe Petrum Medices, Coſmi jam defuncti filium; eique filios eſſe conſimiles, Laurentium, & Julianum, quem metri cauſſa Julium vocat, ut alibi eodem opere Claudium dixit pro Claudiano. At obiit Coſmus an cIɔcccclxiv: Petrus cIɔcccclxxii: Julianus cIɔcccclxxviii. Laurentius autem vitam produxit uſque ad annum cIɔccccxcii. Atque ad Laurentium hunc etiam epiſtolæ ejus exſtant. Procudit & alia ingenii monumenta: quæ ipſe commemorat epiſtolâ quadam ad Fanenſes. Inter ea eſt Hiſtoria Ariminenſis. Item Faneis, quam hiſtoricâ penè fide panxit, ut ipſe ait. Sunt autem libri tres carmine facti heroïco de bello Fanenſi, & partâ urbi libertate. Item reliquit itineraria duo. Etiam Stinchas, ſive deſcriptionem carceris apud Florentinos. Adhæc libros IV de dictis, & factis memoratu dignis. Nomen ei fuit Franciſco: Octavii filius erat. Sed patre jampridem defuncto, ſuaſu Pomponii Læti, Franciſci nomen depoſuit, Octavii aſſumſit, ac quia gloriæ ſe avidiorem ſciret, Græcâ appellatione Cleophilus cognominari voluit. Familiaris fuit Baptiſtæ Guarino, Guarini filio, & ſummo viro, Nicolao Leoniceno, ut de Volſco, Sulpicio, Pomponio, Marſo, Domitio, atque aliis nihil dicam. Apud Ariminenſes primum, & exinde Foroſempronienſes humaniores juventutem literas docuit.

Poſtea

Poſtea à Cardinale Baptiſta Zenone deductus eſt Romam, ac honeſtè habitus, ſed ab eo migravit ad Cardinalem S.Petrum, Sixti Pontificis nepotem. Exinde ſecutus Alexandrum, qui poſtea pontifex. Suavem amatorem, nec illepidum appellat Lilius Gyraldus dialogo priori de poëtis ſui temporis: ſed M.Antonius Sabellicus, libro de reparatione linguæ Latinæ, vitare eum jubet, ut qui amores canat laſcivos. Nempe quædam ejus juvenilia viderat. Sed in iis quæ provectior ſcripſit, longè ſe alium oſtendit. De mortis genere ita ſcribit Pierius Valerianus lib. II de infelicit. litter. *Octavius Cleophilus Fanenſis & ipſe fortunam expertus eſt iniquiſſimam. Poſt multos enim in liberalibus artibus labores exhauſtos, dum ſibi quærit requiem, uxorem Centumcellis acceperat: quam dum in patriam traducere cogitat, à ſocero, quò eum dote fraudaret, veneno ſublatus eſt.* Obiit anno ætatis XLIII, à Chriſti natali cIↃccccxc. Vitam ejus ſcripſit Franciſcus Polyardus *a*.

Petrus Schottus Argentinenſis natus eſt circa annum cIↃccccLIX. Academias Germaniæ, Galliæ, Italiæ adiit. Poëticæ, & oratoriæ junior; poſtea juri utrique operam dedit. In patria urbe canonicus fuit B.Petri. Præter epiſtolas, carmine elegiaco condidit vitas S. Joannis Apoſtoli, Joannis Baptiſtæ, B. Chryſoſtomi, & Gerſonis, cancellarii Pariſienſis. Deceſſit Argentinæ anno ætatis XXXI, Chriſti anno cIↃccccxcI, vel proximo: ac ſepultus eſt ibidem in æde B. Petri. Vitam ejus, ac mores, deſcripſit Jacobus Wimphelingus. Adi & Tritthemium in catalogo, & Pantaleonem part. II de viris illuſtribus Germaniæ.

a Vna cũ aliorum illuſtrium virorum vitis Frãcoſurti prodiit typis Egenolphi. Primum autẽ Fani anno 1516 excuſa fuit ab Hieronymo Sencino: præmiſſa Octavii Anthropotheomachia, & aliis operibus ejuſdem.

Petrus Apollonius Collatius, presbyter Novarienſis, contexuit carmine libros quatuor de excidio Hieroſolymitano: qui Lutetiæ primùm anno cIↃIↃxvI, curâ Joannis Gagnæi, Theologi Pariſienſis, in lucem prodiere: poſteaque ab Adriano Vander-Burchio emendati, atque à Chriſtophoro Plantino excuſi Antverpiæ fuerunt. Hunc Margarinus de la Bigne, in indice chronologico veterum Eccleſiæ ſcriptorum, quem Tom. I bibliothecæ SS. Patrum ſubjunxit, vixiſſe putat exeunte ſeculo ſeptimo, h.e. circa annum Iↄcxc. Atque ut antiquus à ſummis ſeculi hujus viris paſſim laudatur. Sed ſi vetus adeo eſſet, ejus Sigebertus, vel veterum alius, meminiſſet. Mihi quidem, quin recens ſit ſcriptor, dubium non eſt. Nec alia mens Caſp. Barthio Adverſar. lib. XXIII, cap. XXVII. Amplius dico, putare me vixiſſe eum anno cIↃccccxc, ac deinceps. Aliud enim mihi perſuadere non poſſum, quàm eſſe hunc eundem, ac ille Faſtorum conditor; de quo ita Cæſar Scaliger lib. VI Poëtices:

tices: *Apollonius Collatius Faſtos edidit: in quibus pietatem laudes. Frigidiuſculus tamen poëta eſt: & cùm diſcedit ab elegiaco, etiam infelix.* Agit autem de Apollonio inter eos, qui vixere non multo ante, aut poſt annum milleſimum quingenteſimum. Ii ſunt, Michaël Verinus, Baptiſta Egnatius, Titus & Hercules Strozæ, Mutius Aurelius, Marcellus Palingenius, Pierius Valerianus, Jo. Cotta, Aonius Palearius, Auguſtinus Beatianus, Andreas Naugerius, Andreas Alciatus, Balthaſar Caſtilionius: quibus proximè ſubdit Apollonium Collatium: ei autem ſubjungit Lancinum Curtium, Fauſtum Andrelinum, Deſiderium Eraſmum, atque alios. Apud Gyraldum verò in poëtarum ſyntagmate, quod ſatis mirari non poſſum, altum de poëta hoc ſilentium eſt.

Extremis Frederici III temporibus, atque imperante Maximiliano, non exiguâ in exiſtimatione erat HELIAS CAPREOLUS Brixienſis, Juriſconſultus. Natus eſt Capreolâ gente, quæ eximii eſt apud Brixianos nominis. Præclarè de patria meritus fuit libris XIV de rebus Brixianis. Ex quibus XII in lucem emiſſi Brixiæ apud Arundum de Amindis. Sed duo poſtremi, ipſius Capreoli manu exarati, ſuperſunt in ædibus illuſtriſſimi viri, magni literarum & literatorum patroni, Dominici Molini. Fuere ii ante Octavii Rubei, patritii Brixienſis, ex Rubeorum Parmenſium familiâ; viri præcellentis eruditionis; uti monumenta ejus comprobabunt, quæ de Brixienſium, & hujus temporis geſtis, ſummâ induſtriâ, fide, ac prudentiâ pergit conſignare. Deceſſit Capreolus jam decrepitus anno CIƆIƆXIX. Hiſtoriæ ejus Brixienſis meminit non ſemel Leander in Italia ſua.

Ad hæc etiam tempora pertinet BARTHOLOMÆUS ZUCHATUS Tarviſinus: qui annales patriæ compoſuit ab Urbe eâ conditâ uſque ad annum CIƆIƆ. Hi in Italia MSSi circumferuntur: ut cognovi ex doctiſſimi & præſtantiſſimi Balthaſaris Bonifacii literis ad maximum & illuſtriſſimum Dominicum Molinum.

Ex quibus percepi, eodem tempore claruiſſe, ac vitam uſque ad annum CIƆIƆXX perduxiſſe, HIERONYMUM BONONIUM, poëtam egregium: qui cùm alia multa literis prodidit, quæ Promiſcua vocavit: tum etiam proſâ & verſu vitam B. Hieronymi conſcripſit.

EITELWOLFUS DE LAPIDE, nobilis Suevus, Maximiliani imperatoris temporibus maximo in honore fuit apud marchionem Brandeburgicum: interque alia ad Georgium de Lapide,

virum

virum literarum amantiſſimum, opus ſcripſit de laudibus heroum, & virorum illuſtrium: cujus & Tritthemius meminit.

Eodem tempore claruit Sebastianus Murrho Colmarienſis, presbyter & canonicus: cujus luculentum elogium idem habet Tritthemius. Præter alia, ad Jacobum Wimphelingum libellum contexuit de laudibus Germanorum.

Philippus Biken, miles, claruit anno cIɔccccxc: quo ipſo edidit *Itinerarium terræ ſanctæ*.

Anno cIɔccccxciv vivebat monachus ille Majoris-Monaſterii: qui poſteritati prodeſſe voluit ſignando geſta abbatum ſui monaſterii. Eo ex opere luculentum depromit locum Martinus Marrier in bibliotheca Cluniacenſi *a*. Ac ſæpiuſcule ejus in notis meminit Andreas Quercetanus *b*.

a Col. 296
b Col. 43. 47. 50. 156.

Georgius Ravennatinus Mediolanenſis, Ord. Prædicatorum, fuit anno cIɔIɔxv. Condidit opus de viris illuſtribus ordinis ſui, qui in Provincia Romana claruerunt. Item alterum ad hiſtoriæ modum, opus quadripartitum, quod eſt cœnobii ejuſdem Ord. Sanctæ Mariæ Gratiarum Mediolanenſis quadripartitum. Præterea hiſtoriam quadripartitam, in qua loquentes inducit S. Dominicum, & B. Petrum martyrem. Multa & alia edolavit, quæ, Poſſevino teſte, MSa ſuperſunt Mediolani in conventu Gratiarum Ord. Prædicat. Apud Leandrum lib. 1 de viris illuſtribus habes vitam B. Jacobi Sextii Mediolanenſis, qui anno deceſſit cIɔccccxciii. Ac vita ea auctorem præfert Georgium Mediolanenſem. Non dubito, quin ejuſdem ſit Georgii, de quo antè diximus: etſi Poſſevinus pro diverſis habuiſſe videatur: ut qui primum loquatur de Georgio Mediolanenſi, vitæ Sextii auctore: quem & vitas ſui ordinis perſcripſiſſe agnoſcit: hinc ſubjungat Georgium Metropolitam Nicomedienſem: exinde veniat ad Georgium Ravennatinum Mediolanenſem, cujus opera MSa Mediolani aſſervari dicebam.

Tum etiam vivebat Hilario, monachus SS. Nazarii, & Celſi, Veronæ, congregationis S. Juſtinæ, quæ nunc Caſſinenſis dicitur. Tranſtulit Dialectica Joannis Damaſceni. Præterea, quæ de vita rectè inſtituendâ tradidit Dorotheus archimandrita. Habes Tom. 11 biblioth. SS. Patrum. Inſuper vertit compendium Rhetoricæ Hermogenicæ: quam operam dicavit Petro Baſadonæ, Patritio Veneto, conſuli Rhethymnæ. Prodiit curâ hæredum Aldi anno cIɔIɔxxiii, volumine eo, quo Rhetorica Trapezuntii, & antiqui aliquot rhetores junguntur. Sed iſta nihil ad hiſtoriam. Quò magis

pertinent, quæ nunc dicam. Nam primùm edidit vitam S.Simeonis monachi, cujus corpus in diœceſi Mantuanâ aſſervatur in monaſterio S. Benedicti. Adhæc vitis Sanctorum à Jacobo de Voragine conſcriptis appendicem addidit:quæ Mediolani prodiit apud Jacobum Ripam anno cIↃccccxcIV. Egit quoque, tum de tranſlatione S. Georgii (qui liber MSus exſtat Venetiis in monaſterio S. Georgii majoris) tum de tranſlatione brachii ejuſdem ſancti ad idem monaſterium S. Georgii. De obitu ejus hæc reperi apud Laurentium monachum, præfatione in doctrinas Dorothei: *Dum noſter interpres in humanis ageret, & Hieroſolymam viſendi deſiderio ductus pergere cœpiſſet, in itinere conſtitutus, in Rhodo inſulâ ex Cycladibus præcipuâ, diem clauſit extremum, naturæque conceſſit, civibus cunctis, monachiſque omnibus, ejus tranſitum collachrymantibus.*

Maximiliani etiam imperatoris temporibus, extremis imprimis, non parum hiſtoriæ commodavit LUDOVICUS COELIUS RICCHIERIUS RHODIGINUS, vir omnigenæ doctrinæ, interiorum autem literarum ſcientiâ nemini ſui ſeculi ſecundus. Nec modo variæ lectionis, ſed virum etiam pium fuiſſe, ait in Ciceroniano ſuo Eraſmus. Hic Mediolanum à Ludovico XII, Galliarum rege ſplendidâ, planeque regiâ mercede vocatus fuit: magnâ cum gloria ibidem Latinas docuit literas, & Græcas. Poſtea eodem munere præclarè functus eſt in illuſtri Gymnaſio Patavino, quod mirum præteriiſſe Antonium Ricobonum in ſuis de Patavino Gymnaſio libris. Sed ita eſſe, uti dixi, patebit ex opere, quo idem argumentum longè felicius tractabit Felix Oſius in Academia Patavina Oratoriæ Profeſſor. Præclarum hoc de Cœlio teſtimonium habes apud Robortelium commentario in artem Poëticam Ariſtotelis, ubi doctiſſimum ſuperioris ætatis virum vocat. Item hoc Julii Cæſaris Scaligeri lib. III. de re poëticâ cap. ult. *Omnium*, inquit, *doctiſſimus præceptor noſter, Antiquarum lectionum, Verrii exemplo*. Nam Cœlium ſignat, qui præcipuè immortale ſibi nomen peperit triginta antiquarum lectionum libris: quo miſcello opere, abſtruſa utriuſque linguæ vocabula enucleantur, in præſtantiſſimis quibuſque ſcriptoribus loca obſcura explicantur, corrupta caſtigantur, adhæc hiſtoriæ reconditæ, & ritus veteres enarrantur, ex intima denique philoſophia, potiſſimùm è Platonicorum penu, arcana multa promuntur. Itaque ſæpenumero miror, imò indignor, non magis hodie in manibus eſſe juventutis tanti viri labores, profectò auro contrà non caros. Quippe & philologiæ ſtudioſus, & amator hiſtoriæ, & philoſo-

loſophiæ ſectator, hauriet inde, quod juxta proſit, ac delectet. Atque idem Cœlius egregiè meritus fuit de hiſtoria Plinii naturali: cui præterita multa addiderat, in quâ item multa, tum illuſtrârat, tum emendaverat. Sed nobilis hæcce opera, quæ à genio ſuo facilè æternitatem ſperabat, Libitinam effugere non potuit negligentiùs habita in βιβλιοτάφῳ viri patricii: quemadmodum non abſque dolore cognovi ex literis, quas ad illuſtriſſ. & æternitate digniſſimum Dominicum Molinum ſcripſerat Cœlii hujus civis, Balthaſſar Bonifacius: vir variæ & ipſe doctrinæ, & ſcribendo præclarè de ſtudiis promeritus, de hiſtoria imprimis: quemadmodum cognoſcere licet ex hiſtoria, quam edidit de gente Contarena: & alterâ de geſtis Franciſci Mariæ Ruverii: adhæc aliâ de XL Romanæ hiſtoriæ ſcriptorum vitis: quam ſi hactenus videre licuiſſet, puto non pauca à præſtantiſſimo illo viro obſervata comperiſſem, unde ditari ornarique potuiſſet labor hic noſter de hiſtoricis Latinis. Sed neſcio quo infortunio nondum is liber in manus meas pervenerit.

HENRICUS PENIA deſcribebat anno cIↄIↄXIV geſta Sophi Perſarum regis contra Turcas. Semel iterumque Frobenius *a* excudit. a *An.* 1514 & 1515.

Temporibus etiam Maximiliani nomen ſibi parabat CORNELIUS AURELIUS Batavus. Natus is fuit Goudæ, unde & Aurelii nomen aſſumſit. Nam Belgis aurum *gout* dicitur. Fuit canonicus Auguſtinianus in Hemdonck. Videtur præceptor fuiſſe magni Eraſmi. Nam in Alardi Amſtelodami literis ad eum Lovanii exaratis anno cIↄIↄXV, legas hæc verba: *Eraſmus Baſileæ agit. Miramur omnes, quòd tui, ſinceriſſimi ſemper amici, & præceptoris, nuſquam meminit.* Iiſdem literis rogat eum Alardus, ut refellere velit, quæ in Batavorum hiſtoria de gentis ejus ſitu prodidiſſet Gerardus Geldenhaurius Noviomagus. Atque hac occaſione Aurelius duos fecit libellos. Unius inſcriptio erat, *Defenſio gloriæ Batavinæ*. Alterius talis fuit: *Elucidarium variarum quæſtionum ſuper Batavina regione, & differentia.* Sed Bonaventura Vulcanius, qui eos primus edidit, maluit hos uno titulo complecti, *De ſitu, & laudibus Bataviæ.* Quæ præterea compoſuerit, idem Vulcanius indicabit in iis, quæ de auctore hoc editioni ſuæ præmiſit. Ab ipſo Gerardo Geldenhaurio, adverſus quem ſcripſit, reponitur inter illuſtres inferioris Germaniæ viros, ac vocatur *hiſtoricus, & nobilis verſificator*. Sanè uſque adeò carmine eo ſeculo pollere viſus eſt, ut Maximilianus Imp. ſponte ei, nec hujuſmodi quicquam poſtulanti, per oratorem ſuum, Stephanum Cracovien-

covienſem, laurum miſerit Apollinarem: quemadmodum Aurelius ipſe teſtis eſt epiſtolâ ad Joannem de Hemſtede, dominum Lieſveldiæ.

FRANCISCUS POLYARDUS Fanenſis in patriâ vixit anno cIↄ Iↄxv, eoque ipſe civis ſui Octavii Cleophili, de quo ſupra diximus, poëmatis, vitam à ſe exaratam præmiſit.

NICOLAUS BAGNATORIUS Brixianus ſcribebat Bononiæ anno cIↄIↄxvi ad Auguſtinum Comottam Brixianum vitam B. Conradini Brixiani, ord. Præd. Habes in vitis illuſtrium ejuſdem Ord. virorum, quas Leander edidit, libro v.

Tum quoque generis nobilitate, & eruditione conſpicuus fuit INNOCENTIUS CÆSARIUS Brixienſis. Hic, ut ex Octavio Rubeo, V. CL. cognovi, elegantiſſimè deſcripſit calamitatem Brixienſem, quam paſſa eſt urbs à Gallis fœdè urbem populantibus anno cIↄ Iↄxii: cujus nec ipſe miſeriæ expers fuit: quippe captus eſt à Gallis in templo S. Joannis, cujus Præpoſitus erat. Deceſſit è vita circa annum Chr. cIↄ Iↄxii.

CAP. XI.

CAP. XI.

DE SCRIPTORIBUS INCERTÆ ÆTATIS.

EX iis, quos præterii, ſoli reſtant illi, quorum ætas neſcitur. Eos nunc juxta literarum ſeriem ſubjiciam.

AQUINIUS JUGER vitam & geſta deſcripſit Octaviani Augusti: ut eſt apud Simlerum in bibliotheca, Glandorpium in Onomaſtico Romano, & Popelinierum in hiſtoricorum hiſtoria. Sed *Juger* iis eſt, qui dici debuit AQUILIUS JUGER. Memoratur is Suetonio in Auguſto cap. XI. Sed Auguſti res ſcripſiſſe non dicit. Tantùm quiddam ex eo refert, quod pertineat ad bellum Mutinenſe, in quo Hirtius & Panſa periere. Verba Tranquilli ſunt: *Adjicit his Aquilius Niger, alterum è conſulibus Hirtium in pugnæ tumultu ab ipſo* (Auguſto) *interemtum*. Fortaſſe igitur tantùm hiſtoriam ſcripſit belli Mutinenſis. Imò quid ſi hæc hauſta ſint ex oratione quapiam adverſus Octavium.

AUGUSTINUS ECGÆUS conſignavit Friſiorum hiſtoriam: ut auctor eſt Lelandus, & exinde Simlerus.

BARTHOLOMÆUS TRIDENTINUS vitas ſanctorum deſcripſit: ut Simlerus, & Poſſevinus referunt.

CONRADUS ENGELHUS inter temporum ſcriptores recenſetur à Baſilio Jo. Heroldo: qui & eum ſe editurum promittit. Vide ipſum præfat. in Marianum Scotum.

ERCHEMPERTUS, monachus & diaconus montis Caſſini, hiſtoriam reliquit de everſione monaſterii ſui à Saracenis, & de inſtauratione ejuſdem. Auctor Poſſevinus. Sed ætatem præterit. Fortaſſe idem eſt ac Erempertus, ſive Herembertus, hiſtoriæ Longobardicæ conditor: quod ſi eſt, vixerit anno IↃCCCLXXI, ut ſuperiùs diximus. Sed in re parùm exploratâ nihil certi ſpondemus.

FOCAS, ſeu *Phocas*, Grammaticus urbis Romæ, præter ea, quæ de nomine, verbo, & adſpiratione ſuperſunt, etiam carmine heroico deſcripſit vitam Virgilii. Verſus ejus non tam poëtæ ſunt, quàm quales eſſe Grammaticorum ſolent.

GILBERTUS Hannonius hiſtoriam de rebus Hannoniæ con-

didit: utrùm Latinè, an Gallicè, non ſat ſcio. Meminit Mejerus ad annum cIↄLXXI.

HERMANNUS EDITUUS, vel potiùs ÆDITUUS, inter veteres temporum ſcriptores refertur à Baſilio Ioanne Heroldo præfat. in Marianum Scotum. Atque addit ibidem, eum à ſe propediem typis Oporini divulgatum iri. Sed quis iſte ſit, non ſat ſcio. Nec enim, puto, is fuerit Hermannus Contractus, vir illuſtri adeò proſapiâ ſatus: cui Æditui nomen parùm conveniret.

HILLINUS, monachus Corbejæ in Gallia congregationis Floriacenſis, & proſâ, & ligatâ oratione retulit martyrium beati Folliani epiſcopi. Conſtat id opus libris duobus; qui MSi in cœnobio S. Follani extra Rutenas in tractu Toloſano exſtant; ut ait Poſſevinus.

JOANNES NOALIUS PATAVINUS, ut ex V. Cl. Laurentio Pignorio intelligo, reliquit opus de Conſtructione urbis Patavinæ, atque ejus CXX familiis: quod MSum exſtat apud Felicem Oſium, artis oratoriæ in Gymnaſio Patavino interpretem.

JOANNES DE RADICE condidit annales de Patavinæ Urbis feſtis, ludis, conviviis; aliiſque ejus generis: quemadmodum ex literis doctiſſimi Pignorii accepi.

LAURENTIUS, monachus Caſſinenſis, ac poſtea epiſcopus, carmine egit de paſſione S. Mauri, Caſtrenſis epiſcopi: de vita S. Venceſlai regis: deque pervigilio, ſeu vigilia S. Benedicti. Hæc, atque alia ejus, MSa Caſſini ſupereſſe in VI pluteo ad dexteram Bibliothecæ; auctor mihi Poſſevinus: qui & de eo remittit ad Petrum Diaconum de viris illuſtribus Caſſinenſibus cap. VI. Addit quoque, eundem eſſe auctorem præfationis in doctrinas Dorothei, quæ exſtat in bibliotheca SS. PP. Tom. II editionis ſecundæ. Sed vel non ſatis aſſequor mentem Poſſevini: vel mirificè eum ratio fugit. Nam Petrus Diaconus, quem de hoc Laurentio monacho ſcripſiſſe refert, vixit circa annum cIↄCXLV: at ille Laurentius monachus, qui auctor eſt præfationis Dorothei, admodum recens eſt. Nam ait interpretem Dorothei eſſe Hilarionem, monachum Caſſinenſem. At Hilario ille floruit circa annum cIↄIↄXVI annis quadringentis quinquaginta, & amplius, poſt Petrum Caſſinenſem: quemadmodum ex iis liquere arbitror, quæ ſuperiùs de illo attulimus.

MARTINUS SEGOVIUS, vel *Cegonius*, Novomontanus, à Cuſpiniano in opere de Imperatoribus inter auctores refertur, quorum operâ in hiſtoria ea condenda profecit. Meminit & Boëmus

mus Aubanus: qui ex illo de ſepulchro Chriſti nonnulla adducit.

MAURUS LAPIUS, monachus S. Matthiæ de Murano, in literas retulit vitam B. Petri Sardi, monachi S. Michaëlis in Murano, quod mille paſſibus diſtat Venetiis. Atque ibidem MSum exſtare, teſtis eſt Poſſevinus in Apparatu ſacro.

B. MOR. (his ſolùm literis auctoris nomen ſignatur) Ordinis Prædicat. monachus, ſcripto explicuit vitam B. Jacobi de Mevania. Habes apud Leandrum in quincto de viris illuſtr. Ord. Præd.

PINDARUS Thebanus inſcribitur poëta quidam nominis incerti, qui carmine heroico panxit hiſtoriam belli Trojani. In codice MSo anni cIↃcccxc qui eſt Patavii apud amiciſſimum Felicem Oſium, inſcribitur, *Pindarus Thebanus de deſtructione Trojæ.* Primus eum edidit Laurentius Abſtemius cum Maphæi Vegii Aſtyanacte, ac quibuſdam epigrammatis. Exinde Haganoæ is, & poſtea Baſileæ prodiit. *Auctor antiquus, & ingenio ſatis bono* vocatur à Barthio Adverſ. lib. XIX cap. XII. Item lib. XXIII cap. IX, *ſcriptor non aſpernabilis, licet inſcriptionis mentitæ.* Uti lib. XXXIX cap. XIII *auctor ingenioſus, & eruditus ſic ſatis.* Et lib. LIX cap. I. *legi digniſſimus.* Nec judicium hoc ſummi viri diſplicet. Sed imprimis eundem vide lib. LVIII cap. XIV.

POMPONIUS, abbas Abbauchius, hiſtoriam ſuam perduxit, uſque ad an. cIↃcccxcIII. Memorari ab aliis video. Sed necdum contigit videre.

RODULPHUS, FLORIACENSIS monachus, S. Mauri, martyris Africani, paſſionem ac tranſlationem carmine deſcripſit. Initium ejus eſt, *Gloria, ſplendor.* Meminit Sauſſejus in Aurelianenſibus annalibus lib. IV cap. X.

RUTILIUS FLACCUS vitas deſcripſit Theodoſii, & Honorii imp. ut prodit Simlerus in biblioth. & Popelinierus inde exſcribit lib. VII.

THEOPHILUS CASSINENSIS monachus, & diaconus, varia fecit carmina de B. Virgine: de adventu S. Benedicti ad montem Caſſinum: de conſtructione cœnobii S. Mariæ in Plumbariola: deque conſtructione monaſterii S. Salvatoris. Auctor Arnoldus Wion in ligno Vitæ, & exinde Poſſevinus in doctiſſimo ac laborioſiſſimo Sacri Apparatus opere ſæpius jam nobis memorato.

TORTARIUS, monachus Floriacenſis, carmine hexametro panxit tranſlationem S. Mauri, martyris Afri; cujus corpus quondam in Floriacenſi monaſterio ſitum fuit. Poëmatis ejus initium eſt,

 Adſue-

Adfuerant Romæ,&c. Ex poëmate eo Joannes à Boſco edidit verſus minus ducentis,cùm auctor dicat ſe ſcripſiſſe millenos verſus. Sunt autem rhytmicè ſcripti, ita ut media ſyllaba ſimilis ſit ultimæ. Inter ſcriptores Floriacenſis cœnobii recenſetur à Carolo Sauſſejo in annalibus Aurelianenſibus lib. IV cap. X. Ante annos ſeptingentos vixiſſe conjectat Barthius lib. LII Adverſ. cap. VI: ubi & pluſcula ſcriptionis ejus emendat.

VERLATUS DE VERLATIS, quantum conjecturâ aſſequi licet, Vicentinus, collegit Poteſtates à Patavinis Vicentiam miſſas, ac res ſui temporis deſcripſit. Nondum conſpicere licuit: ſed indicium ejus debeo V.Cl. Laur. Pignorio.

ZAMALDONUS Italus,ac,ut puto,Patavinus,nondum mihi viſus eſt. Eum olim de notabilibus ſui temporis, opus condidiſſe, ex eodem Pignorio intelligo.

ETIAM alii occurrunt non exiguo numero, quorum ætatem nondum ſciam: ſed quia animus mihi eſt eos ſolùm commemorare, qui ante hoc vixerint ſeculum: & de multis eorum ne hoc ipſum quidem certò aſſeverare auſim,utrùm ad ſeculum, quod proximè effluxit; an priora debeant tempora referri: equidem rejiciam eos in aliud tempus, quo per otium, ſi tanti modò tum videbuntur, exploratius aliquid ſtatuere poſſim. Multoque juſtius,ut puto,idem fecero de compluribus, quorum non ætatem modò, ſed nomen quoque ignorem. Dignitas tamen argumenti facit,ut non penitùs poſſim præterire anonymos iſtos,qui ſanctorum vitas prodiderunt: præſertim quando in iis non paucos invenio, qui bene antiqui videantur, ac ſæpe æquales ſanctis ipſis, de quibus ingenii ſui monumenta poſteris ſacrarint. Quod ſiquis iis etiam minutos aliquos (nequid graviùs dicam) permiſtos eſſe pertendat: non quidem contentionis cum eo funem duxero; dummodo idem mecum fateatur, ex ejuſmodi quoque ſcriptoribus poſſe aliqua hauriri, quæ ad temporum ſuperiorum hiſtoriam pertineant. Interim ne, jamdiu ipſe opere hoc operoſo laſſus, longis logis defatigem lectorem meum; contentus ero illos apponere, qui apud Suriū leguntur, & Moſandrum: quamquam complures videas ab iis interpolatas non parùm: imò nonnullas etiam ab aliis ex Simeone Metaphraſte tranſlatas; utcunq; auctor ſæpius diſſimuletur. Ut in vita Cyri, & Joannis abbatum, Melaniæ junioris, Agathæ, atq; aliis factum eſt. Sed de iſto aliàs videbimus. Nunc ſimpliciter ſubjiciam, quorum vitæ apud eos, quos

quos dixi, ſuperſint, nomine ſcriptoris non appoſito. Sunt verò vitæ iſtæ:

Clari, abbatis Viennenſis, quæ apud Surium ex vetuſtis MSSis expreſſa eſt a.d. I Jan. Vixit autem Clarus (ut ex vita ea liquet) tempore Catoldi, Viennenſis in Galliis epiſcopi: de quo Ado Viennenſis in Chron. ad an. IƆCLXXXVI.

S. Petri Aulani, quam ſcriptam Græcè, ſed ab Anaſtaſio bibliothecario fuiſſe verſam, conjectat Surius. Habes apud eum a. d. III Jan.

Genovefæ, ſanctiſſimæ virginis, quæ ex vetuſtiſſimis MSSis expreſſa legitur a.d. III Jan.

S. Rigoberti, Rhemorum archiepiſcopi, ex MSSis codd. edita, ad d. IV Jan.

Gertrudis de Oeſter, quæ T. VII. a.d. VII Jan.

S. Gudulæ, quæ ex perveteri MSo exſcripta ſupereſt T. I. a. d. VIII Jan.

Berardi, *& quatuor ſociorum Franciſcanorum*, paſſionem habes ad d. XVI Jan.

S. Sulpitii, Bituricenſis archiepiſcopi, ad d. XVII Jan.

Sebaſtiani martyris ibidem a.d. XX Jan.

S. Patrocli, ex vetuſto codice MSo, ibidem a.d. XXI Jan.

Meiradi, Eremitæ, & martyris, qui trucidatus anno IƆCCCLX. Vide diem XXI Jan. Quanquam hujus de ſcriptoris antiquitate nihil auſim aſſeverare.

S. Valerii, Trevirenſis epiſcopi, ex MSo cod. expreſſa ad d. XXIX Jan.

S. Conſtantii, epiſcopi, & martyris, ex MSSis vetuſtis, ſed ſtylo immutato ab Jo. Andrea Palatio, a.d. XXIX Jan.

Abbatis *Cyri*, & *Ioannis*, martyrum, ib. a.d. XXXI Jan. Quibus de vitis uti & ſequentibus dictum paullò antè.

S. Melaniæ Romanæ. Jan. XXXI.

S. Agathæ a.d. Febr. V.

S. Dorotheæ, ex MSo egregio, a.d. VI Febr.

B. *Paulli*, Virdunenſis epiſcopi, & fratris B. Germani, epiſcopi Pariſienſis. Habes ad d. VIII Febr.

S. Valentini presbyteri, & *Aſterii*, item *Marii*, *Marthæ*, *Audifacis*, *&* *Habacuc*, nobilium Perſarum, ex antiquiſſimis martyrologiis, & vetuſtis MSSis, repræſentatur a.d. XIV Febr.

Iterum *S. Valentini*, ex antiq. martyr. itidem a.d. XIV Febr.

S.Fauſtini,& *Iovitæ*,a.d.xv.Febr.

S. Eucherii, Aurelianenſis epiſcopi, æqualis Caroli Martelli,a.d. xx Febr.

S.Neſtoris epiſcopi,ex codice MSo ad d.xx Febr.

S.Winvvaloci abbatis,ex MSS.vett.a.d.III Mart.

S.Sabini,a.d.XIII Mart.

S.Euphraſiæ, itidem a.d. XIII Mart.

S. Hermelandi, Noviomagenſis, primi abbatis Antrenſis, a. d.XXV Mart.

S.Catharinæ Suedicæ,filiæ S.Brigittæ,a.d.XXIV Mart.

S.Ruperti,Noricorum doctoris, a.d.XXVII Mart.

S.Paterni,epiſcopi Abrincenſis,a.d.XVI April.

S.Epipodii.martyris Lugdunenſis,a.d.XXII Apr.

Fratris *Ægidii*, qui tertius S. Franciſci Aſſiſiatis ſocius fuit, a. d. XXIII Apr.

S.Alexandri,Lugdunenſis martyris,a.d. XXIV Apr.

B.Roberti, primi abbatis Caſæ Dei,itidem a.d.XXIV Apr.

S. Roberti, primi abbatis Moliſmenſis, ac Ciſtercienſis, a. d. XXIX Apr.

SS.Mariani Lectoris,& *Iacobi* diaconi,a.d.xxx Apr.

S.Maximi,itidem ad xxx Apr.

S.Marculphi,T.VII.a.d.I Maji.

S.Amatoris,ad eundem diem.

S.Evermari martyris,ad eundem.

S.Iuvenalis,epiſcopi Narnienſis,& confeſſoris,a.d.III Maji.

S.Wironis,epiſcopi Scoti, ad VIII Maji.

S.Gothardi. a.d.x Maji.

Anthimi presbyteri, *Siſinnii* diaconi,& *aliorum*,a.d.XI Maji.

S.Gangulphi,a.d.XI Maji.

Nerei,*Achillei*,& *aliorum*,XII Maji.

Pancratii, a.d.XII Maji.

Pontii martyris, XIV Maji.

SS.Petri,*Andreæ*,*Pauli*, & *Dionyſii*,a.d.xv.Maji.

S.Ivonis,presbyteri,& confeſſoris,XIX Maji.

SS.Donatiani,& *Rogatiani*,XXIV Maji.

S.Althelmi, ſeu Aldelmi, epiſcopi Schireburgenſis, ſeu Salisburienſis, xxv Maji.

SS.Marcellini, & *Petri*, die Jun. II.

SS.Pergentini,& *Laurentini*,fratrum, ad Jun. III.

S.Liphardi,

S.Liphardi, presbyteri & abbatis,ad Jun.III.

S.Capraſii,abbatis Lirinenſis,T.VII a.d.I Jun.

S.Claudii,archiepiſcopi Biſuntini,ad VI Jun.

S.Roberti,abbatis Ciſtercienſis,die VII Iun.

SS.Primi,& *Feliciani*,IX Iun.

SS.Getulii,Cerealis,Amantii,& *Primitivi*,ad X Iun.

S.Odulphi presbyteri,die XII Iun.

SS.Modeſti,& *Creſcentiæ*,Iun.XV.

SS.Quirici,& *Iulittæ*,XVI.Iun.

SS.Ferreoli presbyteri, & *Ferrucionis* diaconi, ac *ſociorum*, Tom. VII die XVI Iun.

S.Aviti presbyteri,XVII Iun.

S.Vulmari abbatis,ad XVII Iun.

S.Deodati epiſcopi,& confeſſoris,T.VII die XIX Iun.

S.Carilephi,presbyteri & monachi,T.IV ad I Iul.

SS.Proceſſi,& *Martiniani*,martyrum,ad II Iul.

Felicis presbyteri, *Irenæi* diaconi, & *Muſtiolæ*, nobiliſſimæ matronæ,ad III Iul.

S.Procopii,ex normâ S.Benedicti viventis,ad IV Iul.

S.Kiliani, monachi primùm Huenſis in Hibernia, ac poſtea in Franconia Herbipolenſis epiſcopi, a. d. VIII Iul. Stylus mutatus à Surio : ſed prout in MSis legitur,edidit Caniſius T. IV Antiq.Lect.

S.Cyrilli, a.d.Iul.IX.

S.Anatoliæ virginis, ad Iul.IX.

S.Felicitatis,& ſeptem *filiorum* ejus, ad X Iul.

SS.Virginum,*Ruffinæ*,& *Secundæ*,ad X Iul.

S.Amelbergæ viduæ,ad X Iul.

S.Raeineldis virginis,& martyris,ſororis S.Gudilæ,ad XVI Iul.

S.Frederici,epiſcopi Trajectenſis,& martyris, ad XVIII Iul.

S.Hildulphi, archiepiſcopi Trevirenſis, & primi abbatis Vogaſienſis,ad XI Iul.

S.Vulmari, abbatis & confeſſoris apud Boloniam Franciæ, ad XX Iul.

S.Apollinaris, Ravennatum epiſcopi,& martyris, ad XXIII Iul.

S.Brigittæ viduæ,quæ obiit anno CIƆCCCLXXIII. Habes ad XXIII Iul.

S.Cucuphatis, Iul.XXV.

S.Hyacinthi,Iul.die XXVI.

S.Lupi Trecenſis, die XXIX Iul.

S.Afræ,

S. Afræ, v. Aug.
SS. puerorum fratrum, *Iuſti*, & *Paſtoris*, v i Aug.
SS. *Secundiani, Marcelliani*, & *Veriani*, ad ix Aug.
S. Laurentii, die x Aug.
S. Suſannæ, x i Aug.
S. Gaugerici, epiſcopi Cameracenſis, x i Aug.
S. Porcarii, & *ſociorum*, x i i Aug. Tom. v i i.
S. Werenfridi Confeſſoris, d. x i v Aug. T. v i i.
Conſtantini Porphyrogeniti, x v i Aug.
S. Philiberti abbatis, Aug. xx.
S. Privati, epiſcopi Gavalitani, die x x i Aug.
SS. Claudii, Aſterii, & *Neonis*; item
Donuinæ, & *Theonillæ*, Aug. x x i i i.
S. Geneſii Romani, Aug. x x v.
S. Fiacrii, T. v i i d. x x x Aug.
S. Bononii, abbatis monaſterii Locedenſis, Tom. v i i. die xxx Auguſt.
S. Lupi, Senonenſis epiſcopi, i Sept.
S. Iuſti, Lugdunenſis epiſcopi, ii Sept.
Aniceti comitis, & *Photini* fratris martyrium, Sept. ii.
S. Seraphiæ virginis, iii Sept.
S. Marcelli, i v Sept.
S. Humberti, Confeſſoris in Hannonia quieſcentis, Sept. v i.
S. Euortii, epiſcopi Aurelianenſis, ad v i i Sept.
Stephani Cartuſiani, pòſt Epiſcopi Dienſis, ad v i i Sept.
S. Adriani, & *aliorum* x x i i i martyrum, ad v i i i Sept.
S. Guidonis, confeſſoris, Anderlaci quieſcentis, die x i i Sept.
SS. Syri, & *Iuventii*, ad x i i Sept.
S. Amati, epiſcopi Senonenſis, ad x i i i Sept.
S. Edithæ virginis, regis Anglorum, Edgari filiæ, x v i Sept.
S. Ferreoli martyrium, Sept. x v i i i.
S. Goerici, epiſcopi Metenſis, vita, Sept. x i x.
S. Ioannis, Reomaënſis abbatis, Sept. x x i i.
S. Gerardi, epiſcopi Canadienſis in Pannonia, & martyris, x x i v Sept.
SS. Coſmæ, & *Damiani*, ac fratrum ejus, *Antimi, Leontii*, & *Euprepii*, vita, & martyrium, ad x x v i i Sept.
S. Elzearii, comitis Ariani, vita, x x v i i Sept.
SS. Vrſi, & *Victoris*, ex glorioſa Thebæorum legione, martyrium, Sept. x x x.
S. Tho-

S. Thomæ, Herefordenſis in Anglia epiſcopi, vita Oct. II.

S. Gerardi, abbatis ad Gonterum, Bronienſem abbatem ad III Oct.

S. Magdalvei, Virdunenſis epiſcopi, & confeſſoris, Oct. IV.

S. Thyrſi, & *ſociorum* ejus; item *Palmacii* proconſulis, *Maxentii*, & *ſociorum* Trevirenſium martyrium, Oct. IV & V.

S. Domnini militis, & *ſociorum* ejus, martyrium, Oct. IX.

S. Giſleni monachi vita, IX Oct.

S. Calixti, & *ſociorum* martyrium, XIV Oct.

S. Donatiani, Rhemenſis archiepiſcopi, tranſlatio ad Brugas Flandriæ, Oct. XIV.

S. Hedvvigis, duciſſæ, ut vulgò loquimur, Poloniæ, XV Oct.

S. Mononis, martyris in Naſſonia, XVI Oct.

S. Amabilis presbyteri, Oct. XIX.

SS. Capraſii, & *Fidei*, martyrium, Oct. XX.

S. virginis *Vrſulæ*, & XI millium virginum, Oct. XXI.

S. Severini, Colonienſis epiſcopi, XXIII Oct. item de tranſlatione ejus. ibid.

S. Felicis martyrium, XXIV Oct.

S. Euergiſti, Colonienſis epiſcopi, vita, XXIV Oct.

S. Maglorii, ſecundi epiſcopi Dolenſis in Britannia minori, XXIV Octob.

S. Miniatis militis, & martyris Florentini, XXV Oct.

S. Faronis, Meldenſis epiſcopi, Oct. XXVIII.

S. Ermelindis, virginis in villa Meldarienſi quieſcentis, Oct. XXIX.

S. Marcelli centurionis martyrium, Oct. XXX.

S. Quintini martyris hiſtoria, XXXI Oct.

S. Wolphangi, Ratiſponenſis epiſcopi, vita, XXXI Oct. Meminit Chronicon Reicherſpergenſe ad annum MIV: atque aliquammulta etiam inde citat ad verbum, non uti edidit Surius, qui more ſuo verba immutavit: ſed prout auctor ipſe ſcripſerat.

S. Notburgæ virginis, XXXI Oct.

S. Benigni, presbyteri & martyris, hiſtoria, I Nov.

S. Cæſarii diaconi martyrium, I Nov.

S. Vigoris, epiſcopi Bajocenſis, vita, I Nov.

S. Emerici, B. Stephani Hungarorum regis filii, Nov. IV.

S. Leonardi confeſſoris, Nov. VI.

S. Winoci abbatis, Nov. VI.

S. Florentii, epiſcopi Argentinenſis, Nov. VII.

S. Willebadi, primi epiſcopi Bremenſis, Nov. VIII.

S. Victonis, Virdunenſis epiſcopi & confeſſoris, IX Nov.

S. Cuniberti, epiſcopi Colonienſis & confeſſoris, Nov. XII.

S. Maxellendis, virginis & martyris, Nov. XIII.

S. Laurentii, Archiepiſcopi Dublinenſis, cujus ſcriptor in præfat. ait, ſe unum è collegio Augenſi fuiſſe. Habes Nov. XIV.

S. Aniani presbyteri, Nov. XIX.

S. Iacobi intercisi, Nov. XXVII.

S. Saturnini, primi epiſcopi Toloſani & martyris, XXIX Nov.

S. Radbodi, epiſcopi Ultrajectini, Nov. XXIX.

S. Eloquii, abbatis Latiniacenſis, à monacho Walciodorenſi ſcripta, III Dec.

S. Birini, epiſcopi Dorceſtrienſis, & confeſſoris, III Dec.

S. Luciæ, virginis & martyris, Dec. XIII.

SS. Nicaſii, epiſcopi Rhemenſis, & *Eutropiæ*, ſororis ejus, ac *ſociorum*, T. VII, Dec. XIV.

Atque iſta è Surio, & Moſandro. Sed plerorumque horum jam videor mihi auctorem reperiſſe. Quemadmodum & alia non pauca eodem pertinentia obſervari. Quæ partim brevitatis ſtudio, partim quia nonnulla in iis ſunt, in quibus nondum mihi ſatisfaciam, in commodius malo tempus differre. Cæterùm vitis ac paſſionibus jam commemoratis, multa alia ex aliis addi poſſunt. Uti eſt Converſio S. Afræ, & puellarum ejus, ex MSo cod. expreſſa à Marco Velſero in Antiquit. Aug. Vindelicis. Ibidem invenies paſſionem S. Afræ: quam operæ ſit conferre cum iis, quæ apud Vicelium in Hagiologio leguntur. Item apud eundem Velſerum ex codd. vett. habes paſſionem SS. Hilariæ, Dignæ, Eunomiæ, Eutropiæ, & ſociorum. Apud Vicelium eſt & paſſio S. Cyriaci, & ſociorum. Apud Caniſium T. V Antiq. Lect. invenitur vita Henrici à Zwifaltach Suevi, Prioris in monaſterio Ochſenhauſen. Ibidem etiam legas paſſionem ſanctorum Albani, & ſociorum ejus. Eademne an alia ſit ab MSa Albani vita, quæ eſt Oxonii in bibliotheca Bodlejana, melius dicent qui videre. Paſſio S. Gerulphi è MSo Truchinenſi codice exhibetur à Sandero in Hagiologio Flandriæ. Pluraque hujus generis inedita ſuperſunt in bibliothecis publicis, ac monaſteriis: quæ paullatim, communi orbis bono, in lucem exitura ſperamus. Et multa huc ſpectantia ſuppeditabit magnus Eccleſiaſticorum Annalium conditor, imprimis in Martyrologio ſuo. Mihi omnia inde

cum

cum pulviſculo in cumeras meas converrere non eſt animus. Idque eo minus, quia ſiquid nunc indictum, id plenius explicabitur, quando, ut dixi, de anonymis vitarum ſcriptoribus in opere alio cum cura diſſeram: quod brevi fore non diffido.

CAP. XII.

Hiſtoricis perperam annumerari octo iſtos, Livium Andronicum, L. Afranium, Decimum Laberium, Pæſtanum Vibonenſem, M. Valerium Probum, Hildegaſtum, Sylvium Bonum, & Palladium Diaconum.

TAndem mare magnum emenſi, littori appellimus læti. Nec tamen pedem è navigio ponere animus eſt, priuſquam oſtenſum ſit, cur in tanta eorum copia, quos advehimus, pluſculi non compareant, quos alii inter hiſtoricos retulerunt.

Antiquiſſimus eorum eſt LIVIUS ANDRONICUS, ſive ei prænomen Tito, ut eſt in Hieronymi Chronico: ſive Marco, ut ibidem Scaliger annotavit: ſive Lucio, ut ego cenſeo, gemino tibicine ſuffultus: nempe Gellio lib. XVII cap. XIX, & Caſſiodoro in coſſ. Andronicum hunc libros XVIII. carmine panxiſſe de rebus Romanorum, tradit Cælius Rhodiginus lib. VII Antiquarum Lect. cap. IV: ut de Simlero *a*, Popeliniero *b*, Glandorpio *c*, idem referentibus, nihil nunc dicam. Impoſuit iis locus Diomedis lib. III: ubi pro *Livius* reſcribi debet *Ennius*: ut ſuperius oſtendimus lib. I cap. II.

a *In bibliotheca.* b *Lib.* V *de hiſtoricis.* c *In Onomaſtico. voce* Livius Andronicus.

L. AFRANIUS, Togatarum & Atellanarum ſcriptor; item DECIMUS LABERIUS, mimus, annales condidiſſe dicuntur ab Hercule Ciofano, notis in illud poëtæ primo Faſt.

Sacra recognoſces annalibus eruta priſcis.

Sed à veterum hoc nemine proditum videtur.

PÆSTANUS VIBONENSIS inter hiſtoricos Latinos relatus eſt à viris eruditis: atque etiam inter ſcriptores Macrobio memoratos reponitur in indice eo, quem Stephanica ipſa, & aliæ editiones habent. Prora & puppis hujus opinionis fuit locus iſte Macrobii lib. VI Saturn. cap. IV: *Sed & Pæſtanus Vibonenſis ſic ait, Pedibus equos tranſmiſimus.* Quomodo & veteres editiones habent, etiam Aldina, & hac antiquior Colonienſis ante ſeculum ab Arnoldo Veſalienſi recenſita: niſi quòd in utraque *Laborenſis* pro *Vibonenſis* literæ

unius trajectiunculâ legas. Eſſe verò hunc Macrobii locum corruptiſſimum, primus vidit Ludovicus Carrio lib. I Emendat. cap. XV. ubi eum obſervat adumbratum eſſe ex illo Ciceronis lib. XVI ad Att. cap. VI. *Duo ſinus fuerunt, quos tramitti oportet, Pæſtanus & Vibonenſis: utrumque pedibus, equis, tranſmiſimus.* Nam ἀπνδέτως, *pedibus, equis*, ut etiam in optimo codice Tornæſiano invenerat Lambinus, legi debere, jam olim doctiſſimus Simeo Boſius vidit: ut editio ab eo procurata arguit, atque item, quæ ex literis ejus ibidem Carrio adducit. *Pedibus equis* eſt πεζῇ, καὶ σὺν ἵππῳ, hoc eſt terreſtri itinere: non autem, ut pedes pro equis fuerint; quod Carrio temere malebat. Nam etſi ob maris receſſum Ciceroni non erat navigio opus: equi tamen illi uſus erat, ſive ob laſſitudinem, ſive quia non ita mare ubique receſſerat, ut ſiccis pedibus ſinum utrumque tranſmittere liceret. Macrobii igitur locus ſic corrigendus: *Sed & Pæſtanum, & Vibonenſem, Cicero ait, pedibus equis tranſmiſimus.* Error provenit ex eo, quòd librarius, compendio literarum ſtudens, *Cic.* ſcripſerat, unde poſtea *ſic* fecere. Quod ſiquis verba illa, *Cic. ait*, ante *Pæſtanum* reponere malit, fiet illud me non improbante. Nam facile fuit illa trajicere librario, præſertim ſi priùs omiſſa, poſteaque ad oram adlita, vel ſuperiùs adſcripta fuere. Imò nec repugno, ſiquis librarii incuriâ putet verſum fuiſſe omiſſum. Nempe ut ita fuerit in codice, quem is exſcriberet:

Sed & Cicero ait:
Duo ſinus fuerunt, quos tranſmitti oportet,
Pæſtanus & Vibonenſis: utrumque pedibus
equis tranſmiſimus. Sed priora malim, quia vocis illius *utrumque*, apud Macrobium veſtigium eſt nullum. Multò minùs placet Carrionis ſententia legentis, *Cicero ad Atticum ait: Pæſtanus, & Vibonenſis. utrumque equis pedibus tranſmiſimus.* Nam ne in ſtructura peccetur, aut paucula verba, quæ proximè antecedunt ante *Pæſtanus & Vibonenſis*, præmiſiſſet: aut ex recto caſu quartum feciſſet.

Vidi qui putaret M. VALERIUM PROBUM, qui Hadriani temporibus vixit, χρονογραφίαν edidiſſe, quia inter ſcriptores Servio memoratos reponi à Fabricio animadverterat Probi libellum de connexione temporum. Verùm libellus ille non de rerum, ſed verborum temporibus egit; eoque Grammaticus planè, non hiſtoricus erat. Verba enim Servii ſunt iſta in illud VII Æn.

Turne, tot incaſſum fuſos patiere labores.

Probus de temporum connexione libellum compoſuit, in quo docet; quid cui de-

beat

beat accommodari: ex quo intelligimus, hanc, quam fecit, arduam eſſe connexionem. Nam PATIERE *futuri temporis eſt.* FUSOS *verò participium eſt præteritum.*

HILDEGASTUS philoſophus, & vates Francorum doctiſſimus, ut de eo Simlerus in Geſneri appendice refert, claruit anno Chr. CCXL, ac carmine heroico ſcripſit vitam regis Sunonis. Sed vellem ejus rei idoneum laudâſſet auctorem. Nam planè eum ſuppoſititium, aut commentitium eſſe exiſtimo.

Gratiani imperatoris ætate fuit SYLVIUS BONUS, Brito, ſeu Britannus, quem Auſonius ridet epigrammate CVII. Is, ſi Balæum audimus centuriâ primâ de ſcriptoribus Britannicis, cecinit Maximi Cæſaris laudes, atque opus edidit de bellis Aremoricis: quæ temporum injuriâ intercidiſſe conqueritur. Verùm metuo plurimùm, ne quod de ſcriptis Sylvii refert, id planè ſit commentitium, nec ullo veteri ſcriptore ſubnixum.

PALLADIUS diaconus claruit temporibus Theodoſii & Valentin. atque à Cœleſtino Papa, anno Ch. CCCCXXXI, Proſpero in Chronicis teſte, miſſus eſt in Britanniam, & ex diacono ordinatus eſt epiſcopus Scotorum, Hic eſt, qui *Scotorum apoſtolus* vocatur, uti Patricius Hibernorum. Nec multò poſtquam in Britannias venit, obiit: ut teſtatur Probus in vita Patricii, qui Palladio ſucceſſit. Palladius hic, præter ea, quæ Græcè prodiderat, Latinè conſignavit vitam Joannis Chryſoſtomi: ut Balæus ait ſcriptorum Britannicorum Cent. XIV. Imò præit ei hac parte Tritthemius in Catal. Ac juniorum multi idem ſcripſere. Sed planè confundunt Palladium Galatam, Helenopolis epiſcopum, Lauſiacorum ſcriptorem, & Palladium diaconum, Scotorum Apoſtolum: quorum ille Pelagianis, ac Origeniſtis favit: ut ex Lauſiacis ejus, ac B. Hieronymo *a* conſtat: alter autem Pelagianis eſt adverſatus; ut oſtendunt iſta Proſperi verba in Chronicis: *Agricola Pelagianus, Severiani Pelagiani epiſcopi filius, Eccleſias Britanniæ dogmatis ſui inſimulatione corrupit: ſed ad actione Palladii diaconi, papa Cæleſtinus Germanum, Antiſiodorenſem epiſcopum, vice ſuâ mittit, ut, deturbatis hæreticis, Britannos ad Catholicam fidem dirigat.* Is autem, qui Chryſoſtomi vitam ſcripſit, eſt Palladius Galata, Chryſoſtomi diſcipulus, epiſcopus Helenopolis: cujus hodieque dialogus exſtat de vita Chryſoſtomi, in quo ſe colloquentem inducit cum Theodoro, Romanæ Eccleſiæ diacono: qui habitus, cùm Zozimus pontifex eſſet. Nec Latinè à Palladio is dialogus eſt exaratus, ut Balæus credidit, ſed Græcè: Latinè autem

a Epiſt. 66. & adverſus Cteſiphōtem.

vertit Ambroſius, monachus Camaldunenſis. Itidem errat Balæus, cùm Palladium, cui Cyrillus dicavit librum ſuum de adoratione in Spiritu & veritate, credidit eſſe epiſcopum Scotorum: cùm ab utroque, de quo diximus, ſit diverſus.

Sunt & alii longè plurimi, quos malè retulerint in hiſtoricorum Latinorum gregem. Sed eos omnes recenſere ſi velim laborem ſubire cogar tædii afferentem plus ſatis: at fructus parum. Ut mittam, quòd de pleriſque eorum, me etiam tacente, error cuivis paullò oculatiori ſtatim, ſoricis inſtar, ſe prodat. Atqui, ut bene à dicendi ſapiendique magiſtro *a* proditum fuit, ἀδολεσχία τὰ φανερὰ λέγειν *b*. Quare, jam lares noſtros conſpiciens, tandem de navi in terram alacer proſilio: Deoque Soſpitatori gratias, quantas poſſum, ago, quòd ad moleſtiſſimum laborem in vaſto adeò tot ſcriptorum mari, non infeliciter exhauriendum, & vitam mihi conceſſerit, & otium, ac vires.

a *Ariſt. 2 Rhet.*

b *Nugatorium eſt dicere manifeſta.*

FINIS.

INDEX

INDEX
SCRIPTORUM,
De quibus in opere hoc de Hiſtoricis Latinis tractatur.

Abbas Vrſpergenſis, vide *Conradus à Lichtenavv*.
Abbo. 334
Abbo Floriacenſis. 354
Abgillus, vide *Ioannes Abgillus.*
Ablavius. 690
Accas Hagulſtadenſis. 278
Acciolus, vide *Donatus Acciaiolus.*
Acerbus Morena. 782
Acilius, vide *Aquilius Severus.*
Achardus Bridlingtonenſis. 422
Achilius, vide *Aquilius Severus.*
Acholius. 182
Actius, vide *Attejus.*
M. Actorius Naſo. 691
Adalbero (*ut quidam vocant*) vide *Adelboldus.*
Adalberus. 337
Adamannus Scotus. 272
Adamus Barkingenſis. 454
M. Adamus Bremenſis. 386
Adamus Carthuſianus. 516
Adamus Muremuthenſis. 542
Adelarius. 335
Adelbertus, vide *Adrevaldus.*
Adelboldus. 359
S. Adelinus. 755
Adelmus vide *Adelinus*, *item p.* 294
Adelo Adelingus. 299
Ademarus. 773
Adhemarus. 294
Ado. 330
Adrevaldus. 335
Adrianus Butius. 565
Adrianus de Veteri Buſco. 571
Ædicellius, vide *Servatius Ædicellus.*
Ægidius Aurifaber. 563
Ægidius Aurifaber Bruxellenſis. 640
Ægidius Leodicenſis. 691
Ægidius Muiſius. 529
Ægidius de Roya. 606
Ægil ſive *Aigil.* 305
Ælius Antonius Nebriſſenſis, vide *Antonius Nebriſſenſis.*
Ælius Cordus, vide *Iunius Cordus.*
Ælius Donatus, vide *Donatus.*
Ælius Maurus. 176
Ælius Sabinus. 180
Ælius Spartianus. 185
L. Ælius Tubero. 56
Æmilius Macer. 46.79
Æmilius Parthenianus. 691
Æmilius Probus, vide *Cornelius Nepos.*
Aelfredus, vide *Alfredus.*
M. Æmilius Scaurus. 36
Æmilius Veronenſis, vide *Paullus Aemi-*

Aemilius Veronenſis.
Æmilius Sura. 691
Æneas Sylvius. 593
Æthicus Iſter. 692
L. *Afranius.* 827
Agnellus, vide *Andreas Agnellus.*
Agricola, vide *Rudolphus Agricola.*
Agrippa, vide *Vipſanius Agrippa.*
Agrippina. 127
Aimoinus. 308
Aio. 765
Aitonus, vide *Haitonus.*
Alamannus, vide *Almannus.*
Alanus de Lynna. 559
Alanus de Rupe. 567
Alanus Teukesburienſis Anglus. 454
Albericus. 381
Albericus Vierus. 474
Albertinus, vide *Franciſcus Albertinus.*
Albertinus Muſatus. 509
& plenius 792
Albertus, vide *Adelbertus.*
Albertus Aquenſis. 774
M. *Albertus Argentinenſis.* 537
Albertus Arhemius. 562
Albertus Bibius. 693
Albertus Bohemus. 448
Albertus à Bonſtetten. 693
Albertus Canonicus. 774
Albertus Caſtellanus. 668
Albertus Hamburgenſis, vide *Albertus Krantzius.*
Albertus, comes ab Hohenberg. 529
Albertus Krantzius. 647
Albertus Monachus. 693
Albertus, monachus Benedictinus, vide *Albertus Stadenſis.*
Albertus, monachus Lobienſis. 352
Albertus, monachus Metenſis. 365
Albertus, monachus Patavinus. 462
Albertus S. Remigii. 693
Albertus Stadenſis. 479
Albigretus Cortuſius. 797
Albinus, vide *Flaccus Alcuinus Albinus.*
Albinus, vide *Poſthumius Albinus.*
Albricus Aquenſis, vide *Albertus Aquenſis.*
Albricus Canonicus, vide *Albertus Canonicus.*
Alcimus Avitus. 220
Alcuinus, vide *Flaccus Alcuinus Albinus.*
Aldarus, vide *Ioannes Aldarus.*
Alexander ab Alexandro. 608
Alexander, abbas monaſterii Salvatoris. 382
Alexander Anglus, vide *Alexander Eſſebienſis.*
Alexander Atrebas. 773
Alexander Benedictus. 601
Alexander Celeſinus. 430
T. *Alexander Corteſius.* 626
Alexander Eſſebienſis. 469
Alexander de Hales. 472
Alexander Severus. 176
Alexander Somerſetenſis, vel Stasfordienſis, vide *Alexander Eſſebienſis.*
Alexander, vide *Sulpitius Alexander.*
Alfredus. 393
Alimentus, vide *Cincius Alimentus.*
Almannus Gallus. 322
Almannus Rinucinus. 611
Aloyſius Cadamuſtus. 671
Alphanus Salernitanus. 376

Alphius Avitus. 694
Alphonſus Carthaginenſis. 586
Alphonſus à Palentia. 596
Alphonſus Toſtadus. 578
Alfredus Malmesburienſis. 354
Alfredus, rex Angliæ. 335
Alphredus Beverlacenſis. 393
Alphricus Grammaticus. 361
Alpinus, vide *in Cornelius Alpinus.*
Alredus Rhievallus, vide *Ealredus.*
Altfridus. 318
Alvarius Cordubenſis. 759
Amalricus Augerii. 530
Amandus. 398
Amatus. 378
B. Ambroſius. 743
Ambroſius Camaldulenſis. 555
Ambroſius Contarenus. 588
Ambroſius Coranus, vide *Ambroſius Coriolanus.*
Ambroſius Coriolanus. 606
Ambroſius Leo Nolanus. 679
Ambroſius Mediolanenſis. 694
Americus Veſputius. 671
Ammianus Marcellinus. 200
Ampius, vide *Titus Ampius.*
Amundeshamus, vide *Ioannes Amundesham.*
Anaſtaſius Bibliothecarius. 318
Anaſtaſius Caſſinenſis. 284
Anaſtaſius alter. 346
Andreas Abbas. 643
Andreas Agnellus. 757
Andreas Aſſaracus. 678
Andreas Bilius. 551
Andreas Fulvius Prænestin. 680
Andreas Dandalus. 798
Andreas Hornus. 694
Andreas Dominicus Floccus, vide *Dominicus Floccus.*
Andreas Leucander. 361
Andreas Marchianenſis. 695
Andreas S. Michaëlis. 569. 643
Andreas, monachus Vallis Vmbroſæ. 769.
Andreas, presbyter Ratisbonenſis. 550.
Andreas Reduſius. 803
Andronicus, vide *Pompilius Andronicus.*
Angelus Baſſus, vulgò Politianus. 628.
Angradus monachus. 695
Anianus Flander. 564
L. Annæus Florus. 162
M. Annæus, vide *Lucanus.*
Annales Maximi. 3
Annæus Seneca. 128
Annibaldus Seccanus. 510
Annius Fœcialis. 695
Annius Viterbienſis. 609
Anonymi, qui ſanctorum vitas deſcripſerunt, & apud Surium ac Moſandrum exſtant, referuntur pag. 821. *& quinque ſequentibus. Hic, iis præteritis, indicium fiet aliorum incerti nominis, ſeu vitas, ſeu aliud, conſignarint. Et quia id ratione nominum fieri nequit, cùm ea neſciantur: ne nullus ſit ordo, qui in quærendo attendatur, literarum ſeries obſervabitur in operum nominibus, atque argumentis, quæ tractarint.*
ANONYMUS *de quatuor* abbatum *vitis.* 432
ſcriptor Chronici de Abendonenſi *monaſterio.* 728

ANONYM. *de vita* S. Adalberti. 355
Alter de eadem. 356
de ſeptem ætatibus *mundi.* 504
de converſione S. Afræ, *& puellarum ejus.* 826
de paſſione S. Afræ. ibid.
de vita Aigulphi. 751
de paſſione S. Albani. 826
de vita S. Aleidis. 728
Alexandri Magni. *ibid.*
S. Amati. 267
de conſulum Andegavenſium *geſtis.* 780
de vita S. Annonis. 378
S. Anthelmi. 433
S. Antonii *Vlyſſiponenſis.* 463
Apollonii *Tyrii.* 729
Auctor appendicis *de bellis ſacris.* 551
de vita S. Aquilini. 271
hiſtoriæ Aquitanicæ *auctor.* 729
de vita B. Arnulphi. 261
eremita Britannus de geſtis regis Arthuri. 752
Chronici Auguſtenſis *auctor.* 729
Chronici Auſtralis *ſcriptor, ex quo Matthæus Mareſchallus excerpta dedit.* ibid.
de vita S. Auſtreberthæ. 279
S. Auſtregiſili. 256
de expeditione Barbaroſſæ *in Syriam.* 440
de vita S. Bathildis. 270
Bedæ *continuator.* 386
monachus Egmondanus, auctor Chronici Belgici. 446
auctor Chronici Belgici magni. 569.
auctor epitomes de bellis *ſacris* 535
ANONYMUS *monachus S. Launomari de* S. Benedicti *tranſlatione.* 766.
auctor Chronici S. Benigni *Divionenſis.* 768
vita S. Bernardini *Senenſ.* 582
vita S. Bertulphi. 729
Chronici de Brabantiæ *laudibus.* 554
hiſtorici breviarii, *qui temporibus vixit Sigiſmundi imperatoris.* 551
annalium monaſterii de Bruton. 730
vita Burchardi *Wormatienſis.* 768.
Chronicorum *conditorum in monaſterio Dunelmenſi.* 730
Chronici, *quod Alberto Argentinenſi præmittitur.* 482
de vita S. Claræ. 481
de capite S. Clementis, *Conſtantinopoli Cluniacū tranſlato.* 730
auctor Cluniacenſis *Chronici.* 769
Collectaneorum *Chronicorum.* 756
continuator *Chronici Florentii Wigornienſis.* 422
de vita S. Cuneræ. 647
auctor annalium Dominicanorum Colmarienſium. 484
de vita S. Domnoli. 256
S. Ebrulphii. 260
S. Eparchii. *ibid.*
de tranſlatione Epiphanii *Ticinenſis.* 349
de vita S. Ermenoldi. 489
S. Eugendi. 259
de actis Felicis, *& aliorum.* 739

ANONYMUS *de geſtis* Flandrorum. 565.
auctor Coronici Foſſæ-Novæ. 781.
annalium Francicorum *conditor.* 327
alter de eodem argumento. 730
item alius de eodem. ibid.
præterea quartus. 731
item quinctus. 788
auctor epitomes de geſtis regum Francorum. 731
auctor Italus de geſtis Francorum, *& aliorum Hieroſolymitanorum.* 771
auctor de geſtis Francorum *Hieruſalem oppugnantium.* 774.
de vita B.Fulgentii. 239
S.Furſæi. 731
S. Gerlaci. 462
S. Germani. 297
S. Gertrudis. 751
S.Gerwini. 399
de geſtis *ſui temporis.* 772
alter de eodem argumento. 807
de vita B.Gilberti, *ſeu* Gisberti. 442.
B. Godeberthæ. 482
B. Godefridi. 406
auctor libri XI Gregorio Turonenſi *additi:* 285
de vita S.Gudwali. 378
Guidonis abbatis. 369
B.Guilhelmi, *abbatis Ciſterciensis.* 409
Guilhelmi *conquæſtoris.* 731
Guntheri, *& aliorum.* 768
Henrici quarti. 393
ANONYMUS *auctor trium librorum de bellis* Henrici *quarti contra Saxones.* 385
de vita Henrici *quincti, Angliæ regis.* 632
Ochſenhuſanus monachus de vita Henrici *à Zuifaltach.* 733
de vita B.Hermanni. 462
auctor Hieroſolymitani *Chronici.* 399
Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ. 783
de vita S.Huberti. 275
de tranſlatione ejuſdem. ibid.
de vita S.Hugonis. 441
S.Hugonis, *abbatis S.Martini Eduenſis.* 762
S.Hunegundis. 348
de rebus Inſubrium, *& Euganeorum,* vide *Paduanus monachus.*
auctor hiſtoriæ de Inventione *Diodori, Mariani, & aliorum.* 335
de vita Ioannis Bridlingtonii, *Angli.* 542
auctor Itinerarii *à Burdigala Hieruſalem uſque.* 743
ſcriptor de genealogia Karoli Magni. 760
de geſtis Karoli Magni. 313
alter de eodem argumento. 333
poëta Paderbornenſis de eodem. 761.
de vita S.Lamberti. 752
B. Landelini. 731
S.Launomari. 243
auctor Chronici Laurishamenſis. 435
Lemovicenſis. 787

ANONYMUS *de vita* Liborii. 340
de vita S.Ludgeri. 412
Ludovici Pii. 305
Ludovici Octavi, *Galliarum regis.* 731
S.Macarii. 377
S. Majoli. 732
de geſtis abbatum Majoris-monaſterii. 813
auctor Chronici Manniæ. 732
auctor actorum S.Mariani, *& Iacobi diaconi.* 741
de vita S.Martini. 267
auctor qui vertit hiſtoriam Matthiæ *Apoſtoli.* 732
de vita S.Maximiliani, *Laureacenſis epiſcopi.* ibid.
S.Meinwerci. ibid.
auctor Chronici Montis-Sereni. ibid.
de vita Morandi cõfeſſoris. 733
S.Nortberti. 408
auctor Chronici Patriarchalis. 580
auctor Chronici S. Petri *Vivi Senonenſis.* 552
minorita Gandenſis de bello inter Philippum Pulchrum, *Galliæ regem, & Guidonem è Dominico Petri, comitem Flandriæ.* 791.
de recuperatione *terræ ſanctæ.* 791
de miraculis S.Remacli. 332
de vita Remberti. 334
auctor compendii de Remenſis *Eccleſiæ præſulibus, ex Flodoardo excerpti.* 411
de geſtis Richardi I, *Angliæ regis.* 733
ANONYMUS *de vita* Roberti Friſii, *Flandriæ comitis.* 772
de vita S.Rudberti, *Salisburgenſis epiſcopi.* 733
auctor Chronici Salisburgenſis. 569.
alter de epiſcopis Salisburg. 437
auctor hiſtoriæ Scholaſticæ *Novi Teſtamenti cum additionibus.* 733
auctor Chronici de geſtis Simonis *comitis.* Ibid.
de vita S. Siviardi. 271
auctor Speculi exemplorum. 644
auctor Chronici Suarzachenſis. 733.
de vita B.Theobaldi. 374
de vita Theodomari, vide *Anonymum de vita Thietmonis.*
de vita Thietmonis. 776
de geſtis Trevirorum. 780
de ritibus, & moribus Turcorum. 564.
monachus S.Iuliani, qui Turonenſe *Chronicon compoſuit.* 784
de tranſlatione S.Valentini. 399
auctor Chronici S. Udalrici, *& Afræ monaſterii.* 733
de vita S.Udalrici. 764
auctor Violæ Sanctorum. 734
de tranſlatione S.Viti. 313
de vita S.Walerici. 270
S.Wandregiſili. 279
Weingartenſis monachus, auctor Chronici de Welphis. 444
de vita Wilhelmi Roſchildenſis. 457
S.Wilibaldi. 754

Anſel-

Anſelmus Avelbergenſis. 412
Anſelmus Gemblacenſis. 779
Anſelmus Legienſis. 372
Anſelmus, monachus Franciſcanus. 648.
Anſelmus Rhemenſis. 372
Anſer. 85
Anſo Belga. 285
Anterus Papa. 178
Antipater, vide *Cælius Antipater.*
Antipater, vide *Gallus Antipater.*
Antoninus. 94. 96
Antoninus Auguſtus. 695
Antoninus Florentinus. 587
Antonius. 231
Antonius Bonfinius. 658
Antonius Campanus, vide *Ioannes Antonius Campanus.*
Antonius Cartularius. 802
Antonius Cornaſanus. 626
Antonius Flaminius, vide *Ioannes Antonius Flaminius.*
Antonius Galateus. 618
Antonius Geraldinus. 613
Antonius de Godis. 508
Antonius Iulianus. 696
Antonius Majus. 680
Antonius Michaël, vide *Marcus Antonius Michaël.*
Antonius Nebriſſenſis. 657
Antonius Pacinus. 696
Antonius Panormita. 592
Antonius Sabellicus, vide *Marcus Antonius Sabellicus.*
Antonius Tudertinus. 595
Apollinaris, vide *Aurelius Apollinaris.*
Apollonius Collatius, vide *Petrus Apollonius Collatius.*
Appulejus Madaurenſis. 738
Aquilius Severus. 199
Aquinius Iuger. 817
Archangelus Neapolitanus. 696
Architræus, vide *Ioannes Architræus.*
Arenpeckius, vide *Vitus Arenpeckius.*
Aretinus, vide *Carolus Aretinus.*
Aretinus, vide *Ioannes Aretinus.*
Aretinus, vide *Leonardus Aretinus.*
Aretinus Tortellius, vide *Ioannes Aretinus Tortellius.*
Aribo Friſingenſis. 285
Arlotus de Raynone. 696
Arlunus Bernardinus. 697
Arno Salisburgenſis. 755
Arnoldus, abbas Bonævallis. 434
Arnoldus Boſtius. 641
Arnoldus de Buſco. 568
Arnoldus comes. 766
Arnoldus Hildeshemenſis. 447
Arnololdus Kiver, vide *Albertus Arhemius.*
Arnoldus Lubecenſis, vide *Arnoldus Hildeshemenſis.*
Arnoldus Saxo. 363
Arnulphus. 384
Aruntius. 90
Arvodulphus. 431
Aſaphus Venedota. 259
Aſclepiodotus. 185
Aſconius Pedianus. 142
Aſellio, vide *Sempronius Aſellio.*
C. Aſinius Pollio. 80
Asketelius, vide *Wilhelmus Asketle.*
Aſprianus, vide *Fulvius Aſprianus.*
Aſſaracus, vide *Andreas Aſſaracus.*
Aſſerius, vide *Ioannes Aſſer.*
Aſtyanax, vide *Mæonius Aſtyanax.*

Atavantius Florentinus, vide *Paulus Atavantius Florentinus.*
Aterianus, vide *Iulius Aterianus.*
Atheſtinus, vide *Hieronymus Atheſtinus.*
Attejus Capito. 107
Attejus Philologus. 83
Atticus, vide *Pomponius Atticus.*
L. *Attius.* 29
Avalonius, vide *Elvanus Avalonius.*
Avalonius, vide *Melkinus Avalonius.*
Auctus Florentinus. 407
Audoënus. 266
Aventinus, vide *Ioannes Aventinus.*
Aufidius Baſſus. 113
Aufidius Modeſtus. 114
S. *Auguſtinus.* 213
Auguſtinus Dathus. 808
Auguſtinus Ecgæus. 817
Auguſtinus Eucadius. 697
Auguſtinus Iuſtinianus. 680
Auguſtinus Patritius. 604
Auguſtinus Ticinenſis. 667
Auguſtus Cæſar. 87
Avienus. 202
Avitus presbyter. 220
Avitus, vide *Alcimus Avitus.*
Avitus, vide *Alſius Avitus.*
Aumonius. 355
Aurelianus Clericus. 336
Aurelianus Feſtivus. 183
Aurelius Apollinaris. 184
Aurelius Brandolinus. 611
Aurelius Philippus. 177
Aurelius Verus. 697
Aurelius Victor. 195
duo alii ejuſce nominis. 196. 220
Autbertus. 288
Autmarus, vide *Adhemarus.*
Aymarus Rivallius. 684

B.

Baconus, vide *Robertus Bakonus.*
Baconus, vide *Rogerus Baconus.*
Balæi duo, vide *Robertus Balæus junior, & ſenior.*
C. *Balbillus.* 132
Balbus, vide *Hieronymus Balbus.*
Baldericus. 387
Baldricus Archiepiſcopus Aurelianenſis, ſive Dolenſis. 771
Balduinus Ninivenſis. 493
Balduinus Parochus. 550
Bandellus, vide *Matthæus Bandellus.*
Bandoninia. 252
Baptiſta Egnatius. 678
Baptiſta Ferrarienſis. 657
Baptiſta Fulgoſus. 612
Baptiſta Mantuanus. 664
Baptiſta Platina, vide *Platina.*
Baptiſta Spagnolus Mantuanus, vide *Baptiſta Mantuanus.*
Barinus Becichemus, vide *Marinus Barletius.*
Barletius, vide *Marinus Barletius.*
Barnabas Celſanus. 697
Bartholinus Peruſinus, vide *Richardus Bartholinus Peruſinus.*
Bartholomæus Blanchinus. 674
Bartholomæus Brixianus. 467
Bartholomæus Facius. 555
Bartholomæus Fontius. 659
Bartholomæus Gaëtanus. 801
Bartholomæus Glanvyle. 533
Bartholomæus Neocaſtrenſis. 697

Bartholomæus de Oſa. 512
Bartholomæus Platina, vide *Platina.*
Bartholomæus Scala. 616
Bartholomæus Tridentinus. 817
Bartholomæus Veronenſis. 582
Bartholomæus Vicentinus. 784
Bartholomæus Zuchatus. 812
Bartolus, vide *Franciſcus Bartolus.*
Baſilius, vide *Iohannes Baſilius.*
Baſinus, vide *Thomas Baſinus.*
Baſſus Aufidius. 113
Baſſus, vide *Cæſius Baſſus.*
Baſſus, vide *Gabius Baſſus.*
Baſſus, vide *Iulius Baſſus.*
Baudemundus. 270
Beatus Rhenanus. 653
Bebelius, vide *Henricus Bebelius.*
Bebenbergius, vide *Rudolphus Bebenbergius.*
Beda. 276
Beiſſelius, vide *Iudocus Beiſſelius.*
Beka, vide *Ioannes de Beka.*
Belchamus, vide *Feus Belchamus.*
Benedictus de Accoltis. 580
Benedictus Burdonius. 685
Benedictus Morandus. 580
Benedictus Petroburgenſis. 424
Benedictus, vide *Zacharias Benedictus.*
Benevenutus de Campeſanis. 795
Benevenutus de Rambaldis. 538
Benno. 381
Bercharius. 698
Bergomas, vide *Iacobus Philippus Bergomas.*
Bernardinus de Beſſa. 784.787
Bernardinus Corius. 617
Bernardus abbas. 698
Bernardus de Beſſa, vide *Bernardinus de Beſſa.*
Bernardus à Breitenbach. 570
Bernardus de Caſtris. 505
Bernardus abbas Claravallenſis. 407
Bernardus Compoſtellanus. 778
Bernardus Guidonis. 499
Bernardus Iuſtinianus. 605
Bernardus Noricus. 698
Bernardus Rucellarius. 661
Bernardus Sapiens. 698
Bernicius, vide *Ethelvvolphus Bernicius.*
Berno Augienſis. 367
Bertholdus Conſtantienſis. 390
Berthorius, vide *Petrus Berthorius.*
Bertrada. 365
Bertvvaldus, vide *Britvvaldus Glaſconius.*
Beſtonus, vide *Robertus Beſtonus.*
Beulanus presbyter. 259
Beulanus junior, vide *Samuel Beulanus.*
Bibius, vide *Albertus Bibius.*
Bibulus. 85
Biclarienſis, vide *Ioannes Biclarienſis.*
Bilius, vide *Andreas Bilius.*
Blanchinus, vide *Bartholomæus Blanchinus.*
Blaſius Menaleſius. 462
Blaunpainus, vide *Michael Blaunpainus.*
Blondus, vide *Flavius Blondus.*
Bocacius, vide *Ioannes Bocacius.*
Bocchus, vide *Cornelius Bocchus.*
Bockynghã, vide *Radulphus Bockyngham.*

Boëthius,

Boëthius, vide *Hector Boëthius.*
S.Bonaventura. 488.784
Bonetus, vide *Paulus Bonetus.*
Bonfinius, vide *Antonius Bonfinius.*
S.Bonifacius. 281
Bonifacius Simoneta. 626
Bonno. 336
Bonus, vide *Ioannes Bonus.*
Borchardus, vide *Brocardus.*
Boſsius, vide *Donatus Boſsius.*
Boſſutus, vide *Goſvvinus Boſſutus.*
Boſtius, vide *Arnoldus Boſtius.*
Boſtonus Burienſis. 546
Botunerus, vide *Guilhelmus Botonerus.*
Bracciolinus, vide *Iacobus Bracciolinus.*
Bracellius, vide *Iacobus Bracellius.*
Bradsha, vide *Henricus Bradsha.*
Brando Ioannes, monachus Dunenſis. 551.
Brandolinus, vide *Aurelius Brandolinus.*
Braulio 265
Bravonius, vide *Florentius Bravonius.*
Bravonius, vide *Senatus Bravonius*
Britvvaldus Glaſconius. 752
Brocardus, vide *Burchardus.*
Bromptonus, vide *Ioannes Bromptonus.*
Brugmannus, vide *Ioannes Brugmannus.*
S. Bruno. 773
Bruno Colonienſis. 344
Bruno alter. 388
Brutidius. 124
Brutius. 698
M.Brutus. 28.68
Bungejus, vide *Nicolaus Bungei.*
Burchardus Argentoratenſis. 490
Burchardus Dorceſtrius. 326
Burchardus Notarius. 435
Burdonius, vide *Benedictus Burdonius.*
Burellus, vide *Laurentius Burellus.*
Burley, vide *Gualterus Burley.*
Buſco, vide *Arnoldus Buſco.*

C.

Cadamuſtus, vide *Almannus Cadamuſtus.*
Cadlucus, vide *Vincentius Cadlucus.*
Cæleſtinus. 182
L.Cælius Antipater. 31
Cæſar, vide *Iulius Cæſar.*
Cæſarius Heiſterbacenſis. 459
Cæſarius, vide *Innocentius Cæſarius.*
Cæſius Baſſus. 115
Cajus Oppius. 67
Calenius, vide *Gualterus Calenius.*
Callimachus Experiens, vide *Philippus Callimachus Experiens.*
Calliſtus II. 400
Calo vide *Petrus Calo.*
Calpurnius Sura, vide *Palphurius Sura*
Calvinus, vide *Egnatius Calvinus.*
Campanus, vide *Ioannes Antonius Campanus.*
Candidus. 307
Candidus December, vide *Petrus Candidus December.*
Candidus, vide *Hugo Candidus.*
Capella, vide *Martianus Capella.*
Capito, vide *Attejus Capito.*
Capito, vide *Titinius Capito.*

Capitolinus, vide *Cornelius Capitolinus.*
Capitolinus, vide *Iulius Capitolinus.*
Cappidus Staurienſis. 341
Capreolus, vide *Helias Capreolus.*
Caradocus Lancarvanenſis 416
Carminius. 699
Carolus Aretinus. 578
Carolus Verardus. 617
Carſulanus, vide *Martinus Carſulanus.*
Cartularius, vide *Antonius Cartularius.*
I.Caßianus. 226
Caßiodorus. 237
L.Caßius Hemina. 26
T.Caßius Severus. 109
Caſtellanus Baßianenſis. 798
Caſtellio, vide *Philippus Gualterus Caſtellio.*
Caſtilionius, vide *Franciſcus Caſtilionius.*
Caſtorius, vide *Ioannes Caſtorius.*
Catanæus, vide *Ioannes Maria Catanæus.*
Cato Cenſorius. 19
Catulus, vide *Lutatius Catulus.*
Caxtonus, vide *Guilhelmus Caxtonus.*
Ceccanus, vide *Annibaldus Ceccanus.*
Cejonius Iulianus. 195
Celeſinus, vide *Alexander Celeſinus.*
Celſus, vide *Iulius Celſus.*
Celſus Maphæus. 620
Celtes, vide *Conradus Celtes.*
Cenſorinus. 178
Cenſorius, vide *Cato Cenſorius.*
Cepio Dalmata, vide *Coriolanus Cepio Dalmata.*
Ceretus, vide *Daniel Ceretus.*
Cerilianus, vide *Fabius Cerilianus.*
Chartuitius. 382
Chaundelerus, vide *Ioannes Chaundeler.*
Chriſtianus Moguntinus. 435
Chriſtophorus de Bondelmontibus. 803.
Chriſtophorus Perſona. 605
Cicardus Abbas. 699
Cicero. 51
Ciceſtrius, vide *Radulphus Bockynghe.*
Ciceſtrius, vide *Richardus Ciceſtrius.*
Cilnius Mæcenas. 105
Cimbertus, vide *Kimbertus.*
L.Cincius Alimentus. 16
Clarentius, vide *Oſbertus Clarentius.*
Claudius Cæſar. 127
Claudius Euſthenius. 185
Claudius Pollio. 738
Claudius Numatianus, vide *Rutilius Claudius Numatianus.*
Q.Claudius Quadrigarius. 44
Clemens, vide *Corvinus Clemens.*
Clodius Licinius. 35
Cloſnerus, vide *Fredericus Cloſnerus.*
Cluvius Rufus. 144
Cneus Gellius. 34
Cneus Vellejus, vide *Cneus Gellius.*
Cœlius Rhodiginus, vide *Ludovicus Cœlius Rhodiginus.*
Cœnobitæ Medelocenſes. 356
Cogitoſus. 699
Collenutius, vide *Pandulphus Collenutius.*
Colmannus Sapiens. 451
Comeſtor, vide *Petrus Comeſtor.*
Comminæus, vide *Philippus Comminæus.*

Compoſtellanus, vide *Bernardus Compoſtellanus.*
Conganus abbas. 418
Congelshofius, vide *Iacobus Congelshofius.*
Conradus abbas. 343
Conradus Alpendorp. 540
Conradus, *Bruvvilerenſis monachus.* 378.
Conradus Celtes Protucius. 641
Conradus Engelhus. 817
Conradus epiſcopus. 479
Conradus Germanus, *vitæ Dominici ſcriptor.* 497
Conradus Halberſtatenſis. 799
Conradus Lauterbergius, vide *Conradus, Sereni montis preſbyter.*
Conradus à Liechtenavv. 460
Conradus à Martburg. 464
Conradus Melitor. 572
Conradus monachus, vide *Conradus Bruvvilerenſis.*
Conradus à Mure. 489
Conradus Peutingerus. 652
Conradus Philoſophus. 456.458
Conradus Scheurnenſis, vide *Conradus Philoſophus.*
Conradus, *Sereni montis preſbyter.* 699.
Conradus S. Vdalrici. 512
Conradus Vecerius. 651
Conradus Wellingus. 502.571
Conſtantinus Vrbevetanus. 478
Conſtantius. 223
Contarenus, vide *Ambroſius Contarenus.*
Contarenus, vide *Franciſcus Contarenus.*
Corbulo, vide *Domitius Corbulo.*
Cordus, vide *Cremutius Cordus.*
Cordus, vide *Iunius Cordus.*
Coriolanus, vide *Ambroſius Coriolanus.*
Coriolanus Cepio Dalmata. 568
Corippus Africanus. 748
Coriſinus, vide *Petrus Coriſinus.*
Corius, vide *Bernardinus Corius.*
Cornazanus, vide *Antonius Cornazanus.*
Cornelius Alpinus. 85
Cornelius Aurelius. 815
Cornelius Bocchus. 699
Cornelius Capitolinus. 183
Cornelius Hibernus. 471
Cornelius Nepos. 69
Cornelius Severus. 107
L. Cornelius Sylla. 39
C. Cornelius Tacitus. 158
Cornelius Thuſcus. 125
Cornelius Valerianus. 700
Cornutus. 135
Cortuſius, vide *Albigretus Cortuſius.*
Cortuſius, vide *Guilhelmus Cortuſius.*
Corvinus Clemens. 739
Coſconius. 700
Coſmas Laurus. 809
Coventrius, vide *Guilhelmus Coventrius.*
Cremutius Cordus. 112
Creſconius. 751
Cribrellus, vide *Leodriſius Cribrellus.*
Crinitus, vide *Petrus Crinitus.*
Criſpus Salluſtius. 73
Cuigo, vide *Guigo.*
Cumbertus, vide *Kimbertus.*

Curius

Curius Fortunatianus. 181
Curtius Rufus. 146
Cuſpinianus, vide *Ioannes Cuſpinianus.*
Cuthbertus. 284
Cyprianus. 243
Cyriacus Anconitanus. 809
Cyrillus, vide *Statius Cyrillus.*
Cyrillus. 701
Cyrinus. 700

D.

DAmaſus. 200
Dandalus, vide *Andreas Dandalus.*
Dagelius. 183
Dando, vide *Thomas Dando.*
Daniel Ceretus. 810
Daniel Chinacius. 800
Daniel Wentanus. 278
Dares Phrygius. 701
Darius Tibertus. 657
Dathus, vide *Auguſtinus Dathus.*
Dathus, vide *Nicolaus Dathus.*
Datius Mediolanenſis. 237
David Morganius. 636
David Schotus. 394
December, vide *Petrus Candidus December.*
Decimus Laberius. 827
Deirus, vide *Humbertus Deirus.*
Deſiderius Spretus. 678
Devonius, vide *Ioſephus Devonius.*
Devonius, vide *Willibaldus Devonius.*
Dexter. 204
Dictys Cretenſis, vide *Septimius Romanus.*
Diêdus, vide *Franciſcus Diëdus.*
Diëmo. 408
Dietmarus Helmovardienſis. 394
Dietmarus Meurſburgenſis. 766
Dinamius. 235
Dionyſius. 181
Dionyſius abbas. 239
Dionyſius Caſſinenſis. 701
Docreus, vide *Ioannes Docreus.*
Dodechinus. 444
Dominicus Floccus. 101.581
Dominicus Spazzarinus, vide *Ioannes Dominicus Spazzarinus.*
Domitius. 701
Domitius Corbulo. 130
Domnizo. 773
Donatus. 743
Donatus Acciajolus. 623
Donatus Boſſius. 620
Dorlandus, vide *Petrus Dorlandus.*
Douglas, vide *Gavinus Douglas.*
Drogo Flander. 373
Druſo. 106
C. Druſus. 702
Dudo Neuſtrius. 356
Dugloſſus, vide *Ioannes Dugloſſus.*

E.

EAdmerus Britannus. 400
Eadmundus Gryme. 424
Ealredus, vide *Ethelredus.*
Ebbo. 411
Eberardus. 365
Eberardus Altahenſis. 502
Eccleſtonus, vide *Thomas Eccleſtonus.*

Echebertus, vide *Egbertus*.
Eckardus. 407
Eckerhardus. 458
Edinerus. 401
Eduardus Cantuarienſis. 424
Egbertus. 429
Egilvvardus. 501
Eginhardus. 301
Egnatius, vide *Baptiſta Egnatius.*
M. Egnatius Calvinus. 702
Cn. Egnatius Verinus. ibid.
Eguinus. 273
Einardus, vide *Eginhardus.*
Eitelvvolphus, vide *Ethelvvolphus.*
Elboldus. 261
Elerius Cambrius. 267
Elſvvardus. 390
Elias, vide *Helias.*
Eligius Houcarius. 649
Elimandus. 441
S. Eliſabeth Schonaugienſis. 412
Elphinſtonus, vide *Guilhelmus Elphinſton.*
Elvanus Avalonius. 170
Elvodugus Probus. 259
Emericus. 326
Emundus. 400
Emundus de Dynter. 553
Encolpius. 177
Engelbertus, abbas Admontenſis. 498.
Engelbertus Ciſtercienſis. 478
Engelhardus. 445
Ennius. 6
Ennodius. 234
Epicadus, Syllæ libertus. 39
C. Epidius. 702
Epiphanius Scolaſticus. 237
Eraſmus Stella Libanothanus. 650
Eraſmus Vitellius. 646
Erchempertus monachus. 817
Eremita Britannus, vide *Anonymus Eremita.*
Erempertus. 761
Ericus, vide *Hericus.*
Ermanricus, vide *Ermenoldus.*
Ermenoldus. 757
Ernaldus, vide *Arnoldus.*
Ethelredus. 416
Ethelvverdus, vide *Elfvvardus.*
Ethelvvolphus Bernicius. 284
Ethelvvolphus de Lapide. 812
Ethelvvolphus Wentanus. 354
Evagrius. 201
Eucadius, vide *Auguſtinus Eucadius.*
Eucherii duo Lugdunenſes. 227
Everhelmus. 369
Everiſdenus, vide *Ioannes Everiſdenus.*
Evervvinus. 368
Eugippius. 235
Eulogius. 275
Eulogius Cordubenſis. 758
Eulogius, vide *Vitellius Eulogius.*
Euodius Vzalenſis. 220
Euſtaſius. 263
Euſthenius, vide *Claudius Euſthenius.*
Euſtochius. 702
Eutrandus, vide *Luitprandus.*
Eutropius. 196
Eutychius Proculus Siccenſis. 739

F.

Fabius Cerilianus. 184
Fabius Marcellinus. 703

Fabius Maximus Servilianus. 14.27
Fabius Pictor. 12
Fabius Ruſticus. 129
Fabius Servilianus, vide *Fabius Maximus Servilianus.*
Fabius, vide *Servius Fabius.*
Fabius Soſianus. 194
Fabricius Thuſcus. 397
Facius, vide *Bartholomæus Facius.*
Facius Vbertus, vide *Fatius de Vbertis.*
Falcandus, vide *Hugo Falcandus.*
Falcuinus. 703
C. Fannii duo. 28
C. Fannius alter. 161
Farſitus, vide *Hugo Farſitus.*
Fatius de Vbertis. 528
Fauſtus. 233
Fauſtus alter. 702
Fauſtus Caſſinenſis. 260
Felinus Sanderus. 661
Felix Croylandienſis. 279
Felix Fabri. 570
Felix Manilius. 650
Felix Petantius. 607
Feneſtella. 100
Ferius Hilpericus. 297
Ferrandus, vide *Petrus Ferrandus.*
Ferrettus Vicentinus. 794
Feſtivus, vide *Aurelianus Feſtivus.*
Feſtus vide *Peſcennius Feſtus.*
Feus Belchamus. 603
Figulus, vide *Nigidius Figulus.*
Firmianus, vide *Lactantius Firmianus.*
Flaccus Alcuinus Albinus. 289
Flaccus, vide *Verrius Flaccus.*
Flaminius, vide *Ioannes Antonius Flaminius.*
Flaminius, vide *Sebaſtianus Flaminius.*
Flamma, vide *Galvanus Flamma.*
Flavaldus, vide *Flodoardus.*
Flavianus. 703
Flavianus, vide *Vibius Nicomachus Flavianus.*
Flavius Blondus. 585
Flavius Vopiſcus. 193
Fletus, vide *Ioannes Fletus.*
Floaldus, vide *Flodoardus.*
Floccus, vide *Dominicus Floccus.*
Flodoardus. 347
Flonocherus, vide *Guido Flonocherus.*
Florentius. 704
Florentius Bravonius, ſeu *Wigornienſis.* 397
Florus, vide *Annæus Florus.*
Florus. 322
Focas. 817
Folchardus Beneventanus. 779
Folchardus Bertinienſis. 374
Folchardus Dorobernenſis. 377
Foliothus, vide *Gilbertus Folioth.*
Foliothus, vide *Robertus Folioth.*
Folkerus Simonis. 640
Folquinus, vide *Fulquinus.*
Fornerius, vide *Iacobus Fornerius.*
Fortena, vide *Hanco Fortena.*
Fortena, vide *Sulco Fortena*
Fortunatianus, vide *Curius Fortunatianus.*
Fortunatus, vide *Venantius Fortunatus.*
Franciſcus Albertinus. 671
Franciſcus Caſtilionius. 595
Franciſcus Contarenus. 582
Franciſcus Delbenius. 674

Franciſcus Diedus. 601
Franciſcus Ferrarienſis. 676
Franciſcus Irenicus. 651
Franciſcus Patavinus. 612
Franciſcus Petrarcha. 524
Franciſcus Philelphus. 590
Franciſcus Picus, vide *Ioannes Franciſcus Picus.*
Franciſcus Polyardus. 816
Franciſcus Puteanus. 676
Freculphus. 304
Fredegarius Scholaſticus. 753
Fredericus Cloſnerus. 530
Fretellus. 704
Fretulphus. ibid.
Fridegodus Diaconus. 346
Frigeridus, vide *Renatus Profuturus Frigeridus.*
Fritona, vide *Theodatus Fritona.*
Frontinus, vide *Iulius Frontinus.*
Froſſardus, vide *Ioannes Froſſardus.*
Fulbertus, Carnotenſis epiſcopus. 364.
Fulbertus Gallus, vide *Fulbertus Gemeticenſis.*
Fulbertus Gemeticenſis. 704
Fulbertus Peccator, vide *Fulbertus Gemeticenſis.*
Fulcherius Carnotenſis. 775
Fulgoſus, vide *Baptiſta Fulgoſus.*
Fulquinus. 760
Fulvius Aſprianus. 184
M. Fulvius Nobilior. 23
Fulvius Praeneſtinus, vide *Andreas Fulvius Praeneſtinus.*
Furius. 61
Fuſcus, vide *Gellius Fuſcus.*
Fuſcus, vide *Palladius Niger.*

G.

Gabius Baſſus. 115
Gaetulicus, vide *Lentulus Gaetulicus.*
Gaguinus, vide *Rupertus Gaguinus.*
Galateus, vide *Antonius Galateus.*
Galba, vide *Sulpitius Galba.*
Galbertus Brugenſis. 778
Galeotus Martius, qui & Narnienſis. 659
Galfridus, abbas Altae-tumbae. 436
Galfridus de Bello-loco. 462
Galfridus Burtonenſis. 784
Galfridus de Fontibus. 704
Galfridus Hardeby. 533
Galfridus Lynge. 543
Galfridus monachus. 390
Galfridus monachus alter. 770
Galfridus Monemutenſis. 419
Gallus. 273
Gallus Antipater. 183
Galterus, vide *Gualterus.*
Galvanus Flamma. 512
Galvinus Duglaſſius, vide *Gavinus Douglas.*
Gargilius Martialis. 177
Fr. Garinus. 512
Garnengius, vide *Petrus Garnengius.*
Garſo, vide *Ioannes Garſo.*
Gaſcoinus, vide *Ioannes Gaſcoinus.*
Gaudentius Brixienſis. 744
Gaufridus, vide *Galfridus.*
Gavinus Douglas. 686
Gaulterius Cancellarius. 775

Gebhardus. 766
Gelaſius II. 399
Gellius, vide *Sextus & Cneus Gell.*
Gellius Fuſcus. 183
Gennadius. 235
Geofridus, vide *Godefridus.*
Georgius Germanus. 704
Georgius Hugo. 569
Georgius, vide *Marius Georgius.*
Georgius Mediolanenſis, vide *Georgius Ravennatinus.*
Georgius Merula. 601
Georgius Ravennatinus. 813
Georgius Riplay. 637
Georgius à Tenſera. 704
Georgius Trapezuntius. 599
Geraldinus, vide *Antonius Geraldinus.*
Gerardus de Fracheto. 481
Gerardus Lemovicenſis, vide *Gerardus de Fracheto.*
Gerardus Mauriſius. 467
Gerardus, monachus S. Quirini. 488
Gerardus à Nazareth. 779
Gerardus Noviomagus. 654
Gerardus, prior Dominicanus. 492
Gerardus de Riedesfordia. 704
Gerbrandus à Leidis, vide *Ioannes Gerbrandus à Leidis.*
Gerochus Richerſpergenſis. 769
Gervaſius Dorobernenſis. 452
Gervaſius Riccobaldus Ferrarienſis. 499.
Gervaſius Tilberienſis. 451
Gilbertus. 705
Gilbertus Abbas. 772
Gilbertus Alemannus. 512
Gilbertus Archidiaconus. 374
Gilbertus Briſtollenſis. 705
Gilbertus Deirus, vide *Humbertus Deirus.*
Gilbertus Flander. 388
Gilbertus Folioth. 425
Gilbertus Hannonius. 817
Gilbertus de Hoylandia. 452
Gildas. 245
Gildas Cambrius. 326
Gillinghamus, vide *Guilhelmus Gillinghamus.*
Gilo Gallus. 459
Giraldus preſbyter. 402
Glaber Radulphus. 368
Glanvyle, vide *Bartholomaus Glanvyle.*
Glaſconius, vide *Britvvaldus Glaſconius.*
Gobelinus, vide *Ioannes Gobelinus.*
Gobelinus Perſona. 801
Goccelinus. 398
Godefridus Beaglerius. 478
Godefridus Calvus. 467
Godefridus de Frontibus, vide *Galfredus de Fontibus.*
Godefridus monachus. 464
Godefridus Viterbienſis. 442
Godelbertus preſbyter. 747
Godeſcalcus. 488
S. Godricus. 423
Gordianus. 180
Gordianus alter. 244
Goſvvinus Boſſutus. 705
Gothefridus, vide *Godefridus.*
Gotzelinus, vide *Goccelinus.*
Goverus, vide *Ioannes Goverus.*
Goulettus, vide *Robertus Goulettus.*
Gracchanus, vide *Iunius Gracchanus.*

Gravius,

Gravius, vide *Idſardus Gravius.*
Graunſonus, vide *Ioannes Graunſon.*
Gregorius Cairguent. 495
Gregorius Magnus. 257
Gregorius Sondereiter. 705
Gregorius Tiphernas. 661
Gregorius Turonenſis. 253
Gregorius de Wintonia, vide *Gregorius Cairguent.*
Greneus, vide *Guilhelmus Greneus.*
Griphon. 568
Guachius, vide *Laurentius Guachius.*
Guaiferius. 376
Gualterus Baker. 506
Gualterus Burley. 515
Gualterus Calenius. 401
Gualterus Caſtellio, vide *Philippus Caſtellio.*
Gualterus de Conſtantiis. 441
Gualterus Coventrienſis. 470
Gualterus Exceſtrenſis. 495
Gualterus Hemlingtonus. 414
Gualterus Hemmyngforde. 517
Gualterus Hunte. 635
Gualterus Mapes. 439
Gualterus Tarvanenſis. 778
Gualterus Venantius, vide *Gualterus Hunte.*
Guarinus Ferrarienſis, vide *Guarinus Veronenſis.*
Guarinus Veronenſis. 584
Guibertus, vide *Gilbertus.*
Guido Ambianenſis. 391
Guido de Columna. 491
Guido Flonocherus. 807
Guido Prior Carthuſianus, vide *Guigo.*
Guido Ravennas. 333
Guigo. 405
Guilbertus, vide *Gilbertus.*
Fl. Guilhelmus. 705
Guilhelmus, abbas S. Theoderici. 411.
Guilhelmus Abſelius. 564
Guilhelmus Albanenſis. 423
Guilhelmus Appulienſis. 770
Guilhelmus Aremoricus. 705
Guilhelmus Asketle. 514
Guilhelmus de Baldenſel. 512
Guilhelmus de Berckhem. 568
Guilhelmus de Bongevilla. 490
Guilhelmus Botonerus. 634
Guilhelmus Brito, vide *Guilhelmus Aremoricus.*
Guilhelmus Cantuarienſis. 424
Guilhelmus Caxtonus. 636
Guilhelmus Coaſinus. 818
Guilhelmus Cortuſius. 797
Guilhelmus Coventrius. 533
Guilhelmus Covrinus. 611
Guilhelmus Elphinſtonus. 635
Guilhelmus Gallus. 466
Guilhelmus à Gauda. 647
Guilhelmus Gemeticenſis. 405
Guilhelmus Gillinghamus. 542
Guilhelmus Grenæus. 635
Guilhelmus Haffligemenſis. 482
Guilhelmus ab Heda. 655
Guilhelmus Hermannus Hollandus, vide *Guilhelmus à Gauda.*
Guilhelmus Langtonienſis. 470
Guilhelmus Lindvvodus. 559
Guilhelmus Lidle, vide *Guilhelmus Neubrigenſis.*
Guilhelmus Malmeſburienſis. 414
Guilhelmus Moguntinus. 346
Guilhelmus, monachus S. Dionyſii. 705

Guilhelmus, Monachus alius. ibid.
Guilhelmus de Nangiaco. 503
Guilhelmus Neubrigenſis. 452
Guilhelmus Pachentonus. 541
Guilhelmus Parvus, vide *Guilhelmus Neubrigenſis.*
Guilhelmus Pariſienſis. 605
Guilhelmus Paſtrengus. 508
Guilhelmus Peregrinus. 441
Guilhelmus Petit, vide *Guilhelmus Neubrigenſis.*
Guilhelmus Pictavienſis. 390
Guilhelmus Procurator. 511
Guilhelmus Rameſeje. 423
Guilhelmus Rhievallenſis. 413
Guilhelmus de Riſbrouke. 474
Guilhelmus Rishanger. 473. & 790.
Guilhelmus Rubrocus vide *Guilhelmus de Riſbrouke.*
Guilhelmus de Samuco. 490
Guilhelmus Shepesheved. 706
Guilhelmus Starnefeldius. 542
Guilhelmus Stephanides. 425
Guilhelmus S. Theodorici abbas vide *Guilhelmus abbas.*
Guilhelmus Thornus. 494. 540
Guilhelmus Tripolitanus. 488
Guilhelmus Tyrius. 436
Guilhelmus Viretus, vide *Guilhelmus Grenæus.*
Guilhelmus Worceſtrius. 706
Guimannus Atrebas Vedaſtinus. 780
Guntherus, Elvonenſis monachus. 381.
Guntherus, epiſcopus Bambergenſis. 769
Guntherus Poëta. 431
Guntherus monachus. 446
Gyraldus, vide *Sylveſter Gyraldus.*

H.

H*Ad. Tac. Cun.* 334
Haddo, vide *Haito.*
Haimeranus Reginoburgenſis. 384
Haimo, vide *Haymo.*
Haito. 297
Haitonus. 497
Hanco Fortena. 299
Hardeby, vide *Galfridus Hardeby.*
Hariulphus. 408
Hartmannus Miles. 706
Hartmannus Scedel. 573
Haſmonius monachus. 706
Haymo. 326
Haymo Cantuarienſis. 372
Haymo Floriacenſis. 361
Haymo Halberſtadenſis. 314
Haymo Hirſaugienſis. 770
Hebernus. 762
Hector Boëtius. 687
Heddius Stephanus. 278
Hegeſippus. 706
Heimo, vide *Haymo.*
Helgacitus, ſive Helgaudus. 368
Helias Capreolus. 812
Helias de Eueshamo. 476
Helias Trickyngham. ibid.
Helinaldus Gallus. 445
Helius, vide *Teliefinus Helius.*
Helmoldus. 435
Hemina, vide *Caſſius Hemina.*
Hemlingtonus, vide *Galterus Hemlingtonus.*
Hemmo, vide *Haymo.*
Henhamus, vide *Petrus Henhamus.*

Henricus Altiſsiodorenſis, vide *Hericus Altiſsiodorenſis.*
Henricus Arnoldi. 567
Henricus Bebelius. 649
Henricus Bleſenſis, vide *Henricus de Soliaco.*
Henricus Bonicolli. 489
Henricus Bradshaus. 686
Henricus de Erfordia. 529
Henricus Friſo. 573
Henricus de Gandavo, vide *Henricus Bonicolli.*
Henricus de Geilnhuſen. 571
Henricus Huntingtonenſis. 415
Henricus Kalkarienſis. 540
Henricus, comes de Kalue. 458
Henricus à Klingenberg. 499
Henricus Knygton. 541
Henricus Penia. 815
Henricus Rebdorfienſis. 530
Henricus Soliacus. 782
Henricus Stain. 437
Henricus Stero. 502
Henricus Thaborita. 649
Henricus Vtidonenſis. 420
Henricus Zœmeren. 569
Hepidamnus. 707
Herberchtus. 292
Herbordus. 411
Herempertus, vide *Erempertus.*
Herennius Senecio. 154
Heribertus de Bosham. 424
Hericus Altiſsiodorenſis. 332
Hericus alter, vide *Vdalricus.*
Hericus Daniæ Rex. 554
Herigerus Lobienſis. 352
Herimannus abbas. 433
Herimbertus. 707
Hermannus Æditus. 818
Hermannus Altaichii. 489
Hermannus Contractus. 370
Hermannus de Lerbeke. 545
Hermannus Minorita. 707
Hermolaus Barbarus. 620
Hexamus, vide *Ioannes Hexam.*
Hibernus, vide *Cornelius Hibernus.*
Hibernus, vide *Probus Hibernus.*
B. Hieronymus. 205
Hieronymus Albertucius Burſellus. 626.
Hieronymus Atheſtinus. 666
Hieronymus Balbus. 651
Hieronymus de Bononia, vide *Hieronymus Albertucius Burſellus.*
Hieronymus Bononius. 812
Hieronymus Florentinus. 462
Hieronymus Forolivienſis. 612
Hieronymus Pauli. 657
Hieronymus Salgherius. 810
Hieronymus Vallis. 578
Hilario, vide *Iulius Hilario.*
Hilario alter. 813
Hilarius Arelatenſis. 224
Hilarius Pictavienſis. 199
Hildebertus Cenomanenſis. 298. 403
Hildebertus Moguntinus. 344
S. Hildegardis. 435
Hildegaſtus philoſophus. 829
Hildephonſus Toletanus. 267
Hildovinus, vide *Hilduinus.*
Hilduinus S. Dionyſii. 304
Hilduinus Lobienſis. 341
Hillinus monachus. 818
Hincmarus. 320
A. Hirtius. 66
Honoratus Maſsilienſis. 232
Honorius Auguſtodunenſis. 458
Horatius Romanus. 584

Q. Hor-

Q. Hortenſius Ortalus. 48
Hoſtilius. 707
Hoſtius. 78
Hubaldus. 324
Hubertus Leonardus. 573
Hugbaldus, vide *Hubaldus.*
Hugo archiepiſcopus. 408
Hugo Candidus. 454
Hugo Cluniacenſis. 379
Hugo Falcandus. 781
Hugo Farſitus. 708
Hugo Floreffienſis. 457
Hugo Floriacenſis. 389
Hugo de Hibernia. 800
Hugo Kircoſtallenſis, ſeu *Kirkeſtedus.* 470
Hugo Matiſconus. 708
Hugo Novantus. 782
Hugo Portugalenſis. 402
Hugo de S. Victore. 408
Hugo Whyte, vide *Hugo Candidus.*
Hugolinus Verrinus. 626
Humbertus Burgundus, vide *Humbertus Viennenſis.*
Humbertus Deirus. 280
Humbertus Viennenſis. 481
Humfredus Gilbertus. 685
Hunibaldus Francus. 255
Huntingtonus, vide *Henricus Huntingtonenſis.*
Hygdenus, vide *Ranulphus* Hygdenus.
Hyginus, vide *Iulius Hyginus.*
Hyginus. 725

I.

IAcobus Bergomas, vide *Iacobus Philippus Bergomas.*
Iacobus Bracciolinus. 605
Iacobus Bracellius. 616
Iacobus Clericus. 563
Iacobus Congelſhoſius. 544
Iacobus Dieſthus vide *Iacobus Drieſchus.*
Iacobus Drieſchus. 647
Iacobus Fornerius. 462
Iacobus Genuenſis, vide *Iacobus de Voragine.*
Iacobus Guiſius. 540
Iacobus Malvetius. 803
Iacobus Manilius. 651
Iacobus Monteſalchius, vide *Petrus Iacobus Monteſalchius.*
Iacobus Philippus Bergomas. 662
Iacobus Picolominæus. 603
Iacobus Poggius, vide *Iacobus Bracciolinus.*
Iacobus Reimolanus. 640
Iacobus Romanus. 708
Iacobus Suedericus. 562
Iacobus de Suſato. 801
Iacobus Ticinenſis. 594
Iacobus de Vitriaco. 464. & ſeq.
Iacobus de Voragine. 491
Iacobus Wimphelingus. 640
Iacobus Zenus. 604
Iannotius Manettus. 581
Idacius, vide *Itacius.*
Idſardus Gravius. 651
Iglacus. 284
Illidius. 273
Iludolphus de Suchem, vide *Ludolphus Suchenſis.*
Ingulphus abbas. 387
Innocentius Cæſarius. 816
Ioannes, abbas Caßinenſis. 763
Ioannes Abgillus. 299

Ioannes Aldarus. 708
Ioannes Amundiſham. 633
Ioannes Anglicus. 708
Ioannes Antonius Campanus. 583
Ioannes Antonius Flaminius 682
Ioannes Antonius Pantheus. 623
Ioannes de Aqua-veteri, vide *Iohannes Palæonydorus.*
Ioannes Archithrenius vide *Ioannes Hantivillenſis.*
Ioannes Aretius Tortellius. 579
Ioannes Aſſer. 338
Ioannes Aventinus. 655
Ioannes Aylinus Maniacus. 539
Ioannes Baptiſta Pajarinus. 577
Ioannes, Barenſis Archidiaconus. 381
Ioannes Baſilius. 798
Ioannes de Beka. 528
Ioannes de Belke. 540
Ioannes Beverius, vide *Ioannes Caſtorius.*
Ioannes Biclarienſis. 259
Ioannes Blakeney. 632
Ioannes Bocacius. 525
Ioannes Bonus. 798
Ioannes Bromptonus. 708
Ioannes Brugmannus. 564
Ioannes de Bruxellis, vide *Ioannes Mauburnus.*
Ioannes Burgenſis. 518
Ioannes Burienſis. 494
Ioannes Campanus, vide *Ioannes Antonius Campanus.*
Ioannes Campus Bellus. 787
Ioannes Candelarius, vide *Ioannes Chaundeler.*
Ioannes Canonicus. 475
Ioannes Capnio, vide *Ioannes Reuchlinus.*
Ioannes Caprave. 633
Ioannes Carolus Florentinus. 662
Ioannes Caſtorius. 496
Ioannes Chaundeler. 633
Ioannes Cincinnius. 652
Ioannes Columna Romanus. 480
Ioannes Cremonenſis. 708
Ioannes Cuſpinianus. 652
Ioannes Diaconuus. 292.325
Ioannes Diaconus, Canonicus Veronenſis. 504
Ioannes, Diaconus S. Ianuarii. 708
Ioannes Docreus. 508
Ioannes Dominicus Spazzarinus. 611.
Ioannes Dugloſſus, vide *Ioannes Longinus.*
Ioannes à Duſſeldorp. 572
Ioannes Everiſdenus. 515
Ioannes Filerius, vide *Ioannes Caſtorius.*
Ioannes Flaſborienſis. 709
Ioannes Fletus. ibid.
Ioannes de Forda. 453
Ioannes Franciſcus Picus. 660
Ioannes Froſſardus. 543
Ioannes Frumentarius, vide *Ioannes Wethampſtedus.*
Ioannes Gallus. 461
Ioannes de Garlandia. 369
Ioannes Garſo. 683
Ioannes Gaſcoinus. 541
Ioannes Gerbrandi de Leidis. 642
Ioannes Gerundenſis antiquior, vide *Ioannes Biclarienſis.*
Ioannes Gerundenſis junior, vide *Ioannes Margarinus Gerundenſis.*
Ioannes Gobelinus. 808
Ioannes Goverus. 542

Ioannes Graunſon. 534
Ioannes Graye. 454
Ioannes Gualenſis. 475
Ioannes Hagen, vide *Ioannes de Indagine.*
Iohannes Hagulſtadenſis. 709
Ioannes Hantivillenſis. 783
Ioannes Hardinge. 634
Ioannes Hayda. 494
Ioannes de Heſe. 539
Ioannes Hexham. 421
Ioannes Hildeſhemenſis. 531
Ioannes Hiperius. 800
Ioannes Honſemius. 529
Ioannes S. Ianuarii, vide *Ioannes, Diaconus S. Ianuarii.*
Ioannes de Indagine. 588
Ioannes Iovianus Pontanus. 607
Ioannes Italus. 347
Ioannes de Kikullevv. 539. 572
Ioannes Langdenus. 559
Ioannes Langtonus. 560
Ioannes Laziardus Cœleſtinus. 666
Ioannes Leo. 675
Ioannes Linturius. 570
Ioannes Longinus. 565
Ioannes Lopez. 554
Ioannes Loſſenſis. 563
Ioannes Lovanienſis. 709
Ioannes Louve. 560
Ioannes Ludgate. 631
Ioannes Major Hadingtonenſis. 687.
Ioannes Malvernaus. 532
Ioannes Mandevyle. 535
Ioannes Marchanova. 578
Ioannes Margarinus Gerundenſis. 613.
Ioannes Maria Catanæus. 684
Ioannes Maria Politianus. 619
Ioannes Marius. 650
Ioannes Matthias Tiberinus. 606
Ioannes Mauburnus 646
Ioannes Mercianus. 417
Ioannes de Molinis. 800
Ioannes monachus, diſcipulus Petri Damiani. 378
Ioannes, monachus Italus. 347
Ioannes, monachus S. Vincentii. 773
Ioannes Nauclerus. 646
Ioannes Nicolaus Buboìcus. 605
Ioannes Noalius. 818
Ioannes de Novo-Burgo, vide *Ioannes Canonicus.*
Ioannes Nuſcenſis. 444
Ioannes Olnei. 533
Ioannes Oxfordius. 449
Ioannes Palæonydorus. 573
Ioannes Paris. 709
Ioannes de Perſico Cremonenſis. 708
Ioannes Peruſinus. 709
Ioannes Phreas. 634
Ioannes Pinus. 661
Ioannes Placentinus. 653
Ioannes Polus. 559
Ioannes Pyke. 401
Ioannes de Radice. 818
Ioannes Ravennas. 802
Ioannes Reuchlinus. 643
Ioannes Rocheforth. 545
Ioannes Rovvſe, alias Roſſe. 637
Ioannes Rufus. 495
Ioannes Sariſburienſis. 421
Ioannes Saxonius. 548
Ioannes de Schonhovia. 548
Ioannes Serlo. 422
Ioannes Simoneta. 625
Ioannes Smoutius. 709

Ioannes Spazzarinus, vid. *Ioannes Dominicus Spazzarinus.*
Ioannes Stabularius. 563
Ioannes Staffordius. 543
Ioannes Stella. 661
Ioannes Stonus. 634
Ioannes Stovus. 632
Ioannes Subdiaconus. 710
Ioannes Thanatenſis. 515
Ioannes Tiberinus, vide *Ioannes Matthias Tiberinus.*
Ioannes Tinmouthenſis. 534
Ioannes Tortellius, vide *Ioannes Aretinus Tortellius.*
Ioannes Tritthemius. 644
Ioannes Tucherius. 569
Ioannes Turocius. 572
Ioannes de Vineta. 529
Ioannes Vitoduranus. 799
Ioannes Wallingfordus. 710
Ioannes Weentius. 544
Ioannes Whethampſtedus. 632
Iocelinus Brakelunde. 453
Iocelinus de Furnes. 710
Iocundus Veronenſis. 671
Iodocus Beyſſelius. 808
Ionas Fontanellenſis. 279
Ionas Scotus. 268
Iordanes Saxo. 458
Iordanus alter. 788
Iornandes. 241
Ioſephus Barbarus. 604
Ioſephus Devonius. 450
Ioſephus Exceſtrenſis, vide *Ioſephus Devonius.*
Ioſephus Iſcanus, vide *Ioſephus Devonius.*
Iovianus Pontanus, vide *Ioannes Iovianus Pontanus.*
Irenicus, vide *Franciſcus Irenicus.*
Iſidorus Hiſpalenſis. 263
Iſidorus Pacenſis. 710
Iſo monachus. ibid.
Itacius. 230
Iudocus Beiſſelius. 572
Iuliacus, vide *Stephanus Iuliacus.*
Iulianus, vide *Antonius Iulianus.*
Iulianus, vide *Cejonius Iulianus.*
Iulianus Haſartus. 684
Iulianus Lucas. 753
Iulianus Toletanus. 271
Iulius Africanus. 741
Iulius Aterianus. 183
Iulius Baſſus. 114
C. Iulius Cæſar. 61
Iulius Capitolinus. 191
Iulius Celſus. 65
Iulius Frontinus. 737
Q. Iulius Hilario. 213
Iulius Hyginus. 102
Iulius Marathus. 104
Iulius Obſequens. 710
Iulius Paris. 123
Iulius Pomponius Sabinus. 615
Iulius Pomponius Lætus, vide *Pomponius Lætus.*
Iulius Secundus. 145
Iulius Solinus, vide *Solinus.*
Iulius Titianus. 172
Iulius Valerius, vide *Anonymus de vita Alexandri Magni.*
Iunius Cordus. 179
Iunius Gracchanus. 36
Iunius Ruſticus. 155
Iunius Saturninus. 711
Ivo Carnotenſis. 389
Iuſtinianus, vide *Auguſtinus Iuſtinianus.*

Iuſti-

Iuſtinianus, vide *Bernardus Iuſtinianus.*
Iuſtinianus, vide *Leonardus Iuſtinianus.*
Iuſtinus. 168
Iuſtinus Dominicanus. 784
Iuſtinus Lippienſis. 481
Iuvencus Martialis. 711

K.

Kentonus, vide *Nicolaus Kenton.*
Knygtonus, vide *Henricus Knygton.*
Krantzius, vide *Albertus Krantzius.*
Kumbertus Lindeſejus. 278

L.

T. Labienus. 117
Lactantius Firmianus. 192
Lambertus Hirsfeldenſis, vide *Lambertus Schafnaburgenſis.*
Lambertus de Legia. 379
Lambertus Leodienſis. 456
Lambertus Parvus. 441
Lambertus Schafnaburgenſis. 383
Lambertus Waterloſius. 435
Lamfridus, monachus Britannus. 351
Lampridius. 192
Landulphus Sagax. 292. 315
Landulphus de Columna. 507
Landulphus, vide *Ludolphus Saxo.*
Lanfrancus Cantuarienſis. 383
Langdenus, vide *Ioannes Langdenus.*
Langfordius, vide *Thomas Langfordius.*
Langius, vide *Paullus Langius.*
Langius, vide *Rodulphus Langius.*
Langtonus, vide *Stephanus Langton.*
Lapius, vide *Maurus Lapius.*
Lapus Florentinus, qui & Biragus, & Caſtilionius. 807
Laurentius Burellus. 659
Laurentius Dunelmenſis. 422
Laurentius Guathius Florentinus. 803.
Laurentius Leodicenſis. 440
Laurentius Mellifluus. 711
Laurentius, monachus Caſſinenſis. 818.
Laurentius Vadus. 712
Laurentius Vallenſis. 579
Laurus, vide *Coſmas Laurus.*
Lauterbergius, vide *Conradus Lauterbergius.*
Laziardus, vide *Ioannes Laziardus.*
Leander Albertus. 679
Lentinus, vide *Thomas Lentinus.*
Cn. Lentulus Gætulicus. 126
Leo, vide *Ioannes Leo.*
Leo Marſicanus. 392
Leo Nolanus, vide *Ambroſius Leo Nolanus.*
Leodriſius Cribellus. 594
Leonardus Aretinus. 556
Leonardus Brunus, vide *Leonardus Aretinus.*
Leonardus, vide *Hubertus Leonardus.*
Leonardus Iuſtinianus. 552
Leonicus Thomæus, vide *Nicolaus Leonicus Thomæus.*
Lethaldus Gallus. 355
Leucander, vide *Andreas Leucander.*
Levutius. 712
Liberatus. 242
Libo, vide *Scribonius Libo.*

Licinius, vide *Clodius Licinius*.
C. Licinius Macer. 45
M. Licinius Mutianus. 140
Ligurinus, vide *Guntherus Ligurinus*.
Lindeſeius, vide *Rumbertus Lindeſeius*.
Lindvvodus, vide *Guilhelmus Lindvvodus*.
Linturius, vide *Ioannes Linturius*.
Liſiardus. 380
T. Livius. 93
Livius Andronicus. 827
Lobardus Sirichius. 538
Lollius Vrbicus. 176
Lombardus Sericus, vide *Lobardus Sirichius*.
Longinus, vide *Ioannes Longinus*.
Lopez, vide *Ioannes Lopez*.
Lovatus. 794
Lucanus. 137
Lucas Tudenſis. 464
L. Luccejus, *Q. Filius*. 58
Lucius vide *Feneſtella*.
S. Ludgerus. 293
Ludolphus, *Auguſtanus epiſcopus*. 765
Ludolphus Bebenbergius. 459
Ludolphus Saxo. 510
Ludolphus Suchenſis. 798
Ludovicus Cœlius Rhodiginus. 814
Ludovicus Marchentus. 577
Ludovicus Vartomannus. 674
Ludovicus Vicentinus. 595
Luitolphus, vide *Ludolphus*.
Luitprandus. 344
Lulmas, vide *Paulus Lulmas*.
Lupoldus Bebenbergius, vide *Ludolphus Bebenbergius*.
Lupus Servatus. 317
Q. Lutatius Catulus. 38
Q. Lutatius alius. 54

M.

Macer, vide *Æmilius Macer*.
Macer, vide *Licinius Macer*.
Macerius, vide *Philippus Macerius*.
Mæonius Aſtyanax. 182
Magiſter Conradus, vide *Conradus à Martburg*.
Magiſter Coperius. 712
Magiſter Leoninus de Porta S. Petri. 796.
Magnus Richobergenſis. 440
Mago. 316
Majus, vide *Antonius Majus*.
Malvernæus, vide *Ioannes Malvernæus*.
Malvetius, vide *Iacobus Malvetius*.
Mandevyle, vide *Ioannes Mandevyle*.
Manettus, vide *Iannotius Manettus*.
Manilius, vide *Felix Manilius*.
Manilius ſenator, 40
Manlius, vide *Iacobus Manlius*.
Mapes, vide *Gualterus Mapes*.
Marathus, vide *Iulius Marathus*.
Marbodus. 372
B. Marcellinus. 287
Marcellinus, vide *Ammianus Marcellinus*.
Marcellinus Brigantius, vide *B. Marcellinus*.
Marcellinus, vid. *Fabius Marcellinus*.

Marcel-

Marcellinus Comes. 239
Marcellus Marci filius. 736
Marcellus, vide *Valerius Marcellus.*
Marcellus Palonius Ravennas. 677
Marcellus Ravennas, vide *Marcellus Palonius Ravennas.*
Marcerius Anglus. 712
Marcus Antonius Michaël. 678
Marcus Antonius Sabellicus. 669
Marcus Caſsinenſis. 262
Marcus Paullus Venetus. 490
Marcus Sabellicus, vide *Marcus Antonius Sabellicus.*
Marcus Venetus, vide *Marcus Paullus Venetus.*
Marianus Florentinus. 803
Marianus Scotus. 384
Maria Politianus, vide *Ioannes Maria Politianus.*
Marinus Barletius. 574
Marinus Becichemus, vide *Marinus Barletius.*
Marinus Sanutus Tortellius. 797
Marinus Sanutus junior. 667
Marius Georgius. 538
Marius Maximus. 178
Marſicanus, vide *Leo Marſicanus.*
Marſus. 78
Martialis, vide *Gargilius Martialis.*
Martianus Capella. 712
Martinus Alnevviick. 515
Martinus Carſulanus. 507
Martinus Polonus. 484
Martinus Preſbyter. 783
Martinus Scotus. 474
Martinus Segovius. 818
Martyr, vide *Petrus Martyr.*
Maſſus. 740
Maſurius. 108
Matiſconus, vide *Hugo Matiſconus.*
Matthæus Bandellus. 677
Matthæus Palmerius. 576
Matthæus Paris. 472
Matthæus Vdalrici. 644
Matthæus Vindocinenſis. 508
Matthæus Weſtmonaſterienſis. 536
Matthias à Michou. 653
Matthias Palmerius Piſanus. 607
Matthias Tiberinus, vide *Ioannes Matthias Tiberinus.*
Mauburnus, vide *Ioannes Mauburnus.*
Maurus, vide *Ælius Maurus.*
Maurus Lapius. 819
Maurus Quincquecclesienſis. 358
Maurus, vide *Rabanus Maurus.*
Maximilianus Auſtriac. Imp. 639
Maximinianus notarius. 742
Maximus Cæſarauguſtanus. 262
Maximus, vide *Marius Maximus.*
Maximus, vide *Pacificus Maximus.*
Maximus Servilianus, vide *Fabius Maximus Servilianus.*
Maximus Taurinenſis. 215
Mecænas, vide *Cilnius Mæcenas.*
Medelocenſes Cœnobitæ, vide *Cœnobitæ Medelocenſes.*
Medivvardus. 714
Meginfridus. 360
Meginhardus. 285. 322
Mela, vide *Pomponius Mela.*
Melkinus Avalonius. 243
Mellifluus, vide *Laurentius Mellifluus.*
Meluſinus. 714
C Memmius.

Menaleſius, vide *Blaſius Menaleſius.*
Mercianus, vide *Ioannes Mercianus.*
Merula, vide *Georgius Merula.*
Meſſalla, vide *Valerius Meſſalla.*
Meſſalla, vide *Vipſanius Meſſalla.*
Meßianus. 243
Metellus Tegerenſis. 780
Michaël Blaunpainus. 474
Michaël Carrarienſis. 600
Michaël Ritius. 659.667
Michaël Rubertus. 553
Milo. 323
Mixtatus, vide *Albertinus Muſatus.*
Modeſtus, vide *Aufidius Modeſtus.*
Modeſtus Polentonus. 810
Molitor, vide *Conradus Molitor.*
Montacutius, vide *Nicolaus Montacutius.*
B.Mor. 819
Morandus, vide *Benedictus Molandus.*
Morena, vide *Acerbus Morena.*
Morena, vide *Otto Morena.*
Morganius, vide *David Morganius.*
Morus, vide *Thomas Morus.*
Munatius Rufus. 23
Munio Mindonienſis. 402
Muſatus, vide *Albertinus Muſatus.*
Mutianus, vide *Licinius Mutianus.*

N.

NÆvius. 6
Nalgodus, vide *Nalgoldus.*
Nalgoldus. 764
Naſo, vide *Acterius Naſo.*
Nauclerus, vide *Ioannes Nauclerus.*
Nebriſſenſis, vide *Antonius Nebriſſenſis.*
Nennius. 263
Neon. 170
Neubrigenſis, vide *Guilhelmus Neubrigenſis.*
Nicolaus Bagnatorius Brixianus. 816.
Nicolaus Burgei. 632
Nicolaus Burgenſis. 714
Nicolaus Cantilovve. 560
Nicolaus Canußinus. 682
Nicolaus Cuſanus. 563
Nicolaus Dathus. 618
Nicolaus Dunelmenſis. 423
Nicolaus Falcon. 495
Nicolaus Kenton. 635
Nicolaus Leodicenſis Canonicus. 432
Nicolaus Leonicus Thomæus. 677
Nicolaus Montacutius. 633
Nicolaus à Montignii. 791
Nicolaus Nicolius. 544
Nicolaus Perottus. 589
Nicolaus Segundinus. 594
Nicolaus Simonis. 639
Nicolaus Sueßionenſis. 402
Nicolaus Thomæus, vide *Nicolaus Leonicus Thomæus.*
Nicolaus Thriveth. 513
Nicolaus Walkington. 426
Nicolaus, vide *Nicolaus Nicolius.*
Nicomachus Flavianus, vide *Virius Nicomachus Flavianus.*
Nigidius Figulus. 56
Nithardus. 306
Notbertus. 278
Notgerus Leodienſis. 353
Notgerus monachus S.Galli. 764
Novianus, vide *Servilius Novianus.*

Obſe-

O.

OBſequens, vide *Iulius Obſequens.*
Occo Scarlenſis. 349
L. Octacilius Pilutus. 40
Octavianus de Martinis Sueſſanus. 607.
M. Octavius. 714
Octavius Cleophilus. 810
Octavius Herſennius. 714
Octavius Phanenſis, vide *Octavius Cleophilus.*
Odericus. 510
Odilo. 371
Odo Cantianus. 421
Odo Cluniacenſis. 342
Odo Foſſatenſis. 768
Odo Murenmundenſis. 782
Odo Severus. 345
Odorannus. 369
Olbertus. ibid.
Oldericus Vitalis. 774
Oldonius monachus. 460
Olivarius. 715
Oliverius Longus. 563
Olneius, vide *Ioannes Olnei.*
Oneſimus. 184
Onithon Sutrinus. 715
Onno vide *Ouvo.*
Opilius. 68
Oppius, vide *Cajus Oppius.*
Oppius Chares. 68
Optatianus, vide *Suetonius Optatianus.*
Oranius vide *Vranius.*
Ordricus Vitalis, vide *Oldericus Vitalis.*
Oroſius. 216
Ortalus, vide *Hortenſius Ortalus.*
Oſbernus. 380
Oſbertus Clarentius. 409
Oſmundus Anglus. 379
Otacilius, vide *Octacilius.*
Othelgrimus. 303
Otho, vide *Otto.*
Otlonus Fuldenſis. 357
Otto Morena. 782
Otto Friſingenſis. 427
Otto Sanblaſianus. 445
Oudarius. 715
Ouvo. 274

P.

PAcificus Maximus Aſculanus. 629.
Paduanus monachus. 483
Pæſtanus Vibonenſis. 827
Pætus, vide *Thraſea Pætus.*
Palladius diaconus. 829
Palladius Fuſcus, vide *Palladius Niger.*
Palladius Niger. 601
Palmerius, vide *Matthæus Palmerius.*
Palmerius, vide *Matthias Palmerius.*
Palonius Ravennas, vide *Marcellus Palonius Ravennas.*
Palphurius Sura. 182
Pandulphus Collenutius. 673
Pandulphus Piſanus. 437
Papinius Statius. 736
Paratus. 224
Paris, vide *Ioannes Paris.*
Paris, vide *Iulius Paris.*
Paris, vide *Matthæus Paris.*

Parthenianus, vide *Æmilius Parthenianus.*
Paſchaſinus Sicilienſis Venetus. 229
Paſchaſius diaconus. 242
Paſchaſius Radbertus. 323
Paſtor Gallus. 529
Patritius. 223
Paullinus Aquitanicus. 210
Paullinus preſbyter. 214
Paullinus, vide *Suetonius Paullinus.*
Paullus Æmilius Veronenſis. 674
Paullus Atavantius Florentinus. 620
Paullus Bonetus. 545
Paullus, diaconus Aquilegienſis. 290
Paullus, diaconus Neapolitanus. 297
Paullus, diaconus Romanus. 715
Paullus Florus. 240
Paullus Genuenſis. 376
Paullus Langius. 644
Paullus Oroſius, vide *Oroſius.*
Paullus Lulmas. 601
Paullus Pilonus. 796
Paullus Romanus, vide *Paullus diaconus Romanus.*
Paullus Venetus, vide *Petrus Paullus Venetus.*
Paullus Vergerius, vide *Petrus Paullus Vergerius.*
Pelagius. 243
Pelagius Ovetenſis. 753
Penia, vide *Henricus Penia.*
Perottus, vide *Nicolaus Perottus.*
Perſona, vide *Gobelinus Perſona.* item, *Chriſtophorus Perſona.*
Peſcennius Feſtus. 715
Petantius, vide *Felix Petantius.*
Petrarcha, vide *Franciſcus Petrarcha.*
Petronius. 224
Petrus ab Alliaco. 548
Petrus Apollonius Collatius. 811
Petrus Argentoratenſis. 488
Petrus Berthorius. 799
Petrus Bleſenſis. 780
Petrus Bloumenvenna. 650
Petrus Calo. 499
Petrus Candidus December. 583
Petrus, canonicus Londinenſis. 471
Petrus canonicus alter. 715
Petrus Caßinenſis. 758
Petrus Clodienſis. 492
Petrus Collatius, vide *Petrus Apollonius Collatius.*
Petrus Comeſtor. 433
Petrus Coriſinus. 527
Petrus Crinitus. 673
Petrus Damiani. 375
Petrus December, vide *Petrus Candidus December.*
Petrus, diaconus Oſtienſis. 409
Petrus diaconus, Ægidii F. Caßinenſis. 409.
Petrus Dorlandus. 572
Petrus Dugienſis. 716
Petrus Ferrandus. ibid.
Petrus Garnengius. 807
Petrus Henhamus. 470
Petrus Iacobus Monteſalchius. 664
Petrus Ickehamus. 494
Petrus Leidenſis, vide *Petrus Bloumenvenna.*
Petrus à Lutra. 716
Petrus Marcellus. 666
Petrus Martyr. 671
Petrus Monteſalchius, vide *Petrus Iacobus Monteſalchius.*
Petrus de Natalibus. 600
Petrus Paſſerinus. 531

Petrus Paullus Vergerius. 552
Petrus de Pennis. 716
Petrus Pictavienſis. 501
Petrus Præmonſtratenſis. 716
Petrus Ranzanus. 567
Petrus Ripponenſis. 426
Petrus Schottus. 811
Petrus Taboræus. 716
S. Petrus Venerabilis. 410
Peutingerus, vide *Conradus Peutingerus.*
Philaſtrius. 201
Philelphus, vide *Franciſcus Philelphus.*
Philippus, vide *Aurelius Philippus.*
Philippus Bergomas, vide *Iacobus Philippus Bergomas.*
Philippus Beroaldus. 667
Philippus Biken. 813
Philippus, abbas Bonæ-ſpei. 716
Philippus Callimachus Experiens. 619.
Philippus Caſtellio, vide *Philippus Gualterus Caſtellio.*
Philippus Comminæus. 642
Philippus Eyſtetenſis. 509.762
Philippus ab Eleemoſyna. 407
Philippus Elnonenſis. 716
Philippus Gualterus Caſtellio. 478
Philippus Macerius. 528
Philippus Riboti. 538
Philippus Wielanus. 639
Phocas, vide *Focas.*
Picolominæus, vide *Iacobus Picolominæus.*
Pictor, vide *Fabius Pictor.*
Picus, vide *Ioannes Franciſcus Picus.*
Pilutus, vide *Octacilius Pilutus.*
Pindarus Thebanus. 819
Pinus, vide *Ioannes Pinus.*
Piſo, cognomento Frugi. 24
Piſo alter. 26
Pius II, vide *Æneas Sylvius.*
Planta, vide *Pompejus Planta.*
B. *Platina.* 588
C. *Plinius major.* 153
C. *Plinius Cæcilius junior.* 160
Poggius Florentinus. 548
Poggius alter, prioris filius, vide *Iacobus Bracciolinus.*
Politianus, vide *Angelus Politianus.*
Politianus, vide *Ioannes Maria Politianus.*
Pollio, vide *Aſinius Pollio.*
Pollio, vide *Claudius Pollio.*
Pollio, vide *Trebellius Pollio.*
Polus, vide *Ioannes Polus.*
Polydorus Virgilius. 678
Polyphilus. 803
Pompejus, vide *Trogus Pompejus.*
Pompejus Planta. 716
Pompejus Saturninus. 161
Pompilius Andronicus. 47
Pomponius, abbas Abauchius. 819
T. *Pomponius Atticus.* 48
Pomponius Lætus. 613
Pomponius Mela. 131
Pomponius Rufus. 717
Pomponius Sabinus, vide *Iulius Pomponius Sabinus.*
Pontanus, vide *Ioannes Iovianus Pontanus.*
Ponticus Virunnius. 619
Pontius Diaconus. 181
Porcellus Poëta. 527

Poſſidius. 223
Poſthumius Albinus. 24
Primaſius. 214
Probus, vide *Cornelius Nepos.*
Probus, vide *Elvonius Probus.*
Probus Hibernus. 717
Probus, vide *Titius Probus.*
Probus, vide *Valerius Probus.*
Procilius. 60
Proculus, vide *Eutychius Proculus Siccenſis.*
Proculus alter. 717
Producius, vide *Conradus Celtes Producius.*
Proſper. 41
Proſper Aquitanicus. 228
Prudentius. 203
Prudentius Iunior Hiſpanus. 758
Ptolomæus Lucenſis. 509
Pulex de Cuſtoza. 796
Putianus, vide *Franciſcus Putianus.*

Q.

QVadrigarius, vid. *Claudius Quadrigarius.*
Quinctus Lutatius, vide *Lutatius.*

R.

RAbanus Maurus. 315
C. Rabirius. 111
Radbertus, vide *Paſchaſius Radbertus.*
Radbodus, Epiſc. Vltraject. XIV. 340.
Radevicus Friſingenſis. 431
Radulphus. 255
Radulphus de S. Albano. 414
Radulphus Bockynge. 475
Radulphus Ciceſtrius, vide *Radulphus Bockynge.*
Radulphus Coggeſhale. 470
Radulphus de Diceto. 453
Radulphus Flaviacenſis. 339
Radulphus Gallus. 412
Radulphus Glaber, vide *Glaber Radulphus.*
Radulphus Hygden. 532
Radulphus Marham. 541
Radulphus Remington. 717
Radulphus Strodus. 534
Ragimbertus. 750
Raguel Cordubenſis. 763
Raimundus de Agiles. 771
Raimundus Capuanus. 539
Raimundus de Podio, vide *Raimundus de Agiles.*
Rainaldus, abbas Viceliacenſis. 397
Rainaldus Campanus, abbas Caſſinenſis. 779
Rampertus. 319
Ranulphus, vide *Radulphus.*
Ranzanus, vide *Petrus Ranzanus.*
Rapertus, vide *Ratpertus.*
Raphaël Volaterranus. 672
Rathbodus, vide *Radbodus.*
Ratherus Veronenſis. 285. 342
Ratpertus monachus. 760
Redemptus Clericus. 265
Reginaldus. 348
Reinerus Leodienſis. 361
Reinerus Prior Leodienſis. 445
Rembertus, vide *Rimbertus.*
Renatus Andegavenſis. 578
Renatus Profuturus Frigeridus. 717
Reuchlinus, vide *Ioannes Reuchlinus.*

Rhegino

Rhegino Prumienſis. 339
Riccius Polentonus, vide *Xiccho Riccius Polentonus.*
Riccobaldus, vide *Gervaſius Riccobaldus.*
Richardus Bartholinus Peruſinus. 679.
Richardus Canonicus. 441
Richardus Ciceſtrius. 532
Richardus Cluniacenſis. 430
Richardus Dicetenſis, vide *Radulphus de Diceto.*
Richardus Diviſienſis. 425
Richardus Eligenſis. 470
Richardus Eiteſlei. 718
Richardus Graſdale. 559
Richardus Hagulſtadenſis. 425
Richardus Lavynhal. 541
Richardus Pictavienſis. 482
Richardus Præmonſtratenſis. 426
Richardus de S. Victore. 432
Richerius Gallus. 718
Richius, vide *Robertus Richius.*
Ricobaldus Ferrarienſis, vide *Gervaſius Ricobaldus Ferrarienſis.*
Rigoldus Gallus. 459
Rigotus, vide *Rigoldus.*
Rimbertus Flander. 329
Rinucinus, vide *Almannus Rinucinus.*
Ritius, vide *Michaël Ritius.*
Robertus. 718
Robertus, Auſtrovandiæ archidiaconus. 412
Robertus Baconus. 471
Robertus Balæus ſenior. 634
Robertus Balæus junior. 685
Robertus Beſtonus. 505
Robertus Fabyan. 685
Robertus Fiſcanenſis. 782
Robertus Folioth. 423
Robertus Gaguinus vide *Rupertus Gaguinus.*
Robertus Goullettus. 674
Robertus Herefordenſis. 385
Robertus de Lyceſtria. 517
Robertus, S. Mariani, apud Altiſsiodorum monachus. 784
Robertus Maſchal. 559
Robertus Melundinenſis, vide *Robertus Folioth.*
Robertus monachus 443
Robertus de Monte Michaëlis. 420
Robertus Montenſis. 446
Robertus Normannus, vide *Robertus Montenſis.*
Robertus S. Remigii. 402
Robertus Richius. 471
Robertus Salopienſis. 414
Rodericus Palentonus, vide *Rodericus Santius.*
Rodericus Santius. 596
Rodericus Toletanus. 463
Rodericus Ximenes, vide *Rodericus Toletanus.*
Rodulphus, vide *Rudolphus.*
Rogerius. 478
Rogerius Albanus. 632
Rogerius Fuldenſis. 431
Rogerius de Houeden. 449
Rogerius de Wmdeleſher. 471
Rogerus abbas. 367
Rogerus Baconus. 494
Rogerus Ceſtrius. 516
Rogerus Ciſtercienſis. 425
Rogerus Crolandienſis. 452
Rolandinus Patavinus. 786
Romerius. 765

Romualdus, Salernitanus archiepiſcopus.
Roſvida. 351
Rotgerus Benedictinus, vide *Rogerus abbas.*
Rubertus, vide *Michael Rubertus.*
Rucellarius, vide *Bernardus Rucellarius.*
Rudolphus Agricola. 566
Rudolphus Floriacenſis. 819
Rudolphus à Frameynſperg. 528
Rudolphus, Fuldenſis monachus. 316
Rudolphus Langius. 640
Rudolphus Niger. 469
Rudolphus S. Trudonis. 398
Rufinus. 207
Rufinus Sipius. 478
Rufus Celſus. 195
Rufus, vide *Cluvius Rufus.*
Rufus, vide *Curtius Rufus.*
Rufus, vide *Ioannes Rufus.*
Rufus, vide *Munatius Rufus.*
Rufus, vide *Rutilius Rufus.*
Rufus vide *Sextus Rufus.*
Ruggerus, vide *Rogerius Fuldenſis.* 26.
Rupertus Gaguinus. 663
Rupertus Gallus. 774
Rupertus S. Remigii, vide *Rupertus Gallus.*
Rupertus Tuitienſis. 406
Ruſo, vide *Druſo.*
Ruſticus, vide *Fabius Ruſticus.*
Ruſticus, vide *Iunius Ruſticus.*
Ruthardus. 316
Rutilius Claudius Numatianus. 222. 745.
Rutilius Flaccus. 819
Rutilius Geminus. 718
Rutilius Numatianus, vide *Rutilius Claudius Numatianus.*
P. Rutilius Rufus. 37

S.

S*Abellicus*, vide *Marcus Antonius Sabellicus.*
Sabinus, vide *Ælius Sabinus.*
Salgherius, vide *Hieronymus Salgherius.*
Salimbenus de Salimbenis. 489
Saliphilax. 346
Salluſtius, vide *Criſpus Salluſtius.*
M. Salvidienus. 742
Salvus Caſſetta. 612
Sammonicus, vide *Serenus Sammonicus.*
Samuel Beulanus. 266
Sanblaſianus, vide *Otto Sanblaſianus.*
Santra. 719
Sanutus Tortellius, vide *Marinus Sanutus Tortellius.*
Sanutus junior, vide *Marinus Sanutus junior.*
Saphyrius Aſturicenſis. 753
Saturninus, vide *Iunius Saturninus.*
Saturninus, vide *Pompejus Saturninus.*
Saxo Grammaticus. 443
Schafnaburgenſis, vide *Lambertus Schafnaburgenſis.*
Scala, vide *Bartholomæus Scala.*
Scaurus, vide *Æmilius Scaurus.*
Scedelius, vide *Hartmannus Scedel.*
Schottus, vide *Petrus Schottus.*

L.Scribonius Libo. 23
Sebaſtianus Brant. 640
Sebaſtianus Caßinenſis. 748
Sebaſtianus Flaminius. 679
Sebaſtianus Murrho. 813
Sebaſtianus Salmanticenſis. 753
Seboſus, vide *Statius Seboſus.*
Secundus. 262
Sefridus. 411
Sempronius Aſellio. 33
C.Sempronius Tuditanus. 31
Senatus, vide *Servatus.*
Seneca, vide *Annæus Seneca.*
Senecio, vide *Herennius Senecio.*
Septimius. 719
Q.Septimius Romanus. 742
Serenus Sammonicus. 175
Sergius. 725
Sericus, vide *Lobardus Sirichius.*
Serlo Grammaticus, vide *Ioannes Serlo.*
Servatius Ædicellus, vel Ædicellius. 719
Servatus Bravonius. 423
Servatus, vide *Lupus Servatus.*
Servilianus, vide *Fabius Maximus Servilianus.*
M.Servilius. 135
Servilius Novianus. 144
Servius Fabius. 13
Severus, vide *Alexander Severus.*
Severus, vide *Aquilius Severus.*
Severus, vide *Caßius Severus.*
Severus, vide *Cornelius Severus.*
Severus Imp. 174
Severus Minoricenſis. 220
Severus, vide *Odo Severus.*
Severus Sulpitius. 209
Sextus Gellius. 34
Sextus Iulius Frontinus, vide *Frontinus.*
Sextus Rufus. 198
Sibertus de Beka. 510
S. Sibrandus Friſius. 461
Sicardus Cremonenſis. 434
Sidonius. 233
Sicho Polentonus, vide *Xiccho Riccius Polentonus.*
Siffridus preſbyter. 503
Sigeardus. 495
Sigebertus Corbejenſis. 339
Sigebertus Gemblacenſis. 395
Sigerius, vide *Sugerius.*
Sigiſmundus de Fulgineo. 661
Sigiſmundus Goſſenprot. 571
S.Silius Italicus. 155
Sillebertus cognomento Vniverſalis. 490.
Simeon Dunelmenſis. 417
Simon Tornaquitius. 719
Sirichius, vide *Lobardus Sirichius.*
L.Siſenna. 42
Sivardus Sapiens. 299
C.Iulius Solinus. 720
Soſianus, vide *Fabius Soſianus.*
Sozomenus Piſtorienſis. 507
Spartianus, vide *Ælius Spartianus.*
Spazzarinus, vide *Ioannes Dominicus Spazzarinus.*
Spottus, vide *Thomas Spottus.*
Spretus, vide *Deſiderius Spretus.*
Statius Cyrillus. 193
Statius Papinius, vide *Papinius Statius.*
Statius Seboſus. 722
Statius Valens. ibid.
Stella, vide *Ioannes Stella.*

Stephanardus Flamma. 498
Stephanardus è Vicomercato. 497
Stephanus Brickingtonus, ſeu Byrchingtonus. 541
Stephanus Cremonenſis. 722
Stephanus diaconus. 243
Stephanus, epiſcopus Leodienſis. 338
Stephanus, itidem epiſcopus Leodienſis. 340.
Stephanus Eiton. 514
Stephanus, vide *Heddius Stephanus.*
Stephanus Hiſpanus. 443
Stephanus Iuliacus. 563
Stephanus Langton. 454
Stephanus, Leodienſis abbas. 393
Stephanus, hiſtoriæ de inventione S. Maurini auctor. 355
Stephanus Mediolanenſis. 482
Stephanus Niger. 681
Stephanus, preſbyter Africanus. 749
Stephanus, preſbyter Anglus. 722
Stephanus S. Trudonis. 380
Stero, vide *Henricus Stero.*
Stovus, vide *Ioannes Stovus.*
Strabo, monachus Fuldenſis, vide *Walafridus Strabo.*
Strodus, vide *Ranulphus Strodus.*
Suedericus, vide *Iacobus Suedericus.*
Suetonius Optatianus. 183
Suetonius Paullinus. 133
Suetonius Tranquillus. 165
Sugerius abbas. 774
Sulcardus Weſtmonaſterienſis. 385
Sulco Fortena. 299
Sulpicius Alexander. 722
Sulpicius Galba. 92
Sulpicius, vide *Severus Sulpicius.*
Sura, vide *Æmilius Sura.*
Sura, vide *Palphurius Sura.*
Sylla, vide *Cornelius Sylla.*
Sylveſter Gyraldus. 438
Sylveſter de Prierio. 676
Sylvius, vide *Æneas Sylvius.*
Sylvius Bonus. 829
Symmachus. 724

T.

Taboræus, vide *Petrus Taboræus.*
Tacitus, vide *Cornelius Tacitus.*
Tageno. 440
Tangmarus. 362
Tanuſius Geminus. 59
Tarquitius. 167
Tathæus, vide *Thadæus.*
Tatius, vide *Statius Cyrillus.*
Telephus. 83
Teliefinus Helius. 243
Teo. 724
Terentianus. 743
M. Terentius Varro. 54
Terentius Varro Atacinus, vide *Varro Atacinus.*
Thaborita, vide *Henricus Thaborita.*
Thadæus abbas. 633
Thadæus Romanus, vide *Thadæus abbas.*
Theganus. 305
Theleſinus, vide *Telieſinus Helius.*
Theo, vide *Teo.*
Theobaldi duo. 724
Theobaldus Anglicus. 797
Theoclius. 184
Theodatus. 747

Theodatus Fritona. 750
Theodericus S. Albani. 365
Theodericus de Apoldia. 497
Theodericus Benedictinus. 443
Theodericus Caſſinenſis. 724
Theodericus Engelſhuſius. 801
Theodericus S. Matthiæ. 359
Theodericus à Niem. 545
Theodericus Paulli Gorcomenſis. 563.
Theodericus Thuringius. 493
Theodericus Trevirenſis. 349. 572. 725. 765.
Theodericus S. Trudonis. 393
Theodericus Vric. 548
Theodonatus, vide *Theodatus.*
Theodorus Campedonenſis. 751
Theodorus auctor vitæ S. Magni. 750
Theodorus Trevirenſis, vide *Theodericus Trevirenſis.*
Theodotus, vide *Theodatus.*
Theodulphus. 757
Theodulus. 747
Theofridus Epternacenſis. 382
Theophilus. 725
Theophilus Caſſinenſis. 819
Theudus. 380
Thimon. 411
Thomæus, vide *Nicolaus Leonicus Thomæus.*
Thomas Baſinus. 611
Thomas Brandley, vide *Thomas Scrope.*
Thomas de Cantiprato. 487
Thomas Caſtelforde. 514
Thomas de Cellano. 461
Thomas de Ceperano. 461. *& plenius* 784.
Thomas Dando. 560
Thomas Diaconus. 539
Thomas Eckleſton. 518
Thomas Gaſcoigne. 633
Thomas Grajus. 725
Thomas Haſilvvode. 515
Thomas à Kempis. 806
Thomas de La-Moore. 506
Thomas Langforde. 514
Thomas Lentinus. 480
Thomas Lexovienſis, vide *Thomas Baſinus.*
Thomas Lovanienſis, vide *Thomas de Cantiprato.*
Thomas Monemutenſis. 421
Thomas Morus. 686
Thomas Ord. Præd. vide *Thomas de Cantiprato.*
Thomas Otterburne. 546
Thomas Rudburne Menevenſis. 559
Thomas Rudburne Wintonienſis. 636
Thomas Scrope. 631
Thomas Spottus. 494
Thomas Stubs. 536
Thomas Varoye. 801
Thomas Vinkecumbe. 726
Thomas Walſingham. 631
Thomas Wiccius. 495
Thomas Wigenhale. 635
Thomellus Flander. 769
Thorneus, vide *Guilhelmus Thorne.*
Thraſeas Pætus. 135
Thrivetus, vide *Nicolaus Thrivetus.*
Thuſcus, vide *Cornelius Thuſcus.*
Tiberinus, vide *Ioannes Matthias Tiberinus.*
Tiberius. 119
Tibertus, vide *Darius Tibertus.*
Tietmarus, vide *Dietmarus.*

Tilpinus, vide *Turpinus*.
Tiphernas, vide *Gregorius Tiphernas*.
Tiro, vide *Tullius Tiro*.
Titianus, vide *Iulius Titianus*.
Titinius Capito. 161
Titius Probus. 123
Titus Ampius. 726
Titus Livius de Frunoliſiis. ibid.
Tortarius. 819
Tortellius, vide *Ioannes Aretinus Tortellius*.
Tortellius, vide *Marinus Sanutus Tortellius*.
Toſtatus, vide *Alfonſus Toſtatus*.
Trajanus Cæſar. 162
Tranquillus, vide *Suetonius Tranquillus*.
Trapezuntius, vide *Georgius Trapezuntius*.
Trebellius Pollio. 188
Tripolitanus, vide *Guilhelmus Tripolitanus*.
Trithemius, vide *Ioannes Trithemius*.
Trogus Pompejus. 98
Tubero, vide *Ælius Tubero*.
Tucherus, vide *Ioannes Tucherus*.
Tuditanus, vide *Sempronius Tuditanus*.
Tullius Tiro. 84
Tundalus. 780
Turdulus Gallicanus. 742
Turgotus Dunelmenſis. 396
Turocius, vide *Ioannes Turocius*.
Turpinus. 298
Turſtinus Eboracenſis. 413
Tyrius vide *Guilhelmus Tyrius*.

V.

Vadus, vide *Laurentius Vadus*.
Valens, vide *Statius Valens*.
Valerandus Varanius. 681
Valerianus, vide *Cornelius Valerianus*.
Q. Valerius Antias. 44
Valerius Marcellus. 726
Valerius Maximus. 122
M. Valerius Corvinus Meſſalla. 88
M. Valerius Probus. 828
Valla, vide *Laurentius Valla*.
Valterus, vide *Gualterus*.
Varinus, vide *Guarinus*.
Varro Atacinus. 77
Varro, vide *Terentius Varro*.
Vartomannus, vide *Ludovicus Vartomannus*.
Vbertinus Puſculus. 726
Vdalricus, vide *Vlricus*.
Vdalricus Herlinger. 480
Vdalricus à Lentzburch. 512
Vdalſcalcus. 395
Vecerius, vide *Conradus Vecerius*.
Vedaſtini monachi. 726
Vellejus Paterculus. 119
Vellius, vel Vellejus, vide *Cneus Gellius*.
Venantius, vide *Gualterus Hunterus*.
Venantius Fortunatus. 251
Venedota, vide *Aſaphus Venedota*.
Venonius. 726
Verardus, vide *Carolus Verardus*.
Verberatanus, vide *Conſtantinus Verberatanus*.
Verinus, vide *Egnatius Verinus*.

Vergerius, vide *Petrus Paulus Vergerius.*
Verinus, vide *Hugolinus Verinus.*
Verlatius de Verlatis. 820
Verrius Flaccus. 105
Verus. 280
Verus, vide *Aurelius Verus.*
Veſputius, vide *Americus Veſputius.*
Vſſingus, vel Vſſo Friſius. 357
Vibius Flavianus, vide *Vibius Nicomachus Flavianus.*
Vibius Nicomachus Flavianus. 744
Vibius Sequeſter. 727
Vicentinus, vide *Ludovicus Vicentinus.*
Victor, vide *Aurelius Victor.*
P. Victor, vide *Sextus Rufus.*
Victor Cummenenſis, vide *Victor Tunnunenſis.*
Victor Tunnunenſis. 747
Victor Vticenſis. 232
Vierus, vide *Albericus Vierus.*
Vigilius. 204
Vilco Iaerſma. 399
Vincentius Bellovacenſis. 477
Vincentius Cadlucus. 457
Vincentius Carſulanus. 506
Vipſanius Agrippa, 88
Vipſanius Meſſalla, 146
Virgilius, vide *Polydorus Virgilius.*
Virius Nicomachus Flavianus, vide *Vibius Nicomachus Flavianus.*
Virunnius, vide *Ponticus Virunnius.*
Viſbius. 157
Vitalis, vide *Ordricus Vitalis.*
Vitellius, vide *Eraſmus Vitellius.*
Q. Vitellius Eulogius. 105
Vitus Arenpeckius. 565
Vlricus de Vrimaria. 727
Vlricus Wellingus. 502. 571
Vnvvonus Britannus. 349
Volaterranus, vide *Raphaël Volaterranus.*
Volcmarus Furſtenfeldenſis. 504
Volumnius. 85
Voluſius. 60
Vranius. 224
Vrbanus VI. 538
Vrbicus, vide *Lollius Vrbicus.*
Vrſinus. 750
Vrſpergenſis abbas, vide *Conradus à Liechtenavv.*
Vrſus diaconus. 319
Vſuardus. 295
Vtho Argentoratenſis. 346
Walafridus Strabo. 303
Walkingtonus, vide *Nicolaus Walkington.*
Wallingfordus, vide *Ioannes Wallingfordus.*
Walpurga. 754
Walterus abbas. 727
Wandelbertus. 316
Warmannus. 365
Warnerus Homiliarius. 390
Wellingus, vide *Conradus Wellingus.*
Wenceſlaus. 384
Wentanus, vide *Daniel Wentanus.*
Wentanus, vide *Ethelvvoldus Wentanus.*
Werembertus. 321
Wernerus Larius, vide *Wernerus Rolevinck.*
Wernerus Rolevinc de Laer. 569
Wethampſtedus, vide *Ioannes Wethampſtedus.*
Wibertus, vide *Gilbertus.*

Wiccius, vide *Thomas Wiccius*.
Wichardus, Baro à Polheim. 791
Wilbertus, vide *Gilbertus.*
Wilhelmus, vide *Guilhelmus.*
Wilkinus de Spoleto. 784
Willebrordus. 275
Willibaldus Devonius. 286
Wimphelingus, vide *Iacobus Wimphelingus.*
Winchardus Baro, vide *Wichardus Baro.*
Windignotus. 727
Winduchindus. 350
Wippo, ſeu Wipo. 368
Vulcatius Gallicanus. 186
Vulcatius Terentianus. 180
Wolfhardus monachus. 761
Wolſtanus Wintonienſis. 356
Worceſtrius, vide *Guilhelmus Worceſtrius.*

X.

Xiccho Riccius Polentonus. 804

Z.

Zacharias Benedictus. 649
Zacharias Zachius. 684
Zamaldonus. 820
S. Zeno. 741
Zenus, vide *Iacobus Zenus.*

FINIS.

V. D. 2.
141
XXI